Suttantapiṭake catunnaṁ āgamānaṁ

Sādhāraṇaṭṭhakathābhūto

Bhadantamahābuddhaghosattherena kato

VISUDDHIMAGGO

(Paṭhamo bhāgo)

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

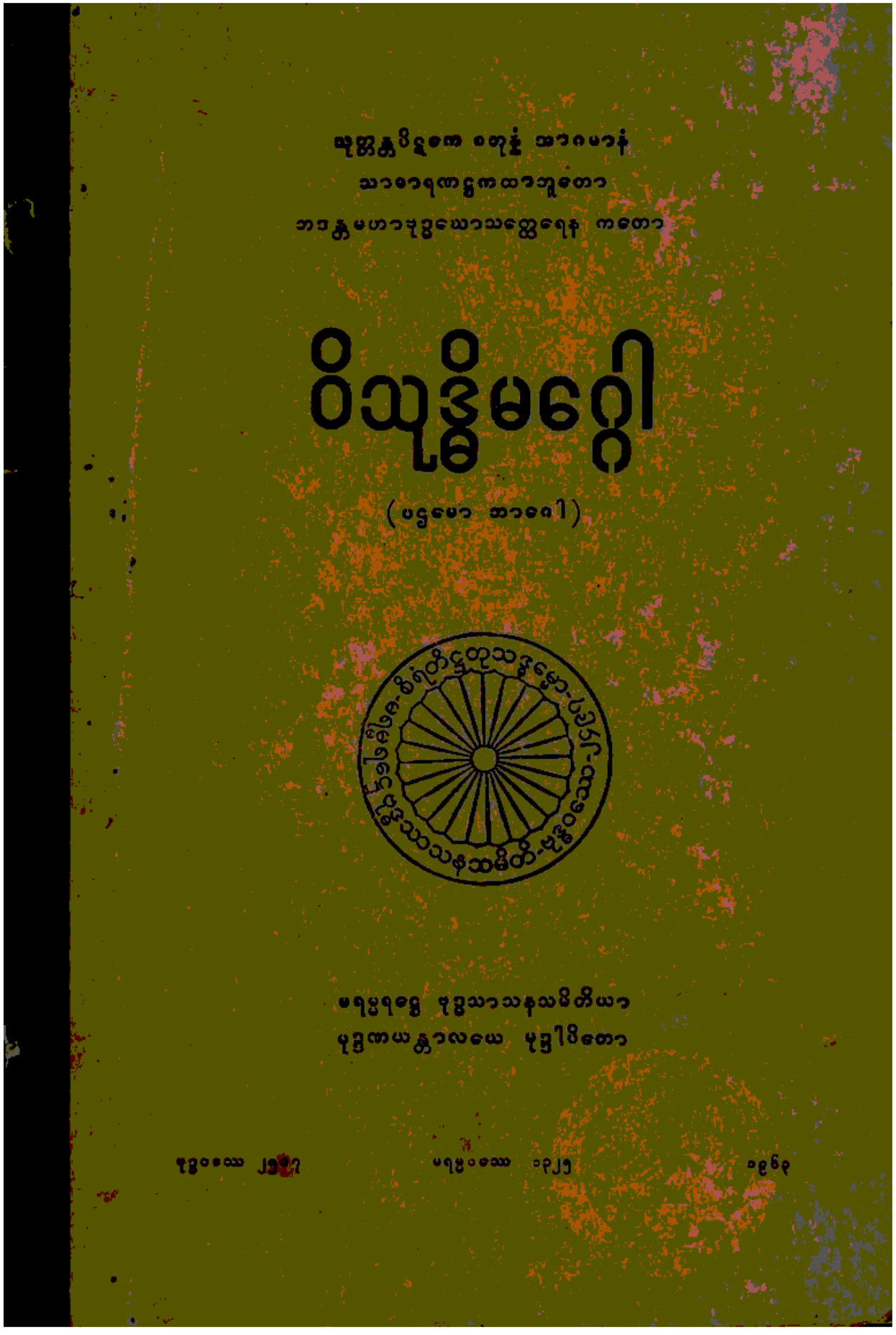

Aṭṭhakathā Series 51

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs
Yangon, Myanmar

© Buddhasāsana Society

Romanized from Myanmar version published in 1970

ပါဌာဓိဋ္ဌာန်ကထာ

(ပုဗ္ဗဟေတုကထာ စသည်)

ဗုဒ္ဓသာသနပညာပုစ္ဆကဂန္ထမာလာ
ဓမ္မာစရိယ ကမ်းလင်းဆရာတော်
ဘုရားဖွားနှစ် ၂၅၁၂ ခု၊ ဗုဒ္ဓသာသနအဖွဲ့ချုပ်ကြီးမှ
ပြန်ဆိုသည်။

ပထမအကြိမ် ၁၉၇၀ ခု၊ ဇူလိုင်လ
ဒုတိယအကြိမ် ၂၀၀၈ ခု၊ ဇူလိုင်လ
ပုံနှိပ်အရေအတွက် ၂၀၀၀
ISBN 978-99971-0-722-1
ပုံနှိပ်ခွင့်အမှတ် ၁၂၂၃၊ ၂၀၀၈-၇-၂၂
ပုံနှိပ်ခြင်းနှင့် စာအုပ်စီစဉ်ဖြန့်ချိသူ
ဗုဒ္ဓသာသနအဖွဲ့ချုပ်ကြီးမှ
ရန်ကုန်မြို့၊ ဗုဒ္ဓသာသနအဖွဲ့ချုပ်ကြီး-ပဋိသန္ထာရဒီပဘုရင့်ကျောင်းတိုက်ကြီး-
ကမ္ဘာ့ဗဟိုတိုင်ကြီးမှ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

Visuddhimagga

Paṭhamabhāga

———

Mātikā			Piṭṭhaṅka
1. Nidānādikathā	...	...	1
1. Sīlaniddesa			
1. Sīlasarūpādikathā	...	...	7
2. Sīlānisaṁsakathā	...	...	9
3. Sīlappabhedakathā	...	...	11
4. Pātimokkhasaṁvarasīla	...	...	16
5. Indriyasaṁvarasīla	...	...	20
6. Ājīvapārisuddhisīla	...	...	22
7. Paccayasannissitasīla	...	...	29
8. Catupārisuddhisampādanavidhi	...	...	34
9. Paṭhamasīlapañcaka	...	...	43
10. Dutiyasīlapañcaka	...	...	47
11. Sīlasaṁkilesa, vodāna	...	...	48
2. Dhutaṅganiddesa			
1. Paṁsukūlikaṅgakathā	...	...	59
2. Tecīvarikaṅgakathā	...	...	62
3. Piṇḍapātikaṅgakathā	...	...	63
4. Sapadānacārikaṅgakathā	...	...	65
5. Ekāsanikaṅgakathā	...	...	66
6. Pattapiṇḍikaṅgakathā	...	...	67
7. Khalupacchābhattikaṅgakathā	...	...	68
8. Āraññikaṅgakathā	...	...	69
9. Rukkhamūlikaṅgakathā	...	...	71

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ပဌမဘာဂ

———

မာတိကာ			ဗိဉ္စက်
၁-နိဒါနာဒိကထာ	....	....	၁
၁-သီလနိဒ္ဒေသ			
၁-သီလသရူပါဒိကထာ	....	....	၇
၂-သီလာနိသံသကထာ	....	....	၉
၃-သီလပ္ပဘေဒကထာ	....	....	၁၁
၄-ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ	....	....	၁၆
၅-ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ	....	....	၂၀
၆-အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ	....	....	၂၂
၇-ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ	....	....	၂၉
၈-စတုပါရိသုဒ္ဓိသမ္ပာဒနဝိဓိ	....	....	၃၄
၉-ပဌမသီလပဉ္စက	....	....	၄၃
၁၀-ဒုတိယသီလပဉ္စက	....	....	၄၇
၁၁-သီလသံကိလေသ,ဝေါဒါန	...	....	၄၈
၂-ဓုတင်္ဂနိဒ္ဒေသ			
၁-ပံသုကူလိကင်္ဂကထာ	....	....	၅၉
၂-တေစီဝရိကင်္ဂကထာ	....	....	၆၂
၃-ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂကထာ	....	....	၆၃
၄-သပဒါနစာရိကင်္ဂကထာ	....	....	၆၅
၅-ဧကာသနိကင်္ဂကထာ	....	....	၆၆
၆-ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂကထာ	....	....	၆၇
၇-ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂကထာ	....	....	၆၈
၈-အာရညိကင်္ဂကထာ	....	....	၆၉
၉-ရုက္ခမူလိကင်္ဂကထာ	....	....	၇၁

Mātikā Piṭṭhaṅka

10. Abbhokāsikaṅgakathā 72
11. Sosānikaṅgakathā 74
12. Yathāsanthatikaṅgakathā 75
13. Nesajjikaṅgakathā 76
14. Dhutaṅgapakiṇṇakakathā 77

3. Kammaṭṭhānaggahaṇaniddesa

1. Samādhi-ekakadukavaṇṇanā 82
2. Samādhitikavaṇṇanā 82
3. Samādhicatukkavaṇṇanā 83
4. Dasapalibodhavaṇṇanā 86
5. Kammaṭṭhānadāyakavaṇṇanā 94
6. Cariyāvaṇṇanā 98
7. Cattālīsakammaṭṭhānavaṇṇanā 106

4. Pathavīkasiṇaniddesa

1. Ananurūpavihāra 115
2. Anurūpavihāra 119
3. Khuddakapalibodha 119
4. Bhāvanāvidhāna 119
5. Sattasappāya 123
6. Dasavidha-appanākosalla 125
7. Nimittābhimukhapaṭipādana 132
8. Paṭhamajjhānakathā 134
9. Pañcaṅgavippahīnādi 141
10. Tividhakalyāṇa 143
11. Ciraṭṭhitisampādana 145
12. Nimittavaḍḍhananaya 147
13. Pañcavasīkathā 149

မာတိကာ ဝိဋ္ဌက်

၁၀-အဇ္ဈောကာသိကင်္ကထာ ၇၂
၁၁-သောသာနိကင်္ကထာ ၇၄
၁၂-ယထာသန္ထတိကင်္ကထာ ၇၅
၁၃-နေသဇ္ဇိကင်္ကထာ ၇၆
၁၄-ဓုတင်္ဂပကိဏ္ဏကကထာ ၇၇

၃-ကမ္မဋ္ဌာနဂ္ဂဟဏနိဒ္ဒေသ

၁-သမာဓိဧကကဒုကဝဏ္ဏနာ ၈၂
၂-သမာဓိတိကဝဏ္ဏနာ ၈၂
၃-သမာဓိစတုက္ကဝဏ္ဏနာ ၈၃
၄-ဒသပလိဗောဓဝဏ္ဏနာ ၈၆
၅-ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကဝဏ္ဏနာ ၉၄
၆-စရိယာဝဏ္ဏနာ ၉၈
၇-စတ္တာလီသကမ္မဋ္ဌာနဝဏ္ဏနာ ၁၀၆

၄-ပထဝီကသိဏနိဒ္ဒေသ

၁-အနနုရူပဝိဟာရ ၁၁၅
၂-အနုရူပဝိဟာရ ၁၁၉
၃-ခုဒ္ဒကပလိဗောဓ ၁၁၉
၄-ဘာဝနာဝိဓာန ၁၁၉
၅-သတ္တသပ္ပါယ ၁၂၃
၆-ဒသဝိဓအပ္ပနာကောသလ္လ ၁၂၅
၇-နိမိတ္တာဘိမုခပဋိပါဒန ၁၃၂
၈-ပဌမဇ္ဈာနကထာ ၁၃၄
၉-ပဉ္စင်္ဂဝိပ္ပဟီနာဒိ ၁၄၁
၁၀-တိဝိဓကလ္လာဏ ၁၄၃
၁၁-စိရဋ္ဌိတိသမ္ပာဒန ၁၄၅
၁၂-နိမိတ္တဝဍ္ဎနနယ ၁၄၇
၁၃-ပဉ္စဝသီကထာ ၁၄၉

Mātikā Piṭṭhaṅka

14. Dutiyajjhānakathā 150
15. Tatiyajjhānakathā 153
16. Catutthajjhānakathā 159
17. Pañcakajjhānakathā 163

5. Sesakasiṇaniddesa

1. Āpokasiṇakathā 165
2. Tejokasiṇakathā 166
3. Vāyokasiṇakathā 167
4. Nīlakasiṇakathā 167
5. Pītakasiṇakathā 168
6. Lohitakasiṇakathā 168
7. Odātakasiṇakathā 168
8. Ālokakasiṇakathā 169
9. Paricchinnākāsakasiṇakathā 169
10. Pakiṇṇakakathā 170

6. Asubhakammaṭṭhānaniddesa

1. Uddhumātakādipadatthavaṇṇanā 173
2. Uddhumātakakammaṭṭhāna 174
3. Vinīlakādikammaṭṭhāna 184
4. Pakiṇṇakakathā 187

7. Cha-anussatiniddesa

1. Buddhānussatikathā 191
2. Dhammānussatikathā 206
3. Saṁghānussatikathā 211
4. Sīlānussatikathā 215

မာတိကာ ဗိန္ဒုက်

၁၄-ဒုတိယဈာနကထာ ၁၅၀
၁၅-တတိယဈာနကထာ ၁၅၃
၁၆-စတုတ္ထဈာနကထာ ၁၅၉
၁၇-ပဉ္စကဈာနကထာ ၁၆၃

၅-သေသကသိဏနိဒ္ဒေသ

၁-အာပေါကသိဏကထာ ၁၆၅
၂-တေဇောကသိဏကထာ ၁၆၆
၃-ဝါယောကသိဏကထာ ၁၆၇
၄-နီလကသိဏကထာ ၁၆၇
၅-ပီတကသိဏကထာ ၁၆၈
၆-လောဟိတကသိဏကထာ ၁၆၈
၇-ဩဒါတကသိဏကထာ ၁၆၈
၈-အာလောကကသိဏကထာ ၁၆၉
၉-ပရိစ္ဆိန္နာကာသကသိဏကထာ ၁၆၉
၁၀-ပကိဏ္ဏကကထာ ၁၇၀

၆-အသုဘကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသ

၁-ဥဒ္ဓုမာတကာဒိပဒတ္ထဝဏ္ဏနာ ၁၇၃
၂-ဥဒ္ဓုမာတကကမ္မဋ္ဌာန ၁၇၄
၃-ဝိနီလကာဒိကမ္မဋ္ဌာန ၁၈၄
၄-ပကိဏ္ဏကကထာ ၁၈၇

၇-ဆအနုဿတိနိဒ္ဒေသ

၁-ဗုဒ္ဓါနုဿတိကထာ ၁၉၁
၂-ဓမ္မာနုဿတိကထာ ၂၀၆
၃-သံဃာနုဿတိကထာ ၂၁၁
၄-သီလာနုဿတိကထာ ၂၁၅

Mātikā Piṭṭhaṅka

5. Cāgānussatikathā 216
6. Devatānussatikathā 218
7. Pakiṇṇakakathā 219

8. Anussatikammaṭṭhānaniddesa

1. Maraṇassatikathā 222
2. Kāyagatāsatikathā 232
3. Koṭṭhāsavavatthāpanakathā 241
4. Ānāpānassatikathā 258
5. Upasamānussatikathā 284

9. Brahmavihāraniddesa

1. Mettābhāvanākathā 287
2. Karuṇābhāvanāvaṇṇanā 307
3. Muditābhāvanāvaṇṇanā 309
4. Upekkhābhāvanāvaṇṇanā 310
5. Pakiṇṇakakathā 311

10. Āruppaniddesa

1. Paṭhamāruppavaṇṇanā 320
2. Viññāṇañcāyatanakathā 325
3. Ākiñcaññāyatanakathā 326
4. Nevasaññānāsaññāyatanakathā 328
5. Pakiṇṇakakathā 332

11. Samādhiniddesa

1. Āhārepaṭikkūlabhāvanā 336
2. Catudhātuvavatthānabhāvanā 342
3. Samādhi-ānisaṁsakathā 368

Visuddhimagge paṭhamabhāge mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ ဗိဇ္ဇက်

၅-စာဂါနုဿတိကထာ ၂၁၆
၆-ဒေဝတာနုဿတိကထာ ၂၁၈
၇-ပကိဏ္ဏကကထာ ၂၁၉

၈-အနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသ

၁-မရဏာဿတိကထာ ၂၂၂
၂-ကာယဂတာသတိကထာ ၂၃၂
၃-ကောဋ္ဌာသဝဝတ္ထာပနကထာ ၂၄၁
၄-အာနာပါနဿတိကထာ ၂၅၈
၅-ဥပသမာနုဿတိကထာ ၂၈၄

၉-ဗြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသ

၁-မေတ္တာဘာဝနာကထာ ၂၈၇
၂-ကရုဏာဘာဝနာဝဏ္ဏနာ ၃၀၇
၃-မုဒိတာဘာဝနာဝဏ္ဏနာ ၃၀၉
၄-ဥပေက္ခာဘာဝနာဝဏ္ဏနာ ၃၁၀
၅-ပကိဏ္ဏကကထာ ၃၁၁

၁၀-အာရုပ္ပနိဒ္ဒေသ

၁-ပဌမာရုပ္ပဝဏ္ဏနာ ၃၂၀
၂-ဝိညာဏဉ္စာယတနကထာ ၃၂၅
၃-အာကိဉ္စညာယတနကထာ ၃၂၆
၄-နေဝသညာနာသညာယတနကထာ ၃၂၈
၅-ပကိဏ္ဏကကထာ ၃၃၂

၁၁-သမာဓိနိဒ္ဒေသ

၁-အာဟာရေပဋိက္ကူလဘာဝနာ ၃၃၆
၂-စတုဓာတုဝဝတ္ထာနဘာဝနာ ၃၄၂
၃-သမာဓိအာနိသံသကထာ ၃၆၈

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ပဌမဘာဂေ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Visuddhimaggo

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

Nidānādikathā

1. Sīle patiṭṭhāya naro sapañño, cittaṁ paññañca bhāvayaṁ.
Ātāpī nipako bhikkhu, so imaṁ vijaṭaye jaṭanti[1].

Iti hidaṁ vuttaṁ, kasmā panetaṁ vuttaṁ, Bhagavantaṁ kira Sāvatthiyaṁ viharantaṁ rattibhāge aññataro devaputto upasaṅkamitvā attano saṁsayasamugghāṭatthaṁ—

Antojaṭā bahijaṭā, jaṭāya jaṭitā pajā.
Taṁ taṁ Gotama pucchāmi, ko imaṁ vijaṭaye jaṭanti[1]—

Imaṁ pañhaṁ pucchi. Tassāyaṁ saṅkhepattho—**jaṭā**ti taṇhāya jāliniyā etaṁ adhivacanaṁ. Sā hi rūpādīsu ārammaṇesu heṭṭhupariyavasena punappunaṁ uppajjanato saṁsibbanaṭṭhena veḷugumbādīnaṁ sākhājālasaṅkhātā jaṭā viyāti jaṭā, sā panesā sakaparikkhāraparaparikkhāresu saka-attabhāvapara-attabhāvesu ajjhattikāyatanabāhirāyatanesu ca uppajjanato **antojaṭā bahijaṭā**ti vuccati. Tāya evaṁ uppajjamānāya **jaṭāya jaṭitā pajā.** Yathā nāma veḷugumbajaṭādīhi veḷu-ādayo, evaṁ tāya taṇhājaṭāya sabbāpi ayaṁ sattanikāyasaṅkhātā[2] pajā jaṭitā vinaddhā, saṁsibbitāti attho. Yasmā ca evaṁ jaṭitā. **Taṁ taṁ Gotama pucchāmī**ti tasmā taṁ pucchāmi. **Gotamā**ti Bhagavantaṁ gottena ālapati. **Ko imaṁ vijaṭaye jaṭan**ti imaṁ evaṁ tedhātukaṁ jaṭetvā ṭhitaṁ jaṭaṁ ko vijaṭeyya, vijaṭetuṁ ko samatthoti pucchati[3].

1. Saṁ 1. 13 piṭṭhe. 2. Sattakāyasaṅkhātā (Sī) 3. Pucchīti (Ka)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

နိဒါနာဒိကထာ

၁။ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ။
အာတာပီ နိပကော ဘိက္ခု၊ သော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋန္တိ[၁]။

ဣတိ ဟိဒံ ဝုတ္တံ၊ ကသ္မာ ပနေတံ ဝုတ္တံ၊ ဘဂဝန္တံ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တံ ရတ္တိဘာဂေ အညတရော ဒေဝပုတ္တော ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ အတ္တနော သံသယ-သမုဂ္ဃာဋတ္ထံ—

အန္တောဇဋာ ဗဟိဇဋာ၊ ဇဋာယ ဇဋိတာ ပဇာ။
တံ တံ ဂေါတမ ပုစ္ဆာမိ၊ ကော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋန္တိ[၁]—

ဣမံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ တဿာယံ သင်္ခေပတ္ထော—**ဇဋာ**တိ တဏှာယ ဇာလိနိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ သာ ဟိ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု ဟေဋ္ဌူပရိယဝသေန ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော သံသိဗ္ဗနဋ္ဌေန ဝေဠုဂုမ္ဗာဒီနံ သာခါဇာလသင်္ခါတာ ဇဋာ ဝိယာတိ ဇဋာ၊ သာ ပနေသာ သကပရိက္ခာရပရပရိက္ခာရေသု သကအတ္တဘာဝပရ-အတ္တဘာဝေသု အဇ္ဈတ္တိကာယတနဗာဟိရာယတနေသု စ ဥပ္ပဇ္ဇနတော **အန္တောဇဋာ ဗဟိဇဋာ**တိ ဝုစ္စတိ။ တာယ ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာယ **ဇဋာယ ဇဋိတာ ပဇာ**။ ယထာ နာမ ဝေဠုဂုမ္ဗဇဋာဒီဟိ ဝေဠုအာဒယော၊ ဧဝံ တာယ တဏှာဇဋာယ သမ္ဘဝိ အယံ သတ္တနိကာယသင်္ခါတာ[၂] ပဇာ ဇဋိတာ ဝိနဒ္ဓါ၊ သံသိဗ္ဗိတာတိ အတ္ထော။ ယသ္မာ စ ဧဝံ ဇဋိတာ။ **တံ တံ ဂေါတမ ပုစ္ဆာမီ**တိ တသ္မာ တံ ပုစ္ဆာမိ။ **ဂေါတမာ**တိ ဘဂဝန္တံ ဂေါတ္တေန အာလပတိ။ **ကော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋန္တိ** ဣမံ ဧဝံ တေဓာတုကံ ဇဋေတွာ ဌိတံ ဇဋံ ကော ဝိဇဋေယျ၊ ဝိဇဋေတုံ ကော သမတ္ထောတိ ပုစ္ဆတိ[၃]။

၁-၁-သံ ၁-၁၃-ဝိဇ္ဇေ။ ၂-သတ္တကာယသင်္ခါတာ (သီ) ၃-ပုစ္ဆီတိ (က)
ဝိသုဒ္ဓိ ၁–၁

Evaṁ puṭṭho panassa sabbadhammesu appaṭihatañāṇacāro devadevo sakkānaṁ atisakko brahmānaṁ atibrahmā catuvesārajjavisārado dasabaladharo anāvaraṇañāṇo samantacakkhu Bhagavā tamatthaṁ vissajjento—

Sīle patiṭṭhāya naro sapañño, cittaṁ paññañca bhāvayaṁ.
Ātāpī nipako bhikkhu, so imaṁ vijaṭaye jaṭanti—

Imaṁ gāthamāha.

2. Imissā dāni gāthāya, kathitāya Mahesinā.
Vaṇṇayanto yathābhūtaṁ, atthaṁ sīlādibhedanaṁ.

Sudullabhaṁ labhitvāna, pabbajjaṁ Jinasāsane.
Sīlādisaṅgahaṁ khemaṁ, ujuṁ maggaṁ visuddhiyā.

Yathābhūtaṁ ajānantā, suddhikāmāpi ye idha.
Visuddhiṁ nādhigacchanti, vāyamantāpi yogino.

Tesaṁ pāmojjakaraṇaṁ, suvisuddhavinicchayaṁ.
Mahāvihāravāsīnaṁ, desanānayanissitaṁ.

Visuddhimaggaṁ bhāsissaṁ, taṁ me sakkacca bhāsato.
Visuddhikāmā sabbepi, nisāmayatha sādhavoti.

3. Tattha **visuddhī**ti sabbamalavirahitaṁ accantaparisuddhaṁ nibbānaṁ veditabbaṁ. Tassā visuddhiyā maggoti Visuddhimaggo. **Maggo**ti adhigamūpāyo vuccati. Taṁ Visuddhimaggaṁ bhāsissāmīti attho.

So panāyaṁ **Visuddhimaggo** katthaci **vipassanāmattavaseneva** desito. Yathāha—

"Sabbe saṅkhārā aniccāti, yadā paññāya passati.
Atha nibbindati dukkhe, esa maggo visuddhiyā"ti[1].

Katthaci **jhānapaññāvasena.** Yathāha—

"Yamhi jhānañca paññā ca, sa ve nibbānasantike"ti[2].

Katthaci **kammādivasena.** Yathāha—

1. Khu 1. 53 piṭṭhe. 2. Khu 1. 66 piṭṭhe.

ဧဝံ ပုဋ္ဌော ပနဿ သဗ္ဗဓမ္မေသု အပ္ပဋိဟတဉာဏစာရော ဒေဝဒေဝေါ သက္ကာနံ အတိသက္ကော ဗြဟ္မာနံ အတိဗြဟ္မာ စတုဝေသာရဇ္ဇဝိသာရဒေါ ဒသ-ဗလဓရော အနာဝရဏဉာဏော သမန္တစက္ခု ဘဂဝါ တမတ္ထံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော—

သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ။
အာတာပီ နိပကော ဘိက္ခု၊ သော ဇဋံ ဝိဇဋယေ ဇဋန္တိ—

ဇဋံ ဂါထမာဟ။

၂။ ဇဋိဿာ ဒါနိ ဂါထာယ၊ ကထိတာယ မဟေသိနာ။
ဝဏ္ဏယန္တော ယထာဘူတံ၊ အတ္ထံ သီလာဒိဘေဒနံ။

သုဒုလ္လဘံ လဘိတ္ဝာန၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဇိနသာသနေ။
သီလာဒိသင်္ဂဟံ ခေမံ၊ ဥဇုံ မဂ္ဂံ ဝိသုဒ္ဓိယာ။

ယထာဘူတံ အဇာနန္တာ၊ သုဒ္ဓိကာမာပိ ယေ ဇန။
ဝိသုဒ္ဓိ နာဓိဂစ္ဆန္တိ၊ ဝါယမန္တာပိ ယောဂိနော။

တေသံ ပါမောဇ္ဇကရဏံ၊ သုဝိသုဒ္ဓဝိနိစ္ဆယံ။
မဟာဝိဟာရဝါသီနံ၊ ဒေသနာနယနိဿိတံ။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂံ ဘာသိဿံ၊ တံ မေ သက္ကစ္စ ဘာသတော။
ဝိသုဒ္ဓိကာမာ သဗ္ဗေပိ၊ နိသာမယထ သာဓဝေါတိ။

၃။ တတ္ထ **ဝိသုဒ္ဓီ**တိ သဗ္ဗမလဝိရဟိတံ အစ္စန္တပရိသုဒ္ဓံ နိဗ္ဗာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တဿာ ဝိသုဒ္ဓိယာ မဂ္ဂေါတိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။ **မဂ္ဂေါ**တိ အဓိဂမူပါယော ဝုစ္စတိ။ တံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂံ ဘာသိဿာမီတိ အတ္ထော။

သော ပနာယံ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ** ကတ္ထစိ **ဝိပဿနာမတ္တဝသေနေဝ** ဒေသိတော။ ယထာဟ—

"သဗ္ဗေ သင်္ခါရော အနိစ္စာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ။
အထ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ သေ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ"တိ[1]။

ကတ္ထစိ **ဈာနပညာဝသေန**။ ယထာဟ—
"ယမ္ဟိ ဈာနဉ္စ ပညာ စ၊ သ ဝေ နိဗ္ဗာနသန္တိကေ"တိ[2]။

ကတ္ထစိ **ကမ္မာဒိဝသေန**။ ယထာဟ—

၁-ခု ၁-၅၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၁-၆၆-ပိဋ္ဌေ။

"Kammaṁ vijjā ca dhammo ca, sīlaṁ jīvitamuttamaṁ.
Etena maccā sujjhanti, na gottena dhanena vā"ti[1].

Katthaci **sīlādivasena.** Yathāha—

"Sabbadā sīlasampanno, paññavā susamāhito.
Āraddhavīriyo pahitatto, oghaṁ tarati duttaran"ti[2].

Katthaci **satipaṭṭhānādivasena.** Yathāha—

"Ekāyano ayaṁ bhikkhave maggo sattānaṁ visuddhiyā -pa- nibbānassa sacchikiriyāya, yadidaṁ cattāro satipaṭṭhānā"ti[3].

Sammappadhānādīsupi eseva nayo. Imasmiṁ pana pañhābyākaraṇe[4] **sīlādivasena** desito.

4. Tatrāyaṁ saṅkhepavaṇṇanā—**sīle patiṭṭhāyā**ti sīle ṭhatvā, sīlaṁ paripūrayamānoyeva cettha sīle ṭhitoti[5] vuccati. Tasmā sīla paripūraṇena sīle patiṭṭhahitvāti ayamettha attho. **Naro**ti satto. **Sapañño**ti kammaja[6] tihetukapaṭisandhipaññāya paññavā. **Cittaṁ paññañca bhāvayan**ti samādhiñceva vipassanañca bhāvayamāno, cittasīsena hettha samādhi niddiṭṭho. Paññānāmena ca vipassanāti. **Ātāpī**ti vīriyavā. Vīriyañhi kilesānaṁ ātāpanaparitāpanaṭṭhena ātāpoti vuccati. Tadassa atthīti ātāpī. **Nipako**ti nepakkaṁ vuccati paññā, tāya samannāgatoti attho. Iminā padena pārihārikapaññaṁ[7] dasseti. Imasmiñhi pañhābyākaraṇe tikkhattuṁ paññā āgatā. Tattha paṭhamā jātipaññā, dutiyā vipassanāpaññā, tatiyā sabbakiccariṇāyikā pārihārikapaññā. Saṁsāre bhayaṁ ikkhatīti **bhikkhu. So imaṁ vijaṭaye jaṭan**ti so iminā ca sīlena iminā ca cittasīsena niddiṭṭhasamādhinā imāya ca tividhāya paññāya iminā ca ātāpenāti chahi dhammehi samannāgato bhikkhu. Seyyathāpi nāma puriso pathaviyaṁ patiṭṭhāya sunisitaṁ satthaṁ ukkhipitvā mahantaṁ veḷugumbaṁ vijaṭeyya, evameva sīlapathaviyaṁ

1. Ma 3. 306 piṭṭhe; Saṁ 1. 31 piṭṭhe.
2. Saṁ 1. 51 piṭṭhe.
3. Dī 2. 231 piṭṭhe.
4. Pañhabyākaraṇe (Sī)
5. Patiṭṭhitoti (Sī)
6. Kammajāya (Sī)
7. Pārihāriyapaññaṁ (Sī, I)

"ကမ္မံ ဝိဇ္ဇာ စ ဓမ္မော စ၊ သီလံ ဇီဝိတမုတ္တမံ။
တေန မစ္စာ သုဇ္ဈန္တိ၊ န ဂေါတ္တေန ဓနေန ဝါ"တိ[1]။

ကတ္ထစိ **သီလာဒိဝသေန**။ ယထာဟ—

"သမ္ဗဒါ သီလသမ္ပန္နော၊ ပညဝါ သုသမာဟိတော။
အာရဒ္ဓဝီရိယော ပဟိတတ္တော၊ ဩဃံ တရတိ ဒုတ္တရ"န္တိ[2]။

ကတ္ထစိ **သတိပဋ္ဌာနာဒိဝသေန**။ ယထာဟ—

"ဧကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ။ပ။ နိဗ္ဗာနဿ သစ္ဆိကိရိယာယ၊ ယဒိဒံ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ"တိ[3]။

သမ္ဗပ္ပဓာနာဒိသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဣမသ္မိံ ပန ပဉ္ဉာပုဗ္ဗင်္ဂမရဏော[4] **သီလာဒိဝသေန** ဒေသိတော။

၄။ တတြာယံ သဒ္ဒေါပဝဏ္ဏနာ—**သီလေ ပတိဋ္ဌာယာ**တိ သီလေ ဌတ္ဝာ၊ သီလံ ပရိပူရယမာနောယေဝ စေတ္ထ သီလေ ဋိတောတိ[5] ဝုစ္စတိ။ တသ္မာ သီလံ ပရိပူရဏေန သီလေ ပတိဋ္ဌဟိတ္ဝာတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ **နရော**တိ သတ္တော။ **သပညော**တိ ကမ္မဇ[6] တိဟေတုကပဋိသန္ဓိပညာယ ပညဝါ။ **စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယ**န္တိ သမာဓိဉ္စေဝ ဝိပဿနဉ္စ ဘာဝယမာနော၊ စိတ္တသီသေန ဟေတ္ထ သမာဓိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ ပညာနာမေန စ ဝိပဿနာတိ။ **အာတာပီ**တိ ဝီရိယဝါ။ ဝီရိယဋ္ဌေ ကိလေသာနံ အာတာပနပရိတာပနဋ္ဌေန အာတာပေါတိ ဝုစ္စတိ။ တဒဿ အတ္ထီတိ အာတာပီ။ **နိပကော**တိ နေပက္ကံ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ တာယ သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ ဣမိနာ ပဒေန ပါရိဟာရိကပညံ[7] ဒဿေတိ။ ဣမသ္မိဉ္ဩ ပဉ္ဉာပုဗ္ဗင်္ဂမရဏော တိက္ခတ္တုံ ပညာ အာဂတာ။ တတ္ထ ပဌမာ ဇာတိ-ပညာ၊ ဒုတိယာ ဝိပဿနာပညာ၊ တတိယာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါဏာယိကာ ပါရိဟာရိကပညာ။ သံသာရေ ဘယံ ဣက္ခတီတိ **ဘိက္ခု**။ **သော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋန္တိ** သော ဣမိနာ စ သီလေန ဣမိနာ စ စိတ္တသီသေန နိဒ္ဒိဋ္ဌသမာဓိနာ ဣမာယ စ တိဝိဓာယ ပညာယ ဣမိနာ စ အာတာပေနာတိ ဆဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု။ သေယျထာပိ နာမ ပုရိသော ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာယ သုနိသိတံ သတ္ထံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ မဟန္တံ ဝေဠုဂုမ္ဗံ ဝိဇဋေယျ၊ ဧဝမေဝ သီလပထဝိယံ

၁-မ ၃-၃၀၆-ပိဋ္ဌေ၊ သံ ၁-၃၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-သံ ၁-၅၁-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဒီ ၂-၂၃၁-ပိဋ္ဌေ။
၄-ပဉ္ဉာပုဗ္ဗင်္ဂမရဏော (သီ)
၅-ပတိဋ္ဌိတောတိ (သီ)
၆-ကမ္မဇာယ (သီ)
၇-ပါရိဟာရိယပညံ (သီ၊ ဣ)

patiṭṭhāya samādhisilāyaṁ sunisitaṁ vipassanāpaññāsatthaṁ vīriyabalapaggahitena pārihārikapaññāhatthena ukkhipitvā sabbampi taṁ attano santāne patitaṁ taṇhājaṭaṁ vijaṭeyya sañchindeyya sampadāleyya. Maggakkhaṇe panesa taṁ jaṭaṁ vijaṭeti nāma. Phalakkhaṇe vijaṭitajaṭo sadevakassa lokassa aggadakkhiṇeyyo hoti. Tenāha Bhagavā—

> “Sīle patiṭṭhāya naro sapañño, cittaṁ paññañca bhāvayaṁ.
> Ātāpī nipako bhikkhu, so imaṁ vijaṭaye jaṭan”ti.

5. Tatrāyaṁ yāya paññāya **sapañño**ti vutto, tatrāssa karaṇīyaṁ natthi. Purimakammānubhāveneva hissa sā siddhā. **Ātāpī nipako**ti ettha vuttavīriyavasena pana tena sātaccakārinā paññāvasena ca sampajānakārinā hutvā sīle patiṭṭhāya cittapaññāvasena vuttā samathavipassanā bhāvetabbāti imamatra Bhagavā sīlasamādhipaññāmukhena Visuddhimaggaṁ dasseti.

Ettāvatā hi tisso sikkhā, tividhakalyāṇaṁ sāsanaṁ, tevijjatādīnaṁ upanissayo, antadvayavajjanamajjhimapaṭipattisevanāni, apāyādisamatikkamanupāyo, tīhākārehi kilesappahānaṁ, vītikkamādīnaṁ paṭipakkho, saṁkilesattayavisodhanaṁ, sotāpannādibhāvassa ca kāraṇaṁ pakāsitaṁ hoti.

Kathaṁ. Ettha hi sīlena adhisīlasikkhā pakāsitā hoti, samādhinā adhicittasikkhā, paññāya adhipaññāsikkhā.

Sīlena ca sāsanassa ādikalyāṇatā pakāsitā hoti. “Ko cādi kusalānaṁ dhammānaṁ, sīlañca suvisuddhan”ti[1] hi vacanato, “sabbapāpassa akaraṇan”ti[2] ādivacanato ca sīlaṁ sāsanassa ādi, tañca kalyāṇaṁ, avippaṭisārādiguṇāvahattā. Samādhinā majjhekalyāṇatā pakāsitā hoti. “Kusalassa upasampadā”ti[2] ādivacanato hi samādhi sāsanassa majjhe, so ca kalyāṇo, iddhividhādiguṇāvahattā. Paññāya sāsanassa pariyosānakalyāṇatā pakāsitā hoti. “Sacittapariyodāpanaṁ, etaṁ Buddhāna sāsanan”ti[2] hi vacanato,

1. Saṁ 3. 124 piṭṭhe. 2. Dī 2. 42; Khu 1. 41 piṭṭhesu.

ပတိဋ္ဌာယ သမာဓိသိလာယံ သုနိသိတံ ဝိပဿနာပညာသတ္ထံ ဝီရိယဗလ-ပဂ္ဂဟိတေန ပါရိဟာရိကပညာဟတ္ထေန ဥဂ္ဂိဝိတ္ဝာ သဗ္ဗမ္ပိ တံ အတ္တနော သန္တာနေ ပတိတံ တဏှာဇဋံ ဝိဇဋေယျ သဉ္ဆိန္ဒေယျ သမ္ပဒါလေယျ။ မဂ္ဂက္ခဏေ ပနေသ တံ ဇဋံ ဝိဇဋေတိ နာမ။ ဖလက္ခဏေ ဝိဇဋိတဇဋော သဒေဝကဿ လောကဿ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယ္ယော ဟောတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

> “သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ။
> အာတာပီ နိပကော ဘိက္ခု၊ သော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋ”န္တိ။

၅။ တတြာယံ ယာယ ပညာယ **သပညော**တိ ဝုတ္တော၊ တတြာဿ ကရဏီယံ နတ္ထိ။ ပုရိမကမ္မာနုဘာဝေနေဝ ဟိဿ သာ သိဒ္ဓါ။ **အာတာပီ နိပကော**တိ ဏ္ဍေ ဝုတ္တဝီရိယဝသေန ပန တေန သာတစ္စကာရိနာ ပညာဝသေန စ သမ္ပဇာန-ကာရိနာ ဟုတ္ဝာ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ စိတ္တပညာဝသေန ဝုတ္တာ သမထဝိပဿနာ ဘာဝေတဗ္ဗာတိ ဣမမတြ ဘဂဝါ သီလသမာဓိပညာမုခေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂံ ဒဿေတိ။

ဏ္ဍော ဝတာ ဟိ တိဿော သိက္ခာ, တိဝိဓကလ္လာဏံ သာသနံ, တေဝိဇ္ဇ-တာဒိနံ ဥပနိဿယော, အန္တဒ္ဒယဝဇ္ဇနမဇ္ဈိမပဋိပတ္တိသေဝနာနိ, အပါယာဒိ-သမတိက္ကမနုပါယော, တီဟာကာရေဟိ ကိလေသပ္ပဟာနံ, ဝိတိက္ကမာဒိနံ ပဋိပက္ခော, သံကိလေသတ္တယဝိသောဓနံ, သောတာပန္နာဒိဘာဝဿ စ ကာရဏံ ပကာသိတံ ဟောတိ။

ကထံ။ ဏ္ဍော ဟိ သီလေန အဓိသီလသိက္ခာ ပကာသိတာ ဟောတိ၊ သမာဓိနာ အဓိစိတ္တသိက္ခာ၊ ပညာယ အဓိပညာသိက္ခာ။

သီလေန စ သာသနဿ အာဒိကလ္လာဏတာ ပကာသိတာ ဟောတိ။ “ကော စာဒိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ၊ သီလဉ္စ သုဝိသုဒ္ဓ”န္တိ[၁] ဟိ ဝစနတော, “သဗ္ဗပါပဿ အကရဏ”န္တိ[၂] အာဒိဝစနတော စ သီလံ သာသနဿ အာဒိ၊ တဉ္စ ကလ္လာဏံ၊ အဝိပ္ပဋိသာရာဒိဂုဏာဝဟတ္တာ။ သမာဓိနာ မဇ္ဈေကလ္လာဏတာ ပကာသိတာ ဟောတိ။ “ကုသလဿ ဥပသမ္ပဒါ”တိ[၂] အာဒိဝစနတော ဟိ သမာဓိ သာသနဿ မဇ္ဈေ၊ သော စ ကလ္လာဏော၊ ဣဒ္ဓိဝိဓာဒိဂုဏာဝဟတ္တာ။ ပညာယ သာသနဿ ပရိယောသာနကလ္လာဏတာ ပကာသိတာ ဟောတိ။ “သစိတ္တပရိယောဒပနံ၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓါန သာသန”န္တိ[၂] ဟိ ဝစနတော,

၁-သံ ၃-၁၂၄-ဘိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၂-၄၂၊ ခု ၁-၄၁-ဘိဋ္ဌေသု။

paññuttarato ca paññā sāsanassa pariyosānaṁ, sā ca kalyāṇaṁ, iṭṭhāniṭṭhesu tādibhāvāvahanato.

"Selo yathā ekaghano, vātena na samīrati.
Evaṁ nindāpasaṁsāsu, na samiñjanti paṇḍitā"ti[1]—

hi vuttaṁ.

Tathā sīlena tevijjatāya upanissayo pakāsito hoti. Sīlasampattiñhi nissāya tisso vijjā pāpuṇāti, na tato paraṁ. Samādhinā chaḷabhiññatāya upanissayo pakāsito hoti. Samādhisampadañhi nissāya cha abhiññā pāpuṇāti, na tato paraṁ. Paññāya paṭisambhidāpabhedassa upanissayo pakāsito hoti. Paññāsampattiñhi nissāya catasso paṭisambhidā pāpuṇāti, na aññena kāraṇena.

Sīlena ca kāmasukhallikānuyogasaṅkhātassa antassa vajjanaṁ pakāsitaṁ hoti, samādhinā attakilamathānuyogasaṅkhātassa. Paññāya majjhimāya paṭipattiyā sevanaṁ pakāsitaṁ hoti.

Tathā sīlena apāyasamatikkamanupāyo pakāsito hoti, samādhinā kāmadhātusamatikkamanupāyo, paññāya sabbabhavasamatikkamanupāyo.

Sīlena ca tadaṅgappahānavasena kilesappahānaṁ pakāsitaṁ hoti, samādhinā vikkhambhanappahānavasena, paññāya samucchedappahānavasena.

Tathā sīlena kilesānaṁ vītikkamapaṭipakkho pakāsito hoti, samādhinā pariyuṭṭhānapaṭipakkho, paññāya anusayapaṭipakkho.

Sīlena ca duccaritasaṁkilesavisodhanaṁ pakāsitaṁ hoti, samādhinā taṇhāsaṁkilesavisodhanaṁ, paññāya diṭṭhisaṁkilesavisodhanaṁ.

Tathā sīlena sotāpannasakadāgāmibhāvassa kāraṇaṁ pakāsitaṁ hoti, samādhinā anāgāmibhāvassa, paññāya arahattassa. Sotāpanno hi "sīlesu paripūrakārī"ti[2] vutto, tathā sakadāgāmī.

1. Khu 1. 25 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 233 piṭṭhe.

ပညတ္တရတော စ ပညာ သာသနဿ ပရိယောသာနံ၊ သာ စ ကလ္လာဏံ၊ ဇဋ္ဌာနိဋ္ဌေသု တာဒိဘာဝါဝဟနတော။

"သေလော ယထာ ဧကဃနော၊ ဝါတေန န သမီရတိ။
ဧဝံ နိန္ဒာပသံသာသု၊ န သမိဉ္ဇန္တိ ပဏ္ဍိတာ"တိ[၁]—

ဟိ ဝုတ္တံ။

တထာ သီလေန တေဝိဇ္ဇတာယ ဥပနိဿယော ပကာသိတော ဟောတိ။ သီလသမ္ပတ္တိဉ္hi နိဿာယ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ပါပုဏာတိ၊ န တတော ပရံ။ သမာဓိနာ ဆဠဘိညတာယ ဥပနိဿယော ပကာသိတော ဟောတိ။ သမာဓိသမ္ပဒဉ္hi နိဿာယ ဆ အဘိညာ ပါပုဏာတိ၊ န တတော ပရံ။ ပညာယ ပဋိသမ္ဘိဒါဘေဒဿ ဥပနိဿယော ပကာသိတော ဟောတိ။ ပညာသမ္ပတ္တိဉ္hi နိဿာယ စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါ ပါပုဏာတိ၊ န အညေန ကာရဏေန။

သီလေန စ ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂသင်္ခါတဿ အန္တဿ ဝဇ္ဇနံ ပကာသိတံ ဟောတိ၊ သမာဓိနာ အတ္တကိလမထာနုယောဂသင်္ခါတဿ။ ပညာယ မဇ္ဈိမာယ ပဋိပတ္တိယာ သေဝနံ ပကာသိတံ ဟောတိ။

တထာ သီလေန အပါယသမတိက္ကမနုပါယော ပကာသိတော ဟောတိ၊ သမာဓိနာ ကာမဓာတုသမတိက္ကမနုပါယော၊ ပညာယ သဗ္ဗဘဝသမတိက္ကမနုပါယော။

သီလေန စ တဒင်္ဂပ္ပဟာနဝသေန ကိလေသပ္ပဟာနံ ပကာသိတံ ဟောတိ၊ သမာဓိနာ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနဝသေန၊ ပညာယ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနဝသေန။

တထာ သီလေန ကိလေသာနံ ဝီတိက္ကမပဋိပက္ခော ပကာသိတော ဟောတိ၊ သမာဓိနာ ပရိယုဋ္ဌာနပဋိပက္ခော၊ ပညာယ အနုသယပဋိပက္ခော။

သီလေန စ ဒုစ္စရိတသံကိလေသဝိသောဓနံ ပကာသိတံ ဟောတိ၊ သမာဓိနာ တဏှာသံကိလေသဝိသောဓနံ၊ ပညာယ ဒိဋ္ဌိသံကိလေသဝိသောဓနံ။

တထာ သီလေန သောတာပန္နသကဒါဂါမိဘာဝဿ ကာရဏံ ပကာသိတံ ဟောတိ၊ သမာဓိနာ အနာဂါမိဘာဝဿ၊ ပညာယ အရဟတ္တဿ။ သောတာပန္နော ဟိ "သီလေသု ပရိပူရကာရီ"တိ[၂] ဝုတ္တော၊ တထာ သကဒါဂါမီ။

၁-ခု ၁-၂၅-ဝိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၂၃၃-ဝိဋ္ဌေ။

Anāgāmī pana “samādhismiṁ paripūrakārī”ti. Arahā pana “paññāya paripūrakārī”ti[1].

Evaṁ ettāvatā tisso sikkhā, tividhakalyāṇaṁ sāsanaṁ, tevijjatādīnaṁ upanissayo, antadvayavajjanamajjhimapaṭipattisevanāni, apāyādisamatikkamanupāyo, tīhākārehi kilesappahānaṁ, vītikkamādīnaṁ paṭipakkho, saṁkilesattayavisodhanaṁ, sotāpannādibhāvassa ca kāraṇanti ime nava, aññe ca evarūpā guṇattikā pakāsitā hontīti.

1. Aṁ 1. 233 piṭṭhe.

အနာဂါမီ ပန “သမာဓိသ္မိံ ပရိပူရကာရီ”တိ။ အရဟာ ပန “ပညာယ ပရိပူရကာရီ”တိ[၁]။

ဧဝံ ဧတ္တာဝတာ တိဿော သိက္ခာ, တိဝိဓကလ္လာဏံ သာသနံ, တေဝိဇ္ဇတာဒီနံ ဥပနိဿယော, အန္တဒ္ဒယဝဇ္ဇနမဇ္ဈိမပဋိပတ္တိသေဝနာနိ, အပါယာဒိသမတိက္ကမနုပါယော, တီဟာကာရေဟိ ကိလေသပ္ပဟာနံ, ဝိတိက္ကမာဒီနံ ပဋိပက္ခော, သံကိလေသတ္တယဝိသောဓနံ, သောတာပန္နာဒိဘာဝဿ စ ကာရဏန္တိ ဣမေ နဝ, အညေ စ ဧဝရူပါ ဂုဏတ္တိကာ ပကာသိတာ ဟောန္တီတိ။

၁-ဘံ ၁-၂၃၃-ဖိဋ္ဌေ။

1. Sīlaniddesa

Sīlasarūpādikathā

6. Evaṁ anekaguṇasaṅgāhakena sīlasamādhipaññāmukhena desitopi panesa **Visuddhimaggo** atisaṅkhepadesitoyeva hoti. Tasmā nālaṁ sabbesaṁ upakārāyāti vitthāramassa dassetuṁ sīlaṁ tāva ārabbha idaṁ pañhākammaṁ[1] hoti.

Kiṁ sīlaṁ, kenaṭṭhena sīlaṁ, kānassa lakkhaṇarasapaccupaṭṭhānapadaṭṭhānāni, kimānisaṁsaṁ sīlaṁ, katividhaṁ cetaṁ sīlaṁ, ko cassa saṁkileso, kiṁ vodānanti.

Tatridaṁ vissajjanaṁ. **Kiṁ sīlan**ti pāṇātipātādīhi vā viramantassa vattapaṭipattiṁ vā pūrentassa cetanādayo dhammā. Vuttañhetaṁ paṭisambhidāyaṁ "kiṁ sīlanti cetanā sīlaṁ, cetasikaṁ sīlaṁ, saṁvaro sīlaṁ, avītikkamo sīlan"ti[2]. Tattha **cetanā sīlaṁ** nāma pāṇātipātādīhi vā viramantassa vattapaṭipattiṁ vā pūrentassa cetanā. **Cetasikaṁ sīlaṁ** nāma pāṇātipātādīhi viramantassa virati. Apica cetanā sīlaṁ nāma pāṇātipātādīni pajahantassa satta kammapathacetanā. Cetasikaṁ sīlaṁ nāma "abhijjhaṁ pahāya vigatābhijjhena cetasā viharatī"ti[3] ādinā nayena vuttā anabhijjhābyāpādasammādiṭṭhidhammā. **Saṁvaro sīlan**ti ettha pañcavidhena saṁvaro veditabbo pātimokkhasaṁvaro, satisaṁvaro, ñāṇasaṁvaro, khantisaṁvaro, vīriyasaṁvaroti. Tattha iminā pātimokkhasaṁvarena upeto hoti samupetoti[4] ayaṁ **pātimokkhasaṁvaro.** Rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjatīti[5] ayaṁ **satisaṁvaro.**

Yāni sotāni lokasmiṁ, (Ajitāti Bhagavā.)
Sati tesaṁ nivāraṇaṁ.
Sotānaṁ saṁvaraṁ brūmi, paññāyete pidhiyyare[6] ti[7].

---

1. Pañhakammaṁ (Sī)
2. Khu 9. 43 piṭṭhe.
3. Dī 1. 67 piṭṭhe.
4. Abhi 2. 255 piṭṭhe.
5. Dī 1. 66 piṭṭhe.
6. Pithiyyare (Syā), pithīyare (Sī), pidhīyare (I, Khu 8. 30 piṭṭhe.)
7. Khu 1. 434 piṭṭhe.

၁-သီလနိဒ္ဒေသ

သီလသရူပါဒိကထာ

၆။ ဧဝံ အနေကဂုဏသင်္ဂါဟကေန သီလသမာဓိပညာမုခေန ဒေသိတောပိ ပနေသ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ** အတိသင်္ခေပဒေသိတောယေဝ ဟောတိ။ တသ္မာ နာလံ သဗ္ဗေသံ ဥပကာရာယာတိ ဝိတ္ထာရမဿ ဒဿေတုံ သီလံ တာဝ အာရဗ္ဘ ဣဒံ ပဉ္ဟကမ္မံ[၁] ဟောတိ။

ကိံ သီလံ၊ ကေနဋ္ဌေန သီလံ၊ ကာနဿ လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနာနိ၊ ကိမာနိသံသံ သီလံ၊ ကတိဝိဓံ စေတံ သီလံ၊ ကော စဿ သံကိလေသော၊ ကိံ ဝေါဒါနန္တိ။

တတြိဒံ ဝိဿဇ္ဇနံ။ **ကိံ သီလန္တိ** ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝါ ဝိရမန္တဿ ဝတ္ထုပဋိပတ္တိံ ဝါ ပူရေန္တဿ စေတနာဒယော ဓမ္မာ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ "ကိံ သီလန္တိ စေတနာ သီလံ၊ စေတသိကံ သီလံ၊ သံဝရော သီလံ၊ အဝီတိက္ကမော သီလ"န္တိ[၂]။ တတ္ထ **စေတနာ သီလံ** နာမ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝါ ဝိရမန္တဿ ဝတ္ထုပဋိပတ္တိံ ဝါ ပူရေန္တဿ စေတနာ။ **စေတသိကံ သီလံ** နာမ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝိရမန္တဿ ဝိရတိ။ အပိစ စေတနာ သီလံ နာမ ပါဏာတိပါတာဒီနိ ပဇဟန္တဿ သတ္တ ကမ္မပထစေတနာ။ စေတသိကံ သီလံ နာမ "အဘိဇ္ဈံ ပဟာယ ဝိဂတာဘိဇ္ဈေန စေတသာ ဝိဟရတိ"တိ[၃] အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာ အနဘိဇ္ဈာဗျာပါဒသမ္မာဒိဋ္ဌိမ္မာ။ **သံဝရော သီလန္တိ** ဣဓ ပဉ္စဝိဓေန သံဝရော ဝေဒိတဗ္ဗော ပါတိမောက္ခသံဝရော, သတိသံဝရော, ဉာဏသံဝရော, ခန္တိသံဝရော, ဝီရိယသံဝရောတိ။ တတ္ထ ဇှမိနာ ပါတိမောက္ခသံဝရေန ဥပေတော ဟောတိ သမုပေတောတိ[၄] အယံ **ပါတိမောက္ခသံဝရော**။ ရက္ခတိ စက္ခုန္ဒြိယံ၊ စက္ခုန္ဒြိယေ သံဝရံ အာပဇ္ဇတီတိ[၅] အယံ **သတိသံဝရော**။

ယာနိ သောတာနိ လောကသ္မိံ၊ (အဇိတာတိ ဘဂဝါ။)
သတိ တေသံ နိဝါရဏံ။
သောတာနံ သံဝရံ ဗြူမိ၊ ပညာယေတေ ပိဓိယျရေ[၆]တိ[၇]။

၁-ပဉ္ဟကမ္မံ (သီ)
၂-ခု ၉-၄၃-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဒီ ၁-၆၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-အဘိ ၂-၂၅၅-ပိဋ္ဌေ။
၅-ဒီ ၁-၆၆-ပိဋ္ဌေ။
၆-ပိထိယျရေ (သျာ)၊ ပိထီယရေ (သီ)၊ ပိဓီယရေ (ဇှ၊ ခု ဂ-၃၀-ပိဋ္ဌေ)
၇-ခု ၁-၄၃၄-ပိဋ္ဌေ။

Ayaṁ **ñāṇasaṁvaro.** Paccayapaṭisevanampi ettheva samodhānaṁ gacchati. Yo panāyaṁ khamo hoti sītassa uṇhassāti-ādinā[1] nayena āgato, ayaṁ **khantisaṁvaro** nāma. Yo cāyaṁ uppannaṁ kāmavitakkaṁ nādhivāsetīti-ādinā[2] nayena āgato, ayaṁ **vīriyasaṁvaro** nāma. Ājīvapārisuddhipi ettheva samodhānaṁ gacchati. Iti ayaṁ pañcavidhopi saṁvaro, yā ca pāpabhīrukānaṁ kulaputtānaṁ sampattavatthuto virati, sabbampetaṁ saṁvarasīlanti veditabbaṁ. **Avītikkamo sīlan**ti samādinnasīlassa kāyikavācasiko anatikkamo[3]. Idaṁ tāva kiṁ sīlanti pañhassa vissajjanaṁ.

7. Avasesesu **kenaṭṭhena sīlan**ti sīlanaṭṭhena sīlaṁ. Kimidaṁ sīlanaṁ nāma. Samādhānaṁ vā, kāyakammādīnaṁ susīlyavasena avippakiṇṇatāti attho. Upadhāraṇaṁ vā, kusalānaṁ dhammānaṁ patiṭṭhānavasena ādhārabhāvoti attho. Etadeva hettha atthadvayaṁ saddalakkhaṇavidū anujānanti. Aññe pana siraṭṭho[4] sīlattho, sītalaṭṭho[5] sīlatthoti evamādināpi nayenettha atthaṁ vaṇṇayanti.

8. Idāni **kānassa lakkhaṇarasapaccupaṭṭhānapadaṭṭhānānī**ti ettha—

Sīlanaṁ **lakkhaṇaṁ** tassa, bhinnassāpi anekadhā.
Sanidassanattaṁ rūpassa, yathā bhinnassanekadhā.

Yathā hi nīlapītādibhedena anekadhā bhinnassāpi rūpāyatanassa sanidassanattaṁ lakkhaṇaṁ, nīlādibhedena bhinnassāpi sanidassana bhāvānatikkamanato. Tathā sīlassa cetanādibhedena anekadhā bhinnassāpi yadetaṁ kāyakammādīnaṁ samādhānavasena kusalānañca dhammānaṁ patiṭṭhānavasena vuttaṁ sīlanaṁ, tadeva lakkhaṇaṁ, cetanādibhedena bhinnassāpi samādhānapatiṭṭhānabhāvānatikkamanato. Evaṁ lakkhaṇassa panassa—

Dussīlyaviddhaṁsanatā, anavajjaguṇo tathā.
Kiccasampatti-atthena, **raso** nāma pavuccati.

1. Ma 1. 13; Aṁ 2. 341 piṭṭhesu.
2. Ma 1. 14; Aṁ 2. 342 piṭṭhesu.
3. Avītikkamo (Sī)
4. Sirattho (Sī)
5. Sītalattho (Sī)

အယံ **ဉာဏသံဝရော**။ ပစ္စယပရိသေဝနမ္ပိ ဧတ္ထေဝ သမောဓာနံ ဂစ္ဆတိ။ ယော ပနာယံ ခမော ဟောတိ သီတဿ ဥဏှဿာတိအာဒိနာ[1] နယေန အာဂတော၊ အယံ **ခန္တိသံဝရော** နာမ။ ယော စာယံ ဥပ္ပန္နံ ကာမဝိတက္ကံ နာဓိဝါသေတီတိအာဒိနာ[2] နယေန အာဂတော၊ အယံ **ဝီရိယသံဝရော** နာမ။ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိပိ ဧတ္ထေဝ သမောဓာနံ ဂစ္ဆတိ။ ဣတိ အယံ ပဉ္စဝိဓောပိ သံဝရော, ယာ စ ပါပဘီရုကာနံ ကုလပုတ္တာနံ သမ္ပတ္တဝတ္ထုတော ဝိရတိ၊ သမ္ပမ္မေတံ သံဝရသီလန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **အဝီတိက္ကမော သီလ**န္တိ သမာဒိန္နသီလဿ ကာယိကဝါစသိကော အနတိက္ကမော[3]။ ဣဒံ တာဝ ကိं သီလန္တိ ပဉ္ဟဿ ဝိဿဇ္ဇနံ။

၇။ အဝသေသေသု **ကေနဋ္ဌေန သီလ**န္တိ သီလနဋ္ဌေန သီလံ။ ကိမိဒံ သီလနံ နာမ။ သမာဓာနံ ဝါ၊ ကာယကမ္မာဒီနံ သုသီလျဝသေန အဝိပ္ပကိဏ္ဏတာတိ အတ္ထော။ ဥပဓာရဏံ ဝါ၊ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ပတိဋ္ဌာနဝသေန အာဓာရ-ဘာဝေါတိ အတ္ထော။ တေဒေဝ ဟေတ္ထ အတ္ထဒ္ဝယံ သဒ္ဒလက္ခဏဝိဒူ အနုဇာနန္တိ။ အညေ ပန သိရဋ္ဌော[4] သီလတ္ထော၊ သီတလဋ္ဌော[5] သီလတ္ထောတိ ဧဝမာဒိနာပိ နယေနေတ္ထ အတ္ထံ ဝဏ္ဏယန္တိ။

၈။ ဣဒါနိ **ကာနဿ လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနာနီ**တိ ဧတ္ထ—

သီလနံ **လက္ခဏံ** တဿ၊ ဘိန္နဿာပိ အနေကဓာ။
သနိဒဿနတ္တံ ရူပဿ၊ ယထာ ဘိန္နဿနေကဓာ။

ယထာ ဟိ နီလပီတာဒိဘေဒေန အနေကဓာ ဘိန္နဿာပိ ရူပါယတနဿ သနိဒဿနတ္တံ လက္ခဏံ၊ နီလာဒိဘေဒေန ဘိန္နဿာပိ သနိဒဿနဘာဝါန-တိက္ကမနတော။ တထာ သီလဿ စေတနာဒိဘေဒေန အနေကဓာ ဘိန္နဿာပိ ယဒေတံ ကာယကမ္မာဒီနံ သမာဓာနဝသေန ကုသလာနဉ္စ ဓမ္မာနံ ပတိဋ္ဌာန-ဝသေန ဝုတ္တံ သီလနံ၊ တဒေဝ လက္ခဏံ၊ စေတနာဒိဘေဒေန ဘိန္နဿာပိ သမာဓာနပတိဋ္ဌာနဘာဝါနတိက္ကမနတော။ ဧဝံ လက္ခဏဿ ပနဿ—

ဒုဿီလျဝိဒ္ဓံသနတာ၊ အနဝဇ္ဇဂုဏော တထာ။
ကိစ္စသမ္ပတ္တိအတ္ထေန၊ **ရသော** နာမ ပဝုစ္စတိ။

၁-မ ၁-၁၃၊ အံ ၂-၃၄၁-ဝိဇ္ဇေသု။
၂-အဝီတိက္ကမော (သီ)
၂-မ ၁-၁၄၊ အံ ၂-၃၄၂-ဝိဇ္ဇေသု။
၄-သိရတ္ထော (သီ)
၅-သီတလတ္ထော (သီ)

Tasmā idaṁ sīlaṁ nāma kiccaṭṭhena[1] rasena dussīlyaviddhaṁsanarasaṁ, sampatti-atthena rasena anavajjarasanti veditabbaṁ. Lakkhaṇādīsu hi kiccameva sampatti vā rasoti vuccati.

Soceyyapaccupaṭṭhānaṁ, tayidaṁ tassa viññuhi.
Ottappañca hirī ceva, **padaṭṭhānan**ti vaṇṇitaṁ.

Tayidaṁ[2] sīlaṁ kāyasoceyyaṁ vacīsoceyyaṁ manosoceyyanti[3] evaṁ vuttasoceyyapaccupaṭṭhānaṁ, soceyyabhāvena[4] paccupaṭṭhāti gahaṇabhāvaṁ gacchati. Hirottappañca panassa viññūhi padaṭṭhānanti vaṇṇitaṁ, āsannakāraṇanti attho. Hirottappe hi sati sīlaṁ uppajjati ceva tiṭṭhati ca. Asati neva uppajjati, na tiṭṭhatīti. Evaṁ sīlassa lakkhaṇarasapaccupaṭṭhānapadaṭṭhānāni veditabbāni.

Sīlānisaṁsakathā

9. **Kimānisaṁsaṁ sīlan**ti avippaṭisārādi-anekaguṇapaṭilābhānisaṁsaṁ. Vuttañhetaṁ "avippaṭisāratthāni kho Ānanda kusalāni sīlāni avippaṭisārānisaṁsānī"ti[5].

Aparampi vuttaṁ "pañcime gahapatayo ānisaṁsā sīlavato sīlasampadāya. Katame pañca. Idha gahapatayo sīlavā sīlasampanno appamādādhikaraṇaṁ mahantaṁ bhogakkhandhaṁ adhigacchati, ayaṁ paṭhamo ānisaṁso sīlavato sīlasampadāya. Puna caparaṁ gahapatayo sīlavato sīlasampannassa kalyāṇo kittisaddo abbhuggacchati, ayaṁ dutiyo ānisaṁso sīlavato sīlasampadāya. Puna caparaṁ gahapatayo sīlavā sīlasampanno yaññadeva parisaṁ upasaṅkamati yadi khattiyaparisaṁ yadi brāhmaṇaparisaṁ yadi gahapatiparisaṁ yadi samaṇaparisaṁ, visārado upasaṅkamati amaṅkubhūto, ayaṁ tatiyo ānisaṁso sīlavato sīlasampadāya. Puna caparaṁ gahapatayo sīlavā sīlasampanno asammūḷho kālaṁ karoti, ayaṁ catuttho ānisaṁso sīlavato sīlasampadāya. Puna caparaṁ gahapatayo sīlavā sīlasampanno kāyassa bhedā paraṁ

1. Kiccatthena (Sī)
2. Taṁ hidaṁ (Sī, Syā, I)
3. Aṁ 1. 275 piṭṭhe.
4. Sucibhāvena (Sī, I)
5. Aṁ 3. 515 piṭṭhe.

တသ္မာ ဣဒံ သီလံ နာမ ကိစ္စဋ္ဌေန[၁] ရသေန ဒုဿီလျဝိဒ္ဓံသနရသံ၊ သမ္ပတ္တိ-အတ္ထေန ရသေန အနဝဇ္ဇရသန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ လက္ခဏာဒီသု ဟိ ကိစ္စမေဝ သမ္ပတ္တိ ဝါ ရသောတိ ဝုစ္စတိ။

သောစေယ္ယပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ တယိဒံ တဿ ဝိညူဟိ။
ဩတ္တပ္ပဉ္စ ဟိရီ စေဝ၊ **ပဒဋ္ဌာန**န္တိ ဝဏ္ဏိတံ။

တယိဒံ[၂] သီလံ ကာယသောစေယ္ယံ ဝစီသောစေယ္ယံ မနောသောစေယ္ယန္တိ[၃] ဧဝံ ဝုတ္တသောစေယ္ယပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ သောစေယ္ယဘာဝေန[၄] ပစ္စုပဋ္ဌာတိ ဂဟဏ-ဘာဝံ ဂစ္ဆတိ။ ဟိရောတ္တပ္ပဉ္စ ပနဿ ဝိညူဟိ ပဒဋ္ဌာနန္တိ ဝဏ္ဏိတံ၊ အာသန္န-ကာရဏန္တိ အတ္ထော။ ဟိရောတ္တပ္ပေ ဟိ သတိ သီလံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေဝ တိဋ္ဌတိ စ။ အသတိ နေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န တိဋ္ဌတီတိ။ ဧဝံ သီလဿ လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာန-ပဒဋ္ဌာနာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

သီလာနိသံသကထာ

၉။ **ကိမာနိသံသံ သီလ**န္တိ အဝိပ္ပဋိသာရာဒိအနေကဂုဏပဋိလာဘာနိသံသံ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ "အဝိပ္ပဋိသာရတ္ထာနိ ခေါ အာနန္ဒ ကုသလာနိ သီလာနိ အဝိပ္ပဋိ-သာရာနိသံသာနိ"တိ[၅]။

အပရမ္ပိ ဝုတ္တံ "ပဉ္စိမေ ဂဟပတယော အာနိသံသာ သီလဝတော သီလ-သမ္ပဒါယ။ ကတမေ ပဉ္စ။ ဣဓ ဂဟပတယော သီလဝါ သီလသမ္ပန္နော အပ္ပမာဒ-ဓိကရဏံ မဟန္တံ ဘောဂက္ခန္ဓံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ အယံ ပဌမော အာနိသံသော သီလဝတော သီလသမ္ပဒါယ။ ပုန စပရံ ဂဟပတယော သီလဝတော သီလ-သမ္ပန္နဿ ကလ္လာဏော ကိတ္တိသဒ္ဒော အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ၊ အယံ ဒုတိယော အာနိ-သံသော သီလဝတော သီလသမ္ပဒါယ။ ပုန စပရံ ဂဟပတယော သီလဝါ သီလသမ္ပန္နော ယညဒေဝ ပရိသံ ဥပသင်္ကမတိ ယဒိ ခတ္တိယပရိသံ ယဒိ ဗြာဟ္မဏပရိသံ ယဒိ ဂဟပတိပရိသံ ယဒိ သမဏပရိသံ၊ ဝိသာရဒေါ ဥပ-သင်္ကမတိ အမင်္ကုဘူတော၊ အယံ တတိယော အာနိသံသော သီလဝတော သီလသမ္ပဒါယ။ ပုန စပရံ ဂဟပတယော သီလဝါ သီလသမ္ပန္နော အသမ္မူဠှော ကာလံ ကရောတိ၊ အယံ စတုတ္ထော အာနိသံသော သီလဝတော သီလသမ္ပဒါယ။ ပုန စပရံ ဂဟပတယော သီလဝါ သီလသမ္ပန္နော ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ

၁-ကိစ္စတ္ထေန (သီ)
၂-တံ ဟိဒံ (သီ၊ ဃ၊ ဋ)
၃-အံ ၁-၂၇၅-ဝိဒ္ဓေ။
၄-သုစိဘာဝေန (သီ၊ ဋ)
၅-အံ ၃-၅၁၅-ဝိဒ္ဓေ။

maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati, ayaṁ pañcamo ānisaṁso sīlavato sīlasampadāyā”ti[1].

Aparepi “ākaṅkheyya ce bhikkhave bhikkhu sabrahmacārīnaṁ piyo ca assaṁ manāpo ca garu ca[2] bhāvanīyo cāti, sīlesvevassa paripūrakārī”ti[3] ādinā nayena piyamanāpatādayo āsavakkhayapariyosānā anekā sīlānisaṁsā vuttā. Evaṁ avippaṭisārādi-anekaguṇānisaṁsaṁ sīlaṁ. Apica—

Sāsane kulaputtānaṁ, patiṭṭhā natthi yaṁ vinā.
Ānisaṁsaparicchedaṁ, tassa sīlassa ko vade.

Na Gaṅgā Yamunā cāpi, sarabhū vā sarasvatī.
Niggagā vā’ciravatī, mahī vāpi mahānadī.

Sakkuṇanti visodhetuṁ, taṁ malaṁ idha pāṇinaṁ.
Visodhayati sattānaṁ, yaṁ ve sīlajalaṁ malaṁ.

Na taṁ sajaladā vātā, na cāpi haricandanaṁ.
Neva hārā na maṇayo, na candakiraṇaṅkurā.

Samayantīdha sattānaṁ, pariḷāhaṁ surakkhitaṁ.
Yaṁ sameti idaṁ ariyaṁ, sīlaṁ accantasītalaṁ.

Sīlagandhasamo gandho, kuto nāma bhavissati.
Yo samaṁ anuvāte ca, paṭivāte ca vāyati.

Saggārohaṇasopānaṁ, aññaṁ sīlasamaṁ kuto.
Dvāraṁ vā pana nibbāna, nagarassa pavesane.

Sobhantevaṁ na rājāno, muttāmaṇivibhūsitā.
Yathā sobhanti yatino, sīlabhūsanabhūsitā.

Attānuvādādibhayaṁ, viddhaṁsayati sabbaso.
Janeti kittihāsañca, sīlaṁ sīlavataṁ sadā.

---

1. Dī 2. 73; Aṁ 2. 221; Vi 3. 322 piṭṭhesu.
2. Manāpo garu (Sī), manāpo garu ca (I, Ka)
3. Ma 1. 39 piṭṭhe.

မရဏာ သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇတိ၊ အယံ ပဉ္စမော အာနိသံသော သီလဝတော သီလသမ္ပဒါယာ”တိ[3]။

အပရေပိ “အာကင်္ခေယ္ယ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သဗြဟ္မစာရီနံ ပိယော စ အဿံ မနာပေါ စ ဂရု စ ဘာဝနီယော စာတိ၊ သီလေသ္वေဝဿ ပရိပူရကာရီ”တိ[2]-အာဒိနာ နယေန ပိယမနာပတာဒယော အာသဝက္ခယပရိယောသာနာ အနေကာ သီလာနိသံသာ ဝုတ္တာ။ ဧဝံ အဝိပ္ပဋိသာရာဒိအနေကဂုဏာနိသံသံ သီလံ။ အဝိစ—

သာသနေ ကုလပုတ္တာနံ၊ ပတိဋ္ဌာ နတ္ထိ ယံ ဝိနာ။
အာနိသံသပရိစ္ဆေဒံ၊ တဿ သီလဿ ကော ဝဒေ။

န ဂင်္ဂါ ယမုနာ စာပိ၊ သရဘူ ဝါ သရသ္ဝတီ။
နိန္နဂါ ဝါ’စိရဝတီ၊ မဟီ ဝါပိ မဟာနဒီ။

သက္ကုဏ္ဏိ ဝိသောဓေတုံ၊ တံ မလံ ဣဓ ပါဏိနံ။
ဝိသောဓယတိ သတ္တာနံ၊ ယံ ဝေ သီလဇလံ မလံ။

န တံ သဇလဒါ ဝါတာ၊ န စာပိ ဟရိစန္ဒနံ။
နေဝ ဟာရာ န မဏယော၊ န စန္ဒကိရဏာကုံရာ။

သမယန္တီဓ သတ္တာနံ၊ ပရိဠာဟံ သုရက္ခိတံ။
ယံ သမေတိ ဣဒံ အရိယံ၊ သီလံ အစ္စန္တသီတလံ။

သီလဂန္ဓသမော ဂန္ဓော၊ ကုတော နာမ ဘဝိဿတိ။
ယော သမံ အနုဝါတေ စ၊ ပဋိဝါတေ စ ဝါယတိ။

သဂ္ဂါရောဟဏသောပါနံ၊ အညံ သီလသမံ ကုတော။
ဒွါရံ ဝါ ပန နိဗ္ဗာန၊ နဂရဿ ပဝေသနေ။

သောဘန္တေဝံ န ရာဇာနော၊ မုတ္တာမဏိဝိဘူသိတာ။
ယထာ သောဘန္တိ ယတိနော၊ သီလဘူသနဘူသိတာ။

အတ္တာနုဝါဒါဒိဘယံ၊ ဝိဒ္ဓံသယတိ သဗ္ဗသော။
ဇနေတိ ကိတ္တိဟာသဉ္စ၊ သီလံ သီလဝတံ သဒါ။

၁-ဒီ ၂-၇၃၊ အံ ၂-၂၂၁၊ ဝိ ၃-၃၂၂ ပိဋ္ဌေသု။ ၂-မနာပေါ ဂရု (သီ)၊ မနာပေါ ဂရု စ (ဇ၊က)
၃-မ ၁-၃၉-ပိဋ္ဌေ။

Guṇānaṁ mūlabhūtassa, dosānaṁ balaghātino.
Iti sīlassa viññeyyaṁ, ānisaṁsakathāmukhanti.

Sīlappabhedakathā

10. Idāni yaṁ vuttaṁ **katividhaṁ cetaṁ sīlan**ti, tatridaṁ vissajjanaṁ. Sabbameva tāva idaṁ sīlaṁ attano sīlanalakkhaṇena **ekavidhaṁ.**

Cārittavārittavasena **duvidhaṁ.** Tathā ābhisamācārika, ādibrahmacariyakavasena, virati, avirativasena, nissitā, nissitavasena, kālapariyanta, āpāṇa koṭika vasena, sapariyantā, pariyantavasena, lokiya, lokuttaravasena ca.

Tividhaṁ hīna, majjhima, paṇītavasena. Tathā attādhipateyya, lokādhipateyya, dhammādhipateyyavasena, parāmaṭṭhā, parāmaṭṭha, paṭippassaddhivasena, visuddhā, visuddha, vematikavasena, sekkhā, sekkha, nevasekkhanāsekkhavasena ca.

Catubbidhaṁ hānabhāgiya, ṭhitibhāgiya, visesabhāgiya, nibbedhabhāgiyavasena. Tathā bhikkhu, bhikkhunī, anupasampanna, gahaṭṭhasīlavasena, pakati, ācāra, dhammatā, pubbahetukasīlavasena, pātimokkhasaṁvara, indriyasaṁvara, ājīvapārisuddhi, paccayasannissitasīlavasena ca.

Pañcavidhaṁ pariyantapārisuddhisīlādivasena. Vuttampi cetaṁ paṭisambhidāyaṁ "pañca sīlāni pariyantapārisuddhisīlaṁ, apariyantapārisuddhisīlaṁ, paripuṇṇapārisuddhisīlaṁ, aparāmaṭṭhapārisuddhisīlaṁ, paṭippassaddhipārisuddhisīlan"ti[1]. Tathā pahānaveramaṇīcetanāsaṁvarāvītikkamavasena.

11. Tattha ekavidhakoṭṭhāse attho vuttanayeneva veditabbo. Duvidhakoṭṭhāse yaṁ Bhagavatā "idaṁ kattabban"ti paññattasikkhāpadapūraṇaṁ, taṁ **cārittaṁ.** Yaṁ "idaṁ na kattabban"ti paṭikkhittassa akaraṇaṁ, taṁ **vārittaṁ.** Tatrāyaṁ vacanattho. Caranti tasmiṁ sīlesu paripūrakāritāya pavattantīti cārittaṁ. Vāritaṁ tāyanti rakkhanti tenāti vārittaṁ. Tattha saddhāvīriyasādhanaṁ cārittaṁ, saddhāsādhanaṁ vārittaṁ. Evaṁ cārittavārittavasena duvidhaṁ.

1. Khu 9. 41 Paṭisambhidāyaṁ.

ဂုဏာနံ မူလဘူတဿ၊ ဒေါသာနံ ဗလဃာတိနော။
ဣတိ သီလဿ ဝိညေယ္ယံ၊ အာနိသံသကထာမုခန္တိ။

သီလပဘေဒကထာ

၁၀။ ဧဒါနိ ယံ ဝုတ္တံ **ကတိဝိဓံ စေတံ သီလ**န္တိ၊ တတြိဒံ ဝိဿဇ္ဇနံ။ သဗ္ဗမေဝ တာဝ ဧဿ သီလံ အတ္တနော သီလနလက္ခဏေန **ဧကဝိဓံ။**

စာရိတ္တဝါရိတ္တဝသေန **ဒွိဝိဓံ**။ တထာ အာဘိသမာစာရိက, အာဒိဗြဟ္မစရိယကဝသေန၊ ဝိရတိ, အဝိရတိဝသေန၊ နိဿိတာ, နိဿိတဝသေန၊ ကာလပရိယန္တ, အာပါဏကောဋိကဝသေန၊ သပရိယန္တာ, ပရိယန္တဝသေန၊ လောကိယ, လောကုတ္တရဝသေန စ။

တိဝိဓံ ဟီန, မဇ္ဈိမ, ပဏီတဝသေန။ တထာ အတ္တာဓိပတေယျ, လောကာဓိပတေယျ, ဓမ္မာဓိပတေယျဝသေန၊ ပရာမဋ္ဌာ, ပရာမဋ္ဌ, ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန၊ ဝိသုဒ္ဓါ, ဝိသုဒ္ဓ, ဝေမတိကဝသေန၊ သေက္ခာ, သေက္ခ, နေဝသေက္ခနာသေက္ခဝသေန စ။

စတုဒ္ဓိဝံ ဟာနဘာဂိယ, ဋ္ဌိတိဘာဂိယ, ဝိသေသဘာဂိယ, နိဗ္ဗေဓဘာဂိယဝသေန။ တထာ ဘိက္ခု, ဘိက္ခုနီ, အနုပသမ္ပန္န, ဂဟဋ္ဌသီလဝသေန၊ ပကတိ, အာစာရ, ဓမ္မတာ, ပုဗ္ဗဟေတုကသီလဝသေန၊ ပါတိမောက္ခသံဝရ, ဣန္ဒြိယသံဝရ, အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ, ပစ္စယသန္နိဿိတသီလဝသေန စ။

ပဉ္စဝိဓံ ပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလာဒိဝသေန။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ ပဋိသန္ဓိဒါယံ "ပဉ္စ သီလာနိ ပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလံ, အပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလံ, ပရိပုဏ္ဏပါရိသုဒ္ဓိသီလံ, အပရာမဋ္ဌပါရိသုဒ္ဓိသီလံ, ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပါရိသုဒ္ဓိသီလ"န္တိ[1]။ တထာ ပဟာနဝေရမဏိစေတနာသံဝရဝီတိက္ကမဝသေန။

၁၁။ တတ္ထ ကေဝိဓကောဋ္ဌာသေ အတ္ထော ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒုဝိဓကောဋ္ဌာသေ ယံ ဘဂဝတာ "ဣဒံ ကတ္တဗ္ဗ"န္တိ ပညတ္တသိက္ခာပဒပူရဏံ၊ တံ **စာရိတ္တံ**။ ယံ "ဣဒံ န ကတ္တဗ္ဗ"န္တိ ပဋိက္ခိတ္တဿ အကရဏံ၊ တံ **ဝါရိတ္တံ**။ တတြာယံ ဝစနတ္ထော။ စရန္တိ တသ္မိံ သီလေသု ပရိပူရကာရိတာယ ပဝတ္တန္တီတိ စာရိတ္တံ။ ဝါရိတံ တာယန္တိ ရက္ခန္တိ တေနာတိ ဝါရိတ္တံ။ တတ္ထ သဒ္ဓါဝိရိယသာဓနံ စာရိတ္တံ၊ သဒ္ဓါသာဓနံ ဝါရိတ္တံ။ ဧဝံ စာရိတ္တဝါရိတ္တဝသေန ဒုဝိဓံ။

၁-ခု ၉-၄၁-ပဋိသန္ဓိဒါယံ။

Dutiyaduke **abhisamācāro**ti uttamasamācāro. Abhisamācāro eva **ābhisamācārikaṁ.** Abhisamācāraṁ vā ārabbha paññattaṁ ābhisamācārikaṁ, ājīvaṭṭhamakato avasesasīlassetaṁ adhivacanaṁ. Maggabrahmacariyassa ādibhāvabhūtanti **ādibrahmacariyakaṁ,** ājīvaṭṭhamakasīlassetaṁ adhivacanaṁ. Tañhi maggassa ādibhāvabhūtaṁ, pubbabhāgeyeva parisodhetabbato. Tenāha "pubbeva kho panassa kāyakammaṁ vacīkammaṁ ājīvo suparisuddho hotī"ti[1]. Yāni vā sikkhāpadāni khuddānukhuddakānīti vuttāni, idaṁ ābhisamācārikasīlaṁ. Sesaṁ ādibrahmacariyakaṁ. Ubhatovibhaṅgapariyāpannaṁ vā ādibrahmacariyakaṁ. Khandhakavattapariyāpannaṁ ābhisamācārikaṁ. Tassa sampattiyā ādibrahmacariyakaṁ sampajjati. Tenevāha "so vata bhikkhave bhikkhu ābhisamācārikaṁ dhammaṁ aparipūretvā ādibrahmacariyakaṁ dhammaṁ paripūressatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjatī"ti[2]. Evaṁ ābhisamācārika-ādibrahmacariyakavasena duvidhaṁ.

Tatiyaduke pāṇātipātādīhi veramaṇimattaṁ **viratisīlaṁ.** Sesaṁ cetanādi **aviratisīlan**ti evaṁ virati-avirativasena duvidhaṁ.

Catutthaduke nissayoti dve nissayā taṇhānissayo ca diṭṭhinissayo ca. Tattha yaṁ "imināhaṁ sīlena devo vā bhavissāmi devaññataro vā"ti[3] evaṁ bhavasampattiṁ ākaṅkhamānena pavattitaṁ, idaṁ **taṇhānissitaṁ.** Yaṁ "sīlena suddhī"ti evaṁ suddhidiṭṭhiyā pavattitaṁ, idaṁ **diṭṭhinissitaṁ.** Yaṁ pana lokuttaraṁ lokiyañca tasseva sambhārabhūtaṁ, idaṁ **anissitan**ti evaṁ nissitānissitavasena duvidhaṁ.

Pañcamaduke kālaparicchedaṁ katvā samādinnaṁ sīlaṁ **kālapariyantaṁ.** Yāvajīvaṁ samādiyitvā tatheva pavattitaṁ **āpāṇakoṭikan**ti evaṁ kālapariyanta-āpāṇakoṭikavasena duvidhaṁ.

Chaṭṭhaduke lābhayasañāti-aṅgajīvitavasena diṭṭhapariyantaṁ **sapariyantaṁ** nāma. Viparītaṁ **apariyantaṁ.** Vuttampi cetaṁ paṭisambhidāyaṁ "katamaṁ taṁ sīlaṁ sapariyantaṁ. Atthi sīlaṁ lābhapariyantaṁ, atthi sīlaṁ yasapariyantaṁ,

1. Ma 3. 337 piṭṭhe. 2. Aṁ 2. 12 piṭṭhe.
3. Dī 3. 199; Ma 1. 146; Aṁ 2. 218; 439 piṭṭhesu.

ဒုတိယဒုကေ **အာဘိသမာစာရော**တိ ဥတ္တမသမာစာရော။ အာဘိသမာစာရော ဧဝ **အာဘိသမာစာရိကံ**။ အာဘိသမာစာရံ ဝါ အာရဗ္ဘ ပညတ္တံ အာဘိသမာစာရိကံ၊ အာဇီဝဋ္ဌမကတော အဝသေသသီလဿေတံ အဓိဝစနံ။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘာဝဘူတန္တိ **အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ**၊ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလဿေတံ အဓိဝစနံ။ တဉ္ဩိ မဂ္ဂဿ အာဒိဘာဝဘူတံ၊ ပုဗ္ဗဘာဂေယေဝ ပရိသောဓေတဗ္ဗတော။ တေနာဟ "ပုဗ္ဗေဝ ခေါ ပနဿ ကာယကမ္မံ ဝစီကမ္မံ အာဇီဝော သုပရိသုဒ္ဓော ဟောတီ"တိ[1]။ ယာနိ ဝါ သိက္ခာပဒါနိ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိတိ ဝုတ္တာနိ၊ ဣဒံ အာဘိသမာစာရိကသီလံ။ သေသံ အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ။ ဥဘတောဝိဘင်္ဂပရိယာပန္နံ ဝါ အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ။ ခန္ဓကဝတ္တပရိယာပန္နံ အာဘိသမာစာရိကံ။ တဿ သမ္ပတ္တိယာ အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ သမ္ပဇ္ဇတိ။ တေနေဝါဟ "သော ဝတ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အာဘိသမာစာရိကံ ဓမ္မံ အပရိပူရေတ္ဝာ အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ ဓမ္မံ ပရိပူရေဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတီ"တိ[2]။ ဧဝံ အာဘိသမာစာရိကအာဒိဗြဟ္မစရိယကဝသေန ဒုဝိဓံ။

တတိယဒုကေ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝေရမဏိမတ္တံ **ဝိရတိသီလံ**။ သေသံ စေတနာဒိ **အဝိရတိသီလန္တိ** ဧဝံ ဝိရတိအဝိရတိဝသေန ဒုဝိဓံ။

စတုတ္ထဒုကေ နိဿယောတိ ဒွေ နိဿယာ တဏှာနိဿယော စ ဒိဋ္ဌိနိဿယော စ။ တတ္ထ ယံ "သီလေန ဒေဝေါ ဝါ ဘဝိဿာမိ ဒေဝညတရော ဝါ"တိ[3] ဧဝံ ဘဝသမ္ပတ္တိံ အာကင်္ခမာနေန ပဝတ္တိတံ၊ ဣဒံ **တဏှာနိဿိတံ**။ ယံ "သီလေန သုဒ္ဓိ"တိ ဧဝံ သုဒ္ဓိဒိဋ္ဌိယာ ပဝတ္တိတံ၊ ဣဒံ **ဒိဋ္ဌိနိဿိတံ**။ ယံ ပန လောကုတ္တရံ လောကိယဉ္စ တဿေဝ သမ္ဘာရဘူတံ၊ ဣဒံ **အနိဿိတန္တိ** ဧဝံ နိဿိတာနိဿိတဝသေန ဒုဝိဓံ။

ပဉ္စမဒုကေ ကာလပရိစ္ဆေဒံ ကတ္ဝာ သမာဒိန္နံ သီလံ **ကာလပရိယန္တံ**။ ယာဝဇီဝံ သမာဒိယိတ္ဝာ တထေဝ ပဝတ္တိတံ **အာပါဏကောဋိကန္တိ** ဧဝံ ကာလပရိယန္တအာပါဏကောဋိကဝသေန ဒုဝိဓံ။

ဆဋ္ဌဒုကေ လာဘယသညာတိအင်္ဂဇီဝိတဝသေန ဒိဋ္ဌပရိယန္တံ **သပရိယန္တံ** နာမ။ ဝိပရီတံ **အပရိယန္တံ**။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ "ကတမံ တံ သီလံ သပရိယန္တံ။ အတ္ထိ သီလံ လာဘပရိယန္တံ၊ အတ္ထိ သီလံ ယသပရိယန္တံ၊

၁-မ ၃-၃၃၇-ဝိဇ္ဇေ။ ၂-အံ ၂-၁၂၈-ဝိဇ္ဇေ။
၃-ဒီ ၃-၁၉၉၊ မ ၁-၁၄၆၊ အံ ၂-၂၁၈၊ ၄၃၉-ဝိဇ္ဇေသု။

atthi sīlaṁ ñātipariyantaṁ, atthi sīlaṁ aṅgapariyantaṁ, atthi sīlaṁ jīvitapariyantaṁ. Katamaṁ taṁ sīlaṁ lābhapariyantaṁ. Idhekacco lābhahetu lābhapaccayā lābhakāraṇā yathāsamādinnaṁ sikkhāpadaṁ vītikkamati, idaṁ taṁ sīlaṁ lābhapariyantan”ti[1]. Eteneva upāyena itarānipi vitthāretabbāni. Apariyantavissajjanepi vuttaṁ “katamaṁ taṁ sīlaṁ na lābhapariyantaṁ. Idhekacco lābhahetu lābhapaccayā lābhakāraṇā yathāsamādinnaṁ sikkhāpadaṁ vītikkamāya cittampi na uppādeti, kiṁ so vītikkamissati, idaṁ taṁ sīlaṁ na lābhapariyantan”ti[2]. Etenevupāyena itarānipi vitthāretabbāni. Evaṁ sapariyantāpariyantavasena duvidhaṁ.

Sattamaduke sabbampi sāsavaṁ sīlaṁ **lokiyaṁ.** Anāsavaṁ **lokuttaraṁ.** Tattha lokiyaṁ bhavavisesāvahaṁ hoti bhavanissaraṇassa ca sambhāro. Yathāha “vinayo saṁvaratthāya, saṁvaro avippaṭisāratthāya, avippaṭisāro pāmojjatthāya, pāmojjaṁ pītatthāya, pīti passaddhatthāya, passaddhi sukhatthāya, sukhaṁ samādhatthāya, samādhi yathābhūtañāṇadassanatthāya, yathābhūtañāṇadassanaṁ nibbidatthāya, nibbidā virāgatthāya, virāgo vimuttatthāya, vimutti vimuttiñāṇadassanatthāya, vimuttiñāṇadassanaṁ anupādāparinibbānatthāya, etadatthā kathā, etadatthā mantanā, etadatthā upanisā, etadatthaṁ sotāvadhānaṁ, yadidaṁ anupādācittassa vimokkho”ti[3]. Lokuttaraṁ bhavanissaraṇāvahaṁ hoti paccavekkhaṇañāṇassa ca bhūmīti evaṁ lokiyalokuttaravasena duvidhaṁ.

12. Tikesu paṭhamattike hīnena chandena cittena vīriyena vīmaṁsāya vā pavattitaṁ **hīnaṁ.** Majjhimehi chandādīhi pavattitaṁ **majjhimaṁ.** Paṇītehi **paṇītaṁ.** Yasakāmatāya vā samādinnaṁ hīnaṁ. Puññaphalakāmatāya majjhimaṁ. Kattabbamevidanti ariyabhāvaṁ nissāya samādinnaṁ paṇītaṁ. “Ahamasmi sīlasampanno[4], ime panaññe bhikkhū dussīlā pāpadhammā”ti evaṁ attukkaṁsanaparavambhanādīhi upakkiliṭṭhaṁ vā hīnaṁ. Anupakkiliṭṭhaṁ lokiyaṁ sīlaṁ majjhimaṁ. Lokuttaraṁ paṇītaṁ. Taṇhāvasena vā bhavabhogatthāya pavattitaṁ hīnaṁ. Attano vimokkhatthāya pavattitaṁ majjhimaṁ. Sabbasattānaṁ[5] vimokkhatthāya pavattitaṁ pāramitāsīlaṁ paṇītanti evaṁ hīnamajjhimapaṇītavasena tividhaṁ.

1. Khu 9. 42 Paṭisambhidāyaṁ. 2. Khu 9. 42 piṭṭhe. 3. Vi 5. 288 piṭṭhe.
4. Sīlavā kalyāṇadhammo (Ma 1. 261) 5. Sabbasatta- (Sī, Syā, I)

အတ္ထိ သီလံ ဉာတိပရိယန္တံ၊ အတ္ထိ သီလံ အင်္ဂပရိယန္တံ၊ အတ္ထိ သီလံ ဇီဝိတ-ပရိယန္တံ။ ကတမံ တံ သီလံ လာဘပရိယန္တံ။ ဣဓေကစ္စော လာဘဟေတု လာဘပစ္စယာ လာဘကာရဏာ ယထာသမာဒိန္နံ သိက္ခာပဒံ ဝီတိက္ကမတိ၊ ဣဒံ တံ သီလံ လာဘပရိယန္တ”န္တိ[၁]။ တေနေဝ ဥပါယေန ဣတရာနိပိ ဝိတ္ထာရေ-တဗ္ဗာနိ။ အပရိယန္တဝိဿဇ္ဇနေပိ ဝုတ္တံ “ကတမံ တံ သီလံ န လာဘပရိယန္တံ။ ဣဓေကစ္စော လာဘဟေတု လာဘပစ္စယာ လာဘကာရဏာ ယထာသမာဒိန္နံ သိက္ခာပဒံ ဝီတိက္ကမာယ စိတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပါဒေတိ၊ ကိံ သော ဝီတိက္ကမိဿတိ၊ ဣဒံ တံ သီလံ န လာဘပရိယန္တ”န္တိ[၂]။ တေနေဝုပါယေန ဣတရာနိပိ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာနိ။ ဧဝံ သပရိယန္တာပရိယန္တဝသေန ဒုဝိဓံ။

သတ္တမဒုကေ သဗ္ဗမ္ပိ သာသဝံ သီလံ **လောကိယံ**။ အနာသဝံ **လောကုတ္တရံ**။ တတ္ထ လောကိယံ ဘဝဝိသေသာဝဟံ ဟောတိ ဘဝနိဿရဏဿ စ သမ္ဘာရော။ ယထာဟ “ဝိနယော သံဝရတ္ထာယ၊ သံဝရော အဝိပ္ပဋိသာရတ္ထာယ၊ အဝိပ္ပဋိသာရော ပါမောဇ္ဇတ္ထာယ၊ ပါမောဇ္ဇံ ပီတတ္ထာယ၊ ပီတိ ပဿဒ္ဓတ္ထာယ၊ ပဿဒ္ဓိ သုခတ္ထာယ၊ သုခံ သမာဓတ္ထာယ၊ သမာဓိ ယထာဘူတဉာဏဒဿ-နတ္ထာယ၊ ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ နိဗ္ဗိဒတ္ထာယ၊ နိဗ္ဗိဒါ ဝိရာဂတ္ထာယ၊ ဝိရာဂေါ ဝိမုတ္တတ္ထာယ၊ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနတ္ထာယ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ အနုပါဒါ-ပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယ၊ တေဒတ္ထာ ကထာ၊ တေဒတ္ထာ မန္တနာ၊ တေဒတ္ထာ ဥပနိသာ၊ တေဒတ္ထံ သောတာဝဓာနံ၊ ယဒိဒံ အနုပါဒါစိတ္တဿ ဝိမောက္ခော”တိ[၃]။ လောကုတ္တရံ ဘဝနိဿရဏာဝဟံ ဟောတိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏဿ စ ဘူမိတိ ဧဝံ လောကိယလောကုတ္တရဝသေန ဒုဝိဓံ။

၁၂။ တိကေသု ပဌမတ္တိကေ ဟီနေန ဆန္ဒေန စိတ္တေန ဝိရိယေန ဝိမံသာယ ဝါ ပဝတ္တိတံ **ဟီနံ**။ မဇ္ဈိမေဟိ ဆန္ဒာဒီဟိ ပဝတ္တိတံ **မဇ္ဈိမံ**။ ပဏီတေဟိ **ပဏီတံ**။ ယသကာမတာယ ဝါ သမာဒိန္နံ ဟီနံ။ ပုညဖလကာမတာယ မဇ္ဈိမံ။ ကတ္တဗ္ဗ-မေဝဒန္တိ အရိယဘာဝံ နိဿာယ သမာဒိန္နံ ပဏီတံ။ ‘‘အဟမသ္မိ သီလ-သမ္ပန္နော[၄]၊ ဣမေ ပနညေ ဘိက္ခူ ဒုဿီလာ ပါပဓမ္မာ”တိ ဧဝံ အတ္တုက္ကံသနပရ-ဝမ္ဘနာဒီဟိ ဥပက္လိဋ္ဌံ ဝါ ဟီနံ။ အနုပက္လိဋ္ဌံ လောကိယံ သီလံ မဇ္ဈိမံ။ လောကုတ္တရံ ပဏီတံ။ တဏှာဝသေန ဝါ ဘဝဘောဂတ္ထာယ ပဝတ္တိတံ ဟီနံ။ အတ္တနော ဝိမောက္ခတ္ထာယ ပဝတ္တိတံ မဇ္ဈိမံ။ သဗ္ဗသတ္တာနံ[၅] ဝိမောက္ခတ္ထာယ ပဝတ္တိတံ ပါရမိတာသီလံ ပဏီတန္တိ ဧဝံ ဟီနမဇ္ဈိမပဏီတဝသေန တိဝိဓံ။

၁-ခု ၉-၄၂-ပဋိသမ္ဘိဒါယံ။ ၂-ခု ၉-၄၂-ပိဋ္ဌေ၊ ၃-ဝိ ၅-၂၈၈-ပိဋ္ဌေ။
၄-သီလဝါ ကလျာဏဓမ္မော (မ ၁-၂၆၁) ၅-သဗ္ဗသတ္တ-(သီ၊ သျာ၊ ဥ)

Dutiyattike attano ananurūpaṁ pajahitukāmena attagarunā attanigāravena pavattitaṁ **attādhipateyyaṁ.** Lokāpavādaṁ pariharitukāmena lokagarunā loke gāravena pavattitaṁ **lokādhipateyyaṁ.** Dhammamahattaṁ pūjetukāmena dhammagarunā dhammagāravena pavattitaṁ **dhammādhipateyyan**ti evaṁ attādhipateyyādivasena tividhaṁ.

Tatiyattike yaṁ dukesu nissitanti vuttaṁ, taṁ taṇhādiṭṭhīhi parāmaṭṭhattā **parāmaṭṭhaṁ.** Puthujjanakalyāṇakassa maggasambhārabhūtaṁ sekkhānañca maggasampayuttaṁ **aparāmaṭṭhaṁ.** Sekkhāsekkhānaṁ phalasampayuttaṁ **paṭippassaddhan**ti evaṁ parāmaṭṭhādivasena tividhaṁ.

Catutthattike yaṁ āpattiṁ anāpajjantena pūritaṁ, āpajjitvā vā puna[1] katapaṭikammaṁ, taṁ **visuddhaṁ.** Āpattiṁ āpannassa akatapaṭikammaṁ **avisuddhaṁ.** Vatthumhi vā āpattiyā vā ajjhācāre vā vematikassa sīlaṁ **vematikasīlaṁ** nāma. Tattha yoginā avisuddhasīlaṁ visodhetabbaṁ, vematike vatthujjhācāraṁ akatvā vimati paṭivinetabbā "iccassa phāsu bhavissatī"ti evaṁ visuddhādivasena tividhaṁ.

Pañcamattike catūhi ariyamaggehi tīhi ca sāmaññaphalehi sampayuttaṁ sīlaṁ **sekkhaṁ.** Arahattaphalasampayuttaṁ **asekkhaṁ.** Sesaṁ **nevasekkhanāsekkhan**ti evaṁ sekkhādivasena tividhaṁ.

Paṭisambhidāyaṁ pana yasmā loke tesaṁ tesaṁ sattānaṁ pakatipi sīlanti vuccati, yaṁ sandhāya "ayaṁ sukhasīlo, ayaṁ dukkhasīlo, ayaṁ kalahasīlo, ayaṁ maṇḍanasīlo"ti bhaṇanti, tasmā tena pariyāyena "tīṇi sīlāni, kusalasīlaṁ akusalasīlaṁ abyākatasīlanti[2]. Evaṁ kusalādivasenapi tividhanti vuttaṁ. Tattha akusalaṁ imasmiṁ atthe adhippetassa sīlassa lakkhaṇādīsu ekenapi na sametīti idha na upanītaṁ, tasmā vuttanayenevassa tividhatā veditabbā.

13. Catukkena paṭhamacatukke—

Yodha sevati dussīle, sīlavante na sevati.
Vatthuvītikkame dosaṁ, na passati aviddasu.

1. Pana (Sī)
2. Khu 9. 43 piṭṭhe, Paṭisambhidāyaṁ. Kusalaṁ sīlaṁ akusalaṁ sīlaṁ abyākataṁ sīlanti (I)

ဒုတိယတ္တိကေ အတ္တနော အနနုရူပံ ပဇဟိတုကာမေန အတ္တဂရုနာ အတ္တနိဂါရဝေန ပဝတ္တိတံ **အတ္တာဓိပတေယ္ယံ**။ လောကာပဝါဒံ ပရိဟရိတုကာမေန လောကဂရုနာ လောကေ ဂါရဝေန ပဝတ္တိတံ **လောကာဓိပတေယ္ယံ**။ ဓမ္မမဟတ္တံ ပူဇေတုကာမေန ဓမ္မဂရုနာ ဓမ္မဂါရဝေန ပဝတ္တိတံ **ဓမ္မာဓိပတေယ္ယန္တိ** ဧဝံ အတ္တာဓိပတေယ္ယာဒိဝသေန တိဝိဓံ။

တတိယတ္တိကေ ယံ ဒုကေသု နိဿိတန္တိ ဝုတ္တံ၊ တံ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ ပရာမဋ္ဌတ္တာ **ပရာမဋ္ဌံ**။ ပုထုဇ္ဇနကလ္လာဏကဿ မဂ္ဂသမ္ဘာရဘူတံ သေက္ခာနဉ္စ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တံ **အပရာမဋ္ဌံ**။ သေက္ခာသေက္ခာနံ ဖလသမ္ပယုတ္တံ **ပဋိပ္ပဿဒ္ဓန္တိ** ဧဝံ ပရာမဋ္ဌာဒိဝသေန တိဝိဓံ။

စတုတ္ထတ္တိကေ ယံ အာပတ္တိံ အနာပဇ္ဇန္တေန ပူရိတံ, အာပဇ္ဇိတ္ဝာ ဝါ ပုန[1] ကတပဋိကမ္မံ၊ တံ **ဝိသုဒ္ဓံ**။ အာပတ္တိံ အာပန္နဿ အကတပဋိကမ္မံ **အဝိသုဒ္ဓံ**။ ဝတ္ထုမှိ ဝါ အာပတ္တိယာ ဝါ အဇ္ဈာစာရေ ဝါ ဝေမတိကဿ သီလံ **ဝေမတိကသီလံ** နာမ။ တတ္ထ ယောဂိနာ အဝိသုဒ္ဓသီလံ ဝိသောဓေတဗ္ဗံ၊ ဝေမတိကေ ဝတ္ထုဇ္ဈာစာရံ အကတ္ဝာ ဝိမတိ ပဋိဝိနေတဗ္ဗာ "ဣစ္ဆဿ ဖာသု ဘဝိဿတီ"တိ ဧဝံ ဝိသုဒ္ဓါဒိဝသေန တိဝိဓံ။

ပဉ္စမတ္တိကေ စတူဟိ အရိယမဂ္ဂေဟိ တီဟိ စ သာမညဖလေဟိ သမ္ပယုတ္တံ သီလံ **သေက္ခံ**။ အရဟတ္တဖလသမ္ပယုတ္တံ **အသေက္ခံ**။ သေသံ **နေဝသေက္ခနာသေက္ခန္တိ** ဧဝံ သေက္ခာဒိဝသေန တိဝိဓံ။

ပဋိသမ္ဘိဒါယံ ပန ယသ္မာ လောကေ တေသံ တေသံ သတ္တာနံ ပကတိပိ သီလန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ယံ သန္ဓာယ "အယံ သုခသီလော၊ အယံ ဒုက္ခသီလော၊ အယံ ကလဟသီလော၊ အယံ မဏ္ဍနသီလော"တိ ဘဏန္တိ၊ တသ္မာ တေန ပရိယာယေန "တီဏိ သီလာနိ၊ ကုသလသီလံ အကုသလသီလံ အဗျာကတသီလန္တိ [၂]။ ဧဝံ ကုသလာဒိဝသေနပိ တိဝိဓန္တိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ အကုသလံ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ အဓိပ္ပေတဿ သီလဿ လက္ခဏာဒီသု ဧကေနပိ န သမေတီတိ ဣဓ န ဥပနိတံ၊ တသ္မာ ဝုတ္တနယေနေဝဿ တိဝိဓတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁၃။ စတုက္ကေသု ပဌမစတုက္ကေ—

ယောဓ သေဝတိ ဒုဿီလေ၊ သီလဝန္တေ န သေဝတိ။
ဝတ္ထုဝီတိက္ကမေ ဒေါသံ၊ န ပဿတိ အဝိဒ္ဒသု။

၁-ပန (သီ)
၂-ခု ၉-၄၃-ပိဋ္ဌေ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ။ ကုသလံ သီလံ အကုသလံ သီလံ အဗျာကတံ သီလန္တိ (ဣ)

Micchāsaṅkappabahulo, indriyāni na rakkhati.
Evarūpassa ve sīlaṁ, jāyate **hānabhāgiyaṁ.**

Yo panattamano hoti, sīlasampattiyā idha.
Kammaṭṭhānānuyogamhi, na uppādeti mānasaṁ.

Tuṭṭhassa sīlamattena, aghaṭantassa uttari.
Tassa taṁ **ṭhitibhāgiyaṁ,** sīlaṁ bhavati bhikkhuno.

Sampannasīlo ghaṭati, samādhatthāya yo pana.
Visesabhāgiyaṁ sīlaṁ, hoti etassa bhikkhuno.

Atuṭṭho sīlamattena, nibbidaṁ yonuyuñjati.
Hoti **nibbedhabhāgiyaṁ,** sīlametassa bhikkhunoti.

Evaṁ hānabhāgiyādivasena catubbidhaṁ.

Dutiyacatukke bhikkhū ārabbha paññattasikkhāpadāni, yāni nesaṁ bhikkhunīnaṁ paññattito rakkhitabbāni, idaṁ **bhikkhusīlaṁ.** Bhikkhuniyo ārabbha paññattasikkhāpadāni, yāni ca tāsaṁ bhikkhūnaṁ paññattito rakkhitabbāni, idaṁ **bhikkhunisīlaṁ.** Sāmaṇerasāmaṇerīnaṁ dasasīlāni[1] **anupasampannasīlaṁ.** Upāsaka-upāsikānaṁ niccasīlavasena pañcasikkhāpadāni, sati vā ussāhe dasa, uposathaṅgavasena idaṁ **gahaṭṭhasīlan**ti evaṁ bhikkhusīlādivasena catubbidhaṁ.

Tatiyacatukke Uttarakurukānaṁ manussānaṁ avītikkamo **pakatisīlaṁ.** Kuladesapāsaṇḍānaṁ attano attano mariyādācārittaṁ **ācārasīlaṁ.** "Dhammatā esā Ānanda yadā[2] bodhisatto mātukucchiṁ okkanto hoti na bodhisattamātu purisesu mānasaṁ uppajji kāmaguṇūpasaṁhitan"ti evaṁ vuttaṁ bodhisattamātusīlaṁ **dhammatāsīlaṁ.** Mahākassapādīnaṁ pana suddhasattānaṁ, bodhisattassa ca tāsu tāsu jātīsu sīlaṁ **pubbahetukasīlan**ti evaṁ pakatisīlādivasena catubbidhaṁ.

Catutthacatukke yaṁ Bhagavatā "idha bhikkhu pātimokkhasaṁvarasaṁvuto viharati ācāragocarasampanno aṇumattesu vajjesu bhayadassāvī

1. Dassasīlāni, Idaṁ (Sī)
2. Dhammatā esā bhikkhave yadā (Dī 2. 11 piṭṭhe), yadā Ānanda (Ma 3. 162 piṭṭhe)

မိဆ္ဆာသင်္ကပ္ပဗဟုလော၊ ဣန္ဒြိယာနိ န ရက္ခတိ။
ဧဝရူပဿ ဧဝ သီလံ၊ ဇာယတေ **ဟာနဘာဂိယံ**။

ယော ပနတ္တမနော ဟောတိ၊ သီလသမ္ပတ္တိယာ ဣဓ။
ကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂမ်ိ၊ န ဥပ္ပါဒေတိ မာနသံ။

တုဋ္ဌဿ သီလမတ္တေန၊ အဃဋန္တဿ ဥတ္တရိ။
တဿ တံ **ဋ္ဌိတိဘာဂိယံ**၊ သီလံ ဘဝတိ ဘိက္ခုနော။

သမ္ပန္နသီလော ဃဋတိ၊ သမာဓတ္ထာယ ယော ပန။
ဝိသေသဘာဂိယံ သီလံ၊ ဟောတိ တဿ ဘိက္ခုနော။

အတုဋ္ဌော သီလမတ္တေန၊ နိဗ္ဗိဒံ ယောနုယုဉ္ဇတိ။
ဟောတိ **နိဗ္ဗေဓဘာဂိယံ**၊ သီလမေတဿ ဘိက္ခုနောတိ။

ဧဝံ ဟာနဘာဂိယာဒိဝသေန စတုဒ္ဓိဓံ။

ဒုတိယစတုက္ကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ပညတ္တသိက္ခာပဒါနိ, ယာနိ စ နေသံ ဘိက္ခုနီနံ ပညတ္တိတော ရက္ခိတဗ္ဗာနိ၊ ဣဒံ **ဘိက္ခုသီလံ**။ ဘိက္ခုနိယော အာရဗ္ဘ ပညတ္တသိက္ခာပဒါနိ, ယာနိ စ တာသံ ဘိက္ခူနံ ပညတ္တိတော ရက္ခိတဗ္ဗာနိ၊ ဣဒံ **ဘိက္ခုနီသီလံ**။ သာမဏေရသာမဏေရီနံ ဒသသီလာနိ[1] **အနုပသမ္ပန္နသီလံ**။ ဥပါသကဥပါသိကာနံ နိစ္စသီလဝသေန ပဉ္စသိက္ခာပဒါနိ, သတိ ဝါ ဥဿာဟေ ဒသ, ဥပေါသထင်ဝသေန အင်္ဂါတိ ဣဒံ **ဂဟဋ္ဌသီလန်**္တ ဧဝံ ဘိက္ခုသီလာဒိဝသေန စတုဒ္ဓိဓံ။

တတိယစတုက္ကေ ဥတ္တရကုရုကာနံ မနုဿာနံ အဝီတိက္ကမော **ပကတိသီလံ**။ ကုလဒေသပါသဏ္ဍာနံ အတ္တနော အတ္တနော မရိယာဒါစာရိတ္တံ **အာစာရသီလံ**။ "ဓမ္မတာ ဿော အာနန္ဒ ယဒါ[2] ဗောဓိသတ္တော မာတုကုစ္ဆိံ သြက္ကန္တော ဟောတိ န ဗောဓိသတ္တမာတု ပုရိသေသု မာနသံ ဥပ္ပဇ္ဇိ ကာမဂုဏူပသံဟိတ"န္တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ ဗောဓိသတ္တမာတုသီလံ **ဓမ္မတာသီလံ**။ မဟာကဿပါဒီနံ ပန သုဒ္ဓသတ္တာနံ, ဗောဓိသတ္တဿ စ တာသု တာသု ဇာတီသု သီလံ **ပုဗ္ဗဟေတုက-သီလန်**္တ ဧဝံ ပကတိသီလာဒိဝသေန စတုဒ္ဓိဓံ။

စတုတ္ထစတုက္ကေ ယံ ဘဂဝတာ "ဣဓ ဘိက္ခု ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော ဝိဟရတိ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော အဏုမတ္တေသု ဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿာဝီ

၁-ဒသသီလာနိ၊ ဣဒံ (သီ)
၂-ဓမ္မတာ ဿော ဘိက္ခဝေ ယဒါ (ဒီ ၂-၁၁-ဝိဋ္ဌေ)၊ ယဒါ အာနန္ဒ (မ ၃-၁၆၂-ဝိဋ္ဌေ)

samādāya sikkhati sikkhāpadesū”ti[1] evaṁ vuttaṁ sīlaṁ, idaṁ **pātimokkhasaṁvarasīlaṁ** nāma. Yaṁ pana “so cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā -pa-. Ghānena gandhaṁ ghāyitvā -pa-. Jivhāya rasaṁ sāyitvā -pa-. Kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā -pa-. Manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī -pa- manindriye saṁvaraṁ āpajjatī”ti[2] vuttaṁ, idaṁ **indriyasaṁvarasīlaṁ.** Yā pana ājīvahetupaññattānaṁ channaṁ sikkhāpadānaṁ vītikkamassa, “kuhanā lapanā nemittakatā nippesikatā lābhena lābhaṁ nijigīsanatā”ti evamādīnañca pāpadhammānaṁ vasena pavattā micchājīvā virati, idaṁ **ājīvapārisuddhisīlaṁ.** “Paṭisaṅkhā yoniso cīvaraṁ paṭisevati, yāvadeva sītassa paṭighātāyā”ti[3] ādinā nayena vutto paṭisaṅkhānaparisuddho catupaccayaparibhogo **paccayasannissitasīlaṁ** nāma.

Pātimokkhasaṁvarasīla

14. Tatrāyaṁ ādito paṭṭhāya anupubbapadavaṇṇanāya saddhiṁ vinicchayakathā. **Idhā**ti imasmiṁ sāsane. **Bhikkhū**ti saṁsāre bhayaṁ ikkhaṇatāya vā bhinnapaṭadharāditāya[4] vā evaṁ laddhavohāro saddhāpabbajito kulaputto. **Pātimokkhasaṁvarasaṁvuto**ti ettha pātimokkhanti sikkhāpadasīlaṁ. Tañhi yo naṁ pāti rakkhati, taṁ mokkheti mocayati āpāyikādīhi dukkhehi, tasmā **pātimokkhan**ti vuccati. Saṁvaraṇaṁ saṁvaro, kāyikavācasikassa avītikkamassetaṁ nāmaṁ. Pātimokkhameva saṁvaro pātimokkhasaṁvaro. Tena pātimokkhasaṁvarena saṁvuto pātimokkhasaṁvarasaṁvuto, upagato samannāgatoti attho. **Viharatī**ti iriyati. **Ācāragocarasampanno**ti-ādīnamattho Pāḷiyaṁ āgatanamayeneva veditabbo. Vuttañhetaṁ—

“Ācāragocarasampannoti atthi ācāro, atthi anācāro.

1. Abhi 2. 253; Dī 1. 59 piṭṭhādīsu. 2. Ma 1. 12, 336; Dī 1. 66; Aṁ 1. 530 piṭṭhādīsu.
3. Ma 1. 12; Aṁ 2. 341 piṭṭhesu. 4. Chinnabhinnamaṭadharāditāya (Ka)

သမာဒါယ သိက္ခတိ သိက္ခာပဒေသူ''တိ? ဧတံ ဝုတ္တံ သီလံ၊ ဣဒံ **ပါတိမောက္ခ-သံဝရသီလံ** နာမ။ ယံ ပန ''သော စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ န နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ ဟောတိ နာနုဗ္ယဉ္ဇနဂ္ဂါဟီ၊ ယတ္ဝာဓိကရဏမေနံ စက္ခုန္ဒြိယံ အသံဝုတံ ဝိဟရန္တံ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿာ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ အန္ဝာဿဝေယ္ယုံ၊ တဿ သံဝရာယ ပဋိပဇ္ဇတိ၊ ရက္ခတိ စက္ခုန္ဒြိယံ၊ စက္ခုန္ဒြိယေ သံဝရံ အာပဇ္ဇတိ။ သောတေန သဒ္ဒံ သုတ္ဝာ။ပ။ ဃာနေန ဂန္ဓံ ဃာယိတ္ဝာ။ပ။ ဇိဝှါယ ရသံ သာယိတ္ဝာ။ပ။ ကာယေန ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ ဖုသိတ္ဝာ။ပ။ မနသာ ဓမ္မံ ဝိညာယ န နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ။ပ။ မနိန္ဒြိယေ သံဝရံ အာပဇ္ဇတီ''တိ ဝုတ္တံ၊ ဣဒံ **ဣန္ဒြိယသံဝရ-သီလံ**။ ယာ ပန အာဇီဝဟေတုပညတ္တာနံ ဆန္နံ သိက္ခာပဒါနံ ဝိတိက္ကမဿ, ''ကုဟနာ လပနာ နေမိတ္တကတာ နိပ္ပေသိကတာ လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသန-တာ''တိ ဧဝမာဒိနဉ္စ ပါပဓမ္မာနံ ဝသေန ပဝတ္တာ မိစ္ဆာဇီဝါ ဝိရတိ၊ ဣဒံ **အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလံ**။ ''ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော စီဝရံ ပဋိသေဝတိ၊ ယာဝဒေဝ သီတဿ ပဋိဃာတာယာ''တိ? အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တော ပဋိသင်္ခါနပရိသုဒ္ဓေါ စတုပစ္စယပရိဘောဂေါ **ပစ္စယသန္နိဿိတသီလံ** နာမ။

ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ

၁၄။ တတြာယံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာယ သဒ္ဓိံ ဝိနိစ္ဆယ-ကထာ။ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ။ **ဘိက္ခူ**တိ သံသာရေ ဘယံ ဣက္ခဏတာယ ဝါ ဘိန္နပဋဓရာဒိတာယ[4] ဝါ ဧဝံ လဒ္ဓဝေါဟာရော သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတော ကုလ-ပုတ္တော။ **ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော**တိ ဣတ္ထေ ပါတိမောက္ခန္တိ သိက္ခာပဒသီလံ။ တဉ္ဒိ ယော နံ ပါတိ ရက္ခတိ၊ တံ မောက္ခေတိ မောစယတိ အာပါယိကာဒီဟိ ဒုက္ခေဟိ၊ တသ္မာ **ပါတိမောက္ခ**န္တိ ဝုစ္စတိ။ သံဝရဏံ သံဝရော၊ ကာယိကဝါစသိ-ကဿ အဝိတိက္ကမဿေတံ နာမံ။ ပါတိမောက္ခမေဝ သံဝရော, ပါတိမောက္ခ-သံဝရော။ တေန ပါတိမောက္ခသံဝရေန သံဝုတော ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော၊ ဥပဂတော သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ **ဝိဟရတီ**တိ ဣရိယတိ။ **အာစာရ-ဂေါစရသမ္ပန္နော**တိအာဒိနမတ္ထော ပါဠိယံ အာဂတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝုတ္တဉ္ဉေတံ—

''အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နောတိ အတ္ထိ အာစာရော၊ အတ္ထိ အနာစာရော။

ၖ-အဘိ ၂-၂၅၃၊ ဒီ ၁-၅၉-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-မ ၁-၁ ၂-၃၃၆၊ ဒီ ၁-၆၆၊ အံ ၁-၅၃၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၃-မ ၁-၁ ၂၊ အံ ၂-၃၄၁-ပိဓဋ္ဌသု။ ၄-ဆိန္နဘိန္နပဋဓရာဒိတာယ (က)

Tattha katamo **anācāro,** kāyiko vītikkamo vācasiko vītikkamo kāyikavācasiko vītikkamo, ayaṁ vuccati anācāro. Sabbampi dussīlyaṁ anācāro. Idhekacco veḷudānena vā pattadānena vā puppha, phala, sināna, dantakaṭṭhadānena vā cāṭukamyatāya vā muggasūpyatāya vā pāribhaṭyatāya vā jaṅghapesanikena vā aññataraññatarena vā Buddhapaṭikuṭṭhena micchā-ājīvena jīvikaṁ[1] kappeti, ayaṁ vuccati anācāro.

Tattha katamo **ācāro,** kāyiko avītikkamo vācasiko avītikkamo kāyikavācasiko avītikkamo, ayaṁ vuccati ācāro. Sabbopi sīlasaṁvaro ācāro. Idhekacco na veḷudānena vā na patta, na puppha, na phala, na sināna, na dantakaṭṭhadānena vā na cāṭukamyatāya vā na muggasūpyatāya vā na pāribhaṭyatāya vā na jaṅghapesanikena vā na aññataraññatarena vā Buddhapaṭikuṭṭhena micchā-ājīvena jīvikaṁ kappeti, ayaṁ vuccati ācāro.

Gocaroti atthi gocaro atthi agocaro.

Tattha katamo **agocaro,** idhekacco vesiyāgocaro vā hoti vidhavā, thullakumārikā, paṇḍaka, bhikkhunī, pānāgāragocaro vā hoti, saṁsaṭṭho viharati rājūhi rājamahāmattehi titthiyehi titthiyasāvakehi ananulomikena saṁsaggena[2], yāni vā pana tāni kulāni assaddhāni appasannāni anopānabhūtāni akkosakaparibhāsakāni anatthakāmāni ahitakāmāni aphāsukakāmāni ayogakkhemakāmāni bhikkhūnaṁ bhikkhunīnaṁ upāsakānaṁ upāsikānaṁ, tathārūpāni kulāni sevati bhajati payirupāsati, ayaṁ vuccati agocaro.

Tattha katamo **gocaro,** idhekacco na vesiyāgocaro vā hoti -pa- na pānāgāragocaro vā hoti, asaṁsaṭṭho viharati rājūhi -pa- titthiyasāvakehi ananulomikena saṁsaggena, yāni vā pana tāni kulāni saddhāni pasannāni opānabhūtāni kāsāvapajjotāni isivātapaṭivātāni[3] atthakāmāni -pa- yogakkhemakāmāni bhikkhūnaṁ -pa- upāsikānaṁ, tathārūpāni kulāni sevati bhajati payirupāsati, ayaṁ vuccati gocaro. Iti iminā ca ācārena iminā ca gocarena

1. Jīvitaṁ (Syā, I, Ka) 2. Gihisaṁsaggena (Syā, I, Ka) 3. Isivātaparivātāni (Sī)

တတ္ထ ကတမော **အနာစာရော**၊ ကာယိကော ဝီတိက္ကမော ဝါစသိကော ဝီတိက္ကမော ကာယိကဝါစသိကော ဝီတိက္ကမော၊ အယံ ဝုစ္စတိ အနာစာရော။ သဗ္ဗမ္ပိ ဒုဿီလျံ အနာစာရော။ ဣဓေကစ္စော ဝေဠုဒါနေန ဝါ ပတ္တဒါနေန ဝါ ပုပ္ဖ,ဖလ,သိနာန,ဒန္တကဋ္ဌဒါနေန ဝါ စာဋုကမျတာယ ဝါ မုဂ္ဂသူပျတာယ ဝါ ပါရိဘဋျတာယ ဝါ ဇင်္ဃပေသနိကေန ဝါ အညတရညတရေန ဝါ ဗုဒ္ဓပဋိ-ကုဋ္ဌေန မိစ္ဆာအာဇီဝေန ဇီဝိကံ[၁] ကပ္ပေတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အနာစာရော။

တတ္ထ ကတမော **အာစာရော**၊ ကာယိကော အဝီတိက္ကမော ဝါစသိကော အဝီတိက္ကမော ကာယိကဝါစသိကော အဝီတိက္ကမော၊ အယံ ဝုစ္စတိ အာစာရော။ သဗ္ဗောပိ သီလသံဝရော အာစာရော။ ဣဓေကစ္စော န ဝေဠုဒါနေန ဝါ န ပတ္တ, န ပုပ္ဖ, န ဖလ, န သိနာန, န ဒန္တကဋ္ဌဒါနေန ဝါ န စာဋုကမျတာယ ဝါ န မုဂ္ဂသူပျတာယ ဝါ န ပါရိဘဋျတာယ ဝါ န ဇင်္ဃပေသနိကေန ဝါ န အညတရညတရေန ဝါ ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌေန မိစ္ဆာအာဇီဝေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အာစာရော။

ဂေါစရောတိ အတ္ထိ ဂေါစရော အတ္ထိ အဂေါစရော။

တတ္ထ ကတမော **အဂေါစရော**၊ ဣဓေကစ္စော ဝေသိယာဂေါစရော ဝါ ဟောတိ ဝိဓဝါ, ထုလ္လကုမာရိကာ, ပဏ္ဍက, ဘိက္ခုနီ, ပါနာဂါရိကဂေါစရော ဝါ ဟောတိ၊ သံသဋ္ဌော ဝိဟရတိ ရာဇူဟိ ရာဇမဟာမတ္တေဟိ တိတ္ထိယေဟိ တိတ္ထိယသာဝကေဟိ အနနုလောမိကေန သံသဂ္ဂေန[၂]၊ ယာနိ ဝါ ပန တာနိ ကုလာနိ အဿဒ္ဓါနိ အပ္ပသန္နာနိ အနောပါနဘူတာနိ အက္ကောသကပရိဘာသ-ကာနိ အနတ္ထကာမာနိ အဟိတကာမာနိ အဖာသုကကာမာနိ အယောဂက္ခေမ-ကာမာနိ ဘိက္ခူနံ ဘိက္ခုနီနံ ဥပါသကာနံ ဥပါသိကာနံ၊ တထာရူပါနိ ကုလာနိ သေဝတိ ဘဇတိ ပယိရုပါသတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အဂေါစရော။

တတ္ထ ကတမော **ဂေါစရော**၊ ဣဓေကစ္စော န ဝေသိယာဂေါစရော ဝါ ဟောတိ။ပ။ န ပါနာဂါရိကဂေါစရော ဝါ ဟောတိ၊ အသံသဋ္ဌော ဝိဟရတိ ရာဇူဟိ။ပ။ တိတ္ထိယသာဝကေဟိ အနနုလောမိကေန သံသဂ္ဂေန၊ ယာနိ ဝါ ပန တာနိ ကုလာနိ သဒ္ဓါနိ ပသန္နာနိ ဩပါနဘူတာနိ ကာသာဝပဇ္ဇောတာနိ ဗုသိဝါတပဋိဝါတာနိ[၃] အတ္ထကာမာနိ။ပ။ ယောဂက္ခေမကာမာနိ ဘိက္ခူနံ။ပ။ ဥပါသိကာနံ၊ တထာရူပါနိ ကုလာနိ သေဝတိ ဘဇတိ ပယိရုပါသတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဂေါစရော။ ဣတိ ဣမိနာ စ အာစာရေန ဣမိနာ စ ဂေါစရေန

၁-ဇီဝိတံ (သျာ၊ ဋီ၊ က) ၂-ဂိဟိသံသဂ္ဂေန (သျာ၊ ဋီ၊ က) ၃-ဗုသိဝါတပရိဝါတာနိ (သီ)
ဝိသုဒ္ဓိ ၁–၂

upeto hoti samupeto upagato samupagato upapanno sampanno samannāgato, tena vuccati "ācāragocarasampanno"ti[1].

Api cettha imināpi nayena ācāragocarā veditabbā. Duvidho hi anācāro kāyiko vācasiko ca. Tattha katamo **kāyiko anācāro,** idhekacco saṁghagatopi acittīkārakato there bhikkhū ghaṭṭayantopi tiṭṭhati, ghaṭṭayantopi nisīdati, puratopi tiṭṭhati, puratopi nisīdati, uccepi āsane nisīdati, sasīsampi pārupitvā nisīdati, ṭhitakopi bhaṇati, bāhāvikkhepakopi bhaṇati, therānaṁ bhikkhūnaṁ anupāhanānaṁ caṅkamantānaṁ sa-upāhano caṅkamati, nīce caṅkame caṅkamantānaṁ ucce caṅkame caṅkamati, chamāya caṅkamantānaṁ caṅkame caṅkamati, there bhikkhū anupakhajjāpi tiṭṭhati, anupakhajjāpi nisīdati, navepi bhikkhū āsanena paṭibāhati, jantāgharepi there bhikkhū anāpucchā kaṭṭhaṁ pakkhipati, dvāraṁ pidahati, udakatitthepi there bhikkhū ghaṭṭayantopi otarati, puratopi otarati, ghaṭṭayantopi nhāyati, puratopi nhāyati, ghaṭṭayantopi uttarati, puratopi uttarati, antaragharaṁ pavisantopi there bhikkhū ghaṭṭayantopi gacchati, puratopi gacchati, vokkamma ca therānaṁ bhikkhūnaṁ purato purato gacchati, yānipi tāni honti kulānaṁ ovarakāni gūḷhāni ca paṭicchannāni ca yattha kulitthiyo kulakumāriyo nisīdanti, tatthapi sahasā pavisati, kumārakassapi sīsaṁ parāmasati, ayaṁ vuccati kāyiko anācāro.

Tattha katamo **vācasiko anācāro,** idhekacco saṁghagatopi acittīkārakato there bhikkhū anāpucchā dhammaṁ bhaṇati. Pañhaṁ vissajjeti, pātimokkhaṁ uddisati, ṭhitakopi bhaṇati, bāhāvikkhepakopi bhaṇati, antaragharaṁ paviṭṭhopi itthiṁ vā kumāriṁ vā evamāha "itthannāme itthaṁgotte kiṁ atthi, yāgu atthi, bhattaṁ atthi, khādanīyaṁ atthi, kiṁ pivissāma, kiṁ khādissāma, kiṁ bhuñjissāma. Kiṁ vā me dassathā"ti vippalapati, ayaṁ vuccati vācasiko anācāro[2]. Paṭipakkhavasena panassa ācāro veditabbo.

1. Abhi 2. 255 piṭṭhe.
2. Khu 7. 175 Mahāniddese tannissayapāḷi.

ဥပေတော ဟောတိ သမုပေတော ဥပဂတော သမုပဂတော ဥပပန္နော သမ္ပန္နော သမန္နာဂတော၊ တေန ဝုစ္စတိ "အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော"တိ[၁]။

အပိ စေတ္ထ ဇှမိနာပိ နယေန အာစာရဂေါစရာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒုဝိဓော ဟိ အနာစာရော ကာယိကော ဝါစသိကော စ။ တတ္ထ ကတမော **ကာယိကော အနာစာရော၊** ဇှခေကစ္စော သံဃဂတောပိ အစိတ္တီကာရကတော ထေရေ ဘိက္ခူ ဃဋ္ဋယန္တော်ပိ တိဋ္ဌတိ၊ ဃဋ္ဋယန္တော်ပိ နိသီဒတိ၊ ပုရတောပိ တိဋ္ဌတိ၊ ပုရတောပိ နိသီဒတိ၊ ဥစ္စေပိ အာသနေ နိသီဒတိ၊ သသီသမ္ပိ ပါရုပိတ္ဝာ နိသီဒတိ၊ ဌိတကောပိ ဘဏတိ၊ ဗာဟာဝိက္ခေပကောပိ ဘဏတိ၊ ထေရာနံ ဘိက္ခူနံ အနုပါဟနာနံ စင်္ကမန္တာနံ သဥပါဟနော စင်္ကမတိ၊ နီစေ စင်္ကမေ စင်္ကမန္တာနံ ဥစ္စေ စင်္ကမေ စင်္ကမတိ၊ ဆမာယ စင်္ကမန္တာနံ စင်္ကမေ စင်္ကမတိ၊ ထေရေ ဘိက္ခူ အနုပခဇ္ဇာပိ တိဋ္ဌတိ၊ အနုပခဇ္ဇာပိ နိသီဒတိ၊ နဝေပိ ဘိက္ခူ အာသနေန ပဋိဗာဟတိ၊ ဇန္တာဃရေပိ ထေရေ ဘိက္ခူ အနာပုစ္ဆာ ကဋ္ဌံ ပက္ခိပတိ၊ ဒွါရံ ပိဒဟတိ၊ ဥဒကတိတ္ထေပိ ထေရေ ဘိက္ခူ ဃဋ္ဋယန္တော်ပိ ဩတရတိ၊ ပုရတောပိ ဩတရတိ၊ ဃဋ္ဋယန္တော်ပိ နှာယတိ၊ ပုရတောပိ နှာယတိ၊ ဃဋ္ဋယန္တော်ပိ ဥတ္တရတိ၊ ပုရတောပိ ဥတ္တရတိ၊ အန္တရဃရံ ပဝိသန္တော်ပိ ထေရေ ဘိက္ခူ ဃဋ္ဋယန္တော်ပိ ဂစ္ဆတိ၊ ပုရတောပိ ဂစ္ဆတိ၊ ဝေါက္ကမ္မ စ ထေရာနံ ဘိက္ခူနံ ပုရတော ပုရတော ဂစ္ဆတိ၊ ယာနိပိ တာနိ ဟောန္တိ ကုလာနံ ဩဝရကာနိ ဂူဠှာနိ စ ပဋိစ္ဆန္နာနိ စ ယတ္ထ ကုလိတ္ထိယော ကုလကုမာရိယော နိသီဒန္တိ၊ တတ္ထပိ သဟသာ ပဝိသတိ၊ ကုမာရကဿပိ သီသံ ပရာမသတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ကာယိကော အနာစာရော။

တတ္ထ ကတမော **ဝါစသိကော အနာစာရော၊** ဇှခေကစ္စော သံဃဂတောပိ အစိတ္တီကာရကတော ထေရေ ဘိက္ခူ အနာပုစ္ဆာ မဏ္ဍံ ဘဏတိ။ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသတိ၊ ဌိတကောပိ ဘဏတိ၊ ဗာဟာဝိက္ခေပကောပိ ဘဏတိ၊ အန္တရဃရံ ပဝိဋ္ဌောပိ ဣတ္ထိံ ဝါ ကုမာရိံ ဝါ ဧဝမာဟ "ဣတ္ထန္နာမေ ဣတ္ထံဂေါတ္တေ ကိံ အတ္ထိ၊ ယာဂု အတ္ထိ၊ ဘတ္တံ အတ္ထိ၊ ခါဒနီယံ အတ္ထိ၊ ကိံ ပိဝိဿာမ၊ ကိံ ခါဒိဿာမ၊ ကိံ ဘုဉ္ဇိဿာမ။ ကိံ ဝါ မေ ဒဿထာ"တိ ဝိပ္ပလပတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဝါစသိကော အနာစာရော[၂]။ ပဋိပက္ခဝသေန ပနဿ အာစာရော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-အဘိ ၂-၂၅၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၇-၁၇၅-မဟာနိဒ္ဒေသေ တန္နိဿယပါဠိ။

Apica bhikkhu sagāravo sappatisso hirottappasampanno sunivattho supāruto pāsādikena abhikkantena paṭikkantena ālokitena vilokitena samiñjitena[1] pasāritena okkhittacakkhu iriyāpathasampanno indriyesu guttadvāro bhojane mattaññū jāgariyamanuyutto satisampajaññena samannāgato appiccho santuṭṭho āraddhavīriyo ābhisamācārikesu sakkaccakārī garucittīkārabahulo viharati, ayaṁ vuccati ācāro. Evaṁ tāva ācāro veditabbo.

Gocaro pana tividho upanissayagocaro ārakkhagocaro upanibandhagocaroti. Tattha katamo **upanissayagocaro,** dasakathāvatthuguṇasamannāgato kalyāṇamitto, yaṁ nissāya assutaṁ suṇāti, sutaṁ pariyodapeti, kaṅkhaṁ vitarati, diṭṭhiṁ ujuṁ karoti, cittaṁ pasādeti. Yassa vā pana anusikkhamāno saddhāya vaḍḍhati, sīlena, sutena, cāgena, paññāya vaḍḍhati, ayaṁ vuccati upanissayagocaro.

Katamo **ārakkhagocaro,** idha bhikkhu antaragharaṁ paviṭṭho vīthiṁ paṭipanno okkhittacakkhu yugamattadassāvī susaṁvuto gacchati, na hattiṁ olokento, na assaṁ, na rathaṁ, na pattiṁ, na itthiṁ, na purisaṁ olokento, na uddhaṁ ullokento, na adho olokento, na disāvidisaṁ pekkhamāno gacchati, ayaṁ vuccati ārakkhagocaro.

Katamo **upanibandhagocaro,** cattāro satipaṭṭhānā yattha cittaṁ upanibandhati. Vuttañhetaṁ Bhagavatā "ko ca bhikkhave bhikkhuno gocarā sako pettiko visayo? Yadidaṁ cattāro satipaṭṭhānā"ti[2], ayaṁ vuccati upanibandhagocaro. Iti iminā ca ācārena iminā ca gocarena upeto -pa- samannāgato. Tenapi vuccati ācāragocarasampannoti.

Aṇumattesu vajjesu bhayadassāvīti aṇuppamāṇesu asañcicca āpannasekhiya-akusalacittuppādādibhedesu vajjesu bhayadassanasīlo. **Samādāya sikkhati sikkhāpadesū**ti yaṁkiñci sikkhāpadesu sikkhitabbaṁ, taṁ sabbaṁ sammā ādāya sikkhati. Ettha ca "pātimokkhasaṁvarasaṁvuto"ti

1. Sammiñjitena (Sī, Syā)
2. Saṁ 3. 128 piṭṭhe.

အဝိစ ဘိက္ခု သဂါရဝေါ သပ္ပတိဿော ဟိရောတ္တပ္ပသမ္ပန္နော သုနိဝတ္ထော သုပါရုတော ပါသာဒိကေန အဘိက္ကန္တေန ပဋိက္ကန္တေန အာလောကိတေန ဝိလောကိတေန သမိဉ္ဇိတေန[1] ပသာရိတေန ဩက္ခိတ္တစက္ခု ဣရိယာပထသမ္ပန္နော ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဝါရော ဘောဇနေ မတ္တညူ ဇာဂရိယမနုယုတ္တော သတိ-သမ္ပဇညေန သမန္နာဂတော အပ္ပိစ္ဆော သန္တုဋ္ဌော အာရဒ္ဓဝီရိယော အာဘိ-သမာစာရိကေသု သက္ကစ္စကာရီ ဂရုစိတ္တီကာရဗဟုလော ဝိဟရတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အာစာရော။ ဧတံ တာဝ အာစာရော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဂေါစရော ပန တိဝိဓော ဥပနိဿယဂေါစရော အာရက္ခဂေါစရော ဥပနိဗန္ဓဂေါစရောတိ။ တတ္ထ ကတမော **ဥပနိဿယဂေါစရော၊** ဒသကထာ-ဝတ္ထုဂုဏသမန္နာဂတော ကလ္လာဏမိတ္တော၊ ယံ နိဿာယ အဿုတံ သုဏာတိ၊ သုတံ ပရိယောဒပေတိ၊ ကင်္ခံ ဝိတရတိ၊ ဒိဋ္ဌိံ ဥဇုံ ကရောတိ၊ စိတ္တံ ပသာဒေတိ။ ယဿ ဝါ ပန အနုသိက္ခမာနော သဒ္ဓါယ ဝဍ္ဎတိ၊ သီလေန၊ သုတေန၊ စာဂေန၊ ပညာယ ဝဍ္ဎတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဥပနိဿယဂေါစရော။

ကတမော **အာရက္ခဂေါစရော၊** ဣဓ ဘိက္ခု အန္တရဃရံ ပဝိဋ္ဌော ဝိထိံ ပဋိပန္နော ဩက္ခိတ္တစက္ခု ယုဂမတ္တဒဿာဝီ သုသံဝုတော ဂစ္ဆတိ၊ န ဟတ္ထိံ ဩလောကေန္တော၊ န အဿံ၊ န ရထံ၊ န ပတ္တိံ၊ န ဣတ္ထိံ၊ န ပုရိသံ ဩလောကေန္တော၊ န ဥဋ္ဌံ ဥလ္လောကေန္တော၊[2] န အဓော ဩလောကေန္တော၊ န ဒိသာဝိဒိသံ ပေက္ခမာနော ဂစ္ဆတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အာရက္ခဂေါစရော။

ကတမော **ဥပနိဗန္ဓဂေါစရော၊** စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ယတ္ထ စိတ္တံ ဥပနိဗန္ဓတိ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ဘဂဝတာ "ကော စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော ဂေါစရော သကော ပေတ္တိကော ဝိသယော? ယဒိဒံ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ"တိ၂၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဥပနိဗန္ဓဂေါစရော။ ဣတိ ဣမိနာ စ အာစာရေန ဣမိနာ စ ဂေါစရေန ဥပေတော။ပ။ သမန္နာဂတော။ တေနပိ ဝုစ္စတိ အာစာရဂေါစရ-သမ္ပန္နောတိ။

အဏုမတ္တေသု ဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿာဝီတိ အဏုပမာဏေသု အသဉ္စိစ္စ အာပန္နသေခိယအကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါဒိဘေဒေသု ဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿနသီလော။ **သမာဒါယ သိက္ခတိ သိက္ခာပဒေသူ**တိ ယံကိဉ္စိ သိက္ခာပဒေသု သိက္ခိတဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ သမ္မာ အာဒါယ သိက္ခတိ။ ဧတ္ထ စ "ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော"တိ

၁-သမ္မိဉ္ဇိတေန (သီ၊ သျာ)
၂-သံ ၃-၁၂၈-ပိဋ္ဌေ။

ettāvatā ca[1] puggalādhiṭṭhānāya desanāya pātimokkhasaṁvarasīlaṁ dassitaṁ. "Ācāragocarasampanno"ti-ādi pana sabbaṁ yathāpaṭipannassa taṁ sīlaṁ sampajjati, taṁ paṭipattiṁ dassetuṁ vuttanti veditabbaṁ.

Indriyasaṁvarasīla

15. Yaṁ panetaṁ tadanantaraṁ "so cakkhunā rūpaṁ disvā"ti-ādinā nayena dassitaṁ indriyasaṁvarasīlaṁ, tattha **so**ti pātimokkhasaṁvarasīle ṭhito bhikkhu. **Cakkhunā rūpaṁ disvā**ti kāraṇavasena cakkhūti laddhavohārena rūpadassanasamatthena cakkhuviññāṇena rūpaṁ disvā. Porāṇā panāhu "cakkhu rūpaṁ na passati, acittakattā, cittaṁ na passati, acakkhukattā, dvārārammaṇasaṁghaṭṭe pana cakkhupasādavatthukena cittena passati. Īdisī panesā 'dhanunā vijjhatī'ti-ādīsu viya sasambhārakathā nāma hoti, tasmā cakkhuviññāṇena rūpaṁ disvāti ayamevettha attho"ti. **Na nimittaggāhī**ti itthipurisanimittaṁ vā subhanimittādikaṁ vā kilesavatthubhūtaṁ nimittaṁ na gaṇhāti, diṭṭhamatteyeva saṇṭhāti. **Nānubyañjanaggāhī**ti kilesānaṁ anu-anubyañjanato[2] pākaṭabhāvakaraṇato anubyañjananti laddhavohāraṁ hatthapādasitahasitakathitavilokitādibhedaṁ ākāraṁ na gaṇhāti, yaṁ tattha bhūtaṁ, tadeva gaṇhāti, Cetiyapabbatavāsī **Mahātissatthero viya.**

Theraṁ[3] kira Cetiyapabbatā Anurādhapuraṁ piṇḍacāratthāya āgacchantaṁ aññatarā kulasuṇhā sāmikena saddhiṁ bhaṇḍitvā sumaṇḍitapasādhitā devakaññā viya kālasseva Anurādhapurato nikkhamitvā ñātigharaṁ gacchantī antarāmagge disvā vipallatthacittā mahāhasitaṁ hasi. Thero kimetanti olokento tassā dantaṭṭhike asubhasaññaṁ paṭilabhitvā arahattaṁ pāpuṇi. Tena vuttaṁ—

"Tassā dantaṭṭhikaṁ disvā, pubbasaññaṁ anussari.
Tattheva so ṭhito thero, arahattaṁ apāpuṇī"ti.

1. Ettāvatā (I), ettāvatāva (?) 2. Anubyañjanato (Sī, Syā) 3. Taṁ (Syā)

တ္ထောဝတာ စ[၁] ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာယ ဒေသနာယ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ ဒဿိတံ။ "အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော"တိအာဒိ ပန သဗ္ဗံ ယထာပဋိပန္နဿ တံ သီလံ သမ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ပဋိပတ္တိံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ

၁၅။ ယံ ပနေတံ တဒနန္တရံ "သော စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ"တိအာဒိနာ နယေန ဒဿိတံ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလံ၊ တတ္ထ **သော**တိ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလေ ဋ္ဌိတော ဘိက္ခု။ **စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ**တိ ကာရဏဝဝေသေန စက္ခုတိ လဒ္ဓဝေါဟာရေန ရူပဒဿနသမတ္ထေန စက္ခုဝိညာဏေန ရူပံ ဒိသွာ။ ပေါရာဏာ ပနာဟု "စက္ခု ရူပံ န ပဿတိ၊ အစိတ္တကတ္တာ၊ စိတ္တံ န ပဿတိ၊ အစက္ခုကတ္တာ၊ ဒ္ဝါရာရမ္မဏ-သံဃဋ္ဋေ ပန စက္ခုပသာဒဝတ္ထုကေန စိတ္တေန ပဿတီ။ ဣဒိသီ ပနေသာ 'ဓနုနာ ဝိဇ္ဈတိ'တိအာဒီသု ဝိယ သသမ္ဘာရကထာ နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ စက္ခုဝိညာဏေန ရူပံ ဒိသွာတိ အယမေဝေတ္ထ အတ္ထော"တိ။ **န နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ**တိ ဣတ္ထိပုရိသနိမိတ္တံ ဝါ သုဘနိမိတ္တာဒိကံ ဝါ ကိလေသဝတ္ထုဘူတံ နိမိတ္တံ န ဂဏှာတိ၊ ဒိဋ္ဌမတ္တေယေဝ သဏ္ဌာတိ။ **နာနုဗ္ယဉ္ဇနဂ္ဂါဟီ**တိ ကိလေသာနံ အနုအနုဗျဉ္ဇနတော[၂] ပါကဋဘာဝကရဏတော အနုဗျဉ္ဇနန္တိ လဒ္ဓဝေါဟာရံ ဟတ္ထပါဒသိတဟသိတကထိတဝိလောကိတာဒိဘေဒံ အာကာရံ န ဂဏှာတိ၊ ယံ တတ္ထ ဘူတံ၊ တဒေဝ ဂဏှာတိ၊ စေတိယပဗ္ဗတဝါသီ **မဟာတိဿတ္ထေရော ဝိယ**။

ထေရံ[၃] ကိရ စေတိယပဗ္ဗတာ အနုရာဓပုရံ ပိဏ္ဍာယ အာဂစ္ဆန္တံ အညတရာ ကုလသုဏှာ သာမိကေန သဒ္ဓိံ ဘဏ္ဍိတ္ဝာ သုမဍ္ဍိတပသာဓိတာ ဒေဝကညာ ဝိယ ကာလဿေဝ အနုရာဓပုရတော နိက္ခမိတ္ဝာ ဉာတိဃရံ ဂစ္ဆန္တီ အန္တရာမဂ္ဂေ ဒိသွာ ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တာ မဟာဟသိတံ ဟသိ။ ထေရော ကိမေတန္တိ ဩလောကေန္တော တဿာ ဒန္တဋ္ဌိကေ အသုဘသညံ ပဋိလဘိတ္ဝာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ—

"တဿာ ဒန္တဋ္ဌိကံ ဒိသွာ၊ ပုဗ္ဗသညံ အနုဿရိ။
တတ္ထေဝ သော ဋ္ဌိတော ထေရော၊ အရဟတ္တံ အပါပုဏီ"တိ။

၁-တ္ထောဝတာ (ဗ္ဂ)၊ တ္ထောဝတာဝ (?) ၂-အနုဗျဉ္ဇနတော (သီ၊ သျာ) ၃-တံ (သျာ)

Sāmikopi kho panassā anumaggaṁ gacchanto theraṁ disvā “kiñci[1] bhante itthiṁ passathā”ti pucchi. Taṁ thero āha—

“Nābhijānāmi itthī vā, puriso vā ito gato[2].
Apica aṭṭhisaṅghāṭo, gacchate’sa mahāpathe”ti.

Yatvādhikaraṇamenanti-ādimhi yaṁkāraṇā yassa cakkhundriyāsaṁvarassa hetu etaṁ puggalaṁ satikavāṭena cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ apihitacakkhudvāraṁ hutvā viharantaṁ ete abhijjhādayo dhammā anvāssaveyyuṁ anubandheyyuṁ[3]. **Tassa saṁvarāya paṭipajjatī**ti tassa cakkhundriyassa satikavāṭena pidahanatthāya paṭipajjati. Evaṁ paṭipajjantoyeva ca rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjatītipi vuccati. Tattha kiñcāpi cakkhundriye saṁvaro vā asaṁvaro vā natthi. Na hi cakkhupasādaṁ nissāya sati vā muṭṭhasaccaṁ vā uppajjati. Apica yadā rūpārammaṇaṁ cakkhussa āpāthaṁ āgacchati, tadā bhavaṅge dvikkhattuṁ uppajjitvā niruddhe kiriyamanodhātu āvajjanakiccaṁ sādhayamānā uppajjitvā nirujjhati. Tato cakkhuviññāṇaṁ dassanakiccaṁ. Tato vipākamanodhātu sampaṭicchanakiccaṁ. Tato vipākāhetukamanoviññāṇadhātu santīraṇakiccaṁ. Tato kiriyāhetukamanoviññāṇadhātu voṭṭhabbanakiccaṁ sādhayamānā uppajjitvā nirujjhati, tadanantaraṁ javanaṁ javati.

Tatrāpi neva bhavaṅgasamaye, na āvajjanādīnaṁ aññatarasamaye saṁvaro vā asaṁvaro vā atthi. Javanakkhaṇe pana sace dussīlyaṁ vā muṭṭhasaccaṁ vā aññāṇaṁ vā akkhanti vā kosajjaṁ vā uppajjati, asaṁvaro hoti. Evaṁ honto pana so cakkhundriye asaṁvaroti vuccati. Kasmā? Yasmā tasmiṁ sati dvārampi aguttaṁ hoti, bhavaṅgampi āvajjanādīnipi vīthicittāni. Yathā kiṁ. Yathā nagare catūsu dvāresu asaṁvutesu kiñcāpi antogharadvārakoṭṭhakagabbhādayo susaṁvutā honti, tathāpi antonagare sabbaṁ bhaṇḍaṁ arakkhitaṁ agopitameva hoti. Nagaradvārena hi pavisitvā corā yadicchanti, taṁ[4] kareyyuṁ, evameva javane dussīlyādīsu uppannesu tasmiṁ asaṁvare sati dvārampi aguttaṁ hoti, bhavaṅgampi āvajjanādīnipi vīthicittāni.

1. Kacci (Sī, Syā), kañci (?)
2. Itthiṁ vā, purisaṁ vā ito gataṁ (Syā)
3. Anuppabandheyyuṁ (Sī), anubandheyyuṁ ajjhotthareyyuṁ (I)
4. Yadicchitaṁ (Ka)

သာမိကောပိ ခေါ ပနဿာ အနုမဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တော ထေရံ ဒိသ္ဝာ “ကိန္တိ[1] ဘန္တေ ဣတ္ထိ’ံ ပဿထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တံ ထေရော အာဟ—

“နာဘိဇာနာမိ ဣတ္ထီ ဝါ၊ ပုရိသော ဝါ ဣတော ဂတော[2]။
အပိစ အင်္ဂီသမ်ဘဒ္ဒေါ၊ ဂစ္ဆတေ’ သ မဟာပထေ”တိ။

ယတ္ဝာဓိကရဏမေနန်အာဒိမှိ ယံကာရဏာ ယဿ စက္ခုန္ဒြိယာသံဝရဿ ဟေတု တေံ ပုဂ္ဂလံ သတိကဝါဋေန စက္ခုန္ဒြိယံ အသံဝုတံ အပိဟိတာစက္ခုဒွါရံ ဟုတ္ဝာ ဝိဟရန္တံ ဇေတ အဘိဇ္ဈာဒယော ဓမ္မာ အန္ဝာဿဝေယ္ယုံ[3] အနုဗန္ဓေယ္ယုံ[4]။ **တဿ သံဝရာယ ပဋိပဇ္ဇတီ**တိ တဿ စက္ခုန္ဒြိယဿ သတိကဝါဋေန ပိဒဟနတ္ထာယ ပဋိပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ပဋိပဇ္ဇန္တောယေဝ စ ရက္ခတိ စက္ခုန္ဒြိယံ၊ စက္ခုန္ဒြိယေ သံဝရံ အာပဇ္ဇတီတိပိ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ စက္ခုန္ဒြိယေ သံဝရော ဝါ အသံဝရော ဝါ နတ္ထိ။ န ဟိ စက္ခုပသာဒံ နိဿာယ သတိ ဝါ မုဋ္ဌသစ္စံ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အပိစ ယဒါ ရူပါရမ္မဏံ စက္ခုဿ အာပါထံ အာဂစ္ဆတိ၊ တဒါ ဘဝင်္ဂေ ဒွိက္ခတ္တုံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ နိရုဇ္ဈိတွာ ကိရိယမနောဓာတု အာဝဇ္ဇနကိစ္စံ သာဓယမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ နိရုဇ္ဈတိ။ တတော စက္ခုဝိညာဏံ ဒဿနကိစ္စံ။ တတော ဝိပါကမနောဓာတု သမ္ပဋိစ္ဆနကိစ္စံ။ တတော ဝိပါကာဟေတုကမနောဝိညာဏဓာတု သန္တီရဏကိစ္စံ။ တတော ကိရိယာဟေတုကမနောဝိညာဏဓာတု ဝောဋ္ဌဗ္ဗနကိစ္စံ သာဓယမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ နိရုဇ္ဈတိ၊ တဒနန္တရံ ဇဝနံ ဇဝတိ။

တတြာပိ နေဝ ဘဝင်္ဂသမယေ၊ န အာဝဇ္ဇနာဒီနံ အညတရသမယေ သံဝရော ဝါ အသံဝရော ဝါ အတ္ထိ။ ဇဝနက္ခဏေ ပန သစေ ဒုဿီလျံ ဝါ မုဋ္ဌသစ္စံ ဝါ အညာဏံ ဝါ အက္ခန္တိ ဝါ ကောသဇ္ဇံ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အသံဝရော ဟောတိ။ ဧဝံ ဟောန္တော ပန သော စက္ခုန္ဒြိယေ အသံဝရောတိ ဝုစ္စတိ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ တသ္မိံ သတိ ဒ္ဝါရမ္ပိ အဂုတ္တံ ဟောတိ၊ ဘဝင်္ဂမ္ပိ အာဝဇ္ဇနာဒီနိပိ ဝီထိစိတ္တာနိ။ ယထာ ကိံ။ ယထာ နဂရေ စတူသု ဒ္ဝါရေသု အသံဝုတေသု ကိဉ္စာပိ အန္တောဃရဒ္ဝါရကောဋ္ဌကဂဗ္ဘာဒယော သုသံဝုတာ ဟောန္တိ၊ တထာပိ အန္တောနဂရေ သဗ္ဗံ ဘဏ္ဍံ အရက္ခိတံ အဂေါပိတမေဝ ဟောတိ။ နဂရဒ္ဝါရေန ဟိ ပဝိသိတ္ဝာ စောရာ ယဒိစ္ဆန္တိ၊ တံ[5] ကရေယ္ယုံ၊ ဧဝမေဝ ဇဝနေ ဒုဿီလျာဒိသု ဥပ္ပန္နေသု တသ္မိံ အသံဝရေ သတိ ဒ္ဝါရမ္ပိ အဂုတ္တံ ဟောတိ၊ ဘဝင်္ဂမ္ပိ အာဝဇ္ဇနာဒီနိပိ ဝီထိစိတ္တာနိ။

၁-ကစ္စိ (သီ၊ သျာ)၊ ကဉ္စိ(?) ၂-ဣတ္ထိ’ံ ဝါ၊ ပုရိသံ ဝါ ဣတော ဂတံ (သျာ)
၃-အနုပ္ပဗန္ဓေယ္ယုံ (သီ)၊ အနုဗန္ဓေယ္ယုံ အစ္ဆောတ္ထရေယ္ယုံ (ဋီ) ၄-ယဒိစ္ဆိတံ (က)

Tasmiṁ pana sīlādīsu uppannesu dvārampi guttaṁ hoti, bhavaṅgampi āvajjanādīnipi vīthicittāni. Yathā kiṁ. Yathā nagaradvāresu saṁvutesu kiñcāpi antogharādayo asaṁvutā honti, tathāpi antonagare sabbaṁ bhaṇḍaṁ surakkhitaṁ sugopitameva hoti. Nagaradvāresu hi pihitesu corānaṁ paveso natthi, evameva javane sīlādīsu uppannesu dvārampi guttaṁ hoti, bhavaṅgampi āvajjanādīnipi vīthicittāni. Tasmā javanakkhaṇe uppajjamānopi cakkhundriye saṁvaroti vutto.

Sotena saddaṁ sutvāti-ādīsupi eseva nayo. Evamidaṁ saṅkhepato rūpādīsu kilesānubandhanimittādiggāhaparivajjanalakkhaṇaṁ indriyasaṁvarasīlanti veditabbaṁ.

Ājīvapārisuddhisīla

16. Idāni indriyasaṁvarasīlānantaraṁ vutte ājīvapārisuddhisīle ājīvahetu paññattānaṁ channaṁ sikkhāpadānanti yāni tāni "ājivahetu ājīvakāraṇā pāpiccho icchāpakato asantaṁ abhūtaṁ uttarimanussadhammaṁ ullapati, āpatti pārājikassa. Ājīvahetu ājīvakāraṇā sañcarittaṁ samāpajjati, āpatti saṁghādisesassa. Ājīvahetu ājīvakāraṇā 'yo te vihāre vasati so bhikkhu arahā'ti bhaṇati, paṭivijānantassa āpatti thullaccayassa. Ājīvahetu ājīvakāraṇā bhikkhu paṇītabhojanāni agilāno attano atthāya viññāpetvā bhuñjati, āpatti pācittiyassa. Ājīvahetu ājīvakāraṇā bhikkhunī paṇītabhojanāni agilāni attano atthāya viññāpetvā bhuñjati, āpatti pāṭidesanīyassa. Ājīvahetu ājīvakāraṇā sūpaṁ vā odanaṁ vā agilāno attano atthāya viññāpetvā bhuñjati, āpatti dukkaṭassā"ti[1] evaṁ paññattāni cha sikkhāpadāni, imesaṁ channaṁ sikkhāpadānaṁ.

Kuhanāti-ādīsu ayaṁ Pāḷi, "tattha katamā **kuhanā,** lābhasakkārasilokasannissitassa pāpicchassa icchāpakatassa yā paccayapaṭisevana[2]saṅkhātena vā sāmantajappitena vā iriyāpathassa vā aṭṭhapanā ṭhapanā saṇṭhapanā bhākuṭikā[3] bhākuṭiyaṁ kuhanā kuhāyanā kuhitattaṁ, ayaṁ vuccati kuhanā.

1. Vi 5. 178 piṭṭhe. 2. Paccayapaṭisedhana (Sī), evamuparipi. 3. Bhākuṭitā (Sī)

တသ္မိံ ပန သီလာဒီသု ဥပ္ပန္နေသု ဒ္ဝါရမ္ပိ ဂုတ္တံ ဟောတိ၊ ဘဝင်္ဂမ္ပိ အာဝဇ္ဇနာဒိနိပိ ဝိထိစိတ္တာနိ။ ယထာ ကိံ။ ယထာ နဂရဒ္ဝါရေသု သံဝုတေသု ကိဉ္စာပိ အန္တောဃရာဒယော အသံဝုတာ ဟောန္တိ၊ တထာပိ အန္တောနဂရေ သဗ္ဗံ ဘဏ္ဍံ သုရက္ခိတံ သုဂေါပိတမေဝ ဟောတိ။ နဂရဒ္ဝါရေသု ဟိ ပိဟိတေသု စောရာနံ ပဝေသော နတ္ထိ၊ ဧဝမေဝ ဇဝနေ သီလာဒီသု ဥပ္ပန္နေသု ဒ္ဝါရမ္ပိ ဂုတ္တံ ဟောတိ၊ ဘဝင်္ဂမ္ပိ အာဝဇ္ဇနာဒိနိပိ ဝိထိစိတ္တာနိ။ တသ္မာ ဇဝနက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောပိ စက္ခုန္ဒြိယေ သံဝရောတိ ဝုတ္တော။

သောတေန သဒ္ဒံ သုတ္ဝာတိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧဝမိဒံ သင်္ခေပတော ရူပါဒီသု ကိလေသာနုဗန္ဓနိမိတ္တာဒိဂ္ဂါဟပရိဝဇ္ဇနလက္ခဏံ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ

၁၆။ ဣဒါနိ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလာနန္တရံ ဝုတ္တေ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလေ အာဇီဝဟေတု ပညတ္တာနံ ဆန္နံ သိက္ခာပဒါနန္တိ ယာနိ တာနိ "အာဇီဝဟေတု အာဇီဝကာရဏာ ပါပိစ္ဆော ဣစ္ဆာပကတော အသန္တံ အဘူတံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ ဥလ္လပတိ၊ အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ။ အာဇီဝဟေတု အာဇီဝကာရဏာ သဉ္စရိတ္တံ သမာပဇ္ဇတိ၊ အာပတ္တိ သံဃာဒိသေသဿ။ အာဇီဝဟေတု အာဇီဝကာရဏာ 'ယော တေ ဝိဟာရေ ဝသတိ သော ဘိက္ခု အရဟာ'တိ ဘဏတိ၊ ပဋိဇာနန္တဿ အာပတ္တိ ထုလ္လစ္စယဿ။ အာဇီဝဟေတု အာဇီဝကာရဏာ ဘိက္ခု ပဏီတဘောဇနာနိ အဂိလာနော အတ္တနော အတ္ထာယ ဝိညာပေတ္ဝာ ဘုဉ္ဇတိ၊ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ အာဇီဝဟေတု အာဇီဝကာရဏာ ဘိက္ခုနီ ပဏီတဘောဇနာနိ အဂိလာနာ အတ္တနော အတ္ထာယ ဝိညာပေတ္ဝာ ဘုဉ္ဇတိ၊ အာပတ္တိ ပါဋိဒေသနီယဿ။ အာဇီဝဟေတု အာဇီဝကာရဏာ သူပံ ဝါ ဩဒနံ ဝါ အဂိလာနော အတ္တနော အတ္ထာယ ဝိညာပေတ္ဝာ ဘုဉ္ဇတိ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿာ"တိ[2] ဧဝံ ပညတ္တာနိ ဆ သိက္ခာပဒါနိ၊ ဣမေသံ ဆန္နံ သိက္ခာပဒါနံ။

ကုဟနာတိအာဒီသု အယံ ပါဠိ၊ "တတ္ထ ကတမာ **ကုဟနာ၊** လာဘသက္ကာရ-သိလောကသန္နိဿိတဿ ပါပိစ္ဆဿ ဣစ္ဆာပကတဿ ယာ ပစ္စယပဋိသေဝန[1]-သင်္ခါတေန ဝါ သာမန္တဇပ္ပိတေန ဝါ ဣရိယာပထဿ ဝါ အဋ္ဌပနာ ဌပနာ သဏ္ဌပနာ ဘာကုဋိကာ[3] ဘာကုဋိယံ ကုဟနာ ကုဟာယနာ ကုဟိတတ္တံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ကုဟနာ။

၁-ဗိ ၅-၁၇၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပစ္စယပဋိသေဓန (သီ)၊ ဧဝမုပရိပိ။ ၃-ဘာကုဋိတာ (သီ)

Tattha katamā **lapanā,** lābhasakkārasilokasannissitassa pāpicchassa icchāpakatassa yā paresaṁ ālapanā lapanā sallapanā ullapanā samullapanā unnahanā samunnahanā ukkācanā samukkācanā anuppiyabhāṇitā cāṭukamyatā muggasūpyatā pāribhaṭyatā, ayaṁ vuccati lapanā.

Tattha katamā **nemittikatā,** lābhasakkārasilokasannissitassa pāpicchassa icchāpakatassa yaṁ paresaṁ nimittaṁ nimittakammaṁ obhāso obhāsakammaṁ sāmantajappā parikathā, ayaṁ vuccati nemittikatā.

Tattha katamā **nippesikatā,** lābhasakkārasilokasannissitassa pāpicchassa icchāpakatassa yā paresaṁ akkosanā vambhanā garahanā ukkhepanā samukkhepanā khipanā saṁkhipanā pāpanā sampāpanā avaṇṇahārikā[1] parapiṭṭhimaṁsikatā, ayaṁ vuccati nippesikatā.

Tattha katamā **lābhena lābhaṁ nijigīsanatā**[2]**,** lābhasakkārasilokasannissito pāpiccho icchāpakato ito laddhaṁ āmisaṁ amutra harati, amutra vā laddhaṁ āmisaṁ idha āharati. Yā evarūpā āmisena āmisassa eṭṭhi gaveṭṭhi pariyeṭṭhi esanā gavesanā pariyesanā, ayaṁ vuccati lābhena lātaṁ nijigīsanatā"ti[3].

17. Imissā pana Pāḷiyā evamattho veditabbo. Kuhananiddese tāva **lābhasakkārasilokasannissitassā**ti lābhañca sakkārañca kittisaddañca sannissitassa, patthayantassāti attho. **Pāpicchassā**ti asantaguṇadīpanakāmassa. **Icchāpakatassā**ti icchāya apakatassa, upaddutassāti attho.

Ito paraṁ yasmā paccayapaṭisevanasāmantajappana-iriyāpathasannissitavasena Mahāniddese tividhaṁ kuhanavatthu āgataṁ. Tasmā tividhampetaṁ dassetuṁ paccayapaṭisevanasaṅkhātena vāti evamādi āraddhaṁ. Tattha cīvarādīhi nimantitassa tadatthikasseva sato pāpicchataṁ nissāya paṭikkhipanena, te ca gahapatike attani suppatiṭṭhitasaddheñatvā puna tesaṁ "aho ayyo appiccho na kiñci paṭiggaṇhituṁ icchati, suladdhaṁ vata no assa sace appamattakampi kiñci paṭiggaṇheyyā"ti nānāvidhehi upāyehi paṇītāni

1. Avaṇṇahāritā (Sī) 2. Nijigiṁsanatā (Sī, Syā) 3. Abhi 2. 366 piṭṭhe.

တတ္ထ ကတမာ **လပနာ၊** လာဘသက္ကာရသိလောကသန္နိဿိတဿ ပါပိစ္ဆဿ ဣစ္ဆာပကတဿ ယာ ပရေသံ အာလပနာ လပနာ သល္လပနာ ဥල္လပနာ သမုල္လပနာ ဥန္နဟနာ သမုန္နဟနာ ဥက္ကာစနာ သမုက္ကာစနာ အနုပ္ပိယဘာဏိတာ စာටုကမျတာ မုဂ္ဂသူပျတာ ပါရိဘဋ္ဋတာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ လပနာ။

တတ္ထ ကတမာ **နေမိတ္တိကတာ၊** လာဘသက္ကာရသိလောကသန္နိဿိတဿ ပါပိစ္ဆဿ ဣစ္ဆာပကတဿ ယံ ပရေသံ နိမိတ္တံ နိမိတ္တကမ္မံ သြဘာသော သြဘာသကမ္မံ သာမန္တဇပ္ပါ ပရိကထာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ နေမိတ္တိကတာ။

တတ္ထ ကတမာ **နိပ္ပေသိကတာ၊** လာဘသက္ကာရသိလောကသန္နိဿိတဿ ပါပိစ္ဆဿ ဣစ္ဆာပကတဿ ယာ ပရေသံ အက္ကောသနာ ဝမ္ဘနာ ဂရဟနာ ဥက္ခေပနာ သမုက္ခေပနာ ခိပနာ သံခိပနာ ပါပနာ သမ္ပာပနာ အဝဏ္ဏ-ဟာရိကာ[ခ] ပရပိဋ္ဌိမံသိကတာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ နိပ္ပေသိကတာ။

တတ္ထ ကတမာ **လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသနတာ**[ဂ]၊ လာဘသက္ကာရ-သိလောကသန္နိဿိတော ပါပိစ္ဆော ဣစ္ဆာပကတော ဣတော လဒ္ဓံ အာမိသံ အမုတြ ဟရတိ၊ အမုတြ ဝါ လဒ္ဓံ အာမိသံ ဣဓ အာဟရတိ။ ယာ ဧဝရူပါ အာမိသေန အာမိသဿ ဧဋ္ဌိ ဂဝေဋ္ဌိ ပရိယေဋ္ဌိ သေနာ ဂဝေသနာ ပရိယေသနာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသနတာ"တိ[ဃ]။

၁၇။ ဣမိဿာ ပန ပါဠိယာ ဧဝမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကုဟနနိဒ္ဒေသေ တာဝ **လာဘသက္ကာရသိလောကသန္နိဿိတဿာ**တိ လာဘဉ္စ သက္ကာရဉ္စ ကိတ္တိသဒ္ဒဉ္စ သန္နိဿိတဿ၊ ပတ္ထယန္တဿာတိ အတ္ထော။ **ပါပိစ္ဆဿာ**တိ အသန္တဂုဏဒီပနကာမဿ။ **ဣစ္ဆာပကတဿာ**တိ ဣစ္ဆာယ အပကတဿ၊ ဥပဒ္ဒုတဿာတိ အတ္ထော။

ဣတော ပရံ ယသ္မာ ပစ္စယပရိသေဝနသာမန္တဇပ္ပနဣရိယာပထသန္နိဿိတ-ဝသေန မဟာနိဒ္ဒေသေ တိဝိဓံ ကုဟနဝတ္ထု အာဂတံ။ တသ္မာ တိဝိဓမ္ပေတံ ဒဿေတုံ ပစ္စယပရိသေဝနသမ်ိတေန ဝါတိ ဧဝမာဒိ အာရဒ္ဓံ။ တတ္ထ စိဝရာဒီဟိ နိမန္တိတဿ တဒတ္ထိကဿေဝ သတော ပါပိစ္ဆတံ နိဿာယ ပဋိက္ခိပနေန၊ တေ စ ဂဟပတိကေ အတ္တနိ သုပ္ပတိဋ္ဌိတသဒ္ဓေ ဉတ္ဝာ ပုန တေသံ "အဟော အယ္ယော အပ္ပိစ္ဆော န ကိဉ္စိ ပဋိဂ္ဂဏှိတုံ ဣစ္ဆတိ၊ သုလဒ္ဓံ ဝတ နော အဿ သစေ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကိဉ္စိ ပဋိဂ္ဂဏှေယ္ယာ"တိ နာနာဝိဓေဟိ ဥပါယေဟိ ပဏီတာနိ

ခ-အဝဏ္ဏဟာရိတာ (သီ) ဂ-နိဇိဂိံသနတာ (သီ၊ သျာ) ဃ-အာဒိ ၂-ဒုဖဋ-ဝိဇ္ဇေ။

cīvarādīni upanentānaṁ tadanuggahakāmataṁyeva āvikatvā paṭiggahaṇena ca tato pabhuti api sakaṭabhārehi upanāmanahetubhūtaṁ vimhāpanaṁ paccayapaṭisevanasaṅkhātaṁ kuhanavatthūti veditabbaṁ. Vuttañhetaṁ Mahāniddese—

> "Katamaṁ paccayapaṭisevanasaṅkhātaṁ Kuhanavatthu. Idha gahapatikā bhikkhuṁ nimantenti cīvara piṇḍapāta senāsana gilāna paccaya bhesajjaparikkhārehi. So pāpiccho icchāpakato atthiko cīvara -pa- parikkhārānaṁ bhiyyokamyataṁ upādāya cīvaraṁ pacchakkhāti. Piṇḍapātaṁ -pa- senāsanaṁ. Gilānapaccayabhesajjaparikkhāraṁ paccakkhāti. So evamāha 'kiṁ samaṇassa mahagghena cīvarena, etaṁ sāruppaṁ yaṁ samaṇo susānā vā saṅkārakūṭā vā pāpaṇikā vā nantakāni uccinitvā saṅghāṭiṁ katvā dhāreyya. Kiṁ samaṇassa mahagghena piṇḍapātena etaṁ sāruppaṁ yaṁ samaṇo uñchācariyāya piṇḍiyālopena jīvikaṁ kappeyya. Kiṁ samaṇassa mahagghena senāsanena, etaṁ sāruppaṁ yaṁ samaṇo rukkhamūliko vā assa abbhokāsiko vā. Kiṁ samaṇassa mahagghena gilāna paccaya bhesajjaparikkhārena, etaṁ sāruppaṁ yaṁ samaṇo pūtimuttena vā hariṭakīkhaṇḍena vā osadhaṁ kareyyā'ti. Tadupādāya lūkhaṁ cīvaraṁ dhāreti, lūkhaṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjati, lūkhaṁ senāsanaṁ paṭisevati, lūkhaṁ gilānapaccayabhesajja parikkhāraṁ paṭisevati, tamenaṁ gahapatikā evaṁ jānanti 'ayaṁ samaṇo appiccho santuṭṭho pavivitto asaṁsaṭṭho āraddhavīriyo dhutavādo'ti. Bhiyyo bhiyyo nimantenti cīvara -pa- parikkhārehi. So evamāha 'tiṇṇaṁ sammukhībhāvā saddho kulaputto bahuṁ puññaṁ pasavati. Saddhāya sammukhībhāvā saddho kulaputto bahuṁ puññaṁ pasavati. Deyyadhammassa -pa- dakkhiṇeyyānaṁ sammukhībhāvā saddho kulaputto bahuṁ puññaṁpasavati. Tumhākañcevāyaṁ saddhā atthi, deyyadhammo ca saṁvijjati, ahañca paṭiggāhako, sacehaṁ na paṭiggahessāmi, evaṁ tumhe puññena paribāhirā bhavissanti, na mayhaṁ iminā attho. Apica. Tumhākaṁyeva anukampāya paṭiggaṇhāmī'ti. Tadupādāya bahumpi cīvaraṁ paṭiggaṇhāti. Bahumpi piṇḍapātaṁ -pa- bhesajjaparikkhāraṁ

စီဝရာဒိနိ ဥပနေန္တာနံ တဒနုဂ္ဂဟကာမတံယေဝ အာဝိကတ္ဝာ ပဋိဂ္ဂဟဏေန စ တတော ပဘုတိ အပိ သကဋဘာရေဟိ ဥပနာမနဟေတုဘူတံ ဝိမ္ဘာပနံ ပစ္စယပဋိသေဝနသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထူတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တဉ္ဧတံ မဟာနိဒ္ဒေသေ—

> "ကတမံ ပစ္စယပဋိသေဝနသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထု။ ဣဓ ဂဟပတိကာ ဘိက္ခုံ နိမန္တေန္တိ စီဝရပိဏ္ဍပါတ သေနာသန ဂိလာန ပစ္စယ ဘေသဇ္ဇ-ပရိက္ခာရေဟိ။ သော ပါပိစ္ဆော ဣစ္ဆာပကတော အတ္ထိကော စီဝရ။ပ။ ပရိက္ခာရာနံ ဘိယ္ယောကမျတံ ဥပါဒါယ စီဝရံ ပစ္စက္ခာတိ။ ပိဏ္ဍပါတံ။ပ။ သေနာသနံ။ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရံ ပစ္စက္ခာ-တိ။ သော ဧဝမာဟ 'ကိံ သမဏဿ မဟဃ္ဃေန စီဝရေန၊ ယတ္ထ သာရုပ္ပံ ယံ သမဏော သုသာနာ ဝါ သင်္ကာရကူဋာ ဝါ ပါပဏိကာ ဝါ နန္တကာနိ ဥစ္စိနိတ္ဝာ သင်္ဃာဋိံ ကတ္ဝာ ဓာရေယ္ယ။ ကိံ သမဏဿ မဟဃ္ဃေန ပိဏ္ဍပါတေန တတ္ထ သာရုပ္ပံ ယံ သမဏော ဥဉ္ဆာစရိယာယ ပိဏ္ဍိယာလောပေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေယ္ယ။ ကိံ သမဏဿ မဟဃ္ဃေန သေနာသနေန၊ တတ္ထ သာရုပ္ပံ ယံ သမဏော ရုက္ခမူလိကော ဝါ အဿ အဗ္ဘောကာသိကော ဝါ။ ကိံ သမဏဿ မဟဃ္ဃေန ဂိလာန ပစ္စယ ဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရေန၊ တတ္ထ သာရုပ္ပံ ယံ သမဏော ပူတိမုတ္တေန ဝါ ဟရိဋကီခဏ္ဍေန ဝါ ဩသဓံ ကရေ-ယျာ'တိ။ တဒုပါဒါယ လူခံ စီဝရံ ဓာရေတိ၊ လူခံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ လူခံ သေနာသနံ ပဋိသေဝတိ၊ လူခံ ဂိလာနပစ္စယ-ဘေသဇ္ဇ ပရိက္ခာရံ ပဋိသေဝတိ၊ တမေနံ ဂဟပတိကာ ဧဝံ ဇာနန္တိ 'အယံ သမဏော အပ္ပိစ္ဆော သန္တုဋ္ဌော ပဝိဝိတ္တော အသံသဋ္ဌော အာရဒ္ဓဝီရိယော ဓုတဝါဒေါ'တိ။ ဘိယ္ယော ဘိယ္ယော နိမန္တေန္တိ စီဝရ။ပ။ ပရိက္ခာရေဟိ။ သော ဧဝမာဟ 'တိဏ္ဏံ သမ္ပဒါဘာဝါ သဒ္ဓါ ကုလပုတ္တော ဗဟုံ ပုညံ ပသဝတိ။ သဒ္ဓါယ သမ္ပဒါဘာဝါ သဒ္ဓါ ကုလပုတ္တော ဗဟုံ ပုညံ ပသဝတိ။ ဒေယျဓမ္မဿ။ပ။ ဒက္ခိဏေယျာနံ သမ္ပဒါဘာဝါသဒ္ဓါကုလပုတ္တော ဗဟုံ ပုညံပသဝတိ။ တုမှာကဉ္စေဝိဒံ သဒ္ဓါ အတ္ထိ၊ ဒေယျဓမ္မော စ သံဝိဇ္ဇတိ၊ အဟဉ္စ ပဋိဂ္ဂါဟကော၊ သစေဟံ န ပဋိဂ္ဂဟေဿာမိ၊ ဧဝံ တုမှေ ပုညေန ပရိဗာဟိရာ ဘဝိဿန္တိ၊ န မယှံ ဣမိနာ အတ္ထော။ အပိစ တုမှာကံယေဝ အနုကမ္ပာယ ပဋိဂ္ဂဏှာမီ'တိ။ တဒုပါဒါယ ဗဟုမ္ပိ စီဝရံ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ။ ဗဟုမ္ပိ ပိဏ္ဍပါတံ။ပ။ ဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရံ

paṭiggaṇhāti. Yā evarūpā bhākuṭikā bhākuṭiyaṁ kuhanākuhāyanā kuhitattaṁ, idaṁ paccayapaṭisevanasaṅkhātaṁ Kuhanavatthū”ti[1].

Pāpicchasseva pana sato uttarimanussadhammādhigamaparidīpanavācāya tathā tathā vimhāpanaṁ sāmantajappanasaṅkhātaṁ Kuhanavatthūti veditabbaṁ. Yathāha—

“Katamaṁ sāmantajappanasaṅkhātaṁ Kuhanavatthu. Idhekacco pāpiccho icchāpakato sambhāvanādhippāyo ‘evaṁ maṁ jano sambhāvessatī’ti ariyadhammasannissitaṁ vācaṁ bhāsati ‘yo evarūpaṁ cīvaraṁ dhāreti, so samaṇo mahesakkho’ti bhaṇati. ‘Yo evarūpaṁ pattaṁ lohathālakaṁ. Dhammakaraṇaṁ[2] parissāvanaṁ kuñcikaṁ, kāyabandhanaṁ upāhanaṁ dhāreti, so samaṇo mahesakkho’ti bhaṇati. Yassa evarūpo upajjhāyo ācariyo [3]samānupajjhāyako, samānācariyako mitto sandiṭṭho sambhatto sahāyo[3]. Yo evarūpe vihāre vasati aḍḍhayoge pāsāde hammiye guhāyaṁ leṇe kuṭiyā kūṭāgāre aṭṭe māḷe uddaṇḍe[4] upaṭṭhānasālāyaṁ maṇḍape rukkhamūle vasati, so samaṇo mahesakkho’ti bhaṇati. Atha vā ‘korajikakorajiko bhākuṭikabhākuṭiko kuhakakuhako lapakalapako mukhasambhāviko, ayaṁ samaṇo imāsaṁ evarūpānaṁ santānaṁ vihārasamāpattīnaṁ lābhī’ti tādisaṁ gambhīraṁ gūḷhaṁ nipuṇaṁ paṭicchannaṁ lokuttaraṁ suññatāpaṭisaṁyuttaṁ kathaṁ kathesi. Yā evarūpā bhākuṭikā bhākuṭiyaṁ kuhanā kuhāyanā kuhitattaṁ, idaṁ sāmantajappanasaṅkhātaṁ Kuhanavatthū”ti[5].

Pāpicchasseva pana sato sambhāvanādhippāyakatena iriyāpathena vimhāpanaṁ iriyāpathasannissitaṁ Kuhanavatthūti veditabbaṁ. Yathāha “katamaṁ iriyāpathasaṅkhātaṁ Kuhanavatthu. Idhekacco pāpiccho icchāpakato sambhāvanādhippāyo ‘evaṁ maṁ jano sambhāvessatī”ti gamanaṁ saṇṭhapeti,

1. Khu 7. 172 piṭṭhe. 2. Dhammakarakaṁ (Sī)
3-3. Evarūpā samānupajjhāyakā -pa- sambhattā. Sahāyā (Khu 7. 174)
4. Uṭṭaṇḍe (Syā, I, Ka) 5. Khu 7. 173 piṭṭhe.

ပဋိဂ္ဂဏှာတိ။ ယာ ဧဝရူပါ ဘာကုဋိကာ ဘာကုဋိယံ ကုဟနာ ကုဟာယနာ ကုဟိတတ္တံ၊ ဣဒံ ပစ္စယပဋိသေဝနသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထု။”တိ[၁]။

ပါပိစ္ဆဿေဝ ပန သတော ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာဓိဂမပရိဒီပနဝါစာယ တထာ တထာ ဝိမှာပနံ သာမန္တဇပ္ပနသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထူတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယထာဟ—

“ကတမံ သာမန္တဇပ္ပနသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထု။ ဣဓေကစ္စော ပါပိစ္ဆော ဣစ္ဆာပကတော သမ္ဘာဝနာဓိပ္ပါယော ‘ဧဝံ မံ ဇနော သမ္ဘာဝေဿတီ’တိ အရိယဓမ္မသန္နိဿိတံ ဝါစံ ဘာသတိ ‘ယော ဧဝရူပံ စီဝရံ ဓာရေတိ၊ သော သမဏော မဟေသက္ခော’တိ ဘဏတိ။ ‘ယော ဧဝရူပံ ပတ္တံ လောဟထာလကံ။ ဓမ္မကရကံ[၂] ပရိဿာဝနံ ကုဉ္စိကံ၊ ကာယဗန္ဓနံ ဥပါဟနံ ဓာရေတိ၊ သော သမဏော မဟေသက္ခော’တိ ဘဏတိ။ ယဿ ဧဝရူပေါ ဥပဇ္ဈာယော အာစရိယော[?] သမာနုပဇ္ဈာယကော၊ သမာနာစရိယကော မိတ္တော သန္ဒိဋ္ဌော သမ္ဘတ္တော သဟာယော[?]။ ယော ဧဝရူပေ ဝိဟာရေ ဝသတိ အဍ္ဎယောဂေ ပါသာဒေ ဟမ္မိယေ ဂုဟာယံ လေဏေ ကုဋိယာ ကူဋာဂါရေ အဋ္ဌေ မာဠေ ဥဒ္ဒဏ္ဍေ[?] ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ မဏ္ဍပေ ရုက္ခမူလေ ဝသတိ၊ သော သမဏော မဟေသက္ခော’တိ ဘဏတိ။ အထ ဝါ ‘ကောရဇိကကောရဇိကော ဘာကုဋိကဘာကုဋိကော ကုဟကကုဟကော လပကလပကော မုခသမ္ဘာဝိကော၊ အယံ သမဏော ဣမာသံ ဧဝရူပါနံ သန္တာနံ ဝိဟာရသမာပတ္တီနံ လာဘီ’တိ တာဒိသံ ဂမ္ဘီရံ ဂူဠှံ နိပုဏံ ပဋိစ္ဆန္နံ လောကုတ္တရံ သုညတာပဋိသံယုတ္တံ ကထံ ကထေသိ။ ယာ ဧဝရူပါ ဘာကုဋိကာ ဘာကုဋိယံ ကုဟနာ ကုဟာယနာ ကုဟိတတ္တံ၊ ဣဒံ သာမန္တဇပ္ပနသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထု။”တိ[၃]။

ပါပိစ္ဆဿေဝ ပန သတော သမ္ဘာဝနာဓိပ္ပါယကတေန ဣရိယာပထေန ဝိမှာပနံ ဣရိယာပထသန္နိဿိတံ ကုဟနဝတ္ထူတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယထာဟ “ကတမံ ဣရိယာပထသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထု။ ဣဓေကစ္စော ပါပိစ္ဆော ဣစ္ဆာပကတော သမ္ဘာဝနာဓိပ္ပါယော ‘ဧဝံ မံ ဇနော သမ္ဘာဝေဿတီ’တိ ဂမနံ သဏ္ဌပေတိ၊

၁–ခု ၇-၁၇၂-ဖိုဋ္ဌေ။ ၂–ဓမ္မကရကံ (သီ)
၃–၃-ဧဝရူပါ သမာနုပဇ္ဈာယကာ။ပ။ သမ္ဘတ္တာ။ သဟာယာ (ခု ၇-၁၇၄)
၄–ဥဋ္ဌဏ္ဍေ (သျာ၊ ဋျ၊ က) ၅–ခု ၇-၁၇၃-ဖိုဋ္ဌေ။

ṭhānaṁ saṇṭhapeti, nisajjaṁ saṇṭhapeti, sayanaṁ saṇṭhapeti, paṇidhāya gacchati, paṇidhāya tiṭṭhati, paṇidhāya nisīdati, paṇidhāya seyyaṁ kappeti, samāhito viya gacchati, samāhito viya tiṭṭhati, nisīdati, seyyaṁ kappeti, āpāthakajjhāyī ca hoti, yā evarūpā iriyāpathassa aṭṭhapanā ṭhapanā saṇṭhapanā bhākuṭikā bhākuṭiyaṁ kuhanā kuhāyanā kuhitattaṁ, idaṁ vuccati iriyāpathasaṅkhātaṁ Kuhanavatthū”ti[1].

Tattha **paccayapaṭisevanasaṅkhātenā**ti paccayapaṭisevananti evaṁ saṅkhātena paccayapaṭisevanena vā saṅkhātena. **Sāmantajappitenā**ti samīpabhaṇitena. **Iriyāpathassa vā**ti catu-iriyāpathassa. **Aṭṭhapanā**ti-ādi ṭhapanā, ādarena vā ṭhapanā. **Ṭhapanā**ti ṭhapanākāro. **Saṇṭhapanā**ti abhisaṅkharaṇā, pāsādikabhāvakaraṇanti vuttaṁ hoti. **Bhākuṭikā**ti padhānapurimaṭṭhita[2]bhāvadassanena bhākuṭikaraṇaṁ, mukhasaṅkocoti vuttaṁ hoti. Bhākuṭikaraṇaṁ sīlamassāti bhākuṭiko. Bhākuṭikassa bhāvo bhākuṭiyaṁ. **Kuhanā**ti vimhāpanā. Kuhassa āyanā kuhāyanā. Kuhitassa bhāvo kuhitattanti.

Lapanāniddese **ālapanā**ti vihāraṁ āgate manusse disvā “kimatthāya bhonto āgatā, kiṁ bhikkhūnimantituṁ, yadi evaṁ[3] gacchatha re, ahaṁ pacchato pattaṁ gahetvā[3] āgacchāmī”ti evaṁ āditova lapanā. Atha vā attānaṁ upanetvā “ahaṁ tisso, mayi rājā pasanno, mayi asuko ca asuko ca rājamahāmatto pasanno”ti evaṁ attupanāyikā lapanā ālapanā. **Lapanā**ti puṭṭhassa sato vuttappakārameva lapanaṁ[4]. **Sallapanā**ti gahapatikānaṁ ukkaṇṭhane bhītassa okāsaṁ datvā datvā suṭṭhu lapanā. **Ullapanā**ti mahākuṭumbiko mahānāviko mahādānapatīti evaṁ uddhaṁ katvā lapanā. **Samullapanā**ti sabbatobhāgena uddhaṁ katvā lapanā.

Unnahanāti “upāsakā pubbe īdise kāle navadānaṁ detha, idāni kiṁ na dethā”ti evaṁ yāva “dassāma bhante okāsaṁ na labhāmā”ti-ādīni vadanti, tāva uddhaṁ uddhaṁ nahanā, veṭhanāti vuttaṁ hoti. Atha vā

1. Khu 7. 173 piṭṭhe. 2. Padhānaparimathita (Sī, I), padhānaparamaṭṭhita (Syā)
3-3. Gacchatha ahaṁ pacchato gahetvā (Sī, I), gacchatha ahaṁ pacchato bhikkhū gahetvā (Syā)
4. Lapanā (Sī)

ဌာနံ သဏ္ဌပေတိ၊ နိသဇ္ဇံ သဏ္ဌပေတိ၊ သယနံ သဏ္ဌပေတိ၊ ပဏိဓာယ ဂစ္ဆတိ၊ ပဏိဓာယ တိဋ္ဌတိ၊ ပဏိဓာယ နိသီဒတိ၊ ပဏိဓေယ သေယ္ယံ ကပ္ပေတိ၊ သမာဟိတော ဝိယ ဂစ္ဆတိ၊ သမာဟိတော ဝိယ တိဋ္ဌတိ၊ နိသီဒတိ၊ သေယ္ယံ ကပ္ပေတိ၊ အာပါထကဇ္ဈာယီ စ ဟောတိ၊ ယာ ဧဝရူပါ ဣရိယာပထဿ အဋ္ဌပနာ ဌပနာ သဏ္ဌပနာ ဘာကုဋိကာ ဘာကုဋိယံ ကုဟနာ ကုဟာယနာ ကုဟိတတ္တံ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဣရိယာပထသမ်ိတံ ကုဟနဝတ္ထု[1]”တိ[2]။

တတ္ထ **ပစ္စယပဋိသေဝနသင်္ခါတေနာ**တိ ပစ္စယပဋိသေဝနန္တိ ဧဝံ သမ်ိတေန ပစ္စယပဋိသေဝနေန ဝါ သမ်ိတေန။ **သာမန္တဇပ္ပိတေနာ**တိ သမီပဘဏိတေန။ **ဣရိယာပထဿ ဝါ**တိ စတုဣရိယာပထဿ။ **အဋ္ဌပနာ**တိအာဒိ ဌပနာ၊ အာဒရေန ဝါ ဌပနာ။ **ဌပနာ**တိ ဌပနာကာရော။ **သဏ္ဌပနာ**တိ အဘိသင်္ခရဏာ၊ ပါသာဒိကဘာဝကရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဘာကုဋိကာ**တိ ပဓာနပုရိမဋ္ဌိတ[3]-ဘာဝဒဿနေန ဘာကုဋိကရဏံ၊ မုခသင်္ကောစောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဘာကုဋိ-ကရဏံ သီလမဿာတိ ဘာကုဋိကော။ ဘာကုဋိကဿ ဘာဝေါ ဘာကုဋိယံ။ **ကုဟနာ**တိ ဝိမှာပနာ။ ကုဟဿ အာယနာ ကုဟာယနာ။ ကုဟိတဿ ဘာဝေါ ကုဟိတတ္တန္တိ။

လပနာနိဒ္ဒေသေ **အာလပနာ**တိ ဝိဟာရံ အာဂတေ မနုဿေ ဒိသ္ဝာ “ကိမတ္ထာယ ဘောန္တော အာဂတာ၊ ကိံ ဘိက္ခူ နိမန္တေတုံ၊ ယဒိ ဧဝံ[2] ဂစ္ဆထ ရေ၊ အဟံ ပစ္ဆတော ပတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ[3] အာဂစ္ဆာမီ”တိ ဧဝံ အာဒိတော၀ လပနာ။ အထ ဝါ အတ္တာနံ ဥပနေတ္ဝာ “အဟံ တိဿော၊ မယိ ရာဇာ ပသန္နော၊ မယိ အသုကော စ အသုကော စ ရာဇမဟာမတ္တော ပသန္နော”တိ ဧဝံ အတ္တုပနာ-ယိကာ လပနာ အာလပနာ။ **လပနာ**တိ ပုဋ္ဌဿ သတော ဝုတ္တပ္ပကာရမေဝ လပနံ[4]။ **သလ္လပနာ**တိ ဂဟပတိကာနံ ဥက္ကဏ္ဌနေ ဘီတဿ ဩကာသံ ဒတ္ဝာ ဒတ္ဝာ သုဋ္ဌု လပနာ။ **ဥလ္လပနာ**တိ မဟာကုဋုမ္ဗိကော မဟာနာဝိကော မဟာ-ဒါနပတီတိ ဧဝံ ဥဋ္ဌံ ကတ္ဝာ လပနာ။ **သမ္ပလ္လပနာ**တိ သမ္ဗတော၁ဘာဂေန ဥဋ္ဌံ ကတ္ဝာ လပနာ။

ဥန္နဟနာတိ “ဥပါသကာ ပုဗ္ဗေ ဤဒိသေ ကာလေ နဝဒါနံ ဒေထ၊ ဣဒါနိ ကိံ န ဒေထာ”တိ ဧဝံ ယာဝ “ဒဿာမ ဘန္တေ ဩကာသံ န လဘာမာ”တိ-အာဒီနိ ဝဒန္တိ၊ တာဝ ဥဋ္ဌံ ဥဋ္ဌံ နဟနာ၊ ဝေဋ္ဌနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အထ ဝါ

၁-ခု ၇-၁၇၃-ဝိဒ္ဓေ။ ၂-ပဓာနပရိမထိတ (သီ၊ ဋ္ဌ)၊ ပဓာနပရမဋ္ဌိတ (သျာ)
၃-၃-ဂစ္ဆထ အဟံ ပစ္ဆတော ဂဟေတ္ဝာ (သီ၊ ဋ္ဌ)၊ ဂစ္ဆထ အဟံ ပစ္ဆတော ဘိက္ခူ ဂဟေတ္ဝာ (သျာ)
၄-လပနာ (သီ)

ucchuhatthaṁ disvā “kuto ābhataṁ upāsakā”ti pucchati. Ucchukhettato bhanteti. Kiṁ tattha ucchu madhuranti. Khāditvā bhante jānitabbanti. “Na upāsaka bhikkhussa ucchuṁ dethā”ti vattuṁ vaṭṭatīti. Yā evarūpā nibbeṭhentassāpi veṭhanakathā, sā unnahanā. Sabbatobhāgena punappunaṁ unnahanā[1] **samunnahanā.**

Ukkācanāti “etaṁ kulaṁ maṁyeva jānāti. Sace ettha deyyadhammo uppajjati, mayhameva detī”ti evaṁ ukkhipitvā kācanā ukkācanā, uddīpanāti vuttaṁ hoti. Telakandarikavatthu cettha vattabbaṁ[2]. Sabbatobhāgena pana punappunaṁ ukkācanā **samukkācanā.**

Anuppiyabhāṇitāti saccānurūpaṁ dhammānurūpaṁ vā anapaloketvā punappunaṁ piyabhaṇanameva. **Cāṭukamyatā**ti nīcavuttitā attānaṁ heṭṭhato heṭṭhato ṭhapetvā vattanaṁ. **Muggasūpyatā**ti muggasūpasadisatā. Yathā hi muggesu paccamānesu kocideva na paccati, avasesā paccanti, evaṁ yassa puggalassa vacane kiñcideva saccaṁ hoti, sesaṁ alīkaṁ, ayaṁ puggalo muggasūpyoti vuccati. Tassa bhāvo muggasūpyatā. **Pāribhaṭyatā**ti paribhaṭyabhāvo. Yo hi kuladārake dhāti viya aṅkena vā khandhena vā paribhaṭati, dhāretīti attho. Tassa paribhaṭassa kammaṁ pāribhaṭyaṁ. Pāribhaṭyassa bhāvo paribhaṭyatāti.

Nemittikatāniddese **nimittan**ti yaṁkiñci paresaṁ paccayadānasaññājanakaṁ kāyavacīkammaṁ. **Nimittakamman**ti khādanīyaṁ gahetvā gacchante disvā “kiṁ khādanīyaṁ labhitthā”ti-ādinā nayena nimittakaraṇaṁ. **Obhāso**ti paccayapaṭisaṁyuttakathā. **Obhāsakamman**ti vacchapālake disvā “kiṁ ime vacchā khīragovacchā udāhu takkagovacchā”ti pucchitvā “khīragovacchā bhante”ti vutte “na khīragovacchā, yadi khīragovacchā siyuṁ, bhikkhūpi khīraṁ labheyyun”ti evamādinā nayena tesaṁ dārakānaṁ mātāpitūnaṁ[3] nivedetvā khīradāpanādikaṁ obhāsakaraṇaṁ. **Sāmantajappā**ti samīpaṁ katvā jappanaṁ. Kulūpakabhikkhu vatthu cettha vattabbaṁ.

1. Punappunanahanā (Ka-Sī) 2. Kathetabbaṁ (Sī) veditabbaṁ (Ka)
3. Mātāpitunnaṁ (Sī)

ဥစ္ဆုဟတ္ထံ ဒိသ္ဝာ “ကုတော အာဘတံ ဥပါသကာ”တိ ပုစ္ဆတိ။ ဥစ္ဆုခေတ္တတော ဘန္တေတိ။ ကိံ တတ္ထ ဥစ္ဆု မဓုရန္တိ။ ခါဒိတ္ဝာ ဘန္တေ ဇာနိတဗ္ဗန္တိ။ “န ဥပါသက ဘိက္ခုဿ ဥစ္ဆုံ ဒေထာ”တိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ယာ ဝေဏုပါ နိဗ္ဗေဋ္ဌေတ္ဝာပိ ဝေဋ္ဌနကထာ၊ သာ ဥန္နဟနာ။ သမ္ဗာဟနာဘာဝေန ပုနပ္ပုနံ ဥန္နဟနာ[၁] **သမုန္နဟနာ။**

ဥက္ကာစနာတိ “ဧတံ ကုလံ မံယေဝ ဇာနာတိ။ သစေ ဧတ္ထ ဒေယ္ယဓမ္မော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ မယှမေဝ ဒေတီ”တိ ဧဝံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ကာစနာ ဥက္ကာစနာ၊ ဥဒ္ဒိပနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တေလကန္ဒရိကာဝတ္ထု စေတ္ထ ဝတ္တဗ္ဗံ[၂]။ သမ္ဗာဟနာဘာဝေန ပန ပုနပ္ပုနံ ဥက္ကာစနာ **သမုက္ကာစနာ။**

အနုပ္ပိယဘာဏိတာတိ သစ္စာနုရူပံ ဓမ္မာနုရူပံ ဝါ အနုပလောကေတ္ဝာ ပုနပ္ပုနံ ပိယဘဏနမေဝ။ **စာဋုကမ္မတာ**တိ နီစဝုတ္တိတာ အတ္တာနံ ဟေဋ္ဌတော ဟေဋ္ဌတော ဌပေတ္ဝာ ဝတ္တုန်။ **မုဂ္ဂသူပျတာ**တိ မုဂ္ဂသူပသဒိသတာ။ ယထာ ဟိ မုဂ္ဂေသု ပစ္စမာနေသု ကောစိဒေဝ န ပစ္စတိ၊ အဝသေသာ ပစ္စန္တိ၊ ဧဝံ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဝစနေ ကိဉ္စိဒေဝ သစ္စံ ဟောတိ၊ သေသံ အလိကံ၊ အယံ ပုဂ္ဂလော မုဒ္ဒသူပျောတိ ဝုစ္စတိ။ တဿ ဘာဝေါ မုဂ္ဂသူပျတာ။ **ပါရိဘဋ္ဋတာ**တိ ပါရိဘဋ္ဋဘာဝေါ။ ယော ဟိ ကုလဒါရကေ ဓာတိ ဝိယ အင်္ကေန ဝါ ခန္ဓေန ဝါ ပရိဘဋ္ဌတိ၊ ဓာရေတီတိ အတ္ထော။ တဿ ပရိဘဋ္ဌဿ ကမ္မံ ပါရိဘဋ္ဋံ။ ပါရိဘဋ္ဋဿ ဘာဝေါ ပါရိဘဋ္ဋတာတိ။

နေမိတ္တိကတာနိဒ္ဒေသေ **နိမိတ္တန္တိ** ယံကိဉ္စိ ပရေသံ ပစ္စယဒါနသညာ-ဇနကံ ကာယဝစီကမ္မံ။ **နိမိတ္တကမ္မန္တိ** ခါဒနီယံ ဂဟေတ္ဝာ ဂစ္ဆန္တေ ဒိသ္ဝာ “ကိံ ခါဒနီယံ လဘိတ္ထာ”တိအာဒိနာ နယေန နိမိတ္တကရဏံ။ **ဩဘာသော**တိ ပစ္စယပဋိသံယုတ္တကထာ။ **ဩဘာသကမ္မန္တိ** ဝစ္ဆပါလကေ ဒိသ္ဝာ “ကိံ ဇုမေ ဝစ္ဆာ ခီရဂေါဝစ္ဆာ ဥဒါဟု တက္ကဂေါဝစ္ဆာ”တိ ပုစ္ဆိတ္ဝာ “ခီရဂေါဝစ္ဆာ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “န ခီရဂေါဝစ္ဆာ၊ ယဒိ ခီရဂေါဝစ္ဆာ သိယုံ၊ ဘိက္ခူပိ ခီရံ လဘေယျု”န္တိ ဧဝမာဒိနာ နယေန တေသံ ဒါရကာနံ မာတာပိတူနံ[၃] နိဝေဒေတ္ဝာ ခီရဒါပနာဒိကံ ဩဘာသကရဏံ။ **သာမန္တဇပ္ပါ**တိ သမီပံ ကတ္ဝာ ဇပ္ပနံ။ ကုလူပကဘိက္ခု ဝတ္ထု စေတ္ထ ဝတ္တဗ္ဗံ။

၁-ပုနပ္ပုနနဟနာ (က-သီ) ၂-ကထေတဗ္ဗံ (သီ) ဝေဒိတဗ္ဗံ (က) ၃-မာတာပိတုန်း (သီ)

Kulūpako kira bhikkhu bhuñjitukāmo gehaṁ pavisitvā nisīdi. Taṁ disvā adātukāmā gharaṇī "taṇḍulā natthī"ti bhaṇantī taṇḍule āharitukāmā viya paṭivissakagharaṁ gatā. Bhikkhupi antogabbhaṁ pavisitvā olokento kavāṭakoṇe ucchuṁ, bhājane guḷaṁ, piṭake loṇamacchaphāle, kumbhiyaṁ taṇḍule, ghaṭe ghataṁ disvā nikkhamitvā nisīdi. Gharaṇī "taṇḍule nālatthan"ti āgatā. Bhikkhu "upāsike 'ajja bhikkhā na sampajjissatī'ti paṭikacceva nimittaṁ addasan"ti āha. Kiṁ bhanteti. Kavāṭakoṇe nikkhittaṁ ucchuṁ viya sappaṁ addasaṁ, 'taṁ paharissāmī'ti olokento bhājane ṭhapitaṁ guḷapiṇḍaṁ viya pāsāṇaṁ, leḍḍukena[1] pahaṭena sappena kataṁ piṭake nikkhittaloṇamacchaphālasadisaṁ phaṇaṁ, tassa taṁ leḍḍuṁ ḍaṁsitukāmassa kumbhiyā taṇḍulasadise dante, athassa kupitassa ghaṭe pakkhittaghatasadisaṁ mukhato nikkhamantaṁ visamissakaṁ kheḷanti. Sā "na sakkā muṇḍakaṁ vañcetun"ti ucchuṁ datvā odanaṁ pacitvā ghataguḷamacchehi saddhiṁ sabbaṁ adāsīti. Evaṁ samīpaṁ katvā jappanaṁ sāmantajappāti veditabbaṁ[2]. **Parikathā**ti yathā taṁ labhati tassa parivattetvā kathananti.

Nippesikatāniddese **akkosanā**ti dasahi akkosavatthūhi akkosanaṁ. **Vambhanā**ti paribhavitvā kathanaṁ. **Garahaṇā**ti assaddho appasannoti-ādinā nayena dosāropanā. **Ukkhepanā**ti mā etaṁ ettha kathethāti vācāya ukkhipanaṁ. Sabbatobhāgena savatthukaṁ sahetukaṁ katvā ukkhepanā **samukkhepanā.** Atha vā adentaṁ disvā "aho[3] dānapatī"ti evaṁ ukkhipanaṁ **ukkhepanā.** Mahādānapatīti evaṁ suṭṭhu ukkhepanā **samukkhepanā. Khipanā**ti kiṁ imassa jīvitaṁ bījabhojinoti evaṁ uppaṇḍanā. **Saṁkhipanā**ti kiṁ imaṁ adāyakoti bhaṇatha, yo niccakālaṁ sabbesampi natthīti vacanaṁ detīti suṭṭhutaraṁ uppaṇḍanā. **Pāpanā**ti adāyakattassa avaṇṇassa vā pāpanaṁ. Sabbatobhāgena pāpanā **sampāpanā. Avaṇṇahārikā**ti evaṁ me avaṇṇabhayāpi dassatīti gehato gehaṁ gāmato gāmaṁ janapadato janapadaṁ avaṇṇaharaṇaṁ. **Parapiṭṭhimaṁsikatā**ti purato madhuraṁ bhaṇitvā parammukhe avaṇṇabhāsitā. Esā hi abhimukhaṁ

1. Ṭhapitaguḷapiṇḍake viya pāsāṇaleḍḍuke (Sī) ṭhapitaguḷapiṇḍakena viya pāsāṇaleḍḍukena tena (Syā)
2. Veditabbā (Syā, Ka-Sī)
3. Adentaṁ aho (Sī)

ကုလူပကော ကိရ ဘိက္ခု ဘုဉ္ဇိတုကာမော ဃေဟံ ပဝိသိတ္ဝာ နိသီဒိ။ တံ ဒိသ္ဝာ အဒါတုကာမာ ဃရဏီ "တဏ္ဍုလာ နတ္ထိ"တိ ဘဏန္တီ တဏ္ဍုလေ အာဟရိတုကာမာ ဝိယ ပဋိဝိဿကဃရံ ဂတာ။ ဘိက္ခုပိ အန္တောဂဗ္ဘံ ပဝိသိတ္ဝာ ဩလောကေန္တော ကဝါဋကောဏေ ဥစ္ဆုံ၊ ဘာဇနေ ဂုဠံ၊ ပိဋကေ လောဏမစ္ဆဖာလေ၊ ကုမ္ဘိယံ တဏ္ဍုလေ၊ ဃဋေ ဃတံ ဒိသ္ဝာ နိက္ခမိတ္ဝာ နိသီဒိ။ ဃရဏီ "တဏ္ဍုလေ နာလတ္ထ"န္တိ အာဂတာ။ ဘိက္ခု "ဥပါသိကေ 'အဇ္ဇ ဘိက္ခာ န သမ္ပဇ္ဇိဿတီ'တိ ပဋိကစ္စေဝ နိမိတ္တံ အဒ္ဒသ"န္တိ အာဟ။ ကိံ ဘန္တေတိ။ ကဝါဋကောဏေ နိက္ခိတ္တံ ဥစ္ဆုံ ဝိယ သပ္ပံ အဒ္ဒသံ၊ 'တံ ပဟရိဿာမီ'တိ ဩလောကေန္တော ဘာဇနေ ဌပိတံ ဂုဠပိဏ္ဍံ ဝိယ ပါသာဏံ၊ လေဠုကေန[2] ပဟရ္တေန သပ္ပေန ကတံ ပိဋကေ နိက္ခိတ္တလောဏမစ္ဆဖာလသဒိသံ ဖဏံ၊ တဿ တံ လေဠုံ ဒံသိတုကာမဿ ကုမ္ဘိယာ တဏ္ဍုလသဒိသေ ဒန္တေ၊ အထဿ ကုပိတဿ ဃဋေ ပက္ခိတ္တဃတသဒိသံ မုခတော နိက္ခမန္တံ ဝိသမိဿကံ ခေဠန္တိ။ သာ "န သက္ကာ မုဏ္ဍကံ ဝဉ္စေတု"န္တိ ဥစ္ဆုံ ဒတ္ဝာ ဩဒနံ ပစိတ္ဝာ ဃတဂုဠမစ္ဆေဟိ သဒ္ဓိံ သဗ္ဗံ အဒါသိတိ။ ဧဝံ သမီပံ ကတ္ဝာ ဇပ္ပနံ သာမန္တဇပ္ပါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ ၂။ **ပရိကထာ**တိ ယထာ တံ လဘတိ တဿ ပရိဝတ္တေတ္ဝာ ကထနန္တိ။

နိပ္ပေသိကတာနိဒ္ဒေသေ **အက္ကောသနာ**တိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသနံ။ **ဝမ္ဘနာ**တိ ပရိဘဝိတ္ဝာ ကထနံ။ **ဂရဟဏာ**တိ အဿဒ္ဓေါ အပ္ပသန္နောတိအာဒိနာ နယေန ဒေါသာရောပနာ။ **ဥက္ခေပနာ**တိ မာ ဧတံ ဏ္ဌေ ကထေထာတိ ဝါစာယ ဥက္ခိပနံ။ သမ္ဗတော ဘာဂေန သဝတ္ထုကံ သဟေတုကံ ကတ္ဝာ ဥက္ခေပနာ **သမုက္ခေပနာ**။ အထ ဝါ အဒေန္တံ ဒိသ္ဝာ "အဟော[3] ဒါနပတီ"တိ ဧဝံ ဥက္ခိပနံ **ဥက္ခေပနာ**။ မဟာဒါနပတီတိ ဧဝံ သုဋ္ဌု ဥက္ခေပနာ **သမုက္ခေပနာ**။ **ခိပနာ**တိ ကိံ ဤမဿ ဇီဝိတံ ဗီဇဘောဇီနောတိ ဧဝံ ဥပ္ပဏ္ဍနာ။ **သံခိပနာ**တိ ကိံ ဤမံ အဒါယကောတိ ဘဏထ၊ ယော နိစ္စကာလံ သဗ္ဗေသမ္ပိ နတ္ထိတိ ဝစနံ ဒေတီတိ သုဋ္ဌုတရံ ဥပ္ပဏ္ဍနာ။ **ပါပနာ**တိ အဒါယကတ္တဿ အဝဏ္ဏဿ ဝါ ပါပနံ။ သမ္ဗတော ဘာဂေန ပါပနာ **သမ္ပါပနာ**။ **အဝဏ္ဏဟာရိကာ**တိ ဧဝံ မေ အဝဏ္ဏဘယာပိ ဒဿတီတိ ဃရတော ဃရံ၊ ဂါမတော ဂါမံ၊ ဇနပဒတော ဇနပဒံ အဝဏ္ဏဟရဏံ။ **ပရပိဋ္ဌိမံသိကတာ**တိ ပုရတော မဓုရံ ဘဏိတ္ဝာ ပရမ္မုခေ အဝဏ္ဏဘာသိတာ။ သော ဟိ အဘိမုခံ

1. ဌပိတဂုဠပိဏ္ဍကေ ဝိယ ပါသာဏလေဠုကေ (သီ) ဌပိတဂုဠပိဏ္ဍကေန ဝိယ ပါသာဏလေဠုကေန တေန (သျာ)
2. ဝေဒိတဗ္ဗာ (သျာ၊ က-သီ)
3. အဒေန္တံ အဟော (သီ)

oloketuṁ asakkontassa parammukhānaṁ piṭṭhimaṁsaṁ khādanamiva hoti, tasmā parapiṭṭhimaṁsikatāti vuttā. **Ayaṁ vuccati nippesikatā**ti ayaṁ yasmā veḷupesikāya viya abbhaṅgaṁ parassa guṇaṁ nippeseti nipuñchati, yasmā vā gandhajātaṁ nipisitvā[1] gandhamagganā viya paraguṇe nipisitvā[1] vicuṇṇetvā esā lābhamagganā hoti, tasmā nippesikatāti vuccatīti.

Lābhena lābhaṁ nijigīsanatāniddese **nijigīsanatā**ti magganā. **Ito laddhan**ti imamhā gehā laddhaṁ. **Amutrā**ti amukamhi gehe. **Eṭṭhī**ti icchanā. **Gaveṭṭhī**ti magganā. **Pariyeṭṭhī**ti punappunaṁ magganā. Ādito paṭṭhāya laddhaṁ laddhaṁ bhikkhaṁ tatra tatra kuladārakānaṁ datvā ante khīrayāguṁ labhitvā gatabhikkhuvatthu cettha kathetabbaṁ. Esanāti-ādīni[2] eṭṭhi-ādīnameva vevacanāni, tasmā eṭṭhīti esanā. Gaveṭṭhīti gavesanā, pariyeṭṭhīti pariyesanā. Iccevamettha yojanā veditabbā. Ayaṁ kuhanādīnaṁ attho.

Idāni **evamādīnañca pāpadhammānan**ti ettha ādisaddena "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvikaṁ kappenti. Seyyathidaṁ, aṅgaṁ, nimittaṁ, uppātaṁ supinaṁ, lakkhaṇaṁ, mūsikacchinnaṁ, aggihomaṁ, dabbihoman"ti[3] ādinā nayena brahmajāle vuttānaṁ anekesaṁ pāpadhammānaṁ gahaṇaṁ veditabbaṁ. Iti yvāyaṁ imesaṁ ājīvahetu paññattānaṁ channaṁ sikkhāpadānaṁ vītikkamavasena, imesañca "kuhanā lapanā nemittikatā nippesikatā lābhena lābhaṁ nijigīsanatā"ti evamādīnaṁ pāpadhammānaṁ vasena pavatto micchājīvo, yā tasmā sabbappakārāpi micchājīvā virati, idaṁ ājīvapārisuddhisīlaṁ. Tatrāyaṁ vacanattho. Etaṁ āgamma jīvantīti ājīvo. Ko so, paccayapariyesanavāyāmo. Pārisuddhīti parisuddhatā. Ājīvassa pārisuddhi ājīvapārisuddhi.

Paccayasannissitasīla

18. Yaṁ panetaṁ tadanantaraṁ paccayasannissitasīlaṁ vuttaṁ, tattha **paṭisaṅkhā yonisoti** upāyena pathena paṭisaṅkhāya ñatvā, paccavekkhitvāti

1. Nipiṁsitvā (Sī), nippiṁsitvā (Syā) 2. Esanādīni (Sī) 3. Dī 1. 8 piṭṭhe.

သြလောကေတုံ အသက္ကောန္တဿ ပရမ္မုခါနံ ပိဋ္ဌိမံသံ ခါဒနမိဝ ဟောတိ၊ တသ္မာ ပရပိဋ္ဌိမံသိကတာတိ ဝုတ္တာ။ **အယံ ဝုစ္စတိ နိပ္ပေသိကတာ**တိ အယံ ယသ္မာ ဝေဠုပေသိကာယ ဝိယ အင်္ဂဂ်ံ ပရဿ ဂုဏ် နိပ္ပေသေတိ နိပုဉ္ဆတိ၊ ယသ္မာ ဝါ ဂန္ဓဇာတံ နိပိသိတ္ဝာ ဂန္ဓမဂ္ဂနာ ဝိယ ပရဂုဏေ နိပိသိတ္ဝာ ဝိစုဏ္ဏေတ္ဝာ သော လာဘမဂ္ဂနာ ဟောတိ၊ တသ္မာ နိပ္ပေသိကတာတိ ဝုစ္စတီတိ။

လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသနတာနိဒ္ဒေသေ **နိဇိဂိသနတာ**တိ မဂ္ဂနာ။ **ဣတော လဒ္ဓန်** ဣမမှာ ဂေဟာ လဒ္ဓံ။ **အမုတြာ**တိ အမုကမှိ ဂေဟေ။ **ဧဋ္ဌီတိ** ဣစ္ဆနာ။ **ဂဝေဋ္ဌီတိ** မဂ္ဂနာ။ **ပရိယေဋ္ဌီတိ** ပုနပ္ပုနံ မဂ္ဂနာ။ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ ဘိက္ခံ တတြ တတြ ကုလဒါရကာနံ ဒတ္ဝာ အန္တေ ခီရယာဂုံ လဘိတ္ဝာ ဂတဘိက္ခုဝတ္ထု စေတ္ထ ကထေတဗ္ဗံ။ သေနာဒီအာဒီနိ ၂ ဧဋ္ဌေအာဒီနမေဝ ဝေဝစနာနိ၊ တသ္မာ ဧဋ္ဌီတိ သေနာ။ ဂဝေဋ္ဌီတိ ဂဝေသနာ၊ ပရိယေဋ္ဌီတိ ပရိယေသနာ။ ဣစ္ဆေဝမေတ္ထ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အယံ ကုဟနာဒီနံ အတ္ထော။

ဣဒါနိ **ဧဝမာဒီနဉ္စ ပါပဓမ္မာန**န္တိ ထွေ အာဒိသဒ္ဒေန "ယထာ ဝါ ပနေကေ ဘောန္တော သမဏဗြာဟ္မဏာ သဒ္ဓါဒေယျာနိ ဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇိတ္ဝာ တေ ဧဝရူပါယ တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယ မိစ္ဆာဇီဝေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တိ။ သေယ္ယထိဒံ၊ အင်္ဂံ၊ နိမိတ္တံ၊ ဥပ္ပါတံ၊ သုပိနံ၊ လက္ခဏံ၊ မူသိကစ္ဆိန္နံ၊ အဂ္ဂိဟောမံ၊ ဒဗ္ဗိဟောမ"န္တိ? အာဒိနာ နယေန ဗြဟ္မဇာလေ ဝုတ္တာနံ အနေကေသံ ပါပဓမ္မာနံ ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣတိ ယွာယံ ဣမေသံ အာဇီဝဟေတု ပညတ္တာနံ ဆန္နံ သိက္ခာပဒါနံ ဝီတိက္ကမဝသေန, ဣမေသဉ္စ "ကုဟနာ လပနာ နေမိတ္တိကတာ နိပ္ပေသိကတာ လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသနတာ"တိ ဧဝမာဒီနံ ပါပဓမ္မာနံ ဝသေန ပဝတ္တော မိစ္ဆာဇီဝေါ၊ ယာ တသ္မာ သဗ္ဗပ္ပကာရာပိ မိစ္ဆာဇီဝါ ဝိရတိ၊ ဣဒံ အာဇီဝ-ပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ တတြာယံ ဝစနတ္ထော။ တေံ အာဂမ္မ ဇီဝန္တိ အာဇီဝေါ။ ကော သော၊ ပစ္စယပရိယေသနဝါယာမော။ ပါရိသုဒ္ဓီတိ ပရိသုဒ္ဓတာ။ အာဇီဝဿ ပါရိသုဒ္ဓိ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ။

ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ

၁၈။ ယံ ပနေတံ တဒနန္တရံ ပစ္စယသန္နိဿိတသီလံ ဝုတ္တံ၊ တတ္ထ **ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော**တိ ဥပါယေန ပထေန ပဋိသင်္ခါယ ဉတ္ဝာ၊ ပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာတိ

၁-နိပိ᷊သိတ္ဝာ (သီ)၊ နိပ္ပိ᷊သိတ္ဝာ (သျာ) ၂-သေနာဒီနိ (သီ) ၃-ဒိ ၁-၈-ပိဋ္ဌေ။

attho. Ettha ca sītassa paṭighātāyāti-ādinā nayena vuttapaccavekkhaṇameva "yoniso paṭisaṅkhā"ti veditabbaṁ[1]. Tattha **cīvaran**ti antaravāsakādīsu yaṁkiñci. **Paṭisevatī**ti paribhuñjati, nivāseti vā pārupati vā. **Yāvadevā**ti payojanāvadhiparicchedaniyamavacanaṁ, ettakameva hi yogino cīvarapaṭisevane payojanaṁ yadidaṁ sītassa paṭighātāyāti-ādi, na ito bhiyyo. **Sītassā**ti ajjhattadhātukkhobhavasena vā bahiddhā-utupariṇāmanavasena vā uppannassa yassa kassaci sītassa. **Paṭighātāyā**ti paṭihananatthaṁ. Yathā sarīre ābādhaṁ na uppādeti, evaṁ tassa vinodanatthaṁ. Sītabbhāhate hi sarīre vikkhittacitto yoniso padahituṁ na sakkoti, tasmā sītassa paṭighātāya cīvaraṁ paṭisevitabbanti Bhagavā anuññāsi. Esa nayo sabbattha. Kevalañhettha **uṇhassā**ti aggisantāpassa. Tassa vanadāhādīsu sambhavo veditabbo. Ḍaṁsamakasavātātapasarīsapa-samphassānanti ettha pana **ḍaṁsā**ti ḍaṁsanamakkhikā, andhamakkhikātipi vuccanti. **Makasā** makasā-eva. **Vātā**ti saraja-arajādibhedā. **Ātapo**ti sūriyātapo. **Sarīsapā**ti[2] ye keci sarantā gacchanti dīghajātikā sappādayo, tesaṁ daṭṭhasamphasso ca phuṭṭhasamphasso cāti duvidho samphasso, sopi cīvaraṁ pārupitvā nisinnaṁ na bādhati, tasmā tādisesu ṭhānesu tesaṁ paṭighātatthāya paṭisevati. **Yāvadevā**ti puna etassa vacanaṁ niyatapayojanāvadhiparicchedadassanatthaṁ, hirikopīnapaṭicchādanañhi niyatapayojanaṁ, itarāni kadāci kadāci honti. Tattha **hirikopīnan**ti taṁ taṁ sambādhaṭṭhānaṁ. Yasmiṁ yasmiñhi aṅge vivariyamāne hirī kuppati vinassati, taṁ taṁ hiriṁ kopanato hirikopīnanti vuccati. Tassa ca hirikopīnassa paṭicchādanatthanti hirikopīnapaṭicchādanatthaṁ. Hirikopīnaṁ paṭicchādanatthantipi pāṭho.

Piṇḍapātanti yaṁkiñci āhāraṁ. Yo hi koci āhāro bhikkhuno piṇḍolyena patte patitattā piṇḍapātoti vuccati. Piṇḍānaṁ vā pāto piṇḍapāto, tattha tattha laddhānaṁ bhikkhānaṁ sannipāto samūhoti vuttaṁ hoti. **Neva davāyā**ti na gāmadārakādayo viya davatthaṁ, kīḷānimittanti vuttaṁ hoti. **Na madāyā**ti na muṭṭhikamallādayo viya madatthaṁ, balamadanimittaṁ porisamadanimittañcāti vuttaṁ hoti. **Na maṇḍanāyā**ti na

1. Veditabbā (Ka) 2. Sirimsapāti (Sī, Syā)

အတ္ထော။ တတ္ထ စ သီတဿ ပဋိဃာတာယာတိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တပစ္စ-ဝေက္ခဏမေဝ "ယောနိသော ပဋိသင်္ခါ"တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ[၁]။ တတ္ထ **စီဝရန္တိ** အန္တရ-ဝါသကာဒီသု ယံကိဉ္စိ။ **ပရိဘုဉ္ဇတီ**တိ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ နိဝါသေတိ ဝါ ပါရုပတိ ဝါ။ **ယာဝဒေဝါ**တိ ပယောဇနာဝဓိပရိစ္ဆေဒနိယမဝစနံ၊ တတ္တေကမေဝ ဟိ ယောဂိနော စီဝရပရိဘောဂေ ပယောဇနံ ယဒိဒံ သီတဿ ပဋိဃာတာယာတိ-အာဒိ၊ န ဣတော ဘိယ္ယော။ **သီတဿာ**တိ အဇ္ဈတ္တဓာတုက္ခောဘဝသေန ဝါ ဗဟိဒ္ဓါဥတုပရိဏာမနဝသေန ဝါ ဥပ္ပန္နဿ ယဿ ကဿစိ သီတဿ။ **ပဋိဃာတာယာ**တိ ပဋိဟနနတ္ထံ။ ယထာ သရီရေ အာဗာဓံ န ဥပ္ပါဒေတိ၊ ဧဝံ တဿ ဝိနောဒနတ္ထံ။ သီတဿာဟတေ ဟိ သရီရေ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ယောနိသော ပဒဟိတုံ န သက္ကောတိ၊ တသ္မာ သီတဿ ပဋိဃာတာယ စီဝရံ ပဋိသေဝိတဗ္ဗန္တိ ဘဂဝါ အနုညာသိ။ သေ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ ကေဝလ-ဥဏ္ဍဿာတိ အဂ်ိသန္တာပဿ။ တဿ ဝနဒါဟာဒီသု သမ္ပဇဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒုံသမကသဝါတာတပသရီသပသမ္ဖဿာနန္တိ ထော့ပန **ဒုံသာ**တိ ဒုံသနမက္ခိကာ၊ အန္ဓမက္ခိကာတိပိ ဝုစ္စန္တိ။ **မကသာ** မကသာဧဝ။ **ဝါတာ**တိ သရဇအရဇာဒိဘေဒါ။ **အာတပေါ**တိ သူရိယာတပေါ။ **သရီသပါ**တိ ဃ ယေ ကေစိ သရန္တာ ဂစ္ဆန္တိ ဒီဃဇာတိကာ သပ္ပါဒယော၊ တေသံ ဒဋ္ဌသမ္ဖဿော စ ဖုဋ္ဌသမ္ဖဿော စာတိ ဒုဝိဓော သမ္ဖဿော၊ သောပိ စီဝရံ ပါရုပိတ္ဝာ နိသိန္နံ န ဗာဓတိ၊ တသ္မာ တာဒိသေသု ဌာနေသု တေသံ ပဋိဃာတတ္ထာယ ပဋိသေဝတိ။ **ယာဝဒေဝါ**တိ ပုန တေဿ ဝစနံ နိယတပယောဇနာဝဓိပရိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထံ၊ ဟိရိကောပီနပဋိစ္ဆာဒနဥ္စ နိယတပယောဇနံ၊ ဣတရာနိ ကဒါစိ ကဒါစိ ဟောန္တိ။ တတ္ထ **ဟိရိကောပီန**န္တိ တံ တံ သမ္ဗာဓဋ္ဌာနံ။ ယသ္မိံ ယသ္မိဉ္စိ အင်္ဂေ ဝိဝရိယ-မာနေ ဟိရီ ကုပ္ပတိ ဝိနဿတိ၊ တံ တံ ဟိရိံ ကောပနတော ဟိရိကောပီနန္တိ ဝုစ္စတိ။ တဿ စ ဟိရိကောပီနဿ ပဋိစ္ဆာဒနတ္ထန္တိ ဟိရိကောပီနပဋိစ္ဆာဒ-နတ္ထံ။ ဟိရိကောပီနံ ပဋိစ္ဆာဒနတ္ထန္တိပိ ပါဌော။

ဝိဏ္ဍုပါတန္တိ ယံကိဉ္စိ အာဟာရံ။ ယော ဟိ ကောစိ အာဟာရော ဘိက္ခုနော ဝိဏ္ဍောလျေန ပတ္တေ ပတိတတ္တာ ဝိဏ္ဍုပါတောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိဏ္ဍာနံ ဝါ ပါတော ဝိဏ္ဍုပါတော၊ တတ္ထ တတ္ထ လဒ္ဓါနံ ဘိက္ခာနံ သန္နိပါတော သမူဟောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နေဝ ဒဝါယာ**တိ န ဂါမဒါရကာဒယော ဝိယ ဒဝတ္ထံ၊ ကီဠာ-နိမိတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **န မဒါယာ**တိ န မုဋ္ဌိကမလ္လာဒယော ဝိယ မဒတ္ထံ၊ ဗလမဒနိမိတ္တံ ပေါရိသမဒနိမိတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နာ မဏ္ဍနာယာ**တိ န

၁-ဝေဒိတဗ္ဗာ (က) ၂-သိရိံသပါတိ (သီ၊ သျာ)

antepurikavesiyādayo viya maṇḍanattthaṁ, aṅgapaccaṅgānaṁ pīṇabhāvanimittanti vuttaṁ hoti. **Na vibhūsanāyā**ti na naṭanaccakādayo viya vibhūsanattthaṁ, pasannacchavivaṇṇatānimittanti vuttaṁ hoti[1]. Ettha ca neva davāyāti etaṁ mohūpanissayappahānattthaṁ vuttaṁ. Na madāyāti etaṁ dosūpanissayappahānatthaṁ. Na maṇḍanāya na vibhūsanāyāti etaṁ rāgūpanissayappahānatthaṁ. Neva davāya na madāyāti cetaṁ attano saññojanuppattipaṭisedhanatthaṁ. Na maṇḍanāya na vibhūsanāyāti etaṁ parassapi saññojanuppattipaṭisedhanatthaṁ. Catūhipi cetehi ayoniso paṭipattiyā kāmasukhallikānuyogassa ca pahānaṁ vuttanti veditabbaṁ.

Yāvadevāti vuttatthameva. **Imassa kāyassā**ti etassa catumahā bhūtikassa rūpakāyassa. **Ṭhitiyā**ti pabandhaṭṭhitatthaṁ. **Yāpanāyā**ti pavattiyā avicchedatthaṁ, cirakālaṭṭhitatthaṁ vā. Gharūpatthambhamiva hi jiṇṇagharasāmiko, akkhabbhañjanamiva ca sākaṭiko kāyassa ṭhitatthaṁ yāpanatthañcesa piṇḍapātaṁ paṭisevati, na dava mada maṇḍana vibhūsanatthaṁ. Apica ṭhitīti jīvitindriyassetaṁ adhivacanaṁ, tasmā imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāyāti ettāvatā etassa kāyassa jīvitindriyapavattāpanatthantipi vuttaṁ hotīti veditabbaṁ. **Vihiṁsūparatiyā**ti vihiṁsā nāma jighacchā ābādhaṭṭhena. Tassa uparamatthampesa piṇḍapātaṁ paṭisevati, vaṇālepanamiva uṇhasītādīsu tappaṭikāraṁ viya ca. **Brahmacariyānuggahāyā**ti sakalasāsanabrahmacariyassa ca maggabrahmacariyassa ca anuggahatthaṁ. Ayañhi piṇḍapātapaṭisevanapaccayā kāyabalaṁ nissāya sikkhattayānuyogavasena bhavakantāranittharaṇatthaṁ paṭipajjanto brahmacariyānuggahāya paṭisevati, kantāranittharaṇatthikā puttamaṁsaṁ[2] viya, nadīnittharaṇatthikā kullaṁ[3] viya, samuddanittharaṇatthikā nāvamiva ca.

Iti purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi navañca vedanaṁ na uppādessāmīti etaṁ iminā piṇḍapātapaṭisevanena purāṇañca jighacchāvedanaṁ paṭihaṅkhāmi, navañca vedanaṁ aparimitabhojanapaccayaṁ āharahatthaka alaṁsāṭaka tatravaṭṭakakākamāsaka bhuttavamitakabrāhmaṇānaṁ aññataro viya na uppādessāmītipi paṭisevati, bhesajjamiva gilāno. Atha vā yā adhunā asappāyāparimitabhojanaṁ nissāya purāṇakammapaccayavasena uppajjanato

1. Aṭṭhasāliniyaṁ 430 piṭṭhe aññathāvaṇṇanā. 2. Saṁ 1. 322 piṭṭhe.
3. Ma 1. 188 piṭṭhe.

အန္တေပုရိကဝေသိယာဒယော ဝိယ မဏ္ဍနတ္ထံ၊ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ပီဏဘာဝနိမိတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နေဝ ဒဝါယာ**တိ နေဝ နဋနစ္စကာဒယော ဝိယ ဒိဘူသနတ္ထံ၊ ပသန္နစ္ဆဝိဝဏ္ဏတာနိမိတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ[၁]။ ထွေ စ နေဝ ဒဝါယာတိ ဧတံ မောဟူပနိဿယပ္ပဟာနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ နေ မဒါယာတိ ဧတံ ဒေါသူပနိဿယပ္ပဟာနတ္ထံ။ နေ မဏ္ဍနာယ နေ ဝိဘူသနာယာတိ ဧတံ ရာဂူပနိဿယပ္ပဟာနတ္ထံ။ နေဝ ဒဝါယ နေ မဒါယာတိ စေတံ အတ္တနော သညောဇနုပ္ပတ္တိပဋိသေဓနတ္ထံ။ နေ မဏ္ဍနာယ နေ ဝိဘူသနာယာတိ ဧတံ ပရဿပိ သညောဇနုပ္ပတ္တိပဋိသေဓနတ္ထံ။ စတူဟိပိ စေတေဟိ အယောနိသော ပဋိပတ္တိယာ ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂဿ စ ပဟာနံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ယာဝဒေဝါတိ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ **ဋ္ဌမဿ ကာယဿာ**တိ တေဿ စတုမဟာဘူတိကဿ ရူပကာယဿ။ **ဒုတိယာ**တိ ပဗန္ဓဋ္ဌိတတ္တံ။ **ယာပနာယာ**တိ ပဝတ္တိယာ အဓိစ္ဆေဒတ္ထံ၊ စိရကာလဋ္ဌိတတ္ထံ ဝါ။ ဃရူပတ္ထမ္ဘမိဝ ဟိ ဇိဏ္ဏဃရဿာမိကော၊ အကွဿ္ဘနမိဝ စ သာကဋိကော ကာယဿ ဒုတ္ထံ ယာပနတ္ထမ္ပေသ ပိဏ္ဍပါတံ ပဋိသေဝတိ၊ နေ ဒဝ မဒ မဏ္ဍနဝိဘူသနတ္ထံ။ အပိစ ဒုတိယေ ဇိဝိတိန္ဒြိယသ္မေတ အဓိဝစနံ၊ တသ္မာ ဋ္ဌမဿ ကာယဿ ဒုတိယာ ယာပနာယာတိ ထွောဝတာ တေဿ ကာယဿ ဇိဝိတိန္ဒြိယပဝတ္တာပနတ္ထန္တိပိ ဝုတ္တံ ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဝိဟိံသူပရတိယာ**တိ ဝိဟိံသာ နာမ ဇိဃစ္ဆာ အာဗာဓဋ္ဌေန။ တဿာ ဥပရမတ္ထမ္ပေသ ပိဏ္ဍပါတံ ပဋိသေဝတိ၊ ဝဏ္ဏာလေပနမိဝ ဥဏ္ဟသီတာဒီသု တပ္ပဋိကာရံ ဝိယ စ။ **ဗြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟာယာ**တိ သကလသာသနဗြဟ္မစရိယဿ စ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ စ အနုဂ္ဂဟတ္ထံ။ အယဉ္ဟိ ပိဏ္ဍပါတပဋိသေဝနပစ္စယာ ကာယဗလံ နိဿာယ သိက္ခတ္တယာနုယောဂဝသေန ဘဝကန္တာရနိတ္ထရဏတ္ထံ ပဋိပဇ္ဇန္တော ဗြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟာယ ပဋိသေဝတိ၊ ကန္တာရနိတ္ထရဏတ္ထိကာ ပုတ္တမံသံ ၂ ဝိယ၊ နဒီနိတ္ထရဏတ္ထိကာ ကုလ္လံ ၃ ဝိယ၊ သမုဒ္ဒနိတ္ထရဏတ္ထိကာ နာဝမိဝ စ။

ဣတိ ပုရာဏဉ္စ ဝေဒနံ ပဋိဟင်္ခါမိ နဝဉ္စ ဝေဒနံ န ဥပ္ပါဒေဿာမီတိ ဧတံ ဣမိနာ ဝိဏ္ဍပါတပဋိသေဝနေန ပုရာဏဉ္စ ဇိဃစ္ဆာဝေဒနံ ပဋိဟင်္ခါမိ၊ နဝဉ္စ ဝေဒနံ အပရိမိတဘောဇနပစ္စယံ အာဟရဟတ္ထက အလံသာဋက တတ္ထဝဋ္ဋကကာကမာသက ဘုတ္တဝမိတကဗြာဟ္မဏာနံ အညတရော ဝိယ န ဥပ္ပါဒေဿာမီတိပိ ပဋိသေဝတိ၊ ဘေသဇ္ဇမိဝ ဂိလာနော။ အထ ဝါ ယာ အဓုနာ အသပ္ပါယာပရိမိတဘောဇနံ နိဿာယ ပုရာဏကမ္မပစ္စယဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနတော

၁-အဋ္ဌသာလိနိယံ ၄၃၀-ဝိဇ္ဇေ အညထာဝဏ္ဏနာ။ ၂-သံ ၁-၃၂၂-ဝိဇ္ဇေ။ ၃-မ ၁-၁၈၈-ဝိဇ္ဇေ။

purāṇavedanāti vuccati. Sappāyaparimitabhojanena tassā paccayaṁ vināsento taṁ purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi. Yā cāyaṁ adhunā kataṁ ayuttaparibhogakammūpacayaṁ nissāya āyatiṁ uppajjanato navavedanāti vuccati. Yuttaparibhogavasena tassā mūlaṁ anibbattento taṁ navañca vedanaṁ na uppādessāmīti evampettha attho daṭṭhabbo. Ettāvatā yuttaparibhogasaṅgaho attakilamathānuyogappahānaṁ dhammikasukhāpariccāgo ca dīpito hotīti veditabbo.

Yātrā ca me bhavissatīti parimitaparibhogena[1] jīvitindriyupacchedakassa iriyāpathabhañjakassa vā parissayassa abhāvato cirakālagamanasaṅkhātā yātrā ca me bhavissati imassa paccayāyattavuttino kāyassātipi paṭisevati, yāpyarogī viya tappaccayaṁ. **Anavajjatā ca phāsuvihāro cā**ti ayuttapariyesanapaṭiggahaṇaparibhogaparivajjanena anavajjatā, parimitaparibhogena phāsuvihāro. Asappāyāparimitaparibhogapaccayā aratitandīvijambhitā[2]. Viññūgarahādidosābhāvena vā anavajjatā, sappāyaparimitabhojanapaccayā kāyabalasambhavena phāsuvihāro. Yāvadattha-udarāvadehakabhojanaparivajjanena vā seyyasukhapassasukhamiddhasukhānaṁ pahānato anavajjatā, catupañcālopamatta-ūnabhojanena catu-iriyāpathayogyabhāvapaṭipādanato phāsuvihāro ca me bhavissatītipi paṭisevati. Vuttampi hetaṁ—

> “Cattāro pañca ālope, abhutvā udakaṁ pive.
> Alaṁ phāsuvihārāya, pahitattassa bhikkhuno”ti[3].

Ettāvatā ca payojanapariggaho majjhimā ca paṭipadā dīpitā hotīti veditabbā.

Senāsananti senañca āsanañca. Yattha yattha hi seti vihāre vā aḍḍhayogādimhi vā, taṁ senaṁ. Yattha yattha āsati nisīdati, taṁ āsanaṁ. Taṁ ekato katvā senāsananti vuccati.
Utuparissayavinodanapaṭisallānārāmatthanti parisahanaṭṭhena utuyeva utuparissayo.

1. Hitaparimitaparibhogena (Sī) 2. ...vijambhikā (Sī, Syā, I)
3. Khu 2. 343 Theragāthāyaṁ.

ပုရာဏဝေဒနာတိ ဝုစ္စတိ။ သပ္ပါယပရိမိတဘောဇနေန တဿာ ပစ္စယံ ဝိနာသေန္တော တံ ပုရာဏဉ္စ ဝေဒနံ ပဋိဟင်္ခါမိ။ ယာ စာယံ အခုနာ ကတံ အယုတ္တပရိဘောဂကမ္မူပစယံ နိဿာယ အာယတိ ဥပ္ပဇ္ဇနတော နဝဝေဒနာတိ ဝုစ္စတိ။ ယုတ္တပရိဘောဂဝသေန တဿာ မူလံ အနိဗ္ဗတ္တေန္တော တံ နဝဉ္စ ဝေဒနံ န ဥပ္ပါဒေဿာမီတိ ဝေမဇ္ဈတ္တ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဧတ္တာဝတာ ယုတ္တပရိဘောဂသင်္ခေါ အတ္ထကိလမထာနုယောဂပ္ပဟာနံ ဓမ္မိကသုခါပရိစ္စာဂေါ စ ဒီပိတော ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ယာတြာ စ မေ ဘဝိဿတီတိ ပရိမိတပရိဘောဂေန[1] ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကဿ ဣရိယာပထဘဉ္ဇကဿ ဝါ ပရိဿယဿ အဘာဝတော စိရကာလဂမနသင်္ခါတာ ယာတြာ စ မေ ဘဝိဿတိ ဣမဿ ပစ္စယာယတ္တဝုတ္တိနော ကာယဿာတိပိ ပဋိသေဝတိ၊ ယာပျရောဂီ ဝိယ တပ္ပစ္စယံ။ **အနဝဇ္ဇတာ စ ဖာသုဝိဟာရော စာ**တိ အယုတ္တပရိယေသနပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂပရိဝဇ္ဇနေန အနဝဇ္ဇတာ၊ ပရိမိတပရိဘောဂေန ဖာသုဝိဟာရော။ အသပ္ပါယာပရိမိတပရိဘောဂပစ္စယာ အရတိတန္ဒီဝိဇမ္ဘိတာ[2]။ ဝိညူဂရဟာဒိဒေါသာဘာဝေန ဝါ အနဝဇ္ဇတာ၊ သပ္ပါယပရိမိတဘောဇနပစ္စယာ ကာယဗလသမ္ဘဝေန ဖာသုဝိဟာရော။ ယာဝဒတ္ထဥဒရာဝဒေဟကဘောဇနပရိဝဇ္ဇနေန ဝါ သေယျသုခပဿသုခမိဒ္ဓသုခါနံ ပဟာနတော အနဝဇ္ဇတာ၊ စတုပဉ္စာလောပမတ္တဉိနဘောဇနေန စတုဇ္ဈရိယာပထယောဂ္ဂဘာဝပဋိပါဒနတော ဖာသုဝိဟာရော စ မေ ဘဝိဿတီတိပိ ပဋိသေဝတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ ဟေတံ—

> “စတ္တာရော ပဉ္စ အာလောပေ၊ အဘုတ္ဝာ ဥဒကံ ပိဝေ။
> အလံ ဖာသုဝိဟာရာယ၊ ပဟိတတ္တဿ ဘိက္ခုနော”တိ[3]။

ဧတ္တာဝတာ စ ပယောဇနပရိဂ္ဂဟော မဇ္ဈိမာ စ ပဋိပဒါ ဒီပိတာ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

သေနာသနန္တိ သေနဉ္စ အာသနဉ္စ။ ယတ္ထ ယတ္ထ ဟိ သေတိ ဝိဟာရေ ဝါ အဓ္ဓယောဂါဒိမှိ ဝါ၊ တံ သေနံ။ ယတ္ထ ယတ္ထ အာသတိ နိသီဒတိ၊ တံ အာသနံ။ တံ ကေတော ကတ္ဝာ သေနာသနန္တိ ဝုစ္စတိ။ **ဥတုပရိဿယဝိနောဒနပဋိသလ္လာနာရာမတ္ထန်**တိ ပရိသဟနဋ္ဌေန ဥတုယေဝ ဥတုပရိဿယော။

၁-ဟိတပရိမိတပရိဘောဂေန (သီ) ၂-....ဝိဇမ္ဘိကာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၃-ခု ၂-၃၄၃–ထေရဂါထာယံ။

Utuparissayassa vinodanatthañca paṭisallānārāmatthañca. Yo sarīrābādhacittavikkhepakaro asappāyo utu senāsanapaṭisevanena vinodetabbo hoti, tassa vinodanatthaṁ ekībhāvasukhatthañcāti vuttaṁ hoti. Kāmañca sītapaṭighātādināva utuparissayavinodanaṁ vuttameva. Yathā pana cīvarapaṭisevane hirikopīnapaṭicchādanaṁ niyatapayojanaṁ, itarāni kadāci kadāci bhavantīti vuttaṁ, evamidhāpi niyataṁ utuparissayavinodanaṁ sandhāya idaṁ vuttanti veditabbaṁ. Atha vā ayaṁ vuttappakāro utu utuyeva. Parissayo pana duvidho pākaṭaparissayo ca, paṭicchannaparissayo ca[1]. Tattha pākaṭaparissayo sīhabyagghādayo. Paṭicchannaparissayo rāgadosādayo. Ye yattha apariguttiyā ca asappāyarūpadassanādinā ca ābādhaṁ na karonti, taṁ senāsanaṁ evaṁ jānitvā paccavekkhitvā paṭisevanto bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso senāsanaṁ utuparissayavinodanatthaṁ paṭisevatīti veditabbo.

Gilānapaccayabhesajjaparikkhāranti ettha rogassa paṭi-ayanaṭṭhena paccayo, paccanīkagamanaṭṭhenāti attho. Yassa kassaci sappāyassetaṁ adhivacanaṁ. Bhisakkassa kammaṁ tena anuññātattāti bhesajjaṁ. Gilānapaccayova bhesajjaṁ gilānapaccayabhesajjaṁ, yaṁkiñci gilānassa sappāyaṁ bhisakkakammaṁ telamadhuphāṇitādīti vuttaṁ hoti. Parikkhāroti pana “sattahi nagaraparikkhārehi suparikkhataṁ[2] hotī”ti[3] ādīsu parivāro vuccati. “Ratho sīlaparikkhāro, jhānakkho cakkavīriyo”ti[4] ādīsu alaṅkāro. “Ye ca kho ime[5] pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā”ti[6] ādīsu sambhāro. Idha pana sambhāropi parivāropi vaṭṭati. Tañhi gilānapaccayabhesajjaṁ jīvitassa parivāropi hoti, jīvitanāsakābādhuppattiyā antaraṁ adatvā rakkhaṇato sambhāropi. Yathā ciraṁ pavattati, evamassa kāraṇabhāvato, tasmā parikkhāroti vuccati. Evaṁ gilānapaccayabhesajjañca taṁ parikkhāro cāti gilānapaccayabhesajjaparikkhāro. Taṁ gilānapaccayabhesajjaparikkhāraṁ. Gilānassa yaṁkiñci sappāyaṁ bhisakkānuññātaṁ telamadhuphāṇitādi jīvitaparikkhāranti vuttaṁ hoti.

1. Khu 7. 10 piṭṭhe tannissayapāḷi.
2. Suparikkhittaṁ (sabbattha) Pāḷi pana passitabbā.
3. Aṁ 2. 478 piṭṭhe.
4. Saṁ 3. 5 piṭṭhe.
5. Yecime (Sī) yekeci (Syā, I, Ka)
6. Ma 1. 150 piṭṭhe.

ဥတုပရိဿယဿ ဝိနောဒနတ္ထञ္စ ပဋိသလ္လာနာရာမတ္ထဉ္စ။ ယော သရီရာဗာဓစိတ္တဝိက္ခေပကရော အသပ္ပါယော ဥတု သေနာသနပဋိသေဝနေန ဝိနောဒေတဗ္ဗော ဟောတိ၊ တဿ ဝိနောဒနတ္ထံ ဧကီဘာဝသုခတ္ထဉ္စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကာမဉ္စ သီတပဋိဃာတာဒိနာဝ ဥတုပရိဿယဝိနောဒနံ ဝုတ္တမေဝ။ ယထာ ပန စီဝရပဋိသေဝနေ ဟိရိကောပီနပဋိစ္ဆာဒနံ နိယတပယောဇနံ၊ ဣတရာနိ ကဒါစိ ကဒါစိ ဘဝန္တီတိ ဝုတ္တံ၊ ဧဝမိဓာပိ နိယတံ ဥတုပရိဿယဝိနောဒနံ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အထ ဝါ အယံ ဝုတ္တပ္ပကာရော ဥတု ဥတုယေဝ။ ပရိဿယော ပန ဒုဝိဓော ပါကဋပရိဿယော စ, ပဋိစ္ဆန္နပရိဿယော စ[1]။ တတ္ထ ပါကဋပရိဿယော သီဟဗ္ယဂ္ဃာဒယော။ ပဋိစ္ဆန္နပရိဿယော ရာဂဒေါသာဒယော။ ယေ ယတ္ထ အပရိဂုတ္တိယာ စ အသပ္ပါယရူပဒဿနာဒိနာ စ အာဗာဓံ န ကရောန္တိ၊ တံ သေနာသနံ ဧဝံ ဇာနိတ္ဝာ ပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာ ပဋိသေဝန္တော ဘိက္ခု ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော သေနာသနံ ဥတုပရိဿယဝိနောဒနတ္ထံ ပဋိသေဝတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရန္တိ ဣတ္ထေ ရောဂဿ ပဋိအယနဋ္ဌေန ပစ္စယော၊ ပစ္စနီကဂမနဋ္ဌေနာတိ အတ္ထော။ ယဿ ကဿစိ သပ္ပါယဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဘိသက္ကဿ ကမ္မံ တေန အနုညာတတ္တာတိ ဘေသဇ္ဇံ။ ဂိလာနပစ္စယော၁ ဘေသဇ္ဇံ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇံ၊ ယံကိဉ္စိ ဂိလာနဿ သပ္ပါယံ ဘိသက္ကကမ္မံ တေလမဓုဖာဏိတာဒိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပရိက္ခာရောတိ ပန “သတ္တဟိ နဂရပရိက္ခာရေဟိ သုပရိက္ခတံ၂ ဟောတီ”တိ? အာဒီသု ပရိဝါရော ဝုစ္စတိ။ “ရထော သီလပရိက္ခာရော၊ ဈာနက္ခော စက္ကဝီရိယော”တိ? အာဒီသု အလင်္ကာရော။ “ယေ စ ခေါ ဗုမေ၃ ပဗ္ဗဇိတေန ဂိဟိတပရိက္ခာရာ သမုဒါနေတဗ္ဗာ”တိ၄ အာဒီသု သမ္ဘာရော။ ဗုမ ပန သမ္ဘာရောပိ ပရိဝါရောပိ ဝဋ္ဋတိ။ တဋ္ဌ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇံ ဂိဟိတဿ ပရိဝါရောပိ ဟောတိ၊ ဂိဟိတနာသကာဗာဓုပ္ပတ္တိယာ အန္တရံ အဒတ္ဝာ ရက္ခဏတော သမ္ဘာရောပိ။ ယထာ စိရံ ပဝတ္တတိ၊ ဧဝမဿ ကာရဏဘာဝတော၊ တသ္မာ ပရိက္ခာရောတိ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇဉ္စ တံ ပရိက္ခာရော စာတိ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရော။ တံ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရံ။ ဂိလာနဿ ယံကိဉ္စိ သပ္ပါယံ ဘိသက္ကာနုညာတံ တေလမဓုဖာဏိတာဒိ ဇိဝိတပရိက္ခာရန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၁-ခု ၇-၁၀-ဝိဋ္ဌေ တန္နိဿယပါဠိ။
၂-အံ ၂-၄၇၈-ဝိဋ္ဌေ။
၃-ယေဓိမေ (သီ) ယေကေစိ (သျာ၊ ဇ၊ က)
၄-သံ ၃-၅-ဝိဋ္ဌေ။
၅-မ ၁-၁၅၀-ဝိဋ္ဌေ။
၁-ခု ၇-၁၀-ဝိဋ္ဌေ တန္နိဿယပါဠိ။
၂-သုပရိက္ခိတ္တံ (သဗ္ဗတ္ထ) ပါဠိ ပန ပဿိတဗ္ဗာ။

Uppannānanti jātānaṁ bhūtānaṁ nibbattānaṁ. **Veyyābādhikānan**ti ettha byābādhoti dhātukkhobho, taṁsamuṭṭhānā ca kuṭṭhagaṇḍapiḷakādayo. Byābādhato uppannattā veyyābādhikā. **Vedanānan**ti dukkhavedanā akusalavipākavedanā. Tāsaṁ veyyābādhikānaṁ vedanānaṁ. **Abyābajjha**[1] **paramatāyā**ti niddukkhaparamatāya. Yāva taṁ dukkhaṁ sabbaṁ pahīnaṁ hoti tāvāti attho.

Evamidaṁ saṅkhepato paṭisaṅkhā yoniso paccayaparibhogalakkhaṇaṁ paccayasannissitasīlaṁ veditabbaṁ. Vacanattho panettha—cīvarādayo hi yasmā te paṭicca nissāya paribhuñjamānā pāṇino ayanti pavattanti, tasmā paccayāti vuccanti. Te paccaye sannissitanti paccayasannissitaṁ.

Catupārisuddhisampādanavidhi

19. Evametasmiṁ catubbidhe sīle saddhāya **pātimokkhasaṁvaro** sampādetabbo. **Saddhāsādhano** hi so, sāvakavisayātītattā sikkhāpadapaññattiyā. Sikkhāpadapaññattiyācanapaṭikkhepo cettha nidassanaṁ. Tasmā yathā paññattaṁ sikkhāpadaṁ anavasesaṁ saddhāya samādiyitvā jīvitepi apekkhaṁ akarontena sādhukaṁ sampādetabbaṁ. Vuttampi hetaṁ—

> “Kikīva aṇḍaṁ camarīva vāladhiṁ,
> Piyaṁva puttaṁ nayanaṁva ekakaṁ.
> Tatheva sīlaṁ anurakkhamānakā,
> Supesalā hotha sadā sagāravā”ti.

Aparampi vuttaṁ—“( )[2] evameva kho pahārāda[3] yaṁ mayā sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ paññattaṁ, taṁ mama sāvakā jīvitahetupi nātikkamantī”ti[4]. Imasmiṁ ca panatthe aṭaviyaṁ corehi baddhatherānaṁ vatthūni veditabbāni.

Mahāvattani-aṭaviyaṁ kira theraṁ corā kāḷavallīhi bandhitvā nipajjāpesuṁ. Thero yathānipannova sattadivasāni vipassanaṁ vaḍḍhetvā anāgāmiphalaṁ pāpuṇitvā tattheva kālaṁ katvā brahmaloke nibbatti.

---

1. Abyāpajjha (Sī, Syā) abyāpajja (Ka)
2. (Seyyathāpi mahāsamuddo ṭhitadhammo velaṁ nātikkamati) (Syā)
3. Mahārāja (Sī, Ka)
4. Aṁ 3. 41 piṭṭhe.

ဥပ္ပန္နာနန္တိ ဇာတာနံ ဘူတာနံ နိဗ္ဗတ္တာနံ။ **ဝေယ္ယာဗာဓိကာနန္တိ** ထွေ ဗျာဗာဓောတိ ဓာတုက္ခောဘော, တံသမုဋ္ဌာနာ စ ကုဋ္ဌဂဏ္ဍပိဋကာဒယော။ ဗျာဗာဓတော ဥပ္ပန္နတ္တာ ဝေယ္ယာဗာဓိကာ။ **ဝေဒနာနန္တိ** ဒုက္ခဝေဒနာ အကုသလဝိပါကဝေဒနာ။ တာသံ ဝေယ္ယာဗာဓိကာနံ ဝေဒနာနံ။ **အဗ္ယာပဇ္ဈပရမတာယာတိ** နိဒ္ဒုက္ခပရမတာယ။ ယာဝ တံ ဒုက္ခံ သဗ္ဗံ ပဟီနံ ဟောတိ တာဝါတိ အတ္ထော။

ဧဝမိဒံ သင်္ခေပတော ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော ပစ္စယပရိဘောဂလက္ခဏံ ပစ္စယသန္နိဿိတသီလံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ—စီဝရာဒယော ဟိ ယသ္မာ တေ ပဋိစ္စ နိဿာယ ပရိဘုဉ္ဇမာနာ ပါဏိနော အယန္တိ ပဝတ္တန္တိ၊ တသ္မာ ပစ္စယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ တေ ပစ္စယေ သန္နိဿိတန္တိ ပစ္စယသန္နိဿိတံ။

စတုပါရိသုဒ္ဓိသမ္ပာဒနဝိဓိ

၁၉။ ဧဝမေတသ္မိံ စတုဗ္ဗိဓေ သီလေ သဒ္ဓါယ **ပါတိမောက္ခသံဝရော** သမ္ပာဒေတဗ္ဗော။ **သဒ္ဓါသာဓနော** ဟိ သော၊ သာဝကဝိသယာတီတတ္တာ သိက္ခာပဒပညတ္တိယာ။ သိက္ခာပဒပညတ္တိယာစနပဋိက္ခေပေါ စေတ္ထ နိဒဿနံ။ တသ္မာ ယထာ ပညတ္တံ သိက္ခာပဒံ အနဝသေသံ သဒ္ဓါယ သမာဒိယိတ္ဝာ ဇီဝိတေပိ အပေက္ခံ အကရောန္တေန သာဓုကံ သမ္ပာဒေတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တမ္ပိ ဟေတံ—

> “ကိကီဝ အဏ္ဍံ စမရီဝ ဝါလဓိံ၊
> ပိယံဝ ပုတ္တံ နယနံဝ ဧကကံ။
> တထေဝ သီလံ အနုရက္ခမာနကာ၊
> သုပေသလာ ဟောထ သဒါ သဂါရဝါ”တိ။

အပရမ္ပိ ဝုတ္တံ—“( )[၂] ဧဝမေဝ ခေါ ပဟာရာဒ[၃] ယံ မယာ သာဝကာနံ သိက္ခာပဒံ ပညတ္တံ၊ တံ မမ သာဝကာ ဇီဝိတဟေတုပိ နာတိက္ကမန္တီ”တိ[၄]။ ဣမသ္မိံ စ ပနတ္ထေ အဋဝိယံ စောရေဟိ ဗဒ္ဓထေရာနံ ဝတ္ထူနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

မဟာဝတ္တနိအဋဝိယံ ကိရ ထေရံ စောရာ ကာဠဝလ္လီဟိ ဗန္ဓိတ္ဝာ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ ထေရော ယထာနိပန္နောဝ သတ္တဒိဝသာနိ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတ္ဝာ အနာဂါမိဖလံ ပါပုဏိတ္ဝာ တတ္ထေဝ ကာလံ ကတ္ဝာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။

၁-အဗ္ယာပဇ္ဈ (သီ၊ သျာ) အဗ္ယာပဇ္ဇ (က)
၂-(သေယ္ယထာပိ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဋိတဓမ္မော ဝေလံ နာတိက္ကမတိ) (သျာ)
၃-မဟာရာဇ (သီ၊ က) ၄-အံ ၃-၄၁-ပိဋ္ဌေ။

Aparampi theraṁ Tambapaṇṇidīpe pūtilatāya bandhitvā nipajjāpesuṁ. So vanadāhe āgacchante valliṁ acchinditvāva vipassanaṁ paṭṭhapetvā samasīsī hutvā parinibbāyi. Dīghabhāṇaka-abhayatthero pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ āgacchanto[1] disvā therassa sarīraṁ jhāpetvā cetiyaṁ kārāpesi. Tasmā aññopi saddho kulaputto—

> Pātimokkhaṁ visodhento, appeva jīvitaṁ jahe.
> Paññattaṁ Lokanāthena, na bhinde sīlasaṁvaraṁ.

Yathā ca pātimokkhasaṁvaro saddhāya, evaṁ satiyā **indriyasaṁvaro** sampādetabbo. **Satisādhano** hi so, satiyā adhiṭṭhitānaṁ indriyānaṁ abhijjhādīhi ananvāssavanīyato. Tasmā "varaṁ bhikkhave tattāya ayosalākāya āditāya sampajjalitāya sajotibhūtāya cakkhundriyaṁ sampalimaṭṭhaṁ, na tveva cakkhuviññeyyesu rūpesu anubyañjanaso nimittaggāho"ti[2] ādinā nayena āditapariyāyaṁ samanussaritvā rūpādīsu visayesu cakkhudvārādipavattassa viññāṇassa abhijjhādīhi anvāssavanīyaṁ nimittādiggāhaṁ asammuṭṭhāya satiyā nisedhentena esa sādhukaṁ sampādetabbo. Evaṁ asampādite hi etasmiṁ pātimokkhasaṁvarasīlampi anaddhaniyaṁ hoti aciraṭṭhitikaṁ, asaṁvihitasākhāparivāramiva sassaṁ. Haññate cāyaṁ kilesacorehi, vivaṭadvāro viya gāmo parassa hārīhi. Cittañcassa rāgo samativijjhati, ducchannamagāraṁ vuṭṭhi viya. Vuttampi hetaṁ—

> "Rūpesu saddesu atho rasesu,
> Gandhesu phassesu ca rakkha indriyaṁ.
> Ete hi dvārā vivaṭā arakkhitā,
> Hananti gāmaṁva parassa hārino".
>
> "Yathā agāraṁ ducchannaṁ, vuṭṭhī samativijjhati.
> Evaṁ abhāvitaṁ cittaṁ, rāgo samativijjhatī"ti[3].

Sampādite pana tasmiṁ pātimokkhasaṁvarasīlampi addhaniyaṁ hoti ciraṭṭhitikaṁ, susaṁvihitasākhāparivāramiva sassaṁ. Na haññate cāyaṁ kilesa-

1. Gacchanto (Sī, Syā) 2. Saṁ 2. 377 piṭṭhe. 3. Khu 1. 14, 15 Dhammapade.

အပရမ္ပိ ထေရံ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ ပူတိလတာယ ဗန္ဓိတ္ဝာ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ သော ဝနဒါဟေ အာဂစ္ဆန္တေ ဝလ္လိ အစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာဝ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတ္ဝာ သမသီသီ ဟုတ္ဝာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ဒီဃဘာဏကအဘယတ္ထေရော ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆန္တော[၁] ဒိသွာ ထေရဿ သရီရံ ဈာပေတ္ဝာ စေတိယံ ကာရာပေသိ။ တသ္မာ အညောပိ သဒ္ဓေါ ကုလပုတ္တော—

> ပါတိမောက္ခံ ဝိသောဓေန္တော၊ အပ္ပေဝ ဇီဝိတံ ဇဟေ။
> ပညတ္တံ လောကနာထေန၊ န ဘိန္ဒေ သီလသံဝရံ။

ယထာ စ ပါတိမောက္ခသံဝရော သဒ္ဓါယ၊ ဧဝံ သတိယာ **ဣန္ဒြိယသံဝရော** သမ္ဘာဒေတဗ္ဗော။ **သတိသာဓနော** ဟိ သော၊ သတိယာ အဓိဋ္ဌိတာနံ ဣန္ဒြိ-ယာနံ အဘိဇ္ဈာဒီဟိ အနန္ဝာဿဝနီယတော။ တသ္မာ "ဝရံ ဘိက္ခဝေ တတ္တာယ အယောသလာကာယ အာဒိတ္တာယ သမ္ပဇ္ဇလိတာယ သဇောတိဘူတာယ စက္ခုန္ဒြိယံ သမ္ပလိမဋ္ဌံ၊ န တွေဝ စက္ခုဝိညေယ္ယေသု ရူပေသု အနုဗ္ယဉ္ဇနသော နိမိတ္တဂ္ဂါဟော"တိ[၂] အာဒိနာ နယေန အာဒိတ္တပရိယာယံ သမနုဿရိတ္ဝာ ရူပါဒိသု ဝိသယေသု စက္ခုဒ္ဝါရာဒိပဝတ္တဿ ဝိညာဏဿ အဘိဇ္ဈာဒီဟိ အန္ဝာဿဝနီယံ နိမိတ္တာဒိဂ္ဂါဟံ အသမ္မုဋ္ဌာယ သတိယာ နိသေဓေန္တေန သေ သာဓုကံ သမ္ဘာဒေတဗ္ဗော။ ဧဝံ အသမ္ပာဒိတေ ဟိ တေသိ ပါတိမောက္ခသံ-ဝရသီလမ္ပိ အနဒ္ဓနီယံ ဟောတိ အစိရဋ္ဌိတိကံ၊ အသံဝိဟိတသာခါပရိဝါရမိဝ သဿံ။ ဟညတေ စာယံ ကိလေသစောရေဟိ၊ ဝိဝဋဒ္ဝါရော ဝိယ ဂါမော ပရဿ ဟာရီဟိ။ စိတ္တဉ္စဿ ရာဂေါ သမတိဝိဇ္ဈတိ၊ ဒုစ္ဆန္နမဂါရံ ဝုဋ္ဌိ ဝိယ။ ဝုတ္တမ္ပိ ဟေတံ—

> "ရူပေသု သဒ္ဒေသု အထော ရသေသု၊
> ဂန္ဓေသု ဖဿေသု စ ရက္ခ ဣန္ဒြိယံ။
> ဧတေ ဟိ ဒ္ဝါရာ ဝိဝဋာ အရက္ခိတာ၊
> ဟနန္တိ ဂါမံဝ ပရဿ ဟာရိနော"။
>
> "ယထာ အဂါရံ ဒုစ္ဆန္နံ၊ ဝုဋ္ဌီ သမတိဝိဇ္ဈတိ။
> ဧဝံ အဘာဝိတံ စိတ္တံ၊ ရာဂေါ သမတိဝိဇ္ဈတီ"တိ[၃]။

သမ္ဘာဒိတေ ပန တသ္မိံ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလမ္ပိ အဒ္ဓနီယံ ဟောတိ စိရဋ္ဌိတိကံ၊ သုသံဝိဟိတသာခါပရိဝါရမိဝ သဿံ။ န ဟညတေ စာယံ ကိလေသ-

၁-ဂစ္ဆန္တော (သီ၊ သျာ) ၂-သံ-၂-၁၇၇-ဒီဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၁-၁၄-၁၅-ဓမ္မပဒေ။

corehi, susaṁvutadvāro viya gāmo parassa hārīti. Na cassa cittaṁ rāgo samatikkamati, succhannamagārapaṁ vuṭṭhi viya. Vuttampi cetaṁ—

"Rūpesu saddesu atho rasesu,
Gandhesu phassesu ca rakkha indriyaṁ.
Ete hi dvārā pihitā susaṁvutā,
Na hanti gāmaṁva parassa hārino".

"Yathā agāraṁ succhannaṁ, vuṭṭhī na samatikkamati.
Evaṁ subhāvitaṁ cittaṁ, rāgo na samatikkamatī"ti[1].

Ayaṁ pana ati-ukkaṭṭhadesanā.

Cittaṁ nāmetaṁ lahuparivattaṁ, tasmā uppannaṁ rāgaṁ asubhamanasikārena vinodetvā indriyasaṁvaro sampādetabbo, adhunāpabbajitena Vaṅgīsattherena viya.

Therassa kira adhunāpabbajitassa piṇḍāya carato ekaṁ itthiṁ disvā rāgo uppajjati. Tato Ānandattheraṁ āha—

"Kāmarāgena ḍayhāmi, cittaṁ me pariḍayhati.
Sādhu nibbāpanaṁ brūhi, anukampāya Gotamā"ti[2].

Thero āha—

"Saññāya vipariyesā, cittaṁ te pariḍayhati.
Nimittaṁ parivajjehi, subhaṁ rāgūpasaṁhitaṁ.
Asubhāya cittaṁ bhāvehi, ekaggaṁ susamāhitaṁ.

Saṅkhāre parato passa, dukkhato no ca attato.
Nibbāpehi mahārāgaṁ, mā ḍayhittho punappunan"ti[2].

Thero rāgaṁ vinodetvā piṇḍāya cari. Apica indriyasaṁvarapūrakena bhikkhunā Kuraṇḍakamahāleṇavāsinā Cittaguttattherena viya Corakamahāvihāravāsinā Mahāmittattherena viya ca bhavitabbaṁ. Kuraṇḍakamahāleṇe kira sattannaṁ Buddhānaṁ abhinikkhamanacittakammaṁ manoramaṁ ahosi, sambahulā bhikkhū senāsanacārikaṁ āhiṇḍantā cittakammaṁ disvā "manoramaṁ

1. Khu 1. 14, 15 Dhammapade. 2. Saṁ 1. 189; Khu 2. 369 piṭṭhesu.

စောရေဟိ၊ သုသံဝုတဒ္ဝါရော ဝိယ ဂါမော ပရဿ ဟာရီဟိ။ န စဿ စိတ္တံ ရာဂေါ သမတိဝတ္တတိ၊ သုဆ္ဆန္နမဂါရံ ဝုဋ္ဌိ ဝိယ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"ရူပေသု သဒ္ဒေသု အထော ရသေသု၊
ဂန္ဓေသု ဖဿေသု စ ရက္ခ ဣန္ဒြိယံ။
ဧတေ ဟိ ဒ္ဝါရာ ပိဟိတာ သုသံဝုတာ၊
န ဟန္တိ ဂါမံဝ ပရဿ ဟာရိနော"။

"ယထာ အဂါရံ သုဆ္ဆန္နံ၊ ဝုဋ္ဌိ န သမတိဝတ္တတိ။
ဧဝံ သုဘာဝိတံ စိတ္တံ၊ ရာဂေါ န သမတိဝတ္တတီ"တိ[၁]။

အယံ ပန အတိဥက္ကဋ္ဌဒေသနာ။

စိတ္တံ နာမေတံ လဟုပရိဝတ္တံ၊ တသ္မာ ဥပ္ပန္နံ ရာဂံ အသုဘမနသိကာရေန ဝိနောဒေတ္ဝာ ဣန္ဒြိယသံဝရော သမ္ပာဒေတဗ္ဗော၊ အဓုနာပဗ္ဗဇိတေန ဝင်္ဂီသတ္ထေရေန ဝိယ။

ထေရဿ ကိရ အဓုနာပဗ္ဗဇိတဿ ပိဏ္ဍာယ စရတော ကေံ ဣတ္ထိံ ဒိသ္ဝာ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတော အာနန္ဒတ္ထေရံ အာဟ—

"ကာမရာဂေန ဍယှာမိ၊ စိတ္တံ မေ ပရိဍယှတိ။
သာဓု နိဗ္ဗာပနံ ဗြူဟိ၊ အနုကမ္ပာယ ဂေါတမာ"တိ[၂]။

ထေရော အာဟ—

"သညာယ ဝိပရိယေသာ၊ စိတ္တံ တေ ပရိဍယှတိ။
နိမိတ္တံ ပရိဝဇ္ဇေဟိ၊ သုဘံ ရာဂူပသံဟိတံ။
အသုဘာယ စိတ္တံ ဘာဝေဟိ၊ ဧကဂ္ဂံ သုသမာဟိတံ။

သင်္ခါရေ ပရတော ပဿ၊ ဒုက္ခတော နော စ အတ္တတော။
နိဗ္ဗာပေဟိ မဟာရာဂံ၊ မာ ဍယှိတ္ထော ပုနပ္ပုန"န္တိ[၂]။

ထေရော ရာဂံ ဝိနောဒေတ္ဝာ ပိဏ္ဍာယ စရိ။ အပိစ ဣန္ဒြိယသံဝရပူရကေန ဘိက္ခုနာ ကုရဏ္ဍကမဟာလေဏဝါသိနာ စိတ္တဂုတ္တထေရေန ဝိယ စောရကမဟာဝိဟာရဝါသိနာ မဟာမိတ္တထေရေန ဝိယ စ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ကုရဏ္ဍကမဟာလေဏေ ကိရ သတ္တန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ အဘိနိက္ခမနစိတ္တကမ္မံ မနောရမံ အဟောသိ၊ သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ သေနာသနစာရိကံ အာဟိဏ္ဍန္တာ စိတ္တကမ္မံ ဒိသ္ဝာ "မနောရမံ

၁-ခု ၁-၁၄-၁၅-ဓမ္မပဒေ။ ၂-သံ ၁-၁၈၉၊ ခု ၂-၃၆၉-ဗိမ္ဗေသု။

bhante cittakamman”ti āhaṁsu. Thero āha “atirekasaṭṭhi me āvuso vassāni leṇe vasantassa cittakammaṁ atthītipi[1] na jānāmi, ajja dāni cakkhumante nissāya ñātan”ti. Therena kira ettakaṁ addhānaṁ vasantena cakkhuṁ ummīletvā leṇaṁ na ullokitapubbaṁ. Leṇadvāre cassa mahānāgarukkhopi ahosi. Sopi therena uddhaṁ na ullokitapubbo. Anusaṁvaccharaṁ bhūmiyaṁ kesaranipātaṁ disvāvassa pupphitabhāvaṁ jānāti.

Rājā therassa guṇasampattiṁ sutvā vanditukāmo tikkhattuṁ pesetvā anāgacchante there tasmiṁ gāme taruṇaputtānaṁ itthīnaṁ thane bandhāpetvā lañjāpesi “tāva dārakā thaññaṁ mā labhiṁsu, yāva thero na āgacchatī”ti. Thero dārakānaṁ anukampāya Mahāgāmaṁ agamāsi. Rājā sutvā “gacchatha bhaṇe theraṁ pavesetha sīlāni gaṇhissāmī”ti antepuraṁ abhiharāpetvā vanditvā bhojetvā “ajja bhante okāso natthi, sve sīlāni gaṇhissāmīti therassa pattaṁ gahetvā thokaṁ anugantvā deviyā saddhiṁ vanditvā nivatti. Thero rājā vā vandatu devī vā, “sukhī hotu mahārājā”ti vadati. Evaṁ sattadivasā gatā. Bhikkhū āhaṁsu “kiṁ bhante tumhe raññepi vandamāne deviyāpi vandamānāya “sukhī hotu mahārāja”icceva vadathāti. Thero “nāhaṁ āvuso rājāti vā devīti vā vavatthānaṁ karomī”ti vatvā sattāhātikkamena “therassa idha vāso dukkho”ti rañño vissajjito Kuraṇḍakamahāleṇaṁ gantvā rattibhāge caṅkamaṁ ārūhi. Nāgarukkhe adhivatthā devatā daṇḍadīpikaṁ gahetvā aṭṭhāsi. Athassa kammaṭṭhānaṁ atiparisuddhaṁ pākaṭaṁ ahosi. Thero “kiṁ nu me ajja kammaṭṭhānaṁ ativiya pakāsatī”ti attamano majjhimayāmasamanantaraṁ sakalaṁ pabbataṁ unnādayanto arahattaṁ pāpuṇi. Tasmā aññopi attatthakāmo[2] kulaputto—

Makkaṭova araññamhi, vane bhantamigo[3] viya.
Bālo viya ca utrasto, na bhave lolalocano.

Adho khipeyya cakkhūni, yugamattadaso siyā.
Vanamakkaṭalolassa, na cittassa vasaṁ vaje.

1. Atthi natthītipi (Syā, Ka-Sī, Ka)
2. Atthakāmo (Ka-Sī, Syā), attakāmo (?)
3. Bhanto migo (Syā, Ka)

ဘန္တေ စိတ္တကမ္မ”န္တိ အာဟံသု။ ထေရော အာဟ“အတိရေကသဋ္ဌိ မေ အာဝုသော ဝဿာနိ လေဏေ ဝသန္တဿ စိတ္တကမ္မံ အတ္ထိတိပိ၁ န ဇာနာမိ၊ အဇ္ဇ ဒါနိ စက္ခုမန္တေ နိဿာယ ဉာတ’’န္တိ။ ထေရေန ကိရ ထ္ဍေကံ အဒ္ဓါနံ ဝသန္တေန စက္ခုံ ဥမ္မီလေတ္ဝာ လေဏံ န ဥလ္လောကိတပုဗ္ဗံ။ လေဏဒ္ဝါရေ စဿ မဟာနာဂရုက္ခောပိ အဟောသိ။ သောပိ ထေရေန ဥဒ္ဓံ န ဥလ္လောကိတပုဗ္ဗော။ အနုသံဝစ္ဆရံ ဘူမိယံ ကေသရနိပါတံ ဒိသ္ဝာဝဿ ပုပ္ဖိတဘာဝံ ဇာနာတိ။

ရာဇာ ထေရဿ ဂုဏသမ္ပတ္တိံ သုတ္ဝာ ဝန္ဒိတုကာမော တိက္ခတ္တုံ ပေသေတ္ဝာ အနာဂစ္ဆန္တေ ထေရေ တသ္မိံ ဂါမေ တရုဏပုတ္တာနံ ဣတ္ထိနံ ထနေ ဗန္ဓာပေတ္ဝာ လဉ္ဇာပေသိ “တာဝ ဒါရကာ ထညံ မာ လဘိံသု၊ ယာဝ ထေရော န အာဂစ္ဆတီ”တိ။ ထေရော ဒါရကာနံ အနုကမ္ပာယ မဟာဂါမံ အဂမာသိ။ ရာဇာ သုတ္ဝာ “ဂစ္ဆထ ဘဏေ ထေရံ ပဝေသေထ သီလာနိ ဂဏှိဿာမီ”တိ အန္တေပုရံ အဘိဟရာပေတ္ဝာ ဝန္ဒိတ္ဝာ ဘောဇေတ္ဝာ “အဇ္ဇ ဘန္တေ ဩကာသော နတ္ထိ၊ သွေ သီလာနိ ဂဏှိဿာမီတိ ထေရဿ ပတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ ထောကံ အနုဂန္ထွာ ဒေဝိယာ သဒ္ဓိံ ဝန္ဒိတ္ဝာ နိဝတ္တိ။ ထေရော ရာဇာ ဝါ ဝန္ဒတု ဒေဝီ ဝါ၊ “သုခီ ဟောတု မဟာရာဇာ”တိ ဝဒတိ။ ဧဝံ သတ္တဒိဝသာ ဂတာ။ ဘိက္ခူ။ အာဟံသု “ကိံ ဘန္တေ တုမ္ဟေ ရညောပိ ဝန္ဒမာနေ ဒေဝိယာပိ ဝန္ဒမာနာယ “သုခီ ဟောတု မဟာရာဇ” ဣစ္စေဝ ဝဒထာတိ။ ထေရော “နာဟံ အာဝုသော ရာဇာတိ ဝါ ဒေဝီတိ ဝါ ဝဝတ္ထာနံ ကရောမီ”တိ ဝတ္ဝာ သတ္တာဟာတိက္ကမေန “ထေရဿ ဣဓ ဝါသော ဒုက္ခော”တိ ရညာ ဝိဿဇ္ဇိတော ကုရုဏ္ဍကမဟာလေဏံ ဂန္ဒွာ ရတ္တိဘာဂေ စင်္ကမံ အာရုဟိ။ နာဂရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ဒဏ္ဍဒီပိကံ ဂဟေတ္ဝာ အဋ္ဌာသိ။ အထဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ အတိပရိသုဒ္ဓံ ပါကဋံ အဟောသိ။ ထေရော “ကိံ နု မေ အဇ္ဇ ကမ္မဋ္ဌာနံ အတိဝိယ ပကာသတီ”တိ အတ္တမနော မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရံ သကလံ ပဗ္ဗတံ ဥန္နာဒယန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တသ္မာ အညောပိ အတ္တတ္ထကာမော၂ ကုလပုတ္တော—

မက္ကဋော၁ အရညမ္ဟိ၊ ဝနေ ဘန္တမိဂေါ? ဝိယ။
ဗာလော ဝိယ စ ဥတ္တြသ္တော၊ န ဘဝေ လောလလောစနော။

အဓော ခိပေယ္ယ စက္ခူနိ၊ ယုဂမတ္တဒသော သိယာ။
ဝနမက္ကဋလောလဿ၊ န စိတ္တဿ ဝသံ ဝဇေ။

၁-အတ္ထိ နတ္ထီတိပိ (သျာ၊ က-သီ၊ က) ၂-အတ္ထကာမော (က-သီ၊ သျာ)၊ အတ္တကာမော (?)
၃-ဘန္တော မိဂေါ (သျာ၊ က)

Mahāmittattherassāpi mātu visagaṇḍakarogo[1] uppajji, dhītāpissā bhikkhunīsu pabbajitā hoti. Sā taṁ āha "gaccha ayye bhātu santikaṁ gantvā mama aphāsukabhāvaṁ ārocetvā bhesajjamāharā"ti. Sā gantvā ārocesi. Thero āha "nāhaṁ mūlabhesajjādīni saṁharitvā bhesajjaṁ pacituṁ jānāmi, apica te bhesajjaṁ ācikkhissaṁ—"ahaṁ yato pabbajito, tato paṭṭhāya na mayā lobhasahagatena cittena indriyāni bhinditvā visabhāgarūpaṁ olokitapubbaṁ, iminā saccavacanena mātuyā me phāsu hotu, gaccha idaṁ vatvā upāsikāya sarīraṁ parimajjā"ti. Sā gantvā imamatthaṁ ārocetvā tathā akāsi. Upāsikāya taṁkhaṇaṁyeva gaṇḍo pheṇapiṇḍo viya vilīyitvā antaradhāyi, sā uṭṭhahitvā "sace Sammāsambuddho dhareyya, kasmā mama puttasadisassa bhikkhuno jālavicitrena hatthena sīsaṁ na parāmaseyyā"ti attamanavācaṁ nicchāresi. Tasmā—

Kulaputtamāni aññopi, pabbajitvāna sāsane.
Mittattherova tiṭṭheyya, vare indriyasaṁvare.

Yathā pana indriyasaṁvaro satiyā, tathā vīriyena **ājīvapārisuddhi** sampādetabbā. **Vīriyasādhanā** hi sā, sammāraddhavīriyassa micchājīvappahānasambhavato. Tasmā anesanaṁ appatirūpaṁ pahāya vīriyena piṇḍapātacariyādīhi sammā esanāhi esā sampādetabbā parisuddhuppādeyeva paccaye paṭisevamānena aparisuddhuppāde āsīvise viya parivajjayatā. Tattha apariggahitadhutaṅgassa saṁghato, gaṇato, dhammadesanādīhi cassa guṇehi pasannānaṁ gihīnaṁ santikā uppannā paccayā parisuddhuppādā nāma. Piṇḍapātacariyādīhi pana atiparisuddhuppādāyeva. Pariggahitadhutaṅgassa piṇḍapātacariyādīhi dhutaguṇe[2] cassa pasannānaṁ santikā dhutaṅganiyamānulomena uppannā parisuddhuppādā nāma. Ekabyādhivūpasamatthañcassa pūtihariṭakīcatumadhuresu uppannesu "catumadhuraṁ aññepi sabrahmacārino paribhuñjissantī"ti cintetvā hariṭakīkhaṇḍameva paribhuñjamānassa dhutaṅgasamādānaṁ patirūpaṁ hoti. Esa hi "uttama-ariyavaṁsiko bhikkhū"ti vuccati. Ye panete cīvarādayo paccayā, tesu yassa kassaci bhikkhuno ājīvaṁ

1. Visagaṇḍarogo (Sī, Syā)
2. Dhutaṅgaguṇe (Sī, Syā)

မဟာမိတ္တတ္ထေရဿာပိ မာတု ဝိသဂဏ္ဍကရောဂေါ[1] ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ဓီတာပိဿာ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတာ ဟောတိ။ သာ တံ အာဟ "ဂစ္ဆ အယ္ယေ ဘာတု သန္တိကံ ဂန္တွာ မမ အဖာသုကဘာဝံ အာရောစေတ္ဝာ ဘေသဇ္ဇမာဟရာ"တိ။ သာ ဂန္တွာ အာရောစေသိ။ ထေရော အာဟ "နာဟံ မူလဘေသဇ္ဇာဒီနိ သံဟရိတ္ဝာ ဘေသဇ္ဇံ ပစိတုံ ဇာနာမိ၊ အပိစ တေ ဘေသဇ္ဇံ အာစိက္ခိဿံ—"အဟံ ယတော ပဗ္ဗဇိတော၊ တတော ပဋ္ဌာယ နာ မယာ လောဘသဟဂတေန စိတ္တေန ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတ္ဝာ ဝိသဘာဂရူပံ ဩလောကိတပုဗ္ဗံ၊ ဣမိနာ သစ္စဝစနေန မာတုယာ မေ ဖာသု ဟောတု၊ ဂစ္ဆ ဣဒံ ဝတ္ဝာ ဥပါသိကာယ သရီရံ ပရိမဇ္ဇာ"တိ။ သာ ဂန္တွာ ဣမမတ္ထံ အာရောစေတ္ဝာ တထာ အကာသိ။ ဥပါသိကာယ တံခဏ်ဃေဝ ဂဏ္ဍော ဖေဏပိဏ္ဍော ဝိယ ဝိလီယိတ္ဝာ အန္တရဓာယိ၊ သာ ဥဋ္ဌဟိတ္ဝာ "သစေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဓရေယျ၊ ကသ္မာ မမ ပုတ္တသဒိသဿ ဘိက္ခုနော ဇာလဝိစိတ္တေန ဟတ္ထေန သီသံ န ပရာမသေယျာ"တိ အတ္တမနဝါစံ နိစ္ဆာရေသိ။ တသ္မာ—

ကုလပုတ္တမာနိ အညောပိ၊ ပဗ္ဗဇိတ္ဝာန သာသနေ။
မိတ္တတ္ထေရော၀ တိဋ္ဌေယျ၊ ဝရေ ဣန္ဒြိယသံဝရေ။

ယထာ ပန ဣန္ဒြိယသံဝရော သတိယာ၊ တထာ ဝီရိယေန **အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ** သမ္ပာဒေတဗ္ဗာ။ **ဝီရိယသာဓနာ** ဟိ သာ၊ သမ္မာရဒ္ဓဝီရိယဿ မိစ္ဆာဇီဝပ္ပဟာန-သမ္ဘဝတော။ တသ္မာ အနေသနံ အပ္ပတိရူပံ ပဟာယ ဝီရိယေန ပိဏ္ဍပါတ-စရိယာဒီဟိ သမ္မာ သေနာဟိ သော သမ္မာဒေတဗ္ဗာ ပရိသုဒ္ဓုပ္ပါဒေယေဝ ပစ္စယေ ပဋိသေဝမာနေန အပရိသုဒ္ဓုပ္ပါဒေ အာသီဝိသေ ဝိယ ပရိဝဇ္ဇယတာ။ တတ္ထ အပရိဂ္ဂဟိတဓုတင်္ဂဿ သံဃတော, ဂဏတော, ဓမ္မဒေသနာဒီဟိ စဿ ဂုဏေဟိ ပသန္နာနံ ဂိဟီနံ သန္တိကာ ဥပ္ပန္နာ ပစ္စယာ ပရိသုဒ္ဓုပ္ပါဒါ နာမ။ ပိဏ္ဍပါတစရိယာဒီဟိ ပန အတိပရိသုဒ္ဓုပ္ပါဒါယေဝ။ ပရိဂ္ဂဟိတဓုတင်္ဂဿ ပိဏ္ဍပါတစရိယာဒီဟိ ဓုတင်္ဂဂုဏေ[2] စဿ ပသန္နာနံ သန္တိကာ ဓုတင်္ဂနိယမာ-နုလောမေန ဥပ္ပန္နာ ပရိသုဒ္ဓုပ္ပါဒါ နာမ။ ကေဝလမိဒ္ဓိပသမတ္ထဉ္စဿ ပူတိဟရိဋကီစတုမဓုရေသု ဥပ္ပန္နေသု "စတုမဓုရံ အညေပိ သဗြဟ္မစာရိနော ပရိဘုဉ္ဇိဿန္တီ"တိ စိန္တေတ္ဝာ ဟရိဋကီခဏ္ဍမေဝ ပရိဘုဉ္ဇမာနဿ ဓုတင်္ဂသမာဒါနံ ပတိရူပံ ဟောတိ။ သေ ဟိ "ဥတ္တမအရိယဝံသိကော ဘိက္ခု"တိ ဝုစ္စတိ။ ယေ ပနေတေ စိဝရာဒယော ပစ္စယာ၊ တေသု ယဿ ကဿစိ ဘိက္ခုနော အာဇီဝံ

1. ဝိသဂဏ္ဍရောဂေါ (သီ၊ သျာ)
2. ဓုတင်္ဂဂုဏေ (သီ၊ သျာ)

parisodhentassa cīvare ca piṇḍapāte ca nimittobhāsaparikathāviññattiyo na vaṭṭanti. Senāsane pana apariggahitadhutaṅgassa nimittobhāsaparikathā vaṭṭanti. Tattha **nimittaṁ** nāma senāsanatthaṁ bhūmiparikammādīni karontassa "kiṁ bhante kariyati, ko kārāpetī"ti gihīhi vutte "na kocī"ti paṭivacanaṁ, yaṁ vā panaññampi evarūpaṁ nimittakammaṁ. **Obhāso** nāma "upāsakā tumhe kuhiṁ vasathā"ti. Pāsāde bhanteti. "Bhikkhūnaṁ pana upāsakā pāsādo na vaṭṭatī"ti vacanaṁ, yaṁ vā panaññampi evarūpaṁ obhāsakammaṁ. **Parikathā** nāma "bhikkhusaṁghassa senāsanaṁ sambādhan"ti vacanaṁ, yā vā panaññāpi evarūpā pariyāyakathā. Bhesajje sabbampi vaṭṭati. Tathā uppannaṁ pana bhesajjaṁ roge vūpasante paribhuñjituṁ vaṭṭati, na vaṭṭatīti.

Tattha vinayadharā "Bhagavatā dvāraṁ dinnaṁ, tasmā vaṭṭatī"ti vadanti. Suttantikā pana "kiñcāpi āpatti na hoti, ājīvaṁ pana kopeti, tasmā na vaṭṭati"cceva vadanti.

Yo pana Bhagavatā anuññātāpi nimittobhāsaparikathāviññattiyo akaronto appicchatādiguṇeyeva nissāya jīvitakkhayepi paccupaṭṭhite aññatreva obhāsādīhi uppannapaccaye paṭisevati, esa "paramasallekhavuttī"ti vuccati, seyyathāpi thero **Sāriputto.**

So kirāyasmā ekasmiṁ samaye pavivekaṁ brūhayamāno Mahāmoggallānattherena[1] saddhiṁ aññatarasmiṁ araññe viharati, athassa ekasmiṁ divase udaravātābādho uppajjitvā atidukkhaṁ janesi. Mahāmoggallānatthero sāyanhasamaye tassāyasmato upaṭṭhānaṁ gato theraṁ nipannaṁ disvā taṁ pavattiṁ pucchitvā "pubbe te āvuso kena phāsu hotī"ti pucchi. Thero āha "gihikāle me āvuso mātā sappimadhusakkarādīhi yojetvā asambhinnakhīrapāyāsaṁ[2] adāsi, tena me phāsu ahosī"ti. Sopi āyasmā "hotu āvuso, sace mayhaṁ vā tuyhaṁ vā puññaṁ atthi, appeva nāma sve labhissāmā"ti āha.

Imaṁ pana nesaṁ kathāsallāpaṁ caṅkamanakoṭiyaṁ rukkhe adhivatthā devatā sutvā "svā ayyassa pāyāsaṁ uppādessāmī"ti tāvadeva therassa

1. Mahāmoggalānattherena (Ka) 2. ...pāyasaṁ (?)

ပရိသောဓေန္တဿ စီဝရေ စ ပိဏ္ဍပါတေ စ နိမိတ္တောဘာသပရိကထာ-ဝိညတ္တိယော န ဝဋ္ဋန္တိ။ သေနာသနေ ပန အပရိဂ္ဂဟိတဓုတင်္ဂဿ နိမိတ္တောဘာသပရိကထာ ဝဋ္ဋန္တိ။ တတ္ထ **နိမိတ္တံ** နာမ သေနာသနတ္ထံ ဘူမိပရိကမ္မာဒိနိ ကရောန္တဿ "ကိံ ဘန္တေ ကရိယတိ၊ ကော ကာရာပေတီ''တိ ဂိဟီဟိ ဝုတ္တေ ''န ကောစိ''တိ ပဋိဝစနံ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ဧဝရူပံ နိမိတ္တကမ္မံ။ **ဩဘာသော** နာမ "ဥပါသကာ တုမ္ဟေ ကုဟိံ ဝသထာ"တိ။ ပါသာဒေ ဘန္တေတိ။ "ဘိက္ခူနံ ပန ဥပါသကာ ပါသာဒေါ န ဝဋ္ဋတီ''တိ ဝစနံ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ဧဝရူပံ ဩဘာသကမ္မံ။ **ပရိကထာ** နာမ ''ဘိက္ခုသံဃဿ သေနာသနံ သမ္ဗာဓ''န္တိ ဝစနံ၊ ယာ ဝါ ပနညာပိ ဧဝရူပါ ပရိယာယကထာ။ ဘေသဇ္ဇေ သမ္ဗဒ္ဓေ ဝဋ္ဋတိ။ တထာ ဥပ္ပန္နံ ပန ဘေသဇ္ဇံ ရောဂေ ဝူပသန္တေ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတိ, န ဝဋ္ဋတီတိ။

တတ္ထ ဝိနယဓရာ "ဘဂဝတာ ဒ္ဝါရံ ဒိန္နံ၊ တသ္မာ ဝဋ္ဋတီ''တိ ဝဒန္တိ။ သုတ္တန္တိကာ ပန "ကိဉ္စာပိ အာပတ္တိ န ဟောတိ၊ အာဇီဝံ ပန ကောပေတိ၊ တသ္မာ န ဝဋ္ဋတိ''ဧွေဝ ဝဒန္တိ။

ယော ပန ဘဂဝတာ အနုညာတာပိ နိမိတ္တောဘာသပရိကထာဝိညတ္တိ-ယော အကရောန္တော အပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏေယေဝ နိဿာယ ဇီဝိတက္ခယေပိ ပစ္စုပဋ္ဌိတေ အညတြေဝ သြဘာသာဒီဟိ ဥပ္ပန္နပစ္စယေ ပဋိသေဝတိ၊ သေ "ပရမသလ္လေခဝုတ္တိ''တိ ဝုစ္စတိ၊ သေယျထာပိ ထေရော **သာရိပုတ္တော**။

သော ကိရာယသ္မာ ကေသိံ သမယေ ပဝိဝေကံ ဗြူဟယမာနော မဟာ-မောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရေန[1] သဒ္ဓိံ အညတရသ္မိံ အရညေ ဝိဟရတိ၊ အထဿ ကေသိံ ဒိဝသေ ဥဒရဝါတာဗာဓော ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ အတိဒုက္ခံ ဇနေသိ။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာ-နတ္ထေရော သာယန္ဟသမယေ တဿာယသ္မတော ဥပဋ္ဌာနံ ဂတော ထေရံ နိပန္နံ ဒိသ္ဝာ တံ ပဝတ္တိံ ပုစ္ဆိတ္ဝာ "ပုဗ္ဗေ တေ အာဝုသော ကေန ဖာသု ဟောတီ''တိ ပုစ္ဆိ။ ထေရော အာဟ ''ဂိဟိကာလေ မေ အာဝုသော မာတာ သပ္ပိမဓုသက္ခ-ရာဒီဟိ ယောဇေတ္ဝာ အသမ္ဘိန္နခီရပါယာသံ[2] အဒါသိ၊ တေန မေ ဖာသု အဟောသီ''တိ။ သောပိ အာယသ္မာ ''ဟောတု အာဝုသော၊ သစေ မယ္ဟံ ဝါ တုယ္ဟံ ဝါ ပုညံ အတ္ထိ၊ အပ္ပေဝ နာမ သ္ဝေ လဘိဿာမာ''တိ အာဟ။

ဋ္ဌာနံ ပန နေသံ ကထာသလ္လာပံ စက်မနကောဋိယံ ရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ သုတ္ဝာ "သ္ဝေ အယျဿ ပါယာသံ ဥပ္ပါဒေဿာမီ''တိ တာဝဒေဝ ထေရဿ

၁-မဟာမောဂ္ဂလာနတ္ထေရေန (က) ၂-....ပါယသံ (?)

upaṭṭhākakulaṁ gantvā jeṭṭhaputtassa sarīraṁ āvisitvā pīḷaṁ janesi. Athassa tikicchānimittaṁ sannipatite ñātake āha “sace sve therassa evarūpaṁ nāma pāyāsaṁ paṭiyādetha, taṁ muñcissāmī”ti. Te “tayā avuttepi mayaṁ therānaṁ nibaddhaṁ bhikkhaṁ demā”ti vatvā dutiyadivase tathārūpaṁ pāyāsaṁ paṭiyādiyiṁsu.

Mahāmoggallānatthero pātova āgantvā “āvuso yāva ahaṁ piṇḍāya caritvā āgacchāmi, tāva idheva hohī”ti vatvā gāmaṁ pāvisi. Te manussā paccuggantvā therassa pattaṁ gahetvā vuttappakārassa pāyāsassa pūretvā adaṁsu. Thero gamanākāraṁ dassesi. Te “bhuñjatha bhante tumhe, aparampi dassāmā”ti theraṁ bhojetvā puna pattapūraṁ adaṁsu. Thero gantvā “handāvuso Sāriputta paribhuñjā”ti upanāmesi. Theropi taṁ disvā “atimanāpo pāyāso, kathaṁ nu kho uppanno”ti cintento tassa uppattimūlaṁ disvā āha “āvuso[1] Moggallāna aparibhogāraho[2] piṇḍapāto”ti. Sopāyasmā “mādisena nāma ābhataṁ piṇḍapātaṁ na paribhuñjatī”ti cittampi anuppādetvā ekavacaneneva pattaṁ mukhavaṭṭiyaṁ gahetvā ekamante nikujjesi. Pāyāsassa saha bhūmiyaṁ patiṭṭhānā therassa ābādho antaradhāyi, tato paṭṭhāya pañcacattālīsa vassāni[3] na puna uppajji. Tato Mahāmoggallānaṁ āha “āvuso vacīviññattiṁ nissāya uppanno pāyāso antesu nikkhamitvā bhūmiyaṁ carantesupi paribhuñjituṁ ayuttarūpo”ti. Imañca udānaṁ udānesi—

“Vacīviññattivipphārā, uppannaṁ madhupāyasaṁ[4].
Sace bhutto bhaveyyāhaṁ, sājīvo garahito mama.

Yadipi me antaguṇaṁ, nikkhamitvā bahi care.
Neva bhindeyyaṁ ājīvaṁ, cajamānopi jīvitaṁ.

Ārādhemi sakaṁ cittaṁ, vivajjemi anesanaṁ.
Nāhaṁ Buddhappaṭikuṭṭhaṁ, kāhāmi ca anesanan”ti.

Ciragumba[5]vāsika-ambakhādakamahātissattheravatthupi cettha kathetabbaṁ. Evaṁ sabbathāpi.

---

1. Harāvuso (Syā, Ka-Sī)
2. Aparibhogārahoyaṁ (Ka-Sī)
3. Cattāḷīsavassāni (Ka-Sī)
4. Madhupāyāsaṁ (I, Ka)
5. Cīvaragumba (Sī, Syā), cīragumba (I)

ဥပဋ္ဌာကကုလံ ဂန္ဓာ ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ သရီရံ အာဝိသိတ္ဝာ ပီဠံ ဇနေသိ။ အထဿ တိကိစ္ဆာနိမိတ္တံ သန္နိပတိတေ ဉာတကေ အာဟ “သစေ သွေ ထေရဿ ဧဝရူပံ နာမ ပါယာသံ ပဋိယာဒေထ၊ တံ မုဉ္စိဿာမီ”တိ။ တေ “တယာ အဝုတ္တေပိ မယံ ထေရာနံ နိဗ္ဗဒ္ဓံ ဘိက္ခံ ဒေမာ’’တိ ဝတ္ဝာ ဒုတိယဒိဝသေ တထာရူပံ ပါယာသံ ပဋိယာဒိယိ˚သု။

မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ပါတောဝ အာဂန္ဓာ “အာဝုသော ယာဝ အဟံ ပိဏ္ဍာယ စရိတ္ဝာ အာဂစ္ဆာမိ၊ တာဝ ဣဓေဝ ဟောဟီ’’တိ ဝတ္ဝာ ဂါမံ ပါဝိသိ။ တေ မနုဿာ ပစ္စုဂ္ဂန္ဓာ ထေရဿ ပတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ ပါယာသဿ ပူရေတ္ဝာ အဒံသု။ ထေရော ဂမနာကာရံ ဒဿေသိ။ တေ “ဘုဉ္ဇထ ဘန္တေ တုမ္ဟေ၊ အပရမ္ပိ ဒဿာမာ’’တိ ထေရံ ဘောဇေတ္ဝာ ပုန ပတ္တပူရံ အဒံသု။ ထေရော ဂန္ဓာ “ဟန္ဒာဝုသော သာရိပုတ္တ ပရိဘုဉ္ဇာ’’တိ ဥပနာမေသိ။ ထေရောပိ တံ ဒိသ္ဝာ “အတိမနာပေါ ပါယာသော၊ ကထံ နု ခေါ ဥပ္ပန္နော’’တိ စိန္တေန္တော တဿ ဥပ္ပတ္တိမူလံ ဒိသ္ဝာ အာဟ ‘‘အာဝုသော[၁] မောဂ္ဂလ္လာန အပရိဘောဂါရဟော[၂] ပိဏ္ဍပါတော’’တိ။ သောပါယသ္မာ “မာဒိသေန နာမ အာဘတံ ပိဏ္ဍပါတံ န ပရိဘုဉ္ဇတီ’’တိ စိတ္တမ္ပိ အနုပ္ပါဒေတ္ဝာ ဧကော၀ေနေန၀ ပတ္တံ မုခ၀ဋ္ဋိယံ ဂဟေတ္ဝာ ဧကမန္တေ နိက္ခုဇ္ဇေသိ။ ပါယာသဿ သဟ ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌာနာ ထေရဿ အာဗာဓော အန္တရဓာယိ၊ တတော ပဋ္ဌာယ ပဉ္စစတ္တာလီသ ဝဿာနိ[၃] န ပုန ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ အာဟ “အာဝုသော ဝစီဝိညတ္တိ˚ နိဿာယ ဥပ္ပန္နော ပါယာသော အန္တေသု နိက္ခမိတ္ဝာ ဘူမိယံ စရန္တေသုပိ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ အယုတ္တရူပေါ’’တိ။ ဣမဉ္စ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

‘‘ဝစီဝိညတ္တိဝိပ္ဖါရာ၊ ဥပ္ပန္နံ မဓုပါယသံ[၄]။
သစေ ဘုတ္တော ဘဝေယျာဟံ၊ သာဇီဝေါ ဂရဟိတော မမ။

ယဒိပိ မေ အန္တဂုဏံ၊ နိက္ခမိတ္ဝာ ဗဟိ စရေ။
နေ၀ ဘိန္ဒေယ္ယံ အာဇီဝံ၊ စဇမာနောပိ ဇီဝိတံ။

အာရာဓေမိ သကံ စိတ္တံ၊ ဝိ၀ဇ္ဇေမိ အနေသနံ။
နာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပဋိကုဋ္ဌံ၊ ကာဟာမိ စ အနေသန’’န္တိ။

စိရဂုမ္ဗ[၅]ဝါသိကအမ္ဗခါဒကမဟာတိဿတ္ထေရ၀တ္ထုပိ စေတ္ထ ကထေတဗ္ဗံ။ ဧ၀ံ သဗ္ဗထာပိ။

၁-ဟရာဝုသော (သျာ၊က-သီ) ၂-အပရိဘောဂါရဟောယံ (က-သီ) ၃-စတ္တာဠီသ၀ဿာနိ (က-သီ)
၄-မဓုပါယာသံ (ဋ္ဌ၊က) ၅-စိ၀ဂဂုမ္ဗ (သီ၊သျာ)၊ စိရဂုမ္ဗ (ဋ္ဌ)

“Anesanāya cittampi, ajanetvā vicakkhaṇo.
Ājīvaṁ parisodheyya, saddhāpabbajito yatī”ti.

Yathā ca vīriyena ājīvapārisuddhi, tathā **paccayasannissitasīlaṁ** paññāya sampādetabbaṁ. **Paññāsādhanaṁ** hi taṁ, paññavato paccayesu ādīnavānisaṁsadassanasamatthabhāvato. Tasmā pahāya paccayagedhaṁ dhammena samena uppanne paccaye yathāvuttena vidhinā paññāya paccavekkhitvā paribhuñjantena sampādetabbaṁ.

Tattha duvidhaṁ paccavekkhaṇaṁ paccayānaṁ paṭilābhakāle, paribhogakāle ca. Paṭilābhakālepi hi dhātuvasena vā paṭikūlavasena vā paccavekkhitvā ṭhapitāni cīvarādīni tato uttari[1] paribhuñjantassa anavajjova paribhogo, paribhogakālepi. Tatrāyaṁ sanniṭṭhānakaro vinicchayo—

Cattāro hi paribhogā theyyaparibhogo, iṇaparibhogo, dāyajjaparibhogo, sāmiparibhogoti. Tatra saṁghamajjhepi nisīditvā paribhuñjantassa dussīlassa paribhogo **theyyaparibhogo** nāma. Sīlavato apaccavekkhitvā[2] paribhogo **iṇaparibhogo** nāma. Tasmā cīvaraṁ paribhoge paribhoge paccavekkhitabbaṁ, piṇḍapāto ālope ālope, tathā asakkontena purebhattapacchābhattapurimayāmamajjhimayāmapacchimayāmesu. Sacassa apaccavekkhatova aruṇaṁ uggacchati, iṇaparibhogaṭṭhāne tiṭṭhati. Senāsanampi paribhoge paribhoge paccavekkhitabbaṁ. Bhesajjassa paṭiggahaṇehi paribhogepi satipaccayatāva vaṭṭati. Evaṁ santepi paṭiggahaṇe satiṁ katvā paribhoge akarontasseva āpatti, paṭiggahaṇe pana satiṁ akatvā paribhoge karontassa anāpatti.

Catubbidhā hi suddhi desanāsuddhi, saṁvarasuddhi, pariyeṭṭhisuddhi, paccavekkhaṇasuddhīti. Tattha **desanāsuddhi** nāma pātimokkhasaṁvarasīlaṁ. Tañhi desanāya sujjhanato desanāsuddhīti vuccati. **Saṁvarasuddhi** nāma indriyasaṁvarasīlaṁ. Tañhi “na puna evaṁ karissāmī”ti cittādhiṭṭhānasaṁvareneva sujjhanato saṁvarasuddhīti vuccati. **Pariyeṭṭhisuddhi** nāma ājīvapārisuddhisīlaṁ. Tañhi anesanaṁ pahāya dhammena samena paccaye uppādentassa pariyesanāya suddhattā

1. Uttariṁ (Sī, Syā) 2. Apaccavekkhita (Sī, Syā)

“အနေသနာယ စိတ္တမ္ပိ၊ အဇနေတ္ဝာ ဝိစက္ခဏော။
အာဇီဝံ ပရိသောဓေယ္ယ၊ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတော ယတီ”တိ။

ယထာ စ ဝိရိယေန အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ၊ တထာ **ပစ္စယသန္နိဿိတသီလံ** ပညာယ သမ္ပာဒေတဗ္ဗံ။ **ပညာသာဓနံ** ဟိ တံ၊ ပညဝတော ပစ္စယေသု အာဒီနဝါနိသံသ-ဒဿနသမတ္ထဘာဝတော။ တသ္မာ ပဟာယ ပစ္စယဂေဓံ ဓမ္မေန သမေန ဥပ္ပန္နေ ပစ္စယေ ယထာဝုတ္တေန ဝိဓိနာ ပညာယ ပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာ ပရိဘုဉ္ဇန္တေန သမ္ပာဒေတဗ္ဗံ။

တတ္ထ ဒုဝိဓံ ပစ္စဝေက္ခဏံ ပစ္စယာနံ ပဋိလာဘကာလေ, ပရိဘောဂကာလေ စ။ ပဋိလာဘကာလေပိ ဟိ ဓာတုဝသေန ဝါ ပဋိကူလဝသေန ဝါ ပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာ ဌပိတာနိ စီဝရာဒီနိ တတော ဥတ္တရိ[1] ပရိဘုဉ္ဇန္တဿ အနဝဇ္ဇော ပရိဘောဂေါ၊ ပရိဘောဂကာလေပိ။ တတြာယံ သန္နိဋ္ဌာနကရော ဝိနိစ္ဆယော—

စတ္တာရော ဟိ ပရိဘောဂါ ထေယ္យပရိဘောဂေါ, ဣဏပရိဘောဂေါ, ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂေါ, သာမိပရိဘောဂေါတိ။ တတြ သံဃမဇ္ဈေပိ နိသီဒိတ္ဝာ ပရိဘုဉ္ဇန္တဿ ဒုဿီလဿ ပရိဘောဂေါ **ထေယ္យပရိဘောဂေါ** နာမ။ သီလဝတော အပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာ[2] ပရိဘောဂေါ **ဣဏပရိဘောဂေါ** နာမ။ တသ္မာ စီဝရံ ပရိဘောဂေ ပရိဘောဂေ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗံ၊ ပိဏ္ဍပါတော အာလောပေ အာလောပေ၊ တထာ အသက္ကောန္တေန ပုရေဘတ္တပစ္ဆာဘတ္တပုရိမယာမ-မဇ္ဈိမယာမပစ္ဆိမယာမေသု။ သစဿ အပစ္စဝေက္ခတော၁ အရုဏံ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၊ ဣဏပရိဘောဂဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌတိ။ သေနာသနမ္ပိ ပရိဘောဂေ ပရိဘောဂေ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗံ။ ဘေသဇ္ဇဿ ပဋိဂ္ဂဟဏေပိ ပရိဘောဂေပိ သတိပစ္စယတာဝ ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝံ သန္တေပိ ပဋိဂ္ဂဟဏေ သတိံ ကတ္ဝာ ပရိဘောဂေ အကရောန္တဿေဝ အာပတ္တိ၊ ပဋိဂ္ဂဟဏေ ပန သတိံ အကတ္ဝာ ပရိဘောဂေ ကရောန္တဿ အနာပတ္တိ။

စတုဒ္ဓိဓော ဟိ သုဒ္ဓိ ဒေသနာသုဒ္ဓိ, သံဝရသုဒ္ဓိ, ပရိယေဋ္ဌိသုဒ္ဓိ, ပစ္စဝေက္ခဏ-သုဒ္ဓိတိ။ တတ္ထ **ဒေသနာသုဒ္ဓိ** နာမ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ။ တဉ္ဒိ ဒေသနာယ သုဇ္ဈနတော ဒေသနာသုဒ္ဓိတိ ဝုစ္စတိ။ **သံဝရသုဒ္ဓိ** နာမ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလံ။ တဉ္ဒိ“န ပုန ဧဝံ ကရိဿာမိ”တိ စိတ္တာဓိဋ္ဌာနသံဝရေနေဝ သုဇ္ဈနတော သံဝရ-သုဒ္ဓိတိ ဝုစ္စတိ။ **ပရိယေဋ္ဌိသုဒ္ဓိ** နာမ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ တဉ္ဒိ အနေသနံ ပဟာယ ဓမ္မေန သမေန ပစ္စယေ ဥပ္ပါဒေန္တဿ ပရိယေသနာယ သုဒ္ဓတ္တာ

၁-ဥတ္တရိံ (သီ၊ သျာ) ၂-အပစ္စဝေက္ခိတ (သီ၊ သျာ)

pariyeṭṭhisuddhīti vuccati. **Paccavekkhaṇasuddhi** nāma paccayasannissitasīlaṁ[1]. Tañhi vuttappakārena paccavekkhaṇena sujjhanato paccavekkhaṇasuddhīti vuccati. Tena vuttaṁ "paṭiggahaṇe pana satiṁ akatvā paribhoge karontassa anāpattī"ti.

Sattannaṁ sekkhānaṁ paccayaparibhogo **dāyajjaparibhogo** nāma. Te hi Bhagavato puttā, tasmā pitusantakānaṁ paccayānaṁ dāyādā hutvā te paccaye paribhuñjanti. Kiṁpanete Bhagavato paccaye paribhuñjanti, udāhu gihīnaṁ paccaye paribhuñjantīti. Gihīhi dinnāpi Bhagavatā anuññātattā Bhagavato santakā honti, tasmā Bhagavato paccaye paribhuñjantīti veditabbā. Dhammadāyādasuttañcettha sādhakaṁ.

Khīṇāsavānaṁ paribhogo **sāmiparibhogo** nāma. Te hi taṇhāya dāsabyaṁ atītattā sāmino hutvā paribhuñjanti.

Imesu paribhogesu sāmiparibhogo ca dāyajjaparibhogo ca sabbesaṁ vaṭṭati. Iṇaparibhogo na vaṭṭati. Theyyaparibhoge kathāyeva natthi. Yo panāyaṁ sīlavato paccavekkhitaparibhogo, so iṇaparibhogassa paccanīkattā āṇaṇyaparibhogo vā hoti, dāyajjaparibhogeyeva vā saṅgahaṁ gacchati. Sīlavāpi hi imāya sikkhāya samannāgatattā sekkhotveva saṅkhyaṁ gacchati. Imesu pana paribhogesu yasmā sāmiparibhogo aggo, tasmā taṁ patthayamānena bhikkhunā vuttappakārāya paccavekkhaṇāya paccavekkhitvā paribhuñjantena paccayasannissitasīlaṁ sampādetabbaṁ. Evaṁ karonto hi kiccakārī hoti. Vuttampi cetaṁ—

"Piṇḍaṁ vihāraṁ sayanāsanañca,
Āpañca saṅghāṭirajūpavāhanaṁ[2].
Sutvāna dhammaṁ sugatena desitaṁ,
Saṅkhāya seve varapaññasāvako.

1. Paccayaparibhogasannissitasīlaṁ (Syā, Ka)
2. Rajappavāhanaṁ (I) rajuppavāhanaṁ (Ka)

ပရိယေဋ္ဌိသုဒ္ဓိတိ ဝုစ္စတိ။ **ပစ္စဝေက္ခဏသုဒ္ဓိ** နာမ ပစ္စယသန္နိဿိတသီလံ[1]။ တဉ္စိ ဝုတ္တပ္ပကာရေန ပစ္စဝေက္ခဏေန သုဇ္ဈနတော ပစ္စဝေက္ခဏသုဒ္ဓိတိ ဝုစ္စတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ပဋိဂ္ဂဟဏေ ပန သတိံ အကတ္ဝာ ပရိဘောဂေ ကရောန္တဿ အနာပတ္တီ"တိ။

သတ္တန္နံ သေက္ခာနံ ပစ္စယပရိဘောဂေါ **ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂေါ** နာမ။ တေ ဟိ ဘဂဝတော ပုတ္တာ၊ တသ္မာ ပိတုသန္တကာနံ ပစ္စယာနံ ဒါယာဒါ ဟုတ္ဝာ တေ ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ ကိံပနေတေ ဘဂဝတော ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ ဥဒါဟု ဂိဟီနံ ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇန္တီတိ။ ဂိဟီဟိ ဒိန္နာပိ ဘဂဝတာ အနုညာတတ္တာ ဘဂဝတော သန္တကာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ ဘဂဝတော ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဓမ္မဒါယာဒသုတ္တဉ္စေတ္ထ သာဓကံ။

ခီဏာသဝါနံ ပရိဘောဂေါ **သာမိပရိဘောဂေါ** နာမ။ တေ ဟိ တဏှာယ ဒါသဗျံ အတီတတ္တာ သာမိနော ဟုတ္ဝာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။

ဤမေသု ပရိဘောဂေသု သာမိပရိဘောဂေါ စ ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂေါ စ သဗ္ဗေသံ ဝဋ္ဋတိ။ ဤဏပရိဘောဂေါ န ဝဋ္ဋတိ။ ထေယျပရိဘောဂေ ကထာယေဝ နတ္ထိ။ ယော ပနာယံ သီလဝတော ပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေါ၊ သော ဤဏပရိဘောဂသဒိသ ပစ္စနီကတ္တာ အာဏဏျပရိဘောဂေါ ဝါ ဟောတိ၊ ဒါယဇ္ဇ-ပရိဘောဂေယေဝ ဝါ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ သီလဝါပိ ဟိ ဤမာယ သိက္ခာယ သမန္နာဂတတ္တာ သေက္ခောတ္ဝေဝ သင်္ခ်ံ ဂစ္ဆတိ။ ဤမေသု ပန ပရိဘောဂေသု ယသ္မာ သာမိပရိဘောဂေါ အဂ္ဂေါ၊ တသ္မာ တံ ပတ္ထယမာနေန ဘိက္ခုနာ ဝုတ္တပ္ပကာရာယ ပစ္စဝေက္ခဏာယ ပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာ ပရိဘုဉ္ဇနေန ပစ္စယသန္နိဿိတ-သီလံ သမ္ပာဒေတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ကရောန္တော ဟိ ကိစ္စကာရီ ဟောတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"ပိဏ္ဍံ ဝိဟာရံ သယနာသနဉ္စ၊
အာပဉ္စ သင်္ဃာဋိရဇူပဝါဟနံ[2]။
သုတ္ဝာန ဓမ္မံ သုဂတေန ဒေသိတံ၊
သင်္ခါယ သေဝေ ဝရပညသာဝကော။

၁-ပစ္စယပရိဘောဂသန္နိဿိတသီလံ (သျာ၊က) ၂-ရဇပ္ပဝါဟနံ (ဋီ) ရဇုပ္ပဝါဟနံ (က)

Tasmā hi piṇḍe sayanāsane ca,
Āpe ca saṅghāṭirajūpavāhane.
Etesu dhammesu anūpalitto,
Bhikkhu yathā pokkhare vāribindu[1].

Kālena laddhā parato anuggahā,
Khajjesu bhojjesu ca sāyanesu ca.
Mattaṁ sa[2] jaññā satataṁ upaṭṭhito,
Vaṇassa ālepanarūhane yathā.

Kantāre puttamaṁsaṁva, akkhassabbhañjanaṁ yathā.
Evaṁ āhāre[3] āhāraṁ, yāpanatthamamucchito”ti.

Imassa ca paccayasannissitasīlassa paripūrakāritāya Bhāgineyyasaṁgharakkhitasāmaṇerassa vatthu kathetabbaṁ. So hi sammā paccavekkhitvā paribhuñji. Yathāha—

“Upajjhāyo maṁ bhuñjamānaṁ, sālikūraṁ sunibbutaṁ.
Mā heva tvaṁ sāmaṇera, jīvhaṁ jhāpesi asaññato.

Upajjhāyassa vaco sutvā, saṁvegamalabhiṁ tadā.
Ekāsane nisīditvā, arahattaṁ apāpuṇiṁ.

Sohaṁ paripuṇṇasaṅkappo, cando pannaraso yathā.
Sabbāsavaparikkhīṇo, natthi dāni punabbhavo”ti.

“Tasmā aññopi dukkhassa, patthayanto parikkhayaṁ.
Yoniso paccavekkhitvā, paṭisevetha paccaye”ti.

Evaṁ pātimokkhasaṁvarasīlādivasena catubbidhaṁ.

Paṭhamasīlapañcaka

20. Pañcavidhakoṭṭhāsassa paṭhamapañcake anupasampannasīlādivasena attho veditabbo. Vuttañhetaṁ paṭisambhidāyaṁ—

---

1. Khu 1. 337 piṭṭhe.
2. Mattaṁso (Syā, I) mattaso (Ka)
3. Āhare (I, Ka) āhari (Sī, Syā)

တသ္မာ ဟိ ပိဏ္ဍေ သယနာသနေ စ၊
အာပေ စ သဃ်ာဋိရဇူပဝါဟနေ။
ဧတေသု ဓမ္မေသု အနူပလိတ္တော၊
ဘိက္ခု ယထာ ပေါက္ခရေ ဝါရိဗိန္ဒု[1]။

ကာလေန လဒ္ဓါ ပရတော အနုဂ္ဂဟာ၊
ခဇ္ဇေသု ဘောဇ္ဇေသု စ သာယနေသု စ။
မတ္တံ သ[2] ဇညာ သတတံ ဥပဋ္ဌိတော၊
ဝဏ်ဿ အာလေပနရူဟနေ ယထာ။

ကန္တာရေ ပုတ္တမံသံဝ၊ အက္ခဿဗ္ဘဉ္ဇနံ ယထာ။
ဧဝံ အာဟာရေ[3] အာဟာရံ၊ ယာပနတ္ထမမုစ္ဆိတော”တိ။

ဤမဿ စ ပစ္စယသန္နိဿိတသီလဿ ပရိပူရကာရိတာယ ဘာဂိနေယ္ယ-သံဃရက္ခိတသာမဏေရဿ ဝတ္ထု ကထေတဗ္ဗံ။ သော ဟိ သမ္မာ ပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာ ပရိဘုဉ္ဇိ။ ယထာဟ—

“ဥပဇ္ဈာယော မံ ဘုဉ္ဇမာနံ၊ သာလိကူရံ သုနိဗ္ဗုတံ။
မာ ဟေဝ တွံ သာမဏေရ၊ ဇိဝှံ ဈာပေသိ အသညတော။

ဥပဇ္ဈာယဿ ဝစော သုတ္ဝာ၊ သံဝေဂမလဘိ’ံ တဒါ။
ကောသနေ နိသီဒိတ္ဝာ၊ အရဟတ္တံ အပါပုဏိ’ံ။

သောဟံ ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပေါ၊ စန္ဒော ပန္နရသော ယထာ။
သဗ္ဗာသဝပရိက္ခီဏော၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါ”တိ။

“တသ္မာ အညောပိ ဒုက္ခဿ၊ ပတ္ထယန္တော ပရိက္ခယံ။
ယောနိသော ပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာ၊ ပဋိသေဝေထ ပစ္စယေ”တိ။

ဧဝံ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလာဒိဝသေန စတုဗ္ဗိဓံ။

ပဌမသီလပဉ္စက

၂၀။ ပဉ္စဝိဓကောဋ္ဌာသဿ ပဌမပဉ္စကေ အနုပသမ္ပန္နသီလာဒိဝသေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ—

၁–ခု ၁-၃၃၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂–မတ္တံသော (သျာ၊ ဋ္ဌ) မတ္တသော (က)
၃–အာဟာရေ (ဋ္ဌ၊ က) အာဟာရိ (သီ၊ သျာ)

Katamaṁ pariyantapārisuddhisīlaṁ. Anupasampannānaṁ pariyantasikkhāpadānaṁ, idaṁ pariyantapārisuddhisīlaṁ. Katamaṁ apariyantapārisuddhisīlaṁ. Upasampannānaṁ apariyantasikkhāpadānaṁ, idaṁ apariyantapārisuddhisīlaṁ. Katamaṁ paripuṇṇapārisuddhisīlaṁ. Puthujjanakalyāṇakānaṁ kusaladhamme yuttānaṁ sekkhapariyante paripūrakārīnaṁ kāye ca jīvite ca anapekkhānaṁ pariccattajīvitānaṁ, idaṁ paripuṇṇapārisuddhisīlaṁ. Katamaṁ aparāmaṭṭhapārisuddhisīlaṁ. Sattannaṁ sekkhānaṁ, idaṁ aparāmaṭṭhapārisuddhisīlaṁ. Katamaṁ paṭippassaddhipārisuddhisīlaṁ. Tathāgatasāvakānaṁ khīṇāsavānaṁ Paccekabuddhānaṁ Tathāgatānaṁ arahantānaṁ Sammāsambuddhānaṁ, idaṁ paṭippassaddhipārisuddhisīlan”ti[1].

Tattha anupasampannānaṁ sīlaṁ gaṇanavasena sapariyantattā **pariyantapārisuddhisīlan**ti veditabbaṁ. Upasampannānaṁ—

> “Nava koṭisahassāni, asīti[2]satakoṭiyo.
> Paññāsa[3]satasahassāni, chattiṁsā ca punāpare.
>
> Ete saṁvaravinayā, Sambuddhena pakāsitā.
> Peyyālamukhena niddiṭṭhā, sikkhā vinayasaṁvare”ti—

Evaṁ gaṇanavasena sapariyantampi anavasesavasena samādānabhāvañca lābhayasañāti-aṅgajīvitavasena adiṭṭhapariyantabhāvañca sandhāya **apariyantapārisuddhisīlan**ti vuttaṁ[4], Ciragumbavāsika-ambakhādakamahātissattherassa sīlamiva. Tathā hi so āyasmā—

> “Dhanaṁ caje [5]aṅgavarassa hetu[5],
> Aṅgaṁ caje jīvitaṁ rakkhamāno.
> Aṅgaṁ dhanaṁ jīvitañcāpi sabbaṁ,
> Caje naro dhammamanussaranto”ti—

Imaṁ sappurisānussatiṁ avijahanto jīvitasaṁsayepi sikkhāpadaṁ avītikkamma tadeva apariyantapārisuddhisīlaṁ nissāya upāsakassa piṭṭhigatova arahattaṁ pāpuṇi. Yathāha—

> “Na pitā napi te mātā, na ñāti[6] napi bandhavo[7].
> Karote’tādisaṁ kiccaṁ, sīlavantassa kāraṇā.

---

1. Khu 9. 41 paṭisambhidāyaṁ.
2. Asītiṁ (Sī)
3. Paññāsaṁ (Sī)
4. Veditabbaṁ (Sī, Syā, I)
5-5. Yo pana aṅgahetu (Sī)
6. Na ñātī (Sī, Ka)
7. Napi bandhavā (Syā, Ka)

“ကတမံ ပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ အနုပသမ္ပန္နာနံ ပရိယန္တသိက္ခာပဒါနံ၊ ဣဒံ ပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ ကတမံ အပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ ဥပသမ္ပန္နာနံ အပရိယန္တသိက္ခာပဒါနံ၊ ဣဒံ အပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ ကတမံ ပရိပုဏ္ဏပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ ပုထုဇ္ဇနကလ္လာဏကာနံ ကုသလဓမ္မေ ယုတ္တာနံ သေက္ခပရိယန္တေ ပရိပူရကာရီနံ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ အနပေက္ခာနံ ပရိစ္စတ္တဇီဝိတာနံ၊ ဣဒံ ပရိပုဏ္ဏပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ ကတမံ အပရာမဋ္ဌပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ သတ္တန္နံ သေက္ခာနံ၊ ဣဒံ အပရာမဋ္ဌပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ ကတမံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ တထာဂတသာဝကာနံ ခီဏာသဝါနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ တထာဂတာနံ အရဟန္တာနံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ၊ ဣဒံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပါရိသုဒ္ဓိသီလ”န္တိ[1]။

တတ္ထ အနုပသမ္ပန္နာနံ သီလံ ဂဏနဝသေန သပရိယန္တတ္တာ **ပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလန္တိ** ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဥပသမ္ပန္နာနံ—

> “နဝ ကောဋိသဟဿာနိ၊ အသီတိ[2]သတကောဋိယော။
> ပညာသ[3]သတသဟဿာနိ၊ ဆတ္တိံသာ စ ပုနာပရေ။
>
> ဧတေ သံဝရဝိနယာ၊ သမ္ဗုဒ္ဓေန ပကာသိတာ။
> ပေယ္യာလမုခေန နိဒ္ဒိဋ္ဌာ၊ သိက္ခာ ဝိနယသံဝရေ’’တိ—

ဧဝံ ဂဏနဝသေန သပရိယန္တမ္ပိ အနဝသေသဝသေန သမာဒါနဘာဝဉ္စ လာဘယသဉာတိအင်္ဂဇီဝိတဝသေန အဒိဋ္ဌပရိယန္တဘာဝဉ္စ သန္ဓာယ **အပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလန္တိ** ဝုတ္တံ[4]၊ စိရဂုမ္ဗဝါသိကအမ္ဗခါဒကမဟာတိဿထေရဿ သီလမိဝ။ တထာ ဟိ သော အာယသ္မာ—

> “ဓနံ စဇေ [5]အင်္ဂဝရဿ ဟေတု[5]၊ အင်္ဂံ စဇေ ဇီဝိတံ ရက္ခမာနော။
> အင်္ဂံ ဓနံ ဇီဝိတမ္ပါဝိ သဗ္ဗံ၊ စဇေ နရော ဓမ္မမနုဿရန္တော”တိ—

ဣမံ သပ္ပုရိသာနုဿတိံ အဝိဇဟန္တော ဇီဝိတသံသယေပိ သိက္ခာပဒံ အဝီတိက္ကမ္မ တဒေဝ အပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလံ နိဿာယ ဥပါသကဿ ပိဋ္ဌိဂတောဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ယထာဟ—

> “န ပိတာ နပိ တေ မာတာ၊ န ဉာတိ[6] နပိ ဗန္ဓဝေါ[7]။
> ကရောတေ’တာဒိသံ ကိစ္စံ၊ သီလဝန္တဿ ကာရဏာ။

၁-ခု ၉-၄၁ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ။
၂-အသီတိံ (သီ)
၃-ပညာသံ (သီ)
၄-ဝေဒိတဗ္ဗံ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ)
၅-၅ ယော ပန အင်္ဂဟေတု (သီ)
၆-န ဉာတီ (သီ၊ က)
၇-နပိ ဗန္ဓဝါ (သျာ၊ က)

Saṁvegaṁ janayitvāna, sammasitvāna yoniso.
Tassa piṭṭhigato santo, arahattaṁ apāpuṇī”ti[1].

Puthujjanakalyāṇakānaṁ sīlaṁ upasampadato paṭṭhāya sudhotajātimaṇi viya suparikammakatasuvaṇṇaṁ viya ca atiparisuddhattā cittuppādamattakenapi malena virahitaṁ arahattasseva padaṭṭhānaṁ hoti, tasmā **paripuṇṇapārisuddhī**ti vuccati, Mahāsaṁgharakkhitabhāgineyya-saṁgharakkhitattherānaṁ viya.

Mahāsaṁgharakkhitattheraṁ kira atikkantasaṭṭhivassaṁ maraṇamañce nipannaṁ bhikkhusaṁgho lokuttarādhigamaṁ pucchi. Thero “natthi me lokuttaradhammo”ti āha. Athassa upaṭṭhāko daharabhikkhu āha “bhante tumhe parinibbutāti samantā dvādasayojanā manussā sannipatitā, tumhākaṁ puthujjanakālakiriyāya mahājanassa vippaṭisāro bhavissatī”ti. Āvuso ahaṁ “Metteyyaṁ Bhagavantaṁ passissāmī”ti na vipassanaṁ paṭṭhapesiṁ. Tena hi maṁ nisīdāpetvā okāsaṁ karohīti. So theraṁ nisīdāpetvā bahi nikkhanto. Thero tassa saha nikkhamanāva[2] arahattaṁ patvā accharikāya saññaṁ adāsi. Saṁgho sannipatitvā āha “bhante evarūpe maraṇakāle lokuttaradhammaṁ nibbattentā dukkaraṁ karitthā”ti. Nāvuso etaṁ dukkaraṁ, apica vo dukkaraṁ ācikkhissāmi—“ahaṁ āvuso pabbajitakālato paṭṭhāya asatiyā aññāṇapakataṁ kammaṁ nāma na passāmī”ti[3]. Bhāgineyyopissa paññāsavassakāle evameva arahattaṁ pāpuṇīti.

“Appassutopi ce hoti, sīlesu asamāhito.
Ubhayena naṁ garahanti, sīlato ca sutena ca.

Appassutopi ce hoti, sīlesu susamāhito.
Sīlato naṁ pasaṁsanti, tassa[4] sampajjate sutaṁ.

Bahussutopi ce hoti, sīlesu asamāhito.
Sīlato naṁ garahanti, nāssa[5] sampajjate sutaṁ.

Bahussutopi ce hoti, sīlesu susamāhito.
Ubhayena naṁ pasaṁsanti, sīlato ca sutena ca.

1. Apāpuṇinti (I) 2. Saha bahi nikkhamanāva (Sī) 3. Na sarāmīti (Sī, Syā)
4. Nāssa (Sī, Syā, Ka) Ṭīkā ca, Aṁ-Ṭṭha ca passitabbā.
5. Tassa (Sī, Syā, Ka) Ṭīkā ca, Aṁ-Ṭṭha ca passitabbā.

သံဝေဂံ ဇနယိတ္ဝာန၊ သမ္မသိတ္ဝာန ယောနိသော။
တဿ ပိဋ္ဌိဂတော သန္တော၊ အရဟတ္တံ အပါပုဏီ''တိ[1]။

ပုထုဇ္ဇနကလ္យာဏကာနံ သီလံ ဥပသမ္ပဒတော ပဋ္ဌာယ သုဓောတဇာတိ-မဏိ ဝိယ သုပရိကမ္မကတသုဝဏ္ဏံ ဝိယ စ အတိပရိသုဒ္ဓတ္တာ စိတ္တုပ္ပါဒမတ္တကေနပိ မလေန ဝိရဟိတံ အရဟတ္တဿေဝ ပဒဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ တသ္မာ **ပရိပုဏ္ဏပါရိ-သုဒ္ဓီ**တိ ဝုစ္စတိ၊ မဟာသံဃရက္ခိတဘာဂိနေယ္យသံဃရက္ခိတထေရာနံ ဝိယ။

မဟာသံဃရက္ခိတထေရံ ကိရ အတိက္ကန္တသဋ္ဌိဝဿံ မရဏမဉ္စေ နိပန္နံ ဘိက္ခု-သံဃော လောကုတ္တရာဓိဂမံ ပုစ္ဆိ။ ထေရော “နတ္ထိ မေ လောကုတ္တရဓမ္မော”တိ အာဟ။အထဿ ဥပဋ္ဌာကော ဒဟရဘိက္ခု အာဟ “ဘန္တေ တုမ္ဟေ ပရိနိဗ္ဗုတာတိ သမန္တာ ဒွါဒသယောဇနာ မနုဿာ သန္နိပတိတာ၊ တုမှာကံ ပုထုဇ္ဇနကာလ-ကိရိယာယ မဟာဇနဿ ဝိပ္ပဋိသာရော ဘဝိဿတီ”တိ။ အာဝုသော အဟံ “မေတ္တေယ္យံ ဘဂဝန္တံ ပဿိဿာမီ”တိ န ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေသိံ။ တေန ဟိ မံ နိသီဒါပေတ္ဝာ ဩကာသံ ကရောဟီတိ။ သော ထေရံ နိသီဒါပေတ္ဝာ ဗဟိ နိက္ခန္တော။ ထေရော တဿ သဟ နိက္ခမနာဝ[2] အရဟတ္တံ ပတ္တော အစ္ဆရိကာယ သညံ အဒါသိ။ သံဃော သန္နိပတိတ္ဝာ အာဟ “ဘန္တေ ဝေရုပေ မရဏကာလေ လောကုတ္တရမဉ္စ နိဗ္ဗတ္တေန္တာ ဒုက္ကရံ ကရိတ္ထာ''တိ။ နာဝုသော ဧတံ ဒုက္ကရံ၊ အဝိစ ဝေါ ဒုက္ကရံ အာစိက္ခိဿာမိ—“အဟံ အာဝုသော ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ အသတိယာ အညာဏပကတံ ကမ္မံ နာမ န ပဿာမီ”တိ[3]။ ဘာဂိ-နေယ္ယောပိဿ ပညာသဝဿကာလေ ဧဝမေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏီတိ။

“အပ္ပဿုတောပိ စေ ဟောတိ၊ သီလေသု အသမာဟိတော။
ဥဘယေန နံ ဂရဟန္တိ၊ သီလတော စ သုတေန စ။

အပ္ပဿုတောပိ စေ ဟောတိ၊ သီလေသု သုသမာဟိတော။
သီလတော နံ ပသံသန္တိ၊ တဿ[ဂ] သမ္ပဇ္ဇတေ သုတံ။

ဗဟုဿုတောပိ စေ ဟောတိ၊ သီလေသု အသမာဟိတော။
သီလတော နံ ဂရဟန္တိ၊ နာဿ[ဃ] သမ္ပဇ္ဇတေ သုတံ။

ဗဟုဿုတောပိ စေ ဟောတိ၊ သီလေသု သုသမာဟိတော။
ဥဘယေန နံ ပသံသန္တိ၊ သီလတော စ သုတေန စ။

၁-အပါပုဏိန္တိ (ဋီ) ၂-သဟ ဗဟိ နိက္ခမနာဝ (သီ) ၃-န သရာမီတိ (သီ၊ သျာ)
၄-နာဿ၊ ၅-တဿ (သီ၊ သျာ၊ က) ဋီကာ စ, အံ-ဋ္ဌကထာ စ ပဿိတဗ္ဗာ။

Bahussutaṁ dhammadharaṁ, sappaññaṁ Buddhasāvakaṁ.
Nekkhaṁ jambonadasseva, ko taṁ ninditumarahati.
Devāpi naṁ pasaṁsanti, brahmunāpi pasaṁsito”ti[1].

Sekkhānaṁ pana sīlaṁ diṭṭhivasena aparāmaṭṭhattā, puthujjanānaṁ vā pana rāgavasena[2] aparāmaṭṭhasīlaṁ **aparāmaṭṭhapārisuddhī**ti veditabbaṁ, Kuṭumbiyaputtatissattherassa sīlaṁ viya. So hi āyasmā tathārūpaṁ sīlaṁ nissāya arahatte patiṭṭhātukāmo verike āha—

“Ubho pādāni bhinditvā, sañña pessāmi[3] vo ahaṁ.
Aṭṭiyāmi harāyāmi, sarāgamaraṇaṁ ahan”ti[4].

“Evāhaṁ cintayitvāna, sammasitvāna yoniso.
Sampatte aruṇuggamhi, arahattaṁ apāpuṇin”ti[5].

Aññataropi mahāthero bāḷhagilāno sahatthā āhārampi paribhuñjituṁ asakkonto sake muttakarīse palipanno samparivattati, taṁ disvā aññataro daharo “aho dukkhā jīvitasaṅkhārā”ti āha. Tamenaṁ mahāthero āha “ahaṁ āvuso idāni miyyamāno saggasampattiṁ labhissāmi, natthi me ettha saṁsayo, imaṁ pana sīlaṁ bhinditvā laddhasampatti nāma sikkhaṁ paccakkhāya paṭiladdhagihibhāvasadisī”ti[6] vatvā “sīleneva saddhiṁ marissāmī”ti tattheva nipanno tameva rogaṁ sammasanto arahattaṁ patvā bhikkhusaṁghassa imāhi gāthāhi byākāsi—

“Phuṭṭhassa me aññatarena byādhinā,
Rogena bāḷhaṁ dukhitassa ruppato.
Parisussati khippamidaṁ kaḷevaraṁ.
Pupphaṁ yathā paṁsuni ātape kataṁ.

Ajaññaṁ jaññasaṅkhātaṁ, asuciṁ sucisammataṁ.
Nānākuṇapaparipūraṁ, jaññarūpaṁ apassato.

1. Aṁ 1. 313 piṭṭhe.
2. Bhavavasena (Sī, Syā)
3. Saṁyamessāmi (Sī), saññamissāmi (Syā) paññapessāmi (Ka)
4. Ahaṁ (Syā)
5. Dī-Ṭṭha 2. 399 piṭṭhe; Ma-Ṭṭha 10 sutte ca.
6. Sadisanti (Ka)

ဗဟုဿုတံ ဓမ္မဓရံ၊ သပ္ပညံ ဗုဒ္ဓသာဝကံ။
နေက္ခံ ဇမ္ဗောနဒဿေဝ၊ ကော တံ နိန္ဒိတုမရဟတိ။
ဒေဝါပိ နံ ပသံသန္တိ၊ ဗြဟ္မုနာပိ ပသံသိတော”တိ[၁]။

သေက္ခာနံ ပန သီလံ ဒိဋ္ဌိဝသေန အပရာမဋ္ဌတ္တာ၊ ပုထုဇ္ဇနာနံ ဝါ ပန ရာဂ-ဝသေန[၂] အပရာမဋ္ဌသီလံ **အပရာမဋ္ဌပါရိသုဒ္ဓီ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ကုဋုမ္ဗိယပုတ္တ-တိဿတ္ထေရဿ သီလံ ဝိယ။ သော ဟိ အာယသ္မာ တထာရူပံ သီလံ နိဿာယ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာတုကာမော ဝေရိကေ အာဟ—

“ဥဘော ပါဒါနိ ဘိန္ဒိတ္ဝာ၊ သညမေဿာမိ[၃] ဝေါ အဟံ။
အဋ္ဋိယာမိ ဟရာယာမိ၊ သရာဂမရဏံ အဟ”န္တိ[၄]။

“ဧဝါဟံ စိန္တယိတ္ဝာန၊ သမ္မသိတ္ဝာန ယောနိသော။
သမ္ပတ္တေ အရုဏုဂ္ဂမ္ဟိ၊ အရဟတ္တံ အပါပုဏိ”န္တိ[၅]။

အညတရောပိ မဟာထေရော ဗာဠှဂိလာနော သဟတ္ထာ အာဟာရမ္ပိ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ အသက္ကောန္တော သကေ မုတ္တကရီသေ ပလိပန္နော သမ္မရိဝတ္တတိ၊ တံ ဒိသ္ဝာ အညတရော ဒဟရော “အဟော ဒုက္ခာ ဇီဝိတသင်္ခါရာ”တိ အာဟ။ တမေနံ မဟာထေရော အာဟ “အဟံ အာဝုသော ဣဒါနိ မိယျမာနော သဂ္ဂသမ္ပတ္တိံ လဘိဿာမိ၊ နတ္ထိ မေ ထ္ထေ သံသယော၊ ဣမံ ပန သီလံ ဘိန္ဒိတ္ဝာ လဒ္ဓသမ္ပတ္တိ နာမ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ပဋိလဒ္ဓဂိဟိဘာဝသဒိသိ”တိ[၆] ဝတ္ဝာ “သီလေနေဝ သဒ္ဓိံ မရိဿာမိ”တိ တတ္ထေဝ နိပန္နော တမေဝ ရောဂံ သမ္မသန္တော အရဟတ္တံ ပတ္ဝာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

“ဖုဋ္ဌဿ မေ အညတရေန ဗျာဓိနာ၊
ရောဂေန ဗာဠှံ ဒုခိတဿ ရုပ္ပတော။
ပရိသုဿတိ ခိပ္ပမိဒံ ကဠေဝရံ၊
ပုပ္ဖံ ယထာ ပံသုနိ အာတပေ ကတံ။

အဇညံ ဇညသင်္ခါတံ၊ အသုစိံ သုစိသမ္မတံ။
နာနာကုဏပပရိပူရံ၊ ဇညရူပံ အပဿတော။

၁-အံ ၁-၃၁၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-သံယမေဿာမိ (သီ)၊ သညမိဿာမိ (သျာ) ပညပေဿာမိ (က)
၃-ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၉၉ ပိဋ္ဌေ၊ မ-ဋ္ဌ ၁၀-သုတ္တေစ။
၄-ဘဝဝသေန (သီ၊ သျာ)
၅-အဟံ (သျာ)
၆-သဒိသန္တိ (က)

Dhiratthu maṁ āturaṁ pūtikāyaṁ,
Duggandhiyaṁ asuci byādhidhammaṁ.
Yatthappamattā adhimucchitā pajā,
Hāpenti maggaṁ sugatūpapattiyā"ti.

Arahantādīnaṁ pana sīlaṁ sabbadarathappaṭippassaddhiyā parisuddhattā ( )[1] **paṭippassaddhipārisuddhī**ti veditabbaṁ. Evaṁ pariyantapārisuddhi-ādivasena pañcavidhaṁ.

Dutiyasīlapañcaka

Dutiyapañcake pāṇātipātādīnaṁ pahānādivasena attho veditabbo. Vuttañhetaṁ paṭisambhidāyaṁ—

"Pañca sīlāni pāṇātipātassa pahānaṁ sīlaṁ, veramaṇī sīlaṁ, cetanā sīlaṁ, saṁvaro sīlaṁ, avītikkamo sīlaṁ. Adinnādānassa. Kāmesumicchācārassa. Musāvādassa. Pisuṇāya vācāya. Pharusāya vācāya. Samphappalāpassa. Abhijjhāya. Byāpādassa. Micchādiṭṭhiyā. Nekkhammena kāmacchandassa. Abyāpādena byāpādassa. Ālokasaññāya thinamiddhassa. Avikkhepena uddhaccassa. Dhammavavatthānena vicikicchāya. Ñāṇena avijjāya. Pāmojjena aratiyā. Paṭhamena jhānena nīvaraṇānaṁ. Dutiyena jhānena vitakkavicārānaṁ. Tatiyena jhānena pītiyā. Catutthena jhānena sukhadukkhānaṁ. Ākāsānañcāyatanasamāpattiyā rūpasaññāya paṭighasaññāya nānattasaññāya. Viññāṇañcāyatanasamāpattiyā ākāsānañcāyatanasaññāya. Ākiñcaññāyatanasamāpattiyā viññāṇañcāyatanasaññāya. Nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiyā ākiñcaññāyatanasaññāya. Aniccānupassanāya niccasaññāya. Dukkhānupassanāya sukhasaññāya. Anattānupassanāya attasaññāya. Nibbidānupassanāya nandiyā. Virāgānupassanāya rāgassa. Nirodhānupassanāya samudayassa. Paṭinissaggānupassanāya ādānassa. Khayānupassanāya ghanasaññāya. Vayānupassanāya āyūhanassa. Vipariṇāmānupassanāya dhuvasaññāya. Animittānupassanāya nimittassa. Appaṇihitānupassanāya paṇidhiyā. Suññatānupassanāya abhinivesassa. Adhipaññādhammavipassanāya sārādānābhinivesassa. Yathābhūtañāṇadassanena sammohābhinivesassa. Ādīnavānupassanāya ālayābhinivesassa. Paṭisaṅkhānupassanāya appaṭisaṅkhāya. Vivaṭṭanānupassanāya saññogābhinivesassa. Sotāpattimaggena

1. (Ca) (I, Ka)

မိရတ္ထု မံ အာတုရံ ပူတိကာယံ၊ ဒုဂ္ဂန္ဓိယံ အသုစိ ဗျာဓိဓမ္မံ။
ယတ္ထပ္ပမတ္တာ အဓိမုစ္ဆိတာ ပဇာ၊ဟာပေန္တိ မဂ္ဂံ သုဂတူပပတ္တိယာ"တိ။

အရဟန္တာဒီနံ ပန သီလံ သမ္ဘဒရထပ္ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ ပရိသုဒ္ဓတ္တာ ( )[၁] **ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပါရိသုဒ္ဓီ**ဘိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိအာဒိဝသေန ပဉ္စဓိဓံ။

ဒုတိယသီလပဉ္စက

ဒုတိယပဉ္စကေ ပါဏာတိပါတာဒီနံ ပဟာနာဒိဝသေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ—

"ပဉ္စ သီလာနိ ပါဏာတိပါတဿ ပဟာနံ သီလံ, ဝေရမဏီ သီလံ, စေတနာ သီလံ, သံဝရော သီလံ, အဝီတိက္ကမော သီလံ။ အဒိန္နာဒါနဿ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရဿ။ မုသာဝါဒဿ။ ပိသုဏာယ ဝါစာယ။ ဖရုသာယ ဝါစာယ။ သမ္ဖပ္ပလာပဿ။ အဘိဇ္ဈာယ။ ဗျာပါဒဿ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ။ နေက္ခမ္မေန ကာမစ္ဆန္ဒဿ။ အဗျာပါဒေန ဗျာပါဒဿ။ အာလောကသညာယ ထိနမိဒ္ဓဿ။ အဝိက္ခေပေန ဥဒ္ဓစ္စဿ။ ဓမ္မဝဝတ္ထာနေန ဝိစိကိစ္ဆာယ။ ဉာဏေန အဝိဇ္ဇာယ။ ပါမောဇ္ဇေန အရတိယာ။ ပဌမေန ဈာနေန နီဝရဏာနံ။ ဒုတိယေန ဈာနေန ဝိဘက္ကဝိစာရာနံ။ တတိယေန ဈာနေန ပီတိယာ။ စတုတ္ထေန ဈာနေန သုခဒုက္ခာနံ။ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိယာ ရူပသညာယ ပဋိဃသညာယ နာနတ္တသညာယ။ ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တိယာ အာကာသာနဉ္စာယတနသညာယ။ အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိယာ ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာယ။ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိယာ အာကိဉ္စညာယတနသညာယ။ အနိစ္စာနုပဿနာယ နိစ္စသညာယ။ ဒုက္ခာနုပဿနာယ သုခသညာယ။ အနတ္တာနုပဿနာယ အတ္တသညာယ။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယ နန္ဒိယာ။ ဝိရာဂါနုပဿနာယ ရာဂဿ။ နိရောဓာနုပဿနာယ သမုဒယဿ။ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာယ အာဒါနဿ။ ခယာနုပဿနာယ ဃနသညာယ။ ဝယာနုပဿနာယ အာယူဟနဿ။ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာယ ဓုဝသညာယ။ အနိမိတ္တာနုပဿနာယ နိမိတ္တဿ။ အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာယ ပဏိဓိယာ။ သုညတာနုပဿနာယ အဘိနိဝေသဿ။ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ သာရာဒါနာဘိနိဝေသဿ။ ယထာဘူတဉာဏဒဿနေန သမ္မောဟာဘိနိဝေသဿ။ အာဒီနဝါနုပဿနာယ အာလယာဘိနိဝေသဿ။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာယ အပ္ပဋိသင်္ခိယာ။ ဝိဝဋ္ဋနာနုပဿနာယ သညောဂါဘိနိဝေသဿ။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန

၁-(စ) (ဍ၊ က)

diṭṭhekaṭṭhānaṁ kilesānaṁ. Sakadāgāmimaggena oḷārikānaṁ kilesānaṁ. Anāgāmimaggena aṇusahagatānaṁ[1] kilesānaṁ. Arahattamaggena sabbakilesānaṁ pahānaṁ sīlaṁ, veramaṇī, cetanā, saṁvaro, avītikkamo sīlaṁ. Evarūpāni sīlāni cittassa avippaṭisārāya saṁvattanti, pāmojjāya saṁvattanti, pītiyā saṁvattanti, passaddhiyā saṁvattanti, somanassāya saṁvattanti, āsevanāya saṁvattanti, bhāvanāya saṁvattanti, bahulīkammāya saṁvattanti, alaṅkārāya saṁvattanti, parikkhārāya saṁvattanti, parivārāya saṁvattanti, pāripūriyā saṁvattanti, ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattantī"ti[2].

Ettha ca pahānanti koci dhammo nāma natthi aññatra vuttappakārānaṁ pāṇātipātādīnaṁ anuppādamattato. Yasmā pana taṁ taṁ pahānaṁ tassa tassa kusaladhammassa patiṭṭhānaṭṭhena upadhāraṇaṁ hoti, vikampābhāvakaraṇena ca samādānaṁ. Tasmā pubbe vutteneva upadhāraṇasamādhānasaṅkhātena sīlanaṭṭhena sīlanti vuttaṁ. Itare cattāro dhammā tato tato veramaṇivasena, tassa tassa saṁvaravasena, tadubhayasampayuttacetanāvasena, taṁ taṁ avītikkamantassa avītikkamanavasena ca cetaso pavattisabbhāvaṁ sandhāya vuttā. Sīlaṭṭho pana tesaṁ pubbe pakāsitoyevāti. Evaṁ pahānasīlādivasena pañcavidhaṁ.

Ettāvatā ca kiṁ sīlaṁ, kenaṭṭhena sīlaṁ, kānassa lakkhaṇarasapaccupaṭṭhānapadaṭṭhānāni, kimānisaṁsaṁ sīlaṁ, katividhaṁ cetaṁ sīlanti imesaṁ pañhānaṁ vissajjanaṁ niṭṭhitaṁ.

Sīlasaṁkilesa, vodāna

21. Yaṁ pana vuttaṁ "ko cassa saṁkileso, kiṁ vodānan"ti. Tatra vadāma—khaṇḍādibhāvo sīlassa saṁkileso, akhaṇḍādibhāvo vodānaṁ. So pana khaṇḍādibhāvo lābhayasādihetukena bhedena ca sattavidhamethunasaṁyogena ca saṅgahito.

Tathā hi yassa sattasu āpattikkhandhesu ādimhi vā ante vā sikkhāpadaṁ bhinnaṁ hoti, tassa sīlaṁ pariyante chinnasāṭako viya **khaṇḍaṁ**

1. Anusahagatānaṁ (Sī, Ka)
2. Khu 9. 44 Paṭisambhidāyaṁ.

ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌာနံ ကိလေသာနံ။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေန ဩဠာရိကာနံ ကိလေသာနံ။ အနာဂါမိမဂ္ဂေန အဏုသဟဂတာနံ[1] ကိလေသာနံ။ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သဗ္ဗ-ကိလေသာနံ ပဟာနံ သီလံ, ဝေရမဏီ, စေတနာ, သံဝရော, အဝီတိက္ကမော သီလံ။ ဧဝရူပါနိ သီလာနိ စိတ္တဿ အဝိပ္ပဋိသာရာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ပါမောဇ္ဇာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ပီတိယာ သံဝတ္တန္တိ၊ ပဿဒ္ဓိယာ သံဝတ္တန္တိ၊ သောမနဿာယ သံဝတ္တန္တိ၊ အာသေဝနာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ဘာဝနာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ဗဟုလီကမ္မာယ သံဝတ္တန္တိ၊ အလင်္ကာရာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ပရိက္ခာရာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ပရိဝါရာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တန္တိ၊ ဧကန္တနိဗ္ဗိဒါယ ဝိရာဂါယ နိရောဓာယ ဥပသမာယ အဘိညာယ သမ္ဗောဓာယ နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တန္တိ"တိ[2]။

ဤ စ ပဟာနန္တိ ကောစိ ဓမ္မော နာမ နတ္ထိ အညတြ ဝုတ္တပ္ပကာရာနံ ပါဏာတိပါတာဒီနံ အနုပ္ပါဒမတ္တတော။ ယသ္မာ ပန တံ တံ ပဟာနံ တဿ တဿ ကုသလဓမ္မဿ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ဥပဓာရဏံ ဟောတိ၊ ဝိကမ္ပာဘာဝ-ကရဏေန စ သမာဒါနံ။ တသ္မာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တေနေဝ ဥပဓာရဏသမာဒာန-သင်္ခါတေန သီလနဋ္ဌေန သီလန္တိ ဝုတ္တံ။ ဣတရေ စတ္တာရော ဓမ္မာ တတော တတော ဝေရမဏိဝသေန, တဿ တဿ သံဝရဝသေန, တဒုဘယသမ္ပယုတ္ထ-စေတနာဝသေန, တံ တံ အဝီတိက္ကမန္တဿ အဝီတိက္ကမနဝသေန စ စေတသော ပဝတ္တိသဘ္ဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။ သီလဋ္ဌော ပန တေသံ ပုဗ္ဗေ ပကာသိတော-ယေဝါတိ။ ဧဝံ ပဟာနသီလာဒိဝသေန ပဉ္စဓိဓံ။

ဤဘေဒတော စ ကိံ သီလံ၊ ကေနဋ္ဌေန သီလံ၊ ကာနဿ လက္ခဏရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနာနိ၊ ကိမာနိသံသံ သီလံ၊ ကတိဝိဓံ စေတံ သီလန္တိ ဣမေသံ ပဉ္ဟာနံ ဝိဿဇ္ဇနံ နိဋ္ဌိတံ။

သီလသံကိလေသ,ဝေါဒါန

၂၁။ ယံ ပန ဝုတ္တံ "ကော စဿ သံကိလေသော၊ ကိံ ဝေါဒါန"န္တိ။ တတြ ဝဒါမ—ခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ သီလဿ သံကိလေသော၊ အခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ ဝေါဒါနံ။ သော ပန ခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ လာဘယသာဒိဟေတုကေန ဘေဒေန စ သတ္တဝိဓမေထုနသံယောဂေန စ သင်္ဂဟိတော။

တထာ ဟိ ယဿ သတ္တသု အာပတ္တိက္ခန္ဓေသု အာဒိမ္ဟိ ဝါ အန္တေ ဝါ သိက္ခာပဒံ ဘိန္နံ ဟောတိ၊ တဿ သီလံ ပရိယန္တေ ဆိန္နသာဋကော ဝိယ **ခဏ္ဍံ**

1. အနုသဟဂတာနံ (သီ၊ က)
2. ၂-ခု ၉-၄၄-ပဋိသမ္ဘိဒါယံ။

nāma hoti. Yassa pana vemajjhe bhinnaṁ, tassa majjhe chidda[1] sāṭako viya **chiddaṁ**[2] nāma hoti. Yassa paṭipāṭiyā dve tīṇi bhinnāni, tassa piṭṭhiyā vā kucchiyā vā uṭṭhitena visabhāgavaṇṇena kāḷarattādīnaṁ aññatarasarīravaṇṇā gāvī viya **sabalaṁ** nāma hoti. Yassa antarantarā bhinnāni, tassa antarantarā visabhāgavaṇṇabinduvicitrā gāvī viya **kammāsaṁ** nāma hoti. Evaṁ tāva lābhādihetukena bhedena khaṇḍādibhāvo hoti.

Evaṁ sattavidhamethunasaṁyogavasena. Vuttañhi Bhagavatā—

"Idha brāhmaṇa ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā sammā brahmacārī paṭijānamāno na heva kho mātugāmena saddhiṁ dvayaṁ dvayasamāpattiṁ samāpajjati, apica kho mātugāmassa ucchādanaṁ parimaddanaṁ nhāpanaṁ sambāhanaṁ sādiyati, so tadassādeti, taṁ nikāmeti, tena ca vittiṁ āpajjati, idampi kho brāhmaṇa brahmacariyassa khaṇḍampi chiddampi sabalampi kammāsampi. Ayaṁ vuccati brāhmaṇa aparisuddhaṁ brahmacariyaṁ carati saṁyutto methunena saṁyogena, na parimuccati jātiyā. Jarāya maraṇena -pa- na parimuccati dukkhasmāti vadāmi.

Puna caparaṁ brāhmaṇa idhekacco samaṇo vā -pa- paṭijānamāno na heva kho mātugāmena saddhiṁ dvayaṁ dvayasamāpattiṁ samāpajjati. Napi mātugāmassa ucchādanaṁ -pa- sādiyati. Apica kho mātugāmena saddhiṁ sañjagghati saṁkīḷati saṁkelāyati, so tadassādeti -pa- na parimuccati dukkhasmāti vadāmi.

Puna caparaṁ brāhmaṇa idhekacco samaṇo vā -pa- na heva kho mātugāmena saddhiṁ dvayaṁ dvayasamāpattiṁ samāpajjati. Napi mātugāmassa ucchādanaṁ -pa- sādiyati. Napi mātugāmena saddhiṁ sañjagghati saṁkīḷati saṁkelāyati. Apica kho mātugāmassa cakkhunā cakkhuṁ upanijjhāyati pekkhati, so tadassādeti -pa- na parimuccati dukkhasmāti vadāmi.

1. Chinna (Ka) 2. Chinnaṁ (Ka)

နာမ ဟောတိ။ ယဿ ပန ဝေမဇ္ဈေ ဘိန္နံ၊ တဿ မဇ္ဈေ ဆိဒ္ဒ[1]သာဋကော ဝိယ **ဆိဒ္ဒံ**[2] နာမ ဟောတိ။ ယဿ ပဋိပါဋိယာ ဒွေ တီဏိ ဘိန္နာနိ၊ တဿ ပိဋ္ဌိယာ ဝါ ကုစ္ဆိယာ ဝါ ဥဋ္ဌိတေန ဝိသဘာဂဝဏ္ဏေန ကာဠရတ္တာဒိနံ အညတရသရီရဝဏ္ဏာ ဂါဝီ ဝိယ **သဗလံ** နာမ ဟောတိ။ ယဿ အန္တရန္တရာ ဘိန္နာနိ၊ တဿ အန္တရန္တရာ ဝိသဘာဂဝဏ္ဏဗိန္ဒုဝိစိတြာ ဂါဝီ ဝိယ **ကမ္မာသံ** နာမ ဟောတိ။ ဧဝံ တာဝ လာဘာဒိဟေတုကေန ဘေဒေန ခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ ဟောတိ။

ဧဝံ သတ္တဝိဓမေထုနသံယောဂဝသေန။ ဝုတ္တဉှိ ဘဂဝတာ—

"ဣဓ ဗြာဟ္မဏ ဧကစ္စော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ သမ္မာ ဗြဟ္မစာရီ ပဋိဇာနမာနော န ဟေဝ ခေါ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ ဒွယံ ဒွယသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇတိ၊ အပိစ ခေါ မာတုဂါမဿ ဥစ္ဆာဒနံ ပရိမဒ္ဒနံ နှာပနံ သမ္ဗာဟနံ သာဒိယတိ၊ သော တဒဿာဒေတိ၊ တံ နိကာမေတိ၊ တေန စ ဝိတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဣဒမ္ပိ ခေါ ဗြာဟ္မဏ ဗြဟ္မစရိယဿ ခဏ္ဍမ္ပိ ဆိဒ္ဒမ္ပိ သဗလမ္ပိ ကမ္မာသမ္ပိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဗြာဟ္မဏ အပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ သံယုတ္တော မေထုနေန သံယောဂေန၊ န ပရိမုစ္စတိ ဇာတိယာ။ ဇရာယ မရဏေန။ပ။ န ပရိမုစ္စတိ ဒုက္ခသ္မာတိ ဝဒါမိ။

ပုန စပရံ ဗြာဟ္မဏ ဧကစ္စော သမဏော ဝါ။ပ။ပဋိဇာနမာနော န ဟေဝ ခေါ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ ဒွယံ ဒွယသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇတိ။ နပိ မာတုဂါမဿ ဥစ္ဆာဒနံ။ပ။ သာဒိယတိ။ အပိစ ခေါ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ သဉ္ဇဂ္ဃတိ သံကီဠတိ သံကေလာယတိ၊ သော တဒဿာဒေတိ။ပ။ န ပရိမုစ္စတိ ဒုက္ခသ္မာတိ ဝဒါမိ။

ပုန စပရံ ဗြာဟ္မဏ ဧကစ္စော သမဏော ဝါ။ပ။ န ဟေဝ ခေါ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ ဒွယံ ဒွယသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇတိ။ နပိ မာတုဂါမဿ ဥစ္ဆာဒနံ။ပ။ သာဒိယတိ။ နပိ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ သဉ္ဇဂ္ဃတိ သံကီဠတိ သံကေလာယတိ။ အပိစ ခေါ မာတုဂါမဿ စက္ခုနာ စက္ခုံ ဥပနိဇ္ဈာယတိ ပေက္ခတိ၊ သော တဒဿာဒေတိ။ပ။ န ပရိမုစ္စတိ ဒုက္ခသ္မာတိ ဝဒါမိ။

၁-ဆိန္န(က) ၂-ဆိန္နံ(က)

Puna caparaṁ brāhmaṇa idhekacco samaṇo vā -pa- na heva kho mātugāmena. Napi mātugāmassa. Napi mātugāmena. Napi mātugāmassa -pa- pekkhati. Apica kho mātugāmassa saddaṁ suṇāti tirokuṭṭā[1] vā tiropākārā vā hasantiyā vā bhaṇantiyā vā gāyantiyā vā rodantiyā vā, so tadassādeti -pa- dukkhasmāti vadāmi.

Puna caparaṁ brāhmaṇa idhekacco samaṇo vā -pa- na heva kho mātugāmena. Napi mātugāmassa. Napi mātugāmena. Napi mātugāmassa -pa- rodantiyā vā. Apica kho yānissa tāni pubbe mātugāmena saddhiṁ hasitalapitakīḷitāni, tāni anussarati, so tadassādeti -pa- dukkhasmāti vadāmi.

Puna caparaṁ brāhmaṇa idhekacco samaṇo vā -pa- na heva kho mātugāmena -pa-. Napi mātugāmassa -pa-. Napi yānissa tāni pubbe mātugāmena saddhiṁ hasitalapitakīḷitāni, tāni anussarati. Apica kho passati gahapatiṁ vā gahapatiputtaṁ vā pañcahi kāmaguṇehi samappitaṁ samaṅgībhūtaṁ paricārayamānaṁ, so tadassādeti -pa- dukkhasmāti vadāmi.

Puna caparaṁ brāhmaṇa idhekacco samaṇo vā -pa- na heva kho mātugāmena -pa-. Napi passati gahapatiṁ vā gahapatiputtaṁ vā -pa- paricārayamānaṁ. Apica kho aññataraṁ devanikāyaṁ paṇidhāya brahmacariyaṁ carati ‘imināhaṁ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi devaññataro vā’ti. So tadassādeti, taṁ nikāmeti, tena ca vittiṁ āpajjati. Idampi kho brāhmaṇa brahmacariyassa khaṇḍampi chiddampi sabalampi kammāsampī”ti[2].

Evaṁ lābhādihetukena bhedena ca sattavidhamethunasaṁyogena ca khaṇḍādibhāvo saṅgahitoti veditabbo.

Akhaṇḍādibhāvo pana sabbaso sikkhāpadānaṁ abhedena, bhinnānañca sappaṭikammānaṁ paṭikammakaraṇena, sattavidhamethunasaṁyogābhāvena ca,

1. Tirokuḍḍā (Sī, Syā, I), tirokuṭṭaṁ (Aṁ 2. 439)
2. Aṁ 2. 438 piṭṭhe.

ပုန စပရံ ဗြာဟ္မဏ ဣဓေကစ္စော သမဏော ဝါ။ပ။ န ဟေဝ ခေါ မာတုဂါမေန။ နပိ မာတုဂါမဿ။ နပိ မာတုဂါမေန။ နပိ မာတုဂါမဿ။ပ။ ပေက္ခတိ။ အပိစ ခေါ မာတုဂါမဿ သဒ္ဒံ သုဏာတိ တိရောကုဋ္ဋာ[1] ဝါ တိရောပါကာရာ ဝါ ဟသန္တိယာ ဝါ ဘဏန္တိယာ ဝါ ဂါယန္တိယာ ဝါ ရောဒန္တိယာ ဝါ၊ သော တဒဿာဒေတိ။ပ။ ဒုက္ခသ္မာတိ ဝဒါမိ။

ပုန စပရံ ဗြာဟ္မဏ ဣဓေကစ္စော သမဏော ဝါ။ပ။ န ဟေဝ ခေါ မာတုဂါမေန။ နပိ မာတုဂါမဿ။ နပိ မာတုဂါမေန။ နပိ မာတုဂါမဿ။ပ။ ရောဒန္တိယာ ဝါ။ အပိစ ခေါ ယာနိဿ တာနိ ပုဗ္ဗေ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ ဟသိတလပိတကီဠိတာနိ၊ တာနိ အနုဿရတိ၊ သော တဒဿာဒေတိ။ပ။ ဒုက္ခသ္မာတိ ဝဒါမိ။

ပုန စပရံ ဗြာဟ္မဏ ဣဓေကစ္စော သမဏော ဝါ။ပ။ န ဟေဝ ခေါ မာတုဂါမေန။ပ။ နပိ မာတုဂါမဿ။ပ။ နပိ ယာနိဿ တာနိ ပုဗ္ဗေ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ ဟသိတလပိတကီဠိတာနိ၊ တာနိ အနုဿရတိ။ အပိစ ခေါ ပဿတိ ဂဟပတိံ ဝါ ဂဟပတိပုတ္တံ ဝါ ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ သမပ္ပိတံ သမင်္ဂီဘူတံ ပရိစာရယမာနံ၊ သော တဒဿာဒေတိ။ပ။ ဒုက္ခသ္မာတိ ဝဒါမိ။

ပုန စပရံ ဗြာဟ္မဏ ဣဓေကစ္စော သမဏော ဝါ။ပ။ န ဟေဝ ခေါ မာတုဂါမေန။ပ။ နပိ ပဿတိ ဂဟပတိံ ဝါ ဂဟပတိပုတ္တံ ဝါ။ပ။ ပရိစာရယမာနံ။ အပိစ ခေါ အညတရံ ဒေဝနိကာယံ ပဏိဓာယ ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ ‘ဣမိနာဟံ သီလေန ဝါ ဝတေန ဝါ တပေန ဝါ ဗြဟ္မစရိယေန ဝါ ဒေဝေါ ဝါ ဘဝိဿာမိ ဒေဝညတရော ဝါ’တိ။ သော တဒဿာဒေတိ၊ တံ နိကာမေတိ၊ တေန စ ဝိတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ။ ဣဒမ္ပိ ခေါ ဗြာဟ္မဏ ဗြဟ္မစရိယဿ ခဏ္ဍမ္ပိ ဆိဒ္ဒမ္ပိ သဗလမ္ပိ ကမ္မာသမ္ပီ”တိ[2]။

ဧဝံ လာဘာဒိဟေတုကေန ဘေဒေန စ သတ္တဝိဓမေထုနသံယောဂေန စ ခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ သင်္ဂဟိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ ပန သဗ္ဗသော သိက္ခာပဒါနံ အဘေဒေန, ဘိန္နာနဉ္စ သပ္ပဋိကမ္မာနံ ပဋိကမ္မကရဏေန, သတ္တဝိဓမေထုနသံယောဂါဘာဝေန စ,

၁-တိရောကုဋ္ဋာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)၊ တိရောကုဋ္ဋံ (အံ ၂-၄၃၉) ၂-အံ ၂-၄၃၈-ဖိဋ္ဌေ။

aparāya ca “kodho upanāho makkho paḷāso issā macchariyaṁ māyā sātheyyaṁ thambho sārambho māno atimāno mado pamādo”ti-ādīnaṁ pāpadhammānaṁ anuppattiyā, appicchatāsantuṭṭhitāsallekhatādīnañca guṇānaṁ uppattiyā saṅgahito.

Yāni hi sīlāni lābhādīnampi atthāya abhinnāni, pamādadosena vā bhinnānipi paṭikammakatāni, methunasaṁyogehi vā kodhupanāhādīhi vā pāpadhammehi anupahatāni, tāni sabbaso **akhaṇḍāni acchiddāni asabalāni akammāsānī**ti vuccanti. Tāniyeva bhujissabhāvakaraṇato ca **bhujissāni,** viññūhi pasatthatthā **viññupasatthāni,** taṇhādiṭṭhīhi aparāmaṭṭhattā **aparāmaṭṭhāni,** upacārasamādhiṁ vā appanāsamādhiṁ vā saṁvattayantīti **samādhisaṁvattanikāni** ca honti. Tasmā nesaṁ esa ‘akhaṇḍādibhāvo vodānan’ti veditabbo.

Taṁ panetaṁ vodānaṁ dvīhākārehi sampajjati sīlavipattiyā ca ādīnavadassanena, sīlasampattiyā ca ānisaṁsadassanena. Tattha “pañcime bhikkhave ādīnavā dussīlassa sīlavipattiyā”ti[1] evamādisuttanayena sīlavipattiyā ādīnavo daṭṭhabbo.

Apica dussīlo puggalo dussīlyahetu amanāpo hoti devamanussānaṁ, ananusāsanīyo sabrahmacārīnaṁ, dukkhito dussīlyagarahāsu, vippaṭisārī sīlavataṁ pasaṁsāsu, tāya ca pana dussīlyatāya sāṇasāṭako viya dubbaṇṇo hoti. Ye kho panassa diṭṭhānugatiṁ āpajjanti, tesaṁ dīgharattaṁ apāyadukkhāvahanato dukkhasamphasso. Yesaṁ deyyadhammaṁ paṭiggaṇhāti, tesaṁ namahapphalakaraṇato appaggho. Anekavassagaṇikagūthakūpo viya dubbisodhano[2]. Chavālātamiva ubhato paribāhiro. Bhikkhubhāvaṁ paṭijānantopi abhikkhuyeva gogaṇaṁ anubandhagadrabho viya. Satatubbiggo sabbaverikapuriso viya. Asaṁvāsāraho matakaḷevaraṁ[3] viya. Sutādiguṇayuttopi sabrahmacārīnaṁ apūjāraho susānaggi viya brāhmaṇānaṁ. Abhabbo visesādhigame andho viya rūpadassane. Nirāso saddhamme caṇḍālakumārako viya rajje. Sukhitosmīti maññamānopi dukkhitova aggikkhandhapariyāye vuttadukkhabhāgitāya.

1. Dī 2. 73; Aṁ 2. 221 piṭṭhādīsu. 2. Dubbisodho (Syā) 3. Matakaḷebaraṁ (Sī)

အပရာယ စ ‘‘ကောဓော ဥပနာဟော မက္ခော ပဠာသော ဣဿာ မစ္ဆရိယံ မာယာ သာထေယ္ယံ၊ ထမ္ဘော သာရမ္ဘော မာနော အတိမာနော မဒေါ ပမာဒေါ’’တိအာဒီနံ ပါပဓမ္မာနံ အနုပ္ပတ္တိယာ, အပ္ပိစ္ဆတာသန္တုဋ္ဌိတာသလ္လေ-ခတာဒီနဉ္စ ဂုဏာနံ ဥပ္ပတ္တိယာ သင်္ဂဟိတော။

ယာနိ ဟိ သီလာနိ လာဘာဒီနမ္ပိ အတ္ထာယ အဘိန္နာနိ, ပမာဒဒေါသေန ဝါ ဘိန္နာနိပိ ပဋိကမ္မကတာနိ, မေထုနသံယောဂေဟိ ဝါ ကောဓုပနာဟာဒီဟိ ဝါ ပါပဓမ္မေဟိ အနုပဟတာနိ၊ တာနိ သမ္ဗသော **အခဏ္ဍာနိ အစ္ဆိဒ္ဒါနိ အသဗလာနိ အကမ္မာသာနိ**တိ ဝုစ္စန္တိ။ တာနိယေဝ ဘုဇိဿဘာဝကရဏတော စ **ဘုဇိဿာနိ,** ဝိညူဟိ ပသတ္ထတ္တာ **ဝိညူပသတ္ထာနိ,** တဏှာဒိဒ္ဋိဟိ အပရာမဋ္ဌတ္တာ **အပရာမဋ္ဌာနိ,** ဥပစာရသမာဓိံ ဝါ အပ္ပနာသမာဓိံ ဝါ သံဝတ္တယန္တိတိ **သမာဓိသံဝတ္တနိကာနိ** စ ဟောန္တိ။ တသ္မာ နေသံ ဧသေ ‘အခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ ဝေဒါန’န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

တံ ပနေတံ ဝေဒါနံ ဒ္ဝီဟာကာရေဟိ သမ္ပဇ္ဇတိ သီလဝိပတ္တိယာ စ အာဒီန-ဝဒဿနေန, သီလသမ္ပတ္တိယာ စ အာနိသံသဒဿနေန။ တတ္ထ ‘‘ပဉ္စိမေ ဘိက္ခဝေ အာဒီနဝါ ဒုဿီလဿ သီလဝိပတ္တိယာ’’တိ[1] ဝေမာဒိသုတ္တနယေန သီလ-ဝိပတ္တိယာ အာဒီနဝေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

အဝိစ ဒုဿီလော ပုဂ္ဂလော ဒုဿီလျဟေတု အမနာပေါ ဟောတိ ဒေဝ-မနုဿာနံ, အနနုသာသနီယော သဗြဟ္မစာရီနံ, ဒုက္ခိတော ဒုဿီလျဂရဟာသု, ဝိပ္ပဋိသာရီ သီလဝန္တာ ပသံသာသု၊ တာယ စ ပန ဒုဿီလျတာယ သာဏ-သာဋကော ဝိယ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဟောတိ။ ယေ ခေါ ပနဿ ဒိဋ္ဌာနုဂတိံ အာပဇ္ဇန္တိ၊ တေသံ ဒီဃရတ္တံ အပါယဒုက္ခာဝဟနတော ဒုက္ခသမ္ဖဿော။ ယေသံ ဒေယ္ယဓမ္မံ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ၊ တေသံ နမဟပ္ဖလကရဏတော အပ္ပဂ္ဃော။ အနေကဝဿဂဏိက-ဂူထကူပေါ ဝိယ ဒုဗ္ဘိသောဓနော[2]။ ဆဝါလာတမိဝ ဥဘတော ပရိဗာဟိရော။ ဘိက္ခုဘာဝံ ပဋိဇာနန္တောပိ အဘိက္ခုယေဝ ဂေါဂဏံ အနုဗန္ဓဂဒြဘော ဝိယ။ သတတုဗ္ဗိဂ္ဂေါ သဗ္ဗဝေရိကပုရိသော ဝိယ။ အသံဝါသာရဟော မတကဠေဝရံ[3] ဝိယ။ သုတာဒိဂုဏယုတ္တောပိ သဗြဟ္မစာရီနံ အပူဇာရဟော သုသာနဂ္ဂိ ဝိယ ဗြာဟ္မဏာနံ။ အဘဗ္ဗော ဝိသေသာဓိဂမေ အန္ဓော ဝိယ ရူပဒဿနေ။ နိရာသော သဒ္ဓမ္မေ စဏ္ဍာလကုမာရကော ဝိယ ရဇ္ဇေ။ သုခိတောသ္မီတိ မညမာနောပိ ဒုက္ခိတောဝ အဂ္ဂိက္ခန္ဓပရိယာယေ ဝုတ္တဒုက္ခဘာဂိတာယ။

၁-ဒီ ၂-၇၃၊ အံ ၂-၂၂၁-ဝိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-ဒုဗ္ဗိသောဓော (သျာ)
၃-မတကဋ္ဌေဗရံ (သီ)

Dussīlānañhi pañcakāmaguṇaparibhogavandanamānanādisukhassādagadhita[1]cittānaṁ tappaccayaṁ anussaraṇamattenāpi hadayasantāpaṁ janayitvā uṇhalohituggārappavattanasamatthaṁ atikaṭukaṁ dukkhaṁ dassento sabbākārena paccakkhakammavipāko Bhagavā āha—

'Passatha no tumhe bhikkhave amuṁ mahantaṁ aggikkhandhaṁ ādittaṁ sampajjalitaṁ sajotibhūtan'ti. Evaṁ bhanteti. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho varaṁ yaṁ amuṁ mahantaṁ aggikkhandhaṁ ādittaṁ sampajjalitaṁ sajotibhūtaṁ āliṅgetvā[2] upanisīdeyya vā upanipajjeyya vā, yaṁ khattiyakaññaṁ vā brāhmaṇakaññaṁ vā gahapatikaññaṁ vā mudutalunahatthapādaṁ āliṅgetvā upanisīdeyya vā upanipajjeyya vāti. Etadeva bhante varaṁ yaṁ khattiyakaññaṁ vā -pa- upanipajjeyya vā. Dukkhaṁ hetaṁ bhante yaṁ amuṁ mahantaṁ aggikkhandhaṁ -pa- upanipajjeyya vāti. Ārocayāmi vo bhikkhave, paṭivedayāmi vo bhikkhave, yathā etadeva tassa varaṁ dussīlassa pāpadhammassa asucisaṅkassarasamācārassa paṭicchannakammantassa assamaṇassa samaṇapaṭiññassa abrahmacārissa brahmacāripaṭiññassa antopūtikassa[3] avassutassa kasambujātassa yaṁ amuṁ mahantaṁ aggikkhandhaṁ -pa- upanipajjeyya vā. Taṁ kissa hetu, tatonidānaṁ hi so bhikkhave maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ, na tveva tappaccayā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyyāti[4].

Evaṁ aggikkhandhupamāya itthipaṭibaddhapañcakāmaguṇaparibhogapaccayaṁ dukkhaṁ dassetvā eteneva upāyena—

"Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho varaṁ yaṁ balavā puriso daḷhāya vāḷarajjuyā ubho jaṅghā veṭhetvā ghaṁseyya, sā chaviṁ chindeyya, chaviṁ chetvā cammaṁ chindeyya, cammaṁ chetvā maṁsaṁ chindeyya, maṁsaṁ chetvā nhāruṁ chindeyya, nhāruṁ chetvā aṭṭhiṁ chindeyya, aṭṭhiṁ chetvā aṭṭhimiñjaṁ āhacca tiṭṭheyya, yaṁ vā

1. Gathita (Sī) 2. Āliṅgitvā (Sī, Syā) 3. Antopūtissa (Sī, Syā) 4. Aṁ 2. 495 piṭṭhe.

ဒုဿီလာနဉ္စိ ပဉ္စကာမဂုဏပရိဘောဂဝန္ဒနမာနနာဒိသုခဿာဒဂဓိတ[1]-စိတ္တာနံ တပ္ပစ္စယံ အနုဿရဏမတ္တေနာပိ ဟဒယသန္တာပံ ဇနယိတ္ဝာ ဥဏ္ဟ-လောဟိတုဂ္ဂိရဂ္ဃဝတ္တနသမတ္ထံ အတိကဋုကံ ဒုက္ခံ ဒဿေန္တော သဗ္ဗာကာရေန ပစ္စက္ခကမ္မဝိပါကော ဘဂဝါ အာဟ—

'ပဿထ နော တုမ္ဟေ ဘိက္ခဝေ အမုံ မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ အာဒိတ္တံ သမ္ပဇ္ဇလိတံ သဇောတိဘူတ'န္တိ။ ဧဝံ ဘန္တေတိ။ တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ၊ ကတမံ နု ခေါ ဝရံ ယံ အမုံ မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ အာဒိတ္တံ သမ္ပဇ္ဇလိတံ သဇောတိဘူတံ အာလိင်္ဂေတ္ဝာ[2] ဥပနိသီဒေယ္ယ ဝါ ဥပနိပဇ္ဇေယ္ယ ဝါ၊ ယံ ခတ္တိယကညံ ဝါ ဗြာဟ္မဏကညံ ဝါ ဂဟပတိ-ကညံ ဝါ မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒံ အာလိင်္ဂေတ္ဝာ ဥပနိသီဒေယ္ယ ဝါ ဥပနိပဇ္ဇေယ္ယ ဝါတိ။ တေဒေဝ ဘန္တေ ဝရံ ယံ ခတ္တိယကညံ ဝါ။ ပ ။ ဥပနိပဇ္ဇေယ္ယ ဝါ။ ဒုက္ခံ ဟေတံ ဘန္တေ ယံ အမုံ မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ။ ပ ။ ဥပနိပဇ္ဇေယ္ယ ဝါတိ။ အာရောစယာမိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ၊ ပဋိဝေဒယာမိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ၊ ယထာ တေဒေဝ တဿ ဝရံ ဒုဿီလဿ ပါပဓမ္မဿ အသုစိသင်္ကဿရသမာစာရဿ ပဋိစ္ဆန္နကမ္မန္တဿ အဿမဏဿ သမဏပဋိညဿ အဗြဟ္မစာရိဿ ဗြဟ္မစာရိပဋိညဿ အန္တော-ပူတိကဿ[3] အဝဿုတဿ ကသမ္ဗုဇာတဿ ယံ အမုံ မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ။ ပ ။ ဥပနိပဇ္ဇေယ္ယ ဝါ။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ တတောနိဒါနံ ဟိ သော ဘိက္ခဝေ မရဏံ ဝါ နိဂစ္ဆေယ္ယ မရဏမတ္တံ ဝါ ဒုက္ခံ၊ နော တွေဝ တပ္ပစ္စယာ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပပဇ္ဇေယ္ယာတိ[4]။

ဧဝံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓူပမာယ ဣတ္ထိပဋိဗဒ္ဓပဉ္စကာမဂုဏပရိဘောဂပစ္စယံ ဒုက္ခံ ဒဿေတ္ဝာ ဧတေနေဝ ဥပါယေန—

"တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ၊ ကတမံ နု ခေါ ဝရံ ယံ ဗလဝါ ပုရိသော ဒဠှာယ ဝါဠရဇ္ဇုယာ ဥဘော ဇဏ္ဏုကာ ဝေဌေတ္ဝာ ဃံသေယ္ယ၊ သာ ဆဝိံ ဆိန္ဒေယ္ယ၊ ဆဝိံ ဆေတ္ဝာ စမ္မံ ဆိန္ဒေယ္ယ၊ စမ္မံ ဆေတ္ဝာ မံသံ ဆိန္ဒေယ္ယ၊ မံသံ ဆေတ္ဝာ နှာရုံ ဆိန္ဒေယ္ယ၊ နှာရုံ ဆေတ္ဝာ အဋ္ဌိံ ဆိန္ဒေယ္ယ၊ အဋ္ဌိံ ဆေတ္ဝာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌေယ္ယ၊ ယံ ဝါ

၁-ဂထိတ (သီ)
၂-အန္တောပူတိဿ (သီ၊ သျာ)
၃-အာလိင်္ဂိတ္ဝာ (သီ၊ သျာ)
၄-အံ ၂-၄၉၅-ဝိဋ္ဌေ။

khattiyamahāsālānaṁ vā brāhmaṇamahāsālānaṁ vā gahapatimahāsālānaṁ vā abhivādanaṁ sādiyeyyā”ti ca.

“Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho varaṁ yaṁ balavā puriso tiṇhāya sattiyā teladhotāya paccorasmiṁ pahareyya, yaṁ vā khattiyamahāsālānaṁ vā brāhmaṇamahāsālānaṁ vā gahapatimahāsālānaṁ vā añjalikammaṁ sādiyeyyā”ti ca.

“Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho varaṁ yaṁ balavā puriso tattena ayopaṭṭena āditteṇa sampajjalitena sajotibhūtena kāyaṁ sampaliveṭheyya, yaṁ vā khattiyamahāsālānaṁ vā brāhmaṇamahāsālānaṁ vā gahapatimahāsālānaṁ vā saddhādeyyaṁ cīvaraṁ paribhuñjeyyā”ti ca.

“Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho varaṁ yaṁ balavā puriso tattena ayosaṅkunā āditteṇa sampajjalitena sajotibhūtena mukhaṁ vivaritvā tattaṁ lohaguḷaṁ āditaṁ sampajjalitaṁ sajotibhūtaṁ mukhe pakkhipeyya, taṁ tassa oṭṭhampi ḍaheyya, mukhampi. Jivhampi. Kaṇṭhampi. Udarampi ḍaheyya, antampi antaguṇampi ādāya adhobhāgaṁ[1] nikkhameyya, yaṁ vā khattiya. Brāhmaṇa. Gahapatimahāsālānaṁ vā saddhādeyyaṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjeyyā”ti ca.

“Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho varaṁ yaṁ balavā puriso sīse vā gahetvā khandhe vā gahetvā tattaṁ ayomañcaṁ vā ayopīṭhaṁ vā āditaṁ sampajjalitaṁ sajotibhūtaṁ abhinisīdāpeyya vā abhinipajjāpeyya vā, yaṁ vā khattiya. Brāhmaṇa. Gahapatimahāsālānaṁ vā saddhādeyyaṁ mañcapīṭhaṁ paribhuñjeyyā”ti ca.

“Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho varaṁ yaṁ balavā puriso uddhaṁpādaṁ adhosiraṁ gahetvā tattāya ayokumbhiyā pakkhipeyya āditāya sampajjalitāya

1. Adhobhāgā (Sī, I)

ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာနံ ဝါ ဂဟပတိ-မဟာသာလာနံ ဝါ အဘိဝါဒနံ သာဒိယေယျာ”တိ စ။

“တံ ကိ ံ မညထ ဘိက္ခဝေ၊ ကတမံ နု ခေါ ဝရံ ယံ ဗလဝါ ပုရိသော တိက္ခာယ သတ္တိယာ တေလဓောတာယ ပစ္စောရသ္မိ ံ ပဟရေယျ၊ ယံ ဝါ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ ဗြာဟ္မဏမ-ဟာသာလာနံ ဝါ ဂဟပတိမဟာသာလာနံ ဝါ အဉ္ဇလိကမ္မံ သာဒိ-ယေယျာ”တိ စ။

“တံ ကိ ံ မညထ ဘိက္ခဝေ၊ ကတမံ နု ခေါ ဝရံ ယံ ဗလဝါ ပုရိသော တတ္တေန အယောပဋ္ဋေန အာဒိတ္တေန သမ္ပဇ္ဇလိတေန သဇောတိဘူတေန ကာယံ သမ္ပလိဝေဋ္ဌေယျ၊ ယံ ဝါ ခတ္တိယ-မဟာသာလာနံ ဝါ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာနံ ဝါ ဂဟပတိ-မဟာသာလာနံ ဝါ သဒ္ဓါဒေယ္ယံ စီဝရံ ပရိဘုဉ္ဇေယျာ”တိ စ။

“တံ ကိ ံ မညထ ဘိက္ခဝေ၊ ကတမံ နု ခေါ ဝရံ ယံ ဗလဝါ ပုရိသော တတ္တေန အယောသင်္ကုနာ အာဒိတ္တေန သမ္ပဇ္ဇလိတေန သဇောတိဘူတေန မုခံ ဝိဝရိတ္ဝာ တတ္တံ လောဟဂုဠံ အာဒိတ္တံ သမ္ပဇ္ဇလိတံ သဇောတိဘူတံ မုခေ ပက္ခိပေယျ၊ တံ တဿ ဩဋ္ဌမ္ပိ ဍဟေယျ၊ မုခမ္ပိ။ ဇိဝှမ္ပိ။ ကဏ္ဌမ္ပိ။ ဥဒရမ္ပိ ဍဟေယျ၊ အန္တမ္ပိ အန္တဂုဏမ္ပိ အာဒါယ အဓောဘာဂံ[1] နိက္ခမေယျ၊ ယံ ဝါ ခတ္တိယ။ ဗြာဟ္မဏ။ ဂဟပတိမဟာသာလာနံ ဝါ သဒ္ဓါဒေယ္ယံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇေယျာ”တိ စ။

“တံ ကိ ံ မညထ ဘိက္ခဝေ၊ ကတမံ နု ခေါ ဝရံ ယံ ဗလဝါ ပုရိသော သီသေ ဝါ ဂဟေတ္ဝာ ခန္ဓေ ဝါ ဂဟေတ္ဝာ တတ္တံ အယောမဉ္စံ ဝါ အယောပီဌံ ဝါ အာဒိတ္တံ သမ္ပဇ္ဇလိတံ သဇောတိ-ဘူတံ အဘိနိသီဒါပေယျ ဝါ အဘိနိပဇ္ဇာပေယျ ဝါ၊ ယံ ဝါ ခတ္တိယ။ ဗြာဟ္မဏ။ ဂဟပတိမဟာသာလာနံ ဝါ သဒ္ဓါဒေယ္ယံ မဉ္စပီဌံ ပရိဘုဉ္ဇေယျာ”တိ စ။

“တံ ကိ ံ မညထ ဘိက္ခဝေ၊ ကတမံ နု ခေါ ဝရံ ယံ ဗလဝါ ပုရိသော ဥဒ္ဓံပါဒံ အဓောသိရံ ဂဟေတ္ဝာ တတ္တာယ အယောကုမ္ဘိယာ ပက္ခိပေယျ အာဒိတ္တာယ သမ္ပဇ္ဇလိတာယ

၁-အဓောဘာဂါ (သီ၊ ဋ္ဌ)

sajotibhūtāya, so tattha pheṇuddehakaṁ paccamāno sakimpi uddhaṁ gaccheyya, sakimpi adho gaccheyya, sakimpi tiriyaṁ gaccheyya, yaṁ vā khattiya. Brāhmaṇa. Gahapatimahāsālānaṁ vā saddhādeyyaṁ vihāraṁ paribhuñjeyyā"ti cāti[1].

Imāhi vāḷarajju tiṇhasatti ayopaṭṭa ayoguḷa ayomañca-ayopīṭha ayokumbhī-upamāhi abhivādana añjalikamma cīvara piṇḍapāta mañcapīṭha vihāraparibhogapaccayaṁ dukkhaṁ dasseti. Tasmā—

Aggikkhandhāliṅgana-dukkhādhikadukkhakaṭukaphalaṁ.
Avijahato kāmasukhaṁ, sukhaṁ kuto bhinnasīlassa.

Abhivādanasādiyane[2], kiṁ nāma sukhaṁ vipannasīlassa.
Daḷhavāḷarajjughaṁsana-dukkhādhikadukkhabhāgissa.

Saddhānamañjalikamma-sādiyane[3] kiṁsukhaṁ asīlassa.
Sattippahāradukkhā-dhimattadukkhassa yaṁhetu.

Cīvaraparibhogasukhaṁ, kiṁ nāma asaṁyatassa.
Yena ciraṁ anubhavitabbo, niraye jalita-ayopaṭṭasamphasso.

Madhuropi piṇḍapāto, halāhalavisūpamo asīlassa.
Ādittā gilitabbā, ayoguḷā yena cirarattaṁ.

Sukhasammatopi dukkho, asīlino mañcapīṭhaparibhogo.
Yaṁ bādhissanti ciraṁ, jalita-ayomañcapīṭhāni.

Dussīlassa vihāre, saddhādeyyamhi kā nivāsa rati.
Jalitesu nivasitabbaṁ, yena ayokumbhimajjhesu.

Saṅkasarasamācāro, kasambujāto avassuto pāpo.
Antopūtīti ca yaṁ, nindanto āha lokagaru.

Dhī jīvitaṁ[4] asaññatassa, tassa samaṇajanavesadhārissa.
Assamaṇassa upahataṁ, khatamattānaṁ vahantassa.

1. Aṁ 2. 496 piṭṭhe.
2. Sādane (Ka)
3. Saddhānaṁ añjalikammasādane (Syā, I, Ka)
4. Dhijjīvitaṁ (Sī)

သဇောတိဘူတာယ၊ သော တတ္ထ ဖေဏုဒ္ဒေဟကံ ပစ္စမာနော သကိမ္ပိ ဥဒ္ဓံ ဂစ္ဆေယျ။ သကိမ္ပိ အဓော ဂစ္ဆေယျ။ သကိမ္ပိ တိရိယံ ဂစ္ဆေယျ၊ ယံ ဝါ ခတ္တိယ။ ဗြာဟ္မဏ။ ဂဟပတိမဟာသာလာနံ ဝါ သဒ္ဓါဒေယျံ ဝိဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇေယျာ"တိ စာတိ[၁]။

ဣမာဟိ ဝါဠရဇ္ဇု တိက္ခသတ္တိ အယောပဋ္ဋ အယောဂုဠ အယောမဉ္စအယောပီဌ အယောကုမ္ဘီဥပမာဟိ အဘိဝါဒန အဉ္ဇလိကမ္မ စီဝရ ပိဏ္ဍပါတ မဉ္စပီဌ ဝိဟာရ-ပရိဘောဂပစ္စယံ ဒုက္ခံ ဒဿေသိ။ တသ္မာ—

အဂ္ဂိက္ခန္ဓာလိင်္ဂန-ဒုက္ခာဓိကဒုက္ခကဋုကဖလံ။
အဝိဇဟတော ကာမသုခံ၊ သုခံ ကုတော ဘိန္နသီလဿ။

အဘိဝါဒနသာဒိယနေ[၂]၊ ကိံနာမ သုခံ ဝိပန္နသီလဿ။
ဒဠှဝါဠရဇ္ဇုဃံသန-ဒုက္ခာဓိကဒုက္ခဘာဂိဿ။

သဒ္ဓါနမဉ္ဇလိကမ္မ-သာဒိယနေ[၃] ကိံသုခံ အသီလဿ။
သတ္တိပ္ပဟာရဒုက္ခာ-ဓိမတ္တဒုက္ခဿ ယံဟေတု။

စီဝရပရိဘောဂသုခံ၊ ကိံ နာမ အသံယတဿ။
ယေန စိရံ အနုဘဝိတဗ္ဗော၊ နိရယေ ဇလိတအယောပဋ္ဋသမ္ဖဿော။

မဓုရောပိ ပိဏ္ဍပါတော၊ ဟလာဟလဝိသူပမော အသီလဿ။
အာဒိတ္တာ ဂိလိတဗ္ဗာ၊ အယောဂုဠာ ယေန စိရရတ္တံ။

သုခသမ္မတောပိ ဒုက္ခော၊ အသီလိနော မဉ္စပီဌပရိဘောဂေါ။
ယံ ဗာဓိဿန္တိ စိရံ၊ ဇလိတအယောမဉ္စပီဌာနိ။

ဒုဿီလဿ ဝိဟာရေ၊ သဒ္ဓါဒေယျမ္ဟိ ကာ နိဝါသ ရတိ။
ဇလိတေသု နိဝသိတဗ္ဗံ၊ ယေန အယောကုမ္ဘိမဇ္ဈေသု။

သင်္ကသရသမာစာရော၊ ကသမ္ဗုဇာတော အဝဿုတော ပါပေါ။
အန္တောပူတီတိ စ ယံ၊ နိန္ဒန္တော အာဟ လောကဂရု။

ဓိ ဇီဝိတံ[၄] အသညတဿ၊ တဿ သမဏဇနဝေသဓာရိဿ။
အဿမဏဿ ဥပဟတံ၊ ခတမတ္တာနံ ဝဟန္တဿ။

၁-အံ ၂-၄၉၆-ဒိဋ္ဌေ။
၂-သဒ္ဓါနံ် အဉ္ဇလိကမ္မသာဒနေ (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က)
၃-သာဒနေ (က)
၄-ဓိဇ္ဇီဝိတံ (သီ)

Gūthaṁ viya kuṇapaṁ viya, maṇḍanakāmā vivajjayantīdha.
Yaṁ nāma sīlavanto, santo kiṁ jīvitaṁ tassa.

Sabbabhayehi amutto, mutto sabbehi adhigamasukhehi.
Supihitasaggadvāro, apāyamaggaṁ samārūḷho.

Karuṇāya vatthubhūto, kāruṇikajanassa nāma ko añño.
Dussīlasamo dussī, latāya iti bahuvidhā[1] dosāti.

Evamādinā paccavekkhaṇena sīlavipattiyaṁ ādīnavadassanaṁ vuttappakāraviparītato sīlasampattiyā ānisaṁsadassanañca veditabbaṁ. Apica—

Tassa pāsādikaṁ hoti, pattacīvaradhāraṇaṁ.
Pabbajjā saphalā tassa, yassa sīlaṁ sunimmalaṁ.

Attānuvādādibhayaṁ, suddhasīlassa bhikkhuno.
Andhakāraṁ viya raviṁ, hadayaṁ nāvagāhati.

Sīlasampattiyā bhikkhu, sobhamāno tapovane.
Pabhāsampattiyā cando, gagane viya sobhati.

Kāyagandhopi pāmojjaṁ, sīlavantassa bhikkhuno.
Karoti api devānaṁ, sīlagandhe kathāva kā.

Sabbesaṁ gandhajātānaṁ, sampattiṁ abhibhuyyati.
Avighātī disā sabbā[2], sīlagandho pavāyati.

Appakāpi katā kārā, sīlavante mahapphalā.
Hontīti sīlavā hoti, pūjāsakkārabhājanaṁ.

Sīlavantaṁ na bādhanti, āsavā diṭṭhadhammikā.
Samparāyikadukkhānaṁ, mūlaṁ khanati sīlavā.

Yā manussesu sampatti, yā ca devesu sampadā.
Na sā sampannasīlassa, icchato hoti dullabhā.

Accantasantā pana yā, ayaṁ nibbānasampadā.
Mano sampannasīlassa[3], tameva anudhāvati.

1. Bahuvidhāpi (Sī, Ka) 2. Dasadisā (Sī, Syā) 3. Sampannasīlassa mano (Sī, Syā)

ဂူထံ ဝိယ ကုဏပံ ဝိယ၊ မဏ္ဍနကာမာ ဝိဝဇ္ဇယန္တိဓ။
ယံ နာမ သီလဝန္တော၊ သန္တော ကိं ဇီဝိတံ တဿ။

သဗ္ဗဘယေဟိ အမုတ္တော၊ မုတ္တော သဗ္ဗေဟိ အဓိဂမသုခေဟိ။
သုပိဟိတသဂ္ဂဒ္ဝါရော၊ အပါယမဂ္ဂံ သမာရူဠှော။

ကရုဏာယ ဝတ္ထုဘူတော၊ ကာရုဏိကဇနဿ နာမ ကော အညော။
ဒုဿီလသမော ဒုဿီ,လတာယ ဣတိ ဗဟုဝိဓာ[၁] ဒေါသာတိ။

ဧဝမာဒိနာ ပစ္စဝေက္ခဏေန သီလဝိပတ္တိယံ အာဒီနဝဒဿနံ ဝုတ္တပ္ပကာရဝိပရိ-
တတော သီလသမ္ပတ္တိယာ အာနိသံသဒဿနဉ္စ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အပိစ—

တဿ ပါသာဒိကံ ဟောတိ၊ ပတ္တစီဝရဓာရဏံ။
ပဗ္ဗဇ္ဇာ သဖလာ တဿ၊ ယဿ သီလံ သုနိမ္မလံ။

အတ္တာနုဝါဒါဒိဘယံ၊ သုဒ္ဓသီလဿ ဘိက္ခုနော။
အန္ဓကာရံ ဝိယ ရဝိ်ံ၊ ဟဒယံ နာဝဂါဟတိ။

သီလသမ္ပတ္တိယာ ဘိက္ခု၊ သောဘမာနော တပေါဝနေ။
ပဘာသမ္ပတ္တိယာ စန္ဒော၊ ဂဂနေ ဝိယ သောဘတိ။

ကာယဂန္ဓောပိ ပါမောဇ္ဇံ၊ သီလဝန္တဿ ဘိက္ခုနော။
ကရောတိ အပိ ဒေဝါနံ၊ သီလဂန္ဓေ ကထာဝ ကာ။

သဗ္ဗေသံ ဂန္ဓဇာတာနံ၊ သမ္ပတ္တိ် အဘိဘုယျတိ။
အဝိဃာတီ ဒိသာ သဗ္ဗာ[၂]၊ သီလဂန္ဓော ပဝါယတိ။

အပ္ပကာပိ ကတာ ကာရာ၊ သီလဝန္တေ မဟပ္ဖလာ။
ဟောန္တီတိ သီလဝါ ဟောတိ၊ ပူဇာသက္ကာရဘာဇနံ။

သီလဝန္တံ် န ဗာဓန္တိ၊ အာသဝါ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ။
သမ္ပရာယိကဒုက္ခာနံ၊ မူလံ ခနတိ သီလဝါ။

ယာ မနုဿေသု သမ္ပတ္တိ၊ ယာ စ ဒေဝေသု သမ္ပဒါ။
န သာ သမ္ပန္နသီလဿ၊ ဣစ္ဆတော ဟောတိ ဒုလ္လဘာ။

အစ္စန္တသန္တာ ပန ယာ၊ အယံ နိဗ္ဗာနသမ္ပဒါ။
မနော သမ္ပန္နသီလဿ[၃]၊ တမေဝ အနုဓာဝတိ။

၁-ဗဟုဝိဓာပိ (သီ၊ က) ၂-ဒသဒိသာ (သီ၊ သျာ) ၃-သမ္ပန္နသီလဿ မနော (သီ၊ သျာ)

Sabbasampattimūlamhi, sīlamhi iti paṇḍito.
Anekākāravokāraṁ, ānisaṁsaṁ vibhāvayeti.

Evañhi vibhāvayato sīlavipattito ubbijjitvā sīlasampattininnaṁ mānasaṁ hoti. Tasmā yathāvuttaṁ imaṁ sīlavipattiyā ādīnavaṁ imañca sīlasampattiyā ānisaṁsaṁ disvā sabbādarena sīlaṁ vodāpetabbanti.

Ettāvatā ca "sīle patiṭṭhāya naro sapañño"ti imissā gāthāya sīlasamādhipaññāmukhena desite Visuddhimagge **sīlaṁ** tāva paridīpitaṁ hoti.

Iti sādhujanapāmojjatthāya kate Visuddhimagge

Sīlaniddeso nāma paṭhamo paricchedo.

Sīlaniddeso niṭṭhito.

သဗ္ဗသမ္ပတ္တိမူလမ္ဟိ၊ သီလမ္ဟိ ဣတိ ပဏ္ဍိတော။
အနေကာကာရဝေါကာရံ၊ အာနိသံသံ ဝိဘာဝယေတိ။

ဧဝဉ္ဟိ ဝိဘာဝယတော သီလဝိပတ္တိတော ဥဗ္ဗိဇ္ဇိတ္ဝာ သီလသမ္ပတ္တိနိန္နံ မာနသံ ဟောတိ။ တသ္မာ ယထာဝုတ္တံ ဣမံ သီလဝိပတ္တိယာ အာဒီနဝံ ဣမဉ္စ သီလသမ္ပတ္တိယာ အာနိသံသံ ဒိသ္ဝာ သဗ္ဗာဒရေန သီလံ ဝေဒါပေတဗ္ဗန္တိ။

ဧတ္တာဝတာ စ "သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော"တိ ဣမိဿာ ဂါထာယ သီလသမာဓိပညာမုခေန ဒေသိတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ **သီလံ** တာဝ ပရိဒီပိတံ ဟောတိ။

ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ
သီလနိဒ္ဒေသော နာမ ပဌမော ပရိစ္ဆေဒေါ။

သီလနိဒ္ဒေသော နိဋ္ဌိတော။

2. Dhutaṅganiddesa

22. Idāni yehi appicchatāsantuṭṭhitādīhi guṇehi vuttappakārassa sīlassa vodānaṁ hoti, te guṇe sampādetuṁ yasmā samādinnasīlena yoginā dhutaṅgasamādānaṁ kātabbaṁ. Evañhissa appicchatāsantuṭṭhitāsallekha pavivekāpacaya vīriyā rambha subharatādi guṇasalila vikkhālitamalaṁ sīlañceva suparisuddhaṁ bhavissati, vatāni ca sampajjissanti. Iti anavajjasīlabbataguṇaparisuddhasabbasamācāro porāṇe ariyavaṁsattaye patiṭṭhāya catutthassa bhāvanārāmatāsaṅkhātassa ariyavaṁsassa adhigamāraho bhavissati. Tasmā dhutaṅgakathaṁ ārabhissāma.

Bhagavatā hi pariccattalokāmisānaṁ kāye ca jīvite ca anapekkhānaṁ anulomapaṭipadaṁyeva ārādhetukāmānaṁ kulaputtānaṁ terasadhutaṅgāni anuññātāni. Seyyathidaṁ. Paṁsukūlikaṅgaṁ, tecīvarikaṅgaṁ, piṇḍapātikaṅgaṁ, sapadānacārikaṅgaṁ, ekāsanikaṅgaṁ, pattapiṇḍikaṅgaṁ, khalupacchābhattikaṅgaṁ, āraññikaṅgaṁ, rukkhamūlikaṅgaṁ, abbhokāsikaṅgaṁ, sosānikaṅgaṁ, yathāsanthatikaṅgaṁ, nesajjikaṅganti. Tattha—

Atthato lakkhaṇādīhi, samādānavidhānato.
Pabhedato bhedato ca, tassa tassānisaṁsato.

Kusalattikato ceva, dhutādīnaṁ vibhāgato.
Samāsabyāsato cāpi, viññātabbo vinicchayo.

23. Tattha **atthato**ti tāva rathika susāna saṅkārakūṭādīnaṁ yattha katthaci paṁsūnaṁ upari ṭhitattā abbhuggataṭṭhena tesu tesu paṁsukūlamivāti paṁsukūlaṁ, atha vā paṁsu viya kucchitabhāvaṁ ulatīti paṁsukūlaṁ, kucchitabhāvaṁ gacchatīti vuttaṁ hoti. Evaṁ laddhanibbacanassa paṁsukūlassa dhāraṇaṁ paṁsukūlaṁ, taṁ sīlamassāti **paṁsukūliko.** Paṁsukūlikassa aṅgaṁ **paṁsukūlikaṅgaṁ.** Aṅganti kāraṇaṁ vuccati. Tasmā yena samādānena so paṁsukūliko hoti, tassetaṁ adhivacananti veditabbaṁ.

Eteneva nayena saṅghāṭi-uttarāsaṅga-antaravāsakasaṅkhātaṁ ticīvaraṁ sīlamassāti **tecīvariko.** Tecīvarikassa aṅgaṁ **tecīvarikaṅgaṁ.**

၂—ဓုတင်္ဂနိဒ္ဒေသ

၂၂။ ဣဒါနိ ယေဟိ အပ္ပိစ္ဆတာသန္တုဋ္ဌိတာဒီဟိ ဂုဏေဟိ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ သီလဿ ဝေါဒါနံ ဟောတိ၊ တေ ဂုဏေ သမ္ပာဒေတုံ ယသ္မာ သမာဒိန္နသီလေန ယောဂိနာ ဓုတင်္ဂသမာဒါနံ ကာတဗ္ဗံ။ ဧဝဉ္ဩ အပ္ပိစ္ဆတာသန္တုဋ္ဌိတာသလ္လေခပဝိဝေကာပစယဝီရိယာရမ္ဘသုဘရတာဒိဂုဏသလိလဝိက္ခာလိတမလံ သီလဥ္စေဝ သုပရိသုဒ္ဓံ ဘဝိဿတိ၊ ဝတာနိ စ သမ္ပဇ္ဇိဿန္တိ။ ဣတိ အနဝဇ္ဇသီလသ္မတဂုဏပရိသုဒ္ဓသမ္မသမာစာရော ပေါရာဏော အရိယဝံသတ္တယေ ပတိဋ္ဌာယ စတုတ္ထဿ ဘာဝနာရာမတာသင်္ခါတဿ အရိယဝံသဿ အဓိဂမာရဟော ဘဝိဿတိ။ တသ္မာ ဓုတင်္ဂကထံ အာရဘိဿာမ။

ဘဂဝတာ ဟိ ပရိစ္စတ္တလောကာမိသာနံ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ အနပေက္ခာနံ အနုလောမပဋိပဒံယေဝ အာရာဓေတုကာမာနံ ကုလပုတ္တာနံ တေရသဓုတင်္ဂါနိ အနုညာတာနိ။ သေယ္ယထိဒံ။ ပံသုကူလိကင်္ဂံ, တေစီဝရိကင်္ဂံ, ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂံ, သပဒါနစာရိကင်္ဂံ, ဧကာသနိကင်္ဂံ, ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂံ, ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂံ, အာရညိကင်္ဂံ, ရုက္ခမူလိကင်္ဂံ, အဗ္ဘောကာသိကင်္ဂံ, သောသာနိကင်္ဂံ, ယထာသန္ထတိကင်္ဂံ, နေသဇ္ဇိကင်္ဂန္တိ။ တတ္ထ—

အတ္ထတော လက္ခဏာဒီဟိ၊ သမာဒါနဝိဓာနတော။
ပဘေဒတော ဘေဒတော စ၊ တဿ တဿာနိသံသတော။

ကုသလတ္တိကတော စေဝ၊ ဓုတာဒီနံ ဝိဘာဂတော။
သမာသမျာသတော စာပိ၊ ဝိညာတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယော။

၂၃။ တတ္ထ **အတ္ထတော**တိ တာဝ ရထိက သုသာန သင်္ကာရကူဋာဒီနံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ပံသူနံ ဥပရိ ဋ္ဌိတတ္တာ အဇ္ဈာရုဟတ္ထေန တေသု တေသု ပံသုကူလမိဝါတိ ပံသုကူလံ၊ အထ ဝါ ပံသု ဝိယ ကုစ္ဆိတဘာဝံ ဥလတီတိ ပံသုကူလံ၊ ကုစ္ဆိတဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဧဝံ လဒ္ဓနိဗ္ဗစနဿ ပံသုကူလဿ ဓာရဏံ ပံသုကူလံ၊ တံ သီလမဿာတိ **ပံသုကူလိကော**။ ပံသုကူလိကဿ အင်္ဂံ **ပံသုကူလိကင်္ဂံ**။ အင်္ဂန္တိ ကာရဏံ ဝုစ္စတိ။ တသ္မာ ယေန သမာဒါနေန သော ပံသုကူလိကော ဟောတိ၊ တဿေတံ အဓိဝစနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တေနေဝ နယေန သင်္ဃာဋိဥတ္တရာသင်္ဂအန္တရဝါသကသင်္ခါတံ တိစီဝရံ သီလမဿာတိ **တေစီဝရိကော**။ တေစီဝရိကဿ အင်္ဂံ **တေစီဝရိကင်္ဂံ**။

Bhikkhāsaṅkhātānaṁ pana āmisapiṇḍānaṁ pātoti piṇḍapāto, parehi dinnānaṁ piṇḍānaṁ patte nipatananti vuttaṁ hoti. Taṁ piṇḍapātaṁ uñchati taṁ taṁ kulaṁ upasaṅkamanto gavesatīti **piṇḍapātiko.** Piṇḍāya vā patituṁ vatametassāti piṇḍapātī, patitunti carituṁ, piṇḍapātī eva piṇḍapātiko. Piṇḍapātikassa aṅgaṁ **piṇḍapātikaṅgaṁ.**

Dānaṁ vuccati avakhaṇḍanaṁ, apetaṁ dānatoti apadānaṁ, anavakhaṇḍananti attho. Saha apadānena sapadānaṁ, avakhaṇḍanarahitaṁ anugharanti vuttaṁ hoti. Sapadānaṁ carituṁ[1] idamassa sīlanti sapadānacārī, sapadānacārī eva **sapadānacāriko.** Tassa aṅgaṁ **sapadānacārikaṅgaṁ.**

Ekāsane bhojanaṁ ekāsanaṁ, taṁ sīlamassāti **ekāsaniko.** Tassa aṅgaṁ **ekāsanikaṅgaṁ.**

Dutiyabhājanassa paṭikkhittattā kevalaṁ ekasmiṁyeva patte piṇḍo pattapiṇḍo. Idāni pattapiṇḍagahaṇe pattapiṇḍasaññaṁ katvā pattapiṇḍo sīlamassāti **pattapiṇḍiko.** Tassa aṅgaṁ **pattapiṇḍikaṅgaṁ.**

Khalūti paṭisedhanatthe nipāto. Pavāritena satā pacchā laddhaṁ bhattaṁ pacchābhattaṁ nāma, tassa pacchābhattassa bhojanaṁ pacchābhattabhojanaṁ, tasmiṁ pacchābhattabhojane pacchābhattasaññaṁ katvā pacchābhattaṁ sīlamassāti pacchābhattiko. Na pacchābhattiko **khalupacchābhattiko.** Samādānavasena paṭikkhittātirittabhojanassetaṁ nāmaṁ. Aṭṭhakathāyaṁ pana vuttaṁ khalūti eko sakuṇo. So mukhena phalaṁ gahetvā tasmiṁ patite puna aññaṁ na khādati. Tādiso ayanti khalupacchābhattiko. Tassa aṅgaṁ **khalupacchābhattikaṅgaṁ.**

Araññe nivāso sīlamassāti **āraññiko.** Tassa aṅgaṁ **āraññikaṅgaṁ.**

Rukkhamūle nivāso rukkhamūlaṁ, taṁ sīlamassāti **rukkhamūliko.** Rukkhamūlikassa aṅgaṁ **rukkhamūlikaṅgaṁ. Abbhokāsikasosānikaṅgesupi** eseva nayo.

1. Carati (Sī)

ဘိက္ခာသင်္ခါတာနံ ပန အာမိသပိဏ္ဍာနံ ပါတောတိ ပိဏ္ဍပါတော၊ ပရေဟိ ဒိန္နာနံ ပိဏ္ဍာနံ ပတ္တေ နိပတနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တံ ပိဏ္ဍပါတံ ဥဉ္ဆတိ တံ တံ ကုလံ ဥပသင်္ကမန္တော ဂဝေသတီတိ **ပိဏ္ဍပါတိကော**။ ပိဏ္ဍာယ ဝါ ပတိတုံ ဝဘမေတသ္သာတိ ပိဏ္ဍပါတိ၊ ပတိတုန္တိ စရိတုံ၊ ပိဏ္ဍပါတိ ဧဝ ပိဏ္ဍပါတိကော။ ပိဏ္ဍပါတိကဿ အင်္ဂံ **ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂံ**။

ဒါနံ ဝုစ္စတိ အဝခဏ္ဍနံ၊ အပေတံ ဒါနတောတိ အပဒါနံ၊ အနဝခဏ္ဍနန္တိ အတ္ထော။ သဟ အပဒါနေန သပဒါနံ၊ အဝခဏ္ဍနရဟိတံ အနုဃရန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သပဒါနံ စရိတုံ[1] ဇာတမဿ သီလန္တိ သပဒါနစာရီ၊ သပဒါနစာရီ ဧဝ **သပဒါနစာရိကော**။ တဿ အင်္ဂံ **သပဒါနစာရိကင်္ဂံ**။

ကောသနေ ဘောဇနံ ကောသနံ၊ တံ သီလမဿာတိ **ကောသနိကော**။ တဿ အင်္ဂံ **ကောသနိကင်္ဂံ**။

ဒုတိယဘာဇနဿ ပဋိက္ခိတ္တတ္တာ ကေဝလံ ကေသ္မိံယေဝ ပတ္တေ ပိဏ္ဍော ပတ္တပိဏ္ဍော။ ဇာဒါနိ ပတ္တပိဏ္ဍဂဟဏေ ပတ္တပိဏ္ဍသညံ ကတ္ဝာ ပတ္တပိဏ္ဍော သီလမဿာတိ **ပတ္တပိဏ္ဍိကော**။ တဿ အင်္ဂံ **ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂံ**။

ခလူတိ ပဋိသေဓနတ္ထေ နိပါတော။ ပဝါရိတေန သတာ ပစ္ဆာ လဒ္ဓံ ဘတ္တံ ပစ္ဆာဘတ္တံ နာမ၊ တဿ ပစ္ဆာဘတ္တဿ ဘောဇနံ ပစ္ဆာဘတ္တဘောဇနံ၊ တသ္မိံ ပစ္ဆာဘတ္တဘောဇနေ ပစ္ဆာဘတ္တသညံ ကတ္ဝာ ပစ္ဆာဘတ္တံ သီလမဿာတိ ပစ္ဆာဘတ္တိကော။ န ပစ္ဆာဘတ္တိကော **ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကော**။ သမာဒါနဝသေန ပဋိက္ခိတ္တာတိရိတ္တဘောဇနဿေတံ နာမံ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန ဝုတ္တံ ခလူတိ ဧကော သကုဏော။ သော မုခေန ဖလံ ဂဟေတ္ဝာ တသ္မိံ ပတိတေ ပုန အညံ န ခါဒတိ။ တာဒိသော အယန္တိ ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကော။ တဿ အင်္ဂံ **ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂံ**။

အရညေ နိဝါသော သီလမဿာတိ **အာရညိကော**။ တဿ အင်္ဂံ **အာရညိကင်္ဂံ**။

ရုက္ခမူလေ နိဝါသော ရုက္ခမူလံ၊ တံ သီလမဿာတိ **ရုက္ခမူလိကော**။ ရုက္ခမူလိကဿ အင်္ဂံ **ရုက္ခမူလိကင်္ဂံ**။ **အဗ္ဘောကာသိကသောသာနိကင်္ဂေသုပိ** ဧသေဝ နယော။

၁-စရတိ (သီ)

Yadeva santhataṁ yathāsanthataṁ, idaṁ tuyhaṁ pāpuṇātīti evaṁ paṭhamaṁ uddiṭṭhasenāsanassetaṁ adhivacanaṁ. Tasmiṁ yathāsanthate viharituṁ sīlamassāti **yathāsanthatiko.** Tassa aṅgaṁ **yathāsanthatikaṅgaṁ.**

Sayanaṁ paṭikkhipitvā nisajjāya viharituṁ sīlamassāti **nesajjiko.** Tassa aṅgaṁ **nesajjikaṅgaṁ.**

Sabbāneva panetāni tena tena samādānena dhutakilesattā dhutassa bhikkhuno aṅgāni, kilesadhunanato vā dhutanti laddhavohāraṁ ñāṇaṁ aṅgaṁ etesanti **dhutaṅgāni.** Atha vā dhutāni ca tāni paṭipakkhaniddhunanato aṅgāni ca paṭipattiyātipi **dhutaṅgāni.** Evaṁ tāvettha **atthato** viññātabbo vinicchayo.

Sabbāneva[1] panetāni samādānacetanālakkhaṇāni. Vuttampi cetaṁ "yo samādiyati, so puggalo. Yena samādiyati, cittacetasikā ete dhammā. Yā samādānacetanā, taṁ dhutaṅgaṁ. Yaṁ paṭikkhipati, taṁ vatthū"ti. Sabbāneva ca loluppaviddhaṁsanarasāni, nilloluppabhāvapaccupaṭṭhānāni appicchahādi ariyadhammapadaṭṭhānāni. Evamettha **lakkhaṇādīhi** veditabbo vinicchayo.

Samādānavidhānatoti-ādīsu pana pañcasu sabbāneva dhutaṅgāni dharamāne Bhagavati Bhagavatova santike samādātabbāni. Parinibbute mahāsāvakassa santike. Tasmiṁ asati khīṇāsavassa. Anāgāmissa. Sakadāgāmissa. Sotāpannassa. Tipiṭakassa. Dvipiṭakassa. Ekapiṭakassa. Ekasaṅgītikassa ( )[2]. Aṭṭhakathācariyassa. Tasmiṁ asati dhutaṅgadharassa. Tasmimpi asati cetiyaṅgaṇaṁ sammajjitvā ukkuṭikaṁ nisīditvā Sammāsambuddhassa santike vadantena viya samādātabbāni, apica sayampi samādātuṁ vaṭṭati eva. Ettha ca Cetiyapabbate dve bhātikattherānaṁ jeṭṭhakabhātu dhutaṅgappicchatāya vatthu[3] kathetabbaṁ. Ayaṁ tāva sādhāraṇakathā.

1. Paṁsukūlikaṅgakathā

24. Idāni ekekassa samādānavidhānappabhedabhedānisaṁse vaṇṇayissāma. **Paṁsukūlikaṅgaṁ** tāva "gahapatidānacīvaraṁ paṭikkhipāmi, paṁsukūlikaṅgaṁ

1. Lakkhaṇādīhīti sabbāneva (Sī) 2. (Ekāgamassa) (Sī, Ka)
3. Ma-Ṭṭha 2 Rathavinītasuttavaṇṇanāyaṁ.

ယဒေဝ သန္ထတံ ယထာသန္ထတံ၊ ဣဒံ တုယ္ဟံ ပါပုဏာတီတိ ဧဝံ ပဌမံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌသေနာသနဿေတံ အဓိဝစနံ။ တသ္မိံ ယထာသန္ထတေ ဝိဟရိတုံ သီလမဿာတိ **ယထာသန္ထတိကော**။ တဿ အင်္ဂံ **ယထာသန္ထတိကင်္ဂံ**။

သယနံ ပဋိက္ခိပိတ္ဝာ နိသဇ္ဇာယ ဝိဟရိတုံ သီလမဿာတိ **နေသဇ္ဇိကော**။ တဿ အင်္ဂံ **နေသဇ္ဇိကင်္ဂံ**။

သဗ္ဗာနေဝ ပနေတာနိ တေန တေန သမာဒါနေန ဓုတကိလေသတ္တာ ဓုတဿ ဘိက္ခုနော အင်္ဂါနိ၊ ကိလေသဓုနနတော ဝါ ဓုတန္တိ လဒ္ဓဝေါဟာရံ ဉာဏံ အင်္ဂံ တေသန္တိ **ဓုတင်္ဂါနိ**။ အထ ဝါ ဓုဘာနိ စ တာနိ ပဋိပက္ခနိဒ္ဓုနနတော္ဘာ အင်္ဂါနိ စ ပဋိပတ္တိယာတိပိ **ဓုတင်္ဂါနိ**။ ဧဝံ တာဝေတ္ထ **အတ္ထတော** ဝိညာတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယော။

သဗ္ဗာနေဝ[၁] ပနေတာနိ သမာဒါနစေတနာလက္ခဏာနိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "ယော သမာဒိယတိ၊ သော ပုဂ္ဂလော။ ယေန သမာဒိယတိ၊ စိတ္တစေတသိကာ တေ ဓမ္မာ။ ယာ သမာဒါနစေတနာ၊ တံ ဓုတင်္ဂံ။ ယံ ပဋိက္ခိပတိ၊ တံ ဝတ္ထု"တိ။ သဗ္ဗာနေဝ စ လောလုပ္ပဝိဒ္ဓံသနရသာနိ၊ နိလ္လောလုပ္ပဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာနိ အပ္ပိစ္ဆတာဒိ အရိယဓမ္မပဒဋ္ဌာနာနိ။ ဧဝမေတ္ထ **လက္ခဏာဒီဟိ** ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယော။

သမာဒါနဝိဓာနတောတိအာဒီသု ပန ပဉ္စသု သဗ္ဗာနေဝ ဓုတင်္ဂါနိ ဓရမာနေ ဘဂဝတိ ဘဂဝတောဝ သန္တိကေ သမာဒါတဗ္ဗာနိ။ ပရိနိဗ္ဗုတေ မဟာသာဝကဿ သန္တိကေ။ တသ္မိံ အသတိ ခီဏာသဝဿ။ အနာဂါမိဿ။ သကဒါဂါမိဿ။ သောတာပန္နဿ။ တိပိဋကဿ။ ဒွိပိဋကဿ။ ကေပိဋကဿ။ ကေသဂ်ီတိကဿ ( )[၂]။ အဋ္ဌကထာစရိယဿ။ တသ္မိံ အသတိ ဓုတင်္ဂဓရဿ။ တသ္မိမ္ပိ အသတိ စေတိယင်္ဂဏံ သမ္မဇ္ဇိတ္ဝာ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတ္ဝာ သဗ္ဗာသမ္မုခီဘဿ သန္တိကေ ဝဒန္တေန ဝိယ သမာဒါတဗ္ဗာနိ၊ အပိစ ဃဃမ္ပိ သမာဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ ဧဝ။ ဣတ္ထေ စ စေတိယပဗ္ဗတေ ဒွေ ဘာတိကတ္ထေရာနံ ဇေဋ္ဌကဘာတု ဓုတင်္ဂပ္ပိစ္ဆတာယ ဝတ္ထု[၃]။ ကထေတဗ္ဗံ။ အယံ တာဝ သာမာရကကထာ။

၁-ပံသုကူလိကင်္ဂကထာ

၂၄။ ဣဒါနိ ဧကေကဿ သမာဒါနဝိဓာနပ္ပဘေဒဘေဒါနိသံသေ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ **ပံသုကူလိကင်္ဂံ** တာဝ "ဂဟပတိဒါနစီဝရံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ ပံသုကူလိကင်္ဂံ

၁-လက္ခဏာဒီဟီတိ သဗ္ဗာနေဝ (သီ) ၂-(ဧကာဂမဿ) (သီ၊က) ၃-မ ဋ ၂-ရဏဝိနီတသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ။

samādiyāmī”ti imesu dvīsu vacanesu aññatarena samādinnaṁ hoti. Idaṁ tāvettha **samādānaṁ.**

Evaṁ samādinnadhutaṅgena pana tena sosānikaṁ, pāpaṇikaṁ, rathiyacoḷaṁ, saṅkāracoḷaṁ, sotthiyaṁ, nhānacoḷaṁ[1], titthacoḷaṁ, gatapaccāgataṁ, aggiḍaḍḍhaṁ, gokhāyitaṁ, upacikākhāyitaṁ, undūrakhāyitaṁ, antacchinnaṁ, dasācchinnaṁ, dhajāhaṭaṁ, thūpacīvaraṁ, samaṇacīvaraṁ, ābhisekikaṁ, iddhimayaṁ, panthikaṁ, vātāhaṭaṁ, devadattiyaṁ, sāmuddiyanti-etesu aññataraṁ cīvaraṁ gahetvā phāletvā dubbalaṭṭhānaṁ pahāya thiraṭṭhānāni dhovitvā cīvaraṁ katvā porāṇaṁ gahapaticīvaraṁ apanetvā paribhuñjitabbaṁ.

Tattha **sosānikan**ti susāne patitakaṁ. **Pāpaṇikan**ti āpaṇadvāre patitakaṁ. **Rathiyacoḷan**ti puññatthikehi vātapānantarena rathikāya chaḍḍitacoḷakaṁ. **Saṅkāracoḷan**ti saṅkāraṭṭhāne chaḍḍitacoḷakaṁ. **Sotthiyan**ti gabbhamalaṁ puñchitvā chaḍḍitavatthaṁ. Tissāmaccamātā kira satagghanakena vatthena gabbhamalaṁ puñchāpetvā paṁsukūlikā gaṇhissantīti Tālaveḷimagge chaḍḍāpesi. Bhikkhū jiṇṇakaṭṭhānatthameva gaṇhanti. **Nhāna coḷan**ti yaṁ bhūtavejjehi sasīsaṁ nhāpitā[2] kāḷakaṇṇicoḷanti chaḍḍetvā gacchanti.

Titthacoḷanti nhānatitthe chaḍḍitapilotikā. **Gatapaccāgatan**ti yaṁ manussā susānaṁ gantvā paccāgatā nhatvā[3] chaḍḍenti. **Aggiḍaḍḍhan**ti agginā ḍaḍḍhappadesaṁ. Tañhi manussā chaḍḍenti. **Gokhāyitādī**ni pākaṭāneva. Tādisānipi hi manussā chaḍḍenti. **Dhajāhaṭan**ti nāvaṁ ārohantā dhajaṁ bandhitvā ārūhanti. Taṁ tesaṁ dassanātikkame gahetuṁ vaṭṭati. Yampi yuddhabhūmiyaṁ dhajaṁ bandhitvā ṭhapitaṁ, taṁ dvinnampi senānaṁ gatakāle gahetuṁ vaṭṭati.

Thūpacīvaranti vammikaṁ parikkhipitvā balikammaṁ kataṁ. **Samaṇacīvaran**ti bhikkhusantakaṁ. **Ābhisekikan**ti rañño abhisekaṭṭhāne chaḍḍitacīvaraṁ. **Iddhimayan**ti chibhikkhucīvaraṁ. **Panthikan**ti antarāmagge patitakaṁ. Yaṁ pana sāmikānaṁ satisammosena patitaṁ, taṁ thokaṁ rakkhitvā gahetabbaṁ. **Vātāhaṭan**ti vātena paharitvā dūre pātitaṁ, taṁ pana sāmike

1. Nahānacoḷaṁ (Sī) 2. Nhāpitvā (Ka) 3. Nahātvā (Sī)

သမာဒိယာမီ”တိ ဣမေသု ဒ္ဝီသု ဝစနေသု အညတရေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။ ဣဒံ တာဝေတ္ထ **သမာဒါနံ**။

၎ဝံ သမာဒိန္နဓုတင်္ဂေန ပန တေန သောသာနိကံ, ပါပဏိကံ, ရထိယစောဠံ, သင်္ကာရစောဠံ, သောတ္ထိယံ, နှာနစောဠံ[1], တိတ္ထစောဠံ, ဂတပစ္စာဂတံ, အဂ္ဂိဒဍ္ဎံ, ဂေါခါယိတံ, ဥပစိကာခါယိတံ, ဥန္ဒူရခါယိတံ, အန္တစ္ဆိန္နံ, ဒသာစ္ဆိန္နံ, ဓဇာဟဋံ, ထူပစီဝရံ, သမဏစီဝရံ, အာဘိသေကိကံ, ဣဒ္ဓိမယံ, ပန္ထိကံ, ဝါတာဟဋံ, ဒေဝဒတ္တိယံ, သာမုဒ္ဒိယန္တိတေသု အညတရံ စီဝရံ ဂဟေတ္ဝာ ဖာလေတ္ဝာ ဒုဗ္ဗလဋ္ဌာနံ ပဟာယ ထိရဋ္ဌာနာနိ ဓောဝိတ္ဝာ စီဝရံ ကတ္ဝာ ပေရာဏံ ဂဟပတိ-စီဝရံ အပနေတ္ဝာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။

တတ္ထ **သောသာနိက**န္တိ သုသာနေ ပတိတကံ။ **ပါပဏိက**န္တိ အာပဏဒ္ဝါရေ ပတိတကံ။ **ရထိယစောဠ**န္တိ ပုညတ္ထိကေဟိ ဝါတပါနန္တရေန ရထိကာယ ဆဒ္ဒိတစောဠကံ။ **သင်္ကာရစောဠ**န္တိ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ဆဒ္ဒိတစောဠကံ။ **သောတ္ထိ-ယ**န္တိ ဂဗ္ဘမလံ ပုဉ္ဆိတ္ဝာ ဆဒ္ဒိတဝတ္ထုံ။ တိဿာမစ္စမာတာ ကိရ သတဂ္ဃနကေန ဝတ္ထေန ဂဗ္ဘမလံ ပုဉ္ဆာပေတ္ဝာ ပံသုကူလိကာ ဂဏှိဿန္တိတိ တာလဝေဠိမဂ္ဂေ ဆဍ္ဍာပေသိ။ ဘိက္ခူ ဇိဏ္ဏကဋ္ဌာနတ္ထမေဝ ဂဏှန္တိ။ **နှာန စောဠ**န္တိ ယံ ဘူတ-ဝေဇ္ဇေဟိ သသီသံ နှာပိတာ[2] ကာဠကဏ္ဏိစောဠန္တိ ဆဍ္ဍေတ္ဝာ ဂစ္ဆန္တိ။

တိတ္ထစောဠန္တိ နှာနတိတ္ထေ ဆဒ္ဒိတပိလောတိကာ။ **ဂတပစ္စာဂတ**န္တိ ယံ မနုဿာ သုသာနံ ဂန္ဓာ ပစ္စာဂတာ နှတ္ဝာ[3] ဆဍ္ဍေန္တိ။ **အဂ္ဂိဒဍ္ဎ**န္တိ အဂ္ဂိနာ ဒဍ္ဎပ္ပဒေသံ။ တဋ္ဌိ မနုဿာ ဆဍ္ဍေန္တိ။ **ဂေါခါယိတာဒီနိ** ပါကဋာနေဝ။ တာဒိသာနိပိ ဟိ မနုဿာ ဆဍ္ဍေန္တိ။ **ဓဇာဟဋ**န္တိ နာဝံ အာရောဟန္တာ ဓဇံ ဗန္ဓိတ္ဝာ အာရုဟန္တိ။ တံ တေသံ ဒဿနာတိက္ကမေ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ယမ္ပိ ယုဒ္ဓဘူမိယံ ဓဇံ ဗန္ဓိတ္ဝာ ဌပိတံ၊ တံ ဒ္ဝိန္နမ္ပိ သေနာနံ ဂတကာလေ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။

ထူပစီဝရန္တိ ဝမ္မိကံ ပရိက္ခိပိတ္ဝာ ဗလိကမ္မံ ကတံ။ **သမဏစီဝရ**န္တိ ဘိက္ခု-သန္တကံ။ **အာဘိသေကိက**န္တိ ရညော အဘိသေကဋ္ဌာနေ ဆဒ္ဒိတစီဝရံ။ **ဣဒ္ဓိ-မယ**န္တိ ဟေဘိက္ခုစီဝရံ။ **ပန္ထိက**န္တိ အန္တရာမဂ္ဂေ ပတိတကံ။ ယံ ပန သာမိကာနံ သတိသမ္မောသေန ပတိတံ၊ တံ ထောကံ ရက္ခိတ္ဝာ ဂဟေတဗ္ဗံ။ **ဝါတာဟဋ**န္တိ ဝါတေန ပဟရိတ္ဝာ ဒူရေ ပါတိတံ၊ တံ ပန သာမိကေ

၁-နဟာနစောဠံ (သီ) ၂-နှာပိတ္ဝာ (က) ၃-နဟာတ္ဝာ (သီ)

apassantena gahetuṁ vaṭṭati. **Devadattiyan**ti Anuruddhattherassa viya devatāhi dinnakaṁ. **Sāmuddiyan**ti samuddavīcīhi thale ussāritaṁ.

Yaṁ pana saṁghassa demāti dinnaṁ, coḷakabhikkhāya vā caramānehi laddhaṁ, na taṁ paṁsukūlaṁ. Bhikkhudattiyepi yaṁ vassaggena gāhetvā vā dīyati, senāsanacīvaraṁ vā hoti, na taṁ paṁsukūlaṁ. No gāhāpetvā dinnameva paṁsukūlaṁ. Tatrapi yaṁ dāyakehi bhikkhussa pādamūle nikkhittaṁ, tena pana bhikkhunā paṁsukūlikassa hatthe ṭhapetvā dinnaṁ, taṁ ekatosuddhikaṁ nāma. Yaṁ bhikkhuno hatthe ṭhapetvā dinnaṁ, tena pana pādamūle ṭhapitaṁ, tampi ekatosuddhikaṁ. Yaṁ bhikkhunopi pādamūle ṭhapitaṁ, tenāpi tatheva dinnaṁ, taṁ ubhatosuddhikaṁ. Yaṁ hatthe ṭhapetvā laddhaṁ, hattheyeva ṭhapitaṁ, taṁ anukkaṭṭhacīvaraṁ nāma. Iti imaṁ paṁsukūlabhedaṁ ñatvā paṁsukūlikena cīvaraṁ paribhuñjitabbanti idamettha **vidhānaṁ.**

Ayaṁ pana **pabhedo,** tayo paṁsukūlikā ukkaṭṭho majjhimo mudūti. Tattha sosānikaṁyeva gaṇhanto **ukkaṭṭho** hoti. Pabbajitā gaṇhissantīti[1] ṭhapitakaṁ gaṇhanto **majjhimo.** Pādamūle ṭhapetvā dinnakaṁ gaṇhanto **mudū**ti.

Tesu yassa kassaci attano ruciyā gihidinnakaṁ sāditakkhaṇe dhutaṅgaṁ bhijjati. Ayamettha **bhedo.**

Ayaṁ panānisaṁso, "paṁsukūlacīvaraṁ nissāya pabbajjā"ti[2] vacanato nissayānurūpapaṭipattisabbhāvo, paṭhame ariyavaṁse patiṭṭhānaṁ, ārakkhadukkhābhāvo, aparāyattavuttitā, corabhayena abhayatā, paribhogataṇhāya abhāvo, samaṇasāruppaparikkhāratā, "appāni[3] ceva sulabhāni ca tāni ca anavajjānī"ti[4] Bhagavatā saṁvaṇṇitapaccayatā, pāsādikatā, appicchatādīnaṁ phalanipphatti, sammāpaṭipattiyā anubrūhanaṁ, pacchimāya janatāya diṭṭhānugati-āpādananti.

Mārasenavighātāya, paṁsukūladharo yati.
Sannaddhakavaco yuddhe, khattiyo viya sobhati.

1. Pabbajito gaṇhissatīti (Syā, I), pabbajitova gaṇhissatīti (Ka)
2. Vi 3. 133 piṭṭhe. 3. Appagghāni (Ka) 4. Aṁ 1. 335; Khu 1. 264 piṭṭhesu.

အပဿန္တေန ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ **ဒေဝဒတ္တိယန္တိ** အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဿ ဝိယ ဒေဝတာဟိ ဒိန္နကံ။ **သာမုဒ္ဒိယန္တိ** သမုဒ္ဒဝီစီဟိ ထလေ ဥဿာရိတံ။

ယံ ပန သံဃဿ ဒေမာတိ ဒိန္နံ၊ စောဠကဘိက္ခာယ ဝါ စရမာနေဟိ လဒ္ဓံ၊ န တံ ပံသုကူလံ။ ဘိက္ခုဒတ္တိယေပိ ယံ ဝဿဂ္ဂေန ဂါဟေတ္ဝာ ဝါ ဒီယတိ၊ သေနာသနစီဝရံ ဝါ ဟောတိ၊ န တံ ပံသုကူလံ။ နော ဂါဟာပေတ္ဝာ ဒိန္နမေဝ ပံသုကူလံ။ တတြပိ ယံ ဒါယကေဟိ ဘိက္ခုဿ ပါဒမူလေ နိက္ခိတ္တံ၊ တေန ပန ဘိက္ခုနာ ပံသုကူလိကဿ ဟတ္ထေ ဒွပေတ္ဝာ ဒိန္နံ၊ တံ ဧကတော-သုဒ္ဓိကံ နာမ။ ယံ ဘိက္ခုနော ဟတ္ထေ ဒွပေတ္ဝာ ဒိန္နံ၊ တေန ပန ပါဒမူလေ ဒွပိတံ၊ တမ္ပိ ဧကတောသုဒ္ဓိကံ။ ယံ ဘိက္ခုနောပိ ပါဒမူလေ ဒွပိတံ၊ တေနာပိ တထေဝ ဒိန္နံ၊ တံ ဥဘတောသုဒ္ဓိကံ။ ယံ ဟတ္ထေ ဒွပေတ္ဝာ လဒ္ဓံ၊ ဟတ္ထေယေဝ ဒွပိတံ၊ တံ အနုက္ကဋ္ဌစီဝရံ နာမ။ ဣတိ ဣမံ ပံသုကူလဘေဒံ ဉတ္ဝာ ပံသုကူလိကေန စီဝရံ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ဣဒမေတ္ထ **ဝိဓာနံ**။

အယံ ပန **ပဘေဒေါ**၊ တယော ပံသုကူလိကာ ဥက္ကဋ္ဌော မဇ္ဈိမော မုဒူတိ။ တတ္ထ သောသာနိကံယေဝ ဂဏှန္တော **ဥက္ကဋ္ဌော** ဟောတိ။ ပဗ္ဗဇိတာ ဂဏှိ-သ္သန္တီတိ[ခ] ဒွပိတကံ ဂဏှန္တော **မဇ္ဈိမော**။ ပါဒမူလေ ဒွပေတ္ဝာ ဒိန္နကံ ဂဏှန္တော **မုဒူ**တိ။

တေသု ယဿ ကဿစိ အတ္တနော ရုစိယာ ဂိဟိဒိန္နကံ သာဒိတက္ခဏေ ဓုတင်္ဂံ ဘိဇ္ဇတိ။ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ**။

အယံ ပနာနိသံသော၊ "ပံသုကူလစီဝရံ နိဿာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာ"တိ[ဂ] ဝစနတော နိဿယာနုရူပပဋိပတ္တိသဗ္ဘာဝေါ၊ ပဌမေ အရိယဝံသေ ပတိဋ္ဌာနံ၊ အာရက္ခ-ဒုက္ခာဘာဝေါ၊ အပရာယတ္တဝုတ္တိတာ၊ စောရဘယေန အဘာယတာ၊ ပရိ-ဘောဂတဏှာယ အဘာဝေါ၊ သမဏသာရုပ္ပပရိက္ခာရတာ၊ "အပ္ပါနိ[ဃ] စေဝ သုလဘာနိ စ တာနိ စ အနဝဇ္ဇာနီ"တိ[ငဃ] ဘဂဝတာ သံဝဏ္ဏိတပစ္စယတာ၊ ပါသာဒိကတာ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ ဖလနိပ္ဖတ္တိ၊ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ အနုဗြူဟနံ၊ ပစ္ဆိမာယ ဇနတာယ ဒိဋ္ဌာနုဂတိအာပါဒနန္တိ။

မာရသေနဝိဃာတာယ၊ ပံသုကူလဓရော ယတိ။
သန္နဒ္ဓကဝစော ယုဒ္ဓေ၊ ခတ္တိယော ဝိယ သောဘတိ။

ခ-ပဗ္ဗဇိတော ဂဏှိဿတီတိ (သျာ၊ဇာ)၊ ပဗ္ဗဇိတောဝ ဂဏှိဿတီတိ (က)
ဂ-ဝိ ၃-၁၃၃-ဒိဋ္ဌေ။ ဃ-အပ္ပဃ္ဃာနိ (က) ငဃ-အံ ၁-၃၃၅၊ ခု ၁-၂၆၄-ဒိဋ္ဌေသု။

Pahāya kāsikādīni, varavatthāni dhāritaṁ.
Yaṁ lokagarunā ko taṁ, paṁsukūlaṁ na dhāraye.

Tasmā hi attano bhikkhu, paṭiññaṁ samanussaraṁ.
Yogācārānukūlamhi, paṁsukūle rato siyāti.

Ayaṁ tāva paṁsukūlikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsavaṇṇanā.

2. Tecīvarikaṅgakathā

25. Tadanantaraṁ pana **tecīvarikaṅgaṁ** "catutthakacīvaraṁ paṭikkhipāmi, tecīvarikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tena pana tecīvarikena cīvaradussaṁ labhitvā yāva aphāsukabhāvena kātuṁ vā na sakkoti, vicārakaṁ vā na labhati, sūci-ādīsu vāssa kiñci[1] na sampajjati, tāva nikkhipitabbaṁ. Nikkhittapaccayā doso natthi. Rajitakālato pana paṭṭhāya nikkhipituṁ na vaṭṭati, dhutaṅgacoro nāma hoti. Idamassa **vidhānaṁ.**

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭhena** rajanakāle paṭhamaṁ antaravāsakaṁ vā uttarāsaṅgaṁ vā rajitvā taṁ nivāsetvā itaraṁ rajitabbaṁ. Taṁ pārupitvā saṅghāṭi rajitabbā. Saṅghāṭiṁ pana nivāsetuṁ na vaṭṭati. Idamassa gāmantasenāsane vattaṁ. Āraññake pana dve ekato dhovitvā rajituṁ vaṭṭati. Yathā pana kañci disvā sakkoti kāsāvaṁ ākaḍḍhitvā uparikātuṁ, evaṁ āsanne ṭhāne nisīditabbaṁ. **Majjhimassa**[2] rajanasālāyaṁ rajanakāsāvaṁ nāma hoti, taṁ nivāsetvā vā pārupitvā vā rajanakammaṁ kātuṁ vaṭṭati. **Mudukassa** sabhāgabhikkhūnaṁ cīvarāni nivāsetvā vā pārupitvā vā rajanakammaṁ kātuṁ vaṭṭati. Tatraṭṭhakapaccattharaṇampi tassa vaṭṭati. Pariharituṁ pana na vaṭṭati. Sabhāgabhikkhūnaṁ cīvarampi antarantarā paribhuñjituṁ vaṭṭati. Dhutaṅgatecīvarikassa pana catutthaṁ vattamānaṁ aṁsakāsāvameva vaṭṭati. Tañca kho vitthārato vidatthi, dīghato vihatthameva vaṭṭati.

Imesaṁ pana tiṇṇampi catutthakacīvaraṁ sāditakkhaṇeyeva dhutaṅgaṁ bhijjati. Ayamettha **bhedo.**

1. Vā yaṁ kiñci (Syā, I, Ka)
2. Majjhimassa pana (Syā, I, Ka)

ပဟာယ ကာသိကာဒီနိ၊ ဝရဝတ္ထာနိ ဓာရိတံ။
ယံ လောကဂရုနာ ကော တံ၊ ပံသုကူလံ န ဓာရယေ။

တသ္မာ ဟိ အတ္တနော ဘိက္ခု၊ ပဋိညံ သမနုဿရံ။
ယောဂါစာရာနုကူလမ္ဟိ၊ ပံသုကူလေ ရတော သိယာတိ။

အယံ တာဝ ပံသုကူလိကင်္ဂေ သမာဒါန ဝိဓာန ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

၂-တေစီဝရိကင်္ဂကထာ

၂၅။ တဒနန္တရံ ပန **တေစီဝရိကင်္ဂံ** "စတုတ္ထကစီဝရံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ တေစီဝရိကင်္ဂံ သမာဒိယာမီ"တိ ဣမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တေန ပန တေစီဝရိကေန စီဝရဒုဿံ လဘိတ္ဝာ ယာဝ အဖာသုကဘာဝေန ကာတုံ ဝါ န သက္ကောတိ၊ ဝိစာရကံ ဝါ န လဘတိ၊ သူစိအာဒီသု ဝါဿ ကိဉ္စိ န သမ္ပဇ္ဇတိ၊ တာဝ နိက္ခိပိတဗ္ဗံ။ နိက္ခိတ္တပစ္စယာ ဒေါသော နတ္ထိ။ ရဇိတကာလတော ပန ပဋ္ဌာယ နိက္ခိပိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ ဓုတင်္ဂစောရော နာမ ဟောတိ။ ဣဒမဿ **ဝိဓာနံ**။

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌေန** ရဇနကာလေ ပဌမံ အန္တရဝါသကံ ဝါ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ဝါ ရဇိတ္ဝာ တံ နိဝါသေတ္ဝာ ဣတရံ ရဇိတဗ္ဗံ။ တံ၊ ပါရုပိတ္ဝာ သင်္ဃာဋိ ရဇိတဗ္ဗာ။ သင်္ဃာဋိံ ပန နိဝါသေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဣဒမဿ ဂါမန္တသေနာသနေ ဝတ္တံ။ အာရညကေ ပန ဒွေ ကေတော ဓောဝိတ္ဝာ ရဇိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ယထာ ပန ကဉ္စိ ဒိသ္ဝာ သက္ကောတိ ကာသာဝံ အာကဍ္ဎိတ္ဝာ ဥပရိကာတုံ၊ ဧဝံ အာသန္နေ ဌာနေ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ **မဇ္ဈိမဿ** ၂ ရဇနသာလာယံ ရဇနကာသာဝံ နာမ ဟောတိ၊ တံ နိဝါသေတ္ဝာ ဝါ ပါရုပိတ္ဝာ ဝါ ရဇနကမ္မံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ **မုဒုကဿ** သဘာဂဘိက္ခူနံ စီဝရာနိ နိဝါသေတ္ဝာ ဝါ ပါရုပိတ္ဝာ ဝါ ရဇနကမ္မံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ တတြဋ္ဌကပစ္စတ္ထရဏမ္ပိ တဿ ဝဋ္ဋတိ။ ပရိဟရိတုံ ပန န ဝဋ္ဋတိ။ သဘာဂဘိက္ခူနံ စီဝရမ္ပိ အန္တရန္တရာ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဓုတင်္ဂတေစီဝရိကဿ ပန စတုတ္ထံ ဝတ္တမာနံ အံသကာသာဝမေဝ ဝဋ္ဋတိ။ တဉ္စ ခေါ ဝိတ္ထာရတော ဝိဒတ္ထိ၊ ဒီဃတော တိဟတ္ထမေဝ ဝဋ္ဋတိ။

ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ စတုတ္ထကစီဝရံ သာဒိတက္ခဏေယေဝ ဓုတင်္ဂံ ဘိဇ္ဇတိ။ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ**။

၁-ဝါ ယံ ကိဉ္စိ (သျာ၊ ဣ၊က)
၂-မဇ္ဈိမဿ ပန (သျာ၊ ဣ၊ က)

Ayaṁ panānisaṁso, tecīvariko bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena. Tenassa pakkhino viya samādāyeva gamanaṁ, appasamārambhatā, vatthasannidhiparivajjanaṁ, sallahukavuttitā, atirekacīvaraloluppappahānaṁ, kappiye mattakāritāya sallekhavuttitā, appicchatādīnaṁ phalanipphattīti evamādayo guṇā sampajjantīti.

Atirekavatthataṇhaṁ, pahāya sannidhivivajjito dhīro.
Santosasukharasaññū, ticīvaradharo bhavati yogī.

Tasmā sapattacaraṇo, pakkhīva sacīvarova yogivaro.
Sukhamanuvicaritukāmo, cīvaraniyame ratiṁ kayirāti.

Ayaṁ tecīvarikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsavaṇṇanā.

3. Piṇḍapātikaṅgakathā

26. **Piṇḍapātikaṅgampi** "atirekalābhaṁ paṭikkhipāmi, piṇḍapātikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tena pana piṇḍapātikena "saṁghabhattaṁ, uddesabhattaṁ, nimantanabhattaṁ, salākabhattaṁ, pakkhitaṁ, uposathikaṁ, pāṭipadikaṁ, āgantukabhattaṁ, gamikabhattaṁ, gilānabhattaṁ, gilānupaṭṭhākabhattaṁ, vihārabhattaṁ, dhurabhattaṁ, vārakabhattan"ti etāni cuddasa bhattāni na sāditabbāni. Sace pana "saṁghabhattaṁ gaṇhathā"ti-ādinā nayena avatvā "amhākaṁ gehe saṁgho bhikkhaṁ gaṇhātu, tumhepi bhikkhaṁ gaṇhathā"ti vatvā dinnāni honti, tāni sāduṁ vaṭṭanti. Saṁghato nirāmisasalākāpi vihāre pakkabhattampi vaṭṭatiyevāti idamassa **vidhānaṁ.**

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭho** puratopi pacchatopi āhaṭabhikkhaṁ[1] gaṇhati, pattadvāre[2] ṭhatvā pattaṁ gaṇhantānampi deti, paṭikkamanaṁ[3] āharitvā dinnabhikkhampi gaṇhati, taṁ divasaṁ pana nisīditvā bhikkhaṁ na gaṇhati. **Majjhimo** taṁ divasaṁ nisīditvāpi gaṇhati, svātanāya pana nādhivāseti. **Muduko** svātanāyapi punadivasāyapi bhikkhaṁ adhivāseti. Te ubhopi serivihārasukhaṁ na labhanti, ukkaṭṭhova[4] labhati. Ekasmiṁ

1. Bhikkhampi (Syā, I, Ka)
2. Padvāre (Ka-Sī), paradvāre (Syā), bahidvāre (I, Ka)
3. Paṭikkamane (Syā), paṭikkamaṁ (I)
4. Ukkaṭṭho pana (Sī, I), ukkaṭṭho (Ka)

အယံ ပနာနိသံသော၊ တေစီဝရိကော ဘိက္ခု သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ ကာယပရိဟာရိကေန စီဝရေန။ တေနဿ ပက္ခိနော ဝိယ သမာဒါယေဝ ဂမနံ၊ အပ္ပသမာရမ္ဘတာ၊ ဝတ္ထုသန္နိဓိပရိဝဇ္ဇနံ၊ သလ္လဟုကဝုတ္တိတာ၊ အတိရေကစီဝရလောလုပ္ပပ္ပဟာနံ၊ ကပ္ပိယေ မတ္တကာရိတာယ သလ္လေခဝုတ္တိတာ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ ဖလနိပ္ဖတ္တိတိ ဧဝမာဒယော ဂုဏာ သမ္ပဇ္ဇန္တီတိ။

အတိရေကဝတ္ထုတဏှံ၊ ပဟာယ သန္နိဓိဝိဇ္ဇိတော မိရော။
သန္တောသသုခရသညူ၊ တိစီဝရဓရော ဘဝတိ ယောဂီ။

တသ္မာ သပတ္တစရဏော၊ ပက္ခီဝ သစီဝရော ယောဂိဝရော။
သုခမနုဝိစရိတုကာမော၊ စီဝရနိယမေ ရတိ ကယိရာတိ။

အယံ တေစီဝရိကင်္ဂေ သမာဒါနဝိဓာန ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

၃-ပိဏ္ဍပါတိကင်္ကထာ

၂၆။ **ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂံ ပိ** "အတိရေကလာဘံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂံ သမာဒိယာမိ"တိ ဧမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တေန ပန ပိဏ္ဍပါတိကေန "သံဃဘတ္တံ, ဥဒ္ဒေသဘတ္တံ, နိမန္တနဘတ္တံ, သလာကဘတ္တံ, ပက္ခိကံ, ဥပေါသထိကံ, ပါဋိပဒိကံ, အာဂန္တုကဘတ္တံ, ဂမိကဘတ္တံ, ဂိလာနဘတ္တံ, ဂိလာနုပဋ္ဌာကဘတ္တံ, ဝိဟာရဘတ္တံ, ဓုရဘတ္တံ, ဝါရကဘတ္တ"န္တိ ဧတာနိ စုဒ္ဒသ ဘတ္တာနိ န သာဒိတဗ္ဗာနိ။ သစေ ပန "သံဃဘတ္တံ ဂဏှထာ"တိအာဒိနာ နယေန အဝတ္ဝာ "အမှာကံ ဂေဟေ သံဃော ဘိက္ခံ ဂဏှာတု၊ တုမှေပိ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ"တိ ဝတ္ဝာ ဒိန္နာနိ ဟောန္တိ၊ တာနိ သာဒိတုံ ဝဋ္ဋန္တိ။ သံဃတော နိဏာမိသသလာကာပိ ဝိဟာရေ ပက္ကဘတ္တမ္ပိ ဝဋ္ဋတိယေဝါတိ ဧဒဗမသ္သ **ဝိဓာနံ**။

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌော** ပုရတောပိ ပစ္ဆတောပိ အာဟဋဘိက္ခံ[1] ဂဏှတိ၊ ပတ္တဒ္ဝါရေ[2] ဌတ္ဝာ ပတ္တံ ဂဏှန္တာနမ္ပိ ဒေတိ၊ ပဋိက္ကမနံ[3] အာဟရိတ္ဝာ ဒိန္နဘိက္ခမ္ပိ ဂဏှတိ၊ တံ ဒိဝသံ ပန နိသီဒိတ္ဝာ ဘိက္ခံ န ဂဏှတိ။ **မဇ္ဈိမော** တံ ဒိဝသံ နိသီဒိတ္ဝာပိ ဂဏှတိ၊ သွာတနာယ ပန နာမိဝါသေတိ။ **မုဒုကော** သွာတနာယပိ ပုနဒိဝသာယပိ ဘိက္ခံ အဓိဝါသေတိ။ တေ ဥဘောပိ သေရိဝိဟာရသုခံ န လဘန္တိ၊ ဥက္ကဋ္ဌောဝ[4] လဘတိ။ ကေသ္မိ

၁-ဘိက္ခမ္ပိ (သျာ၊ ဇ၊ က)
၂-ပဒ္ဝါရေ (က-သီ)၊ ပရဒ္ဝါရေ (သျာ)၊ ဗဟိဒ္ဝါရေ (ဇ၊ က)
၃-ပဋိက္ကမနေ (သျာ)၊ ပဋိက္ကမံ (ဇ) ၄-ဥက္ကဋ္ဌော ပန (သီ၊ ဇ)၊ ဥက္ကဋ္ဌော (က)

kira gāme ariyavaṁso hoti, ukkaṭṭho itare āha "āyāmāvuso dhammasavanāyā"ti. Tesu eko ekenamhi bhante manussena nisīdāpitoti āha. Aparo mayā bhante svātanāya ekassa bhikkhā adhivāsitāti. Evaṁ te ubho parihīnā. Itaro pātova piṇḍāya caritvā gantvā dhammarasaṁ paṭisaṁvedesi.

Imesaṁ pana tiṇṇampi saṁghabhattādi-atirekalābhaṁ sāditakkhaṇeva dhutaṅgaṁ bhijjati. Ayamettha **bhedo.**

Ayaṁ panānisaṁso, "piṇḍiyālopabhojanaṁ nissāya pabbajjā"ti[1] vacanato nissayānurūpapaṭipattisabbhāvo, dutiye ariyavaṁse patiṭṭhānaṁ, aparāyattavuttitā, "appāni ceva sulabhāni ca tāni ca anavajjānī"ti[2] Bhagavatā saṁvaṇṇitapaccayatā, kosajjanimmaddanatā[3], parisuddhājīvatā, sekhiyapaṭipattipūraṇaṁ, aparapositā, parānuggahakiriyā, mānappahānaṁ, rasataṇhānivāraṇaṁ, gaṇabhojanaparamparabhojana cāritta sikkhāpadehi anāpattitā, appicchatādīnaṁ anulomavuttitā, sammāpaṭipattibrūhanaṁ, pacchimajanatānukampananti.

Piṇḍiyālopasantuṭṭho, aparāyattajīviko.
Pahīnāhāraloluppo, hoti cātuddiso yati.

Vinodayati kosajjaṁ, ājīva'ssa visujjhati.
Tasmā hi nātimaññeyya, bhikkhācariyāya sumedhaso.

Evarūpassa hi—

"Piṇḍapātikassa bhikkhuno,
Attabharassa anaññaposino.
Devāpi pihayanti tādino,
No ce lābhasilokanissito"ti[4].

Ayaṁ piṇḍapātikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsavaṇṇanā.

1. Vi 3. 133 piṭṭhe.
2. Aṁ 1. 335; Khu 1. 264 piṭṭhesu.
3. Kosajjanimmathanatā (Syā)
4. Saddasilokanissitoti (Khu 1. 113 Udāne)

ကိရ ဂါမေ အရိယဝံသော ဟောတိ၊ ဥက္ကဋ္ဌော ဇ္ဈတရေ အာဟ "အာယာမာ-ဝုသော ဓမ္မသဝနာယာ"တိ။ တေသု ဧကော ဧကေနမ္ပိ ဘန္တေ မနုဿေန နိသီဒါပိတောတိ အာဟ။ အပရော မယာ ဘန္တေ သွာတနာယ ဧကဿ ဘိက္ခာ အဓိဝါသိတာတိ။ ဧဝံ တေ ဥဘော ပရိဟီနာ။ ဇ္ဈတရော ပါတောဝ ပိဏ္ဍာယ စရိတ္ဝာ ဂန္ဒွာ ဓမ္မရသံ ပဋိသံဝေဒေသိ။

ဇ္ဈမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ သံဃဘတ္တာဒိအတိရေကလာဘံ သာဒိတကွဏော ဓုတင်ံ ဘိန္ဒတိ။ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ**။

အယံ ပနာနိသံသော၊ "ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနံ နိဿာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာ"တိ[1] ဝစနတော နိဿယာနုရူပပဋိပတ္တိသဗ္ဘာဝေါ၊ ဒုတိယေ အရိယဝံသေ ပတိဋ္ဌာနံ၊ အပရာယတ္တဝုတ္တိတာ၊ "အပ္ပါနိ ဧဝ သုလဘာနိ စ တာနိ စ အနဝဇ္ဇာနီ"တိ[2] ဘဂဝတာ သံဝဏ္ဏိတပစ္စယတာ၊ ကောသဇ္ဇနိမ္မဒနတာ[3]၊ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝတာ၊ သေခိယပဋိပတ္တိပူရဏံ၊ အပရပေါသိတာ၊ ပရာနုဂ္ဂဟကိရိယာ၊ မာနပ္ပဟာနံ၊ ရသတဏှာနိဝါရဏံ၊ ဂဏဘောဇနပရမ္ပရဘောဇနစာရိတ္တ သိက္ခာပဒေဟိ အနာပတ္တိတာ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ အနုလောမဝုတ္တိတာ၊ သမ္မာပဋိပတ္တိဗြူဟနံ၊ ပစ္ဆိမဇနတာနုကမ္ပနန္တိ။

ပိဏ္ဍိယာလောပသန္တုဋ္ဌော၊ အပရာယတ္တဇီဝိကော။
ပဟီနာဟာရလောလုပ္ပေါ၊ ဟောတိ စာတုဒ္ဒိသော ယတိ။

ဝိနောဒယတိ ကောသဇ္ဇံ၊ အာဇီဝ'သ္သ ဝိသုဇ္ဈတိ။
တသ္မာ ဟိ နာတိမညေယျ၊ ဘိက္ခာစရိယာယ သုမေဓသော။

ဧဝရူပဿ ဟိ—

"ပိဏ္ဍပါတိကဿ ဘိက္ခုနော၊
အတ္တဘရဿ အနညပေါသိနော။
ဒေဝါပိ ဝိဟယန္တိ တာဒိနော၊
နော စေ လာဘသိလောကနိဿိတော"တိ[4]။

အယံ ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂေ သမာဒါန ဝိဓာန ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

၁-ဝိ-၃-၁၃၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၃၃၅၊ ခု ၁-၂၆၄-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ကောသဇ္ဇနိမ္မထနတာ (သျာ) ၄-သဒ္ဒသိလောကနိဿိတောတိ (ခု ၁-၁၁၃-ဥဒါနေ)။

4. Sapadānacārikaṅgakathā

27. **Sapadānacārikaṅgampi** "loluppacāraṁ paṭikkhipāmi, sapadānacārikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tena pana sapadānacārikena gāmadvāre ṭhatvā parissayābhāvo sallakkhetabbo. Yassā racchāya vā gāme vā parissayo hoti, taṁ pahāya aññattha carituṁ vaṭṭati. Yasmiṁ gharadvāre vā racchāya vā gāme vā kiñci na labhati, agāmasaññaṁ katvā gantabbaṁ. Yattha kiñci labhati, taṁ pahāya gantuṁ na vaṭṭati. Iminā ca bhikkhunā kālataraṁ pavisitabbaṁ, evañhi aphāsukaṭṭhānaṁ pahāya aññattha gantuṁ sakkhissati. Sace panassa vihāre dānaṁ dentā antarāmagge vā āgacchantā manussā pattaṁ gahetvā piṇḍapātaṁ denti vaṭṭati. Iminā ca maggaṁ gacchantenāpi bhikkhācāravelāyaṁ sampattagāmaṁ anatikkamitvā caritabbameva. Tattha alabhitvā vā thokaṁ labhitvā vā gāmapaṭipāṭiyā caritabbanti idamassa **vidhānaṁ.**

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭho** purato āhaṭabhikkhampi pacchato āhaṭabhikkhampi paṭikkamanaṁ āharitvā diyyamānampi na gaṇhati, pattadvāre[1] pana pattaṁ vissajjeti. Imasmiñhi dhutaṅge Mahākassapattherena sadiso nāma natthi. Tassapi pattavissaṭṭhaṭṭhānameva paññāyati[2]. **Majjhimo** purato vā pacchato vā āhaṭampi paṭikkamanaṁ āhaṭampi gaṇhati, pattadvārepi pattaṁ vissajjeti, na pana bhikkhaṁ āgamayamāno nisīdati. Evaṁ so ukkaṭṭhapiṇḍapātikassa anulometi. **Muduko** taṁ divasaṁ nisīditvā āgameti.

Imesaṁ pana tiṇṇampi loluppacāre uppannamatte dhutaṅgaṁ bhijjati. Ayamettha **bhedo.**

Ayaṁ panānisaṁso, kulesu niccanavakatā, candūpamatā, kulamaccherappahānaṁ, samānukampitā[3], kulūpakādīnavābhāvo, avhānānabhinandanā, abhihārena anatthikatā, appicchatādīnaṁ anulomavuttitāti.

1. Paradvāre (Syā), sadvāre (I, Ka)
2. Khu 1. 110 Udāne passitabbaṁ.
3. Samānānukampitā (Ka)

၄-သပဒါနစာရိကင်္ဂကထာ

၂၇။ **သပဒါနစာရိကင်္ဂံ** "လောလုပ္ပစာရံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ သပဒါနစာရိကင်္ဂံ သမာဒိယာမီ"တိ ဣမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တေန ပန သပဒါနစာရိကေန ဂါမဒ္ဝါရေ ဌတွာ ပရိဿယာဘာဝော သလ္လက္ခေတဗ္ဗော။ ယဿာ ရစ္ဆာယ ဝါ ဂါမေ ဝါ ပရိဿယော ဟောတိ၊ တံ ပဟာယ အညတ္ထ စရိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ယသ္မိံ ဃရဒ္ဝါရေ ဝါ ရစ္ဆာယ ဝါ ဂါမေ ဝါ ကိဉ္စိ န လဘတိ၊ အဂါမသညံ ကတ္ဝာ ဂန္တဗ္ဗံ။ ယတ္ထ ကိဉ္စိ လဘတိ၊ တံ ပဟာယ ဂန္တုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဣမိနာ စ ဘိက္ခုနာ ကာလတရံ ပဝိသိတဗ္ဗံ၊ ဧဝဉ္ဟိ အဖာသုကဋ္ဌာနံ ပဟာယ အညတ္ထ ဂန္တုံ သက္ခိဿတိ။ သစေ ပနဿ ဝိဟာရေ ဒါနံ ဒေန္တာ အန္တရာမဂ္ဂေ ဝါ အာဂစ္ဆန္တာ မနုဿာ ပတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ ပိဏ္ဍပါတံ ဒေန္တိ ဝဋ္ဋတိ။ ဣမိနာ စ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တေနာပိ ဘိက္ခာစာရဝေလာယံ သမ္ပတ္တဂါမံ အနတိက္ကမိတ္ဝာ စရိတဗ္ဗမေဝ။ တတ္ထ အလဘိတ္ဝာ ဝါ ထောကံ လဘိတ္ဝာ ဝါ ဂါမပဋိပါဋိယာ စရိတဗ္ဗန္တိ ဣဒမဿ **ဝိဓာနံ**။

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌော** ပုရတော အာဟဋဘိက္ခမ္ပိ ပစ္ဆတော အာဟဋဘိက္ခမ္ပိ ပဋိက္ကမနံ အာဟရိတ္ဝာ ဒိယ္ယမာနမ္ပိ န ဂဏှာတိ၊ ပတ္တဒ္ဝါရေ[၁] ပန ပတ္တံ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ ဣမဿ္ပိ ဒုတဂေ် မဟာကဿပတ္ထေရေန သဒိသော နာမ နတ္ထိ။ တဿပိ ပတ္တဝိဿဋ္ဌဋ္ဌာနမေဝ ပညာယတိ[၂]။ **မဇ္ဈိမော** ပုရတော ဝါ ပစ္ဆတော ဝါ အာဟဋမ္ပိ ပဋိက္ကမနံ အာဟဋမ္ပိ ဂဏှာတိ၊ ပတ္တဒ္ဝါရေပိ ပတ္တံ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ န ပန ဘိက္ခံ အာဂမယမာနော နိသီဒတိ။ ဧဝံ သော ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကဿ အနုလောမေတိ။ **မုဒုကော** တံ ဒိဝသံ နိသီဒိတ္ဝာ အာဂမေတိ။

ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ လောလုပ္ပစာရေ ဥပ္ပန္နမတ္တေ ဓုတင်္ဂံ ဘိဇ္ဇတိ။ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ**။

အယံ ပနာနိသံသော၊ ကုလေသု နိစ္စနဝကတာ၊ စန္ဒူပမတာ၊ ကုလမစ္ဆေရပ္ပဟာနံ၊ သမာနုကမ္ပိတာ[၃]၊ ကုလူပကာဒီနဝါဘာဝေါ၊ အဝ့ါနာနဘိနန္ဒနာ၊ အဘိဟာရေန အနတ္ထိကတာ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ အနုလောမဝုတ္တိတာတိ။

၁-ပရဒ္ဝါရေ (သျာ)၊ သဒ္ဝါရေ (ဗ္ရ၊က) ၂-ခု ၁-၁၁၀-ဥဒါနေ ပဿိတဗ္ဗံ။
၃-သမာနာနုကမ္ပိတာ (က)

Candūpamo niccanavo kulesu,
Amaccharī sabbasamānukampo.
Kulūpakādīnavavippamutto,
Hotīdha bhikkhu sapadānacārī.

Loluppacārañca pahāya[1] tasmā,
Okkhittacakkhu yugamattadassī.
Ākaṅkhamāno bhuvi sericāraṁ,
Careyya dhīro sapadānacāranti.

Ayaṁ sapadānacārikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsavaṇṇanā.

5. Ekāsanikaṅgakathā

28. **Ekāsanikaṅgampi** "nānāsanabhojanaṁ paṭikkhipāmi, ekāsanikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tena pana ekāsanikena āsanasālāyaṁ nisīdantena therāsane anisīditvā "idaṁ mayhaṁ pāpuṇissatī"ti patirūpaṁ āsanaṁ sallakkhetvā nisīditabbaṁ. Saca'ssa vippakate bhojane ācariyo vā upajjhāyo vā āgacchati, uṭṭhāya vattaṁ kātuṁ vaṭṭati. Tipiṭakacūḷābhayatthero panāha "āsanaṁ vā rakkheyya bhojanaṁ vā, ayañca vippakatabhojano, tasmā vattaṁ karotu, bhojanaṁ pana mā bhuñjatū"ti. Idamassa **vidhānaṁ.**

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭho** appaṁ vā hotu bahu vā, yamhi bhojane hatthaṁ otāreti, tato aññaṁ gaṇhituṁ na labhati. Sacepi manussā "therena na kiñci bhuttan"ti sappi-ādīni āharanti, bhesajjatthameva vaṭṭanti, na āhāratthaṁ. **Majjhimo** yāva patte bhattaṁ na khīyati, tāva aññaṁ gaṇhituṁ labhati. Ayañhi bhojanapariyantiko nāma hoti. **Muduko** yāva āsanā na vuṭṭhāti tāva bhuñjituṁ labhati. So hi udakapariyantiko vā hoti yāva pattadhovanaṁ na gaṇhāti tāva bhuñjanato, āsanapariyantiko vā yāva na vuṭṭhāti tāva bhuñjanato.

1. Loluppacāraṁ pajahāya (Syā) loluppacāraṁ supahāya (Ka)

စန္ဒူပမော နိစ္စနဝေါ ကုလေသု၊
အမစ္ဆရီ သပ္ပသမာနုကမ္ပော။
ကုလူပကာဒီနဝဝိပ္ပမုတ္တော၊
ဟောတီဓ ဘိက္ခု သပဒါနစာရီ။

လောလုပ္ပစာရဉ္စ ပဟာယ[1] တသ္မာ၊
ဩက္ခိတ္တစက္ခု ယုဂမတ္တဒဿီ။
အာကင်္ခမာနော ဘုဝိ သေရိစာရံ၊
စရေယ္ယ ဓီရော သပဒါနစာရန္တိ။

အယံ သပဒါနစာရိကင်္ဂေ သမာဒါန ဝိဓာန ပ္ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

၅-ကောသနိကင်္ဂကထာ

၂၈။ **ကောသနိကင်္ဂမ္ပိ** "နာနာသနဘောဇနံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ ကောသနိကင်္ဂံ သမာဒိယာမီ"တိ ဣမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တေန ပန ကောသနိကေန အာသနသာလာယံ နိသီဒန်တေန ထေရာသနေ အနိသီဒိတ္ဝာ "ဣဒံ မယှံ ပါပုဏိဿတီ"တိ ပတိရူပံ အာသနံ သလ္လက္ခေတ္ဝာ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ သစ'ဿ ဝိပ္ပကတေ ဘောဇနေ အာစရိယော ဝါ ဥပဇ္ဈာယော ဝါ အာဂစ္ဆတိ၊ ဥဋ္ဌာယ ဝတ္တံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ တိပိဋကစူဠာဘယတ္ထေရော ပနာဟ "အာသနံ ဝါ ရက္ခေယ္ယ ဘောဇနံ ဝါ၊ အယဉ္စ ဝိပ္ပကတဘောဇနော၊ တသ္မာ ဝတ္တံ ကရောတု၊ ဘောဇနံ ပန မာ ဘုဉ္ဇတူ"တိ။ ဣဒမဿ **ဝိဓာနံ။**

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌော** အပ္ပံ ဝါ ဟောတု ဗဟု ဝါ၊ ယမ္ဟိ ဘောဇနေ ဟတ္ထံ ဩတာရေတိ၊ တတော အညံ ဂဏှိတုံ န လဘတိ။ သစေပိ မနုဿာ "ထေရေန နာမ ကိဉ္စိ ဘုတ္တ"န္တိ သပ္ပိအာဒီနိ အာဟရန္တိ၊ ဘေသဇ္ဇတ္ထမေဝ ဝဋ္ဋန္တိ၊ န အာဟာရတ္ထံ။ **မဇ္ဈိမော** ယာဝ ပတ္တေ ဘတ္တံ န ခီယတိ၊ တာဝ အညံ ဂဏှိတုံ လဘတိ။ အယဉ္ဟိ ဘောဇနပရိယန္တိကော နာမ ဟောတိ။ **မုဒုကော** ယာဝ အာသနာ န ဝုဋ္ဌာတိ တာဝ ဘုဉ္ဇိတုံ လဘတိ။ သော ဟိ ဥဒကပရိယန္တိကော ဝါ ဟောတိ ယာဝ ပတ္တဓောဝနံ န ဂဏှာတိ တာဝ ဘုဉ္ဇနတော၊ အာသနပရိယန္တိကော ဝါ ယာဝ န ဝုဋ္ဌာတိ တာဝ ဘုဉ္ဇနတော။

၁-လောလုပ္ပစာရံ ပဇဟာယ (သျာ) လောလုပ္ပစာရံ သုပဟာယ (က)

Imesaṁ pana tiṇṇampi nānāsanabhojanaṁ bhuttakkhaṇe dhutaṅgaṁ bhijjati. Ayamettha **bhedo.**

Ayaṁ panānisaṁso, appābādhatā, appātaṅkatā, lahuṭṭhānaṁ, balaṁ, phāsuvihāro, anatirittapaccayā anāpatti, rasataṇhāvinodanaṁ appicchatādīnaṁ anulomavuttitāti.

Ekāsanabhojane rataṁ,
Na yatiṁ bhojanapaccayā rujā.
Visahanti rase alolupo,
Parihāpeti na kammamattano.

Iti phāsuvihārakāreṇe,
Sucisallekharatūpasevite.
Janayetha visuddhamānaso,
Ratimekāsanabhojane yatīti[1].

Ayaṁ ekāsanikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsavaṇṇanā.

6. Pattapiṇḍikaṅgakathā

29. **Pattapiṇḍikaṅgampi** "dutiyakabhājanaṁ paṭikkhipāmi, pattapiṇḍikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tena pana pattapiṇḍikena yāgupānakāle bhājane ṭhapetvā byañjane laddhe byañjanaṁ vā paṭhamaṁ khāditabbaṁ, yāgu vā pātabbā. Sace pana yāguyaṁ pakkhipati, pūtimacchakādimhi byañjane pakkhitte yāgu paṭikūlā hoti, appaṭikūlameva ca katvā bhuñjituṁ[2] vaṭṭati. Tasmā tathārūpaṁ byañjanaṁ sandhāya idaṁ vuttaṁ. Yaṁ pana madhusakkarādikaṁ appaṭikūlaṁ hoti, taṁ pakkhipitabbaṁ. Gaṇhantena ca pamāṇayuttameva gaṇhitabbaṁ. Āmakasākaṁ hatthena gahetvā khādituṁ vaṭṭati. Tathā pana akatvā patteyeva pakkhipitabbaṁ. Dutiyakabhājanassa pana paṭikkhittattā aññaṁ rukkhapaṇṇampi na vaṭṭatīti idamassa **vidhānaṁ.**

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭhassa** aññatra ucchukhādanakālā kacavarampi chaḍḍetuṁ na vaṭṭati. Odanapiṇḍamacchamaṁsapūvepi

1. Sadāti (Ka-Sī) 2. Paribhuñjituṁ (I, Ka)

ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ နာနာသနဘောဇနံ ဘုတ္တက္ခဏေ ဓုတင်္ဂံ ဘိဇ္ဇတိ။ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ**။

အယံ ပနာနိသံသော၊ အပ္ပါဗာဓတာ၊ အပ္ပါတင်္ကတာ၊ လဟုဋ္ဌာနံ၊ ဗလံ၊ ဖာသုဝိဟာရော၊ အနတိရိတ္တပစ္စယာ အနာပတ္တိ၊ ရသတဏှာဝိနောဒနံ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ အနုလောမဝုတ္တိတာတိ။

ကောသနဘောဇနေ ရတံ၊
န ယတိံ ဘောဇနပစ္စယာ ရုဇာ။
ဝိသဟန္တိ ရသေ အလောလုပေါ၊
ပရိဟာပေတိ န ကမ္မမတ္တနော။

ဣတိ ဖာသုဝိဟာရကာရကော၊
သုစိသလ္လေခရတူပသေဝိတေ။
ဇနယေထ ဝိသုဒ္ဓမာနသော၊
ရတိမေကာသနဘောဇနေ ယတီတိ[2]။

အယံ ကောသနိကင်္ဂေ သမာဒါနဝိဓာနပ္ပဘေဒဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

၆-ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂကထာ

၂၉။ **ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂံပိ** "ဒုတိယကဘာဇနံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂံ သမာဒိယာမီ"တိ ဣမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တေန ပန ပတ္တပိဏ္ဍိကေန ယာဂုပါနကာလေ ဘာဇနေ ဌပေတ္ဝာ ဗျဉ္ဇနေ လဒ္ဓေ ဗျဉ္ဇနံ ဝါ ပဌမံ ခါဒိတဗ္ဗံ၊ ယာဂု ဝါ ပါတဗ္ဗာ။ သစေ ပန ယာဂုယံ ပက္ခိပတိ၊ ပူတိမစ္ဆကာဒိမ္ဟိ ဗျဉ္ဇနေ ပက္ခိတ္တေ ယာဂု ပဋိကူလာ ဟောတိ၊ အပ္ပဋိကူလမေဝ စ ကတ္ဝာ ဘုဉ္ဇိတုံ[2] ဝဋ္ဋတိ။ တသ္မာ တထာရူပံ ဗျဉ္ဇနံ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ။ ယံ ပန မဓုသက္ကရာဒိကံ အပ္ပဋိကူလံ ဟောတိ၊ တံ ပက္ခိပိတဗ္ဗံ။ ဂဏှန္တေန စ ပမာဏယုတ္တမေဝ ဂဏှိတဗ္ဗံ။ အာမကသာကံ ဟတ္ထေန ဂဟေတ္ဝာ ခါဒိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ တထာ ပန အကတ္ဝာ ပတ္တေယေဝ ပက္ခိပိတဗ္ဗံ။ ဒုတိယက-ဘာဇနဿ ပန ပဋိက္ခိတ္တတ္တာ အညံ ရုက္ခပဏ္ဏမ္ပိ န ဝဋ္ဋတီတိ ဣဒမဿ **ဝိဓာနံ**။

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌဿ** အညတြ ဥစ္ဆုခါဒနကာလာ ကစဝရမ္ပိ ဆဍ္ဍေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ သြဒနပိဏ္ဍမစ္ဆမံသပူဝေပိ

၁-သဒါတိ (က-သီ) ၂-ပရိဘုဉ္ဇိတုံ (ဈ၊က)

bhinditvā khāditumṁ na vaṭṭati. **Majjhimassa** ekena hatthena bhinditvā khāditumṁ vaṭṭati, hatthayogī nāmesa. **Muduko** pana pattayogī nāma hoti, tassa yaṁ sakkā hoti patte pakkhipitumṁ, taṁ sabbaṁ hatthena vā dantehi vā bhinditvā khāditumṁ vaṭṭati.

Imesaṁ pana tiṇṇampi dutiyakabhājanaṁ sāditakkhaṇe dhutaṅgaṁ bhijjati. Ayamettha **bhedo.**

Ayaṁ panānisaṁso, nānārasataṇhāvinodanaṁ. Atricchatāya pahānaṁ, āhāre payojanamattadassitā, thālakādipariharaṇa[1]khedābhāvo, avikkhittabhojitā, appicchatādīnaṁ anulomavuttitāti.

> Nānābhājanavikkhepaṁ, hitvā okkhittalocano.
> Khaṇanto viya mūlāni, rasataṇhāya subbato.
>
> Sarūpaṁ viya santuṭṭhiṁ, dhārayanto sumānaso.
> Paribhuñjeyya āhāraṁ, ko aññō pattapiṇḍikoti.

Ayaṁ pattapiṇḍikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsa-vaṇṇanā.

7. Khalupacchābhattikaṅgakathā

30. **Khalupacchābhattikaṅgampi** "atirittabhojanaṁ paṭikkhipāmi, khalupacchābhattikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tena pana khalupacchābhattikena pavāretvā puna bhojanaṁ kappiyaṁ kāretvā na bhuñjitabbaṁ. Idamassa **vidhānaṁ.**

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭho** yasmā paṭhamapiṇḍe pavāraṇā nāma natthi, tasmiṁ pana ajjhohariyamāne aññaṁ paṭikkhipato hoti, tasmā evaṁ pavārito paṭhamapiṇḍaṁ ajjhoharitvā dutiyapiṇḍaṁ na bhuñjati. **Majjhimo** yasmiṁ bhojane pavārito, tadeva bhuñjati. **Muduko** pana yāva āsanā na vuṭṭhāti tāva bhuñjati.

Imesaṁ pana tiṇṇampi pavāritānaṁ kappiyaṁ kārāpetvā bhuttakkhaṇe dhutaṅgaṁ bhijjati. Ayamettha **bhedo.**

1. Thālakādiharaṇa (I, Ka)

ဘိန္ဒိတ္ဗာ ခါဒိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ **မဇ္ဈိမဿ** ဧကေန ဟတ္ထေန ဘိန္ဒိတ္ဗာ ခါဒိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဟတ္ထယောဂီ နာမေသ။ **မုဒုကော** ပန ပတ္တယောဂီ နာမ ဟောတိ၊ တဿ ယံ သက္ကာ ဟောတိ ပတ္တေ ပက္ခိပိတုံ၊ တံ သဗ္ဗံ ဟတ္ထေန ဝါ ဒန္တေဟိ ဝါ ဘိန္ဒိတ္ဗာ ခါဒိတုံ ဝဋ္ဋတိ။

ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ ဒုတိယကဘာဇနံ သာဒိတက္ခဏေ ဓုတင်ံ ဘိဇ္ဇတိ။ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ။**

အယံ ပနာနိသံသော၊ နာနာရသတဏှာဝိနောဒနံ။ အတ္တိစ္ဆတာယ ပဟာနံ၊ အာဟာရေ ပယောဇနမတ္တဒဿိတာ၊ ထာလကာဒိပရိဟရဏ[1]ခေဒါဘာဝေါ၊ အဝိက္ခိတ္တဘောဇိတာ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ အနုလောမဝုတ္တိတာတိ။

> နာနာဘာဇနဝိက္ခေပံ၊ ဟိတ္ဝာ ဩကိဏ္ဏလောစနော။
> ခဏ္ဍေန္တော ဝိယ မူလာနိ၊ ရသတဏှာယ သုဗ္ဗတော။
>
> သရူပံ ဝိယ သန္တုဋ္ဌိံ၊ ဓာရယန္တော သုမာနသော။
> ပရိဘုဉ္ဇေယျ အာဟာရံ၊ ကော အညော ပတ္တပိဏ္ဍိကောတိ။

အယံ ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂေ သမာဒါန ဝိဓာန ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

၇-ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂကထာ

၃၀။ **ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂံ** "အတိရိတ္တဘောဇနံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ ခလုပစ္ဆာ-ဘတ္တိကင်ံ သမာဒိယာမီ"တိ ဣမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တေန ပန ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကေန ပဝါရေတ္ဝာ ပုန ဘောဇနံ ကပ္ပိယံ ကာရေတ္ဝာ န ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဣဒမဿ **ဝိဓာနံ။**

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌော** ယသ္မာ ပဌမပိဏ္ဍေ ပဝါရဏာ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မိံ ပန အဇ္ဈောဟရိယမာနေ အညံ ပဋိက္ခိပတော ဟောတိ၊ တသ္မာ ဧဝံ ပဝါရိတော ပဌမပိဏ္ဍံ အဇ္ဈောဟရိတ္ဝာ ဒုတိယပိဏ္ဍံ န ဘုဉ္ဇတိ။ **မဇ္ဈိမော** ယသ္မိံ ဘောဇနေ ပဝါရိတော၊ တဒေဝ ဘုဉ္ဇတိ။ **မုဒုကော** ပန ယာဝ အာသနာ န ဝုဋ္ဌာတိ တာဝ ဘုဉ္ဇတိ။

ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ ပဝါရိတာနံ ကပ္ပိယံ ကာရာပေတ္ဝာ ဘုတ္တက္ခဏေ ဓုတင်ံ ဘိဇ္ဇတိ။ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ။**

၁-ထာလကာဒိဟရဏ-(ဈ၊က)

Ayaṁ panānisaṁso, anatirittabhojanāpattiyā dūrabhāvo, odarikattābhāvo, nirāmisasannidhitā, punapariyesanāya abhāvo, appicchatādīnaṁ anulomavuttitāti.

Pariyesanāya khedaṁ, na yāti na karoti sannidhiṁ dhīro.
Odarikattaṁ pajahati, khalupacchābhattiko yogī.

Tasmā sugatapasatthaṁ, santosaguṇādivuḍḍhisañjananaṁ.
Dose vidhunitukāmo, bhajeyya yogī dhutaṅgamidanti.

Ayaṁ khalupacchābhattikaṅge samādānavidhānappabheda-bhedānisaṁsavaṇṇanā.

8. Āraññikaṅgakathā

31. **Āraññikaṅgampi** "gāmantasenāsanaṁ paṭikkhipāmi, āraññikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tena pana āraññikena gāmantasenāsanaṁ pahāya araññe aruṇaṁ uṭṭhāpetabbaṁ. Tattha saddhiṁ upacārena gāmoyeva **gāmantasenāsanaṁ.**

Gāmo nāma yo koci ekakuṭiko vā anekakuṭiko vā parikkhitto vā aparikkhitto vā samanusso vā amanusso vā antamaso atirekacātumāsaniviṭṭho yo koci satthopi.

Gāmūpacāro nāma parikkhittassa gāmassa sace Anurādhapurasseva dve indakhīlā honti, abbhantarime indakhīle ṭhitassa thāmamajjhimassa purisassa leḍḍupāto. Tassa lakkhaṇaṁ yathā taruṇamanussā attano balaṁ dassentā bāhaṁ pasāretvā leḍḍaṁ khipanti, evaṁ khittassa leḍḍussa patanaṭṭhānabbhantaranti vinayadharā. Suttantikā pana kākanivāraṇaniyamena khittassāti vadanti. Aparikkhittagāme yaṁ sabbapaccantimassa gharassa dvāre ṭhito mātugāmo bhājanena udakaṁ chaḍḍeti, tassa patanaṭṭhānaṁ gharūpacāro. Tato vuttanayena eko leḍḍupāto gāmo, dutiyo gāmūpacāro.

Araññaṁ pana vinayapariyāye[1] tāva "ṭhapetvā gāmañca gāmūpacārañca sabbametaṁ araññan"ti[2] vuttaṁ. Abhidhammapariyāye[3]"nikkhamitvā bahi indakhīlā,

1. Vinayapariyāyena (Sī) 2. Vi 1. 57 piṭṭhe. 3. Abhidhammapariyāyena (Sī, Syā)

အယံ ပနာနိသံသော၊ အနတိရိတ္တဘောဇနာပတ္တိယာ ဒူရဘာဝေါ၊ ဩဒရိကတ္တာဘာဝေါ၊ နိရာမိသသန္နိဓိတာ၊ ပုနပရိယေသနာယ အဘာဝေါ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ အနုလောမဝုတ္တိတာဘိ။

ပရိယေသနာယ ခေဒံ၊ န ယာတိ န ကရောတိ သန္နိဓိ မိရော။
ဩဒရိကတ္တံ ပဇဟတိ၊ ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကော ယောဂိ။

တသ္မာ သုဂတပသတ္ထံ၊ သန္တောသဂုဏာဒိဝုဒ္ဓိသဉ္ဇနံ။
ဒေါသေ ဝိဓုနိတုကာမော၊ ဘဇေယျ ယောဂိ ဓုတင်္ဂမိဒန္တိ။

အယံ ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂေ သမာဒါန ဝိဓာန ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

ဂ-အာရညိကင်္ဂကထာ

၃၁။ **အာရညိကင်္ဂန္တိ** "ဂါမန္တသေနာသနံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ အာရညိကံ သမာဒိယာမီ"တိ ဣမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တေန ပန အာရညိကေန ဂါမန္တသေနာသနံ ပဟာယ အရညေ အရုဏံ ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗံ။ တတ္ထ သဒ္ဓိံ ဥပစာရေန ဂါမောယေဝ **ဂါမန္တသေနာသနံ။**

ဂါမော နာမ ယော ကောစိ ဧကကုဋိကော ဝါ အနေကကုဋိကော ဝါ ပရိက္ခိတ္တော ဝါ အပရိက္ခိတ္တော ဝါ သမနုဿော ဝါ အမနုဿော ဝါ အန္တမသော အတိရေကစာတုမာသနိဝိဋ္ဌော ယော ကောစိ သတ္ထောပိ။

ဂါမူပစာရော နာမ ပရိက္ခိတ္တဿ ဂါမဿ သစေ အနုရာဓပုရဿေဝ ဒွေ ဣန္ဒခီလာ ဟောန္တိ၊ အဗ္ဘန္တရိမေ ဣန္ဒခီလေ ဋ္ဌိတဿ ထာမမဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ လေဋ္ဌုပါတော။ တဿ လက္ခဏံ ယထာ တရုဏမနုဿာ အတ္တနော ဗလံ ဒဿေန္တာ ဗာဟံ ပသာရေတွာ လေဋ္ဌုံ ခိပန္တိ၊ ဧဝံ ခိတ္တဿ လေဋ္ဌုဿ ပတနဋ္ဌာနဗ္ဘန္တရန္တိ ဝိနယဓရာ။ သုတ္တန္တိကာ ပန ကာကနိဝါရဏနိယမေန ခိတ္တသာတိ ဝဒန္တိ။ အပရိက္ခိတ္တဂါမေ ယံ သမ္ဗပ္ဖန္တိမဿ ဃရဿ ဒွါရေ ဌိတော မာတုဂါမော ဘာဇနေန ဥဒကံ ဆဍ္ဍေတိ၊ တဿ ပတနဋ္ဌာနံ ဃရူပစာရော။ တတော ဝုတ္တနယေန ဧကော လေဋ္ဌုပါတော ဂါမော၊ ဒုတိယော ဂါမူပစာရော။

အရညံ ပန ဝိနယပရိယာယေ[1] တာဝ "ဌပေတ္ဝာ ဂါမဉ္စ ဂါမူပစာရဉ္စ သမ္ဗမေတံ အရဉ်"န္တိ[2] ဝုတ္တံ။ အဘိဓမ္မပရိယာယေ[3]"နိက္ခမိတ္ဝာ ဗဟိ ဣန္ဒခီလာ၊

၁-ဝိနယပရိယာယေန (သီ) ၂-ဝိ ၁-၅၇-ဝိဋ္ဌေ။ ၃-အဘိဓမ္မပရိယာယေန (သီ၊ သျာ)

sabbametaṁ araññan”ti[1] vuttaṁ. Imasmiṁ pana suttantikapariyāye[2] “āraññakaṁ nāma senāsanaṁ pañcadhanusatikaṁ pacchiman”ti idaṁ lakkhaṇaṁ. Taṁ āropitena ācariyadhanunā parikkhittassa gāmassa indakhīlato aparikkhittassa paṭhamaleḍḍupātato paṭṭhāya yāva vihāraparikkhepo minitvā vavatthapetabbaṁ.

Sace pana vihāro aparikkhitto hoti, yaṁ sabbapaṭhamaṁ senāsanaṁ vā bhattasālā vā dhuvasannipātaṭṭhānaṁ vā bodhi vā cetiyaṁ vā dūre cepi senāsanato hoti, taṁ paricchedaṁ katvā minitabbanti **Vinayaṭṭhakathāsu** vuttaṁ. **Majjhimaṭṭhakathāyaṁ** pana vihārassapi gāmasseva upacāraṁ nīharitvā ubhinnaṁ leḍḍupātānaṁ antarā minitabbanti vuttaṁ. Idamettha pamāṇaṁ.

Sacepi āsanne gāmo hoti, vihāre ṭhitehi mānusakānaṁ saddo suyyati, pabbatanadī-ādīhi pana antaritattā na sakkā ujuṁ gantuṁ. Yo tassa pakatimaggo hoti, sacepi nāvāya sañcaritabbo, tena maggena pañcadhanusatikaṁ gahetabbaṁ. Yo pana āsannagāmassa aṅgasampādanatthaṁ tato tato maggaṁ pidahati, ayaṁ dhutaṅgacoro hoti.

Sace pana āraññikassa bhikkhuno upajjhāyo vā ācariyo vā gilāno hoti, tena araññe sappāyaṁ alabhantena gāmantasenāsanaṁ netvā upaṭṭhātabbo. Kālasseva pana nikkhamitvā aṅgayuttaṭṭhāne aruṇaṁ uṭṭhāpetabbaṁ. Sace aruṇuṭṭhānavelāyaṁ tesaṁ ābādho vaḍḍhati, tesaṁyeva kiccaṁ kātabbaṁ. Na dhutaṅgasuddhikena bhavitabbanti idamassa **vidhānaṁ.**

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭhena** sabbakālaṁ araññe aruṇaṁ uṭṭhāpetabbaṁ. **Majjhimo** cattāro vassike māse gāmante vasituṁ labhati. **Muduko** hemantikepi.

Imesaṁ pana tiṇṇampi yathā paricchinne kāle araññato āgantvā gāmantasenāsane dhammassavanaṁ[3] suṇantānaṁ aruṇe uṭṭhitepi dhutaṅgaṁ na bhijjati. Sutvā gacchantānaṁ antarāmagge uṭṭhitepi na bhijjati. Sace pana uṭṭhitepi dhammakathike muhuttaṁ nipajjitvā gamissāmāti niddāyantānaṁ aruṇaṁ uṭṭhahati, attano vā ruciyā gāmantasenāsane aruṇaṁ uṭṭhapenti, dhutaṅgaṁ bhijjatīti ayamettha **bhedo.**

1. Abhi 2. 260 piṭṭhe.
2. Imasmiṁ pana suttantikapariyāyena (Sī, Syā)
3. Dhammaṁ (Sī, Syā)

သဗ္ဗမေတံ အရညၱ”န္တိ[၁] ဝုတ္တံ။ ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တန္တိကပရိယာယေ[၂] “အာရညၱကံ နာမ သေနာသနံ ပဉ္စဓနုသတိကံ ပစ္ဆိမ”န္တိ ဣဒံ လက္ခဏံ။ တံ အာရောပိတေန အာစရိယဓနုနာ ပရိက္ခိတ္တသ္သ ဂါမသ္သ ဣန္ဒခီလတော အပရိက္ခိတ္တသ္သ ပဌမလေဍ္ဍုပါတတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဝိဟာရပရိက္ခေပါ မိနိတ္ဗာ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။

သစေ ပန ဝိဟာရော အပရိက္ခိတ္တော ဟောတိ၊ ယံ သဗ္ဗပဌမံ သေနာသနံ ဝါ ဘတ္တသာလာ ဝါ ဓုဝသန္နိပါတဋ္ဌာနံ ဝါ ဗောဓိ ဝါ စေတိယံ ဝါ ဒူရေ စေပိ သေနာသနတော ဟောတိ၊ တံ ပရိစ္ဆေဒံ ကတ္ဝာ မိနိတဗ္ဗန္တိ **ဝိနယ-ဋ္ဌကထာသု** ဝုတ္တံ။ **မဇ္ဈိမဋ္ဌကထာယံ** ပန ဝိဟာရသ္သပိ ဂါမသ္သေဝ ဥပစာရံ နီဟရိတ္ဝာ ဥဘိန္နံ လေဍ္ဍုပါတာနံ အန္တရာ မိနိတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ။ ဣဒမေတ္ထ ပမာဏံ။

သစေပိ အာသန္နေ ဂါမော ဟောတိ၊ ဝိဟာရေ ဌိတေဟိ မာနုသကာနံ သဒ္ဒေါ သုယ္ယတိ၊ ပဗ္ဗတနဒီအာဒီဟိ ပန အန္တရိတတ္တာ န သက္ကာ ဥဇုံ ဂန္တုံ။ ယော တသ္သ ပကတိမဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ သစေပိ နာဝါယ သဉ္စရိတဗ္ဗော၊ တေန မဂ္ဂေန ပဉ္စဓနုသတိကံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ယော ပန အာသန္နဂါမသ္သ အင်္ဂသမ္ပာဒနတ္ထံ တတော တတော မဂ္ဂံ ပိဒဟတိ၊ အယံ ဓုတင်္ဂစောရော ဟောတိ။

သစေ ပန အာရညိကသ္သ ဘိက္ခုနော ဥပဇ္ဈာယော ဝါ အာစရိယော ဝါ ဂိလာနော ဟောတိ၊ တေန အရညေ သပ္ပါယံ အလဘန္တေန ဂါမန္တသေနာသနံ နေတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗော။ ကာလသ္သေဝ ပန နိက္ခမိတ္ဝာ အင်္ဂယုတ္တဋ္ဌာနေ အရုဏံ ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗံ။ သစေ အရုဏုဋ္ဌာနဝေလာယံ တေသံ အာဗာဓော ဝဍ္ဎတိ၊ တေသံယေဝ ကိစ္စံ ကာတဗ္ဗံ။ န ဓုတင်္သုဒ္ဓိကေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ ဣဒမသ္သ **ဝိဓာနံ**။

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌေန** သဗ္ဗကာလံ အရညေ အရုဏံ ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗံ။ **မဇ္ဈိမော** စတ္တာရော ဝဿိကေ မာသေ ဂါမန္တေ ဝသိတုံ လဘတိ။ **မုဒုကော** ဟေမန္တိကေပိ။

ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ ယထာ ပရိစ္ဆိန္နေ ကာလေ အရညတော အာဂန္ဋွာ ဂါမန္တသေနာသနေ ဓမ္မသဝနံ[၃] သုဏန္တာနံ အရုဏော ဥဋ္ဌေတိပိ ဓုတင်ံ န ဘိဇ္ဇတိ။ သုတ္ဝာ ဂစ္ဆန္တာနံ အန္တရာမဂ္ဂေ ဥဋ္ဌေတိပိ န ဘိဇ္ဇတိ။ သစေ ပန ဥဋ္ဌေတိပိ ဓမ္မကထိကေ မုဟုတ္တံ နိပဇ္ဇိတ္ဝာ ဂမိဿာမာတိ နိဒ္ဒါယန္တာနံ အရုဏံ ဥဋ္ဌဟတိ၊ အတ္တနော ဝါ ရုစိယာ ဂါမန္တသေနာသနေ အရုဏံ ဥဋ္ဌပေန္တိ၊ ဓုတင်ံ ဘိဇ္ဇတီတိ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ**။

၁-အဘိ ၂-၂၆၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တန္တိကပရိယာယေန (သီ၊ သျာ) ၃-ဓမ္မံ (သီ၊ သျာ)

Ayaṁ panānisaṁso, āraññiko bhikkhu araññasaññaṁ manasikaronto bhabbo aladdhaṁ vā samādhiṁ paṭiladdhuṁ laddhaṁ vā rakkhituṁ, satthāpissa attamano hoti. Yathāha, "tenāhaṁ Nāgita tassa bhikkhuno attamano homi araññavihārenā"ti[1]. Pantasenāsanavāsino cassa asappāyarūpādayo cittaṁ na vikkhipanti, vigatasantāso hoti, jīvitanikantiṁ jahati, pavivekasukharasaṁ assādeti, paṁsukūlikādibhāvopi cassa patirūpo hotīti.

Pavivitto asaṁsaṭṭho, pantasenāsane rato.
Ārādhayanto nāthassa, vanavāsena mānasaṁ.

Eko araññe nivasaṁ, yaṁ sukhaṁ labhate yati.
Rasaṁ tassa na vindanti, api devā sa-indakā.

Paṁsukūlañca esova, kavacaṁ viya dhārayaṁ.
Araññasaṅgāmagato, avasesadhutāyudho.

Samattho nacirasseva, jetuṁ māraṁ savāhiniṁ[2].
Tasmā araññavāsamhi, ratiṁ kayirātha paṇḍitoti.

Ayaṁ āraññikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsavaṇṇanā.

9. Rukkhamūlikaṅgakathā

32. **Rukkhamūlikaṅgampi** "channaṁ paṭikkhipāmi, rukkhamūlikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tena pana rukkhamūlikena sīmantarikarukkhaṁ, citiyarukkhaṁ, niyyāsarukkhaṁ, phalarukkhaṁ, vaggulirukkhaṁ, susirarukkhaṁ, vihāramajjhe ṭhitarukkhanti ime rukkhe vivajjetvā vihārapaccante ṭhitarukkho gahetabboti idamassa **vidhānaṁ.**

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭho** yathārucitaṁ rukkhaṁ gahetvā paṭijaggāpetuṁ na labhati. Pādena paṇṇasaṭaṁ[3] apanetvā vasitabbaṁ. **Majjhimo** taṁ ṭhānaṁ sampattehiyeva paṭijaggāpetuṁ labhati. **Mudukena** ārāmikasamaṇuddese pakkositvā sodhāpetvā samaṁ kārāpetvā vālukaṁ[4]okirāpetvā pākāraparikkhepaṁ kārāpetvā

1. Aṁ 2. 301; Aṁ 3. 157 piṭṭhesu.
2. Savāhiṇiṁ (Sī) savāhanaṁ (Syā, I, Ka)
3. Paṇṇakasaṭaṁ (Ka)
4. Vālikaṁ (Sī, I)

အယံ ပနာနိသံသော၊ အာရညိကော ဘိက္ခု အရညသညံ မနသိကရောန္တော ဘဗ္ဗော အလဒ္ဓံ ဝါသမာဓိံ ပဋိလဒ္ဓုံ လဒ္ဓံ ဝါ ရက္ခိတုံ၊ သတ္ထာပိဿ အတ္တမနော ဟောတိ။ ယထာဟ၊ ''တေနာဟံ နာဂိတ တဿ ဘိက္ခုနော အတ္တမနော ဟောမိ အရညဝိဟာရေနာ''တိ[၁]။ ပန္တသေနာသနဝါသိနော စဿ အသပ္ပါယ-ရူပါဒယော စိတ္တံ န ဝိက္ခိပန္တိ၊ ဝိဂတသန္တာသော ဟောတိ၊ ဇီဝိတနိကန္တိံ ဇဟတိ၊ ပဝိဝေကသုခရသံ အဿာဒေတိ၊ ပံသုကူလိကာဒိဘာဝေါပိ စဿ ပတိရူပေါ ဟောတီတိ။

ပဝိဝိတ္တော အသံသဋ္ဌော၊ ပန္တသေနာသနေ ရတော။
အာရာဓယန္တော နာထဿ၊ ဝနဝါသေန မာနသံ။

ဧကော အရညေ နိဝသံ၊ ယံ သုခံ လဘတေ ယတိ။
ရသံ တဿ န ဝိန္ဒန္တိ၊ အပိ ဒေဝါ သဇုန္ဒကာ။

ပံသုကူလဉ္စ ဧသောဝ၊ ကဝစံ ဝိယ ဓာရယံ။
အရညသင်္ဂါမဂတော၊ အဝသေသဓုတာယုဓော။

သမတ္ထော နစိရဿေဝ၊ ဇေတုံ မာရံ သဝါဟိနိ[၂]။
တသ္မာ အရညဝါသမှိ၊ ရတိ ကယိရာထ ပဏ္ဍိတောတိ။

အယံ အာရညိကင်္ဂေ သမာဒါန ဝိဓာန ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

၉-ရုက္ခမူလိကင်္ကထာ

၃၂။ **ရုက္ခမူလိကင်္ဂံ ဇွ** ''ဆန္နံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ ရုက္ခမူလိကင်္ဂံ သမာဒိယာမီ''တိ ဣမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တေန ပန ရုက္ခမူလိကေန သီမန္တရိကရုက္ခံ, စေတိယရုက္ခံ, နိယျာသရုက္ခံ, ဖလရုက္ခံ, ဝဂ္ဂုလိရုက္ခံ, သုသိရရုက္ခံ, ဝိဟာရမဇ္ဈေ ဌိတရုက္ခန္တိ ဣမေ ရုက္ခေ ဝိဝဇ္ဇေတ္ဝာ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ဌိတရုက္ခော ဂဟေတဗ္ဗောတိ ဣဒမဿ **ဝိဓာနံ။**

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌော** ယထာရုစိတံ ရုက္ခံ ဂဟေတ္ဝာ ပဋိဇဂ္ဂါပေတုံ န လဘတိ။ ပါဒေန ပဏ္ဏသဋ္ဌိံ[၃] အပနေတ္ဝာ ဝသိတဗ္ဗံ။ **မဇ္ဈိမော** တံ ဌာနံ သမ္ပတ္တေဟိယေဝ ပဋိဇဂ္ဂါပေတုံ လဘတိ။ **မုဒုကေန** အာရာမိကသမဏုဒ္ဒေသေ ပက္ကောသိတ္ဝာ သောဓာပေတ္ဝာ သမံ ကာရာပေတ္ဝာ ဝါလုကံ[၄] ဩကိရာပေတ္ဝာ ပါကာရပရိက္ခေပံ ကာရာပေတ္ဝာ

၁-အံ ၂-၃၀၁၊ ၃-၁၅၇-ဝိဒ္ဓေသု။
၂-သဝါဟိကိံ (သီ) သဝါဟနံ (သျာ၊ ဋ၊ က)
၃-ပဏ္ဏကသဋ္ဌိံ (ကဲ)
၄-ဝါလိကံ (သီ၊ ဋ္ဌ)

dvāraṁ yojāpetvā vasitabbaṁ. Mahadivase pana rukkhamūlikena tattha anisīditvā aññattha paṭicchanne ṭhāne nisīditabbaṁ.

Imesaṁ pana tiṇṇampi channe vāsaṁ kappitakkhaṇe dhutaṅgaṁ bhijjati. Jānitvā channe aruṇaṁ uṭṭhāpitamatteti **Aṅguttarabhāṇakā.** Ayamettha **bhedo.**

Ayaṁ panānisaṁso, rukkhamūlasenāsanaṁ nissāya pabbajjāti[1] vacanato nissayānurūpapaṭipattisabbhāvo, appāni ceva sulabhāni ca tāni ca anavajjānīti[2] Bhagavatā saṁvaṇṇitapaccayatā, abhiṇhaṁ tarupaṇṇavikāradassanena aniccasaññāsamuṭṭhāpanatā, senāsanamaccherakammārāmatānaṁ abhāvo, devatāhi sahavāsitā, appicchatādīnaṁ anulomavuttitāti.

Vaṇṇito Buddhaseṭṭhena, nissayoti ca bhāsito.
Nivāso pavivittassa, rukkhamūlasamo kuto.

Āvāsamaccherahare, devatā paripālite.
Pavivitte vasanto hi, rukkhamūlamhi subbato.

Abhirattāni nīlāni, paṇḍūni patitāni ca.
Passanto tarupaṇṇāni, niccasaññaṁ panūdati.

Tasmā hi Buddhadāyajjaṁ, bhāvanābhiratālayaṁ.
Vivittaṁ nātimaññeyya, rukkhamūlaṁ vicakkhaṇoti.

Ayaṁ rukkhamūlikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsavaṇṇanā.

10. Abbhokāsikaṅgakathā

33. **Abbhokāsikaṅgampi** "channañca rukkhamūlañca paṭikkhipāmi, abbhokāsikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tassa pana abbhokāsikassa dhammassavanāya[3] vā uposathatthāya vā uposathāgāraṁ pavisituṁ vaṭṭati. Sace paviṭṭhassa devo vassati, deve vassamāne anikkhamitvā vassūparame nikkhamitabbaṁ. Bhojanasālaṁ vā aggisālaṁ vā pavisitvā vattaṁ kātuṁ, bhojanasālāya there bhikkhū bhattena āpucchituṁ, uddisantena vā uddisāpentena vā channaṁ pavisituṁ, bahi dunnikkhittāni mañcapīṭhādīni antopavesetuñca vaṭṭati. Sace maggaṁ gacchantena

1. Vi 3. 133 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 335; Khu 1. 264 piṭṭhesu. 3. Dhammasavaṇāya (Sī)

ဒွါရံ ယောဇာပေတ္ဝာ ဝသိတဗ္ဗံ။ မဟဒိဝသေ ပန ရုက္ခမူလိကေန တတ္ထ အနိသီဒိတ္ဝာ အညတ္ထ ပဋိစ္ဆန္နေ ဌာနေ နိသီဒိတဗ္ဗံ။

ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ ဆန္နေ ဝါသံ ကပ္ပိတကာလော ဓုတင်ံ ဘိဇ္ဇတိ။ ဇာနိတ္ဝာ ဆန္နေ အရုဏံ ဥဋ္ဌာပိတမတ္တေတိ **အင်္ဂုတ္တရဘာဏကာ**။ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ**။

အယံ ပနာနိသံသော၊ ရုက္ခမူလသေနာသနံ နိဿာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာတိ ဝစနတော နိဿယာနုရူပပဋိပတ္တိသဗ္ဘာဝေါ၊ အပ္ပါနိ စေဝ သုလဘာနိ စ တာနိ အနဝဇ္ဇာနီတိ ဘဂဝတာ သံဝဏ္ဏိတဘဿတာ၊ အဘိဏှံ တရုပဏ္ဏဝိကာရ-ဒဿနေန အနိစ္စသညာသမုဋ္ဌာပနတာ၊ သေနာသနမစ္ဆေရကမ္မာရာမတာနံ အဘာဝေါ၊ ဒေဝတာဟိ သဟဝါသိတာ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ အနုလောမဝုတ္တိတာတိ။

ဝဏ္ဏိတော ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌေန၊ နိဿယောတိ စ ဘာသိတော။
နိဝါသော ပဝိဝိတ္တဿ၊ ရုက္ခမူလသမော ကုတော။

အာဝါသမစ္ဆေရဟရေ၊ ဒေဝတာ ပရိပါလိတေ။
ပဝိဝိတ္တေ ဝသန္တော ဟိ၊ ရုက္ခမူလမ္ဟိ သုဗ္ဗတော။

အဘိရတ္တာနိ နီလာနိ၊ ပဏ္ဍူနိ ပတိတာနိ စ။
ပဿန္တော တရုပဏ္ဏာနိ၊ နိစ္စသညံ ပနူဒတိ။

တသ္မာ ဟိ ဗုဒ္ဓဒါယဇ္ဇံ၊ ဘာဝနာဘိရတာလယံ။
ဝိဝိတ္တံ နာတိမညေယ္ယ၊ ရုက္ခမူလံ ဝိစက္ခဏောတိ။

အယံ ရုက္ခမူလိကင်္ဂေ သမာဒါန ဝိဓာန ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

၁၀-အဗ္ဘောကာသိကင်္ဂကထာ

၃၃။ **အဗ္ဘောကာသိကင်္ဂမ္ပိ** "ဆန္နဉ္စ ရုက္ခမူလဉ္စ ပဋိက္ခိပါမိ၊ အဗ္ဘော-ကာသိကင်ံ သမာဒိယာမီ"တိ ဣမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တဿ ပန အဗ္ဘောကာသိကဿ ဓမ္မဿဝနာယ[၃] ဝါ ဥပေါသထဿာယ ဝါ ဥပေါသထာဂါရံ ပဝိသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သစေ ပဝိဋ္ဌဿ ဒေဝေါ ဝဿတိ၊ ဒေဝေ ဝဿမာနေ အနိက္ခမိတ္ဝာ ဝဿူပရမေ နိက္ခမိတဗ္ဗံ။ ဘောဇနသာလံ ဝါ အဂ္ဂိသာလံ ဝါ ပဝိသိတ္ဝာ ဝတ္တံ ကာတုံ၊ ဘောဇနသာလာယ ထေရေ ဘိက္ခူ ဘတ္တေန အာပုစ္ဆိတုံ၊ ဥဒ္ဒိသန္တေန ဝါ ဥဒ္ဒိသာပေန္တေန ဝါ ဆန္နံ ပဝိသိတုံ၊ ဗဟိ ဒုန္နိက္ခိတ္တာနိ မဉ္စပီဌာဒီနိ အန္တောပဝေသေတုဉ္စ ဝဋ္ဋတိ။ သစေ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တေန

၁-ဗိ ၃-၁၃၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၃၃၅၊ ခု ၁-၂၆၄-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-ဓမ္မသဝဏာယ (သီ)

vuḍḍhatarānaṁ parikkhāro gahito hoti, deve vassante maggamajjhe ṭhitaṁ sālaṁ pavisituṁ vaṭṭati. Sace na kiñci gahitaṁ hoti, sālāya ṭhassāmīti[1] vegena gantuṁ na vaṭṭati. Pakatigatiyā gantvā paviṭṭhena pana yāva vassūparamā ṭhatvā gantabbanti idamassa **vidhānaṁ. Rukkhamūlikassā**pi eseva nayo.

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭhassa** rukkhaṁ vā pabbataṁ vā gehaṁ vā upanissāya vasituṁ na vaṭṭati. Abbhokāseyeva cīvarakuṭiṁ katvā vasitabbaṁ. **Majjhimassa** rukkhapabbatagehāni upanissāya anto appavisitvā vasituṁ vaṭṭati. **Mudukassa** acchannamariyādaṁ pabbhārampi sākhāmaṇḍapopi pīṭhapaṭopi khettarakkhakādīhi chaḍḍitā tatraṭṭhakakuṭikāpi vaṭṭatīti.

Imesaṁ pana tiṇṇampi vāsatthāya channaṁ vā rukkhamūlaṁ vā[2] paviṭṭhakkhaṇe dhutaṅgaṁ bhijjati. Jānitvā tattha aruṇaṁ uṭṭhāpitamatteti Aṅguttarabhāṇakā. Ayamettha **bhedo.**

Ayaṁ panānisaṁso, āvāsapalibodhupacchedo, thinamiddhapanūdanaṁ, "migā viya asaṅgacārino, aniketā viharanti bhikkhavo"ti[3] pasaṁsāya anurūpatā, nissaṅgatā, cātuddisatā, appicchatādīnaṁ anulomavuttitāti.

Anagāriyabhāvassa, anurūpe adullabhe.
Tārāmaṇivitānamhi, candadīpappabhāsite.

Abbhokāse vasaṁ bhikkhu, migabhūtena cetasā.
Thinamiddhaṁ vinodetvā, bhāvanārāmataṁ sito.

Pavivekarasassādaṁ, nacirasseva vindati.
Yasmā tasmā hi sappañño, abbhokāsarato siyāti.

Ayaṁ abbhokāsikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsa-vaṇṇanā.

---

1. Vasāmīti (Syā, Ka)
2. Channañca rukkhamūlañca (Syā, I, Ka)
3. Saṁ 1. 201 piṭṭhe.

ဝုမှတရာနံ ပရိက္ခာရော ဂဟိတော ဟောတိ၊ ဒေဝေ ဝဿန္တေ မဂ္ဂမဇ္ဈေ ဋ္ဌိတံ သာလံ ပဝိသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သစေ န ကိဉ္စိ ဂဟိတံ ဟောတိ၊ သာလာယ ဌဿာမီတိ[1] ဝေဂေန ဂန္တုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ပကတိဂတိယာ ဂန္ဓာ ပဝိဋ္ဌေန ပန ယာဝ ဝဿူပရမာ ဌတ္ဝာ ဂန္တဗ္ဗန္တိ ဣဒမဿ **ဝိဓာနံ။ ရုက္ခမူလိကဿာ**ပိ ဧသေဝ နယော။

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌဿ** ရုက္ခံ ဝါ ပဗ္ဗတံ ဝါ ဂေဟံ ဝါ ဥပနိဿာယ ဝသိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ အဗ္ဘောကာသေယေဝ စီဝရကုဋိံ ကတ္ဝာ ဝသိတဗ္ဗံ။ **မဇ္ဈိမဿ** ရုက္ခပဗ္ဗတဂေဟာနိ ဥပနိဿာယ အန္တော အပ္ပဝိသိတ္ဝာ ဝသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ **မုဒုကဿ** အစ္ဆန္နမရိယာဒံ ပဗ္ဘာရမ္ပိ သာခါမဏ္ဍပေါပိ ဒိဋ္ဌပဒ္ဓောပိ ခေတ္တရက္ခကာဒီဟိ ဆဒ္ဒိတာ တတြဋ္ဌကကုဋိကာပိ ဝဋ္ဋတီတိ။

ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ ဝါသတ္ထာယ ဆန္နံ ဝါ ရုက္ခမူလံ ဝါ[2] ပဝိဋ္ဌက္ခဏေ ဓုတင်္ဂံ ဘိဇ္ဇတိ။ ဇာနိတ္ဝာ တတ္ထ အရုဏံ ဥဋ္ဌာပိတမတ္တေတိ အဂုတ္တရဘာဏကာ။ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ**။

အယံ ပနာနိသံသော၊ အာဝါသပလိဗောဓုပစ္ဆေဒေါ၊ ထိနမိဒ္ဓပနူဒနံ၊ "မိဂါ ဝိယ အသင်္ဂစာရိနော၊ အနိကေတာ ဝိဟရန္တိ ဘိက္ခဝေါ"တိ ပသံသာယ အနုရူပတာ၊ နိဿင်္ဂတာ၊ စာတုဒ္ဒိသတာ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ အနုလောမဝုတ္တိတာတိ။

အနဂါရိယဘာဝဿ၊ အနုရူပေ အဒုလ္လဘေ။
တာရာမဏိဝိတာနမ္ဟိ၊ စန္ဒဒီပပ္ပဘာသိတေ။

အဗ္ဘောကာသေ ဝသံ ဘိက္ခု၊ မိဂဘူတေန စေတသာ။
ထိနမိဒ္ဓံ ဝိနောဒေတ္ဝာ၊ ဘာဝနာရာမတံ သိတော။

ပဝိဝေကရသဿာဒံ၊ နစိရဿေဝ ဝိန္ဒတိ။
ယသ္မာ တသ္မာ ဟိ သပ္ပညော၊ အဗ္ဘောကာသရတော သိယာတိ။

အယံ အဗ္ဘောကာသိကင်္ဂေ သမာဒါန ဝိဓာန ပ္ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

၁-ဝသာမီတိ (သျာ၊ က) ၂-ဆန္နံ ရုက္ခမူလံ (သျာ၊ ဋီ၊ က) ၃-သံ ၁-၂၀၁-ပိဋ္ဌေ။

11. Sosānikaṅgakathā

34. **Sosānikaṅgampi** "na susānaṁ paṭikkhipāmi, sosānikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tena pana sosānikena yaṁ manussā gāmaṁ nivesantā[1] "idaṁ susānan"ti vavatthapenti, na tattha vasitabbaṁ. Na hi matasarīre ajjhāpite taṁ susānaṁ nāma hoti, jhāpitakālato pana paṭṭhāya sacepi dvādasavassāni chaḍḍitaṁ, taṁ susānameva.

Tasmiṁ pana vasantena caṅkamamaṇḍapādīni kāretvā mañcapīṭhaṁ paññapetvā pānīyaparibhojanīyaṁ upaṭṭhāpetvā dhammaṁ vācentena na vasitabbaṁ. Garukaṁ hi idaṁ dhutaṅgaṁ, tasmā uppannaparissaya-vighātatthāya saṁghattheraṁ vā rājayuttakaṁ vā jānāpetvā appamattena vasitabbaṁ. Caṅkamantena addhakkhikena āḷāhanaṁ olokentena caṅkamitabbaṁ.

Susānaṁ gacchantenāpi mahāpathā ukkamma uppathamaggena gantabbaṁ. Divāyeva ārammaṇaṁ vavatthapetabbaṁ. Evañhissa taṁ rattiṁ bhayānakaṁ na bhavissati, amanussā rattiṁ viravitvā viravitvā āhiṇḍantāpi na kenaci paharitabbā. Ekadivasampi susānaṁ agantuṁ na vaṭṭati. Majjhimayāmaṁ susāne khepetvā pacchimayāme paṭikkamituṁ vaṭṭatīti Aṅguttarabhāṇakā. Amanussānaṁ piyaṁ tilapiṭṭhamāsabhattamaccha-maṁsakhīratelaguḷādikhajjabhojjaṁ na sevitabbaṁ. Kulagehaṁ na pavisitabbanti idamassa **vidhānaṁ.**

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭhena** yattha dhuvaḍāha dhuvakuṇapa dhuvarodanāni atthi, tattheva vasitabbaṁ. **Majjhimassa** tīsu ekasmimpi sati vaṭṭati. **Mudukassa** vuttanayena susānalakkhaṇaṁ pattamatte vaṭṭati.

Imesaṁ pana tiṇṇampi na susānamhi vāsaṁ kappanena dhutaṅgaṁ bhijjati. Susānaṁ agatadivaseti Aṅguttarabhāṇakā. Ayamettha **bhedo.**

Ayaṁ panānisaṁso maraṇassatipaṭilābho, appamādavihāritā, asubhanimittādhigamo, kāmarāgavinodanaṁ, abhiṇhaṁ kāyasabhāvadassanaṁ,

1. Nivesetvā (Sī)

၁၁-သောသာနိကင်္ဂကထာ

၃၄။ **သောသာနိကင်္ဂမ္ပိ** "န သုသာနံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ သောသာနိကင်္ဂံ သမာဒိယာမီ"တိ ဣမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တေန ပန သောသာနိကေန ယံ မနုဿာ ဂါမံ နိဝေသန္တာ[1] "ဣဒံ သုသာန"န္တိ ဝဝတ္ထပေန္တိ၊ န တတ္ထ ဝသိတဗ္ဗံ။ န ဟိ မတသရီရေ အဈ္ဈာပိတေ တံ သုသာနံ နာမ ဟောတိ၊ ဈာပိတကာလတော ပန ပဋ္ဌာယ သစေပိ ဒွါဒသဝဿာနိ ဆဍ္ဍိတံ၊ တံ သုသာနမေဝ။

တသ္မိံ ပန ဝသန္တေန စင်္ကမမဏ္ဍပါဒိနိ ကာရေတ္ဝာ မဉ္စပီဋ္ဌံ ပညပေတ္ဝာ ပါနီယပရိဘောဇနီယံ ဥပဋ္ဌာပေတ္ဝာ ဓမ္မံ ဝါစေန္တေန န ဝသိတဗ္ဗံ။ ဂရုကံ ဟိ ဣဒံ ဓုတင်္ဂံ၊ တသ္မာ ဥပ္ပန္နပရိဿယဝိဃာတတ္ထာယ သံဃတ္ထေရံ ဝါ ရာဇယုတ္တကံ ဝါ ဇာနာပေတ္ဝာ အပ္ပမတ္တေန ဝသိတဗ္ဗံ။ စင်္ကမန္တေန အဒ္ဓင်္ဂိကေန အာဠာဟနံ ဩလောကေန္တေန စင်္ကမိတဗ္ဗံ။

သုသာနံ ဂစ္ဆန္တေနာပိ မဟာပထာ ဥက္ကမ္မ ဥပ္ပထမဂ္ဂေန ဂန္တဗ္ဗံ။ ဒိဝါယေဝ အာရမ္မဏံ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ ဧဝဥ်ိဿ တံ ရတ္တိံ ဘယာနကံ န ဘဝိဿတိ၊ အမနုဿာ ရတ္တိံ ဝိရဝိတ္ဝာ ဝိရဝိတ္ဝာ အာဟိဏ္ဍန္တာပိ န ကေနစိ ပဟရိတဗ္ဗာ။ ကေဒိဝသမိ သုသာနံ အဂန္တုံ န ဝဋ္ဋတိ။ မဇ္ဈိမယာမံ သုသာနေ ခေပေတ္ဝာ ပစ္ဆိမယာမေ ပဋိက္ကမိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ အဂ်္ဂုတ္တရဘာဏကာ။ အမနုဿာနံ ပိယံ တိလပိဋ္ဌမာသဘတ္တမစ္ဆမံသခီရတေလဂုဠာဒိခဇ္ဇဘောဇ္ဇံ န သေဝိတဗ္ဗံ။ ကုလဂေဟံ န ပဝိသိတဗ္ဗန္တိ ဣဒမသ္သ **ဝိဓာနံ။**

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌေန** ယတ္ထ ဓုဝဍာဟ ဓုဝကုဏပ ဓုဝရောဒနာနိ အတ္ထိ၊ တတ္ထေဝ ဝသိတဗ္ဗံ။ **မဇ္ဈိမဿ** တီသု ကေသ္ဝိပ္ပိ သတိ ဝဋ္ဋတိ။ **မုဒုကဿ** ဝုတ္တနယေန သုသာနလက္ခဏံ ပတ္တမတ္တေ ဝဋ္ဋတိ။

ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ န သုသာနမ္ပိ ဝါသံ ကပ္ပေန္တေန ဓုတင်္ဂံ ဘိဇ္ဇတိ။ သုသာနံ အဂတဒိဝသေတိ အဂ်္ဂုတ္တရဘာဏကာ။ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ။**

အယံ ပနာနိသံသော မရဏဿတိပဋိလာဘော၊ အပ္ပမာဒဝိဟာရိတာ၊ အသုဘနိမိတ္တာဓိဂမော၊ ကာမရာဂဝိနောဒနံ၊ အဘိဏှံ ကာယသဘာဝဒဿနံ၊

၁-နိဝေသေတွာ (သီ)

saṁvegabahulatā ārogyamadādippahānaṁ, bhayabheravasahanatā, amanussānaṁ garubhāvanīyatā, appicchatādīnaṁ anulomavuttitāti.

Sosānikañhi maraṇānusatippabhāvā,
Niddāgatampi na phusanti pamādadosā.
Sampassato ca kuṇapāni bahūni tassa,
Kāmānubhāva[1] vasagampi na hoti cittaṁ.

Saṁvegameti vipulaṁ na madaṁ upeti,
Sammā atho ghaṭati nibbutimesamāno.
Sosānikaṅgamitinekaguṇāvahattā,
Nibbānaninnahadayena nisevitabbanti.

Ayaṁ sosānikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsavaṇṇanā.

12. Yathāsanthatikaṅgakathā

35. **Yathāsanthatikaṅgampi** "senāsanaloluppaṁ paṭikkhipāmi, yathāsanthatikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tena pana yathāsanthatikena yadassa senāsanaṁ "idaṁ tuyhaṁ pāpuṇātī"ti gāhitaṁ hoti, teneva tuṭṭhabbaṁ, na añño uṭṭhāpetabbo. Idamassa **vidhānaṁ.**

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭho** attano pattasenāsanaṁ dūreti vā accāsanneti vā amanussadīghajātikādīhi upaddutanti vā uṇhanti vā sītalanti vā pucchituṁ na labhati. **Majjhimo** pucchituṁ labhati. Gantvā pana oloketuṁ na labhati. **Muduko** gantvā oloketvā sacassa taṁ na ruccati, aññaṁ gahetuṁ labhati.

Imesaṁ pana tiṇṇampi senāsanaloluppe uppannamatte dhutaṅgaṁ bhijjatīti ayamettha **bhedo.**

Ayaṁ panānisaṁso, "yaṁ laddhaṁ tena tuṭṭhabban"ti[2] vuttovādakaraṇaṁ, sabrahmacārīnaṁ hitesitā, hīnapaṇītavikappapariccāgo, anurodhavirodhappahānaṁ, atricchatāya dvārapidahanaṁ, appicchatādīnaṁ anulomavuttitāti.

1. Kāmānurāga (Sī, Syā, I)
2. Khu 5. 32 Jātake; Vi 2. 340 piṭṭhepi.

သံဝေဂဗဟုလတာ အာရောဂျမဒါဒိပဟာနံ၊ ဘယဘေရဝသဟနတာ၊ အမနုဿာနံ ဂရုဘာဝနီယတာ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ အနုလောမဝုတ္တိတာတိ။

သောသာနိကဉ္ဍိ မရဏာနုသတိပ္ပဘာဝါ၊
နိဒ္ဒါဂတမ္ပိ န ဖုသန္တိ ပမာဒဒေါသာ။
သမ္ပဿတော စ ကုဏပါနိ ဗဟူနိ တဿ၊
ကာမာနုဘာဝ[၁]ဝသဂမ္ပိ န ဟောတိ စိတ္တံ။

သံဝေဂမေတိ ဝိပုလံ န မဒံ ဥပေတိ၊
သမ္မာ အထော ဃဋတိ နိဗ္ဗုတိမေသမာနော။
သောသာနိကင်္ဂမိတိနေကဂုဏာဝဟတ္တာ၊
နိဗ္ဗာနနိန္နဟဒယေန နိသေဝိတဗ္ဗန္တိ။

အယံ သောသာနိကင်္ဂေ သမာဒါန ဝိဓာန ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

၁၂-ယထာသန္ထတိကင်္ဂကထာ

၃၅။ **ယထာသန္ထတိကင်္ဂံ** ''သေနာသနလောလုပ္ပံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ ယထာသန္ထတိကင်္ဂံ သမာဒိယာမိ''တိ ဣမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တေန ပန ယထာသန္ထတိကေန ယဿ သေနာသနံ ''ဣဒံ တုယ္ဟံ ပါပုဏာတီ''တိ ဂါဟိတံ ဟောတိ၊ တေနေဝ တုဋ္ဌဗ္ဗံ၊ န အညော ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗော။ ဣဒမဿ **ဝိဓာနံ။**

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌော** အတ္တနော ပတ္တသေနာသနံ ဒူရေတိ ဝါ အစ္စာသန္နေတိ ဝါ အမနုဿဒီဃဇာတိကာဒီဟိ ဥပဒ္ဒုတန္တိ ဝါ ဥဏ္ဟန္တိ ဝါ သီတလန္တိ ဝါ ပုစ္ဆိတုံ န လဘတိ။ **မဇ္ဈိမော** ပုစ္ဆိတုံ လဘတိ။ ဂန္ဓာ ပန သြလောကေတုံ န လဘတိ။ **မုဒုကော** ဂန္ဓာ သြလောကေတွာ သစဿ တံ န ရုစ္စတိ၊ အညံ ဂဟေတုံ လဘတိ။

ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ သေနာသနလောလုပ္ပေ ဥပ္ပန္နမတ္တေ ဓုတင်္ဂံ ဘိဇ္ဇတီတိ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ။**

အယံ ပနာနိသံသော၊ ''ယံ လဒ္ဓံ တေန တုဋ္ဌဗ္ဗ''န္တိ ဥတ္တောဝါဒကရဏံ၊ သဗြဟ္မစာရီနံ ဟိတေသိတာ၊ ဟီနပဏီတဝိကပ္ပပရိစ္စာဂေါ၊ အနုရောဓဝိရောဓပ္ပဟာနံ၊ အတြိစ္ဆတာယ ဒွါရပိဒဟနံ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ အနုလောမဝုတ္တိတာတိ။

၁-ကာမာနုရာဂ-(သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ခု ၁-၃၂ ဇာတကေ၊ ဝိ ၂-၃၄၀-ပိဋ္ဌေပိ။

Yaṁ laddhaṁ tena santuṭṭho, yathāsanthatiko yati.
Nibbikappo sukhaṁ seti, tiṇasantharakesupi.

Na so rajjati seṭṭhamhi, hīnaṁ laddhā na kuppati.
Sabrahmacārinavake, hitena anukampati.

Tasmā ariyasatāciṇṇaṁ, munipuṅgavavaṇṇitaṁ.
Anuyuñjetha medhāvī, yathāsanthatarāmatanti.

Ayaṁ yathāsanthatikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsavaṇṇanā.

13. Nesajjikaṅgakathā

36. **Nesajjikaṅgampi** "seyyaṁ paṭikkhipāmi, nesajjikaṅgaṁ samādiyāmī"ti imesaṁ aññataravacanena samādinnaṁ hoti.

Tena pana nesajjikena rattiyā tīsu yāmesu ekaṁ yāmaṁ uṭṭhāya caṅkamitabbaṁ. Iriyāpathesu hi nipajjitumeva na vaṭṭati. Idamassa **vidhānaṁ.**

Pabhedato pana ayampi tividho hoti. Tattha **ukkaṭṭhassa** neva apassenaṁ, na dussapallatthikā, na āyogapaṭṭo vaṭṭati. **Majjhimassa** imesu tīsu yaṁkiñci vaṭṭati. **Mudukassa** apassenampi dussapallatthikāpi āyogapaṭṭopi bibbohanampi pañcaṅgopī sattaṅgopi vaṭṭati. Pañcaṅgo pana piṭṭhi-apassayena saddhiṁ kato. Sattaṅgo nāma piṭṭhi-apassayena ca ubhatopassetu apassayehi ca saddhiṁ kato. Taṁ kira Miḷābhayattherassa akaṁsu. Thero anāgāmī hutvā parinibbāyi.

Imesaṁ pana tiṇṇampi seyyaṁ kappitamatte dhutaṅgaṁ bhijjati. Ayamettha **bhedo.**

Ayaṁ panānisaṁso, "seyyasukhaṁ passasukhaṁ middhasukhaṁ anuyutto viharatī"ti[1] vuttassa cetaso vinibandhassa upacchedanaṁ, sabbakammaṭṭhānānuyogasappāyatā, pāsādika-iriyāpathatā, vīriyārambhānukūlatā, sammāpaṭipattiyā anubrūhananti.

Ābhujitvāna pallaṅkaṁ, paṇidhāya ujuṁ tanuṁ.
Nisīdanto vikampeti, mārassa hadayaṁ yati.

1. Dī 3. 199; Ma 1. 146 piṭṭhesu.

ယံ လဒ္ဓံ တေန သန္တုဋ္ဌော၊ ယထာသန္ထတိကော ယတိ။
နိဗ္ဗိကပ္ပေါ သုခံ သေတိ၊ တိဏသန္ထရကေသုပိ။

န သော ရဇ္ဇတိ သေဋ္ဌမှိ၊ ဟီနံ လဒ္ဓါ န ကုပ္ပတိ။
သဗြဟ္မစာရိနဝကေ၊ ဟိတေန အနုကမ္ပတိ။

တသ္မာ အရိယသတာစိဏ္ဏံ၊ မုနိပုင်ဝဝဏ္ဏိတံ။
အနုယုဉ္ဇေထ မေဓာဝီ၊ ယထာသန္ထတရာမတန္တိ။

အယံ ယထာသန္ထတိကင်္ဂေ သမာဒါန ဝိဓာန ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

၁၃-နေသဇ္ဇိကင်္ဂကထာ

၃၆။ **နေသဇ္ဇိကင်္ဂံ ဗွိ** "သေယ္ယံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ နေသဇ္ဇိကင်္ဂံ သမာဒိယာမိ"တိ ဣမေသံ အညတရဝစနေန သမာဒိန္နံ ဟောတိ။

တေန ပန နေသဇ္ဇိကေန ရတ္တိယာ တီသု ယာမေသု ဧကံ ယာမံ ဥဋ္ဌာယ စင်္ကမိတဗ္ဗံ။ ဣရိယာပထေသု ဟိ နိပဇ္ဇိတုမေဝ န ဝဋ္ဋတိ။ ဣဒမဿ **ဝိဓာနံ**။

ပဘေဒတော ပန အယမ္ပိ တိဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌဿ** နေဝ အပဿေနံ၊ န ဒုဿပလ္လတ္ထိကာ၊ န အာယောဂပဋ္ဋော ဝဋ္ဋတိ။ **မဇ္ဈိမဿ** ဣမေသု တီသု ယံကိဉ္စိ ဝဋ္ဋတိ။ **မုဒုကဿ** အပဿေနမ္ပိ ဒုဿပလ္လတ္ထိကာပိ အာယောဂပဋ္ဋောပိ ဗိမ္ဗောဟနမ္ပိ ပဉ္စင်္ဂေါပိ သတ္တင်္ဂေါပိ ဝဋ္ဋတိ။ ပဉ္စင်္ဂေါ ပန ပိဋ္ဌိအပဿယေန သဒ္ဓိံ ကတော။ သတ္တင်္ဂေါ နာမ ပိဋ္ဌိအပဿယေန စ ဥဘတောပဿေသု အပဿယေဟိ စ သဒ္ဓိံ ကတော။ တံ ကိရ မိဠာဘယ-တ္ထေရဿ အကံသု။ ထေရော အနာဂါမီ ဟုတ္ဝာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။

ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ သေယ္ယံ၊ ကပ္ပိတမတ္တေ ဓုတင်္ဂံ ဘိဇ္ဇတိ။ အယမေတ္ထ **ဘေဒေါ**။

အယံ ပနာနိသံသော၊ "သေယျသုခံ ပဿသုခံ မိဒ္ဓသုခံ အနုယုတ္တော ဝိဟရတီ"တိ[1] ဝုတ္တဿ စေတသော ဝိနိဗန္ဓဿ ဥပစ္ဆေဒနံ၊ သမ္ဘကမ္မဋ္ဌာနာ-နုယောဂသပ္ပါယတာ၊ ပါသာဒိကဣရိယာပထတာ၊ ဝီရိယာရမ္ဘာနုကူလတာ၊ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ အနုဗြူဟနန္တိ။

အာဘုဇိတ္ဝာန ပလ္လင်္ကံ၊ ပဏိဓာယ ဥဇုံ တနုံ။
နိသီဒန္တော ဝိကမ္ပေတိ၊ မာရဿ ဟဒယံ ယတိ။

၁-ဒီ ၃-၁၉၉၊ မ ၁-၁၄၆-ဗိန္ဒေသု။

Seyyasukhaṁ middhasukhaṁ, hitvā āraddhavīriyo.
Nisajjābhirato bhikkhu, sobhayanto tapovanaṁ.

Nirāmisaṁ pītisukhaṁ, yasmā samadhigacchati.
Tasmā samanuyuñjeyya, dhīro nesajjikaṁ vatanti.

Ayaṁ nesajjikaṅge samādānavidhānappabhedabhedānisaṁsavaṇṇanā.

Dhutaṅgapakiṇṇaka kathā

37. Idāni—

Kusalattikato ceva, dhutādīnaṁ vibhāgato.
Samāsabyāsato cāpi, viññātabbo vinicchayoti—

Imissā gāthāya vasena vaṇṇanā hoti.

Tattha **kusalattikato**ti sabbāneva hi dhutaṅgāni sekkhaputhujjanakhīṇāsavānaṁ vasena siyā kusalāni, siyā abyākatāni, natthi dhutaṅgaṁ akusalanti.

Yo pana vadeyya "pāpiccho icchāpakato āraññiko hotīti-ādivacanato[1] akusalampi dhutaṅgan"ti. So vattabbo—na mayaṁ 'akusalacittena araññe na vasatī"ti vadāma. Yassa hi araññe nivāso, so āraññiko. So ca pāpiccho vā bhaveyya appiccho vā. Imāni pana tena tena samādānena dhutakilesattā dhutassa bhikkhuno aṅgāni, kilesadhunanato vā dhutanti laddhavohāraṁ ñāṇaṁ aṅgametesanti dhutaṅgāni. Atha vā dhutāni ca tāni paṭipakkhaniddhunanato aṅgāni ca paṭipattiyātipi dhutaṅgānīti vuttaṁ. Na ca akusalena koci dhuto nāma hoti, yassetāni aṅgāni bhaveyyuṁ, na ca akusalaṁ kiñci dhunāti, yesaṁ taṁ aṅgantikatvā dhutaṅgānīti vucceyyuṁ. Nāpi akusalaṁ cīvaraloluppādīni ceva niddhunāti paṭipattiyā ca aṅgaṁ hoti. Tasmā suvuttamidaṁ "natthi akusalaṁ dhutaṅgan"ti.

---

1. Aṁ 2. 193; Vi 5. 233 piṭṭhesu.

သေယျသုခံ မိဒ္ဓသုခံ၊ ဟိတ္ဝာ အာရဒ္ဓဝီရိယော။
နိသဇ္ဇာဘိရတော ဘိက္ခု၊ သောဘယန္တော တပေါဝနံ။

နိရာမိသံ ပီတိသုခံ၊ ယသ္မာ သမဓိဂစ္ဆတိ။
တသ္မာ သမနုယုဉ္ဇေယ္ယ၊ ဓီရော နေသဇ္ဇိကံ ဝတန္တိ။

အယံ နေသဇ္ဇိကင်္ဂေ သမာဒါန ဝိဓာန ပ္ပဘေဒ ဘေဒါနိသံသဝဏ္ဏနာ။

ဓုတင်္ဂပကိဏ္ဏက ကထာ

၃၇။ ဣဒါနိ—

ကုသလတ္တိကတော စေဝ၊ ဓုတာဒီနံ ဝိဘာဂတော။
သမာသဗ္ယာသတော စာပိ၊ ဝိညာတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယောတိ—

ဣမိဿာ ဂါထာယ ဝသေန ဝဏ္ဏနာ ဟောတိ။

တတ္ထ **ကုသလတ္တိကတော**တိ သဗ္ဗာနေဝ ဟိ ဓုတင်္ဂါနိ သေက္ခပုထုဇ္ဇနခီဏာသဝါနံ ဝသေန သိယာ ကုသလာနိ၊ သိယာ အဗျာကတာနိ၊ နတ္ထိ ဓုတင်္ဂံ အကုသလန္တိ။

ယော ပန ဝဒေယ္ယ "ပါပိစ္ဆော ဣစ္ဆာပကတော အာရညိကော ဟောတီတိ အာဒိဝစနတော[1] အကုသလမ္ပိ ဓုတင်္ဂ"န္တိ။ သော ဝတ္တဗ္ဗော—န မယံ "အကုသလစိတ္တေန အရညေ န ဝသတီ"တိ ဝဒါမ။ ယဿ ဟိ အရညေ နိဝါသော၊ သော အာရညိကော။ သော စ ပါပိစ္ဆော ဝါ ဘဝေယ္ယ အပ္ပိစ္ဆော ဝါ။ ဣမာနိ ပန တေန တေန သမာဒါနေန ဓုတကိလေသတ္တာ ဓုတဿ ဘိက္ခုနော အင်္ဂါနိ၊ ကိလေသဓုနနတော ဝါ ဓုတန္တိ လဒ္ဓဝေါဟာရံ ဉာဏံ အင်္ဂမေတေသန္တိ ဓုတင်္ဂါနိ။ အထ ဝါ ဓုတာနိ စ တာနိ ပဋိပက္ခနိဒ္ဓုနနတော အင်္ဂါနိ စ ပဋိပတ္တိယာတိပိ ဓုတင်္ဂါနိတိ ဝုတ္တံ။ န စ အကုသလေန ကောစိ ဓုတော နာမ ဟောတိ, ယဿေတာနိ အင်္ဂါနိ ဘဝေယ္ယုံ၊ န စ အကုသလံ ကိဉ္စိ ဓုနာတိ, ယေသံ တံ အင်္ဂန္တိကတ္တာ ဓုတင်္ဂါနိတိ ဝုစ္စေယ္ယုံ။ နာပိ အကုသလံ စီဝရလောလုပ္ပါဒိနိ စေဝ နိဒ္ဓုနာတိ ပဋိပတ္တိယာ စ အင်္ဂံ ဟောတိ။ တသ္မာ သုဝုတ္တမိဒံ "နတ္ထိ အကုသလံ ဓုတင်္ဂ"န္တိ။

၁-အံ ၂-၁၉၃၊ ဒီ ၅-၂၃၃-ဗိန္ဒေသု။

"Yesampi kusalattikavinimuttaṁ dhutaṅgaṁ, tesaṁ atthato dhutaṅgameva natthi. Asantaṁ kassa dhunanato dhutaṅgaṁnāma bhavissati. Dhutaguṇe samādāya vattatīti vacanavirodhopi ca nesaṁ āpajjati, tasmā taṁ na gahetabban"ti ayaṁ tāva kusalattikato vaṇṇanā.

Dhutādīnaṁ vibhāgatoti dhuto veditabbo. Dhutavādo veditabbo. Dhutadhammā veditabbā. Dhutaṅgāni veditabbāni. Kassa dhutaṅgasevanā sappāyāti veditabbaṁ.

Tattha **dhuto**ti dhutakileso vā puggalo kilesadhunano vā dhammo.

Dhutavādoti ettha pana atthi dhuto na dhutavādo, atthi na dhuto dhutavādo, atthi neva dhuto na dhutavādo, atthi dhuto ceva dhutavādo ca.

Tattha yo dhutaṅgena attano kilese dhuni, paraṁ pana dhutaṅgena na ovadati, nānusāsati Bākkulatthero viya, ayaṁ dhuto na dhutavādo. Yathāha, "tayidaṁ āyasmā Bākkulo dhuto na dhutavādo"ti. Yo pana na dhutaṅgena attano kilese dhuni, kevalaṁ aññe dhutaṅgena ovadati anusāsati Upanandatthero viya, ayaṁ na dhuto dhutavādo. Yathāha, "tayidaṁ āyasmā Upanando Sakyaputto na dhuto dhutavādo"ti. Yo ubhayavipanno Lāḷudāyī[1] viya, ayaṁ neva dhuto na dhutavādo. Yathāha, "tayidaṁ āyasmā Lāḷudāyī neva dhuto na dhutavādo"ti. Yo pana ubhayasampanno Dhammasenāpati viya, ayaṁ dhuto ceva dhutavādo ca. Yathāha, "tayidaṁ āyasmā Sāriputto dhuto ceva dhutavādo cāti.

Dhutadhammā veditabbāti appicchatā, santuṭṭhitā, sallekhatā, pavivekatā, idamatthitāti ime dhutaṅgacetanāya parivārakā pañca dhammā "appicchataṁyeva nissāyā"ti-ādivacanato[2] dhutadhammā nāma, tattha appicchatā ca santuṭṭhitā ca alobho[3]. Sallekhatā ca pavivekatā ca dvīsu dhammesu anupatanti alobhe ca amohe ca. Idamatthitā ñāṇameva.

1. Loḷudāyi (Syā), Lāḷudāyi (Ka)
2. Aṁ 2. 193; Vi 5. 233 piṭṭhesu.
3. Alobhe (Syā), alobhe anupatanti (Sī)

"ယေသမ္ပိ ကုသလတ္တိကဝိနိမုတ္တံ ဓုတင်္ဂံ၊ တေသံ အတ္ထတော ဓုတင်္ဂမေဝ နတ္ထိ။ အသန္တံ် ကဿ ဓုနနတော ဓုတင်္ဂံနာမ ဘဝိဿတိ။ ဓုတဂုဏေ သမာဒါယ ဝတ္တတီတိ ဝစနဝိရောဓောပိ စ နေသံ အာပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ တံ န ဂဟေတဗ္ဗ"န္တိ အယံ တာဝ ကုသလတ္တိကတော ဝဏ္ဏနာ။

ဓုတာဒီနံ ဝိဘာဂတောတိ ဓုတော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဓုတဝါဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဓုတဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဓုတင်္ဂါနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ကဿ ဓုတင်္ဂသေဝနာ သပ္ပါယာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တတ္ထ **ဓုတော**တိ ဓုတကိလေသော ဝါ ပုဂ္ဂလော ကိလေသဓုနနော ဝါ ဓမ္မော။

ဓုတဝါဒေါတိ ထ္ထေ ပန အတ္ထိ ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ၊ အတ္ထိ န ဓုတော ဓုတဝါဒေါ၊ အတ္ထိ နေဝ ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ၊ အတ္ထိ ဓုတော စေဝ ဓုတဝါဒေါ စ။

တတ္ထ ယော ဓုတင်္ဂေန အတ္တနော ကိလေသေ ဓုနိ၊ ပရံ ပန ဓုတင်္ဂေန နဩဝဒတိ၊ နာနုသာသတိ ဗာက္ကုလတ္ထေရော ဝိယ၊ အယံ ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ။ ယထာဟ၊ "တယိဒံ အာယသ္မာ ဗာက္ကုလော ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ"တိ။ ယော ပန နဘတင်္ဂေန အတ္တနော ကိလေသေ ဓုနိ၊ ကေဝလံ အညေ ဓုတင်္ဂေန နဩဝဒတိ အနုသာသတိ ဥပနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ၊ အယံ န ဓုတော ဓုတဝါဒေါ။ ယထာဟ၊ "တယိဒံ အာယသ္မာ ဥပနန္ဒော သက္ယပုတ္တော န ဓုတော ဓုတဝါဒေါ"တိ။ ယော ဥဘယဝိပန္နော လာဠုဒါယီ[1] ဝိယ၊ အယံ နေဝ ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ။ ယထာဟ၊ "တယိဒံ အာယသ္မာ လာဠုဒါယီ နေဝ ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ"တိ။ ယော ပန ဥဘယသမ္ပန္နော ဓမ္မသေနာပတိ ဝိယ၊ အယံ ဓုတော စေဝ ဓုတဝါဒေါ စ။ ယထာဟ၊ "တယိဒံ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဓုတော စေဝ ဓုတဝါဒေါ စာတိ။

ဓုတဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ အပ္ပိစ္ဆတာ, သန္တုဋ္ဌိတာ, သလ္လေခတာ, ပဝိဝေကတာ, ဣဒမတ္ထိတာတိ ဣမေ ဓုတင်္ဂစေတနာယ ပရိဝါရကာ ပဉ္စ ဓမ္မာ "အပ္ပိစ္ဆတံယေဝ နိဿာယာ"တိအာဒိဝစနတော[2] ဓုတဓမ္မာ နာမ၊ တတ္ထ အပ္ပိစ္ဆတာ စ သန္တုဋ္ဌိတာ စ အလောဘော[3]။ သလ္လေခတာ စ ပဝိဝေကတာ စ ဒွီသု ဓမ္မေသု အနုပတန္တိ အလောဘေ စ အမောဟေ စ။ ဣဒမတ္ထိတာ ဉာဏမေဝ။

၁-လောဠုဒါယီ (သျာ)၊ လာဠုဒါယီ (က) ၂-အံ ၂-၁၉၃၊ ဒိ ၅-၂၃၃-ပိဋ္ဌေသု။
၃-အလောဘေ (သျာ)၊ အလောဘော အနုပတန္တိ (သီ)

Tattha ca alobhena paṭikkhepavatthūsu lobhaṁ, amohena tesveva ādīnavapaṭicchādakaṁ mohaṁ dhunāti. Alobhena ca anuññātānaṁ paṭisevanamukhena pavattaṁ kāmasukhānuyogaṁ, amohena dhutaṅgesu atisallekhamukhena pavattaṁ attakilamathānuyogaṁ dhunāti. Tasmā ime dhammā dhutadhammāti veditabbā.

Dhutaṅgāniveditabbānīti terasa dhutaṅgāni veditabbāni paṁsukūlikaṅgaṁ -pa- nesajjikaṅganti. Tāni atthato lakkhaṇādīhi ca vuttāneva.

Kassa dhutaṅgasevanā sappāyāti rāgacaritassa ceva mohacaritassa ca. Kasmā? Dhutaṅgasevanā hi dukkhāpaṭipadā ceva sallekhavihāro ca. Dukkhāpaṭipadañca nissāya rāgo vūpasammati. Sallekhaṁ nissāya appamattassa moho pahīyati. Āraññikaṅgarukkhamūlikaṅgapaṭisevanā vā ettha dosacaritassāpi sappāyā. Tattha hissa asaṁghaṭṭiyamānassa viharato dosopi vūpasammatīti ayaṁ dhutādīnaṁ vibhāgato vaṇṇanā.

Samāsabyāsatoti imāni pana dhutaṅgāni **samāsato** tīṇi sīsaṅgāni, pañca asambhinnaṅgānīti aṭṭheva honti. Tattha sapadānacārikaṅgaṁ, ekāsanikaṅgaṁ, abbhokāsikaṅganti imāni tīṇi sīsaṅgāni. Sapadānacārikaṅgañhi rakkhanto piṇḍapātikaṅgampi rakkhissati. Ekāsanikaṅgañca rakkhato pattapiṇḍikaṅgakhalupacchābhattikaṅgānipi surakkhanīyāni bhavissanti. Abbhokāsikaṅgaṁ rakkhantassa kiṁ atthi rukkhamūlikaṅgayathāsanthatikaṅgesu rakkhitabbaṁ nāma. Iti imāni tīṇi sīsaṅgāni, āraññikaṅgaṁ, paṁsukūlikaṅgaṁ, tecīvarikaṅgaṁ, nesajjikaṅgaṁ, sosānikaṅganti imāni pañca asambhinnaṅgāni cāti aṭṭheva honti.

Puna dve cīvarapaṭisaṁyuttāni, pañca piṇḍapātapaṭisaṁyuttāni, pañca senāsanapaṭisaṁyuttāni, ekaṁ vīriyapaṭisaṁyuttanti evaṁ cattārova honti. Tattha nesajjikaṅgaṁ vīriyapaṭisaṁyuttaṁ. Itarāni pākaṭāneva.

Puna sabbāneva nissayavasena dve honti paccayanissitāni dvādasa, vīriyanissitaṁ ekanti. Sevitabbāsevitabbavasenapi dveyeva honti. Yassa hi dhutaṅgaṁ sevantassa kammaṭṭhānaṁ vaḍḍhati, tena sevitabbāni. Yassa sevato hāyati, tena na sevitabbāni. Yassa pana sevatopi asevatopi vaḍḍhateva, na hāyati, tenāpi pacchimaṁ janataṁ anukampantena sevitabbāni.

တတ္ထ စ အလောဘေန ပဋိက္ခေပဝတ္ထူသု လောဘံ၊ အမောဟေန် တေသ္ဝေဝ အာဒီနဝပဋိစ္ဆာဒကံ မောဟံ ဓုနာတိ။ အလောဘေန စ အနုညာတာနံ ပဋိသေဝနမုခေန ပဝတ္တံ ကာမသုခါနုယောဂံ၊ အမောဟေန ဓုတင်္ဂေသု အတိ-သလ္လေခမုခေန ပဝတ္တံ အတ္တကိလမထာနုယောဂံ ဓုနာတိ။ တသ္မာ ဇ္ဈမေ ဓမ္မာ ဓုတဓမ္မာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဓုတင်္ဂါနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနီတိ တေရသ ဓုတင်္ဂါနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ ပံသုကူလိကင်္ဂံ။ပ။ နေသဇ္ဇိကင်္ဂန္တိ။ တာနိ အတ္ထတော လက္ခဏာဒီဟိ စ ဝုတ္တာနေဝ။

ကဿ ဓုတင်္ဂသေဝနာ သပ္ပါယာတိ ရာဂစရိတဿ စေဝ မောဟစရိတဿ စ။ ကသ္မာ ? ဓုတင်္ဂသေဝနာ ဟိ ဒုက္ခာပဋိပဒါ စေဝ သလ္လေခဝိဟာရော စ။ ဒုက္ခာပဋိပဒ္ဉ္စ နိဿာယ ရာဂေါ ဝူပသမ္မတိ။ သလ္လေခံ နိဿာယ အပ္ပမတ္တဿ မောဟော ပဟီယတိ။ အာရညိကင်္ဂမ္မူလိကင်္ဂပဋိသေဝနာ ဝါ ဇ္ဈေ ဒေါသစရိတဿာပိ သပ္ပါယာ။ တတ္ထ ဟိဿ အသံဃဋ္ဋိယမာနဿ ဝိဟရတော ဒေါသောပိ ဝူပသမ္မတီတိ အယံ ဓုတာဒီနံ ဝိဘာဂတော ဝဏ္ဏနာ။

သမာသဗျာသတောတိ ဇ္ဈမာနိ ပန ဓုတင်္ဂါနိ **သမာသတော** တိဏ္ဏိ သီသင်္ဂါနိ၊ ပဉ္စ အသမ္ဘိန္နင်္ဂါနိတိ အဋ္ဌေဝ ဟောန္တိ။ တတ္ထ သပဒါနစာရိကင်္ဂံ, ကောသနိကင်္ဂံ, အဇ္ဈောကာသိကင်္ဂန္တိ ဇ္ဈမာနိ တိဏ္ဏိ သီသင်္ဂါနိ။ သပဒါနစာရိကင်္ဂဉ္စိ ရက္ခန္တော ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂမ္ပိ ရက္ခိဿတိ။ ကောသနိကင်္ဂဉ္စ ရက္ခတော ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂ-ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂါနိပိ သုရက္ခိတာနိ ဘဝိဿန္တိ။ အဇ္ဈောကာသိကင်္ဂံ ရက္ခန္တဿ ကိံ အတ္ထိ ရုက္ခမူလိကင်္ဂယထာသန္ထတိကင်္ဂေသု ရက္ခိတဗ္ဗံ နာမ။ ဇ္ဈတိ ဇ္ဈမာနိ တိဏ္ဏိ သီသင်္ဂါနိ၊ အာရညိကင်္ဂံ, ပံသုကူလိကင်္ဂံ, တေစီဝရိကင်္ဂံ, နေသဇ္ဇိကင်္ဂံ, သောသာနိကင်္ဂန္တိ ဇ္ဈမာနိ ပဉ္စ အသမ္ဘိန္နင်္ဂါနိ စာတိ အဋ္ဌေဝ ဟောန္တိ။

ပုန ဒ္ဝေ စီဝရပဋိသံယုတ္တာနိ၊ ပဉ္စ ပိဏ္ဍပါတပဋိသံယုတ္တာနိ၊ ပဉ္စ သေနာသနပဋိသံယုတ္တာနိ၊ ကေ ဝိရိယပဋိသံယုတ္တန္တိ ဧဝံ စတ္တာရောဝ ဟောန္တိ။ တတ္ထ နေသဇ္ဇိကင်္ဂံ ဝိရိယပဋိသံယုတ္တံ။ ဇ္ဈတရာနိ ပါကဋာနေဝ။

ပုန သဗ္ဗာနေဝ နိဿယဝသေန ဒ္ဝေ ဟောန္တိ ပစ္စယနိဿိတာနိ ဒ္ဝါဒသ၊ ဝိရိယ-နိဿိတံ ကေန္တိ။ သေဝိတဗ္ဗာသေဝိတဗ္ဗဝသေနပိ ဒ္ဝေယေဝ ဟောန္တိ။ ယဿ ဟိ ဓုတင်္ဂံ သေဝန္တဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝဍ္ဎတိ၊ တေန သေဝိတဗ္ဗာနိ။ ယဿ သေဝတော ဟာယတိ၊ တေန န သေဝိတဗ္ဗာနိ။ ယဿ ပန သေဝတောပိ အသေဝတောပိ ဝဍ္ဎတေဝ၊ န ဟာယတိ၊ တေနာပိ ပစ္ဆိမံ ဇနတံ အနုကမ္ပန္တေန သေဝိတဗ္ဗာနိ။

Yassāpi sevatopi asevatopi na vaḍḍhati, tenāpi sevitabbāniyeva āyatiṁ vāsanatthāyāti.

Evaṁ sevitabbāsevitabbavasena duvidhānipi sabbāneva cetanāvasena ekavidhāni honti. Ekameva hi dhutaṅgaṁ[1] samādānacetanāti. Aṭṭhakathāyampi vuttaṁ "yā cetanā, taṁ dhutaṅganti vadantī"ti.

Byāsato pana bhikkhūnaṁ terasa, bhikkhunīnaṁ aṭṭha, sāmaṇerānaṁ dvādasa, sikkhamānasāmaṇerīnaṁ satta, upāsaka-upāsikānaṁ dveti dvācattālīsa honti. Sace pana abbhokāse āraññikaṅgasampannaṁ susānaṁ hoti, ekopi bhikkhu ekappahārena sabbadhutaṅgāni paribhuñjituṁ sakkoti. Bhikkhunīnaṁ pana āraññikaṅgaṁ khalupacchābhattikaṅgañca dvepi sikkhāpadeneva paṭikkhittāni, abbhokāsikaṅgaṁ, rukkhamūlikaṅgaṁ, sosānikaṅganti imāni tīṇi dupparihārāni. Bhikkhuniyā hi dutiyikaṁ vinā vasituṁ na vaṭṭati. Evarūpe ca ṭhāne samānacchandā dutiyikā dullabhā[2]. Sacepi labheyya saṁsaṭṭhavihārato na mucceyya. Evaṁ sati yassatthāya dhutaṅgaṁ seveyya, svevassā attho na sampajjeyya. Evaṁ paribhuñjituṁ[3] asakkuṇeyyatāya pañca hāpetvā bhikkhunīnaṁ aṭṭheva hontīti veditabbāni. Yathāvuttesu pana ṭhapetvā tecīvarikaṅgaṁ sesāni dvādasa sāmaṇerānaṁ, satta sikkhamānasāmaṇerīnaṁ veditabbāni. Upāsaka-upāsikānaṁ pana ekāsanikaṅgaṁ, pattapiṇḍikaṅganti imāni dve patirūpāni ceva sakkā ca paribhuñjitunti dve dhutaṅgānīti evaṁ byāsato dvecattālīsa hontīti ayaṁ samāsabyāsato vaṇṇanā.

Ettāvatā ca "sīle patiṭṭhāya naro sapañño"ti imissā gāthāya sīlasamādhipaññāmukhena desite Visuddhimagge yehi appicchatāsantuṭṭhitādīhi guṇehi vuttappakārassa sīlassa vodānaṁ hoti, tesaṁ sampādanatthaṁ samādātabbadhutaṅgakathā bhāsitā[4] hoti.

Iti sādhujanapāmojjatthāya kate Visuddhimagge

Dhutaṅganiddeso nāma dutiyo paricchedo.

1. Ekāyeva hi dhutaṅga- (Syā)
2. Dullabhāva (Ka)
3. Pariharituṁ (Ka-Sī)
4. Kathitā (Sī, Syā)

ယဿာပိ သေဝတောပိ အသေဝတောပိ န ဝဍ္ဎတိ၊ တေနာပိ သေဝိတဗ္ဗာနိ-ယေဝ အာယတိံ ဝါသနတ္ထာယာတိ။

ဧဝံ သေဝိတဗ္ဗာသေဝိတဗ္ဗဝသေန ဒုဝိဓာနိပိ သဗ္ဗာနေဝ စေတနာဝသေန ကေဝိဓာနိ ဟောန္တိ။ ကေမေဝ ဟိ ဓုတင်္ဂံ[၁] သမာဒါနစေတနာတိ။ အဋ္ဌကထာ-ယမ္ပိ ဝုတ္တံ "ယာ စေတနာ၊ တံ ဓုတင်္ဂန္တိ ဝဒန္တီ"တိ။

ဿသတော ပန ဘိက္ခူနံ တေရသ၊ ဘိက္ခုနိန်ံ အဋ္ဌ၊ သာမဏေရာနံ ဒွါဒသ၊ သိက္ခမာနသာမဏေရီနံ သတ္တ၊ ဥပါသကဥပါသိကာနံ ဒ္ဝေတိ ဒ္ဝါစတ္တာလီသ ဟောန္တိ။ သစေ ပန အဇ္ဈောကာသေ အာရညိကင်္ဂသမ္ပန္နံ သုသာနံ ဟောတိ၊ ကောပိ ဘိက္ခု ကေပ္ပဟာရေန သဗ္ဗဓုတင်္ဂါနိ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ သက္ကောတိ။ ဘိက္ခုနိန်ံ ပန အာရညိကံ[၂] ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂဉ္စ ဒ္ဝေပိ သိက္ခာပဒေနေဝ ပဋိက္ခိတ္တာနိ၊ အဇ္ဈောကာသိကံ[၂]၊ ရုက္ခမူလိကင်္ဂံ၊ သောသာနိကင်္ဂန္တိ တီဏိ ဒုပ္ပရိဟာရာနိ။ ဘိက္ခုနိယာ ဟိ ဒုတိယိကံ ဝိနာ ဝသိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝရူပေ စ ဌာနေ သမာနစ္ဆန္ဒာ ဒုတိယိကာ ဒုလ္လဘာ[၂]။ သစေပိ လဘေယျ သံသဋ္ဌဝိဟာရတော န မုစ္စေယျ။ ဧဝံ သတိ ယဿတ္ထာယ ဓုတင်္ဂံ သေဝေယျ၊ သ္စေဝဿာ အတ္ထော န သမ္ပဇ္ဇေယျ။ ဧဝံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ[၃] အသက္ကုဏေယျ-တာယ ပဉ္စ ဟာပေတွာ ဘိက္ခုနိန်ံ အဋ္ဌေဝ ဟောန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ယထာဝုတ္တေသု ပန ဌပေတွာ တေစီဝရိကင်္ဂံ သေသာနိ ဒ္ဝါဒသ သာမဏေရာနံ၊ သတ္တ သိက္ခမာနသာမဏေရီနံ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဥပါသကဥပါသိကာနံ ပန ကောသနိကင်္ဂံ, ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂန္တိ ဒ္ဝေ ပတိရူပါနိ စေဝ သက္ကာ စ ပရိဘုဉ္ဇိတုန္တိ ဒ္ဝေ ဓုတင်္ဂါနီတိ ဧဝံ ဿသတော ဒ္ဝေစတ္တာလီသ ဟောန္တီတိ အယံ သမာသဿသတော ဝဏ္ဏနာ။

ဧတ္တာဝတာ စ "သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော"တိ ဣမိဿာ ဂါထာယ သီလသမာဓိပညာမုခေန ဒေသိတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ယေဟိ အပ္ပိစ္ဆတာသန္တု-ဋ္ဌိတာဒီဟိ ဂုဏေဟိ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ သီလဿ ဝေါဒါနံ ဟောတိ၊ တေသံ သမ္ပာဒနတ္ထံ သမာဒါတဗ္ဗဓုတင်္ဂကထာ ဘာသိတာ[၄] ဟောတိ။

ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ

ဓုတင်္ဂနိဒ္ဒေသော နာမ ဒုတိယော ပရိစ္ဆေဒေါ။

၁-ကောယေဝ ဟိ ဓုတင်္-(သျာ)
၂-ပရိဟရိတုံ (က-သီ)
၃-ဒုလ္လဘာဝ (က)
၄-ကထိတာ (သီ၊ သျာ)

3. Kammaṭṭhānaggahaṇaniddesa

38. Idāni yasmā evaṁ dhutaṅgapariharaṇasampāditehi appicchatādīhi guṇehi pariyodāte imasmiṁ sīle patiṭṭhitena “sīle patiṭṭhāya naro sapañño, cittaṁ paññañca bhāvayan”ti vacanato cittasīsena niddiṭṭho samādhi bhāvetabbo. So ca atisaṅkhepadesitattā viññātumpi tāva na sukaro, pageva bhāvetuṁ, tasmā tassa vitthārañca bhāvanānayañca dassetuṁ idaṁ pañhākammaṁ hoti.

Ko samādhi. Kenaṭṭhena samādhi. Kānassa lakkhaṇarasapaccupaṭṭhānapadaṭṭhānāni. Katividho samādhi. Ko cassa saṁkileso. Kiṁ vodānaṁ. Kathaṁ bhāvetabbo. Samādhibhāvanāya ko ānisaṁsoti.

Tatridaṁ vissajjanaṁ. **Ko samādhī**ti samādhi bahuvidho nānappakārako. Taṁ sabbaṁ vibhāvayituṁ ārabbhamānaṁ vissajjanaṁ adhippetañceva atthaṁ na sādheyya, uttari ca vikkhepāya saṁvatteyya, tasmā idhādhippetameva sandhāya vadāma, kusalacittekaggatā samādhi.

Kenaṭṭhena samādhīti samādhānaṭṭhena samādhi. Kimidaṁ samādhānaṁ nāma. Ekārammaṇe cittacetasikānaṁ samaṁ sammā ca ādhānaṁ, ṭhapananti vuttaṁ hoti. Tasmā yassa dhammassānubhāvena ekārammaṇe cittacetasikā samaṁ sammā ca avikkhipamānā avippakiṇṇā ca hutvā tiṭṭhanti, idaṁ samādhānanti veditabbaṁ.

Kānassa lakkhaṇa rasa paccupaṭṭhāna padaṭṭhānānīti ettha pana avikkhepalakkhaṇo samādhi, vikkhepaviddhaṁsanaraso, avikampanapaccupaṭṭhāno. “Sukhino cittaṁ samādhiyatī”ti[1] vacanato pana sukhamassa padaṭṭhānaṁ.

39. **Katividho samādhī**ti avikkhepalakkhaṇena tāva ekavidho. Upacāra-appanāvasena duvidho, tathā lokiyalokuttaravasena sappītikanippītikavasena sukhasahagata-upekkhāsahagatavasena ca. Tividho

1. Dī 1. 69 piṭṭhādīsu.

၃-ကမ္မဋ္ဌာနဂ္ဂဟဏနိဒ္ဒေသ

၃၈။ ဣဒါနိ ယသ္မာ ဧဝံ ဓုတင်္ဂပရိဟရဏသမ္ပာဒိတေဟိ အပ္ပိစ္ဆတာဒီဟိ ဂုဏေဟိ ပရိယောဒါတေ ဣမသ္မိံ သီလေ ပတိဋ္ဌိတေန “သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယ”န္တိ ဝစနတော စိတ္တသီသေန နိဒ္ဒိဋ္ဌော သမာဓိ ဘာဝေတဗ္ဗော။ သော စ အတိသင်္ခေပဒေသိတတ္တာ ဝိညာတုမ္ပိ တာဝ န သုကရော၊ ပဂေဝ ဘာဝေတုံ၊ တသ္မာ တဿ ဝိတ္ထာရဉ္စ ဘာဝနာနယဉ္စ ဒဿေတုံ ဣဒံ ပဉ္စကမ္မံ ဟောတိ။

ကော သမာဓိ။ ကေနဋ္ဌေန သမာဓိ။ ကာနဿ လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာန-ပဒဋ္ဌာနာနိ။ ကတိဝိဓော သမာဓိ။ ကော စဿ သံကိလေသော။ ကိံ ဝေါဒါနံ။ ကထံ ဘာဝေတဗ္ဗော။ သမာဓိဘာဝနာယ ကော အာနိသံသောတိ။

တတြိဒံ ဝိဿဇ္ဇနံ။ **ကော သမာဓီ**တိ သမာဓိ ဗဟုဝိဓော နာနပ္ပကာရကော။ တံ သဗ္ဗံ ဝိဘာဝယိတုံ အာရဗ္ဘမာနံ ဝိဿဇ္ဇနံ အဓိပ္ပေတဉ္စေဝ အတ္ထံ န သာဓေယ္ယ၊ ဥတ္တရိ စ ဝိက္ခေပါယ သံဝတ္တေယ္ယ၊ တသ္မာ ဣဓာဓိပ္ပေတမေဝ သန္ဓာယ ဝဒါမ၊ ကုသလစိတ္တေကဂ္ဂတာ သမာဓိ။

ကေနဋ္ဌေန သမာဓီတိ သမာဓာနဋ္ဌေန သမာဓိ။ ကိမိဒံ သမာဓာနံ နာမ။ ကောရမ္မဏေ စိတ္တစေတသိကာနံ သမံ သမ္မာ စ အာဓာနံ၊ ဌပနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တသ္မာ ယဿ ဓမ္မဿာနုဘာဝေန ကောရမ္မဏေ စိတ္တစေတသိကာ သမံ သမ္မာ စ အဝိက္ခိပမာနာ အဝိပ္ပကိဏ္ဏာ စ ဟုတ္ဝာ တိဋ္ဌန္တိ၊ ဣဒံ သမာဓာနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ကာနဿ လက္ခဏ ရသ ပစ္စုပဋ္ဌာန ပဒဋ္ဌာနာနီတိ ဣဓ ပန အဝိက္ခေပ-လက္ခဏော သမာဓိ၊ ဝိက္ခေပဝိဓ္ဓံသနရသော၊ အဝိကမ္ပနပစ္စုပဋ္ဌာနော။ “သုခိနော စိတ္တံ သမာဓိယတီ”တိ[1] ဝစနတော ပန သုခမဿ ပဒဋ္ဌာနံ။

၃၉။ **ကတိဝိဓော သမာဓီ**တိ အဝိက္ခေပလက္ခဏေန တာဝ ဧကဝိဓော။ ဥပစာရအပ္ပနာဝသေန ဒုဝိဓော၊ တထာ လောကိယလောကုတ္တရဝသေန သပ္ပီတိကနိပ္ပီတိကဝသေန သုခသဟဂတဥပေက္ခာသဟဂတဝသေန စ။ တိဝိဓော

၁-၆၉ ဒီဃ ၁-၆၉-ဝိဘင်္ဂဒီသု။

hīnamajjhimapaṇītavasena, tathā savitakkasavicārādivasena pītisahagatādivasena parittamahaggatappamāṇavasena ca. Catubbidho dukkhāpaṭipadādandhā bhiññādivasena, tathā parittaparittārammaṇādivasena catujhānaṅgavasena hānabhāgiyādivasena kāmāvacarādivasena adhipativasena ca. Pañcavidho pañcakanaye pañcajhānaṅgavasenāti.

Samādhi-ekakadukavaṇṇanā

Tattha **ekavidhakoṭṭhāso** uttānatthoyeva. **Duvidhakoṭṭhāse** channaṁ anussatiṭṭhānānaṁ maraṇassatiyā upasamānussatiyā āhāre paṭikūlasaññāya catudhātuvavatthānassāti imesaṁ vasena laddhacittekaggatā, yā ca appanāsamādhīnaṁ pubbabhāge ekaggatā, ayaṁ **upacārasamādhi.** "Paṭhamassa jhānassa parikammaṁ paṭhamassa jhānassa anantarapaccayena paccayo"ti-ādivacanato[1] pana yā parikammānantarā ekaggatā, ayaṁ **appanāsamādhī**ti evaṁ upacārappanāvasena duvidho.

Dutiyaduke tīsu bhūmīsu kusalacittekaggatā lokiyo samādhi. Ariyamaggasampayuttā ekaggatā lokuttaro samādhīti evaṁ lokiyalokuttaravasena duvidho.

Tatiyaduke catukkanaye dvīsu pañcakanaye tīsu jhānesu ekaggatā sappītiko samādhi. Avasesesu dvīsu jhānesu ekaggatā nippītiko samādhi. Upacārasamādhi pana siyā sappītiko, siyā nippītikoti evaṁ sappītikanippītikavasena duvidho.

Catutthaduke catukkanaye tīsu pañcakanaye catūsu jhānesu ekaggatā sukhasahagato samādhi. Avasesasmiṁ upekkhāsahagato samādhi. Upacārasamādhi pana siyā sukhasahagato, siyā upekkhāsahagatoti evaṁ sukhasahagata-upekkhāsahagatavasena duvidho.

Samādhitikavaṇṇanā

Tikesu paṭhamattike paṭiladdhamatto hīno, nātisubhāvito majjhimo, subhāvito vasippatto paṇīto**ti** evaṁ hīnamajjhimapaṇītavasena tividho.

1. Paṭṭhāne dutiyapotthake parittatike pañhāvāre 326 piṭṭhe.

ဟီနမဇ္ဈိမပဏီတဝသေန၊ တထာ သဝိတက္ကသဝိစာရာဒိဝသေန ပီတိ-သဟဂတာဒိဝသေန ပရိတ္တမဟဂ္ဂတပ္ပမာဏဝသေန စ။ စတုဗ္ဗိဓော ဒုက္ခာပဋိ-ပဒါဒန္ဓာဘိညာဒိဝသေန၊ တထာ ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏာဒိဝသေန စတုဈာန-ဝသေန ဟာနဘာဂိယာဒိဝသေန ကာမာဝစရာဒိဝသေန အဓိပတိဝသေန စ။ ပဉ္စဓော ပဉ္စကနယေ ပဉ္စဈာနင်ဝသေနာတိ။

သမာဓိကေကဒုကဝဏ္ဏနာ

တတ္ထ **ကေဓိကောဋ္ဌာသော** ဥတ္တာနတ္ထောယေဝ။ **ဒုဓိကောဋ္ဌာသေ** ဆန္နံ အနုဿတိဋ္ဌာနာနံ မရဏဿတိယာ ဥပသမာနုဿတိယာ အာဟာရေ ပဋိ-ကူလသညာယ စတုဓာတုဝဝတ္ထာနဿာတိ ဣမေသံ ဝသေန လဒ္ဓစိတ္တေကဂ္ဂတာ၊ ယာ စ အပ္ပနာသမာဓီနံ ပုဗ္ဗဘာဂေ ကေဂ္ဂတာ၊ အယံ **ဥပစာရသမာဓိ**။ "ပဌမဿ ဈာနဿ ပရိကမ္မံ ပဌမဿ ဈာနဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော"တိ အာဒိဝစနတော[1] ပန ယာ ပရိကမ္မာနန္တရာ ကေဂ္ဂတာ၊ အယံ **အပ္ပနာသမာဓီ**တိ ဧဝံ ဥပစာရပ္ပနာဝသေန ဒုဝိဓော။

ဒုတိယဒုကေ တီသု ဘူမီသု ကုသလစိတ္တေကဂ္ဂတာ လောကိယော သမာဓိ။ အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ကေဂ္ဂတာ လောကုတ္တရော သမာဓိတိ ဧဝံ လောကိယ-လောကုတ္တရဝသေန ဒုဝိဓော။

တတိယဒုကေ စတုက္ကနယေ ဒ္ဝီသု ပဉ္စကနယေ တီသု ဈာနေသု ကေဂ္ဂတာ သပ္ပီတိကော သမာဓိ။ အဝသေသေသု ဒ္ဝီသု ဈာနေသု ကေဂ္ဂတာ နိပ္ပီတိကော သမာဓိ။ ဥပစာရသမာဓိ ပန သိယာ သပ္ပီတိကော၊ သိယာ နိပ္ပီတိကောတိ ဧဝံ သပ္ပီတိကနိပ္ပီတိကဝသေန ဒုဝိဓော။

စတုတ္ထဒုကေ စတုက္ကနယေ တီသု ပဉ္စကနယေ စတူသု ဈာနေသု ကေဂ္ဂတာ သုခသဟဂတော သမာဓိ။ အဝသေသသ္မိံ ဥပေက္ခာသဟဂတော သမာဓိ။ ဥပစာရသမာဓိ ပန သိယာ သုခသဟဂတော၊ သိယာ ဥပေက္ခာသဟဂတောတိ ဧဝံ သုခသဟဂတဥပေက္ခာသဟဂတဝသေန ဒုဝိဓော။

သမာဓိတိကဝဏ္ဏနာ

တီကေသု ပဌမတ္တိကေ ပဋိလဒ္ဓမတ္တော ဟီနော၊ နာတိသုဘာဝိတော မဇ္ဈိမော၊ သုဘာဝိတော ဝသိပ္ပတ္တော ပဏီတောတိ ဧဝံ ဟီနမဇ္ဈိမပဏီတ-ဝသေန တိဝိဓော။

၁-ပဋ္ဌာနေ ဒုတိယပေါတ္ထကေ ပရိတ္တတိကေ ပဉ္စဝါရေ ၃၂၆-ပိဋ္ဌေ။

Dutiyattike paṭhamajjhānasamādhi saddhiṁ upacārasamādhinā savitakkasavicāro. Pañcakanaye dutiyajjhānasamādhi avitakkavicāramatto. Yo hi vitakkamatteyeva ādīnavaṁ disvā vicāre adisvā kevalaṁ vitakkappahānamattaṁ ākaṅkhamāno paṭhamajjhānaṁ atikkamati, so avitakkavicāramattaṁ samādhiṁ paṭilabhati. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. Catukkanaye pana dutiyādīsu pañcakanaye tatiyādīsu tīsu jhānesu ekaggatā avitakkāvicāro samādhīti evaṁ savitakkasavicārādivasena tividho.

Tatiyattike catukkanaye ādito dvīsu pañcakanaye ca tīsu jhānesu ekaggatā pītisahagato samādhi. Tesveva tatiye ca catutthe ca jhāne ekaggatā sukhasahagato samādhi. Avasāne upekkhāsahagato. Upacārasamādhi pana pītisukhasahagato vā hoti upekkhāsahagato vāti evaṁ pītisahagatādivasena tividho.

Catutthattike upacārabhūmiyaṁ ekaggatā paritto samādhi. Rūpāvacarārūpāvacarakusale ekaggatā mahaggato samādhi. Ariyamaggasampayuttā ekaggatā appamāṇo samādhīti evaṁ parittamahaggatappamāṇavasena tividho.

Samādhicatukkavaṇṇanā

Catukkesu paṭhamacatukke atthi samādhi dukkhāpaṭipado dandhābhiññho, atthi dukkhāpaṭipado khippābhiññho, atthi sukhāpaṭipado dandhābhiññho, atthi sukhāpaṭipado khippābhiññoti.

Tattha paṭhamasamannāhārato paṭṭhāya yāva tassa tassa jhānassa upacāraṁ uppajjati, tāva pavattā samādhibhāvanā **paṭipadā**ti vuccati. Upacārato pana paṭṭhāya yāva appanā, tāva pavattā paññā **abhiññā**ti vuccati. Sā panesā paṭipadā ekaccassa dukkhā hoti, nīvaraṇādipaccanīkadhammasamudācāragahaṇatāya kicchā asukhāsevanāti attho. Ekaccassa tadabhāvena sukhā. Abhiññāpi ekaccassa dandhā hoti mandā asīghappavatti. Ekaccassa khippā amandā sīghappavatti.

Tattha yāni parato sappāyāsappāyāni ca palibodhupacchedādīni pubbakiccāni ca appanākosallāni ca vaṇṇayissāma, tesu yo

ဒုတိယတ္တိကေ ပဌမဇ္ဈာနသမာဓိ သဒ္ဓိံ ဥပစာရသမာဓိနာ သဝိတက္က-သဝိစာရော။ ပဉ္စကနယေ ဒုတိယဇ္ဈာနသမာဓိ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တော။ ယော ဟိ ဝိတက္ကမတ္တေယေဝ အာဒီနဝံ ဒိသ္ဝာ ဝိစာရေ အဒိသ္ဝာ ကေဝလံ ဝိတက္ကပ္ပဟာနမတ္တံ အာကင်္ခမာနော ပဌမဇ္ဈာနံ အတိက္ကမတိ၊ သော အဝိတက္ក-ဝိစာရမတ္တံ သမာဓိံ ပဋိလဘတိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ စတုက္ကနယေ ပန ဒုတိယာဒီသု ပဉ္စကနယေ တတိယာဒီသု တီသု ဈာနေသု ကေဋ္ဌာ အဝိတက္ကာဝိစာရော သမာဓိတိ ဧဝံ သဝိတက္ကသဝိစာရာဒိဝသေန တိဝိဓော။

တတိယတ္တိကေ စတုက္ကနယေ အာဒိတော ဒ္ဝီသု ပဉ္စကနယေ စ တီသု ဈာနေသု ကေဋ္ဌာ ပီတိသဟဂတော သမာဓိ။ တေသ္ဝေဝ တတိယေ စ စတုတ္ထေ စ ဈာနေ ကေဋ္ဌာ သုခသဟဂတော သမာဓိ။ အဝသာနေ ဥပေက္ခာသဟဂတော။ ဥပစာရသမာဓိ ပန ပီတိသုခသဟဂတော ဝါ ဟောတိ ဥပေက္ခာသဟဂတော ဝါတိ ဧဝံ ပီတိသဟဂတာဒိဝသေန တိဝိဓော။

စတုတ္ထတ္တိကေ ဥပစာရဘူမိယံ ကေဋ္ဌာ ပရိတ္တော သမာဓိ။ ရူပါဝစရာ-ရူပါဝစရကုသလေ ကေဋ္ဌာ မဟဂ္ဂတော သမာဓိ။ အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ကေဋ္ဌာ အပ္ပမာဏော သမာဓိတိ ဧဝံ ပရိတ္တမဟဂ္ဂတပ္ပမာဏဝသေန တိဝိဓော။

သမာဓိစတုက္ကဝဏ္ဏနာ

စတုက္ကေသု ပဌမစတုက္ကေ အတ္ထိ သမာဓိ ဒုက္ခာပဋိပဒေါ ဒန္ဓာဘိညော၊ အတ္ထိ ဒုက္ခာပဋိပဒေါ ခိပ္ပါဘိညော၊ အတ္ထိ သုခါပဋိပဒေါ ဒန္ဓာဘိညော၊ အတ္ထိ သုခါပဋိပဒေါ ခိပ္ပါဘိညောတိ။

တတ္ထ ပဌမသမန္နာဟာရတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ တဿ တဿ ဈာနဿ ဥပစာရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာဝ ပဝတ္တာ သမာဓိဘာဝနာ **ပဋိပဒါ**တိ ဝုစ္စတိ။ ဥပစာရတော ပန ပဋ္ဌာယ ယာဝ အပ္ပနာ၊ တာဝ ပဝတ္တာ ပညာ **အဘိညာ**တိ ဝုစ္စတိ။ သာ ပနေသာ ပဋိပဒါ ကေစ္စဿ ဒုက္ခာ ဟောတိ၊ နိဝရဏာဒိပစ္စနိက-ဓမ္မသမုဒါစာရဂဟဏတာယ ကိစ္ဆာ အသုခါသေဝနာတိ အတ္ထော။ ကေစ္စဿ တဒဘာဝေန သုခါ။ အဘိညာပိ ကေစ္စဿ ဒန္ဓာ ဟောတိ မန္ဒာ အသီဃပ္ပဝတ္တိ။ ကေစ္စဿ ခိပ္ပါ အမန္ဒာ သီဃပ္ပဝတ္တိ။

တတ္ထ ယာနိ ပရတော သပ္ပါယာသပ္ပါယာနိ စ ပလိဗောဓုပစ္ဆေဒါဒီနိ ပုဗ္ဗကိစ္စာနိ စ အပ္ပနာကောသလ္လာနိ စ ဝဏ္ဏယိဿာမ၊ တေသု ယော

asappāyasevī hoti, tassa dukkhā paṭipadā dandhā ca abhiññā hoti. Sappāyasevino sukhā paṭipadā khippā ca abhiññā. Yo pana pubbabhāge asappāyaṁ sevitvā aparabhāge sappāyasevī hoti, pubbabhāge vā sappāyaṁ sevitvā aparabhāge asappāyasevī, tassa vomissakatā veditabbā. Tathā palibodhupacchedādikaṁ pubbakiccaṁ asampādetvā bhāvanamanuyuttassa dukkhā paṭipadā hoti. Vipariyāyena sukhā. Appanākosallāni pana asampādentassa dandhā abhiññā hoti. Sampādentassa khippā.

Apica taṇhā-avijjāvasena samathavipassanādhikāravasena cāpi etāsaṁ pabhedo veditabbo. Taṇhābhibhūtassa hi dukkhā paṭipadā hoti. Anabhibhūtassa sukhā. Avijjābhibhūtassa ca dandhā abhiññā hoti. Anabhibhūtassa khippā. Yo ca samathe akatādhikāro, tassa dukkhā paṭipadā hoti. Katādhikārassa sukhā. Yo pana vipassanāya akatādhikāro hoti, tassa dandhā abhiññā hoti, katādhikārassa khippā. Kilesindriyavasena cāpi etāsaṁ pabhedo veditabbo. Tibbakilesassa hi mudindriyassa dukkhā paṭipadā hoti dandhā ca abhiññā, tikkhindriyassa pana khippā abhiññā. Mandakilesassa ca mudindriyassa sukhā paṭipadā hoti dandhā ca abhiññā. Tikkhindriyassa pana khippā abhiññāti.

Iti imāsu paṭipadā-abhiññāsu yo puggalo dukkhāya paṭipadāya dandhāya ca abhiññāya samādhiṁ pāpuṇāti, tassa so samādhi dukkhāpaṭipado dandhābhiññoti vuccati. Esa nayo sesattayepīti evaṁ dukkhāpatipadā dandhābhiññādivasena catubbidho.

Dutiyacatukke atthi samādhi paritto parittārammaṇo, atthi paritto appamāṇārammaṇo, atthi appamāṇo parittārammaṇo, atthi appamāṇo appamāṇārammaṇoti. Tattha yo samādhi appaguṇo uparijhānassa paccayo bhavituṁ na sakkoti, ayaṁ paritto. Yo pana avaḍḍhite ārammaṇe pavatto, ayaṁ parittārammaṇo. Yo paguṇo subhāvito, uparijhānassa paccayo bhavituṁ sakkoti, ayaṁ appamāṇo. Yo ca vaḍḍhite ārammaṇe pavatto, ayaṁ appamāṇārammaṇo. Vuttalakkhaṇavomissatāya pana vomissakanayo veditabbo. Evaṁ parittaparittārammaṇādivasena catubbidho.

အသပ္ပါယသေဝီ ဟောတိ၊ တဿ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ ဒန္ဓာ စ အဘိညာ ဟောတိ။ သပ္ပါယသေဝိနော သုခါ ပဋိပဒါ ခိပ္ပါ စ အဘိညာ။ ယော ပန ပုဗ္ဗဘာဂေ အသပ္ပါယံ သေဝိတ္ဝာ အပရဘာဂေ သပ္ပါယသေဝီ ဟောတိ၊ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဝါ သပ္ပါယံ သေဝိတ္ဝာ အပရဘာဂေ အသပ္ပါယသေဝီ၊ တဿ ဝေါမိဿကတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တထာ ပလိဗောဓုပစ္ဆေဒါဒိကံ ပုဗ္ဗကိစ္စံ အသမ္ပာဒေတ္ဝာ ဘာဝနမနုယုတ္တဿ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ ဟောတိ။ ဝိပရိယာယေန သုခါ။ အပ္ပနာကောသလ္လာနိ ပန အသမ္ပာဒေန္တဿ ဒန္ဓာ အဘိညာ ဟောတိ။ သမ္ပာဒေန္တဿ ခိပ္ပါ။

အပိစ တဏှာအဝိဇ္ဇာဝသေန သမထဝိပဿနာဓိကာရဝသေန စာပိ တေသံ ပဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တဏှာဘိဘူတဿ ဟိ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ ဟောတိ။ အနဘိဘူတဿ သုခါ။ အဝိဇ္ဇာဘိဘူတဿ စ ဒန္ဓာ အဘိညာ ဟောတိ။ အနဘိဘူတဿ ခိပ္ပါ။ ယော စ သမထေ အကတာဓိကာရော၊ တဿ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ ဟောတိ။ ကတာဓိကာရဿ သုခါ။ ယော ပန ဝိပဿနာယ အကတာဓိကာရော ဟောတိ၊ တဿ ဒန္ဓာ အဘိညာ ဟောတိ၊ ကတာဓိကာရဿ ခိပ္ပါ။ ကိလေသိန္ဒြိယဝသေန စာပိ တေသံ ပဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တိဏ္ဏကိလေသဿ ဟိ မုဒိန္ဒြိယဿ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ ဟောတိ ဒန္ဓာ စ အဘိညာ၊ တိက္ခိန္ဒြိယဿ ပန ခိပ္ပါ အဘိညာ။ မန္ဒကိလေသဿ စ မုဒိန္ဒြိယဿ သုခါ ပဋိပဒါ ဟောတိ ဒန္ဓာ စ အဘိညာ။ တိက္ခိန္ဒြိယဿ ပန ခိပ္ပါ အဘိညာတိ။

ဣတိ ဣမာသု ပဋိပဒါအဘိညာသု ယော ပုဂ္ဂလော ဒုက္ခာယ ပဋိပဒါယ ဒန္ဓာယ စ အဘိညာယ သမာဓိံ ပါပုဏာတိ၊ တဿ သော သမာဓိ ဒုက္ခာပဋိပဒေါ ဒန္ဓာဘိညောတိ ဝုစ္စတိ။ သေ နယော သေသတ္တယေပီတိ ဧဝံ ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာဒိဝသေန စတုဗ္ဗိဓော။

ဒုတိယစတုက္ကေ အတ္ထိ သမာဓိ ပရိတ္တော ပရိတ္တာရမ္မဏော၊ အတ္ထိ ပရိတ္တော အပ္ပမာဏာရမ္မဏော၊ အတ္ထိ အပ္ပမာဏော ပရိတ္တာရမ္မဏော၊ အတ္ထိ အပ္ပမာဏော အပ္ပမာဏာရမ္မဏောတိ။ တတ္ထ ယော သမာဓိ အပ္ပဂုဏော ဥပရိဈာနဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ န သက္ကောတိ၊ အယံ ပရိတ္တော။ ယော ပန အဝဍ္ဎိတေ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တော၊ အယံ ပရိတ္တာရမ္မဏော။ ယော ပဂုဏော သုဘာဝိတော၊ ဥပရိဈာနဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ သက္ကောတိ၊ အယံ အပ္ပမာဏော။ ယော စ ဝဍ္ဎိတေ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တော၊ အယံ အပ္ပမာဏာရမ္မဏော။ ဝုတ္တလက္ခဏဝေါမိဿတာယ ပန ဝေါမိဿကနယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏာဒိဝသေန စတုဗ္ဗိဓော။

Tatiyacatukke vikkhambhitanīvaraṇānaṁ vitakkavicārapītisukhasamādhīnaṁ vasena pañcaṅgikaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ, tato vūpasantavitakkavicāraṁ tivaṅgikaṁ dutiyaṁ, tato virattapītikaṁ duvaṅgikaṁ tatiyaṁ, tato pahīnasukhaṁ upekkhāvedanāsahitassa samādhino vasena duvaṅgikaṁ catutthaṁ. Iti imesaṁ catunnaṁ jhānānaṁ aṅgabhūtā cattāro samādhī honti. Evaṁ catujhānaṅgavasena catubbidho.

Catutthacatukke atthi samādhi hānabhāgiyo, atthi ṭhitibhāgiyo, atthi visesabhāgiyo, atthi nibbedhabhāgiyo. Tattha paccanīkasamudācāravasena hānabhāgiyatā, tadanudhammatāya satiyā saṇṭhānavasena ṭhitibhāgiyatā, uparivisesādhigamavasena visesabhāgiyatā, nibbidāsahagatasaññāmanasikārasamudācāravasena nibbedhabhāgiyatā ca veditabbā. Yathāha, "paṭhamassa jhānassa lābhiṁ kāmasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti hānabhāginī paññā. Tadanudhammatā sati santiṭṭhati ṭhitibhāginī paññā. Avitakkasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti visesabhāginī paññā. Nibbidāsahagatā saññāmanasikārā samudācaranti virāgūpasañhitā nibbedhabhāginī paññā"ti[1]. Tāya pana paññāya sampayuttā samādhīpi cattāro hontīti. Evaṁ hānabhāgiyādivasena catubbidho.

Pañcamacatukke kāmāvacaro samādhi, rūpāvacaro samādhi, arūpāvacaro samādhi, apariyāpanno samādhīti evaṁ cattāro samādhī. Tattha sabbāpi upacārekaggatā kāmāvacaro samādhi. Tathā rūpāvacarādikusalacittekaggatā itare tayoti evaṁ kāmāvacarādivasena catubbidho.

Chaṭṭhacatukke "chandaṁ ce bhikkhu adhipatiṁ karitvā labhati samādhiṁ, labhati cittassekaggataṁ, ayaṁ vuccati chandasamādhi -pa- vīriyaṁ ce bhikkhu -pa- cittaṁ ce bhikkhu -pa- vīmaṁsaṁ ce bhikkhu adhipatiṁ karitvā labhati samādhiṁ, labhati cittassekaggataṁ, ayaṁ vuccati vīmaṁsā samādhī"ti[2] evaṁ adhipativasena catubbidho.

1. Abhi 2. 343 piṭṭhe. 2. Abhi 2. 225; Saṁ 3. 234 piṭṭhesu.

တတိယစတုက္ကေ ဝိက္ခမ္ဘိတနီဝရဏာနံ ဝိတက္ကဝိစာရပီတိသုခသမာဓိနံ ဝသေန ပဉ္စင်္ဂိကံ ပဌမံ ဈာနံ၊ တတော ဝူပသန္တဝိတက္ကဝိစာရံ တိဝင်္ဂိကံ ဒုတိယံ၊ တတော ဝိရတ္တပီတိကံ ဒုဝင်္ဂိကံ တတိယံ၊ တတော ပဟီနသုခံ ဥပေက္ခာ-ဝေဒနာသဟိတဿ သမာဓိနော ဝသေန ဒုဝင်္ဂိကံ စတုတ္ထံ။ ဣတိ ဣမေသံ စတုန္နံ ဈာနာနံ အင်္ဂဘူတာ စတ္တာရော သမာဓိ ဟောန္တိ။ ဧဝံ စတုဈာနင်္ဂဝသေန စတုဗ္ဗိဓော။

စတုတ္ထစတုက္ကေ အတ္ထိ သမာဓိ ဟာနဘာဂိယော၊ အတ္ထိ ဌိတိဘာဂိယော၊ အတ္ထိ ဝိသေသဘာဂိယော၊ အတ္ထိ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယော။ တတ္ထ ပစ္စနီကသမုဒါ-စာရဝသေန ဟာနဘာဂိယတာ၊ တဒနုဓမ္မတာယ သတိယာ သဏ္ဌာန-ဝသေန ဌိတိဘာဂိယတာ၊ ဥပရိဝိသေသာဓိဂမဝသေန ဝိသေသဘာဂိယတာ၊ နိဗ္ဗိဒါသဟဂတသညာမနသိကာရသမုဒါစာရဝသေန နိဗ္ဗေဓဘာဂိယတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယထာဟ၊ "ပဌမဿ ဈာနဿ လာဘိ ကာမသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ ဟာနဘာဂိနီ ပညာ။ တဒနုဓမ္မတာ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ ဌိတိဘာဂိနီ ပညာ။ အဝိတက္ကသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ ဝိသေသဘာဂိနီ ပညာ။ နိဗ္ဗိဒါသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ ဝိရာဂူပသဉ္ဉိတာ နိဗ္ဗေဘာဂိနီ ပညာ"တိ[1]။ တာယ ပန ပညာယ သမ္ပယုတ္တာ သမာဓိပိ စတ္တာရော ဟောန္တီတိ။ ဧဝံ ဟာနဘာဂိယာဒိဝသေန စတုဗ္ဗိဓော။

ပဉ္စမစတုက္ကေ ကာမာဝစရော သမာဓိ၊ ရူပါဝစရော သမာဓိ၊ အရူပါဝစရော သမာဓိ၊ အပရိယာပန္နော သမာဓီတိ ဧဝံ စတ္တာရော သမာဓိ။ တတ္ထ သဗ္ဗာပိ ဥပစာရေကဂ္ဂတာ ကာမာဝစရော သမာဓိ။ တထာ ရူပါဝစရာဒိ-ကုသလစိတ္တေကဂ္ဂတာ ဣတရေ တယောတိ ဧဝံ ကာမာဝစရာဒိဝသေန စတုဗ္ဗိဓော။

ဆဋ္ဌစတုက္ကေ "ဆန္ဒံ စေ ဘိက္ခု အဓိပတိံ ကရိတ္ဝာ လဘတိ သမာဓိံ၊ လဘတိ စိတ္တဿေကဂ္ဂတံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဆန္ဒသမာဓိ။ပ။ ဝီရိယံ စေ ဘိက္ခု။ပ။ စိတ္တံ စေ ဘိက္ခု။ပ။ ဝီမံသံ စေ ဘိက္ခု အဓိပတိံ ကရိတ္ဝာ လဘတိ သမာဓိံ၊ လဘတိ စိတ္တဿေကဂ္ဂတံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဝီမံသာ သမာဓိ"တိ[2] ဧဝံ အဓိပတိဝသေန စတုဗ္ဗိဓော။

၁-အဘိ ၂-၃၄၃-ဝိဇ္ဇေ။ ၂-အဘိ ၂-၂၂၅၊ သံ ၃-၂၃၄-ဝိဇ္ဇေသု။

Pañcake yaṁ catukkabhede vuttaṁ dutiyaṁ jhānaṁ, taṁ vitakkamattātikkamena dutiyaṁ, vitakkavicārātikkamena tatiyanti evaṁ dvidhā bhinditvā pañca jhānāni veditabbāni. Tesaṁ aṅgabhūtā ca pañca samādhīti evaṁ pañcajhānaṅgavasena pañcavidhatā veditabbā.

40. **Ko cassa saṁkileso kiṁ vodānan**ti ettha pana vissajjanaṁ Vibhaṅge vuttameva. Vuttañhi tattha "saṁkilesanti hānabhāgiyo dhammo. Vodānanti visesabhāgiyo dhammo"ti[1]. Tattha "paṭhamassa jhānassa lābhī kāmasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti hānabhāginī paññā"ti[2] iminā nayena hānabhāgiyadhammo veditabbo. "Avitakkasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti visesabhāginī paññā"ti[2] iminā nayena visesabhāgiyadhammo veditabbo.

Dasapalibodhavaṇṇanā

41. **Kathaṁ bhāvetabbo**ti ettha pana yo tāva ayaṁ lokiyalokuttaravasena duvidhoti-ādīsu ariyamaggasampayutto samādhi vutto, tassa bhāvanānayo paññābhāvanānayeneva saṅgahito. Paññāya hi bhāvitāya so bhāvito hoti. Tasmā taṁ sandhāya evaṁ bhāvetabboti na kiñci visuṁ vadāma.

Yo panāyaṁ lokiyo, so vuttanayena sīlāni visodhetvā suparisuddhe sīle patiṭṭhitena yvāssa dasasu palibodhesu palibodho atthi, taṁ upacchinditvā kammaṭṭhānadāyakaṁ kalyāṇamittaṁ upasaṅkamitvā attano cariyānukūlaṁ cattālīsāya kammaṭṭhānesu aññataraṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvā samādhibhāvanāya ananurūpaṁ vihāraṁ pahāya anurūpe vihāre viharantena khuddakapalibodhupacchedaṁ katvā sabbaṁ bhāvanāvidhānaṁ aparihāpentena bhāvetabboti ayamettha saṅkhepo.

Ayaṁ pana vitthāro, yaṁ tāva vuttaṁ "yvāssa dasasu palibodhesu palibodho atthi, taṁ upacchinditvā"ti, ettha—

> Āvāso ca kulaṁ lābho, gaṇo kammañca pañcamaṁ.
> Addhānaṁ ñāti ābādho, gantho iddhīti te dasāti—

1. Abhi 2. 357 piṭṭhe.

ပဉ္စကေ ယံ စတုက္ကဘေဒေ ဝုတ္တံ ဒုတိယံ ဈာနံ၊ တံ ဝိတက္ကမတ္တာတိက္ကမေန ဒုတိယံ၊ ဝိတက္ကဝိစာရာတိက္ကမေန တတိယန္တိ ဧဝံ ဒ္ဝိဓာ ဘိန္ဒိတ္ဝာ ပဉ္စ ဈာနာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ တေသံ အင်္ဂဘူတာ စ ပဉ္စ သမာဓိတိ ဧဝံ ပဉ္စဈာနင်္ဂဝသေန ပဉ္စဝိဓတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၄၀။ **ကော စဿ သံကိလေသော ကိံ ဝေါဒါနန္တိ** ဣတ္ထေ ပန ဝိဿဇ္ဇနံ ဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တမေဝ။ ဝုတ္တဉ္ဟိ တတ္ထ "သံကိလေသန္တိ ဟာနဘာဂိယော ဓမ္မော။ ဝေါဒါနန္တိ ဝိသေသဘာဂိယော ဓမ္မော"တိ[1]။ တတ္ထ "ပဌမဿ ဈာနဿ လာဘီ ကာမသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ ဟာနဘာဂိနီ ပညာ"တိ[2] ဣမိနာ နယေန ဟာနဘာဂိယဓမ္မော ဝေဒိတဗ္ဗော။ "အဝိတက္ကသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ ဝိသေသဘာဂိနီ ပညာ"တိ[2] ဣမိနာ နယေန ဝိသေသဘာဂိယဓမ္မော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဒသပလိဗောဓဝဏ္ဏနာ

၄၁။ **ကထံ ဘာဝေတဗ္ဗော**တိ ဣတ္ထေ ပန ယော တာဝ အယံ လောကိယ-လောကုတ္တရဝသေန ဒုဝိဓောတိအာဒီသု အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တော သမာဓိ ဝုတ္တော၊ တဿ ဘာဝနာနယော ပညာဘာဝနာနယေနေဝ သင်္ဂဟိတော။ ပညာယ ဟိ ဘာဝိတာယ သော ဘာဝိတော ဟောတိ။ တသ္မာ တံ သန္ဓာယ ဧဝံ ဘာဝေတဗ္ဗော‌တိ န ကိဉ္စိ ဝိသုံ ဝဒါမ။

ယော ပနာယံ လောကိယော၊ သော ဝုတ္တနယေန သီလာနိ ဝိသောဓေတ္ဝာ သုပရိသုဒ္ဓေ သီလေ ပတိဋ္ဌိတေန ယ္ဝာဿ ဒသသု ပလိဗောဓေသု ပလိဗောဓော အတ္ထိ၊ တံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကံ ကလ္လာဏမိတ္တံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ အတ္တနော စရိယာနုကူလံ စတ္တာလီသာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု အညတရံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတ္ဝာ သမာဓိဘာဝနာယ အနနုရူပံ ဝိဟာရံ ပဟာယ အနုရူပေ ဝိဟာရေ ဝိဟရန္တေန ခုဒ္ဒကပလိဗောဓုပစ္ဆေဒံ ကတ္ဝာ သဗ္ဗံ ဘာဝနာဝိဓာနံ အပရိဟာ-ပေန္တေန ဘာဝေတဗ္ဗော‌တိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။

အယံ ပန ဝိတ္ထာရော၊ ယံ တာဝ ဝုတ္တံ "ယ္ဝာဿ ဒသသု ပလိဗောဓေသု ပလိဗောဓော အတ္ထိ၊ တံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ"တိ၊ ဣတ္ထေ—

> အာဝါသော စ ကုလံ လာဘော၊ ဂဏော ကမ္မဉ္စ ပဉ္စမံ။
> အဒ္ဓါနံ ဉာတိ အာဗာဓော၊ ဂန္ထော ဣဒ္ဓီတိ တေ ဒသာတိ—

1. Abhi 2. 357 ပိဋ္ဌေ။ 2-2. Abhi 2. 343 ပိဋ္ဌေ။

Ime dasa palibodhā nāma. Tattha āvāsoyeva āvāsapalibodho. Esa nayo kulādīsu.

Tattha **āvāso**ti ekopi ovarako vuccati ekampi pariveṇaṁ sakalopi saṁghārāmo. Svāyaṁ na sabbasseva palibodho hoti. Yo panettha navakammādīsu ussukkaṁ vā āpajjati, bahubhaṇḍasannicayo vā hoti, yena kenaci vā kāraṇena apekkhavā paṭibaddhacitto[1], tasseva palibodho hoti, na itarassa.

Tatridaṁ vatthu—dve kira kulaputtā Anurādhapurā nikkhamitvā anupubbena Thūpārāme pabbajiṁsu. Tesu eko dve mātikā paguṇā katvā pañcavassiko hutvā pavāretvā Pācinakhaṇḍarājiṁ nāma gato. Eko tattheva vasati. Pācinakhaṇḍarājigato tattha ciraṁ vasitvā thero hutvā cintesi "paṭisallānasāruppamidaṁ ṭhānaṁ, handa naṁ sahāyakassāpi ārocemī"ti. Tato nikkhamitvā anupubbena Thūpārāmaṁ pāvisi. Pavisantaṁyeva ca naṁ disvā samānavassikatthero paccuggantvā pattacīvaraṁ paṭiggahetvā vattaṁ akāsi. Āgantukatthero senāsanaṁ pavisitvā cintesi "idāni me sahāyo sappiṁ vā phāṇitaṁ vā pānakaṁ vā pesessati. Ayañhi imasmiṁ nagare ciranivāsī"ti[2]. So rattiṁ aladdhā pāto cintesi "idāni upaṭṭhākehi gahitaṁ yāgukhajjakaṁ pesessatī"ti. Tampi adisvā "pahiṇantā natthi, paviṭṭhassa mañño dassatī"ti pātova tena saddhiṁ gāmaṁ pāvisi. Te dve ekaṁ vīthiṁ caritvā uḷuṅkamattaṁ yāguṁ labhitvā āsanasālāyaṁ nisīditvā piviṁsu. Tato āgantuko cintesi "nibaddhayāgu mañño natthi, bhattakāle idāni manussā paṇītaṁ bhattaṁ dassantī"ti, tato bhattakālepi piṇḍāya caritvā laddhameva bhuñjitvā itaro āha "kiṁ bhante sabbakālaṁ evaṁ yāpethā"ti. Āmāvusoti. Bhante Pācinakhaṇḍarāji phāsukā, tattha gacchāmāti. Thero nagarato dakkhiṇadvārena nikkhamanto Kumbhakāragāmamaggaṁ paṭipajji. Itaro āha "kiṁ pana bhante imaṁ maggaṁ paṭipannatthā"ti. Nanu tvamāvuso Pācinakhaṇḍarājiyā vaṇṇaṁ abhāsīti. Kiṁ pana bhante tumhākaṁ ettakaṁ kālaṁ vasitaṭṭhāne na koci atirekaparikkhāro atthīti. Āmāvuso mañcapīṭhaṁ saṁghikaṁ, taṁ paṭisāmitameva, aññaṁ kiñci natthīti. Mayhaṁ pana

1. Paṭibandhacitto (Ka)
2. Ciraṁ nivāsīti (I, Ka)

ဣမေ ဒသ ပလိဗောဓာ နာမ။ တတ္ထ အာဝါသောယေဝ အာဝါသပလိ-ဗောဓော။ သေ နယောကုလာဒီသု။

တတ္ထ **အာဝါသော**တိ ကောပိ ဩဝရကော ဝုစ္စတိ ကေဠိ ပရိဝေဏံ သကလောပိ သံဃာရာမော။ သ္ဝာယံ န သဗ္ဗဿေဝ ပလိဗောဓော ဟောတိ။ ယော ပနေတ္ထ နဝကမ္မာဒီသု ဥဿုက္ကံ ဝါ အာပဇ္ဇတိ၊ ဗဟုဘဏ္ဍသန္နိစယော ဝါ ဟောတိ၊ ယေန ကေနစိ ဝါ ကာရဏေန အပေက္ခဝါ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော[1]၊ တဿေဝ ပလိဗောဓော ဟောတိ၊ န ဣတရဿ။

တတြိဒံ ဝတ္ထု—ဒ္ဝေ ကိရ ကုလပုတ္တာ အနုရာဓပုရာ နိက္ခမိတ္ဝာ အနုပုဗ္ဗေန ထူပါရာမေ ပဗ္ဗဇိံသု။ တေသု ဧကော ဒ္ဝေ မာတိကာ ပဂုဏာ ကတ္ဝာ ပဉ္စဝဿိကော ဟုတ္ဝာ ပဝါရေတ္ဝာ ပါစိနခဏ္ဍရာဇိံ နာမ ဂတော။ ဧကော တတ္ထေဝ ဝသတိ။ ပါစိနခဏ္ဍရာဇိဂတော တတ္ထ စိရံ ဝသိတ္ဝာ ထေရော ဟုတ္ဝာ စိန္တေသိ "ပဋိသလ္လာနသာရုပ္ပမိဒံ ဋ္ဌာနံ၊ ဟန္ဒ နံ သဟာယကဿာပိ အာရောစေမီ"တိ။ တတော နိက္ခမိတ္ဝာ အနုပုဗ္ဗေန ထူပါရာမံ ပါဝိသိ။ ပဝိသန္တံယေဝ စ နံ ဒိသ္ဝာ သမာနဝဿိကတ္ထေရော ပစ္စုဂ္ဂန္ဒ္ဝာ ပတ္တစီဝရံ ပဋိဂ္ဂဟေတ္ဝာ ဝတ္တံ အကာသိ။ အာဂန္တုကတ္ထေရော သေနာသနံ ပဝိသိတ္ဝာ စိန္တေသိ "ဣဒါနိ မေ သဟာယော သပ္ပိံ ဝါ ဖာဏိတံ ဝါ ပါနကံ ဝါ ပေသေဿတိ။ အထဿ ဣမသ္မိံ နဂရေ စိရနိဝါသီ"တိ ၂။ သော ရတ္တိံ အလဒ္ဓါ ပါတော စိန္တေသိ "ဣဒါနိ ဥပဋ္ဌာကေဟိ ဂဟိတံ ယာဂုခဇ္ဇကံ ပေသေဿတီ"တိ။ တမ္ပိ အဒိသ္ဝာ "ပဟိဏန္တာ နတ္ထိ၊ ပဝိဋ္ဌဿ မညေ ဒဿတီ"တိ ပါတော၀ တေန သဒ္ဓိံ ဂါမံ ပါဝိသိ။ တေ ဒ္ဝေ ဃရေ ဝိထိံ စရိတ္ဝာ ဥဠုင်္ကမတ္တံ ယာဂုံ လဘိတ္ဝာ အာသနသာလာယံ နိသီဒိတ္ဝာ ပိဝိံသု။ တတော အာဂန္တုကော စိန္တေသိ "နိဗ္ဗယာဂု မညေ နတ္ထိ၊ ဘတ္တကာလေ ဣဒါနိ မနုဿာ ပဏီတံ ဘတ္တံ ဒဿန္တီ"တိ၊ တတော ဘတ္တကာလေပိ ပိဏ္ဍာယ စရိတ္ဝာ လဒ္ဓမေဝ ဘုဉ္ဇိတ္ဝာ ဣတရော အာဟ "ကိံ ဘန္တေ သဗ္ဗကာလံ ဧဝံ ယာပေထာ"တိ။ အာမာဝုသောတိ။ ဘန္တေ ပါစိနခဏ္ဍရာဇိ ဖာသုကာ၊ တတ္ထ ဂစ္ဆာမာတိ။ ထေရော နဂရတော ဒက္ခိဏဒ္ဝါရေန နိက္ခမန္တော ကုမ္ဘကာရဂါမမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ဣတရော အာဟ "ကိံ ပန ဘန္တေ ဣမံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နတ္ထာ"တိ။ နနု တွံ အာဝုသော ပါစိနခဏ္ဍရာဇိယာ ဝဏ္ဏံ အဘာသီတိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ တုမှာကံ ဧတ္တကံ ကာလံ ဝသိတဋ္ဌာနေ န ကောစိ အတိရေကပရိက္ခာရော အတ္ထီတိ။ အာမာ-ဝုသော မဉ္စပီဋံ သံဃိကံ၊ တံ ပဋိသာမိတမေဝ၊ အညံ ကိဉ္စိ နတ္ထီတိ။ မယှံ ပန

1. ပဋိဗန္ဓစိတ္တော (က)
2. ဂိရံ နိဝါသီတိ (ဈ၊က)

bhante kattaradaṇḍo telanāḷi upāhanatthavikā ca tatthevāti. Tayāvuso ekadivasaṁ vasitvā ettakaṁ ṭhapitanti. Āma bhante. So pasannacitto theraṁ vanditvā "tumhādisānaṁ bhante sabbattha araññavāsoyeva. Thūpārāmo catunnaṁ Buddhānaṁ dhātunidhānaṭṭhānaṁ, lohapāsāde sappāyaṁ dhammassavanaṁ mahācetiyadassanaṁ theradassanañca labbhati, Buddhakālo viya pavattati[1]. Idheva tumhe vasathā'ti dutiyadivase pattacīvaraṁ gahetvā sayameva agamāsīti. Īdisassa āvāso na palibodho hoti.

Kulanti ñātikulaṁ vā upaṭṭhākakulaṁ vā. Ekaccassa hi upaṭṭhākakulampi "sukhitesu sukhito"ti-ādinā[2] nayena saṁsaṭṭhassa[3] viharato palibodho hoti, so kulamānusakehi vinā dhammassavanāya sāmantavihārampi na gacchati. Ekaccassa mātāpitaropi palibodhā na honti, Koraṇḍakavihāravāsittherassa bhāgineyyadaharabhikkhuno viya.

So kira uddesatthaṁ Rohaṇaṁ agamāsi. Therabhaginīpi upāsikā sadā theraṁ tassa pavattiṁ pucchati. Thero ekadivasaṁ daharaṁ ānessāmīti rohaṇābhimukho pāyāsi. Daharopi "ciraṁ me idha[4] vutthaṁ, upajjhāyaṁ dāni passitvā upāsikāya ca pavattiṁ ñatvā āgamissāmī'ti Rohaṇato nikkhami. Te ubhopi Gaṅgātīre samāgacchiṁsu. So aññatarasmiṁ rukkhamūle therassa vattaṁ katvā "kuhiṁ yāsī"ti pucchito tamatthaṁ ārocesi. Thero suṭṭhu te kataṁ, upāsikāpi sadā pucchati, ahampi etadatthameva āgato, gaccha tvaṁ, ahaṁ pana idheva imaṁ vassaṁ vasissāmīti taṁ uyyojesi. So vassūpanāyikadivaseyeva taṁ vihāraṁ patto. Senāsanampissa pitarā kāritameva pattaṁ.

Athassa pitā dutiyadivase āgantvā "kassa bhante amhākaṁ senāsanaṁ pattan"ti pucchanto "āgantukassa daharassā"ti sutvā taṁ upasaṅkamitvā vanditvā āha "bhante amhākaṁ senāsane vassaṁ upagatassa vattaṁ atthī"ti. Kiṁ upāsakāti. Temāsaṁ amhākaṁyeva ghare bhikkhaṁ gahetvā pavāretvā gamanakāle āpucchitabbanti. So tuṇhibhāvena adhivāsesi. Upāsakopi gharaṁ gantvā "amhākaṁ āvāse

1. Vattati (Sī, Syā)
2. Abhi 2. 371; Saṁ 2. 387 piṭṭhesu.
3. Saṁsaṭṭha- (I, Ka)
4. Ciramidha Me (I, Ka)

ဘန္တေ ကတ္တရဒဏ္ဍော တေလနာဠိ ဥပါဟနတ္ထဝိကာ စ တတ္ထေဝါတိ။ တယာ-ဝုသော ကေဒိဝသံ ဝသိတ္ဝာ ဧတ္တကံ ဌပိတန္တိ။ အာမ ဘန္တေ။ သော ပသန္န-စိတ္တော ထေရံ ဝန္ဒိတ္ဝာ "တုမှာဒိသာနံ ဘန္တေ သဗ္ဗတ္ထ အရညဝါသောယေဝ။ ထူပါရာမော စတုန္နံ ဓာတုနိဓာနဋ္ဌာနံ၊ လောဟပါသာဒေ သပ္ပါယံ ဓမ္မဿဝနံ မဟာစေတိယဒဿနံ ထေရဒဿနဉ္စ လဗ္ဘတိ၊ ဗုဒ္ဓကာလော ဝိယ ပဝတ္တတိ[1]။ ဣဓေဝ တုမှေ ဝသထာ"တိ ဒုတိယဒိဝသေ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတ္ဝာ သယမေဝ အဂမာသီတိ။ ဤဒိသဿ အာဝါသော န ပလိဗောဓော ဟောတိ။

ကုလန္တိ ဉာတိကုလံ ဝါ ဥပဋ္ဌာကကုလံ ဝါ။ ကေစ္စဿ ဟိ ဥပဋ္ဌာကကုလမ္ပိ "သုခိတေသု သုခိတော"တိအာဒိနာ[2] နယေန သံသဋ္ဌဿ[3] ဝိဟရတော ပလိဗောဓော ဟောတိ၊ သော ကုလမာနုသကေဟိ ဝိနာ ဓမ္မဿဝနာယ သာမန္တဝိဟာရမ္ပိ န ဂစ္ဆတိ။ ကေစ္စဿ မာတာပိတရောပိ ပလိဗောဓာ န ဟောန္တိ၊ ကောရဏ္ဍကဝိဟာရဝါသိတ္ထေရဿ ဘာဂိနေယျဒဟရဘိက္ခုနော ဝိယ။

သော ကိရ ဥဒ္ဒေသတ္ထံ ရောဟဏံ အဂမာသိ။ ထေရဘဂိနိပိ ဥပါသိကာ သဒါ ထေရံ တဿ ပဝတ္တိံ ပုစ္ဆတိ။ ထေရော ကေဒိဝသံ ဒဟရံ အာနေဿာမီတိ ရောဟဏာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ ဒဟရောပိ "စိရံ မေ ဇာ[4] ဝုတ္ထံ၊ ဥပဇ္ဈာယံ ဒါနိ ပဿိတ္ဝာ ဥပါသိကာယ စ ပဝတ္တိံ ဉတ္ဝာ အာဂမိဿာမီ"တိ ရောဟဏတော နိက္ခမိ။ တေ ဥဘောပိ ဂင်္ဂါတီရေ သမာဂစ္ဆိံသု။ သော အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ထေရဿ ဝတ္တံ ကတ္ဝာ "ကုဟိံ ယာသီ"တိ ပုစ္ဆိတော တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ ထေရော သုဒ္ဓါ တေ ကတံ၊ ဥပါသိကာပိ သဒါ ပုစ္ဆတိ၊ အဟမ္ပိ တေဒတ္ထမေဝ အာဂတော၊ ဂစ္ဆ တွံ၊ အဟံ ပန ဇာဓေဝ ဇာမံ ဝဿံ ဝသိဿာမီတိ တံ ဥယျောဇေသိ။ သော ဝဿူပနာယိကဒိဝသေယေဝ တံ ဝိဟာရံ ပတ္တော။ သေနာသနမ္ပိဿ ပိတရာ ကာရိတမေဝ ပတ္တံ။

အထဿ ပိတာ ဒုတိယဒိဝသေ အာဂန္ဒ္ဝာ "ကဿ ဘန္တေ အမှာကံ သေနာသနံ ပတ္တ"န္တိ ပုစ္ဆန္တော "အာဂန္တုကဿ ဒဟရဿာ"တိ သုတ္ဝာ တံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ ဝန္ဒိတ္ဝာ အာဟ "ဘန္တေ အမှာကံ သေနာသနေ ဝဿံ ဥပဂတဿ ဝတ္တံ အတ္ထိ"တိ။ ကိံ ဥပါသကာတိ။ တေမာသံ အမှာကံယေဝ ဃရေ ဘိက္ခံ ဂဟေတ္ဝာ ပဝါရေတ္ဝာ ဂမနကာလေ အာပုစ္ဆိတမ္ဗန္တိ။ သော တုဏှီ-ဘာဝေန အဓိဝါသေသိ။ ဥပါသကောပိ ဃရံ ဂန္ဒ္ဝာ "အမှာကံ အာဝါသေ

1. ဝတ္တတိ (သီ၊ သျာ)
2. ၂-ဝတ္ထုတိ (သီ၊ သျာ)
3. ၃-သံသဋ္ဌ-(ဋ္ဌ၊က)
4. ၄-စိရမိဓ မေ (ဋ္ဌ၊က)

eko āgantuko ayyo upagato sakkaccaṁ upaṭṭhātabbo”ti āha. Upāsikā “sādhū”ti sampaṭicchitvā paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādesi. Daharopi bhattakāle ñātigharaṁ agamāsi. Na naṁ koci sañjāni.

So temāsampi tattha piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā vassaṁvuttho “ahaṁ gacchāmī”ti āpucchi. Athassa ñātakā “sve bhante gacchathā”ti[1] dutiyadivase ghareyeva bhojetvā telanāḷiṁ pūretvā ekaṁ guḷapiṇḍaṁ, navahatthañca sāṭakaṁ datvā “gacchatha bhante”ti āhaṁsu. So anumodanaṁ katvā rohaṇābhimukho pāyāsi.

Upajjhāyopissa pavāretvā paṭipathaṁ āgacchanto pubbe diṭṭhaṭṭhāneyeva taṁ addasa. So aññatarasmiṁ rukkhamūle therassa vattaṁ akāsi. Atha naṁ thero pucchi “kiṁ bhaddamukha diṭṭhā te upāsikā”ti. So “āma bhante”ti sabbaṁ pavattiṁ ārocetvā tena telena therassa pāde makkhetvā guḷena pānakaṁ katvā tampi sāṭakaṁ therasseva datvā theraṁ vanditvā “mayhaṁ bhante Rohaṇaṁyeva sappāyan”ti agamāsi. Theropi vihāraṁ āgantvā dutiyadivase Koraṇḍakagāmaṁ pāvisi.

Upāsikāpi “mayhaṁ bhātā mama puttaṁ gahetvā idāni āgacchatī”ti[2] sadā maggaṁ olokayamānāva tiṭṭhati. Sā taṁ ekakameva āgacchantaṁ disvā “mato me maññe putto, ayaṁ[3] thero ekakova āgacchatī”ti therassa pādamūle nipatitvā paridevamānā rodi[4]. Thero “nūna[5] daharo appicchatāya attānaṁ ajānāpetvāva gato”ti taṁ samassāsetvā sabbaṁ pavattiṁ ārocetvā pattatthavikato taṁ sāṭakaṁ nīharitvā dasseti.

Upāsikā pasīditvā puttena gatadisābhimukhā urena nipajjitvā namassamānā āha “mayhaṁ puttasadisaṁ vata maññe bhikkhuṁ kāyasakkhiṁ katvā Bhagavā rathavinītapaṭipadaṁ,[6] nālakapaṭipadaṁ,[7] tuvaṭṭakapaṭipadaṁ,[8] catupaccaya santosa bhāvanā rāmatā dīpakaṁ mahā ariyavaṁsa paṭipadañca[9] desesi. Vijātamātuyā nāma gehe temāsaṁ bhuñjamānopi

1. Gacchissathāhi (Sī, Syā)
2. Āgacchissatīti (I)
3. Yaṁ (Sī)
4. Parodi (Sī)
5. Nanu (Syā, I, Ka)
6. Ma 1. 199 piṭṭhe.
7. Khu 1. 388 piṭṭhe.
8. Khu 1. 421 piṭṭhe.
9. Aṁ 1. 336; Dī 3. 188 piṭṭhe.

ကော အာဂန္တုကော အယ္ယော ဥပဂတော သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗော”တိ အာဟ။ ဥပါသိကာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတ္ဝာ ပဏီတံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ ပဋိယာဒေသိ။ ဒဟရောပိ ဘတ္တကာလေ ဉာတိဃရံ အဂမာသိ။ န နံ ကောစိ သဉ္ဇာနိ။

သော တေမာသမ္ပိ တတ္ထ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတ္ဝာ ဝဿံဝုတ္ထော ‘‘အဟံ ဂစ္ဆာမီ’’တိ အာပုစ္ဆိ။ အထဿ ဉာတကာ “သွေ ဘန္တေ ဂစ္ဆထာ”တိ ဒုတိယဒိဝသေ ဃရေယေဝ ဘောဇေတ္ဝာ တေလနာဠိံ ပူရေတ္ဝာ ဧကံ ဂုဠပိဏ္ဍံ နဝဟတ္ထဉ္စ သာဋကံ ဒတ္ဝာ “ဂစ္ဆထ ဘန္တေ”တိ အာဟံသု။ သော အနုမောဒနံ ကတ္ဝာ ရောဟဏာဘိမုခေါ ပါယာသိ။

ဥပဇ္ဈာယောပိဿ ပဝါရေတ္ဝာ ပဋိပထံ အာဂစ္ဆန္တော ပုဗ္ဗေ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေယေဝ တံ အဒ္ဒသ။ သော အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ထေရဿ ဝတ္တံ အကာသိ။ အထ နံ ထေရော ပုစ္ဆိ “ကိံ ဘဒ္ဒမုခ ဒိဋ္ဌာ တေ ဥပါသိကာ”တိ။ သော ‘‘အာမ ဘန္တေ’’တိ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတ္ဝာ တေန တေလေန ထေရဿ ပါဒေ မက္ခေတ္ဝာ ဂုဠေန ပါနကံ ကတ္ဝာ တမ္ပိ သာဋကံ ထေရဿေဝ ဒတ္ဝာ ထေရံ ဝန္ဒိတ္ဝာ “မယ္ဟံ ဘန္တေ ရောဟဏံယေဝ သပ္ပါယ”န္တိ အဂမာသိ။ ထေရောပိ ဝိဟာရံ အာဂန္ဒ္ဝာ ဒုတိယဒိဝသေ ကောရဏ္ဍကဂါမံ ပါဝိသိ။

ဥပါသိကာပိ “မယ္ဟံ ဘာတာ မမ ပုတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ ဧဒါနိ အာဂစ္ဆတီ’’တိ သဒါ မဂ္ဂံ ဩလောကယမာနာဝ တိဋ္ဌတိ။ သာ တံ ကေနမေဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသ္ဝာ “မတော မေ မညေ ပုတ္တော၊ အယံ? ထေရော ကေကောဝ အာဂစ္ဆ-တီ”တိ ထေရဿ ပါဒမူလေ နိပတိတ္ဝာ ပရိဒေဝမာနာ ရောဒိ?။ ထေရော “နူန? ဒဟရော အပ္ပိစ္ဆတာယ အတ္တာနံ အဇာနာပေတ္ဝာဝ ဂတော”တိ တံ သမဿာသေတ္ဝာ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတ္ဝာ ပတ္တတ္ထဝိကတော တံ သာဋကံ နီဟရိတ္ဝာ ဒဿေတိ။

ဥပါသိကာ ပသီဒိတ္ဝာ ပုတ္တေန ဂတဒိသာဘိမုခါ ဥရေန နိပဇ္ဇိတ္ဝာ နမဿမာနာ အာဟ ‘‘မယ္ဟံ ပုတ္တသဒိသံ ဝတ မညေ ဘိက္ခုံ? ကာယသက္ခိံ ကတ္ဝာ ဘဂဝါ ရထဝိနီတပဋိပဒံ,? နာလကပဋိပဒံ,? တုဝဋ္ဋကပဋိပဒံ,? စတုပစ္စယ သန္တောသ ဘာဝနာ ရာမတာ ဒီပကံ မဟာ အရိယဝံသ ပဋိပဒဉ္စ? ဒေသေသိ။ ဝိဇာတမာတုယာ နာမ ဂေဟေ တေမာသံ ဘုဉ္ဇမာနောပိ

1. ဂစ္ဆိဿထာဟိ (သီ၊ သျာ)
2. အာဂစ္ဆိဿတီတိ (ဋီ)
3. ယဲ (သီ)
4. ပရောဒိ (သီ)
5. နာနု (သျာ၊ ဋီ၊ က)
6. မ ၁-၁၉၉-ပိဋ္ဌေ။
7. ခု ၁-၃၈၈-ပိဋ္ဌေ။
8. ခု ၁-၄၂၁-ပိဋ္ဌေ။
9. အံ ၁-၃၃၆၊ ဒီ ၃-၁၈၈-ပိဋ္ဌေ။

‘ahaṁ putto tvaṁ mātā’ti na vakkhati, aho acchariyamanusso”ti. Evarūpassa mātāpitaropi palibodhā na honti, pageva aññaṁ upaṭṭhākakulan”ti.

Lābhoti cattāro paccayā. Te kathaṁ palibodhā honti. Puññavantassa hi bhikkhuno gatagataṭṭhāne manussā mahāparivāre paccaye denti. So tesaṁ anumodento dhammaṁ desento samaṇadhammaṁ kātuṁ na okāsaṁ labhati. Aruṇuggamanato yāva paṭhamayāmo, tāva manussasaṁsaggo na upacchijjati. Puna balavapaccūseyeva bāhullika[1] piṇḍapātikā āgantvā “bhante asuko upāsako upāsikā amacco amaccadhītā tumhākaṁ dassanakāmā”ti[2] vadanti, so gaṇhāvuso pattacīvaranti gamanasajjova hotīti niccabyāvaṭo, tasseva te[3] paccayā palibodhā honti. Tena gaṇaṁ pahāya yattha naṁ na jānanti, tattha ekakena caritabbaṁ. Evaṁ so palibodho upacchijjatīti.

Gaṇoti suttantikagaṇo vā ābhidhammikagaṇo vā, yo tassa uddesaṁ vā paripucchaṁ vā dento samaṇadhammassa okāsaṁ na labhati, tasseva gaṇo palibodho hoti, tena so evaṁ upacchinditabbo. Sace tesaṁ bhikkhūnaṁ bahu gahitaṁ hoti, appaṁ avasiṭṭhaṁ, taṁ niṭṭhapetvā arañńaṁ pavisitabbaṁ. Sace appaṁ gahitaṁ, bahu avasiṭṭhaṁ, yojanato paraṁ agantvā antoyojanaparicchede aññaṁ gaṇavācakaṁ upasaṅkamitvā “ime āyasmā uddesādīhi saṅgaṇhatū”ti vattabbaṁ. Evaṁ alabhamānena “mayhamāvuso ekaṁ kiccaṁ atthi, tumhe yathāphāsukaṭṭhānāni gacchathā”ti gaṇaṁ pahāya attano kammaṁ kattabbanti.

Kammanti navakammaṁ. Taṁ karontena vaḍḍhakī-ādīhi laddhāladdhaṁ jānitabbaṁ, katākate ussukkaṁ āpajjitabbanti sabbadā[4] palibodho hoti. Sopi evaṁ upacchinditabbo, sace appaṁ avasiṭṭhaṁ hoti niṭṭhapetabbaṁ. Sace bahu, saṁghikañce navakammaṁ, saṁghassa vā saṁghabhārahārakabhikkhūnaṁ vā niyyādetabbaṁ[5]. Attano santakañce, attano bhārahārakānaṁ niyyādetabbaṁ. Tādise alabhantena saṁghassa pariccajitvā gantabbanti.

1. Bāhulika (Sī) 2. Daṭṭhukāmāti (Ka) 3. Tassevaṁ Te (Sī, I), tassevante (Syā)
4. Sabbathāpi (Sī, Syā) 5. Niyyātetabbaṁ (?)

‘အဟံ ပုတ္တော တ္ဝံ မာတာ’တိ နဝကမ္မတိ၊ အဟော အစ္ဆရိယမနုဿော”တိ။ ဒေဏ္ဍပဿ မာတာပိတရောပိ ပလိဗောဓာ နဟောန္တိ၊ ပဂေဝ အညံ ဥပဋ္ဌာကကုလ”န္တိ။

လာဘောတိ စတ္တာရော ပစ္စယာ။ တေ ကထံ ပလိဗောဓာ ဟောန္တိ။ ပုညဝန္တဿ ဟိ ဘိက္ခုနော ဂတဂတဋ္ဌာနေ မနုဿာ မဟာပရိဝါရေ ပစ္စယေ ဒေန္တိ။ သော တေသံ အနုမောဒေန္တော ဓမ္မံ ဒေသေန္တော သမဏဓမ္မံ ကာတုံ န ဩကာသံ လဘတိ။ အရုဏုဂ္ဂမနတော ယာဝ ပဌမယာမော၊ တာဝ မနုဿသံသဂ္ဂေါ န ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ။ ပုန ဗလဝပစ္စူသေယေဝ ဗာဟုလ္လိက[1]ဝိဏ္ဍပါတိကာ အာဂန္ဆာ “ဘန္တေ အသုကော ဥပါသကော ဥပါသိကာ အမစ္စော အမစ္စဓီတာ တုမှာကံ ဒဿနကာမာ”တိ[2] ဝဒန္တိ၊ သော ဂဏှာဝုသော ပတ္တစီဝရန္တိ ဂမနသဇ္ဇောဝ ဟောတိတိ နိစ္စဗျာဝဋော၊ တဿေဝ တေ[3] ပစ္စယာ ပလိဗောဓာ ဟောန္တိ။ တေန ဂဏံ ပဟာယ ယတ္ထ နံ န ဇာနန္တိ၊ တတ္ထ ကေနေန စရိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ သော ပလိဗောဓော ဥပစ္ဆိဇ္ဇတီတိ။

ဂဏောတိ သုတ္တန္တိကဂဏော ဝါ အာဘိဓမ္မိကဂဏော ဝါ၊ ယော တဿ ဥဒ္ဒေသံ ဝါ ပရိပုစ္ဆံ ဝါ ဒေန္တော သမဏဓမ္မဿ ဩကာသံ န လဘတိ၊ တဿေဝ ဂဏော ပလိဗောဓော ဟောတိ၊ တေန သော ဧဝံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗော။ သစေ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဗဟု ဂဟိတံ ဟောတိ၊ အပ္ပံ အဝသိဋ္ဌံ၊ တံ နိဋ္ဌပေတ္ဝာ အရညံ ပဝိသိတဗ္ဗံ။ သစေ အပ္ပံ ဂဟိတံ၊ ဗဟု အဝသိဋ္ဌံ၊ ယောဇနတော ပရံ အဂန္ဆာ အန္တောယောဇနပရိစ္ဆေဒေ အညံ ဂဏဝါစကံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ “ဣမေ အာယသ္မာ ဥဒ္ဒေသာဒီဟိ သင်္ဂဏှတူ”တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဧဝံ အလဘမာနေန “မယှမာဝုသော ကေဂိစ္စံ အတ္ထိ၊ တုမှေ ယထာဖာသုကဋ္ဌာနာနိ ဂစ္ဆထာ”တိ ဂဏံ ပဟာယ အတ္တနော ကမ္မံ ကတ္တဗ္ဗန္တိ။

ကမ္မန္တိ နဝကမ္မံ။ တံ ကရောန္တေန ဝဍ္ဎကီအာဒီဟိ လဒ္ဓါလဒ္ဓံ ဇာနိတဗ္ဗံ၊ ကတာကတေ ဥဿုက္ကံ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိ သဗ္ဗဒါ[4] ပလိဗောဓော ဟောတိ။ သောပိ ဧဝံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗော၊ သစေ အပ္ပံ အဝသိဋ္ဌံ ဟောတိ နိဋ္ဌပေတဗ္ဗံ။ သစေ ဗဟု၊ သံဃိကဉ္စေ နဝကမ္မံ၊ သံဃဿ ဝါ သံဃဘာရဟာရကဘိက္ခူနံ ဝါ နိယျာဒေတဗ္ဗံ[5]။ အတ္တနော သန္တကဉ္စေ၊ အတ္တနော ဘာရဟာရကာနံ နိယျာဒေတဗ္ဗံ။ တာဒိသေ အလဘန္တေန သံဃဿ ပရိစ္စဇိတ္ဝာ ဂန္တဗ္ဗန္တိ။

၁-ဗာဟုလိက (သီ)
၂-တဿေဝံ တေ (သီ၊ ဇ)၊ တဿေဝန္တေ (သျာ)
၃-နိယျာတေတဗ္ဗံ (?)
၄-သဗ္ဗထာပိ (သီ၊ သျာ)

Addhānanti maggagamanaṁ. Yassa hi katthaci pabbajjāpekkho vā hoti, paccayajātaṁ vā kiñci laddhabbaṁ hoti. Sace taṁ alabhanto na sakkoti adhivāsetuṁ, araññaṁ pavisitvā samaṇadhammaṁ karontassapi gamikacittaṁ nāma duppaṭivinodanīyaṁ[1] hoti, tasmā gantvā taṁ kiccaṁ tīretvāva samaṇadhamme ussukkaṁ kātabbanti.

Ñātīti vihāre ācariyupajjhāyasaddhivihārika-antevāsikasamānupajjhāyakasamānācariyakā, ghare mātā pitā bhātāti evamādikā. Te gilānā imassa palibodhā honti, tasmā so palibodho upaṭṭhahitvā tesaṁ pākatikakaraṇena upacchinditabbo.

Tattha upajjhāyo tāva gilāno sace lahuṁ na vuṭṭhāti, yāvajīvampi paṭijaggitabbo. Tathā pabbajjācariyo upasampadācariyo saddhivihāriko upasampāditapabbājita-antevāsikasamānupajjhāyakā ca. Nissayācariya-uddesācariyanissayantevāsika-uddesantevāsikasamānācariyakā pana yāva nissaya-uddesā anupacchinnā, tāva paṭijaggitabbā. Pahontena tato uddhampi paṭijaggitabbā eva.

Mātāpitūsu upajjhāye viya paṭipajjitabbaṁ. Sacepi hi te rajje ṭhitā honti, puttato ca upaṭṭhānaṁ paccāsīsanti[2], kātabbameva. Atha tesaṁ bhesajjaṁ natthi, attano santakaṁ dātabbaṁ. Asati bhikkhācariyāya pariyesitvāpi dātabbameva. Bhātubhaginīnaṁ pana tesaṁ santakameva yojetvā dātabbaṁ. Sace natthi attano santakaṁ tāvakālikaṁ datvā pacchā labhantena gaṇhitabbaṁ. Alabhantena na codetabbā. Aññātakassa bhagini[3] sāmikassa bhesajjaṁ neva kātuṁ na dātuṁ vaṭṭati. "Tuyhaṁ sāmikassa dehī"ti vatvā pana bhaginiyā dātabbaṁ. Bhātujāyāyapi eseva nayo. Tesaṁ pana puttā imassa ñātakā evāti tesaṁ kātuṁ vaṭṭatīti.

Ābādhoti yokoci rogo. So bādhayamāno palibodho hoti, tasmā bhesajjakaraṇena upacchinditabbo. Sace pana katipāhaṁ bhesajjaṁ karontassapi na vūpasammati, nāhaṁ tuyhaṁ dāso, na bhaṭako,

1. Duppaṭivinodayaṁ (Sī) 2. Paccāsiṁsanti (Sī, Syā), paccāsisanti (Ka)
3. Bhaginiyā (Sī)

အဒ္ဓါနန္တိ မဂ္ဂဂမနံ။ ယဿ ဟိ ကတ္ထစိ ပဗ္ဗဇ္ဇာပေက္ခော ဝါ ဟောတိ၊ ပစ္စယဇာတံ ဝါ ကိဉ္စိ လဒ္ဓဗ္ဗံ ဟောတိ။ သစေ တံ အလဘန္တော န သက္ကောတိ အဓိဝါသေတုံ၊ အရညံ ပဝိသိတ္ဝာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တဿပိ ဂမိကစိတ္တံ နာမ ဒုပ္ပဋိဝိနောဒနိယံ[1] ဟောတိ၊ တသ္မာ ဂန္ဓာ တံ ကိစ္စံ တီရေတ္ဝာဝ သမဏဓမ္မေ ဥဿုက္ကံ ကာတဗ္ဗန္တိ။

ဉာတီတိ ဝိဟာရေ အာစရိယုပဇ္ဈာယသဒ္ဓိဝိဟာရိကအန္တေဝါသိကသမာနုပဇ္ဈာယကသမာနာစရိယကာ, ဃရေ မာတာ ပိတာ ဘာတာတိ ဧဝမာဒိကာ။ တေ ဂိလာနာ ဣမဿ ပလိဗောဓော ဟောန္တိ၊ တသ္မာ သော ပလိဗောဓော ဥပဋ္ဌဟိတ္ဝာ တေသံ ပါကတိကကရဏေန ဥပစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗော။

တတ္ထ ဥပဇ္ဈာယော တာဝ ဂိလာနော သစေ လဟုံ န ဝုဋ္ဌာတိ၊ ယာဝဇီဝံပိ ပဋိဇဂ္ဂိတဗ္ဗော။ တထာ ပဗ္ဗဇ္ဇာစရိယော ဥပသမ္ပဒာစရိယော သဒ္ဓိဝိဟာရိကော ဥပသမ္ပာဒိတပဗ္ဗာဇိတအန္တေဝါသိကသမာနုပဇ္ဈာယကာ စ။ နိဿယာစရိယ-ဥဒ္ဒေသာစရိယနိဿယန္တေဝါသိကဥဒ္ဒေသန္တေဝါသိကသမာနာစရိယကာ ပန ယာဝ နိဿယဥဒ္ဒေသာ အနုပစ္ဆိန္နာ၊ တာဝ ပဋိဇဂ္ဂိတဗ္ဗာ။ ပဟောန္တေန တတော ဥဒ္ဓမ္ပိ ပဋိဇဂ္ဂိတဗ္ဗာ ဧဝ။

မာတာပိတူသု ဥပဇ္ဈာယေ ဝိယ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ သစေပိ ဟိ တေ ရဇ္ဇေ ဋ္ဌိတာ ဟောန္တိ၊ ပုတ္တတော စ ဥပဋ္ဌာနံ ပစ္စာသီသန္တိ[2]၊ ကာတဗ္ဗမေဝ။ အထ တေသံ ဘေသဇ္ဇံ နတ္ထိ၊ အတ္တနော သန္တကံ ဒါတဗ္ဗံ။ အသတိ ဘိက္ခာစရိယာယ ပရိယေသိတ္ဝာပိ ဒါတဗ္ဗမေဝ။ ဘာတုဘဂိနီနံ ပန တေသံ သန္တကမေဝ ယောဇေတ္ဝာ ဒါတဗ္ဗံ။ သစေ နတ္ထိ အတ္တနော သန္တကံ တာဝကာလိကံ ဒတ္ဝာ ပစ္ဆာ လဘန္တေန ဂဏှိတဗ္ဗံ။ အလဘန္တေန နံ စောဒေတဗ္ဗာ။ အညာတကဿ ဘဂိနိ[3]သာမိကဿ ဘေသဇ္ဇံ နေဝ ကာတုံ န ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ "တုယ္ဟံ သာမိကဿ ဒေဟိ"တိ ဝတ္ဝာ ပန ဘဂိနိယာ ဒါတဗ္ဗံ။ ဘာတုဇာယာယပိ ဧသေဝ နယော။ တေသံ ပန ပုတ္တာ ဣမဿ ဉာတကာ ဧဝါတိ တေသံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။

အာဗာဓောတိ ယောကောစိ ရောဂေါ။ သော ဗာဓယမာနော ပလိဗောဓော ဟောတိ၊ တသ္မာ ဘေသဇ္ဇကရဏေန ဥပစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗော။ သစေ ပန ကတိပါဟံ ဘေသဇ္ဇံ ကရောန္တဿပိ န ဝူပသမ္မတိ၊ နာဟံ တုယ္ဟံ ဒါသော၊ န ဘဋကော၊

1-ဒုပ္ပဋိဝိနောဒယံ (သီ) 2-ပစ္စာသိ"သန္တိ (သီ၊ သျာ)၊ ပစ္စာသီသန္တိ (က) 3-ဘဂိနိယာ (သီ)

taṁyeva hi posento anamatagge saṁsāravaṭṭe dukkhaṁ pattoti attabhāvaṁ garahitvā samaṇadhammo kātabboti.

Ganthoti pariyattiharaṇaṁ. Taṁ sajjhāyādīhi niccabyāvaṭassa palibodho hoti, na itarassa. Tatrimāni vatthūni—

Majjhimabhāṇakadevatthero[1] kira Malayavāsidevattherassa[2] santikaṁ gantvā kammaṭṭhānaṁ yāci. Thero kīdisosi āvuso pariyattiyanti pucchi. Majjhimo me bhante paguṇoti. Āvuso majjhimo nāmeso dupparihāro, mūlapaṇṇāsaṁ sajjhāyantassa majjhimapaṇṇāsako āgacchati, taṁ sajjhāyantassa uparipaṇṇāsako. Kuto tuyhaṁ kammaṭṭhānanti. Bhante tumhākaṁ santike kammaṭṭhānaṁ labhitvā puna na olokessāmīti kammaṭṭhānaṁ gahetvā ekūnavīsativassāni sajjhāyaṁ akatvā vīsatime vasse arahattaṁ patvā sajjhāyatthāya āgatānaṁ bhikkhūnaṁ "vīsati[3] me āvusso vassāni pariyattiṁ anolokentassa, apica kho kataparicayo ahamettha ārabhathā"ti vatvā ādito paṭṭhāya yāva pariyosānā ekabyañjanepissa kaṅkhā nāhosi.

Karuḷiyagirivāsī[4]nāgattheropi aṭṭhārasavassāni pariyattiṁ chaḍḍetvā bhikkhūnaṁ dhātukathaṁ uddisi. Tesaṁ Gāmavāsikattherehi saddhiṁ saṁsandentānaṁ ekapañhopi uppaṭipāṭiyā āgato nāhosi.

Mahāvihārepi Tipiṭakacūḷābhayatthero nāma Aṭṭhakathaṁ anuggahetvāva pañcanikāyamaṇḍale tīṇi piṭakāni parivattessāmīti suvaṇṇabheriṁ paharāpesi. Bhikkhusaṁgho katamācariyānaṁ uggaho, attano ācariyuggahaññeva vadatu, itarathā vattuṁ na demāti āha. Upajjhāyopi naṁ attano upaṭṭhānamāgataṁ pucchi "tvamāvuso bheriṁ paharāpesī"ti. Āmabhante. Kiṁ kāraṇāti. Pariyattiṁ bhante parivattessāmīti. Āvuso Abhaya ācariyā idaṁ padaṁ kathaṁ vadantīti. Evaṁ vadanti bhanteti. Thero hunti paṭibāhi. Puna so aññena aññena pariyāyena evaṁ vadanti bhanteti tikkhattuṁ āha. Thero sabbaṁ hunti paṭibāhitvā "āvuso

1. ...revatthero (I, Ka) 2. ...revattherassa (I, Ka) 3. Vīsatiṁ (Sī)
4. Kāraliyagirivāsī (Sī), Karuliyagirivāsi- (I), Kurundhiyagirivāsī (Syā)

တံယေဝ ဟိ ပေါသေန္တော အနမတဂ္ဂေ သံသာရဝဋ္ဋေ ဒုက္ခံ ပတ္တောတိ အတ္တဘာဝံ ဂရဟိတ္ဝာ သမဏဓမ္မော ကာတဗ္ဗောတိ။

ဂန္ထောတိ ပရိယတ္တိဟရဏံ။ တံ သဇ္ဈာယာဒီဟိ နိစ္စဗ္ယာဝဋသ ပလိဗောဓော ဟောတိ၊ န ဣတရဿ။ တတြိမာနိ ဝတ္ထူနိ—

မဇ္ဈိမဘာဏကဒေဝတ္ထေရော[၁] ကိရ မလယဝါသိဒေဝတ္ထေရဿ[၂] သန္တိကံ ဂန္ဒွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ယာစိ။ ထေရော ကိဒိသောသိ အာဝုသော ပရိယတ္တိယန္တိ ပုစ္ဆိ။ မဇ္ဈိမော မေ ဘန္တေ ပဂုဏောတိ။ အာဝုသော မဇ္ဈိမော နာမေသော ဒုပ္ပရိဟာရော၊ မူလပဏ္ဏာသံ သဇ္ဈာယန္တဿ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသကော အာဂစ္ဆတိ၊ တံ သဇ္ဈာယန္တဿ ဥပရိပဏ္ဏာသကော။ ကုတော တုယှံ ကမ္မဋ္ဌာနန္တိ။ ဘန္တေ တုမှာကံ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ လဘိတ္ဝာ ပုန န ဩလောကေဿာမီတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတ္ဝာ ဂေ္ဟနဝိသတိဝဿာနိ သဇ္ဈာယံ အကတ္ဝာ ဝိသတိမေ ဝဿေ အရဟတ္တံ ပတ္ဝာ သဇ္ဈာယတ္ထာယ အာဂတာနံ ဘိက္ခူနံ "ဝိသတိ[၃] မေ အာဝုသော ဝဿာနိ ပရိယတ္တိံ အနောလောကေန္တဿ၊ အပိစ ခေါ ကတပရိစယော အဟမေတ္ထ အာရဘထာ"တိ ဝတ္ဝာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပရိယောသာနာ ကေဏ္ဍုနေ့ပိဿ ကဓိ နာဟောသိ။

ကရ္ဍိယဂိရိဝါသီ[၄]နာဂတ္ထေရောပိ အဋ္ဌာရသဝဿာနိ ပရိယတ္တိံ ဆဒ္ဒေတ္ဝာ ဘိက္ခူနံ ဓာတုကထံ ဥဒ္ဒိသိ။ တေသံ ဂါမဝါသိကတ္ထေရေဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒေန္တာနံ ဧကပဉ္ဉောပိ ဥပ္ပဋိပါဋိယာ အာဂတော နာဟောသိ။

မဟာဝိဟာရေပိ တိပိဋကစူဠာဘယတ္ထေရော နာမ အဋ္ဌကထံ အနုဂ္ဂဟေတ္ဝာဝ ပဉ္စနိကာယမဏ္ဍလေ တီဏိ ပိဋကာနိ ပရိဝတ္တေဿာမီတိ သုဝဏ္ဏဘေရိံ ပဟရာပေသိ။ ဘိက္ခုသံဃော ကတမာစရိယာနံ ဥဂ္ဂဟော၊ အတ္တနော အာစရိယုဂ္ဂဟညေဝ ဝဒတု၊ ဣတရထာ ဝတ္ထုံ န ဒေမာတိ အာဟ။ ဥပဇ္ဈာယောပိ နံ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာနမာဂတံ ပုစ္ဆိ "တွမာဝုသော ဘေရိံ ပဟရာပေသီ"တိ။ အာမဘန္တေ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ ပရိယတ္တိံ ဘန္တေ ပရိဝတ္တေဿာမီတိ။ အာဝုသော အဘယ အာစရိယာ ဣဒံ ပဒံ ကထံ ဝဒန္တီတိ။ ဧဝံ ဝဒန္တီ ဘန္တေတိ။ ထေရော ဟုန္တိ ပဋိဗာဟိ။ ပုန သော အညေန အညေန ပရိယာယေန ဧဝံ ဝဒန္တိ ဘန္တေတိ တိက္ခတ္တုံ အာဟ။ ထေရော သဗ္ဗံ ဟုန္တိ ပဋိဗာဟိတ္ဝာ "အာဝုသော

၁-....ရော်ထ္တေရော (ဋ္ဌ၊ က) ၂-....ရော်ထ္တေရဿ (ဋ္ဌ၊ က) ၃-ဝိသတိံ (သီ)
၄-ကာရလိယဂိရိဝါသီ (သီ)၊ ကရုလိယဂိရိဝါသိ-(ဋ္ဌ)၊ ကုရုန္ဒိယဂိရိဝါသီ (သျာ)

tayā paṭhamaṁ kathito eva ācariyamaggo, ācariyamukhato pana anuggahitattā ‘evaṁ ācariyā vadantī’ti saṇṭhātuṁ nāsakkhi. Gaccha attano ācariyānaṁ santike suṇāhī”ti. Kuhiṁ bhante gacchāmīti. Gaṅgāya parato Rohaṇajanapade Tulādhārapabbatavihāre sabbapariyattiko Mahādhammarakkhitatthero nāma vasati, tassa santikaṁ gacchāti. Sādhu bhanteti theraṁ vanditvā pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ therassa santikaṁ gantvā vanditvā nisīdi. Thero kasmā āgatosīti pucchi. Dhammaṁ sotuṁ bhanteti. Āvuso Abhaya dīghamajjhimesu maṁ kālena kālaṁ pucchanti. Avasesaṁ pana me tiṁsamattāni vassāni na olokitapubbaṁ. Apica tvaṁ rattiṁ mama santike parivattehi. Ahaṁ te divā kathayissāmīti. So sādhu bhanteti tathā akāsi. Pariveṇadvāre mahāmaṇḍapaṁ kāretvā gāmavāsino divase divase dhammassavanatthāya āgacchanti. Thero rattiṁ parivatti. Taṁ divā kathayanto anupubbena desanaṁ niṭṭhapetvā Abhayattherassa santike taṭṭikāya nisīditvā “āvuso mayhaṁ kammaṭṭhānaṁ kathehī”ti āha. Bhante kiṁ bhaṇatha, nanu mayā tumhākameva santike sutaṁ. Kimahaṁ tumhehi aññātaṁ kathessāmīti. Tato naṁ thero añño esa āvuso gatakassa maggo nāmāti āha. Abhayathero kira tadā sotāpanno hoti. Athassa so kammaṭṭhānaṁ datvā āgantvā lohapāsāde dhammaṁ parivattento thero parinibbutoti assosi. Sutvā “āharathāvuso cīvaran”ti cīvaraṁ pārupitvā “anucchaviko āvuso amhākaṁ ācariyassa arahattamaggo. Ācariyo no āvuso uju ājānīyo. So attano dhammantevāsikassa santike taṭṭikāya nisīditvā ‘mayhaṁ kammaṭṭhānaṁ kathehī’ti āha. Anucchaviko āvuso therassa arahattamaggo”ti. Evarūpānaṁ gantho palibodho na hotīti.

Iddhīti pothujjanikā iddhi. Sā hi uttānaseyyakadārako viya taruṇasassaṁ viya ca dupparihārā hoti. Appamattakeneva bhijjati. Sā pana vipassanāya palibodho hoti, na samādhissa, samādhiṁ patvā pattabbato. Tasmā[1] vipassanatthikena iddhipalibodho upacchinditabbo, itarena avasesāti ayaṁ tāva palibodhakathāya vitthāro.

1. Tasmā hi (Syā, Ka)

တယာ ပဌမံ ကထိတော ဧဝ အာစရိယမဂ္ဂေါ၊ အာစရိယမုခတော ပန အနုဂ္ဂဟိတတ္တာ ‘ဧဝံ အာစရိယာ ဝဒန္တီ’တိ သဉ္ဇာတုံ နာသက္ခိ။ ဂစ္ဆ အတ္တနော အာစရိယာနံ သန္တိကေ သုဏာဟိ”တိ။ ကုဟိံ ဘန္တေ ဂစ္ဆာမီတိ။ ဂင်္ဂါယ ပရတော ရောဟဏဇနပဒေ တုလာဓာရပဗ္ဗတဝိဟာရေ သဗ္ဗပရိယတ္တိကော မဟာဓမ္မရက္ခိတတ္ထေရော နာမ ဝသတိ၊ တဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာတိ။ သာဓု ဘန္တေတိ ထေရံ ဝန္ဒိတ္ဝာ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္ဒွာ ဝန္ဒိတ္ဝာ နိသီဒိ။ ထေရော ကသ္မာ အာဂတောသီတိ ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မံ သောတုံ ဘန္တေတိ။ အာဝုသော အဘယ ဒီဃမဇ္ဈိမေသု မံ ကာလေန ကာလံ ပုစ္ဆန္တိ။ အဝသေသံ ပန မေ တိံသမတ္တာနိ ဝဿာနိ န ဩလောကိတပုဗ္ဗံ။ အဝိစ တုံ ရတ္တိံ မမ သန္တိကေ ပရိဝတ္တေဟိ။ အဟံ တေ ဒိဝါ ကထယိဿာမီတိ။ သော သာဓု ဘန္တေတိ တထာ အကာသိ။ ပရိဝေဏဒ္ဝါရေ မဟာမဏ္ဍပံ ကာရေတ္ဝာ ဂါမဝါသိနော ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ အာဂစ္ဆန္တိ။ ထေရော ရတ္တိံ ပရိဝတ္တိ။ တံ ဒိဝါ ကထယန္တော အနုပုဗ္ဗေန ဒေသနံ နိဋ္ဌပေတ္ဝာ အဘယတ္ထေရဿ သန္တိကေ တဋ္ဋိကာယ နိသီဒိတ္ဝာ “အာဝုသော မယှံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေဟီ”တိ အာဟ။ ဘန္တေ ကိံ ဘဏထ၊ နနု မယာ တုမှာကမေဝ သန္တိကေ သုတံ။ ကိမဟံ တုမှေဟိ အညာတံ ကထေဿာမီတိ။ တတော နံ ထေရော အညော ဒေ အာဝုသော ဂတကဿ မဂ္ဂေါ နာမာတိ အာဟ။ အဘယထေရော ကိရ တဒါ သောတာပန္နော ဟောတိ။ အထဿ သော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဒတ္ဝာ အာဂန္ဒွာ လောဟပါသာဒေ ဓမ္မံ ပရိဝတ္တေန္တော ထေရော ပရိနိဗ္ဗုတောတိ အဿောသိ။ သုတ္ဝာ “အာဟရထာဝုသော စီဝရ”န္တိ စီဝရံ ပါရုပိတ္ဝာ ‘‘အနုဋ္ဌိကော အာဝုသော အမှာကံ အာစရိယဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။ အာစရိယော နော အာဝုသော ဥဇု အာဇာနီယော။ သော အတ္တနော ဓမ္မန္တေဝါသိကဿ သန္တိကေ တဋ္ဋိကာယ နိသီဒိတ္ဝာ ‘မယှံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေဟိ’တိ အာဟ။ အနုဋ္ဌိကော အာဝုသော ထေရဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ”တိ။ ဧဝရူပါနံ ဂန္ထော ပလိဗောဓော န ဟောတီတိ။

ဣဒ္ဓီတိ ပေါထုဇ္ဇနိကာ ဣဒ္ဓိ။ သာ ဟိ ဥတ္တာနသေယ္ယကဒါရကော ဝိယ တရုဏသဿံ ဝိယ စ ဒုပ္ပရိဟာရာ ဟောတိ။ အပ္ပမတ္တကေနေဝ ဘိဇ္ဇတိ။ သာ ပန ဝိပဿနာယ ပလိဗောဓော ဟောတိ၊ န သမာဓိဿ၊ သမာဓိံ ပတ္ဝာ ပတ္တဗ္ဗတော။ တသ္မာ[1] ဝိပဿနတ္ထိကေန ဣဒ္ဓိပလိဗောဓော ဥပစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗော၊ ဣတရေန အဝသေသာတိ အယံ တာဝ ပလိဗောဓကထာယ ဝိတ္ထာရော။

၁-တသ္မာ ဟိ (သျာ၊ က)

Kammaṭṭhānadāyakavaṇṇanā

42. **Kammaṭṭhānadāyakaṁ kalyāṇamittaṁ upasaṅkamitvā**ti ettha pana duvidhaṁ kammaṭṭhānaṁ sabbatthakakammaṭṭhānaṁ pārihāriyakammaṭṭhānañca. Tattha sabbatthakakammaṭṭhānaṁ nāma bhikkhusaṁghādīsu mettā maraṇassati ca. Asubhasaññātipi eke.

Kammaṭṭhānikena hi bhikkhunā paṭhamaṁ tāva paricchinditvā sīmaṭṭhakabhikkhusaṁghe sukhitā hontu abyāpajjāti mettā bhāvetabbā. Tato sīmaṭṭhakadevatāsu. Tato gocaragāmamhi issarajane. Tato tattha manusse upādāya sabbasattesu. So hi bhikkhusaṁghe mettāya sahavāsīnaṁ muducittataṁ janeti. Athassa te sukhasaṁvāsā honti. Sīmaṭṭhakadevatāsu mettāya mudukatacittāhi devatāhi dhammikāya rakkhāya susaṁvihita-rakkho[1] hoti. Gocaragāmamhi issarajane mettāya mudukatacittasantānehi[2] issarehi dhammikāya rakkhāya surakkhitaparikkhāro hoti. Tattha manussesu mettāya pasāditacittehi tehi aparibhūto hutvā vicarati. Sabbasattesu mettāya sabbattha appaṭihatacāro hoti. Maraṇassatiyā pana avassaṁ mayā maritabbanti cintento anesanaṁ pahāya uparūpari vaḍḍhamānasaṁvego anolīnavuttiko hoti. Asubhasaññāparicitacittassa panassa dibbānipi ārammaṇāni lobhavasena cittaṁ na pariyādiyanti.

Evaṁ bahūpakārattā sabbattha atthayitabbaṁ icchitabbanti ca adhippetassa yogānuyogakammassa ṭhānañcāti **sabbatthakakammaṭṭhānan**ti vuccati.

Cattālīsāya pana kammaṭṭhānesu yaṁ yassa cariyānukūlaṁ, taṁ tassa niccaṁ pariharitabbattā uparimassa ca uparimassa bhāvanākammassa padaṭṭhānattā **pārihāriyakammaṭṭhānan**ti vuccati. Iti imaṁ duvidhampi kammaṭṭhānaṁ yo deti, ayaṁ **kammaṭṭhānadāyako** nāma. Taṁ kammaṭṭhānadāyakaṁ.

Kalyāṇamittanti—

> Piyo garu bhāvanīyo, vattā ca vacanakkhamo.
> Gambhīrañca kathaṁ kattā, no caṭṭhāne niyojakoti[3].

Evamādiguṇasamannāgataṁ ekantena hitesiṁ vuddhipakkhe ṭhitaṁ kalyāṇamittaṁ.

1. Susaṁvihitārakkho (Sī, Syā, I) 2. Mudukatasantānehi (I, Ka) 3. Aṁ 2. 422 piṭṭhe.

ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကဝဏ္ဏနာ

၄၂။ **ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကံ ကလ္လာဏမိတ္တံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ**တိ ဣတ္ထေ ပန ဒုဝိဓံ ကမ္မဋ္ဌာနံ သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာနံ ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာနဉ္စ။ တတ္ထ သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာနံ နာမ ဘိက္ခုသံဃာဒီသု မေတ္တာ မရဏဿတိ စ။ အသုဘသညာတိပိ ဧကေ။

ကမ္မဋ္ဌာနိကေန ဟိ ဘိက္ခုနာ ပဌမံ တာဝ ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ သီမဋ္ဌကဘိက္ခုသံဃေ သုခိတာ ဟောန္တု အဗ္ယာပဇ္ဈာတိ မေတ္တာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ တတော သီမဋ္ဌက-ဒေဝတာသု။ တတော ဂေါစရဂါမမ္ဟိ ဣဿရဇနေ။ တတော တတ္ထ မနုဿေ ဥပါဒါယ သဗ္ဗသတ္တေသု။ သော ဟိ ဘိက္ခုသံဃေ မေတ္တာယ သဟဝါသီနံ မုဒုစိတ္တတံ ဇနေတိ။ အထဿ တေ သုခသံဝါသာ ဟောန္တိ။ သီမဋ္ဌကဒေဝတာသု မေတ္တာယ မုဒုကတစိတ္တာဟိ ဒေဝတာဟိ မမ္မိကာယ ရက္ခာယ သုသံ-ဝိဟိတရက္ခော[1] ဟောတိ။ ဂေါစရဂါမမ္ဟိ ဣဿရဇနေ မေတ္တာယ မုဒုကတစိတ္တ-သန္တာနေဟိ[2] ဣဿရေဟိ မမ္မိကာယ ရက္ခာယ သုရက္ခိတပရိက္ခာရော ဟောတိ။ တတ္ထ မနုဿေသု မေတ္တာယ ပသာဒိတစိတ္တေဟိ တေဟိ အပရိဘူတော ဟုတ္ဝာ ဝိစရတိ။ သဗ္ဗသတ္တေသု မေတ္တာယ သဗ္ဗတ္ထ အပ္ပဋိဟတစာရော ဟောတိ။ မရဏဿတိယာ ပန အဝဿံ မယာ မရိတဗ္ဗန္တိ စိန္တေန္တော အနေသနံ ပဟာယ ဥပ္ပန္နပရိ ဝဓုမာနသံဝေဂေါ အနောလီနဝုတ္တိကော ဟောတိ။ အသုဘသညာ-ပရိစိတစိတ္တဿ ပနဿ ဒိဗ္ဗာနိပိ အာရမ္မဏာနိ လောဘဝသေန စိတ္တံ န ပရိယာဒိယန္တိ။

ဧဝံ ဗဟုပကာရတ္တာ သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထယိတဗ္ဗံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗန္တိ စ အဓိပ္ပေတဿ ယောဂါနုယောဂကမ္မဿ ဋ္ဌာနဘူတာတိ **သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာန**န္တိ ဝုစ္စတိ။

စတ္တာလီသာယ ပန ကမ္မဋ္ဌာနေသု ယံ ယဿ စရိယာနုကူလံ၊ တံ တဿ နိစ္စံ ပရိဟရိတဗ္ဗတ္တာ ဥပရိမဿ စ ဥပရိမဿ ဘာဝနာကမ္မဿ ပဒဋ္ဌာနတ္တာ **ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာန**န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဣတိ ဣမံ ဒုဝိဓမ္ပိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ယော ဒေတိ၊ အယံ **ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကော** နာမ။ တံ ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကံ။

ကလ္လာဏမိတ္တန္တိ—

> ပိယော ဂရု ဘာဝနီယော၊ ဝတ္တာ စ ဝစနက္ခမော။
> ဂမ္ဘီရဉ္စ ကထံ ကတ္တာ၊ နော စဋ္ဌာနေ နိယောဇကောတိ?။

ဧဝမာဒိဂုဏသမန္နာဂတံ ဧကန္တေန ဟိတေသိံ ဝုဋ္ဌိပက္ခေ ဋ္ဌိတံ ကလ္လာဏမိတ္တံ။

၁-သုသံဝိဟိတာရက္ခော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-မုဒုကတသန္တာနေဟိ (ဣ၊က) ၃-အံ ၂-၄၂၂-ပိဋ္ဌေ။

"Mamaṁ hi Ānanda kalyāṇamittaṁ āgamma jātidhammā sattā jātiyā parimuccantī"ti[1] ādivacanato pana Sammāsambuddhoyeva sabbākārasampanno kalyāṇamitto. Tasmā tasmiṁ sati tasseva Bhagavato santike gahitakammaṭṭhānaṁ sugahitaṁ hoti. Parinibbute pana tasmiṁ asītiyā mahāsāvakesu yo dharati, tassa santike gahetuṁ vaṭṭati. Tasmiṁ asati yaṁ kammaṭṭhānaṁ gahetukāmo hoti, tasseva vasena catukkapañcakajjhānāni nibbattetvā jhānapadaṭṭhānaṁ vipassanaṁ vaḍḍhetvā āsavakkhayappattassa[2] khīṇāsavassa santike gahetabbaṁ.

Kiṁ pana khīṇāsavo ahaṁ khīṇāsavoti attānaṁ pakāsetīti? Kiṁ vattabbaṁ, kārakabhāvaṁ hi jānitvā pakāseti. Nanu Assaguttatthero [3]āraddhakammaṭṭhānassa bhikkhuno "kammaṭṭhānakārako ayan"ti[3] jānitvā ākāse cammakhaṇḍaṁ paññāpetvā tattha pallaṅkena nisinno kammaṭṭhānaṁ kathesīti.

Tasmā sace khīṇāsavaṁ labhati, iccetaṁ kusalaṁ, no ce labhati, anāgāmisakadāgāmi sotāpannajhānalābhīputhujjana tipiṭakadharadvipiṭakadhara-ekapiṭakadharesu purimassa purimassa santike. Ekapiṭakadharepi asati yassa ekasaṅgītipi Aṭṭhakathāya saddhiṁ paguṇā, ayañca lajjī hoti, tassa santike gahetabbaṁ. Evarūpo hi tantidharo vaṁsānurakkhako paveṇīpālako ācariyo ācariyamatikova hoti, na attanomatiko hoti. Teneva porāṇakattherā "lajjī rakkhissati lajjī rakkhissatī"ti tikkhattuṁ āhaṁsu.

Pubbe vuttakhīṇāsavādayo cettha attanā adhigatamaggameva ācikkhanti. Bahussuto pana taṁ taṁ ācariyaṁ upasaṅkamitvā uggahaparipucchānaṁ visodhitattā ito cito ca suttañca kāraṇañca sallakkhetvā sappāyāsappāyaṁ yojetvā gahanaṭṭhāne gacchanto mahāhatthī viya mahāmaggaṁ dassento kammaṭṭhānaṁ kathessati. Tasmā evarūpaṁ kammaṭṭhānadāyakaṁ kalyāṇamittaṁ upasaṅkamitvā tassa vattapaṭipattiṁ katvā kammaṭṭhānaṁ gahetabbaṁ.

1. Saṁ 1. 88; Saṁ 3. 3 piṭṭhesu.
2. Āsavakkhayaṁ pattassa (Sī, I)
3-3. "Āraddhaṁ imassa bhikkhuno kammaṭṭhānaṁ, kārako ayan"ti (Sī, Syā)

''မယံ ဟိ အာနန္ဒ ကလ္យာဏမိတ္တံ အာဂမ္ဗ ဇာတိဓမ္မာ သတ္တာ ဇာတိယာ ပရိမုစ္စန္တိ''တိ[1] အာဒိဝစနတော ပန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါယေဝ သဗ္ဗာကာရသမ္ပန္နော ကလ္យာဏမိတ္တော။ တသ္မာ တသ္မိံ သတိ တဿေဝ ဘဂဝတော သန္တိကေ ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနံ သုဂဟိတံ ဟောတိ။ ပရိနိဗ္ဗုတေ ပန တသ္မိံ အသီတိယာ မဟာသာဝကေသု ယော ဓရတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ တသ္မိံ အသတိ ယံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတုကာမော ဟောတိ၊ တဿေဝ ဝသေန စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနာနိ နိဗ္ဗတ္တေတ္ဝာ ဈာနပဒဋ္ဌာနံ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတ္ဝာ အာသဝက္ခယပ္ပတ္တဿ[၂] ခီဏာသဝဿ သန္တိကေ ဂဟေတဗ္ဗံ။

ကိံ ပန ခီဏာသဝေါ အဟံ ခီဏာသဝေါတိ အတ္တာနံ ပကာသေတီတိ? ကိံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ကာရကဘာဝံ ဟိ ဇာနိတ္ဝာ ပကာသေတိ။ နနု အဿဂုတ္တတ္ထေရော [2]အာရဒ္ဓကမ္မဋ္ဌာနဿ ဘိက္ခုနော "ကမ္မဋ္ဌာနကာရကော အယ"န္တိ[3] ဇာနိတ္ဝာ အာကာသေ စမ္မခဏ္ဍံ ပညာပေတ္ဝာ တတ္ထ ပလ္လင်္ကေန နိသိန္နော ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသီတိ။

တသ္မာ သစေ ခီဏာသဝံ လဘတိ၊ ဋ္ဌေတံ ကုသလံ၊ နော စေ လဘတိ၊ အနာဂါမိသကဒါဂါမိသောတာပန္နဈာနလာဘီပုထုဇ္ဇန တိပိဋကဓရေဒ္ဝိပိဋကဓရ-ဧကပိဋကဓရေသု ပုရိမဿ ပုရိမဿ သန္တိကေ။ ဧကပိဋကဓရေပိ အသတိ ယဿ ကေသဂိတိပိ အဋ္ဌကထာယ သဒ္ဓိံ ပဂုဏာ၊ အယဉ္စ လဇ္ဇီ ဟောတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဧဝရူပေါ ဟိ တန္တိဓရော ဝံသာနုရက္ခကော ပဝေဏီ-ပါလကော အာစရိယော အာစရိယမတိကောဝ ဟောတိ၊ န အတ္တနော-မတိကော ဟောတိ။ တေနေဝ ပေါရာဏာ ဝဒန္တိ "လဇ္ဇီ ရက္ခိဿတိ လဇ္ဇီ ရက္ခိဿတီ"တိ တိက္ခတ္တုံ အာဟံသု။

ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တခီဏာသဝါဒယော စေတ္ထ အတ္တနာ အဓိဂတမဂ္ဂမေဝ အာစိက္ခန္တိ။ ဗဟုဿုတော ပန တံ တံ အာစရိယံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာနံ ဝိသောဓိတတ္တာ ဇာတော စိတော စ သုတ္တဉ္စ ကာရဏဉ္စ သလ္လက္ခေတ္ဝာ သပ္ပါယာ-သပ္ပါယံ ယောဇေတ္ဝာ ဂဟနဋ္ဌာနေ ဂစ္ဆန္တော မဟာဟတ္ထိ ဝိယ မဟာမဂ္ဂံ ဒဿေန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေဿတိ။ တသ္မာ ဧဝရူပံ ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကံ ကလ္យာဏမိတ္တံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ တဿ ဝတ္တပဋိပတ္တိံ ကတ္ဝာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတဗ္ဗံ။

၁-သံ ၁-၈၈၊ သံ ၃-၃-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-အာသဝက္ခယံ ပတ္တဿ (သီ၊ ဋ္ဌ)
၃-၃-''အာရဒ္ဓံ ဣမဿ ဘိက္ခုနော ကမ္မဋ္ဌာနံ၊ ကာရကော အယ''န္တိ (သီ၊ သျာ)

Sace panetaṁ ekavihāreyeva labhati, iccetaṁ kusalaṁ, no ce labhati, yattha so vasati, tattha gantabbaṁ. Gacchantena ca na dhotamakkhitehi pādehi upāhanā ārūhitvā chattaṁ gahetvā telanāḷimadhuphāṇitādīni gāhāpetvā antevāsikaparivutena gantabbaṁ. Gamikavattaṁ pana pūretvā attano pattacīvaraṁ sayameva gahetvā antarāmagge yaṁ yaṁ vihāraṁ pavisati sabbattha vattapaṭipattiṁ kurumānena sallahukaparikkhārena paramasallekhavuttinā hutvā gantabbaṁ.

Taṁ vihāraṁ pavisantena antarāmaggeyeva dantakaṭṭhaṁ kappiyaṁ kārāpetvā gahetvā pavisitabbaṁ, na ca "muhuttaṁ vissametvā pādadhovanamakkhanādīni katvā ācariyassa santikaṁ gamissāmī"ti aññaṁ pariveṇaṁ pavisitabbaṁ. Kasmā? Sace hissa tatra ācariyassa visabhāgā bhikkhū bhaveyyuṁ, te āgamanakāraṇaṁ pucchitvā ācariyassa avaṇṇaṁ pakāsetvā "naṭṭhosi, sace tassa santikaṁ āgato"ti vippaṭisāraṁ uppādeyyuṁ, yena tatova paṭinivatteyya, tasmā ācariyassa vasanaṭṭhānaṁ pucchitvā ujukaṁ tattheva gantabbaṁ.

Sace ācariyo daharataro hoti, pattacīvarapaṭiggahaṇādīni na sāditabbāni. Sace vuḍḍhataro hoti, gantvā ācariyaṁ vanditvā ṭhātabbaṁ. "Nikkhipāvuso pattacīvaran"ti vuttena nikkhipitabbaṁ. "Pānīyaṁ pivā"ti vuttena sace icchati pātabbaṁ. "Pāde dhovāhī"ti vuttena na tāva pādā dhovitabbā. Sace hi ācariyena ābhataṁ udakaṁ bhaveyya, na sāruppaṁ siyā. "Dhovāhāvuso, na mayā ābhataṁ, aññehi ābhatan"ti vuttena pana yattha ācariyo na passati, evarūpe paṭicchanne vā okāse, abbhokāse vihārassāpi[1] vā ekamante nisīditvā pādā dhovitabbā.

Sace ācariyo telanāḷiṁ āharati uṭṭhahitvā ubhohi hatthehi sakkaccaṁ gahetabbā. Sace hi na gaṇheyya, "ayaṁ bhikkhu ito eva paṭṭhāya sambhogaṁ kopetī"ti ācariyassa aññathattaṁ bhaveyya. Gahetvā pana na āditova pādā makkhetabbā. Sace hi taṁ ācariyassa gattabbhañjanatelaṁ bhaveyya, na sāruppaṁ siyā. Tasmā sīsaṁ

1. Abbhokāsavihārassapi (Sī, I)

သစေ ပနေတံ ဧကဝိဟာရေယေဝ လဘတိ၊ ဇ္ဈေတံ ကုသလံ၊ နော စေ လဘတိ၊ ယတ္ထ သော ဝသတိ၊ တတ္ထ ဂန္တဗ္ဗံ။ ဂစ္ဆန္တေန စ န ဓောတမက္ခိတေဟိ ပါဒေဟိ ဥပါဟနာ အာရုဟိတ္ဝာ ဆတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ တေလနာဠိမဓုဖာဏိတာဒီနိ ဂါဟာပေတ္ဝာ အန္တေဝါသိကပရိဝုတေန ဂန္တဗ္ဗံ။ ဂမိကဝတ္တံ ပန ပူရေတ္ဝာ အတ္တနော ပတ္တစီဝရံ သယမေဝ ဂဟေတ္ဝာ အန္တရာမဂ္ဂေ ယံ ယံ ဝိဟာရံ ပဝိသတိ သဗ္ဗတ္ထ ဝတ္တပဋိပတ္တိံ ကုရုမာနေန သလ္လဟုကပရိက္ခာရေန ပရမသလ္လေခဝုတ္တိနာ ဟုတ္ဝာ ဂန္တဗ္ဗံ။

တံ ဝိဟာရံ ပဝိသန္တေန အန္တရာမဂ္ဂေယေဝ ဒန္တကဋ္ဌံ ကပ္ပိယံ ကာရာပေတ္ဝာ ဂဟေတ္ဝာ ပဝိသိတဗ္ဗံ၊ န စ "မုဟုတ္တံ ဝိဿမေတ္ဝာ ပါဒဓောဝနမက္ခနာဒီနိ ကတ္ဝာ အာစရိယဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမီ"တိ အညံ ပရိဝေဏံ ပဝိသိတဗ္ဗံ။ ကသ္မာ? သစေ ဟိဿ တတြ အာစရိယဿ ဝိသဘာဂါ ဘိက္ခူ ဘဝေယ္ယုံ၊ တေ အာဂမနကာရဏံ ပုစ္ဆိတ္ဝာ အာစရိယဿ အဝဏ္ဏံ ပကာသေတ္ဝာ "နဋ္ဌောသိ၊ သစေ တဿ သန္တိကံ အာဂတော"တိ ဝိပ္ပဋိသာရံ ဥပ္ပါဒေယ္ယုံ၊ ယေန တတောဝ ပဋိနိဝတ္တေယ္ယ။ တသ္မာ အာစရိယဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆိတ္ဝာ ဥဇုကံ တတ္ထေဝ ဂန္တဗ္ဗံ။

သစေ အာစရိယော ဒဟရတရော ဟောတိ၊ ပတ္တစီဝရပဋိဂ္ဂဟဏာဒီနိ န သာဒိတဗ္ဗာနိ။ သစေ ဝုဍ္ဎတရော ဟောတိ၊ ဂန္တ္ဝာ အာစရိယံ ဝန္ဒိတ္ဝာ ဌာတဗ္ဗံ။ "နိက္ခိပါဝုသော ပတ္တစီဝရ"န္တိ ဝုတ္တေန နိက္ခိပိတဗ္ဗံ။ "ပါနီယံ ပိဝါ"တိ ဝုတ္တေန သစေ ဣစ္ဆတိ ပါတဗ္ဗံ။ "ပါဒေ ဓောဝါဟီ"တိ ဝုတ္တေန န တာဝ ပါဒါ ဓောဝိတဗ္ဗာ။ သစေ ဟိ အာစရိယေန အာဘတံ ဥဒကံ ဘဝေယ္ယ၊ န သာရုပ္ပံ သိယာ။ "ဓောဝါဟာဝုသော၊ န မယာ အာဘတံ၊ အညေဟိ အာဘတ"န္တိ ဝုတ္တေန ပန ယတ္ထ အာစရိယော န ပဿတိ၊ ဝေရုပေ ပဋိစ္ဆန္နေ ဝါ ဩကာသေ, အဗ္ဘောကာသေ ဝိဟာရဿာပိ[2] ဝါ ကေမန္တေ နိသီဒိတ္ဝာ ပါဒါ ဓောဝိတဗ္ဗာ။

သစေ အာစရိယော တေလနာဠိံ အာဟရတိ ဥဋ္ဌဟိတ္ဝာ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ သက္ကစ္စံ ဂဟေတဗ္ဗာ။ သစေ ဟိ န ဂဏှေယ္ယ၊ "အယံ ဘိက္ခု ဇ္ဈတော ဧဝ ပဋ္ဌာယ သမ္ဖောဂံ ကောပေတီ"တိ အာစရိယဿ အညထတ္တံ ဘဝေယ္ယ။ ဂဟေတ္ဝာ ပန န အာဒိတောဝ ပါဒါ မက္ခေတဗ္ဗာ။ သစေ ဟိ တံ အာစရိယဿ ဂတ္တဘ္ဘဉ္ဇနတေလံ ဘဝေယ္ယ၊ န သာရုပ္ပံ သိယာ။ တသ္မာ သီသံ

၁-အဗ္ဘောကာသဝိဟာရဿာပိ (သီ၊ ဈ)

makkhetvā khandhādīni makkhetabbāni. “Sabbapārihāriyatelamidaṁ āvuso pādepi makkhehī”ti vuttena pana thokaṁ sīse katvā pāde makkhetvā “imaṁ telanāḷiṁ ṭhapemi bhante”ti vatvā ācariye gaṇhante dātabbā.

Āgatadivasato paṭṭhāya kammaṭṭhānaṁ me bhante kathetha iccevaṁ na vattabbaṁ. Dutiyadivasato pana paṭṭhāya sace ācariyassa pakati-upaṭṭhāko atthi, taṁ yācitvā vattaṁ kātabbaṁ. Sace yācitopi na deti, okāse laddheyeva kātabbaṁ. Karontena khuddakamajjhimamahantāni tīṇi dantakaṭṭhāni upanāmetabbāni. Sītaṁ uṇhanti duvidhaṁ mukhadhovana-udakañca nhānodakañca paṭiyādetabbaṁ. Tato yaṁ ācariyo tīṇi divasāni paribhuñjati, tādisameva niccaṁ upanāmetabbaṁ. Niyamaṁ akatvā yaṁ vā taṁ vā paribhuñjantassa yathāladdhaṁ upanāmetabbaṁ. Kiṁ bahunā vuttena, yaṁ taṁ Bhagavatā “antevāsikena bhikkhave ācariyamhi sammā vattitabbaṁ. Tatrāyaṁ sammā vattanā, kālasseva uṭṭhāya upāhanā omuñcitvā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā dantakaṭṭhaṁ dātabbaṁ. Mukhodakaṁ dātabbaṁ. Āsanaṁ paññapetabbaṁ. Sace yāgu hoti, bhājanaṁ dhovitvā yāgu upanāmetabbā”ti[1] ādikaṁ Khandhake sammā vattaṁ paññattaṁ, taṁ sabbampi kātabbaṁ.

Evaṁ vattasampattiyā garuṁ ārādhayamānena sāyaṁ vanditvā yāhīti vissajjitena gantabbaṁ, yadā so kissāgatosīti pucchati, tadā āgamanakāraṇaṁ kathetabbaṁ. Sace so neva pucchati, vattaṁ pana sādiyati, dasāhe vā pakkhe vā vītivatte ekadivasaṁ vissajjitenāpi agantvā okāsaṁ kāretvā āgamanakāraṇaṁ ārocetabbaṁ. Akāle vā gantvā kimatthamāgatosīti puṭṭhena ārocetabbaṁ. Sace so pātova āgacchāti vadati, pātova gantabbaṁ.

Sace panassa tāya velāya pittābādhena vā kucchi pariḍayhati, aggimandatāya vā bhattaṁ na jīrati, añño vā koci rogo bādhati, taṁ yathābhūtaṁ āvikatvā[2] attano sappāyavelaṁ ārocetvā tāya velāya upasaṅkamitabbaṁ. Asappāyavelāya hi vuccamānampi kammaṭṭhānaṁ na sakkā hoti manasikātunti. Ayaṁ kammaṭṭhānadāyakaṁ kalyāṇamittaṁ upasaṅkamitvāti ettha vitthāro.

1. Vi 3. 77 piṭṭhe.
2. Āvī katvā (Syā, Ka)

မက္ခေတွာ ခန္ဓာဒိနိ မက္ခေတဗ္ဗာနိ။ “သဗ္ဗပါရိဟာရိယတေလမိဒံ အာဝုသော ပါဒေပိ မက္ခေဟီ”တိ ဝုတ္တေန ပန ထောကံ သီသေ ကတွာ ပါဒေ မက္ခေတွာ “ဣမံ တေလနာဠိံ ဌပေမိ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ အာစရိယေ ဂဏှန္တေ ဒါတဗ္ဗာ။

အာဂတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ မေ ဘန္တေ ကထေထ ဣစ္စေဝံ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဒုတိယဒိဝသတော ပန ပဋ္ဌာယ သစေ အာစရိယဿ ပကတိဥပဋ္ဌာကော အတ္ထိ၊ တံ ယာစိတွာ ဝတ္တံ ကာတဗ္ဗံ။ သစေ ယာစိတောပိ န ဒေတိ၊ ဩကာသေ လဒ္ဓေယေဝ ကာတဗ္ဗံ။ ကရောန္တေန ခုဒ္ဒကမဇ္ဈိမမဟန္တာနိ တီဏိ ဒန္တကဋ္ဌာနိ ဥပနာမေတဗ္ဗာနိ။ သီတံ ဥဏှန္တိ ဒုဝိဓံ မုခဓောဝနဥဒကဉ္စ နှာနောဒကဉ္စ ပဋိယာဒေတဗ္ဗံ။ တတော ယံ အာစရိယော တီဏိ ဒိဝသာနိ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ တာဒိသမေဝ နိစ္စံ ဥပနာမေတဗ္ဗံ။ နိယမံ အကတွာ ယံ ဝါ တံ ဝါ ပရိဘုဉ္ဇန္တဿ ယထာလဒ္ဓံ ဥပနာမေတဗ္ဗံ။ ကိံ ဗဟုနာ ဝုတ္တေန၊ ယံ တံ ဘဂဝတာ “အန္တေဝါသိကေန ဘိက္ခဝေ အာစရိယမှိ သမ္မာ ဝတ္တိတဗ္ဗံ။ တတြာယံ သမ္မာ ဝတ္တနာ၊ ကာလဿေဝ ဥဋ္ဌာယ ဥပါဟနာ ဩမုဉ္စိတွာ ဧကံသံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကရိတွာ ဒန္တကဋ္ဌံ ဒါတဗ္ဗံ။ မုခောဒကံ ဒါတဗ္ဗံ။ အာသနံ ပညပေတဗ္ဗံ။ သစေ ယာဂု ဟောတိ၊ ဘာဇနံ ဓောဝိတွာ ယာဂု ဥပနာမေတဗ္ဗာ”တိ[1] အာဒိကံ ခန္ဓကေ သမ္မာ ဝတ္တံ ပညတ္တံ၊ တံ သမ္မဒေဝ ကာတဗ္ဗံ။

ဧဝံ ဝတ္တသမ္ပတ္တိယာ ဂရုံ အာရာဓယမာနေန သာယံ ဝန္ဒိတွာ ယာဟီတိ ဝိဿဇ္ဇိတေန ဂန္တဗ္ဗံ၊ ယဒါ သော ကိဿာဂတောသီတိ ပုစ္ဆတိ၊ တဒါ အာဂမနကာရဏံ ကထေတဗ္ဗံ။ သစေ သော နေဝ ပုစ္ဆတိ၊ ဝတ္တံ ပန သာဒိယတိ၊ ဒသာဟေ ဝါ ပက္ခေ ဝါ ဝီတိဝတ္တေ ကေဒိဝသံ ဝိဿဇ္ဇိတေနာပိ အဂန္ဆာ ဩကာသံ ကာရေတွာ အာဂမနကာရဏံ အာရောစေတဗ္ဗံ။ အကာလေ ဝါ ဂန္ဆာ ကိမတ္ထမာဂတောသီတိ ပုဋ္ဌေန အာရောစေတဗ္ဗံ။ သစေ သော ပါတောဝ အာဂန္ဆာတိ ဝဒတိ၊ ပါတောဝ ဂန္တဗ္ဗံ။

သစေ ပနဿ တာယ ဝေလာယ ဝိတ္တာဗာဓေန ဝါ ကုစ္ဆိ ပရိဍယှတိ၊ အဂ္ဂိမန္ဒတာယ ဝါ ဘတ္တံ န ဇီရတိ၊ အညော ဝါ ကောစိ ရောဂေါ ဗာဓတိ၊ တံ ယထာဘူတံ အာဝိကတွာ[2] အတ္တနော သပ္ပါယဝေလံ အာရောစေတွာ တာယ ဝေလာယ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗံ။ အသပ္ပါယဝေလာယ ဟိ ဝုစ္စမာနမ္ပိ ကမ္မဋ္ဌာနံ န သက္ကာ ဟောတိ မနသိကာတုန္တိ။ အယံ ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကံ ကလ္လာဏမိတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာတိ ဣတ္ထေ ဝိတ္ထာရော။

၁-ဝိ ၃-၇၇-ပိဋ္ဌေ။
၂-အာဝီ ကတွာ (သျာ၊က)

Cariyāvaṇṇanā

43. Idāni attano cariyānukūlanti ettha **cariyā**ti cha cariyā rāgacariyā, dosacariyā, mohacariyā, saddhācariyā, buddhicariyā, vitakkacariyāti. Keci pana rāgādīnaṁ saṁsaggasannipātavasena aparāpi catasso, tathā saddhādīnanti imāhi aṭṭhahi saddhiṁ cuddasa icchanti. Evaṁ pana bhede vuccamāne rāgādīnaṁ saddhādīhipi saṁsaggaṁ katvā anekā cariyā honti, tasmā saṅkhepena chaḷeva cariyā veditabbā. Cariyā, pakati, ussannatāti atthato ekaṁ. Tāsaṁ vasena chaḷeva puggalā honti rāgacarito, dosacarito, mohacarito, saddhācarito, buddhicarito, vitakkacaritoti.

Tattha yasmā rāgacaritassa kusalappavattisamaye saddhā balavatī hoti, rāgassa āsannaguṇattā. Yathā hi akusalapakkhe rāgo siniddho nātilūkho, evaṁ kusalapakkhe saddhā. Yathā rāgo vatthukāme pariyesati, evaṁ saddhā sīlādiguṇe. Yathā rāgo ahitaṁ na pariccajati, evaṁ saddhā hi taṁ na pariccajati, tasmā rāgacaritassa saddhācarito sabhāgo.

Yasmā pana dosacaritassa kusalappavattisamaye paññā balavatī hoti, dosassa āsannaguṇattā. Yathā hi akusalapakkhe doso nissineho[1] na ārammaṇaṁ allīyati, evaṁ kusalapakkhe paññā. Yathā ca doso abhūtampi[2] dosameva pariyesati, evaṁ paññā bhūtaṁ dosameva. Yathā doso sattaparivajjanākārena pavattati, evaṁ paññā saṅkhāraparivajjanākārena, tasmā dosacaritassa buddhicarito sabhāgo.

Yasmā pana mohacaritassa anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya vāyamamānassa yebhuyyena antarāyakarā vitakkā uppajjanti, mohassa āsannalakkhaṇattā. Yathā hi moho paribyākulatāya anavaṭṭhito, evaṁ vitakko nānappakāravitakkanatāya. Yathā ca moho apariyogāhaṇatāya cañcalo. Tathā vitakko lahuparikappanatāya. Tasmā mohacaritassa vitakkacarito sabhāgoti.

Apare taṇhāmānadiṭṭhivasena aparāpi tisso cariyā vadanti. Tattha taṇhā rāgoyeva, māno ca taṁsampayuttoti tadubhayaṁ rāgacariyaṁ

1. Asiniddho (I), siniddho (Ka)
2. Abhūtaṁ (I, Ka)

စရိယာဝဏ္ဏနာ

၄၃။ ဣဒါနိ အတ္တနော စရိယာနုကူလန္တိ ဣတ္ထေ **စရိယာ**တိ ဆ စရိယာ ရာဂစရိယာ, ဒေါသစရိယာ, မောဟစရိယာ, သဒ္ဓါစရိယာ, ဗုဒ္ဓိစရိယာ, ဝိတက္ကစရိယာတိ။ ကေစိ ပန ရာဂါဒီနံ သံသဋ္ဌသန္နိပါတဝသေန အပရာပိ စတဿော၊ တထာ သဒ္ဓါဒီနန္တိ ဣမာဟိ အဋ္ဌဟိ သဒ္ဒိံ စုဒ္ဒသ ဣစ္ဆန္တိ။ ဧဝံ ပန ဘေဒေ ဝုစ္စမာနေ ရာဂါဒီနံ သဒ္ဓါဒီဟိပိ သံသဋ္ဌံ ကတ္ဝာ အနေကာ စရိယာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ သင်္ခေပေန ဆဒ္ဓေဝ စရိယာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စရိယာ, ပကတိ, ဥဿန္နတာတိ အတ္ထတော ဧကံ။ တာသံ ဝသေန ဆဒ္ဓေဝ ပုဂ္ဂလာ ဟောန္တိ ရာဂစရိတော, ဒေါသစရိတော, မောဟစရိတော, သဒ္ဓါစရိတော, ဗုဒ္ဓိ-စရိတော, ဝိတက္ကစရိတောတိ။

တတ္ထ ယသ္မာ ရာဂစရိတဿ ကုသလပ္ပဝတ္တိသမယေ သဒ္ဓါ ဗလဝတီ ဟောတိ၊ ရာဂဿ အာသန္နဂုဏတ္တာ။ ယထာ ဟိ အကုသလပက္ခေ ရာဂေါ သိနိဒ္ဓော နာတိလူခေါ၊ ဧဝံ ကုသလပက္ခေ သဒ္ဓါ။ ယထာ ရာဂေါ ဝတ္ထုကာမေ ပရိယေသတိ၊ ဧဝံ သဒ္ဓါ သီလာဒိဂုဏေ။ ယထာ ရာဂေါ အဟိတံ န ပရိစ္စဇတိ၊ ဧဝံ သဒ္ဓါ ဟိတံ န ပရိစ္စဇတိ၊ တသ္မာ ရာဂစရိတဿ သဒ္ဓါစရိတော သဘာဂေါ။

ယသ္မာ ပန ဒေါသစရိတဿ ကုသလပ္ပဝတ္တိသမယေ ပညာ ဗလဝတီ ဟောတိ၊ ဒေါသဿ အာသန္နဂုဏတ္တာ။ ယထာ ဟိ အကုသလပက္ခေ ဒေါသော နိဿိနေဟော[1] န အာရမ္မဏံ အလ္လီယတိ၊ ဧဝံ ကုသလပက္ခေ ပညာ။ ယထာ စ ဒေါသော အဘူတမ္ပိ[2] ဒေါသမေဝ ပရိယေသတိ၊ ဧဝံ ပညာ ဘူတံ ဒေါသမေဝ။ ယထာ ဒေါသော သတ္တပရိဝဇ္ဇနာကာရေန ပဝတ္တတိ၊ ဧဝံ ပညာ သင်္ခါရပရိဝဇ္ဇနာ-ကာရေန၊ တသ္မာ ဒေါသစရိတဿ ဗုဒ္ဓိစရိတော သဘာဂေါ။

ယသ္မာ ပန မောဟစရိတဿ အနုပ္ပန္နာနံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဥပ္ပါဒါယ ဝါယမမာနဿ ယေဘုယ္ယေန အန္တရာယကရာ ဝိတက္ကာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ မောဟဿ အာသန္နလက္ခဏတ္တာ။ ယထာ ဟိ မောဟော ပရိဂ္ဂါကုလတာယ အနဝဋ္ဌိတော၊ ဧဝံ ဝိတက္ကော နာနပ္ပကာရဝိတက္ကနတာယ။ ယထာ စ မောဟော အပရိ-ယောဂါဟဏတာယ စဉ္စလော။ တထာ ဝိတက္ကော လဟုပရိကပ္ပနတာယ၊ တသ္မာ မောဟစရိတဿ ဝိတက္ကစရိတော သဘာဂေါတိ။

အပရေ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဝသေန အပရာပိ တိဿော စရိယာ ဝဒန္တိ။ တတ္ထ တဏှာ ရာဂေါယေဝ၊ မာနော စ တံသမ္ပယုတ္တောတိ တဒုဘယံ ရာဂစရိယံ

၁-အသိနိဒ္ဓေါ (ဋ္ဌ)၊ သိနိဒ္ဓေါ (က)
၂-အဘူတံ (ဋ္ဌ၊က)

nātivattati. Mohanidānattā ca diṭṭhiyā diṭṭhicariyā mohacariyameva anupatati.

44. Tā panetā cariyā kinnidānā. Kathañca jānitabbaṁ[1] "ayaṁ puggalo ragacarito, ayaṁ puggalo dosādīsu aññataracarito"ti. Kiṁ caritassa puggalassa kiṁ sappāyanti.

Tatra purimā tāva tisso cariyā pubbāciṇṇanidānā, dhātudosanidānā cāti ekaccevadanti. Pubbe kira iṭṭhappayogasubhakammabahulo rāgacarito hoti, saggā vā cavitvā idhūpapanno. Pubbe chedanavadhabandhanaverakammabahulo dosacarito hoti, nirayanāgayonīhi vā cavitvā idhūpapanno. Pubbe majjapānabahulo sutaparipucchāvihīno ca mohacarito hoti, tiracchānayoniyā vā cavitvā idhūpapannoti evaṁ pubbāciṇṇanidānāti vadanti. Dvinnaṁ pana dhātūnaṁ ussannattā puggalo mohacarito hoti pathavīdhātuyā ca āpodhātuyā ca. Itarāsaṁ dvinnaṁ ussannattā dosacarito. Sabbāsaṁ samattā pana rāgacaritoti. Dosesu ca semhādhiko rāgacarito hoti. Vātādhiko mohacarito. Semhādhiko vā mohacarito. Vātādhiko rāgacaritoti evaṁ dhātudosanidānāti vadanti.

Tattha yasmā pubbe iṭṭhappayogasubhakammabahulāpi[2] saggā cavitvā idhūpapannāpi[3] ca na sabbe rāgacaritāyeva honti, na itare vā dosamohacaritā. Evaṁ dhātūnañca yathāvutteneva nayena ussadaniyamo nāma natthi. Dosaniyame ca rāgamohadvayameva vuttaṁ, tampi ca pubbāparaviruddhameva. Saddhācariyādīsu ca ekissāpi nidānaṁ na vuttameva. Tasmā sabbametaṁ aparicchinnavacanaṁ.

Ayaṁ panettha Aṭṭhakathācariyānaṁ matānusārena vinicchayo, vuttañhetaṁ ussadakittane[4] "ime sattā pubbahetuniyāmena lobhussadā dosussadā mohussadā alobhussadā adosussadā amohussadā ca honti.

1. Jānitabbā (Ka)
2. Bahulopi (Ka)
3. Idhūpapannopi (Ka)
4. Abhi Ṭṭha 1. 308; Ma Ṭṭha 2. 260 piṭṭhesu.

နာတိဝတ္တတိ။ မောဟနိဒါနတ္ထာ စ ဒိဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌစရိယာ မောဟစရိယမေဝ အနုပတတိ။

၄၄။ တာ ပနေတာ စရိယာ ကိန္နိဒါနာ။ ကထဉ္စ ဇာနိတဗ္ဗံ[1] "အယံ ပုဂ္ဂလော ရာဂစရိတော၊ အယံ ပုဂ္ဂလော ဒေါသာဒီသု အညတရစရိတော"တိ။ ကိံ စရိတဿ ပုဂ္ဂလဿ ကိံ သပ္ပါယန္တိ။

တတြ ပုရိမာ တာဝ တိဿော စရိယာ ပုဗ္ဗာစိဏ္ဏနိဒါနာ, ဓာတုဒောသနိဒါနာ စာတိ ကေစ္စေဝဒန္တိ။ ပုဗ္ဗေ ကိရ ဋ္ဌဉ္စပ္ပယောဂသုဘကမ္မဗဟုလော ရာဂစရိတော ဟောတိ၊ သဂ္ဂါ ဝါ စဝိတ္ဝာ ဣဓူပပန္နော။ ပုဗ္ဗေ ဆေဒနဝဓဗန္ဓနဝေရကမ္မဗဟုလော ဒောသစရိတော ဟောတိ၊ နိရယနာဂယောနီဟိ ဝါ စဝိတ္ဝာ ဣဓူပပန္နော။ ပုဗ္ဗေ မဇ္ဇပါနဗဟုလော သုတပရိပုစ္ဆာဝိဟီနော စ မောဟစရိတော ဟောတိ၊ တိရစ္ဆာနယောနိယာ ဝါ စဝိတ္ဝာ ဣဓူပပန္နောတိ ဧဝံ ပုဗ္ဗာစိဏ္ဏနိဒါနာတိ ဝဒန္တိ။ ဒ္ဝိန္နံ ပန ဓာတူနံ ဥဿန္နတ္တာ ပုဂ္ဂလော မောဟစရိတော ဟောတိ ပထဝီဓာတုယာ စ အာပေါဓာတုယာ စ။ ဣတရာသံ ဒ္ဝိန္နံ ဥဿန္နတ္တာ ဒောသစရိတော။ သဗ္ဗာသံ သမတ္တာ ပန ရာဂစရိတောတိ။ ဒောသေသု စ သေမှာဓိကော ရာဂစရိတော ဟောတိ။ ဝါတာဓိကော မောဟစရိတော။ သေမှာဓိကော ဝါ မောဟစရိတော။ ဝါတာဓိကော ရာဂစရိတောတိ ဧဝံ ဓာတုဒောသနိဒါနာတိ ဝဒန္တိ။

တတ္ထ ယသ္မာ ပုဗ္ဗေ ဋ္ဌဉ္စပ္ပယောဂသုဘကမ္မဗဟုလာပိ[2] သဂ္ဂါ စဝိတ္ဝာ ဣဓူပပန္နာပိ[3] စ န သဗ္ဗေ ရာဂစရိတာယေဝ ဟောန္တိ၊ န ဣတရေ ဝါ ဒောသမောဟစရိတာ။ ဧဝံ ဓာတူနဉ္စ ယထာဝုတ္တေနေဝ နယေန ဥဿဒနိယမော နာမ နတ္ထိ။ ဒောသနိယမေ စ ရာဂမောဟဒ္ဝယမေဝ ဝုတ္တံ၊ တမ္ပိ စ ပုဗ္ဗာပရဝိရုဒ္ဓမေဝ။ သဒ္ဓါစရိယာဒီသု စ ကေသဉ္စိ နိဒါနံ န ဝုတ္တမေဝ။ တသ္မာ သဗ္ဗမေတံ အပရိစ္ဆိန္နဝစနံ။

အယံ ပနေတ္ထ အဋ္ဌကထာစရိယာနံ မတာနုသာရေန ဝိနိစ္ဆယော၊ ဝုတ္တဉ္ဧတံ ဥဿဒကိတ္တနေ[4] "ဣမေ သတ္တာ ပုဗ္ဗဟေတုနိယာမေန လောဘုဿဒါ ဒောသုဿဒါ မောဟုဿဒါ အလောဘုဿဒါ အဒောသုဿဒါ အမောဟုဿဒါ စ ဟောန္တိ။

၁-ဇာနိတဗ္ဗာ (က)
၂-ဗဟုလောပိ (က)
၃-ဣဓူပပန္နောပိ (က)
၄-အဘိ ဋ ၁-၃၀၈၊ မ ဋ ၂-၂၆၀-ပိဋ္ဌေသု။

Yassa hi kammāyūhanakkhaṇe lobho balavā hoti alobho mando, adosāmohā balavanto dosamohā mandā, tassa mando alobho lobhaṁ pariyādātuṁ na sakkoti. Adosāmohā pana balavanto dosamohe pariyādātuṁ sakkoti. Tasmā so tena kammena dinnapaṭisandhivasena nibbatto luddho hoti sukhasīlo akkodhano paññavā vajirūpamañāṇo. (1)

Yassa pana kammāyūhanakkhaṇe lobhadosā balavanto honti alobhādosā mandā, amoho balavā[1] moho mando, so purimanayeneva luddho ceva hoti duṭṭho ca. Paññavā pana hoti vajirūpama ñāṇo Dattābhayatthero viya. (2)

Yassa[2] kammāyūhanakkhaṇe lobhādosamohā balavanto honti itare mandā, so purimanayeneva luddho ceva hoti dandho ca, sīlako[3] pana hoti akkodhano (Bākulatthero viya)[4]. (3)

Tathā yassa kammāyūhanakkhaṇe tayopi lobhadosamohā balavanto honti alobhādayo mandā, so purimanayeneva luddho ceva hoti duṭṭho ca mūḷho ca. (4)

Yassa pana[5] kammāyūhanakkhaṇe alobhadosamohā balavanto honti itare mandā, so purimanayeneva aluddho appakileso hoti dibbārammaṇampi disvā niccalo, duṭṭho pana hoti dandhapañño ca. (1)

Yassa pana kammāyūhanakkhaṇe alobhādosamohā balavanto honti itare mandā, so purimanayeneva aluddho ceva hoti aduṭṭho sīlako ca, dandho pana hoti. (2)

Tathā yassa kammāyūhanakkhaṇe alobhadosāmohā balavanto honti itare mandā, so purimanayeneva aluddho ceva hoti paññavā ca, duṭṭho ca pana hoti kodhano. (3)

---

1. Amoho balavā (Abhi Ṭīha 1; Ma Ṭīha 2)
2. Yassa pana (Ka)
3. Sukhasīlako (Abhi Ṭīha 1; Ma Ṭīha 2)
4. (Bāhulatthero viya) (I), Sī-Syāsu pana ayaṁ upamā natthi.
5. Yassa (Ka)

ယဿ ဟိ ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ လောဘော ဗလဝါ ဟောတိ အလောဘော မန္ဒော၊ အဒေါသာမောဟာ ဗလဝန္တော ဒေါသမောဟာ မန္ဒာ၊ တဿ မန္ဒော အလောဘော လောဘံ ပရိယာဒါတုံ န သက္ကောတိ။ အဒေါသာမောဟာ ပန ဗလဝန္တော ဒေါသမောဟေ ပရိယာဒါတုံ သက္ကောတိ။ တသ္မာ သော တေန ကမ္မေန ဒိန္နပဋိသန္ဓိဝသေန နိဗ္ဗတ္တော လုဒ္ဓေါ ဟောတိ သုခသီလော အက္ကောဓနော ပညဝါ ဝဇိရူပမဉာဏော။ (၁)

ယဿ ပန ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ လောဘဒေါသာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ အလောဘာဒေါသာ မန္ဒာ၊ အမောဟော ဗလဝါ[၁] မောဟော မန္ဒော၊ သော ပုရိမနယေနေဝ လုဒ္ဓေါ စေဝ ဟောတိ ဒုဋ္ဌော စ။ ပညဝါ ပန ဟောတိ ဝဇိရူပမဉာဏော ဒတ္တာဘယတ္ထေရော ဝိယ။ (၂)

ယဿ[၂] ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ လောဘာဒေါသမောဟာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ ဇုတရေ မန္ဒာ၊ သော ပုရိမနယေနေဝ လုဒ္ဓေါ စေဝ ဟောတိ ဒန္ဓော စ၊ သီလကော[၃] ပန ဟောတိ အက္ကောဓနော (ဗာကုလတ္ထေရော ဝိယ)[၄]။ (၃)

တထာ ယဿ ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ တယောပိ လောဘဒေါသမောဟာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ အလောဘာဒယော မန္ဒာ၊ သော ပုရိမနယေနေဝ လုဒ္ဓေါ စေဝ ဟောတိ ဒုဋ္ဌော စ မူဠှော စ။ (၄)

ယဿ ပန[၅] ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ အလောဘာဒေါသမောဟာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ ဇုတရေ မန္ဒာ၊ သော ပုရိမနယေနေဝ အလုဒ္ဓေါ အပ္ပကိလေသော ဟောတိ ဒိဗ္ဗာရမ္မဏမ္ပိ ဒိသ္ဝာ နိစ္စလော၊ ဒုဋ္ဌော ပန ဟောတိ ဒန္ဓပညော စ။ (၁)

ယဿ ပန ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ အလောဘာဒေါသမောဟာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ ဇုတရေ မန္ဒာ၊ သော ပုရိမနယေနေဝ အလုဒ္ဓေါ စေဝ ဟောတိ အဒုဋ္ဌော သီလကော စ၊ ဒန္ဓော ပန ဟောတိ။ (၂)

တထာ ယဿ ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ အလောဘဒေါသာမောဟာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ ဇုတရေ မန္ဒာ၊ သော ပုရိမနယေနေဝ အလုဒ္ဓေါ စေဝ ဟောတိ ပညဝါ စ၊ ဒုဋ္ဌော စ ပန ဟောတိ ကောဓနော။ (၃)

၁-အမောဟော ဗလဝါ (အဘိ ဋ္ဌ ၁၊ မ ဋ္ဌ ၂) ၂-ယဿ ပန (က) ၃-သုခသီလကော (အဘိ ဋ္ဌ ၁၊မ ဋ္ဌ ၂)
၄-(ဗာဟုလတ္ထေရော ဝိယ) (ဇ)၊ သီ-ဿျာသု ပန အယံ ဥပမာ နတ္ထိ။ ၅-ယဿ (က)

Yassa pana[1] kammāyūhanakkhaṇe tayopi alobhādosāmohā balavanto honti lobhādayo mandā, so purimanayeneva Mahāsaṅgharakkhitatthero viya aluddho aduṭṭho paññavā ca hotī”ti. (4)

Ettha ca yo luddhoti vutto, ayaṁ rāgacarito. Duṭṭhadandhā dosamohacaritā. Paññavā buddhicarito. Aluddha-aduṭṭhā pasannapakatitāya saddhācaritā. Yathā vā amohaparivārena kammunā nibbatto buddhicarito, evaṁ balavasaddhāparivārena kammunā nibbatto saddhācarito. Kāmavitakkādiparivārena kammunā nibbatto vitakkacarito. Lobhādinā vomissaparivārena kammunā nibbatto vomissacaritoti. Evaṁ lobhādīsu aññataraññataraparivāraṁ paṭisandhijanakaṁ kammaṁ cariyānaṁ nidānanti veditabbaṁ.

45. Yaṁ pana vuttaṁ kathañca jānitabbaṁ ayaṁ puggalo rāgacaritotiādi. Tatrāyaṁ nayo.

Iriyāpathato kiccā, bhojanā dassanādito.
Dhammappavattito ceva, cariyāyo vibhāvayeti.

Tattha **iriyāpathato**ti rāgacarito hi pakatigamanena gacchanto cāturiyena gacchati, saṇikaṁ pādaṁ nikkhipati, samaṁ nikkhipati, samaṁ uddharati, ukkuṭikañcassa padaṁ hoti. Dosacarito pādaggehi khaṇanto viya gacchati, sahasā pādaṁ nikkhipati, sahasā uddharati, anukaḍḍhitañcassa padaṁ hoti. Mohacarito paribyākulāya gatiyā gacchati, chambhito viya padaṁ nikkhipati, chambhito viya uddharati, sahasānupīḷitañcassa padaṁ hoti. Vuttampi cetaṁ Māgaṇḍiya[2]suttuppattiyaṁ—

“Rattassa hi ukkuṭikaṁ padaṁ bhave,
Duṭṭhassa hoti anukaḍḍhitaṁ padaṁ[3].
Mūḷhassa hoti[4] sahasānupīḷitaṁ,
Vivaṭṭacchadassa idamīdisaṁ[5] padan”ti[6].

1. Tathā yassa (Sī, I, Ka)
2. Māgandiya (Sī, I) Māgandhiya (Ka)
3. Padaṁ anukaḍḍhitaṁ (Ka)
4. Mūḷhassa padaṁ (Ka)
5. Vivattacchaddassidamīdisaṁ (Sī)
6. Suttanipātaṭṭhakathāyaṁ.

ယဿ ပန[1] ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ တယောပိ အလောဘာဒေါသာမောဟာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ လောဘာဒယော မန္ဒာ၊ သော ပုရိမနယေနေဝ မဟာသံဃရက္ခိတတ္ထေရော ဝိယ အလုဒ္ဓေါ အဒုဋ္ဌော ပညဝါ စ ဟောတီ”တိ။ (၄)

ဣတ္ထေ စ ယော လုဒ္ဓေါတိ ဝုတ္တော၊ အယံ ရာဂစရိတော။ ဒုဋ္ဌဒန္ဓာ ဒေါသမောဟစရိတာ။ ပညဝါ ဗုဒ္ဓိစရိတော။ အလုဒ္ဓအဒုဋ္ဌာ ပသန္နပကတိတာယ သဒ္ဓါစရိတာ။ ယထာ ဝါ အမောဟပရိဝါရေန ကမ္မုနာ နိဗ္ဗတ္တော ဗုဒ္ဓိစရိတော၊ ဧဝံ ဗလဝသဒ္ဓါပရိဝါရေန ကမ္မုနာ နိဗ္ဗတ္တော သဒ္ဓါစရိတော။ ကာမဝိတက္ကာဒိပရိဝါရေန ကမ္မုနာ နိဗ္ဗတ္တော ဝိတက္ကစရိတော။ လောဘာဒိနာ ဝေါမိဿပရိဝါရေန ကမ္မုနာ နိဗ္ဗတ္တော ဝေါမိဿစရိတောတိ။ ဧဝံ လောဘာဒိသု အညတရညတရပရိဝါရံ ပဋိသန္ဓိဇနကံ ကမ္မံ စရိယာနံ နိဒါနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၄၅။ ယံ ပန ဝုတ္တံ ကထဉ္စ ဇာနိတဗ္ဗံ အယံ ပုဂ္ဂလော ရာဂစရိတောတိအာဒိ။ တတြာယံ နယော။

ဣရိယာပထတော ကိစ္စာ၊ ဘောဇနာ ဒဿနာဒိတော။
ဓမ္မပ္ပဝတ္တိတော စေဝ၊ စရိယာယော ဝိဘာဝယေတိ။

တတ္ထ **ဣရိယာပထတော**တိ ရာဂစရိတော ဟိ ပကတိဂမနေန ဂစ္ဆန္တော စာတုရိယေန ဂစ္ဆတိ၊ သဏိကံ ပါဒံ နိက္ခိပတိ၊ သမံ နိက္ခိပတိ၊ သမံ ဥဒ္ဓရတိ၊ ဥက္ကုဋိကဉ္စဿ ပဒံ ဟောတိ။ ဒေါသစရိတော ပါဒဂ္ဂေဟိ ခဏန္တော ဝိယ ဂစ္ဆတိ၊ သဟသာ ပါဒံ နိက္ခိပတိ၊ သဟသာ ဥဒ္ဓရတိ၊ အနုကဍ္ဎိတဉ္စဿ ပဒံ ဟောတိ။ မောဟစရိတော ပရိဗ္ဗာကုလာယ ဂတိယာ ဂစ္ဆတိ၊ ဆမ္ဘိတော ဝိယ ပဒံ နိက္ခိပတိ၊ ဆမ္ဘိတော ဝိယ ဥဒ္ဓရတိ၊ သဟသာနုပီဠိတဉ္စဿ ပဒံ ဟောတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ မာဂဏ္ဍိယ[2]သုတ္တုပ္ပတ္တိယံ—

“ရတ္တဿ ဟိ ဥက္ကုဋိကံ ပဒံ ဘဝေ၊
ဒုဋ္ဌဿ ဟောတိ အနုကဍ္ဎိတံ ပဒံ[3]။
မူဠ္ဟဿ ဟောတိ[4] သဟသာနုပီဠိတံ၊
ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒဿ ဣဒမီဒိသံ[5] ပဒ”န္တိ[6]။

၁-တထာ ယဿ (သီ၊ ဋ၊က)
၂-ပဒံ အနုကဍ္ဎိတံ (က)
၃-ဝိဝတ္တစ္ဆဒ္ဒဿီဒမီဒိသံ (သီ)
၄-မူဠ္ဟဿ ပဒံ (က)
၅-မာဂန္ဒိယ (သီ၊ဋ္ဌ) မာဂန္ဓိယ (က)
၆-သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယံ။

Ṭhānampi rāgacaritassa pāsādikaṁ hoti madhurākāraṁ. Dosacaritassa thaddhākāraṁ. Mohacaritassa ākulākāraṁ. Nisajjāyapi eseva nayo. Rāgacarito ca ataramāno samaṁ seyyaṁ paññapetvā saṇikaṁ nipajjitvā aṅgapaccaṅgāni samodhāya pāsādikena ākārena sayati, vuṭṭhāpiyamāno ca sīghaṁ avuṭṭhāya saṅkito viya saṇikaṁ paṭivacanaṁ deti. Dosacarito taramāno yathā vā tathā vā seyyaṁ paññapetvā pakkhittakāyo bhākuṭiṁ katvā sayati, vuṭṭhāpiyamāno ca sīghaṁ vuṭṭhāya kupito viya paṭivacanaṁ deti. Mohacarito dussaṇṭhānaṁ seyyaṁ paññapetvā vikkhittakāyo bahulaṁ adhomukho sayati, vuṭṭhāpiyamāno ca huṅkāraṁ karonto dandhaṁ vuṭṭhāti. Saddhācaritādayo pana yasmā rāgacaritādīnaṁ sabhāgā, tasmā tesampi tādisova iriyāpatho hotīti. Evaṁ tāva iriyāpathato cariyāyo vibhāvaye.

Kiccāti sammajjanādīsu ca kiccesu rāgacarito sādhukaṁ sammajjaniṁ gahetvā ataramāno vālikaṁ avippakiranto sinduvāra[1] kusumasantharamiva santharanto suddhaṁ samaṁ sammajjati. Dosacarito gāḷhaṁ sammajjaniṁ gahetvā taramānarūpo ubhato vālikaṁ ussārento kharena saddena asuddhaṁ visamaṁ sammajjati. Mohacarito sithilaṁ sammajjaniṁ gahetvā samparivattakaṁ āḷolayamāno asuddhaṁ visamaṁ sammajjati.

Yathā sammajjane, evaṁ cīvaradhovanarajanādīsupi sabbakiccesu nipuṇamadhurasamasakkaccakārī rāgacarito. Gāḷhathaddhavisamakārī dosacarito. Anipuṇabyākulavisamāparicchinnakārī mohacarito. Cīvaradhāraṇampi ca rāgacaritassa nātigāḷhaṁ nātisithilaṁ hoti pāsādikaṁ parimaṇḍalaṁ. Dosacaritassa atigāḷhaṁ aparimaṇḍalaṁ. Mohacaritassa sithilaṁ paribyākulaṁ. Saddhācaritādayo tesaṁyevānusārena veditabbā, taṁ sabhāgattāti. Evaṁ kiccato cariyāyo vibhāvaye.

Bhojanāti rāgacarito siniddhamadhurabhojanappiyo[2] hoti, bhuñjamāno ca nātimahantaṁ parimaṇḍalaṁ ālopaṁ katvā rasapaṭisaṁvedī[3] ataramāno bhuñjati, kiñcideva ca sāduṁ labhitvā somanassaṁ

1. Sindhuvāra (Syā, Ka) 2. ...bhojanaṁ piyo (Ka) 3. Nānārasapaṭisaṁvedī (I, Ka)

ဋ္ဌာနဒ္ဒိ ရာဂစရိတဿ ပါသာဒိကံ ဟောတိ မဓုရာကာရံ။ ဒေါသစရိတဿ ထဒ္ဓါကာရံ။ မောဟစရိတဿ အာကုလာကာရံ။ နိသဇ္ဇာယပိ ဧသေဝ နယော။ ရာဂစရိတော စ အတရမာနော သမံ သေယ္ယံ ပညပေတွာ သဏိကံ နိပဇ္ဇိတွာ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ သမောဓာယ ပါသာဒိကေန အာကာရေန သယတိ၊ ဝုဋ္ဌာပိယမာနော စ သိဃံ အဝုဋ္ဌာယ သင်္ကိတော ဝိယ သဏိကံ ပဋိဝစနံ ဒေတိ။ ဒေါသစရိတော တရမာနော ယထာ ဝါ တထာ ဝါ သေယ္ယံ ပညပေတွာ ပက္ခိတ္တကာယော ဘာကုဋိံ ကတွာ သယတိ၊ ဝုဋ္ဌာပိယမာနော စ သိဃံ ဝုဋ္ဌာယ ကုပိတော ဝိယ ပဋိဝစနံ ဒေတိ။ မောဟစရိတော ဒုဿဏ္ဌာနံ သေယ္ယံ ပညပေတွာ ဝိက္ခိတ္တကာယော ဗဟုလံ အဓောမုခော သယတိ၊ ဝုဋ္ဌာပိယမာနော စ ဟုင်္ကာရံ ကရောန္တော ဒန္ဓံ ဝုဋ္ဌာတိ။ သဒ္ဓါစရိတာဒယော ပန ယသ္မာ ရာဂစရိတာဒီနံ သဘာဂါ၊ တသ္မာ တေသမ္ပိ တာဒိသောဝ ဣရိယာပထော ဟောတီတိ။ ဧဝံ တာဝ ဣရိယာပထတော စရိယာယော ဝိဘာဝယေ။

ကိစ္စာတိ သမ္မဇ္ဇနာဒီသု စ ကိစ္စေသု ရာဂစရိတော သာဓုကံ သမ္မဇ္ဇနိံ ဂဟေတွာ အတရမာနော ဝါလိကံ အဝိပ္ပကိရန္တော သိန္ဓုဝါရ[2]ကုသုမသန္ထရမိဝ သန္ထရန္တော သုဒ္ဓံ သမံ သမ္မဇ္ဇတိ။ ဒေါသစရိတော ဂါဠှံ သမ္မဇ္ဇနိံ ဂဟေတွာ တရမာနရူပေါ ဥဘတော ဝါလိကံ ဥဿာရေန္တော ခရေန သဒ္ဒေန အသုဒ္ဓံ ဝိသမံ သမ္မဇ္ဇတိ။ မောဟစရိတော သိထိလံ သမ္မဇ္ဇနိံ ဂဟေတွာ သမ္မရိဝတ္တကံ အာဠောလယမာနော အသုဒ္ဓံ ဝိသမံ သမ္မဇ္ဇတိ။

ယထာ သမ္မဇ္ဇနေ၊ ဧဝံ စီဝရဓောဝနရဇနာဒီသုပိ သဗ္ဗကိစ္စေသု နိပုဏမဓုရသမသက္ကစ္စကာရီ ရာဂစရိတော။ ဂါဠထဒ္ဓဝိသမကာရီ ဒေါသစရိတော။ အနိပုဏဗျာကုလဝိသမာပရိစ္ဆိန္နကာရီ မောဟစရိတော။ စီဝရဓာရဏမ္ပိ စ ရာဂစရိတဿ နာတိဂါဠှံ နာတိသိထိလံ ဟောတိ ပါသာဒိကံ ပရိမဏ္ဍလံ။ ဒေါသစရိတဿ အတိဂါဠှံ အပရိမဏ္ဍလံ။ မောဟစရိတဿ သိထိလံ ပရိဗျာကုလံ။ သဒ္ဓါစရိတာဒယော တေသံယေဝါနုသာရေန ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ တံ သဘာဂတ္တာတိ။ ဧဝံ ကိစ္စတော စရိယာယော ဝိဘာဝယေ။

ဘောဇနာတိ ရာဂစရိတော သိနိဒ္ဓမဓုရဘောဇနပ္ပိယော[၂] ဟောတိ၊ ဘုဉ္ဇမာနော စ နာတိမဟန္တံ ပရိမဏ္ဍလံ အာလောပံ ကတွာ ရသပဋိသံဝေဒီ[၃] အတရမာနော ဘုဉ္ဇတိ၊ ကိဉ္စိဒေဝ စ သာဒုံ လဘိတွာ သောမနဿံ

၁-သိန္ဓုဝါရ (သျာ၊ က) ၂-....ဘောဇနံ ပိယော (က) ၃-နာနာရသပဋိသံဝေဒီ (ဋ္ဌ၊ က)

āpajjati. Dosacarito lūkha-ambilabhojanappiyo hoti, bhuñjamāno ca mukhapūrakaṁ ālopaṁ katvā arasapaṭisaṁvedī taramāno bhuñjati, kiñcideva ca asāduṁ labhitvā domanassaṁ āpajjati. Mohacarito aniyataruciko hoti, bhuñjamāno ca aparimaṇḍalaṁ parittaṁ ālopaṁ katvā bhājane chaḍḍento mukhaṁ makkhento vikkhittacitto taṁ taṁ vitakkento bhuñjati. Saddhācaritādayopi tesaṁyevānusārena veditabbā, taṁsabhāgattāti. Evaṁ bhojanato cariyāyo vibhāvaye.

Dassanāditoti rāgacarito īsakampi manoramaṁ rūpaṁ disvā vimhayajāto viya ciraṁ oloketi, parittepi guṇe sajjati, bhūtampi dosaṁ na gaṇhāti, pakkamantopi amuñcitukāmova hutvā sāpekkho pakkamati. Dosacarito īsakampi amanoramaṁ rūpaṁ disvā kalantarūpo viya na ciraṁ oloketi, parittepi dose paṭihaññati, bhūtampi guṇaṁ na gaṇhāti, pakkamantopi muñcitukāmova hutvā anapekkho pakkamati. Mohacarito yaṁkiñci rūpaṁ disvā parapaccayiko hoti, paraṁ nindantaṁ sutvā nindati, pasaṁsantaṁ sutvā pasaṁsati, sayaṁ pana aññāṇupekkhāya upekkhakova hoti. Esa nayo saddasavanādīsupi. Saddhācaritādayo pana tesaṁyevānusārena veditabbā, taṁsabhāgattāti. Evaṁ dassanādito cariyāyo vibhāvaye.

Dhammappavattito cevāti rāgacaritassa ca māyā, sāṭheyyaṁ, māno, pāpicchatā, mahicchatā, asantuṭṭhitā, siṅgaṁ, cāpalyanti evamādayo dhammā bahulaṁ pavattanti. Dosacaritassa kodho, upanāho, makkho, paḷāso, issā, macchariyanti evamādayo. Mohacaritassa thinaṁ, middhaṁ, uddhaccaṁ, kukkuccaṁ, vicikicchā, ādhānaggāhitā, duppaṭinissaggitāti evamādayo. Saddhācaritassa muttacāgatā, ariyānaṁ dassanakāmatā, saddhammaṁ sotukāmatā, pāmojjabahulatā, asaṭhatā, amāyāvitā, pasādanīyesu ṭhānesu pasādoti evamādayo. Buddhicaritassa sovacassatā, kalyāṇamittatā, bhojanemattaññutā, satisampajaññaṁ, jāgariyānuyogo, saṁvejanīyesu ṭhānesu saṁvego, saṁviggassa ca yoniso padhānanti evamādayo. Vitakkacaritassa bhassabahulatā, gaṇārāmatā, kusalānuyoge arati, anavaṭṭhitakiccatā,[1] rattiṁ

1. Anavaṭṭhitacittatā (Sī)

အာပဇ္ဇတိ။ ဒေါသစရိတော လူခအမ္ဗိလဘောဇနပ္ပိယော ဟောတိ၊ ဘုဉ္ဇ-မာနော စ မုခပူရကံ အာလောပံ ကတ္ဝာ အရသပဋိသံဝေဒီ တရမာနော ဘုဉ္ဇတိ၊ ကိဉ္စိဒေဝ စ အသာဒုံ လဘိတ္ဝာ ဒေါမနဿံ အာပဇ္ဇတိ။ မောဟ-စရိတော အနိယတရုစိကော ဟောတိ၊ ဘုဉ္ဇမာနော စ အပရိမဏ္ဍလံ ပရိတ္တံ အာလောပံ ကတ္ဝာ ဘာဇနေ ဆဍ္ဍေန္တော မုခံ မက္ခေန္တော ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော တံ တံ ဝိတက္ကေန္တော ဘုဉ္ဇတိ။ သဒ္ဓါစရိတာဒယောပိ တေသံယေဝါနုသာရေန ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ တံသဘာဂတ္တာတိ။ ဧဝံ ဘောဇနတော စရိယာယော ဝိဘာဝယေ။

ဒဿနာဒိတော စေဝါတိ ရာဂစရိတဿ စ မာယာ, သာဋေယ္ယံ, မာနော, ပါပိစ္ဆတာ, မဟိစ္ဆတာ, အသန္တုဋ္ဌိတာ, သိင်္ဂံ, စာပလ္လန္တိ ဧဝမာဒယော ဓမ္မာ ဗဟုလံ ပဝတ္တန္တိ။ ဒေါသစရိတဿ ကောဓော, ဥပနာဟော, မက္ခော, ပဠာသော, ဣဿာ, မစ္ဆရိယန္တိ ဧဝမာဒယော။ မောဟစရိတဿ ထိနံ, မိဒ္ဓံ, ဥဒ္ဓစ္စံ, ကုက္ကုစ္စံ, ဝိစိကိစ္ဆာ, အာဓာနဂ္ဂါဟိတာ, ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိတာတိ ဧဝ-မာဒယော။ သဒ္ဓါစရိတဿ မုတ္တစာဂတာ, အရိယာနံ ဒဿနကာမတာ, သဒ္ဓမ္မ-သောတုကာမတာ, ပါမောဇ္ဇဗဟုလတာ, အသဋတာ, အမာယာဝိတာ, ပသာဒနီယေသု ဌာနေသု ပသာဒေါတိ ဧဝမာဒယော။ ဗုဒ္ဓိစရိတဿ သော-ဝစဿတာ, ကလ္လာဏမိတ္တတာ, ဘောဇနေမတ္တညုတာ, သတိသမ္ပဇညံ, ဇာဂရိယာနုယောဂေါ, သံဝေဇနီယေသု ဌာနေသု သံဝေဂေါ, သံဝိဂ္ဂဿ စ ယောနိသော ပဓာနန္တိ ဧဝမာဒယော။ ဝိတက္ကစရိတဿ ဘဿဗဟုလတာ, ဂဏာရာမတာ, ကုသလာနုယောဂေ အရတိ, အနဝဋ္ဌိတကိစ္စတာ,[1] ရတ္တိံ

၁-အနဝဋ္ဌိတစိတ္တတာ (သီ)

dhūmāyanā[1], divā pajjalanā, hurāhuraṁ dhāvanāti evamādayo dhammā bahulaṁ pavattantīti. Evaṁ dhammappavattito cariyāyo vibhāvaye.

Yasmā pana idaṁ cariyāvibhāvanavidhānaṁ sabbākārena neva Pāḷiyaṁ na Aṭṭhakathāyaṁ āgataṁ, kevalaṁ ācariyamatānusārena vuttaṁ, tasmā na sārato paccetabbaṁ. Rāgacaritassa hi vuttāni iriyāpathādīni dosacaritādayopi appamādavihārino kātuṁ sakkonti. Saṁsaṭṭhacaritassa ca puggalassa ekasseva bhinnalakkhaṇā iriyāpathādayo na upapajjanti[2]. Yaṁ panetaṁ Aṭṭhakathāsu cariyāvibhāvanavidhānaṁ vuttaṁ, tadeva sārato paccetabbaṁ. Vuttañhetaṁ "cetopariyañāṇassa lābhī ācariyo. Cariyaṁ ñatvā kammaṭṭhānaṁ kathessati, itarena antevāsiko pucchitabbo"ti. Tasmā cetopariyañāṇena vā taṁ vā puggalaṁ pucchitvā jānitabbaṁ. Ayaṁ puggalo rāgacarito, ayaṁ dosādīsu aññataracaritoti.

46. Kiṁ caritassa puggalassa kiṁ sappāyanti ettha pana senāsanaṁ tāva rāgacaritassa adhotavedikaṁ bhūmaṭṭhakaṁ akatapabbhārakaṁ tiṇakuṭikaṁ paṇṇasālādīnaṁ aññataraṁ rajokiṇṇaṁ jatukābharitaṁ oluggaviluggaṁ atiuccaṁ vā atinīcaṁ vā ujjaṅgalaṁ sāsaṅkaṁ asucivisamamaggaṁ, yattha mañcapīṭhampi maṅkuṇa[3]bharitaṁ durūpaṁ dubbaṇṇaṁ, yaṁ olokentasseva jigucchā uppajjati, tādisaṁ sappāyaṁ. Nivāsanapārupanaṁ antacchinnaṁ olambavilambasuttakākiṇṇaṁ jālapūvasadisaṁ sāṇi viya kharasamphassaṁ kiliṭṭhaṁ bhārikaṁ kicchapariharaṇaṁ sappāyaṁ. Pattopi dubbaṇṇo mattikāpatto vā āṇiganṭhikāhato ayopatto vā garuko dussaṇṭhāno sīsakapālamiva jeguccho vaṭṭati. Bhikkhācāramaggopi amanāpo anāsannagāmo visamo vaṭṭati. Bhikkhācāragāmopi yattha manussā apassantā viya caranti, yattha ekakulepi bhikkhaṁ alabhitvā nikkhamantaṁ "ehi bhante"ti āsanasālaṁ pavesetvā yāgubhattaṁ datvā gacchantā gāvī viya vaje pavesetvā anapalokentā gacchanti, tādiso vaṭṭati. Parivisakamanussāpi dāsā vā kammakarā vā dubbaṇṇā duddasikā kiliṭṭhavasanā duggandhā jegucchā, ye acittīkārena yāgubhattaṁ chaḍḍentā viya parivisanti, tādisā sappāyā. Yāgubhattakhajjakampi lūkhaṁ dubbaṇṇaṁ

1. Dhūpāyanā (Sī, I) 2. Sampajjanti (Sī) 3. Maṅguṇa (Syā), maṅgula (Ka)

ရူမာယနာ[1], ဒိဝါ ပဇ္ဇလနာ, ဟုရာဟုရံ ဓာဝနာတိ ဧဝမာဒယော ဓမ္မာ ဗဟုလံ ပဝတ္တန္တီတိ။ ဧဝံ ဓမ္မပ္ပဝတ္တိတော စရိယာယော ဝိဘာဝယေ။

ယသ္မာ ပန ဣဒံ စရိယာဝိဘာဝနဝိဓာနံ သဗ္ဗာကာရေန နေဝ ပါဠိယံ န အဋ္ဌကထာယံ အာဂတံ၊ ကေဝလံ အာစရိယမတာနုသာရေန ဝုတ္တံ၊ တသ္မာ န သာရတော ပစ္စေတဗ္ဗံ။ ရာဂစရိတဿ ဟိ ဝုတ္တာနိ ဣရိယာပထာဒီနိ ဒေါသစရိတာဒယောပိ အပ္ပမာဒဝိဟာရိနော ကာတုံ သက္ကောန္တိ။ သံသဋ္ဌစရိတဿ စ ပုဂ္ဂလဿ ဧကဿေဝ ဘိန္နလက္ခဏာ ဣရိယာပထာဒယော န ဥပပဇ္ဇန္တိ[2]။ ယံ ပနေတံ အဋ္ဌကထာသု စရိယာဝိဘာဝနဝိဓာနံ ဝုတ္တံ၊ တဒေဝ သာရတော ပစ္စေတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ "စေတောပရိယဉာဏဿ လာဘီ အာစရိယော စရိယံ ဉတ္ဝာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေဿတိ၊ ဣတရေန အန္တေဝါသိကော ပုစ္ဆိတဗ္ဗော"တိ။ တသ္မာ စေတောပရိယဉာဏေန ဝါ တံ ဝါ ပုဂ္ဂလံ ပုစ္ဆိတ္ဝာ ဇာနိတဗ္ဗံ။ အယံ ပုဂ္ဂလော ရာဂစရိတော၊ အယံ ဒေါသာဒီသု အညတရစရိတောတိ။

၄၆။ ကိံ စရိတဿ ပုဂ္ဂလဿ ကိံ သပ္ပါယန္တိ ဧတ္ထ ပန သေနာသနံ တာဝ ရာဂစရိတဿ အဓောတဝေဒိကံ ဘူမဋ္ဌကံ အကတပဗ္ဘာရကံ တိဏကုဋိကံ ပဏ္ဏသာလာဒီနံ အညတရံ ရဇောကိဏ္ဏံ ဇတုကာဘရိတံ ဩရုဂ္ဃဝိလုဂ္ဂံ အတိဥစ္စံ ဝါ အတိနီစံ ဝါ ဥဇ္ဇင်္ဃလံ သာသင်္ကံ အသုစိဝိသမမဂ္ဂံ၊ ယတ္ထ မဉ္စပီဌမ္ပိ မင်္ကုဏ[2]ဘရိတံ ဒုရူပံ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ၊ ယံ ဩလောကေန္တဿေဝ ဇိဂုစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာဒိသံ သပ္ပါယံ။ နိဝါသနပါရုပနံ အန္တစ္ဆိန္နံ ဩလမ္ဗဝိလမ္ဗသုတ္တကာကိဏ္ဏံ ဇာလပူဝသဒိသံ သာဏိဝိယ ခရသမ္ဖဿံ ကိလိဋ္ဌံ ဘာရိကံ ကိစ္ဆပရိဟရဏံ သပ္ပါယံ။ ပတ္တောပိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော မတ္တိကာပတ္တော ဝါ အာဏိဂဏ္ဌိကာဟတော အယောပတ္တော ဝါ ဂရုကော ဒုဿဏ္ဌာနော သီသကပါလမိဝ ဇေဂုစ္ဆော ဝဋ္ဋတိ။ ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂောပိ အမနာပေါ အနာသန္နဂါမော ဝိသမော ဝဋ္ဋတိ။ ဘိက္ခာစာရဂါမောပိ ယတ္ထ မနုဿာ အပဿန္တာ ဝိယ စရန္တိ၊ ယတ္ထ ကေကုလေပိ ဘိက္ခံ အလဘိတ္ဝာ နိက္ခမန္တံ "ဧဟိ ဘန္တေ"တိ အာသနသာလံ ပဝေသေတ္ဝာ ယာဂုဘတ္တံ ဒတ္ဝာ ဂစ္ဆန္တာ ဂါဝိ ဝိယ ဝဇေ ပဝေသေတ္ဝာ အနပလောကေန္တာ ဂစ္ဆန္တိ၊ တာဒိသော ဝဋ္ဋတိ။ ပရိဝိသကမနုဿာပိ ဒါသာ ဝါ ကမ္မကရာ ဝါ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာ ဒုဒ္ဒသိကာ ကိလိဋ္ဌဝသနာ ဒုဂ္ဂန္ဓာ ဇေဂုစ္ဆာ၊ ယေ အစိတ္တီကာရေန ယာဂုဘတ္တံ ဆဍ္ဍေန္တာ ဝိယ ပရိဝိသန္တိ၊ တာဒိသာ သပ္ပါယာ။ ယာဂုဘတ္တခဇ္ဇကမ္ပိ လူခံ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ

၁-ရူပါယနာ (သီ၊ ဋ္ဌ) ၂-သမ္ပဇ္ဇန္တိ (သီ) ၃-မင်္ကုဏ (သျာ)၊ မင်္ဂုလ (က)

sāmāka kudrūsaka kaṇājakādimayaṁ pūtitakkaṁ bilaṅgaṁ jiṇṇasākasūpeyyaṁ yaṁkiñcideva kevalaṁ udarapūramattaṁ vaṭṭati. Iriyāpathopissa ṭhānaṁ vā caṅkamo vā vaṭṭati. Ārammaṇaṁ nīlādīsu vaṇṇakasiṇesu yaṁkiñci aparisuddhavaṇṇanti idaṁ rāgacaritassa sappāyaṁ.

Dosacaritassa senāsanaṁ nāti-uccaṁ nātinīcaṁ chāyūdakasampannaṁ suvibhattabhitthithambhasopānaṁ supariniṭṭhitamālākamma latākamma nānāvidhacittakammasamujjala sama siniddha mudubhūmitalaṁ brahmavimānamiva kusumadāmavicitravaṇṇacelavitānasamalaṅkataṁ supaññattasucimanoramattharaṇamañcapīṭhaṁ tattha tattha vāsatthāya nikkhittakusumavāsagandhasugandhaṁ yaṁ dassanamatteneva pītipāmojjaṁ janayati, evarūpaṁ sappāyaṁ. Tassa pana senāsanassa maggopi sabbaparissayavimutto sucisamatalo alaṅkatapaṭiyattova vaṭṭati. Senāsanaparikkhāropettha kīṭa maṅkuṇa[1] dīghajāti mūsikānaṁ[2] nissayaparicchindanatthaṁ nātibahuko, ekamañcapīṭhamattameva vaṭṭati. Nivāsanapārupanampissa[3] cīnapaṭṭa somārapaṭṭa koseyya kappāsika sukhumakhomādīnaṁ yaṁ yaṁ paṇītaṁ, tena tena ekapaṭṭaṁ vā dupaṭṭaṁ vā sallahukaṁ samaṇasāruppena surattaṁ suddhavaṇṇaṁ vaṭṭati. Patto udakapupphuḷamiva[4] susaṇṭhāno maṇi viya sumaṭṭho nimmalo samaṇasāruppena suparisuddhavaṇṇo ayomayo vaṭṭati. Bhikkhācāramaggo parissayavimutto samo manāpo nātidūranāccāsannagāmo vaṭṭati. Bhikkhācāragāmopi yattha manussā “idāni ayyo āgamissatī”ti sittasammaṭṭhe padese āsanaṁ paññāpetvā paccuggantvā pattaṁ ādāya gharaṁ pavesetvā paññattāsane nisīdāpetvā sakkaccaṁ sahatthā parivisanti, tādiso vaṭṭati. Parivesakā panassa ye honti abhirūpā pāsādikā sunhātā suvilittā dhūpavāsa[5] kusumagandhasurabhino nānāvirāgasucimanuññavatthābharaṇapaṭimaṇḍitā sakkaccakārino, tādisā sappāyā. Yāgubhattakhajjakampi vaṇṇagandharasasampannaṁ ojavantaṁ manoramaṁ sabbākārapaṇītaṁ yāvadatthaṁ vaṭṭati. Iriyāpathopissa seyyā vā nisajjā vā vaṭṭati, ārammaṇaṁ nīlādīsu vaṇṇakasiṇesu yaṁkiñci suparisuddhavaṇṇanti idaṁ dosacaritassa sappāyaṁ.

1. Maṅguṇa (Syā), maṅgula (Ka)
2. Mūsikādīnaṁ (Sī)
3. Pāpuraṇampissa (Ka-Sī) pāvuraṇampissa (?)
4. Bubbuḷamiva (Sī, I), bubbulamiva (Syā)
5. Dhūmavāsa (Ka)

သာမာက ကုဋ္ဌသက ကဏာဇကာဒိမယံ ပူတိတက္ကံ ဗိလင်္ဂံ ဇိဏ္ဏသာက-သူပေယ္ယံ ယံကိဉ္စိဒေဝ ကေဝလံ ဥဒရပူရမတ္တံ ဝဋ္ဋတိ။ ဣရိယာပထောပိဿ ဌာနံ ဝါ စင်္ကမော ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ အာရမ္မဏံ နီလာဒီသု ဝဏ္ဏကသိဏေသု ယံကိဉ္စိ အပရိသုဒ္ဓ-ဝဏ္ဏန္တိ ဣဒံ ရာဂစရိတဿ သပ္ပါယံ။

ဒေါသစရိတဿ သေနာသနံ နာတိဥစ္စံ နာတိနီစံ ဆာယူဒကသမ္ပန္နံ သုဝိဘတ္တဘိတ္တိထမ္ဘသောပါနံ သုပရိနိဋ္ဌိတမာလာကမ္မ လတာကမ္မ နာနာဝိဓ-စိတ္တကမ္မသမုဇ္ဇလ သမ သိနိဒ္ဓ မုဒုဘူမိတလံ ပြဟ္မဝိမာနမိဝ ကုသုမဒါမဝိစိတြဝဏ္ဏ-စေလဝိတာနသမလင်္ကတံ သုပညတ္တသုစိမနောရမတ္ထရဏမတ္ထကံ တတ္ထ တတ္ထ ဝါသတ္ထာယ နိက္ခိတ္တကုသုမဝါသဂန္ဓသုဂန္ဓံ ယံ ဒဿနမတ္တေနေဝ ပီတိပါမောဇ္ဇံ ဇနယတိ၊ ဧဝရူပံ သပ္ပါယံ။ တဿ ပန သေနာသနဿ မဂ္ဂေါပိ သမ္ဗပရိဿယ-ဝိမုတ္တော သုစိသမတလော အလင်္ကတပဋိယတ္တောဝ ဝဋ္ဋတိ။ သေနာသနပရိက္ခာ-ရောပေတ္ထ ကီဋမင်္ကုဏ[1] ဒီဃဇာတိ မူသိကာနံ[2] နိဿယပရိစ္ဆိန္ဒနတ္ထံ နာတိ-ဗဟုကော, ကေမ္ဗုပိဒ္ဓမတ္တမေဝ ဝဋ္ဋတိ။ နိဝါသနပါရုပနမ္ပိဿ[3] စီနပဋ္ဋ သောမာရ-ပဋ္ဋ ကောသေယ္ယ ကပ္ပါသိက သုခုမခေါမာဒီနံ ယံ ယံ ပဏီတံ၊ တေန တေန ဧကပဋ္ဋံ ဝါ ဒုပဋ္ဋံ ဝါ သလ္လဟုကံ သမဏသာရုပ္ပေန သုရတ္တံ သုဒ္ဓဝဏ္ဏံ ဝဋ္ဋတိ။ ပတ္တော ဥဒကပုပ္ဖုဠမိဝ[4] သုသဏ္ဌာနော မဏိ ဝိယ သုမဋ္ဌော နိမ္မလော သမဏသာရုပ္ပေန သုပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏော အယောမယော ဝဋ္ဋတိ။ ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂေါ ပရိဿယဝိမုတ္တော သမော နောပေါ နာတိဒူရနာစ္စာသန္နဂါမော ဝဋ္ဋတိ။ ဘိက္ခာစာရဂါမောပိ ယတ္ထ မနုဿာ “ဣဒါနိ အယ္ယော အာဂမိဿတီ”တိ သိတ္ထသမ္မဋ္ဌေ ပဒေသေ အာသနံ ပညာပေတ္ဝာ ပစ္ဆုဂ္ဂန္ဒ္ဝာ ပတ္တံ အာဒါယ ဃရံ ပဝေသေတ္ဝာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒါပေတ္ဝာ သက္ကစ္စံ သဟတ္ထာ ပရိဝိသန္တိ၊ တာဒိသော ဝဋ္ဋတိ။ ပရိဝေသကာ ပနဿ ယေ ဟောန္တိ အဘိရူပါ ပါသာဒိကာ သုန္ဒာတာ သုဝိလိတ္တာ ဓူပဝါသ[5]ကုသုမဂန္ဓသုရဘိနော နာနာဝိရာဂသုစိမနုည-ဝတ္ထာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတာ သက္ကစ္စကာရိနော၊ တာဒိသာ သပ္ပါယာ။ ယာဂု-ဘတ္တခဇ္ဇကမ္ပိ ဝဏ္ဏဂန္ဓရသသမ္ပန္နံ သြဇဝန္တံ မနောရမံ သမ္မာကာရပဏီတံ ယာဝဒတ္ထံ ဝဋ္ဋတိ။ ဣရိယာပထောပိဿ သေယ္ယာ ဝါ နိသဇ္ဇာ ဝါ ဝဋ္ဋတိ၊ အာရမ္မဏံ နီလာဒီသု ဝဏ္ဏကသိဏေသု ယံကိဉ္စိ သုပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏန္တိ ဣဒံ ဒေါသ-စရိတဿ သပ္ပါယံ။

၁-မင်္ကုဏ (သျာ)၊ မင်္ကုလ (က)
၂-ဗါဟုရဏ္ဍိဿ (က-သီ) ပါဝုရဏ္ဍိဿ (?)
၃-မူသိကာဒီနံ (သီ)
၄-ဗုဒ္ဓုဠမိဝ (သီ၊ ဣ)၊ ဗုဒ္ဓုလမိဝ (သျာ)
၅-ဓူမဝါသ (က)

Mohacaritassa senāsanaṁ disāmukhaṁ asambādhaṁ vaṭṭati, yattha nisinnassa vivaṭā disā khāyanti[1], iriyāpathesu caṅkamo vaṭṭati. Ārammaṇaṁ panassa parittaṁ suppamattaṁ sarāvamattaṁ vā (Khuddakaṁ)[2] na vaṭṭati. Sambādhasmiñhi okāse cittaṁ bhiyyo sammohamāpajjati, tasmā vipulaṁ mahākasiṇaṁ vaṭṭati. Sesaṁ dosacaritassa vuttasadisamevāti idaṁ mohacaritassa sappāyaṁ.

Saddhācaritassa sabbampi dosacaritamhi vuttavidhānaṁ sappāyaṁ. Ārammaṇesu cassa anussatiṭṭhānampi vaṭṭati.

Buddhicaritassa senāsanādīsu idaṁ nāma asappāyanti natthi.

Vitakkacaritassa senāsanaṁ vivaṭaṁ disāmukhaṁ yattha nisinnassa ārāmavanapokkharaṇīrāmaṇeyyakāni gāma nigama janapada paṭipāṭiyo[3] nīlobhāsā ca pabbatā paññāyanti, taṁ na vaṭṭati, tañhi vitakkavidhāvanasseva paccayo hoti, tasmā gambhīre darīmukhe[4] vanappaṭicchanne hatthikucchipabbhāra Mahindaguhāsadise senāsane vasitabbaṁ. Ārammaṇampissa vipulaṁ na vaṭṭati. Tādisañhi vitakkavasena sandhāvanassa[5] paccayo hoti. Parittaṁ pana vaṭṭati.

Sesaṁ rāgacaritassa vuttasadisamevāti idaṁ vitakkacaritassa sappāyaṁ. Ayaṁ attano cariyānukūlanti ettha āgatacariyānaṁ pabhedanidāna vibhāvana sappāya paricchedato vitthāro. Na ca tāva cariyānukūlaṁ kammaṭṭhānaṁ sabbākārena āvikataṁ. Tañhi anantarassa mātikāpadassa vitthāre sayameva āvibhavissati.

Cattālīsakammaṭṭhānavaṇṇanā

47. Tasmā yaṁ vuttaṁ cattālīsāya kammaṭṭhānesu aññataraṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvāti ettha saṅkhātaniddesato, upacārappanāvahato, jhānappabhedato, samatikkamato, vaḍḍhanāvaḍḍhanato, ārammaṇato, bhūmito, gahaṇato, paccayato, cariyānukūlatoti imehi tāva dasahākārehi kammaṭṭhānavinicchayo veditabbo.

---

1. Paññāyanti (Sī)
2. ( ) natthi (Syā, I, Ka)
3. Paṭipāṭiyā (Ka)
4. Darimukhe (Syā, Ka)
5. Sandhāvanāya (Sī, Syā, I)

မောဟစရိတဿ သေနာသနံ ဒိသာမုခံ အသမ္ဗာဓံ ဝဋ္ဋတိ၊ ယတ္ထ နိသိန္နဿ ဝိဝဋာ ဒိသာ ခါယန္တိ[1]၊ ဣရိယာပထေသု စင်္ကမော ဝဋ္ဋတိ။ အာရမ္မဏံ ပနဿ ပရိတ္တံ သုပ္ပမတ္တံ သရာဝမတ္တံ ဝါ (ခုဒ္ဒကံ)[2] န ဝဋ္ဋတိ။ သမ္ဗာဓသ္မိဉ္ဉိ ဩကာသေ စိတ္တံ ဘိယ္ယော သမ္မောဟမာပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ ဝိပုလံ မဟာကသိဏံ ဝဋ္ဋတိ။ သေသံ ဒေါသစရိတဿ ဝုတ္တသဒိသမေဝါတိ ဣဒံ မောဟစရိတဿ သပ္ပါယံ။

သဒ္ဓါစရိတဿ သဗ္ဗမ္ပိ ဒေါသစရိတမ္ပိ ဝုတ္တဝိဓာနံ သပ္ပါယံ။ အာရမ္မဏေသု စဿ အနုဿတိဋ္ဌာနမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။

ဗုဒ္ဓိစရိတဿ သေနာသနာဒီသု ဣဒံ နာမ အသပ္ပါယန္တိ နတ္ထိ။

ဝိတက္ကစရိတဿ သေနာသနံ ဝိဝဋံ ဒိသာမုခံ ယတ္ထ နိသိန္နဿ အာရာမဝန-ပေါက္ခရဏီရာမဏေယျကာနိ ဂါမနိဂမဇနပဒ ပဋိပါဋိယော[3] နီလောဘာသာ စ ပဗ္ဗတာ ပညာယန္တိ၊ တံ န ဝဋ္ဋတိ၊ တဉ္ဒိ ဝိတက္ကဝိဓာဝနသ္မေဝ ပစ္စယော ဟောတိ၊ တသ္မာ ဂမ္ဘီရေ ဒရီမုခေ[4] ဝနပဋိစ္ဆန္နေ ဟတ္ထိကုစ္ဆိပဗ္ဘာရမဟိန္ဒ-ဂုဟာသဒိသေ သေနာသနေ ဝသိတဗ္ဗံ။ အာရမ္မဏမ္ပိဿ ဝိပုလံ န ဝဋ္ဋတိ။ တာဒိသဉ္ဒိ ဝိတက္ကဝသေန သန္ဓာဝနဿ[5] ပစ္စယော ဟောတိ။ ပရိတ္တံ ပန ဝဋ္ဋတိ။

သေသံ ရာဂစရိတဿ ဝုတ္တသဒိသမေဝါတိ ဣဒံ ဝိတက္ကစရိတဿ သပ္ပါယံ။ အယံ အတ္တနော စရိယာနုကူလန္တိ ဣတ္ထေ အာဂတစရိယာနံ ပဘေဒနိဒါန ဝိဘာဝန သပ္ပါယ ပရိစ္ဆေဒတော ဝိတ္ထာရော။ န စ တာဝ စရိယာနုကူလံ ကမ္မဋ္ဌာနံ သဗ္ဗာကာရေန အာဝိကတံ။ တဉ္ဒိ အနန္တရဿ မာတိကာပဒဿ ဝိတ္ထာရေ သယမေဝ အာဝိဘဝိဿတိ။

စတ္တာလီသကမ္မဋ္ဌာနဝဏ္ဏနာ

၄၇။ တသ္မာ ယံ ဝုတ္တံ စတ္တာလီသာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု အညတရံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေဿာတိ ဣတ္ထေ သင်္ခိတနိဒ္ဒေသတော, ဥပစာရပ္ပနာဝဟတော, ဈာနပ္ပ-ဘေဒတော, သမတိက္ကမတော, ဝဍ္ဎနာဝဍ္ဎနတော, အာရမ္မဏတော, ဘူမိတော, ဂဟဏတော, ပစ္စယတော, စရိယာနုကူလတောတိ ဣမေဟိ တာဝ ဒသဟာ-ကာရေဟိ ကမ္မဋ္ဌာနဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-ပညာယန္တိ (သီ)
၂-( ) နတ္ထိ (သျာ၊ ဗျာ၊က)
၃-ပဋိပါဋိယာ (က)
၄-ဒရီမုခေ (သျာ၊က)
၅-သန္ဓာဝနာယ (သီ၊ သျာ၊ ဗျ)

Tattha **saṅkhātaniddesato**ti cattālīsāya kammaṭṭhānesūti hi vuttaṁ, tatrimāni cattālīsa kammaṭṭhānāni dasa kasiṇā, dasa asubhā, dasa anussatiyo, cattāro brahmavihārā, cattāro āruppā, ekā saññā, ekaṁ vavatthānanti.

Tattha pathavīkasiṇaṁ, āpokasiṇaṁ, tejokasiṇaṁ, vāyokasiṇaṁ, nīlakasiṇaṁ, pītakasiṇaṁ, lohitakasiṇaṁ, odātakasiṇaṁ, ālokakasiṇaṁ, paricchinnākāsakasiṇanti ime **dasa kasiṇā.**

Uddhumātakaṁ, vinīlakaṁ, vipubbakaṁ, vicchiddakaṁ, vikkhāyitakaṁ, vikkhittakaṁ, hatavikkhittakaṁ, lohitakaṁ, puḷuvakaṁ, aṭṭhikanti ime **dasa asubhā.**

Buddhānussati, dhammānussati, saṁghānussati, sīlānussati, cāgānussati, devatānussati, maraṇānussati[1], kāyagatāsati, ānāpānassati[2], upasamānussatīti imā **dasa anussatiyo.**

Mettā, karuṇā, muditā, upekkhāti ime **cattāro brahmavihārā.**

Ākāsānañcāyatanaṁ, viññāṇañcāyatanaṁ, ākiñcaññāyatanaṁ, nevasaññānāsaññāyatananti ime **cattāro āruppā.** Āhāre paṭikūlasaññā **ekā saññā.** Catudhātuvavatthānaṁ **ekaṁ vavatthāna**nti evaṁ saṅkhātaniddesato vinicchayo veditabbo.

Upacārappanāvahatoti ṭhapetvā kāyagatāsatiñca ānāpānassatiñca avasesā aṭṭha anussatiyo, āhāre paṭikūlasaññā, catudhātuvavatthānanti imāneva hettha dasakammaṭṭhānāni upacāravahāni. Sesāni appanāvahāni. Evaṁ upacārappanāvahato.

Jhānappabhedatoti appanāvahesu cettha ānāpānassatiyā saddhiṁ dasa kasiṇā catukkajjhānikā honti. Kāyagatāsatiyā saddhiṁ dasa asubhā paṭhamajjhānikā. Purimā tayo brahmavihārā tikajjhānikā. Catutthabrahmavihāro cattāro ca āruppā catutthajjhānikāti evaṁ jhānappabhedato.

Samatikkamatoti dve samatikkamā aṅgasamatikkamo ca ārammaṇasamatikkamo ca. Tattha sabbesupi tikacatukkajjhānikesu kammaṭṭhānesu

1. Maraṇasati (Sī) Pāḷiyā sameti. 2. Ānāpānasati (Sī, I)

တတ္ထ **သင်္ခါတနိဒ္ဒေသတော**တိ စတ္တာလီသာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသ္ဝေတိ ဟိ ဝုတ္တံ၊ တတြိမာနိ စတ္တာလီသ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ ဒသ ကသိဏာ, ဒသ အသုဘာ, ဒသ အနုဿတိယော, စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရာ, စတ္တာရော အာရုပ္ပါ, ကော သညာ, ကေ ဝဝတ္ထာနန္တိ။

တတ္ထ ပထဝီကသိဏံ, အာပေါကသိဏံ, တေဇောကသိဏံ, ဝါယောကသိဏံ, နီလကသိဏံ, ပီတကသိဏံ, လောဟိတကသိဏံ, ဩဒါတကသိဏံ, အာလောက-ကသိဏံ, ပရိစ္ဆိန္နာကာသကသိဏန္တိ ဣမေ **ဒသ ကသိဏာ**။

ဥဒ္ဓုမာတကံ, ဝိနီလကံ, ဝိပုဗ္ဗကံ, ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ, ဝိက္ခာယိတကံ, ဝိက္ခိတ္တကံ, ဟတဝိက္ခိတ္တကံ, လောဟိတကံ, ပုဠုဝကံ, အဋ္ဌိကန္တိ ဣမေ **ဒသ အသုဘာ**။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိ, ဓမ္မာနုဿတိ, သံဃာနုဿတိ, သီလာနုဿတိ, စာဂါနုဿတိ, ဒေဝတာနုဿတိ, မရဏာနုဿတိ[1], ကာယဂတာသတိ, အာနာပါနုဿတိ[2], ဥပသမာနုဿတိတိ ဣမာ **ဒသ အနုဿတိယော**။

မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာတိ ဣမေ **စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရာ**။

အာကာသာနဉ္စာယတနံ, ဝိညာဏဉ္စာယတနံ, အာကိဉ္စညာယတနံ, နေဝ-သညာနာသညာယတနန္တိ ဣမေ **စတ္တာရော အာရုပ္ပါ**။ အာဟာရေ ပဋိကူလ-သညာ **ကော သညာ**။ စတုဓာတုဝဝတ္ထာနံ **ကေ ဝဝတ္ထာနန္တိ** ဧဝံ သင်္ခိတ-နိဒ္ဒေသတော ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဥပစာရပ္ပနာဝဟတောတိ ဌပေတ္ဝာ ကာယဂတာသတိဉ္စ အာနာပါန-သတိဉ္စ အဝသေသာ အဋ္ဌ အနုဿတိယော, အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ, စတုဓာတုဝဝတ္ထာနန္တိ ဣမာနေဝ ဟေတ္ထ ဒသကမ္မဋ္ဌာနာနိ ဥပစာရဝဟာနိ။ သေသာနိ အပ္ပနာဝဟာနိ။ ဧဝံ ဥပစာရပ္ပနာဝဟတော။

ဈာနပ္ပဘေဒတောတိ အပ္ပနာဝဟေသု စေတ္ထ အာနာပါနဿတိယာ သဒ္ဓိံ ဒသ ကသိဏာ စတုက္ကဈာနိကာ ဟောန္တိ။ ကာယဂတာသတိယာ သဒ္ဓိံ ဒသ အသုဘာ ပဌမဈာနိကာ။ ပုရိမာ တယော ဗြဟ္မဝိဟာရာ တိကဈာနိကာ။ စတုတ္ထဗြဟ္မဝိဟာရော စတ္တာရော စ အာရုပ္ပါ စတုတ္ထဈာနိကာတိ ဧဝံ **ဈာနပ္ပဘေဒတော**။

သမတိက္ကမတောတိ ဒ္ဝေ သမတိက္ကမာ အင်္ဂသမတိက္ကမော စ အာရမ္မဏ-သမတိက္ကမော စ။ တတ္ထ သဗ္ဗေသုပိ တိကစတုက္ကဈာနိကေသု ကမ္မဋ္ဌာနေသု

၁-မရဏာသတိ (သီ) ပါဠိယာ သမေတိ။ ၂-အာနာပါနဿတိ (သီ၊ ဈ)

aṅgasamatikkamo hoti vitakkavicārādīni jhānaṅgāni samatikkamitvā tesvevārammaṇesu dutiyajjhānādīnaṁ pattabbato. Tathā catutthabrahmavihāre. Sopi hi mettādīnaṁyeva ārammaṇe somanassaṁ samatikkamitvā pattabboti. Catūsu pana āruppesu ārammaṇasamatikkamo hoti. Purimesu hi navasu kasiṇesu aññataraṁ samatikkamitvā ākāsānañcāyatanaṁ pattabbaṁ. Ākāsādīni ca samatikkamitvā viññāṇañcāyatanādīni. Sesesu samatikkamo natthīti evaṁ samatikkamato.

Vaḍḍhanāvaḍḍhanatoti imesu cattālīsāya kammaṭṭhānesu dasa kasiṇāneva vaḍḍhetabbāni. Yattakañhi okāsaṁ kasiṇena pharati, tadabbhantere dibbāya sotadhātuyā saddaṁ sotuṁ dibbena cakkhunā rūpāni passituṁ parasattānañca cetasā cittamaññātuṁ samattho hoti. Kāyagatāsati pana asubhāni ca na vaḍḍhetabbāni. Kasmā? Okāsena paricchinnattā ānisaṁsābhāvā ca. Sā ca nesaṁ okāsena paricchinnatā bhāvanānaye āvibhavissati. Tesu pana vaḍḍhitesu kuṇaparāsiyeva vaḍḍhati, na koci ānisaṁso atthi. Vuttampi cetaṁ Sopākapañhābyākaraṇe, "vibhūtā Bhagavā rūpasaññā avibhūtā aṭṭhikasaññā"ti. Tatra hi nimittavaḍḍhanavasena rūpasaññā vibhūtāti vuttā. Aṭṭhikasaññā avaḍḍhanavasena avibhūtāti vuttā.

Yaṁ panetaṁ "kevalaṁ aṭṭhisaññāya, apharī pathaviṁ iman"ti[1] vuttaṁ, taṁ lābhissa sato upaṭṭhānākāravasena vuttaṁ. Yatheva hi Dhammāsokakāle Karavīkasakuṇo samantā ādāsabhittīsu attano chāyaṁ disvā sabbadisāsu Karavīkasaññī hutvā madhuraṁ giraṁ nicchāresi, evaṁ theropi aṭṭhikasaññāya lābhittā sabbadisāsu upaṭṭhitaṁ nimittaṁ passanto kevalāpi pathavī aṭṭhikabharitāti cintesīti.

Yadi evaṁ yā asubhajjhānānaṁ appamāṇārammaṇatā vuttā, sā virujjhatīti. Sā ca na virujjhati. Ekacco hi uddhumātake vā aṭṭhike vā mahante nimittaṁ gaṇhāti. Ekacco appake. Iminā pariyāyena ekaccassa parittārammaṇaṁ jhānaṁ hoti. Ekaccassa appamāṇārammaṇanti. Yo vā etaṁ vaḍḍhane ādīnavaṁ apassanto vaḍḍheti. Taṁ sandhāya "appamāṇārammaṇan"ti vuttaṁ. Ānisaṁsābhāvā pana na vaḍḍhetabbānīti.

1. Khu 2. 224 piṭṭhe.

အင်္ဂသမတိက္ကမော ဟောတိ ဝိတက္ကဝိစာရာဒီနိ ဈာနင်္ဂါနိ သမတိက္ကမိတ္ဝာ တေသ္ဝေဝါရမ္မဏေသု ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနံ ပတ္တဗ္ဗတော။ တထာ စတုတ္ထ-ဗြဟ္မဝိဟာရေ။ သောပိ ဟိ မေတ္တာဒီနံယေဝ အာရမ္မဏေ သောမနဿံ သမတိက္ကမိတ္ဝာ ပတ္တဗ္ဗောတိ။ စတူသု ပန အာရုပ္ပေသု အာရမ္မဏသမတိက္ကမော ဟောတိ။ ပုရိမေသု ဟိ နဝသု ကသိဏေသု အညတရံ သမတိက္ကမိတ္ဝာ အာကာသာနဉ္စာယတနံ ပတ္တဗ္ဗံ။ အာကာသာဒီနိ စ သမတိက္ကမိတ္ဝာ ဝိညာ-ဏဉ္စာယတနာဒီနိ။ သေသေသု သမတိက္ကမော နတ္ထိတိ ဧဝံ သမတိက္ကမတော။

ဝဍ္ဎနာဝဍ္ဎနတောတိ ဣမေသု စတ္တာလီသာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု ဒသ ကသိ-ဏာနေဝ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗာနိ။ ယတ္တကဉ္hိ ဩကာသံ ကသိဏေန ဖရတိ၊ တဒဘ္ဘန္တရေ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ သဒ္ဒံ သောတုံ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ရူပါနိ ပဿိတုံ ပရသတ္တာနဉ္စ စေတသာ စိတ္တမညာတုံ သမတ္ထော ဟောတိ။ ကာယဂတာသတိ ပန အသုဘာနိ စ န ဝဍ္ဎေတဗ္ဗာနိ။ ကသ္မာ? ဩကာသေန ပရိစ္ဆိန္နတ္တာ အာနိ-သံသာဘာဝါ စ။ သာ စ နေသံ ဩကာသေန ပရိစ္ဆိန္နတာ ဘာဝနာနယေ အာဝိဘဝိဿတိ။ တေသု ပန ဝမိုတေသု ကုဏပရာသိယေဝ ဝဍ္ဎတိ၊ န ကောစိ အာနိသံသော အတ္ထိ။ ဝုတ္တမ္hိ စေတံ သောပါကပဉ္hာပုစ္ဆာကရဏေ၊ "ဝိဘူတာ ဘဂဝါ ရူပသညာ အဝိဘူတာ အဒ္ဓကသညာ"တိ။ တတြ ဟိ နိမိတ္တဝဍ္ဎနဝသေန ရူပသညာ ဝိဘူတာတိ ဝုတ္တာ။ အဒ္ဓကသညာ အဝဍ္ဎနဝသေန အဝိဘူတာတိ ဝုတ္တာ။

ယံ ပနေတံ "ကေဝလံ အဒ္ဓသညာယ၊ အဖရိ ပထဝိံ ဣမ"န္တိ ဝုတ္တံ၊ တံ လာဘိဿ သတော ဥပဋ္ဌာနာကာရဝသေန ဝုတ္တံ။ ယထေဝ hိ ဓမ္မ-သောကကာလေ ကရဝီကသကုဏ္ဍော သမန္တာ အာဒါသဘိတ္တီသု အတ္တနော ဆာယံ ဒိသ္ဝာ သဗ္ဗဒိသာသု ကရဝီကသညီ ဟုတ္ဝာ မဓုရံ ဂိရံ နိစ္ဆာရေသိ၊ ဧဝံ ထေရောပိ အဒ္ဓကသညာယ လာဘိတ္တာ သဗ္ဗဒိသာသု ဥပဋ္ဌိတံ နိမိတ္တံ ပဿန္တော ကေဝလာပိ ပထဝိ အဒ္ဓကာရိတာတိ စိန္တေသီတိ။

ယဒိ ဧဝံ ယာ အသုဘဇ္hာနာနံ အပ္ပမာဏာရမ္မဏတာ ဝုတ္တာ၊ သာ ဝိရုဇ္hတီတိ။ သာ စ န ဝိရုဇ္hတိ။ ကေစ္hော hိ ဥဒ္ဓုမာတကေ ဝါ အဒ္ဓကေ ဝါ မဟန္တေ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ။ ကေစ္hော အပ္ပကေ။ ဣမိနာ ပရိယာယေန ကေစ္hဿ ပရိတ္တာရမ္မဏံ ဈာနံ ဟောတိ။ ကေစ္hဿ အပ္ပမာဏာရမ္မဏန္တိ။ ယော ဝါ ဧတံ ဝဍ္ဎနေ အာဒီနဝံ အပဿန္တော ဝဍ္ဎေတိ။ တံ သန္ဓာယ "အပ္ပမာဏာရမ္မဏ"န္တိ ဝုတ္တံ။ အာနိသံသာဘာဝါ ပန န ဝဍ္ဎေတဗ္ဗာနိတိ။

၁-ခု ၂-၂၂၄-ဖိဋ္ဌေ။

Yathā ca etāni, evaṁ sesānipi na vaḍḍhetabbāni. Kasmā? Tesu hi ānāpānanimittaṁ tāva vaḍḍhayato vātarāsiyeva vaḍḍhati, okāsena ca paricchinnaṁ. Iti sādīnavattā okāsena ca paricchinnattā na vaḍḍhetabbaṁ. Brahmavihārā sattārammaṇā, tesaṁ nimittaṁ vaḍḍhayato sattarāsiyeva vaḍḍheyya, na ca tena attho atthi, tasmā tampi na vaḍḍhetabbaṁ. Yaṁ pana vuttaṁ "mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā"ti[1] ādi, taṁ pariggahavaseneva vuttaṁ. Ekāvāsadvi-āvāsādinā hi anukkamena ekissā disāya satte pariggahetvā bhāvento ekaṁ disaṁ pharitvāti vutto. Na nimittaṁ vaḍḍhento. Paṭibhāganimittameva cettha natthi. Yadayaṁ vaḍḍheyya, paritta-appamāṇārammaṇatāpettha pariggahavaseneva veditabbā. Āruppārammaṇesupi ākāsaṁ kasiṇugghāṭimattā. Taññhi kasiṇāpagamavaseneva manasi kātabbaṁ. Tato paraṁ vaḍḍhayatopi na kiñci hoti. Viññāṇaṁ sabhāvadhammattā. Na hi sakkā sabhāvadhammaṁ vaḍḍhetuṁ. Viññāṇāpagamo viññāṇassa abhāvamattattā. Nevasaññānāsaññāyatanārammaṇaṁ sabhāvadhammattāyeva na vaḍḍhetabbaṁ. Sesāni animittattā. Paṭibhāganimittañhi vaḍḍhetabbaṁ nāma bhaveyya. Buddhānussati-ādīnañca neva paṭibhāganimittaṁ ārammaṇaṁ hoti, tasmā taṁ na vaḍḍhetabbanti evaṁ vaḍḍhanāvaḍḍhanato.

Ārammaṇatoti imesu ca cattālīsāya kammaṭṭhānesu dasakasiṇā, dasa-asubhā, ānāpānassati, kāyagatasatīti imāni dvāvīsati paṭibhāganimittārammaṇāni. Sesāni na paṭibhāganimittārammaṇāni. Tathā dasasu anussatīsu ṭhapetvā ānāpānassatiñca kāyagatāsatiñca avasesā aṭṭha anussatiyo, āhāre paṭikūlasaññā, catudhātu vavatthānaṁ, viññāṇañcāyatanaṁ, nevasaññānāsaññāyatananti imāni dvādasasabhāvadhammārammaṇāni. Dasa kasiṇā, dasa asubhā, ānāpānassati, kāyagatāsatīti imāni dvāvīsati nimittārammaṇāni. Sesāni cha na vattabbārammaṇāni. Tathā vipubbakaṁ, lohitakaṁ, puḷuvakaṁ, ānāpānassati, āpokasiṇaṁ, tejokasiṇaṁ, vāyokasiṇaṁ, yañca ālokakasiṇe sūriyādīnaṁ obhāsamaṇḍalārammaṇanti imāni aṭṭha calitārammaṇāni, tāni ca kho pubbabhāge, paṭibhāgaṁ pana sannisinnameva hoti. Sesāni na calitārammaṇānīti evaṁ ārammaṇato.

1. Dī 1. 234 piṭṭhādīsu.

ယထာ စ တောနိ၊ ဧဝံ သေသာနိပိ န ဝဍ္ဎေတဗ္ဗာနိ။ ကသ္မာ? တေသု ဟိ အာနာပါနနိမိတ္တံ တာဝ ဝဳယတော ဝါတရာသိယေဝ ဝဍ္ဎတိ၊ ဩကာသေန စ ပရိစ္ဆိန္နံ။ ဣတိ သာဒီနဝတ္တာ ဩကာသေန စ ပရိစ္ဆိန္နတ္တာ န ဝဍ္ဎေတဗ္ဗံ။ မြဟ္မဝိဟာရာ သတ္တာရမ္မဏာ၊ တေသံ နိမိတ္တံ ဝဳယတော သတ္တရာသိယေဝ ဝဍ္ဎေယ္ယ၊ န စ တေန အတ္ထော အတ္ထိ၊ တသ္မာ တမ္ပိ န ဝဍ္ဎေတဗ္ဗံ။ ယံ ပန ဝုတ္တံ "မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္ဝာ"တိ[1] အာဒိ၊ တံ ပရိဂ္ဂဟဝသေနေဝ ဝုတ္တံ။ ကောဝါသဒ္ဝိအာဝါသာဒိနာ ဟိ အနုက္ကမေန ဧကိဿာ ဒိသာယ သတ္တေ ပရိဂ္ဂဟေတ္ဝာ ဘာဝေန္တော ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္ဝာတိ ဝုတ္တော။ န နိမိတ္တံ ဝဍ္ဎေန္တော။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တမေဝ စေတ္ထ နတ္ထိ။ ယဒယံ ဝဍ္ဎေယ္ယ၊ ပရိတ္တအပ္ပမာဏာရမ္မဏတာပေတ္ထ ပရိဂ္ဂဟဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အာရုပ္ပါ-ရမ္မဏေသုပိ အာကာသံ ကသိဏ္ဃဋိမတ္တာ။ တဋ္ဌိ ကသိဏာဘဂမဝသေနေဝ မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ တတော ပရံ ဝဳယတောပိ န ကိဉ္စိ ဟောတိ။ ဝိညာဏံ သဘာဝဓမ္မတ္တာ။ န ဟိ သက္ကာ သဘာဝဓမ္မံ ဝဍ္ဎေတုံ။ ဝိညာဏာဘဂမော ဝိညာဏဿ အဘာဝမတ္တတ္တာ။ နေဝသညာနာသညာယတနာရမ္မဏံ သဘာဝ-ဓမ္မတ္တာယေဝ န ဝဍ္ဎေတဗ္ဗံ။ သေသာနိ အနိမိတ္တတ္တာ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တဉ္စိ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗံ နာမ ဘဝေယ္ယ။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိအာဒီနဉ္စ နေဝ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ အာရမ္မဏံ ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ န ဝဍ္ဎေတဗ္ဗန္တိ ဧဝံ ဝုနာဝဳနတော။

အာရမ္မဏတောတိ ဣမေသု စ စတ္တာလီသာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု ဒသကသိဏာ, ဒသအသုဘာ, အာနာပါနဿတိ, ကာယဂတာသတီတိ ဣမာနိ ဒွါဒသဝိဓာနိ ပဋိဘာဂနိမိတ္တာရမ္မဏာနိ။ သေသာနိ န ပဋိဘာဂနိမိတ္တာရမ္မဏာနိ။ တထာ ဒသသု အနုဿတီသု ဌပေတ္ဝာ အာနာပါနဿတိဉ္စ ကာယဂတာသတိဉ္စ အဝသေသာ အဋ္ဌ အနုဿတိယော, အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ, စတုဓာတု ဝဝတ္ထာနံ, ဝိညာဏဉ္စာယတနံ, နေဝသညာနာသညာယတနန္တိ ဣမာနိ ဒွါဒ-သသဘာဝဓမ္မာရမ္မဏာနိ။ ဒသ ကသိဏာ, ဒသ အသုဘာ, အာနာပါနဿတိ, ကာယဂတာသတီတိ ဣမာနိ ဒွါဒသဝိဓာနိ နိမိတ္တာရမ္မဏာနိ။ သေသာနိ ဆ န ဝတ္တဗ္ဗာရမ္မဏာနိ။ တထာ ဝိပုဗ္ဗကံ, လောဟိတကံ, ပုဠုဝကံ, အာနာပါနဿတိ, အာပေါကသိဏံ, တေဇောကသိဏံ, ဝါယောကသိဏံ, ယဉ္စ အာလောက-ကသိဏေ သူရိယာဒီနံ ဩဘာသမဏ္ဍလာရမ္မဏန္တိ ဣမာနိ အဋ္ဌ စလိတာ-ရမ္မဏာနိ၊ တာနိ စ ခေါ ပုဗ္ဗဘာဂေ၊ ပဋိဘာဂံ ပန သန္ဓိသိန္နမေဝ ဟောတိ။ သေသာနိ န စလိတာရမ္မဏာနိတိ ဧဝံ အာရမ္မဏတော။

၁-ဒီ ၁-၂၃၄-ဝိဇ္ဇာဒီသု။

Bhūmitoti ettha ca dasa asubhā, kāyagatāsati, āhāre paṭikūlasaññāti imāni dvādasa devesu nappavattanti. Tāni dvādasa, ānāpānassati cāti imāni terasa brahmaloke nappavattanti. Arūpabhave pana ṭhapetvā cattāro āruppe aññaṁ nappavattati. Manussesu sabbānipi pavattantīti evaṁ bhūmito.

Gahaṇatoti diṭṭhaphuṭṭhasutaggahaṇatopettha vinicchayo veditabbo. Tatra ṭhapetvā vāyokasiṇaṁ sesā nava kasiṇā, dasa asubhāti imāni ekūnavīsati diṭṭhena gahetabbāni. Pubbabhāge cakkhunā oloketvā[1] nimittaṁ nesaṁ gahetabbanti attho. Kāyagatāsatiyaṁ tacapañcakaṁ diṭṭhena, sesaṁ sutenāti evaṁ tassā ārammaṇaṁ diṭṭhasutena gahetabbaṁ. Ānāpānassati phuṭṭhena. Vāyokasiṇaṁ diṭṭhaphuṭṭhena. Sesāni aṭṭhārasa sutena gahetabbāni. Upekkhābrahmavihāro, cattāro āruppāti imāni cettha na ādikammikena gahetabbāni. Sesāni pañcatiṁsa gahetabbānīti evaṁ gahaṇato.

Paccayatoti imesu pana kammaṭṭhānesu ṭhapetvā ākāsakasiṇaṁ sesā nava kasiṇā āruppānaṁ paccayā honti. Dasa kasiṇā abhiññānaṁ. Tayo brahmavihārā catutthabrahmavihārassa. Heṭṭhimaṁ heṭṭhimaṁ āruppaṁ uparimassa uparimassa. Nevasaññānāsaññāyatanaṁ nirodhasamāpattiyā. Sabbānipi sukhavihāravipassanābhavasampattīnanti evaṁ paccayato.

Cariyānukūlatoti cariyānaṁ anukūlatopettha vinicchayo veditabbo. Seyyathidaṁ. Rāgacaritassa tāva ettha dasa asubhā, kāyagatāsatīti ekādasa kammaṭṭhānāni anukūlāni. Dosacaritassa cattāro brahmavihārā, cattāri vaṇṇakasiṇānīti aṭṭha. Mohacaritassa, vitakkacaritassa ca ekaṁ ānāpānassati kammaṭṭhānameva. Saddhācaritassa purimā cha anussatiyo. Buddhicaritassa maraṇassati, upasamānussati, catudhātuvavatthānaṁ, āhāre paṭikūlasaññāti cattāri. Sesakasiṇāni, cattāro ca āruppā sabbacaritānaṁ anukūlāni. Kasiṇesu ca yaṁkiñci parittaṁ vitakkacaritassa. Appamāṇaṁ mohacaritassāti.

1. Oloketvā oloketvā (Ka-Sī, I)

ဘူမိတောတိ ထွေ စ ဒသ အသုဘာ, ကာယဂတာသတိ, အာဟာရေ ပဋိကူလသညာတိ ဣမာနိ ဒွါဒသ ဒေဝေသု နပ္ပဝတ္တန္တိ။ တာနိ ဒွါဒသ, အာနာပါနဿတိ စာတိ ဣမာနိ တေရသ ဗြဟ္မလောကေ နပ္ပဝတ္တန္တိ။ အရူပဘဝေ ပန ဌပေတွာ စတ္တာရော အာရုပ္ပေ အညံ နပ္ပဝတ္တတိ။ မနုဿေသု သဗ္ဗာနိပိ ပဝတ္တန္တီတိ ဧဝံ ဘူမိတော။

ဂဟဏတောတိ ဒ်ဋ္ဌဖုဋ္ဌသုတဂ္ဂဟဏတောပေတ္ထ ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတြ ဌပေတွာ ဝါယောကသိဏံ သေသာ နဝ ကသိဏာ, ဒသ အသုဘာတိ ဣမာနိ ကေနဒိသတိ ဒ်ဋ္ဌေန ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ ပုဗ္ဗဘာဂေ စက္ခုနာ ဩလောကေတွာ[1] နိမိတ္တံ နေသံ ဂဟေတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ကာယဂတာသတိယံ တစပဉ္စကံ ဒ်ဋ္ဌေန၊ သေသံ သုတေနာတိ ဧဝံ တဿာ အာရမ္မဏံ ဒ်ဋ္ဌသုတေန ဂဟေတဗ္ဗံ။ အာနာပါနဿတိ ဖုဋ္ဌေန။ ဝါယောကသိဏံ ဒ်ဋ္ဌဖုဋ္ဌေန။ သေသာနိ အဋ္ဌာရသ သုတေန ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရော, စတ္တာရော အာရုပ္ပါတိ ဣမာနိ စေတ္ထ န အာဒိကမ္မိကေန ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ သေသာနိ ပဉ္စတိံသ ဂဟေတဗ္ဗာနီတိ ဧဝံ ဂဟဏတော။

ပစ္စယတောတိ ဣမေသု ပန ကမ္မဋ္ဌာနေသု ဌပေတွာ အာကာသကသိဏံ သေသာ နဝ ကသိဏာ အာရုပ္ပါနံ ပစ္စယာ ဟောန္တိ။ ဒသ ကသိဏာ အဘိညာနံ။ တယော ဗြဟ္မဝိဟာရာ စတုတ္ထဗြဟ္မဝိဟာရဿ။ ဟေဋ္ဌိမံ ဟေဋ္ဌိမံ အာရုပ္ပံ ဥပရိမဿ ဥပရိမဿ။ နေဝသညာနာသညာယတနံ နိရောဓသမာပတ္တိယာ။ သဗ္ဗာနိပိ သုခဝိဟာရ-ဝိပဿနာ-ဘဝသမ္ပတ္တိနန္တိ ဧဝံ ပစ္စယတော။

စရိယာနုကူလတောတိ စရိယာနံ အနုကူလတောပေတ္ထ ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သေယျထိဒံ။ ရာဂစရိတဿ တာဝ ထွေ ဒသ အသုဘာ, ကာယဂတာသတီတိ ကောဒသ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ အနုကူလာနိ။ ဒေါသစရိတဿ စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရာ, စတ္တာရိ ဝဏ္ဏကသိဏာနိတိ အဋ္ဌ။ မောဟစရိတဿ, ဝိတက္ကစရိတဿ စ ကေ အာနာပါနဿတိ ကမ္မဋ္ဌာနမေဝ။ သဒ္ဓါစရိတဿ ပုရိမာ ဆ အနုဿတိယော။ ဗုဒ္ဓိစရိတဿ မရဏဿတိ, ဥပသမာနုဿတိ, စတုဓာတုဝဝတ္ထာနံ, အာဟာရေ ပဋိကူလသညာတိ စတ္တာရိ။ သေသကသိဏာနိ, စတ္တာရော စ အာရုပ္ပါ သဗ္ဗစရိတာနံ အနုကူလာနိ။ ကသိဏေသု စ ယံကိဉ္စိ ပရိတ္တံ ဝိတက္ကစရိတဿ။ အပ္ပမာဏံ မောဟစရိတဿာတိ။

၁-ဩလောကေတွာ ဩလောကေတွာ (က-သီ၊ ဋ္ဌ)

Evamettha cariyānukūlato vinicchayo veditabboti sabbañcetaṁ ujuvipaccanīkavasena ca atisappāyavasena ca vuttaṁ. Rāgādīnaṁ pana avikkhambhikā saddhādīnaṁ vā anupakārā kusalabhāvanā nāma natthi. Vuttampi cetaṁ Meghiyasutte—

"Cattāro dhammā uttari[1] bhāvetabbā. Asubhā bhāvetabbā rāgassa pahānāya. Mettā bhāvetabbā byāpādassa pahānāya. Ānāpānassati bhāvetabbā vitakkupacchedāya. Aniccasaññā bhāvetabbā asmimānasamugghātāyā"ti[2].

Rāhulasuttepi "mettaṁ Rāhula bhāvanaṁ bhāvehī"ti[3]ādinā nayena ekasseva satta kammaṭṭhānāni vuttāni. Tasmā vacanamatte abhinivesaṁ akatvā sabbattha adhippāyo pariyesitabboti ayaṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvāti ettha kammaṭṭhānakathā vinicchayo.

48. **Gahetvā**ti imassa pana padassa ayamatthadīpanā[4]. "Tena yoginā kammaṭṭhānadāyakaṁ kalyāṇamittaṁ upasaṅkamitvā"ti ettha vuttanayeneva vuttappakāraṁ kalyāṇamittaṁ upasaṅkamitvā Buddhassa vā Bhagavato ācariyassa vā attānaṁ niyyātetvā sampannajjhāsayena sampannādhimuttinā ca hutvā kammaṭṭhānaṁ yācitabbaṁ.

Tatra "imāhaṁ Bhagavā attabhāvaṁ tumhākaṁ pariccajāmī"ti evaṁ Buddhassa Bhagavato attā niyyātetabbo. Evañhi aniyyātetvā pantesu senāsanesu viharanto bheravārammaṇe āpāthamāgate santhambhituṁ asakkonto gāmantaṁ osaritvā gihīhi saṁsaṭṭho hutvā anesanaṁ āpajjitvā anayabyasanaṁ pāpuṇeyya[5]. Niyyātitattabhāvassa panassa bheravārammaṇe āpāthamāgatepi bhayaṁ na uppajjati. "Nanu tayā paṇḍita purimameva[6] attā Buddhānaṁ niyyātito"ti paccavekkhato panassa[7] somanassameva uppajjati. Yathā hi purisassa uttamaṁ kāsikavatthaṁ bhaveyya, tassa tasmiṁ mūsikāya vā kīṭehi vā khādite uppajjeyya

1. Uttariṁ (Sī, Syā, I)
2. Asmimānassa samugghātāyāti (I, Ka) Aṁ 1. 169; Khu 1. 120 piṭṭhesu.
3. Ma 2. 87 piṭṭhe. 4. Ayamatthaparidīpanā (Sī, Syā) 5. Āpajjeyya (I, Ka)
6. Purimadivasameva (Sī, Syā) 7. Ca panassa (I, Ka)

ဧဝမေတ္ထ စရိယာနုကူလတော ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗောတိ သမ္ဗန္ဓေတံ ဥဇုဝိပစ္စနီကဝသေန စ အတိသပ္ပါယဝသေန စ ဝုတ္တံ။ ရာဂါဒီနံ ပန အဝိက္ခမ္ဘိကာ သဒ္ဓါဒီနံ ဝါ အနုပကာရာ ကုသလဘာဝနာ နာမ နတ္ထိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ မေဃိယသုတ္တေ—

"စတ္တာရော ဓမ္မာ ဥတ္တရိ[1] ဘာဝေတဗ္ဗာ။ အသုဘာ ဘာဝေတဗ္ဗာ ရာဂဿ ပဟာနာယ။ မေတ္တာ ဘာဝေတဗ္ဗာ ဗျာပါဒဿ ပဟာနာယ။ အာနာပါနဿတိ ဘာဝေတဗ္ဗာ ဝိတက္ကုပစ္ဆေဒါယ။ အနိစ္စသညာ ဘာဝေတဗ္ဗာ အသ္မိမာန-သမုဂ္ဃါတာယာ"တိ[2]။

ရာဟုလသုတ္တေပိ "မေတ္တံ ရာဟုလ ဘာဝနံ ဘာဝေဟိ"တိ[3]အာဒိနာ နယေန ကေသေဝ သတ္တ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ ဝုတ္တာနိ။ တသ္မာ ဝစနမတ္တေ အဘိနိဝေသံ အကတ္ဝာ သမ္ဗဏ္ဍ အဓိပ္ပါယော ပရိယေသိတဗ္ဗောတိ အယံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတ္ဝာတိ ဧတ္ထ ကမ္မဋ္ဌာနကထာ ဝိနိစ္ဆယော။

၄၀။ **ဂဟေတ္ဝာ**တိ ဣမသ္မ ပန ပဒဿ အယမတ္ထဒီပနာ[4]။ ''တေန ယောဂိနာ ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကံ ကလ္လာဏမိတ္တံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ''တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တန-ယေနေဝ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ကလ္လာဏမိတ္တံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ ဗုဒ္ဓဿ ဝါ ဘဂဝတော အာစရိယဿ ဝါ အတ္တာနံ နိယျာတေတ္ဝာ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယေန သမ္ပန္နာဓိမုတ္တိနာ စ ဟုတ္ဝာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ယာစိတဗ္ဗံ။

တတြ "ဣမာဟံ ဘဂဝါ အတ္တဘာဝံ တုမှာကံ ပရိစ္စဇာမီ"တိ ဧဝံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အတ္တာ နိယျာတေတဗ္ဗော။ ဧဝဉ္ဟိ အနိယျာတေတ္ဝာ ပန္တေသု သေနာသနေသု ဝိဟရန္တော ဘေရဝါရမ္မဏေ အာပါထမာဂတေ သန္တာသံ တုံ အသက္ကောန္တော ဂါမန္တံ ဩသရိတ္ဝာ ဂိဟီဟိ သံသဋ္ဌော ဟုတ္ဝာ အနေသနံ အာပဇ္ဇိတ္ဝာ အနယဗျသနံ ပါပုဏေယျ[5]။ နိယျာတိတတ္တဘာဝဿ ပနဿ ဘေရဝါရမ္မဏေ အာပါထမာဂတေဝိ ဘယံ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ "နနု တယာ ပဏ္ဍိတ ပုရိမမေဝ[6] အတ္တာ ဗုဒ္ဓါနံ နိယျာတိတော"တိ ပစ္ဆဝေက္ခတော ပနဿ[7] သောမနဿမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယထာ ဟိ ပုရိသဿ ဥတ္တမံ ကာသိကဝတ္ထံ ဘဝေယျ၊ တဿ တသ္မိံ မူသိကာဃ ဝါ ကီဋေဟိ ဝါ ခါဒိတေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ

၁-ဥတ္တရိံ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ)
၂-အသ္မိမာနဿ သမုဂ္ဃါတာယာတိ (ဋ္ဌ၊ က) အံ ၁-၁၆၉၊ ခု ၁-၁ ၂၀-ပိဋ္ဌေသု။
၃-မ ၂-၀၇-ပိဋ္ဌေ။ ၄-အယမတ္ထပရိဒီပနာ (သီ၊ သျာ) ၅-အာပဇ္ဇေယျ (ဋ္ဌ၊ က)
၆-ပုရိမဒိဝသမေဝ (သီ၊ သျာ) ၇-စ ပနဿ (ဋ္ဌ၊ က)

domanassaṁ. Sace pana taṁ acīvarakassa bhikkhuno dadeyya, athassa taṁ tena bhikkhunā khaṇḍākhaṇḍaṁ kariyamānaṁ disvāpi somanassameva uppajjeyya. Evaṁ sampadamidaṁ veditabbaṁ.

Ācariyassa niyyātentenāpi "imāhaṁ bhante attabhāvaṁ tumhākaṁ pariccajāmī"ti vattabbaṁ. Evaṁ aniyyātitattabhāvo hi atajjanīyo vā hoti, dubbaco vā anovādakaro, yena kāmaṁgamo vā ācariyaṁ anāpucchāva yatthicchati, tattha gantā, tamenaṁ ācariyo āmisena vā dhammena vā na saṅgaṇhāti, gūḷhaṁ ganthaṁ na sikkhāpeti. So imaṁ duvidhaṁ saṅgahaṁ alabhanto sāsane patiṭṭhaṁ na labhati, nacirasseva dussīlyaṁ vā gihibhāvaṁ vā pāpuṇāti. Niyyātitattabhāvo pana neva atajjanīyo hoti, na yena kāmaṁgamo, suvaco ācariyāyattavuttiyeva[1] hoti. So ācariyato duvidhaṁ saṅgahaṁ labhanto sāsane vuḍḍhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ pāpuṇāti Cūḷapiṇḍapātikatissattherassa antevāsikā viya.

Therassa kira santikaṁ tayo bhikkhū āgamaṁsu. Tesu eko "ahaṁ bhante tumhākamatthāyā"ti vutte sataporise papāte patituṁ ussaheyyanti āha. Dutiyo "ahaṁ bhante tumhākamatthāyā"ti vutte imaṁ attabhāvaṁ paṇhito paṭṭhāya pāsāṇapiṭṭhe ghaṁsento niravasesaṁ khepetuṁ ussaheyyanti āha. Tatiyo "ahaṁ bhante tumhākamatthāyā"ti vutte assāsapassāse uparundhitvā[2] kālakiriyaṁ[3] kātuṁ ussaheyyanti āha. Thero bhabbāvatime bhikkhūti kammaṭṭhānaṁ kathesi. Te tassa ovāde ṭhatvā tayopi arahattaṁ pāpuṇiṁsūti ayamānisaṁso attaniyyātane. Tena vuttaṁ "Buddhassa vā Bhagavato ācariyassa vā attānaṁ niyyātetvā"ti.

49. **Sampannajjhāsayena sampannādhimuttinā ca hutvā**ti ettha pana tena yoginā alobhādīnaṁ vasena chahākārehi sampannajjhāsayena bhavitabbaṁ. Evaṁ sampannajjhāsayo hi tissannaṁ bodhīnaṁ aññataraṁ pāpuṇāti. Yathāha, "cha ajjhāsayā bodhisattānaṁ bodhiparipākāya saṁvattanti, alobhajjhāsayā ca bodhisattā lobhe dosadassāvino,

1. Reva (Sī, I), deva (Ka)
2. Uparumbhitvā (Ka), sannirumbhitvā (Syā)
3. Kālaṁkiriyaṁ (Ka)

ဒေါမနဿံ။ သစေ ပန တံ အစီဝရကဿ ဘိက္ခုနော ဒဒေယ္ယ၊ အထဿ တံ တေန ဘိက္ခုနာ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ကရိယမာနံ ဒိသ္ဝာပိ သောမနဿမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇေယ္ယ။ ဧဝံ သမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အာစရိယဿ နိယ္យာတေန္တေနာပိ "ဣမာဟံ ဘန္တေ အတ္တဘာဝံ တုမှာကံ ပရိစ္စဇာမီ"တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဧဝံ အနိယ္យာတိတတ္တဘာဝေါ ဟိ အတဇ္ဇနီယော ဝါ ဟောတိ, ဒုဗ္ဘရော ဝါ အနောဝါဒကရော, ယေန ကာမံဂမော ဝါ အာစရိယံ အနာပုစ္ဆာဝ ယတ္ထိစ္ဆတိ, တတ္ထ ဂန္တာ၊ တမေနံ အာစရိယော အာမိသေန ဝါ ဓမ္မေန ဝါ န သင်္ဂဏှာတိ၊ ဂူဠှံ ဂန္ထံ န သိက္ခာပေတိ။ သော ဣမံ ဒုဝိဓံ သင်္ဂဟံ အလဘန္တော သာသနေ ပတိဋ္ဌံ န လဘတိ၊ နစိရဿေဝ ဒုဿီလျံ ဝါ ဂိဟိဘာဝံ ဝါ ပါပုဏာတိ။ နိယ္យာတိတတ္တဘာဝေါ ပန နေဝ အတဇ္ဇနီယော ဟောတိ၊ န ယေန ကာမံဂမော၊ သုဝစော အာစရိယာယတ္တဝုတ္တိယေဝ[ခ] ဟောတိ။ သော အာစရိယတော ဒုဝိဓံ သင်္ဂဟံ လဘန္တော သာသနေ ဝုဒ္ဓိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ ပါပုဏာတိ စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရဿ အန္တေဝါသိကာ ဝိယ။

ထေရဿ ကိရ သန္တိကံ တယော ဘိက္ခူ အာဂမံသု။ တေသု ဧကော "အဟံ ဘန္တေ တုမှာကမတ္ထာယာ"တိ ဝုတ္တေ သတပေါရိသေ ပပါတေ ပတိတုံ ဥဿဟေယ္ယန္တိ အာဟ။ ဒုတိယော "အဟံ ဘန္တေ တုမှာကမတ္ထာယာ"တိ ဝုတ္တေ ဣမံ အတ္တဘာဝံ ပဏ္ဍိတော ပဋ္ဌာယ ပါသာဏပိဋ္ဌေ ဃံသေန္တော နိရဝသေသံ ခေပေတုံ ဥဿဟေယ္ယန္တိ အာဟ။ တတိယော "အဟံ ဘန္တေ တုမှာကမတ္ထာ-ယာ"တိ ဝုတ္တေ အဿာသပဿာသေ ဥပရုန္ဓိတ္ဝာ[ဂ] ကာလကိရိယံ[ဃ] ကာတုံ ဥဿဟေယ္ယန္တိ အာဟ။ ထေရော ဘဗ္ဗာဝတိမေ ဘိက္ခူတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ တေ တဿ ဩဝါဒေ ဋတ္ဝာ တယောပိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသူတိ အယမာနိ-သံသော အတ္တနိယ္យာတနေ။ တေန ဝုတ္တံ "ဗုဒ္ဓဿ ဝါ ဘဂဝတော အာစရိယဿ ဝါ အတ္တာနံ နိယ္យာတေတ္ဝာ"တိ။

၄၉။ **သမ္ပန္နဇ္ဈာသယေန သမ္ပန္နာဓိမုတ္တိနာ စ ဟုတ္ဝာ**တိ ဣတ္ထေ ပန တေန ယောဂိနာ အလောဘာဒီနံ ဝသေန ဆဟာကာရေဟိ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယော ဟိ တိဿန္နံ ဗောဓိနံ အညတရံ ပါပုဏာတိ။ ယထာဟ၊ "ဆ အဇ္ဈာသယာ ဗောဓိသတ္တာနံ ဗောဓိပရိပါကာယ သံဝတ္တန္တိ၊ အလောဘဇ္ဈာသယာ စ ဗောဓိသတ္တာ လောဘေ ဒေါသဒဿာဝိနော၊

ခ-ဂေဝ (သီ၊ ဈ)၊ ဒေဝ (က)
ဂ-ဥပရုန္ဓိတ္ဝာ (က)၊ သန္နိရုန္ဓိတ္ဝာ (သျာ)
ဃ-ကာလံကိရိယံ (က)

adosajjhāsayā ca bodhisattā dose dosadassāvino, amohajjhāsayā ca bodhisattā mohe dosadassāvino, nekkhammajjhāsayā ca bodhisattā gharāvāse dosadassāvino, pavivekajjhāsayā ca bodhisattā saṅgaṇikāya dosadassāvino, nissaraṇajjhāsayā ca bodhisattā sabbabhavagatīsu dosadassāvino”ti. Ye hi keci atītānāgatapaccuppannā sotāpannasakadāgāmi anāgāmi khīṇāsavapaccekabuddha Sammāsambuddhā, sabbe te imeheva chahākārehi attanā attanā pattabbaṁ visesaṁ pattā. Tasmā imehi chahākārehi sampannajjhāsayena bhavitabbaṁ. Tadadhimuttatāya pana adhimuttisampannena bhavitabbaṁ. Samādhādhimuttena samādhigarukena samādhipabbhārena, nibbānādhimuttena nibbānagarukena nibbānapabbhārena (ca)[1] bhavitabbanti attho.

50. Evaṁ sampannajjhāsayādhimuttino panassa kammaṭṭhānaṁ yācato cetopariyañāṇalābhinā ācariyena cittācāraṁ oloketvā cariyā jānitabbā. Itarena kiṁ caritosi, eke vā te dhammā bahulaṁ samudācaranti, kiṁ vā te manasikaroto phāsu hoti, katarasmiṁ vā te kammaṭṭhāne cittaṁ namatīti evamādīhi nayehi pucchitvā jānitabbā. Evaṁ ñatvā cariyānukūlaṁ kammaṭṭhānaṁ kathetabbaṁ.

Kathentena ca tividhena kathetabbaṁ. Pakatiyā uggahitakammaṭṭhānassa ekaṁ dve nisajjāni sajjhāyaṁ kāretvā dātabbaṁ. Santike vasantassa āgatāgatakkhaṇe kathetabbaṁ. Uggahetvā aññatra gantukāmassa nātisaṅkhittaṁ nātivitthārikaṁ katvā kathetabbaṁ.

Tattha pathavīkasiṇaṁ tāva kathentena cattāro kasiṇadosā, kasiṇakaraṇaṁ, katassa bhāvanānayo, duvidhaṁ nimittaṁ, duvidho samādhi, sattavidhaṁ sappāyāsappāyaṁ, dasavidhaṁ appanākosallaṁ, vīriyasamatā, appanāvidhānanti ime nava ākārā kathetabbā. Sesakammaṭṭhānasupi tassa tassa anurūpaṁ kathetabbaṁ. Taṁ sabbaṁ tesaṁ bhāvanāvidhāne āvibhavissati.

Evaṁ kathiyamāne pana kammaṭṭhāne tena yoginā nimittaṁ gahetvā sotabbaṁ. **Nimittaṁ gahetvā**ti idaṁ heṭṭhimapadaṁ, idaṁ uparimapadaṁ, ayamassa

1. ( ) natthi (I, Ka)

အဒေါသဇ္ဈာသယာ စ ဗောဓိသတ္တာ ဒေါသေ ဒေါသဒဿာဝိနော၊ အမောဟဇ္ဈာသယာ စ ဗောဓိသတ္တာ မောဟေ ဒေါသဒဿာဝိနော၊ နေက္ခမ္မဇ္ဈာသယာ စ ဗောဓိသတ္တာ ဃရာဝါသေ ဒေါသဒဿာဝိနော၊ ပဝိဝေကဇ္ဈာသယာ စ ဗောဓိသတ္တာ သင်္ကိလေသကာယ ဒေါသဒဿာဝိနော၊ နိဿရဏဇ္ဈာသယာ စ ဗောဓိသတ္တာ သဗ္ဗဘဝဂတီသု ဒေါသဒဿာဝိနော”တိ။ ယေ ဟိ ကေစိ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ သောတာပန္နသကဒါဂါမိ အနာဂါမိ ခီဏာသဝပစ္စေကဗုဒ္ဓ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ၊ သဗ္ဗေ တေ ဣမေဟေဝ ဆဟာကာရေဟိ အတ္တနာ အတ္တနော ပတ္တဗ္ဗံ ဝိသေသံ ပတ္တာ။ တသ္မာ ဣမေဟိ ဆဟာကာရေဟိ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ တဒဓိမုတ္တကာယ ပန အဓိမုတ္တိသမ္ပန္နေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ သမာဓိမုတ္တေန သမာဓိဂရုကေန သမာဓိပဗ္ဘာရေန, နိဗ္ဗာနာဓိမုတ္တေန နိဗ္ဗာနဂရုကေန နိဗ္ဗာနပဗ္ဘာရေန (စ)[၁] ဘဝိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။

၅၀။ ဧဝံ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယာဓိမုတ္တိနော ပနဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ယာစတော စေတောပရိယဉာဏလာဘိနာ အာစရိယေန စိတ္တာစာရံ ဩလောကေတ္ဝာ စရိယာ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဣတရေန ကိံ စရိတောသိ၊ ကေ ဝါ တေ ဓမ္မာ ဗဟုလံ သမုဒါစရန္တိ၊ ကိံ ဝါ တေ မနသိကရောတော ဖာသု ဟောတိ၊ ကတရသ္မိံ ဝါ တေ ကမ္မဋ္ဌာနေ စိတ္တံ နမတီတိ ဧဝမာဒီဟိ နယေဟိ ပုစ္ဆိတ္ဝာ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဧဝံ ဉတ္ဝာ စရိယာနုကူလံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတဗ္ဗံ။

ကထေန္တေန စ တိဝိဓေန ကထေတဗ္ဗံ။ ပကတိယာ ဥဂ္ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနဿ ကေ ဒွေ နိသဇ္ဇာနိ သဇ္ဈာယံ ကာရေတ္ဝာ ဒါတဗ္ဗံ။ သန္တိကေ ဝသန္တဿ အာဂတာဂတက္ခဏေ ကထေတဗ္ဗံ။ ဥဂ္ဂဟေတ္ဝာ အညတြ ဂန္တုကာမဿ နာတိသင်္ခိတ္တံ နာတိဝိတ္ထာရိကံ ကတ္ဝာ ကထေတဗ္ဗံ။

တတ္ထ ပထဝီကသိဏံ တာဝ ကထေန္တေန စတ္တာရော ကသိဏဒေါသာ, ကသိဏကရဏံ, ကတဿ ဘာဝနာနယော, ဒုဝိဓံ နိမိတ္တံ, ဒုဝိဓော သမာဓိ, သတ္တဝိဓံ သပ္ပါယာသပ္ပါယံ, ဒသဝိဓံ အပ္ပနာကောသလ္လံ, ဝီရိယသမတာ, အပ္ပနာဝိဓာနန္တိ ဣမေ နဝ အာကာရာ ကထေတဗ္ဗာ။ သေသကမ္မဋ္ဌာနေသုပိ တဿ တဿ အနုရူပံ ကထေတဗ္ဗံ။ တံ သဗ္ဗံ တေသံ ဘာဝနာဝိဓာနေ အာဝိဘဝိဿတိ။

ဧဝံ ကထိယမာနေ ပန ကမ္မဋ္ဌာနေ တေန ယောဂိနာ နိမိတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ သောတဗ္ဗံ။ **နိမိတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ**တိ ဣဒံ ဟေဋ္ဌိမပဒံ၊ ဣဒံ ဥပရိမပဒံ၊ အယမဿ

၁-( ) နတ္ထိ (ဋီ၊က)

attho, ayamadhippāyo, idamopammanti evaṁ taṁ taṁ ākāraṁ upanibandhitvāti attho. Evaṁ nimittaṁ gahetvā sakkaccaṁ suṇantena hi kammaṭṭhānaṁ suggahitaṁ hoti. Athassa taṁ nissāya visesādhigamo sampajjati, na itarassāti ayaṁ gahetvāti imassa padassa atthaparidīpanā.

Ettāvatā kalyāṇamittaṁ upasaṅkamitvā attano cariyānukūlaṁ cattālīsāya kammaṭṭhānesu aññataraṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvāti imāni padāni sabbākārena vitthāritāni hontīti.

Iti sādhujanapāmojjatthāya kate Visuddhimagge

Samādhibhāvanādhikāre

Kammaṭṭhānaggahaṇaniddeso nāma

Tatiyo paricchedo.

အတ္ထော၊ အယမဓိပ္ပါယော၊ ဣဒမောပမ္မန္တိ ဧဝံ တံ တံ အာကာရံ ဥပနိဗန္ဓိတ္ဝာတိ အတ္ထော။ ဧဝံ နိမိတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ သက္ကစ္စံ သုဏန္တေန ဟိ ကမ္မဋ္ဌာနံ သုဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ။ အထဿ တံ နိဿာယ ဝိသေသာဓိဂမော သမ္ပဇ္ဇတိ၊ န ဣတရဿာတိ အယံ ဂဟေတ္ဝာတိ ဣမဿ ပဒဿ အတ္ထပရိဒီပနာ။

ဧတ္တာဝတာ ကလ္လာဏမိတ္တံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ အတ္တနော စရိယာနုကူလံ စတ္တာလီသာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု အညတရံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတ္ဝာတိ ဣမာနိ ပဒါနိ သဗ္ဗာကာရေန ဝိတ္ထာရိတာနိ ဟောန္တိ။

ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ

သမာဓိဘာဝနာဓိကာရေ

ကမ္မဋ္ဌာနဂ္ဂဟဏနိဒ္ဒေသော နာမ တတိယော ပရိစ္ဆေဒေါ။

4. Pathavīkasiṇaniddesa

51. Idāni yaṁ vuttaṁ “samādhibhāvanāya ananurūpaṁ vihāraṁ pahāya anurūpe vihāre viharantenā”ti ettha[1] yassa tāvācariyena saddhiṁ ekavihāre vasato phāsu hoti, tena tattheva kammaṭṭhānaṁ parisodhentena vasitabbaṁ. Sace tattha phāsu na hoti, yo añño gāvute vā aḍḍhayojane vā yojanamattepi vā sappāyo vihāro hoti, tattha vasitabbaṁ. Evañhi sati kammaṭṭhānassa kismiñcideva ṭhāne sandehe vā satisammose vā jāte kālasseva vihāre vattaṁ katvā antarāmagge piṇḍāya caritvā bhattakiccapariyosāneyeva ācariyassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā taṁ divasamācariyassa santike kammaṭṭhānaṁ sodhetvā dutiyadivase ācariyaṁ vanditvā nikkhamitvā antarāmagge piṇḍāya caritvā akilamantoyeva attano vasanaṭṭhānaṁ āgantuṁ sakkhissati. Yo pana yojanappamāṇepi phāsukaṭṭhānaṁ na labhati, tena kammaṭṭhāne sabbaṁ gaṇṭhiṭṭhānaṁ chinditvā suvisuddhaṁ āvajjanapaṭibaddhaṁ kammaṭṭhānaṁ katvā dūrampi gantvā samādhibhāvanāya ananurūpaṁ vihāraṁ pahāya anurūpe vihāre vihātabbaṁ.

Ananurūpavihāra

52. Tattha ananurūpo nāma aṭṭhārasannaṁ dosānaṁ aññatarena samannāgato. Tatrime aṭṭhārasa dosā. Mahattaṁ, navattaṁ, jiṇṇattaṁ, panthanissitattaṁ, soṇḍī, paṇṇaṁ, pupphaṁ, phalaṁ, patthanīyatā, nagarasannissitatā, dārusannissitatā, khettasannissitatā, visabhāgānaṁ puggalānaṁ atthitā, paṭṭanasannissitatā, paccantasannissitatā, rajjasīmasannissitatā, asappāyatā, kalyāṇamittānaṁ alābhoti imesaṁ aṭṭhārasannaṁ dosānaṁ aññatarena dosena samannāgato ananurūpo nāma. Na tattha vihātabbaṁ.

Kasmā? **Mahāvihāre** tāva bahū nānāchandā sannipatanti, te aññamaññaṁ paṭiviruddhatāya vattaṁ na karonti. Bodhiyaṅgaṇādīni[2] asammaṭṭhāneva honti. Anupaṭṭhāpitaṁ pānīyaṁ paribhojanīyaṁ. Tatrāyaṁ gocaragāme

1. Ettha pana (Sī)
2. Bodhi-aṅgaṇādīni (Sī, I)

၄-ပထဝီကသိဏနိဒ္ဒေသ

၅၁။ ဣဒါနိ ယံ ဝုတ္တံ “သမာဓိဘာဝနာယ အနနုရူပံ ဝိဟာရံ ပဟာယ အနုရူပေ ဝိဟာရေ ဝိဟရန္တေနာ”တိ ထ္ထေ[1] ယဿ တာဝါစရိယေန သဒ္ဓိံ ကေဝိဟာရေ ဝသတော ဖာသု ဟောတိ၊ တေန တတ္ထေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိသောဓေန္တေန ဝသိတဗ္ဗံ။ သစေ တတ္ထ ဖာသု န ဟောတိ၊ ယော အညော ဂါဝုတေ ဝါ အဒ္ဓယောဇနေ ဝါ ယောဇနမတ္တေပိ ဝါ သပ္ပါယော ဝိဟာရော ဟောတိ၊ တတ္ထ ဝသိတဗ္ဗံ။ ဧဝဉ္ဟိ သတိ ကမ္မဋ္ဌာနဿ ကိဉ္စိဒေဝဋ္ဌာနေ သန္ဒေဟေ ဝါ သတိသမ္မောသေ ဝါ ဇာတေ ကာလဿေဝ ဝိဟာရေ ဝတ္တံ ကတ္ဝာ အန္တရာမဂ္ဂေ ပိဏ္ဍာယ စရိတ္ဝာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေယေဝ အာစရိယဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္ဒွာ တံ ဒိဝသမာစရိယဿ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ သောဓေတ္ဝာ ဒုတိယဒိဝသေ အာစရိယံ ဝန္ဒိတ္ဝာ နိက္ခမိတ္ဝာ အန္တရာမဂ္ဂေ ပိဏ္ဍာယ စရိတ္ဝာ အကိလမန္တောယေဝ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ အာဂန္တုံ သက္ခိဿတိ။ ယော ပန ယောဇနပ္ပမာဏေပိ ဖာသုကဋ္ဌာနံ န လဘတိ၊ တေန ကမ္မဋ္ဌာနေ သဗ္ဗံ ဂဏ္ဌိဋ္ဌာနံ ဆိန္ဒိတ္ဝာ သုဝိသုဒ္ဓံ အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကတ္ဝာ ဂူရမိဂို ဂန္ဒွာ သမာဓိဘာဝနာယ အနနုရူပံ ဝိဟာရံ ပဟာယ အနုရူပေ ဝိဟာရေ ဝိဟာတဗ္ဗံ။

အနနုရူပဝိဟာရ

၅၂။ တတ္ထ အနနုရူပေါ နာမ အဋ္ဌာရသန္နံ ဒေါသာနံ အညတရေန သမန္နာဂတော။ တတြိမေ အဋ္ဌာရသ ဒေါသာ။ မဟတ္တံ၊ နဝတ္တံ၊ ဇိဏ္ဏတ္တံ၊ ပန္ထနိဿိတတ္တံ၊ သောဏ္ဍီ၊ ပဏ္ဏံ၊ ပုပ္ဖံ၊ ဖလံ၊ ပတ္ထနိယတာ၊ နဂရသန္နိဿိတတာ၊ ဒါရုသန္နိဿိတတာ၊ ခေတ္တသန္နိဿိတတာ၊ ဝိသဘာဂါနံ ပုဂ္ဂလာနံ အတ္ထိတာ၊ ပဋ္ဋနသန္နိဿိတတာ၊ ပစ္စန္တသန္နိဿိတတာ၊ ရဇ္ဇသီမသန္နိဿိတတာ၊ အသပ္ပါယတာ၊ ကလ္ယာဏမိတ္တာနံ အလာဘောတိ ဣမေသံ အဋ္ဌာရသန္နံ ဒေါသာနံ အညတရေန ဒေါသေန သမန္နာဂတော အနနုရူပေါ နာမ။ န တတ္ထ ဝိဟာတဗ္ဗံ။

ကသ္မာ ? **မဟာဝိဟာရေ** တာဝ ဗဟူ နာနာဆန္ဒာ သန္နိပတန္တိ၊ တေ အညမညံ ပဋိဝိရုဒ္ဓတာယ ဝတ္တံ န ကရောန္တိ။ ဗောဓိယင်္ဂဏာဒီနိ[2] အသမ္မဋ္ဌာနေဝ ဟောန္တိ။ အနုပဋ္ဌာပိတံ ပါနီယံ ပရိဘောဇနီယံ။ တတြာယံ ဂေါစရဂါမေ

1. ထ္ထေ ပန (သီ)
2. ဗောဓိအင်္ဂဏာဒီနိ (သီ၊ ဣ)

piṇḍāya carissāmīti pattacīvaramādāya nikkhanto sace passati vattaṁ vā akataṁ pānīyaghaṭaṁ vā rittaṁ, athānena vattaṁ kātabbaṁ hoti, pānīyaṁ upaṭṭhāpetabbaṁ. Akaronto vattabhede dukkaṭaṁ āpajjati. Karontassa kālo atikkamati, atidivā paviṭṭho niṭṭhitāya bhikkhāya kiñci na labhati. Paṭisallānagatopi sāmaṇeradaharabhikkhūnaṁ uccāsaddena saṁghakammehi[1] ca vikkhipati. Yattha pana sabbaṁ vattaṁ katameva hoti, avasesāpi ca saṁghaṭṭanā natthi. Evarūpe Mahāvihārepi vihātabbaṁ[2].

Navavihāre bahu[3] navakammaṁ hoti, akarontaṁ ujjhāyanti. Yattha[4] pana bhikkhū evaṁ vadanti "āyasmā yathāsukhaṁ samaṇadhammaṁ karotu, mayaṁ navakammaṁ karissāmā"ti evarūpe vihātabbaṁ.

Jiṇṇavihāre pana bahu paṭijaggitabbaṁ hoti, antamaso attano senāsanamattampi appaṭijaggantaṁ ujjhāyanti, paṭijaggantassa kammaṭṭhānaṁ parihāyati.

Panthanissite mahāpathavihāre rattindivaṁ āgantukā sannipatanti. Vikāle āgatānaṁ attano senāsanaṁ datvā rukkhamūle vā pāsāṇapiṭṭhe vā vasitabbaṁ hoti. Punadivasepi[5] evamevāti kammaṭṭhānassa okāso na hoti. Yattha pana evarūpo āgantukasambādho na hoti, tattha vihātabbaṁ.

Soṇḍī nāma pāsāṇapokkharaṇī hoti, tattha pānīyatthaṁ mahājano samosarati, nagaravāsīnaṁ rājakulūpakattherānaṁ antevāsikā rajanakammatthāya āgacchanti, tesaṁ bhājanadārudoṇikādīni pucchantānaṁ asuke ca asuke ca ṭhāneti dassetabbāni honti, evaṁ sabbakālampi niccabyāvaṭo hoti.

Yattha nānāvidhaṁ sākapaṇṇaṁ hoti, tatthassa kammaṭṭhānaṁ gahetvā divāvihāraṁ nisinnassāpi santike sākahārikā gāyamānā paṇṇaṁ uccinantiyo visabhāgasaddasaṁghaṭṭanena kammaṭṭhānantarāyaṁ karonti.

Yattha pana nānāvidhā mālāgacchā supupphitā honti, tatrāpi tādisoyeva upaddavo.

---

1. Saṅghaṭṭanakammehi (Syā)
2. Na vihātabbaṁ (Ka)
3. Bahuṁ (Sī, Syā, I)
4. Yatra (Syā, Ka)
5. Punadivasampi (Syā, Ka)

ဝိဏ္ဍာယ စရိဿာမီတိ ပတ္တစီဝရမာဒါယ နိက္ခန္တော သစေ ပဿတိ ဝတ္တံ ဝါ အကတံ ပါနီယဃဋံ ဝါ ရိတ္တံ၊ အထာနေန ဝတ္တံ ကာတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ပါနီယံ ဥပဋ္ဌာပေတဗ္ဗံ။ အကရောန္တော ဝတ္တဘေဒေ ဒုက္ကဋံ အာပဇ္ဇတိ။ ကရောန္တဿ ကာလော အတိက္ကမတိ၊ အတိဒိဝါ ပဝိဋ္ဌော နိဋ္ဌိတာယ ဘိက္ခာယ ကိဉ္စိ န လဘတိ။ ပဋိသလ္လာနဂတောပိ သာမဏေရဒဟရဘိက္ခူနံ ဥစ္စာသဒ္ဒေန သံဃကမ္မေဟိ[1] စ ဝိက္ခိပတိ။ ယတ္ထ ပန သဗ္ဗံ ဝတ္တံ ကတမေဝ ဟောတိ၊ အဝသေသာပိ စ သံဃဋ္ဋနာ နတ္ထိ။ ဧဝရူပေ မဟာဝိဟာရေပိ ဝိဟာတဗ္ဗံ[2]။

နဝဝိဟာရေ ဗဟု[3] နဝကမ္မံ ဟောတိ၊ အကရောန္တံ ဥဇ္ဈာယန္တိ။ ယတ္ထ[4] ပန ဘိက္ခူ ဧဝံ ဝဒန္တိ "အာယသ္မာ ယထာသုခံ သမဏဓမ္မံ ကရောတု၊ မယံ နဝကမ္မံ ကရိဿာမာ"တိ ဧဝရူပေ ဝိဟာတဗ္ဗံ။

ဇိဏ္ဏဝိဟာရေ ပန ဗဟု ပဋိဇဂ္ဂိတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ အန္တမသော အတ္တနော သေနာသနမတ္တမ္ပိ အပ္ပဋိဇဂ္ဂန္တံ ဥဇ္ဈာယန္တိ၊ ပဋိဇဂ္ဂန္တဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိဟာယတိ။

ပန္ထနိဿိတေ မဟာပထဝိဟာရေ ရတ္တိန္ဒိဝံ အာဂန္တုကာ သန္နိပတန္တိ။ ဝိကာလေ အာဂတာနံ အတ္တနော သေနာသနံ ဒတ္ဝာ ရုက္ခမူလေ ဝါ ပါသာဏ-ဝိဋ္ဌေ ဝါ ဝသိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ပုနဒိဝသေပိ[5] ဧဝမေဝါတိ ကမ္မဋ္ဌာနဿ ဩကာသော န ဟောတိ။ ယတ္ထ ပန ဧဝရူပေါ အာဂန္တုကသမ္ဗာဓော န ဟောတိ၊ တတ္ထ ဝိဟာတဗ္ဗံ။

သောဏ္ဍီ နာမ ပါသာဏပေါက္ခရဏီ ဟောတိ၊ တတ္ထ ပါနီယတ္ထံ မဟာဇနော သမောသရတိ၊ နဂရဝါသီနံ ရာဇကုလူပကတ္ထေရာနံ အန္တေဝါသိကာ ရဇန-ကမ္မတ္ထာယ အာဂစ္ဆန္တိ၊ တေသံ ဘာဇနဒါရုဒေါဏိကာဒီနိ ပုစ္ဆန္တာနံ အသုကေ စ အသုကေ စ ဌာနေတိ ဒဿေတဗ္ဗာနိ ဟောန္တိ၊ ဧဝံ သဗ္ဗကာလမ္ပိ နိစ္စဗ္ယာဝဋော ဟောတိ။

ယတ္ထ နာနာဝိဓံ သာကပဏ္ဏံ ဟောတိ၊ တတ္ထဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတ္ဝာ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသိန္နဿာပိ သန္တိကေ သာကဟာရိကာ ဂါယမာနာ ပဏ္ဏံ ဥစ္ဈိနန္တိယော ဝိသဘာဂသဒ္ဒသံဃဋ္ဋနေန ကမ္မဋ္ဌာနန္တရာယံ ကရောန္တိ။

ယတ္ထ ပန နာနာဝိဓာ မာလာဂစ္ဆာ သုပုပ္ဖိတာ ဟောန္တိ၊ တတြာပိ တာဒိသောယေဝ ဥပဒ္ဒဝေါ။

၁-သင်္ဃကမ္မေဟိ (သျာ) ၂-ဗဟုံ (သီ၊ သျာ၊ ပီ) ၃-ယတြ (သျာ၊ က) ၄-ပုနဒိဝသမ္ပိ (သျာ၊ က)

Yattha nānāvidhaṁ ambajambupanasādiphalaṁ hoti, tattha phalatthikā āgantvā yācanti, adentassa kujjhanti, balakkārena vā gaṇhanti, sāyanhasamaye vihāramajjhe caṅkamantena te disā “kiṁ upāsakā evaṁ karothā”ti vuttā yathāruci akkosanti. Avāsāyapissa parakkamanti.

Patthanīye pana leṇa[1] sammate Dakkhiṇagiri hatthikucchi Cetiyagiri Cittalapabbatasadise vihāre viharantaṁ ayamarahāti sambhāvetvā vanditukāmā manussā samantā osaranti, tenassa na phāsu hoti, yassa pana taṁ sappāyaṁ hoti, tena divā aññatra[2] gantvā rattiṁ vasitabbaṁ.

Nagarasannissite visabhāgārammaṇāni āpāthamāgacchanti, kumbhadāsiyopi ghaṭehi nighaṁsantiyo gacchanti, okkamitvā maggaṁ na denti, issaramanussāpi vihāramajjhe sāṇiṁ parikkhipitvā nisīdanti.

Dārusannissaye pana yattha kaṭṭhāni ca dabbupakaraṇarukkhā ca santi, tattha kaṭṭhahārikā pubbe vuttasākapupphahārikā viya aphāsuṁ karonti, vihāre rukkhā santi, te chinditvā gharāni karissāmāti manussā āgantvā chindanti. Sace sāyanhasamayaṁ padhānagharā nikkhamitvā vihāramajjhe caṅkamanto te disvā “kiṁ upāsakā evaṁ karothā”ti vadati, yathāruci akkosanti, avāsāya[3]pissa parakkamanti.

Yo pana **khettasannissito** hoti samantā khettehi parivārito, tattha manussā vihāramajjheyeva khalaṁ katvā dhaññaṁ maddanti, pamukhesu sayanti, aññampi bahuṁ aphāsuṁ karonti. Yatrāpi mahāsaṁghabhogo hoti, ārāmikā kulānaṁ gāvo rundhanti, udakavāraṁ paṭisedhenti, manussā vīhisīsaṁ gahetvā “passatha tumhākaṁ ārāmikānaṁ kamman”ti saṁghassa dassenti. Tena tena kāraṇena rājarājamahāmattānaṁ gharadvāraṁ gantabbaṁ hoti, ayampi khettasannissiteneva saṅgahito.

Visabhāgānaṁ puggalānaṁ atthitāti yattha aññamaññaṁ visabhāgaverī bhikkhū viharanti, ye kalahaṁ karontā mā bhante evaṁ karothāti vāriyamānā etassa paṁsukūlikassa āgatakālato paṭṭhāya naṭṭhāmhāti vattāro bhavanti.

1. Loka (Ka) 2. Aññattha (Sī, I) 3. Anāvāsāya (Syā)

ယတ္ထ နာနာဝိဓံ အမ္ဗဇမ္ဗုပနသာဒိဖလံ ဟောတိ၊ တတ္ထ ဖလတ္ထိကာ အာဂန္ဆာ ယာစန္တိ၊ အဒေန္တဿ ကုဇ္ဈန္တိ၊ ဗလက္ကာရေန ဝါ ဂဏှန္တိ၊ သာယန္ဟသမယေ ဝိဟာရမဇ္ဈေ စင်္ကမန္တေန တေ ဒိသွာ “ကိံ ဥပါသကာ ဧဝံ ကရောထာ”တိ ဝုတ္တာ ယထာရုစိ အက္ကောသန္တိ။ အဝါသာယပိဿ ပရက္ကမန္တိ။

ပတ္ထနီယေ ပန လေဏ[1]သမ္မတေ ဒက္ခိဏာဂိရိဟတ္ထိကုစ္ဆိ စေတိယဂိရိစိတ္တလပဗ္ဗတသဒိသေ ဝိဟာရေ ဝိဟရန္တံ အယမရဟာတိ သမ္ဘာဝေတွာ ဝန္ဒိတုကာမာ မနုဿာ သမန္တာ ဩသရန္တိ၊ တေနဿ န ဖာသု ဟောတိ၊ ယဿ ပန တံ သပ္ပါယံ ဟောတိ၊ တေန ဒိဝါ အညတြ[2] ဂန္ဆာ ရတ္တိံ ဝသိတဗ္ဗံ။

နဂရသန္နိဿိတေ ဝိသဘာဂါရမ္မဏာနိ အာပါထမာဂစ္ဆန္တိ၊ ကုမ္ဘဒါသိယောပိ ဃဋေဟိ နိဃံသန္တိယော ဂစ္ဆန္တိ၊ ဩက္ကမိတွာ မဂ္ဂံ န ဒေန္တိ၊ ဣဿရမနုဿာပိ ဝိဟာရမဇ္ဈေ သာဏိံ ပရိက္ခိပိတွာ နိသီဒန္တိ။

ဒါရုသန္နိဿယေ ပန ယတ္ထ ကဋ္ဌာနိ စ ဒဗ္ဗုပကရဏရုက္ခာ စ သန္တိ၊ တတ္ထ ကဋ္ဌဟာရိကာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသာကပုပ္ဖဟာရိကာ ဝိယ အဖာသုံ ကရောန္တိ၊ ဝိဟာရေ ရုက္ခာ သန္တိ၊ တေ ဆိန္ဒိတွာ ဃရာနိ ကရိဿာမာတိ မနုဿာ အာဂန္ဆာ ဆိန္ဒန္တိ။ သစေ သာယန္ဟသမယံ ပဓာနဃရာ နိက္ခမိတွာ ဝိဟာရမဇ္ဈေ စင်္ကမန္တော တေ ဒိသွာ ‘‘ကိံ ဥပါသကာ ဧဝံ ကရောထာ’’တိ ဝဒတိ၊ ယထာရုစိ အက္ကောသန္တိ၊ အဝါသာယ[3]ပိဿ ပရက္ကမန္တိ။

ယော ပန **ခေတ္တသန္နိဿိတော** ဟောတိ သမန္တာ ခေတ္တေဟိ ပရိဝါရိတော၊ တတ္ထ မနုဿာ ဝိဟာရမဇ္ဈေယေဝ ခလံ ကတ္ဝာ ဓညံ မဒ္ဒန္တိ၊ ပမုခေသု သယန္တိ၊ အညမ္ပိ ဗဟုံ အဖာသုံ ကရောန္တိ။ ယတြာပိ မဟာသံဃဘောဂေါ ဟောတိ၊ အာရာမိကာ ကုလာနံ ဂါဝေါ ရုန္ဓန္တိ၊ ဥဒကဝါရံ ပဋိသေဓေန္တိ၊ မနုဿာ ဝိဟိသိသံ ဂဟေတွာ “ပဿထ တုမှာကံ အာရာမိကာနံ ကမ္မ”န္တိ သံဃဿ ဒဿေန္တိ။ တေန တေန ကာရဏေန ရာဇရာဇမဟာမတ္တာနံ ဃရဒ္ဝါရံ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ အယမ္ပိ ခေတ္တသန္နိဿိတေနေဝ သင်္ဂဟိတော။

ဝိသဘာဂါနံ ပုဂ္ဂလာနံ အတ္ထိတာတိ ယတ္ထ အညမညံ ဝိသဘာဂဝေရီ ဘိက္ခူ ဝိဟရန္တိ၊ ယေ ကလဟံ ကရောန္တာ မာ ဘန္တေ ဧဝံ ကရောထာတိ ဝါရိယမာနာ တေဿ ပံသုကူလိကဿ အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ နဋ္ဌာမှာတိ ဝတ္တာရော ဘဝန္တိ။

၁-လောက (က) ၂-အညတ္ထ (သီ၊ ဗျ) ၃-အနာဝါသာယ (သျာ)

Yopi udakapaṭṭanaṁ vā thalapaṭṭanaṁ vā nissito hoti, tattha abhiṇhaṁ nāvāhi ca satthehi ca āgatamanussā okāsaṁ detha, pānīyaṁ detha, loṇaṁ dethāti ghaṭṭayantā aphāsuṁ karonti.

Paccantasannissite pana manussā Buddhādīsu appasannā honti.

Rajjasīmasannissite rājabhayaṁ hoti. Tañhi padesaṁ eko rājā na mayhaṁ vase vattatīti paharati, itaropi na mayhaṁ vase vattatīti. Tatrāyaṁ bhikkhu kadāci imassa[1] rañño vijite vicarati, kadāci etassa[2]. Atha naṁ "carapuriso ayan"ti maññamānā anayabyasanaṁ pāpenti.

Asappāyatāti visabhāgarūpādi-ārammaṇasamosaraṇena vā amanussapariggahitatāya vā asappāyatā. **Tatridaṁ vatthu.** Eko kira thero araññe vasati. Athassa ekā yakkhinī paṇṇasāladvāre ṭhatvā gāyi. So nikkhamitvā dvāre aṭṭhāsi, sā gantvā caṅkamanasīse gāyi. Thero caṅkamanasīsaṁ agamāsi. Sā sataporise papāte ṭhatvā gāyi. Thero paṭinivatti. Atha naṁ sā vegenāgantvā gahetvā "mayā bhante na eko na dve tumhādisā khāditā"ti āha.

Kalyāṇamittānaṁ alābhoti yattha na sakkā hoti ācariyaṁ vā ācariyasamaṁ vā upajjhāyaṁ vā upajjhāyasamaṁ vā kalyāṇamittaṁ laddhuṁ. Tattha so kalyāṇamittānaṁ alābho mahādosoyevāti imesaṁ aṭṭhārasannaṁ dosānaṁ aññatarena samannāgato ananurūpoti veditabbo. Vuttampi cetaṁ Aṭṭhakathāsu—

> Mahāvāsaṁ navāvāsaṁ, jarāvāsañca panthaniṁ.
> Soṇḍiṁ paṇṇañca pupphañca, phalaṁ patthitameva ca.
>
> Nagaraṁ dārunā khettaṁ, visabhāgena paṭṭanaṁ.
> Paccantasīmāsappāyaṁ, yattha mitto na labbhati.
>
> Aṭṭhārasetāni ṭhānāni, iti viññāya paṇḍito.
> Ārakā parivajjeyya, maggaṁ sappaṭibhayaṁ[3] yathāti.

1. Itarassa (Syā, Ka) 2. Ekassa (Ka) 3. Paṭibhayaṁ (Sī, Syā, I)

ယောဝိ ဥဒကပဋ္ဋနံ ဝါ ထလပဋ္ဋနံ ဝါ နိဿိတော ဟောတိ၊ တတ္ထ အဘိက္ခဏံ နာဝါဟိ စ သတ္ထေဟိ စ အာဂတမနုဿာ ဩကာသံ ဒေထ၊ ပါနီယံ ဒေထ၊ လောဏံ ဒေထာတိ ဃဋ္ဋယန္တာ အဖာသုံ ကရောန္တိ။

ပစ္စန္တသန္နိဿိတေ ပန မနုဿာ ဗုဒ္ဓါဒီသု အပ္ပသန္နာ ဟောန္တိ။

ရဇ္ဇသီမသန္နိဿိတေ ရာဇဘယံ ဟောတိ။ တဋ္ဌိ ပဒေသံ ဧကော ရာဇာ နံ မယ္ဟံ ဝသေ ဝတ္တတီတိ ပဟရတိ၊ ဣတရောပိ နံ မယ္ဟံ ဝသေ ဝတ္တတီတိ။ တတြာယံ ဘိက္ခု ကဒါစိ ဣမဿ[1] ရညော ဝိဇိတေ ဝိစရတိ၊ ကဒါစိ တေဿ[2]။ အထ နံ "စရပုရိသော အယ"န္တိ မညမာနာ အနယဗျသနံ ပါပေန္တိ။

အသပ္ပါယတာတိ ဝိသဘာဂရူပါဒိအာရမ္မဏသမောသရဏေန ဝါ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတတာယ ဝါ အသပ္ပါယတာ။ **တတြိဒံ ဝတ္ထု။** ဧကော ကိရ ထေရော အရညေ ဝသတိ။ အထဿ ဧကော ယက္ခိနီ ပဏ္ဏသာလဒ္ဝါရေ ဌတ္ဝာ ဂါယိ။ သော နိက္ခမိတ္ဝာ ဒ္ဝါရေ အဋ္ဌာသိ၊ သာ ဂန္ဒ္ဝာ စက်မနသိသေ ဂါယိ။ ထေရော စက်မနသိသံ အဂမာသိ။ သာ သတပေါရိသေ ပပါတေ ဌတ္ဝာ ဂါယိ။ ထေရော ပဋိနိဝတ္တိ။ အထ နံ သာ ဝေဂေနာဂန္ဒ္ဝာ ဂဟေတ္ဝာ "မယာ ဘန္တေ နာ ဧကော နာ ဒ္ဝေ တုမ္ဟာဒိသာ ခါဒိတာ"တိ အာဟ။

ကလ္လာဏမိတ္တာနံ အလာဘောတိ ယတ္ထ နာ သက္ကာ ဟောတိ အာစရိယံ ဝါ အာစရိယသမံ ဝါ ဥပဇ္ဈာယံ ဝါ ဥပဇ္ဈာယသမံ ဝါ ကလ္လာဏမိတ္တံ လဒ္ဓုံ။ တတ္ထ သော ကလ္လာဏမိတ္တာနံ အလာဘော မဟာဒေါသောယေဝါတိ ဣမေသံ အဋ္ဌာရသန္နံ ဒေါသာနံ အညတရေန သမန္နာဂတော အနနုရူပေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ အဋ္ဌကထာသု—

> မဟာဝါသံ နဝါဝါသံ၊ ဇရာဝါသဉ္စ ပန္ထနိ။
> သောဏ္ဍိ ပဏ္ဏဉ္စ ပုပ္ဖဉ္စ၊ ဖလံ ပတ္ထိတမေဝ စ။
>
> နဂရံ ဒါရုနာ ခေတ္တံ၊ ဝိသဘာဂေန ပဋ္ဋနံ။
> ပစ္စန္တသီမာသပ္ပါယံ၊ ယတ္ထ မိတ္တော နာ လဗ္ဘတိ။
>
> အဋ္ဌာရသေတာနိ ဋ္ဌာနာနိ၊ ဣတိ ဝိညာယ ပဏ္ဍိတော။
> အာရကာ ပရိဝဇ္ဇေယ္ယ၊ မဂ္ဂံ သပ္ပဋိဘယံ[3] ယထာတိ။

1. ဣတရဿ (သျာ၊က) 2. ဧကဿ (က) 3. ပဋိဘယံ (သီ၊သျာ၊ဣ)

Anurūpavihāra

53. Yo pana gocaragāmato nātidūranāccāsannatādīhi pañcahaṅgehi samannāgato, ayaṁ anurūpo nāma. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—“kathañca bhikkhave senāsanaṁ pañcaṅgasamannāgataṁ hoti. Idha bhikkhave senāsanaṁ nātidūraṁ hoti nāccāsannaṁ gamanāgamanasampannaṁ, divā appākiṇṇaṁ[1] rattiṁ appasaddaṁ appanigghosaṁ, appaḍaṁsamakasavātātapasarīsapasamphassaṁ[2], tasmiṁ kho pana senāsane viharantassa appakasireneva uppajjanti cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārā. Tasmiṁ kho pana senāsane therā bhikkhū viharanti bahussutā āgatāgamā dhammadharā vinayadharā mātikādharā, te kālena kālaṁ upasaṅkamitvā paripucchati paripañhati ‘idaṁ bhante kathaṁ imassa ko attho’ti, tassa te āyasmanto avivaṭañceva vivaranti, anuttānīkatañca uttānīkaronti, anekavihitesu ca kaṅkhaṭṭhāniyesu dhammesu kaṅkhaṁ paṭivinodenti. Evaṁ kho bhikkhave senāsanaṁ pañcaṅgasamannāgataṁ hotī”ti[3].

Ayaṁ “samādhibhāvanāya ananurūpaṁ vihāraṁ pahāya anurūpe vihāre viharantenā”ti ettha vitthāro.

Khuddakapalibodha

54. **Khuddakapalibodhupacchedaṁ katvā**ti evaṁ patirūpe vihāre viharantena yepissa te honti khuddakapalibodhā, tepi upacchinditabbā. Seyyathidaṁ, dīghāni kesanakhalomāni chinditabbāni. Jiṇṇacīvaresu daḷhīkammaṁ vā tunnakammaṁ vā kātabbaṁ. Kiliṭṭhāni vā rajitabbāni. Sace patte malaṁ hoti, patto pacitabbo. Mañcapīṭhādīni sodhetabbānīti. “Ayaṁ khuddakapalibodhupacchedaṁ katvā”ti ettha vitthāro.

Bhāvanāvidhāna

55. Idāni **sabbaṁ bhāvanāvidhānaṁ aparihāpentena bhāvetabbo**ti ettha ayaṁ pathavīkasiṇaṁ ādiṁ katvā sabbakammaṭṭhānavasena vitthārakathā hoti.

---

1. Appokiṇṇaṁ (Ka-Sī, I, Ka), appakiṇṇaṁ (Ka-Sī, Syā)
2. Samphassaṁ hoti (sabbattha), Pāḷi pana passitabbā.
3. Aṁ 3. 268 piṭṭhe.

အနုရူပဝိဟာရ

၅၃။ ယော ပန ဂေါစရဂါမတော နာတိဒူရနာစ္စာသန္နတာဒီဟိ ပဉ္စဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော၊အယံ အနုရူပေ ဝါ နာမ။ ဝုတ္တဉ္ဉေတံ ဘဂဝတာ—“ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ သေနာသနံ ပဉ္စင်္ဂသမန္နာဂတံ ဟောတိ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ သေနာသနံ နာတိဒူရံ ဟောတိ နာစ္စာသန္နံ ဂမနာဂမနသမ္ပန္နံ၊ ဒိဝါ အပ္ပါကိဏ္ဏော[1] ရတ္တိံ အပ္ပသဒ္ဒံ အပ္ပနိဂ္ဃောသံ၊ အပ္ပဍံသမကသဝါတာတပသရီသပသမ္ဖဿံ[2]၊ တသ္မိံ ခေါ ပန သေနာသနေ ဝိဟရန္တဿ အပ္ပကသိရေနေဝ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စီဝရပိဏ္ဍပါတသေနာသနဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရာ။ တသ္မိံ ခေါ ပန သေနာသနေ ထေရာ ဘိက္ခူ ဝိဟရန္တိ ဗဟုဿုတာ အာဂတာဂမာ ဓမ္မဓရာ ဝိနယဓရာ မာတိကာဓရာ၊ တေ ကာလေန ကာလံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ ပရိပုစ္ဆတိ ပရိပဉှတိ ‘ဣဒံ ဘန္တေ ကထံ ဣမဿ ကော အတ္ထော’တိ၊ တဿ တေ အာယသ္မန္တော အဝိဝဋဉ္စေဝ ဝိဝရန္တိ၊ အနုတ္တာနီကတဉ္စ ဥတ္တာနီကရောန္တိ၊ အနေကဝိဟိတေသု စ ကင်္ခာနိယေသု ဓမ္မေသု ကင်္ခံ ပဋိဝိနောဒေန္တိ။ ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ သေနာသနံ ပဉ္စင်္ဂသမန္နာဂတံ ဟောတီ’’တိ[3]။

အယံ “သမာဓိဘာဝနာယ အနနုရူပံ ဝိဟာရံ ပဟာယ အနုရူပေ ဝိဟာရေ ဝိဟရန္တေနာ”တိ ဣတ္ထေ ဝိတ္ထာရော။

ခုဒ္ဒကပလိဗောဓ

၅၄။ **ခုဒ္ဒကပလိဗောဓုပစ္ဆေဒံ ကတ္ဝာ**တိ ဧဝံ ပတိရူပေ ဝိဟာရေ ဝိဟရန္တေန ယေသိဿ တေ ဟောန္တိ ခုဒ္ဒကပလိဗောဓာ၊ တေပိ ဥပစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗာ။ သေယ္ယထိဒံ၊ ဒီဃာနိ ကေသနခလောမာနိ ဆိန္ဒိတဗ္ဗာနိ။ ဇိဏ္ဏစီဝရေသု ဒဠှီကမ္မံ ဝါ တုန္နကမ္မံ ဝါ ကာတဗ္ဗံ။ ကိလိဋ္ဌာနိ ဝါ ရဇိတဗ္ဗာနိ။ သစေ ပတ္တေ မလံ ဟောတိ၊ ပတ္တော ပစိတဗ္ဗော။ မဉ္စပီဌာဒီနိ သောဓေတဗ္ဗာနိတိ။ ‘‘အယံ ခုဒ္ဒကပလိဗောဓုပစ္ဆေဒံ ကတ္ဝာ’’တိ ဣတ္ထေ ဝိတ္ထာရော။

ဘာဝနာဝိဓာန

၅၅။ ဣဒါနိ **သဗ္ဗံ ဘာဝနာဝိဓာနံ အပရိဟာပေန္တေန ဘာဝေတဗ္ဗော**တိ ဣတ္ထေ အယံ ပထဝီကသိဏံ အာဒိံ ကတ္ဝာ သဗ္ဗကမ္မဋ္ဌာနဝသေန ဝိတ္ထာရကထာ ဟောတိ။

၁-အပ္ပေါကိဏ္ဏော (က-သီ၊ ဈ၊ က)၊ အပ္ပကိဏ္ဏော (က-သီ၊ သျာ)
၂-သမ္ဖဿံ ဟောတိ (သမ္ဖတ္ထ)၊ ပါဠိ ပန ပဿိတဗ္ဗာ။ ၃-အံ ၃-၂၆၈-ပိဋ္ဌေ။

Evaṁ upacchinnakhuddakapalibodhena hi bhikkhunā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantena bhattasammadaṁ paṭivinodetvā pavivitte okāse sukhanisinnena katāya vā akatāya vā pathaviyā nimittaṁ gaṇhitabbaṁ. Vuttañhetaṁ—

> "Pathavīkasiṇaṁ uggaṇhanto pathaviyaṁ nimittaṁ gaṇhāti kate vā akate vā sāntake, no anantake, sakoṭiye, no akoṭiye, savaṭṭume, no avaṭṭume, sapariyante, no apariyante, suppamatte vā sarāvamatte vā. So taṁ nimittaṁ suggahitaṁ karoti, sūpadhāritaṁ upadhāreti, suvavattitaṁ vavatthapeti. So taṁ nimittaṁ suggahitaṁ katvā sūpadhāritaṁ upadhāretvā suvavatthitaṁ vavatthapetvā ānisaṁsadassāvī ratanasaññī hutvā cittīkāraṁ upaṭṭhapetvā sampiyāyamāno tasmiṁ ārammaṇe cittaṁ upanibandhati 'addhā imāya paṭipadāya jarāmaraṇamhā muccissāmī'ti. So vivicceka kāmehi -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharatī"ti[1].

Tattha yena atītabhavepi sāsane vā isipabbajjāya vā pabbajitvā pathavīkasiṇe catukkapañcakajjhānāni nibbattitapubbāni, evarūpassa puññavato upanissayasampannassa akatāya pathaviyā kasitaṭṭhāne vā khalamaṇḍale vā nimittaṁ uppajjati, **Mallakattherassa** viya. Tassa kirāyasmato kasitaṭṭhānaṁ olokentassa taṁṭhānappamāṇameva nimittaṁ udapādi. So taṁ vaḍḍhetvā pañcakajjhānāni nibbattetvā jhānapadaṭṭhānaṁ vipassanaṁ paṭṭhapetvā arahattaṁ pāpuṇi.

Yo panevaṁ akatādhikāro hoti, tena ācariyasantike uggahitakammaṭṭhānavidhānaṁ avirādhetvā cattāro kasiṇadose pariharantena kasiṇaṁ kātabbaṁ. Nīlapītalohita-odātasambhedavasena hi cattāro pathavīkasiṇadosā. Tasmā nīlādivaṇṇaṁ mattikaṁ aggahetvā Gaṅgāvahe mattikāsadisāya aruṇavaṇṇāya mattikāya kasiṇaṁ kātabbaṁ. Tañca kho vihāramajjhe sāmaṇerādīnaṁ sañcaraṇaṭṭhāne na kātabbaṁ. Vihārapaccante pana paṭicchannaṭṭhāne pabbhāre vā paṇṇasālāya vā saṁhārimaṁ vā tatraṭṭhakaṁ vā kātabbaṁ. Tatra saṁhārimaṁ catūsu daṇḍakesu

1. Siyā Porāṇaṭṭhakathāyaṁ.

ဧဝံ ဥပစ္ဆိန္နခုဒ္ဒကပလိဗောဓေန ဟိ ဘိက္ခုနာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတ-ပဋိက္ကန္တေန ဘတ္တသမ္မဒံ ပဋိနောဒေတ္ဝာ ပဝိဝိတ္တေ ဩကာသေ သုခနိသိန္နေန ကတာယ ဝါ အကတာယ ဝါ ပထဝိယာ နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တဉ္hေတံ—

> "ပထဝီကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ပထဝိယံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ ကတေ ဝါ အကတေ ဝါ သာန္တကေ, နော အနန္တကေ၊ သကောဋိယေ, နော အကောဋိယေ၊ သဝဋ္ဋုမေ, နော အဝဋ္ဋုမေ၊ သပရိယန္တေ, နော အပရိယန္တေ၊ သုပ္ပမတ္တေ ဝါ သရာဝမတ္တေ ဝါ။ သော တံ နိမိတ္တံ သုဂ္ဂဟိတံ ကရောတိ၊ သုပဓာရိတံ ဥပဓာရေတိ၊ သုဝဝတ္ထိတံ ဝဝတ္ထပေတိ။ သော တံ နိမိတ္တံ သုဂ္ဂဟိတံ ကတ္ဝာ သုပဓာရိတံ ဥပဓာရေတ္ဝာ သုဝဝတ္ထိတံ ဝဝတ္ထပေတ္ဝာ အာနိသံသဒဿာဝီ ရတန-သညီ ဟုတ္ဝာ စိတ္တီကာရံ ဥပဋ္ဌပေတ္ဝာ သမ္ပိယာယမာနော တသ္မိံ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ ဥပနိဗန္ဓတိ 'အဒ္ဓါ ဣမာယ ပဋိပဒါယ ဇရာမရဏမှာ မုစ္စိဿာမီ'တိ။ သော ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ။ ပ ။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီ''တိ [၁]။

တတ္ထ ယေန အတီတဘဝေပိ သာသနေ ဝါ ဋ္ဌသိပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဝါ ပဗ္ဗဇိတ္ဝာ ပထဝီကသိဏေ စတုက္ကပဉ္စကဈာနာနိ နိဗ္ဗတ္တိတပုဗ္ဗာနိ၊ ဧဝရူပဿ ပုညဝတော ဥပနိဿယသမ္ပန္နဿ အကတာယ ပထဝိယာ ကသိတဋ္ဌာနေ ဝါ ခလမဏ္ဍလေ ဝါ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ **မလ္လကတ္ထေရဿ** ဝိယ။ တဿ ကိရာယသ္မတော ကသိတဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တဿ တံဌာနပဗမာဏမေဝ နိမိတ္တံ ဥဒပါဒိ။ သော တံ ဝဍ္ဎေတ္ဝာ ပဉ္စကဈာနာနိ နိဗ္ဗတ္တေတ္ဝာ ဈာနပဒဋ္ဌာနံ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတ္ဝာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

ယော ပနေဝံ အကတာဓိကာရော ဟောတိ၊ တေန အာစရိယသန္တိကေ ဥဂ္ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနဝိဓာနံ အဝိရာဓေတ္ဝာ စတ္တာရော ကသိဏဒေါသေ ပရိ-ဟရန္တေန ကသိဏံ ကာတဗ္ဗံ။ နီလပီတလောဟိတဩဒါတသမ္ဘေဒဝသေန ဟိ စတ္တာရော ပထဝီကသိဏဒေါသာ။ တသ္မာ နီလာဒိဝဏ္ဏံ မတ္တိကံ အဂ္ဂဟေတ္ဝာ ဂင်္ဂါဝဟေ မတ္တိကာသဒိသာယ အရုဏဝဏ္ဏာယ မတ္တိကာယ ကသိဏံ ကာတဗ္ဗံ။ တဉ္စ ခေါ ဝိဟာရမဇ္ဈေ သာမဏေရာဒီနံ သဉ္စရဏဋ္ဌာနေ န ကာတဗ္ဗံ။ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ပန ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနေ ပဗ္ဘာရေ ဝါ ပဏ္ဏသာလာယ ဝါ သံဟာရိမံ ဝါ တတြဋ္ဌကံ ဝါ ကာတဗ္ဗံ။ တတြ သံဟာရိမံ စတူသု ဒဏ္ဍကေသု

၁-သိယာ ပေါရာဏဋ္ဌကထာယံ။

pilotikaṁ vā cammaṁ vā kaṭasārakaṁ vā bandhitvā tattha apanītatiṇamūlasakkharakathalikāya sumadditāya mattikāya vuttappamāṇaṁ vaṭṭaṁ limpetvā kātabbaṁ. Taṁ parikammakāle bhūmiyaṁ attharitvā oloketabbaṁ. Tatraṭṭhakaṁ bhūmiyaṁ padumakaṇṇikākārena khāṇuke ākoṭetvā vallīhi vinandhitvā kātabbaṁ. Yadi sā mattikā nappahoti, adho aññaṁ pakkhipitvā uparibhāge suparisodhitāya aruṇavaṇṇāya mattikāya vidatthicaturaṅgulavitthāraṁ vaṭṭaṁ kātabbaṁ. Etadeva hi pamāṇaṁ sandhāya "suppamattaṁ vā sarāvamattaṁ vā"ti vuttaṁ. "Sāntake no anantake"ti-ādi panassa paricchedatthāya[1] vuttaṁ.

56. Tasmā evaṁ vuttappamāṇaparicchedaṁ katvā rukkhapāṇikā[2] visabhāgavaṇṇaṁ samuṭṭhapeti. Tasmā taṁ aggahetvā pāsāṇapāṇikāya ghaṁsetvā samaṁ bherītalasadisaṁ katvā taṁ ṭhānaṁ sammajjitvā nhatvā āgantvā kasiṇamaṇḍalato aḍḍhateyyahatthantare padese paññatte vidatthicaturaṅgulapādake su-atthate pīṭhe nisīditabbaṁ. Tato dūratare nisinnassa hi kasiṇaṁ na upaṭṭhāti, āsannatare kasiṇadosā paññāyanti[3]. Uccatare nisinnena gīvaṁ onamitvā[4] oloketabbaṁ hoti, nīcatare jaṇṇukāni rujanti. Tasmā vuttanayeneva nisīditvā "appassādākāmā"ti-ādinā nayena kāmesu ādīnavaṁ paccavekkhitvā kāmanissaraṇe sabbadukkhasamatikkamupāyabhūte nekkhamme jātābhilāsena Buddhadhammasaṁghaguṇānussaraṇena pītipāmojjaṁ janayitvā "ayaṁ dāni sā sabbabuddhapaccekabuddha-ariyasāvakehi paṭipannā nekkhammapaṭipadā"ti paṭipattiyā sañjātagāravena "addhā imāya paṭipadāya[5] pavivekasukharasassa bhāgī bhavissāmī"ti ussāhaṁ janayitvā samena ākārena cakkhūni ummīletvā nimittaṁ gaṇhantena bhāvetabbaṁ.

Ati-ummīlayato hi cakkhu kilamati, maṇḍalañca ativibhūtaṁ hoti, tenassa nimittaṁ nuppajjati. Atimandaṁ ummīlayato maṇḍalamavibhūtaṁ hoti, cittañca līnaṁ hoti, evampi nimittaṁ nuppajjati. Tasmā ādāsatale mukhanimittadassinā viya samenākārena cakkhūni ummīletvā nimittaṁ gaṇhantena bhāvetabbaṁ, na vaṇṇo paccavekkhitabbo, na lakkhaṇaṁ manasikātabbaṁ. Apica

1. Paricchedadassanatthāya (Sī)
2. Rukkhapāṇikāya (Syā, Ka)
3. Kasiṇadoso paññāyati (Sī)
4. Oṇamitvā (Ka)
5. Paṭipattiyā (Sī, Syā)

ပိလောတိကံ ဝါ စမ္မံ ဝါ ကဋသာရကံ ဝါ ဗန္ဓိတ္ဝာ တတ္ထ အပနီတတိဏာမူလ-သက္ခရကထလိကာယ သုမဒ္ဒိတာယ မတ္တိကာယ ဝုတ္တပ္ပမာဏံ ဝဋ္ဋံ လိမ္ပေတ္ဝာ ကာတဗ္ဗံ။ တံ ပရိကမ္မကာလေ ဘူမိယံ အတ္ထရိတ္ဝာ ဩလောကေတဗ္ဗံ။ တတြဋ္ဌကံ ဘူမိယံ ပဒုမကဏ္ဏိကာကာရေန ခါဏုကေ အာကောဋေတ္ဝာ ဝလ္လိဟိ ဝိနန္ဓိတ္ဝာ ကာတဗ္ဗံ။ ယဒိ သာ မတ္တိကာ နပ္ပဟောတိ၊ အဓော အညံ ပက္ခိပိတ္ဝာ ဥပရိ-ဘာဂေ သုပရိသောဓိတာယ အရုဏဝဏ္ဏာယ မတ္တိကာယ ဝိဒတ္ထိစတုရံဂုလ-ဝိတ္ထာရံ ဝဋ္ဋံ ကာတဗ္ဗံ။ တေဒေဝ ဟိ ပမာဏံ သန္ဓာယ "သုပ္ပမတ္တံ ဝါ သရာဝမတ္တံ ဝါ"တိ ဝုတ္တံ။ "သာန္တကေ နော အနန္တကေ"တိအာဒိ ပနဿ ပရိစ္ဆေဒတ္ထာယ[၁] ဝုတ္တံ။

၅၆။ တသ္မာ ဧဝံ ဝုတ္တပ္ပမာဏပရိစ္ဆေဒံ ကတ္ဝာ ရုက္ခပါဏိကာ[၂] ဝိသဘာဂဝဏ္ဏံ သမုဋ္ဌပေတိ။ တသ္မာ တံ အဂ္ဂဟေတ္ဝာ ပါသာဏပါဏိကာယ ဃံသေတ္ဝာ သမံ ဘေရိတလသဒိသံ ကတ္ဝာ တံ ဋာနံ သမ္မဇ္ဇိတ္ဝာ နှတ္ဝာ အာဂန္ဘ္ဝာ ကသိဏ-မဏ္ဍလတော အဓုတေယျဟတ္ထန္တရေ ပဒေသေ ပညတ္တေ ဝိဒတ္ထိစတုရံဂုလပါဒကေ သုအတ္ထတေ ပီဌေ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ တတော ဒူရတရေ နိသိန္နဿ ဟိ ကသိဏံ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ အာသန္နတရေ ကသိဏဒေါသာ ပညာယန္တိ[၃]။ ဥစ္စတရေ နိသိန္နေန ဂိဝံ ဩနမိတ္ဝာ[၄] ဩလောကေတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ နိစတရေ ဇဏ္ဏုကာနိ ရုဇန္တိ။ တသ္မာ ဝုတ္တနယေနေဝ နိသီဒိတ္ဝာ "အပ္ပဿာဒါ ကာမာ"တိအာဒိနာ နယေန ကာမေသု အာဒီနဝံ ပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာ ကာမနိဿရဏေ သဗ္ဗဒုက္ခသမတိက္ကမုပါယဘူတေ နေက္ခမ္မေ ဇာတာဘိလာသေန ဗုဒ္ဓမဍ္ဍသံဃဂုဏာနုဿရဏေန ပီတိပါမောဇ္ဇံ ဇနယိတ္ဝာ "အယံ ဒါနိ သာ သဗ္ဗဗုဒ္ဓ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ အရိယသာဝကေဟိ ပဋိပန္နာ နေက္ခမ္မပဋိပဒါ"တိ ပဋိပတ္တိယာ သဉ္ဇာတဂါရဝေန "အဒ္ဓါ ဣမာယ ပဋိပဒါယ[၅] ပဝိဝေကသုခရသဿ ဘာဂိ ဘဝိဿာမီ"တိ ဥဿာဟံ ဇနယိတ္ဝာ သမေန အာကာရေန စက္ခူနိ ဥမ္မီလေတ္ဝာ နိမိတ္တံ ဂဏှန္တေန ဘာဝေတဗ္ဗံ။

အတိဥမ္မီလယတော ဟိ စက္ခု ကိလမတိ၊ မဏ္ဍလဉ္စ အတိဝိဘူတံ ဟောတိ၊ တေနဿ နိမိတ္တံ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ အတိမန္ဒံ ဥမ္မီလယတော မဏ္ဍလမဝိဘူတံ ဟောတိ၊ စိတ္တဉ္စ လီနံ ဟောတိ၊ ဧဝမ္ပိ နိမိတ္တံ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ အာဒါသတလေ မုခနိမိတ္တဒဿိနာ ဝိယ သမေနာကာရေန စက္ခူနိ ဥမ္မီလေတ္ဝာ နိမိတ္တံ ဂဏှန္တေန ဘာဝေတဗ္ဗံ၊ န ဝဏ္ဏော ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗော၊ န လက္ခဏံ မနသိကာတဗ္ဗံ။ အပိစ

၁-ပရိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထာယ (သီ)
၂-ကသိဏဒေါသော ပညာယတိ (သီ)
၃-ဩဏမိတ္ဝာ (က)
၄-ပဋိပတ္တိယာ (သီ၊ သျာ)
၅-ရုက္ခပါဏိကာယ (သျာ၊ က)

vaṇṇaṁ amuñcitvā nissayasavaṇṇaṁ katvā ussadavasena paṇṇattidhamme cittaṁ paṭṭhapetvā manasi kātabbaṁ. Pathavī[1] mahī, medinī[2], bhūmi, vasudhā, vasundharāti-ādīsu pathavīnāmesu yamicchati, yadassa saññānukūlaṁ hoti, taṁ vattabbaṁ. Apica pathavīti etadeva nāmaṁ pākaṭaṁ, tasmā pākaṭavaseneva pathavī pathavīti bhāvetabbaṁ. Kālena ummīletvā kālena nimīletvā āvajjitabbaṁ. Yāva uggahanimittaṁ nuppajjati, tāva kālasatampi kālasahassampi tato bhiyyopi eteneva nayena bhāvetabbaṁ.

57. Tassevaṁ bhāvayato yadā nimīletvā āvajjantassa ummīlitakāle viya āpāthamāgacchati, tadā uggahanimittaṁ jātaṁ nāma hoti. Tassa jātakālato paṭṭhāya na tasmiṁ ṭhāne nisīditabbaṁ. Attano vasanaṭṭhānaṁ pavisitvā tattha nisinnena bhāvetabbaṁ. Pādadhovanapapañcaparihārattharn panassa ekapaṭalikupāhanā ca kattaradaṇḍo ca icchitabbo. Athānena sace taruṇo samādhi kenacideva asappāyakāraṇena nassati, upāhanā ārūyha[3] kattaradaṇḍaṁ gahetvā taṁ ṭhānaṁ gantvā nimittaṁ ādāya āgantvā sukhanisinnena bhāvetabbaṁ, punappunaṁ samannāharitabbaṁ, takkāhataṁ vitakkāhataṁ kātabbaṁ. Tassevaṁ karontassa anukkamena nīvaraṇāni vikkhambhanti, kilesā sannisīdanti, upacārasamādhinā cittaṁ samādhiyati, paṭibhāganimittaṁ uppajjati.

Tatrāyaṁ purimassa ca uggahanimittassa imassa ca viseso, uggahanimitte kasiṇadoso paññāyati, paṭibhāganimittaṁ thavikato nihatādāsamaṇḍalaṁ viya sudhotasaṅkhathālaṁ viya valāhakantarā nikkhantacandamaṇḍalaṁ viya meghamukhe balākā[4] viya uggahanimittaṁ padāletvā nikkhantamiva tato sataguṇaṁ sahassaguṇaṁ suparisuddhaṁ hutvā upaṭṭhāti. Tañca kho[5] neva vaṇṇavantaṁ, na saṇṭhānavantaṁ. Yadi hi taṁ īdisaṁ bhaveyya, cakkhuviññeyyaṁ siyā oḷārikaṁ sammasanupagaṁ tilakkhaṇabbhāhataṁ, na panetaṁ tādisaṁ. Kevalañhi samādhilābhino upaṭṭhānākāramattaṁ saññajametanti.

58. Uppannakālato ca panassa paṭṭhāya nīvaraṇāni vikkhambhitāneva honti, kilesā sannisinnāva, upacārasamādhinā cittaṁ samāhitamevāti.

1. Paṭhavī (Sī, Syā) 2. Medanī (Syā, Ka) 3. Upāhanamāruyha (Ka)
4. Balāhakā (Syā), bakā (Ka) 5. Tañca kho pana (I, Ka)

ဝဏ္ဏံ အမုဉ္စိတွာ နိဿယသဝဏ္ဏံ ကတ္ဝာ ဥဿဒဝသေန ပဏ္ဏတ္တိဓမ္မေ စိတ္တံ ပဋ္ဌပေတ္ဝာ မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ ပထဝီ[1] မဟီ, မေဒိနီ[2], ဘူမိ, ဝသုဓာ, ဝသုန္ဓရာတိ-အာဒီသု ပထဝီနာမေသု ယမိစ္ဆတိ၊ ယဒဿ သညာနုကူလံ ဟောတိ၊ တံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ အပိစ ပထဝီတိ ဧတေဝ နာမံ ပါကဋံ၊ တသ္မာ ပါကဋဝသေနေဝ ပထဝီ ပထဝီတိ ဘာဝေတဗ္ဗံ။ ကာလေန ဥမ္မီလေတ္ဝာ ကာလေန နိမ္မီလေတ္ဝာ အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ယာဝ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာဝ ကာလသတမ္ပိ ကာလသဟဿမ္ပိ တတော ဘိယ္ယောပိ ဧတေနေဝ နယေန ဘာဝေတဗ္ဗံ။

၅၇။ တဿေဝံ ဘာဝယတော ယဒါ နိမ္မီလေတ္ဝာ အာဝဇ္ဇန္တဿ ဥမ္မီလိတ-ကာလေ ဝိယ အာပါထမာဂစ္ဆတိ၊ တဒါ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဇာတံ နာမ ဟောတိ။ တဿ ဇာတကာလတော ပဋ္ဌာယ န တသ္မိံ ဌာနေ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသိတ္ဝာ တတ္ထ နိသိန္နေန ဘာဝေတဗ္ဗံ။ ပါဒဓောဝနပပဉ္စ-ပရိဟာရတ္ထံ ပနဿ ကေပဋ္ဌလိကုပါဟနာ စ ကတ္တရဒဏ္ဍော စ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ အထာနေန သစေ တရုဏော သမာဓိ ကေနစိဒေဝ အသပ္ပါယကာရဏေန နဿတိ၊ ဥပါဟနာ အာရုယ့[3] ကတ္တရဒဏ္ဍံ ဂဟေတ္ဝာ တံ ဌာနံ ဂန္ဒ္ဝာ နိမိတ္တံ အာဒါယ အာဂန္ဒ္ဝာ သုခနိသိန္နေန ဘာဝေတဗ္ဗံ၊ ပုနပ္ပုနံ သမန္နာဟရိတဗ္ဗံ၊ တက္ကာဟတံ ဝိတက္ကာဟတံ ကာတဗ္ဗံ။ တဿေဝံ ကရောန္တဿ အနုက္ကမေန နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘန္တိ၊ ကိလေသာ သန္နိသီဒန္တိ၊ ဥပစာရသမာဓိနာ စိတ္တံ သမာဓိယတိ၊ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

တတြာယံ ပုရိမဿ စ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တဿ ဣမဿ စ ဝိသေသော၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တေ ကသိဏဒေါသော ပညာယတိ၊ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ထဝိကတော နိဟတာဒါသ-မဏ္ဍလံ ဝိယ သုဓောတသင်္ခထာလံ ဝိယ ဝလာဟကန္တရာ နိက္ခန္တစန္ဒမဏ္ဍလံ ဝိယ မေဃမုခေ ဗလာကာ[4] ဝိယ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ပဒါလေတ္ဝာ နိက္ခန္တမိဝ တတော သတ-ဂုဏံ သဟဿဂုဏံ သုပရိသုဒ္ဓံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။ တဉ္စ ခေါ[5] နေဝ ဝဏ္ဏဝန္တံ၊ နာ သဏ္ဌာနဝန္တံ။ ယဒိ ဟိ တံ ဤဒိသံ ဘဝေယ္ယ၊ စက္ခုဝိညေယ္ယံ သိယာ ဩဠာရိကံ သမ္မသနုပဂံ တိလက္ခဏဗ္ဘာဟတံ၊ နာ ပနေတံ တာဒိသံ။ ကေဝလဉ္ဟိ သမာဓိ-လာဘိနော ဥပဋ္ဌာနာကာရမတ္တံ သညဇမေတန္တိ။

၅၈။ ဥပ္ပန္နကာလတော စ ပနဿ ပဋ္ဌာယ နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘိတာနေဝ ဟောန္တိ၊ ကိလေသာ သန္နိသိန္နာဝ၊ ဥပစာရသမာဓိနာ စိတ္တံ သမာဟိတမေဝါတိ။

၁-ပဋ္ဌဝီ (သီ၊ သျာ) ၂-မေဒနီ (သျာ၊ က) ၃-ဥပါဟနမာရုယ္ဟ (က)
၄-ဗလာဟကာ (သျာ)၊ ဗကာ (က) ၅-တဉ္စ ခေါ ပန (ဈ၊ က)

Duvidho hi samādhi upacārasamādhi ca appanāsamādhi ca. Dvīhākārehi cittaṁ samādhiyati upacārabhūmiyaṁ vā paṭilābhabhūmiyaṁ vā. Tattha upacārabhūmiyaṁ nīvaraṇappahānena cittaṁ samāhitaṁ hoti. Paṭilābhabhūmiyaṁ aṅgapātubhāvena.

Dvinnaṁ pana samādhīnaṁ idaṁ nānākāraṇaṁ, upacāre aṅgāni na thāmajātāni honti, aṅgānaṁ athāmajatattā, yathā nāma daharo kumārako ukkhipitvā ṭhapiyamāno punappunaṁ bhūmiyaṁ patati, evameva upacāre uppanne cittaṁ kālena nimittamārammaṇaṁ karoti, kālena bhavaṅgamotarati. Appanāyaṁ pana aṅgāni thāmajātāni honti, tesaṁ thāmajātattā, yathā nāma balavā puriso āsanā vuṭṭhāya divasampi tiṭṭheyya, evameva appanāsamādhimhi uppanne cittaṁ sakiṁ bhavaṅgavāraṁ chinditvā kevalampi rattiṁ kevalampi divasaṁ tiṭṭhati, kusalajavanapaṭipāṭivaseneva pavattatīti.

Tatra yadetaṁ upacārasamādhinā saddhiṁ paṭibhāganimittaṁ uppannaṁ, tassa uppādanaṁ nāma atidukkaraṁ. Tasmā sace teneva pallaṅkena taṁ nimittaṁ vaḍḍhetvā appanaṁ adhigantuṁ sakkoti, sundaraṁ. No ce sakkoti, athānena taṁ nimittaṁ appamattena cakkavattigabbho viya rakkhitabbaṁ. Evañhi—

> Nimittaṁ rakkhato laddha-parihāni na vijjati.
> Ārakkhamhi asantamhi, laddhaṁ laddhaṁ vinassati.

Sattasappāya

59. Tatrāyaṁ rakkhaṇavidhi—

> Āvāso gocaro bhassaṁ, puggalo bhojanaṁ utu.
> Iriyāpathoti sattete, asappāye vivajjaye.
>
> Sappāye satta sevetha, evañhi paṭipajjato.
> Nacireneva kālena, hoti kassaci appanā.

Tatrassa yasmiṁ āvāse vasantassa anuppannaṁ vā nimittaṁ nuppajjati, uppannaṁ vā vinassati, anupaṭṭhitā ca sati na upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ na samādhiyati, ayaṁ asappāyo. Yattha nimittaṁ uppajjati ceva thāvarañca

ဒုဝိဓော ဟိ သမာဓိ ဥပစာရသမာဓိ စ အပ္ပနာသမာဓိ စ။ ဒ္ဝီဟာကာရေဟိ စိတ္တံ သမာဓိယတိ ဥပစာရဘူမိယံ ဝါ ပဋိလာဘဘူမိယံ ဝါ။ တတ္ထ ဥပစာရဘူမိယံ နီဝရဏပ္ပဟာနေန စိတ္တံ သမာဟိတံ ဟောတိ။ ပဋိလာဘဘူမိယံ အင်္ဂ-ပါတုဘာဝေန။

ဒ္ဝိန္နံ ပန သမာဓီနံ ဣဒံ နာနာကာရဏံ၊ ဥပစာရေ အင်္ဂါနိ န ထာမဇာတာနိ ဟောန္တိ၊ အင်္ဂါနံ အထာမဇာတတ္တာ၊ ယထာ နာမ ဒဟရော ကုမာရကော ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဌပိယမာနော ပုနပ္ပုနံ ဘူမိယံ ပတတိ၊ ဧဝမေဝ ဥပစာရေ ဥပ္ပန္နေ စိတ္တံ ကာလေန နိမိတ္တမာရမ္မဏံ ကရောတိ၊ ကာလေန ဘဝင်္ဂမောတရတိ။ အပ္ပနာယံ ပန အင်္ဂါနိ ထာမဇာတာနိ ဟောန္တိ၊ တေသံ ထာမဇာတတ္တာ၊ ယထာ နာမ ဗလဝါ ပုရိသော အာသနာ ဝုဋ္ဌာယ ဒိဝသမ္ပိ တိဋ္ဌေယျ၊ ဧဝမေဝ အပ္ပနာသမာဓိမှိ ဥပ္ပန္နေ စိတ္တံ သကိံ ဘဝင်္ဂါရံ ဆိန္ဒိတ္ဝာ ကေဝလမ္ပိ ရတ္တိံ ကေဝလမ္ပိ ဒိဝသံ တိဋ္ဌတိ၊ ကုသလဇဝနပဋိပါဋိဝသေနေဝ ပဝတ္တတီတိ။

တတြ ယဒေတံ ဥပစာရသမာဓိနာ သဒ္ဓိံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ၊ တဿ ဥပ္ပါဒနံ နာမ အတိဒုက္ကရံ။ တသ္မာ သစေ တေနေဝ ပလ္လင်္ကေန တံ နိမိတ္တံ ဝဍ္ဎေတ္ဝာ အပ္ပနံ အဓိဂန္တုံ သက္ကောတိ၊ သုန္ဒရံ။ နော စေ သက္ကောတိ၊ ဇထာနေန တံ နိမိတ္တံ အပ္ပမတ္တေန စက္ကဝတ္တိဂဗ္ဘော ဝိယ ရက္ခိတဗ္ဗံ။ ဧဝဉ္ဩိ—

> နိမိတ္တံ ရက္ခတော လဒ္ဓ-ပရိဟာနိ န ဝိဇ္ဇတိ။
> အာရက္ခမှိ အသန္တမှိ၊ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ ဝိနဿတိ။

သတ္တသပ္ပါယ

၅၉။ တတြာယံ ရက္ခဏဝိဓိ—

> အာဝါသော ဂေါစရော ဘဿံ၊ ပုဂ္ဂလော ဘောဇနံ ဥတု။
> ဣရိယာပထောတိ သတ္တေတေ၊ အသပ္ပါယေ ဝိဝဇ္ဇယေ။
>
> သပ္ပါယေ သတ္တ သေဝေထ၊ ဧဝဉ္ဩိ ပဋိပဇ္ဇတော။
> နစိရေနေဝ ကာလေန၊ ဟောတိ ကဿစိ အပ္ပနာ။

တတြဿ ယသ္မိံ အာဝါသေ ဝသန္တဿ အနုပ္ပန္နံ ဝါ နိမိတ္တံ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပန္နံ ဝါ ဝိနဿတိ၊ အနုပဋ္ဌိတာ စ သတိ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ အသမာဟိတဉ္စ စိတ္တံ န သမာဓိယတိ၊ အယံ အသပ္ပါယော။ ယတ္ထ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေဝ ထာဝရဉ္စ

hoti, sati upaṭṭhāti, cittaṁ samādhiyati Nāgapabbatavāsīpadhāniya-tissattherassa viya, ayaṁ sappāyo. Tasmā yasmiṁ vihāre bahū āvāsā honti, tattha ekamekasmiṁ tīṇi tīṇi divasāni vasitvā yatthassa cittaṁ ekaggaṁ hoti, tattha vasitabbaṁ. Āvāsasappāyatāya hi Tambapaṇṇidīpamhi Cūḷanāgaleṇe vasantā tattheva kammaṭṭhānaṁ gahetvā pañcasatā bhikkhū arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Sotāpannādīnaṁ pana aññattha ariyabhūmiṁ patvā tattha arahattappattānañca gaṇanā natthi. Evamaññesupi Cittalapabbatavihārādīsu.

Gocaragāmo pana yo senāsanato uttarena vā dakkhiṇena vā nātidūre diyaḍḍhakosabbhantare hoti sulabhasampannabhikkho, so sappāyo. Viparīto asappāyo.

Bhassanti dvattiṁsatiracchānakathāpariyāpannaṁ asappāyaṁ, taññissa nimittantaradhānāya saṁvattati. Dasakathāvatthunissitaṁ sappāyaṁ, tampi mattāya bhāsitabbaṁ.

Puggalopi atiracchānakathiko sīlādiguṇasampanno, yaṁ nissāya asamāhitaṁ vā cittaṁ samādhiyati, samāhitaṁ vā cittaṁ thirataraṁ hoti, evarūpo sappāyo. Kāyadaḷhībahulo[1] pana tiracchānakathiko asappāyo. So hi taṁ kaddamodakamiva acchaṁ udakaṁ malīnameva karoti, tādisañca āgamma Koṭapabbatavāsīdaharasseva samāpattipi nassati, pageva nimittaṁ.

Bhojanaṁ pana kassaci madhuraṁ, kassaci ambilaṁ sappāyaṁ hoti. **Utu**pi kassaci sīto, kassaci uṇho sappāyo hoti. Tasmā yaṁ bhojanaṁ vā utuṁ vā sevantassa phāsu hoti, asamāhitaṁ vā cittaṁ samādhiyati, samāhitaṁ vā thirataraṁ hoti, taṁ bhojanaṁ so ca utu sappāyo. Itaraṁ bhojanaṁ itaro ca utu asappāyo.

Iriyāpathesupi kassaci caṅkamo sappāyo hoti, kassaci sayanaṭṭhānanisajjānaṁ aññataro. Tasmā taṁ āvāsaṁ viya tīṇi divasāni upaparikkhitvā yasmiṁ iriyāpathe asamāhitaṁ vā cittaṁ samādhiyati, samāhitaṁ vā thirataraṁ hoti, so sappāyo. Itaro asappāyoti veditabbo.

1. Kāyadaḍḍhibahulo (Sī)

ဟောတိ၊ သတိ ဥပဋ္ဌာတိ၊ စိတ္တံ သမာဓိယတိ နာဂပဗ္ဗတဝါသိပဓာနိယတိဿ-ထေရဿ ဝိယ၊ အယံ သပ္ပါယော။ တသ္မာ ယသ္မိံ ဝိဟာရေ ဗဟူ အာဝါသာ ဟောန္တိ၊ တတ္ထ ကေမေကသ္မိံ တီဏိ တီဏိ ဒိဝသာနိ ဝသိတ္ဝာ ယတ္ထဿ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ၊ တတ္ထ ဝသိတဗ္ဗံ။ အာဝါသသပ္ပါယတာယ ဟိ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပမှိ စူဠနာဂလေဏေ ဝသန္တာ တတ္ထေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတ္ဝာ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ သောတာပန္နာဒီနံ ပန အညတ္ထ အရိယဘူမိံ ပတ္ဝာ တတ္ထ အရဟတ္တပ္ပတ္တာနဉ္စ ဂဏနာ နတ္ထိ။ ဧဝမညေသုပိ စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရာဒီသု။

ဂေါစရဂါမော ပန ယော သေနာသနတော ဥတ္တရေန ဝါ ဒက္ခိဏေန ဝါ နာတိဒူရေ ဒိယဍ္ဎကောသဗ္ဘန္တရေ ဟောတိ သုလဘသမ္ပန္နဘိက္ခော၊ သော သပ္ပါယော။ ဝိပရီတော အသပ္ပါယော။

ဘဿန္တိ ဒ္ဝတ္တိံသတိရစ္ဆာနကထာပရိယာပန္နံ အသပ္ပါယံ၊ တဒ္ဓိဿ နိမိတ္တန္တရ-ဓာနာယ သံဝတ္တတိ။ ဒသကထာဝတ္ထုနိဿိတံ သပ္ပါယံ၊ တမ္ပိ မတ္တာယ ဘာသိတဗ္ဗံ။

ပုဂ္ဂလောပိ အတိရစ္ဆာနကထိကော သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နော၊ ယံ နိဿာယ အသမာဟိတံ ဝါ စိတ္တံ သမာဓိယတိ၊ သမာဟိတံ ဝါ စိတ္တံ ထိရတရံ ဟောတိ၊ ဧဝရူပော သပ္ပါယော။ ကာယဒဠှီဗဟုလော[1] ပန တိရစ္ဆာနကထိကော အသပ္ပါယော။ သော ဟိ တံ ကဒ္ဒမောဒကမိဝ အစ္ဆံ ဥဒကံ မလိနမေဝ ကရောတိ၊ တာဒိသဉ္စ အာဂမ္ဘ ကောဋ္ဌပဗ္ဗတဝါသိဒဟရဿေဝ သမာပတ္တိပိ နဿတိ၊ ပဂေဝ နိမိတ္တံ။

ဘောဇနံ ပန ကဿစိ မဓုရံ၊ ကဿစိ အမ္ဗိလံ သပ္ပါယံ ဟောတိ။ **ဥတု**ပိ ကဿစိ သီတော၊ ကဿစိ ဥဏှော သပ္ပါယော ဟောတိ။ တသ္မာ ယံ ဘောဇနံ ဝါ ဥတုံ ဝါ သေဝန္တဿ ဖာသု ဟောတိ၊ အသမာဟိတံ ဝါ စိတ္တံ သမာဓိယတိ၊ သမာဟိတံ ဝါ ထိရတရံ ဟောတိ၊ တံ ဘောဇနံ သော စ ဥတု သပ္ပါယော။ ဣတရံ ဘောဇနံ ဣတရော စ ဥတု အသပ္ပါယော။

ဣရိယာပထေသုပိ ကဿစိ စင်္ကမော သပ္ပါယော ဟောတိ၊ ကဿစိ သယနဋ္ဌာနနိသဇ္ဇာနံ အညတရော။ တသ္မာ တံ အာဝါသံ ဝိယ တီဏိ ဒိဝသာနိ ဥပပရိက္ခိတ္ဝာ ယသ္မိံ ဣရိယာပထေ အသမာဟိတံ ဝါ စိတ္တံ သမာဓိယတိ၊ သမာဟိတံ ဝါ ထိရတရံ ဟောတိ၊ သော သပ္ပါယော။ ဣတရော အသပ္ပါယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-ကာယဒဠှိဗဟုလော (သီ)

Iti imaṁ sattavidhaṁ asappāyaṁ vajjetvā sappāyaṁ sevitabbaṁ. Evaṁ paṭipannassa hi nimittāsevanabahulassa nacireneva kālena hoti kassaci appanā.

Dasavidha-appanākosalla

60. Yassa pana evampi paṭipajjato na hoti, tena dasavidhaṁ appanākosallaṁ sampādetabbaṁ. Tatrāyaṁ nayo, dasāhākārehi appanākosallaṁ icchitabbaṁ, vatthuvisadakiriyato, indriyasamatta-paṭipādanato, nimittakusalato, yasmiṁ samaye cittaṁ paggahetabbaṁ tasmiṁ samaye cittaṁ paggaṇhāti, yasmiṁ samaye cittaṁ niggahetabbaṁ tasmiṁ samaye cittaṁ niggaṇhāti, yasmiṁ samaye cittaṁ sampahaṁsitabbaṁ tasmiṁ samaye cittaṁ sampahaṁseti, yasmiṁ samaye cittaṁ ajjhupekkhitabbaṁ tasmiṁ samaye cittaṁ ajjhupekkhati, asamāhitapuggalaparivajjanato, samāhitapuggalasevanato, tadadhimuttatoti.

61. Tattha **vatthuvisadakiriyā** nāma ajjhattikabāhirānaṁ vatthūnaṁ visadabhāvakaraṇaṁ. Yadā hissa kesanakhalomāni dīghāni honti, sarīraṁ vā sedamalaggahitaṁ, tadā ajjhattikavatthu avisadaṁ hoti aparisuddhaṁ. Yadā panassa cīvaraṁ jiṇṇaṁ kiliṭṭhaṁ duggandhaṁ hoti, senāsanaṁ vā uklāpaṁ hoti, tadā bāhiravatthu avisadaṁ hoti aparisuddhaṁ. Ajjhattikabāhire ca vatthumhi avisade uppannesu cittacetasikesu ñāṇampi aparisuddhaṁ hoti, aparisuddhāni dīpa kapallika vaṭṭitelāni nissāya uppannadīpasikhāya obhāso viya. Aparisuddhena ñāṇena saṅkhāre sammasato saṅkhārāpi avibhūtā honti, kammaṭṭhānamanuyuñjato kammaṭṭhānampi vuḍḍhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ na gacchati. Visade pana ajjhattikabāhire vatthumhi uppannesu cittacetasikesu ñāṇampi visadaṁ hoti parisuddhaṁ, parisuddhāni dīpa kapallika vaṭṭitelāni nissāya uppannadīpasikhāya obhāso viya. Parisuddhena ca ñāṇena saṅkhāre sammasato saṅkhārāpi vibhūtā honti, kammaṭṭhānamanuyuñjato kammaṭṭhānampi vuḍḍhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ gacchati. (1)

62. **Indriyasamattapaṭipādanaṁ** nāma saddhādīnaṁ indriyānaṁ samabhāvakaraṇaṁ. Sace hissa saddhindriyaṁ balavaṁ hoti itarāni mandāni, tato vīriyindriyaṁ

ဣတိ ဣမံ သတ္တဝိဓံ အသပ္ပါယံ ဝဇ္ဇေတ္ဝာ သပ္ပါယံ သေဝိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ပဋိပန္နဿ ဟိ နိမိတ္တာသေဝနဗဟုလဿ နစိရေနေဝ ကာလေန ကဿစိ အပ္ပနာ။

ဒသဝိဓအပ္ပနာကောသလ္လ

၆၀။ ယဿ ပန ဧဝမ္ပိ ပဋိပဇ္ဇတော န ဟောတိ၊ တေန ဒသဝိဓံ အပ္ပနာ-ကောသလ္လံ သမ္ပာဒေတဗ္ဗံ။ တတြာယံ နယော၊ ဒသာဟာကာရေဟိ အပ္ပနာ-ကောသလ္လံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ၊ ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယတော၊ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနတော၊ နိမိတ္တကုသလတော၊ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ပဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ၊ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ နိဂ္ဂဏှာတိ၊ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ သမ္ပဟံသိတဗ္ဗံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ သမ္ပဟံသေတိ၊ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ၊ အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတော၊ သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတော၊ တဒဓိ-မုတ္တတောတိ။

၆၁။ တတ္ထ **ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ** နာမ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာနံ ဝတ္ထူနံ ဝိသဒ-ဘာဝကရဏံ။ ယဒါ ဟိဿ ကေသနခလောမာနိ ဒီဃာနိ ဟောန္တိ၊ သရီရံ ဝါ သေဒမလဂ္ဂဟိတံ၊ တဒါ အဇ္ဈတ္တိကဝတ္ထု အဝိသဒံ ဟောတိ အပရိသုဒ္ဓံ။ ယဒါ ပနဿ စီဝရံ ဇိဏ္ဏံ ကိလိဋ္ဌံ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဟောတိ၊ သေနာသနံ ဝါ ဥက္လာပံ ဟောတိ၊ တဒါ ဗာဟိရဝတ္ထု အဝိသဒံ ဟောတိ အပရိသုဒ္ဓံ။ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေ စ ဝတ္ထုမ္ဟိ အဝိသဒေ ဥပ္ပန္နေသု စိတ္တစေတသိကေသု ဉာဏမ္ပိ အပရိသုဒ္ဓံ ဟောတိ၊ အပရိသုဒ္ဓါနိ ဒီပကပလ္လိကဝဋ္ဋိတေလာနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နဒီပသိခါယ သြဘာ-သော ဝိယ။ အပရိသုဒ္ဓေန ဉာဏေန သမ္မိရေ သမ္မသတော သမ္မိရာပိ အဝိဘူတာ ဟောန္တိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနမနုယုဉ္ဇတော ကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ ဝုဗ္ဘိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ န ဂစ္ဆတိ။ ဝိသဒေ ပန အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေ ဝတ္ထုမ္ဟိ ဥပ္ပန္နေသု စိတ္တစေတသိကေသု ဉာဏမ္ပိ ဝိသဒံ ဟောတိ ပရိသုဒ္ဓံ၊ ပရိသုဒ္ဓါနိ ဒီပကပလ္လိကဝဋ္ဋိတေလာနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နဒီပသိခါယ သြဘာသော ဝိယ။ ပရိသုဒ္ဓေန စ ဉာဏေန သမ္မိရေ သမ္မ-သတော သမ္မိရာပိ ဝိဘူတာ ဟောန္တိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနမနုယုဉ္ဇတော ကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ ဝုဗ္ဘိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ ဂစ္ဆတိ။ (၁)

၆၂။ **ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနံ** နာမ သဒ္ဓါဒီနံ ဣန္ဒြိယာနံ သမဘာဝကရဏံ။ သစေ ဟိဿ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဗလဝံ ဟောတိ ဣတရာနိ မန္ဒာနိ၊ တတော ဝီရိယိန္ဒြိယံ

paggahakiccaṁ, satindriyaṁ upaṭṭhānakiccaṁ, samādhindriyaṁ avikkhepakiccaṁ, paññindriyaṁ dassanakiccaṁ kātuṁ na sakkoti, tasmā taṁ dhammasabhāvapaccavekkhaṇena vā yathā vā manasikaroto balavaṁ jātaṁ, tathā amanasikārena hāpetabbaṁ. Vakkalittheravatthu cettha nidassanaṁ. Sace pana vīriyindriyaṁ balavaṁ hoti, atha neva saddhindriyaṁ adhimokkhakiccaṁ kātuṁ sakkoti, na itarāni itarakiccabhedaṁ, tasmā taṁ passaddhādibhāvanāya hāpetabbaṁ. Tatrāpi Soṇattheravatthu dassetabbaṁ. Evaṁ sesesupi ekassa balavabhāve sati itaresaṁ attano kiccesu asamatthatā veditabbā. Visesato panettha saddhāpaññānaṁ samādhivīriyānañca samataṁ pasaṁsanti. Balavasaddho hi mandapañño muddhappasanno hoti, avatthusmiṁ pasīdati. Balavapañño mandasaddho kerāṭikapakkhaṁ bhajati, bhesajjasamuṭṭhito viya rogo atekiccho hoti. Ubhinnaṁ samatāya vatthusmiṁyeva pasīdati, balavasamādhiṁ pana mandavīriyaṁ samādhissa kosajjapakkhattā kosajjaṁ abhibhavati. Balavavīriyaṁ mandasamādhiṁ vīriyassa uddhaccapakkhattā uddhaccaṁ abhibhavati. Samādhi pana vīriyena saṁyojito kosajje patituṁ na labhati. Vīriyaṁ samādhinā saṁyojitaṁ uddhacce patituṁ na labhati, tasmā tadubhayaṁ samaṁ kātabbaṁ. Ubhayasamatāya hi appanā hoti. Apica samādhikammikassa balavatīpi saddhā vaṭṭati. Evaṁ saddahanto okappento appanaṁ pāpuṇissati. Samādhipaññāsu pana samādhikammikassa ekaggatā balavatī vaṭṭati. Evañhi so appanaṁ pāpuṇāti. Vipassanākammikassa paññā balavatī vaṭṭati. Evañhi so lakkhaṇapaṭivedhaṁ pāpuṇāti. Ubhinnaṁ pana samatāyapi appanā hotiyeva. Sati pana sabbattha balavatī vaṭṭati. Sati hi cittaṁ uddhaccapakkhikānaṁ saddhāvīriyapaññānaṁ vasena uddhaccapātato kosajjapakkhena ca samādhinā kosajjapātato rakkhati, tasmā sā loṇadhūpanaṁ viya sabbabyañjanesu, sabbakammika-amacco viya ca sabbarājakiccesu sabbattha icchitabbā. Tenāha—"sati ca pana sabbatthikā vuttā Bhagavatā. Kiṁ kāraṇā, cittañhi satipaṭisaraṇaṁ, ārakkhapaccupaṭṭhānā ca sati, na vinā satiyā cittassa paggahaniggaho hotī"ti. (2)

63. **Nimittakosallaṁ** nāma pathavīkasiṇādikasa cittekaggatānimittassa akatassa karaṇakosallaṁ, katassa ca bhāvanākosallaṁ, bhāvanāya laddhassa rakkhaṇakosallañca, taṁ idha adhippetaṁ. (3)

ပဂ္ဂဟကိစ္စံ၊ သတိန္ဒြိယံ ဥပဋ္ဌာနကိစ္စံ၊ သမာဓိန္ဒြိယံ အဝိက္ခေပကိစ္စံ၊ ပညိန္ဒြိယံ ဒဿနကိစ္စံ ကာတုံ န သက္ကောတိ၊ တသ္မာ တံ ဓမ္မသဘာဝပစ္စဝေက္ခဏေန ဝါ ယထာ ဝါ မနသိကရောတော ဗလဝံ ဇာတံ၊ တထာ အမနသိကာရေန ဟာပေတဗ္ဗံ။ ဝက္ကလိတ္ထေရဝတ္ထု စေတ္ထ နိဒဿနံ။ သစေ ပန ဝီရိယိန္ဒြိယံ ဗလဝံ ဟောတိ၊ အထ နေဝ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမောက္ခကိစ္စံ ကာတုံ သက္ကောတိ၊ န ဣတရာနိ ဣတရကိစ္စဘေဒံ၊ တသ္မာ တံ ပဿဒ္ဓါဒိဘာဝနာယ ဟာပေတဗ္ဗံ။ တတြာပိ သောဏတ္ထေရဝတ္ထု ဒဿေတဗ္ဗံ။ ဧဝံ သေသေသုပိ ဧကဿ ဗလဝဘာဝေ သတိ ဣတရေသံ အတ္တနော ကိစ္စေသု အသမတ္ထတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသေသတော ပနေတ္ထ သဒ္ဓါပညာနံ သမာဓိဝီရိယာနဉ္စ သမတံ ပသံသန္တိ။ ဗလဝသဒ္ဓေါ ဟိ မန္ဒပညော မုဒ္ဓပ္ပသန္နော ဟောတိ၊ အဝတ္ထုသ္မိံ ပသီဒတိ။ ဗလဝပညော မန္ဒသဒ္ဓေါ ကေရာဋိကပက္ခံ ဘဇတိ၊ ဘေသဇ္ဇသမုဋ္ဌိတော ဝိယ ရောဂေါ အတေကိစ္ဆော ဟောတိ။ ဥဘိန္နံ သမတာယ ဝတ္ထုသ္မိံယေဝ ပသီဒတိ။ ဗလဝသမာဓိံ ပန မန္ဒဝီရိယံ သမာဓိဿ ကောသဇ္ဇပက္ခတ္တာ ကောသဇ္ဇံ အဘိဘဝတိ။ ဗလဝဝီရိယံ မန္ဒသမာဓိံ ဝီရိယဿ ဥဒ္ဓစ္စပက္ခတ္တာ ဥဒ္ဓစ္စံ အဘိဘဝတိ။ သမာဓိ ပန ဝီရိယေန သံယောဇိတော ကောသဇ္ဇေ ပတိတုံ န လဘတိ။ ဝီရိယံ သမာဓိနာ သံယောဇိတံ ဥဒ္ဓစ္စေ ပတိတုံ န လဘတိ၊ တသ္မာ တဒုဘယံ သမံ ကာတဗ္ဗံ။ ဥဘယသမတာယ ဟိ အပ္ပနာ ဟောတိ။ အပိစ သမာဓိကမ္မိကဿ ဗလဝတိပိ သဒ္ဓါ ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝံ သဒ္ဒဟန္တော ဩကပ္ပေန္တော အပ္ပနံ ပါပုဏိဿတိ။ သမာဓိပညာသု ပန သမာဓိကမ္မိကဿ ကေဝလတာ ဗလဝတိ ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝဋ္ဍိ သော အပ္ပနံ ပါပုဏာတိ။ ဝိပဿနာကမ္မိကဿ ပညာ ဗလဝတိ ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝဋ္ဍိ သော လက္ခဏပဋိဝေဓံ ပါပုဏာတိ။ ဥဘိန္နံ ပန သမတာယပိ အပ္ပနာ ဟောတိယေဝ။ သတိ ပန သဗ္ဗတ္ထ ဗလဝတိ ဝဋ္ဋတိ။ သတိ ဟိ စိတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စပက္ခိကာနံ သဒ္ဓါဝီရိယပညာနံ ဝသေန ဥဒ္ဓစ္စပါတတော ကောသဇ္ဇပက္ခေန စ သမာဓိနာ ကောသဇ္ဇပါတတော ရက္ခတိ၊ တသ္မာ သာ လောဏရူပနံ ဝိယ သဗ္ဗမ္ပဉ္ဇနေသု, သဗ္ဗကမ္မိကအမစ္စော ဝိယ စ သဗ္ဗရာဇ-ကိစ္စေသု သဗ္ဗတ္ထ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ တေနာဟ—"သတိ စ ပန သဗ္ဗတ္ထိကာ ဝုတ္တာ ဘဂဝတာ။ ကိံ ကာရဏာ၊ စိတ္တဉ္ဟိ သတိပဋိသရဏံ၊ အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ စ သတိ၊ န ဝိနာ သတိယာ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဟနိဂ္ဂဟော ဟောတီ"တိ။ (၂)

၆၃။ **နိမိတ္တကောသလ္လံ** နာမ ပထဝီကသိဏာဒိကဿ စိတ္တေကဂ္ဂတာ-နိမိတ္တဿ အကတဿ ကရဏကောသလ္လံ, ကတဿ စ ဘာဝနာကောသလ္လံ, ဘာဝနာယ လဒ္ဓဿ ရက္ခဏကောသလ္လဉ္စ၊ တံ ဣဓ အဓိပ္ပေတံ။ (၃)

64. Kathañca **yasmiṁ samaye cittaṁ paggahetabbaṁ, tasmiṁ samaye cittaṁ paggaṇhāti?** Yadāssa atisithilavīriyatādīhi līnaṁ cittaṁ hoti, tadā passaddhisambojjhaṅgādayo tayo abhāvetvā dhammavicayasambojjhaṅgādayo bhāveti. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—

> Seyyathāpi bhikkhave puriso parittaṁ aggiṁ ujjāletukāmo assa, so tattha allāni ceva tiṇāni pakkhipeyya, allāni ca gomayāni pakkhipeyya, allāni ca kaṭṭhāni pakkhipeyya, udakavātañca dadeyya, paṁsukena ca okireyya, bhabbo nu kho so bhikkhave puriso parittaṁ aggiṁ ujjāletunti. No hetaṁ bhante. Evameva kho bhikkhave yasmiṁ samaye līnaṁ cittaṁ hoti, akālo tasmiṁ samaye passaddhisambojjhaṅgassa bhāvanāya, akālo samādhi -pa- akālo upekkhāsambojjhaṅgassa bhāvanāya. Taṁ kissa hetu. Līnaṁ bhikkhave cittaṁ, taṁ etehi dhammehi dusamuṭṭhāpayaṁ hoti. Yasmiṁ ca kho bhikkhave līnaṁ cittaṁ hoti, kālo tasmiṁ samaye dhammavicayasambojjhaṅgassa bhāvanāya, kālo vīriyasambojjhaṅgassa bhāvanāya, kālo pītisambojjhaṅgassa bhāvanāya. Taṁ kissa hetu, līnaṁ bhikkhave cittaṁ, taṁ etehi dhammehi susamuṭṭhāpayaṁ hoti. Seyyathāpi bhikkhave puriso parittaṁ aggiṁ ujjāletukāmo assa, so tattha sukkhāni ceva tiṇāni pakkhipeyya, sukkhāni ca gomayāni pakkhipeyya, sukkhāni ca kaṭṭhāni pakkhipeyya, mukhavātañca dadeyya, na ca paṁsukena okireyya, bhabbo nu kho so bhikkhave puriso parittaṁ aggiṁ ujjāletunti. Evaṁ bhanteti[1].

Ettha ca yathāsakamāhāravasena dhammavicayasambojjhaṅgādīnaṁ bhāvanā veditabbā. Vuttañhetaṁ—

> "Atthi bhikkhave kusalākusalā dhammā sāvajjānavajjā dhammā hīnappaṇītā dhammā kaṇhasukkasappaṭibhāgā dhammā. Tattha yoniso manasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā dhammavicayasambojjhaṅgassa uppādāya uppannassa vā

1. Saṁ 3. 99 piṭṭhe.

၆၄။ ကထဉ္စ **ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ပဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ?** ယဒါဿ အတိသိထိလဝီရိယတာဒီဟိ လီနံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တဒါ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါဒယော တယော အဘာဝေတ္ဝာ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါဒယော ဘာဝေတိ။ ဝုတ္တဉ္hေတံ ဘဂဝတာ—

> သေယ္yထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသော ပရိတ္တံ အဂ္ဂိံ ဥဇ္ဇာလေတုကာမော အဿ၊ သော တတ္ထ အလ္လာနိ စေဝ တိဏာနိ ပက္ခိပေယ္ယ၊ အလ္လာနိ စ ဂေါမယာနိ ပက္ခိပေယ္ယ၊ အလ္လာနိ စ ကဋ္ဌာနိ ပက္ခိပေယ္ယ၊ ဥဒကဝါတဉ္စ ဒဒေယ္ယ၊ ပံသုကေန စ ဩကိရေယ္ယ၊ ဘဗ္ဗော နု ခေါ သော ဘိက္ခဝေ ပုရိသော ပရိတ္တံ အဂ္ဂိံ ဥဇ္ဇာလေတုန္တိ။ နော ဟေတံ ဘန္တေ။ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ယသ္မိံ သမယေ လီနံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ အကာလော တသ္မိံ သမယေ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသ ဘာဝနာယ၊ အကာလော သမာဓိ။ပ။ အကာလော ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသ ဘာဝနာယ။ တံ ကိဿ ဟေတု။ လီနံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ၊ တံ ဧတေဟိ ဓမ္မေဟိ ဒုသမုဋ္ဌာပယံ ဟောတိ။ ယသ္မိံ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ လီနံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ ကာလော တသ္မိံ သမယေ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသ ဘာဝနာယ၊ ကာလော ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသ ဘာဝနာယ၊ ကာလော ပီတိ-သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသ ဘာဝနာယ။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ လီနံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ၊ တံ ဧတေဟိ ဓမ္မေဟိ သုသမုဋ္ဌာပယံ ဟောတိ။ သေယ္yထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသော ပရိတ္တံ အဂ္ဂိံ ဥဇ္ဇာလေတုကာမော အဿ၊ သော တတ္ထ သုက္ခာနိ စေဝ တိဏာနိ ပက္ခိပေယ္ယ၊ သုက္ခာနိ စ ဂေါမယာနိ ပက္ခိပေယ္ယ၊ သုက္ခာနိ စ ကဋ္ဌာနိ ပက္ခိပေယ္ယ၊ မုခဝါတဉ္စ ဒဒေယ္ယ၊ နော စ ပံသုကေန ဩကိရေယ္ယ၊ ဘဗ္ဗော နု ခေါ သော ဘိက္ခဝေ ပုရိသော ပရိတ္တံ အဂ္ဂိံ ဥဇ္ဇာလေတုန္တိ။ ဧဝံ ဘန္တေတိ[2]။

ဣတ္ထေ စ ယထာသကမာဟာရဝသေန ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါဒီနံ ဘာဝနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝုတ္တဉ္hေတံ—

> "အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ကုသလာကုသလာ ဓမ္မာ သာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇာ ဓမ္မာ ဟီနပ္ပဏီတာ ဓမ္မာ ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂါ ဓမ္မာ။ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနု-ပ္ပန္နဿ ဝါ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ

၁-သံ ၃-၉၉-ဝိဇ္ဇေ။

Dhammavicayasambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī”ti[1].

Tathā “atthi bhikkhave ārambhadhātu nikkamadhātu parakkamadhātu. Tattha yoniso manasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā vīriyasambojjhaṅgassa uppādāya uppannassa vā vīriyasambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī”ti[1].

Tathā “atthi bhikkhave pītisambojjhaṅgaṭṭhāniyā dhammā. Tattha yoniso manasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā pītisambojjhaṅgassa uppādāya uppannassa vā pītisambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī”ti[1].

Tattha sabhāvasāmaññalakkhaṇa paṭivedhavasena pavattamanasikāro kusalādīsu yoniso manasikāro nāma. Ārambhadhātu-ādīnaṁ uppādanavasena pavattamanasikāro ārambhadhātu-ādīsu yoniso manasikāro nāma. Tattha **ārambhadhātū**ti paṭhamavīriyaṁ vuccati. **Nikkamadhātū**ti kosajjato nikkhantattā tato balavataraṁ. **Parakkamadhātū**ti paraṁ paraṁ ṭhānaṁ akkamanato tatopi balavataraṁ. **Pītisambojjhaṅgaṭṭhāniyā dhammā**ti pana pītiyā-eva etaṁ nāmaṁ. Tassāpi uppādakamanasikārova yoniso manasikāro nāma.

Apica satta dhammā dhammavicayasambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti paripucchakatā, vatthuvisadakiriyā, indriyasamattapaṭipādanā, duppaññapuggalaparivajjanā, paññavantapuggalasevanā, gambhīrañāṇacariyapaccavekkhaṇā, tadadhimuttatāti.

Ekādasadhammā vīriyasambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti apāyādibhayapaccavekkhaṇatā, vīriyāyattalokiyalokuttara-visesādhigamānisaṁsadassitā, “Buddhapaccekabuddhamahāsāvakehi gatamaggo mayā gantabbo, so ca na sakkā kusītena gantun”ti evaṁ gamanavīthipaccavekkhaṇatā, dāyakānaṁ mahapphalabhāvakaraṇena piṇḍāpacāyanatā, “vīriyārambhassa vaṇṇavādī me Satthā, so ca anatikkamanīyasāsano amhākañca bahūpakāro paṭipattiyā ca pūjiyamāno pūjito hoti na itarathā”ti evaṁ

1. Saṁ 3. 91, 92 piṭṭhesu.

ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဘိယ္ယောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီ”တိ[1]။

တထာ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အာရမ္ဘဓာတု နိက္ကမဓာတု ပရက္ကမဓာတု။ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃဿ ဘိယ္ယောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီ”တိ[1]။

တထာ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ။ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃဿ ဘိယ္ယောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီ”တိ[1]။

တတ္ထ သဘာဝသာမညလက္ခဏပဋိဝေဓဝသေန ပဝတ္တမနသိကာရော ကုသလာဒီသု ယောနိသော မနသိကာရော နာမ။ အာရမ္ဘဓာတုအာဒီနံ ဥပ္ပါဒနဝသေန ပဝတ္တမနသိကာရော အာရမ္ဘဓာတုအာဒီသု ယောနိသော မနသိကာရော နာမ။ တတ္ထ **အာရမ္ဘဓာတူ**တိ ပဌမဝီရိယံ ဝုစ္စတိ။ **နိက္ကမဓာတူ**တိ ကောသဇ္ဇတော နိက္ခန္တတ္တာ တတော ဗလဝတရံ။ **ပရက္ကမဓာတူ**တိ ပရံ ပရံ ဋ္ဌာနံ အက္ကမနတော တတောပိ ဗလဝတရံ။ **ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ**တိ ပန ပီတိယာဧော ဧတံ နာမံ။ တဿာပိ ဥပ္ပါဒကမနသိကာရောဝ ယောနိသော မနသိကာရော နာမ။

အဝိစ သတ္တ ဓမ္မာ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ပရိပုစ္ဆကတာ၊ ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ၊ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနာ၊ ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ၊ ပညဝန္တပုဂ္ဂလသေဝနာ၊ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ၊ တဒဓိမုတ္တတာတိ။

ကောဒသဓမ္မာ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ အပါယာဒိဘယပစ္စဝေက္ခဏတာ၊ ဝီရိယာယတ္တလောကိယလောကုတ္တရဝိသေသာဓိဂမာနိသံသဒဿိတာ၊ “ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓ မဟာသာဝကေဟိ ဂတမဂ္ဂေါ မယာ ဂန္တဗ္ဗော, သော စ နော သက္ကာ ကုသီတေန ဂန္တု”န္တိ ဧဝံ ဂမနဝီထိပစ္စဝေက္ခဏတာ၊ ဒါယကာနံ မဟပ္ဖလဘာဝကရဏေန ပိဏ္ဍာပစာယနတာ၊ “ဝီရိယာရမ္ဘဿ ဝဏ္ဏဝါဒီ မေ သတ္ထာ, သော စ အနတိက္ကမနီယသာသနော အမှာကဉ္စ ဗဟူပကာရော ပဋိပတ္တိယာ စ ပူဇိယမာနော ပူဇိတော ဟောတိ နော ဣတရထာ”တိ ဧဝံ

1. သံ ၃-၉၁-၉၂ ပိဋ္ဌေသု။

Satthu mahattapaccavekkhaṇatā, “saddhammasaṅkhātaṁ me mahādāyajjaṁ gahetabbaṁ, tañca na sakkā kusītena gahetun”ti evaṁ dāyajjamahatta-paccavekkhaṇatā, ālokasaññāmanasikāra-iriyāpathaparivattana abbhokāsasevanādīhi thinamiddhavinodanatā, kusītapuggalaparivajjanatā, āraddhavīriyapuggalasevanatā, sammappadhānapaccavekkhaṇatā, tadadhimuttatāti.

Ekādasadhammā pītisambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti Buddhānussati, dhamma, saṁgha, sīla, cāga, devatānussati, upasamānussati, lūkhapuggalaparivajjanatā, siniddhapuggalasevanatā, pasādaniyasuttanta-paccavekkhaṇatā, tadadhimuttatāti. Iti imehi ākārehi ete dhamme uppādento dhammavicayasambojjhaṅgādayo bhāveti nāma. Evaṁ yasmiṁ samaye cittaṁ paggahetabbaṁ, tasmiṁ samaye cittaṁ paggaṇhāti. (4)

65. Kathaṁ **yasmiṁ samaye cittaṁ niggahetabbaṁ, tasmiṁ samaye cittaṁ niggaṇhāti?** Yadāssa accāraddhavīriyatādīhi uddhataṁ cittaṁ hoti, tadā dhammavicayasambojjhaṅgādayo tayo abhāvetvā passaddhisambojjhaṅgādayo bhāveti. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—

> “Seyyathāpi bhikkhave puriso mahantaṁ aggikkhandhaṁ nibbāpetukāmo assa, so tattha sukkhāni ceva tiṇāni pakkhipeyya -pa- na ca paṁsukena okireyya, bhabbo nu kho so bhikkhave puriso mahantaṁ aggikkhandhaṁ nibbāpetunti. No hetaṁ bhante. Evameva kho bhikkhave yasmiṁ samaye uddhataṁ cittaṁ hoti, akālo tasmiṁ samaye dhammavicayasambojjhaṅgassa bhāvanāya, akālo vīriya -pa- akālo pītisambojjhaṅgassa bhāvanāya. Taṁ kissa hetu, uddhataṁ bhikkhave cittaṁ, taṁ etehi dhammehi duvūpasamayaṁ hoti. Yasmiṁ ca kho bhikkhave samaye uddhataṁ cittaṁ hoti, kālo tasmiṁ samaye passaddhisambojjhaṅgassa bhāvanāya, kālo samādhisambojjhaṅgassa bhāvanāya, kālo upekkhāsambojjhaṅgassa bhāvanāya. Taṁ kissa hetu, uddhataṁ bhikkhave cittaṁ, taṁ etehi dhammehi suvūpasamayaṁ hoti. Seyyathāpi bhikkhave puriso mahantaṁ aggikkhandhaṁ nibbāpetukāmo assa, so tattha allāni ceva tiṇāni pakkhipeyya -pa-

သတ္ထု မဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ၊ “သဒ္ဓမ္မသင်္ခါတံ မေ မဟာဒါယဇ္ဇံ ဂဟေတဗ္ဗံ, တဉ္စ န သက္ကာ ကုသီတေန ဂဟေတု”န္တိ ဧဝံ ဒါယဇ္ဇမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ၊ အာလောကသညာမနသိကာရဣရိယာပထပရိဝတ္တန အဗ္ဘောကာသသေဝနာဒီ-ဟိ ထိနမိဒ္ဓဝိနောဒနတာ၊ ကုသီတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ၊ အာရဒ္ဓဝီရိယပုဂ္ဂလ-သေဝနတာ၊ သမ္မပ္ပဓာနပစ္စဝေက္ခဏတာ၊ တဒဓိမုတ္တတာတိ။

ကောဒသဓမ္မာ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မ၊ သံဃ၊ သီလ၊ စာဂ၊ ဒေဝတာနုဿတိ၊ ဥပသမာနုဿတိ၊ လူခပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ၊ သိနိဒ္ဓပုဂ္ဂလသေဝနတာ၊ ပသာဒနိယသုတ္တန္တပစ္စဝေက္ခဏတာ၊ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ ဧတေ ဧမေဟိ အာကာရေဟိ ဧတေ ဓမ္မေ ဥပ္ပါဒေန္တော ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါ-ဒယော ဘာဝေတီ နာမ။ ဧဝံ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ပဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ။ (၄)

၆၅။ ကထံ **ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ နိဂ္ဂဏှာတိ?** ယဒါဿ အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယတာဒီဟိ ဥဒ္ဓတံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တဒါ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါဒယော တယော အဘာဝေတ္ဝာ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါဒယော ဘာဝေတိ။ ဝုတ္တဉ္ဧတံ ဘဂဝတာ—

> “သေယ္ယထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသော မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ နိဗ္ဗာပေတု-ကာမော အဿ၊ သော တတ္ထ သုက္ခာနိ စေဝ တိဏာနိ ပက္ခိပေယ္ယ။ ပ။ န စ ပံသုကေန ဩကိရေယ္ယ၊ ဘဗ္ဗော နု ခေါ သော ဘိက္ခဝေ ပုရိသော မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ နိဗ္ဗာပေတုန္တိ။ နော ဟေတံ ဘန္တေ။ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ယသ္မိံ သမယေ ဥဒ္ဓတံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ အကာလော တသ္မိံ သမယေ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဘာဝနာယ၊ အကာလော ဝီရိယ။ ပ။ အကာလော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဘာဝနာ-ယ။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ ဥဒ္ဓတံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ၊ တံ ဧတေဟိ ဓမ္မေဟိ ဒုဝူပသမယံ ဟောတိ။ ယသ္မိံ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ သမယေ ဥဒ္ဓတံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ ကာလော တသ္မိံ သမယေ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဘာဝနာယ၊ ကာလော သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဘာဝနာယ၊ ကာလော ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဘာဝနာယ။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ ဥဒ္ဓတံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ၊ တံ ဧတေဟိ ဓမ္မေဟိ သုဝူပသမယံ ဟောတိ။ သေယ္ယထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသော မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ နိဗ္ဗာပေတုကာမော အဿ၊ သော တတ္ထ အလ္လာနိ စေဝ တိဏာနိ ပက္ခိပေယ္ယ။ ပ။

paṁsukena ca okireyya, bhabbo nu kho so bhikkhave puriso mahantaṁ aggikkhandhaṁ nibbāpetunti. Evaṁ bhante”ti[1].

Etthāpi yathāsakaṁ āhāravasena passaddhisambojjhaṅgādīnaṁ bhāvanā veditabbā. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—

“Atthi bhikkhave kāyapassaddhi cittapassaddhi. Tattha yoniso manasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā passaddhisambojjhaṅgassa uppādāya uppannassa vā passaddhisambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī”ti[2].

Tathā “atthi bhikkhave samathanimittaṁ abyagganimittaṁ. Tattha yoniso manasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā samādhisambojjhaṅgassa uppādāya uppannassa vā samādhisambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī”ti[2].

Tathā “atthi bhikkhave upekkhāsambojjhaṅgaṭṭhāniyā dhammā. Tattha yoniso manasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā upekkhāsambojjhaṅgassa uppādāya uppannassa vā upekkhāsambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī”ti[2].

Tattha yathāssa passaddhi-ādayo uppannapubbā, taṁ[3] ākāraṁ sallakkhetvā tesaṁ uppādanavasena pavatta[4] manasikārova tīsupi padesu yoniso manasikāro nāma. **Samathanimittan**ti ca samathassevetamadhivacanaṁ. Avikkhepaṭṭhena ca tasseva **abyagganimittan**ti.

Apica satta dhammā passaddhisambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti paṇītabhojanasevanatā, utusukhasevanatā, iriyāpathasukhasevanatā, majjhattapayogatā, sāraddhakāyapuggalaparivajjanatā, passaddhakāyapuggalasevanatā, tadadhimuttatāti.

1. Saṁ 3. 100 piṭṭhe. 2. Saṁ 3. 92 piṭṭhe. 3. Taṁ taṁ (Sī) 4. Pavattita- (Sī, I)

ပံသုကေန စ ဩကိရေယျ၊ ဘဗ္ဗော နု ခေါ သော ဘိက္ခဝေ ပုရိသော မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ နိဗ္ဗာပေတုန္တိ။ ဧဝံ ဘန္တေ''တိ[၁]။

ထေရော ယထာသကံ အာဟာရဝသေန ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါဒီနံ ဘာဝနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ဘဂဝတာ—

“အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိ။ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ပဿဒ္ဓိ-သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယ္ယောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တ-တီ”တိ[၂]။

တထာ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ သမထနိမိတ္တံ အဗ္ယဂ္ဂနိမိတ္တံ။ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနု-ပ္ပန္နဿ ဝါ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ သမာဓိ-သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယ္ယောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိ-ပူရိယာ သံဝတ္တတီ”တိ[၂]။

တထာ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ။ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယ္ယောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီ''တိ[၂]။

တတ္ထ ယထာဿ ပဿဒ္ဓိအာဒယော ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗာ၊ တံ[၃] အာကာရံ သလ္လက္ခေတ္ဝာ တေသံ ဥပ္ပါဒနဝသေန ပဝတ္တ[၄] မနသိကာရောဝ တီသုပိ ပဒေသု ယောနိသော မနသိကာရော နာမ။ **သမထနိမိတ္တန္တိ** စ သမထသဲ့ဝေတမဓိဝစနံ။ အဝိက္ခေ-ပဋ္ဌေန စ တဿေဝ **အဗ္ယဂ္ဂနိမိတ္တန္တိ**။

အပိစ သတ္တ ဓမ္မာ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ပဏီ-တဘောဇနသေဝနတာ၊ ဥတုသုခသေဝနတာ၊ ဣရိယာပထသုခသေဝနတာ၊ မဇ္ဈတ္တပယောဂတာ၊ သာရဒ္ဓကာယပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ၊ ပဿဒ္ဓကာယပုဂ္ဂလ-သေဝနတာ၊ တဒဓိမုတ္တတာတိ။

၁-သံ ၁-၁၀၀-ဗိဒ္ဓေ။ ၂-သံ ၁-၉၂-ဗိဒ္ဓေ။ ၃-တံ တံ (သီ) ၄-ပဝတ္တိတ-(သီ၊ ဣ)

Ekādasa dhammā samādhisambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti vatthuvisadatā, nimittakusalatā, indriyasamattapaṭipādanatā, samaye cittassa niggahaṇatā, samaye cittassa paggahaṇatā, nirassādassa cittassa saddhāsaṁvegavasena sampahaṁsanatā, sammāpavattassa ajjhupekkhanatā, asamāhitapuggalaparivajjanatā, samāhitapuggalasevanatā, jhānavimokkhapaccavekkhaṇatā, tadadhimuttatāti.

Pañca dhammā upekkhāsambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti sattamajjhattatā, saṅkhāramajjhattatā, sattasaṅkhāra kelāyana puggala parivajjanatā, sattasaṅkhāramajjhattapuggalasevanatā, tadadhimuttatāti. Iti imehākārehi ete dhamme uppādento passaddhisambojjhaṅgādayo bhāveti nāma. Evaṁ yasmiṁ samaye cittaṁ niggahetabbaṁ tasmiṁ samaye cittaṁ niggaṇhāti. (5)

66. Kathaṁ **yasmiṁ samaye cittaṁ sampahaṁsitabbaṁ, tasmiṁ samaye cittaṁ sampahaṁseti?** Yadāssa paññāpayogamandatāya vā upasamasukhānadhigamena vā nirassādaṁ cittaṁ hoti, tadā naṁ aṭṭhasaṁvegavatthupaccavekkhaṇena saṁvejeti. **Aṭṭha saṁvegavatthūni** nāma jātijarābyādhimaraṇāni cattāri, apāyadukkhaṁ pañcamaṁ, atīte vaṭṭamūlakaṁ dukkhaṁ, anāgate vaṭṭamūlakaṁ dukkhaṁ, paccuppanne āhārapariyeṭṭhimūlakaṁ dukkhanti. Buddhadhammasaṁghaguṇānussaraṇena cassa pasādaṁ janeti. Evaṁ yasmiṁ samaye cittaṁ sampahaṁsitabbaṁ, tasmiṁ samaye cittaṁ sampahaṁseti. (6)

Kathaṁ yasmiṁ samaye cittaṁ ajjhupekkhitabbaṁ, tasmiṁ samaye cittaṁ ajjhupekkhati? Yadāssa evaṁ paṭipajjato alīnaṁ anuddhataṁ anirassādaṁ ārammaṇe samappavattaṁ samathavīthipaṭipannaṁ cittaṁ hoti, tadāssa paggahaniggahasampahaṁsanesu na byāpāraṁ āpajjati, sārathi viya samappavattesu assesu. Evaṁ yasmiṁ samaye cittaṁ ajjhupekkhitabbaṁ, tasmiṁ samaye cittaṁ ajjhupekkhati. (7)

Asamāhitapuggalaparivajjanatā nāma nekkhammapaṭipadaṁ anārūḷhapubbānaṁ anekakiccapasutānaṁ vikkhittahadayānaṁ puggalānaṁ ārakā pariccāgo. (8)

Samāhitapuggalasevanatā nāma nekkhammapaṭipadaṁ paṭipannānaṁ samādhilābhīnaṁ puggalānaṁ kālena kālaṁ upasaṅkamanaṁ. (9)

ကောဒသ ဓမ္မာ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ, ဝတ္ထုဝိသဒတာ၊ နိမိတ္တကုသလတာ၊ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနတာ၊ သမယေ စိတ္တဿ နိဂ္ဂဟဏတာ၊ သမယေ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဟဏတာ၊ နိရဿာဒဿ စိတ္တဿ သဒ္ဓါသံဝေဂဝသေန သမ္ပဟံသနတာ၊ သမ္မာပဝတ္တဿ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ၊ အသမာဟိတပုဂ္ဂလ-ပရိဝဇ္ဇနတာ၊ သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတာ၊ ဈာနဝိမောက္ခပစ္စဝေက္ခဏတာ၊ တဒဓိမုတ္တတာတိ။

ပဿ ဓမ္မာ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ, သတ္တမဇ္ဈတ္တတာ၊ သင်္ခါရမဇ္ဈတ္တတာ၊ သတ္တသင်္ခါရ ကေလာယန ပုဂ္ဂလ ပရိဝဇ္ဇနတာ၊ သတ္တသင်္ခါရ-မဇ္ဈတ္တပုဂ္ဂလသေဝနတာ၊ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ ဣတိ ဣမေဟာကာရေဟိ ဧတေ ဓမ္မေ ဥပ္ပါဒေန္တော ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါဒယော ဘာဝေတိ နာမ။ ဧဝံ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ နိဂ္ဂဏှာတိ။ (၅)

၆၆။ ကထံ **ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ သမ္ပဟံသိတဗ္ဗံ, တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ သမ္ပဟံသေတိ?** ယဒါဿ ပညာပယောဂမန္ဒတာယ ဝါ ဥပသမသုခါနဓိဂမေန ဝါ နိရဿာဒံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တဒါ နံ အဋ္ဌသံဝေဂဝတ္ထုပစ္စဝေက္ခဏေန သံဝေ-ဇေတိ။ **အဋ္ဌ သံဝေဂဝတ္ထူနိ** နာမ ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏာနိ စတ္တာရိ၊ အပါယ-ဒုက္ခံ ပဉ္စမံ၊ အတီတေ ဝဋ္ဋမူလကံ ဒုက္ခံ၊ အနာဂတေ ဝဋ္ဋမူလကံ ဒုက္ခံ၊ ပစ္စုပ္ပန္နေ အာဟာရပရိယေဋ္ဌိမူလကံ ဒုက္ခန္တိ။ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃဂုဏာနုဿရဏေန စဿ ပသာဒံ ဇနေတိ။ ဧဝံ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ သမ္ပဟံသိတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ သမ္ပဟံသေတိ။ (၆)

ကထံ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ? ယဒါဿ ဧဝံ ပဋိပဇ္ဇတော အလီနံ အနုဒ္ဓတံ အနိရဿာဒံ အာရမ္မဏေ သမပ္ပဝတ္တံ သမထဝီထိပဋိပန္နံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တဒါဿ ပဂ္ဂဟ-နိဂ္ဂဟသမ္ပဟံသနေသု န ဗျာပါရံ အာပဇ္ဇတိ၊ သာရထိ ဝိယ သမပ္ပဝတ္တေသု အဿေသု။ ဧဝံ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ။ (၇)

အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ နာမ နေက္ခမ္မပဋိပဒံ အနာရူဠှပုဗ္ဗာနံ အနေကကိစ္စပသုတာနံ ဝိက္ခိတ္တဟဒယာနံ ပုဂ္ဂလာနံ အာရကာ ပရိစ္စာဂေါ။ (၈)

သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတာ နာမ နေက္ခမ္မပဋိပဒံ ပဋိပန္နာနံ သမာဓိလာဘိနံ ပုဂ္ဂလာနံ ကာလေန ကာလံ ဥပသင်္ကမနံ။ (၉)

Tadadhimuttatā nāma samādhi-adhimuttatā samādhigaru samādhininna samādhipoṇasamādhipabbhāratāti attho. (10)

Evametaṁ dasavidhaṁ appanākosallaṁ sampādetabbaṁ.

67. Evañhi sampādayato, appanākosallaṁ imaṁ.
Paṭiladdhe nimittasmiṁ, appanā sampavattati.

Evañhi paṭipannassa, sace sā nappavattati.
Tathāpi na jahe yogaṁ, vāyametheva paṇḍito.

Hitvā hi sammāvāyāmaṁ, visesaṁ nāma māṇavo.
Adhigacche parittampi, ṭhānametaṁ na vijjati.

Cittappavatti-ākāraṁ, tasmā sallakkhayaṁ budho.
Samataṁ vīriyasseva, yojayetha punappunaṁ.

Īsakampi layaṁ yantaṁ, paggaṇhetheva mānasaṁ.
Accāraddhaṁ nisedhetvā, samameva pavattaye.

Reṇumhi uppaladale, sutte nāvāya nāḷiyā.
Yathā madhukarādīnaṁ, pavatti sammavaṇṇitā[1].

Līna-uddhatabhāvehi, mocayitvāna sabbaso.
Evaṁ nimittābhimukhaṁ, mānasaṁ paṭipādayeti.

Nimittābhimukhapaṭipādana

68. Tatrāyamatthadīpanā—yathā hi acheko[2] madhukaro asukasmiṁ rukkhe pupphaṁ pupphitanti ñatvā tikkhena vegena pakkhando[3] taṁ atikkamitvā paṭinivattento khīṇe reṇumhi sampāpuṇāti. Aparo acheko[4] mandena javena pakkhando[3] khīṇeyeva sampāpuṇāti. Cheko pana samena javena pakkhando[3] sukhena puppharāsiṁ sampatvā yāvadicchakaṁ[5] reṇuṁ ādāya madhuṁ sampādetvā madhurasamanubhavati.

1. Sampavaṇṇitā (Sī, Syā, I)
2. Aticheko (Sī), aticcheko (Syā), accheko (I) evamuparipi.
3. Pakkhanto (Sī, Syā, I)
4. Accheko (Syā, I) evamuparipi.
5. Yāvaticchakaṁ (Sī, Syā)

တဒဓိမုတ္တတာ နာမ သမာဓိအဓိမုတ္တတာ သမာဓိဂရု သမာဓိနိန္နသမာဓိပေါဏသမာဓိပဗ္ဘာရတာတိ အတ္ထော။ (၁၀)

ဧဝမေတံ ဒသဝိဓံ အပ္ပနာကောသလ္လံ သမ္ပာဒေတဗ္ဗံ။

၆၇။ ဧဝဉ္hိ သမ္ပာဒယတော၊ အပ္ပနာကောသလ္လံ ဣမံ။
ပဋိလဒ္ဓေ နိမိတ္တသ္မိံ၊ အပ္ပနာ သမ္ပဝတ္တတိ။

ဧဝဉ္hိ ပဋိပန္နဿ၊ သစေ သာ နပ္ပဝတ္တတိ။
တထာပိ န ဇဟေ ယောဂံ၊ ဝါယမေထေဝ ပဏ္ဍိတော။

ဟိတ္ဝာ ဟိ သမ္မာဝါယာမံ၊ ဝိသေသံ နာမ မာဏဝေါ။
အဓိဂစ္ဆေ ပရိတ္တမ္pိ၊ ဌာနမေတံ န ဝိဇ္jတိ။

စိတ္တပ္pဝတ္တိအာကာရံ၊ တသ္မာ သလ္လက္ခယံ ဗုဓော။
သမတံ ဝီရိယဿေဝ၊ ယောဇယေထ ပုနပ္pပုနံ။

ဤသကမ္pိ လယံ ယန္တံ၊ ပဂ္ဂဏှေထေဝ မာနသံ။
အစ္စာရဒ္ဓံ နိသေဓေတ္ဝာ၊ သမမေဝ ပဝတ္တယေ။

ရေဏုမ္pိ ဥပ္pပလဒလေ၊ သုတ္တေ နာဝါယ နာဠိယာ။
ယထာ မဓုကရာဒီနံ၊ ပဝတ္တိ သမ္မဝဏ္ဏိတာ[1]။

လီနဥ္ဒ္ဓတဘာဝေဟိ၊ မောစယိတ္ဝာန သဗ္ဗသော။
ဧဝံ နိမိတ္တာဘိမုခံ၊ မာနသံ ပဋိပါဒယေတိ။

နိမိတ္တာဘိမုခပဋိပါဒန

၆၈။ တတြာယမတ္ထဒီပနာ—ယထာ ဟိ အဆေကော[2] မဓုကရော အသုကသ္မိံ ရုက္ခေ ပုပ္pဖံ ပုပ္pဖိတန္တိ ဉတ္ဝာ တိက္ခေန ဝေဂေန ပက္ခန္ဒော[3] တံ အတိက္ကမိတ္ဝာ ပဋိနိဝတ္တေန္တော ခီဏေ ရေဏုမ္pိ သမ္ပာပုဏာတိ။ အပရော အဆေကော[4] မန္ဒေန ဇဝေန ပက္ခန္ဒော[3] ခီဏေယေဝ သမ္ပာပုဏာတိ။ ဆေကော ပန သမေန ဇဝေန ပက္ခန္ဒော[3] သုခေန ပုပ္pဖရာသိံ သမ္pတ္ဝာ ယာဝဒိစ္ဆကံ[5] ရေဏုံ အာဒါယ မဓုံ သမ္ပာဒေတ္ဝာ မဓုရသမနုဘဝတိ။

၁-သမ္ပဝဏ္ဏိတာ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ)
၂-အဘိဆေကော (သီ)၊ အတိစ္ဆကော (သျာ)၊ အစ္ဆေကော (ဋ္ဌ) ဝေမုပရိဒိ။
၃-ပက္ခန္တော (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ) ၄-အစ္ဆေကော (သျာ၊ ဋ္ဌ) ဝေမုပရိဒိ။ ၅-ယာဝတိစ္ဆကံ (သီ၊ သျာ)

Yathā ca sallakatta-antevāsikesu udakathālagate uppalapatte satthakammaṁ sikkhantesu eko acheko vegena satthaṁ pātento uppalapattaṁ dvidhā vā chindati, udake vā paveseti. Aparo acheko chijjanapavesanabhayā satthakena phusitumpi na visahati. Cheko pana samena payogena tattha satthapahāraṁ[1] dassetvā pariyodātasippo hutvā tathārūpesu ṭhānesu kammaṁ katvā lābhaṁ labhati.

Yathā ca yo catubyāmappamāṇaṁ makkaṭasuttamāharati, so cattāri sahassāni labhatīti rañña vutte eko achekapuriso vegena makkaṭasuttamākaḍḍhanto tahiṁ tahiṁ chindatiyeva. Aparo acheko chedanabhayā hatthena phusitumpi na visahati. Cheko pana koṭito paṭṭhāya samena payogena daṇḍake vedhetvā āharitvā lābhaṁ labhati.

Yathā ca acheko niyāmako[2] balavavāte laṅkāraṁ[3] pūrento nāvaṁ videsaṁ pakkhandāpeti. Aparo acheko mandavāte laṅkāraṁ oropento nāvaṁ tattheva ṭhapeti. Cheko pana mandavāte laṅkāraṁ pūretvā balavavāte aḍḍhalaṅkāraṁ katvā[4] sotthinā icchitaṭṭhānaṁ pāpuṇāti.

Yathā ca yo telena achaḍḍento nāḷiṁ pūreti, so lābhaṁ labhatīti ācariyena antevāsikānaṁ vutte eko acheko lābhaluddho vegena pūrento telaṁ chaḍḍeti. Aparo acheko telachaḍḍanabhayā āsiñcitumpi na visahati. Cheko pana samena payogena pūretvā lābhaṁ labhati.

Evameva eko bhikkhu uppanne nimitte sīghameva appanaṁ pāpuṇissāmīti gāḷhaṁ vīriyaṁ karoti, tassa cittaṁ accāraddhavīriyattā uddhacce patati, so na sakkoti appanaṁ pāpuṇituṁ. Eko accāraddha-vīriyatāya dosaṁ disvā kiṁ dānime appanāyāti vīriyaṁ hāpeti, tassa cittaṁ atilīnavīriyattā kosajje patati, sopi na sakkoti appanaṁ pāpuṇituṁ. Yo pana īsakampi līnaṁ līnabhāvato uddhataṁ uddhaccato mocetvā samena

1. Satthapadaṁ (Sī, Syā)
2. Nīyyāmako (Sī), niyyāmako (Syā, I)
3. Lakāraṁ (Sī, Syā)
4. Pūretvā (I, Ka)

ယထာ စ သလ္လကတ္တအန္တေဝါသိကေသု ဥဒကထာလဂတေ ဥပ္ပလပတ္တေ သတ္ထကမ္မံ သိက္ခန္တေသု ဧကော အဆေကော ဝေဂေန သတ္ထံ ပါတေန္တော ဥပ္ပလပတ္တံ ဒ္ဝိဓာ ဝါ ဆိန္ဒတိ၊ ဥဒကေ ဝါ ပဝေသေတိ။ အပရော အဆေကော ဆိဒ္ဒနပဝေသနဘယာ သတ္ထကေန ဖုသိတုမ္ပိ န ဝိသဟတိ။ ဆေကော ပန သမေန ပယောဂေန တတ္ထ သတ္ထပဟာရံ[1] ဒဿေတွာ ပရိယောဒါတသိပ္ပေါ ဟုတွာ တထာရူပေသု ဌာနေသု ကမ္မံ ကတွာ လာဘံ လဘတိ။

ယထာ စ ယော စတုဗ္ဗျာမပ္ပမာဏံ မက္ကဋသုတ္တမာဟရတိ၊ သော စတ္တာရိ သဟဿာနိ လဘတီတိ ရညာ ဝုတ္တေ ဧကော အဆေကပုရိသော ဝေဂေန မက္ကဋသုတ္တမာကဍ္ဎန္တော တဟိံ တဟိံ ဆိန္ဒတိယေဝ။ အပရော အဆေကော ဆေဒနဘယာ ဟတ္ထေန ဖုသိတုမ္ပိ န ဝိသဟတိ။ ဆေကော ပန ကောဋိတော ပဋ္ဌာယ သမေန ပယောဂေန ဒဏ္ဍကေ ဝေဓေတွာ အာဟရိတွာ လာဘံ လဘတိ။

ယထာ စ အဆေကော နိယာမကော[2] ဗလဝဝါတေ လင်္ကာရံ[3] ပူရေန္တော နာဝံ ဝိဒေသံ ပက္ခန္ဒာပေတိ။ အပရော အဆေကော မန္ဒဝါတေ လင်္ကာရံ ဩရောပေန္တော နာဝံ တတ္ထေဝ ဌပေတိ။ ဆေကော ပန မန္ဒဝါတေ လင်္ကာရံ ပူရေတွာ ဗလဝဝါတေ အဓုလင်္ကာရံ ကတွာ[4] သောတ္ထိနာ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ပါပုဏာတိ။

ယထာ စ ယော တေလေန အဆဒ္ဓေန္တော နာဠိံ ပူရေတိ၊ သော လာဘံ လဘတီတိ အာစရိယေန အန္တေဝါသိကာနံ ဝုတ္တေ ဧကော အဆေကော လာဘလုဒ္ဓေါ ဝေဂေန ပူရေန္တော တေလံ ဆဒ္ဒေတိ။ အပရော အဆေကော တေလဆဒ္ဒနဘယာ အာသိဉ္စိတုမ္ပိ န ဝိသဟတိ။ ဆေကော ပန သမေန ပယောဂေန ပူရေတွာ လာဘံ လဘတိ။

ဧဝမေဝ ဧကော ဘိက္ခု ဥပ္ပန္နေ နိမိတ္တေ သီဃမေဝ အပ္ပနံ ပါပုဏိဿာမီတိ ဂါဠှံ ဝီရိယံ ကရောတိ၊ တဿ စိတ္တံ အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယတ္တာ ဥဒ္ဓစ္စေ ပတတိ၊ သော န သက္ကောတိ အပ္ပနံ ပါပုဏိတုံ။ ဧကော အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယတာယ ဒေါသံ ဒိသွာ ကိံ ဒါနိမေ အပ္ပနာယာတိ ဝီရိယံ ဟာပေတိ၊ တဿ စိတ္တံ အတိလီနဝီရိယတ္တာ ကောသဇ္ဇေ ပတတိ၊ သောပိ န သက္ကောတိ အပ္ပနံ ပါပုဏိတုံ။ ယော ပန ဤသကမ္ပိ လီနံ လီနဘာဝတော ဥဒ္ဓတံ ဥဒ္ဓစ္စတော မောစေတွာ သမေန

၁-သတ္ထပဒံ (သီ၊ သျာ)
၂-လင်္ကာရံ (သီ၊ သျာ)
၃-နိယျာမကော (သီ)၊ နိယျာမကော (သျာ၊ ပျ)
၄-ပူရေတွာ (ပျ၊ က)

payogena nimittābhimukhaṁ pavatteti, so appanaṁ pāpuṇāti, tādisena bhavitabbaṁ. Imamatthaṁ sandhāya etaṁ vuttaṁ—

Reṇumhi uppaladale, sutte nāvāya nāḷiyā.
Yathā madhukarādīnaṁ, pavatti sammavaṇṇitā.

Līna-uddhatabhāvehi, mocayitvāna sabbaso.
Evaṁ nimittābhimukhaṁ, mānasaṁ paṭipādayeti.

Paṭhamajjhānakathā

69. Iti evaṁ nimittābhimukhaṁ mānasaṁ paṭipādayato panassa idāni appanā ijjhissatīti bhavaṅgaṁ upacchinditvā pathavī pathavīti anuyogavasena upaṭṭhitaṁ tadeva pathavīkasiṇaṁ ārammaṇaṁ katvā manodvārāvajjanamuppajjati. Tato tasmiṁ yevārammaṇe cattāri pañca vā javanāni javanti. Tesu avasāne ekaṁ rūpāvacaraṁ, sesāni kāmāvacarāni. Pakaticittehi balavataravitakkavicārapītisukhacittekaggatāni yāni appanāya parikammattā **parikammānī**tipi, yathā gāmādīnaṁ āsannapadeso gāmūpacāro nagarūpacāroti vuccati, evaṁ appanāya āsannattā samīpacārattā vā **upacārānī**tipi, ito pubbe parikammānaṁ, upari appanāya ca anulomato **anulomānī**ti vuccanti. Yañcettha sabbantimaṁ, taṁ parittagottābhibhavanato, mahaggatagottabhāvanato ca **gotrabhū**tipi vuccati. Agahitaggahaṇena panettha paṭhamaṁ parikammaṁ, dutiyaṁ upacāraṁ, tatiyaṁ anulomaṁ, catutthaṁ gotrabhu. Paṭhamaṁ vā upacāraṁ, dutiyaṁ anulomaṁ, tatiyaṁ gotrabhu, catutthaṁ pañcamaṁ vā appanācittaṁ. Catutthameva hi pañcamaṁ vā appeti, tañca kho khippābhiññā-dandhābhiññavasena. Tato paraṁ javanaṁ patati. Bhavaṅgassa vāro hoti.

Ābhidhammikagodatthatthero pana "purimā purimā kusalā dhammā pacchimānaṁ pacchimānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ āsevanapaccayena paccayo"ti[1] imaṁ suttaṁ vatvā āsevanapaccayena pacchimo pacchimo dhammo balavā hoti, tasmā chaṭṭhepi sattamepi appanā hotīti āha, taṁ Aṭṭhakathāsu "attano matimattaṁ therassetan"ti vatvā paṭikkhittaṁ. Catutthapañcamesuyeva pana appanā hoti. Parato javanaṁ patitaṁ nāma hoti, bhavaṅgassa āsannattāti

1. Paṭṭhāne 1. 7 piṭṭhe.

ပယောဂေန နိမိတ္တာဘိမုခံ ပဝတ္တေတိ၊ သော အပ္ပနံ ပါပုဏာတိ၊ တာဒိသေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဣမမတ္ထံ သန္ဓာယ ဧတံ ဝုတ္တံ—

ရေဏုမ္္ိ ဥပ္ပလဒလေ၊ သုတ္တေ နာဝါယ နာဠိယာ။
ယထာ မဓုကရာဒီနံ၊ ပဝတ္တိ သမ္မဝဏ္ဏိတာ။

လိနဥ္ဇ္ဈတဘာဝေဟိ၊ မောစယိတ္ဝာန သဗ္ဗသော။
ဧဝံ နိမိတ္တာဘိမုခံ၊ မာနသံ ပဋိပါဒယေတိ။

ပဌမဇ္ဈာနကထာ

၆၉။ ဣတိ ဧဝံ နိမိတ္တာဘိမုခံ မာနသံ ပဋိပါဒယတော ပနဿ ဣဒါနိ အပ္ပနာ ဣဇ္ဈိဿတီတိ ဘဝင်ံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ပထဝီ ပထဝီတိ အနုယောဂဝသေန ဥပဋ္ဌိတံ တဒေဝ ပထဝီကသိဏံ အာရမ္မဏံ ကတ္ဝာ မနောဒ္ဝါရာဝဇ္ဇနမုပ္ပဇ္ဇတိ။ တတော တသ္မိံယေဝါရမ္မဏေ စတ္တာရိ ပဉ္စ ဝါ ဇဝနာနိ ဇဝန္တိ။ တေသု အဝသာနေ ကေ ရူပါဝစရံ၊ သေသာနိ ကာမာဝစရာနိ။ ပကတိစိတ္တေဟိ ဗလဝတရဝိတက္က-ဝိစာရဝီတိသုခစိတ္တေကဂ္ဂတာနိ ယာနိ အပ္ပနာယ ပရိကမ္မတ္တာ **ပရိကမ္မာနီ**တိပိ၊ ယထာ ဂါမာဒီနံ အာသန္နပဒေသော ဂါမူပစာရော နဂရူပစာရောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ အပ္ပနာယ အာသန္နတ္တာ သမီပစာရတ္တာ ဝါ **ဥပစာရာနီ**တိပိ၊ ဣတော ပုဗ္ဗေ ပရိကမ္မာနံ, ဥပရိ အပ္ပနာယ စ အနုလောမတော **အနုလောမာနီ**တိပိ ဝုစ္စန္တိ။ ယဉ္စေတ္ထ သမ္ဘန္တိမံ၊ တံ ပရိတ္တဂေါတ္တာဘိဘဝနတော, မဟဂ္ဂတဂေါတ္တဘာဝ-နတော စ **ဂေါတြဘူ**တိပိ ဝုစ္စတိ။ အဂဟိတဂ္ဂဟဏေန ပနေတ္ထ ပဌမံ ပရိကမ္မံ၊ ဒုတိယံ ဥပစာရံ၊ တတိယံ အနုလောမံ၊ စတုတ္ထံ ဂေါတြဘု။ ပဌမံ ဝါ ဥပစာရံ၊ ဒုတိယံ အနုလောမံ၊ တတိယံ ဂေါတြဘု၊ စတုတ္ထံ ပဉ္စမံ ဝါ အပ္ပနာစိတ္တံ။ စတုတ္ထမေဝ ဟိ ပဉ္စမံ ဝါ အပ္ပေတိ၊ တဉ္စ ခေါ ခိပ္ပါဘိညဒန္ဓာဘိညဝသေန။ တတော ပရံ ဇဝနံ ပတတိ။ ဘဝင်ံသ ဝါရော ဟောတိ။

အာဘိဓမ္မိကဂေါဒတ္တတ္ထေရော ပန "ပုရိမာ ပုရိမာ ကုသလာ ဓမ္မာ ပစ္ဆိမာနံ ပစ္ဆိမာနံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အာသေဝနပစ္စယေန ပစ္စယော"တိ[1] ဣမံ သုတ္တံ ဝတ္ဝာ အာသေဝနပစ္စယေန ပစ္ဆိမော ပစ္ဆိမော ဓမ္မော ဗလဝါ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဆဋ္ဌေပိ သတ္တမေပိ အပ္ပနာ ဟောတီတိ အာဟ၊ တံ အဋ္ဌကထာသု "အတ္တနော မတိမတ္တံ ထေရဿေတ"န္တိ ဝတ္ဝာ ပဋိက္ခိတ္တံ။ စတုတ္ထပဉ္စမေသုယေဝ ပန အပ္ပနာ ဟောတိ။ ပရတော ဇဝနံ ပတိတံ နာမ ဟောတိ၊ ဘဝင်ံသ အာသန္နတ္တာတိ

၁-ပဋ္ဌာနေ ၁-၇-ပိဋ္ဌေ။

vuttaṁ. Tameva vicāretvā vuttattā na sakkā paṭikkhipituṁ. Yathā hi puriso chinnapapātābhimukho[1] dhāvanto ṭhātukāmopi pariyante pādaṁ katvā ṭhātuṁ na sakkoti papāte eva patati, evaṁ chaṭṭhe vā sattame vā appetuṁ na sakkoti, bhavaṅgassa āsannattā. Tasmā catutthapañcamesuyeva appanā hotīti veditabbā.

Sā ca pana ekacittakkhaṇikāyeva. Sattasu hi ṭhānesu addhānapariccheda nāma natthi paṭhamappanāyaṁ, lokiyābhiññāsu, catūsu maggesu, maggānantaraphale, rūpārūpabhavesu bhavaṅgajjhāne, nirodhassa paccaye nevasaññānāsaññāyatane, nirodhā vuṭṭhahantassa phalasamāpattiyanti, ettha maggānantaraphalaṁ tiṇṇaṁ upari na hoti. Nirodhassa paccayo[2] nevasaññānāsaññāyatanaṁ dvinnamupari na hoti. Rūpārūpesu bhavaṅgassa parimāṇaṁ natthi, sesaṭṭhānesu ekameva cittanti. Iti ekacittakkhaṇikāyeva appanā. Tato bhavaṅgapāto. Atha bhavaṅgaṁ vocchinditvā jhānapaccavekkhaṇatthāya āvajjanaṁ, tato jhānapaccavekkhaṇanti[3].

Ettāvatā ca panesa[4] vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati[5]. Evamanena pañcaṅgavippahīnaṁ pañcaṅgasamannāgataṁ tividhakalyāṇaṁ dasalakkhaṇasampannaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ adhigataṁ hoti pathavīkasiṇaṁ.

70. Tattha **vivicceva kāmehī**ti kāmehi viviccitvā vinā hutvā apakkamitvā. Yo panāyamettha evakāro, so niyamatthoti veditabbo. Yasmā ca niyamattho, tasmā tasmiṁ paṭhamajjhānaṁ upasampajja viharaṇasamaye avijjamānānampi kāmānaṁ tassa paṭhamajjhānassa paṭipakkhabhāvaṁ kāmapariccāgeneva cassa adhigamaṁ dīpeti.

Kathaṁ? "Vivicceva kāmehī"ti evañhi niyame kariyamāne idaṁ paññāyati, nūna[6] jhānassa kāmā paṭipakkhabhūtā yesu sati idaṁ nappavattati, andhakāre sati padīpobhāso viya. Tesaṁ pariccāgeneva

1. Chinnataṭābhimukho (Sī)
2. Paccayaṁ (Syā, Ka)
3. Jhānapaccavekkhaṇāti (Sī)
4. Ettāvatā panesa (Syā)
5. Abhi 1. 44 Dhammasaṅgaṇī; Dī 1. 69 piṭṭhādīsu.
6. Nanu (Ka)

ဝုတ္တံ။ တမေဝ ဝိစာရေတွာ ဝုတ္တတ္တာ န သက္ကာ ပဋိက္ခိပိတုံ။ ယထာ ဟိ ပုရိသော ဆိန္နပပါတာဘိမုခေါ[၁] ဓာဝန္တော ဌာတုကာမောပိ ပရိယန္တေ ပါဒံ ကတ္ဝာ ဌာတုံ န သက္ကောတိ ပပါတေ ဧဝ ပတတိ၊ ဧဝံ ဆဋ္ဌေ ဝါ သတ္တမေ ဝါ အပ္ပေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဘဝင်္ဃ အာသန္နတ္တာ။ တသ္မာ စတုတ္ထပဉ္စမေသုယေဝ အပ္ပနာ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

သာ စ ပန ကေစိတ္တက္ခဏိကာယေဝ။ သတ္တသု ဟိ ဌာနေသု အဒ္ဓါန-ပရိစ္ဆေဒေါ နာမ နတ္ထိ ပဌမပ္ပနာယံ, လောကိယာဘိညာသု, စတူသု မဂ္ဂေသု, မဂ္ဂါနန္တရဖလေ, ရူပါရူပဘဝေသု ဘဝင်္ဂဈာနေ, နိရောဓသ ပစ္စယေ နေဝသညာနာသညာယတနေ, နိရောဓာ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ ဖလသမာပတ္တိယန္တိ။ ဏ္ဍေ မဂ္ဂါနန္တရဖလံ တိဏ္ဏံ ဥပရိ န ဟောတိ။ နိရောဓသ ပစ္စယော[၂] နေဝသညာ-နာသညာယတနံ ဒ္ဝိန္နမုပရိ န ဟောတိ။ ရူပါရူပေသု ဘဝင်္ဃ ပရိမာဏံ နတ္ထိ၊ သေသဌာနေသု ကေမေဝ စိတ္တန္တိ။ ဧတ္တိ ကေစိတ္တက္ခဏိကာယေဝ အပ္ပနာ။ တတော ဘဝင်္ဂပါတော။ အထ ဘဝင်ံ ဝေါစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ဈာနပစ္စဝေက္ခဏတ္ထာယ အာဝဇ္ဇနံ၊ တတော ဈာနပစ္စဝေက္ခဏန္တိ[၃]။

တော်ဝတာ စ ပနေသ[၄] ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ[၅]။ ဧဝမနေန ပဉ္စင်္ဂဝိပ္ပဟီနံ ပဉ္စင်္ဂသမန္နာဂတံ တိဝိဓကလ္လာဏံ ဒသလက္ခဏသမ္ပန္နံ ပဌမံ ဈာနံ အဓိဂတံ ဟောတိ ပထဝီကသိဏံ။

၇၀။ တတ္ထ **ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီ**တိ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စိတ္ဝာ ဝိနာ ဟုတ္ဝာ အပက္ကမိတ္ဝာ။ ယော ပနာယမေတ္ထ ဧကာရော၊ သော နိယမတ္ထောတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ယသ္မာ စ နိယမတ္ထော၊ တသ္မာ တသ္မိံ ပဌမဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရဏ-သမယေ အဝိဇ္ဇမာနာနမ္ပိ ကာမာနံ တဿ ပဌမဈာနဿ ပဋိပက္ခဘာဝံ ကာမပရိစ္စာဂေနေဝ စဿ အဓိဂမံ ဒီပေတိ။

ကထံ? "ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီ"တိ ဧဝ္ဍိ နိယမေ ကရိယမာနေ ဣဒံ ပညာယတိ၊ နန္နု[၆] ဈာနဿ ကာမာ ပဋိပက္ခဘူတာ ယေသု သတိ ဣဒံ နပ္ပဝတ္တတိ၊ အန္ဓကာရေ သတိ ပဒီပေါဘာသော ဝိယ။ တေသံ ပရိစ္စာဂေနေဝ

၁-ဆိန္နတဋာဘိမုခေါ (သီ)
၂-ဈာနပစ္စဝေက္ခဏာတိ (သီ)
၃-အာဘိ ၁-၄၄၊ ဒီ ၁-၆၉-ပိဋ္ဌာဒီသု၊ မဇ္ဈိမဋီကာသု။
၄-ဘဂ္ဂဝတာ ဟနေသ (သျာ)
၅-နန္နု (က)

cassa adhigamo hoti, orimatīrapariccāgena pārimatīrasseva. Tasmā niyamaṁ karotīti.

Tattha siyā, kasmā panesa pubbapadeyeva vutto, na uttarapade, kiṁ akusalehi dhammehi aviviccāpi jhānaṁ upasampajjaṁ vihareyyāti? Na kho panetaṁ evaṁ daṭṭhabbaṁ. Taṁ nissaraṇato hi pubbapade esa vutto. Kāmadhātusamatikkamanato hi kāmarāgapaṭipakkhato ca idaṁ jhānaṁ kāmānameva nissaraṇaṁ. Yathāha, "kāmānametaṁ nissaraṇaṁ yadidaṁ nekkhamman"ti[1]. Uttarapadepi pana yathā "idheva bhikkhave samaṇo, idha dutiyo samaṇo"ti[2] ettha evakāro ānetvā vuccati, evaṁ vattabbo. Na hi sakkā ito aññehipi nīvaraṇasaṅkhātehi akusaladhammehi avivicca jhānaṁ upasampajja viharituṁ. Tasmā "vivicceva kāmehi vivicceva akusalehi dhammehī"ti evaṁ padadvayepi esa daṭṭhabbo. Padadvayepi ca kiñcāpi viviccāti iminā sādhāraṇavacanena tadaṅgavivekādayo, kāyavivekādayo ca sabbepi vivekā saṅgahaṁ gacchanti, tathāpi kāyaviveko cittaviveko vikkhambhanavivekoti tayo eva idha daṭṭhabbā.

Kāmehīti iminā pana padena ye ca niddese "katame vatthukāmā, manāpiyā rūpā"ti-ādinā[3] nayena vatthukāmā vuttā, ye ca tattheva Vibhaṅge ca "chando kāmo, rāgo kāmo, chandarāgo kāmo, saṅkappo kāmo, rāgo kāmo, saṅkapparāgo kāmo, ime vuccanti kāmā"ti[4] evaṁ kilesakāmā vuttā, te sabbepi saṅgahitā icceva daṭṭhabbā. Evañhi sati vivicceva kāmehīti vatthukāmehipi viviccevāti attho yujjati, tena kāyaviveko vutto hoti. Vivicca akusalehi dhammehīti kilesakāmehi sabbākusalehi vā viviccāti attho yujjati, tena cittaviveko vutto hoti. Purimena cettha vatthukāmehi vivekavacanato eva kāmasukhapariccāgo, dutiyena kilesakāmehi vivekavacanato nekkhammasukhapariggaho vibhāvito hoti. Evaṁ vatthukāmakisesakāmavivekavacanatoyeva ca etesaṁ paṭhamena saṁkilesavatthuppahānaṁ, dutiyena saṁkilesappahānaṁ. Paṭhamena lolabhāvassa hetupariccāgo, dutiyena bālabhāvassa. Paṭhamena ca

1. Dī 3. 230 piṭṭhādīsu.
2. Ma 1. 92; Aṁ 1. 560 piṭṭhesu.
3. Mahāni 1 piṭṭhe.
4. Mahāni 2; Vibhaṅga 266 piṭṭhesu.

စဿ အဓိဂမော ဟောတိ၊ ဩရိမတီရပရိစ္စာဂေန ပါရိမတီရဿေဝ။ တသ္မာ နိယမံ ကရောတီတိ။

တတ္ထ သိယာ၊ ကသ္မာ ပနေသ ပုဗ္ဗပဒေယေဝ ဝုတ္တော၊ န ဥတ္တရပဒေ၊ ကိံ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ အဝိဝိစ္စာပိ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရေယ္យာတိ? န ခေါ ပနေတံ ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ တံ နိဿရဏတော ဟိ ပုဗ္ဗပဒေ ဧသ ဝုတ္တော။ ကာမဓာတုသမတိက္ကမနတော ဟိ ကာမရာဂပဋိပက္ခတော စ ဣဒံ ဈာနံ ကာမာနမေဝ နိဿရဏံ။ ယထာဟ၊ "ကာမာနမေတံ နိဿရဏံ ယဒိဒံ နေက္ခမ္မ"န္တိ[၁]။ ဥတ္တရပဒေပိ ပန ယထာ "ဣဓေဝ ဘိက္ခဝေ သမဏော၊ ဣဓ ဒုတိယော သမဏော"တိ[၂] ဧတ္ထ ဧကာရော အာနေတ္ဝာ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗော။ န ဟိ သက္ကာ ဣတော အညေဟိ နိဝရဏသင်္ခါတေဟိ အကုသလဓမ္မေဟိ အဝိဝိစ္စ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတုံ။ တသ္မာ "ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စေဝ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ"တိ ဧဝံ ပဒဒွယေပိ သော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပဒဒွယေပိ စ ကိဉ္စာပိ ဝိဝိစ္စာတိ ဣဓိနာ သာဓာရဏဝစနေန တဒင်္ဂဝိဝေကာဒယော, ကာယဝိဝေကာဒယော စ သဗ္ဗေပိ ဝိဝေကာ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တထာပိ ကာယဝိဝေကော စိတ္တဝိဝေကော ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကောတိ တယော ဧဝ ဣဓ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

ကာမေဟီတိ ဣမိနာ ပန ပဒေန ယေ စ နိဒ္ဒေသေ "ကတမေ ဝတ္ထုကာမာ၊ မနာပိယာ ရူပါ"တိအာဒိနာ[၃] နယေန ဝတ္ထုကာမာ ဝုတ္တာ၊ ယေ စ တတ္ထေဝ ဝိဘင်္ဂေ စ "ဆန္ဒော ကာမော၊ ရာဂေါ ကာမော၊ ဆန္ဒရာဂေါ ကာမော၊ သင်္ကပ္ပေါ ကာမော၊ ရာဂေါ ကာမော၊ သင်္ကပ္ပရာဂေါ ကာမော၊ ဣမေ ဝုစ္စန္တိ ကာမာ"တိ[၄] ဧဝံ ကိလေသကာမာ ဝုတ္တာ၊ တေ သဗ္ဗေပိ သင်္ဂဟိတာ ဣစ္ဆေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဧဝဉ္စိ သတိ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီတိ ဝတ္ထုကာမေဟိပိ ဝိဝိစ္စေဝါတိ အတ္ထော ယုဇ္ဇတိ၊ တေန ကာယဝိဝေကော ဝုတ္တော ဟောတိ။ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟီတိ ကိလေသကာမေဟိ သဗ္ဘာကုသလေဟိ ဝါ ဝိဝိစ္စာတိ အတ္ထော ယုဇ္ဇတိ၊ တေန စိတ္တဝိဝေကော ဝုတ္တော ဟောတိ။ ပုရိမေန စေတ္ထ ဝတ္ထုကာမေဟိ ဝိဝေကဝစနတော ဧဝ ကာမသုခပရိစ္စာဂေါ၊ ဒုတိယေန ကိလေသကာမေဟိ ဝိဝေကဝစနတော နေက္ခမ္မသုခပရိဂ္ဂဟော ဝိဘာဝိတော ဟောတိ။ ဧဝံ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမဝိဝေကဝစနတောယေဝ စ ဧတေသံ ပဋိပက္ခတော သံကိလေသဝတ္ထုပ္ပဟာနံ၊ ဒုတိယေန သံကိလေသပ္ပဟာနံ။ ပဌမေန လောလ-ဘာဝဿ ဟေတုပရိစ္စာဂေါ၊ ဒုတိယေန ဗာလဘာဝဿ။ ပဌမေန စ

၁-ဒီ ၃-၂၃၀-ဝိဋ္ဌာဒီသု။
၂-မ ၁-၉၂။
၃-မဟာနိ ၁-ဝိဋ္ဌေ။
၄-မဟာနိ ၂၊ ဝိဘင် ၂၆၆-ဝိဋ္ဌေသု။

payogasuddhi, dutiyena āsayaposanaṁ vibhāvitaṁ hotīti viññātabbaṁ. Esa tāva nayo kāmehīti ettha vuttakāmesu vatthukāmapakkhe.

Kilesakāmapakkhe pana chandoti ca rāgoti ca evamādīhi anekabhedo kāmacchandoyeva kāmoti adhippeto. So ca akusalapariyāpannopi samāno "tattha katamo kāmo chando kāmo"ti-ādinā[1] nayena Vibhaṅge jhānapaṭipakkhato visuṁ vutto. Kilesakāmattā vā purimapade vutto, akusalapariyāpannattā dutiyapade. Anekabhedato cassa kāmatoti avatvā kāmehīti vuttaṁ.

Aññesampi ca dhammānaṁ akusalabhāve vijjamāne "tattha katame akusalā dhammā, kāmacchando"ti-ādinā[2] nayena Vibhaṅge upari jhānaṅgānaṁ paccanīkapaṭipakkhabhāvadassanato nīvaraṇāneva vuttāni. Nīvaraṇāni hi jhānaṅgapaccanīkāni, tesaṁ jhānaṅgāneva paṭipakkhāni viddhaṁsakāni vighātakānīti vuttaṁ hoti. Tathā hi **samādhi kāmacchandassa paṭipakkho, pīti byāpādassa, vitakko thinamiddhassa, sukhaṁ uddhaccakukkuccassa, vicāro vicikicchāyā**ti Peṭake[3] vuttaṁ.

Evamettha vivicceva kāmehīti iminā kāmacchandassa vikkhambhanaviveko vutto hoti. Vivicca akusalehi dhammehīti iminā pañcannampi nīvaraṇānaṁ, agahitaggahaṇena pana paṭhamena kāmacchandassa, dutiyena sesanīvaraṇānaṁ. Tathā paṭhamena tīsu akusalamūlesu pañcakāmaguṇabhedavisayassa lobhassa, dutiyena āghātavatthubhedādivisayānaṁ dosamohānaṁ. Oghādīsu vā dhammesu paṭhamena kāmogha kāmayoga kāmāsavakāmupādāna abhijjhā kāyagantha kāmarāga saṁyojanānaṁ, dutiyena avasesa ogha yogāsava upādāna gantha saṁyojanānaṁ. Paṭhamena ca taṇhāya taṁsampayuttakānañca, dutiyena avijjāya taṁsampayuttakānañca. Apica paṭhamena lobhasampayuttānaṁ aṭṭhannaṁ cittuppādānaṁ, dutiyena sesānaṁ catunnaṁ akusalacittuppādānaṁ vikkhambhanaviveko vutto hotīti veditabbo. Ayaṁ tāva vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehīti ettha atthappakāsanā.

1-2. Vibhaṅga 266 piṭṭhe. 3. Pariyesitabbaṁ.

ပယောဂသုဒ္ဓိ၊ ဒုတိယေန အာသယပေါသနံ ဝိဘာဝိတံ ဟောတီတိ ဝိညာတဗ္ဗံ။ သေ တာဝ နယော ကာမေဟီတိ ဣဓ ဝတ္ထုကာမေသု ဝတ္ထုကာမပက္ခေ။

ကိလေသကာမပက္ခေ ပန ဆန္ဒောတိ စ ရာဂေါတိ စ ဧဝမာဒီဟိ အနေကဘေဒေါ ကာမစ္ဆန္ဒောယေဝ ကာမောတိ အဓိပ္ပေတော။ သော စ အကုသလပရိယာပန္နောပိ သမာနော "တတ္ထ ကတမော ကာမော ဆန္ဒော ကာမော"တိအာဒိနာ[၁] နယေန ဝိဘင်္ဂေ ဈာနပဋိပက္ခတော ဝိသုံ ဝုတ္တော။ ကိလေသကာမတ္တာ ဝါ ပုရိမပဒေ ဝုတ္တော၊ အကုသလပရိယာပန္နတ္တာ ဒုတိယပဒေ။ အနေကဘေဒတော စဿ ကာမတောတိ အဝတ္ဝာ ကာမေဟီတိ ဝုတ္တံ။

အညေသမ္ပိ စ ဓမ္မာနံ အကုသလဘာဝေ ဝိဇ္ဇမာနေ "တတ္ထ ကတမေ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ ကာမစ္ဆန္ဒော"တိအာဒိနာ[၂] နယေန ဝိဘင်္ဂေ ဥပရိ ဈာနင်္ဂါနံ ပစ္စနီကပဋိပက္ခဘာဝဒဿနတော နိဝရဏာနေဝ ဝုတ္တာနိ။ နိဝရဏာနိ ဟိ ဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနိ၊ တေသံ ဈာနင်္ဂါနေဝ ပဋိပက္ခာနိ ဝိဒ္ဓံသကာနိ ဝိဃာတကာနိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တထာ ဟိ **သမာဓိ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ပဋိပက္ခော၊ ပီတိ ဗျာပါဒဿ၊ ဝိတက္ကော ထိနမိဒ္ဓဿ၊ သုခံ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ၊ ဝိစာရော ဝိစိကိစ္ဆာယာ**တိ ပေဋကေ[၃] ဝုတ္တံ။

ဧဝမေတ္ထ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီတိ ဣမိနာ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကော ဝုတ္တော ဟောတိ။ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟီတိ ဣမိနာ ပဉ္စန္နမ္ပိ နိဝရဏာနံ၊ အဂဟိတဂ္ဂဟဏေန ပန ပဌမေန ကာမစ္ဆန္ဒဿ၊ ဒုတိယေန သေသနိဝရဏာနံ။ တထာ ပဌမေန တီသု အကုသလမူလေသု ပဉ္စကာမဂုဏဘေဒဝိသယဿ လောဘဿ၊ ဒုတိယေန အာဃာတဝတ္ထုဘေဒါဒိဝိသယာနံ ဒေါသမောဟာနံ။ ဩဃာဒီသု ဝါ ဓမ္မေသု ပဌမေန ကာမောဃ ကာမယောဂ ကာမာသဝ-ကာမုပါဒါန အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထ ကာမရာဂ သံယောဇနာနံ၊ ဒုတိယေန အဝသေသ ဩဃ ယောဂါသဝ ဥပါဒါန ဂန္ထ သံယောဇနာနံ။ ပဌမေန စ တဏှာယ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ၊ ဒုတိယေန အဝိဇ္ဇာယ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ။ အပိစ ပဌမေန လောဘသမ္ပယုတ္တာနံ အဋ္ဌန္နံ စိတ္တုပ္ပါဒါနံ၊ ဒုတိယေန သေသာနံ စတုန္နံ အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါနံ ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကော ဝုတ္တော ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အယံ တာဝ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟီတိ ဣတ္ထ အတ္ထပ္ပကာသနာ။

၁-၂-ဝိဘင်္ဂ ၂၆၆-ဝိဇ္ဇေ။ ၃-ပရိယေသိတဗ္ဗံ။

71. Ettāvatā ca paṭhamassa jhānassa pahānaṅgaṁ dassetvā idāni sampayogaṅgaṁ dassetuṁ savitakkaṁ savicāranti-ādi vuttaṁ. Tattha vitakkanaṁ **vitakko,** ūhananti vuttaṁ hoti. Svāyaṁ ārammaṇe cittassa abhiniropanalakkhaṇo, āhananapariyāhananaraso. Tathā hi tena yogāvacaro ārammaṇaṁ vitakkāhataṁ vitakkapariyāhataṁ karotīti vuccati. Ārammaṇe cittassa ānayanapaccupaṭṭhāno.

Vicaraṇaṁ **vicāro,** anusañcaraṇanti vuttaṁ hoti. Svāyaṁ ārammaṇānumajjanalakkhaṇo, tattha sahajātānuyojanaraso, cittassa anuppabandhanapaccupaṭṭhāno.

Santepi ca nesaṁ katthaci avippayoge oḷārikaṭṭhena pubbaṅgamaṭṭhena ca ghaṇḍābhighāto viya cetaso paṭhamābhinipāto vitakko. Sukhumaṭṭhena anumajjanasabhāvena ca ghaṇḍānuravo viya anuppabandho vicāro. Vipphāravā cettha vitakko paṭhamuppattikāle paripphandanabhūto cittassa ākāse uppatitukāmassa pakkhino pakkhavikkhepo viya padumābhimukhapāto viya ca gandhānubandhacetaso bhamarassa. Santavutti vicāro nātiparipphandanabhāvo cittassa ākāse uppatitassa pakkhino pakkhappasāraṇaṁ viya, paribbhamanaṁ viya ca padumābhimukhapatitassa bhamarassa padumassa uparibhāge. Dukanipātaṭṭhakathāyaṁ pana "ākāse gacchato mahāsakuṇassa ubhohi pakkhehi vātaṁ gahetvā pakkhe sannisīdāpetvā gamanaṁ viya ārammaṇe cetaso abhiniropanabhāvena pavatto vitakko. Vātaggahaṇatthaṁ pakkhe phandāpayamānassa gamanaṁ viya anumajjanabhāvena[1] pavatto vicāro"ti vuttaṁ, taṁ anuppabandhena pavattiyaṁ yujjati. So pana nesaṁ viseso paṭhamadutiyajjhānesu pākaṭo hoti.

Apica malaggahitaṁ kaṁsabhājanaṁ ekena hatthena daḷhaṁ gahetvā itarena hatthena cuṇṇatelavālaṇḍupakena parimajjantassa daḷhagahaṇahattho viya vitakko, parimajjanahattho viya vicāro. Tathā kumbhakārassa daṇḍappahārena cakkaṁ bhamayitvā bhājanaṁ karontassa uppīḷanahattho viya vitakko, ito cito ca sañcaraṇahattho viya vicāro. Tathā maṇḍalaṁ karontassa

1. Anumajjanasabhāvena (Syā, I, Ka)

၇၁။ ဧတ္တာဝတာ စ ပဌမဿ ဈာနဿ ပဟာနင်္ဂံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ သမ္ပယောဂင်္ဂံ ဒဿေတုံ သဝိတက္ကံ သဝိစာရန္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ဝိတက္ကနံ **ဝိတက္ကော၊** ဩဟနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သွာယံ အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏော၊ အာဟနနပရိယာဟနနရသော။ တထာ ဟိ တေန ယောဂါဝစရော အာရမ္မဏံ ဝိတက္ကာဟတံ ဝိတက္ကပရိယာဟတံ ကရောတီတိ ဝုစ္စတိ။ အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အာနယနပစ္စုပဋ္ဌာနော။

ဝိစရဏံ **ဝိစာရော၊** အနုသဉ္စရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သွာယံ အာရမ္မဏာနုမဇ္ဇနလက္ခဏော၊ တတ္ထ သဟဇာတာနုယောဇနရသော၊ စိတ္တဿ အနုပ္ပဗန္ဓနပစ္စုပဋ္ဌာနော။

သန္တေဝိ စ နေသံ ကတ္ထစိ အဝိပ္ပယောဂေ သြဠာရိကဋ္ဌေန ပုဗ္ဗင်္ဂမဋ္ဌေန စ ဃဏ္ဍာဘိဃာတော ဝိယ စေတသော ပဌမာဘိနိပါတော ဝိတက္ကော။ သုခုမဋ္ဌေန အနုမဇ္ဇနသဘာဝေန စ ဃဏ္ဍာနုရဝေါ ဝိယ အနုပ္ပဗန္ဓော ဝိစာရော။ ဝိပ္ဖါရဝါ စေတ္ထ ဝိတက္ကော ပဌမုပ္ပတ္တိကာလေ ပရိပ္ဖန္ဒနဘူတော စိတ္တဿ အာကာသေ ဥပ္ပတိတုကာမဿ ပက္ခိနော ပက္ခဝိက္ခေပေါ ဝိယ ပဒုမာဘိမုခပါတော ဝိယ စ ဂန္ဓာနုဗန္ဓစေတသော ဘမရဿ။ သန္တဝုတ္တိ ဝိစာရော နာတိပရိပ္ဖန္ဒနဘာဝေါ စိတ္တဿ အာကာသေ ဥပ္ပတိတဿ ပက္ခိနော ပက္ခပ္ပသာရဏံ ဝိယ, ပရိဘ္ဘမနံ ဝိယ စ ပဒုမာဘိမုခပတိတဿ ဘမရဿ ပဒုမဿ ဥပရိဘာဂေ။ ဒုကနိပါတဋ္ဌကထာယံ ပန "အာကာသေ ဂစ္ဆတော မဟာသကုဏ္ဍဿ ဥဘောဟိ ပက္ခေဟိ ဝါတံ ဂဟေတ္ဝာ ပက္ခေ သန္နိသီဒါပေတ္ဝာ ဂမနံ ဝိယ အာရမ္မဏေ စေတသော အဘိနိရောပနဘာဝေန ပဝတ္တော ဝိတက္ကော။ ဝါတဂ္ဂဟဏတ္ထံ ပက္ခေ ဖန္ဒာပယမာနဿ ဂမနံ ဝိယ အနုမဇ္ဇနဘာဝေန[1] ပဝတ္တော ဝိစာရော"တိ ဝုတ္တံ၊ တံ အနုပ္ပဗန္ဓေန ပဝတ္တိယံ ယုဇ္ဇတိ။ သော ပန နေသံ ဝိသေသော ပဌမဒုတိယဈာနေသု ပါကဋော ဟောတိ။

အပိစ မလဂ္ဂဟိတံ ကံသဘာဇနံ ဧကေန ဟတ္ထေန ဒဠှံ ဂဟေတ္ဝာ ဒုတိယေန ဟတ္ထေန စုဏ္ဏတေလဝါလဏ္ဍုပကေန ပရိမဇ္ဇန္တဿ ဒဠှဂဟဏဟတ္ထော ဝိယ ဝိတက္ကော၊ ပရိမဇ္ဇနဟတ္ထော ဝိယ ဝိစာရော။ တထာ ကုမ္ဘကာရဿ ဒဏ္ဍပ္ပဟာရေန စက္ကံ ဘမယိတ္ဝာ ဘာဇနံ ကရောန္တဿ ဥပ္ပီဠနဟတ္ထော ဝိယ ဝိတက္ကော၊ ဇုတော စိတော စ သဉ္စရဏဟတ္ထော ဝိယ ဝိစာရော။ တထာ မဏ္ဍလံ ကရောန္တဿ

၁-အနုမဇ္ဇနသဘာဝေန (သျာ၊ ဋီ၊ က)

majjhe sannirumbhitvā[1] ṭhitakaṇṭako viya abhiniropano vitakko, bahi paribbhamanakaṇṭako viya anumajjano vicāro. Iti iminā ca vitakkena iminā ca vicārena saha vattati rukkho viya pupphena phalena cāti idaṁ jhānaṁ "savitakkaṁ savicāran"ti vuccati. Vibhaṅge pana "iminā ca vitakkena iminā ca vicārena upeto hoti samupeto"ti-ādinā[2] nayena puggalādhiṭṭhānā desanā katā. Attho pana tatrāpi evameva daṭṭhabbo.

Vivekajanti ettha vivitti viveko, nīvaraṇavigamoti attho. Vivittoti vā viveko, nīvaraṇavivitto jhānasampayuttadhammarāsīti attho. Tasmā vivekā, tasmiṁ vā viveke jātanti vivekajaṁ.

72. **Pītisukhan**ti ettha pīṇayatīti pīti. Sā sampiyāyanalakkhaṇā, kāyacittapīnanarasā, pharaṇarasā vā, odagyapaccupaṭṭhānā. Sā panesā khuddikā pīti, khaṇikāpīti, okkantikāpīti, ubbegāpīti, pharaṇāpītīti pañcavidhā hoti. Tattha **khuddikāpīti** sarīre lomahaṁsamattameva kātuṁ sakkoti. **Khaṇikāpīti** khaṇe khaṇe vijjuppādasadisā hoti. **Okkantikāpīti** samuddatīraṁ vīci viya kāyaṁ okkamitvā okkamitvā bhijjati. **Ubbegāpīti** balavatī hoti kāyaṁ uddhaggaṁ katvā ākāse laṅghāpanappamāṇappattā. Tathā hi Puṇṇavallikavāsī **Mahātissatthero** puṇṇamadivase sāyaṁ cetiyaṅgaṇaṁ gantvā candālokaṁ disvā mahācetiyābhimukho hutvā "imāya vata velāya catasso parisā mahācetiyaṁ vandantī"ti pakatiyā diṭṭhārammaṇavasena Buddhārammaṇaṁ ubbegāpītiṁ uppādetvā sudhātale pahaṭacitrageṇḍuko viya ākāse uppatitvā mahācetiyaṅgaṇeyeva patiṭṭhāsi. Tathā Girikaṇḍakavihārassa upanissaye Vattakālakagāme **ekā kuladhītā**pi balavabuddhārammaṇāya ubbegāpītiyā ākāse laṅghesi.

Tassā kira mātāpitaro sāyaṁ dhammassavanatthāya vihāraṁ gacchantā "amma tvaṁ garubhārā akāle vicarituṁ[3] na sakkosi, mayaṁ tuyhaṁ pattiṁ katvā dhammaṁ sossāmā"ti agamaṁsu. Sā gantukāmāpi tesaṁ vacanaṁ

1. Sannirujjhitvā (I, Ka) 2. Vibhaṅga 267 piṭṭhe. 3. Carituṁ (Sī)

မဇ္ဈေ သန္နိရုန္ဓိတ္ဝာ[1] ဋ္ဌိတကဏ္ဋကော ဝိယ အဘိနိရောပနော ဝိတက္ကော၊ ဗဟိ ပရိဘ္ဗမနကဏ္ဋကော ဝိယ အနုမဇ္ဇနော ဝိစာရော။ ဣတိ ဣမိနာ စ ဝိတက္ကေန ဣမိနာ စ ဝိစာရေန သဟ ဝတ္တတိ ရုက္ခော ဝိယ ပုပ္ဖေန ဖလေန စာတိ ဣဒံ ဈာနံ "သဝိတက္ကံ သဝိစာရ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိဘင်္ဂေ ပန "ဣမိနာ စ ဝိတက္ကေန ဣမိနာ စ ဝိစာရေန ဥပေတော ဟောတိ သမုပေတော"တိအာဒိနာ[2] နယေန ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာ ဒေသနာ ကတာ။ အတ္ထော ပန တတြာပိ ဧဝမေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဝိဝေကဇန္တိ ဣတ္ထေ ဝိဝိတ္တိ ဝိဝေကော၊ နိဝရဏဝိဂမောတိ အတ္ထော။ ဝိဝိတ္တောတိ ဝါ ဝိဝေကော၊ နိဝရဏဝိဝိတ္တော ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မရာသီတိ အတ္ထော။ တသ္မာ ဝိဝေကာ, တသ္မိံ ဝါ ဝိဝေကေ ဇာတန္တိ ဝိဝေကဇံ။

၇၂။ **ဝီတိသုခ**န္တိ ဣတ္ထေ ဝိဏာယတီတိ ဝီတိ။ သာ သမ္ပိယာယနလက္ခဏာ၊ ကာယစိတ္တပီနနရသာ၊ ဖရဏရသာ ဝါ၊ ဩဒဂျပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ သာ ပနေသာ ခုဒ္ဒိကာ ဝီတိ၊ ခဏိကာဝီတိ၊ ဩက္ကန္တိကာဝီတိ၊ ဥဗ္ဗေဂါဝီတိ၊ ဖရဏာဝီတိတိ ပဉ္စဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ခုဒ္ဒိကာဝီတိ** သရီရေ လောမဟံသမတ္တမေဝ ကာတုံ သက္ကောတိ။ **ခဏိကာဝီတိ** ခဏေ ခဏေ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒသဒိသာ ဟောတိ။ **ဩက္ကန္တိ-ကာဝီတိ** သမုဒ္ဒတီရံ ဝီစိ ဝိယ ကာယံ ဩက္ကမိတ္ဝာ ဩက္ကမိတ္ဝာ ဘိဇ္ဇတိ။ **ဥဗ္ဗေဂါဝီတိ** ဗလဝတီ ဟောတိ ကာယံ ဥဗ္ဗဠ္ဟံ ကတ္ဝာ အာကာသေ လင်္ဃာပနပ္ပမာဏပတ္တာ။ တထာ ဟိ ပုဏ္ဏဝလ္လိကဝါသိ **မဟာတိဿတ္ထေရော** ပုဏ္ဏမဒိဝသေ သာယံ စေတိယင်္ဂဏံ ဂန္ဓွာ စန္ဒာလောကံ ဒိသ္ဝာ မဟာစေတိယာဘိမုခေါ ဟုတ္ဝာ "ဣမာယ ဝတ ဝေလာယ စတဿော ပရိသာ မဟာစေတိယံ ဝန္ဒန္တီ"တိ ပကတိယာ ဒိဋ္ဌာရမ္မဏဝသေန ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ဥဗ္ဗေဂါဝိတိံ ဥပ္ပါဒေတ္ဝာ သုဓာတလေ ပဟဋ္ဌစိတြဂေဏ္ဍုကော ဝိယ အာကာသေ ဥပ္ပတိတ္ဝာ မဟာစေတိယင်္ဂဏေယေဝ ပတိဋ္ဌာသိ။ တထာ ဂိရိကဏ္ဍကဝိဟာရဿ ဥပနိဿယေ ဝတ္တကာလကဂါမေ **ကော ကုလဓီတာပိ** ဗလဝဗုဒ္ဓါရမ္မဏာယ ဥဗ္ဗေဂါဝိတိယာ အာကာသေ လဃေသိ။

တဿာ ကိရ မာတာပိတရော သာယံ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တာ "အမ္မ တွံ ဂရုဘာရာ အကာလေ ဝိစရိတုံ[2] န သက္ကောသိ၊ မယံ တုယ္ဟံ ပတ္တိံ ကတ္ဝာ ဓမ္မံ သောဿာမာ"တိ အဂမံသု။ သာ ဂန္တုကာမာပိ တေသံ ဝစနံ

၁-သန္နိရုဇ္ဈိတ္ဝာ (ဇ၊ က) ၂-ဗိအဋ္ဌ ၂၆၇-ဗိဇ္ဇေ။
၃-စရိတုံ (သီ)

paṭibāhituṁ asakkontī ghare ohīyitvā gharājire ṭhatvā candālokena Girikaṇḍake ākāsacetiyaṅgaṇaṁ[1] olokentī cetiyassa dīpapūjaṁ addasa, catasso ca parisā mālāgandhādīhi cetiyassa dīpapūjaṁ addasa, catasso ca parisā mālāgandhādīhi cetiyapūjaṁ katvā padakkhiṇaṁ karontiyo bhikkhusaṁghassa ca gaṇasajjhāyasaddaṁ assosi. Athassā "dhaññāvatime, ye vihāraṁ gantvā evarūpe cetiyaṅgaṇe anusañcarituṁ, evarūpañca madhuradhammakathaṁ sotuṁ labhantī"ti muttarāsisadisaṁ cetiyaṁ passantiyā eva ubbegāpīti udapādi. Sā ākāse laṅghitvā mātāpitūnaṁ purimataraṁyeva ākāsato cetiyaṅgaṇe orūyha cetiyaṁ vanditvā dhammaṁ suṇamānā aṭṭhāsi. Atha naṁ mātāpitaro āgantvā "amma tvaṁ katarena maggena āgatāsī"ti pucchiṁsu. Sā "ākāsena āgatāmhi, na maggenā"ti vatvā "amma ākāsena nāma khīṇāsavā sañcaranti, tvaṁ kathaṁ āgatā"ti vuttā āha "mayhaṁ candālokena cetiyaṁ ālokentiyā ṭhitāya Buddhārammaṇā balavapīti uppajji. Athāhaṁ neva attano ṭhitabhāvaṁ, na nisinnabhāvaṁ aññāsiṁ, gahitanimitteneva pana ākāse laṅghitvā cetiyaṅgaṇe patiṭṭhitāmhī"ti.

Evaṁ ubbegāpīti ākāse laṅghāpanappamāṇā hoti. Pharaṇāpītiyā pana uppannāya sakalasarīraṁ dhamitvā pūritavatthi viya mahatā udakoghena pakkhanda[2] pabbatakucchi viya ca anuparipphuṭaṁ hoti.

Sā panesā pañcavidhā pīti gabbhaṁ gaṇhantī paripākaṁ gacchantī duvidhaṁ passaddhiṁ paripūreti kāyapassaddhiñca cittapassaddhiñca. Passaddhi gabbhaṁ gaṇhantī paripākaṁ gacchantī duvidhampi sukhaṁ paripūreti kāyikañca cetasikañca. Sukhaṁ gabbhaṁ gaṇhantaṁ paripākaṁ gacchantaṁ tividhaṁ samādhiṁ paripūreti khaṇikasamādhiṁ upacārasamādhiṁ appanā samādhinti. Tāsu yā appanāsamādhissa mūlaṁ hutvā vaḍḍhamānā samādhisampayogaṁ gatā pharaṇāpīti, ayaṁ imasmiṁ atthe adhippetā pītīti.

73. Itaraṁ pana sukhanaṁ sukhaṁ, suṭṭhu vā khādati, khanati ca kāyacittābādhanti sukhaṁ, taṁ sātalakkhaṇaṁ, sampayuttānaṁ upabrūhanarasaṁ, anuggahapaccupaṭṭhānaṁ. Satipi ca nesaṁ katthaci avippayoge iṭṭhārammaṇapaṭilābhatuṭṭhi pīti. Paṭiladdharasānubhavanaṁ[3] sukhaṁ. Yattha pīti, tattha sukhaṁ. Yattha sukhaṁ, tattha na niyamato pīti. Saṅkhārakkhandhasaṅgahitā pīti. Vedanākkhandhasaṅgahitaṁ sukhaṁ.

1. Ākāsacetiyaṁ (I) 2. Pakkhanta (Sī, Syā, I) 3. Paṭiladdhassānubhavanaṁ (I, Ka)

ပဋိဗာဟိတုံ အသက္ကောန္တီ ဃရေ ဩဟီယိတ္ဝာ ဃရာဇိရေ ဌတ္ဝာ စန္ဒာ-လောကေန ဂိရိကဏ္ဍကေ အာကာသစေတိယင်္ကံ[2] ဩလောကေန္တီ စေတိယဿ ဒီပပူဇံ အဒ္ဒသ၊ စတဿောပိ ပရိသာ မာလာဂန္ဓာဒီဟိ စေတိယပူဇံ ကတ္ဝာ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တိယော ဘိက္ခုသံဃဿ စ ဂဏသဇ္ဈာ-ယသဒ္ဒံ အဿောသိ။ အထဿာ "မည်ဝဝတိမေ၊ ယေ ဝိဟာရံ ဂန္ဒွာ ဝေရူပေ စေတိယင်္ကေ အနုသဉ္စရိတုံ၊ ဝေရူပဉ္စ မဓုရမမ္မကထံ သောတုံ လဘန္တီ"တိ မုတ္တရာသိသဒိသံ စေတိယံ ပဿန္တိယာ ဇေ ဥဗ္ဗေဂါဝိတိ ဥဒပါဒိ။ သာ အာကာသေ လင်္ဃိတ္ဝာ မာတာပိတူနံ ပုရိမတရံယေဝ အာကာသတော စေတိယင်္ကေ ဩရုယှ စေတိယံ ဝန္ဒိတ္ဝာ ဓမ္မံ သုဏမာနာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ မာတာပိတရော အာဂန္ဒွာ "အမ္မ တွံ ကတရေန မဂ္ဂေန အာဂတာသီ"တိ ပုစ္ဆိံသု။ သာ "အာကာသေန အာဂတာမှိ၊ နာ မဂ္ဂေနာ"တိ ဝတ္ဝာ ''အမ္မ အာကာသေန နာမ ခီဏာသဝါ သဉ္စရန္တိ၊ တွံ ကထံ အာဂတာ"တိ ဝုတ္တာ အာဟ ''မယှံ စန္ဒာ-လောကေန စေတိယံ အာလောကေန္တိယာ ဌိတာယ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏာ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အထာဟံ နေဝ အတ္တနော ဌိတဘာဝံ၊ နာ နိသိန္နဘာဝံ အညာသိံ၊ ဂဟိတနိမိတ္တေနေဝ ပန အာကာသေ လင်္ဃိတ္ဝာ စေတိယင်္ကေ ပတိဋ္ဌိတာမှိ"တိ။

ဧဝံ ဥဗ္ဗေဂါဝိတိ အာကာသေ လင်္ဃာပနပ္ပမာဏာ ဟောတိ။ ဖရဏာ-ဝိတိယာ ပန ဥပ္ပန္နာယ သကလသရိရံ ဓမိတ္ဝာ ပူရိတဝတ္ထိ ဝိယ မဟတာ ဥဒကောဃေန ပက္ခန္ဒ[1] ပဗ္ဗတကုစ္ဆိ ဝိယ စ အနုပရိပ္ဖုဋံ ဟောတိ။

သာ ပနေသာ ပဉ္စဝိဓာ ဝိတိ ဂဇ္ဇံ ဂဏှန္တီ ပရိပါကံ ဂစ္ဆန္တီ ဒုဝိဓံ ပဿဒ္ဓိံ ပရိပူရေတိ ကာယပဿဒ္ဓိဉ္စ စိတ္တပဿဒ္ဓိဉ္စ။ ပဿဒ္ဓိ ဂဇ္ဇံ ဂဏှန္တီ ပရိပါကံ ဂစ္ဆန္တီ ဒုဝိဓမ္ပိ သုခံ ပရိပူရေတိ ကာယိကဉ္စ စေတသိကဉ္စ။ သုခံ ဂဇ္ဇံ ဂဏှန္တံ ပရိပါကံ ဂစ္ဆန္တံ တိဝိဓံ သမာဓိံ ပရိပူရေတိ ခဏိကသမာဓိံ ဥပစာရသမာဓိံ အပ္ပနာ သမာဓိန္တိ။ တာသု ယာ အပ္ပနာသမာဓိဿ မူလံ ဟုတ္ဝာ ဝဍ္ဎမာနာ သမာဓိ-သမ္ပယောဂံ ဂတာ ဖရဏာဝိတိ၊ အယံ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ အဓိပ္ပေတာ ဝိတိတိ။

၇၃။ ဣတရံ ပန သုခနံ သုခံ၊ သုဋ္ဌု ဝါ ခါဒတိ၊ ခနတိ စ ကာယစိတ္တာ-ဗာဓန္တိ သုခံ၊ တံ သာတလက္ခဏံ၊ သမ္ပယုတ္တာနံ ဥပဗြူဟနရသံ၊ အနုဂ္ဂဟ-ပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ သတိပိ စ နေသံ ကတ္ထစိ အဝိပ္ပယောဂေ ဣဋ္ဌာရမ္မဏပဋိလာဘတုဋ္ဌိ ဝိတိ။ ပဋိလဒ္ဓရသာနုဘဝနံ[2] သုခံ။ ယတ္ထ ဝိတိ၊ တတ္ထ သုခံ။ ယတ္ထ သုခံ၊ တတ္ထ နိယမတော ဝိတိ။ သင်္ခါရက္ခန္ဓသင်္ဂဟိတာ ဝိတိ။ ဝေဒနာက္ခန္ဓသင်္ဂဟိတံ သုခံ။

၁-အာကာသစေတိယံ (ဗ္ဂ) ၂-ပက္ခန္တ (သီ၊ သျာ၊ ဗ္ဂ) ၃-ပဋိလဒ္ဓဿာနုဘဝနံ (ဗ္ဂ၊ က)

Kantārakhinnassa vanantudakadassanasavanesu viya pīti. Vanacchāyāpavesana-udakaparibhogesu viya sukhaṁ. Tasmiṁ tasmiṁ samaye pākaṭabhāvato cetaṁ vuttanti veditabbaṁ. Iti ayañca pīti idañca sukhaṁ assa jhānassa, asmiṁ vā jhāne atthīti idaṁ jhānaṁ pītisukhanti vuccati.

Atha vā pīti ca sukhañca pītisukhaṁ, dhammavinayādayo viya. Vivekajaṁ pītisukhamassa jhānassa, asmiṁ vā jhāne atthīti evampi **vivekajaṁ pītisukhaṁ.** Yatheva hi jhānaṁ, evaṁ pītisukhampettha vivekajameva hoti, tañcassa atthi, tasmā ekapadeneva "vivekajaṁ pītisukhan"tipi vattuṁ yujjati. Vibhaṅge pana "idaṁ sukhaṁ imāya pītiyā sahagatan"ti-ādinā[1] nayena vuttaṁ. Attho pana tatthāpi evameva daṭṭhabbo.

Paṭhamaṁ jhānanti idaṁ parato āvibhavissati. **Upasampajjā**ti upagantvā, pāpuṇitvāti vuttaṁ hoti. Upasampādayitvā vā, nipphādetvāti vuttaṁ hoti. Vibhaṅge pana "upasampajjāti paṭhamassa jhānassa lābho paṭilābho patti sampatti phusanā sacchikiriyā upasampadā"ti[2] vuttaṁ. Tassāpi evamevattho daṭṭhabbo. **Viharatī**ti tadanurūpena iriyāpathavihārena itivuttappakārajhānasamaṅgī hutvā attabhāvassa iriyaṁ vuttiṁ pālanaṁ yapanaṁ yāpanaṁ cāraṁ vihāraṁ abhinipphādeti. Vuttañhetaṁ Vibhaṅge "viharatīti iriyati vattati pāleti yapeti yāpeti carati viharati, tena vuccati viharatī"ti[3].

Pañcaṅgavippahīnādi

74. Yaṁ pana vuttaṁ **"pañcaṅgavippahīnaṁ pañcaṅgasamannāgatan"**ti, tattha kāmacchando, byāpādo, thinamiddhaṁ, uddhaccakukkuccaṁ, vicikicchāti imesaṁ pañcannaṁ nīvaraṇānaṁ pahānavasena pañcaṅgavippahīnatā veditabbā. Na hi etesu appahīnesu jhānaṁ uppajjati. Tenassetāni pahānaṅgānīti vuccanti. Kiñcāpi hi jhānakkhaṇe aññepi akusalā dhammā pahīyanti, tathāpi etāneva visesena jhānantarāyakarāni. Kāmacchandena hi nānāvisayappalobhitaṁ cittaṁ na ekattārammaṇe samādhiyati. Kāmacchandābhibhūtaṁ vā taṁ na kāmadhātuppahānāya paṭipadaṁ paṭipajjati. Byāpādena cārammaṇe paṭihaññamānaṁ na nirantaraṁ

1-2. Vibhaṅga 267 piṭṭhe. 3. Vibhaṅga 262 piṭṭhe.

ကန္တာရခိန္နဿ ဝနန္တုဒကဒဿနသဝနေသု ဝိယ ပီတိ။ ဝနစ္ဆာယာပဝေသန-ဥဒကပရိဘောဂေသု ဝိယ သုခံ။ တသ္မိံ တသ္မိံ သမယေ ပါကဋဘာဝတော စေတော ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣတိ အယဉ္စ ပီတိ ဣဒဉ္စ သုခံ အဿ ဈာနဿာတိ၊ အသ္မိံ ဝါ ဈာနေ အတ္ထီတိ ဣဒံ ဈာနံ ပီတိသုခန္တိ ဝုစ္စတိ။

အထ ဝါ ပီတိ စ သုခဉ္စ ပီတိသုခံ၊ ဓမ္မဝိနယာဒယော ဝိယ။ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခမဿ ဈာနဿာတိ၊ အသ္မိံ ဝါ ဈာနေ အတ္ထီတိ ဝေမ္မိ **ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ။** ယထေဝ ဟိ ဈာနံ၊ ဧဝံ ပီတိသုခမ္မေတ္ထ ဝိဝေကဇမေဝ ဟောတိ၊ တဉ္စဿ အတ္ထိ၊ တသ္မာ ကေပဒေနေဝ "ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခ"န္တိပိ ဝတ္တုံ ယုဇ္ဇတိ။ ဝိဘင်္ဂေ ပန "ဣဒံ သုခံ ဣမာယ ပီတိယာ သဟဂတ"န္တိအာဒိနာ[၁] နယေန ဝုတ္တံ။ အတ္ထော ပန တတ္ထာပိ ဧဝမေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ပဌမံ ဈာနန္တိ ဣဒံ ပရတော အာဝိဘဝိဿတိ။ **ဥပသမ္ပဇ္ဇာ**တိ ဥပဂန္ത္വာ၊ ပါပုဏိတ္ဝာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဥပသမ္ပာဒယိတ္ဝာ ဝါ၊ နိပ္ဖါဒေတ္ဝာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိဘင်္ဂေ ပန "ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ပဌမဿ ဈာနဿ လာဘော ပဋိလာဘော ပတ္တိ သမ္ပတ္တိ ဖုသနာ သစ္ဆိကိရိယာ ဥပသမ္ပဒါ"တိ[၂] ဝုတ္တံ။ တဿာပိ ဧဝမေဝတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **ဝိဟရတီ**တိ တာဒနုရူပေန ဣရိယာပထဝိဟာရေန ဣတိဝုတ္တပ္ပကာရဈာနသမင်္ဂီ ဟုတ္ဝာ အတ္တဘာဝဿ ဣရိယံ ဝုတ္တိံ ပါလနံ ယပနံ ယာပနံ စာရံ ဝိဟာရံ အဘိနိပ္ဖါဒေတီ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ဝိဘင်္ဂေ "ဝိဟရတီတိ ဣရိယတိ ဝတ္တတိ ပါလေတိ ယပေတိ ယာပေတိ စရတိ ဝိဟရတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ ဝိဟရတီ"တိ။

ပဉ္စင်္ဂဝိပ္ပဟီနာဒိ

၇၄။ ယံ ပန ဝုတ္တံ **"ပဉ္စင်္ဂဝိပ္ပဟီနံ ပဉ္စင်္ဂသမန္နာဂတ"**န္တိ၊ တတ္ထ ကာမစ္ဆန္ဒော, ဗျာပါဒော, ထိနမိဒ္ဓံ, ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ, ဝိစိကိစ္ဆာတိ ဣမေသံ ပဉ္စန္နံ နိဝရဏာနံ ပဟာနဝသေန ပဉ္စင်္ဂဝိပ္ပဟီနတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ န ဟိ ဧတေသု အပ္ပဟီနေသု ဈာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တေနဿေတာနိ ပဟာနင်္ဂါနိတိ ဝုစ္စန္တိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ ဈာနက္ခဏေ အညေပိ အကုသလာ ဓမ္မာ ပဟီယန္တိ၊ တထာပိ တောနေဝ ဝိသေသေန ဈာနန္တရာယကရာနိ။ ကာမစ္ဆန္ဒေန ဟိ နာနာဝိသယပ္ပလောဘိတံ စိတ္တံ န ဧကတ္တာရမ္မဏေ သမာဓိယတိ။ ကာမစ္ဆန္ဒာဘိဘူတံ ဝါ တံ န ကာမဓာတု-ပ္ပဟာနာယ ပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇတိ။ ဗျာပါဒေန စာရမ္မဏေ ပဋိဟညမာနံ န နိရန္တရံ

၁-၂-ဝိဘင် ၂၆၇-ဝိဇ္ဇေ၊ ၃-ဝိဘင် ၂၆၂-ဝိဇ္ဇေ၊

pavattati. Thinamiddhābhibhūtaṁ akammaññaṁ hoti. Uddhaccakukkuccaparetaṁ avūpasantameva hutvā paribbhamati. Vicikicchāya upahataṁ jhānādhigamasādhikaṁ paṭipadaṁ nārohati. Iti visesena jhānantarāyakarattā etāneva **pahānaṅgānī**ti vuttānīti.

Yasmā pana vitakko ārammaṇe cittaṁ abhiniropeti, vicāro anuppabandhati, tehi avikkhepāya sampāditappayogassa cetaso payogasampattisambhavā pīti pīṇanaṁ, sukhañca upabrūhanaṁ karoti. Atha naṁ sasesasampayuttadhammaṁ etehi abhiniropanānuppabandhana pīṇana upabrūhanehi[1] anuggahitā ekaggatā ekattārammaṇe samaṁ sammā ca ādhiyati, tasmā vitakko vicāro pīti sukhaṁ cittekaggatāti imesaṁ pañcannaṁ uppattivasena pañcaṅgasamannāgatatā veditabbā. Uppannesu hi etesu pañcasu jhānaṁ uppannaṁ nāma hoti. Tenassa etāni pañca **samannāgataṅgānī**ti vuccanti. Tasmā na etehi samannāgataṁ aññadeva jhānaṁ nāma atthīti gahetabbaṁ. Yathā pana aṅgamattavaseneva caturaṅginī senā, pañcaṅgikaṁ tūriyaṁ, aṭṭhaṅgiko ca maggoti vuccati, evamidampi aṅgamattavaseneva pañcaṅgikanti vā pañcaṅgasamannāgatanti vā vuccatīti veditabbaṁ.

Etāni ca pañcaṅgāni kiñcāpi upacārakkhaṇepi atthi, atha kho upacāre pakaticittato balavatarāni. Idha pana upacāratopi balavatarāni rūpāvacaralakkhaṇappattāni. Ettha hi vitakko suvisadena[2] ākārena ārammaṇe cittaṁ abhiniropayamāno uppajjati. Vicāro ativiya ārammaṇaṁ anumajjamāno. Pītisukhaṁ sabbāvantampi kāyaṁ pharamānaṁ. Tenevāha "nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuṭaṁ hotī"ti[3]. Cittekaggatāpi heṭṭhimamhi samuggapaṭale uparimaṁ samuggapaṭalaṁ viya ārammaṇesu phusitā hutvā uppajjati, ayametesaṁ itarehi viseso. Tattha cittekaggatā kiñcāpi savitakkaṁ savicāranti imasmiṁ pāṭhe na niddiṭṭhā, tathāpi Vibhaṅge "jhānanti vitakko vicāro pīti sukhaṁ cittassekaggatā"ti[4] evaṁ vuttattā aṅgameva. Yena hi adhippāyena Bhagavatā uddeso kato, soyeva tena Vibhaṅge pakāsitoti[5].

1. Pīnanupabrūhanehi (Syā) pīṇanānubrūhanehi (I, Ka)
2. Suvisuddhena (Sī)
3. Dī 1. 70 piṭṭhādīsu.
4. Vibhaṅga 267 piṭṭhe.
5. Pakāsito hotīti (Sī), pakāsito hoti (Syā)

ပဝတ္တတိ။ ထိနမိဒ္ဓါဘိဘူတံ အကမ္မညံ ဟောတိ။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စပရေတံ အဝူပသန္တမေဝ ဟုတ္ဝာ ပရိဗ္ဘမတိ။ ဝိစိကိစ္ဆာယ ဥပဟတံ ဈာနာဓိဂမသာဓိကံ ပဋိပဒံ နာရောဟတိ။ ဣတိ ဝိသေသေန ဈာနန္တရာယကရတ္တာ တောနေဝ **ပဟာနင်္ဂါနီ**တိ ဝုတ္တာနိတိ။

ယသ္မာ ပန ဝိတက္ကော အာရမ္မဏေ စိတ္တံ အဘိနိရောပေတိ၊ ဝိစာရော အနုပ္ပဗန္ဓတိ၊ တေဟိ အဝိက္ခေပါယ သမ္မာဒိတပ္ပယောဂဿ စေတသော ပယောဂသမ္ပတ္တိသမ္ဘဝါ ပီတိ ပီဏနံ, သုခဉ္စ ဥပဗြူဟနံ ကရောတိ။ အထ နံ သသေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မံ ဧတေဟိ အဘိနိရောပနာနုပ္ပဗန္ဓန ပီဏန ဥပဗြူဟနေဟိ[1] အနုဂ္ဂဟိတာ ဧကဂ္ဂတာ ဧကတ္တာရမ္မဏေ သမံ သမ္မာ စ အာဓိယတိ၊ တသ္မာ ဝိတက္ကော ဝိစာရော ပီတိ သုခံ စိတ္တေကဂ္ဂတာတိ ဣမေသံ ပဉ္စန္နံ ဥပ္ပတ္တိဝသေန ပဉ္စင်္ဂသမန္နာဂတတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဥပ္ပန္နေသု ဟိ ဧတေသု ပဉ္စသု ဈာနံ ဥပ္ပန္နံ နာမ ဟောတိ။ တေနဿ တောနိ ပဉ္စ **သမန္နာဂတင်္ဂါနီ**တိ ဝုစ္စန္တိ။ တသ္မာ န ဧတေဟိ သမန္နာဂတံ အညဒေဝ ဈာနံ နာမ အတ္ထီတိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ယထာ ပန အင်္ဂမတ္တဝသေနေဝ စတုရင်္ဂိနီ သေနာ၊ ပဉ္စင်္ဂိကံ တူရိယံ၊ အဋ္ဌင်္ဂိကော စ မဂ္ဂေါတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝမိဒမ္ပိ အင်္ဂမတ္တဝသေနေဝ ပဉ္စင်္ဂိကန္တိ ဝါ ပဉ္စင်္ဂသမန္နာဂတန္တိ ဝါ ဝုစ္စတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တောနိ စ ပဉ္စင်္ဂါနိ ကိဉ္စာပိ ဥပစာရက္ခဏေပိ အတ္ထိ၊ အထ ခေါ ဥပစာရေ ပကတိစိတ္တတော ဗလဝတရာနိ။ ဣဓ ပန ဥပစာရတောပိ ဗလဝတရာနိ ရူပါဝစရလက္ခဏပ္ပတ္တာနိ။ ဤ ဟိ ဝိတက္ကော သုဝိသဒေန[2] အာကာရေန အာရမ္မဏေ စိတ္တံ အဘိနိရောပယမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိစာရော အတိဝိယ အာရမ္မဏံ အနုမဇ္ဇမာနော။ ပီတိသုခံ သဗ္ဗာဝန္တမ္ပိ ကာယံ ဖရမာနံ။ တေနေဝါဟ "နာဿ ကိဉ္စိ သဗ္ဗာဝတော ကာယဿ ဝိဝေကဇေန ပီတိသုခေန အပ္ဖုဋံ ဟောတီ"တိ[3]။ စိတ္တေကဂ္ဂတာပိ ဟေဋ္ဌိမသ္မိ သမုဂ္ဂပဋလေ ဥပရိမံ သမုဂ္ဂပဋလံ ဝိယ အာရမ္မဏေသု ဖုသိတာ ဟုတ္ဝာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အယမေတေသံ ဣတရေဟိ ဝိသေသော။ တတ္ထ စိတ္တေကဂ္ဂတာ ကိဉ္စာပိ သဝိတက္ကံ သဝိစာရန္တိ ဣမသ္မိံ ပါဠိယေ န နိဒ္ဒိဋ္ဌာ၊ တထာပိ ဝိဘင်္ဂေ "ဈာနန္တိ ဝိတက္ကော ဝိစာရော ပီတိ သုခံ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ"တိ[4] ဧဝံ ဝုတ္တတ္တာ အင်္ဂမေဝ။ ယေန ဟိ အဓိပ္ပါယေန ဘဂဝတာ ဥဒ္ဒေသော ကတော၊ သောယေဝ တေန ဝိဘင်္ဂေ ပကာသိတောတိ[5]။

၁-ဝိနနုပဗြူဟနေဟိ (သျာ) ဝိဏာနာနုပဗြူဟနေဟိ (ဗွ၊ က)
၂-ဒီ ၁-၇၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၃-သုဝိသုဒ္ဓေန (သီ)
၄-ဝိဘင် ၂၆၇-ပိဋ္ဌေ။
၅-ပကာသိတော ဟောတီတိ (သီ)၊ ပကာသိတော ဟောတိ (သျာ)

Tividhakalyāṇa

75. **Tividhakalyāṇaṁ dasalakkhaṇasampannan**ti ettha pana ādimajjhapariyosānavasena tividhakalyāṇatā. Tesaṁyeva ca ādimajjhapariyosānānaṁ lakkhaṇavasena dasalakkhaṇasampannatā veditabbā.

Tatrāyaṁ Pāḷi—

"Paṭhamassa jhānassa paṭipadāvisuddhi ādi, upekkhānubrūhanā majjhe, sampahaṁsanā pariyosānaṁ, paṭhamassa jhānassa paṭipadāvisuddhi ādi, ādissa kati lakkhaṇāni? Ādissa tīṇi lakkhaṇāni, yo tassa paribandho[1], tato cittaṁ visujjhati, visuddhattā cittaṁ majjhimaṁ samathanimittaṁ paṭipajjati, paṭipannattā tattha cittaṁ pakkhandati. Yañca paribandhato cittaṁ visujjhati, yañca visuddhattā cittaṁ majjhimaṁ samathanimittaṁ paṭipajjati, yañca paṭipannattā tattha cittaṁ pakkhandati. Paṭhamassa jhānassa paṭipadāvisuddhi ādi, ādissa imāni tīṇi lakkhaṇāni. Tena vuccati paṭhamaṁ jhānaṁ ādikalyāṇañceva hoti tilakkhaṇasampannañca.

Paṭhamassa jhānassa upekkhānubrūhanā majjhe, majjhassa kati lakkhaṇāni? Majjhassa tīṇi lakkhaṇāni, vusuddhaṁ cittaṁ ajjhupekkhati, samathapaṭipannaṁ ajjhupekkhati, ekattupaṭṭhānaṁ ajjhupekkhati. Yañca visuddhaṁ cittaṁ ajjhupekkhati, yañca samathapaṭipannaṁ ajjhupekkhati, yañca ekattupaṭṭhānaṁ ajjhupekkhati. Paṭhamassa jhānassa upekkhānubrūhanā majjhe, majjhassa imāni tīṇi lakkhaṇāni. Tena vuccati paṭhamaṁ jhānaṁ majjhekalyāṇañceva hoti tilakkhaṇasampannañca.

Paṭhamassa jhānassa sampahaṁsanā pariyosānaṁ, pariyosānassa kati lakkhaṇāni? Pariyosānassa cattāri lakkhaṇāni, tattha jātānaṁ dhammānaṁ anativattanaṭṭhena sampahaṁsanā, indriyānaṁ ekarasaṭṭhena sampahaṁsanā, tadupagavīriyavāhanaṭṭhena sampahaṁsanā, āsevanaṭṭhena sampahaṁsanā. Paṭhamassa jhānassa sampahaṁsanā pariyosānaṁ, pariyosānassa imāni cattāri lakkhaṇāni. Tena vuccati paṭhamaṁ jhānaṁ pariyosānakalyāṇañceva hoti catulakkhaṇasampannañcā"ti[2].

1. Paripantho (Sī, Syā, I)
2. Paṭisaṁ 167 piṭṭhe.

တိဝိဓကလ္လာဏ

၇၅။ **တိဝိဓကလ္လာဏံ ဒသလက္ခဏသမ္ပန္နန္တိ** ထွေ ပန အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနဝသေန တိဝိဓကလ္လာဏတာ။ တေသံယေဝ စ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနာနံ လက္ခဏဝသေန ဒသလက္ခဏသမ္ပန္နတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

တတြာယံ ပါဠိ—

"ပဌမဿ ဈာနဿ ပဋိပဒါဝိသုဒ္ဓိ အာဒိ၊ ဥပေက္ခာနုဗြူဟနာ မဇ္ဈေ၊ သမ္ပဟံသနာ ပရိယောသာနံ၊ ပဌမဿ ဈာနဿ ပဋိပဒါဝိသုဒ္ဓိ အာဒိ၊ အာဒိဿ ကတိ လက္ခဏာနိ? အာဒိဿ တီဏိ လက္ခဏာနိ၊ ယော တဿ ပရိဗန္ဓော[1]၊ တတော စိတ္တံ ဝိသုဇ္ဈတိ၊ ဝိသုဒ္ဓတ္တာ စိတ္တံ မဇ္ဈိမံ သမထနိမိတ္တံ ပဋိပဇ္ဇတိ၊ ပဋိပန္နတ္တာ တတ္ထ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတိ။ ယဉ္စ ပရိဗန္ဓတော စိတ္တံ ဝိသုဇ္ဈတိ၊ ယဉ္စ ဝိသုဒ္ဓတ္တာ စိတ္တံ မဇ္ဈိမံ သမထနိမိတ္တံ ပဋိပဇ္ဇတိ၊ ယဉ္စ ပဋိပန္နတ္တာ တတ္ထ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတိ။ ပဌမဿ ဈာနဿ ပဋိပဒါဝိသုဒ္ဓိ အာဒိ၊ အာဒိဿ ဣမာနိ တီဏိ လက္ခဏာနိ။ တေန ဝုစ္စတိ ပဌမံ ဈာနံ အာဒိကလ္လာဏန္တေဝ ဟောတိ တိလက္ခဏသမ္ပန္နဉ္စ။

ပဌမဿ ဈာနဿ ဥပေက္ခာနုဗြူဟနာ မဇ္ဈေ၊ မဇ္ဈဿ ကတိ လက္ခဏာနိ? မဇ္ဈဿ တီဏိ လက္ခဏာနိ၊ ဝိသုဒ္ဓံ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ၊ သမထပဋိပန္နံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ၊ ကေတ္တုပဋ္ဌာနံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ။ ယဉ္စ ဝိသုဒ္ဓံ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ၊ ယဉ္စ သမထပဋိပန္နံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ၊ ယဉ္စ ကေတ္တုပဋ္ဌာနံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ။ ပဌမဿ ဈာနဿ ဥပေက္ခာနုဗြူဟနာ မဇ္ဈေ၊ မဇ္ဈဿ ဣမာနိ တီဏိ လက္ခဏာနိ။ တေန ဝုစ္စတိ ပဌမံ ဈာနံ မဇ္ဈေကလ္လာဏန္တေဝ ဟောတိ တိလက္ခဏသမ္ပန္နဉ္စ။

ပဌမဿ ဈာနဿ သမ္ပဟံသနာ ပရိယောသာနံ၊ ပရိယောသာနဿ ကတိ လက္ခဏာနိ? ပရိယောသာနဿ စတ္တာရိ လက္ခဏာနိ၊ တတ္ထ ဇာတာနံ ဓမ္မာနံ အနတိဝတ္တနဋ္ဌေန သမ္ပဟံသနာ၊ ဣန္ဒြိယာနံ ဧကရသဋ္ဌေန သမ္ပဟံသနာ၊ တဒုပဂဝီရိယဝါဟနဋ္ဌေန သမ္ပဟံသနာ၊ အာသေဝနဋ္ဌေန သမ္ပဟံသနာ။ ပဌမဿ ဈာနဿ သမ္ပဟံသနာ ပရိယောသာနံ၊ ပရိယောသာနဿ ဣမာနိ စတ္တာရိ လက္ခဏာနိ။ တေန ဝုစ္စတိ ပဌမံ ဈာနံ ပရိယောသာနကလ္လာဏန္တေဝ ဟောတိ စတုလက္ခဏသမ္ပန္နဉ္စာ"တိ၂။

၁-ပရိပန္ထော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-ပဋိသံ ၁၆၇-ဒိဋ္ဌေ။

Tatra paṭipadāvisuddhi nāma sasambhāriko upacāro. Upekkhānubrūhanā nāma appanā. Sampahaṁsanā nāma paccavekkhaṇāti evameke vaṇṇayanti. Yasmā pana "ekattagataṁ cittaṁ paṭipadāvisuddhipakkhandañceva hoti upekkhānubrūhitañca ñāṇena ca sampahaṁsitan"ti[1] Pāḷiyaṁ vuttaṁ, tasmā anto-appanāyameva āgamanavasena **paṭipadāvisuddhi,** tatramajjhattupekkhāya kiccavasena **upekkhānubrūhanā,** dhammānaṁ anativattanādibhāvasādhanena pariyodāpakassa ñāṇassa kiccanipphattivasena sampahaṁsanā ca veditabbā.

Kathaṁ? Yasmiñhi vāre appanā uppajjati, tasmiṁ yo nīvaraṇasaṅkhāto kilesagaṇo tassa jhānassa paribandho, tato cittaṁ visujjhati. Visuddhattā āvaraṇavirahitaṁ hutvā majjhimaṁ samathanimittaṁ paṭipajjati. **Majjhimaṁ samathanimittaṁ** nāma samappavatto appanāsamādhiyeva. Tadanantaraṁ pana purimacittaṁ ekasantatipariṇāmanayena tathattamupagacchamānaṁ majjhimaṁ samathanimittaṁ paṭipajjati nāma, evaṁ paṭipannattā tathattupagamanena tattha pakkhandati nāma. Evaṁ tāva purimacitte vijjamānākāranipphādikā paṭhamassa jhānassa uppādakkhaṇeyeva āgamanavasena paṭipadāvisuddhi veditabbā.

Evaṁ visuddhassa pana tassa puna visodhetabbābhāvato visodhane byāpāraṁ akaronto visuddhaṁ ajjhupekkhati nāma. Samathabhāvupagamanena samathapaṭipannassa puna samādhāne byāpāraṁ akaronto samathapaṭipannaṁ ajjhupekkhati nāma. Samathapaṭipannabhāvato eva cassa kilesasaṁsaggaṁ pahāya ekattena upaṭṭhitassa puna ekattupaṭṭhāne byāpāraṁ akaronto ekattupaṭṭhānaṁ ajjhupekkhati nāma. Evaṁ tatramajjhattupekkhāya kiccavasena upekkhānubrūhanā veditabbā.

Ye panete evaṁ upekkhānubrūhite tattha jātā samādhipaññāsaṅkhātā yuganaddhadhammā aññamaññaṁ anativattamānā hutvā pavattā, yāni ca saddhādīni indriyāni nānākilesehi vimuttattā vimuttirasena ekarasāni hutvā pavattāni, yañcesa tadupagaṁ tesaṁ anativattana-ekarasabhāvānaṁ anucchavikaṁ vīriyaṁ vāhayati, yā cassa tasmiṁ khaṇe pavattā āsevanā, sabbepi te ākārā yasmā ñāṇena saṁkilesavodānesu taṁ taṁ ādīnavañca

1. Paṭisaṁ 167 piṭṭhe.

တတြ ပဋိပဒါဝိသုဒ္ဓိ နာမ သသမ္ဘာရိကော ဥပစာရော။ ဥပေက္ခာ-နုဗြူဟနာ နာမ အပ္ပနာ။ သမ္ပဟံသနာ နာမ ပစ္စဝေက္ခဏာတိ ဧဝမေကေ ဝဏ္ဏယန္တိ။ ယသ္မာ ပန "ဧကတ္တဂတံ စိတ္တံ ပဋိပဒါဝိသုဒ္ဓိပက္ခန္ဒဉ္စေဝ ဟောတိ ဥပေက္ခာနုဗြူဟိတဉ္စ ဉာဏေန စ သမ္ပဟံသိတ"န္တိ ပါဠိယံ ဝုတ္တံ၊ တသ္မာ အန္တောအပ္ပနာယမေဝ အာဂမနဝသေန **ပဋိပဒါဝိသုဒ္ဓိ,** တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာယ ကိစ္စဝသေန **ဥပေက္ခာနုဗြူဟနာ,** ဓမ္မာနံ အနတိဝတ္တနာဒိဘာဝသာဓနေန ပရိယောဒါပကဿ ဉာဏဿ ကိစ္စနိပ္ဖတ္တိဝသေန သမ္ပဟံသနာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ကထံ? ယသ္မိဉ္�hi ဝါရေ အပ္ပနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မိံ ယော နိဝရဏသင်္ခါတော ကိလေသဂဏော တဿ ဈာနဿ ပရိပန္ထော၊ တတော စိတ္တံ ဝိသုဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓတ္တာ အာဝရဏဝိရဟိတံ ဟုတ္ဝာ မဇ္ဈိမံ သမထနိမိတ္တံ ပဋိပဇ္ဇတိ။ **မဇ္ဈိမံ သမထနိမိတ္တံ** နာမ သမပ္ပဝတ္တော အပ္ပနာသမာဓိယေဝ။ တဒနန္တရံ ပန ပုရိမ-စိတ္တံ ကေသန္တိပရိဏာမနယေန တထတ္တမုပဂစ္ဆမာနံ မဇ္ဈိမံ သမထနိမိတ္တံ ပဋိပဇ္ဇတိ နာမ၊ ဧဝံ ပဋိပန္နတ္တာ တထတ္တုပဂမနေန တတ္ထ ပက္ခန္ဒတိ နာမ။ ဧဝံ တာဝ ပုရိမစိတ္တေ ဝိဇ္ဇမာနာကာရနိပ္ဖါဒိကာ ပဌမဿ ဈာနဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ-ယေဝ အာဝမနဝသေန ပဋိပဒါဝိသုဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဧဝံ ဝိသုဒ္ဓဿ ပန တဿ ပုန ဝိသောဓေတဗ္ဗာဘာဝတော ဝိသောဓနေ ဗျာပါရံ အကရောန္တော ဝိသုဒ္ဓံ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ နာမ။ သမထဘာဝုပဂမနေန သမထပဋိပန္နဿ ပုန သမာဓေနေ ဗျာပါရံ အကရောန္တော သမထပဋိပန္နံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ နာမ။ သမထပဋိပန္နဘာဝတော ဧဝ စဿ ကိလေသသံသဋ္ဌံ ပဟာယ ဧကတ္တေန ဥပဋ္ဌိတဿ ပုန ဧကတ္တုပဋ္ဌာနေ ဗျာပါရံ အကရောန္တော ဧကတ္တုပဋ္ဌာနံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ နာမ။ ဧဝံ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာယ ကိစ္စဝသေန ဥပေက္ခာနုဗြူဟနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ယေ ပနေတေ ဧဝံ ဥပေက္ခာနုဗြူဟိတေ တတ္ထ ဇာတာ သမာဓိပညာသင်္ခါတာ ယုဂနဒ္ဓဓမ္မာ အညမညံ အနတိဝတ္တမာနာ ဟုတ္ဝာ ပဝတ္တာ၊ ယာနိ စ သဒ္ဓါဒိနိ ဣန္ဒြိယာနိ နာနာကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တိရသေန ကေရသာနိ ဟုတ္ဝာ ပဝတ္တာနိ၊ ယဉ္စေသ တဒုပဂံ တေသံ အနတိဝတ္တနကေရသဘာဝါနံ အနုစ္ဆဝိကံ ဝီရိယံ ဝါဟယတိ၊ ယာ စဿ တသ္မိံ ခဏေ ပဝတ္တာ အာသေဝနာ၊ သဗ္ဗေပိ တေ အာကာရာ ယသ္မာ ဉာဏေန သံကိလေသဝေါဒါနေသု တံ တံ အာဒီနဝဉ္စ

၁-ဟိသံ ၁၆၇-ပိဋ္ဌေ။

ānisaṁsañca disvā tathā tathā sampahaṁsitattā visodhitattā pariyodāpitattā nipphannāva, tasmā “dhammānaṁ anativattanādibhāvasādhanena pariyodāpakassa ñāṇassa kiccanipphattivasena sampahaṁsanā veditabbā”ti vuttaṁ.

Tattha yasmā upekkhāvasena ñāṇaṁ pākaṭaṁ hoti. Yathāha “tathāpaggahitaṁ cittaṁ sādhukaṁ ajjhupekkhati, upekkhāvasena paññāvasena paññindriyaṁ adhimattaṁ hoti, upekkhāvasena nānattakilesehi cittaṁ vimuccati, vimokkhavasena paññāvasena paññindriyaṁ adhimattaṁ hoti. Vimuttattā te dhammā ekarasā honti. Ekarasaṭṭhena bhāvanā”ti[1]. Tasmā ñāṇakiccabhūtā sampahaṁsanā pariyosānanti vuttā.

Idāni paṭhamaṁ jhānaṁ adhigataṁ hoti pathavīkasiṇanti ettha gaṇanānupubbatā **paṭhamaṁ,** paṭhamaṁ uppannantipi **paṭhamaṁ.** Ārammaṇūpanijjhānato paccanīkajhāpanato vā **jhānaṁ.** Pathavīmaṇḍalaṁ pana sakalaṭṭhena **pathavīkasiṇan**ti vuccati, taṁ nissāya paṭiladdhanimittampi, pathavīkasiṇanimitte paṭiladdhajhānampi. Tatra imasmiṁ atthe jhānaṁ pathavīkasiṇanti veditabbaṁ. Taṁ sandhāya vuttaṁ “paṭhamaṁ jhānaṁ adhigataṁ hoti pathavīkasiṇan”ti.

Ciraṭṭhitisampādana

76. Evamadhigate pana etasmiṁ tena yoginā vālavedhinā viya, sūdena viya ca ākārā pariggahetabbā. Yathā hi sukusalo dhanuggaho vālavedhāya kammaṁ kurumāno yasmiṁ vāre vālaṁ vijjhati, tasmiṁ vāre akkantapadānañca dhanudaṇḍassa ca jiyāya ca sarassa ca ākāraṁ pariggaṇheyya. “Evaṁ me ṭhitena evaṁ dhanudaṇḍaṁ evaṁ jiyaṁ evaṁ saraṁ gahetvā vālo viddho”ti. So tato paṭṭhāya tatheva te ākāre sampādento avirādhetvā vālaṁ vijjheyya. Evameva yoginā pi “imaṁ nāma me bhojanaṁ bhuñjitvā evarūpaṁ puggalaṁ sevamānena evarūpe senāsane iminā nāma iriyāpathena imasmiṁ kāle idaṁ adhigatan”ti ete bhojanasappāyādayo ākārā pariggahetabbā. Evañhi so

1. Paṭisaṁ 221 piṭṭhe.

အာနိသံသဉ္စ ဒိသွာ တထာ တထာ သမ္မဟံသိတတ္တာ ဝိသောဓိတတ္တာ ပရိယောဒါပိတတ္တာ နိပ္ပန္နာဝ၊ တသ္မာ “ဓမ္မာနံ အနတိဝတ္တနာဒိဘာဝသာဓနေန ပရိယောဒါပကဿ ဉာဏဿ ကိစ္စနိပ္ဖတ္တိဝသေန သမ္မဟံသနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ”တိ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ ယသ္မာ ဥပေက္ခာဝသေန ဉာဏံ ပါကဋံ ဟောတိ။ ယထာဟ “တထာပဂ္ဂဟိတံ စိတ္တံ သာဓုကံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ၊ ဥပေက္ခာဝသေန ပညာဝသေန ပညိန္ဒြိယံ အဓိမတ္တံ ဟောတိ၊ ဥပေက္ခာဝသေန နာနတ္တကိလေသေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ၊ ဝိမောက္ခဝသေန ပညာဝသေန ပညိန္ဒြိယံ အဓိမတ္တံ ဟောတိ။ ဝိမုတ္တတ္တာ တေ ဓမ္မာ ဧကရသာ ဟောန္တိ။ ဧကရသဋ္ဌေန ဘာဝနာ”တိ[1]။ တသ္မာ ဉာဏကိစ္စဘူတာ သမ္မဟံသနာ ပရိယောသာနန္တိ ဝုတ္တာ။

ဧဝါနိ ပဌမံ ဈာနံ အဓိဂတံ ဟောတိ ပထဝီကသိဏန္တိ ဤတ္ထ ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ **ပဌမံ**၊ ပဌမံ ဥပ္ပန္နန္တိပိ **ပဌမံ**။ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနတော ပစ္စနီကဈာပနတော ဝါ **ဈာနံ**။ ပထဝီမဏ္ဍလံ ပန သကလဋ္ဌေန **ပထဝီကသိဏန္တိ** ဝုစ္စတိ, တံ နိဿာယ ပဋိလဒ္ဓနိမိတ္တမ္ပိ, ပထဝီကသိဏနိမိတ္တေ ပဋိလဒ္ဓဈာနမ္ပိ။ တတြ ဧမသ္မိံ အတ္ထေ ဈာနံ ပထဝီကသိဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ပဌမံ ဈာနံ အဓိဂတံ ဟောတိ ပထဝီကသိဏ”န္တိ။

စိရဋ္ဌိတိသမ္ပာဒန

၇၆။ ဧဝမဓိဂတေ ပန တေသ္မိံ တေန ယောဂိနာ ဝါလဝေဓိနာ ဝိယ, သူဒေန ဝိယ စ အာကာရာ ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာ။ ယထာ ဟိ သုကုသလော ဓနုဂ္ဂဟော ဝါလဝေဓာယ ကမ္မံ ကုရုမာနော ယသ္မိံ ဝါရေ ဝါလံ ဝိဇ္ဈတိ၊ တသ္မိံ ဝါရေ အက္ကန္တပဒဿ ဓနုဒဏ္ဍဿ စ ဇိယာယ စ သရဿ စ အာကာရံ ပရိဂ္ဂဏှေယျ။ “ဧဝံ မေ ဋ္ဌိတေန ဧဝံ ဓနုဒဏ္ဍံ ဧဝံ ဇိယံ ဧဝံ သရံ ဂဟေတ္ဝာ ဝါလော ဝိဇ္ဈေ”တိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ တထေဝ တေ အာကာရေ သမ္မာဒဿေန္တော အဝိရာဓေတ္ဝာ ဝါလံ ဝိဇ္ဈေယျ။ ဧဝမေဝ ယောဂိနာပိ “ဣမံ နာမ မေ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတ္ဝာ ဧဝရူပံ ပုဂ္ဂလံ သေဝမာနေန ဧဝရူပေ သေနာသနေ ဣမိနာ နာမ ဣရိယာပထေန ဣမသ္မိံ ကာလေ ဣဒံ အဓိဂတ”န္တိ ဧတေ ဘောဇနသပ္ပါယာဒယော အာကာရာ ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဧဝဥ္ဟိ သော

၁-ဗုဒ္ဓိသံ ၂၂၁-ဝိဇ္ဇေ။

naṭṭhe vā tasmiṁ te ākāre sampādetvā puna uppādetuṁ, appaguṇaṁ vā paguṇaṁ karonto punappunaṁ appetuṁ sakkhissati.

Yathā ca kusalo sūdo bhattāraṁ parivisanto tassa yaṁ yaṁ ruciyā bhuñjati, taṁ taṁ sallakkhetvā tato paṭṭhāya tādisameva upanāmento lābhassa bhāgī hoti, evamayampi adhigatakkhaṇe bhojanādayo ākāre gahetvā te sampādento naṭṭhe naṭṭhe punappunaṁ appanāya lābhī hoti. Tasmā tena vālavedhinā viya sūdena viya ca ākārā pariggahetabbā. Vuttampi cetaṁ Bhagavatā—

> "Seyyathāpi bhikkhave paṇḍito byatto kusalo sūdo rājānaṁ vā rājamahāmattaṁ vā nānaccayehi sūpehi paccupaṭṭhito assa ambilaggehipi tittakaggehipi kaṭukaggehipi madhuraggehipi khārikehipi akhārikehipi loṇikehipi aloṇikehipi. Sa kho so bhikkhave paṇḍito byatto kusalo sūdo sakassa bhattu nimittaṁ uggaṇhāti 'idaṁ vā me ajja bhattu sūpeyyaṁ ruccati, imassa vā abhiharati, imassa vā bahuṁ gaṇhāti, imassa vā vaṇṇaṁ bhāsati, ambilaggaṁ vā me ajja bhattu sūpeyyaṁ ruccati, ambilaggassa vā abhiharati, ambilaggassa vā bahuṁ gaṇhāti, ambilaggassa vā vaṇṇaṁ bhāsati -pa- aloṇikassa vā vaṇṇaṁ bhāsatī'ti. Sa kho so bhikkhave paṇḍito byatto kusalo sūdo lābhī ceva hoti acchādanassa, lābhī vetanassa, lābhī abhihārānaṁ. Taṁ kissa hetu, tathā hi so bhikkhave paṇḍito byatto kusalo sūdo sakassa bhattu nimittaṁ uggaṇhāti. Evameva kho bhikkhave idhekacco paṇḍito byatto kusako bhikkhu kāye kāyānupassī viharati. Vedanāsu vedanā. Citte cittā. Dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Tassa dhammesu dhammānupassino viharato cittaṁ samādhiyati, upakkilesā pahīyanti, so taṁ nimittaṁ uggaṇhāti. Sa kho so bhikkhave paṇḍito byatto kusalo bhikkhu lābhī ceva hoti diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ, lābhī satisampajaññassa. Taṁ kissa hetu,

နဋ္ဌေ ဝါ တသ္မိံ တေ အာကာရေ သမ္မာဒေတ္ဝာ ပုန ဥပ္ပါဒေတုံ, အပ္ပဂုဏံ ဝါ ပဂုဏံ ကရောန္တော ပုနပ္ပုနံ အပ္ပေတုံ သက္ခိဿတိ။

ယထာ စ ကုသလော သူဒေါ ဘတ္တာရံ ပရိဝိသန္တော တဿ ယံ ယံ ရုစိယာ ဘုဉ္ဇတိ၊ တံ တံ သလ္လက္ခေတ္ဝာ တတော ပဋ္ဌာယ တာဒိသမေဝ ဥပနာမေန္တော လာဘဿ ဘာဂီ ဟောတိ၊ ဧဝမယမ္ပိ အဓိဂတက္ခဏေ ဘောဇနာဒယော အာကာရေ ဂဟေတ္ဝာ တေ သမ္မာဒေန္တော နဋ္ဌေ နဋ္ဌေ ပုနပ္ပုနံ အပ္ပနာယ လာဘီ ဟောတိ။ တသ္မာ တေန ဝါလဝေဓိနာ ဝိယ သူဒေန ဝိယ စ အာကာရာ ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ ဘဂဝတာ—

> "သေယ္ယထာပိ ဘိက္ခဝေ ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော ကုသလော သူဒေါ ရာဇာနံ ဝါ ရာဇမဟာမတ္တံ ဝါ နာနာရသေဟိ သူပေဟိ ပစ္စုပဋ္ဌိတော အဿ အမ္ဗိလဂ္ဂေဟိပိ တိတ္တကဂ္ဂေဟိပိ ကဋုကဂ္ဂေဟိပိ မဓုရဂ္ဂေဟိပိ ခါရိကေဟိပိ အခါရိကေဟိပိ လောဏိကေဟိပိ အလောဏိကေဟိပိ။ သ ခေါ သော ဘိက္ခဝေ ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော ကုသလော သူဒေါ သကဿ ဘတ္တု နိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှာတိ 'ဣဒံ ဝါ မေ အဇ္ဇ ဘတ္တု သူပေယ္ယံ ရုစ္စတိ၊ ဣမဿ ဝါ အဘိဟရတိ၊ ဣမဿ ဝါ ဗဟုံ ဂဏှာတိ၊ ဣမဿ ဝါ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ၊ အမ္ဗိလဂ္ဂံ ဝါ မေ အဇ္ဇ ဘတ္တု သူပေယ္ယံ ရုစ္စတိ၊ အမ္ဗိလဂ္ဂဿ ဝါ အဘိဟရတိ၊ အမ္ဗိလဂ္ဂဿ ဝါ ဗဟုံ ဂဏှာတိ၊ အမ္ဗိလဂ္ဂဿ ဝါ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ပ။ အလောဏိကဿ ဝါ ဝဏ္ဏံ ဘာသတီ'တိ။ သ ခေါ သော ဘိက္ခဝေ ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော ကုသလော သူဒေါ လာဘီ စေဝ ဟောတိ အစ္ဆာဒနဿ၊ လာဘီ ဝေတနဿ၊ လာဘီ အဘိဟာရာနံ။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ တထာ ဟိ သော ဘိက္ခဝေ ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော ကုသလော သူဒေါ သကဿ ဘတ္တု နိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှာတိ။ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဣဓေကစ္စော ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော ကုသလော ဘိက္ခု ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ ဝေဒနာသု ဝေဒနာ။ စိတ္တေ စိတ္တာ။ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယ္ယ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။ တဿ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿိနော ဝိဟရတော စိတ္တံ သမာဓိယတိ၊ ဥပက္ကိလေသာ ပဟီယန္တိ၊ သော တံ နိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှာတိ။ သ ခေါ သော ဘိက္ခဝေ ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော ကုသလော ဘိက္ခု လာဘီ စေဝ ဟောတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ၊ လာဘီ သတိသမ္ပဇညဿ။ တံ ကိဿ ဟေတု၊

tathā hi so bhikkhave paṇḍito byatto kusalo bhikkhu sakassa cittassa nimittaṁ uggaṇhātī”ti[1].

Nimittaggahaṇena cassa puna te ākāre sampādayato appanāmattameva ijjhati, na ciraṭṭhānaṁ. Ciraṭṭhānaṁ pana samādhiparibandhānaṁ dhammānaṁ suvisodhitattā hoti. Yo hi bhikkhu kāmādīnava-paccavekkhaṇādīhi kāmacchandaṁ na suṭṭhu vikkhambhetvā, kāyapassaddhivasena kāyaduṭṭhullaṁ na suppaṭipassaddhaṁ[2] katvā, ārambhadhātumanasikārādivasena thinamiddhaṁ na suṭṭhu paṭivinodetvā, samathanimittamanasikārādivasena uddhaccakukkuccaṁ na susamūhataṁ[3] katvā, aññepi samādhiparibandhe dhamme na suṭṭhu visodhetvā jhānaṁ samāpajjati, so avisodhitaṁ āsayaṁ paviṭṭhabhamaro viya avisuddhaṁ[4] uyyānaṁ paviṭṭharājā viya ca khippameva nikkhamati. Yo pana samādhiparibandhe dhamme suṭṭhu visodhetvā jhānaṁ samāpajjati, so suvisodhitaṁ āsayaṁ paviṭṭhabhamaro viya suparisuddhaṁ uyyānaṁ paviṭṭharājā viya ca sakalampi divasabhāgaṁ antosamāpattiyaṁyeva hoti. Tenāhu porāṇā—

“Kāmesu chandaṁ paṭighaṁ vinodaye,
Uddhacca middhaṁ vicikicchapañcamaṁ.
Vivekapāmojjakarena cetasā,
Rājāva suddhantagato tahiṁ rame”ti.

Tasmā ciraṭṭhitikāmena paribandhakadhamme[5] visodhetvā jhānaṁ samāpajjitabbaṁ. Cittabhāvanāvepullatthañca yathāladdhaṁ paṭibhāganimittaṁ vaḍḍhetabbaṁ. Tassa dve vaḍḍhanābhūmiyo upacāraṁ vā appanaṁ vā. Upacāraṁ patvāpi hi taṁ vaḍḍhetuṁ vaṭṭati appanaṁ patvāpi. Ekasmiṁ pana ṭhāne avassaṁ vaḍḍhetabbaṁ. Tena vuttaṁ “yathāladdhaṁ paṭibhāganimittaṁ vaḍḍhetabban”ti.

Nimittavaḍḍhananaya

77. Tatrāyaṁ vaḍḍhananayo, tena yoginā taṁ nimittaṁ pattavaḍḍhanapūvavaḍḍhanabhattavaḍḍhanalatāvaḍḍhanadussavaḍḍhanayogena avaḍḍhetvā yathā nāma kassako

1. Saṁ 3. 131 piṭṭhe.
2. Na suṭṭhu paṭipassaddhaṁ (Ka)
3. Na suṭṭhu samūhataṁ (Syā, I, Ka)
4. Asuddhaṁ (Sī)
5. Pāripanthikadhamme (Sī, Syā)

တထာ ဟိ သော ဘိက္ခဝေ ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော ကုသလော ဘိက္ခု သကဿ စိတ္တဿ နိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှာတီ”တိ[1]။

နိမိတ္တဂ္ဂဟဏေန စဿ ပုန တေ အာကာရေ သမ္မာဒယတော အပ္ပနာ-မတ္တမေဝ ဇ္ဈတိ၊ န စိရဋ္ဌာနံ။ စိရဋ္ဌာနံ ပန သမာဓိပရိဗန္ဓာနံ ဓမ္မာနံ သုဝိသောဓိတတ္တာ ဟောတိ။ ယော ဟိ ဘိက္ခု ကာမာဒီနဝပစ္စဝေက္ခဏာဒီဟိ ကာမစ္ဆန္ဒံ န သုဋ္ဌု ဝိက္ခမ္ဘေတွာ, ကာယပဿဒ္ဓိဝသေန ကာယဒုဋ္ဌုလ္လံ န သုပ္ပဋိပဿဒ္ဓိံ[2] ကတွာ, အာရမ္ဘဓာတုမနသိကာရာဒိဝသေန ထိနမိဒ္ဓံ န သုဋ္ဌု ပဋိဝိနောဒေတွာ, သမထနိမိတ္တမနသိကာရာဒိဝသေန ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ န သုသမူဟတံ[3] ကတွာ, အညေပိ သမာဓိပရိဗန္ဓေ ဓမ္မေ န သုဋ္ဌု ဝိသောဓေတွာ ဈာနံ သမာပဇ္ဇတိ၊ သော အဝိသောဓိတံ အာသယံ ပဝိဋ္ဌဘမရော ဝိယ အဝိသုဒ္ဓံ[4] ဥယျာနံ ပဝိဋ္ဌရာဇာ ဝိယ စ ခိပ္ပမေဝ နိက္ခမတိ။ ယော ပန သမာဓိပရိဗန္ဓေ ဓမ္မေ သုဋ္ဌု ဝိသောဓေတွာ ဈာနံ သမာပဇ္ဇတိ၊ သော သုဝိသောဓိတံ အာသယံ ပဝိဋ္ဌဘမရော ဝိယ သုပရိသုဒ္ဓံ ဥယျာနံ ပဝိဋ္ဌရာဇာ ဝိယ စ သကလမ္ပိ ဒိဝသဘာဂံ အန္တောသမာပတ္တိယံယေဝ ဟောတိ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

“ကာမေသု ဆန္ဒံ ပဋိဃံ ဝိနောဒယေ၊
ဥဒ္ဓစ္စ မိဒ္ဓံ ဝိစိကိစ္ဆပဉ္စမံ။
ဝိဝေကပါမောဇ္ဇကရေန စေတသာ၊
ရာဇာဝ သုဒ္ဓန္တဂတော တဟိံ ရမေ’’တိ။

တသ္မာ စိရဋ္ဌိတိကာမေန ပရိဗန္ဓကဓမ္မေ[1] ဝိသောဓေတွာ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ-တဗ္ဗံ။ စိတ္တဘာဝနာဝေပုလ္လတ္ထဉ္စ ယထာလဒ္ဓံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗံ။ တဿ ဒွေ ဝဍ္ဎနာဘူမိယော ဥပစာရံ ဝါ အပ္ပနံ ဝါ။ ဥပစာရံ ပတ္ဝာပိ ဟိ တံ ဝဍ္ဎေတုံ ဝဋ္ဋတိ အပ္ပနံ ပတ္ဝာပိ။ ကေသ္ဝိံ ပန ဌာနေ အဝဿံ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗံ။ တေန ဝုတ္တံ “ယထာလဒ္ဓံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗ”န္တိ။

နိမိတ္တဝဍ္ဎနနယ

၇၇။ တတြာယံ ဝဍ္ဎနယော၊ တေန ယောဂိနာ တံ နိမိတ္တံ ပတ္တဝဍ္ဎနပူဝဝဍ္ဎန-ဘတ္တဝဍ္ဎနလတာဝဍ္ဎနဒုဿဝဍ္ဎနယောဂေန အဝဍ္ဎေတွာ ယထာ နာမ ကဿကော

1-သံ ၃-၁၃၁-ဝိဒ္ဓေ။ 2-န သုဋ္ဌု ပဋိပဿဒ္ဓံ (က) 3-န သုဋ္ဌု သမူဟတံ (သျာ၊ ဋီ၊ က)
4-အသုဒ္ဓံ (သီ) 5-ပါရိပန္ထိကဓမ္မေ (သီ၊ သျာ)

kasitabbaṭṭhānaṁ naṅgalena paricchinditvā paricchedabbhantare kasati, yathā vā pana bhikkhū sīmaṁ bandhantā paṭhamaṁ nimittāni sallakkhetvā pacchā bandhanti, evameva tassa yathāladdhassa nimittassa anukkamena ekaṅgula dvaṅgula tivaṅgula caturaṅgulamattaṁ manasā paricchinditvā[1] yathāparicchedaṁ[2] vaḍḍhetabbaṁ. Aparicchinditvā pana na vaḍḍhetabbaṁ. Tato vidatthi ratana pamukha pariveṇa vihārasīmānaṁ gāmanigama janapada rajja samuddasīmānañca paricchedavasena vaḍḍhayantena cakkavāḷaparicchedena vā tato vāpi uttari paricchinditvā vaḍḍhetabbaṁ.

Yathā hi haṁsapotakā pakkhānaṁ uṭṭhitakālato paṭṭhāya parittaṁ parittaṁ padesaṁ uppatantā paricayaṁ katvā anukkamena candimasūriyasantikaṁ gacchanti, evameva bhikkhu vuttanayena nimittaṁ paricchinditvā[3] vaḍḍhento yāva cakkavāḷaparicchedā tato vā uttari vaḍḍheti. Athassa taṁ nimittaṁ vaḍḍhitavaḍḍhitaṭṭhāne pathaviyā ukkūla vikūla nadīvidugga pabbatavisamesu saṅkusatasamabbhāhataṁ usabhacammaṁ viya hoti.

Tasmiṁ pana nimitte pattapaṭhamajjhānena ādikammikena samāpajjanabahulena bhavitabbaṁ, na paccavekkhaṇabahulena. Paccavekkhaṇabahulassa hi jhānaṅgāni thūlāni dubbalāni hutvā upaṭṭhahanti. Athassa tāni evaṁ upaṭṭhitattā upari ussukkanāya[4] paccayataṁ āpajjanti[5]. So appaguṇe jhāne ussukkamāno[6] pattapaṭhamajjhānā ca parihāyati, na ca sakkoti dutiyaṁ pāpuṇituṁ. Tenāha Bhagavā—

> "Seyyathāpi bhikkhave gāvī pabbateyyā bālā abyattā akhettaññū akusalā visame pabbate carituṁ. Tassā evamassa 'yaṁnūnāhaṁ agatapubbañceva disaṁ gacchayyaṁ, akhāditapubbāni ca tiṇāni khādeyyaṁ, apītapubbāni ca pānīyāni piveyyan'ti. Sā purimaṁ pādaṁ na supatiṭṭhitaṁ patiṭṭhāpetvā pacchimaṁ pādaṁ uddhareyya, sā na ceva agatapubbaṁ disaṁ gaccheyya, na ca akhāditapubbāni tiṇāni khādeyya, na ca apītapubbāni pānīyāni piveyya. Yasmiñcassā padese ṭhitāya evamassa 'yaṁnūnāhaṁ agatapubbañceva -pa- piveyyan'ti. Tañca padesaṁ na sotthinā paccāgaccheyya. Taṁ kissa

1. Paricchinditvā paricchinditvā (Sī)
2. Yathāparicchinnaparicchedaṁ (I)
3. Paricchinditvā paricchinditvā (?)
4. Ussakkanāya (I)
5. Na āpajjanti (Syā), nāpajjanti (I, Ka)
6. Ussakkamāno (I)

ကသိတမ္ဗဋ္ဌာနံ နင်္ဂလေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ပရိစ္ဆေဒဗ္ဘန္တရေ ကသတိ၊ ယထာ ဝါ ပန ဘိက္ခူ သီမံ ဗန္ဓန္တာ ပဌမံ နိမိတ္တာနိ သလ္လက္ခေတ္ဝာ ပစ္ဆာ ဗန္ဓန္တိ၊ ဧဝမေဝ တဿ ယထာလဒ္ဓဿ နိမိတ္တဿ အနုက္ကမေန ကေဂုလ ဒွင်္ဂုလ တိဝင်္ဂုလ စတု-ရင်္ဂုလမတ္တံ မနသာ ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ[၁] ယထာပရိစ္ဆေဒံ[၂] ဝဍ္ဎေတဗ္ဗံ။ အပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ပန န ဝဍ္ဎေတဗ္ဗံ။ တတော ဝိဒတ္ထိ ရတန ပမုခ ပရိဝေဏ ဝိဟာရသီမာနံ ဂါမ-နိဂမ ဇနပဒ ရဇ္ဇ သမုဒ္ဒသီမာနဉ္စ ပရိစ္ဆေဒဝသေန ဝဍ္ဎယန္တေန စက္ကဝါဠပရိစ္ဆေ-ဒေန ဝါ တတော ဝါပိ ဥတ္တရိ ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗံ။

ယထာ ဟိ ဟံသပေါတကာ ပက္ခာနံ ဥဋ္ဌိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ပရိတ္တံ ပရိတ္တံ ပဒေသံ ဥပ္ပတန္တာ ပရိစယံ ကတ္ဝာ အနုက္ကမေန စန္ဒိမသူရိယသန္တိကံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု ဝုတ္တနယေန နိမိတ္တံ ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ[၃] ဝဍ္ဎေန္တော ယာဝ စက္ကဝါဠပရိစ္ဆေဒါ တတော ဝါ ဥတ္တရိ ဝဍ္ဎေတိ။ အထဿ တံ နိမိတ္တံ ဝဍ္ဎိတ ဝဍ္ဎိတဋ္ဌာနေ ပထဝိယာ ဥက္ကူလ ဝိကူလ နဒီဝိဒုဂ္ဂ ပဗ္ဗတဝိသမေသု သင်္ကု-သတသမ္ဟာဟတံ ဥသဘစမ္မံ ဝိယ ဟောတိ။

တသ္မိံ ပန နိမိတ္တေ ပတ္တပဌမဇ္ဈာနေန အာဒိကမ္မိကေန သမာပဇ္ဇနဗဟုလေန ဘဝိတဗ္ဗံ, န ပစ္စဝေက္ခဏဗဟုလေန။ ပစ္စဝေက္ခဏဗဟုလဿ ဟိ ဈာနင်္ဂါနိ ထူလာနိ ဒုဗ္ဗလာနိ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ အထဿ တာနိ ဧဝံ ဥပဋ္ဌိတတ္တာ ဥပရိ ဥဿုက္ကနာယ[၄] ပစ္စယတံ အာပဇ္ဇန္တိ[၅]။ သော အပ္ပဂုဏေ ဈာနေ ဥဿုက္ကမာနော[၆] ပတ္တပဌမဇ္ဈာနာ စ ပရိဟာယတိ၊ န စ သက္ကောတိ ဒုတိယံ ပါပုဏိတုံ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

> "သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဂါဝီ ပဗ္ဗတေယျာ ဗာလာ အဗျတ္တာ အခေတ္တဉ္ဉူ အကုသလာ ဝိသမေ ပဗ္ဗတေ စရိတုံ။ တဿာ ဧဝမဿ 'ယံနူနာဟံ အဂတပုဗ္ဗဉ္စေဝ ဒိသံ ဂစ္ဆေယ္ယံ၊ အခါဒိတပုဗ္ဗာနိ စ တိဏာနိ ခါဒေယ္ယံ၊ အပီတပုဗ္ဗာနိ စ ပါနိယာနိ ပိဝေယ္ယ'န္တိ။ သာ ပုရိမံ ပါဒံ န သုပတိဋ္ဌိတံ ပတိဋ္ဌာပေတ္ဝာ ပစ္ဆိမံ ပါဒံ ဥဒ္ဓရေယ္ယ၊ သာ န စေဝ အဂတပုဗ္ဗံ ဒိသံ ဂစ္ဆေယ္ယ၊ န စ အခါဒိတပုဗ္ဗာနိ တိဏာနိ ခါဒေယ္ယ၊ န စ အပီတပုဗ္ဗာနိ ပါနိယာနိ ပိဝေယ္ယ။ ယသ္မိဉ္စဿာ ပဒေသေ ဋိတာယ ဧဝမဿာ 'ယံနူနာဟံ အဂတပုဗ္ဗဉ္စေဝ။ ပ။ ပိဝေယ္ယ'န္တိ။ တဉ္စ ပဒေသံ န သောတ္ထိနာ ပစ္စာဂစ္ဆေယ္ယ။ တံ ကိဿ

၁-ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ (သီ)
၂-ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ (?)
၃-န အာပဇ္ဇန္တိ (သျာ)၊ နာပဇ္ဇန္တိ (ဋီ၊ က)
၄-ယထာပရိစ္ဆိန္နပရိစ္ဆေဒံ (ဋီ)
၅-ဥဿက္ကနာယ (ဋီ)
၆-ဥဿက္ကမာနော (ဋီ)

hetu? Tathā hi sā bhikkhave gāvī pabbateyyā bālā abyattā akhettaññū akusalā visame pabbate carituṁ, evameva kho bhikkhave idhekacco bhikkhu bālo abyatto akhettaññū akusalo vivicceva kāmehi -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharituṁ. So taṁ nimittaṁ nāsevati, na bhāveti, na bahulīkaroti, na svādhiṭṭhitaṁ adhiṭṭhāti, tassa evaṁ hoti ‘yaṁnūnāhaṁ vitakkavicārānaṁ vūpasamā -pa- dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihareyyan’ti. So na sakkoti vitakkavicārānaṁ vūpasamā -pa- dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharituṁ. Tassevaṁ hoti ‘yaṁnūnāhaṁ vivicceva kāmehi -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja vihareyyan’ti. So na sakkoti vivicceva kāmehi -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharituṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu ubhato bhaṭṭho ubhato parihīno, seyyathāpi sā gāvī pabbateyyā bālā abyattā akhettaññū akusalā visame pabbate caritun”ti[1].

Tasmānena tasmiṁyeva tāva paṭhamajjhāne pañcahākārehi ciṇṇavasinā bhavitabbaṁ.

Pañcavasīkathā

78. Tatrimā pañca vasiyo āvajjanavasī, samāpajjanavasī, adhiṭṭhānavasī, vuṭṭhānavasī, paccavekkhaṇavasīti. Paṭhamaṁ jhānaṁ yatthicchakaṁ yadicchakaṁ yāvadicchakaṁ āvajjeti, āvajjanāya dandhāyitattaṁ natthīti **āvajjanavasī.** Paṭhamaṁ jhānaṁ yatthicchakaṁ -pa- samāpajjati, samāpajjanāya dandhāyitattaṁ natthīti **samāpajjanavasī.** Evaṁ sesāpi vitthāretabbā.

Ayaṁ panettha atthappakāsanā, paṭhamajjhānato vuṭṭhāya paṭhamaṁ vitakkaṁ āvajjayato bhavaṅgaṁ upacchinditvā uppannāvajjanānantaraṁ vitakkārammaṇāneva cattāri pañca vā javanāni javanti. Tato dve bhavaṅgāni, tato puna vicārārammaṇaṁ āvajjanaṁ, vuttanayāneva javanānīti evaṁ pañcasu jhānaṅgesu yadā nirantaraṁ pesetuṁ sakkoti, athassa **āvajjanavasī** siddhā hoti. Ayaṁ pana matthakappattā vasī Bhagavato yamakapāṭihāriye

1. Aṁ 3. 216 piṭṭhe.

ဟေတု? တထာ ဟိ သာ ဘိက္ခဝေ ဂါဝီ ပဗ္ဗတေယျာ ဗာလာ အဗျတ္တာ အခေတ္တညူ အကုသလာ ဝိသမေ ပဗ္ဗတေ စရိတုံ၊ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စော ဘိက္ခု ဗာလော အဗျတ္တော အခေတ္တညူ အကုသလော ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ။ပ။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတုံ။ သော တံ နိမိတ္တံ နာသေဝတိ၊ န ဘာဝေတိ၊ န ဗဟုလီကရောတိ၊ န သွာဓိဋ္ဌိတံ အဓိဋ္ဌာတိ၊ တဿ ဧဝံ ဟောတိ ‘ယံနူနာဟံ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ။ပ။ ဒုတိယံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရေယ္ယ’န္တိ။ သော န သက္ကောတိ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ။ပ။ ဒုတိယံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတုံ။ တဿေဝံ ဟောတိ ‘ယံနူနာဟံ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ။ပ။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရေယ္ယ’န္တိ။ သော န သက္ကောတိ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ။ပ။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတုံ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဥဘတော ဘဋ္ဌော ဥဘတော ပရိဟီနော၊ သေယျထာပိ သာ ဂါဝီ ပဗ္ဗတေယျာ ဗာလာ အဗျတ္တာ အခေတ္တညူ အကုသလာ ဝိသမေ ပဗ္ဗတေ စရိတု”န္တိ။

တသ္မာနေန တသ္မိံယေဝ တာဝ ပဌမဈာနေ ပဉ္စဟာကာရေဟိ စိဏ္ဏဝသိနာ ဘဝိတဗ္ဗံ။

ပဉ္စဝသီကထာ

၇၈။ တတြိမာ ပဉ္စ ဝသိယော အာဝဇ္ဇနဝသီ, သမာပဇ္ဇနဝသီ, အဓိဋ္ဌာနဝသီ, ဝုဋ္ဌာနဝသီ, ပစ္စဝေက္ခဏဝသီတိ။ ပဌမံ ဈာနံ ယတ္ထိစ္ဆကံ ယဒိစ္ဆကံ ယာဝဒိစ္ဆကံ အာဝဇ္ဇေတိ၊ အာဝဇ္ဇနာယ ဒန္ဓာယိတတ္တံ နတ္ထိတိ **အာဝဇ္ဇနဝသီ။** ပဌမံ ဈာနံ ယတ္ထိစ္ဆကံ။ပ။ သမာပဇ္ဇတိ၊ သမာပဇ္ဇနာယ ဒန္ဓာယိတတ္တံ နတ္ထိတိ **သမာပဇ္ဇနဝသီ။** ဧဝံ သေသာပိ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာ။

အယံ ပနေတ္ထ အတ္ထပ္ပကာသနာ၊ ပဌမဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ ပဌမံ ဝိတက္ကံ အာဝဇ္ဇယတော ဘဝင်္ဂံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ဥပ္ပန္နာဝဇ္ဇနာနန္တရံ ဝိတက္ကာရမ္မဏာနေဝ စတ္တာရိ ပဉ္စ ဝါ ဇဝနာနိ ဇဝန္တိ။ တတော ဒွေ ဘဝင်္ဂါနိ၊ တတော ပုန ဝိစာရာရမ္မဏံ အာဝဇ္ဇနံ၊ ဝုတ္တနယာနေဝ ဇဝနာနိတိ ဧဝံ ပဉ္စသု ဈာနင်္ဂေသု ယဒါ နိရန္တရံ စိတ္တံ ပေသေတုံ သက္ကောတိ၊ အထဿ **အာဝဇ္ဇနဝသီ** သိဒ္ဓါ ဟောတိ။ အယံ ပန မတ္ထကပ္ပတ္တာ ဝသီ ဘဂဝတော ယမကပါဋိဟာရိယေ

၁-ဏံ ၃-၂၁၆-ဝိဋ္ဌေ။

labbhati, aññesaṁ vā evarūpe kāle. Ito paraṁ sīghatarā āvajjanavasī nāma natthi.

Āyasmato pana Mahāmoggallānassa Nandopanandanāgarājadamane viya sīghaṁ samāpajjanasamatthatā **samāpajjanavasī** nāma.

Accharāmattaṁ vā dasaccharāmattaṁ vā khaṇaṁ ṭhapetuṁ samatthatā **adhiṭṭhānavasī** nāma. Tatheva lahuṁ vuṭṭhātuṁ samatthatā **vuṭṭhānavasī** nāma. Tadubhayadassanatthaṁ Buddharakkhitattherassa vatthuṁ kathetuṁ vaṭṭati.

So hāyasmā upasampadāya aṭṭhavassiko hutvā Therambatthale[1] Mahārohaṇaguttattherassa gilānupaṭṭhānaṁ āgatānaṁ tiṁsamattānaṁ iddhimantasahassānaṁ majjhe nisinno therassa yāguṁ paṭiggāhayamānaṁ upaṭṭhākanāgarājānaṁ gahessāmīti ākāsato pakkhandantaṁ supaṇṇarājānaṁ disvā tāvadeva pabbataṁ nimminitvā nāgarājānaṁ bāhāyaṁ gahetvā tattha pāvisi. Supaṇṇarājā pabbate pahāraṁ datvā palāyi. Mahāthero āha "sace āvuso Buddharakkhito[2] nābhavissa, sabbeva gārayhā assāmā"ti.

Paccavekkhaṇavasī pana āvajjanavasiyā eva vuttā. Paccavekkhaṇa-javanāneva hi tattha āvajjanānantarānīti.

Dutiyajjhānakathā

79. Imāsu pana pañcasu vasīsu ciṇṇavasinā paguṇapaṭhamajjhānato vuṭṭhāya "ayaṁ samāpatti āsannanīvaraṇapaccatthikā, vitakkavicārānaṁ oḷārikattā aṅgadubbalā"ti ca tattha dosaṁ disvā dutiyajjhānaṁ santato manasikatvā paṭhamajjhāne nikantiṁ pariyādāya dutiyādhigamāya yogo kātabbo. Athassa yadā paṭhamajjhānā vuṭṭhāya satassa sampajānassa jhānaṅgāni paccavekkhato vitakkavicārā oḷārikato upaṭṭhahanti, pītisukhañceva cittekaggatā ca santato upaṭṭhāti, tadāssa oḷārikaṅgaṁ pahānāya santa-aṅgapaṭilābhāya ca tadeva nimittaṁ "pathavī pathavī"ti punappunaṁ manasikaroto "idāni dutiyajjhānaṁ uppajjissatī"ti bhavaṅgaṁ upacchinditvā tadeva pathavīkasiṇaṁ ārammaṇaṁ katvā manodvārāvajjanaṁ

1. Therappattaleṇe (Ka) 2. Rakkhito (Sī, I)

လဇ္ဇတိ၊ အညေသံ ဝါ ဧဝရူပေ ကာလေ။ ဣတော ပရံ သီဃတရာ အာဝဇ္ဇနဝသီ နာမ နတ္ထိ။

အာယသ္မတော ပန မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ နန္ဒောပနန္ဒနာဂရာဇဒမနေ ဝိယ သီဃံ သမာပဇ္ဇနသမတ္ထတာ **သမာပဇ္ဇနဝသီ** နာမ။

အဋ္ဌရာမတ္တံ ဝါ ဒသဋ္ဌရာမတ္တံ ဝါ ခဏံ ဌပေတုံ သမတ္ထတာ **အဓိဋ္ဌာနဝသီ** နာမ။ တထေဝ လဟုံ ဝုဋ္ဌာတုံ သမတ္ထတာ **ဝုဋ္ဌာနဝသီ** နာမ။ တဒုဘယဒဿနတ္ထံ ဗုဒ္ဓရက္ခိတထေရဿ ဝတ္ထုံ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတိ။

သော ဟာယသ္မာ ဥပသမ္ပဒါယ အဋ္ဌဝဿိကော ဟုတ္ဝာ ထေရမ္ဗတ္ထလေ[1] မဟာရောဟဏဂုတ္တထေရဿ ဂိလာနုပဋ္ဌာနံ အာဂတာနံ တိံသမတ္တာနံ ဣဒ္ဓိမန္တသဟဿာနံ မဇ္ဈေ နိသိန္နော ထေရဿ ယာဂုံ ပဋိဂ္ဂါဟယမာနံ ဥပဋ္ဌာကနာဂရာဇာနံ ဂဟေဿာမီတိ အာကာသတော ပက္ခန္ဒန္တံ သုပဏ္ဏရာဇာနံ ဒိသ္ဝာ တာဝဒေဝ ပဗ္ဗတံ နိဗ္ဗိနိတ္ဝာ နာဂရာဇာနံ ဗာဟာယံ ဂဟေတ္ဝာ တတ္ထ ပါဝိသိ။ သုပဏ္ဏရာဇာ ပဗ္ဗတေ ပဟာရံ ဒတ္ဝာ ပလာယိ။ မဟာထေရော အာဟ "သစေ အာဝုသော ဗုဒ္ဓရက္ခိတော[2] နာဘဝိဿ၊ သဗ္ဗေ ဂါရယှာ အဿာမာ"တိ။

ပစ္ဆတော်ကာဝသိ ပန အာဝဇ္ဇနဝသိယာ ဧဝ ဝုတ္တာ။ ပစ္ဆတော်ကာဇဝနာနေဝ ဟိ တတ္ထ အာဝဇ္ဇနာနန္တရာနိတိ။

ဒုတိယဈာနကထာ

၇၉။ ဣမာသု ပန ပဉ္စသု ဝသီသု စိဏ္ဏဝသိနာ ပဂုဏပဌမဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ "အယံ သမာပတ္တိ အာသန္နနိဝရဏပစ္စတ္ထိကာ, ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ထြဋ္ဌာရိ-ကတ္တာ အင်္ဂဒုဗ္ဗလာ"တိ စ တတ္ထ ဒေါသံ ဒိသ္ဝာ ဒုတိယဈာနံ သန္တတော မနသိကတ္ဝာ ပဌမဈာနေ နိကန္တိံ ပရိယာဒါယ ဒုတိယာဓိဂမာယ ယောဂေါ ကာတဗ္ဗော။ အထဿ ယဒါ ပဌမဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ သတဿ သမ္ပဇာနဿ ဈာနင်္ဂါနိ ပစ္စဝေက္ခတော ဝိတက္ကဝိစာရာ ထြဋ္ဌာရိကတော ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ပီတိ-သုခဉ္စေဝ စိတ္တေကဂ္ဂတာ စ သန္တတော ဥပဋ္ဌာတိ၊ တဒါဿ ထြဋ္ဌာရိကင်္ဂံ ပဟာနာယ သန္တအင်္ဂပဋိလာဘာယ စ တဒေဝ နိမိတ္တံ "ပထဝီ ပထဝီ"တိ ပုနပ္ပုနံ မနသိကရောတော "ဣဒါနိ ဒုတိယဈာနံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ"တိ ဘဝင်္ဂံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ တဒေဝ ပထဝီကသိဏံ အာရမ္မဏံ ကတ္ဝာ မနောဒ္ဝါရာဝဇ္ဇနံ

၁-ထေရပ္ပတ္တလေဏေ (က) ၂-ရက္ခိတော (သီ၊ ဈ)

uppajjati. Tato tasmiṁyevārammaṇe cattāri pañca vā javanāni javanti, yesamavasāne ekaṁ rūpāvacaraṁ dutiyajjhānikaṁ. Sesāni vuttappakārāneva kāmāvacarānīti.

Ettāvatā cesa vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Evamanena dvaṅgavippahīnaṁ tivaṅgasamannāgataṁ tividhakalyāṇaṁ dasalakkhaṇasampannaṁ dutiyaṁ jhānaṁ adhigataṁ hoti pathavīkasiṇaṁ.

80. Tattha **vitakkavicārānaṁ vūpasamā**ti vitakkassa ca vicārassa cāti imesaṁ dvinnaṁ vūpasamā samatikkamā, dutiyajjhānakkhaṇe apātubhāvāti vuttaṁ hoti. Tattha kiñcāpi dutiyajjhāne sabbepi paṭhamajjhānadhammā na santi. Aññeyeva hi paṭhamajjhāne phassādayo, aññe idha. Oḷārikassa pana oḷārikassa aṅgassa samatikkamā paṭhamajjhānato paresaṁ dutiyajjhānādīnaṁ adhigamo hotīti dīpanatthaṁ "vitakkavicārānaṁ vūpasamā"ti evaṁ vuttanti veditabbaṁ.

Ajjhattanti idha niyakajjhattamadhippetaṁ. Vibhaṅge pana "ajjhattaṁ paccattan"ti ettakameva vuttaṁ. Yasmā ca niyakajjhattamadhippetaṁ, tasmā attani jātaṁ[1] attano santāne nibbattanti ayamettha attho. **Sampasādanan**ti sampasādanaṁ vuccati saddhā. Sampasādanayogato jhānampi sampasādanaṁ. Nīlavaṇṇayogato nīlavatthaṁ viya. Yasmā vā taṁ jhānaṁ sampasādanasamannāgatattā vitakkavicārakkhobhavūpasamanena ca cetaso sampasādayati, tasmāpi sampasādananti vuttaṁ. Imasmiñca atthavikappe sampasādanaṁ cetasoti evaṁ padasambandho veditabbo. Purimasmiṁ pana atthavikappe cetasoti etaṁ ekodibhāvena saddhiṁ yojetabbaṁ.

Tatrāyamatthayojanā, eko udetīti ekodi, vitakkavicārehi anajjhārūḷhattā aggo seṭṭho hutvā udetīti attho. Seṭṭhopi hi loke ekoti vuccati. Vitakkavicāravirahato[2] vā eko asahāyo hutvā itipi vattuṁ vaṭṭati. Atha vā sampayuttadhamme udāyatīti udi, uṭṭhāpetīti attho. Seṭṭhaṭṭhena eko ca so udi cāti ekodi,

1. Tasmā attano santāne jātaṁ (Sī), tasmā attano attani vā jātaṁ (Syā)
2. ...virahito (Sī, Syā, I)

ဥပပဇ္ဇတိ။ တတော တသ္မိံယေဝါရမ္မဏေ စတ္တာရိ ပဉ္စ ဝါ ဇဝနာနိ ဇဝန္တိ၊ ယေသမဝသာနေ ဧကံ ရူပါဝစရံ ဒုတိယဈာနိကံ။ သေသာနိ ဝုတ္တပ္ပကာရာနေဝ ကာမာဝစရာနိဝ်တိ။

တ္ထောဝတာ စေသ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ အဇ္ဈတ္တံ သမ္ပသာဒနံ စေတသော ဧကောဒိဘာဝံ အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ သမာဓိဇံ ပီတိသုခံ ဒုတိယံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ ဧဝမနေန ဒွင်္ဂဝိပ္ပဟီနံ တိဝင်္ဂသမန္နာဂတံ တိဝိဓကလ္လာဏံ ဒသလက္ခဏသမ္ပန္နံ ဒုတိယံ ဈာနံ အဓိဂတံ ဟောတိ ပထဝီကသိဏံ။

၈၀။ တတ္ထ **ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ**ဘိ ဝိတက္ကဿ စ ဝိစာရဿ စာတိ ဣမေသံ ဒွိန္နံ ဝူပသမာ သမတိက္ကမာ၊ ဒုတိယဈာနက္ခဏေ အပါတုဘာဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ဒုတိယဈာနေ သဗ္ဗေပိ ပဌမဈာနဓမ္မာ န သန္တိ။ အညေယေဝ ဟိ ပဌမဈာနေ ဖဿာဒယော၊ အညေ ဣဓ။ ဩဠာရိကဿ ပန ဩဠာရိကဿ အင်္ဂဿ သမတိက္ကမာ ပဌမဈာနတော ပရေသံ ဒုတိယဈာနာဒီနံ အဓိဂမော ဟောတီတိ ဒီပနတ္ထံ "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အဇ္ဈတ္တန္တိ ဣဓ နိယကဇ္ဈတ္တမဓိပ္ပေတံ။ ဝိဘင်္ဂေ ပန "အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တ"န္တိ ဧတ္တကမေဝ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ စ နိယကဇ္ဈတ္တမဓိပ္ပေတံ၊ တသ္မာ အတ္တနိ ဇာတံ[1] အတ္တနော သန္တာနေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ **သမ္ပသာဒန**န္တိ သမ္ပသာဒနံ ဝုစ္စတိ သဒ္ဓါ။ သမ္ပသာဒနယောဂတော ဈာနမ္ပိ သမ္ပသာဒနံ။ နီလဝဏ္ဏယောဂတော နီလဝတ္ထံ ဝိယ။ ယသ္မာ ဝါ တံ ဈာနံ သမ္ပသာဒနသမန္နာဂတတ္တာ ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝူပသမနေန စ စေတသော သမ္ပသာဒယတိ၊ တသ္မာပိ သမ္ပသာဒနန္တိ ဝုတ္တံ။ ဣမသ္မိဉ္စ အတ္ထဝိကပ္ပေ သမ္ပသာဒနံ စေတသောတိ ဧဝံ ပဒသမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပုရိမသ္မိံ ပန အတ္ထဝိကပ္ပေ စေတသောတိ ဧတံ ဧကောဒိဘာဝေန သဒ္ဓိံ ယောဇေတဗ္ဗံ။

တတြာယမတ္ထယောဇနာ၊ ဧကော ဥဒေတီတိ ဧကောဒိ၊ ဝိတက္ကဝိစာရေဟိ အနဇ္ဈာရူဠှတ္တာ အဂ္ဂေါ သေဋ္ဌော ဟုတ္ဝာ ဥဒေတီတိ အတ္ထော။ သေဋ္ဌောပိ ဟိ လောကေ ဧကောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိတက္ကဝိစာရဝိရဟတော[2] ဝါ ဧကော အသဟာယော ဟုတ္ဝာ ဣတိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ အထ ဝါ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ဥဒါယတီတိ ဥဒိ၊ ဥဋ္ဌာပေတီတိ အတ္ထော။ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဧကော စ သော ဥဒိ စာတိ ဧကောဒိ၊

1-တသ္မာ အတ္တနော သန္တာနေ ဇာတံ (သီ)၊ တသ္မာ အတ္တနော အတ္တနိ ဝါ ဇာတံ (သျာ)
2-.....ဝိရဟိတော (သီ၊ ဍျာ၊ ဣ)

samādhissetaṁ adhivacanaṁ. Iti imaṁ ekodiṁ bhāveti vaḍḍhetīti idaṁ dutiyajjhānaṁ ekodibhāvaṁ. So panāyaṁ ekodi yasmā cetaso, na sattassa, na jīvassa, tasmā etaṁ cetaso ekodibhāvanti vuttaṁ.

Nanu cāyaṁ saddhā paṭhamajjhānepi atthi, ayañca ekodināmako samādhi, atha kasmā idameva "sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvañcā"ti vuttanti. Vuccate, aduñhi paṭhamajjhānaṁ vitakkavicārakkhobhena vīcitaraṅgasamākulamiva jalaṁ na suppasannaṁ hoti, tasmā satiyāpi saddhāya "sampasādanan"ti na vuttaṁ. Na suppasannattāyeva cettha samādhipi na suṭṭhu pākaṭo, tasmā "ekodibhāvan"tipi na vuttaṁ. Imasmiṁ pana jhāne vitakkavicārapalibodhābhāvena laddhokāsā balavatī saddhā, balavasaddhāsahāyapaṭilābheneva ca samādhipi pākaṭo, tasmā idameva evaṁ vuttanti veditabbaṁ. Vibhaṅge pana "sampasādananti yā saddhā saddahanā okappanā abhippasādo. Cetaso ekodibhāvanti yā cittassa ṭhiti -pa- sammāsamādhī"ti[1] ettakameva vuttaṁ. Evaṁ vuttena pana tena saddhiṁ ayamatthavaṇṇanā yathā na virujjhati, aññadatthu saṁsandati ceva sameti ca, evaṁ veditabbā.

81. **Avitakkaṁ avicāran**ti bhāvanāya pahīnattā etasmiṁ, etassa vā vitakko natthīti avitakkaṁ. Iminā va nayena avicāraṁ. Vibhaṅgepi vuttaṁ "iti ayañca vitakko ayañca vicāro santā honti samitā vūpasantā atthaṅgatā abbhatthaṅgatā appitā byappitā sositā visositā byantikatā, tena vuccati avitakkaṁ avicāran"ti[1].

Etthāha "nanu ca 'vitakkavicārānaṁ vūpasamā'ti imināpi ayamattho siddho, atha kasmā puna vuttaṁ 'avitakkaṁ avicāran'ti". Vuccate, evametaṁ siddhovāyamattho, na panetaṁ tadatthadīpakaṁ. Nanu avocumha "oḷārikassa pana oḷārikassa aṅgassa samatikkamā paṭhamajjhānato paresaṁ dutiyajjhānādīnaṁ samadhigamo hotīti dassanatthaṁ vitakkavicārānaṁ vūpasamāti evaṁ vuttan"ti.

Apica vitakkavicārānaṁ vūpasamā idaṁ sampasādanaṁ, na kilesakālussiyassa. Vitakkavicārānañca vūpasamā ekodibhāvaṁ, na upacārajjhānamiva

1. Abhi 2. 268 piṭṭhe.

သမာဓိဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဣတိ ဣမံ ဧကောဒိံ ဘာဝေတိ ဝဍ္ဎေတီတိ ဣဒံ ဒုတိယဇ္ဈာနံ ဧကောဒိဘာဝံ။ သော ပနာယံ ဧကောဒိ ယသ္မာ စေတသော၊ န သတ္တဿ၊ န ဇီဝဿ၊ တသ္မာ ဧတံ စေတသော ဧကောဒိဘာဝန္တိ ဝုတ္တံ။

နနု စာယံ သဒ္ဓါ ပဌမဇ္ဈာနေပိ အတ္ထိ၊ အထ္ထ ဧကောဒိနာမကော သမာဓိ၊ အထ ကသ္မာ ဣဒမေဝ "သမ္မသာဒနံ စေတသော ဧကောဒိဘာဝဉ္စာ"တိ ဝုတ္တန္တိ။ ဝုစ္စတေ၊ အဒုဠ္ဠိ ပဌမဇ္ဈာနံ ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘေန ဝိစိတရဂ်သမာကုလမိဝ ဇလံ န သုပ္ပသန္နံ ဟောတိ၊ တသ္မာ သတိယာပိ သဒ္ဓါယ "သမ္မသာဒန"န္တိ န ဝုတ္တံ။ န သုပ္ပသန္နတ္တာယေဝ စေတ္ထ သမာဓိပိ န သုဋ္ဌု ပါကဋော၊ တသ္မာ "ဧကောဒိဘာဝ"န္တိပိ န ဝုတ္တံ။ ဣမသ္မိံ ပန ဈာနေ ဝိတက္ကဝိစာရပလိဗောဓဘာဝေန လဒ္ဓောကာသာ ဗလဝတီ သဒ္ဓါ၊ ဗလဝသဒ္ဓါသဟာယပဋိလာဘေနေဝ စ သမာဓိပိ ပါကဋော၊ တသ္မာ ဣဒမေဝ ဧဝံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိဘင်္ဂေ ပန "သမ္မသာဒနန္တိ ယာ သဒ္ဓါ သဒ္ဒဟနာ သြကပ္ပနာ အဘိပ္ပသာဒေါ။ စေတသော ဧကောဒိဘာဝန္တိ ယာ စိတ္တဿ ဋ္ဌိတိ။ ပ။ သမ္မာသမာဓိ"တိ ဧတ္တကမေဝ ဝုတ္တံ။ ဧဝံ ဝုတ္တေန ပန တေန သဒ္ဓိံ အယမတ္ထဝဏ္ဏနာ ယထာ န ဝိရုဇ္ဈတိ၊ အညဒတ္ထု သံသန္ဒတိ စေဝ သမေတိ စ၊ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၈၁။ **အဝိတက္ကံ အဝိစာရန္တိ** ဘာဝနာယ ပဟီနတ္တာ တေသ္မိံ၊ တေဿ ဝါ ဝိတက္ကော နတ္ထိတိ အဝိတက္ကံ။ ဣမိနာဝ နယေန အဝိစာရံ။ ဝိဘင်္ဂေပိ ဝုတ္တံ "ဣတိ အယဉ္စ ဝိတက္ကော အယဉ္စ ဝိစာရော သန္တာ ဟောန္တိ သမိတာ ဝူပသန္တာ အတ္ထင်္ဂတာ အဗ္ဘတ္ထင်္ဂတာ အပိတာ ဗျပိတာ သောသိတာ ဝိသောသိတာ ဗျန္တီကတာ၊ တေန ဝုစ္စတိ အဝိတက္ကံ အဝိစာရ"န္တိ။

ဏ္ဍောဟ "နနု စ 'ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ'တိ ဣမိနာပိ အယမတ္ထော သိဒ္ဓေါ၊ အထ ကသ္မာ ပုန ဝုတ္တံ 'အဝိတက္ကံ အဝိစာရ'န္တိ"။ ဝုစ္စတေ၊ ဧဝမေတံ သိဒ္ဓေါဝါယမတ္ထော၊ န ပနေတံ တဒတ္ထဒီပကံ။ နနု အဝေါစုမ္ဖ "သြဠာရိကဿ ပန သြဠာရိကဿ အင်္ဃ သမတိက္ကမာ ပဌမဇ္ဈာနတော ပရေသံ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနံ သမဓိဂမော ဟောတီတိ ဒဿနတ္ထံ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာတိ ဧဝံ ဝုတ္တ"န္တိ။

အပိစ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ ဣဒံ သမ္မသာဒနံ၊ န ကိလေသကာလုဿိယဿ။ ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝူပသမာ ဧကောဒိဘာဝံ၊ န ဥပစာရဇ္ဈာနမိဝ

၁-အဘိ ၂-၂၆၈-ဒိဋ္ဌေ။

nīvaraṇappahānā, paṭhamajjhānamiva ca na aṅgapātubhāvāti evaṁ sampasādana-ekodibhāvānaṁ hetuparidīpakamidaṁ vacanaṁ. Tathā vitakkavicārānaṁ vūpasamā idaṁ avitakkaṁ avicāraṁ, na tatiyacatutthajjhānāni viya cakkhuviññāṇādīni viya ca abhāvāti evaṁ avitakka-avicārabhāvassa hetuparidīpakañca, na vitakkavicārābhāvamatta-paridīpakaṁ. Vitakkavicārābhāvamattaparidīpakameva pana "avitakkaṁ avicāran"ti idaṁ vacanaṁ. Tasmā purimaṁ vatvāpi vattabbamevāti.

Samādhijanti paṭhamajjhānasamādhito sampayuttasamādhito vā jātanti attho. Tattha kiñcāpi paṭhamampi sampayuttasamādhito jātaṁ, atha kho ayameva samādhi "samādhī"ti vattabbataṁ arahati vitakkavicārakkhobha-virahena ativiya acalattā, suppasannattā ca, tasmā imassa vaṇṇabhaṇanatthaṁ idameva "samādhijan"ti vuttaṁ. Pītisukhanti idaṁ vuttanayameva.

Dutiyanti gaṇanānupubbatā dutiyaṁ. Idaṁ dutiyaṁ samāpajjatītipi dutiyaṁ. Yaṁ pana vuttaṁ "dvaṅgavippahīnaṁ tivaṅgasamannāgatan"ti, tattha vitakkavicārānaṁ pahānavasena dvaṅgavippahīnatā veditabbā. Yathā ca paṭhamajjhānassa upacārakkhaṇe nīvaraṇāni pahīyanti, na tathā imassa vitakkavicārā. Appanākkhaṇeyeva ca panetaṁ vinā tehi uppajjati. Tenassa te "pahānaṅgan"ti vuccanti. Pīti sukhaṁ cittekaggatāti imesaṁ pana tiṇṇaṁ uppattivasena tivaṅgasamannāgatatā veditabbā. Tasmā yaṁ Vibhaṅge "jhānanti sampasādo pīti sukhaṁ cittassa ekaggatā"ti[1] vuttaṁ, taṁ saparikkhāraṁ jhānaṁ dassetuṁ pariyāyena vuttaṁ. Ṭhapetvā pana sampasādanaṁ nippariyāyena upanijjhānalakkhaṇappattānaṁ aṅgānaṁ vasena tivaṅgikameva etaṁ hoti. Yathāha "katamaṁ tasmiṁ samaye tivaṅgikaṁ jhānaṁ hoti, pīti sukhaṁ cittassa ekaggatā"ti[2]. Sesaṁ paṭhamajjhāne vuttanayameva.

Tatiyajjhānakathā

82. Evamadhigate pana tasmimpi vuttanayeneva pañcahākārehi ciṇṇavasinā hutvā paguṇadutiyajjhānato vuṭṭhāya "ayaṁ samāpatti āsannavitakkavicārapaccatthikā, 'yadeva tattha pītigataṁ cetaso uppilāvitaṁ[3],

1. Abhi 2. 268 piṭṭhe. 2. Abhi 1. 44 peyyāle; Abhi 2. 276 piṭṭhe.
3. Ubbillāvitaṁ (Sī), ubbilāvitaṁ (Syā, I)

နိဝရဏပ္ပဟာနာ, ပဌမဈာနမိဝ စ နာ အင်္ဂပါတုဘာဝါတိ ဧဝံ သမ္ပသာဒန-ဧကောဒိဘာဝါနံ ဟေတုပရိဒီပကမိဒံ ဝစနံ။ တထာ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ ဣဒံ အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ၊ နာ တတိယစတုတ္ထဈာနာနိ ဝိယ စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ ဝိယ စ အဘာဝါတိ ဧဝံ အဝိတက္ကအဝိစာရဘာဝဿ ဟေတုပရိဒီပကဉ္စ၊ နာ ဝိတက္ကဝိစာရာဘာဝမတ္တပရိဒီပကံ။ ဝိတက္ကဝိစာရာဘာဝမတ္တပရိဒီပကမေဝ ပန "အဝိတက္ကံ အဝိစာရ"န္တိ ဣဒံ ဝစနံ။ တသ္မာ ပုရိမံ ဝတ္ဝာပိ ဝတ္တဗ္ဗမေဝါတိ။

သမာဓိန္တိ ပဌမဈာနသမာဓိတော သမ္ပယုတ္တသမာဓိတော ဝါ ဇာတန္တိ အတ္ထော။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ပဌမမ္ပိ သမ္ပယုတ္တသမာဓိတော ဇာတံ၊ အထ ခေါ အယမေဝ သမာဓိ "သမာဓီ"တိ ဝတ္တုမရဟတိ ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝိရဟေန အတိဝိယ အစလတ္တာ, သုပ္ပသန္နတ္တာ စ၊ တသ္မာ ဣမဿ ဝိက္ခေပဘာဏကထ္ထံ ဣဒမေဝ "သမာဓိ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဒိတိသုခန္တိ ဣဒံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဒုတိယန္တိ ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ ဒုတိယံ။ ဣဒံ ဒုတိယံ သမာပဇ္ဇတိတိပိ ဒုတိယံ။ ယံ ပန ဝုတ္တံ "ဒွင်္ဂဝိပ္ပဟီနံ တိဝင်္ဂသမန္နာဂတ"န္တိ၊ တတ္ထ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ပဟာနဝသေန ဒွင်္ဂဝိပ္ပဟီနတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယထာ စ ပဌမဈာနဿ ဥပစာရက္ခဏေ နီဝရဏာနိ ပဟီယန္တိ၊ နာ တထာ ဣမဿ ဝိတက္ကဝိစာရာ။ အပ္ပနာက္ခဏေယေဝ စ ပနေတံ ဝိနာ တေဟိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တေနဿ တေ "ပဟာနင်္ဂ"န္တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒိတိ သုခံ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာတိ ဣမေသံ ပန တိဏ္ဏံ ဥပ္ပတ္တိဝသေန တိဝင်္ဂသမန္နာဂတတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တသ္မာ ယံ ဝိဘင်္ဂေ "ဈာနန္တိ သမ္ပသာဒေါ ဒိတိ သုခံ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ"တိ[ခ] ဝုတ္တံ၊ တံ သပရိက္ခာရံ ဈာနံ ဒဿေတုံ ပရိယာယေန ဝုတ္တံ။ ဌပေတ္ဝာ ပန သမ္ပသာဒနံ နိပ္ပရိယာယေန ဥပနိဇ္ဈာနလက္ခဏပ္ပတ္တာနံ အင်္ဂါနံ ဝသေန တိဝင်္ဂိကမေဝ တေံ ဟောတိ။ ယထာဟ "ကတမံ တသ္မိံ သမယေ တိဝင်္ဂိကံ ဈာနံ ဟောတိ၊ ဒိတိ သုခံ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ"တိ[ဂ]။ သေသံ ပဌမဈာနေ ဝုတ္တနယမေဝ။

တတိယဈာနကထာ

၈၂။ ဧဝမဓိဂတေ ပန တသ္မိမ္ပိ ဝုတ္တနယေနေဝ ပဉ္စဟာကာရေဟိ စိဏ္ဏ-ဝသိနာ ဟုတ္ဝာ ပဂုဏဒုတိယဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ "အယံ သမာပတ္တိ အာသန္န-ဝိတက္ကဝိစာရပစ္စတ္ထိကာ၊ 'ယဒေဝ တတ္ထ ဒိတိဂတံ စေတသော ဥပ္ပိလာဝိတံ[ဃ]၊

ခ-အာဒိ ၂-၂၆၈-ပိဋ္ဌေ။ ဂ-အာဒိ ၁-၄၄-ပေယျာလေ၊ အာဒိ ၂-၂၇၆-ပိဋ္ဌေ။
ဃ-ဥဗ္ဗိလ္လာဝိတံ (သီ)၊ ဥဗ္ဗိလာဝိတံ (သျာ၊ ဋ္ဌ)

etenetaṁ oḷārikaṁ akkhāyatī’ti[1] vuttāya pītiyā oḷārikattā aṅgadubbalā”ti ca tattha dosaṁ disvā tatiyajjhānaṁ santato manasikaritvā dutiyajjhāne nikantiṁ pariyādāya tatiyādhigamāya yogo kātabbo. Athassa yadā dutiyajjhānato vuṭṭhāya satassa sampajānassa jhānaṅgāni paccavekkhato pīti oḷārikato upaṭṭhāti, sukhañceva ekaggatā ca santato upaṭṭhāti. Tadāssa oḷārikaṅgappahānāya santa-aṅgapaṭilābhāya ca tadeva nimittaṁ “pathavī pathavī”ti punappunaṁ manasikaroto “idāni tatiyajjhānaṁ uppajjissatī”ti bhavaṅgaṁ upacchinditvā tadeva pathavīkasiṇaṁ ārammaṇaṁ katvā manodvārāvajjanaṁ uppajjati. Tato tasmiṁyevārammaṇe cattāri pañca vā javanāni javanti, yesaṁ avasāne ekaṁ rūpāvacaraṁ tatiyajjhānikaṁ, sesāni vuttanayeneva kāmāvacarānīti. Ettāvatā ca panesa pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti upekkhako satimā sukhavihārīti, tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharatīti[2]. Evamanena ekaṅgavippahīnaṁ duvaṅgasamannāgataṁ tividhakalyāṇaṁ dasalakkhaṇasampannaṁ tatiyaṁ jhānaṁ adhigataṁ hoti pathavīkasiṇaṁ.

83. Tattha **pītiyā ca virāgā**ti virāgo nāma vuttappakārāya pītiyā jigucchanaṁ vā samatikkamo vā. Ubhinnaṁ pana antarā casaddo sampiṇḍanattho, so vūpasamaṁ vā sampiṇḍeti vitakkavicārānaṁ vūpasamaṁ vā. Tattha yadā vūpasamameva sampiṇḍeti, tadā “pītiyā ca virāgā kiñca bhiyyo vūpasamā cā”ti evaṁ yojanā veditabbā. Imissā ca yojanāya virāgo jigucchanattho hoti, tasmā “pītiyā jigucchanā ca vūpasamā cā”ti ayamattho daṭṭhabbo. Yadā pana vitakkavicāravūpasamaṁ sampiṇḍeti, tadā “pītiyā ca virāgā, kiñca bhiyyo vitakkavicārānañca vūpasamā”ti evaṁ yojanā veditabbā. Imissā ca yojanāya virāgo samatikkamanattho hoti, tasmā “pītiyā ca samatikkamā vitakkavicārānañca vūpasamā”ti ayamattho daṭṭhabbo.

Kāmañcete vitakkavicārā dutiyajjhāneyeva vūpasantā, imassa pana jhānassa maggaparidīpanatthaṁ vaṇṇabhaṇanatthañcetaṁ vuttaṁ. Vitakkavicārānañca vūpasamāti hi vutte idaṁ paññāyati, nūna[3] vitakkavicāravūpasamo maggo

1. Dī 1. 34 piṭṭhe. 2. Dī 1. 71; Abhi 1. 45 piṭṭhādīsu. 3. Nanu (Ka)

တေနေတံ သြဋ္ဌာရိကံ အက္ခာယတီ’တိ[1] ဝုတ္တာယ ဝိတိယာ သြဋ္ဌာရိကတ္တာ အင်-ဒုဗ္ဗလာ”တိ စ တတ္ထ ဒေါသံ ဒိသ္ဝာ တတိယဈာနံ သန္တတော မနသိကရိတ္ဝာ ဒုတိယဈာနေ နိကန္တိံ ပရိယာဒါယ တတိယာဓိဂမာယ ယောဂေါ ကာတဗ္ဗော။ အထဿ ယဒါ ဒုတိယဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ သတဿ သမ္ပဇာနဿ ဈာနင်္ဂါနိ ပစ္စဝေက္ခတော ဝိတိ သြဋ္ဌာရိကတော ဥပဋ္ဌာတိ၊ သုခဉ္စေဝ ကေဂ္ဂတာ စ သန္တတော ဥပဋ္ဌာတိ။ တဒါဿ သြဋ္ဌာရိကင်္ဂပ္ပဟာနာယ သန္တင်္ဂဝိပုလ္လာဘာယ စ တဒေဝ နိမိတ္တံ “ပထဝီ ပထဝီ”တိ ပုနပ္ပုနံ မနသိကရောတော “ဣဒါနိ တတိယ-ဈာနံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ”တိ ဘဝင်္ဂံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ တဒေဝ ပထဝီကသိဏံ အာရမ္မဏံ ကတ္ဝာ မနောဒ္ဝါရာဝဇ္ဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတော တသ္မိံယေဝါရမ္မဏေ စတ္တာရိ ပဉ္စ ဝါ ဇဝနာနိ ဇဝန္တိ၊ ယေသံ အဝသာနေ ကေ ရူပါဝစရံ တတိယဈာနိကံ၊ သေသာနိ ဝုတ္တနယေနေဝ ကာမာဝစရာနိတိ။ ဧတ္တာဝတာ စ ပနေသ ဝိတိယာ စ ဝိရာဂါ ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတိ သတော စ သမ္ပဇာနော၊ သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိ-သံဝေဒေတိ၊ ယံ တံ အရိယာ အာစိက္ခန္တိ ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီတိ၊ တတိယံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ[2]။ ဧဝမနေန ကေဂ်ဝိပ္ပဟီနံ ဒုဝင်္ဂသမန္နာဂတံ တိဝိဓကလ္လာဏံ ဒသလက္ခဏသမ္ပန္နံ တတိယံ ဈာနံ အဓိဂတံ ဟောတိ ပထဝီ-ကသိဏံ။

၈၃။ တတ္ထ **ဒိတိယာ စ ဝိရာဂါ**တိ ဝိရာဂေါ နာမ ဝုတ္တပ္ပကာရာယ ဝိတိယာ ဇိဂုစ္ဆနံ ဝါ သမတိက္ကမော ဝါ။ ဥဘိန္နံ ပန အန္တရာ စသဒ္ဒေါ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော၊ သော ဝူပသမံ ဝါ သမ္ပိဏ္ဍေတိ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမံ ဝါ။ တတ္ထ ယဒါ ဝူပသမမေဝ သမ္ပိဏ္ဍေတိ၊ တဒါ “ဒိတိယာ စ ဝိရာဂါ ကိဉ္စ ဘိယ္ယော ဝူပသမာ စာ”တိ ဧဝံ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣမိဿာ စ ယောဇနာယ ဝိရာဂေါ ဇိဂုစ္ဆနတ္ထော ဟောတိ၊ တသ္မာ “ဒိတိယာ ဇိဂုစ္ဆနာ စ ဝူပသမာ စာ”တိ အယမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ယဒါ ပန ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမံ သမ္ပိဏ္ဍေတိ၊ တဒါ “ဒိတိယာ စ ဝိရာဂါ, ကိဉ္စ ဘိယ္ယော ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝူပသမာ”တိ ဧဝံ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣမိဿာ စ ယောဇနာယ ဝိရာဂေါ သမတိက္ကမနတ္ထော ဟောတိ၊ တသ္မာ “ဒိတိယာ စ သမတိက္ကမာ ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝူပသမာ”တိ အယမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ကာမဉ္စေတေ ဝိတက္ကဝိစာရာ ဒုတိယဈာနေယေဝ ဝူပသန္တာ၊ ဣမဿ ပန ဈာနဿ မဂ္ဂပရိဒီပနတ္ထံ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထဉ္စေတံ ဝုတ္တံ။ ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝူပ-သမာတိ ဟိ ဝုတ္တေ ဣဒံ ပညာယတိ၊ နူန[2] ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမော မဂ္ဂေါ

၁-ဒီ ၁-၃၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၁-၇၁၊ အဘိ ၁-၄၅-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၃-နနု (က)

imassa jhānassāti. Yathā ca tatiye ariyamagge appahīnānampi sakkāyadiṭṭhādīnaṁ “pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saññojanānaṁ pahānā”[1] ti[2] evaṁ pahānaṁ vuccamānaṁ vaṇṇabhaṇanaṁ hoti, tadadhigamāya ussukkānaṁ ussāhajanakaṁ, evameva idha avūpasantānampi vitakkavicārānaṁ vūpasamo vuccamāno vaṇṇabhaṇanaṁ hoti. Tenāyamattho vutto “pītiyā ca samatikkamā vitakkavicārānañca vūpasamā”ti.

84. **Upekkhako ca viharatī**ti ettha upapattito ikkhatīti upekkhā. Samaṁ passati, apakkhapatitā hutvā passatīti attho. Tāya visadāya vipulāya thāmagatāya samannāgatattā tatiyajjhānasamaṅgī upekkhakoti vuccati.

Upekkhā pana dasavidhā hoti chaḷaṅgupekkhā, brahmavihārupekkhā, bojjhaṅgupekkhā, vīriyupekkhā, saṅkhārupekkhā, vedanupekkhā, vipassanupekkhā, tatramajjhattupekkhā, jhānupekkhā, pārisuddhupekkhāti.

Tattha yā “idha bhikkhave[3] bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā neva sumano hoti, na dummano, upekkhako ca viharati sato sampajāno”ti[4] evamāgatā khīṇāsavassa chasu dvāresu iṭṭhāniṭṭhachaḷārammaṇāpāthe parisuddhapakatibhāvāvijahanākārabhūtā upekkhā, ayaṁ **chaḷaṅgupekkhā** nāma.

Yā pana “upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharatī”ti[5] evamāgatā sattesu majjhattākārabhūtā upekkhā, ayaṁ **brahmavihārupekkhā** nāma.

Yā “upekkhāsambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitan”ti[6] evamāgatā sahajātadhammānaṁ majjhattākārabhūtā upekkhā, ayaṁ **bojjhaṅgupekkhā** nāma.

1. Parikkhayā (Pāḷiyaṁ), pahānāya (Ma 2. 98)
2. Dī 1. 148; Ma 2. 99; Saṁ 3. 63; Aṁ 1. 235 piṭṭhādīsu.
3. Khīṇāsavo (sabbattha) Pāḷiyā saṁsandetabbaṁ.
4. Aṁ 2. 247 piṭṭhe.
5. Dī 1. 234; Ma 1. 47 piṭṭhādīsu.
6. Ma 1. 14 piṭṭhādīsu.

ဇ္ဈမဿ ဈာနဿာတိ။ ယထာ စ တတိယေ အရိယမဂ္ဂေ အပ္ပဟီနာနမ္ပိ သက္ကာယဒိဋ္ဌာဒီနံ “ပञ္စန္နံ သြရမ္ဘာဂိယာနံ သညောဇနာနံ ပဟာနာ”’’ဘာ[1] ဧဝံ ပဟာနံ ဝုစ္စမာနံ ဝဏ္ဏဘဏနံ ဟောတိ၊ တဒဓိဂမာယ ဥဿုက္ကာနံ ဥဿာဟဇနကံ၊ ဧဝမေဝ ဣဓ အဝူပသန္တာနမ္ပိ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမော ဝုစ္စမာနော ဝဏ္ဏဘဏနံ ဟောတိ။ တေနာယမတ္ထော ဝုတ္တော “ပီတိယာ စ သမတိက္ကမာ ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝူပသမာ”တိ။

၈၄။ **ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတီ**တိ ဣတ္ထေ ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ။ သမံ ပဿတိ၊ အပက္ခပတိတာ ဟုတ္ဝာ ပဿတီတိ အတ္ထော။ တာယ ဝိသဒါယ ဝိပုလာယ ထာမဂတာယ သမန္နာဂတတ္တာ တတိယဈာနသမင်္ဂီ ဥပေက္ခကောတိ ဝုစ္စတိ။

ဥပေက္ခာ ပန ဒသဝိဓာ ဟောတိ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ, ဗြဟ္မဝိဟာရုပေက္ခာ, ဗောဇ္ဈင်္ဂုပေက္ခာ, ဝိရိယုပေက္ခာ, သင်္ခါရုပေက္ခာ, ဝေဒနုပေက္ခာ, ဝိပဿနုပေက္ခာ, တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, ဈာနုပေက္ခာ, ပါရိသုဒ္ဓုပေက္ခာတိ။

တတ္ထ ယာ “ဣဓ ဘိက္ခဝေ[2] ဘိက္ခု စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသ္ဝာ နေဝ သုမနော ဟောတိ၊ န ဒုမ္မနော၊ ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတိ သတော သမ္ပဇာနော”’’တိ ဧဝမာဂတာ ခီဏာသဝဿ ဆသု ဒ္ဝါရေသု ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌဆဠာရမ္မဏာပါထေ ပရိသုဒ္ဓပကတိဘာဝါဝိဇဟနာကာရဘူတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ **ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ** နာမ။

ယာ ပန “ဥပေက္ခာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္ဝာ ဝိဟရတိ”တိ ဧဝမာဂတာ သတ္တေသု မဇ္ဈတ္တာကာရဘူတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ **ဗြဟ္မဝိဟာရုပေက္ခာ** နာမ။

ယာ “ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိတ”န္တိ[3] ဧဝမာဂတာ သဟဇာတဓမ္မာနံ မဇ္ဈတ္တာကာရဘူတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ **ဗောဇ္ဈင်္ဂုပေက္ခာ** နာမ။

၁-ပရိက္ခယာ (ပါဠိယံ)၊ ပဟာနာယ (မ ၂-၉၈)
၂-ဒီ ၁-၁၄၈၊ မ ၂-၉၉၊ သံ ၃-၆၃၊ အံ ၁-၂၁၅-ဝိဇ္ဇာဒီသု။
၃-ဒီ ၁-၂၃၄၊ မ ၁-၄၇-ဝိဇ္ဇာဒီသု။
၄-အံ ၂-၂၄၇-ဝိဇ္ဇေ။
၅-မ ၁-၁၄-ဝိဇ္ဇာဒီသု။

Yā pana "kālenakālaṁ upekkhānimittaṁ manasikarotī"ti[1] evamāgatā anaccāraddhanātisithilavīriyasaṅkhātā upekkhā, ayaṁ **vīriyupekkhā** nāma.

Yā "kati saṅkhārupekkhā samathavasena[2] uppajjanti, kati saṅkhārupekkhā vipassanāvasena uppajjanti. Aṭṭha saṅkhārupekkhā samathavasena uppajjanti. Dasa saṅkhārupekkhā vipassanāvasena uppajjantī"ti[3] evamāgatā nīvaraṇādipaṭisaṅkhāsantiṭṭhanā gahaṇe majjhattabhūtā upekkhā, ayaṁ **saṅkhārupekkhā** nāma.

Yā pana "yasmiṁ samaye kāmāvacaraṁ kusalaṁ cittaṁ uppannaṁ hoti upekkhāsahagatan"ti[4] evamāgatā adukkhamasukhasaññitā upekkhā, ayaṁ **vedanupekkhā** nāma.

Yā "yadatthi yaṁ bhūtaṁ, taṁ pajahati, upekkhaṁ paṭilabhatī"ti[5] evamāgatā vicinane majjhattabhūtā upekkhā, ayaṁ **vipassanupekkhā** nāma.

Yā pana chandādīsu yevāpanakesu āgatā sahajātānaṁ samavāhitabhūtā upekkhā, ayaṁ **tatramajjhattupekkhā** nāma.

Yā "upekkhako ca viharatī"ti[6] evamāgatā aggasukhepi tasmiṁ apakkhapātajananī upekkhā, ayaṁ **jhānupekkhā** nāma.

Yā pana "upekkhāsatiparisuddhiṁ catutthaṁ jhānan"ti[7] evamāgatā sabbapaccanīkaparisuddhā paccanīkavūpasamanepi abyāpārabhūtā upekkhā, ayaṁ **pārisuddhupekkhā** nāma.

Tatra chaḷaṅgupekkhā ca brahmavihārupekkhā ca bojjhaṅgupekkhā ca tatramajjhattupekkhā ca jhānupekkhā ca pārisuddhupekkhā ca atthato ekā, tatramajjhattupekkhāva hoti. Tena tena avatthābhedena panassā ayaṁ bhedo. Ekassāpi sato sattassa kumārayuvatherasenāpatirājādivasena bhedo viya. Tasmā tāsu yattha chaḷaṅgupekkhā, na tattha bojjhaṅgupekkhādayo. Yattha vā pana bojjhaṅgupekkhā, na tattha chaḷaṅgupekkhādayo hontīti veditabbā.

1. Aṁ 1. 258 piṭṭhe. 2. Samādhivasena (sabbattha) 3. Paṭisaṁ 62 piṭṭhe.
4. Abhi 1. 40 piṭṭhe. 5. Ma 3. 51; Aṁ 2. 450 piṭṭhesu.
6-7. Dī 1. 71; Abhi 1. 45 piṭṭhādīsu.

ယာ ပန "ကာလေနကာလံ ဥပေက္ခာနိမိတ္တံ မနသိကရောတီ"တိ[1] ဧဝမာဂတာ အနစ္စာရဒ္ဓနာတိသိထိလဝီရိယသင်္ခါတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ **ဝီရိယုပေက္ခာ** နာမ။

ယာ "ကတိ သင်္ခါရုပေက္ခာ သမထဝသေန[2] ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ကတိ သင်္ခါရုပေက္ခာ ဝိပဿနာဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဋ္ဌ သင်္ခါရုပေက္ခာ သမထဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဒသ သင်္ခါရုပေက္ခာ ဝိပဿနာဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇန္တီ"တိ[3] ဧဝမာဂတာ နိဝရဏာဒိပဋိသင်္ခါသန္တိဋ္ဌနာ ဂဟဏေ မဇ္ဈတ္တဘူတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ **သင်္ခါရုပေက္ခာ** နာမ။

ယာ ပန "ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတီ ဥပေက္ခာသဟဂတ"န္တိ[4] ဧဝမာဂတာ အဒုက္ခမသုခသညိတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ **ဝေဒနုပေက္ခာ** နာမ။

ယာ "ယဒတ္ထိ ယံ ဘူတံ၊ တံ ပဇဟတိ၊ ဥပေက္ခံ ပဋိလဘတီ"တိ[5] ဧဝမာဂတာ ဝိစိနနေ မဇ္ဈတ္တဘူတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ **ဝိပဿနုပေက္ခာ** နာမ။

ယာ ပန ဆန္ဒာဒီသု ယေဝါပနကေသု အာဂတာ သဟဇာတာနံ သမဝါဟိတဘူတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ **တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ** နာမ။

ယာ "ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတီ"တိ[6] ဧဝမာဂတာ အဂ္ဂသုခေပိ တသ္မိံ အပက္ခပါတဇနနီ ဥပေက္ခာ၊ အယံ **ဈာနုပေက္ခာ** နာမ။

ယာ ပန "ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိံ စတုတ္ထံ ဈာန"န္တိ[7] ဧဝမာဂတာ သဗ္ဗပစ္စနီကပရိသုဒ္ဓါ ပစ္စနီကဝူပသမနေပိ အဗ္ယာပါရဘူတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ **ပါရိသုဒ္ဓုပေက္ခာ** နာမ။

တတြ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ စ ဗြဟ္မဝိဟာရုပေက္ခာ စ ဗောဇ္ဈင်္ဂုပေက္ခာ စ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ စ ဈာနုပေက္ခာ စ ပါရိသုဒ္ဓုပေက္ခာ စ အတ္ထတော ဧကာ၊ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာဝ ဟောတိ။ တေန တေန အဝတ္ထာဘေဒေန ပနဿာ အယံ ဘေဒေါ။ ဧကဿာပိ သတော သတ္တဿ ကုမာရယုဝထေရသေနာပတိရာဇာဒိဝသေန ဘေဒေါ ဝိယ။ တသ္မာ တာသု ယတ္ထ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ၊ န တတ္ထ ဗောဇ္ဈင်္ဂုပေက္ခာဒယော။ ယတ္ထ ဝါ ပန ဗောဇ္ဈင်္ဂုပေက္ခာ၊ န တတ္ထ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာဒယော ဟောန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-အံ ၁-၂၅၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သမာဓိဝသေန (သဗ္ဗတ္ထ) ၃-ပဋိသံ ၆၂-ပိဋ္ဌေ။
၄-အဘိ ၁-၄၀-ပိဋ္ဌေ။ ၅-မ ၃-၅၁၊ အံ ၂-၄၅၀-ပိဋ္ဌေသု။
၆-၇-ဒီ ၁-၇၁၊ အဘိ ၁-၄၅-ပိဋ္ဌာဒီသု။

Yathā cetāsamatthato ekībhāvo, evaṁ saṅkhārupekkhā vipassanupekkhānampi. Paññā eva hi sā kiccavasena dvidhā bhinnā. Yathā hi purisassa sāyaṁ gehaṁ paviṭṭhaṁ sappaṁ ajapadadaṇḍaṁ gahetvā pariyesamānassa taṁ thusakoṭṭhake nipannaṁ disvā “sappo nu kho, no”ti avalokentassa sovattikattayaṁ disvā nibbematikassa “sappo, na sappo”ti vicinane majjhattatā hoti, evameva yā āraddhavipassakassa vipassanāñāṇena lakkhaṇattaye diṭṭhe saṅkhārānaṁ aniccabhāvādivicinane majjhattatā uppajjati, ayaṁ **vipassanupekkhā** nāma. Yathā pana tassa purisassa ajapadadaṇḍena gāḷhaṁ sappaṁ gahetvā “kiṁ tāhaṁ imaṁ sappaṁ aviheṭhento attānañca iminā aḍaṁsāpento muñceyyan”ti muñcanākārameva pariyesato gahaṇe majjhattatā hoti. Evameva yā lakkhaṇattayassa diṭṭhattā āditte viya tayo bhave passato saṅkhāraggahaṇe majjhattatā, ayaṁ **saṅkhārupekkhā** nāma. Iti vipassanupekkhāya siddhāya saṅkhārupekkhāpi siddhāva hoti. Iminā panesā vicinanaggahaṇesu majjhattasaṅkhātena kiccena dvidhā bhinnāti. Vīriyupekkhā pana vedanupekkhā ca aññamaññañca avasesāhi ca atthato bhinnā evāti.

Iti imāsu upekkhāsu jhānupekkhā idhādhippetā. Sā majjhattalakkhaṇā, anābhogarasā, abyāpārapaccupaṭṭhānā, pītivirāgapadaṭṭhānāti. Etthāha, nanu cāyamatthato tatramajjhattupekkhāva hoti, sā ca paṭhamadutiyajjhānesupi atthi. Tasmā tatrāpi upekkhako ca viharatīti evamayaṁ vattabbā siyā, sā kasmā na vuttāti. Aparibyattakiccato. Aparibyattañhi tassā tattha kiccaṁ vitakkādīhi abhibhūtattā. Idha panāyaṁ vitakkavicārapītīhi anabhibhūtattā ukkhittasirā viya hutvā paribyattakiccā jātā, tasmā vuttāti.

Niṭṭhitā upekkhako ca viharatīti etassa sabbaso atthavaṇṇanā.

85. Idāni **sato ca sampajāno**ti ettha saratīti sato. Sampajānātīti sampajāno. Puggalena sati ca sampajaññañca vuttaṁ. Tattha saraṇalakkhaṇā sati, asammussanarasā, ārakkhapaccupaṭṭhānā. Asammohalakkhaṇaṁ sampajaññaṁ, tīraṇarasaṁ, pavicayapaccupaṭṭhānaṁ.

ယထာ စေတာသမတ္ထတော ဧကီဘာဝေါ၊ ဧဝံ သင်္ခါရုပေက္ခာ ဝိပဿနုပေက္ခာနမ္ပိ။ ပညာ ဧဝ ဟိ သာ ကိစ္စဝသေန ဒ္ဝိဓာ ဘိန္နာ။ ယထာ ဟိ ပုရိသဿ သာယံ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌံ သပ္ပံ အဇပဒဒဏ္ဍံ ဂဟေတ္ဝာ ပရိယေသမာနဿ တံ ထုသကောဋ္ဌကေ နိပန္နံ ဒိသ္ဝာ “သပ္ပေါ နု ခေါ၊ နော”တိ အဝလောကေန္တဿ သောဝတ္တိကတ္တယံ ဒိသ္ဝာ နိဗ္ဗေမတိကဿ “သပ္ပေါ၊ န သပ္ပေါ”တိ ဝိစိနနေ မဇ္ဈတ္တတာ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ယာ အာရဒ္ဓဝိပဿကဿ ဝိပဿနာဉာဏေန လက္ခဏတ္တယေ ဒိဋ္ဌေ သင်္ခါရာနံ အနိစ္စဘာဝါဒိဝိစိနနေ မဇ္ဈတ္တတာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အယံ **ဝိပဿနုပေက္ခာ** နာမ။ ယထာ ပန တဿ ပုရိသဿ အဇပဒဒဏ္ဍေန ဂါဠှံ သပ္ပံ ဂဟေတ္ဝာ “ကိံ တာဟံ ဣမံ သပ္ပံ အဝိဟေဌေန္တော အတ္တာနဉ္စ ဣမိနာ . အဒုံသာပေန္တော မုဉ္စေယ္ယ”န္တိ. မုဉ္စနာကာရမေဝ ပရိယေသတော ဂဟဏေ မဇ္ဈတ္တတာ ဟောတိ။ ဧဝမေဝ ယာ လက္ခဏတ္တယဿ ဒိဋ္ဌတ္တာ အာဒိတ္တေ ဝိယ တယော ဘဝေ ပဿတော သင်္ခါရဂ္ဂဟဏေ မဇ္ဈတ္တတာ၊ အယံ **သင်္ခါရုပေက္ခာ** နာမ။ ဣတိ ဝိပဿနုပေက္ခာယ သိဒ္ဓါယ သင်္ခါရုပေက္ခာပိ သိဒ္ဓါဝ ဟောတိ။ ဣမိနာ ပနေသာ ဝိစိနနဂ္ဂဟဏေသု မဇ္ဈတ္တသင်္ခါတေန ကိစ္စေန ဒ္ဝိဓာ ဘိန္နာတိ။ ဝိရိယုပေက္ခာ ပန ဝေဒနုပေက္ခာ စ အညမညဉ္စ အဝသေသာဟိ စ အတ္ထတော ဘိန္နာ ဧဝေတိ။

ဣတိ ဣမာသု ဥပေက္ခာသု ဈာနုပေက္ခာ ဣဓာဓိပ္ပေတာ။ သာ မဇ္ဈတ္တလက္ခဏာ၊ အနာဘောဂရသာ၊ အဗျာပါရပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဝိတိဝိရာဂပဒဋ္ဌာနာတိ။ ဣတ္ထေဟ၊ နနု စာယမတ္ထတော တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာဝ ဟောတိ၊ သာ စ ပဌမဒုတိယဈာနေသုပိ အတ္ထိ။ တသ္မာ တတြာပိ ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတီတိ ဧဝမယံ ဝတ္တဗ္ဗာ သိယာ၊ သာ ကသ္မာ န ဝုတ္တာတိ။ အပရိဗျတ္တကိစ္စတော။ အပရိဗျတ္တဉ္ဩ တဿာ တတ္ထ ကိစ္စံ ဝိတက္ကာဒီဟိ အဘိဘူတတ္တာ။ ဣဓ ပနာယံ ဝိတက္ကဝိစာရပီတီဟိ အနဘိဘူတတ္တာ ဥက္ခိတ္တသိရာ ဝိယ ဟုတ္ဝာ ပရိဗျတ္တကိစ္စာ ဇာတာ၊ တသ္မာ ဝုတ္တာတိ။

နိဋ္ဌိတာ ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတီတိ ဧတဿ

သဗ္ဗသော အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

၈၅။ ဣဒါနိ **သတော စ သမ္ပဇာနော**တိ ဧတ္ထ သရတီတိ သတော။ သမ္ပဇာနာတီတိ သမ္ပဇာနော။ ပုဂ္ဂလေန သတိ စ သမ္ပဇညဉ္စ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ သရဏလက္ခဏာ သတိ၊ အသမ္မုဿနရသာ၊ အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အသမ္မောဟလက္ခဏံ သမ္ပဇညံ၊ တီရဏရသံ၊ ပဝိစယပစ္စုပဋ္ဌာနံ။

Tattha kiñcāpi idaṁ satisampajaññaṁ purimajjhānesupi atthi. Muṭṭhasatissa hi asampajānassa upacāramattampi na sampajjati, pageva appanā. Oḷārikattā pana tesaṁ jhānānaṁ bhūmiyaṁ viya purisassa cittassa gati sukhā hoti, abyattaṁ tattha satisampajaññakiccaṁ. Oḷārikaṅgappahānena pana sukhumattā imassa jhānassa purisassa khuradhārāyaṁ viya satisampajaññakiccapariggahitā eva cittassa gati icchitabbāti idheva vuttaṁ. Kiñca bhiyyo, yathā dhenupago vaccho dhenuto apanīto arakkhiyamāno punadeva dhenuṁ upagacchati, evamidaṁ tatiyajjhānasukhaṁ pītito apanītaṁ, taṁ[1] satisampajaññārakkhena arakkhiyamānaṁ punadeva pītiṁ upagaccheyya, pītisampayuttameva siyā. Sukhe vāpi sattā sārajjanti, idañca atimadhuraṁ sukhaṁ, tato paraṁ sukhābhāvā. Satisampajaññānubhāvena panettha sukhe asārajjanā hoti, no aññathāti imampi atthavisesaṁ dassetuṁ idamidheva vuttanti veditabbaṁ.

Idāni **sukhañca kāyena paṭisaṁvedetī**ti ettha kiñcāpi tatiyajjhānasamaṅgino sukhapaṭisaṁvedanābhogo natthi. Evaṁ santepi yasmā tassa nāmakāyena sampayuttaṁ sukhaṁ. Yaṁ vā taṁ nāmakāyasampayuttaṁ sukhaṁ, taṁsamuṭṭhānenassa yasmā atipaṇītena rūpena rūpakāyo phuṭo[2], yassa phuṭattā[3] jhānā vuṭṭhitopi sukhaṁ paṭisaṁvedeyya. Tasmā etamatthaṁ dassento sukhañca kāyena paṭisaṁvedetīti āha.

86. Idāni **yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti upekkhako satimā sukhavihārī**ti ettha yaṁjhānahetu yaṁjhānakāraṇā taṁ tatiyajjhānasamaṅgipuggalaṁ Buddhādayo ariyā ācikkhanti desenti paññapenti paṭṭhapenti vivaranti vibhajanti uttānīkaronti pakāsenti, pasaṁsantīti adhippāyo. Kinti? Upekkhako satimā sukhavihārīti. Taṁ tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharatīti evamettha yojanā veditabbā.

Kasmā pana taṁ te evaṁ pasaṁsantīti. Pasaṁsārahato. Ayañhi yasmā atimadhurasukhe sukhapāramippattepi tatiyajjhāne upekkhako, na tattha sukhābhisaṅgena ākaḍḍhiyati. Yathā ca pīti na uppajjati, evaṁ upaṭṭhitasatitāya satimā. Yasmā ca ariyakantaṁ ariyajanasevitameva ca asaṁkiliṭṭhaṁ sukhaṁ nāmakāyena paṭisaṁvedeti, tasmā pasaṁsāraho

1. Apanītampi (Vi Ṭīha 1. 121 piṭṭhe) 2. Phuṭṭho (Sī, Syā) 3. Phuṭṭhattā (Sī, Syā)

တတ္ထ ကိञ္စာပိ ဈာနံ သတိသမ္ပဇညံ ပုရိမဇ္ဈာနေသုပိ အတ္ထိ။ မုဋ္ဌသတိဿ ဟိ အသမ္ပဇာနဿ ဥပစာရမတ္တမ္ပိ န သမ္ပဇ္ဇတိ၊ ပဂေဝ အပ္ပနာ။ သြဋ္ဌာရိကတ္တာ ပန တေသံ ဈာနာနံ ဘူမိယံ ဝိယ ပုရိသဿ စိတ္တဿ ဂတိ သုခါ ဟောတိ၊ အဗျတ္တံ တတ္ထ သတိသမ္ပဇညကိစ္စံ။ သြဋ္ဌာရိကင်္ဂပ္ပဟာနေန ပန သုခုမတ္တာ ဣမဿ ဈာနဿ ပုရိသဿ ခုရဓာရာယံ ဝိယ သတိသမ္ပဇညကိစ္စပရိဂ္ဂဟိတာ ဧဝ စိတ္တဿ ဂတိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာတိ ဣဓေဝ ဝုတ္တံ။ ကိဉ္စ ဘိယ္ယော၊ ယထာ ဓေနုပဂေါ ဝစ္ဆော ဓေနုတော အပနီတော အရက္ခိယမာနော ပုနဒေဝ ဓေနုံ ဥပဂစ္ဆတိ၊ ဧဝမိဒံ တတိယဈာနသုခံ ပီတိတော အပနီတံ၊ တံ[1] သတိသမ္ပဇညာရက္ခေန အရက္ခိ-ယမာနံ ပုနဒေဝ ပီတိ ဥပဂစ္ဆေယျ၊ ပီတိသမ္ပယုတ္တမေဝ သိယာ။ သုခေ ဝါပိ သတ္တာ သာရဇ္ဇန္တိ၊ ဣဒဉ္စ အတိမဓုရံ သုခံ၊ တတော ပရံ သုခါဘာဝါ။ သတိသမ္ပဇညာနုဘာဝေန ပနေတ္ထ သုခေ အသာရဇ္ဇနာ ဟောတိ၊ နော အညထာတိ ဣမမ္ပိ အတ္ထဝိသေသံ ဒဿေတုံ ဣဓမိဓေဝ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဣဒါနိ **သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီ**တိ ဣတ္ထေ ကိဉ္စာပိ တတိယဈာန-သမင်္ဂိနော သုခပဋိသံဝေဒနာဘောဂေါ နတ္ထိ။ ဧဝံ သန္တေပိ ယသ္မာ တဿ နာမကာယေန သမ္ပယုတ္တံ သုခံ။ ယံ ဝါ တံ နာမကာယသမ္ပယုတ္တံ သုခံ၊ တံ-သမုဋ္ဌာနေနဿ ယသ္မာ အတိပဏီတေန ရူပေန ရူပကာယော ဖုဋ္ဌော[2]၊ ယဿ ဖုဋ္ဌတ္တာ[3] ဈာနာ ဝုဋ္ဌိတောပိ သုခံ ပဋိသံဝေဒေယျ။ တသ္မာ ဧတမတ္ထံ ဒဿေန္တော သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီတိ အာဟ။

၈၆။ ဣဒါနိ **ယံ တံ အရိယာ အာစိက္ခန္တိ ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခ-ဝိဟာရီ**တိ ဣတ္ထေ ယံဈာနဟေတု ယံဈာနကာရဏာ တံ တတိယဈာနသမင်္ဂိပုဂ္ဂလံ ဗုဒ္ဓါဒယော အရိယာ အာစိက္ခန္တိ ဒေသေန္တိ ပညပေန္တိ ပဋ္ဌပေန္တိ ဝိဝရန္တိ ဝိဘဇန္တိ ဥတ္တာနီကရောန္တိ ပကာသေန္တိ၊ ပသံသန္တီတိ အဓိပ္ပါယော။ ကိန္တိ? ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီတိ။ တံ တတိယံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ ဧဝမေတ္ထ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ကသ္မာ ပန တံ တေ ဧဝံ ပသံသန္တီတိ။ ပသံသာရဟတော။ အယဉ္ဟိ ယသ္မာ အတိမဓုရသုခေ သုခပါရမိပ္ပတ္တေပိ တတိယဈာနေ ဥပေက္ခကော၊ န တတ္ထ သုခါဘိသင်္ခေန အာကဍ္ဎိယတိ။ ယထာ စ ပီတိ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ဥပဋ္ဌိတ-သတိတာယ သတိမာ။ ယသ္မာ စ အရိယကန္တံ အရိယဇနသေဝိတမေဝ စ အသံကိလိဋ္ဌံ သုခံ နာမကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ၊ တသ္မာ ပသံသာရဟော

၁-အပနီတမ္ပိ (ဝိ ဋ ၁-၁၂၁-ပိဋ္ဌေ) ၂-ဖုဋ္ဌော (သီ၊ သျာ) ၃-ဖုဋ္ဌတ္တာ (သီ၊ သျာ)

hoti. Iti pasaṁsārahato naṁ ariyā te evaṁ pasaṁsāhetubhūte guṇe pakāsento “upekkhako satimā sukhavihārī”ti evaṁ pasaṁsantīti veditabbaṁ.

Tatiyanti gaṇanānupubbatā tatiyaṁ, idaṁ tatiyaṁ samāpajjatītipi tatiyaṁ. Yampana vuttaṁ “ekaṅgavippahīnaṁ duvaṅgasamannāgatan”ti, ettha pītiyā pahānavasena ekaṅgavippahīnatā veditabbā. Sā panesā dutiyajjhānassa vitakkavicārā viya appanākkhaṇeyeva pahīyati. Tena nassa sā pahānaṅganti vuccati. Sukhaṁ cittekaggatāti imesaṁ pana dvinnaṁ uppattivasena duvaṅgasamannāgatatā veditabbā. Tasmā yaṁ Vibhaṅge “jhānanti upekkhā sati sampajaññaṁ sukhaṁ cittassekaggatā”ti[1] vuttaṁ, taṁ saparikkhāraṁ jhānaṁ dassetuṁ pariyāyena vuttaṁ. Ṭhapetvā pana upekkhāsatisampajaññāni nippariyāyena upanijjhānalakkhaṇappattānaṁ aṅgānaṁ vasena duvaṅgikamevetaṁ hoti. Yathāha “katamaṁ tasmiṁ samaye duvaṅgikaṁ jhānaṁ hoti, sukhaṁ cittassekaggatā”ti[2]. Sesaṁ paṭhamajjhāne vuttanayameva.

Catutthajjhānakathā

87. Evamadhigate pana tasmiṁpi vuttanayeneva pañcahākārehi ciṇṇavasinā hutvā paguṇatatiyajjhānato vuṭṭhāya “ayaṁ samāpatti āsannapītipaccatthikā, ‘yadeva tattha sukhamiti cetaso ābhogo, etenetaṁ oḷārikaṁ akkhāyatī’ti[3] evaṁ vuttassa sukhassa oḷārikattā aṅgadubbalā”ti ca tattha dosaṁ disvā catutthaṁ jhānaṁ santato manasikatvā tatiyajjhāne nikantiṁ pariyādāya catutthādhigamāya yogo kātabbo. Athassa yadā tatiyajjhānato vuṭṭhāya satassa sampajānassa jhānaṅgāni paccavekkhato cetasikasomanassasaṅkhātaṁ sukhaṁ oḷārikato upaṭṭhāti, upekkhāvedanā ceva cittekaggatā ca santato upaṭṭhāti, tadāssa oḷārikaṅgappahānāya santa-aṅgapaṭilābhāya ca tadeva nimittaṁ “pathavī pathavī”ti punappunaṁ manasikaroto “idāni catutthaṁ jhānaṁ uppajjissatī”ti bhavaṅgaṁ upacchinditvā tadeva pathavīkasiṇaṁ ārammaṇaṁ katvā manodvārāvajjanaṁ uppajjati. Tato tasmiṁyevārammaṇe cattāri pañca vā javanāni

1. Abhi 2. 270 piṭṭhe. 2. Abhi 1. 45 peyyāle, Abhi 2. 275 piṭṭhe. 3. Dī 1. 34 piṭṭhe.

ဟောတိ။ ဣတိ ပသံသာရဟတော နံ အရိယာ တေ ဧဝံ ပသံသာဟေတုဘူတေ ဂုဏေ ပကာသေန္တော “ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီ”တိ ဧဝံ ပသံသန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တတိယန္တိ ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ တတိယံ၊ ဣဒံ တတိယံ သမာပဇ္ဇတိတိပိ တတိယံ။ ယမ္ပန ဝုတ္တံ “ကေဂ်ဝိပ္ပဟီနံ ဒွဝင်္ဂသမန္နာဂတ”န္တိ၊ ထေ ဝီတိယာ ပဟာနဝသေန ကေဂ်ဝိပ္ပဟီနတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာ ပနေသာ ဒုတိယဈာနဿ ဝိတက္ကဝိစာရာ ဝိယ အပ္ပနာက္ခဏေယေဝ ပဟီယတိ။ တေန နဿ သာ ပဟာနင်္ဂန္တိ ဝုစ္စတိ။ သုခံ စိတ္တေကဂ္ဂတာတိ ဣမေသံ ပန ဒ္ဝိန္နံ ဥပ္ပတ္တိဝသေန ဒွဝင်္ဂသမန္နာဂတတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တသ္မာ ယံ ဝိဘင်္ဂေ “ဈာနန္တိ ဥပေက္ခာ သတိ သမ္ပဇညံ သုခံ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ”တိ[1] ဝုတ္တံ၊ တံ သပရိက္ခာရံ ဈာနံ ဒဿေတုံ ပရိယာယေန ဝုတ္တံ။ ဌပေတ္ဝာ ပန ဥပေက္ခာသတိသမ္ပဇညာနိ နိပ္ပရိယာယေန ဥပနိဇ္ဈာန-လက္ခဏပ္ပတ္တာနံ အင်္ဂါနံ ဝသေန ဒွဝင်္ဂိကမေဝေတံ ဟောတိ။ ယထာဟ “ကတမံ တသ္မိံ သမယေ ဒွဝင်္ဂိကံ ဈာနံ ဟောတိ၊ သုခံ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ”တိ[2]။ သေသံ ပဌမဈာနေ ဝုတ္တနယမေဝ။

စတုတ္ထဈာနကထာ

၈၇။ ဧဝမဓိဂတေ ပန တသ္မိံပိ ဝုတ္တနယေနေဝ ပဌမဟာကာရေဟိ စိဏ္ဏ-ဝသိနာ ဟုတ္ဝာ ပဂုဏတတိယဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ “အယံ သမာပတ္တိ အာသန္န-ပီတိပစ္စတ္ထိကာ၊ ‘ယဒေဝ တတ္ထ သုခမိတိ စေတသော အာဘောဂေါ၊ တေနေတံ ဩဠာရိကံ အက္ခာယတီ’တိ? ဧဝံ ဝုတ္တဿ သုခဿ ဩဠာရိကတ္တာ အင်္ဂဒုဗ္ဗလာ”တိ စ တတ္ထ ဒေါသံ ဒိသ္ဝာ စတုတ္ထံ ဈာနံ သန္တတော မနသိကတ္ဝာ တတိယဈာနေ နိကန္တိံ ပရိယာဒါယ စတုတ္ထာဓိဂမာယ ယောဂေါ ကာတဗ္ဗော။ အထဿ ယဒါ တတိယဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ သတဿ သမ္ပဇာနဿ ဈာနင်္ဂါနိ ပစ္စဝေက္ခတော စေတသိကသောမနဿသမ်ိတံ သုခံ ဩဠာရိကတော ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ စေဝ စိတ္တေကဂ္ဂတာ စ သန္တတော ဥပဋ္ဌာတိ၊ တဒါဿ ဩဠာရိကင်္ဂပ္ပဟာနာယ သန္တအင်္ဂပဋိလာဘာယ စ တဒေဝ နိမိတ္တံ “ပထဝီ ပထဝီ”တိ ပုနပ္ပုနံ မနသိကရောတော “ဣဒါနိ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ”တိ ဘဝင်္ဂံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ တဒေဝ ပထဝီကသိဏံ အာရမ္မဏံ ကတ္ဝာ မနောဒ္ဝါရာ-ဝဇ္ဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတော တသ္မိံယေဝါရမ္မဏေ စတ္တာရိ ပဉ္စ ဝါ ဇဝနာနိ

1. အဘိ ၂-၂၇၀-ပိဋ္ဌေ။ 2. အဘိ ၁-၄၅-ပေယျာလေ၊ အဘိ ၂-၂၇၅-ပိဋ္ဌေ။ ဒီ ၁-၃၄-ပိဋ္ဌေ။

uppajjanti, yesaṁ avasāne ekaṁ rūpāvacaraṁ catutthajjhānikaṁ, sesāni vuttappakārāneva kāmāvacarāni. Ayaṁ pana viseso, yasmā sukhavedanā adukkhamasukhāya vedanāya āsevanapaccayena paccayo na hoti, catutthajjhāne ca adukkhamasukhāya vedanāya uppajjitabbaṁ, tasmā tāni upekkhāvedanāsampayuttāni honti. Upekkhāsampayuttattāyeva cettha pītipi parihāyatīti. Ettāvatā cesa sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati[1]. Evamanena ekaṅgavippahīnaṁ duvaṅgasamannāgataṁ tividhakalyāṇaṁ dasalakkhaṇasampannaṁ catutthaṁ jhānaṁ adhigataṁ hoti pathavīkasiṇaṁ.

88. Tattha **sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā**ti kāyikasukhassa ca kāyikadukkhassa ca pahānā. **Pubbevā**ti tañca kho pubbeva, na catutthajjhānakkhaṇe. **Somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā**ti cetasikasukhassa ca cetasikadukkhassa cāti imesampi dvinnaṁ pubbeva atthaṅgamā, pahānā icceva vuttaṁ hoti.

Kadā pana nesaṁ pahānaṁ hotīti. Catunnaṁ jhānānaṁ upacārakkhaṇe. Somanassañhi catutthajjhānassa upacārakkhaṇeyeva pahīyati. Dukkhadomanassasukhāni paṭhamadutiyatatiyajjhānānaṁ[2] upacārakkhaṇesu. Evametesaṁ pahānakkamena avuttānampi Indriyavibhaṅge pana indriyānaṁ uddesakkameneva idhāpi vuttānaṁ sukhadukkhasomanassadomanassānaṁ pahānaṁ veditabbaṁ.

Yadi panetāni tassa tassa jhānassa upacārakkhaṇeyeva pahīyanti, atha kasmā "kattha cuppannaṁ dukkhindriyaṁ aparisesaṁ nirujjhati, idha bhikkhave bhikkhu vivicceva kāmehipi -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Etthacuppannaṁ dukkhindriyaṁ aparisesaṁ nirujjhati. Kattha cuppannaṁ domanassindriyaṁ sukhindriyaṁ somanassindriyaṁ aparisesaṁ nirujjhati, idha bhikkhave bhikkhu sukhassa ca pahānā -pa- catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, etthacuppannaṁ somanassindriyaṁ aparisesaṁ nirujjhatī"ti[3] evaṁ jhānesveva nirodho vuttoti? Atisayanirodhattā. Atisayanirodho hi nesaṁ paṭhamajjhānādīsu, na nirodhoyeva. Nirodhoyeva pana upacārakkhaṇe, nātisayanirodho.

1. Dī 1. 71; Abhi 1. 45 piṭṭhādīsu.
2. Paṭhamadutiyatatiyānaṁ (Ka)
3. Saṁ 3. 188-9 piṭṭhesu.

ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ယေသံ အဝသာနေ ဧကံ ရူပါဝစရံ စတုတ္ထဇ္ဈာနိကံ၊ သေသာနိ ဝုတ္တပ္ပကာရာနေဝ ကာမာဝစရာနိ။ အယံ ပန ဝိသေသော၊ ယသ္မာ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ အာသေဝနပစ္စယေန ပစ္စယော န ဟောတိ၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနေ စ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ ဥပ္ပဇ္ဇိတब္ဗံ၊ တသ္မာ တာနိ ဥပေက္ခာဝေဒနာသမ္ပယုတ္တာနိ ဟောန္တိ။ ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တတ္တာယေဝ စေတ္ထ ပီတိပိ ပရိဟာယတီတိ။ ဧတ္တာဝတာ စေသ သုခဿ စ ပဟာနာ ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ ပုဗ္ဗေဝ သောမနဿဒေါမနဿာနံ အတ္ထင်္ဂမာ အဒုက္ခမသုခံ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိံ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီ[1]ဝါ။ ဧဝမနေန ဧကင်္ဂဝိပ္ပဟီနံ ဒုဝင်္ဂသမန္နာဂတံ တိဝိဓကလ္လာဏံ ဒသလက္ခဏသမ္ပန္နံ စတုတ္ထံ ဈာနံ အဓိဂတံ ဟောတိ ပထဝီကသိဏံ။

၈၈။ တတ္ထ **သုခဿ စ ပဟာနာ ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ**တိ ကာယိကသုခဿ စ ကာယိကဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ။ **ပုဗ္ဗေဝါ**တိ တဉ္စ ခေါ ပုဗ္ဗေဝ၊ န စတုတ္ထဇ္ဈာနက္ခဏေ။ **သောမနဿဒေါမနဿာနံ အတ္ထင်္ဂမာ**တိ စေတသိကသုခဿ စ စေတသိကဒုက္ခဿ စာတိ ဣမေသမ္ပိ ဒ္ဝိန္နံ ပုဗ္ဗေဝ အတ္ထင်္ဂမာ၊ ပဟာနာ ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ကဒါ ပန နေသံ ပဟာနံ ဟောတီတိ။ စတုန္နံ ဈာနာနံ ဥပစာရက္ခဏေ။ သောမနဿဉ္စိ စတုတ္ထဇ္ဈာနသ္သ ဥပစာရက္ခဏေယေဝ ပဟီယတိ။ ဒုက္ခဒေါမနဿသုခါနိ ပဌမဒုတိယတတိယဇ္ဈာနာနံ ၂ ဥပစာရက္ခဏေသု။ ဧဝမေတေသံ ပဟာနက္ကမေန အဝုတ္ထာနမ္ပိ ဣန္ဒြိယဝိဘင်ေ ပန ဣန္ဒြိယာနံ ဥဒ္ဒေသက္ကမေနေဝ ဣဓာပိ ဝုတ္ထာနံ သုခဒုက္ခသောမနဿဒေါမနဿာနံ ပဟာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ယဒိ ပနေတာနိ တဿ တဿ ဈာနဿ ဥပစာရက္ခဏေယေဝ ပဟီယန္တိ၊ အထ ကသ္မာ "ကတ္ထ စုပ္ပန္နံ ဒုက္ခိန္ဒြိယံ အပရိသေသံ နိရုဇ္ဈတိ၊ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိပိ။ပ။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ ထ္တေစုပ္ပန္နံ ဒုက္ခိန္ဒြိယံ အပရိသေသံ နိရုဇ္ဈတိ။ ကတ္ထ စုပ္ပန္နံ ဒေါမနဿိန္ဒြိယံ သုခိန္ဒြိယံ သောမနဿိန္ဒြိယံ အပရိသေသံ နိရုဇ္ဈတိ၊ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သုခဿ စ ပဟာနာ။ပ။ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ၊ ထ္တေစုပ္ပန္နံ သောမနဿိန္ဒြိယံ အပရိသေသံ နိရုဇ္ဈတိ"တိ? ဧဝံ ဈာနေသ္ဝေဝ နိရောဓော ဝုတ္တောတိ? အတိသယနိရောဓတ္တာ။ အတိသယနိရောဓော ဟိ နေသံ ပဌမဇ္ဈာနာဒီသု၊ န နိရောဓောယေဝ။ နိရောဓောယေဝ ပန ဥပစာရက္ခဏော၊ နာတိသယနိရောဓော။

၁-ဒီ ၁-၇၁၊ အဘိ ၁-၄၅-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-ပဌမဒုတိယတတိယာနံ (က)
၃-သံ ၃-၁၈၈-၉-ပိဋ္ဌေသု။

Tathā hi nānāvajjane paṭhamajjhānupacāre niruddhassāpi dukkhindriyassa ḍaṁsamakasādisamphassena vā visamāsanupatāpena vā siyā uppatti, na tveva anto-appanāyaṁ. Upacāre vā niruddhampetaṁ na suṭṭhu niruddhaṁ hoti, paṭipakkhena avihatattā. Anto-appanāyaṁ pana pītipharaṇena sabbo kāyo sukhokkanto hoti, sukhokkantakāyassa ca suṭṭhu niruddhaṁ hoti dukkhindriyaṁ, paṭipakkhena vihatattā. Nānāvajjaneyeva ca dutiyajjhānupacāre pahīnassa[1] domanassindriyassa yasmā etaṁ vitakkavicārapaccayepi kāyakilamathe cittupaghāte ca sati uppajjati. Vitakkavicārābhāve ca neva uppajjati. Yattha pana uppajjati, tattha vitakkavicārabhāve, appahīnā eva ca dutiyajjhānupacāre vitakkavicārāti tatthassa siyā uppatti, na tveva dutiyajjhāne, pahīnapaccayattā. Tathā tatiyajjhānupacāre pahīnassāpi sukhindriyassa pītisamuṭṭhānapaṇītarūpa-phuṭakāyassa siyā uppatti, na tveva tatiyajjhāne. Tatiyajjhāne hi sukhassa paccayabhūtā pīti sabbaso niruddhāti. Tathā catutthajjhānupacāre pahīnassāpi somanassindriyassa āsannattā appanāppattāya upekkhāya abhāvena sammā anatikkantattā ca siyā uppatti, na tveva catutthajjhāne. Tasmā eva ca etthuppannaṁ dukkhindriyaṁ aparisesaṁ nirujjhatīti tattha tattha aparisesaggahaṇaṁ katanti.

Etthāha "athevaṁ tassa tassa jhānassupacāre pahīnāpi etā vedanā idha kasmā samāhaṭā"[2]ti? Sukhaggahaṇatthaṁ. Yā hi ayaṁ adukkhamasukhanti ettha adukkhamasukhā vedanā vuttā, sā sukhumā duviññeyyā na sakkā sukhena gahetuṁ, tasmā yathā nāma duṭṭhassa yathā vā tathā vā upasaṅkamitvā gahetuṁ asakkuṇeyyassa goṇassa sukhaggahaṇatthaṁ gopo ekasmiṁ vaje sabbā gāvo samāharati, athekekaṁ nīharanto paṭipāṭiyā āgataṁ "ayaṁ so gaṇhatha nan"ti tampi gāhayati, evameva Bhagavā sukhaggahaṇatthaṁ sabbā etā samāhari. Evañhi samāhaṭā etā dassetvā yaṁ neva sukhaṁ na dukkhaṁ na somanassaṁ na domanassaṁ, ayaṁ adukkhamasukhā vedanāti sakkā hoti esā gāhayituṁ.

Apica adukkhamasukhāya cetovimuttiyā paccayadassanatthañcāpi etā vuttāti veditabbā. Dukkhappahānādayo hi tassā paccayā. Yathāha

1. Pahīnassāpī (Ka) 2. Samāharī (Vi Ṭṭha 1. 123)

တထာ ဟိ နာနာဝဇ္ဇနေ ပဌမဈာနုပစာရေ နိရုဒ္ဓဿာပိ ဒုက္ခိန္ဒြိယဿ ဍံသမကသာဒိသမ္ဖဿေန ဝါ ဝိသမာသနုပတာပေန ဝါ သိယာ ဥပ္ပတ္တိ၊ နတ္ထေဝ အန္တောအပ္ပနာယံ။ ဥပစာရေ ဝါ နိရုဒ္ဓမ္ပေတံ န သုဋ္ဌု နိရုဒ္ဓံ ဟောတိ၊ ပဋိပက္ခေန အဝိဟတတ္တာ။ အန္တောအပ္ပနာယံ ပန ပီတိဖရဏေန သဗ္ဗော ကာယော သုခေါက္ကန္တော ဟောတိ၊ သုခေါက္ကန္တကာယဿ စ သုဋ္ဌု နိရုဒ္ဓံ ဟောတိ ဒုက္ခိန္ဒြိယံ၊ ပဋိပက္ခေန ဝိဟတတ္တာ။ နာနာဝဇ္ဇနေယေဝ စ ဒုတိယဈာနုပစာရေ ပဟီနဿ[1] ဒေါမနဿိန္ဒြိယဿ ယသ္မာ ဧတံ ဝိတက္ကဝိစာရပစ္စယေပိ ကာယကိလမထေ စိတ္တုပဃာတေ စ သတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိတက္ကဝိစာရာဘာဝေ စ နေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယတ္ထ ပန ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တတ္ထ ဝိတက္က-ဝိစာရဘာဝေ၊ အပ္ပဟီနာ ဧဝ စ ဒုတိယဈာနုပစာရေ ဝိတက္ကဝိစာရာတိ တတ္ထဿ သိယာ ဥပ္ပတ္တိ၊ န တ္ထေဝ ဒုတိယဈာနေ၊ ပဟီနပစ္စယတ္တာ။ တထာ တတိယဈာနုပစာရေ ပဟီနဿာပိ သုခိန္ဒြိယဿ ပီတိသမ္ပယုတ္တာနုပဏီတရူပဖုဋ္ဌ-ကာယဿ သိယာ ဥပ္ပတ္တိ၊ န တ္ထေဝ တတိယဈာနေ။ တတိယဈာနေ ဟိ သုခဿ ပစ္စယဘူတာ ပီတိ သဗ္ဗသော နိရုဒ္ဓါတိ။ တထာ စတုတ္ထဈာနုပစာရေ ပဟီ-နဿာပိ သောမနဿိန္ဒြိယဿ အာသန္နတ္တာ အပ္ပနာပ္ပတ္တိယာ ဥပေက္ခာယ အဘာဝေန သမ္မာ အနတိက္ကန္တတ္တာ စ သိယာ ဥပ္ပတ္တိ၊ န တ္ထေဝ စတုတ္ထဈာနေ။ တသ္မာ ဧဝ စ ထ္ထေ၂ပ္ပန္နံ ဒုက္ခိန္ဒြိယံ အပရိသေသံ နိရုဇ္ဈတီတိ တတ္ထ တတ္ထ အပရိသေသဂ္ဂဟဏံ ကတန္တိ။

ထ္ထောဟ "အထေဝံ တဿ တဿ ဈာနဿုပစာရေ ပဟီနာပိ တော ဝေဒနာ ဇ္ဈ ကသ္မာ သမာဟဋ္ဌာ"[2]တိ? သုခဂ္ဂဟဏတ္ထံ။ ယာ ဟိ အယံ အဒုက္ခမသုခန္တိ ထ္ထေ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာ ဝုတ္တာ၊ သာ သုခုမာ ဒုဝိညေယ္ယာ န သက္ကာ သုခေန ဂဟေတုံ၊ တသ္မာ ယထာ နာမ ဒုဋ္ဌဿ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ ဥပသင်္ကမိတ္တာ ဂဟေတုံ အသက္ကုဏေယ္ယဿ ဂေါဏဿ သုခဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဂေါပေါ ကေသိ ဝေဇ္ဈ သဗ္ဗာ ဂါဝေါ သမာဟရတိ၊ အထေကေကံ နီဟရန္တော ပဋိပါဋိယာ အာဂတံ "အယံ သော ဂဏ္ဟထ န"န္တိ တမ္ပိ ဂါဟယတိ၊ ဧဝမေဝ ဘဂဝါ သုခဂ္ဂဟဏတ္ထံ သဗ္ဗာ တော သမာဟရိ။ ဧဝ္ပိ သမာဟဋ္ဌာ တော ဒဿေတ္ဝာ ယံ နေဝ သုခံ န ဒုက္ခံ န သောမနဿံ န ဒေါမနဿံ၊ အယံ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာတိ သက္ကာ ဟောတိ သော ဂါဟယိတုံ။

အဝိစ အဒုက္ခမသုခါယ စေတောဝိမုတ္တိယာ ပစ္စယဒဿနတ္ထဉ္စာပိ တော ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒုက္ခပ္ပဟာနာဒယော ဟိ တဿာ ပစ္စယာ။ ယထာဟ

1-ပဟီနဿာပီ (က) 2-သမာဟရီ (ဝိဋ္ဌ ၁-၁၂၃)
ဗိသုဒ္ဓိ ၁-၁၁

“cattāro kho āvuso paccayā adukkhamasukhāya cetovimuttiyā samāpattiyā. Idhāvuso bhikkhu sukhassa ca pahānā -pa- catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ime khvāvuso cattāro paccayā adukkhamasukhāya cetovimuttiyā samāpattiyā”ti[1].

Yathā vā aññattha pahīnāpi sakkāyadiṭṭhi-ādayo tatiyamaggassa vaṇṇabhaṇanatthaṁ tattha pahīnāti vuttā, evaṁ vaṇṇabhaṇanatthampetassa jhānassetā idha[2] vuttātipi veditabbā.

Paccayaghātena vā ettha rāgadosānamatidūrabhāvaṁ dassetumpetā vuttāti veditabbā. Etāsu hi sukhaṁ somanassassa paccayo, somanassaṁ rāgassa. Dukkhaṁ domanassassa paccayo, domanassaṁ dosassa. Sukhādighātena cassa sappaccayā rāgadosā hatāti atidūre hontīti.

Adukkhamasukhanti dukkhābhāvena adukkhaṁ. Sukhābhāvena asukhaṁ. Etenettha dukkhasukhapaṭipakkhabhūtaṁ tatiyavedanaṁ dīpeti, na dukkhasukhābhāvamattaṁ. Tatiyavedanā nāma adukkhamasukhā, upekkhātipi vuccati. Sā iṭṭhāniṭṭhaviparītānubhavanalakkhaṇā, majjhattarasā, avibhūtapaccupaṭṭhānā, sukhadukkhanirodhapadaṭṭhānāti veditabbā.

89. **Upekkhāsatipārisuddhin**ti upekkhāya janitasatiyā pārisuddhiṁ. Imasmiñhi jhāne suparisuddhā sati, yā ca tassā satiyā pārisuddhi, sā upekkhāya katā, na aññena. Tasmā etaṁ “upekkhāsatipārisuddhin”ti vuccati. Vibhaṅgepi vuttaṁ “ayaṁ sati imāya upekkhāya visadā hoti parisuddhā pariyodātā. Tena vuccati upekkhāsatipārisuddhī”ti[3]. Yāya ca upekkhāya ettha satiyā pārisuddhi hoti, sā atthato tatramajjhattatātiveditabbā. Na kevalañcettha tāya satiyeva parisuddhā, apica kho sabbepi sampayuttadhammā, satisīsena pana desanā vuttā.

Tattha kiñcāpi ayaṁ upekkhā heṭṭhāpi tīsu jhānesu vijjati. Yathā pana divā sūriyappabhābhibhavā sommabhāvena ca attano upakārakattena

1. Ma 1. 370 piṭṭhe. 2. Jhānassa tā idha (Sī, Syā, I), jhānassidha (Ka)
3. Abhi 2. 271 piṭṭhe.

“စတ္တာရော ခေါ အာဝုသော ပစ္စယာ အဒုက္ခမသုခါယ စေတောဝိမုတ္တိယာ သမာပတ္တိယာ။ ဣဓာဝုသော ဘိက္ခု သုခဿ စ ပဟာနာ။ပ။ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ ဣမေ ခွါဝုသော စတ္တာရော ပစ္စယာ အဒုက္ခမသုခါယ စေတောဝိမုတ္တိယာ သမာပတ္တိယာ”တိ[၁]။

ယထာ ဝါ အညတ္ထ ပဟီနာပိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိအာဒယော တတိယမဂ္ဂဿ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထံ တတ္ထ ပဟီနာတိ ဝုတ္တာ၊ ဧဝံ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထမ္ပေတဿ ဈာနဿေတာ ဣဓ[၂] ဝုတ္တာတိပိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပစ္စယဃာတေန ဝါ ဏ္ဌေ ရာဂဒေါသာနမတိဒူရဘာဝံ ဒဿေတုမ္ပေတာ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧတာသု ဟိ သုခံ သောမနဿဿ ပစ္စယော၊ သောမနဿံ ရာဂဿ။ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿဿ ပစ္စယော၊ ဒေါမနဿံ ဒေါသဿ။ သုခါဒိ-ဃာတေန စဿ သပ္ပစ္စယာ ရာဂဒေါသာ ဟတာတိ အတိဒူရေ ဟောန္တီတိ။

အဒုက္ခမသုခန္တိ ဒုက္ခာဘာဝေန အဒုက္ခံ။ သုခါဘာဝေန အသုခံ။ ဧတေနေတ္ထ ဒုက္ခသုခပဋိပက္ခဘူတံ တတိယဝေဒနံ ဒီပေတိ၊ န ဒုက္ခသုခါဘာဝမတ္တံ။ တတိယဝေဒနာ နာမ အဒုက္ခမသုခါ၊ ဥပေက္ခာတိပိ ဝုစ္စတိ။ သာ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌ-ဝိပရီတာနုဘဝနလက္ခဏာ၊ မဇ္ဈတ္တရသာ၊ အဝိဘူတပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ သုခဒုက္ခ-နိရောဓပဒဋ္ဌာနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၈၉။ **ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ**န္တိ ဥပေက္ခာယ ဇနိတသတိယာ ပါရိသုဒ္ဓိ”။ ဣမသ္မိဉ္ဟိ ဈာနေ သုပရိသုဒ္ဓါ သတိ၊ ယာ စ တဿာ သတိယာ ပါရိသုဒ္ဓိ၊ သာ ဥပေက္ခာယ ကတာ၊ န အညေန။ တသ္မာ ဇေတံ “ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိဘင်္ဂေပိ ဝုတ္တံ “အယံ သတိ ဣမာယ ဥပေက္ခာယ ဝိသဒါ ဟောတိ ပရိသုဒ္ဓါ ပရိယောဒါတာ။ တေန ဝုစ္စတိ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ”တိ[၃]။ ယာယ စ ဥပေက္ခာယ ဏ္ဌေ သတိယာ ပါရိသုဒ္ဓိ ဟောတိ၊ သာ အတ္ထတော တတြမဇ္ဈတ္တတာ-တိဝေဒိတဗ္ဗာ။ န ကေဝလဉ္စေတ္ထ တာယ သတိယေဝ ပရိသုဒ္ဓါ၊ အပိစ ခေါ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ၊ သတိသီသေန ပန ဒေသနာ ဝုတ္တာ။

တတ္ထ ကိဉ္စာပိ အယံ ဥပေက္ခာ ဟေဋ္ဌာပိ တီသု ဈာနေသု ဝိဇ္ဇတိ။ ယထာ ပန ဒိဝါ သူရိယပ္ပဘာဘိဘဝါ သောမ္မဘာဝေန စ အတ္တနော ဥပကာရကတ္တေန

၁-မ ၁-၃၇၀-ဝိဇ္ဇေ။ ၂-ဈာနဿ တာ ဣဓ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)၊ ဈာနဿိဓ (က)
• ၃-အဘိ ၂-၂၇၁-ဝိဇ္ဇေ။

vā sabhāgāya rattiyā alābhā divā vijjamānāpi candalekhā aparisuddhā hoti apariyodātā, evamayampi tatramajjhattupekkhā candalekhā vitakkādipaccanīkadhammatejābhibhavā sabhāgāya ca upekkhāvedanārattiyā appaṭilābhā vijjamānāpi paṭhamādijjhānabhedesu aparisuddhā hoti. Tassa ca aparisuddhāya divā aparisuddhacandalekhāya pabhā viya sahajātāpi sati-ādayo aparisuddhāva honti. Tasmā tesu ekampi "upekkhāsatipārisuddhin"ti na vuttaṁ. Idha pana vitakkādipaccanīkadhammatejābhibhavābhāvā sabhāgāya ca upekkhāvedanārattiyā paṭilābhā ayaṁ tatramajjhattupekkhā-candalekhā ativiya parisuddhā. Tassā parisuddhattā parisuddhacandalekhāya pabhā viya sahajātāpi sati-ādayo parisuddhā honti pariyodātā. Tasmā idameva "upekkhāsatipārisuddhin"ti vuttanti veditabbaṁ.

Catutthanti gaṇanānupubbatā catutthaṁ. Idaṁ catutthaṁ samāpajjatītipi catutthaṁ. Yaṁ pana vuttaṁ "ekaṅgavippahīnaṁ duvaṅgasamannāgatan"ti, tattha somanassassa pahānavasena ekaṅgavippahīnatā veditabbā. Tañca pana somanassaṁ ekavīthiyaṁ purimajavanesuyeva pahīyati. Tenassa taṁ pahānaṅganti vuccati. Upekkhāvedanā cittassekaggatāti imesaṁ pana dvinnaṁ uppattivasena duvaṅgasamannāgatatā veditabbā. Sesaṁ paṭhamajjhāne vuttanayameva. Esa tāva catukkajjhāne nayo.

Pañcakajjhānaṁkathā

90. Pañcakajjhānaṁ pana nibbattentena paguṇapaṭhamajjhānato vuṭṭhāya "ayaṁ samāpatti āsannanīvaraṇapaccatthikā, vitakkassa oḷārikattā aṅgadubbalā"ti ca tattha dosaṁ disvā dutiyajjhānaṁ santato manasikaritvā paṭhamajjhāne nikantiṁ pariyādāya dutiyādhigamāya yogo kātabbo. Athassa yadā paṭhamajjhānā vuṭṭhāya satassa sampajānassa jhānaṅgāni paccavekkhato vitakkamattaṁ oḷārikato upaṭṭhāti, vicārādayo santato. Tadāssa oḷārikaṅgappahānāya santaṅgapaṭilābhāya ca tadeva nimittaṁ "pathavī pathavī"ti punappunaṁ manasikaroto vuttanayeneva dutiyajjhānaṁ uppajjati. Tassa vitakkamattameva pahānaṅgaṁ. Vicārādīni cattāri samannāgataṅgāni. Sesaṁ vuttappakārameva.

ဝါ သဘာဂါယ ရတ္တိယာ အလာဘာ ဒိဝါ ဝိဇ္ဇမာနာပိ စန္ဒလေခါ အပရိသုဒ္ဓါ ဟောတိ အပရိယောဒါတာ၊ ဧဝမယမ္ပိ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ စန္ဒလေခါ ဝိတက္ကာဒိပစ္စနီကဓမ္မတေဇာဘိဘဝါ သဘာဂါယ စ ဥပေက္ခာဝေဒနာရတ္တိယာ အပ္ပဋိလာဘာ ဝိဇ္ဇမာနာပိ ပဌမာဒိဈာနဘေဒေသု အပရိသုဒ္ဓါ ဟောတိ။ တဿာ စ အပရိသုဒ္ဓါယ ဒိဝါ အပရိသုဒ္ဓစန္ဒလေခါယ ပဘာ ဝိယ သဟဇာတာပိ သတိအာဒယော အပရိသုဒ္ဓါဝ ဟောန္တိ။ တသ္မာ တေသု ကေဘိ "ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ"န္တိ န ဝုတ္တံ။ ဣဓ ပန ဝိတက္ကာဒိပစ္စနီကဓမ္မတေဇာဘိ-ဘဝါဘာဝါ သဘာဂါယ စ ဥပေက္ခာဝေဒနာရတ္တိယာ ပဋိလာဘာ အယံ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာစန္ဒလေခါ အတိဝိယ ပရိသုဒ္ဓါ။ တဿာ ပရိသုဒ္ဓတ္တာ ပရိသုဒ္ဓစန္ဒလေခါယ ပဘာ ဝိယ သဟဇာတာပိ သတိအာဒယော ပရိသုဒ္ဓါ ဟောန္တိ ပရိယောဒါတာ။ တသ္မာ ဣဓမေဝ "ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ"န္တိ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

စတုတ္ထန္တိ ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ စတုတ္ထံ။ ဣဒံ စတုတ္ထံ သမာပဇ္ဇတီတိပိ စတုတ္ထံ။ ယံ ပန ဝုတ္တံ "ကေဂ်ဝိပ္ပဟီနံ ဒ္ဝင်္ဂသမန္နာဂတ"န္တိ၊ တတ္ထ သောမနဿဿ ပဟာနဝသေန ကေဂ်ဝိပ္ပဟီနတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တဋ္ဌ ပန သောမနဿံ ကေဝိထိယံ ပုရိမဇဝနေသုယေဝ ပဟီယတိ။ တေနဿ တံ ပဟာနင်္ဂန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဥပေက္ခာ-ဝေဒနာ စိတ္တသေကဂ္ဂတာတိ ဣမေသံ ပန ဒ္ဝိန္နံ ဥပ္ပတ္တိဝသေန ဒ္ဝင်္ဂသမန္နာ-ဂတတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သေသံ ပဌမဈာနေ ဝုတ္တနယမေဝ။ သေ တာဝ စတုက္ကဈာနေ နယော။

ပဉ္စကဈာနကထာ

၉၀။ ပဉ္စကဈာနံ ပန နိဗ္ဗတ္တေန္တေန ပဂုဏပဌမဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ "အယံ သမာပတ္တိ အာသန္နနီဝရဏပစ္စတ္ထိကာ၊ ဝိတက္ကသ္သ ထြဠာရိကတ္တာ အင်္ဂဒုဗ္ဗလာ"တိ စ တတ္ထ ဒေါသံ ဒိသ္ဝာ ဒုတိယဈာနံ သန္တတော မနသိကရိတ္ဝာ ပဌမဈာနေ နိကန္တိံ ပရိယာဒါယ ဒုတိယာဓိဂမာယ ယောဂေါ ကာတဗ္ဗော။ အထဿ ယဒါ ပဌမဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ သတဿ သမ္ပဇာနဿ ဈာနင်္ဂါနိ ပစ္စဝေက္ခတော ဝိတက္ကမတ္တံ ထြဠာရိကတော ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဝိစာရာဒယော သန္တတော။ တဒါဿ ထြဠာရိကင်္ဂပ္ပဟာနာယ သန္တင်္ဂပဋိလာဘာယ စ တဒေဝ နိမိတ္တံ "ပထဝီ ပထဝီ"တိ ပုနပ္ပုနံ မနသိကရောတော ဝုတ္တနယေနေဝ ဒုတိယဈာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တဿ ဝိတက္ကမတ္တမေဝ ပဟာနင်္ဂံ။ ဝိစာရာဒီနိ စတ္တာရိ သမန္နာဂတင်္ဂါနိ။ သေသံ ဝုတ္တပ္ပကာရမေဝ။

evamadhigate pana tasmimpi vuttanayeneva pañcahākārehi ciṇṇavasinā hutvā paguṇadutiyajjhānato vuṭṭhāya "ayaṁ samāpatti āsannavitakkapaccatthikā, vicārassa oḷārikattā aṅgadubbalā"ti ca tattha dosaṁ disvā tatiyaṁ jhānaṁ santato manasikaritvā dutiyajjhāne nikantiṁ pariyādāya tatiyādhigamāya yogo kātabbo. Athassa yadā dutiyajjhānato vuṭṭhāya satassa sampajānassa jhānaṅgāni paccavekkhato vicāramattaṁ oḷārikato upaṭṭhāti, pīti-ādīni santato. Tadāssa oḷārikaṅgappahānāya santaṅgapaṭilābhāya ca tadeva nimittaṁ "pathavī pathavī"ti punappunaṁ manasikaroto vuttanayeneva tatiyaṁ jhānaṁ uppajjati. Tassa vicāramattameva pahānaṅgaṁ catukkanayassa dutiyajjhāne viya pīti-ādīni tīṇi samannāgataṅgāni. Sesaṁ vuttappakārameva.

Iti yaṁ catukkanaye dutiyaṁ, taṁ dvidhā bhinditvā pañcakanaye dutiyañceva tatiyañca hoti. Yāni ca tattha tatiyacatutthāni, tāni ca catutthapañcamāni honti. Paṭhamaṁ paṭhamamevāti.

Iti sādhujanapāmojjatthāya kate Visuddhimagge

Samādhibhāvanādhikāre

Pathavīkasiṇaniddeso nāma

Catuttho paricchedo.

ဧဝမဓိဂတေ ပန တသ္မိမ္ပိ ဝုတ္တနယေနေဝ ပဋ္ဌာကာရေဟိ စိဏ္ဏဝသိနာ ဟုတ္ဝာ ပဂုဏဒုတိယဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ "အယံ သမာပတ္တိ အာသန္နဝိတက္ကပစ္စတ္ထိကာ၊ ဝိစာရဿ သြဠာရိကတ္တာ အဂ်ဒုမ္ဗလာ"တိ စ တတ္ထ ဒေါသံ ဒိသ္ဝာ တတိယံ ဈာနံ သန္တတော မနသိကရိတ္ဝာ ဒုတိယဈာနေ နိကန္တိံ ပရိယာဒါယ တတိယာဓိဂမာယ ယောဂေါ ကာတဗ္ဗော။ အထဿ ယဒါ ဒုတိယဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ သတဿ သမ္ပဇာနဿ ဈာနင်္ဂါနိ ပစ္စဝေက္ခတော ဝိစာရမတ္တံ သြဠာရိကတော ဥပဋ္ဌာတိ၊ ပီတိအာဒီနိ သန္တတော။ တဒါဿ သြဠာရိကင်္ဂပ္ပဟာနာယ သန္တင်္ဂပဋိလာဘာယ စ တဒေဝ နိမိတ္တံ "ပထဝီ ပထဝီ"တိ ပုနပ္ပုနံ မနသိကရောတော ဝုတ္တနယေနေဝ တတိယံ ဈာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တဿ ဝိစာရမတ္တမေဝ ပဟာနင်္ဂံ စတုက္ကနယဿ ဒုတိယဈာနေ ဝိယ ပီတိအာဒီနိ တီဏိ သမန္နာဂတင်္ဂါနိ။ သေသံ ဝုတ္တပ္ပကာရမေဝ။

ဣတိ ယံ စတုက္ကနယေ ဒုတိယံ၊ တံ ဒ္ဝိဓာ ဘိန္ဒိတ္ဝာ ပဉ္စကနယေ ဒုတိယဉ္စေဝ တတိယဉ္စ ဟောတိ။ ယာနိ စ တတ္ထ တတိယစတုတ္ထာနိ၊ တာနိ စ စတုတ္ထပဉ္စမာနိ ဟောန္တိ။ ပဌမံ ပဌမမေဝါတိ။

ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ
သမာဓိဘာဝနာဓိကာရေ

ပထဝီကသိဏနိဒ္ဒေသော နာမ
စတုတ္ထော ပရိစ္ဆေဒေါ။

5. Sesakasiṇaniddesa

Āpokasiṇakathā

91. Idāni pathavīkasiṇānantare āpokasiṇe vitthārakathā hoti. Yatheva hi pathavīkasiṇaṁ, evaṁ āpokasiṇampi bhāvetukāmena sukhanisinnena āpasmiṁ nimittaṁ gaṇhitabbaṁ, kate vā akate vāti sabbaṁ vitthāretabbaṁ. Yathā ca idha, evaṁ sabbattha. Ito parañhi ettakampi avatvā visesamattameva vakkhāma.

Idhāpi pubbekatādhikārassa puññavato akate āpasmiṁ pokkharaṇiyā vā taḷāke vā loṇiyaṁ vā samudde vā nimittaṁ uppajjati Cūḷasivattherassa viya. Tassa kirāyasmato lābhasakkāraṁ pahāya vivittavāsaṁ vasissāmīti Mahātitthe nāvamārūhitvā Jambudīpaṁ gacchato antarā mahāsamuddaṁ olokayato tappaṭibhāgaṁ kasiṇanimittaṁ udapādi.

Akatādhikārena cattāro kasiṇadose pariharantena nīlapītalohitodātavaṇṇānamaññataravaṇṇaṁ āpaṁ agahetvā yampana bhūmiṁ asampattameva ākāse suddhavatthena gahitaṁ udakaṁ, aññaṁ vā tathārūpaṁ vippasannaṁ anāvilaṁ, tena pattaṁ vā kuṇḍikaṁ vā samatittikaṁ pūretvā vihārapaccante vuttappakāre paṭicchanne okāse ṭhapetvā sukhanisinnena na vaṇṇo paccavekkhitabbo. Na lakkhaṇaṁ manasi kātabbaṁ. Nissayasavaṇṇameva katvā ussadavasena paṇṇattidhamme cittaṁ ṭhapetvā ambu, udakaṁ, vāri, salilanti-ādīsu āponāmesu pākaṭanāmavaseneva “āpo āpo”ti bhāvetabbaṁ.

Tassevaṁ bhāvayato anukkamena vuttanayeneva nimittadvayaṁ uppajjati. Idha pana uggahanimittaṁ calamānaṁ viya upaṭṭhāti, sace pheṇapupphuḷaka[1] missaṁ udakaṁ hoti, tādisameva upaṭṭhāti, kasiṇadoso paññāyati. Paṭibhāganimittampana nipparipphandaṁ[2] ākāse ṭhapitamaṇitālavaṇṭaṁ viya maṇimayādāsamaṇḍalamiva ca hutvā upaṭṭhāti. So tassa saha

1. Pheṇabubbuḷaka- (Sī, I)
2. Paripphandanaṁ (Ka-Sī, Ka)

၅—သေသကသိဏနိဒ္ဒေသ

အာပေါကသိဏကထာ

၉၁။ ဣဒါနိ ပထဝီကသိဏာနန္တရေ အာပေါကသိဏေ ဝိတ္ထာရကထာ ဟောတိ။ ယထေဝ ဟိ ပထဝီကသိဏံ၊ ဧဝံ အာပေါကသိဏမ္ပိ ဘာဝေတုကာမေန သုခနိသိန္နေန အာပသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗံ၊ ကတေ ဝါ အကတေ ဝါတိ သဗ္ဗံ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ ယထာ စ ဣဓ၊ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ။ ဣတော ပရဉ္ဩ တ္ထေကမ္ပိ အဝတ္ဝာ ဝိသေသမတ္တမေဝ ဝက္ခာမ။

ဣဓာပိ ပုဗ္ဗေကတာဓိကာရဿ ပုညဝတော အကတေ အာပသ္မိံ ပေါက္ခရဏိယာ ဝါ တဋာကေ ဝါ လောဏိယံ ဝါ သမုဒ္ဒေ ဝါ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စူဠသိဝတ္ထေရဿ ဝိယ။ တဿ ကိရာယသ္မတော လာဘသက္ကာရံ ပဟာယ ဝိဝိတ္တဝါသံ ဝသိဿာမီတိ မဟာတိတ္ထေ နာဝမာရုယှိတ္ဝာ ဇမ္ဗုဒီပံ ဂစ္ဆတော အန္တရာ မဟာသမုဒ္ဒံ ဩလောကယတော တပ္ပဋိဘာဂံ ကသိဏနိမိတ္တံ ဥဒပါဒိ။

အကတာဓိကာရေန စတ္တာရော ကသိဏဒေါသေ ပရိဟရန္တေန နီလပီတလောဟိတောဒါတဝဏ္ဏာနမညတရဝဏ္ဏံ အာပံ အဂဟေတ္ဝာ ယမ္ပန ဘူမိံ အသမ္ပတ္တမေဝ အာကာသေ သုဒ္ဓဝတ္ထေန ဂဟိတံ ဥဒကံ, အညံ ဝါ တထာရူပံ ဝိပ္ပသန္နံ အနာဝိလံ၊ တေန ပတ္တံ ဝါ ကုဏ္ဍိကံ ဝါ သမတိတ္တိကံ ပူရေတ္ဝာ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ဝုတ္တပကာရေ ပဋိစ္ဆန္နေ ဩကာသေ ဌပေတ္ဝာ သုခနိသိန္နေန ဝဏ္ဏော ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗော။ န လက္ခဏံ မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ နိဿယသဝဏ္ဏမေဝ ကတ္ဝာ ဥဿဒဝသေန ပဏ္ဏတ္တိဓမ္မေ စိတ္တံ ဌပေတ္ဝာ အမ္ဗု, ဥဒကံ, ဝါရိ, သလိလန္တိအာဒီသု အာပေါနာမေသု ပါကဋနာမဝသေနေဝ ‘‘အာပေါ အာပေါ’’တိ ဘာဝေတဗ္ဗံ။

တသ္သေဝံ ဘာဝယတော အနုက္ကမေန ဝုတ္တနယေနေဝ နိမိတ္တဒ္ဝယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣဓ ပန ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ စလမာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ၊ သစေ ဖေဏပုပ္ဖုဠကေန[1] မိဿံ ဥဒကံ ဟောတိ၊ တာဒိသမေဝ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ကသိဏဒေါသော ပညာယတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တမ္ပန နိပ္ပရိန္ဒံ[2] အာကာသေ ဌပိတမဏိတာလဝဏ္ဏံ ဝိယ မဏိမယာဒါသမဏ္ဍလမိဝ စ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။ သော တဿ သဟ

၁-ဖေဏပုပ္ဖုဠက-(သီ၊ ဍ)
၂-ပရိပ္ဖန္ဒနံ (က-သီ၊ က)

upaṭṭhāneneva upacārajjhānaṁ, vuttanayeneva catukkapañcakajjhānāni ca pāpuṇātīti. . Āpokasiṇaṁ.

Tejokasiṇakathā

92. Tejokasiṇaṁ bhāvetukāmenāpi tejasmiṁ nimittaṁ gaṇhitabbaṁ. Tattha katādhikārassa puññavato akate nimittaṁ gaṇhantassa dīpasikhāya vā uddhane vā pattapacanaṭṭhāne vā davadāhe vā yattha katthaci[1] aggijālaṁ olokentassa nimittaṁ uppajjati Cittaguttattherassa viya. Tassa hāyasmato dhammassavanadivase uposathāgāraṁ paviṭṭhassa dīpasikhaṁ olokentasseva nimittaṁ uppajji.

Itarena pana kātabbaṁ. Tatridaṁ karaṇavidhānaṁ, siniddhāni sāradārūni phāletvā sukkhāpetvā ghaṭikaṁ ghaṭikaṁ katvā patirūpaṁ rukkhamūlaṁ vā maṇḍapaṁ vā gantvā pattapacanākārena rāsiṁ katvā ālimpetvā kaṭasārake vā camme vā paṭe vā vidatthicaturaṅgulappamāṇaṁ chiddaṁ kātabbaṁ. Taṁ purato ṭhapetvā vuttanayeneva nisīditvā heṭṭhā tiṇakaṭṭhaṁ vā upari dhūmasikhaṁ vā amanasikaritvā vemajjhe ghanajālāya nimittaṁ gaṇhitabbaṁ, nīlanti vā pītanti vāti-ādivasena vaṇṇo na paccavekkhitabbo, uṇhattavasena lakkhaṇaṁ na manasi kātabbaṁ. Nissayasavaṇṇameva katvā ussadavasena paṇṇattidhamme cittaṁ ṭhapetvā pāvako, kaṇhavattanī, jātavedo, hutāsanoti-ādīsu aggināmesu pākaṭanāmavaseneva “tejo tejo”ti bhāvetabbaṁ.

Tassevaṁ bhāvayato anukkamena vuttanayeneva nimittadvayaṁ uppajjati. Tattha uggahanimittaṁ jālaṁ chijjitvā chijjitvā patanasadisaṁ hutvā upaṭṭhāti. Akate gaṇhantassa pana kasiṇadoso paññāyati, alātakhaṇḍaṁ vā aṅgārapiṇḍo vā chārikā vā dhūmo vā upaṭṭhāti. Paṭibhāganimittaṁ niccalaṁ ākāse ṭhapitarattakambalakhaṇḍaṁ viya suvaṇṇatālavaṇṭaṁ viya kañcanatthambho viya ca upaṭṭhāti. So tassa saha upaṭṭhāneneva upacārajjhānaṁ, vuttanayeneva catukkapañcakajjhānāni ca pāpuṇātīti. . Tejokasiṇaṁ.

1. Yatthakatthacideva (Ka-Sī, Syā, I)

ဥပဋ္ဌာနေနေဝ ဥပစာရဈ္ဈာနံ, ဝုတ္တနယေနေဝ စတုက္ကပဉ္စကဈ္ဈာနာနိ စ ပါပုဏာတီတိ။ ။အာပေါကသိဏံ။

တေဇောကသိဏကထာ

၉၂။ တေဇောကသိဏံ ဘာဝေတုကာမေနာပိ တေဇသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ ကတာဓိကာရဿ ပုညဝတော အကတေ နိမိတ္တံ ဂဏှန္တဿ ဒီပသိခါယ ဝါ ဥဒ္ဓနေ ဝါ ပတ္တပစနဋ္ဌာနေ ဝါ ဒဝဒါဟေ ဝါ ယတ္ထ ကတ္ထစိ[1] အဂ္ဂိဇာလံ ဩလောကေန္တဿ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တဂုတ္တထေရဿ ဝိယ။ တဿ ဟာယသ္မတော ဓမ္မဿဝနဒိဝသေ ဥပေါသထာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿ ဒီပသိခံ ဩလောကေန္တဿေဝ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

ဣတရေန ပန ကာတဗ္ဗံ။ တတြိဒံ ကရဏဝိဓာနံ၊ သိနိဒ္ဓါနိ သာရဒါရူနိ ဖာလေတ္ဝာ သုက္ခာပေတ္ဝာ ဃဋိကံ ဃဋိကံ ကတ္ဝာ ပတိရူပံ ရုက္ခမူလံ ဝါ မဏ္ဍပံ ဝါ ဂန္ဒ္ဝာ ပတ္တပစနာကာရေန ရာသိံ ကတ္ဝာ အာလိမ္ဗေတ္ဝာ ကဋသာရကေ ဝါ စမ္မေ ဝါ ပဋေ ဝါ ဝိဒတ္ထိစတုရဿ်လပ္ပမာဏံ ဆိဒ္ဒံ ကာတဗ္ဗံ။ တံ ပုရတော ဌပေတ္ဝာ ဝုတ္တနယေနေဝ နိသိဒိတ္ဝာ ဟေဋ္ဌာ တိဏကဋ္ဌံ ဝါ ဥပရိ ဓူမသိခံ ဝါ အမနသိကရိတ္ဝာ ဝေမဇ္ဈေ ဃနဇာလာယ နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗံ၊ နီလန္တိ ဝါ ပီတန္တိ ဝါတိအာဒိဝသေန ဝဏ္ဏော န ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗော၊ ဥဏှတ္တဝသေန လက္ခဏံ န မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ နိဿယသဝဏ္ဏမေဝ ကတ္ဝာ ဥဿဒဝသေန ပဏ္ဏတ္တိဓမ္မေ စိတ္တံ ဌပေတ္ဝာ ပါဝကော, ကဏှဝတ္တနိ, ဇာတဝေဒေါ, ဟုတာသနောတိအာဒီသု အဂ္ဂိနာမေသု ပါကဋနာမဝသေနေဝ “တေဇော တေဇော”တိ ဘာဝေတဗ္ဗံ။

တသ္မေဝံ ဘာဝယတော အနုက္ကမေန ဝုတ္တနယေနေဝ နိမိတ္တဒ္ဝယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတ္ထ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဇာလံ ဆိဒ္ဒိတ္ဝာ ဆိဒ္ဒိတ္ဝာ ပတနသဒိသံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။ အကတေ ဂဏှန္တဿ ပန ကသိဏဒေါသော ပညာယတိ၊ အလာတခဏ္ဍံ ဝါ အင်္ဂါရပိဏ္ဍော ဝါ ဆာရိကာ ဝါ ဓူမော ဝါ ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ နိစ္စလံ အာကာသေ ဌပိတရတ္တကမ္ဗလခဏ္ဍံ ဝိယ သုဝဏ္ဏတာလဝဏ္ဋံ ဝိယ ကဉ္စနထမ္ဘော ဝိယ စ ဥပဋ္ဌာတိ။ သော တဿ သဟ ဥပဋ္ဌာနေနေဝ ဥပစာရဈ္ဈာနံ, ဝုတ္တနယေနေဝ စတုက္ကပဉ္စကဈ္ဈာနာနိ စ ပါပုဏာတီတိ။ ။ တေဇောကသိဏံ။

၁-ယတ္ထကတ္ထစိဒေဝ (က-သီ၊သျာ၊ဣ)

Vāyokasiṇakathā

93. Vāyokasiṇaṁ bhāvetukāmenāpi vāyusmiṁ nimittaṁ gaṇhitabbaṁ. Tañca kho diṭṭhavasena vā phuṭṭhavasena vā. Vuttañhetaṁ Aṭṭhakathāsu "vāyokasiṇaṁ uggaṇhanto vāyusmiṁ nimittaṁ gaṇhāti, ucchaggaṁ vā eritaṁ sameritaṁ upalakkheti, veḷaggaṁ vā -pa- rukkhaggaṁ vā kesaggaṁ vā eritaṁ sameritaṁ upalakkheti, kāyasmiṁ vā phuṭṭhaṁ upalakkhetī"ti. Tasmā samasīsaṭṭhitaṁ ghanapattaṁ ucchuṁ vā veḷuṁ vā rukkhaṁ vā caturaṅgulappamāṇaṁ ghanakesassa purisassa sīsaṁ vā vātena pahariyamānaṁ disvā "ayaṁ vāto etasmiṁ ṭhāne paharatī"ti satiṁ ṭhapetvā, yaṁ vā panassa vātapānantarikāya vā bhittichiddena vā pavisitvā vāto kāyappadesaṁ paharati, tattha satiṁ ṭhapetvā vātamāluta-anilādīsu vāyunāmesu pākaṭanāmavaseneva "vāto vāto"ti bhāvetabbaṁ. Idha uggahanimittavaḍḍhanato otāritamattassa pāyāsassa usumavaṭṭisadisaṁ calaṁ hutvā upaṭṭhāti. Paṭibhāganimittaṁ sannisinnaṁ hoti niccalaṁ. Sesaṁ vuttanayeneva veditabbanti. . Vāyokasiṇaṁ.

Nīlakasiṇakathā

94. Tadanantarampana nīlakasiṇaṁ uggaṇhanto nīlakasmiṁ nimittaṁ gaṇhāti phupphasmiṁ vā vatthasmiṁ vā vaṇṇadhātuyā vāti vacanato katādhikārassa puññavato tāva tathārūpaṁ mālāgacchaṁ vā pūjāṭṭhānesu pupphasantharaṁ vā nīlavatthamaṇīnaṁ vā aññataraṁ disvāva nimittaṁ uppajjati. Itarena nīluppalagirikaṇṇikādīni pupphāni gahetvā yathā kesaraṁ vā vaṇṭaṁ vā na paññāyati, evaṁ caṅgoṭakaṁ vā karaṇḍapaṭalaṁ vā[1] pattehiyeva samatittikaṁ pūretvā santharitabbaṁ. Nīlavaṇṇena vā vatthena bhaṇḍikaṁ bandhitvā pūretabbaṁ. Mukhavaṭṭiyaṁ vā assa bheritalamiva bandhitabbaṁ. Kaṁsanīla palāsanīla añjananīlānaṁ vā aññatarena dhātunā pathavīkasiṇe vuttanayena saṁhārimaṁ vā bhittiyaṁyeva vā kasiṇamaṇḍalaṁ katvā visabhāgavaṇṇena paricchinditabbaṁ. Tato pathavīkasiṇe vuttanayena "nīlaṁ nīlan"ti manasikāro pavattetabbo. Idhāpi uggahanimitte kasiṇadoso paññāyati, kesaradaṇḍakapattantarikādīni upaṭṭhahanti. Paṭibhāganimittaṁ kasiṇamaṇḍalato muñcitvā

1. Caṅkoṭakaṁ vā karaṇḍakapaṭalaṁ vā (Ka)

ဝါယောကသိဏကထာ

၉၃။ ဝါယောကသိဏံ ဘာဝေတုကာမေနာပိ ဝါယုသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗံ။ တဉ္စ ခေါ ဒိဋ္ဌဝသေန ဝါ ဖုट्ဌဝသေန ဝါ။ ဝုတ္တဉ္ဧတံ အဋ္ဌကထာသု "ဝါယောကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ဝါယုသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ၊ ဥစ္ဆင်္ဂံ ဝါ ဧရိတံ သမေရိတံ ဥပလက္ခေတိ၊ ဝေဠဂ္ဂံ ဝါ။ပ။ ရုက္ခဂ္ဂံ ဝါ ကေသဂ္ဂံ ဝါ ဧရိတံ သမေရိတံ ဥပလက္ခေတိ၊ ကာယသ္မိံ ဝါ ဖုट्ဌံ ဥပလက္ခေတီ"တိ။ တသ္မာ သမသီသဋ္ဌိတံ ဃနပတ္တံ ဥစ္ဆုံ ဝါ ဝေဠုံ ဝါ ရုက္ခံ ဝါ စတုရဂ်ံလပ္ပမာဏံ ဃနကေသဿ ပုရိသဿ သီသံ ဝါ ဝါတေန ပဟရိယမာနံ ဒိသ္ဝာ "အယံ ဝါတော တေသ္မိံ ဌာနေ ပဟရတီ"တိ သတိံ ဌပေတ္ဝာ, ယံ ဝါ ပနဿ ဝါတပါနန္တရိကာယ ဝါ ဘိတ္တိဆိဒ္ဒေန ဝါ ပဝိသိတ္ဝာ ဝါတော ကာယပ္ပဒေသံ ပဟရတိ၊ တတ္ထ သတိံ ဌပေတ္ဝာ ဝါတမာလုတ-အနိလာဒီသု ဝါယုနာမေသု ပါကဋနာမဝသေနေဝ "ဝါတော ဝါတော"တိ ဘာဝေတဗ္ဗံ။ ဧဝ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တဝဍ္ဎနတော သြတာရိတမတ္တဿ ပါယာသဿ ဥသုမဝဋ္ဋိသဒိသံ စလံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ သန္နိသိန္နံ ဟောတိ နိစ္စလံ။ သေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ။ ။ဝါယောကသိဏံ။

နီလကသိဏကထာ

၉၄။ တဒနန္တရမ္ပန နီလကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော နီလကသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ ပုပ္ဖသ္မိံ ဝါ ဝတ္ထသ္မိံ ဝါ ဝဏ္ဏဓာတုယာ ဝါတိ ဝစနတော ကတာဓိကာရဿ ပုညဝတော တာဝ တထာရူပံ မာလာဂစ္ဆံ ဝါ ပူဇာဌာနေသု ပုပ္ဖသန္ထရံ ဝါ နီလဝတ္ထုမဏိံ ဝါ အညတရံ ဒိသ္ဝာဝ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတရေန နီလုပ္ပလ-ဂိရိကဏ္ဏိကာဒီနိ ပုပ္ဖါနိ ဂဟေတ္ဝာ ယထာ ကေသရံ ဝါ ဝဏ္ဋံ ဝါ န ပညာယတိ၊ ဧဝံ စင်္ကေါဋကံ ဝါ ကရဏ္ဍပဋလံ ဝါ[1] ပတ္တေဟိယေဝ သမတိတ္တိကံ ပူရေတ္ဝာ သန္ထရိတဗ္ဗံ။ နီလဝဏ္ဏေန ဝါ ဝတ္ထေန ဘဏ္ဍိကံ ဗန္ဓိတ္ဝာ ပူရေတဗ္ဗံ။ မုခဝဋ္ဋိယံ ဝါ အဿ ဘေရိတလမိဝ ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ ကံသနီလ ပလာသနီလ အဉ္ဇနနီလာနံ ဝါ အညတရေန ဓာတုနာ ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တနယေန သံဟာရိမံ ဝါ ဘိတ္တိယံယေဝ ဝါ ကသိဏမဏ္ဍလံ ကတ္ဝာ ဝိသဘာဂဝဏ္ဏေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗံ။ တတော ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တနယေန "နီလံ နီလ"န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဣဓာပိ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တေ ကသိဏဒေါသော ပညာယတိ၊ ကေသရဒဏ္ဍက-ပတ္တန္တရိကာဒီနိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ကသိဏမဏ္ဍလတော မုဉ္စိတ္ဝာ

၁-စင်္ကေါဋကံ ဝါ ကရဏ္ဍကပဋလံ ဝါ (က)

ākāse maṇitālavaṇṭasadisaṁ upaṭṭhāti. Sesaṁ vuttanayeneva veditabbanti. . Nīlakasiṇaṁ.

Pītakasiṇakathā

95. Pītakasiṇepi eseva nayo. Vuttañhetaṁ pītakasiṇaṁ uggaṇhanto pītakasmiṁ nimittaṁ gaṇhāti pupphasmiṁ vā vatthasmiṁ vā vaṇṇadhātuyā vāti. Tasmā idhāpi katādhikārassa puññavato tathārūpaṁ mālāgacchaṁ vā pupphasantharaṁ vā pītavatthadhātūnaṁ vā aññataraṁ disvāva nimittaṁ uppajjati Cittaguttattherassa viya. Tassa kirāyasmato Cittalapabbate pattaṅgapuppheti kataṁ āsanapūjaṁ passato saha dassaneneva āsanappamāṇaṁ nimittaṁ udapādi. Itarena kaṇikārapupphādinā vā pītavatthena vā dhātunā vā nīlakasiṇe vuttanayeneva kasiṇaṁ katvā "pītakaṁ pītakan"ti manasikāro pavattetabbo. Sesaṁ tādisamevāti. . Pītakasiṇaṁ.

Lohitakasiṇakathā

96. Lohitakasiṇepi eseva nayo. Vuttañhetaṁ lohitakasiṇaṁ uggaṇhanto lohitakasmiṁ nimittaṁ gaṇhāti pupphasmiṁ vā vatthasmiṁ vā vaṇṇadhātuyā vāti. Tasmā idhāpi katādhikārassa puññavato tathārūpaṁ bandhujīvakādimālāgacchaṁ vā pupphasantharaṁ vā lohitakavatthamaṇidhātūnaṁ vā aññataraṁ disvāva nimittaṁ uppajjati. Itarena jayasumana bandhujīvakarattakoraṇḍakādipupphehi vā rattavatthena vā dhātunā vā nīlakasiṇe vuttanayeneva kasiṇaṁ katvā "lohitakaṁ lohitakan"ti manasikāro pavattetabbo. Sesaṁ tādisamevāti. . Lohitakasiṇaṁ.

Odātakasiṇakathā

97. Odātakasiṇepi odātakasiṇaṁ uggaṇhanto odātasmiṁ nimittaṁ gaṇhāti pupphasmiṁ vā vatthasmiṁ vā vaṇṇadhātuyā vāti vacanato katādhikārassa tāva puññavato tathārūpaṁ mālāgacchaṁ vā vassikasumanādipupphasantharaṁ vā kumudapadumarāsiṁ vā odātavatthadhātūnaṁ vā aññataraṁ disvāva nimittaṁ uppajjati, tipumaṇḍala rajatamaṇḍala candamaṇḍalesupi uppajjatiyeva.

အာကာသေ မဏိတာလဝဏ္ဏသဒိသံ ဥပဋ္ဌာတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ။ ။နီလကသိဏံ။

ပီတကသိဏကထာ

၉၅။ ပီတကသိဏေပိ ဧသေဝ နယော။ ဝုတ္တဉ္ဧတံ ပီတကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ပီတကသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ ပုပ္ဖသ္မိံ ဝါ ဝတ္ထသ္မိံ ဝါ ဝဏ္ဏဓာတုယာ ဝါတိ။ တသ္မာ ဣဓာပိ ကတာဓိကာရဿ ပုညဝတော တထာရူပံ မာလာဂစ္ဆံ ဝါ ပုပ္ဖသန္ထရံ ဝါ ပီတဝတ္ထဓာတူနံ ဝါ အညတရံ ဒိသွာဝ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တဂုတ္တတ္ထေရဿ ဝိယ။ တဿ ကိရာယသ္မတော စိတ္တလပဗ္ဗတေ ပတ္တင်္ဂပုပ္ဖေဟိ ကတံ အာသနပူဇံ ပဿတော သဟ ဒဿနေနေဝ အာသနပ္ပမာဏံ နိမိတ္တံ ဥဒပါဒိ။ ဣတရေန ကဏိကာရပုပ္ဖါဒိနာ ဝါ ပီတဝတ္ထေန ဝါ ဓာတုနာ ဝါ နီလကသိဏေ ဝုတ္တနယေနေဝ ကသိဏံ ကတ္ဝာ "ပီတကံ ပီတက"န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။ ။ပီတကသိဏံ။

လောဟိတကသိဏကထာ

၉၆။ လောဟိတကသိဏေပိ ဧသေဝ နယော။ ဝုတ္တဉ္ဧတံ လောဟိတကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော လောဟိတကသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ ပုပ္ဖသ္မိံ ဝါ ဝတ္ထသ္မိံ ဝါ ဝဏ္ဏဓာတုယာ ဝါတိ။ တသ္မာ ဣဓာပိ ကတာဓိကာရဿ ပုညဝတော တထာရူပံ ဗန္ဓုဇီဝကာဒိမာလာဂစ္ဆံ ဝါ ပုပ္ဖသန္ထရံ ဝါ လောဟိတကဝတ္ထမဏိဓာတူနံ ဝါ အညတရံ ဒိသွာဝ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတရေန ဇယသုမန ဗန္ဓုဇီဝကရတ္တကောရဏ္ဍကာဒိပုပ္ဖေဟိ ဝါ ရတ္တဝတ္ထေန ဝါ ဓာတုနာ ဝါ နီလကသိဏေ ဝုတ္တနယေနေဝ ကသိဏံ ကတ္ဝာ "လောဟိတကံ လောဟိတက"န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။ ။လောဟိတကသိဏံ။

ဩဒါတကသိဏကထာ

၉၇။ ဩဒါတကသိဏေပိ ဩဒါတကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ဩဒါတသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ ပုပ္ဖသ္မိံ ဝါ ဝတ္ထသ္မိံ ဝါ ဝဏ္ဏဓာတုယာ ဝါတိ ဝစနတော ကတာဓိကာရဿ တာဝ ပုညဝတော တထာရူပံ မာလာဂစ္ဆံ ဝါ ဝဿိကသုမနာဒိပုပ္ဖသန္ထရံ ဝါ ကုမုဒပဒုမရာသိံ ဝါ ဩဒါတဝတ္ထဓာတူနံ ဝါ အညတရံ ဒိသွာဝ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တိပုမဏ္ဍလ ရဇတမဏ္ဍလ စန္ဒမဏ္ဍလေသုပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝ။

Itarena vuttappakārehi odātapupphehi vā odātavatthena vā dhātunā vā nīlakasiṇe vuttanayeneva kasiṇaṁ katvā “odātaṁ odātan”ti manasikāro pavattetabbo. Sesaṁ tādisamevāti. . Odātakasiṇaṁ.

Ālokakasiṇakathā

98. Ālokakasiṇe pana ālokakasiṇaṁ uggaṇhanto ālokasmiṁ nimitaṁ gaṇhāti bhittichidde vā tāḷacchidde vā vātapānantarikāya vāti vacanato katādhikārassa tāva puññavato yaṁ bhittichiddādīnaṁ aññatarena sūriyāloko vā candāloko vā pavisitvā bhittiyaṁ vā bhūmiyaṁ vā maṇḍalaṁ samuṭṭhāpeti, ghanapaṇṇarukkhasākhantarena vā ghanasākhāmaṇḍa-pantarena vā nikkhamitvā bhūmiyameva maṇḍalaṁ samuṭṭhāpeti, taṁ disvāva nimittaṁ uppajjati. Itarenāpi tadeva vuttappakāramobhāsamaṇḍalaṁ “obhāso obhāso”ti vā “āloko āloko”ti vā bhāvetabbaṁ. Tathā asakkontena ghaṭe dīpaṁ jāletvā ghaṭamukhaṁ pidahitvā ghaṭe chiddaṁ katvā bhittimukhaṁ ṭhapetabbaṁ. Tena chiddena dīpāloko nikkhamitvā bhittiyaṁ maṇḍalaṁ karoti, taṁ āloko ālokoti bhāvetabbaṁ. Idamitarehi ciraṭṭhitikaṁ hoti. Idha uggahanimittaṁ bhittayaṁ vā bhūmiyaṁ vā uṭṭhitamaṇḍalasadisameva hoti. Paṭibhāganimittaṁ ghanavippasanna-ālokapuñjasadisaṁ. Sesaṁ tādisamevāti. . Ālokakasiṇaṁ.

Paricchinnākāsakasiṇakathā

99. Paricchinnākāsakasiṇepi ākāsakasiṇaṁ uggaṇhanto ākāsasmiṁ nimittaṁ gaṇhāti bhittichidde vā tāḷacchidde vā vātapānantarikāya vāti vacanato katādhikārassa tāva puññavato bhittichiddādīsu aññataraṁ disvāva nimittaṁ uppajjati. Itarena succhannamaṇḍape vā cammakaṭasārakādīnaṁ vā aññatarasmiṁ vidatthicaturaṅgulappamāṇaṁ chiddaṁ katvā tadeva vā bhittichiddādibhedaṁ chiddaṁ “ākāso ākāso”ti bhāvetabbaṁ. Idha uggahanimittaṁ saddhiṁ bhittipariyantādīhi chiddasadisameva hoti, vaḍḍhiyamānampi na vaḍḍhati. Paṭibhāganimittamākāsamaṇḍalameva hutvā upaṭṭhāti, vaḍḍhiyamānañca vaḍḍhati. Sesaṁ pathavīkasiṇe vuttanayeneva veditabbanti. . Paricchinnākāsakasiṇaṁ.

ဗုတရေန ဝုတ္တပုကာရေဟိ ဩဒါတပုပ္ဖေဟိ ဝါ ဩဒါတဝတ္ထေန ဝါ ဓာတုနာ ဝါ နီလကသိဏေ ဝုတ္တနယေနေဝ ကသိဏံ ကတွာ “ဩဒါတံ ဩဒါတ”န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။ ။ဩဒါတကသိဏံ။

အာလောကကသိဏကထာ

၉၈။ အာလောကကသိဏေ ပန အာလောကကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော အာလောကသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ ဘိတ္တိဆိဒ္ဒေ ဝါ တာဠဆိဒ္ဒေ ဝါ ဝါတပါနန္တရိ-ကာယ ဝါတိ ဝစနတော ကတာဓိကာရဿ တာဝ ပုညဝတော ယံ ဘိတ္တိဆိဒ္ဒါဒီနံ အညတရေန သူရိယာလောကော ဝါ စန္ဒာလောကော ဝါ ပဝိသိတွာ ဘိတ္တိယံ ဝါ ဘူမိယံ ဝါ မဏ္ဍလံ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ ဃနပဏ္ဏရုက္ခသာခန္တရေန ဝါ ဃန-သာခါမဏ္ဍပန္တရေန ဝါ နိက္ခမိတွာ ဘူမိယမေဝ မဏ္ဍလံ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ တံ ဒိသွာဝ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဗုတရေနာပိ တဒေဝ ဝုတ္တပ္ပကာရမောဘာသမဏ္ဍလံ “ဩဘာသော ဩဘာသော”တိ ဝါ “အာလောကော အာလောကော”တိ ဝါ ဘာဝေတဗ္ဗံ။ တထာ အသက္ကောန္တေန ဃဋေ ဒီပံ ဇာလေတွာ ဃဋမုခံ ပိဒဟိတွာ ဃဋေ ဆိဒ္ဒံ ကတွာ ဘိတ္တိမုခံ ဌပေတဗ္ဗံ။ တေန ဆိဒ္ဒေန ဒီပါလောကော နိက္ခမိတွာ ဘိတ္တိယံ မဏ္ဍလံ ကရောတိ၊ တံ အာလောကော အာလောကောတိ ဘာဝေတဗ္ဗံ။ ဣဒမိတရေဟိ စိရဋ္ဌိတိကံ ဟောတိ။ ဣဓ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဘိတ္တိယံ ဝါ ဘူမိယံ ဝါ ဥဋ္ဌိတမဏ္ဍလသဒိသမေဝ ဟောတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဃနဝိပ္ပသန္န-အာလောကပုဉ္ဇသဒိသံ။ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။ ။အာလောကကသိဏံ။

ပရိစ္ဆိန္နာကာသကသိဏကထာ

၉၉။ ပရိစ္ဆိန္နာကာသကသိဏေပိ အာကာသကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော အာကာသသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ ဘိတ္တိဆိဒ္ဒေ ဝါ တာဠဆိဒ္ဒေ ဝါ ဝါတပါနန္တရိ-ကာယ ဝါတိ ဝစနတော ကတာဓိကာရဿ တာဝ ပုညဝတော ဘိတ္တိဆိဒ္ဒါဒီသု အညတရံ ဒိသွာဝ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဗုတရေန သုစ္ဆန္နမဏ္ဍပေ ဝါ စမ္မကဋသာရ-ကာဒီနံ ဝါ အညတရသ္မိံ ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလပ္ပမာဏံ ဆိဒ္ဒံ ကတွာ တဒေဝ ဝါ ဘိတ္တိဆိဒ္ဒါဒိဘေဒံ ဆိဒ္ဒံ “အာကာသော အာကာသော”တိ ဘာဝေတဗ္ဗံ။ ဣဓ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ သဒ္ဓိံ ဘိတ္တိပရိယန္တာဒီဟိ ဆိဒ္ဒသဒိသမေဝ ဟောတိ၊ ဝဍ္ဎိယမာနမ္ပိ န ဝဍ္ဎတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တမာကာသမဏ္ဍလမေဝ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဝဍ္ဎိယမာနဉ္စ ဝဍ္ဎတိ။ သေသံ ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ။ ။ပရိစ္ဆိန္နာ-ကာသကသိဏံ။

Iti kasiṇāni dasabalo,
Dasa yāni avoca sabbadhammadaso.
Rūpāvacaramhi catukkapañcakajjhānahetūni.
Evaṁ tāni ca tesañca,
Bhāvanānayamimaṁ viditvāna.
Tesveva ayaṁ bhiyyo,
Pakiṇṇakakathāpi viññeyyā.

Pakiṇṇakakathā

100. Imesu hi **pathavīkasiṇavasena** ekopi hutvā bahudhā hotīti-ādibhāvo, ākāse vā udake vā udake vā pathaviṁ nimminitvā padasā gamanaṁ, ṭhānanisajjādikappanaṁ vā, paritta-appamāṇanayena abhibhāyatanapaṭilābhoti evamādīni ijjhanti.

Āpokasiṇavasena pathaviyaṁ ummujjananimmujjanaṁ, udakavuṭṭhisamuppādanaṁ, nadīsamuddādinimmānaṁ, pathavīpabbatapāsādādīnaṁ kampananti evamādīni ijjhanti.

Tejokasiṇavasena dhūmāyanā, pajjalanā, aṅgāravuṭṭhisamuppādanaṁ, tejasā tejopariyādānaṁ, yadeva so icchati tassa ḍahanasamatthatā, dibbena cakkhunā rūpadassanatthāya ālokakaraṇaṁ, parinibbānasamaye tejodhātuyā sarīrajjhāpananti evamādīni ijjhanti.

Vāyokasiṇavasena vāyugatigamanaṁ, vātavuṭṭhisamuppādananti evamādīni ijjhanti.

Nīlakasiṇavasena nīlarūpanimmānaṁ, andhakārakaraṇaṁ, suvaṇṇadubbaṇṇanayena abhibhāyatanapaṭilābho, subhavimokkhādhigamoti evamādīni ijjhanti.

Pītakasiṇavasena pītakarūpanimmānaṁ, suvaṇṇanti adhimuccanā, vuttanayeneva abhibhāyatanapaṭilābho, subhavimokkhādhigamo cāti evamādīni ijjhanti.

Lohitakasiṇavasena lohitakarūpanimmānaṁ, vuttanayeneva abhibhāyatanapaṭilābho, subhavimokkhādhigamoti evamādīni ijjhanti.

ဣတိ ကသိဏာနိ ဒသဗလော၊
ဒသ ယာနိ အဝေါစ သမ္ဗဓမ္မဒသော။
ရူပါဝစရမှိ စတုက္ကပဉ္စကဈာနဟေတူနိ။
ဧဝံ တာနိ စ တေသဉ္စ၊
ဘာဝနာနယမိမံ ဝိဒိတ္ဝာန။
တေသ္ဝေဝ အယံ ဘိယ္ယော၊
ပကိဏ္ဏကကထာပိ ဝိညေယျာ။

ပကိဏ္ဏကကထာ

၁၀၀။ ဣမေသု ဟိ **ပထဝီကသိဏဝသေန** ဧကောပိ ဟုတ္ဝာ ဗဟုဓာ ဟောတီတိအာဒိဘာဝေါ, အာကာသေ ဝါ ဥဒကေ ဝါ ပထဝိံ နိမ္မိနိတ္ဝာ ပဒသာ ဂမနံ, ဌာနနိသဇ္ဇာဒိကပ္ပနံ ဝါ, ပရိတ္တအပ္ပမာဏနယေန အဘိ-ဘာယတနပဋိလာဘောတိ ဧဝမာဒီနိ ဣဇ္ဈန္တိ။

အာပေါကသိဏဝသေန ပထဝိယံ ဥမ္မုဇ္ဇနနိမ္မုဇ္ဇနံ, ဥဒကဝုဋ္ဌသမုပ္ပါဒနံ, နဒိသမုဒ္ဒါဒိနိမ္မာနံ, ပထဝိပဗ္ဗတပါသာဒါဒိနံ ကမ္ပနန္တိ ဧဝမာဒိနိ ဣဇ္ဈန္တိ။

တေဇောကသိဏဝသေန ဓူမာယနာ, ပဇ္ဇလနာ, အင်္ဂါရဝုဋ္ဌသမုပ္ပါဒနံ, တေဇသာ တေဇောပရိယာဒါနံ,ယဒေဝ သော ဣစ္ဆတိ တဿ ဒဟနသမတ္ထတာ, ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ရူပဒဿနတ္ထာယ အာလောကကရဏံ, ပရိနိဗ္ဗာနသမယေ တေဇောဓာတုယာ သရီရဈ္ဈာပနန္တိ ဧဝမာဒိနိ ဣဇ္ဈန္တိ။

ဝါယောကသိဏဝသေန ဝါယုဂတိဂမနံ, ဝါတဝုဋ္ဌသမုပ္ပါဒနန္တိ ဧဝမာဒိနိ ဣဇ္ဈန္တိ။

နီလကသိဏဝသေန နီလရူပနိမ္မာနံ, အန္ဓကာရကရဏံ, သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏနယေန အဘိဘာယတနပဋိလာဘော, သုဘဝိမောက္ခာဓိဂမောတိ ဧဝမာဒိနိ ဣဇ္ဈန္တိ။

ပီတကသိဏဝသေန ပီတကရူပနိမ္မာနံ,သုဝဏ္ဏန္တိ အဓိမုစ္စနာ, ဝုတ္တနယေနေဝ အဘိဘာယတနပဋိလာဘော, သုဘဝိမောက္ခာဓိဂမော စာတိ ဧဝမာဒိနိ ဣဇ္ဈန္တိ။

လောဟိတကသိဏဝသေန လောဟိတကရူပနိမ္မာနံ, ဝုတ္တနယေနေဝ အဘိ-ဘာယတနပဋိလာဘော, သုဘဝိမောက္ခာဓိဂမောတိ ဧဝမာဒိနိ ဣဇ္ဈန္တိ။

Odātakasiṇavasena odātarūpanimmānaṁ, thinamiddhassa dūrabhāvakaraṇaṁ, andhakāravidhamanaṁ, dibbena cakkhunā rūpadassanatthāya ālokakaraṇanti evamādīni ijjhanti.

Ālokakasiṇavasena sappabhārūpanimmānaṁ, thinamiddhassa dūrabhāvakaraṇaṁ, andhakāravidhamanaṁ, dibbena cakkhunā rūpadassanatthaṁ ālokakaraṇanti evamādīni ijjhanti.

Ākāsakasiṇavasena paṭicchannānaṁ vivaṭakaraṇaṁ, antopathavīpabbatādīsupi ākāsaṁ nimminitvā iriyāpathakappanaṁ, tirokuḍḍādīsu asajjamānagamananti evamādīni ijjhanti.

Sabbāneva uddhaṁ adho tiriyaṁ advayaṁ appamāṇanti imaṁ pabhedaṁ labhanti. Vuttañhetaṁ "pathavīkasiṇameko sañjānāti. Uddhamadhotiriyaṁ advayamappamāṇan"ti-ādi.

Tattha **uddhan**ti uparigaganatalābhimukhaṁ. **Adho**ti heṭṭhābhūmitalābhimukhaṁ. **Tiriyan**ti khettamaṇḍalamiva samantā paricchinditaṁ. Ekacco hi uddhameva kasiṇaṁ vaḍḍheti, ekacco adho, ekacco samantato. Tena tena vā kāraṇena evaṁ pasāreti. Ālokamiva dibbacakkhunā rūpadassanakāmo. Tena vuttaṁ uddhamadhotiriyanti. **Advayan**ti idampana ekassa aññabhāvānupagamanatthaṁ vuttaṁ. Yathā hi udakaṁ paviṭṭhassa sabbadisāsu udakameva hoti, na aññaṁ, evameva pathavīkasiṇaṁ pathavīkasiṇameva hoti, natthi tassa añño kasiṇasambhedoti. Eseva nayo sabbattha. **Appamāṇan**ti idaṁ tassa pharaṇa-appamāṇavasena vuttaṁ. Tañhi cetasā pharanto sakalameva pharati. Na ayamassa ādi idaṁ majjhanti pamāṇaṁ gaṇhātīti.

101. Ye ca te sattā kammāvaraṇena vā samannāgatā kilesāvaraṇena vā samannāgatā vipākāvaraṇena vā samannāgatā asaddhā acchandikā duppaññā abhabbā niyāmaṁ okkamituṁ kusalesu dhammesu sammattanti vuttā, tesamekassāpekakasiṇepi bhāvanā na ijjhati. Tattha **kammāvaraṇena samannāgatā**ti ānantariyakammasamaṅgino. **Kilesāvaraṇena samannāgatā**ti niyatamicchādiṭṭhikā ceva ubhatobyañjanakapaṇḍakā ca. **Vipākāvaraṇena samannāgatā**ti ahetukadvihetukapaṭisandhikā. **Asaddhā**ti Buddhādīsu saddhāvirahitā. **Acchandikā**ti apaccanīkapaṭipadāyaṁ

ဩဒါတကသိဏာဝယေန ဩဒါတရူပနိမ္မာနံ, ထိနမိဒ္ဓဿ ဒူရဘာဝကရဏံ, အန္ဓကာရဝိဓမနံ, ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ရူပဒဿနတ္ထာယ အာလောကကရဏာနိ ဧဝမာဒီနိ ဥဒ္ဓန်။

အာလောကကသိဏာဝယေန သပ္ပဘာရူပနိမ္မာနံ, ထိနမိဒ္ဓဿ ဒူရဘာဝကရဏံ, အန္ဓကာရဝိဓမနံ, ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ရူပဒဿနတ္ထံ အာလောကကရဏာနိ ဧဝမာဒီနိ ဥဒ္ဓန်။

အာကာသကသိဏာဝယေန ပဋိစ္ဆန္နာနံ ဝိဝဋကရဏံ, အန္တောပထဝီပဗ္ဗတာဒီသုပိ အာကာသံ နိမ္မိနိတ္ဝာ ဥရိယာပထကပ္ပနံ, တိရောကုဋ္ဋာဒီသု အသင်္ဃာဋိဂမနာနိ ဧဝမာဒီနိ ဥဒ္ဓန်။

သဗ္ဗာနေဝ ဥဒ္ဓံ အဓော တိရိယံ အဒ္ဝယံ အပ္ပမာဏန်တိ ဥဒ္ဓမဓောတိရိယံ အဒ္ဝယမပ္ပမာဏ"န်တိအာဒိ။

တတ္ထ **ဥဒ္ဓ**န်တိ ဥပရိဂဂနတလာဘိမုခံ။ **အဓော**တိ ဟေဋ္ဌာဘူမိတလာဘိမုခံ။ **တိရိယ**န်တိ ခေတ္တမဏ္ဍလမိဝ သမန္တာ ပရိစ္ဆိန္ဒိတံ။ ကေစ္စော ဟိ ဥဒ္ဓမေဝ ကသိဏံ ဝဍ္ဎေတိ၊ ကေစ္စော အဓော၊ ကေစ္စော သမန္တတော။ တေန တေန ဝါကာရဏ္ဍေန ဧဝံ ပသာရေတိ။ အာလောကမိဝ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ရူပဒဿနကာမော။ တေန ဝုတ္တံ ဥဒ္ဓမဓောတိရိယန်တိ။ **အဒ္ဝယ**န်တိ ဥဒဓိမုန ကေဿ အညဘာဝါနုပဂမနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ယထာ ဟိ ဥဒကံ ပဝိဋ္ဌဿ သဗ္ဗဒိသာသု ဥဒကမေဝ ဟောတိ၊ န အညံ၊ ဧဝမေဝ ပထဝီကသိဏံ ပထဝီကသိဏမေဝ ဟောတိ၊ နတ္ထိ တဿ အညော ကသိဏသမ္ဘေဒေါတိ။ ဧသေဝ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **အပ္ပမာဏ**န်တိ ဥဒ်ံ တဿ ဖရဏအပ္ပမာဏဝသေန ဝုတ္တံ။ တဋ္ဌိ စေတသာ ဖရန္တော သကလမေဝ ဖရတိ။ န အယမဿ အာဒိ ဥဒ်ံ မဇ္ဈန်တိ ပမာဏံ ဂဏှာတီတိ။

၁၀၁။ ယေ စ တေ သတ္တာ ကမ္မာဝရဏေန ဝါ သမန္နာဂတာ ကိလေသာဝရဏေန ဝါ သမန္နာဂတာ ဝိပါကာဝရဏေန ဝါ သမန္နာဂတာ အသဒ္ဓါ အစ္ဆန္ဒိကာ ဒုပ္ပညာ အဘဗ္ဗာ နိယာမံ ဩက္ကမိတုံ ကုသလေသု ဓမ္မေသု သမ္မတ္တန်တိ ဝုတ္တာ၊ တေသမေကဿာပေကကသိဏေပိ ဘာဝနာ န ဥဋ္ဌတိ။ တတ္ထ **ကမ္မာဝရဏေန သမန္နာဂတာ**တိ အာနန္တရိယကမ္မသမင်္ဂိနော။ **ကိလေသာဝရဏေန သမန္နာဂတာ**တိ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ စေဝ ဥဘတောဗျဉ္ဇနကပဏ္ဍကာ စ။ **ဝိပါကာဝရဏေန သမန္နာဂတာ**တိ အဟေတုကဒ္ဝိဟေတုကပဋိသန္ဓိကာ။ **အသဒ္ဓါ**တိ ဗုဒ္ဓါဒီသု သဒ္ဓါရဟိတာ။ **အစ္ဆန္ဒိကာ**တိ အပစ္စနီကပဋိပဒါယံ

chandavirahitā. **Duppaññā**ti lokiyalokuttarasammādiṭṭhiyā virahitā. **Abhabbā niyāmaṁ okkamituṁ kusalesu dhammesu sammattan**ti kusalesu dhammesu niyāmasaṅkhātaṁ sammattasaṅkhātañca ariyamaggaṁ okkamituṁ abhabbāti attho. Na kevalañca kasiṇeyeva, aññesupi kammaṭṭhānesu etesamekassapi bhāvanā na ijjhati. Tasmā vigatavipākāvaraṇenapi kulaputtena kammāvaraṇañca kilesāvaraṇañca ārakā parivajjetvā saddhammassavanasappurisūpanissayādīhi saddhañca chandañca paññañca vaḍḍhetvā kammaṭṭhānānuyoge yogo karaṇīyoti.

Iti sādhujanapāmojjatthāya kate Visuddhimagge

Samādhibhāvanādhikāre

Sesakasiṇaniddeso nāma

Pañcamo paricchedo.

ဆန္ဒဝိရဟိတာ။ **ဒုပ္ပညာ**တိ လောကိယလောကုတ္တရသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိရဟိတာ။ **အဘဗ္ဗာ နိယာမံ ဩက္ကမိတုံ ကုသလေသု ဓမ္မေသု သမ္မတ္တန္တိ** ကုသလေသု ဓမ္မေသု နိယာမသင်္ခါတံ သမ္မတ္တသင်္ခါတဉ္စ အရိယမဂ္ဂံ ဩက္ကမိတုံ အဘဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ န ကေဝလဉ္စ ကသိဏေယေဝ၊ အညေသုပိ ကမ္မဋ္ဌာနေသု ဧတေသမေကဿပိ ဘာဝနာ န ဣဇ္ဈတိ။ တသ္မာ ဝိဂတဝိပါကာဝရဏေနပိ ကုလပုတ္တေန ကမ္မာဝရဏဉ္စ ကိလေသာဝရဏဉ္စ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇေတ္ဝာ သဒ္ဓမ္မဿဝနသပ္ပုရိသူပနိဿယာဒီဟိ သဒ္ဓဉ္စ ဆန္ဒဉ္စ ပညဉ္စ ဝဍ္ဎေတ္ဝာ ကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂေ ယောဂေါ ကရဏီယောတိ။

ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ

သမာဓိဘာဝနာဓိကာရေ

သေသကသိဏနိဒ္ဒေသော နာမ

ပဉ္စမော ပရိစ္ဆေဒေါ။

6. Asubhakammaṭṭhānaniddesa

Uddhumātakādipadatthavaṇṇanā

102. Kasiṇānantaramuddiṭṭhesu pana uddhumātakaṁ, vinīlakaṁ, vipubbakaṁ, vicchiddakaṁ, vikkhāyitakaṁ, vikkhittakaṁ, hatavikkhittakaṁ, lohitakaṁ, puḷavakaṁ[1], aṭṭhikanti dasasu aviññāṇakāsubhesu bhastā viya vāyunā uddhaṁ jīvitapariyādānā yathānukkamaṁ samuggatena sūnabhāvena uddhumātattā[2] uddhumātaṁ, uddhumātameva **uddhumātakaṁ.** Paṭikkūlattā vā kucchitaṁ uddhumātanti **uddhumātakaṁ.** Tathārūpassa chavasarīrassetaṁ adhivacanaṁ.

Vinīlaṁ vuccati viparibhinnanīlavaṇṇaṁ, vinīlameva **vinīlakaṁ.** Paṭikkūlattā vā kucchitaṁ vinīlanti vinīlakaṁ. Maṁsussadaṭṭhānesu rattavaṇṇassa pubbasannicayaṭṭhānesu setavaṇṇassa yebhuyyena ca nīlavaṇṇassa nīlaṭṭhāne nīlasāṭakapārutasseva chavasarīrassetamadhivacanaṁ.

Paribhinnaṭṭhānesu vissandamānaṁ pubbaṁ vipubbaṁ, vipubbameva **vipubbakaṁ.** Paṭikkūlattā vā kucchitaṁ vipubbanti vipubbakaṁ. Tathārūpassa chavasarīrassetamadhivacanaṁ.

Vicchiddaṁ vuccati dvidhā chindanena apadhāritaṁ[3], vicchiddameva **vicchiddakaṁ.** Paṭikkūlattā vā kucchitaṁ vicchiddanti vicchiddakaṁ. Vemajjhe chinnassa chavasarīrassetamadhivacanaṁ.

Ito ca etto ca vividhākārena soṇasiṅgālādīhi khāditanti vikkhāyitaṁ, vikkhāyitameva **vikkhāyitakaṁ.** Paṭikkūlattā vā kucchitaṁ vikkhāyitanti vikkhāyitakaṁ. Tathārūpassa chavasarīrassetamadhivacanaṁ.

Vividhaṁ khittaṁ vikkhittaṁ, vikkhittameva **vikkhittakaṁ.** Paṭikkūlattā vā kucchitaṁ vikkhittanti vikkhittakaṁ. Aññena hatthaṁ aññena pādaṁ aññena sīsanti evaṁ tato tato khittassa chavasarīrassetamadhivacanaṁ.

Hatañca taṁ purimanayeneva vikkhittakañcāti **hatavikkhittakaṁ.** Kākapadākārena aṅgapaccaṅgesu satthena hanitvā vuttanayena vikkhittassa chavasarīrassetamadhivacanaṁ.

---

1. Puḷuvakaṁ (Syā, I, Ka) 2. Mātattā (Ka) 3. Apavāritaṁ (Sī, I)

၆—အသုဘကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသ

ဥဒ္ဓုမာတကာဒိပဒဋ္ဌာနာ

၁၀၂။ ကသိဏာနန္တရမုဒ္ဒိဋ္ဌေသု ပန ဥဒ္ဓုမာတကံ, ဝိနီလကံ, ဝိပုဗ္ဗကံ, ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ, ဝိက္ခာယိတကံ, ဝိက္ခိတ္တကံ, ဟတဝိက္ခိတ္တကံ, လောဟိတကံ, ပုဠဝကံ[1], အဋ္ဌိကန္တိ ဒသသု အဝိညာဏကာသုဘေသု ဘသ္တာ ဝိယ ဝါယုနာ ဥဒ္ဓံ ဇီဝိတပရိယာဒါနာ ယထာနုက္ကမံ သမုဂ္ဂတေန သူနဘာဝေန ဥဒ္ဓုမာတတ္တာ[2] ဥဒ္ဓုမာတံ၊ ဥဒ္ဓုမာတမေဝ **ဥဒ္ဓုမာတကံ။** ပဋိက္ကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဥဒ္ဓုမာတန္တိ **ဥဒ္ဓုမာတကံ။** တထာရူပဿ ဆဝသရီရဿေတံ အဓိဝစနံ။

ဝိနီလံ ဝုစ္စတိ ဝိပရိဘိန္နနီလဝဏ္ဏံ၊ ဝိနီလမေဝ **ဝိနီလကံ။** ပဋိက္ကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိနီလန္တိ ဝိနီလကံ။ မံသုဿဒဋ္ဌာနေသု ရတ္တဝဏ္ဏဿ ပုဗ္ဗ-သန္နိစယဋ္ဌာနေသု သေတဝဏ္ဏဿ ယေဘုယ္ယေန စ နီလဝဏ္ဏဿ နီလဋ္ဌာနေ နီလသာဋကပါရုတဿေဝ ဆဝသရီရဿေတမဓိဝစနံ။

ပရိဘိန္နဋ္ဌာနေသု ဝိဿန္ဒမာနံ ပုဗ္ဗံ ဝိပုဗ္ဗံ၊ ဝိပုဗ္ဗမေဝ **ဝိပုဗ္ဗကံ။** ပဋိက္ကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိပုဗ္ဗန္တိ ဝိပုဗ္ဗကံ။ တထာရူပဿ ဆဝသရီရဿေတမဓိဝစနံ။

ဝိစ္ဆိဒ္ဒံ ဝုစ္စတိ ဒွိဓာ ဆိန္ဒနေန အပဓာရိတံ[3]၊ ဝိစ္ဆိဒ္ဒမေဝ **ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ။** ပဋိက္ကူ-လတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိစ္ဆိဒ္ဒန္တိ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ။ ဝေမဇ္ဈေ ဆိန္နဿ ဆဝသရီရဿေတမဓိ-ဝစနံ။

ဇုတော စ ဧတ္ထော စ ဝိဝိဓာကာရေန သောဏသိင်္ဂါလာဒီဟိ ခါဒိတန္တိ ဝိက္ခာယိတံ၊ ဝိက္ခာယိတမေဝ **ဝိက္ခာယိတကံ။** ပဋိက္ကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိက္ခာယိတန္တိ ဝိက္ခာယိတကံ။ တထာရူပဿ ဆဝသရီရဿေတမဓိဝစနံ။

ဝိဝိဓံ ခိတ္တံ ဝိက္ခိတ္တံ၊ ဝိက္ခိတ္တမေဝ **ဝိက္ခိတ္တကံ။** ပဋိက္ကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိက္ခိတ္တန္တိ ဝိက္ခိတ္တကံ။ အညေန ဟတ္ထံ အညေန ပါဒံ အညေန သီသန္တိ ဧဝံ တတော တတော ခိတ္တဿ ဆဝသရီရဿေတမဓိဝစနံ။

ဟတဉ္စ တံ ပုရိမနယေနေဝ ဝိက္ခိတ္တကဉ္စာတိ **ဟတဝိက္ခိတ္တကံ။** ကာကပဒါ-ကာရေန အင်္ဂပစ္စင်္ဂေသု သတ္ထေန ဟနိတ္ဝာ ဝုတ္တနယေန ဝိက္ခိတ္တဿ ဆဝသရီ-ရဿေတမဓိဝစနံ။

၁-ပုဋ္ဌဝကံ (သျာ၊ ကျ၊ က)　　၂-မာတတ္တာ (က)　　၃-အပဝါရိတံ (သီ၊ ဣ)

Lohitaṁ kirati vikkhipati ito cito ca paggharatīti **lohitakaṁ.** Paggharitalohitamakkhitassa chavasarīrassetamadhivacanaṁ.

Puḷavā[1] vuccanti kimayo, puḷave[2] kiratīti **puḷavakaṁ.** Kimiparipuṇṇassa chavasarīrassetamadhivacanaṁ.

Aṭṭhiyeva **aṭṭhikaṁ.** Paṭikkūlattā vā kucchitaṁ aṭṭhīti aṭṭhikaṁ. Aṭṭhisaṅkhalikāyapi ekaṭṭhikassapetamadhivacanaṁ. Imāni ca pana uddhumātakādīni nissāya uppannanimittānampi nimittesu paṭiladdhajjhānānampetāneva nāmāni.

Uddhumātakakammaṭṭhāna

103. Tattha uddhumātakasarīre uddhumātakanimittaṁ uppādetvā uddhumātakasaṅkhātaṁ jhānaṁ bhāvetukāmena yoginā pathavīkasiṇe vuttanayeneva vuttappakāraṁ ācariyaṁ upasaṅkamitvā kammaṭṭhānaṁ uggahetabbaṁ. Tenassa kammaṭṭhānaṁ kathentena asubhanimittatthāya gamanavidhānaṁ, samantā nimittupalakkhaṇaṁ, ekādasavidhena nimittaggāho, gatāgatamaggapaccavekkhaṇanti evaṁ appanāvidhāna-pariyosānaṁ sabbaṁ kathetabbaṁ. Tenāpi sabbaṁ sādhukaṁ uggahetvā pubbe vuttappakāraṁ senāsanaṁ upagantvā uddhumātakanimittaṁ pariyesantena vihātabbaṁ.

104. Evaṁ viharantena ca asukasmiṁ nāma gāmadvāre vā aṭavimukhe vā panthe vā pabbatapāde vā rukkhamūle vā susāne vā uddhumātakasarīraṁ nikkhittanti kathentānaṁ vacanaṁ sutvāpi na tāvadeva atitthena pakkhandantena viya gantabbaṁ. Kasmā? Asubhaṁ hi nāmetaṁ vāḷamigādhiṭṭhitampi amanussādhiṭṭhitampi hoti. Tatrassa jīvitantarāyopi siyā. Gamanamaggo vā panettha gāmadvārena vā nahānatitthena vā kedārakoṭiyā vā hoti. Tattha visabhāgarūpaṁ āpāthamāgacchati, tadeva vā sarīraṁ visabhāgaṁ, hoti. Purisassa hi itthisarīraṁ itthiyā ca purisasarīraṁ visabhāgaṁ, tadetaṁ adhunāmataṁ subhatopi upaṭṭhāti, tenassa brahmacariyantarāyopi siyā. Sace pana "nayidaṁ mādisassa bhāriyan"ti attānaṁ takkayati, evaṁ takkayamānena gantabbaṁ.

1. Puḷuvā (Syā, I, Ka) 2. Puḷuvettha (Syā) puḷuve (I, Ka)

လောဟိတံ ကိရတိ ဝိက္ခိပတိ ဣတော စိတော စ ပဿရတီတိ **လောဟိတကံ**။ ပဿရိတလောဟိတမက္ခိတဿ ဆဝသရီရဿေတမဓိဝစနံ။

ပုဋဝါ[1] ဝုစ္စန္တိ ကိမယော၊ ပုဋဝေ[2] ကိရတီတိ **ပုဋဝကံ**။ ကိမိပရိပုဏ္ဏဿ ဆဝသရီရဿေတမဓိဝစနံ။

အဋ္ဌေဝ **အဋ္ဌိကံ**။ ပဋိကုလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ အဋ္ဌီတိ အဋ္ဌိကံ။ အဋ္ဌိသင်္ခလိကာယပိ ဧကဋ္ဌိကဿပေတမဓိဝစနံ။ ဣမာနိ စ ပန ဥဒ္ဓုမာတကာဒီနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နနိမိတ္တာနမ္ပိ နိမိတ္တေသု ပဋိလဒ္ဓဇ္ဈာနာနမ္ပေတာနေဝ နာမာနိ။

ဥဒ္ဓုမာတကကမ္မဋ္ဌာန

၁၀၃။ တတ္ထ ဥဒ္ဓုမာတကသရီရေ ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတ္ဝာ ဥဒ္ဓုမာတကသင်္ခါတံ ဈာနံ ဘာဝေတုကာမေန ယောဂိနာ ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝုတ္တပ္ပကာရံ အာစရိယံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။ တေနဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေန္တေန အသုဘနိမိတ္တတ္ထာယ ဂမနဝိဓာနံ, သမန္တာ နိမိတ္တုပလက္ခဏံ, ဧကာဒသဝိဓေန နိမိတ္တဂ္ဂါဟော, ဂတာဂတမဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏန္တိ ဧဝံ အပ္ပနာဝိဓာနပရိယောသာနံ သဗ္ဗံ ကထေတဗ္ဗံ။ တေနာပိ သဗ္ဗံ သာဓုကံ ဥဂ္ဂဟေတ္ဝာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပ္ပကာရံ သေနာသနံ ဥပဂန္ဆာ ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ္တံ ပရိယေသန္တေန ဝိဟာတဗ္ဗံ။

၁၀၄။ ဧဝံ ဝိဟရန္တေန စ အသုကသ္မိံ နာမ ဂါမဒ္ဝါရေ ဝါ အဋဝိမုခေ ဝါ ပန္ထေ ဝါ ပဗ္ဗတပါဒေ ဝါ ရုက္ခမူလေ ဝါ သုသာနေ ဝါ ဥဒ္ဓုမာတကသရီရံ နိက္ခိတ္တန္တိ ကထေန္တာနံ ဝစနံ သုတ္ဝာပိ န တာဝဒေဝ အတိတ္ထေန ပက္ခန္ဒန္တေန ဝိယ ဂန္တဗ္ဗံ။ ကသ္မာ? အသုဘံ ဟိ နာမေတံ ဝါဠမိဂါဒိဋ္ဌတ္တာပိ အမနုဿာဓိဋ္ဌတ္တာပိ ဟောတိ။ တတြဿ ဇီဝိတန္တရာယောပိ သိယာ။ ဂမနမဂ္ဂေါ ဝါ ပနေတ္ထ ဂါမဒ္ဝါရေန ဝါ နဟာနတိတ္ထေန ဝါ ကေဒါရကောဋိယာ ဝါ ဟောတိ။ တတ္ထ ဝိသဘာဂရူပံ အာပါထမာဂစ္ဆတိ၊ တဒေဝ ဝါ သရီရံ ဝိသဘာဂံ ဟောတိ။ ပုရိသဿ ဟိ ဣတ္ထိသရီရံ ဣတ္ထိယာ စ ပုရိသသရီရံ ဝိသဘာဂံ၊ တဒေတံ အဓုနာမတံ သုဘတောပိ ဥပဋ္ဌာတိ၊ တေနဿ ဗြဟ္မစရိယန္တရာယောပိ သိယာ။ သစေ ပန "နယိဒံ မာဒိသဿ ဘာရိယ"န္တိ အတ္တာနံ တက္ကယတိ၊ ဧဝံ တက္ကယမာနေန ဂန္တဗ္ဗံ။

၁-ပုဋဝါ (သျာ၊ ဗ္ရာ၊က) ၂-ပုဋဝေတ္ထ (သျာ) ပုဋဝေ (ဗ္ရာ၊က)

105. Gacchantena ca saṁghattherassa vā aññatarassa[1] vā abhiññātassa bhikkhuno kathetvā gantabbaṁ. Kasmā? Sace hissa susāne amanussasīhabyagghādīnaṁ rūpasaddādi-aniṭṭhārammaṇābhibhūtassa aṅgapaccaṅgāni vā pavedhenti[2], bhuttaṁ vā na parisaṇṭhāti, añño vā ābādho hoti. Athassa so vihāre pattacīvaraṁ surakkhitaṁ karissati. Dahare vā sāmaṇere vā pahiṇitvā taṁ bhikkhuṁ paṭijaggissati. Apica susānaṁ nāma nirāsaṅkaṭṭhānanti maññamānā katakammāpi akatakammāpi corā samosaranti. Te manussehi anubaddhā[3] bhikkhussa samīpe bhaṇḍakaṁ chaḍḍetvāpi palāyanti. Manussā "sahoḍḍhaṁ[4] coraṁ addasāmā"ti bhikkhuṁ gahetvā viheṭhenti. Athassa so "mā imaṁ viheṭhayittha, mamāyaṁ kathetvā iminā nāma kammena gato"ti te manusse saññāpetvā sotthibhāvaṁ karissati. Ayaṁ ānisaṁso kathetvā gamane. Tasmā vuttappakārassa bhikkhuno kathetvā asubhanimittadassane sañjātābhilāsena yathānāma khattiyo abhisekaṭṭhānaṁ, yajamāno yaññasālaṁ, adhano vā pana nidhiṭṭhānaṁ pītisomanassajāto gacchati, evaṁ pītisomanassaṁ uppādetvā Aṭṭhakathāsu vuttena vidhinā gantabbaṁ. Vuttañhetaṁ—

"Uddhumātakaṁ asubhanimittaṁ uggaṇhanto eko adutiyo gacchati upaṭṭhitāya satiyā asammuṭṭhāya antogatehi indriyehi abahigatena mānasena gatāgatamaggaṁ paccavekkhamāno. Yasmiṁ padese uddhumātakaṁ asubhanimittaṁ nikkhittaṁ hoti, tasmiṁ padese pāsāṇaṁ vā vammikaṁ vā rukkhaṁ vā gacchaṁ vā lataṁ vā sanimittaṁ karoti, sārammaṇaṁ karoti. Sanimittaṁ katvā sārammaṇaṁ katvā uddhumātakaṁ asubhanimittaṁ sabhāvabhāvato upalakkheti, vaṇṇatopi liṅgatopi saṇṭhānatopi disatopi okāsatopi paricchedatopi sandhito vivarato ninnato thalato samantato. So taṁ nimittaṁ suggahitaṁ karoti, sūpadhāritaṁ upadhāreti, suvavatthitaṁ vavatthapeti. So taṁ nimittaṁ suggahitaṁ katvā sūpadhāritaṁ upadhāretvā suvavatthitaṁ vavatthapetvā eko adutiyo gacchati upaṭṭhitāya

1. Aññassa (Sī)
2. Pavedhanti (Syā)
3. Anubandhā (Syā, I, Ka)
4. Sahoḍhaṁ (Sī, Syā) sakkatānulomaṁ.

၁၀၅။ ဂစ္ဆန္တေန စ သံဃတ္ထေရဿ ဝါ အညတရဿ[1] ဝါ အဘိညာတဿ ဘိက္ခုနော ကထေတ္ဝာ ဂန္တဗ္ဗံ။ ကသ္မာ? သစေ ဟိဿ သုသာနေ အမနုဿ-သီဟဗ္ယဂ္ဃာဒီနံ ရူပသဒ္ဒါဒိအနိဋ္ဌာရမ္မဏာဘိဘူတဿ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ ဝါ ပဝေဓေန္တိ[2]၊ ဘုတ္တံ ဝါ န ပရိသဏ္ဌာတိ၊ အညော ဝါ အာဗာဓော ဟောတိ။ အထဿ သော ဝိဟာရေ ပတ္တစီဝရံ သုရက္ခိတံ ကရိဿတိ။ ဒဟရေ ဝါ သာမဏေရေ ဝါ ပဟိဏိတ္ဝာ တံ ဘိက္ခုံ ပဋိဇဂ္ဂိဿတိ။ အပိစ သုသာနံ နာမ နိရာသင်္ကဋ္ဌာနန္တိ မညမာနာ ကတကမ္မာပိ အကတကမ္မာပိ စောရာ သမောသရန္တိ။ တေ မနုဿေဟိ အနုဗန္ဓါ[3]? ဘိက္ခုဿ သမီပေ ဘဏ္ဍကံ ဆဍ္ဍေတ္ဝာပိ ပလာယန္တိ။ မနုဿာ "သဟောဠှံ[4] စောရံ အဒ္ဒသာမာ"တိ ဘိက္ခုံ ဂဟေတ္ဝာ ဝိဟေဌေန္တိ။ အထဿ သော "မာ ဣမံ ဝိဟေဌယိတ္ထ၊ မမာယံ ကထေတ္ဝာ ဣမိနာ နာမ ကမ္မေန ဂတော"တိ တေ မနုဿေ သညာပေတ္ဝာ သောတ္ထိဘာဝံ ကရိဿတိ။ အယံ အာနိသံသော ကထေတ္ဝာ ဂမနေ။ တသ္မာ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ ဘိက္ခုနော ကထေတ္ဝာ အသုဘနိမိတ္တဒဿနေ သဥ္ဇာတာဘိလာသေန ယထာ-နာမ ခတ္တိယော အဘိသေကဋ္ဌာနံ, ယဇမာနော ယညသာလံ, အဓနော ဝါ ပန နိဓိဋ္ဌာနံ ပီတိသောမနဿဇာတော ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ ပီတိသောမနဿံ ဥပ္ပါဒေတ္ဝာ အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တေန ဝိဓိနာ ဂန္တဗ္ဗံ။ ဝုတ္တဉ္ဧတံ—

"ဥဒ္ဓုမာတကံ အသုဘနိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ဧကော အဒုတိယော ဂစ္ဆတိ ဥပဋ္ဌိတာယ သတိယာ အသမ္မုဋ္ဌာယ အန္တောဂတေဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ အဗဟိဂတေန မာနသေန ဂတာဂတမဂ္ဂံ ပစ္စဝေက္ခ-မာနော။ ယသ္မိံ ပဒေသေ ဥဒ္ဓုမာတကံ အသုဘနိမိတ္တံ နိက္ခိတ္တံ ဟောတိ၊ တသ္မိံ ပဒေသေ ပါသာဏံ ဝါ ဝမ္မိကံ ဝါ ရုက္ခံ ဝါ ဂစ္ဆံ ဝါ လတံ ဝါ သနိမိတ္တံ ကရောတိ၊ သာရမ္မဏံ ကရောတိ။ သနိမိတ္တံ ကတ္ဝာ သာရမ္မဏံ ကတ္ဝာ ဥဒ္ဓုမာတကံ အသုဘနိမိတ္တံ သဘာဝ-ဘာဝတော ဥပလက္ခေတိ၊ ဝဏ္ဏတောပိ လိင်္ဂတောပိ သဏ္ဌာနတောပိ ဒိသတောပိ ဩကာသတောပိ ပရိစ္ဆေဒတောပိ သန္ဓိတော ဝိဝရတော နိန္နတော ထလတော သမန္တတော။ သော တံ နိမိတ္တံ သုဂ္ဂဟိတံ ကရောတိ၊ သုပဓာရိတံ ဥပဓာရေတိ၊ သုဝဝတ္ထိတံ ဝဝတ္ထပေတိ။ သော တံ နိမိတ္တံ သုဂ္ဂဟိတံ ကတ္ဝာ သုပဓာရိတံ ဥပဓာရေတ္ဝာ သုဝဝတ္ထိတံ ဝဝတ္ထပေတ္ဝာ ဧကော အဒုတိယော ဂစ္ဆတိ ဥပဋ္ဌိတာယ

၁-အညဿ (သီ) ၂-ပဝေဓေန္တိ (သျာ) ၃-အနုဗန္ဓာ (သျာ၊ ဗ္ဟာ၊က)
၄-သဟောဓံ (သီ၊ သျာ) သက္ကတာနုလောမံ။

satiyā asammuṭṭhāya antogatehi indriyehi abahigatena mānasena gatāgatamaggaṁ paccavekkhamāno. So caṅkamantopi tabbhāgiyaññeva caṅkamaṁ adhiṭṭhāti. Nisīdantopi tabbhāgiyaññeva āsanaṁ paññapeti.

Samantā nimittupalakkhaṇā kimatthiyā kimānisaṁsāti? Samantā nimittupalakkhaṇā asammohatthā asammohānisaṁsā. Ekādasavidhena nimittaggāho kimatthiyo kimānisaṁsoti? Ekādasavidhena nimittaggāho upanibandhanattho upanibandhanānisaṁso.
Gatāgatamaggapaccavekkhaṇā kimatthiyā kimānisaṁsāti?
Gatāgatamaggapaccavekkhaṇā vīthisampaṭipādanatthā vīthisampaṭipādanānisaṁsā.

So ānisaṁsadassāvī ratanasaññī hutvā cittīkāraṁ upaṭṭhapetvā sampiyāyamāno tasmiṁ ārammaṇe cittaṁ upanibandhati ‘addhā imāya paṭipadāya jarāmaraṇamhā parimuccissāmī’ti. So vivicceva kāmehi -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Tassādhigataṁ hoti rūpāvacaraṁ paṭhamaṁ jhānaṁ dibbo ca vihāro bhāvanāmayañca puññakiriyavatthun”ti.

106. Tasmā yo cittasaññattatthāya sivathikadassanaṁ gacchati, so ghaṇḍiṁ paharitvā gaṇaṁ sannipātetvāpi gacchatu. Kammaṭṭhānasīsena pana gacchantena ekakena adutiyena mūlakammaṭṭhānaṁ avissajjetvā taṁ manasikaronteneva susāne soṇādiparissayavinodanatthaṁ kattaradaṇḍaṁ vā yaṭṭhiṁ vā gahetvā, sūpaṭṭhita[1] bhāvasampādanena asammuṭṭhaṁ satiṁ katvā, manacchaṭṭhānañca indriyānaṁ antogatabhāvasampādanato abahigatamanena hutvā gantabbaṁ.

Vihārato nikkhamanteneva asukadisāya asukadvārena nikkhantomhīti dvāraṁ sallakkhetabbaṁ. Tato yena maggena gacchati, so maggo vavatthapetabbo, ayaṁ maggo pācinadisābhimukho vā gacchati, pacchima- uttaradakkhiṇadisābhimukho vā vidisābhimukhovāti[2]. Imasmiṁ pana ṭhāne vāmato gacchati, imasmiṁ ṭhāne dakkhiṇato, imasmiṁ cassa ṭhāne

1. Suppatiṭṭhita- (Ka)
2. Vā gacchati (?)

သတိယာ အသမ္မုဋ္ဌာယ အန္တောဂတေဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ အဗဟိဂတေန မာနသေန ဂတာဂတမဂ္ဂံ ပစ္စဝေက္ခမာနော။ သော စင်္ကမန္တောပိ တဒ္ဓာဂိယညေဝ စင်္ကမံ အဓိဋ္ဌာတိ။ နိသီဒန္တောပိ တဒ္ဓာဂိယညေဝ အာသနံ ပညပေတိ။

သမန္တာ နိမိတ္တုပလက္ခဏာ ကိမတ္ထိယာ ကိမာနိသံသာတိ? သမန္တာ နိမိတ္တုပလက္ခဏာ အသမ္မောဟတ္ထာ အသမ္မောဟာနိသံသာ။ ကောဒသဝိဓေန နိမိတ္တဂ္ဂါဟော ကိမတ္ထိယော ကိမာနိသံသောတိ? ကောဒသဝိဓေန နိမိတ္တဂ္ဂါဟော ဥပနိဗန္ဓနတ္ထော ဥပနိဗန္ဓနာနိသံသော။ ဂတာဂတမဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏာ ကိမတ္ထိယာ ကိမာနိသံသာတိ? ဂတာဂတမဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏာ ဝီထိသမ္ပဋိပါဒနတ္ထာ ဝီထိသမ္ပဋိပါဒနာနိသံသာ။

သော အာနိသံသဒဿာဝီ ရတနသညီ ဟုတ္ဝာ စိတ္တီကာရံ ဥပဋ္ဌပေတ္ဝာ သမ္မိယာယမာနော တသ္မိံ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ ဥပနိဗန္ဓတိ ‘အဒ္ဓါ ဣမာယ ပဋိပဒါယ ဇရာမရဏာမှာ ပရိမုစ္စိဿာမီ’တိ။ သော ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ။ပ။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ တဿာမိဂတံ ဟောတိ ရူပါဝစရံ ပဌမံ ဈာနံ ဒိဋ္ဌော စ ဝိဟာရော ဘာဝနာမယဉ္စ ပုညကိရိယဝတ္ထု” န္တိ။

၁၀၆။ တသ္မာ ယော စိတ္တသညတ္တတ္ထာယ သိဝထိကဒဿနံ ဂစ္ဆတိ၊ သော ဃဏ္ဍိံ ပဟရိတ္ဝာ ဂဏံ သန္နိပါတေတ္ဝာပိ ဂစ္ဆတု။ ကမ္မဋ္ဌာနသီသေန ပန ဂစ္ဆန္တေန ကေနေန အဒုတိယေန မူလကမ္မဋ္ဌာနံ အဝိဿဇ္ဇေတ္ဝာ တံ မနသိကရောန္တေနေဝ သုသာနေ သောဏာဒိပရိဿယဝိနောဒနတ္ထံ ကတ္တရဒဏ္ဍံ ဝါ ယဋ္ဌိံ ဝါ ဂဟေတ္ဝာ, သူပဋ္ဌိတ[2]ဘာဝသမ္ပာဒနေန အသမ္မုဋ္ဌံ သတိံ ကတ္ဝာ, မနစ္ဆဋ္ဌာနဉ္စ ဣန္ဒြိယာနံ အန္တောဂတဘာဝသမ္ပာဒနတော အဗဟိဂတမနေန ဟုတ္ဝာ ဂန္တဗ္ဗံ။

ဝိဟာရတော နိက္ခမန္တေနေဝ အသုကဒိသာယ အသုကဒ္ဝါရေန နိက္ခန္တောမှိတိ ဒ္ဝါရံ သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။ တတော ယေန မဂ္ဂေန ဂစ္ဆတိ၊ သော မဂ္ဂေါ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗော၊ အယံ မဂ္ဂေါ ပါစိနဒိသာဘိမုခေါ ဝါ ဂစ္ဆတိ၊ ပစ္ဆိမဥတ္တရဒက္ခိဏဒိသာဘိမုခေါ ဝါ ဝိဒိသာဘိမုခေါဝါတိ[1]။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ ဝါမတော ဂစ္ဆတိ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဒက္ခိဏတော၊ ဣမသ္မိံ စဿ ဌာနေ

၁-သုပ္ပတိဋ္ဌိတ-(က)
၂-ဝါ ဂစ္ဆတိ(?)

pāsāṇo, imasmiṁ vammiko, imasmiṁ rukkho, imasmiṁ gaccho, imasmiṁ latāti. Evaṁ gamanamaggaṁ vavatthapentena nimittaṭṭhānaṁ gantabbaṁ. No ca kho paṭivātaṁ. Paṭivātaṁ gacchantassa hi kuṇapagandho ghānaṁ paharitvā matthaluṅgaṁ vā saṅkhobheyya, āhāraṁ vā chaḍḍāpeyya, vippaṭisāraṁ vā janeyya "īdisaṁ nāma kuṇapaṭṭhānaṁ āgatomhī"ti. Tasmā paṭivātaṁ vajjetvā anuvātaṁ gantabbaṁ. Sace anuvātamaggena na sakkā hoti gantuṁ, antarā[1] pabbato vā papāto vā pāsāṇo vā vati vā kaṇṭakaṭṭhānaṁ[2] vā udakaṁ vā cikkhallaṁ vā hoti, cīvarakaṇṇena nāsaṁ pidahitvā gantabbaṁ. Idamassa gamanavattaṁ.

107. Evaṁ gatena pana na tāva asubhanimittaṁ oloketabbaṁ. Disā vavatthapetabbā. Ekasmiṁ hi disābhāge ṭhitassa ārammaṇañca na vibhūtaṁ hutvā khāyati, cittañca na kammaniyaṁ hoti. Tasmā taṁ vajjetvā yattha ṭhitassa ārammaṇañca vibhūtaṁ hutvā khāyati, cittañca kammaniyaṁ hoti, tattha ṭhātabbaṁ. Paṭivātānuvātañca pahātabbaṁ. Paṭivāte ṭhitassa hi kuṇapagandhena ubbāḷhassa cittaṁ vidhāvati. Anuvāte ṭhitassa sace tattha adhivatthā amanussā honti, te kujjhitvā anatthaṁ karonti. Tasmā īsakaṁ ukkamma nāti-anuvāte ṭhātabbaṁ. Evaṁ tiṭṭhamānenāpi nātidūre nāccāsanne nānupādaṁ nānusīsaṁ ṭhātabbaṁ. Atidūre ṭhitassa hi ārammaṇaṁ avibhūtaṁ hoti. Accāsanne bhayamuppajjati. Anupādaṁ vā anusīsaṁ vā ṭhitassa sabbaṁ asubhaṁ samaṁ na paññāyati. Tasmā nātidūre nāccāsanne olokentassa phāsukaṭṭhāne sarīravemajjhabhāge ṭhātabbaṁ.

108. Evaṁ ṭhitena "tasmiṁ padese pāsāṇaṁ vā -pa- lataṁ vā sanimittaṁ karotī"ti evaṁ vuttāni samantā nimittāni upalakkhetabbāni. Tatridaṁ upalakkhaṇavidhānaṁ, sace tassa nimittassa samantā cakkhupathe pāsāṇo hoti, so "ayaṁ pāsāṇo ucco vā nīco vā khuddako vā mahanto vā tambo vā kāḷo vā seto vā dīgho vā parimaṇḍalo vā"ti vavatthapetabbo. Tato "imasmiṁ nāma okāse ayaṁ pāsāṇo idaṁ asubhanimittaṁ, idaṁ asubhanimittaṁ ayaṁ pāsāṇo"ti sallakkhetabbaṁ. Sace vammiko hoti, sopi "ucco vā nīco vā

1. Antarāmagge (Sī, Ka)
2. Kaṇakādhānaṁ (Sī, I)

ပါသာဏော၊ ဋ္ဌမသ္မိံ ဝမ္မိကော၊ ဋ္ဌမသ္မိံ ရုက္ခော၊ ဋ္ဌမသ္မိံ ဂစ္ဆော၊ ဋ္ဌမသ္မိံ လတာတိ။ ဧဝံ ဂမနမဂ္ဂံ ဝဝတ္ထပေန္တေန နိမိတ္တဋ္ဌာနံ ဂန္တဗ္ဗံ။ နော စ ခေါ ပဋိဝါတံ။ ပဋိဝါတံ ဂစ္ဆန္တဿ ဟိ ကုဏပဂန္ဓော ဃာနံ ပဟရိတ္ဝာ မတ္ထလုင်ံ ဝါ သမ္မောဘေယျ၊ အာဟာရံ ဝါ ဆဒ္ဒာပေယျ၊ ဗိပ္ပဋိသာရံ ဝါ ဇနေယျ "ဤဒိသံ နာမ ကုဏပဋ္ဌာနံ အာဂတောမှိ"တိ။ တသ္မာ ပဋိဝါတံ ဝဇ္ဇေတ္ဝာ အနုဝါတံ ဂန္တဗ္ဗံ။ သစေ အနုဝါတမဂ္ဂေန န သက္ကာ ဟောတိ ဂန္တုံ၊ အန္တရာ ပဗ္ဗတော ဝါ ပပါတော ဝါ ပါသာဏော ဝါ ဝတိ ဝါ ကဏ္ဋကဋ္ဌာနံ ဝါ ဥဒကံ ဝါ စိက္ခလ္လံ ဝါ ဟောတိ၊ စိဝရကဏ္ဏေန နာသံ ပိဒဟိတ္ဝာ ဂန္တဗ္ဗံ။ ဣဒမဿ ဂမနဝတ္တံ။

၁၀၇။ ဧဝံ ဂတေန ပန န တာဝ အသုဘနိမိတ္တံ ဩလောကေတဗ္ဗံ။ ဒိသာ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာ။ ကေသ္မိံ ဟိ ဒိသာဘာဂေ ဋ္ဌိတဿ အာရမ္မဏဉ္စ န ဝိဘူတံ ဟုတ္ဝာ ခါယတိ၊ စိတ္တဉ္စ န ကမ္မနိယံ ဟောတိ။ တသ္မာ တံ ဝဇ္ဇေတ္ဝာ ယတ္ထ ဋ္ဌိတဿ အာရမ္မဏဉ္စ ဝိဘူတံ ဟုတ္ဝာ ခါယတိ၊ စိတ္တဉ္စ ကမ္မနိယံ ဟောတိ၊ တတ္ထ ဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ ပဋိဝါတာနုဝါတဉ္စ ပဟာတဗ္ဗံ။ ပဋိဝါတေ ဋ္ဌိတဿ ဟိ ကုဏပဂန္ဓေန ဥဗ္ဗာဋ္ဌဿ စိတ္တံ ဝိဓာဝတိ။ အနုဝါတေ ဋ္ဌိတဿ သစေ တတ္ထ အဓိဝတ္ထာ အမနုဿာ ဟောန္တိ၊ တေ ကုဇ္ဈိတ္ဝာ အနတ္ထံ ကရောန္တိ။ တသ္မာ ဤသကံ ဥက္ကမ္မ နာသိအနုဝါတေ ဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ ဧဝံ တိဋ္ဌမာနေနာပိ နာသိဋ္ဌရေ နာစ္ဆာသန္နေ နာနုပါဒံ နာနုသီသံ ဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ အသိဋ္ဌရေ ဋ္ဌိတဿ ဟိ အာရမ္မဏံ အဝိဘူတံ ဟောတိ။ အစ္ဆာသန္နေ ဘယမုပ္ပဇ္ဇတိ။ အနုပါဒံ ဝါ အနုသီသံ ဝါ ဋ္ဌိတဿ သဗ္ဗံ အသုဘံ သမံ န ပညာယတိ။ တသ္မာ နာသိဋ္ဌရေ နာစ္ဆာသန္နေ ဩလောကေန္တဿ ဖာသုကဋ္ဌာနေ သရီရဝေမဇ္ဈဘာဂေ ဋ္ဌာတဗ္ဗံ။

၁၀၈။ ဧဝံ ဋ္ဌိတေန "တသ္မိံ ပဒေသေ ပါသာဏံ ဝါ။ ပ။ လတံ ဝါ သနိမိတ္တံ ကရောတီ"တိ ဧဝံ ဝုတ္ထာနိ သမန္နာ နိမိတ္တာနိ ဥပလက္ခေတဗ္ဗာနိ။ တတြိဒံ ဥပလက္ခဏဝိဓာနံ၊ သစေ တဿ နိမိတ္တဿ သမန္နာ စက္ခုပထေ ပါသာဏော ဟောတိ၊ သော "အယံ ပါသာဏော ဥစ္စော ဝါ နီစော ဝါ ခုဒ္ဒကော ဝါ မဟန္တော ဝါ တမ္ဗော ဝါ ကာဠော ဝါ သေတော ဝါ ဒီဃော ဝါ ပရိမဏ္ဍလော ဝါ"တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗော။ တတော "ဋ္ဌမသ္မိံ နာမ ဩကာသေ အယံ ပါသာဏော ဋ္ဌဒံ အသုဘနိမိတ္တံ၊ ဋ္ဌဒံ အသုဘနိမိတ္တံ အယံ ပါသာဏော"တိ သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။ သစေ ဝမ္မိကော ဟောတိ၊ သောပိ "ဥစ္စော ဝါ နီစော ဝါ

၁-အန္တရာမဂ္ဂေ (သီ၊ က)
၂-ကဏ္ဋကာဓာနံ (သီ၊ ဋ္ဌ)
ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၂

khuddako vā mahanto vā tambo vā kāḷo vā seto vā dīgho vā parimaṇḍalo vā”ti vavatthapetabbo. Tato “imasmiṁ nāma okāse ayaṁ vammiko idaṁ asubhanimittan”ti sallakkhetabbaṁ. Sace rukkho hoti, sopi “assattho vā nigrodho vā kacchako vā kapītano[1] vā ucco vā nīco vā khuddako vā mahanto vā tambo vā kāḷo vā seto vā”ti vavatthapetabbo. Tato “imasmiṁ nāma okāse ayaṁ rukkho idaṁ asubhanimittan”ti sallakkhetabbaṁ. Sace gaccho hoti, sopi “sindi vā karamando vā kaṇavīro[2] vā kuraṇḍako vā ucco vā nīco vā khuddako vā mahanto vā”ti vavatthapetabbo. Tato “imasmiṁ nāma okāse ayaṁ gaccho idaṁ asubhanimittan”ti sallakkhetabbaṁ. Sace latā hoti, sāpi “lābu vā kumbhaṇḍī vā sāmā vā kāḷavalli vā pūtilatā vā”ti vavatthapetabbā. Tato “imasmiṁ nāma okāse ayaṁ latā idaṁ asubhanimittaṁ, idaṁ asubhanimittaṁ ayaṁ latā”ti sallakkhetabbaṁ.

109. Yampana vuttaṁ sanimittaṁ karoti sārammaṇaṁ karotīti, taṁ idheva antogadhaṁ. Punappunaṁ vavatthapento hi sanimittaṁ karoti nāma. Ayaṁ pāsāṇo idaṁ asubhanimittaṁ, idaṁ asubhanimittaṁ ayaṁ pāsāṇoti evaṁ dve dve samāsetvā samāsetvā vavatthapento sārammaṇaṁ karoti nāma.

Evaṁ sanimittaṁ sārammaṇañca katvā pana sabhāvabhāvato vavatthapetīti vuttattā yvāssa sabhāvabhāvo anaññasādhāraṇo attaniyo uddhumātakabhāvo, tena manasikātabbaṁ. Vaṇitaṁ uddhumātakanti evaṁ sabhāvena sarasena vavatthapetabbanti attho.

110. Evaṁ vavatthapetvā vaṇṇatopi liṅgatopi saṇṭhānatopi disatopi okāsatopi paricchedatopīti chabbidhena nimittaṁ gahetabbaṁ. Kathaṁ? Tena hi yoginā idaṁ sarīraṁ kāḷassa vā odātassa vā maṅguracchavino vāti **vaṇṇato** vavatthapetabbaṁ. **Liṅgato** pana itthiliṅgaṁ vā purisaliṅgaṁ vāti avavatthapetvā paṭhamavaye vā majjhimavaye vā pacchimavaye vā ṭhitassa idaṁ sarīranti vavatthapetabbaṁ. **Saṇṭhānato**

1. Kapitthano (Sī, Ka), kapiṭṭhano (Syā)
2. Kanaciro (Ka)

ခုဒ္ဒကော ဝါ မဟန္တော ဝါ တမ္ဗော ဝါ ကာဠော ဝါ သေတော ဝါ ဒီဃော ဝါ ပရိမဏ္ဍလော ဝါ”တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗော။ တတော ‘‘ဣမသ္မိံ နာမ ဩကာသေ အယံ ဝမ္မိကော ဣဒံ အသုဘနိမိတ္တ”န္တိ သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။ သစေ ရုက္ခော ဟောတိ၊ သောပိ “အဿတ္ထော ဝါ နိဂ္ရောဓော ဝါ ကစ္ဆကော ဝါ ကပိတနော[1] ဝါ ဥစ္စော ဝါ နီစော ဝါ ခုဒ္ဒကော ဝါ မဟန္တော ဝါ တမ္ဗော ဝါ ကာဠော ဝါ သေတော ဝါ”တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗော။ တတော ‘‘ဣမသ္မိံ နာမ ဩကာသေ အယံ ရုက္ခော ဣဒံ အသုဘနိမိတ္တ”န္တိ သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။ သစေ ဂစ္ဆော ဟောတိ၊ သောပိ “သိန္ဒိ ဝါ ကရမန္ဒော ဝါ ကဏဝီရော[2] ဝါ ကုရဏ္ဍကော ဝါ ဥစ္စော ဝါ နီစော ဝါ ခုဒ္ဒကော ဝါ မဟန္တော ဝါ”တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗော။ တတော “ဣမသ္မိံ နာမ ဩကာသေ အယံ ဂစ္ဆော ဣဒံ အသုဘနိမိတ္တ”န္တိ သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။ သစေ လတာ ဟောတိ၊ သာပိ “လာဗု ဝါ ကုမ္ဘဏ္ဍီ ဝါ သာမာ ဝါ ကာဠဝလ္လိ ဝါ ပူတိလတာ ဝါ”တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာ။ တတော “ဣမသ္မိံ နာမ ဩကာသေ အယံ လတာ ဣဒံ အသုဘနိမိတ္တံ၊ ဣဒံ အသုဘနိမိတ္တံ အယံ လတာ”တိ သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။

၁၀၉။ ယမ္ပန ဝုတ္တံ သနိမိတ္တံ ကရောတိ သာရမ္မဏံ ကရောတီတိ၊ တံ ဣဓေဝ အန္တောဂဓံ။ ပုနပ္ပုနံ ဝဝတ္ထပေန္တော ဟိ သနိမိတ္တံ ကရောတိ နာမ။ အယံ ပါသာဏော ဣဒံ အသုဘနိမိတ္တံ၊ ဣဒံ အသုဘနိမိတ္တံ အယံ ပါသာဏောတိ ဧဝံ ဒွေ ဒွေ သမာသေတွာ သမာသေတွာ ဝဝတ္ထပေန္တော သာရမ္မဏံ ကရောတီ နာမ။

ဧဝံ သနိမိတ္တံ သာရမ္မဏဉ္စ ကတွာ ပန သဘာဝဘာဝတော ဝဝတ္ထပေတီတိ ဝုတ္တတ္တာ ယွာဿ သဘာဝဘာဝေါ အနညသာဓာရဏော အတ္တနိယော ဥဒ္ဓုမာတကဘာဝေါ၊ တေန မနသိကာတဗ္ဗံ။ ဝဏ္ဏိတံ ဥဒ္ဓုမာတကန္တိ ဧဝံ သဘာဝေန သရသေန ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။

၁၁၀။ ဧဝံ ဝဝတ္ထပေတွာ ဝဏ္ဏတောပိ လိင်္ဂတောပိ သဏ္ဌာနတောပိ ဒိသတောပိ ဩကာသတောပိ ပရိစ္ဆေဒတောပီတိ ဆဗ္ဗိဓေန နိမိတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ကထံ? တေန ဟိ ယောဂိနာ ဣဒံ သရီရံ ကာဠဿ ဝါ ဩဒါတဿ ဝါ မင်္ဂုရဆဝိနော ဝါတိ **ဝဏ္ဏတော** ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ **လိင်္ဂတော** ပန ဣတ္ထိလိင်္ဂံ ဝါ ပုရိသလိင်္ဂံ ဝါတိ အဝဝတ္ထပေတွာ ပဌမဝယေ ဝါ မဇ္ဈိမဝယေ ဝါ ပစ္ဆိမဝယေ ဝါ ဋ္ဌိတဿ ဣဒံ သရီရန္တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ **သဏ္ဌာနတော**

၁-ကပိတ္ထနော (သီ၊က)၊ ကပိဋ္ဌနော (သျာ) ၂-ကနစိရော (က)

uddhumātakassa saṇṭhānavaseneva idamassa sīsasaṇṭhānaṁ, idaṁ gīvāsaṇṭhānaṁ, idaṁ hatthasaṇṭhānaṁ, idaṁ udarasaṇṭhānaṁ, idaṁ nābhisaṇṭhānaṁ, idaṁ kaṭisaṇṭhānaṁ, idaṁ ūrusaṇṭhānaṁ, idaṁ jaṅghāsaṇṭhānaṁ, idaṁ pādasaṇṭhānanti vavatthapetabbaṁ. **Disato** pana imasmiṁ sarīre dve disā nābhiyā adho heṭṭhimadisā uddhaṁ uparimadisāti vavatthapetabbaṁ. Atha vā ahaṁ imissā disāya ṭhito asubhanimittaṁ imissāti vavatthapetabbaṁ. **Okāsato** pana imasmiṁ nāma okāse hatthā, imasmiṁ pādā, imasmiṁ sīsaṁ, imasmiṁ majjhimakāyo ṭhitoti vavatthapetabbaṁ. Atha vā ahaṁ imasmiṁ okāse ṭhito asubhanimittaṁ imasminti vavatthapetabbaṁ. **Paricchedato** idaṁ sarīraṁ adho pādatalena upari kesamatthakena tiriyaṁ tacena paricchinnaṁ, yathāparicchinne ca ṭhāne dvattiṁsakuṇapabharitamevāti vavatthapetabbaṁ. Atha vā ayamassa hatthaparicchedo, ayaṁ pādaparicchedo, ayaṁ sīsaparicchedo, ayaṁ majjhimakāyaparicchedoti vavatthapetabbaṁ. Yattakaṁ vā pana ṭhānaṁ gaṇhati, tattakameva idaṁ īdisaṁ uddhumātakanti paricchinditabbaṁ. Purisassa pana itthisarīraṁ itthiyā vā purisasarīraṁ na vaṭṭati. Visabhāge sarīre ārammaṇaṁ na upaṭṭhāti, vipphandanasseva paccayo hoti. “Ugghāṭitāpi hi itthī purisassa cittaṁ pariyādāya tiṭṭhatī”ti[1] Majjhimaṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ. Tasmā sabhāgasarīreyeva evaṁ chabbidhena nimittaṁ gaṇhitabbaṁ.

111. Yo pana purimabuddhānaṁ santike āsevitakammaṭṭhāno parihatadhutaṅgo parimadditamahābhūto pariggahitasaṅkhāro vavatthāpitanāmarūpo ugghāṭitasattasaññño katasamaṇadhammo vāsitavāsano bhāvitabhāvano sabījo ñāṇuttaro appakileso kulaputto, tassa olokitolokitaṭṭhāneyeva paṭibhāganimittaṁ upaṭṭhāti. No ce evaṁ upaṭṭhāti, athevaṁ chabbidhena nimittaṁ gaṇhato upaṭṭhāti. Yassa pana evampi na upaṭṭhāti, tena sandhito vivarato ninnato thalato samantatoti punapi pañcavidhena nimittaṁ gahetabbaṁ.

112. Tattha **sandhito**ti asītisatasandhito. Uddhumātake pana kathaṁ asītisatasandhayo vavatthapessati. Tasmānena tayo dakkhiṇahatthasandhī, tayo vāmahatthasandhī, tayo dakkhiṇapādasandhī, tayo

1. Aṁ 2. 60 piṭṭhe.

ဥဒ္ဓုမာတကဿ သဏ္ဌာနဝသေနေဝ ဣဒမဿ သီသသဏ္ဌာနံ၊ ဣဒံ ဂီဝါသဏ္ဌာနံ၊ ဣဒံ ဟတ္ထသဏ္ဌာနံ၊ ဣဒံ ဥဒရသဏ္ဌာနံ၊ ဣဒံ နာဘိသဏ္ဌာနံ၊ ဣဒံ ကဋိသဏ္ဌာနံ၊ ဣဒံ ဥရုသဏ္ဌာနံ၊ ဣဒံ ဇင်္ဃာသဏ္ဌာနံ၊ ဣဒံ ပါဒသဏ္ဌာနန္တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ **ဒိသတော** ပန ဣမသ္မိံ သရီရေ ဒ္သေ ဒိသာ နာဘိယာ အဓော ဟေဋ္ဌိမဒိသာ ဥဒ္ဓံ ဥပရိမဒိသာတိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ အထ ဝါ အဟံ ဣမိဿာ ဒိသာယ ဋ္ဌိတော အသုဘနိမိတ္တံ ဣမိဿာတိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ **ဩကာသတော** ပန ဣမသ္မိံ နာမ ဩကာသေ ဟတ္ထာ၊ ဣမသ္မိံ ပါဒါ၊ ဣမသ္မိံ သီသံ၊ ဣမသ္မိံ မဇ္ဈိမကာယော ဋ္ဌိတောတိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ အထ ဝါ အဟံ ဣမသ္မိံ ဩကာသေ ဋ္ဌိတော အသုဘနိမိတ္တံ ဣမသ္မိန္တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ **ပရိစ္ဆေဒတော** ဣဒံ သရီရံ အဓော ပါဒတလေန ဥပရိ ကေသမတ္ထကေန တိရိယံ တစေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ ယထာပရိစ္ဆိန္နေ စ ဌာနေ ဒွတ္တိံသကုဏပဘရိတမေဝါတိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ အထ ဝါ အယမဿ ဟတ္ထပရိစ္ဆေဒေါ၊ အယံ ပါဒပရိစ္ဆေဒေါ၊ အယံ သီသပရိစ္ဆေဒေါ၊ အယံ မဇ္ဈိမကာယပရိစ္ဆေဒေါတိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ ယတ္တကံ ဝါ ပန ဌာနံ ဂဏှာတိ၊ တတ္တကမေဝ ဣဒံ ဤဒိသံ ဥဒ္ဓုမာတကန္တိ ပရိစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗံ။ ပုရိသဿ ပန ဣတ္ထိသရီရံ ဣတ္ထိယာ ဝါ ပုရိသသရီရံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိသဘာဂေ သရီရေ အာရမ္မဏံ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဝိပ္ဖန္ဒနဿေဝ ပစ္စယော ဟောတိ။ “ဥဿိဋ္ဌိတာပိ ဟိ ဣတ္ထီ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတီ”တိ[1] မဇ္ဈိမဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ တသ္မာ သဘာဂသရီရေယေဝ ဧဝံ ဆဗ္ဗိဓေန နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗံ။

၁၁၁။ ယော ပန ပုရိမဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ အာသေဝိတကမ္မဋ္ဌာနော ပရိဟတဓုတင်္ဂေါ ပရိမဒ္ဒိတမဟာဘူတော ပရိဂ္ဂဟိတသင်္ခါရော ဝဝတ္ထာပိတ-နာမရူပေါ ဥဂ္ဃဋိတသတ္တသညော ကတသမဏဓမ္မော ဝါသိတဝါသနော ဘာဝိတဘာဝနော သဗီဇော ဉာဏုတ္တရော အပ္ပကိလေသော ကုလပုတ္တော၊ တဿ ဩလောကိတောလောကိတဋ္ဌာနေယေဝ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဥပဋ္ဌာတိ။ နော စေ ဧဝံ ဥပဋ္ဌာတိ၊ အထေဝံ ဆဗ္ဗိဓေန နိမိတ္တံ ဂဏှတော ဥပဋ္ဌာတိ။ ယဿ ပန ဧဝမ္ပိ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ တေန သန္ဓိတော ဝိဝရတော နိန္နတော ထလတော သမန္တတောတိ ပုနပိ ပဉ္စဝိဓေန နိမိတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။

၁၁၂။ တတ္ထ **သန္ဓိတော**တိ အသီတိသတသန္ဓိတော။ ဥဒ္ဓုမာတကေ ပန ကထံ အသီတိသတသန္ဓယော ဝဝတ္ထပေဿတိ။ တသ္မာနေန တယော ဒက္ခိဏ-ဟတ္ထသန္ဓီ၊ တယော ဝါမဟတ္ထသန္ဓီ၊ တယော ဒက္ခိဏပါဒသန္ဓီ၊ တယော

1. အံ ၂-၆၀-ပိဋ္ဌေ။

vāmapādasandhī, eko gīvasandhi, eko kaṭisandhīti evaṁ cuddasamahāsandhivasena sandhito vavatthapetabbaṁ. **Vivarato**ti vivaraṁ nāma hatthantaraṁ pādantaraṁ udarantaraṁ kaṇṇantaranti evaṁ vivarato vavatthapetabbaṁ. Akkhīnampi nimmīlitabhāvo vā ummīlitabhāvo vā mukhassa ca pihitabhāvo vā vivaṭabhāvo vā vavatthapetabbo. **Ninnato**ti yaṁ sarīre ninnaṭṭhānaṁ akkhikūpo vā antomukhaṁ vā galavāṭako vā, taṁ vavatthapetabbaṁ. Atha vā ahaṁ ninne ṭhito sarīraṁ unnateti vavatthapetabbaṁ. **Thalato**ti yaṁ sarīre unnataṭṭhānaṁ jaṇṇukaṁ vā uro vā nalāṭaṁ vā, taṁ vavatthapetabbaṁ. Atha vā ahaṁ thale ṭhito sarīraṁ ninneti vavatthapetabbaṁ. **Samantato**ti sabbaṁ sarīraṁ samantato vavatthapetabbaṁ. Sakalasarīre ñāṇaṁ cāretvā yaṁ ṭhānaṁ vibhūtaṁ hutvā upaṭṭhāti, tattha "uddhumātakaṁ uddhumātakan"ti cittaṁ ṭhapetabbaṁ. Sace evampi na upaṭṭhāti, udarapariyosānaṁ atirekaṁ uddhumātakaṁ hoti, tattha "uddhumātakaṁ uddhumātakan"ti cittaṁ ṭhapetabbaṁ.

113. Idāni "so taṁ nimittaṁ suggahitaṁ karotī"ti-ādīsu ayaṁ **vinicchayakathā—**

Tena yoginā tasmiṁ sarīre yathāvuttanimittaggāhavasena suṭṭhu nimittaṁ gaṇhitabbaṁ. Satiṁ sūpaṭṭhitaṁ katvā āvajjitabbaṁ. Evaṁ punappunaṁ karontena sādhukaṁ upadhāretabbañceva vavatthapetabbañca. Sarīrato nātidūre nāccāsanne padese ṭhitena vā nisinnena vā cakkhuṁ ummīletvā oloketvā nimittaṁ gaṇhitabbaṁ. "Uddhumātakapaṭikkūlaṁ uddhumātakapaṭikkūlan"ti satakkhattuṁ sahassakkhattuṁ ummīletvā oloketabbaṁ, nimmīletvā āvajjitabbaṁ. Evaṁ punappunaṁ karontassa uggahanimittaṁ suggahitaṁ hoti. Kadā suggahitaṁ hoti? Yadā ummīletvā olokentassa nimmīletvā āvajjentassa ca ekasadisaṁ hutvā āpāthamāgacchati, tadā suggahitaṁ nāma hoti.

So taṁ nimittaṁ evaṁ suggahitaṁ katvā sūpadhāritaṁ upadhāretvā suvavatthitaṁ vavatthapetvā sace tattheva bhāvanāpariyosānaṁ pattuṁ na sakkoti, athānena āgamanakāle vuttanayeneva ekakena adutiyena tadeva kammaṭṭhānaṁ manasikarontena sūpaṭṭhitaṁ satiṁ katvā

ဝါမပါဒသန္ဓိ၊ ဧကော ဂီဝသန္ဓိ၊ ဧကော ကဋိသန္ဓိတိ ဧဝံ စုဒ္ဒသမဟာသန္ဓိဝသေန သန္ဓိတော ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ **ဝိဝရတော**တိ ဝိဝရံ နာမ ဟတ္ထန္တရံ ပါဒန္တရံ ဥဒရန္တရံ ကဏ္ဏန္တရန္တိ ဧဝံ ဝိဝရတော ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ အက္ခီနမ္ပိ နိမ္မီလိတဘာဝေါ ဝါ ဥမ္မီလိတဘာဝေါ ဝါ မုခဿ စ ပိဟိတဘာဝေါ ဝါ ဝိဝဋဘာဝေါ ဝါ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗော။ **နိန္နတော**တိ ယံ သရီရေ နိန္နဋ္ဌာနံ အက္ခိကူပေါ ဝါ အန္တောမုခံ ဝါ ဂလဝါဋကော ဝါ၊ တံ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ အထ ဝါ အဟံ နိန္နေ ဋ္ဌိတော သရီရံ ဥန္နတေတိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ **ထလတော**တိ ယံ သရီရေ ဥန္နတဋ္ဌာနံ ဇဏ္ဏုကံ ဝါ ဥရော ဝါ နလာဋံ ဝါ၊ တံ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ အထ ဝါ အဟံ ထလေ ဋ္ဌိတော သရီရံ နိန္နေတိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ **သမန္တတော**တိ သဗ္ဗံ သရီရံ သမန္တတော ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ သကလသရီရေ ဉာဏံ စာရေတ္ဝာ ယံ ဌာနံ ဝိဘူတံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ တတ္ထ "ဥဒ္ဓုမာတကံ ဥဒ္ဓုမာတက"န္တိ စိတ္တံ ဌပေတဗ္ဗံ။ သစေ ဧဝမ္ပိ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဥဒရပရိယောသာနံ အတိရေကံ ဥဒ္ဓုမာတကံ ဟောတိ၊ တတ္ထ "ဥဒ္ဓုမာတကံ ဥဒ္ဓုမာတက"န္တိ စိတ္တံ ဌပေတဗ္ဗံ။

၁၁၃။ ဇုဒါနိ "သော တံ နိမိတ္တံ သုဂ္ဂဟိတံ ကရောတီ"တိအာဒီသု အယံ **ဝိနိစ္ဆယကထာ—**

တေန ယောဂိနာ တသ္မိံ သရီရေ ယထာဝုတ္တနိမိတ္တဂ္ဂါဟဝသေန သုဋ္ဌု နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗံ။ သတိ သူပဋ္ဌိတံ ကတ္ဝာ အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ ကရောန္တေန သာဓုကံ ဥပဓာရေတဗ္ဗဉ္စေဝ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗဉ္စ။ သရီရတော နာတိဒူရေ နာစ္စာသန္နေ ပဒေသေ ဋ္ဌိတေန ဝါ နိသိန္နေန ဝါ စက္ခုံ ဥမ္မီလေတ္ဝာ ဩလောကေတ္ဝာ နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗံ။ "ဥဒ္ဓုမာတကပဋိကူလံ ဥဒ္ဓုမာတကပဋိကူလ"န္တိ သတက္ခတ္တုံ သဟဿက္ခတ္တုံ ဥမ္မီလေတ္ဝာ ဩလောကေတဗ္ဗံ၊ နိမ္မီလေတ္ဝာ အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ ကရောန္တဿ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ သုဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ။ ကဒါ သုဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ? ယဒါ ဥမ္မီလေတ္ဝာ ဩလောကေန္တဿ နိမ္မီလေတ္ဝာ အာဝဇ္ဇေန္တဿ စ ဧကသဒိသံ ဟုတ္ဝာ အာပါထမာဂစ္ဆတိ၊ တဒါ သုဂ္ဂဟိတံ နာမ ဟောတိ။

သော တံ နိမိတ္တံ ဧဝံ သုဂ္ဂဟိတံ ကတ္ဝာ သူပဓာရိတံ ဥပဓာရေတ္ဝာ သုဝဝတ္ထိတံ ဝဝတ္ထပေတ္ဝာ သစေ တတ္ထေဝ ဘာဝနာပရိယောသာနံ ပတ္တုံ န သက္ကောတိ၊ အထာနေန အာဂမနကာလေ ဝုတ္တနယေနေဝ ကေနေန အဒုတိယေန တဒေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တေန သူပဋ္ဌိတံ သတိ ကတ္ဝာ

antogatehi indriyehi abahigatena mānasena attano senāsanameva gantabbaṁ[1].

Susānā nikkhamanteneva ca āgamanamaggo vavatthapetabbo, yena maggena nikkhantosmi, ayaṁ maggo pācīnadisābhimukho vā gacchati, pacchima-uttaradakkhiṇadisābhimukho vā gacchati, vidisābhimukho vā gacchati. Imasmiṁ pana ṭhāne vāmato gacchati, imasmiṁ dakkhiṇato, imasmiṁ cassa ṭhāne pāsāṇo, imasmiṁ vammiko, imasmiṁ rukkho, imasmiṁ gaccho, imasmiṁ latāti evaṁ āgamanamaggaṁ vavatthapetvā āgatena caṅkamantenāpi tabbhāgiyova caṅkamo adhiṭṭhātabbo, asubhanimittadisābhimukhe bhūmippadese caṅkamitabbanti attho. Nisīdantena āsanampi tabbhāgiyameva paññapetabbaṁ. Sace pana tassaṁ disāyaṁ sobbho vā papāto vā rukkho vā vati vā kalalaṁ vā hoti, na sakkā taṁdisābhimukhe bhūmippadese caṅkamituṁ, āsanampi anokāsattā na sakkā paññapetuṁ. Taṁ disaṁ anapalokentenāpi[2] okāsānurūpe ṭhāne caṅkamitabbañceva nisīditabbañca. Cittaṁ pana taṁdisābhimukhaṁyeva kātabbaṁ.

114. Idāni "samantā nimittupalakkhaṇā kimatthiyā"ti-ādipañhānaṁ "asammohatthā"ti-ādivissajjane ayaṁ adhippāyo. Yassa hi avelāyaṁ uddhumātakanimittaṭṭhānaṁ gantvā samantā nimittupalakkhaṇaṁ katvā nimittaggahaṇatthaṁ cakkhuṁ ummīletvā olokentasseva taṁ matasarīraṁ uṭṭhahitvā ṭhitaṁ viya ajjhottharamānaṁ viya anubandhamānaṁ viya ca hutvā upaṭṭhāti, so taṁ bībhaccharaṁ bheravārammaṇaṁ disvā vikkhittacitto ummattako viya hoti, bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ pāpuṇāti. Pāḷiyaṁ hi vibhatta-aṭṭhatiṁsārammaṇesu aññaṁ evarūpaṁ bheravārammaṇaṁ nāma natthi. Imasmiṁ hi kammaṭṭhāne jhānavibbhantako nāma hoti. Kasmā? Atibheravattā kammaṭṭhānassa. Tasmā tena yoginā santhambhetvā satiṁ sūpaṭṭhitaṁ katvā matasarīraṁ uṭṭhahitvā anubandhanakaṁ nāma natthi. Sace hi so "etassa samīpe ṭhito pāsāṇo vā latā vā āgaccheyya, sarīrampi āgaccheyya. Yathā pana so pāsāṇo vā latā vā nāgacchati, evaṁ sarīrampi nāgacchati. Ayampana tuyhaṁ upaṭṭhānākāro saññajo saññāsambhavo,

1. Senāsanamevāgantabbaṁ (Sī) 2. Anavalokentenāpi (Sī, Syā, I)

အန္တောဂတေဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ အဗဟိဂတေန မာနသေန အတ္တနော သေနာသနမေဝ ဂန္တွဗ္ဗံ[1]။

သုသာနာ နိက္ခမန္တေနေဝ စ အာဂမနမဂ္ဂေါ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗော၊ ယေန မဂ္ဂေန နိက္ခန္တောသ္မိ၊ အယံ မဂ္ဂေါ ပါစီနဒိသာဘိမုခေါ ဝါ ဂစ္ဆတိ၊ ပစ္ဆိမဥတ္တရဒက္ခိဏ-ဒိသာဘိမုခေါ ဝါ ဂစ္ဆတိ၊ ဝိဒိသာဘိမုခေါ ဝါ ဂစ္ဆတိ။ ဣမသ္မိံ ပန ဋ္ဌာနေ ဝါမတော ဂစ္ဆတိ၊ ဣမသ္မိံ ဒက္ခိဏတော၊ ဣမသ္မိံ စသ္ယ ဋ္ဌာနေ ပါသာဏော၊ ဣမသ္မိံ ဝမ္မိကော၊ ဣမသ္မိံ ရုက္ခော၊ ဣမသ္မိံ ဂစ္ဆော၊ ဣမသ္မိံ လတာတိ ဧဝံ အာဂမနမဂ္ဂံ ဝဝတ္ထပေတ္ဝာ အာဂတေန စင်္ကမန္တေနာပိ တဗ္ဘာဂိယောဝ စင်္ကမော အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗော၊ အသုဘနိမိတ္တဒိသာဘိမုခေ ဘူမိပဒေသေ စင်္ကမိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ နိသီဒန္တေန အာသနမ္ပိ တဗ္ဘာဂိယမေဝ ပညပေတဗ္ဗံ။ သစေ ပန တဿံ ဒိသာယံ သောဿော ဝါ ပပါတော ဝါ ရုက္ခော ဝါ ဝတ္တိ ဝါ ကလလံ ဝါ ဟောတိ၊ န သက္ကာ တံဒိသာဘိမုခေ ဘူမိပဒေသေ စင်္ကမိတုံ၊ အာသနမ္ပိ အနောကာသတ္တာ န သက္ကာ ပညပေတုံ။ တံ ဒိသံ အနပလောကေန္တေနာပိ[2] ဩကာသာနုရူပေ ဋ္ဌာနေ စင်္ကမိတဗ္ဗဉ္စေဝ နိသီဒိတဗ္ဗဉ္စ။ စိတ္တံ ပန တံဒိသာ-ဘိမုခံယေဝ ကာတဗ္ဗံ။

၁၁၄။ ဣဒါနိ "သမန္တာ နိမိတ္တုပလက္ခဏာ ကိမတ္ထိယာ"တိအာဒိပဉှာနံ "အသမ္မောဟတ္ထာ"တိအာဒိဝိဿဇ္ဇနေ အယံ အဓိပ္ပါယော။ ယဿ ဟိ အဝေလာယံ ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ္တဋ္ဌာနံ ဂန္ဒွာ သမန္တာ နိမိတ္တုပလက္ခဏံ ကတ္ဝာ နိမိတ္တဂ္ဂဟဏတ္ထံ စက္ခုံ ဥမ္မီလေတ္ဝာ ဩလောကေန္တဿေဝ တံ မတသရီရံ ဥဋ္ဌဟိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ ဝိယ အဗ္ဘောတ္ထရမာနံ ဝိယ အနုဗန္ဓမာနံ ဝိယ စ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ သော တံ ဗီဘစ္ဆံ ဘေရဝါရမ္မဏံ ဒိသ္ဝာ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ဥမ္မတ္တကော ဝိယ ဟောတိ၊ ဘယံ ဆမ္ဘိတတ္တံ လောမဟံသံ ပါပုဏာတိ။ ပါဠိယံ ဟိ ဝိဘတ္တအဋ္ဌတိံသာရမ္မဏေသု အညံ ဧဝရူပံ ဘေရဝါရမ္မဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဣမသ္မိံ ဟိ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဈာနဝိဘင်္ဂကော နာမ ဟောတိ။ ကသ္မာ ? အတိဘေရဝတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာနဿ။ တသ္မာ တေန ယောဂိနာ သန္တ္ရာသေတ္ဝာ သတိံ သူပဋ္ဌိတံ ကတ္ဝာ မတသရီရံ ဥဋ္ဌဟိတ္ဝာ အနုဗန္ဓနကံ နာမ နတ္ထိ။ သစေ ဟိ သော "တေဿ သမီပေ ဋ္ဌိတော ပါသာဏော ဝါ လတာ ဝါ အာဂစ္ဆေယျ၊ သရီရမ္ပိ အာဂစ္ဆေယျ။ ယထာ ပန သော ပါသာဏော ဝါ လတာ ဝါ နာဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ သရီရမ္ပိ နာဂစ္ဆတိ။ အယမ္ပန တုယ္ဟံ ဥပဋ္ဌာနာကာရော သညဇော သညာသမ္ဘဝေါ၊

၁-သေနာသနမေဝါဂန္တွဗ္ဗံ (သီ) ၂-အနဝလောကေန္တေနာပိ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ)

kammaṭṭhānaṁ te ajja upaṭṭhitaṁ, mā bhāyi bhikkhū”ti tāsaṁ vinodetvā hāsaṁ uppādetvā tasmiṁ nimitte cittaṁ sañcarāpetabbaṁ. Evaṁ visesamadhigacchati. Idametaṁ sandhāya vuttaṁ “samantā nimittupalakkhaṇā asammohatthā”ti.

Ekādasavidhena pana nimittaggāhaṁ sampādento kammaṭṭhānaṁ upanibandhati. Tassa hi cakkhūni ummīletvā olokanapaccayā uggahanimittaṁ uppajjati. Tasmiṁ mānasaṁ cārentassa paṭibhāganimittaṁ uppajjati. Tattha mānasaṁ cārento appanaṁ pāpuṇāti. Appanāyaṁ ṭhatvā vipassanaṁ vaḍḍhento[1] arahattaṁ sacchikaroti. Tena vuttaṁ “ekādasavidhena nimittaggāho upanibandhanattho”ti.

115. **Gatāgatamaggapaccavekkhaṇā vīthisampaṭipādanatthā**ti ettha pana yā gatamaggassa ca āgatamaggassa ca paccavekkhaṇā vuttā, sā kammaṭṭhānavīthiyā sampaṭipādanatthāti attho. Sace hi imaṁ bhikkhuṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvā āgacchantaṁ antarāmagge keci ajja bhante katimīti[2] divasaṁ vā pucchanti, pañhaṁ vā pucchanti, paṭisanthāraṁ vā karonti, ahaṁ kammaṭṭhānikoti tuṇhībhūtena gantuṁna vaṭṭati. Divaso kathetabbo, pañho vissajjetabbo. Sace na jānāti, na jānāmīti vattabbaṁ. Dhammiko paṭisanthāro kātabbo. Tassevaṁ karontassa uggahitaṁ taruṇanimittaṁ nassati. Tasmiṁ nassantepi divasaṁ puṭṭhena kathetabbameva. Pañhaṁ ajānantena na jānāmīti vattabbaṁ. Jānantena ekadesena[3] kathetumpi vaṭṭati, paṭisanthāropi kātabbo. Āgantukaṁ pana bhikkhuṁ disvā āgantukapaṭisanthāro kātabbova. Avasesānipi cetiyaṅgaṇavattabodhiyaṅgaṇavatta uposathāgāravatta bhojanasālājantāghara ācariyupajjhāya āgantuka gamikavattādīni sabbāni khandhakavattāni pūretabbāneva. Tassa tāni pūrentassāpi taṁ taruṇanimittaṁ nassati, puna gantvā nimittaṁ gaṇhissāmīti gantukāmassāpi amanussehi vā vāḷamigehi vā adhiṭṭhitattā susānampi gantuṁ na sakkā hoti, nimittaṁ vā antaradhāyati. Uddhumātakaṁ hi ekameva vā dve vā divase ṭhatvā vinīlakādibhāvaṁ gacchati. Sabbakammaṭṭhānesu etena samaṁ dullabhaṁ kammaṭṭhānaṁ nāma natthi. Tasmā evaṁ naṭṭhe nimitte tena bhikkhunā rattiṭṭhāne vā divāṭhāne vā nisīditvā ahaṁ iminā nāma dvārena vihārā nikkhamitvā asukadisābhimukhaṁ maggaṁ paṭipajjitvā

1. Vaḍḍhetvā (Ka) 2. Katamīti (Sī, Syā, I) 3. Ekaṁsena (I, Ka)

ကမ္မဋ္ဌာနံ တေ အဇ္ဇ ဥပဋ္ဌိတံ၊ မာ ဘာယိ ဘိက္ခု”တိ တာသံ ဝိနောဒေတ္ဝာ ဟာသံ ဥပ္ပါဒေတ္ဝာ တသ္မိံ နိမိတ္တေ စိတ္တံ သဉ္စရာပေတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ဝိသေသမဓိ-ဂစ္ဆတိ။ ဣဒမေတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “သမန္တာ နိမိတ္တုပလက္ခဏာ အသမ္မောဟတ္ထာ”တိ။

ဧကာဒသဝိဓေန ပန နိမိတ္တဂ္ဂါဟံ သမ္ပာဒေန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥပနိဗန္ဓတိ။ တဿ ဟိ စက္ခူနိ ဥမ္မီလေတ္ဝာ ဩလောကနပစ္စယာ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မိံ မာနသံ စာရေန္တဿ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတ္ထ မာနသံ စာရေန္တော အပ္ပနံ ပါပုဏာတိ။ အပ္ပနာယံ ဌတ္ဝာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တော[1] အရဟတ္တံ သစ္ဆိကရောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဧကာဒသဝိဓေန နိမိတ္တဂ္ဂါဟော ဥပနိဗန္ဓနတ္ထော”တိ။

၁၁၅။ **ဂတာဂတမဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏာ ဝီထိသမ္ပဋိပါဒနတ္ထာ**တိ ဣတ္ထေ ပန ယာ ဂတမဂ္ဂဿ စ အာဂတမဂ္ဂဿ စ ပစ္စဝေက္ခဏာ ဝုတ္တာ၊ သာ ကမ္မဋ္ဌာနဝီထိယာ သမ္ပဋိပါဒနတ္ထာတိ အတ္ထော။ သစေ ဟိ ဣမံ ဘိက္ခုံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတ္ဝာ အာဂစ္ဆန္တံ အန္တရာမဂ္ဂေ ကေစိ အဇ္ဇ ဘန္တေ ကတိမီတိ[2] ဒိဝသံ ဝါ ပုစ္ဆန္တိ၊ ပဉ္ဍံ ဝါ ပုစ္ဆန္တိ၊ ပဋိသန္ထာရံ ဝါ ကရောန္တိ၊ အဟံ ကမ္မဋ္ဌာနိကောတိ တုဏှီဘူတေန ဂန္တုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဒိဝသော ကထေတဗ္ဗော၊ ပဉ္ဟော ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗော။ သစေ န ဇာနာတိ၊ န ဇာနာမီတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဓမ္မိကော ပဋိသန္ထာရော ကာတဗ္ဗော။ တဿေဝံ ကရောန္တဿ ဥဂ္ဂဟိတံ တရုဏနိမိတ္တံ နဿတိ။ တသ္မိံ နဿန္တေပိ ဒိဝသံ ပုဋ္ဌေန ကထေ-တဗ္ဗမေဝ။ ပဉ္ဍံ အဇာနန္တေန န ဇာနာမီတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဇာနန္တေန ကေဒေသေန[3] ကထေတုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ၊ ပဋိသန္ထာရောပိ ကာတဗ္ဗော။ အာဂန္တုကံ ပန ဘိက္ခုံ ဒိသွာ အာဂန္တုကပဋိသန္ထာရော ကာတဗ္ဗောဝ။ အဝသေသာနိပိ စေတိယင်္ဂဏဝတ္တ-ဗောဓိယင်္ဂဏဝတ္တ ဥပေါသထာဂါရဝတ္တ ဘောဇနသာလာဇန္တာဃရ အာစရိယု-ပဇ္ဈာယ အာဂန္တုက ဂမိကဝတ္တာဒီနိ သဗ္ဗာနိ ခန္ဓကဝတ္တာနိ ပူရေတဗ္ဗာနေဝ။ တဿ တာနိ ပူရေန္တဿာပိ တံ တရုဏနိမိတ္တံ နဿတိ၊ ပုန ဂန္ဓာ နိမိတ္တံ ဂဏှိဿာမီတိ ဂန္တုကာမဿာပိ အမနုဿေဟိ ဝါ ဝါဠမိဂေဟိ ဝါ အဓိဋ္ဌိ-တတ္တာ သုသာနမ္ပိ ဂန္တုံ န သက္ကာ ဟောတိ၊ နိမိတ္တံ ဝါ အန္တရဓာယတိ။ ဥဒ္ဓု-မာတကံ ဟိ ဧကမေဝ ဝါ ဒ္ဝေ ဝါ ဒိဝသေ ဌတ္ဝာ ဝိနီလကာဒိဘာဝံ ဂစ္ဆတိ။ သဗ္ဗကမ္မဋ္ဌာနေသု ဧတေန သဒိသံ ဒုလ္လဘံ ကမ္မဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ ဧဝံ နဋ္ဌေ နိမိတ္တေ တေန ဘိက္ခုနာ ရတ္တိဋ္ဌာနေ ဝါ ဒိဝါဌာနေ ဝါ နိသီဒိတ္ဝာ အဟံ ဣမိနာ နာမ ဒ္ဝါရေန ဝိဟာရာ နိက္ခမိတ္ဝာ အသုကဒိသာဘိမုခံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတ္ဝာ

၁-ဝဍ္ဎေတ္ဝာ (က) ၂-ကတမီတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃-ကေသေန (ဣ၊က)

asukasmiṁ nāma ṭhāne vāmaṁ gaṇhi, asukasmiṁ dakkhiṇaṁ. Tassa asukasmiṁ ṭhāne pāsāṇo, asukasmiṁ vammikarukkhagacchalatānamaññataraṁ. Sohaṁ tena maggena gantvā asukasmiṁ nāma ṭhāne asubhaṁ addasaṁ. Tattha asukadisābhimukho ṭhatvā evañcevañca samantā nimittāni sallakkhetvā evaṁ asubhanimittaṁ uggahetvā asukadisāya susānato nikkhamitvā evarūpena nāma maggena idañcidañca karonto āgantvā idha nisinnoti evaṁ yāva pallaṅkaṁ ābhujitvā nisinnaṭṭhānaṁ, tāva gatāgatamaggo paccavekkhitabbo. Tassevaṁ paccavekkhato taṁ nimittaṁ pākaṭaṁ hoti, purato nikkhittaṁ viya upaṭṭhāti. Kammaṭṭhānaṁ purimākāreneva vīthiṁ paṭipajjati. Tena vuttaṁ "gatāgatamaggapaccavekkhaṇā vīthisampaṭipādanatthā"ti.

116. Idāni **ānisaṁsadassāvī ratanasaññī hutvā cittīkāraṁ upaṭṭhapetvā sampiyāyamāno tasmiṁ ārammaṇe cittaṁ upanibandhatī**ti ettha uddhumātakapaṭikkūle mānasaṁ cāretvā jhānaṁ nibbattetvā jhānapadaṭṭhānaṁ vipassanaṁ vaḍḍhento "addhā imāya paṭipadāya jarāmaraṇamhā parimuccissāmī"ti evaṁ ānisaṁsadassāvinā bhavitabbaṁ.

Yathā pana duggato puriso mahagghaṁ maṇiratanaṁ labhitvā dullabhaṁ vata me laddhanti tasmiṁ ratanasaññī hutvā gāravaṁ janetvā vipulena pemena sampiyāyamāno taṁ rakkheyya, evameva "dullabhaṁ me idaṁ kammaṭṭhānaṁ laddhaṁ duggatassa mahagghamaṇiratanasadisaṁ. Catudhātukammaṭṭhāniko hi attano cattāro mahābhūte pariggaṇhāti, ānāpānakammaṭṭhāniko attano nāsikavātaṁ pariggaṇhāti, kasiṇakammaṭṭhāniko kasiṇaṁ katvā yathāsukhaṁ bhāveti, evaṁ itarāni kammaṭṭhānāni sulabhāni. 'Idaṁ pana ekameva vā dve vā divase tiṭṭhati, tato paraṁ vinīlakādibhāvaṁ pāpuṇātī'ti natthi ito dullabhataran"ti tasmiṁ ratanasaññinā hutvā cittīkāraṁ upaṭṭhapetvā sampiyāyamānena taṁ nimittaṁ rakkhitabbaṁ. Rattiṭṭhāne ca divāṭhāne ca "uddhumātakapaṭikkūlaṁ uddhumātakapaṭikkūlan"ti tattha punappunaṁ cittaṁ upanibandhitabbaṁ. Punappunaṁ taṁ nimittaṁ āvajjitabbaṁ, manasikātabbaṁ. Takkāhataṁ vitakkāhataṁ kātabbaṁ.

117. Tassevaṁ karoto paṭibhāganimittaṁ uppajjati. Tatridaṁ nimittadvayassa nānākaraṇaṁ, uggahanimittaṁ virūpaṁ bībhacchaṁ bheravadassanaṁ hutvā

အသုကသ္မိံ နာမ ဌာနေ ဝါမံ ဂဏှိ၊ အသုကသ္မိံ ဒက္ခိဏံ။ တဿ အသုကသ္မိံ ဌာနေ ပါသာဏော၊ အသုကသ္မိံ ဝမ္မိကရုက္ခဂစ္ဆလတာနမညတရံ။ သောဟံ တေန မဂ္ဂေန ဂန္တွာ အသုကသ္မိံ နာမ ဌာနေ အသုဘံ အဒ္ဒသံ။ တတ္ထ အသုကဒိသာဘိမုခေါ ဌတွာ ဧဝဉ္စဧဝဉ္စ သမန္တာ နိမိတ္တာနိ သလ္လက္ခေတွာ ဧဝံ အသုဘနိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဟေတွာ အသုကဒိသာယ သုသာနတော နိက္ခမိတွာ ဧဝရူပေန နာမ မဂ္ဂေန ဣဒ္ဓိဒ္ဓာ္ဌ ကရောန္တော အာဂန္တွာ ဣဓ နိသိန္နောတိ ဧဝံ ယာဝ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိတ္ဗာနံ၊ တာဝ ဂတာဂတမဂ္ဂေါ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗော။ တသ္သေဝံ ပစ္စဝေက္ခတော တံ နိမိတ္တံ ပါကဋံ ဟောတိ၊ ပုရတော နိက္ခိတ္တံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ။ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပုရိမာကာရေနေဝ ဝီထိ" ပဋိပဇ္ဇတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဂတာဂတမဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏာ ဝီထိသမ္ပဋိပါဒနတ္ထာ"တိ။

၁၁၆။ ဣဒါနိ **အာနိသံသဒဿာဝီ ရတနသညီ ဟုတွာ စိတ္တီကာရံ ဥပဋ္ဌပေတွာ သဒ္ဓိယာယမာနော တသ္မိံ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ ဥပနိဗန္ဓတီ**တိ ဣတ္ထေ ဥဒ္ဓုမာတကပဋိက္ကူလေ မာနသံ စာရေတွာ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဈာနပဒဋ္ဌာနံ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တော "အဒ္ဓါ ဣမာယ ပဋိပဒါယ ဇရာမရဏမှာ ပရိမုစ္စိဿာမီ"တိ ဧဝံ အာနိသံသဒဿာဝိနာ ဘဝိတဗ္ဗံ။

ယထာ ပန ဒုဂ္ဂတော ပုရိသော မဟဂ္ဃံ မဏိရတနံ လဘိတွာ ဒုလ္လဘံ ဝတ မေ လဒ္ဓန္တိ တသ္မိံ ရတနသညီ ဟုတွာ ဂါရဝံ ဇနေတွာ ဝိပုလေန ပေမေန သဒ္ဓိယာယမာနော တံ ရက္ခေယ္ယ။ ဧဝမေဝ "ဒုလ္လဘံ မေ ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ လဒ္ဓံ ဒုဂ္ဂတဿ မဟဂ္ဃမဏိရတနသဒိသ"ံ။ စတုဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိကော ဟိ အတ္တနော စတ္တာရော မဟာဘူတေ ပရိဂ္ဂဏှာတိ၊ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာနိကော အတ္တနော နာသိကဝါတံ ပရိဂ္ဂဏှာတိ၊ ကသိဏကမ္မဋ္ဌာနိကော ကသိဏံ ကတ္တာ ယထာသုခံ ဘာဝေတိ၊ ဧဝံ ဣတရာနိ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ သုလဘာနိ။ 'ဣဒံ ပန ကေမေဝ ဝါ ဒွေ ဝါ ဒိဝသေ တိဋ္ဌတိ၊ တတော ပရံ ဝိနီလကာဒိဘာဝံ ပါပုဏာတီ'တိ နတ္ထိ ဣတော ဒုလ္လဘတရ"န္တိ တသ္မိံ ရတနသညိနာ ဟုတွာ စိတ္တီကာရံ ဥပဋ္ဌပေတွာ သဒ္ဓိယာယမာနေန တံ နိမိတ္တံ ရက္ခိတဗ္ဗံ။ ရတ္တိဋ္ဌာနေ စ ဒိဝါဋ္ဌာနေ စ "ဥဒ္ဓုမာတကပဋိက္ကူလံ ဥဒ္ဓုမာတကပဋိက္ကူလ"န္တိ တတ္ထ ပုနပ္ပုနံ စိတ္တံ ဥပနိဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ ပုနပ္ပုနံ တံ နိမိတ္တံ အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ မနသိကာတဗ္ဗံ။ တက္ကာဟတံ ဝိတက္ကာဟတံ ကာတဗ္ဗံ။

၁၁၇။ တသ္သေဝံ ကရောတော ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတြိဒံ နိမိတ္တဒ္ဝယဿ နာနာကရဏံ၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဝိရူပံ ဗီဘစ္ဆံ ဘေရဝဒဿနံ ဟုတွာ

upaṭṭhāti. Paṭibhāganimittaṁ pana yāvadatthaṁ bhuñjitvā nipanno thūlaṅgapaccaṅgapuriso viya. Tassa paṭibhāganimittapaṭilābhasamakālameva bahiddhā kāmānaṁ amanasikārā vikkhambhanavasena kāmacchando pahīyati. Anunayappahāneneva cassa lohitappahānena pubbo viya byāpādopi pahīyati. Tathā āraddhavīriyatāya thinamiddhaṁ, avippaṭisārakarasanta-dhammānuyogavasena uddhaccakukkuccaṁ, adhigatavisesassa paccakkhatāya paṭipattidesake Satthari paṭipattiyaṁ paṭipattiphale ca [1]vicikicchā pahīyatīti[1] pañca nīvaraṇāni pahīyanti. Tasmiññeva ca nimitte cetaso abhiniropanalakkhaṇo vitakko, nimittānumajjanakiccaṁ sādhayamāno vicāro, paṭiladdhavisesādhigamapaccayā pīti, pītimanassa passaddhisambhavato passaddhi, tannimittaṁ sukhaṁ, sukhitassa cittasamādhisambhavato sukhanimittā ekaggatā cāti jhānaṅgāni pātubhavanti. Evamassa paṭhamajjhānapaṭibimbabhūtaṁ upacārajjhānampi taṅkhaṇaññeva nibbattati. Ito paraṁ yāva paṭhamajjhānassa appanā ceva vasippatti ca, tāva sabbaṁ pathavīkasiṇe vuttanayeneva veditabbaṁ.

Vinīlakādikammaṭṭhāna

118. Ito paresu pana vinīlakādīsupi yaṁ taṁ "uddhumātakaṁ asubhanimittaṁ uggaṇhanto eko adutiyo gacchati upaṭṭhitāya satiyā"ti-ādinā nayena gamanaṁ ādiṁ katvā lakkhaṇaṁ vuttaṁ, taṁ sabbaṁ "vinīlakaṁ asubhanimittaṁ uggaṇhanto, vipubbakaṁ asubhanimittaṁ uggaṇhanto"ti evaṁ tassa tassa vasena tattha tattha uddhumātakapadamattaṁ parivattetvā vuttanayeneva savinicchayādhippāyaṁ veditabbaṁ.

Ayaṁ pana viseso—**vinīlake** "vinīlakapaṭikkūlaṁ vinīlakapaṭikkūlan"ti manasikāro pavattetabbo. Uggahanimittañcettha kabarakabaravaṇṇaṁ hutvā upaṭṭhāti. Paṭibhāganimittaṁ pana ussadavasena upaṭṭhāti.

Vipubbake "vipubbakapaṭikkūlaṁ vipubbakapaṭikkūlan"ti manasikāro pavattetabbo. Uggahanimittaṁ panettha paggharantamiva upaṭṭhāti. Paṭibhāganimittaṁ niccalaṁ sannisinnaṁ hutvā upaṭṭhāti.

Vicchiddakaṁ yuddhamaṇḍale vā corāṭaviyaṁ vā susāne vā yattha

1-1. Vicikicchāti (Sī, I)

ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ပန ယာဝဒတ္ထံ ဘုဉ္ဇိတ္ဝာ နိပန္နော ထူလင်္ဂပစ္စင်္ဂပုရိသော ဝိယ။ တဿ ပဋိဘာဂနိမိတ္တပဋိလာဘသမကာလမေဝ ဗဟိဒ္ဓါ ကာမာနံ အမနသိကာရာ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီယတိ။ အနုနယပ္ပဟာနေနေဝ စဿ လောဟိတပ္ပဟာနေန ပုဗ္ဗော ဝိယ ဗျာပါဒေါပိ ပဟီယတိ။ တထာ အာရဒ္ဓဝီရိယတာယ ထိနမိဒ္ဓံ၊ အဝိပ္ပဋိသာရကရဿနှမ္မာနုယောဂဝသေန ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ၊ အဓိဂတဝိသေသဿ ပစ္စက္ခတာယ ပဋိပတ္တိဒေသကေ သတ္ထရိ ပဋိပတ္တိယံ ပဋိပတ္တိဖလေ စ [1] ဝိစိကိစ္ဆာ ပဟီယတိတိ [1] ပဉ္စ နိဝရဏာနိ ပဟီယန္တိ။ တသ္မိညေဝ စ နိမိတ္တေ စေတသော အာဘောဂပလက္ခဏော ဝိတက္ကော, နိမိတ္တာနုမဇ္ဇနကိစ္စံ သာဓယမာနော ဝိစာရော, ပဋိလဒ္ဓဝိသေသာဓိ-ဂမပစ္စယာ ပီတိ, ပီတိမနဿ ပဿဒ္ဓိသမ္ဘဝတော ပဿဒ္ဓိ, တန္နိမိတ္တံ သုခံ, သုခိတဿ စိတ္တသမာဓိသမ္ဘဝတော သုခနိမိတ္တာ ဧကဂ္ဂတာ စာတိ ဈာနင်္ဂါနိ ပါတုဘဝန္တိ။ ဧဝမဿ ပဌမဇ္ဈာနပဋိဘာဂံ ဥပစာရဇ္ဈာနဉ္စ တခ်ဏညေဝ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဣတော ပရံ ယာဝ ပဌမဇ္ဈာနဿ အပ္ပနာ ဧဝ ဝသိပ္ပတ္တိ စ၊ တာဝ သဗ္ဗံ ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဝိနီလကာဒိကမ္မဋ္ဌာန

၁၁၈။ ဣတော ပရေသု ပန ဝိနီလကာဒီသုပိ ယံ တံ "ဥဒ္ဓုမာတကံ အသုဘနိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ဧကော အဒုတိယော ဂစ္ဆတိ ဥပဋ္ဌိတာယ သတိယာ"တိအာဒိနာ နယေန ဂမနံ အာဒိं ကတ္ဝာ လက္ခဏံ ဝုတ္တံ၊ တံ သဗ္ဗံ "ဝိနီလကံ အသုဘနိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တော, ဝိပုဗ္ဗကံ အသုဘနိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တော"တိ ဧဝံ တဿ တဿ ဝသေန တတ္ထ တတ္ထ ဥဒ္ဓုမာတကပဒမတ္တံ ပရိဝတ္တေတ္ဝာ ဝုတ္တနယေနေဝ သဝိနိစ္ဆယာဓိပ္ပါယံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အယံ ပန ဝိသေသော—**ဝိနီလကေ** "ဝိနီလကပဋိကူလံ ဝိနီလကပဋိကူလ"န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တဉ္စေတ္ထ ကဗရကဗရဝဏ္ဏံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ပန ဥဿဒဝသေန ဥပဋ္ဌာတိ။

ဝိပုဗ္ဗကေ "ဝိပုဗ္ဗကပဋိကူလံ ဝိပုဗ္ဗကပဋိကူလ"န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ပနေတ္ထ ပဋိကူလာကာရမတ္တမေဝ ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ နိစ္စလံ သန္နိသိန္နံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။

ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ ယုဒ္ဓမဏ္ဍလေ ဝါ စောရာဋဝိယံ ဝါ သုသာနေ ဝါ ယတ္ထ

၁-၁-ဝိစိကိစ္ဆာတိ (သီ၊ ဂ)

rājāno core chindāpenti. Araññe vā pana sīhabyagghehi chinnapurisaṭṭhāne labbhati. Tasmā tathārūpaṁ ṭhānaṁ gantvā sace nānādisāyaṁ patitampi ekāvajjanena āpāthamāgacchati iccetaṁ kusalaṁ. No ce āgacchati, sayaṁ hatthena na parāmasitabbaṁ. Parāmasanto hi vissāsaṁ āpajjati. Tasmā ārāmikena vā samaṇuddesena vā aññena vā kenaci ekaṭṭhāne kāretabbaṁ. Alabhantena kattarayaṭṭhiyā vā daṇḍakena vā ekaṅgulantaraṁ katvā upanāmetabbaṁ. Evaṁ upanāmetvā "vicchiddakapaṭikkūlaṁ vicchiddakapaṭikkūlan"ti manasikāro pavattetabbo. Tattha uggahanimittaṁ majjhe chiddaṁ[1] viya upaṭṭhāti. Paṭibhāganimittaṁ pana paripuṇṇaṁ hutvā upaṭṭhāti.

Vikkhāyitake vikkhāyitakapaṭikkūlaṁ vikkhāyitakapaṭikkūlanti manasikāro pavattetabbo. Uggahanimittaṁ panettha tahiṁ tahiṁ khāyitasadisameva upaṭṭhāti. Paṭibhāganimittaṁ paripuṇṇaṁva hutvā upaṭṭhāti.

Vikkhittakampi vicchiddake vuttanayeneva aṅgulaṅgulantaraṁ kāretvā vā katvā vā "vikkhittakapaṭikkūlaṁ vikkhittakapaṭikkūlan"ti manasikāro pavattetabbo. Ettha uggahanimittaṁ pākaṭantaraṁ hutvā upaṭṭhāti. Paṭibhāganimittaṁ pana paripuṇṇaṁva hutvā upaṭṭhāti.

Hatavikkhittakampi vicchiddake vuttappakāresuyeva ṭhānesu labbhati. Tasmā tattha gantvā vuttanayeneva aṅgulaṅgulantaraṁ kāretvā vā katvā vā "hatavikkhittakapaṭikkūlaṁ hatavikkhittakapaṭikkūlan"ti manasikāro pavattetabbo. Uggahanimittaṁ panettha paññāyamānaṁ pahāramukhaṁ[2] viya hoti. Paṭibhāganimittaṁ paripuṇṇameva hutvā upaṭṭhāti.

Lohitakaṁ yuddhamaṇḍalādīsu laddhappahārānaṁ hatthapādādīsu vā chinnesu bhinnaganḍapīḷakādīnaṁ vā mukhato paggharamānakāle labbhati. Tasmā taṁ disvā "lohitakapaṭikkūlaṁ lohitakapaṭikkūlan"ti manasikāro pavattetabbo. Ettha uggahanimittaṁ vātappahatā viya rattapaṭākā calamānākāraṁ upaṭṭhāti. Paṭibhāganimittaṁ pana sannisinnaṁ hutvā upaṭṭhāti.

Puḷavakaṁ dvīhatīhaccayena kuṇapassa navahi vaṇamukhehi kimirāsipaggharaṇakāle hoti. Apica taṁ soṇasiṅgālamanussagoma-hiṁsahatthi-assa-ajagarādīnaṁ sarīrappamāṇameva hutvā sālibhattarāsi viya

1. Chinnaṁ (Sī) 2. Paññāyamānapahāramukhaṁ (Sī)

ရာဇာနော စောရေ ဆိန္နာပေန္တိ။ အရညေ ဝါ ပန သီဟဗျဂ္ဃေဟိ ဆိန္နပုရိသဋ္ဌာနေ လဗ္ဘတိ။ တသ္မာ တထာရူပံ ဋ္ဌာနံ ဂန္ဓာ သစေ နာနာဒိသာယံ ပတိတဗ္ဗိ ကောဇ္ဇနေန အာပါထမာဂစ္ဆတိ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ နော စေ အာဂစ္ဆတိ၊ သယံ ဟတ္ထေန န ပရာမသိတဗ္ဗံ။ ပရာမသန္တော ဟိ ဝိဿာသံ အာပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ အာရာမိကေန ဝါ သမဏုဒ္ဒေသေန ဝါ အညေန ဝါ ကေနစိ ကေဋ္ဌာနေ ကာရေတဗ္ဗံ။ အလဘန္တေန ကတ္တရယဋ္ဌိယာ ဝါ ဒန္တကေန ဝါ ကေဂ်လန္တရံ ကတ္ဝာ ဥပနာမေတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ဥပနာမေတ္ဝာ "ဝိစ္ဆိဒ္ဒကပဋိကွ္ကူလံ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကပဋိကွ္ကူလ"န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ တတ္ထ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ မဇ္ဈေ ဆိဒ္ဒံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ပန ပရိပုဏ္ဏံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။

ဝိက္ခာယိတကေ ဝိက္ခာယိတကပဋိကွ္ကူလံ ဝိက္ခာယိတကပဋိကွ္ကူလန္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ပနေတ္ထ တဟိံ တဟိံ ခါယိတသဒိသမေဝ ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ပရိပုဏ္ဏံဝ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။

ဝိက္ခိတ္တကမ္ပိ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကေ ဝုတ္တနယေနေဝ အဂ်ုလဂ်ုလန္တရံ ကာရေတ္ဝာ ဝါ ကတ္ဝာ ဝါ "ဝိက္ခိတ္တကပဋိကွ္ကူလံ ဝိက္ခိတ္တကပဋိကွ္ကူလ"န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဣတ္ထေ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ပါကဋန္တရံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ပန ပရိပုဏ္ဏံဝ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။

ဟတဝိက္ခိတ္တကမ္ပိ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကေ ဝုတ္တပ္ပကာရေသုယေဝ ဌာနေသု လဗ္ဘတိ။ တသ္မာ တတ္ထ ဂန္ဓာ ဝုတ္တနယေနေဝ အဂ်ုလဂ်ုလန္တရံ ကာရေတ္ဝာ ဝါ ကတ္ဝာ ဝါ "ဟတဝိက္ခိတ္တကပဋိကွ္ကူလံ ဟတဝိက္ခိတ္တကပဋိကွ္ကူလ"န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ပနေတ္ထ ပညာယမာနံ ပဟာရမုခံ ၂ ဝိယ ဟောတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ပရိပုဏ္ဏမေဝ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။

လောဟိတကံ ယုဒ္ဓမဏ္ဍလာဒီသု လဒ္ဓပ္ပဟာရာနံ ဟတ္ထပါဒါဒီသု ဝါ ဆိန္နေသု ဘိန္နဂဏ္ဍပီဠကာဒီနံ ဝါ မုခတော ပဂ္ဃရမာနကာလေ လဗ္ဘတိ။ တသ္မာ တံ ဒိသ္ဝာ "လောဟိတကပဋိကွ္ကူလံ လောဟိတကပဋိကွ္ကူလ"န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဣတ္ထေ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဝါတပ္ပဟတာ ဝိယ ရတ္တပဋာကာ စလမာနာကာရံ ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ပန သန္နိသိန္နံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။

ပုဋ္ဌဝကံ ဒွီဟတီဟစ္စယေန ကုဏပဿ နဝဟိ ဝဏမုခေဟိ ကိမိရာသိပဂ္ဃရဏကာလေ ဟောတိ။ အပိစ တံ သောဏသိဂ်ါလမနုဿဂေါမဟိံသဟတ္ထိအဿအဇဂရာဒီနံ သရီရပ္ပမာဏမေဝ ဟုတ္ဝာ သာလိဘတ္တရာသိ ဝိယ

၁-ဆိန္နံ (သီ) ၂-ပညာယမာနပဟာရမုခံ (သီ)

tiṭṭhati. Tesu yattha katthaci “puḷavakapaṭikkūlaṁ puḷavakapaṭikkūlan”ti manasikāro pavattetabbo. Cūḷapiṇḍapātikatissattherassa hi Kāḷadīghavāpiyā anto hatthikuṇape nimittaṁ upaṭṭhāsi. Uggahanimittaṁ panettha calamānaṁ viya upaṭṭhāti. Paṭibhāganimittaṁ sālibhattapiṇḍo viya sannisinnaṁ hutvā upaṭṭhāti.

Aṭṭhikaṁ “seyyathāpi[1] passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ aṭṭhisaṅkhalikaṁ samaṁsalohitaṁ nahārusambandhan”ti-ādinā[2] nayena nānappakārato vuttaṁ. Tattha yattha taṁ nikkhittaṁ hoti, tattha purimanayeneva gantvā samantāpāsāṇādīnaṁ vasena sanimittaṁ sārammaṇaṁ katvā idaṁ aṭṭhikanti sabhāvabhāvato upalakkhetvā vaṇṇādivasena ekādasahākārehi nimittaṁ uggahetabbaṁ.

119. Taṁ pana **vaṇṇato** setanti olokentassa na upaṭṭhāti, odātakasiṇasambhedo hoti. Tasmā aṭṭhikanti paṭikkūlavaseneva oloketabbaṁ. **Liṅgan**ti idha hatthādīnaṁ nāmaṁ. Tasmā hatthapādasīsa-urabāhukaṭi-ūrujaṅghānaṁ vasena liṅgato vavatthapetabbaṁ. Dīgharassavaṭṭacaturassakhuddakamahantavasena pana **saṇṭhānato** vavatthapetabbaṁ. **Disokāsā** vuttanayā eva. Tassa tassa aṭṭhino pariyantavasena **paricchedato** vavatthapetvā yadevettha pākaṭaṁ hutvā upaṭṭhāti, taṁ gahetvā appanā pāpuṇitabbā. Tassa tassa aṭṭhino ninnaṭṭhānathalaṭṭhānavasena pana **ninnato** ca **thalato** ca vavatthapetabbaṁ. Padesavasenāpi ahaṁ ninne ṭhito, aṭṭhi thale, ahaṁ thale, aṭṭhi ninnetipi vavatthapetabbaṁ. Dvinnaṁ pana aṭṭhikānaṁ ghaṭitaghaṭitaṭṭhānavasena **sandhito** vavatthapetabbaṁ. Aṭṭhikānaṁyeva antaravasena **vivarato** vavatthapetabbaṁ. Sabbattheva pana ñāṇaṁ cāretvā imasmiṁ ṭhāne idamaṭṭhīti[3] **samantato** vavatthapetabbaṁ. Evampi nimitte anupaṭṭhahante nalāṭaṭṭhimhi cittaṁ saṇṭhapetabbaṁ.

120. Yathā cettha, evaṁ idaṁ ekādasavidhena nimittaggahaṇaṁ ito purimesu puḷavakādīsupi yujjamānavasena sallakkhetabbaṁ. Idañca pana kammaṭṭhānaṁ sakalāyapi aṭṭhikasaṅkhalikāya ekasmimpi aṭṭhike sampajjati. Tasmā tesu yatthakatthaci ekādasavidhena nimittaṁ uggahetvā “aṭṭhikapaṭikkūlaṁ

1. So (sabbattha) 2. Dī 1. 235; Ma 3. 134 piṭṭhādīsu. 3. Idamatthīti (I, Ka)

တိဋ္ဌတိ။ တေသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ “ပုဋ္ဌဝကပဋိက္ကူလံ ပုဋ္ဌဝကပဋိက္ကူလ”န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ စူဋဝိက္ကပါတိကတိဿတ္ထေရဿ ဟိ ကာဠ-ဒီဃဝါပိယာ အန္တေ ဟတ္ထိကုဏပေ နိမိတ္တံ ဥပဋ္ဌာသိ။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ပနေတ္ထ စလမာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ သာလိဘတ္တပိဏ္ဍော ဝိယ သန္နိသိန္နံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။

အဋ္ဌိကံ “သေယျထာပိ ပဿေယျ သရီရံ သိဝထိကာယ ဆဍ္ဍိတံ အဋ္ဌိသင်္ခ-လိကံ သမံသလောဟိတံ နဟာရုသမ္ဗန္ဓ”န္တိအာဒိနာ နယေန နာနပ္ပကာရတော ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ယတ္ထ တံ နိက္ခိတ္တံ ဟောတိ၊ တတ္ထ ပုရိမနယေနေဝ ဂန္ဒွာ သမန္တာ-ပါသာဏာဒီနံ ဝသေန သနိမိတ္တံ သာရမ္မဏံ ကတ္ဝာ ဣဒံ အဋ္ဌိကန္တိ သဘာဝ-ဘာဝတော ဥပလက္ခေတ္ဝာ ဝဏ္ဏာဒိဝသေန ကောဒသဟာကာရေဟိ နိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။

၁၁၉။ တံ ပန **ဝဏ္ဏတော** သေတန္တိ ဩလောကေန္တဿ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဩဒါတကသိဏာသမ္ဘေဒေါ ဟောတိ။ တသ္မာ အဋ္ဌိကန္တိ ပဋိက္ကူလဝသေနေဝ ဩလောကေတဗ္ဗံ။ **လိင်္ဂန်** ဣဓ ဟတ္ထာဒီနံ နာမံ။ တသ္မာ ဟတ္ထပါဒသီသဥရ-ဗာဟုကဋိဍိရုဇင်္ဃာနံ ဝသေန လိင်္ဂတော ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ ဒီဃရဿဝဋ္ဋစတုရဿ-ခုဒ္ဒကမဟန္တဝသေန ပန **သဏ္ဌာနတော** ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ **ဒိသောကာသာ** ဝုတ္တနယာ ဧဝ။ တဿ တဿ အဋ္ဌိနော ပရိယန္တဝသေန **ပရိစ္ဆေဒတော** ဝဝတ္ထပေတ္ဝာ ယဒေဝေတ္ထ ပါကဋံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ တံ ဂဟေတ္ဝာ အပ္ပနာ ပါပုဏိတဗ္ဗာ။ တဿ တဿ အဋ္ဌိနော နိန္နဋ္ဌာနထလဋ္ဌာနဝသေန ပန **နိန္နတော** စ **ထလတော** စ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ ပဒေသဝသေနာပိ အဟံ နိန္နေ ဋ္ဌိတော၊ အဋ္ဌိ ထလေ၊ အဟံ ထလေ၊ အဋ္ဌိ နိန္နေတိပိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ ဒွိန္နံ ပန အဋ္ဌိကာနံ ဃဋ္ဋိတဃဋ္ဋိတဋ္ဌာနဝသေန **သန္ဓိတော** ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ အဋ္ဌိကာနံယေဝ အန္တရဝသေန **ဝိဝရတော** ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ သဗ္ဗတ္ထေဝ ပန ဉာဏံ စာရေတ္ဝာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဣဒမဋ္ဌိတိ? **သမန္တတော** ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ ဧဝမ္ပိ နိမိတ္တေ အနုပဋ္ဌဟန္တေ နလာဋဋ္ဌိမ္ပိ စိတ္တံ သဏ္ဌပေတဗ္ဗံ။

၁၂၀။ ယထာ စေတ္ထ၊ ဧဝံ ဣဒံ ကောဒသဝိဓေန နိမိတ္တဂ္ဂဟဏံ ဣတော ပုရိမေသု ပုဋ္ဌဝကာဒီသုပိ ယုဇ္ဇမာနဝသေန သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။ ဣဒ္ဓ ပန ကမ္မဋ္ဌာနံ သကလာယပိ အဋ္ဌိကသင်္ခလိကာယ ကေသ္ဝိမ္ပိ အဋ္ဌိကေ သမ္ဘဇ္ဇတိ။ တသ္မာ တေသု ယတ္ထကတ္ထစိ ကောဒသဝိဓေန နိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဟေတ္ဝာ “အဋ္ဌိကပဋိက္ကူလံ

၁-သော (သမ္ဗတ္ထ) ၂-ဒီ-၁-၂၁၅၊ မ ၃-၁၃၄-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၃-ဣဒမတ္ထီတိ (ဇ၊က)

aṭṭhikapaṭikkūlan”ti manasikāro pavattetabbo. Idha uggahanimittampi paṭibhāganimittampi ekasadisameva hotīti vuttaṁ, taṁ ekasmiṁ aṭṭhike yuttaṁ. Aṭṭhikasaṅkhalikāya pana uggahanimitte paññāyamāne vivaratā[1]. Paṭibhāganimitte paripuṇṇabhāvo yujjati. Ekaṭṭhikepi ca uggahanimittena bībhacchena bhayānakena bhavitabbaṁ. Paṭibhāganimittena pītisomanassajanakena, upacārāvahattā.

Imasmiṁ hi okāse yaṁ Aṭṭhakathāsu vuttaṁ, taṁ dvāraṁ datvāva vuttaṁ. Tathā hi tattha “catūsu brahmavihāresu dasasu ca asubhesu paṭibhāganimittaṁ natthi. Brahmavihāresu hi sīmasambhedoyeva nimittaṁ. Dasasu ca asubhesu nibbikappaṁ katvā paṭikkūlabhāveyeva diṭṭhe nimittaṁ nāma hotī”ti vatvāpi puna anantarameva “duvidhaṁ idha nimittaṁ uggahanimittaṁ paṭibhāganimittaṁ. Uggahanimittaṁ virūpaṁ bībhacchaṁ bhayānakaṁ hutvā upaṭṭhātī”ti-ādi[2] vuttaṁ. Tasmā yaṁ vicāretvā avocumha, idamevettha yuttaṁ.

Apica Mahātissattherassa dantaṭṭhikamattāvalokanena sakalitthisarīrassa aṭṭhisaṅghātabhāvena upaṭṭhānādīni cettha nidassanānīti.

Iti asubhāni subhaguṇo, dasasatalocanena thutakitti.
Yāni avoca Dasabalo, ekekajjhānahetunīti.

Evaṁ tāni ca tesañca, bhāvanānayamimaṁ viditvāna.
Tesveva ayaṁ bhiyyo, pakiṇṇakakathāpi viññeyyā.

Pakiṇṇakakathā

121. Etesu hi yattha katthaci adhigatajjhāno suvikkhambhitarāgattā vītarāgo viya nilloluppacāro hoti. Evaṁ santepi yvāyaṁ asubhappabhedo vutto, so sarīrasabhāvappattivasena ca rāgacaritabhedavasena cāti veditabbo. Chavasarīraṁ hi paṭikkūlabhāvaṁ āpajjamānaṁ uddhumātaka-sabhāvappattaṁ vā siyā, vinīlakādīnaṁ vā aññatarasabhāvappattaṁ. Iti yādisaṁ yādisaṁ sakkā hoti laddhuṁ, tādise tādise uddhumātakapaṭikkūlaṁ vinīlakapaṭikkūlanti evaṁ nimittaṁ gaṇhitabbamevāti sārīrasabhāvappattivasena dasadhā asubhappabhedo vuttoti veditabbo.

1. Paññāyamānavivaratā (Sī, Syā) 2. Upaṭṭhātīti (Sī)

အဋ္ဌိကပဋိက္ကူလ”န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဣဓ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တမ္ပိ ပဋိဘာဂ-နိမိတ္တမ္ပိ ကေသဒိသမေဝ ဟောတီတိ ဝုတ္တံ၊ တံ ကေသ္မိံ အဋ္ဌိကေ ယုတ္တံ။ အဋ္ဌိကသင်္ခလိကာယ ပန ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တေ ပညာယမာနေ ဝိဝရတာ[1]။ ပဋိဘာဂ-နိမိတ္တေ ပရိပုဏ္ဏဘာဝေါ ယုဇ္ဇတိ။ ကေဋ္ဌကေပိ စ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တေန ဗီဘစ္ဆေန ဘယာနကေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တေန ပီတိသောမနဿဇနကေန၊ ဥပစာရာဝဟတ္တာ။

ဣမသ္မိံ ဟိ ဩကာသေ ယံ အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တံ၊ တံ ဒ္ဝါရံ ဒတ္ဝာဝ ဝုတ္တံ။ တထာ ဟိ တတ္ထ “စတူသု ဗြဟ္မဝိဟာရေသု ဒသသု စ အသုဘေသု ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ နတ္ထိ။ ဗြဟ္မဝိဟာရေသု ဟိ သီမသမ္ဘေဒေါယေဝ နိမိတ္တံ။ ဒသသု စ အသုဘေသု နိဗ္ဗိကပ္ပံ ကတ္ဝာ ပဋိက္ကူလဘာဝေယေဝ ဒိဋ္ဌေ နိမိတ္တံ နာမ ဟောတီ”တိ ဝတ္ဝာပိ ပုန အနန္တရမေဝ “ဒ္ဝိဓံ ဣဓ နိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဝိရူပံ ဗီဘစ္ဆံ ဘယာနကံ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတီ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တသ္မာ ယံ ဝိစာရေတ္ဝာ အဝေါစုမ္ဟ၊ ဣဒမေဝေတ္ထ ယုတ္တံ။

အပိစ မဟာတိဿတ္ထေရဿ ဒန္တဋ္ဌိကမတ္တာဝလောကနေန သကလိတ္ထိ-သရီရဿ အဋ္ဌသင်္ခါတဘာဝေန ဥပဋ္ဌာနာဒီနိ စေတ္ထ နိဒဿနာနိ တိ။

ဣတိ အသုဘာနိ သုဘဂုဏော၊ ဒဿသတလောစနေန ထုတကိတ္တိ။
ယာနိ အဝေါစ ဒသဗလော၊ ကေကဇ္ဈာနဟေတုနီတိ။

ဧဝံ တာနိ စ တေသဉ္စ၊ ဘာဝနာနယမိမံ ဝိဒိတ္ဝာန။
တေသ္ဝေဝ အယံ ဘိယ္ယော၊ ပကိဏ္ဏကကထာပိ ဝိညေယ္ယော။

ပကိဏ္ဏကကထာ

၁၂၁။ ယေသု ဟိ ယတ္ထ ကတ္ထစိ အဓိဂတဇ္ဈာနော သုဝိက္ခမ္ဘိတရာဂတ္တာ ဝိတရာဂေါ ဝိယ နိလ္လောလုပ္ပစာရော ဟောတိ။ ဧဝံ သန္တေပိ ယ္ဝာယံ အသုဘပ္ပ-ဘေဒေါ ဝုတ္တော၊ သော သရီရသဘာဝပ္ပတ္တိဝသေန စ ရာဂစရိတဘေဒဝသေန စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဆဝသရီရံ ဟိ ပဋိက္ကူလဘာဝံ အာပဇ္ဇမာနံ ဥဒ္ဓုမာတက-သဘာဝပ္ပတ္တံ ဝါ သိယာ, ဝိနီလကာဒိနံ ဝါ အညတရသဘာဝပ္ပတ္တံ။ ဣတိ ယာဒိသံ ယာဒိသံ သက္ကာ ဟောတိ လဒ္ဓုံ၊ တာဒိသေ တာဒိသေ ဥဒ္ဓုမာတက-ပဋိက္ကူလံ ဝိနီလကပဋိက္ကူလန္တိ ဧဝံ နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗမေဝါတိ သရီရသဘာ-ဝပ္ပတ္တိဝသေန ဒသဓာ အသုဘပ္ပဘေဒေါ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

1-ပညာယမာနဝိဝရတာ (သီ၊ သျာ) 2-ဥပဋ္ဌာတီတိ (သီ)

Visesato cettha uddhumātakaṁ sarīrasaṇṭhānavipattippakāsanato saṇṭhānarāgino sappāyaṁ. Vinīlakaṁ chavirāgavipattippakāsanato sarīravaṇṇarāgino sappāyaṁ. Vipubbakaṁ kāyavaṇapaṭibaddhassa duggandhabhāvassa pakāsanato mālāgandhādivasena samuṭṭhāpitasarīragandharāgino sappāyaṁ. Vicchiddakaṁ antosusirabhāvappakāsanato sarīre ghanabhāvarāgino sappāyaṁ. Vikkhāyitakaṁ maṁsupacayasampattivināsappakāsanato thanādīsu sarīrappadesesu maṁsupacayarāgino sappāyaṁ. Vikkhittakaṁ aṅgapaccaṅgānaṁ vikkhepappakāsanato aṅgapaccaṅgalīlārāgino sappāyaṁ. Hatavikkhittakaṁ sarīrasaṅghātabhedavikārappakāsanato sarīrasaṅghātasampattirāgino sappāyaṁ. Lohitakaṁ lohitamakkhitapaṭikkūlabhāvappakāsanato alaṅkārajanitasobharāgino sappāyaṁ. Puḷavakaṁ kāyassa anekakimikulasādhāraṇabhāvappakāsanato kāye mamattarāgino sappāyaṁ. Aṭṭhikaṁ sarīraṭṭhīnaṁ paṭikkūlabhāvappakāsanato dantasampattirāgino sappāyanti evaṁ rāgacaritabhedavasenāpi dasadhā asubhappabhedo vuttoti veditabbo.

Yasmā pana dasavidhepi etasmiṁ asubhe seyyathāpi nāma aparisaṇṭhitajalāya sīghasotāya nadiyā arittabaleneva nāvā tiṭṭhati, vinā arittena na sakkā ṭhapetuṁ, evameva dubbalattā ārammaṇassa vitakkabaleneva cittaṁ ekaggaṁ hutvā tiṭṭhati, vinā vitakkena na sakkā ṭhapetuṁ, tasmā paṭhamajjhānamevettha hoti, na dutiyādīni.

Paṭikkūlepi ca etasmiṁ ārammaṇe "addhā imāya paṭipadāya jarāmaraṇamhā parimuccissāmī"ti evamānisaṁsadassāvitāya ceva nīvaraṇasantāpappahānena ca pītisomanassaṁ uppajjati, "bahuṁ dāni vetanaṁ labhissāmī"ti ānisaṁsadassāvino pupphachaḍḍakassa gūtharāsimhi viya, ussannabyādhidukkhassa rogino vamanavirecanappavattiyaṁ viya ca.

122. Dasavidhampi cetaṁ asubhaṁ lakkhaṇato[1] ekameva hoti. Dasavidhassāpi hetassa asuciduggandhajegucchapaṭikkūlabhāvo eva lakkhaṇaṁ. Tadetaṁ iminā lakkhaṇena na kevalaṁ matasarīre, dantaṭṭhikadassāvino pana Cetiyapabbatavāsino Mahātissattherassa viya, hatthikkhandhagataṁ rājānaṁ olokentassa Saṁgharakkhitattherūpaṭṭhāka sāmaṇerassa viya ca

1. Asubhalakkhaṇato (Sī)

ဝိသေသတော စေတ္ထ ဥဒ္ဓုမာတကံ သရီရသဏ္ဌာနဝိပတ္တိပ္ပကာသနတော သဏ္ဌာနရာဂိနော သပ္ပါယံ။ ဝိနီလကံ ဆဝိရာဂဝိပတ္တိပ္ပကာသနတော သရီရဝဏ္ဏရာဂိနော သပ္ပါယံ။ ဝိပုဗ္ဗကံ ကာယဝဏပဋိဗဒ္ဓဿ ဒုဂ္ဂန္ဓဘာဝဿ ပကာသနတော မာလာဂန္ဓာဒိဝသေန သမုဋ္ဌာပိတသရီရဂန္ဓရာဂိနော သပ္ပါယံ။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ အန္တောသုသိရဘာဝပ္ပကာသနတော သရီရေ ဃနဘာဝရာဂိနော သပ္ပါယံ။ ဝိက္ခာယိတကံ မံသုပစယသမ္ပတ္တိဝိနာသပ္ပကာသနတော ထနာဒီသု သရီရပ္ပဒေသေသု မံသုပစယရာဂိနော သပ္ပါယံ။ ဝိက္ခိတ္တကံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ဝိက္ခေပပ္ပကာသနတော အင်္ဂပစ္စင်္ဂလီလာရာဂိနော သပ္ပါယံ။ ဟတဝိက္ခိတ္တကံ သရီရသင်္ဃာတဘေဒဝိကာရပ္ပကာသနတော သရီရသင်္ဃာတသမ္ပတ္တိရာဂိနော သပ္ပါယံ။ လောဟိတကံ လောဟိတမက္ခိတပဋိက္ကူလဘာဝပ္ပကာသနတော အလင်္ကာရဇနိတသောဘရာဂိနော သပ္ပါယံ။ ပုဋ္ဌဝကံ ကာယဿ အနေကကိမိကုလသာဓာရဏဘာဝပ္ပကာသနတော ကာယေ မမတ္တရာဂိနော သပ္ပါယံ။ အဋ္ဌိကံ သရီရဋ္ဌိနံ ပဋိက္ကူလဘာဝပ္ပကာသနတော ဒန္တသမ္ပတ္တိရာဂိနော သပ္ပါယန္တိ ဧဝံ ရာဂစရိတဘေဒဝသေနာပိ ဒသဓာ အသုဘပ္ပဘေဒေါ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ယသ္မာ ပန ဒသဝိဓေပိ တေသ္မိံ အသုဘေ သေယ္ယထာပိ နာမ အပရိသဏ္ဌိတဇလာယ သီဃသောတာယ နဒိယာ အရိတ္တဗလေနေဝ နာဝါ တိဋ္ဌတိ၊ ဝိနာ အရိတ္တေန န သက္ကာ ဋပေတုံ၊ ဧဝမေဝ ဒုဗ္ဗလတ္တာ အာရမ္မဏဿ ဝိတက္ကဗလေနေဝ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟုတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ၊ ဝိနာ ဝိတက္ကေန န သက္ကာ ဋပေတုံ၊ တသ္မာ ပဌမဇ္ဈာနမေဝေတ္ထ ဟောတိ၊ န ဒုတိယာဒီနိ။

ပဋိက္ကူလေပိ စ တေသ္မိံ အာရမ္မဏေ "အဒ္ဓါ ဣမာယ ပဋိပဒါယ ဇရာမရဏမှာ ပရိမုစ္စိဿာမီ"တိ ဧဝမာနိသံသဒဿာဝိတာယ စေဝ နိဝရဏသန္တာပပ္ပဟာနေန စ ပီတိသောမနသ်ံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ "ဗဟုံ ဒါနိ ဝေတနံ လဘိဿာမီ"တိ အာနိသံသဒဿာဝိနော ပုပ္ဖဆဍ္ဍကဿ ဂူထရာသိမှိ ဝိယ, ဥဿန္နဗျာဓိဒုက္ခဿ ရောဂိနော ဝမနဝိရေစနပ္ပဝတ္တိယံ ဝိယ စ။

၁၂၂။ ဒသဝိဓမ္ပိ စေတံ အသုဘံ လက္ခဏတော[1] ဧကမေဝ ဟောတိ။ ဒသဝိဓဿာပိ ဟေတဿ အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆပဋိက္ကူလဘာဝေါ ဧဝ လက္ခဏံ။ တဒေတံ ဣမိနာ လက္ခဏေန န ကေဝလံ မတသရီရေ၊ ဒန္တဋ္ဌိကဒဿာဝိနော ပန စေတိယပဗ္ဗတဝါသိနော မဟာတိဿတ္ထေရဿ ဝိယ, ဟတ္ထိက္ခန္ဓဂတံ ရာဇာနံ ဩလောကေန္တဿ သံဃရက္ခိတတ္ထေရူပဋ္ဌာကသာမဏေရဿ ဝိယ စ

၁-အသုဘလက္ခဏတော (သီ)

jīvamānakasarīrepi upaṭṭhāti. Yatheva hi matasarīraṁ, evaṁ jīvamānakampi asubhameva. Asubhalakkhaṇaṁ panettha āgantukena alaṅkārena paṭicchannattā na paññāyati. Pakatiyā pana idaṁ sarīraṁ nāma atirekatisataaṭṭhikasamussayaṁ asītisatasandhisaṁghaṭitaṁ navanhārusatanibandhanaṁ[1] navamaṁsapesisatānulittaṁ allacammapariyonaddhaṁ chaviyā paṭicchannaṁ chiddāvachiddaṁ medakathālikā viya niccuggharitapaggharitaṁ kimisaṁghanisevitaṁ rogānaṁ āyatanaṁ dukkhadhammānaṁ vatthu paribhinnapurāṇagaṇḍo viya navahi vaṇamukhehi satatavissandanaṁ. Yassa ubhohi akkhīhi akkhigūthako paggharati, kaṇṇabilehi kaṇṇagūthako, nāsāpuṭehi siṅghāṇikā, mukhato āhārapittasemharudhirāni, adhodvārehi uccārapassāvā, navanavutiyā lomakūpasahassehi asucisedayūso paggharati. Nīlamakkhikādayo samparivārenti. Yaṁ dantakaṭṭhamukhadhovanasīsamakkhanahānānivāsanapārupanādīhi[2] appaṭijaggitvā yathājātova pharusavippakiṇṇakeso hutvā gāmena gāmaṁ vicaranto rājāpi pupphachaḍḍakacaṇḍālādīsu aññataropi samasarīrapaṭikkūlatāya nibbiseso hoti, evaṁ asuciduggandhajegucchapaṭikkūlatāya rañño vā caṇḍālassa vā sarīre vemattaṁ[3] nāma natthi. Dantakaṭṭhamukhadhovanādīhi panettha dantamalādīni pamajjitvā nānāvatthehi hirikopīnaṁ paṭicchādetvā nānāvaṇṇena surabhivilepanena vilimpitvā pupphābharaṇādīhi alaṅkaritvā "ahaṁ maman"ti gahetabbākārappattaṁ karonti. Tato iminā āgantukena alaṅkārena paṭicchannattā tadassa yāthāvasarasaṁ asubhalakkhaṇaṁ asañjānantā purisā itthīsu, itthiyo ca purisesu ratiṁ karonti. Paramatthato panettha rajjitabbakayuttaṭṭhānaṁ nāma aṇumattampi natthi. Tathā hi kesalomanakhadantakheḷasiṅghāṇika-uccārapassāvādīsu ekakoṭṭhāsampi sarīrato bahi patitaṁ sattā hatthena chupitumpi[4] na icchanti, aṭṭīyanti harāyanti jigucchanti. Yaṁ yaṁ panettha avasesaṁ hoti, taṁ taṁ evaṁ paṭikkūlampi samānaṁ avijjandhakārapariyonaddhā attasineharāgarattā "iṭṭhaṁ kantaṁ niccaṁ sukhaṁ attā"ti gaṇhanti. Te evaṁ gaṇhantā aṭaviyaṁ kiṁsukarukkhaṁ disvā rukkhato apatitapupphaṁ "ayaṁ maṁsapesī"ti[5] vihaññamānena jarasiṅgālena samānataṁ āpajjanti. Tasmā—

1. ...nibaddhaṁ (Sī)
2. Pāpuraṇādīhi (Sī), pāvuraṇādīhi (?)
3. Sarīravemattaṁ (I)
4. Phusitumpi (Sī)
5. Apatitaṁ apatitaṁ pupphaṁ "ayaṁ maṁsapesi ayaṁ maṁsapesī"ti (Sī)

ဇီဝမာနကသရီရေပိ ဥပဋ္ဌာတိ။ ယထေဝ ဟိ မတသရီရံ၊ ဧဝံ ဇီဝမာနကမ္ပိ အသုဘမေဝ။ အသုဘလက္ခဏံ ပနေတ္ထ အာဂန္တုကေန အလင်္ကာရေန ပဋိစ္ဆန္နတ္တာ န ပညာယတိ။ ပကတိယာ ပန ဣဒံ သရီရံ နာမ အတိရေကတိသတအဋ္ဌိကသမုဿယံ အသီတိသတသန္ဓိသံဃဋိတံ နဝနှာရုသတနိဗ္ဗန္ဓနံ[2] နဝမံသပေသိသတာနုလိတ္တံ အလ္လစမ္မပရိယောနဒ္ဓံ ဆဝိယာ ပဋိစ္ဆန္နံ ဆိဒ္ဒာဝဆိဒ္ဒံ မေဒကထာလိကာဝိယ နိစ္စုဂ္ဂရိတပဂ္ဂရိတံ ကိမိသံဃနိသေဝိတံ ရောဂါနံ အာယတနံ ဒုက္ခဓမ္မာနံ ဝတ္ထု ပရိဘိန္နပုရာဏဂဏ္ဍော ဝိယ နဝဟိ ဝဏမုခေဟိ သတတဝိဿန္ဒနံ။ ယဿ ဥဘောဟိ အက္ခီဟိ အက္ခိဂူထကော ပဂ္ဃရတိ၊ ကဏ္ဏဗိလေဟိ ကဏ္ဏဂူထကော၊ နာသာပုဋေဟိ သိင်္ဃာဏိကာ၊ မုခတော အာဟာရပိတ္တသေမှရုဓိရာနိ၊ အဓောဒွါရေဟိ ဥစ္စာရပဿာဝေါ၊ နဝနဝုတိယာ လောမကူပသဟဿေဟိ အသုစိသေဒယူသော ပဂ္ဃရတိ။ နိလမက္ခိကာဒယော သမ္ပရိဝါရေန္တိ။ ယံ ဒန္တကဋ္ဌမုခဓောဝနသီသမက္ခနနှာနနိဝါသနပါရုပနာဒီဟိ[1] အပ္ပဋိဇဂ္ဂိတ္တာ ယထာဇာတောဝ ဖရုသဝိပ္ပကိဏ္ဏကေသော ဟုတ္ဝာ ဂါမေန ဂါမံ ဝိစရန္တော ရာဇာပိ ပုပ္ဖဆဍ္ဍကစဏ္ဍာလာဒီသု အညတရောပိ သမသရီရပဋိကူလတာယ နိဗ္ဗိသေသော ဟောတိ၊ ဧဝံ အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆပဋိကူလတာယ ရညော ဝါ စဏ္ဍာလဿ ဝါ သရီရေ ဝေမတ္တံ[2] နာမ နတ္ထိ။ ဒန္တကဋ္ဌမုခဓောဝနာဒီဟိ ပနေတ္ထ ဒန္တမလာဒီနိ ပမဇ္ဇိတ္ဝာ နာနာဝဏ္ဏေဟိ ဟိရိကောပီနံ ပဋိစ္ဆာဒေတ္ဝာ နာနာဝဏ္ဏေန သုရဘိဝိလေပနေန ဝိလိမ္ပိတ္ဝာ ပုပ္ဖါဘရဏာဒီဟိ အလင်္ကရိတ္ဝာ "အဟံ မမ"န္တိ ဂဟေတဗ္ဗာကာရပ္ပတ္တံ ကရောန္တိ။ တတော ဣမိနာ အာဂန္တုကေန အလင်္ကာရေန ပဋိစ္ဆန္နတ္တာ တဒဿ ယာထာဝသရသံ အသုဘလက္ခဏံ အသဇ္ဇာနန္တာ ပုရိသာ ဣတ္ထိသု, ဣတ္ထိယော စ ပုရိသေသု ရတိံ ကရောန္တိ။ ပရမတ္ထတော ပနေတ္ထ ရဇ္ဇိတဗ္ဗကယုတ္တဋ္ဌာနံ နာမ အဏုမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ။ တထာဟိ ကေသလောမနခဒန္တခေဋ္ဌသိင်္ဃာဏိကဥစ္စာရပဿာဝါဒီသု ကေကောဋ္ဌာသမွိ သရီရတော ဗဟိ ပတိတံ သတ္တာ ဟတ္ထေန ဆုပိတုမ္ပိ[3] န ဣစ္ဆန္တိ၊ အနိဿန္တိ ဟရာယန္တိ ဇိဂုစ္ဆန္တိ။ ယံ ယံ ပနေတ္ထ အဝသေသံ ဟောတိ၊ တံ တံ ဧဝံ ပဋိကူလမွိ သမာနံ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရပရိယောနဒ္ဓါ အတ္တသိနေဟရာဂရတ္တာ "ဣဋ္ဌံ ကန္တံ နိစ္စံ သုခံ အတ္တာ"တိ ဂဏှန္တိ။ တေ ဧဝံ ဂဏှန္တာ အဋဝိယံ ကိံသုကရုက္ခံ ဒိသွာ ရုက္ခတော အပတိတပုပ္ဖံ "အယံ မံသပေသီ"တိ[4] ဝိဟညမာနေန ဇရသိင်္ဂါလေန သမာနတံ အာပဇ္ဇန္တိ။ တသ္မာ—

1-....နိဗန္ဓံ (သီ)
2-သရီရဝေမတ္တံ (ဣ)
3-ဖုသိတုမ္ပိ (သီ)
4-အပတိတံ အပတိတံ ပုပ္ဖံ "အယံ မံသပေသီ အယံ မံသပေသီ"တိ (သီ)

Yathāpi[1] pupphitaṁ disvā, siṅgālo kiṁsukaṁ vane.
Maṁsarukkho mayā laddho, iti gantvāna vegasā.

Patitaṁ patitaṁ pupphaṁ, ḷaṁsitvā atilolupo.
Nayidaṁ maṁsaṁ aduṁ maṁsaṁ, yaṁ rukkhasminti gaṇhati.

Koṭṭhāsaṁ patitaṁyeva, asubhanti tathā budho.
Aggahetvāna gaṇheyya, sarīraṭṭhampi naṁ tathā.

Imañhi subhato kāyaṁ, gahetvā tattha mucchitā.
Bālā karontā pāpāni, dukkhā na parimuccare.

Tasmā passeyya medhāvī, jīvato vā matassa vā.
Sabhāvaṁ pūtikāyassa, subhabhāvena vajjitaṁ.

Vuttañhetaṁ—

Duggandho asuci kāyo, kuṇapo ukkarūpamo.
Nindito cakkhubhūtehi, kāyo bālābhinandito.

Allacammapaṭicchanno, navadvāro mahāvaṇo.
Samantato paggharati, asuci pūtigandhiyo.

Sace imassa kāyassa, anto bāhirako[2] siyā.
Daṇḍaṁ nūna gahetvāna, kāke soṇe nivāraye[3]ti.

Tasmā dabbajātikena bhikkhunā jīvamānasarīraṁ vā hotu matasarīraṁ vā yattha yattha asubhākāro paññāyati, tattha tattheva nimittaṁ gahetvā kammaṭṭhānaṁ appanaṁ pāpetabbanti.

Iti sādhujanapāmojjatthāya kate Visuddhimagge

Samādhibhāvanādhikāre

Asubhakammaṭṭhānaniddeso nāma

Chaṭṭho paricchedo.

1. Yathā hi (Sī) 2. Bāhirato (Sī, Syā)
3. Kāke soṇe ca vāraye (Sī), kākasoṇe nivāraye (Syā)

ယထာပိ[၁] ပုပ္ဖိတံ ဒိသ္ဝာ၊ သိင်္ဂါလော ကိံသုကံ ဝနေ။
မံသရုက္ခော မယာ လဒ္ဓေါ၊ ဣတိ ဂန္ဒ္ဓာန ဝေဂသာ။

ပတိတံ ပတိတံ ပုပ္ဖံ၊ ဒံသိတ္ဝာ အတိလောလုပေါ။
နယိဒံ မံသံ အဒုံ မံသံ၊ ယံ ရုက္ခသ္မိန္တိ ဂဏှတိ။

ကောဋ္ဌာသံ ပတိတံယေဝ၊ အသုဘန္တိ တထာ ဗုဓော။
အဂ္ဂဟေတ္ဝာန ဂဏ္ဍေယျ၊ သရီရဋ္ဌမ္ပိ နံ တထာ။

ဣမဉ္ဒိ သုဘတော ကာယံ၊ ဂဟေတ္ဝာ တတ္ထ မုစ္ဆိတာ။
ဗာလာ ကရောန္တာ ပါပါနိ၊ ဒုက္ခာ န ပရိမုစ္စရေ။

တသ္မာ ပဿေယျ မေဓာဝီ၊ ဇီဝတော ဝါ မတဿ ဝါ။
သဘာဝံ ပူတိကာယဿ၊ သုဘဘာဝေန ဝဇ္ဇိတံ။

ဝုတ္တဉ္ဧတံ—

ဒုဂ္ဂန္ဓော အသုစိ ကာယော၊ ကုဏပေါ ဥက္ကရူပမော။
နိန္ဒိတော စက္ခုဘူတေဟိ၊ ကာယော ဗာလာဘိနန္ဒိတော။

အလ္လစမ္မပဋိစ္ဆန္နော၊ နဝဒ္ဒါရော မဟာဝဏော။
သမန္တတော ပဂ္ဃရတိ၊ အသုစိ ပူတိဂန္ဓိယော။

သစေ ဣမဿ ကာယဿ၊ အန္တော ဗာဟိရကော[၂] သိယာ။
ဒဏ္ဍံ နူန ဂဟေတ္ဝာန၊ ကာကေ သောဏေ နိဝါရယေ[၃]တိ။

တသ္မာ ဒဗ္ဗဇာတိကေန ဘိက္ခုနာ ဇီဝမာနသရီရံ ဝါ ဟောတု မတသရီရံ ဝါ ယတ္ထ ယတ္ထ အသုဘာကာရော ပညာယတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ နိမိတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ ကမ္မဋ္ဌာနံ အပ္ပနံ ပါပေတဗ္ဗန္တိ။

ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ
သမာဓိဘာဝနာဓိကာရေ

အသုဘကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသော နာမ
ဆဋ္ဌော ပရိစ္ဆေဒေါ။

၁-ယထာ ဟိ (သီ) ၂-ဗာဟိရတော (သီ၊သျာ)
၃-ကာကေ သောဏေ စ ဝါရယေ (သီ)၊ ကာကသောဏေ နိဝါရယေ (သျာ)

7. Cha-anussatiniddesa

Buddhānussatikathā

123. Asubhānantaraṁ uddiṭṭhāsu pana dasasu anussatīsu punappunaṁ uppajjanato satiyeva anussati, pavattitabbaṭṭhānamhiyeva vā pavattattā saddhāpabbajitassa kulaputtassa anurūpā satītipi anussati, Buddhaṁ ārabbha uppannā anussati **Buddhānussati,** Buddhaguṇārammaṇāya satiyā etamadhivacanaṁ. Dhammaṁ ārabbha uppannā anussati **dhammānussati,** svākkhātatādidhammaguṇārammaṇāya satiyā etamadhivacanaṁ. Saṁghaṁ ārabbha uppannā anussati **saṁghānussati,** suppaṭipannatādi-saṁghaguṇārammaṇāya satiyā etamadhivacanaṁ. Sīlaṁ ārabbha uppannā anussati **sīlānussati,** akhaṇḍatādisīlaguṇārammaṇāya satiyā etamadhivacanaṁ. Cāgaṁ ārabbha uppannā anussati **cāgānussati,** muttacāgatādicāgaguṇārammaṇāya satiyā etamadhivacanaṁ. Devatā ārabbha uppannā anussati **devatānussati,** devatā sakkhiṭṭhāne ṭhapetvā attano saddhādiguṇārammaṇāya satiyā etamadhivacanaṁ. Maraṇaṁ ārabbha uppannā anussati **maraṇānussati**[1], jīvitindriyupacchedārammaṇāya satiyā etamadhivacanaṁ. Kesādibhedaṁ rūpakāyaṁ gatā, kāye vā gatāti kāyagatā, kāyagatā ca sā sati cāti kāyagatasatīti vattabbe rassaṁ akatvā **kāyagatāsatī**ti vuttā, kesādikāyakoṭṭhāsanimittārammaṇāya satiyā etamadhivacanaṁ. Ānāpāne ārabbha uppannā sati **ānāpānassati,** assāsapassāsa-nimittārammaṇāya satiyā etamadhivacanaṁ. Upasamaṁ ārabbha uppannā anussati **upasamānussati,** sabbadukkhūpasamārammaṇāya satiyā etamadhivacanaṁ.

124. Iti imāsu dasasu anussatīsu Buddhānussatiṁ tāva bhāvetukāmena aveccappasādasamannāgatena yoginā patirūpasenāsane rahogatena paṭisallīnena “itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro

1. Uppannā sati maraṇasati (Sī), Aṁ 1. 268 piṭṭhena sameti.

၇—ဆအနုဿတိနိဒ္ဒေသ

ဗုဒ္ဓါနုဿတိကထာ

၁၂၃။ အသုဘာနန္တရံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာသု ပန ဒသသု အနုဿတီသု ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော သတိယေဝ အနုဿတိ၊ ပဝတ္တိတဗ္ဗဌာနမှိယေဝ ဝါ ပဝတ္တတ္တာ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတဿ ကုလပုတ္တဿ အနုရူပါ သတီတိပိ အနုဿတိ၊ ဗုဒ္ဓံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **ဗုဒ္ဓါနုဿတိ**၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတမဓိဝစနံ။ ဓမ္မံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **ဓမ္မာနုဿတိ**၊ သွာက္ခာတတာဒိဓမ္မဂုဏာ-ရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတမဓိဝစနံ။ သံဃံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **သံဃာနုဿတိ**၊ သုပ္ပဋိပန္နတာဒိသံဃဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတမဓိဝစနံ။ သီလံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **သီလာနုဿတိ**၊ အခဏ္ဍတာဒိသီလ-ဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတမဓိဝစနံ။ စာဂံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **စာဂါနုဿတိ**၊ မုတ္တစာဂတာဒိစာဂဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတမဓိ-ဝစနံ။ ဒေဝတာ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **ဒေဝတာနုဿတိ**၊ ဒေဝတာ သက္ခိဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ အတ္တနော သဒ္ဓါဒိဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတမဓိ-ဝစနံ။ မရဏံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **မရဏာနုဿတိ**[1]၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယု-ပစ္ဆေဒါရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတမဓိဝစနံ။ ကေသာဒိဘေဒံ ရူပကာယံ ဂတာ၊ ကာယေ ဝါ ဂတာတိ ကာယဂတာ၊ ကာယဂတာ စ သာ သတိ စာတိ ကာယဂတသတီတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ရဿံ အကတ္ဝာ **ကာယဂတာ-သတီ**တိ ဝုတ္တာ၊ ကေသာဒိကာယကောဋ္ဌာသနိမိတ္တာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတမဓိဝစနံ။ အာနာပါနေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ သတိ **အာနာပါနဿတိ**၊ အဿာသပဿာသနိမိတ္တာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတမဓိဝစနံ။ ဥပသမံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **ဥပသမာနုဿတိ**၊ သဗ္ဗဒုက္ခူပသမာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတမဓိဝစနံ။

၁၂၄။ ဣတိ ဣမာသု ဒသသု အနုဿတီသု ဗုဒ္ဓါနုဿတိံ တာဝ ဘာဝေတုကာမေန အဝေစ္စပ္ပသာဒသမန္နာဂတေန ယောဂိနာ ပတိရူပသေနာ-သနေ ရဟောဂတေန ပဋိသလ္လီနေန “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော သုဂတော လောကဝိဒူ အနုတ္တရော

၁-ဥပ္ပန္နာ သတိ မရဏသတိ (သီ)၊ အံ ၁-၂၆၈-ပိဋ္ဌေန သမေတိ။

purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti[1] evaṁ Buddhassa Bhagavato guṇā anussaritabbā.

Tatrāyaṁ anussaraṇanayo—so Bhagavā itipi Arahaṁ, itipi Sammāsambuddho -pa- itipi Bhagavāti anussārati. Iminā ca iminā ca kāraṇenāti vuttaṁ hoti.

125. Tattha ārakattā arīnaṁ arānañca hatattā paccayādīnaṁ arahattā pāpakaraṇe rahābhāvāti imehi tāva kāraṇehi so Bhagavā **Arahan**ti anussarati. Ārakā hi so sabbakilesehi suvidūravidūre ṭhito maggena savāsanānaṁ kilesānaṁ viddhaṁsitattāti **ārakattā Arahaṁ.**

So tato ārakā nāma, yassa yenāsamaṅgitā.
Asamaṅgī ca dosehi, Nātho tenā**rahaṁ** matoti.

126. Te cānena kilesārayo maggena hatāti **arīnaṁ hatattāpi Arahaṁ.**

Yasmā rāgādisaṅkhātā, sabbepi arayo hatā.
Paññāsatthena Nāthena, tasmāpi **Arahaṁ** matoti[2].

127. Yañcetaṁ avijjābhavataṇhāmayanābhi puññādi-abhisaṅkhārāraṁ jarāmaraṇanemi āsavasamudayamayena akkhena vijjhitvā tibhavarathe samāyojitaṁ anādikālappavattaṁ saṁsāracakkaṁ, tassānena Bodhimaṇḍe vīriyapādehi sīlapathaviyaṁ patiṭṭhāya saddhāhatthena kammakkhayakaraṁ ñāṇapharasuṁ gahetvā sabbe arā hatāti **arānaṁ hatattāpi Arahaṁ.**

128. Atha vā saṁsāracakkanti anamataggaṁ saṁsāravaṭṭaṁ vuccati. Tassa ca avijjā nābhi, mūlattā. Jarāmaraṇaṁ nemi, pariyosānattā. Sesā dasa dhammā arā, avijjāmūlakattā jarāmaraṇapariyantattā ca, tattha dukkhādīsu aññāṇaṁ avijjā. Kāmabhave ca avijjā kāmabhave saṅkhārānaṁ paccayo hoti, rūpabhave avijjā rūpabhave saṅkhārānaṁ paccayo hoti, arūpabhave

1. Aṁ 2. 252 piṭṭhādīsu. 2. Mato (katthaci)

ပုရိသဒမ္မသာရထိ သတ္ထာ ဒေဝမနုဿာနံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ"တိ[၁] ဧဝံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဂုဏာ အနုဿရိတဗ္ဗာ။

တတြာယံ အနုဿရဏနယော—သော ဘဂဝါ ဣတိပိ အရဟံ၊ ဣတိပိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ပ။ ဣတိပိ ဘဂဝါတိ အနုဿရတိ။ ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ ကာရဏေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၁၂၅။ တတ္ထ အာရကတ္တာ အရီနံ အရာနဉ္စ ဟတတ္တာ ပစ္စယာဒီနံ အရဟတ္တာ ပါပကရဏေ ရဟာဘာဝေါတိ ဣမေဟိ တာဝ ကာရဏေဟိ သော ဘဂဝါ **အရဟ**န္တိ အနုဿရတိ။ အာရကာ ဟိ သော သဗ္ဗကိလေသေဟိ သုဝိဒူရဝိဒူရေ ဋ္ဌတော မဂ္ဂေန သဝါသနာနံ ကိလေသာနံ ဝိဒ္ဓံသိတတ္တာတိ **အာရကတ္တာ အရဟံ**။

သော တတော အာရကာ နာမ၊ ယဿ ယေနာသမင်္ဂီတာ။
အသမင်္ဂီ စ ဒေါသေဟိ၊ နာထော တေနာ**ရဟံ** မတောတိ။

၁၂၆။ တေ စာနေန ကိလေသာရယော မဂ္ဂေန ဟတာတိ **အရီနံ ဟတတ္တာပိ အရဟံ**။

ယသ္မာ ရာဂါဒိသင်္ခါတာ၊ သဗ္ဗေပိ အရယော ဟတာ။
ပညာသတ္ထေန နာထေန၊ တသ္မာပိ **အရဟံ** မတောတိ[၂]။

၁၂၇။ ယဿေတံ အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာမယနာဘိ ပုညာဘိသင်္ခါရာဒိ ဇရာ-မရဏနေမိ အာသဝသမုဒယမယေန အက္ခေန ဝိဇ္ဈိတွာ တိဘဝရထေ သမာ-ယောဇိတံ အနာဒိကာလပ္ပဝတ္တံ သံသာရစက္ကံ၊ တဿာနေန ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝီရိယပါဒေဟိ သီလပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာယ သဒ္ဓါဟတ္ထေန ကမ္မက္ခယကရံ ဉာဏဖရသုံ ဂဟေတွာ သဗ္ဗေ အရာ ဟတာတိ **အရာနံ ဟတတ္တာပိ အရဟံ**။

၁၂၈။ အထ ဝါ သံသာရစက္ကန္တိ အနမတဂ္ဂံ သံသာရဝဋ္ဋံ ဝုစ္စတိ။ တဿ စ အဝိဇ္ဇာ နာဘိ, မူလတ္တာ။ ဇရာမရဏံ နေမိ, ပရိယောသာနတ္တာ။ သေသာ ဒသ ဓမ္မာ အရာ, အဝိဇ္ဇာမူလကတ္တာ ဇရာမရဏပရိယန္တတ္တာ စ၊ တတ္ထ ဒုက္ခာဒီသု အညာဏံ အဝိဇ္ဇာ။ ကာမဘဝေ စ အဝိဇ္ဇာ ကာမဘဝေ သင်္ခါရာနံ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ရူပဘဝေ အဝိဇ္ဇာ ရူပဘဝေ သင်္ခါရာနံ ပစ္စယော ဟောတိ၊ အရူပဘဝေ

၁-အံ ၂-၂၅၂-ဝိဇ္ဇာဒီသု။ ၂-မတော (ကတ္ထစိ)

avijjā arūpabhave saṅkhārānaṁ paccayo hoti. Kāmabhave saṅkhārā kāmabhave paṭisandhiviññāṇassa paccayā honti, esa nayo itaresu. Kāmabhave paṭisandhiviññāṇaṁ kāmabhave nāmarūpassa paccayo hoti, tathā rūpabhave. Arūpabhave nāmasseva paccayo hoti. Kāmabhave nāmarūpaṁ kāmabhave saḷāyatanassa paccayo hoti, rūpabhave nāmarūpaṁ rūpabhave tiṇṇaṁ āyatanānaṁ paccayo hoti, arūpabhave nāmaṁ arūpabhave ekassa āyatanassa paccayo hoti. Kāmabhave saḷāyatanaṁ kāmabhave chabbidhassa phassassa paccayo hoti, rūpabhave tīṇi āyatanāni rūpabhave tiṇṇaṁ phassānaṁ paccayā honti, arūpabhave ekaṁ āyatanaṁ arūpabhave ekassa phassassa paccayo hoti. Kāmabhave cha phassā kāmabhave channaṁ vedanānaṁ paccayā honti, rūpabhave tayo phassā tattheva tissannaṁ, arūpabhave eko tattheva ekissā vedanāya paccayo hoti. Kāmabhave cha vedanā kāmabhave channaṁ taṇhākāyānaṁ paccayā honti, rūpabhave tisso tattheva tiṇṇaṁ, arūpabhave ekā vedanā arūpabhave ekassa taṇhākāyassa paccayo hoti. Tattha tattha sā sā taṇhā tassa tassa upādānassa, upādānādayo bhavādīnaṁ.

Kathaṁ? Idhekacco kāme paribhuñjissāmīti kāmupādānapaccayā kāyena duccaritaṁ carati, vācāya duccaritaṁ carati, manasā duccaritaṁ carati, duccaritapāripūriyā apāye upapajjati[1]. Tatthassa upapattihetubhūtaṁ[2] kammaṁ kammabhavo, kammanibbattā khandhā upapattibhavo, khandhānaṁ nibbatti jāti, paripāko jarā, bhedo maraṇaṁ.

Aparo saggasampattiṁ anubhavissāmīti tatheva sucaritaṁ carati, sucaritapāripūriyā sagge upapajjati[1]. Tatthassa upapattihetubhūtaṁ[2] kammaṁ kammabhavoti so eva nayo.

Aparo pana brahmalokasampattiṁ anubhavissāmīti kāmupādānapaccayā-eva mettaṁ bhāveti, karuṇaṁ, muditaṁ, upekkhaṁ bhāveti, bhāvanāpāripūriyā brahmaloke nibbattati. Tatthassa nibbattihetubhūtaṁ kammaṁ kammabhavoti so eva nayo.

1. Uppajjati (Sī, Syā) 2. Uppattihetubhūtaṁ (Sī, Syā)

အဝိဇ္ဇာ အရူပဘဝေ သင်္ခါရာနံ ပစ္စယော ဟောတိ။ ကာမဘဝေ သင်္ခါရာ ကာမ-ဘဝေ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏဿ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ သေ နယော ဇ္ဈတရေသု။ ကာမ-ဘဝေ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ ကာမဘဝေ နာမရူပဿ ပစ္စယော ဟောတိ၊ တထာ ရူပဘဝေ။ အရူပဘဝေ နာမဿေဝ ပစ္စယော ဟောတိ။ ကာမဘဝေ နာမရူပံ ကာမဘဝေ သဠာယတနဿ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ရူပဘဝေ နာမရူပံ ရူပဘဝေ တီဏ္ဏံ အာယတနာနံ ပစ္စယော ဟောတိ၊ အရူပဘဝေ နာမံ အရူပဘဝေ ဧကဿ အာယတနဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ ကာမဘဝေ သဠာယတနံ ကာမဘဝေ ဆဗ္ဗိဓဿ ဖဿဿ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ရူပဘဝေ တီဏိ အာယတနာနိ ရူပဘဝေ တိဏ္ဏံ ဖဿာနံ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ အရူပဘဝေ ဧကံ အာယတနံ အရူပဘဝေ ဧကဿ ဖဿဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ ကာမဘဝေ ဆ ဖဿာ ကာမဘဝေ ဆန္နံ ဝေဒနာနံ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ရူပဘဝေ တယော ဖဿာ တတ္ထေဝ တိဿန္နံ၊ အရူပဘဝေ ဧကော တတ္ထေဝ ဧကိဿာ ဝေဒနာယ ပစ္စယော ဟောတိ။ ကာမဘဝေ ဆ ဝေဒနာ ကာမဘဝေ ဆန္နံ တဏှာကာယာနံ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ရူပဘဝေ တိဿော တတ္ထေဝ တိဏ္ဏံ၊ အရူပဘဝေ ဧကာ ဝေဒနာ အရူပဘဝေ ဧကဿ တဏှာကာယဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ တတ္ထ တတ္ထ သာ သာ တဏှာ တဿ တဿ ဥပဓိဒုက္ခဿ၊ ဥပဓိဒုက္ခာဒယော ဘဝါဒိနံ။

ကထံ? ဇာဓေကစ္စော ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇိဿာမီတိ ကာမုပါဒါနပစ္စယာ ကာယေန ဒုစ္စရိတံ စရတိ၊ ဝါစာယ ဒုစ္စရိတံ စရတိ၊ မနသာ ဒုစ္စရိတံ စရတိ၊ ဒုစ္စရိတပါရိပူရိယာ အပါယေ ဥပပဇ္ဇတိ[1]။ တတ္ထဿ ဥပပတ္တိဟေတုဘူတံ[2] ကမ္မံ ကမ္မဘဝေါ၊ ကမ္မနိဗ္ဗတ္တာ ခန္ဓာ ဥပပတ္တိဘဝေါ၊ ခန္ဓာနံ နိဗ္ဗတ္တိ ဇာတိ၊ ပရိပါကော ဇရာ၊ ဘေဒေါ မရဏံ။

အပရော သဂ္ဂသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိဿာမီတိ တထေဝ သုစရိတံ စရတိ၊ သုစရိတပါရိပူရိယာ သဂ္ဂေ ဥပပဇ္ဇတိ[1]။ တတ္ထဿ ဥပပတ္တိဟေတုဘူတံ[2] ကမ္မံ ကမ္မဘဝေါတိ သော ဧဝ နယော။

အပရော ပန ဗြဟ္မလောကသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိဿာမီတိ ကာမုပါဒါနပစ္စယာဧဝ မေတ္တံ ဘာဝေတိ၊ ကရုဏံ၊ မုဒိတံ၊ ဥပေက္ခံ ဘာဝေတိ၊ ဘာဝနာပါရိပူရိယာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ တတ္ထဿ နိဗ္ဗတ္တိဟေတုဘူတံ ကမ္မံ ကမ္မဘဝေါတိ သော ဧဝ နယော။

၁-ဥပပဇ္ဇတိ (သီ၊ သျာ) ၂-ဥပပတ္တိဟေတုဘူတံ (သီ၊ သျာ)

Aparo arūpabhave sampattiṁ anubhavissāmīti tatheva ākāsānañcāyatanādisamāpattiyo bhāveti, bhāvanāpāripūriyā tattha tattha nibbattati. Tatthassa nibbattihetubhūtaṁ kammaṁ kammabhavo, kammanibbattā khandhā upapattibhavo, khandhānaṁ nibbatti jāti, paripāko jarā, bhedo maraṇanti. Esa nayo sesupādānamūlikāsupi yojanāsu.

Evaṁ ayaṁ avijjā hetu, saṅkhārā hetusamuppannā, ubhopete hetusamuppannāti paccayapariggahe paññā dhammaṭṭhitiñāṇaṁ. Atītampi addhānaṁ anāgatampi addhānaṁ avijjā hetu, saṅkhārā hetusamuppannā, ubhopete hetusamuppannāti paccayapariggahe paññā dhammaṭṭhitiñāṇanti eteneva nayena sabbapadāni vitthāretabbāni.

Tattha avijjāsaṅkhārā eko saṅkhepo, viññāṇanāmarūpasaḷāyatanaphassa-vedanā eko, taṇhupādānabhavā eko, jātijarāmaraṇaṁ eko. Purimasaṅkhepo cettha atīto addhā, dve majjhimā paccuppanno, jātijarāmaraṇaṁ anāgato. Avijjāsaṅkhāraggahaṇena cettha taṇhupādānabhavā gahitāva hontīti ime pañca dhammā atīte kammavaṭṭaṁ, viññāṇādayo pañca etarahi vipākavaṭṭaṁ, taṇhupādānabhavaggahaṇena avijjāsaṅkhārā gahitāva hontīti ime pañca dhammā etarahi kammavaṭṭaṁ, jātijarāmaraṇāpadesena viññāṇādīnaṁ niddiṭṭhattā ime pañca dhammā āyatiṁ vipākavaṭṭaṁ. Te[1] ākārato vīsatividhā honti. Saṅkhāraviññāṇānañcettha antarā eko sandhi, vedanātaṇhānamantarā eko, bhavajātīnamantarā ekoti[2], iti Bhagavā etaṁ catusaṅkhepaṁ tiyaddhaṁ vīsatākāraṁ tisandhiṁ paṭiccasamuppādaṁ sabbākārato jānāti passati aññāti paṭivijjhati. Taṁ ñātaṭṭhena ñāṇaṁ, pajānanaṭṭhena paññā, tena vuccati paccayapariggahe paññā dhammaṭṭhitiñāṇanti. Iminā dhammaṭṭhitiñāṇena Bhagavā te dhamme yathābhūtaṁ ñatvā tesu nibbindanto virajjanto vimuccanto vuttappakārassa imassa saṁsāracakkassa are hani vihani viddhaṁsesi. Evampi **arānaṁ hatattā Arahaṁ.**

Arā saṁsāracakkassa, hatā ñāṇāsinā yato.
Lokanāthena tenesa, **Arahan**ti pavuccati.

1. Ye (Vi-Ṭṭha 86)
2. Eko (Vi-Ṭṭha 1. 86)

အပရော အရူပဘဝေ သမ္ပတ္တိ˚ အနုဘဝိဿာမီတိ တထေဝ အာကာသာ-နဉ္စာယတနာဒိသမာပတ္တိယော ဘာဝေတိ၊ ဘာဝနာပါရိပူရိယာ တတ္ထ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တတိ။ တတ္ထဿ နိဗ္ဗတ္တိဟေတုဘူတံ ကမ္မံ ကမ္မဘဝေါ၊ ကမ္မနိဗ္ဗတ္တာ ခန္ဓာ ဥပပတ္တိဘဝေါ၊ ခန္ဓာနံ နိဗ္ဗတ္တိ ဇာတိ၊ ပရိပါကော ဇရာ၊ ဘေဒေါ မရဏန္တိ။ ဧသ နယော သေသုပါဒါနမူလိကာသုပိ ယောဇနာသု။

ဧဝံ အယံ အဝိဇ္ဇာ ဟေတု၊ သင်္ခါရာ ဟေတုသမုပ္ပန္နာ၊ ဥဘောပေတေ ဟေတုသမုပ္ပန္နာတိ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ။ အတီကမ္ပိ အဒ္ဓါနံ အနာဂတမ္ပိ အဒ္ဓါနံ အဝိဇ္ဇာ ဟေတု၊ သင်္ခါရာ ဟေတုသမုပ္ပန္နာ၊ ဥဘောပေတေ ဟေတုသမုပ္ပန္နာတိ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏန္တိ ဧတေနေဝ နယေန သဗ္ဗပဒါနိ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာနိ။

တတ္ထ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာ ဧကော သင်္ခေပေါ၊ ဝိညာဏနာမရူပသဠာယတန-ဖဿဝေဒနာ ဧကော၊ တဏှုပါဒါနဘဝေါ ဧကော၊ ဇာတိဇရာမရဏံ ဧကော။ ပုရိမသင်္ခေပေါ စေတ္ထ အတီတော အဒ္ဓါ၊ ဒွေ မဇ္ဈိမာ ပစ္စုပ္ပန္နော၊ ဇာတိ-ဇရာမရဏံ အနာဂတော။ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ တဏှုပါဒါနဘဝေါ ဂဟိတာဝ ဟောန္တိတိ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ အတီတေ ကမ္မဝဋ္ဋံ၊ ဝိညာဏာဒယော ပဉ္စ တေရဟိ ဝိပါကဝဋ္ဋံ၊ တဏှုပါဒါနဘဝဂ္ဂဟဏေန အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာ ဂဟိတာဝ ဟောန္တိတိ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ တေရဟိ ကမ္မဝဋ္ဋံ၊ ဇာတိဇရာမရဏာပဒေသေန ဝိညာဏာဒိနံ နိဗ္ဗိဋ္ဌတ္တာ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ အာယတိ˚ ဝိပါကဝဋ္ဋံ။ တေ[1] အာကာရတော ဝီသတိဝိဓာ ဟောန္တိ။ သင်္ခါရဝိညာဏာနန္တရေ အန္တရာ ဧကော သန္ဓိ၊ ဝေဒနာတဏှာနမန္တရာ ဧကော၊ ဘဝဇာတီနမန္တရာ ဧကောတိ[2]၊ ဣတိ ဘဂဝါ တံ စတုသင်္ခေပံ တိယဒ္ဓံ ဝီသတာကာရံ တိသန္ဓိ˚ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ သဗ္ဗာကာရတော ဇာနာတိ ပဿတိ အညာတိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ တံ ဉာတဋ္ဌေန ဉာဏံ၊ ပဇာနနဋ္ဌေန ပညာ၊ တေန ဝုစ္စတိ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မ-ဋ္ဌိတိဉာဏန္တိ။ ဣမိနာ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏေန ဘဂဝါ တေ ဓမ္မေ ယထာဘူတံ ဉတ္ဝာ တေသု နိဗ္ဗိန္ဒန်ော ဝိရဇ္ဇန်ော ဝိမုစ္စန်ော ဝုတ္တပ္ပကာရဿ ဣမဿ သံသာ-ရစက္ကဿ အရေ ဟနိ ဝိဟနိ ဝိဒ္ဓံသေသိ။ ဧဝမ်ိ **အရာနံ ဟတတ္တာ အရဟံ။**

အရာ သံသာရစက္ကဿ၊ ဟတာ ဉာဏာသိနာ ယတော။
လောကနာထေန တေနေသ၊ **အရဟ**န္တိ ပဝုစ္စတိ။

1. ယေ (ဗိ-ဋ္ဌ ၁-၈၆)
2. ဧကော (ဗိ-ဋ္ဌ ၁-၈၆)

129. Aggadakkhiṇeyyattā ca cīvarādipaccaye arahati pūjāvisesañca. Teneva ca uppanne Tathāgate yekeci mahesakkhā devamanussā, na te aññattha pūjaṁ karonti. Tathāhi brahmā Sahampati Sinerumattena ratanadāmena Tathāgataṁ pūjesi. Yathābalañca aññe devā manussā ca Bimbisārakosalarājādayo. Parinibbutampi ca Bhagavantaṁ uddissa channavutikoṭidhanaṁ vissajjetvā Asokamahārājā sakalajambudīpe caturāsītivihārasahassāni patiṭṭhāpesi. Ko pana vādo aññesaṁ pūjāvisesānanti **paccayādīnaṁ arahattāpi Arahaṁ.**

Pūjāvisesaṁ saha paccayehi,
Yasmā ayaṁ arahati Lokanātho.
Atthānurūpaṁ **Arahan**ti loke,
Tasmā Jino arahati nāmametaṁ.

130. Yathā ca loke yekeci paṇḍitamānino bālā asilokabhayena raho pāpaṁ karonti, evamesa na kadāci karotīti **pāpakaraṇe rahābhāvatopi Arahaṁ.**

Yasmā natthi raho nāma, pāpakammesu tādino.
Rahābhāvena tenesa, **Arahaṁ** iti vissuto.

Evaṁ sabbathāpi—

Ārakattā hatattā ca, kilesārīna so Muni.
Hatasaṁsāracakkāro, paccayādīna cāraho.
Na raho karoti pāpāni, **Arahaṁ** tena vuccatīti. (1)

131. Sammā sāmañca sabbadhammānaṁ buddhattā pana **Sammāsambuddho.** Tathāhi esa sabbadhamme sammā sāmañca Buddho[1], abhiññeyye dhamme abhiññeyyato Buddho, pariññeyye dhamme pariññeyyato, pahātabbe dhamme pahātabbato, sacchikātabbe dhamme sacchikātabbato, bhāvetabbe dhamme bhāvetabbato. Teneva cāha—

Abhiññeyyaṁ abhiññātaṁ, bhāvetabbañca bhāvitaṁ.
Pahātabbaṁ pahīnaṁ me, tasmā Buddhosmi brāhmaṇāti[2].

1. Sabbadhamme sammā Sambuddho (Sī)
2. Ma 2. 352; Khu 1. 368 piṭṭhesu.

၁၂၉။ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယ္ယတ္တာ စ စီဝရာဒိပစ္စယေ အရဟတိ ပူဇာဝိသေသဉ္စ။ တေနေဝ စ ဥပ္ပန္နေ တထာဂတေ ယေကေစိ မဟေသက္ခာ ဒေဝမနုဿာ၊ န တေ အညတ္ထ ပူဇံ ကရောန္တိ။ တထာဟိ ဗြဟ္မာ သဟမ္ပတိ သိနေရုမတ္တေန ရတနဒါမေန တထာဂတံ ပူဇေသိ။ ယထာဗလဉ္စ အညေ ဒေဝါ မနုဿာ စ ဗိမ္ဗိသာရကောသလရာဇာဒယော။ ပရိနိဗ္ဗုတမ္ပိ စ ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿ ဆန္နဝုတိကောဋိနံ ဝိဿဇ္ဇေတ္ဝာ အသောကမဟာရာဇာ သကလဇမ္ဗုဒီပေ စတုရာသီတိဝိဟာရသဟဿာနိ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ကော ပန ဝါဒေါ အညေသံ ပူဇာဝိသေသာနန္တိ **ပစ္စယာဒီနံ အရဟတ္တာပိ အရဟံ။**

ပူဇာဝိသေသံ သဟ ပစ္စယေဟိ၊
ယသ္မာ အယံ အရဟတိ လောကနာထော။
အတ္ထာနုရူပံ **အရဟ**န္တိ လောကေ၊
တသ္မာ ဇိနော အရဟတိ နာမမေတံ။

၁၃၀။ ယထာ စ လောကေ ယေကေစိ ပဏ္ဍိတမာနိနော ဗာလာ အသီ-လောကဘယေန ရဟော ပါပံ ကရောန္တိ၊ ဧဝမေသ န ကဒါစိ ကရောတီတိ **ပါပကရဏေ ရဟာဘာဝတောပိ အရဟံ။**

ယသ္မာ နတ္ထိ ရဟော နာမ၊ ပါပကမ္မေသု တာဒိနော။
ရဟာဘာဝေန တေနေသ၊ **အရဟံ** ဣတိ ဝိဿုတော။

ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ—

အာရကတ္တာ ဟတတ္တာ စ၊ ကိလေသာရီန သော မုနိ။
ဟတသံသာရစက္ကာရော၊ ပစ္စယာဒီန စာရဟော။
န ရဟော ကရောတိ ပါပါနိ၊ **အရဟံ** တေန ဝုစ္စတီတိ။ (၁)

၁၃၁။ သမ္မာ သာမဉ္စ သဗ္ဗဓမ္မာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ ပန **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။** တထာဟိ ဧသ သဗ္ဗဓမ္မေ သမ္မာ သာမဉ္စ ဗုဒ္ဓေါ[၁]၊ အဘိညေယ္ယေ ဓမ္မေ အဘိညေယ္ယတော ဗုဒ္ဓေါ, ပရိညေယ္ယေ ဓမ္မေ ပရိညေယ္ယတော, ပဟာတဗ္ဗေ ဓမ္မေ ပဟာတဗ္ဗတော, သစ္ဆိကာတဗ္ဗေ ဓမ္မေ သစ္ဆိကာတဗ္ဗတော, ဘာဝေတဗ္ဗေ ဓမ္မေ ဘာဝေတဗ္ဗတော။ တေနေဝ စာဟ—

အဘိညေယ္ယံ အဘိညာတံ၊ ဘာဝေတဗ္ဗဉ္စ ဘာဝိတံ။
ပဟာတဗ္ဗံ ပဟီနံ မေ၊ တသ္မာ ဗုဒ္ဓေါသ္မိ ဗြာဟ္မဏာတိ[၂]။

၁-သဗ္ဗဓမ္မေ သမ္မာ သမ္မုဒ္ဓေါ (သီ) ၂-မ ၂-၃၅၂၊ ခု ၁-၃၆၈-ဝိဋ္ဌေသု။

132. Apica cakkhuṁ dukkhasaccaṁ, tassa mūlakāraṇabhāvena samuṭṭhāpikā purimataṇhā samudayasaccaṁ, ubhinnaṁ appavatti nirodhasaccaṁ, nirodhapajānanā paṭipadā maggasaccanti evaṁ ekekapaduddhārenāpi sabbadhamme sammā sāmañca Buddho, esa nayo sotaghānajivhākāyamanesu. Eteneva nayena rūpādīni cha āyatanāni, cakkhuviññāṇādayo chaviññāṇakāyā cakkhusamphassādayo cha phassā, cakkhusamphassajādayo cha vedanā, rūpasaññādayo cha saññā, rūpasañcetanādayo cha cetanā, rūpataṇhādayo cha taṇhākāyā, rūpavitakkādayo cha vitakkā, rūpavicārādayo cha vicārā, rūpakkhandhādayo pañcakkhandhā, dasa kasiṇāni, dasa anussatiyo, uddhumātakasaññādivasena dasa saññā, kesādayo dvattiṁsākārā, dvādasāyatanāni, aṭṭhārasa dhātuyo, kāmabhavādayo nava bhavā, paṭhamādīni cattāri jhānāni, mettābhāvanādayo catasso appamaññā, catasso arūpasamāpattiyo, paṭilomato jarāmaraṇādīni, anulomato avijjādīni paṭiccasamuppādaṅgāni ca yojetabbāni.

Tatrāyaṁ ekapadayojanā, jarāmaraṇaṁ dukkhasaccaṁ. Jāti samudayasaccaṁ. Ubhinnampi nissaraṇaṁ nirodhasaccaṁ. Nirodhapajānanā paṭipadā maggasaccanti evamekekapaduddhārena sabbadhamme sammā sāmañca Buddho anubuddho paṭibuddho. Tena vuttaṁ "sammā sāmañca sabbadhammānaṁ buddhattā pana Sammāsambuddho"ti. (2)

133. Vijjāhi pana caraṇena ca sampannattā **Vijjācaraṇasampanno.** Tattha **vijjā**ti tissopi vijjā aṭṭhapi vijjā. Tisso vijjā Bhayabheravasutte[1] vuttanayeneva veditabbā, aṭṭha Ambaṭṭhasutte[2]. Tatra hi vipassanāñāṇena manomayiddhiyā ca saha cha abhiññā pariggahetvā aṭṭha vijjā vuttā. **Caraṇan**ti sīlasaṁvaro, indriyesu guttadvāratā, bhojane mattaññutā, jāgariyānuyogo, satta saddhammā, cattāri rūpāvacarajjhānānīti ime pannarasa dhammā veditabbā. Imeyeva hi pannarasa dhammā yasmā etehi carati ariyasāvako gacchati amataṁ disaṁ, tasmā caraṇanti vuttā. Yathāha "idha Mahānāma ariyasāvako sīlavā hotī"ti sabbaṁ Majjhimapaṇṇāsake[3] vuttanayeneva veditabbaṁ. Bhagavā imāhi vijjāhi iminā ca caraṇena samannāgato. Tena vuccati Vijjācaraṇasampannoti.

1. Ma 1. 26 piṭṭhe. 2. Dī 1. 94 piṭṭhe. 3. Ma 2. 17 piṭṭhe.

၁၃၂။ အပိစ စက္ခုံ ဒုက္ခသစ္စံ၊ တဿ မူလကာရဏဘာဝေန သမုဋ္ဌာပိကာ ပုရိမတဏှာ သမုဒယသစ္စံ၊ ဥဘိန္နံ အပ္ပဝတ္တိ နိရောဓသစ္စံ၊ နိရောဓပဇာနနာ ပဋိပဒါ မဂ္ဂသစ္စန္တိ ဧဝံ ဧကေကပဒုဒ္ဓါရေနာပိ သဗ္ဗဓမ္မေ သမ္မာ သာမဉ္စ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဧသေ နယော သောတဃာနဇိဝှါကာယမနေသု။ ဧတေနေဝ နယေန ရူပါဒီနိ ဆ အာယတနာနိ၊ စက္ခုဝိညာဏာဒယော ဆဝိညာဏကာယာ၊ စက္ခုသမ္ဖဿာဒယော ဆ ဖဿာ၊ စက္ခုသမ္ဖဿဇာဒယော ဆ ဝေဒနာ၊ ရူပသညာဒယော ဆ သညာ၊ ရူပသဉ္စေတနာဒယော ဆ စေတနာ၊ ရူပတဏှာဒယော ဆ တဏှာကာယာ၊ ရူပဝိတက္ကာဒယော ဆ ဝိတက္ကာ၊ ရူပဝိစာရာဒယော ဆ ဝိစာရာ၊ ရူပက္ခန္ဓာဒယော ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ ဒသ ကသိဏာနိ၊ ဒသ အနုဿတိယော၊ ဥဒ္ဓုမာတကသညာဒိဝသေန ဒသ သညာ၊ကေသာဒယော ဒွတ္တိံသာကာရာ၊ဒွါဒသာယတနာနိ၊ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော၊ ကာမဘဝါဒယော နဝ ဘဝါ၊ ပဌမာဒီနိ စတ္တာရိ ဈာနာနိ၊ မေတ္တာဘာဝနာဒယော စတဿော အပ္ပမညာ၊ စတဿော အရူပသမာပတ္တိယော၊ ပဋိလောမတော ဇရာမရဏာဒီနိ၊ အနုလောမတော အဝိဇ္ဇာဒီနိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒင်္ဂါနိ စ ယောဇေတဗ္ဗာနိ။

တတြာယံ ကေဝဒယောဇနာ၊ ဇရာမရဏံ ဒုက္ခသစ္စံ။ ဇာတိ သမုဒယသစ္စံ။ ဥဘိန္နမ္ပိ နိဿရဏံ နိရောဓသစ္စံ။ နိရောဓပဇာနနာ ပဋိပဒါ မဂ္ဂသစ္စန္တိ ဧဝံ-မေကေကပဒုဒ္ဓါရေန သဗ္ဗဓမ္မေ သမ္မာ သာမဉ္စ ဗုဒ္ဓေါ အနုဗုဒ္ဓေါ ပဋိဗုဒ္ဓေါ။ တေန ဝုတ္တံ "သမ္မာ သာမဉ္စ သဗ္ဗဓမ္မာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ ပန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ"တိ။ (၂)

၁၃၃။ ဝိဇ္ဇာဟိ ပန စရဏေန စ သမ္ပန္နတ္တာ **ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော**။ တတ္ထ **ဝိဇ္ဇာ**တိ တိသ္သောပိ ဝိဇ္ဇာ အဋ္ဌပိ ဝိဇ္ဇာ။ တိသ္သော ဝိဇ္ဇာ ဘယဘေရဝသုတ္တေ[1] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ အဋ္ဌ အမ္ဗဋ္ဌသုတ္တေ[2]။ တတြ ဟိ ဝိပဿနာဉာဏေန မနောမယိဒ္ဓိယာ စ သဟ ဆ အဘိညာ ပရိဂ္ဂဟေတ္ဝာ အဋ္ဌ ဝိဇ္ဇာ ဝုတ္တာ။ **စရဏ**န္တိ သီလသံဝရော, ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဝါရတာ, ဘောဇနေ မတ္တညုတာ, ဇာဂရိယာနုယောဂေါ, သတ္တ သဒ္ဓမ္မာ, စတ္တာရိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနီတိ ဣမေ ပန္နရသ ဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣမေယေဝ ဟိ ပန္နရသ ဓမ္မာ ယသ္မာ ဧတေဟိ စရတိ အရိယသာဝကော ဂန္ဓတိ အမတံ ဒိသံ၊ တသ္မာ စရဏန္တိ ဝုတ္တာ။ ယထာဟ "ဣဓ မဟာနာမ အရိယသာဝကော သီလဝါ ဟောတိ"တိ သဗ္ဗံ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာ-သကေ[3] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဘဂဝါ ဣမာဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ ဣမိနာ စ စရဏေန သမန္နာဂတော။ တေန ဝုစ္စတိ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နောတိ။

၁-မ ၁-၂၆-ဖိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၁-၉၄-ဖိဋ္ဌေ။ ၃-မ ၂-၁၇-ဖိဋ္ဌေ။

Tattha vijjāsampadā Bhagavato sabbaññutaṁ pūretvā ṭhitā. Caraṇasampadā mahākāruṇikataṁ. So sabbaññutāya sabbasattānaṁ atthānatthaṁ ñatvā mahākāruṇikatāya anatthaṁ parivajjetvā atthe niyojeti. Yathā taṁ Vijjācaraṇasampanno. Tenassa sāvakā suppaṭipannā honti, no duppaṭipannā vijjācaraṇavipannānaṁ[1] sāvakā attantapādayo viya. (3)

134. Sobhanagamanattā, sundaraṁ ṭhānaṁ gatattā, sammā gatattā, sammā ca gadattā **Sugato.** Gamanampi hi gatanti vuccati. Tañca Bhagavato sobhanaṁ parisuddhamanavajjaṁ. Kiṁ pana tanti? Ariyamaggo. Tena hesa gamanena khemaṁ disaṁ asajjamāno gatoti **sobhanagamanattā Sugato.** Sundarañcesa ṭhānaṁ gato amataṁ nibbānanti **sundaraṁ ṭhānaṁ gatattāpi Sugato.** Sammā ca gato tena tena maggena pahīne kilese puna apaccāgacchanto. Vuttañhetaṁ "sotāpattimaggena ye kilesā pahīnā, te kilese na puneti na pacceti na paccāgacchatīti Sugato -pa- arahattamaggena ye kilesā pahīnā, te kilesena puneti na pacceti na paccāgacchatīti Sugato"ti[2], sammā vā gato Dīpaṅkarapādamūlato pabhuti yāva Bodhimaṇḍā[3] tāva samatiṁsapāramīpūrikāya sammāpaṭipattiyā sabbalokassa hitasukhameva karonto sassataṁ, ucchedaṁ, kāmasukhaṁ, attakilamathanti ime ca ante anupagacchanto gatoti **sammā gatattāpi Sugato.** Sammā cesa gadati yuttaṭṭhāne yuttameva vācaṁ bhāsatīti **sammā gadattāpi Sugato.** Tatridaṁ sādhakasuttaṁ "yaṁ Tathāgato vācaṁ jānāti abhūtaṁ atacchaṁ anatthasañhitaṁ, sā ca paresaṁ appiyā amanāpā, na taṁ Tathāgato vācaṁ bhāsati. Yampi Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ anatthasañhitaṁ, sā ca paresaṁ appiyā amanāpā, tampi Tathāgato vācaṁ na bhāsati. Yañca kho Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ atthasañhitaṁ, sā ca paresaṁ appiyā amanāpā, tatra kālaññū Tathāgato hoti tassā vācāya veyyākaraṇāya. Yaṁ Tathāgato vācaṁ jānāti abhūtaṁ atacchaṁ anatthasañhitaṁ, sā ca paresaṁ piyā manāpā, na taṁ Tathāgato vācaṁ bhāsati. Yampi Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ anatthasañhitaṁ, sā ca paresaṁ piyā manāpā, tampi Tathāgato vācaṁ na bhāsati. Yañca kho Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ atthasañhitaṁ,

1. ...vipannānaṁ hi (Sī) 2. Mahāni 88 piṭṭhe. 3. Bodhimaṇḍo (?)

တတ္ထ ဝိဇ္ဇာသမ္ပဒါ ဘဂဝတော သမ္ဗုဇ္ဈနံ ပူရေတ္ဝာ ဋ္ဌိတာ။ စရဏသမ္ပဒါ မဟာကာရုဏ္ဎိကတံ။ သော သမ္ဗုဇ္ဈနတ္ထာယ သမ္ဗသတ္တာနံ အတ္ထာနတ္ထံ ဥတ္ဝာ မဟာကာရုဏ္ဎိကတာယ အနတ္ထံ ပရိဝဇ္ဇေတ္ဝာ အတ္ထေ နိယောဇေတိ။ ယထာ တံ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော။ တေနဿ သာဝကာ သုပ္ပဋိပန္နာ ဟောန္တိ၊ နော ဒုပ္ပဋိပန္နာ ဝိဇ္ဇာစရဏဝိပန္နာနံ[1] သာဝကာ အတ္တန္တပါဒယော ဝိယ။ (၃)

၁၃၄။ သောဘနဂမနတ္ထာ, သုန္ဒရံ ဋ္ဌာနံ ဂတတ္ထာ, သမ္မာ ဂတတ္ထာ, သမ္မာ စ ဂဒတ္ထာ **သုဂတော**။ ဂမနမ္ပိ ဟိ ဂတန္တိ ဝုစ္စတိ။ တဉ္စ ဘဂဝတော သောဘနံ ပရိသုဒ္ဓမနဝဇ္ဇံ။ ကိံ ပန တန္တိ? အရိယမဂ္ဂေါ။ တေန ဟေသ ဂမနေန ခေမံ ဒိသံ အသဇ္ဇမာနော ဂတောတိ **သောဘနဂမနတ္ထာ သုဂတော**။ သုန္ဒရဉ္စေသ ဋ္ဌာနံ ဂတော အမတံ နိဗ္ဗာနန္တိ **သုန္ဒရံ ဋ္ဌာနံ ဂတတ္ထာပိ သုဂတော**။ သမ္မာ စ ဂတော တေန တေန မဂ္ဂေန ပဟီနေ ကိလေသေ ပုန အပစ္စာဂစ္ဆန္တော။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ "သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန ယေ ကိလေသာ ပဟီနာ၊ တေ ကိလေသေ န ပုနေတိ န ပစ္စေတိ န ပစ္စာဂစ္ဆတီတိ သုဂတော။ပ။ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ယေ ကိလေသာ ပဟီနာ၊ တေ ကိလေသေ န ပုနေတိ န ပစ္စေတိ န ပစ္စာဂစ္ဆတီတိ သုဂတော"တိ၂၊ သမ္မာ ဝါ ဂတော ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော ပဘုတိ ယာဝ ဗောဓိမဏ္ဍာ[2] တာဝ သမတိံသပါရမီပူရိကာယ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ သဗ္ဗလောကဿ ဟိတသုခမေဝ ကရောန္တော သဿတံ, ဥစ္ဆေဒံ, ကာမသုခံ, အတ္တကိလမထန္တိ ဣမေ စ အန္တေ အနုပဂစ္ဆန္တော ဂတောတိ **သမ္မာ ဂတတ္ထာပိ သုဂတော**။ သမ္မာ စေသ ဂဒတိ ယုတ္တဋ္ဌာနေ ယုတ္တမေဝ ဝါစံ ဘာသတီတိ **သမ္မာ ဂဒတ္ထာပိ သုဂတော**။ တတြိဒံ သာဓကသုတ္တံ "ယံ တထာဂတော ဝါစံ ဇာနာတိ အဘူတံ အတစ္ဆံ အနတ္ထသံဟိတံ၊ သာ စ ပရေသံ အပ္ပိယာ အမနာပါ၊ န တံ တထာဂတော ဝါစံ ဘာသတိ။ ယဉ္စိ တထာဂတော ဝါစံ ဇာနာတိ ဘူတံ တစ္ဆံ အနတ္ထသံဟိတံ၊ သာ စ ပရေသံ အပ္ပိယာ အမနာပါ၊ တဉ္စိ တထာဂတော ဝါစံ န ဘာသတိ။ ယဉ္စ ခေါ တထာဂတော ဝါစံ ဇာနာတိ ဘူတံ တစ္ဆံ အတ္ထသံဟိတံ၊ သာ စ ပရေသံ အပ္ပိယာ အမနာပါ၊ တတြ ကာလညူ တထာဂတော ဟောတိ တဿာ ဝါစာယ ဝေယျာကရဏာယ။ ယံ တထာဂတော ဝါစံ ဇာနာတိ အဘူတံ အတစ္ဆံ အနတ္ထသံဟိတံ၊ သာ စ ပရေသံ ဝိယာ မနာပါ၊ န တံ တထာဂတော ဝါစံ ဘာသတိ။ ယဉ္စိ တထာဂတော ဝါစံ ဇာနာတိ ဘူတံ တစ္ဆံ အနတ္ထသံဟိတံ၊ သာ စ ပရေသံ ဝိယာ မနာပါ၊ တဉ္စိ တထာဂတော ဝါစံ န ဘာသတိ။ ယဉ္စ ခေါ တထာဂတော ဝါစံ ဇာနာတိ ဘူတံ တစ္ဆံ အတ္ထသံဟိတံ၊

၁-...ဝိပန္နာနံ ဟိ (သီ) ၂-မဟာနိ ၈၈-ပိဋ္ဌေ၊ ၃-ဗောဓိမဏ္ဍော (?)

sā ca paresaṁ piyā manāpā, tatra kālaññū Tathāgato hoti tassā vācāya veyyākaraṇāyā"ti[1]. Evaṁ **sammā gadattāpi Sugato**ti veditabbo. (4)

135. Sabbathāpi viditalokattā pana **Lokavidū.** So hi Bhagavā sabhāvato samudayato nirodhato nirodhūpāyatoti sabbathā lokaṁ avedi aññāsi paṭivijjhi. Yathāha "yattha kho āvuso na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, nāhaṁ taṁ gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ patteyyanti vadāmi, na cāhaṁ āvuso apatvāva lokassa antaṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmi. Api cāhaṁ āvuso imasmiññeva byāmamatte kaḷevare sasaññimhi samanake lokañca paññapemi lokasamudayañca lokanirodhañca lokanirodhagāminiñca paṭipadaṁ.

Gamanena na pattabbo, lokassanto kudācanaṁ.
Naca apatvā lokantaṁ, dukkhā atthi pamocanaṁ.
Tasmā have Lokavidū Sumedho,
Lokantagū vūsitabrahmacariyo.
Lokassa antaṁ samitāvi ñatvā,
Nāsīsati lokamimaṁ parañcāti[2].

136. Apica tayo lokā saṅkhāraloko sattaloko okāsalokoti. Tattha eko loko sabbe sattā āhāraṭṭhitikāti[3] āgataṭṭhāne saṅkhāraloko veditabbo. Sassato lokoti vā asassato lokoti vāti[4] āgataṭṭhāne sattaloko.

Yāvatā candimasūriyā pariharanti, disā bhanti virocamānā[5].
Tāva sahassadhā loko, ettha te vattatī vasoti[6].

Āgataṭṭhāne okāsaloko. Tampi Bhagavā sabbathā avedi. Tathā hissa "eko loko sabbe sattā āhāraṭṭhitikā. Dve lokā nāmañca rūpañca. Tayo lokā tisso vedanā. Cattāro

1. Ma 2. 57 piṭṭhe. 2. Saṁ 1. 61; Aṁ 1. 357 piṭṭhe. 3. Paṭisaṁ 117 piṭṭhe.
4. Dī 1. 175 piṭṭhādīsu. 5. Virocanā (Sī, Syā) 6. Ma 1. 404 piṭṭhe.

သာ စ ပရေသံ ပိယာ မနာပါ၊ တတြ ကာလညူ တထာဂတော ဟောတိ တသာ ဝါစာယ ဝေယျာကရဏာယာ"တိ[၁]။ ဧဝံ **သမ္မာ ဂဒတ္ထာပိ သုဂတော**တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၄)

၁၃၅။ သဗ္ဗထာပိ ဝိဒိတလောကတ္တာ ပန **လောကဝိဒူ**။ သော ဟိ ဘဂဝါ သဘာဝတော သမုဒယတော နိရောဓတော နိရောဓူပါယတောတိ သဗ္ဗထာ လောကံ အဝေဒိ အညာသိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ ယထာဟ "ယတ္ထ ခေါ အာဝုသော န ဇာယတိ န ဇီယတိ န မီယတိ န စဝတိ န ဥပပဇ္ဇတိ၊ နာဟံ တံ ဂမနေန လောကဿ အန္တံ ဉာတေယျံ ဒဋ္ဌေယျံ ပတ္တေယျန္တိ ဝဒါမိ၊ န စာဟံ အာဝုသော အပတ္တာဝ လောကဿ အန္တံ ဒုက္ခဿ အန္တကိရိယံ ဝဒါမိ။ အပိ စာဟံ အာဝုသော ဣမသ္မိညေဝ ဗျာမမတ္တေ ကဠေဝရေ သသညိမ္ဟိ သမနကေ လောကဉ္စ ပညပေမိ လောကသမုဒယဉ္စ လောကနိရောဓဉ္စ လောကနိရောဓဂါမိနိဉ္စ ပဋိပဒံ။

ဂမနေန န ပတ္တဗ္ဗော၊ လောကဿန္တော ကုဒါစနံ။
န စ အပတ္တာ လောကန္တံ၊ ဒုက္ခာ အတ္ထိ ပမောစနံ။
တသ္မာ ဟဝေ လောကဝိဒူ သုမေဓော၊
လောကန္တဂူ ဝူသိတဗြဟ္မစရိယော။
လောကဿ အန္တံ သမိတာဝိ ဉတ္ဝာ၊
နာသီသတိ လောကမိမံ ပရဉ္စာတိ[၂]။

၁၃၆။ အပိစ တယော လောကာ သင်္ခါရလောကော သတ္တလောကော ဩကာသလောကောတိ။ တတ္ထ ဧကော လောကော သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာတိ? အာဂတဋ္ဌာနေ သင်္ခါရလောကော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သဿတော လောကောတိ ဝါ အသဿတော လောကောတိ ဝါတိ? အာဂတဋ္ဌာနေ သတ္တလောကော။

ယာဝတာ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဟရန္တိ၊ ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစမာနာ[၃]။
တာဝ သဟဿဓာ လောကော၊ ဿေ တေ ဝတ္တတီ ဝသောတိ[၄]။

အာဂတဋ္ဌာနေ ဩကာသလောကော။ တမွိ ဘဂဝါ သဗ္ဗထာ အဝေဒိ။ တထာ ဟိဿ "ဧကော လောကော သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။ ဒွေ လောကာ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ။ တယော လောကာ တိဿော ဝေဒနာ။ စတ္တာရော

၁-မ ၂-၅၇-ဖိဒ္ဓေ။ ၂-သံ ၁-၆၁၊ အံ ၁-၃၅၇-ဖိဒ္ဓေ။ ၃-ပဋိသံ ၁၁၇-ဖိဒ္ဓေ။
၄-ဒီ ၁-၁၇၅-ဖိဒ္ဓာဒီသု။ ၅-ဖိရောစနာ (သီ၊ သျာ) ၆-မ ၁-၄၀၄-ဖိဒ္ဓေ။

lokā cattāro āhārā. Pañca lokā pañcupādānakkhandhā. Cha lokā cha ajjhattikāni āyatanāni. Satta lokā satta viññāṇaṭṭhitiyo. Aṭṭha lokā aṭṭha lokadhammā. Navalokā nava sattāvāsā. Dasa lokā dasāyatanāni. Dvādasa lokā dvādasāyatanāni. Aṭṭhārasa lokā aṭṭhārasa dhātuyo”ti[1] ayaṁ saṅkhāralokopi sabbathā vidito.

Yasmā panesa sabbesampi sattānaṁ āsayaṁ jānāti, anusayaṁ jānāti, caritaṁ jānāti, adhimuttiṁ jānāti, apparajakkhe mahārajakkhe, tikkhindriye mudindriye, svākāre dvākāre, suviññāpaye duviññāpaye, bhabbe abhabbe satte jānāti. Tasmāssa sattalokopi sabbathā vidito.

137. Yathā ca sattaloko, evaṁ okāsalokopi. Tathā hesa ekaṁ cakkavāḷaṁ āyāmato ca vitthārato ca yojanānaṁ dvādasasatasahassāni catutiṁsasatāni ca pañcāsañca yojanāni.

Parikkhepato pana—

Sabbaṁ satasahassāni, chattiṁsaparimaṇḍalaṁ.
Dasa ceva[2] sahassāni, aḍḍhuḍḍhāni satāni ca.

Tattha—

Duve satasahassāni, cattāri nahutāni ca.
Ettakaṁ bahalattena, saṅkhātāyaṁ vasundharā.

Tassāyeva sandhārakaṁ—

Cattāri satasahassāni, aṭṭheva nahutāni ca.
Ettakaṁ bahalattena, jalaṁ vāte patiṭṭhitaṁ.

Tassāpi sandhārako—

Nava satasahassāni, māluto nabhamuggato.
Saṭṭhiñceva sahassāni, esā lokassa saṇṭhiti.

Evaṁ saṇṭhite cettha yojanānaṁ—

1. Paṭisaṁ 117 piṭṭhe. 2. Dasañceva (Syā, Ka)

လောကာ စတ္တာရော အာဟာရာ။ ပဉ္စ လောကာ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ဆ လောကာ ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနိ။ သတ္တ လောကာ သတ္တ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော။ အဋ္ဌ လောကာ အဋ္ဌ လောကဓမ္မာ။ နဝလောကာ နဝ သတ္တာဝါသာ။ ဒသ လောကာ ဒသာယတနာနိ။ ဒွါဒသ လောကာ ဒွါဒသာယတနာနိ။ အဋ္ဌာရသ လောကာ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော”တိ[1] အယံ သမ်ိရလောကောပိ သမ္ဘထာ ဝိဒိတော။

ယသ္မာ ပနေသ သမ္ဘေသမ္ပိ သတ္တာနံ အာသယံ ဇာနာတိ၊ အနုသယံ ဇာနာတိ၊ စရိတံ ဇာနာတိ၊ အဓိမုတ္တိံ ဇာနာတိ၊ အပ္ပရဇက္ခေ မဟာရဇက္ခေ၊ တိက္ခိန္ဒြိယေ မုဒိန္ဒြိယေ၊ သွာကာရေ ဒွါကာရေ၊ သုဝိညာပယေ ဒုဝိညာပယေ၊ ဘဗ္ဗေ အဘဗ္ဗေ သတ္တေ ဇာနာတိ။ တသ္မာဿ သတ္တလောကောပိ သမ္ဘထာ ဝိဒိတော။

၁၃၇။ ယထာ စ သတ္တလောကော၊ ဧဝံ ဩကာသလောကောပိ။ တထာ ဟေသ ဧကံ စက္ကဝါဠံ အာယာမတော စ ဝိတ္ထာရတော စ ယောဇနာနံ ဒွါဒသသတသဟဿာနိ စတုတိံသသတာနိ စ ပညာသဉ္စ ယောဇနာနိ။

ပရိက္ခေပတော ပန—

သဗ္ဗံ သတသဟဿာနိ၊ ဆတ္တိံသပရိမဏ္ဍလံ။
ဒသ စေဝ[2] သဟဿာနိ၊ အဓ္ဓုဓ္ဓာနိ သတာနိ စ။

တတ္ထ—

ဒုဝေ သတသဟဿာနိ၊ စတ္တာရိ နဟုတာနိ စ။
ဇေ္ဂကံ ဗဟလတ္တေန၊ သမ်ိတာယံ ဝသုန္ဓရာ။

တသ်ာယေဝ သန္ဓာရကံ—

စတ္တာရိ သတသဟဿာနိ၊ အဋ္ဌေဝ နဟုတာနိ စ။
ဇေ္ဂကံ ဗဟလတ္တေန၊ ဇလံ ဝါတေ ပတိဋ္ဌိတံ။

တသ်ာပိ သန္ဓာရကော—

နဝ သတသဟဿာနိ၊ မာလုတော နဘမုဂ္ဂတော။
သဋ္ဌိဉ္စေဝ သဟဿာနိ၊ ဧသော လောကဿ သဏ္ဌိတိ။

ဧဝံ သဏ္ဌိတေ စေတ္ထ ယောဇနာနံ—

1-ထိသ် ၁၁၇-ပိဋ္ဌေ။ 2-ဒသဉ္စေဝ (သျာ၊ က)

Caturāsīti sahassāni, ajjhogāḷho mahaṇṇave.
Accuggato tāvadeva, Sineru pabbatuttamo.

Tato upaḍḍhupaḍḍhena, pamāṇena yathākkamaṁ.
Ajjhogāḷhuggatā dibbā, nānāratanacittitā[1].

Yugandharo Īsadharo, Karavīko Sudassano.
Nemindharo Vinatako, Assakaṇṇo giri brahā.

Ete satta mahāselā, Sinerussa samantato.
Mahārājānamāvāsā, devayakkhanisevitā.

Yojanānaṁ satānucco, Himavā pañca pabbato.
Yojanānaṁ sahassāni, tīṇi āyatavitthato.

Caturāsītisahassehi, kūṭehi paṭimaṇḍito.
Tipañcayojanakkhandha-parikkhepā nagavhayā.

Paññāsayojanakkhandha-sākhāyāmā samantato.
Satayojanavitthiṇṇā, tāvadeva ca uggatā.
Jambū yassānubhāvena, Jambudīpo pakāsito.

Yañcetaṁ jambuyā pamāṇaṁ, etadeva asurānaṁ Citrapāṭaliyā, garuḷānaṁ Simbalirukkhassa, Aparagoyāne Kadambassa, Uttarakurūsu Kapparukkhassa, Pubbavidehe Sirīsassa, Tāvatiṁsesu[2] Pāricchattakassāti. Tenāhu porāṇā—

"Pāṭalī Simbalī jambū, devānaṁ Pāricchattako.
Kadambo Kapparukkho ca, Sirīsena bhavati sattamanti.

Dve-asīti sahassāni, ajjhogāḷho mahaṇṇave.
Accuggato tāvadeva, cakkavāḷasiluccayo.
Parikkhipitvā taṁ sabbaṁ, lokadhātumayaṁ ṭhito"ti.

Tattha candamaṇḍalaṁ ekūnapaññāsayojanaṁ. Sūriyamaṇḍalaṁ paññāsayojanaṁ. Tāvatiṁsabhavanaṁ dasasahassayojanaṁ. Tathā Asurabhavanaṁ Avīcimahānirayo Jambudīpo ca. Aparagoyānaṁ sattasahassayojanaṁ.

1. Nānāratanacittakā (Syā), nānāratanavicittā (Ka)
2. Tāvatiṁse (Ka)

စတုရာသီတိ သဟဿာနိ၊ အဗ္ဘောဂါဠ္ဟော မဟဏ္ဏဝေ။
အစ္စုဂ္ဂတော တာဝဒေဝ၊ သိနေရု ပဗ္ဗတုတ္တမော။

တတော ဥပဍ္ဎုပဍ္ဎေန၊ ပမာဏေန ယထာက္ကမံ။
အဗ္ဘောဂါဠ္ဟုဂ္ဂတာ ဒိဗ္ဗာ၊ နာနာရတနစိတ္တိတာ[1]။

ယုဂန္ဓရော ဣသဓရော၊ ကရဝီကော သုဒဿနော။
နေမိန္ဓရော ဝိနတကော၊ အဿကဏ္ဏော ဂိရိ ဗြဟာ။

ဧတေ သတ္တ မဟာသေလာ၊ သိနေရုဿ သမန္တတော။
မဟာရာဇာနမာဝါသာ၊ ဒေဝယက္ခနိသေဝိတာ။

ယောဇနာနံ သတာနုစ္စော၊ ဟိမဝါ ပဉ္စ ပဗ္ဗတော။
ယောဇနာနံ သဟဿာနိ၊ တီဏိ အာယတဝိတ္ထတော။

စတုရာသီတိသဟဿေဟိ၊ ကူဋေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတော။
တိပဉ္စယောဇနက္ခန္ဓ-ပရိက္ခေပါ နဂဝှယာ။

ပဉ္စာသယောဇနက္ခန္ဓ-သာခါယာမာ သမန္တတော။
သတယောဇနဝိတ္ထိဏ္ဏာ၊ တာဝဒေဝ စ ဥဂ္ဂတာ။
ဇမ္ဗု ယဿာနုဘာဝေန၊ ဇမ္ဗုဒီပေါ ပကာသိတော။

ယဉ္စေတံ ဇမ္ဗုယာ ပမာဏံ၊ တေဒေဝ အသုရာနံ စိတြပါဋလိယာ၊ ဂရုဠာနံ သိမ္ဗလိရုက္ခဿ၊ အပရဂေါယာနေ ကဒမ္ဗဿ၊ ဥတ္တရကုရူသု ကပ္ပရုက္ခဿ၊ ပုဗ္ဗဝိဒေဟေ သိရိသဿ၊ တာဝတိံသေသု[2] ပါရိစ္ဆတ္တကဿာတိ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

"ပါဋလိ သိမ္ဗလိ ဇမ္ဗု၊ ဒေဝါနံ ပါရိစ္ဆတ္တကော။
ကဒမ္ဗော ကပ္ပရုက္ခော စ၊ သိရိသေန ဘဝတိ သတ္တမန္တိ။

ဒ္ဝေအသီတိ သဟဿာနိ၊ အဗ္ဘောဂါဠ္ဟော မဟဏ္ဏဝေ။
အစ္စုဂ္ဂတော တာဝဒေဝ၊ စက္ကဝါဠသိလုစ္စယော။
ပရိက္ခိပိတ္ဝာ တံ သဗ္ဗံ၊ လောကဓာတုမယံ ဋ္ဌိတော"တိ။

တတ္ထ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဧကူနပဉ္စာသယောဇနံ။ သူရိယမဏ္ဍလံ ပဉ္စာသယောဇနံ။ တာဝတိံသဘဝနံ ဒသသဟဿယောဇနံ။ တထာ အသုရဘဝနံ အဝီစိ-မဟာနိရယော ဇမ္ဗုဒီပေါ စ။ အပရဂေါယာနံ သတ္တသဟဿယောဇနံ။

၁-နာနာရတနစိတ္တကာ (သျာ)၊ နာနာရတနဝိစိတ္တာ (က) ၂-တာဝတိံသေ (က)

Tathā pubbavidehaṁ. Uttarakuru aṭṭhasahassayojanaṁ. Ekameko cettha mahādīpo pañcasatapañcasataparittadīpaparivāro. Taṁ sabbampi ekaṁ cakkavāḷaṁ ekā lokadhātu. Tadantaresu Lokantarikanirayā.

Evaṁ anantāni cakkavāḷāni anantā lokadhātuyo Bhagavā anantena Buddhañāṇena avedi aññāsi paṭivijjhi. Evamassa okāsalokopi sabbathā vidito. Evampi **sabbathā viditalokattā Lokavidū.** (5)

138. Attanā pana guṇehi visiṭṭhatarassa kassaci abhāvato natthi etassa uttaroti **Anuttaro.** Tathā hesa sīlaguṇenāpi sabbaṁ lokamabhibhavati, samādhi paññā vimutti vimuttiñāṇadassanaguṇenāpi. Sīlaguṇenāpi asamo asamasamo appaṭimo appaṭibhāgo appaṭipuggalo -pa- vimuttiñāṇadassana-guṇenāpi. Yathāha "na kho panāhaṁ samanupassāmi[1] sadevake loke samārake -pa- sadevamanussāya pajāya attanā sīlasampannataran"ti vitthāro. Evaṁ Aggapasādasuttādīni[2] "na me ācariyo atthī"ti-ādikā[3] gāthāyo ca vitthāretabbā. (6)

139. Purisadamme sāretīti **purisadammasārathi.** Dameti vinetīti vuttaṁ hoti. Tattha **purisadammā**ti adantā dametuṁ yuttā tiracchānapurisāpi manussapurisāpi amanussapurisāpi. Tathā hi Bhagavatā tiracchānapurisāpi Apalālo nāgarājā, Cūḷodaro, Mahodaro, Aggisikho, Dhūmasikho, Aravāḷo nāgarājā, Dhanapālako hatthīti evamādayo damitā nibbisā katā saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhāpitā, manussapurisāpi Saccakaniganṭhaputta-ambaṭṭhamāṇavapokkharasātisoṇadantakūṭadantādayo, amanussapurisāpi Āḷavakasūcilomakharalomayakkhasakkadevarājādayo damitā vinītā vicitrehi vinayanūpāyehi. "Ahaṁ kho Kesi purisadamme saṇhenapi vinemi, pharusenapi vinemi, saṇhapharusenapi vinemī"ti idañcettha suttaṁ[4] vitthāretabbaṁ.

Apica Bhagavā visuddhasīlādīnaṁ paṭhamajjhānādīni sotāpannādīnañca uttari maggapaṭipadaṁ ācikkhanto dantepi dametiyeva.

1. Passāmi (Saṁ 1. 141; Aṁ 1. 328)
2. Aṁ 1. 343; Khu 1. 254 piṭṭhesu.
3. Ma 1. 227; Vi 3. 12 piṭṭhesu.
4. Aṁ 1. 427 piṭṭhe.

တထာ ပုဗ္ဗဝိဒေဟံ။ ဥတ္တရကုရု အဋ္ဌသဟဿယောဇနံ။ ကေမေကော စေတ္ထ မဟာဒီပေါ ပဉ္စသတပဉ္စသတပရိတ္တဒီပပရိဝါရော။ တံ သမ္ပဒို ကေ စက္ကဝါဠံ ကော လောကဓာတု။ တဒန္တရေသု လောကန္တရိကနိရယာ။

ဧဝံ အနန္တာနိ စက္ကဝါဠာနိ အနန္တာ လောကဓာတုယော ဘဂဝါ အနန္တေန ဗုဒ္ဓဉာဏေန အဝေဒိ အဉာသိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ ဧဝမဿ ဩကာသလောကောပိ သမ္ဗုဓာ ဝိဒိတော။ ဧဝမ်ပိ **သမ္ဗုဓာ ဝိဒိတလောကတ္တာ လောကဝိဒူ**။ (၅)

၁၃၈။ အတ္တနာ ပန ဂုဏေဟိ ဝိသိဋ္ဌတရဿ ကဿစိ အဘာဝတော နတ္ထိ တေဿ ဥတ္တရောတိ **အနုတ္တရော**။ တထာ ဟေသ သီလဂုဏေနာပိ သမ္ဟံ လောကမဘိဘဝတိ၊ သမာဓိပညာ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနဂုဏေနာပိ။ သီလဂုဏေနာပိ အသမော အသမသမော အပ္ပဋိမော အပ္ပဋိဘာဂေါ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော။ ပ။ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနဂုဏေနာပိ။ ယထာဟ "နာ ခေါ ပနာဟံ သမနုပဿာမိ[1] သဒေဝကေ လောကေ သမာရကေ။ ပ။ သဒေဝမနုဿာယ ပဇာယ အတ္တနာ သီလသမ္ပန္နတရ"န္တိ ဝိတ္ထာရော။ ဧဝံ အဂ္ဂပသာဒသုတ္တာဒိနိ[2] "နာ မေ အာစရိယော အတ္ထီ"တိအာဒိကာ[3] ဂါထာယော စ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာ။ (၆)

၁၃၉။ ပုရိသဒမ္မေ သာရေတီတိ **ပုရိသဒမ္မသာရထိ**။ ဒမေတီ ဝိနေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ **ပုရိသဒမ္မာ**တိ အဒန္တာ ဒမေတုံ ယုတ္တာ တိရစ္ဆာနပုရိသာပိ မနုဿပုရိသာပိ အမနုဿပုရိသာပိ။ တထာ ဟိ ဘဂဝတာ တိရစ္ဆာနပုရိသာပိ အပလာလော နာဂရာဇာ, စူဠောဒရော, မဟောဒရော, အဂ်္ဂိသိခေါ, ဓူမသိခေါ, အရဝါဠော နာဂရာဇာ, ဓနပါလကော ဟတ္ထီတိ ဧဝမာဒယော ဒမိတာ နိဗ္ဗိသာ ကတာ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာပိတာ၊ မနုဿပုရိသာပိ သစ္စကနိဂဏ္ဌပုတ္တ အမ္ဗဋ္ဌမာဏဝ ပေါက္ခရသာတိ သောဏဒဏ္ဍ ကူဋဒန္တာဒယော၊ အမနုဿပုရိသာပိ အာဠဝက သူစိလောမ ခရလောမယက္ခ သက္ကဒေဝရာဇာ-ဒယော ဒမိတာ ဝိနီတာ ဝိစိတ္တေဟိ ဝိနယနူပါယေဟိ။ "အဟံ ခေါ ကေသိ ပုရိသဒမ္မေ သဏ္ဍေနပိ ဝိနေမိ၊ ဖရုသေနပိ ဝိနေမိ၊ သဏ္ဍဖရုသေနပိ ဝိနေမီ"တိ ဧတ္ထဝုတ္တေတ္ထ သုတ္တံ[4] ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။

အဝိစ ဘဂဝါ ဝိသုဒ္ဓသီလာဒီနံ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနိ သောတာပန္နာဒီနဉ္စ ဥတ္တရိ မဂ္ဂပဋိပဒံ အာစိက္ခန္တော ဒန္တေပိ ဒမေတိယေဝ။

၁-ဃာမိ (သံ ၁-၁၄၁၊ အံ ၁-၃၂၈)
၂-မ ၁-၂၂၇၊ ဗိ ၃-၁၂-ဗိဒ္ဓေသု။
၂-အံ ၁-၃၄၃၊ ခု ၁-၂၅၄-ဗိဒ္ဓေသု။
၄-အံ ၁-၄၂၇-ဗိဒ္ဓေ။

Atha vā Anuttaro purisadammasārathīti ekamevidhaṁ atthapadaṁ. Bhagavā hi tathā purisadamme sāreti, yathā ekapallaṅkeneva nisinnā aṭṭha disā asajjamānā dhāvanti. Tasmā **Anuttaro purisadammasārathī**ti vuccati. "Hatthidamakena bhikkhave hatthidammo sārito ekaṁyeva disaṁ dhāvatī"ti idañcettha suttaṁ[1] vitthāretabbaṁ. (7)

140. Diṭṭhadhammikasamparāyikaparamatthehi yathārahaṁ anusāsatīti **Satthā.** Apica Satthā viyāti[2] **Satthā,** Bhagavā satthavāho. Yathā satthavāho satthe kantāraṁ tāreti corakantāraṁ tāreti vāḷakantāraṁ tāreti dubbhikkhakantāraṁ tāreti nirudakakantāraṁ tāreti uttāreti nittāreti patāreti khemantabhūmiṁ sampāpeti, evameva Bhagavā Satthā satthavāho satte kantāraṁ tāreti, jātikantāraṁ tāretīti-ādinā[3] niddesanayenapettha attho veditabbo. **Devamanussānan**ti devānañca manussānañca. Ukkaṭṭhaparicchedavasena, bhabbapuggalaparicchedavasena cetaṁ vuttaṁ. Bhagavā pana tiracchānagatānampi anusāsanippadānena Satthāyeva. Tepi hi Bhagavato dhammassavanena upanissayasampattiṁ patvā tāya eva upanissayasampattiyā dutiye vā tatiye vā attabhāve maggaphalabhāgino honti. Maṇḍūkadevaputtādayo cettha nidassanaṁ.

Bhagavati kira Gaggarāya pokkharaṇiyā tīre Campānagaravāsīnaṁ dhammaṁ desiyamāne eko Maṇḍūko Bhagavato sare nimittaṁ aggahesi, taṁ eko vacchapālako daṇḍaṁ olubbha tiṭṭhanto sīse sannirumbhitvā aṭṭhāsi. So tāvadeva kālaṅkatvā Tāvatiṁsabhavane dvādasayojanike kanakavimāne nibbatti. Suttappabuddhoviya ca tattha accharāsaṁghaparivutaṁ attānaṁ disvā "are ahampi nāma idha nibbatto, kiṁ nu kho kammamakāsin"ti āvajjento na aññaṁ kiñci addasa aññatra Bhagavato sare nimittaggāhā. So tāvadeva saha vimānena āgantvā Bhagavato pāde sirasā vandi. Bhagavā jānantova pucchi—

"Ko me vandati pādāni, iddhiyā yasasā jalaṁ.
Abhikkantena vaṇṇena, sabbā obhāsayaṁ disā"ti.

1. Ma 3. 264 piṭṭhe. 2. Apica Satthāti (Sī, Syā, I) 3. Mahāni 357 piṭṭhe.

အထ ဝါ အနုတ္တရော ပုရိသဒမ္မသာရထီတိ ကေမေဝိဒံ အတ္ထပဒံ။ ဘဂဝါ ဟိ တထာ ပုရိသဒမ္မေ သာရေတိ၊ ယထာ ကေပလ္လင်္ကေနေဝ နိသိန္နာ အဋ္ဌ ဒိသာ အသဇ္ဇမာနာ ဓာဝန္တိ။ တသ္မာ **အနုတ္တရော ပုရိသဒမ္မသာရထီ**တိ ဝုစ္စတိ။ "ဟတ္ထိဒမကေန ဘိက္ခဝေ ဟတ္ထိဒမ္မော သာရိတော ကေံယေဝ ဒိသံ ဓာဝတီ"တိ ဣဒမ္ပေတ္ထ သုတ္တံ[1] ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ (၇)

၁၄၀။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကပရမတ္ထေဟိ ယထာရဟံ အနုသာသတီတိ **သတ္ထာ**။ အပိစ သတ္ထာ ဝိယာတိ ၂ **သတ္ထာ၊** ဘဂဝါ သတ္ထဝါဟော။ ယထာ သတ္ထဝါဟော သတ္ထေ ကန္တာရံ တာရေတိ စောရကန္တာရံ တာရေတိ ဝါဠကန္တာရံ တာရေတိ ဒုဗ္ဘိက္ခကန္တာရံ တာရေတိ နိရုဒကကန္တာရံ တာရေတိ ဥတ္တာရေတိ နိတ္ထာရေတိ ပတာရေတိ ခေမန္တဘူမိံ သမ္ပာပေတိ၊ ဧဝမေဝ ဘဂဝါ သတ္ထာ သတ္ထဝါဟော သတ္တေ ကန္တာရံ တာရေတိ၊ ဇာတိကန္တာရံ တာရေတီတိ-အာဒိနာ[2] နိဒ္ဒေသနယေနပေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဒေဝမနုဿာန**န္တိ ဒေဝါနဉ္စ မနုဿာနဉ္စ။ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒဝသေန, ဘဗ္ဗပုဂ္ဂလပရိစ္ဆေဒဝသေန စေတံ ဝုတ္တံ။ ဘဂဝါ ပန တိရစ္ဆာနဂတာနမ္ပိ အနုသာသနိပ္ပဒါနေန သတ္ထာယေဝ။ တေပိ ဟိ ဘဂဝတော ဓမ္မဿဝနေန ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိ ပတ္ဝာ တာယ ဧဝ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ ဒုတိယေ ဝါ တတိယေ ဝါ အတ္တဘာဝေ မဂ္ဂဖလ-ဘာဂိနော ဟောန္တိ။ မဏ္ဍူကဒေဝပုတ္တာဒယော စေတ္ထ နိဒဿနံ။

ဘဂဝတိ ကိရ ဂဂ္ဂရာယ ပေါက္ခရဏိယာ တီရေ စမ္ပာနဂရဝါသိနံ ဓမ္မံ ဒေသိယမာနေ ဧကော မဏ္ဍူကော ဘဂဝတော သရေ နိမိတ္တံ အဂ္ဂဟေသိ၊ တံ ဧကော ဝစ္ဆပါလကော ဒဏ္ဍံ ဩလုဗ္ဘ တိဋ္ဌန္တော သီသေ သန္နိရုမ္ဘိတွာ အဋ္ဌာသိ။ သော တာဝဒေဝ ကာလင်္ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ဒွါဒသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သုတ္တပ္ပဗုဒ္ဓေါဝိယ စ တတ္ထ အစ္ဆရာသံဃပရိဝုတံ အတ္တာနံ ဒိသွာ "အရေ အဟမ္ပိ နာမ ဣဓ နိဗ္ဗတ္တော၊ ကိံ နု ခေါ ကမ္မမကာသိ"န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တော န အညံ ကိဉ္စိ အဒ္ဒသ အညတြ ဘဂဝတော သရေ နိမိတ္တဂ္ဂါဟာ။ သော တာဝဒေဝ သဟ ဝိမာနေန အာဂန္ဆ္ဝာ ဘဂဝတော ပါဒေ သိရသာ ဝန္ဒိ။ ဘဂဝါ ဇာနန္တောဝ ပုစ္ဆိ—

"ကော မေ ဝန္ဒတိ ပါဒါနိ၊ ဣဒ္ဓိယာ ယသသာ ဇလံ။
အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသယံ ဒိသာ"တိ။

၁-မ ၃-၂၆၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အဒိစ သတ္ထာတိ (သီ၊သျာ၊ဣ) ၃-မဟာနိ ၃၅၇-ပိဋ္ဌေ။

Maṇḍūkohaṁ pure āsiṁ, udake vārigocaro.
Tava dhammaṁ suṇantassa, avadhi vacchapālakoti.

Bhagavā tassa dhammaṁ desesi. Caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Devaputtopi sotāpattiphale patiṭṭhāya sitaṁ katvā pakkamīti. (8)

141. Yaṁ pana kiñci atthi ñeyyaṁ nāma, sabbasseva buddhattā vimokkhantikaññāṇavasena **Buddho.** Yasmā vā cattāri saccāni attanāpi bujjhi, aññepi satte bodhesi, tasmā evamādīhipi kāraṇehi **Buddho.** Imassa ca panatthassa viññāpanatthaṁ "bujjhitā saccānīti Buddho. Bodhetā pajāyāti Buddho"ti evaṁ pavatto sabbopi niddesanayo[1] paṭisambhidānayo[2] vā vitthāretabbo. (9)

142. **Bhagavā**ti idaṁ panassa guṇavisiṭṭhasabbasattuttama[3] garugāravādhivacanaṁ. Tenāhu porāṇā—

"Bhagavāti vacanaṁ seṭṭhaṁ, Bhagavāti vacanamuttamaṁ.
Garugāravayutto so, **Bhagavā** tena vuccatī"ti.

Catubbidhaṁ vā nāmaṁ āvatthikaṁ liṅgikaṁ nemittikaṁ adhiccasamuppannanti. Adhiccasamuppannaṁ nāma lokiyavohārena yadicchakanti vuttaṁ hoti. Tattha vaccho dammo balībaddoti evamādi **āvatthikaṁ.** Daṇḍī chattī sikhī karīti evamādi **liṅgikaṁ.** Tevijjo chaḷabhiññoti evamādi **nemittikaṁ.** Sirivaḍḍhako dhanavaḍḍhakoti evamādi vacanatthaṁ anapekkhitvāpavattaṁ **adhiccasamuppannaṁ.** Idaṁ pana **Bhagavā**ti nāmaṁ nemittikaṁ, na Mahāmāyāya, na Suddhodanamahārājena, ana asītiyā ñātisahassehi kataṁ, na Sakkasantusitādīhi devatāvisesehi. Vuttampi cetaṁ Dhammasenāpatinā "Bhagavāti netaṁ nāmaṁ mātarā kataṁ -pa- vimokkhantikametaṁ Buddhānaṁ Bhagavantānaṁ bodhiyā mūle saha sabbaññutaññāṇassa paṭilābhā sacchikā paññatti yadidaṁ Bhagavā"ti[4].

143. Yaṁguṇanemittikañcetaṁ nāmaṁ, tesaṁ guṇānaṁ pakāsanatthaṁ imaṁ gāthaṁ vadanti—

1. Mahāni 363 piṭṭhe.
2. Paṭisaṁ 172 piṭṭhe.
3. Guṇavisiṭṭhasattuttama- (Sī, Syā, Vi-Ṭṭha 1. 94)
4. Mahāni 162 piṭṭhādīsu.

မဏ္ဍူကောဟံ ပုရေ အာသိံ၊ ဥဒကေ ဝါရိဂေါစရော။
တဝ ဓမ္မံ သုဏန္တဿ၊ အဝဓိ ဝစ္ဆပါလကောတိ။

ဘဂဝါ တဿ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ ဒေဝပုတ္တောပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ သိတံ ကတ္ဝာ ပက္ကမီတိ။ (၈)

၁၄၁။ ယံ ပန ကိဉ္စိ အတ္ထိ ဉေယ္ယံ နာမ၊ သမ္ဗဿေဝ ဗုဒ္ဓတ္တာ ဝိမောက္ခန္တိကညာဏဝသေန **ဗုဒ္ဓေါ**။ ယသ္မာ ဝါ စတ္တာရိ သစ္စာနိ အတ္တနာပိ ဗုဇ္ဈိ၊ အညေပိ သတ္တေ ဗောဓေသိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဒီဟိပိ ကာရဏေဟိ **ဗုဒ္ဓေါ**။ ဣမဿ စ ပနတ္ထဿ ဝိညာပနတ္ထံ "ဗုဇ္ဈိတာ သစ္စာနီတိ ဗုဒ္ဓေါ။ ဗောဓေတာ ပဇာယာတိ ဗုဒ္ဓေါ"တိ ဧဝံ ပဝတ္တော သဗ္ဗောပိ နိဒ္ဒေသနယော[1] ပဋိသမ္ဘိဒါနယော[2] ဝါ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗော။ (၉)

၁၄၂။ **ဘဂဝါ**တိ ဣဒံ ပနဿ ဂုဏဝိသိဋ္ဌသဗ္ဗသတ္တုတ္တမ[3] ဂရုဂါရဝါဓိဝစနံ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

"ဘဂဝါတိ ဝစနံ သေဋ္ဌံ၊ ဘဂဝါတိ ဝစနမုတ္တမံ။
ဂရုဂါရဝယုတ္တော သော၊ **ဘဂဝါ** တေန ဝုစ္စတီ"တိ။

စတုဗ္ဗိဓံ ဝါ နာမံ အာဝတ္ထိကံ လိင်္ဂိကံ နေမိတ္တိကံ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နန္တိ။ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ နာမ လောကိယဝေါဟာရေန ယဒိစ္ဆကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ ဝစ္ဆော ဒမ္မော ဗလိဗဒ္ဒေါတိ ဧဝမာဒိ **အာဝတ္ထိကံ**။ ဒဏ္ဍီ ဆတ္တီ သိခီ ကရီတိ ဧဝမာဒိ **လိင်္ဂိကံ**။ တေဝိဇ္ဇော ဆဠဘိညောတိ ဧဝမာဒိ **နေမိတ္တိကံ**။ သိရိဝမုကော ဓနဝမုကောတိ ဧဝမာဒိ ဝစနတ္ထံ အနပေက္ခိတ္ဝာ ပဝတ္တံ **အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ**။ ဣဒံ ပန **ဘဂဝါ**တိ နာမံ နေမိတ္တိကံ၊ န မဟာမာယာယ၊ န သုဒ္ဓောဒနမဟာရာဇေန၊ န အသီတိယာ ဉာတိသဟဿေဟိ ကတံ၊ န သက္ကသန္တုသိတာဒီဟိ ဒေဝတာဝိသေသေဟိ။ ဗုဇ္ဈိမဏ္ဍေ စေတံ ဓမ္မသေနာပတိနာ "ဘဂဝါတိ နေတံ နာမံ မာတရာ ကတံ။ ပ။ ဝိမောက္ခန္တိကမေတံ ဗုဒ္ဓါနံ ဘဂဝန္တာနံ ဗောဓိယာ မူလေ သဟ သဗ္ဗညုတညာဏဿ ပဋိလာဘာ သစ္ဆိကာ ပညတ္တိ ယဒိဒံ ဘဂဝါ"တိ[4]။

၁၄၃။ ယံဂုဏနေမိတ္တိကဉ္စေတံ နာမံ၊ တေသံ ဂုဏာနံ ပကာသနတ္ထံ ဣမံ ဂါထံ ဝဒန္တိ—

1. ဒေ-မဟာနိ ၃၆၃-ပိဋ္ဌေ။
2. ဒေ-ပဋိသံ ၁၇၂-ပိဋ္ဌေ။
3. ဂုဏဝိသိဋ္ဌသတ္တုတ္တမ-(သီ၊ သျာ၊ ဝိ ဋ္ဌ ၁-၉၄)
4. ဒေ-မဟာနိ ၁၆၂-ပိဋ္ဌာဒီသု။

"Bhagī bhajī bhāgi vibhattavā iti,
Akāsi bhagganti garūti Bhāgyavā.
Bahūhi ñāyehi subhāvitattano,
Bhavantago so **Bhagavā**ti vuccatī"ti—

Niddese[1] vuttanayeneva cettha tesaṁ tesaṁ padānaṁ attho daṭṭhabbo.

144. Ayaṁ pana aparo nayo.

Bhagyavā Bhaggavā yutto, bhagehi ca vibhattavā.
Bhattavā vantagamano, bhavesu **Bhagavā** tatoti.

Tattha vaṇṇagamo vaṇṇavipariyayoti-ādikaṁ[2] niruttilakkhaṇaṁ gahetvā saddanayena vā pisodarādipakkhepalakkhaṇaṁ gahetvā yasmā lokiyalokuttarasukhābhinibbattakaṁ dānasīlādipārappattaṁ bhāgyamassa atthi, tasmā Bhāgyavāti vattabbe **Bhagavā**ti vuccatīti ñātabbaṁ.

Yasmā pana lobha dosa moha viparītamanasikāra ahirikānottappa kodhūpanāha makkha paḷāsa issā macchariya māyā sāṭheyya thambha sārambha mānātimāna mada pamāda taṇhā avijjā tividhākusalamūla duccarita saṁkilesa mala visama saññā vitakka papañca catubbidhavipariyesa āsava gantha ogha yoga agati taṇhuppādupādāna[3] pañcacetokhīlavinibandhanīvaraṇābhinandanā chavivādamūla taṇhākāya sattānusaya aṭṭhamicchatta navataṇhāmūlaka dasākusalakammapatha dvāsaṭṭhidiṭṭhigata aṭṭhasatataṇhāvicaritappabheda sabbadarathapariḷāhakilesasatasahassāni, saṅkhepato vā pañca kilesakhandha abhisaṅkhāra devaputta maccumāre abhañji. Tasmā bhaggattā etesaṁ parissayānaṁ Bhaggavāti vattabbe **Bhagavā**ti vuccati. Āha cettha—

"Bhaggarāgo bhaggadoso, bhaggamoho anāsavo.
Bhaggāssa pāpakā dhammā, **Bhagavā** tena vuccatī"ti.

Bhāgyavatāya cassa satapuññalakkhaṇadharassa rūpakāyasampatti dīpitā hoti. Bhaggadosatāya dhammakāyasampatti. Tathā lokiyasarikkhakānaṁ bahumatabhāvo, gahaṭṭhapabbajitehi abhigamanīyatā, abhigatānañca nesaṁ

1. Mahāni 162. piṭṭhādīsu. 2. Kāsikā 6. 3. 109. 3. Taṇhupādāna (Syā, I, Ka)

"ဘဂီ ဘဇီ ဘာဂိ ဝိဘတ္တဝါ ဣတိ၊
အကာသိ ဘဂ္ဂန္တိ ဂရုတိ ဘာဂျဝါ။
ဗဟူဟိ ဉာယေဟိ သုဘာဝိတတ္တနော၊
ဘဝန္တဂေါ သော **ဘဂဝါ**တိ ဝုစ္စတီ"တိ—

နိဒ္ဒေသေ[1] ဝုတ္တနယေနေဝ စေတ္ထ တေသံ တေသံ ပဒါနံ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

၁၄၄။ အယံ ပန အပရော နယော။

ဘာဂျဝါ ဘဂ္ဂဝါ ယုတ္တော၊ ဘဂေဟိ စ ဝိဘတ္တဝါ။
ဘတ္တဝါ ဝန္တဂမနော၊ ဘဝေသု **ဘဂဝါ** တတောတိ။

တတ္ထ ဝဏ္ဏာဂမော ဝဏ္ဏဝိပရိယယောတိအာဒိကံ[2] နိရုတ္တိလက္ခဏံ ဂဟေတ္ဝာ သဒ္ဒနယေန ဝါ ဝိသောဒရာဒိပက္ခေပလက္ခဏံ ဂဟေတ္ဝာ ယသ္မာ လောကိယလောကုတ္တရသုခါဘိနိဗ္ဗတ္တကံ ဒါနသီလာဒိပါရပ္ပတ္တိ ဘာဂျမဿ အတ္ထိ၊ တသ္မာ ဘာဂျဝါတိ ဝတ္တဗ္ဗေ **ဘဂဝါ**တိ ဝုစ္စတီတိ ဉာတဗ္ဗံ။

ယသ္မာ ပန လောဘ ဒေါသ မောဟ ဝိပရီတမနသိကာရ အဟိရိကာနောတ္တပ္ပ ကောဓူပနာဟ မက္ခ ပဠာသ ဣဿာ မစ္ဆရိယ မာယာ သာဌေယ္ယ ထမ္ဘ သာရမ္ဘ မာနာတိမာန မဒ ပမာဒ တဏှာ အဝိဇ္ဇာ တိဝိဓာကုသလမူလ ဒုစ္စရိတ သံကိလေသ မလ ဝိသမ သညာ ဝိတက္က ပပဉ္စ စတုဗ္ဗိဓဝိပရိယေသ အာသဝ ဂန္ထ ဩဃ ယောဂ အဂတိ တဏှုပ္ပါဒုပါဒါန[3] ပဉ္စစေတောခီလဝိနိဗန္ဓနီဝရဏာဘိနန္ဒနာ ဆဝိဝါဒမူလ တဏှာကာယ သတ္တာနုသယ အဋ္ဌမိစ္ဆတ္တ နဝတဏှာမူလက ဒသာကုသလကမ္မပထ ဒ္ဝါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတ အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတပဘေဒ သဗ္ဗဒရထပရိဠာဟကိလေသသတသဟဿာနိ, သခေ်ပတော ဝါ ပဉ္စ ကိလေသခန္ဓ အဘိသင်္ခရဒေဝပုတ္တ မစ္စုမာရေ အဘဉ္ဇိ။ တသ္မာ ဘဂ္ဂတ္တာ ဧတေသံ ပရိဿယာနံ ဘဂ္ဂဝါတိ ဝတ္တဗ္ဗေ **ဘဂဝါ**တိ ဝုစ္စတိ။ အာဟ စေတ္ထ—

"ဘဂ္ဂရာဂေါ ဘဂ္ဂဒေါသော၊ ဘဂ္ဂမောဟော အနာသဝေါ။
ဘဂ္ဂါဿ ပါပကာ ဓမ္မာ၊ **ဘဂဝါ** တေန ဝုစ္စတီ"တိ။

ဘာဂျဝတာယ စဿ သတပုညလက္ခဏဓရဿ ရူပကာယသမ္ပတ္တိ ဒီပိတာ ဟောတိ။ ဘဂ္ဂဒေါသတာယ ဓမ္မကာယသမ္ပတ္တိ။ တထာ လောကိယသရိက္ခကာနံ ဗဟုမတဘာဝေါ, ဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတေဟိ အဘိဂမနီယတာ, အဘိဂတာနဉ္စ နေသံ

၁-မဟာနိ ၁၆၂ ၂-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၃-ကာသိကာ ၆-၃-၁၀၉။ ၃-တဏှုပါဒါန (သျာ၊ ဋ္ဌ၊က)

kāyacittadukkhāpanayane paṭibalabhāvo, āmisadānadhammadānehi upakāritā, lokiyalokuttarasukhehi ca saññojanasamatthatā dīpitā hoti.

Yasmā ca loke issariya dhamma yasa siri kāma payattesu chasu dhammesu bhagasaddo pavattati, paramañcassa sakacitte issariyaṁ, aṇimālaṅghimādikaṁ vā lokiyasammataṁ sabbākāraparipūraṁ atthi. Tathā lokuttaro dhammo. Lokattayabyāpako yathābhuccaguṇādhigato ativiya parisuddho yaso. Rūpakāyadassanabyāvaṭajananayanappasādajanana-samatthā sabbākāraparipūrā sabbaṅgapaccaṅgasirī. Yaṁ yaṁ etena icchitaṁ patthitaṁ attahitaṁ parahitaṁ vā, tassa tassa tatheva abhinipphannattā icchitatthanibbattisaññito kāmo. Sabbalokagarubhāvappattihetubhūto sammāvāyāmasaṅkhāto payatto ca atthi. Tasmā imehi bhagehi yuttattāpi bhagā assa santīti iminā atthena **Bhagavā**ti vuccati.

Yasmā pana kusalādīhi bhedehi sabbadhamme, khandhāyatanadhātusacca-indriyapaṭiccasamuppādādīhi vā kusalādidhamme, pīḷanasaṅkhatasantāpaviparināmaṭṭhena vā dukkhaṁ ariyasaccaṁ, āyūhananidānasaṁyogapalibodhaṭṭhena samudayaṁ, nissaraṇavivekāsaṅkhata-amataṭṭhena nirodhaṁ, niyyānikahetudassanādhipateyyaṭṭhena maggaṁ vibhattavā, vibhajitvā vivaritvā desitavāti vuttaṁ hoti. Tasmā vibhattavāti vattabbe **Bhagavā**ti vuccati.

Yasmā ca esa dibbabrahma-ariyavihāre kāyacitta-upadhiviveke suññatappaṇihitānimittavimokkhe aññe ca lokiyalokuttare uttarimanussadhamme bhaji sevi bahulaṁ akāsi, tasmā bhattavāti vattabbe **Bhagavā**ti vuccati.

Yasmā pana tīsu bhavesu taṇhāsaṅkhātaṁ gamanaṁ anena vantaṁ, tasmā bhavesu vantagamanoti vattabbe bhavasaddato **bha**kāraṁ gamana-saddato **ga**kāraṁ vantasaddato **va**kārañca dīghaṁ katvā ādāya **Bhagavā**ti vuccati yathā loke mehanassa khassa mālāti vattabbe mekhalāti. (10)

145. Tassevaṁ iminā ca iminā ca kāraṇena so Bhagavā Arahaṁ -pa- iminā ca iminā ca kāraṇena Bhagavāti Buddhaguṇe anussarato neva tasmiṁ samaye rāgapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti, na dosapariyuṭṭhitaṁ, na

ကာယစိတ္တဒုက္ခာပနယနေ ပဋိမလဘာဝေါ၊ အာမိသဒါနဓမ္မဒါနေဟိ ဥပ-ကာရိတာ၊ လောကိယလောကုတ္တရသုခေဟိ စ သညောဇနသမတ္ထတာ ဒီပိတာ ဟောတိ။

ယသ္မာ စ လောကေ ဇာသရိယ ဓမ္မ ယသ သိရိ ကာမ ပယတ္တေသု ဆသု ဓမ္မေသု ဘဂသဒ္ဒေါ ပဝတ္တတိ၊ ပရမ္မုသ သကစိတ္တေ ဇာသရိယံ, အဏိမာလဃိ-မာဒိကံ ဝါ လောကိယသမ္မတံ သမ္ဘာကာရပရိပူရံ အတ္ထိ။ တထာ လောကုတ္တရော ဓမ္မော။ လောကတ္တယဗျာပကော ယထာဘူတဂုဏာဓိဂတော အတိဝိယ ပရိသုဒ္ဓေါ ယသော။ ရူပကာယဒဿနဗျာဝဋဇနနယနပ္ပသာဒဇနနသမတ္ထာ သဗ္ဗာကာရပရိပူရာ သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂသိရီ။ ယံ ယံ ဧတေန ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ အတ္တဟိတံ ပရဟိတံ ဝါ၊ တဿ တဿ တထေဝ အဘိနိပ္ဖန္နတ္တာ ဣစ္ဆိတတ္ထနိဗ္ဗတ္တိသညိတော ကာမော။ သဗ္ဗလောကဂရုဘာဝပ္ပတ္တိဟေတုဘူတော သမ္ဘာဝါယာမသဒ္ဒိတော ပယတ္တော စ အတ္ထိ။ တသ္မာ ဣမေဟိ ဘဂေဟိ ယုတ္တတ္တာပိ ဘဂါ အဿ သန္တီတိ ဣမိနာ အတ္ထေန **ဘဂဝါ**တိ ဝုစ္စတိ။

ယသ္မာ ပန ကုသလာဒီဟိ ဘေဒေဟိ သဗ္ဗဓမ္မေ, ခန္ဓာယတနဓာတုသစ္စ-ဣန္ဒြိယပဋိစ္စသမုပ္ပါဒါဒီဟိ ဝါ ကုသလာဒိဓမ္မေ, ပီဠနသင်္ခတသန္တာပဝိပရိဏာ-မဋ္ဌေန ဝါ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စံ, အာယူဟနနိဒါနသံယောဂပလိဗောဓဋ္ဌေန သမုဒယံ, နိဿရဏဝိဝေကာသင်္ခတအမတဋ္ဌေန နိရောဓံ, နိယျာနိကဟေတု-ဒဿနာဓိပတေယျဋ္ဌေန မဂ္ဂံ ဝိဘတ္တဝါ၊ ဝိဘဇိတ္ဝာ ဝိဝရိတ္ဝာ ဒေသိတဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တသ္မာ ဝိဘတ္တဝါတိ ဝတ္တဗ္ဗေ **ဘဂဝါ**တိ ဝုစ္စတိ။

ယသ္မာ စ သေ ဒိဗ္ဗဗြဟ္မအရိယဝိဟာရေ ကာယစိတ္တဥပဓိဝိဝေကေ သုည-တပဏိဟိတာနိမိတ္တဝိမောက္ခေ အညေ စ လောကိယလောကုတ္တရေ ဥတ္တရိ-မနုဿဓမ္မေ ဘဇိ သေဝိ ဗဟုလံ အကာသိ၊ တသ္မာ ဘတ္တဝါတိ ဝတ္တဗ္ဗေ **ဘဂဝါ**တိ ဝုစ္စတိ။

ယသ္မာ ပန တီသု ဘဝေသု တဏှာသင်္ခါတံ ဂမနံ အနေန ဝန္တံ၊ တသ္မာ ဘဝေသု ဝန္တဂမနောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဘဝသဒ္ဒတော **ဘ**ကာရံ ဂမနသဒ္ဒတော **ဂ**ကာရံ ဝန္တသဒ္ဒတော **ဝ**ကာရဉ္စ ဒီဃံ ကတ္ဝာ အာဒါယ **ဘဂဝါ**တိ ဝုစ္စတိ ယထာ လောကေ မေဃနဿ ခဿ မာလာတိ ဝတ္တဗ္ဗေ မေခလာတိ။ (၁၀)

၁၄၅။ တဿေဝံ ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ ကာရဏေန သော ဘဂဝါ အရဟံ။ပ။ ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ ကာရဏေန ဘဂဝါတိ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အနုဿရတော နေဝ တသ္မိံ သမယေ ရာဂပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ န ဒေါသပရိယုဋ္ဌိတံ၊ န

mohapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti. Ujugatamevassa tasmiṁ samaye cittaṁ hoti Tathāgatamārabbha[1]. Iccassa evaṁ rāgādipariyuṭṭhānābhāvena vikkhambhitanīvaraṇassa kammaṭṭhānābhimukhatāya ujugatacittassa Buddhaguṇapoṇā vitakkavicārā pavattanti. Buddhaguṇe anuvitakkayato anuvicārayato pīti uppajjati. Pītimanassa pītipadaṭṭhānāya passaddhiyā kāyacittadarathā paṭippassambhanti. Passaddhadarathassa kāyikampi cetasikampi sukhaṁ uppajjati. Sukhino Buddhaguṇārammaṇaṁ hutvā cittaṁ samādhiyatīti anukkamena ekakkhaṇe jhānaṅgāni uppajjanti. Buddhaguṇānaṁ pana gambhīratāya nānappakāraguṇānussaraṇādhimuttatāya vā appanaṁ appatvā upacārappattameva jhānaṁ hoti. Tadetaṁ Buddhaguṇānussaraṇavasena uppannattā Buddhānussaticceva saṅkhaṁ gacchati.

Imañca pana Buddhānussatiṁ anuyutto bhikkhu Satthari sagāravo hoti sappatisso, saddhāvepullaṁ sativepullaṁ paññāvepullaṁ puññavepullañca adhigacchati, pītipāmojjabahulo hoti, bhayabheravasaho dukkhādhivāsanasamattho, Satthārā saṁvāsasaññaṁ paṭilabhati. Buddhaguṇānussatiyā ajjhāvutthañcassa sarīrampi cetiyagharamiva pūjārahaṁ hoti. Buddhabhūmiyaṁ cittaṁ namati. Vītikkamitabbavatthusamāyoge cassa sammukhā Satthāraṁ passato viya hirottappaṁ paccupaṭṭhāti. Uttari appaṭivijjhanto pana sugatiparāyano hoti.

Tasmā have appamādaṁ, kayirātha sumedhaso.
Evaṁ mahānubhāvāya, Buddhānussatiyā sadāti.

Idaṁ tāva Buddhānussatiyaṁ vitthārakathāmukhaṁ.

Dhammānussatikathā

146. Dhammānussatiṁ bhāvetukāmenāpi rahogatena paṭisallīnena "svākkhāto Bhagavatā dhammo sandiṭṭhiko akāliko ehipassiko opaneyyiko[2] paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti[3] evaṁ pariyattidhammassa ceva navavidhassa ca lokuttaradhammassa guṇā anussaritabbā.

147. **Svākkhāto**ti imasmiṁ hi pade pariyattidhammopi saṅgahaṁ gacchati, itaresu lokuttaradhammova. Tattha pariyatthidhammo tāva svākkhāto

1. Aṁ 2. 252 piṭṭhādīsu. 2. Opanayiko (Sī, Syā) 3. Aṁ 2. 252 piṭṭhādīsu.

မောဟပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ ဥဇုဂတမေဝဿ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ဟောတိ တထာဂတမာရဗ္ဘ[1]။ ဣစ္စဿ ဧဝံ ရာဂါဒိပရိယုဋ္ဌာနာဘာဝေန ဝိက္ခမ္ဘိတနီဝရဏဿ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိမုခတာယ ဥဇုဂတစိတ္တဿ ဗုဒ္ဓဂုဏ-ပေါဏာ ဝိတက္ကဝိစာရာ ပဝတ္တန္တိ။ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အနုဝိတက္ကယတော အနုဝိစာရ-ယတော ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပီတိမနဿ ပီတိပဒဋ္ဌာနာယ ပဿဒ္ဓိယာ ကာယစိတ္တ-ဒရထာ ပဋိပ္ပဿမ္ဘန္တိ။ ပဿဒ္ဓဒရထဿ ကာယိကမ္ပိ စေတသိကမ္ပိ သုခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သုခိနော ဗုဒ္ဓဂုဏာရမ္မဏံ ဟုတ္ဝာ စိတ္တံ သမာဓိယတီတိ အနုက္ကမေန ကေက္ခဏေ ဈာနင်္ဂါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဗုဒ္ဓဂုဏာနံ ပန ဂမ္ဘီရတာယ နာနပ္ပကာရဂုဏာနုဿရ-ဏာဓိမုတ္တတာယ ဝါ အပ္ပနံ အပ္ပတ္ဝာ ဥပစာရပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ ဟောတိ။ တဒေတံ ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဿရဏဝသေန ဥပ္ပန္နတ္တာ ဗုဒ္ဓါနုဿတိစ္ဝေ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။

ဣမဉ္စ ပန ဗုဒ္ဓါနုဿတိံ အနုယုတ္တော ဘိက္ခု သတ္ထရိ သဂါရဝေါ ဟောတိ သပ္ပတိဿော၊ သဒ္ဓါဝေပုလ္လံ သတိဝေပုလ္လံ ပညာဝေပုလ္လံ ပုညဝေပုလ္လဉ္စ အဓိ-ဂစ္ဆတိ၊ ပီတိပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဟောတိ၊ ဘယဘေရဝသဟော ဒုက္ခာဓိ-ဝါသနသမတ္ထော၊ သတ္ထာရာ သံဝါသသညံ ပဋိလဘတိ။ ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဿတိယာ အစ္ဆာဝုတ္ထဋ္ဌဿ သရီရမ္ပိ စေတိယဃရမိဝ ပူဇာရဟံ ဟောတိ။ ဗုဒ္ဓဘူမိယံ စိတ္တံ နမတိ။ ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုသမာယောဂေ စဿ သမ္မုခါ သတ္ထာရံ ပဿတော ဝိယ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ။ ဥတ္တရိ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော ပန သုဂတိပရာယနော ဟောတိ။

တသ္မာ ဟဝေ အပ္ပမာဒံ၊ ကယိရာထ သုမေဓသော။
ဧဝံ မဟာနုဘာဝါယ၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိယာ သဒါတိ။

ဣဒံ တာဝ ဗုဒ္ဓါနုဿတိယံ ဝိတ္ထာရကထာမုခံ။

ဓမ္မာနုဿတိကထာ

၁၄၆။ ဓမ္မာနုဿတိံ ဘာဝေတုကာမေနာပိ ရဟောဂတေန ပဋိသလ္လီနေန "သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော သန္ဒိဋ္ဌိကော အကာလိကော ဧဟိပဿိကော ဩပနေယျိကော[2] ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟီ"တိ[3] ဧဝံ ပရိယတ္တိဓမ္မဿ စေဝ နဝဝိဓဿ စ လောကုတ္တရဓမ္မဿ ဂုဏာ အနုဿရိတဗ္ဗာ။

၁၄၇။ **သွာက္ခာတော**တိ ဣမသ္မိံ ဟိ ပဒေ ပရိယတ္တိဓမ္မောပိ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ၊ ဣတရေသု လောကုတ္တရဓမ္မောဝ။ တတ္ထ ပရိယတ္တိဓမ္မော တာဝ သွာက္ခာတော

1. အံ ၂-၂၅၂-ဗိဋ္ဌာဒီသု။ 2. ဩပနယိကော (သီ၊ သျာ) 3. အံ ၂-၂၅၂-ဗိဋ္ဌာဒီသု။

ādimajjhapariyosānakalyāṇattā sātthasabyañjanakevalaparipuṇṇaparisuddha-brahmacariyappakāsanattā ca. Yañhi Bhagavā ekagāthampi deseti, sā samantabhaddakattā dhammassa paṭhamapādena ādikalyāṇā, dutiyatatiyapādehi majjhekalyāṇā, pacchimapādena pariyosānakalyāṇā. Ekānusandhikaṁ suttaṁ nidānena ādikalyāṇaṁ, nigamanena pariyosānakalyāṇaṁ, sesena majjhekalyāṇaṁ. Nānānusandhikaṁ suttaṁ paṭhamānusandhinā ādikalyāṇaṁ, pacchimena pariyosānakalyāṇaṁ, sesehi majjhekalyāṇaṁ. Apica sanidānasa-uppattikattā ādikalyāṇaṁ, veneyyānaṁ anurūpato atthassa aviparītatāya ca hetudāharaṇayuttato ca majjhekalyāṇaṁ, sotūnaṁ saddhāpaṭilābhajananena nigamanena ca pariyosānakalyāṇaṁ.

Sakalopi sāsanadhammo attano atthabhūtena sīlena ādikalyāṇo, samathavipassanāmaggaphalehi majjhekalyāṇo, nibbānena pariyosānakalyāṇo. Sīlasamādhīhi vā ādikalyāṇo, vipassanāmaggehi majjhekalyāṇo, phalanibbānehi pariyosānakalyāṇo. Buddhasubodhitāya vā ādikalyāṇo, dhammasudhammatāya majjhekalyāṇo, saṁghasuppaṭippattiyā pariyosānakalyāṇo. Taṁ sutvā tathatthāya paṭipannena adhigantabbāya abhisambodhiyā vā ādikalyāṇo, paccekabodhiyā majjhekalyāṇo, sāvakabodhiyā pariyosānakalyāṇo.

Suyyamāno cesa nīvaraṇavikkhambhanato savanenapi kalyāṇameva āvahatīti ādikalyāṇo, paṭipajjiyamāno samathavipassanāsukhāvahanato paṭipattiyāpi kalyāṇaṁ āvahatīti majjhekalyāṇo, tathāpaṭipanno ca paṭipattiphale niṭṭhite tādibhāvāvahanato paṭipattiphalenapi kalyāṇaṁ āvahatīti pariyosānakalyāṇoti evaṁ ādimajjhapariyosānakalyāṇattā svākkhāto.

Yaṁ panesa Bhagavā dhammaṁ desento sāsanabrahmacariyaṁ maggabrahmacariyañca pakāseti nānānayehi dīpeti, taṁ yathānurūpaṁ atthasampattiyā sātthaṁ, byañjanasampattiyā sabyañjanaṁ. Saṅkāsana pakāsana vivaraṇa vibhajana uttānīkaraṇapaññatti attha padasamāyogato sātthaṁ, akkharapadabyañjanākāraniruttiniddesasampattiyā sabyañjanaṁ. Atthagambhīratāpaṭivedhagambhīratāhi sātthaṁ,

အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနကလျာဏတ္တာ သာတ္ထသမ္ပဒါနကေဝလပရိပုဏ္ဏပရိသုဒ္ဓ-ဗြဟ္မစရိယပကာသနတ္တာ စ။ ယဉ္္ိ ဘဂဝါ ဧကဂါထမ္ပိ ဒေသေတိ၊ သာ သမန္တဘဒ္ဒကတ္တာ ဓမ္မဿ ပဌမပါဒေန အာဒိကလျာဏာ၊ ဒုတိယတတိယ-ပါဒေဟိ မဇ္ဈေကလျာဏာ၊ ပစ္ဆိမပါဒေန ပရိယောသာနကလျာဏာ။ ကောနု-သန္ဓိကံ သုတ္တံ နိဒါနေန အာဒိကလျာဏံ၊ နိဂမနေန ပရိယောသာနကလျာဏံ၊ သေသေန မဇ္ဈေကလျာဏံ။ နာနာနုသန္ဓိကံ သုတ္တံ ပဌမာနုသန္ဓိနာ အာဒိ-ကလျာဏံ၊ ပစ္ဆိမေန ပရိယောသာနကလျာဏံ၊ သေသေဟိ မဇ္ဈေကလျာဏံ။ အပိစ သနိဒါနသဥ္ဇပ္ပတ္တိကတ္တာ အာဒိကလျာဏံ၊ ဝေနေယျာနံ အနုရူပတော အတ္ထဿ အဝိပရီတတာယ စ ဟေတုဒါဟရဏယုတ္တတော စ မဇ္ဈေကလျာဏံ၊ သောတူနံ သဒ္ဓါပဋိလာဘဇနနေန နိဂမနေန စ ပရိယောသာနကလျာဏံ။

သကလောပိ သာသနဓမ္မော အတ္တနော အတ္ထဘူတေန သီလေန အာဒိကလျာဏော၊ သမထဝိပဿနာမဂ္ဂဖလေဟိ မဇ္ဈေကလျာဏော၊ နိဗ္ဗာနေန ပရိယောသာနကလျာဏော။ သီလသမာဓီဟိ ဝါ အာဒိကလျာဏော၊ ဝိပဿနာမဂ္ဂေဟိ မဇ္ဈေကလျာဏော၊ ဖလနိဗ္ဗာနေဟိ ပရိယောသာန-ကလျာဏော။ ဗုဒ္ဓသုဗောဓိတာယ ဝါ အာဒိကလျာဏော၊ ဓမ္မသုဓမ္မတာယ မဇ္ဈေကလျာဏော၊ သံဃသုပ္ပဋိပတ္တိယာ ပရိယောသာနကလျာဏော။ တံ သုတ္ဝာ တထတ္ထာယ ပဋိပန္နေန အဓိဂန္တဗ္ဗာယ အဘိသမ္ဗောဓိယာ ဝါ အာဒိကလျာဏော၊ ပစ္စေကဗောဓိယာ မဇ္ဈေကလျာဏော၊ သာဝက-ဗောဓိယာ ပရိယောသာနကလျာဏော။

သုယ္ယမာနော စေသ နိဝရဏဝိက္ခမ္ဘနတော သဝနေနပိ ကလျာဏမေဝ အာဝဟတီတိ အာဒိကလျာဏော၊ ပဋိပဇ္ဇိယမာနော သမထဝိပဿနာ-သုခါဝဟနတော ပဋိပတ္တိယာပိ ကလျာဏံ အာဝဟတီတိ မဇ္ဈေကလျာဏော၊ တထာပဋိပန္နော စ ပဋိပတ္တိဖလေ နိဋ္ဌိတေ တာဒိဘာဝါဝဟနတော ပဋိပတ္တိ-ဖလေနပိ ကလျာဏံ အာဝဟတီတိ ပရိယောသာနကလျာဏောတိ ဧဝံ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနကလျာဏတ္တာ သွာက္ခာတော။

ယံ ပနေသ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော သာသနဗြဟ္မစရိယံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဉ္စ ပကာသေတိ နာနာနယေဟိ ဒီပေတိ၊ တံ ယထာနုရူပံ အတ္ထသမ္ပတ္တိယာ သာတ္ထံ၊ ဗျဉ္ဇနသမ္ပတ္တိယာ သဗျဉ္ဇနံ။ သင်္ကာသန ပကာသန ဝိဝရဏ ဝိဘဇန ဥတ္တာနီကရဏ-ပညတ္တိ အတ္ထပဒသမာယောဂတော သာတ္ထံ၊ အက္ခရပဒဗျဉ္ဇနာကာရနိရုတ္တိ-နိဒ္ဒေသသမ္ပတ္တိယာ သဗျဉ္ဇနံ။ အတ္ထဂမ္ဘီရတာပဋိဝေဓဂမ္ဘီရတာဟိ သာတ္ထံ၊

dhammagambhīratādesanāgambhīratāhi sabyañjanaṁ. Atthapaṭibhāna-paṭisambhidāvisayato sātthaṁ, dhammaniruttipaṭisambhidāvisayato sabyañjanaṁ. Paṇḍitavedanīyato parikkhaka[1] janappasādakanti sātthaṁ, saddheyyato lokiyajanappasādakanti sabyañjanaṁ. Gambhīrādhippāyato sātthaṁ, uttānapadato sabyañjanaṁ. Upanetabbassa abhāvato sakalaparipuṇṇabhāvena kevalaparipuṇṇaṁ. Apanetabbassa abhāvato niddosabhāvena parisuddhaṁ.

Apica paṭipattiyā adhigamabyattito sātthaṁ, pariyattiyā āgamabyattito sabyañjanaṁ, sīlādipañcadhammakkhandhayuttato kevalaparipuṇṇaṁ, nirupakkilesato nittaraṇatthāya pavattito lokāmisanirapekkhato ca parisuddhanti evaṁ sātthasabyañjanakevalaparipuṇṇaparisuddha-brahmacariyappakāsanato svākkhāto.

Atthavipallāsābhāvato vā suṭṭhu akkhātoti svākkhāto. Yathā hi aññatitthiyānaṁ dhammassa attho vipallāsamāpajjati, antarāyikāti vuttadhammānaṁ antarāyikattābhāvato, niyyānikāti vuttadhammānaṁ niyyānikattābhāvato. Tena te durakkhātadhammāyeva honti, na tathā Bhagavato dhammassa attho vipallāsamāpajjati. Ime dhammā antarāyikā, ime dhammā niyyānikāti evaṁ vuttadhammānaṁ tathābhāvānatikka-manatoti. Evaṁ tāva pariyattidhammo svākkhāto.

Lokuttaradhammo pana nibbānānurūpāya paṭipattiyā paṭipadānurūpassa ca nibbānassa akkhātattā svākkhāto. Yathāha "supaññattā kho pana tena Bhagavatā sāvakānaṁ nibbānagāminī paṭipadā saṁsandati nibbānañca paṭipadā ca. Seyyathāpi nāma Gaṅgodakaṁ Yamunodakena saṁsandati sameti, evameva supaññattā[2] tena Bhagavatā sāvakānaṁ nibbānagāminī paṭipadā saṁsandati nibbānañca paṭipadā cā"ti[3]. Ariyamaggo cettha antadvayaṁ anupagamma majjhimā paṭipadābhūtova "majjhimā paṭipadā"ti akkhātattā svākkhāto. Sāmaññaphalāni paṭipassaddhakilesāneva "paṭipassaddhakilesānī"ti akkhātattā svākkhātāni. Nibbānaṁ sassatāmata tāṇa leṇādisabhāvameva sassatādisabhāvavasena akkhātattā svākkhātanti evaṁ lokuttaradhammopi svākkhāto. (1)

1. Sarikkhaka- (I, Ka) 2. Supaññattā kho pana (bahūsu) 3. Dī 2. 180 piṭṭhe.

ဓမ္မဂမ္ဘီရတာဒေသနာဂမ္ဘီရတာဟိ သဗျဉ္ဇနံ။ အတ္ထပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါဝိသယ-တော သာတ္ထံ၊ ဓမ္မနိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဝိသယတော သဗျဉ္ဇနံ။ ပဏ္ဍိတဝေဒနီယတော ပရိက္ခက[1]ဇနပ္ပသာဒကန္တိ သာတ္ထံ၊ သဒ္ဓေယ္ယတော လောကိယဇနပ္ပသာဒကန္တိ သဗျဉ္ဇနံ။ ဂမ္ဘီရာဓိပ္ပါယတော သာတ္ထံ၊ ဥတ္တာနပဒတော သဗျဉ္ဇနံ။ ဥပနေတဗ္ဗဿ အဘာဝတော သကလပရိပုဏ္ဏဘာဝေန ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ။ အပနေတဗ္ဗဿ အဘာဝတော နိဒ္ဒောသဘာဝေန ပရိသုဒ္ဓံ။

အပိစ ပဋိပတ္တိယာ အဓိဂမဗျတ္တိတော သာတ္ထံ၊ ပရိယတ္တိယာ အာဂမ-ဗျတ္တိတော သဗျဉ္ဇနံ၊ သီလာဒိပဉ္စဓမ္မက္ခန္ဓယုတ္တတော ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ၊ နိရုပက္ကိ-လေသတော နိတ္တရဏတ္ထာယ ပဝတ္တိတော လောကာမိသနိရပေက္ခတော စ ပရိသုဒ္ဓန္တိ ဧဝံ သာတ္ထသဗျဉ္ဇနကေဝလပရိပုဏ္ဏပရိသုဒ္ဓဗြဟ္မစရိယပ္ပကာသ-နတော သွာက္ခာတော။

အတ္ထဝိပလ္လာသာဘာဝတော ဝါ သုဋ္ဌု အက္ခာတောတိ သွာက္ခာတော။ ယထာ ဟိ အညတိတ္ထိယာနံ ဓမ္မဿ အတ္ထော ဝိပလ္လာသမာပဇ္ဇတိ၊ အန္တရာယိကာတိ ဝုတ္တဓမ္မာနံ အန္တရာယိကတ္တာဘာဝတော, နိယျာနိကာတိ ဝုတ္တဓမ္မာနံ နိယျာနိကတ္တာဘာဝတော။ တေန တေ ဒုရက္ခာတဓမ္မာယေဝ ဟောန္တိ၊ န တထာ ဘဂဝတော ဓမ္မဿ အတ္ထော ဝိပလ္လာသမာပဇ္ဇတိ။ ဣမေ ဓမ္မာ အန္တရာယိကာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ နိယျာနိကာတိ ဧဝံ ဝုတ္တဓမ္မာနံ တထာ-ဘာဝါနတိက္ကမနတောတိ။ ဧဝံ တာဝ ပရိယတ္တိဓမ္မော သွာက္ခာတော။

လောကုတ္တရဓမ္မော ပန နိဗ္ဗာနာနုရူပါယ ပဋိပတ္တိယာ ပဋိပဒါနုရူပဿ စ နိဗ္ဗာနဿ အက္ခာတတ္တာ သွာက္ခာတော။ ယထာဟ "သုပညတ္တာ ခေါ ပန တေန ဘဂဝတာ သာဝကာနံ နိဗ္ဗာနဂါမိနီ ပဋိပဒါ သံသန္ဒတိ နိဗ္ဗာနဉ္စ ပဋိပဒါ စ။ သေယျထာပိ နာမ ဂင်္ဂောဒကံ ယမုနောဒကေန သံသန္ဒတိ သမေတိ၊ ဧဝမေဝ သုပညတ္တာ[2] တေန ဘဂဝတာ သာဝကာနံ နိဗ္ဗာနဂါမိနီ ပဋိပဒါ သံသန္ဒတိ နိဗ္ဗာနဉ္စ ပဋိပဒါ စာ"တိ[3]။ အရိယမဂ္ဂေါ ဧတ္ထ အန္တဒ္ဒယံ အနုပဂမ္မ မဇ္ဈိမာ ပဋိပဒါဘူတောဝ "မဇ္ဈိမာ ပဋိပဒါ"တိ အက္ခာတတ္တာ သွာက္ခာ-တော။ သာမညဖလာနိ ပဋိပဿဒ္ဓကိလေသာနေဝ "ပဋိပဿဒ္ဓကိလေသာနီ"တိ အက္ခာတတ္တာ သွာက္ခာတာနိ။ နိဗ္ဗာနံ သဿတာမတ တာဏ လေဏာဒိ-သဘာဝမေဝ သဿတာဒိသဘာဝဝသေန အက္ခာတတ္တာ သွာက္ခာတန္တိ ဧဝံ လောကုတ္တရဓမ္မောပိ သွာက္ခာတော။ (၁)

၁-သပရိက္ခက-(ဈ၊က) ၂-သုပညတ္တာ ခေါ ပန (ဗဟူသု) ၃-ဒီ ၂-၁၈၀-ပိဋ္ဌေ။

148. **Sandiṭṭhiko**ti ettha pana ariyamaggo tāva attano santāne rāgādīnaṁ abhāvaṁ karontena ariyapuggalena sāmaṁ daṭṭhabboti sandiṭṭhiko. Yathāha “ratto kho brāhmaṇa rāgena abhibhūto pariyādiṇṇacitto attabyābādhāyapi ceteti, parabyābādhāyapi ceteti, ubhayabyābādhāyapi ceteti. Cetasikaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti. Rāge pahīne neva attabyābādhāya ceteti, na parabyābādhāya ceteti, na ubhayabyābādhāya ceteti, na cetasikaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti. Evampi kho brāhmaṇa sandiṭṭhiko dhammo hotī”ti[1].

Apica navavidhopi lokuttaradhammo yena yena adhigato hoti, tena tena parasaddhāya gantabbattaṁ hitvā paccavekkhaṇañāṇena sayaṁ daṭṭhabboti sandiṭṭhiko. Atha vā pasatthā diṭṭhi sandiṭṭhi, sandiṭṭhiyā jayatīti sandiṭṭhiko. Tathā hettha ariyamaggo sampayuttāya, ariyaphalaṁ kāraṇabhūtāya, nibbānaṁ visayibhūtāya sandiṭṭhiyā kilese jayati. Tasmā yathā rathena jayatīti rathiko, evaṁ navavidhopi lokuttaradhammo sandiṭṭhiyā jayatīti sandiṭṭhiko.

Atha vā diṭṭhanti dassanaṁ vuccati. Diṭṭhameva sandiṭṭhaṁ, dassananti attho. Sandiṭṭhaṁ arahatīti sandiṭṭhiko. Lokuttaradhammo hi bhāvanābhisamayavasena sacchikiriyābhisamayavasena ca dissamānoyeva vaṭṭabhayaṁ nivatteti. Tasmā yathā vatthaṁ arahatīti vatthiko, evaṁ sandiṭṭhaṁ arahatīti sandiṭṭhiko. (2)

149. Attano phaladānaṁ sandhāya nāssa kāloti akālo. Akāloyeva **akāliko.** Na pañcāhasattāhādibhedaṁ kālaṁ khepetvā phalaṁ deti, attano pana pavattisamanantarameva phaladoti vuttaṁ hoti. Atha vā attano phaladāne pakaṭṭho kālo patto assāti kāliko. Ko so. Lokiyo kusaladhammo. Ayaṁ pana samanantaraphalattā na kālikoti akāliko. Idaṁ maggameva sandhāya vuttaṁ. (3)

150. “Ehi passa imaṁ dhamman”ti evaṁ pavattaṁ ehipassavidhiṁ arahatīti **ehipassiko.** Kasmā panesa taṁ vidhiṁ arahatīti? Vijjamānattā parisuddhattā

1. Aṁ 1. 156 piṭṭhe.

၁၄၈။ **သန္ဒိဋ္ဌိကော**တိ ဣဓေ ပန အရိယမဂ္ဂေါ တာဝ အတ္တနော သန္တာနေ ရာဂါဒီနံ အဘာဝံ ကရောန္တေန အရိယပုဂ္ဂလေန သာမံ ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ သန္ဒိဋ္ဌိကော။ ယထာဟ “ရတ္တော ခေါ ဗြာဟ္မဏ ရာဂေန အဘိဘူတော ပရိယာဒိဏ္ဏစိတ္တော အတ္တဗျာဗာဓာယပိ စေတေတိ၊ ပရဗျာဗာဓာယပိ စေတေတိ၊ ဥဘယဗျာဗာဓာယပိ စေတေတိ။ စေတသိကံ ဒုက္ခံ ဒောမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ ရာဂေ ပဟီနေ နေဝ အတ္တဗျာဗာဓာယ စေတေတိ၊ န ပရဗျာဗာဓာယ စေတေတိ၊ န ဥဘယဗျာဗာဓာယ စေတေတိ၊ န စေတသိကံ ဒုက္ခံ ဒောမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ ဧဝမ္ပိ ခေါ ဗြာဟ္မဏ သန္ဒိဋ္ဌိကော ဓမ္မော ဟောတီ’’တိ[1]။

အပိစ နဝဝိဓောပိ လောကုတ္တရဓမ္မော ယေန ယေန အဓိဂတော ဟောတိ၊ တေန တေန ပရသဒ္ဓါယ ဂန္တဗ္ဗတံ ဟိတ္ဝာ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏေန သယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ သန္ဒိဋ္ဌိကော။ အထ ဝါ ပသတ္ထာ ဒိဋ္ဌိ သန္ဒိဋ္ဌိ၊ သန္ဒိဋ္ဌိယာ ဇယတီတိ သန္ဒိဋ္ဌိကော။ တထာ ဟေတ္ထ အရိယမဂ္ဂေါ သမ္ပယုတ္တာယ, အရိယဖလံ ကာရဏာဘူတာယ, နိဗ္ဗာနံ ဝိသယီဘူတာယ သန္ဒိဋ္ဌိယာ ကိလေသေ ဇယတိ။ တသ္မာ ယထာ ရထေန ဇယတီတိ ရထိကော၊ ဧဝံ နဝဝိဓောပိ လောကုတ္တရဓမ္မော သန္ဒိဋ္ဌိယာ ဇယတီတိ သန္ဒိဋ္ဌိကော။

အထ ဝါ ဒိဋ္ဌဉ္စိ ဒဿနံ ဝုစ္စတိ။ ဒိဋ္ဌမေဝ သန္ဒိဋ္ဌံ၊ ဒဿနန္တိ အတ္ထော။ သန္ဒိဋ္ဌံ အရဟတီတိ သန္ဒိဋ္ဌိကော။ လောကုတ္တရဓမ္မော ဟိ ဘာဝနာဘိသမယဝသေန သစ္ဆိကိရိယာဘိသမယဝသေန စ ဒိဿမာနောယေဝ ဝဋ္ဋဘယံ နိဝတ္တေတိ။ တသ္မာ ယထာ ဝတ္ထံ အရဟတီတိ ဝတ္ထိကော၊ ဧဝံ သန္ဒိဋ္ဌံ အရဟတီတိ သန္ဒိဋ္ဌိကော။ (၂)

၁၄၉။ အတ္တနော ဖလဒါနံ သန္ဓာယ နာဿ ကာလောတိ အကာလော။ အကာလောယေဝ **အကာလိကော**။ န ပဉ္စာဟသတ္တာဟာဒိဘေဒံ ကာလံ ခေပေတ္ဝာ ဖလံ ဒေတိ၊ အတ္တနော ပန ပဝတ္တိသမနန္တရမေဝ ဖလဒေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အထ ဝါ အတ္တနော ဖလဒါနေ ပကဋ္ဌော ကာလော ပတ္တော အဿာတိ ကာလိကော။ ကော သော။ လောကိယော ကုသလဓမ္မော။ အယံ ပန သမနန္တရဖလတ္တာ န ကာလိကောတိ အကာလိကော။ ဣဒံ မဂ္ဂမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ (၃)

၁၅၀။ “ဧဟိ ပဿ ဣမံ ဓမ္မ”န္တိ ဧဝံ ပဝတ္တံ ဧဟိပဿဝိဓိံ အရဟတီတိ **ဧဟိပဿိကော**။ ကသ္မာ ပနေသ တံ ဝိဓိံ အရဟတီတိ? ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ ပရိသုဒ္ဓတ္တာ

၁-အံ ၁-၁၅၆-ပိဋ္ဌေ။

ca. Rittamuṭṭhiyaṁ hi hiraññaṁ vā suvaṇṇaṁ vā atthīti vatvāpi “ehi passa iman”ti na sakkā vattuṁ. Kasmā? Avijjamānattā. Vijjamānampi ca gūthaṁ vā muttaṁ vā manuññabhāvappakāsanena cittasampahaṁsanatthaṁ “ehi passa iman”ti na sakkā vattuṁ. Apica kho pana tiṇehi vā paṇṇehi vā paṭicchādetabbameva hoti. Kasmā? Aparisuddhattā. Ayampana navavidhopi lokuttaradhammo sabhāvatova vijjamāno vigatavalāhake ākāse sampuṇṇacandamaṇḍalaṁ viya paṇḍukambale nikkhittajātimaṇi viya ca parisuddho. Tasmā vijjamānattā parisuddhattā ca ehipassavidhiṁ arahatīti ehipassiko. (4)

151. Upanetabboti **opaneyyiko**[1]. Ayaṁ panettha vinicchayo, upanayanaṁ upanayo, āditthaṁ celaṁ vā sīsaṁ vā ajjhupekkhitvāpi bhāvanāvasena attano citte upanayanaṁ arahatīti opanayiko[2]. (Opanayikova opaneyyiko)[3]. Idaṁ saṅkhate lokuttaradhamme yujjati. Asaṅkhate pana attano cittena upanayanaṁ arahatīti opaneyyiko. Sacchikiriyāvasena allīyanaṁ arahatīti attho.

Atha vā nibbānaṁ upanetīti ariyamaggo upaneyyo. Sacchikātabbataṁ upanetabboti phalanibbānadhammo upaneyyo. Upaneyyo eva opaneyyiko[4]. (5)

152. **Paccattaṁ veditabbo viññūhī**ti sabbehipi ugghaṭitaññū-ādīhi viññūhi attani attani veditabbo “bhāvito me maggo, adhigataṁ phalaṁ, sacchikato nirodho”ti. Na hi upajjhāyena bhāvitena maggena[5] saddhivihārikassa kilesā pahīyanti, na so tassa phalasamāpattiyā phāsuviharati, na tena sacchikataṁ nibbānaṁ sacchikaroti. Tasmā na esa parassa sīse ābharaṇaṁ viya daṭṭhabbo, attano pana citteyeva daṭṭhabbo, anubhavitabbo viññūhīti vuttaṁ hoti. Bālānaṁ pana avisayo cesa. (6)

1. Opanayiko (Sī, Syā) 2. Opaneyiko (Ka), upanayiko (Syā)
3. (Upanayikova opanayiko) (Syā), Sī-potthake panetaṁ natthi.
4. Upaneyyo eva opanayiko (Sī, Syā) 5. Bhāvite magge (Sī, I)

စ။ ရိတ္တမုဋ္ဌိယံ ဟိ ဟိရညံ ဝါ သုဝဏ္ဏံ ဝါ အတ္ထိတိ ဝတ္ဘာဝိ “ဟေ ပဿ ဣမ”န္တိ န သက္ကာ ဝတ္တုံ။ ကသ္မာ ? အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ စ ဂူထံ ဝါ မုတ္တံ ဝါ မနုညဘာဝပ္ပကာသနေန စိတ္တသမ္ပဟံသနတ္ထံ “ဟေ ပဿ ဣမ”န္တိ န သက္ကာ ဝတ္တုံ။ အဝိစ ခေါ ပန တိဏေဟိ ဝါ ပဏ္ဏေဟိ ဝါ ပဋိစ္ဆာဒေတဗ္ဗမေဝ ဟောတိ။ ကသ္မာ ? အပရိသုဒ္ဓတ္တာ။ အယမ္ပန နဝဝိေဓာပိ လောကုတ္တရဓမ္မော သဘာဝတောဝ ဝိဇ္ဇမာနော ဝိဂတဝလာဟကေ အာကာသေ သမ္ပုဏ္ဏစန္ဒမဏ္ဍလံ ဝိယ ပဏ္ဍုကမ္ဗလေ နိက္ခိတ္တဇာတိမဏိ ဝိယ စ ပရိသုဒ္ဓေါ။ တသ္မာ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ ပရိသုဒ္ဓတ္တာ စ ဧဟိပဿဝိဓိံ အရဟတီတိ ဧဟိပဿိကော။ (၄)

၁၅၁။ **ဥပနေတဗ္ဗောတိ ဩပနေယျိကော**[၁]။ အယံ ပနေတ္ထ ဝိနိစ္ဆယော၊ ဥပနယနံ ဥပနယော၊ အာဒိတ္တံ စေလံ ဝါ သီသံ ဝါ အစ္ဈုပေက္ခိတ္ဝာပိ ဘာဝနာဝသေန အတ္တနော စိတ္တေ ဥပနယနံ အရဟတီတိ ဩပနယိကော[၂]။ (ဩပနယိကောဝ ဩပနေယျိကော)[၃]။ ဣဒံ သဒ္ဒတေ လောကုတ္တရမေဝ ယုဇ္ဇတိ။ အသင်္ခတေ ပန အတ္တနော စိတ္တေန ဥပနယနံ အရဟတီတိ ဩပနေယျိကော။ သစ္ဆိကိရိယာဝသေန အလ္လီယနံ အရဟတီတိ အတ္ထော။

အထ ဝါ နိဗ္ဗာနံ ဥပနေတီတိ အရိယမဂ္ဂေါ ဥပနေယျော။ သစ္ဆိကာတဗ္ဗတံ ဥပနေတဗ္ဗောတိ ဖလနိဗ္ဗာနဓမ္မော ဥပနေယျော။ ဥပနေယျော ဧဝ ဩပနေယျိကော[၄]။ (၅)

၁၅၂။ **ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟီ**တိ သဗ္ဗေဟိပိ ဥဂ္ဃဋိတညူအာဒီဟိ ဝိညူဟိ အတ္တနိ အတ္တနိ ဝေဒိတဗ္ဗော “ဘာဝိတော မေ မဂ္ဂေါ၊ အဓိဂတံ ဖလံ၊ သစ္ဆိကတော နိရောဓော”တိ။ န ဟိ ဥပဇ္ဈာယေန ဘာဝိတေန မဂ္ဂေန[၅] သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ ကိလေသာ ပဟီယန္တိ၊ န သော တဿ ဖလသမာပတ္တိယာ ဖာသုဝိဟာရတိ၊ န တေန သစ္ဆိကတံ နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရောတိ။ တသ္မာ န သေ ပရဿ သီသေ အာဘရဏံ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ အတ္တနော ပန စိတ္တေယေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ အနုဘဝိတဗ္ဗော ဝိညူဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဗာလာနံ ပန အဝိသယော ဧသ။ (၆)

၁-ဩပနယိကော (သီ၊ သျာ) ၂-ဩပနေယိကော (က)၊ ဥပနယိကော (သျာ)
၃-(ဥပနယိကောဝ ဩပနယိကော) (သျာ)၊ သီဟေါဠကေ ပနေတံ နတ္ထိ။
၄-ဥပနေယျော ဧဝ ဩပနယိကော (သီ၊ သျာ) ၅-ဘာဝိတေ မဂ္ဂေ (သီ၊ ဣ)

Apica svākkhāto ayaṁ dhammo. Kasmā? Sandiṭṭhikattā. Sandiṭṭhiko, akālikattā. Akāliko, ehipassikattā. Yo ca ehipassiko, so nāma opaneyyiko hotīti.

153. Tassevaṁ svākkhātatādibhede dhammaguṇe anussarato neva tasmiṁ samaye rāgapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti. Na dosa -pa- na mohapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti. Ujugatamevassa tasmiṁ samaye cittaṁ hoti dhammaṁ ārabbhāti[1] purimanayeneva vikkhambhitanīvaraṇassa ekakkhaṇe jhānaṅgāni uppajjanti. Dhammaguṇānampana gambhīratāya nānappakāraguṇānussaraṇādhimuttatāya vā appanaṁ appatvā upacārappattameva jhānaṁ hoti. Tadetaṁ dhammaguṇānussaraṇavasena uppannattā dhammānussaticceva saṅkhaṁ gacchati.

Imañca pana dhammānussatiṁ anuyutto bhikkhu evaṁ opaneyyikassa dhammassa desetāraṁ imināpaṅgena samannāgataṁ Satthāraṁ neva atītaṁse samanupassāmi, na panetarahi aññatra Bhagavatāti evaṁ dhammaguṇadassaneneva Satthari sagāravo hoti sappatisso. Dhamme garucittīkāro saddhādivepullaṁ adhigacchati, pītipāmojjabahulo hoti, bhayabheravasaho, dukkhādhivāsanasamattho, dhammena saṁvāsasaññaṁ paṭilabhati, dhammaguṇānussatiyā ajjhāvutthañcassa sarīrampi cetiyagharamiva pūjārahaṁ hoti, anuttaradhammādhigamāya cittaṁ namati, vītikkamitabbavatthusamāyoge cassa dhammasudhammataṁ samanussarato hirottappaṁ paccupaṭṭhāti. Uttari appaṭivijjhanto pana sugatiparāyano hoti.

Tasmā have appamādaṁ, kayirātha sumedhaso.
Evaṁ mahānubhāvāya, dhammānussatiyā sadāti.

Idaṁ dhammānussatiyaṁ vitthārakathāmukhaṁ.

3. Saṁghānussatikathā

154. Saṁghānussatiṁ bhāvetukāmenāpi rahogatena paṭisallīnena "suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho, ujuppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho, ñāyappaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho, sāmīcippaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho, yadidaṁ cattāri purisayugāni aṭṭha

1. Aṁ 2. 252 piṭṭhādīsu.

အပိစ သွာက္ခာတော အယံ ဓမ္မော။ ကသ္မာ ? သန္ဒိဋ္ဌိကတ္တာ။ သန္ဒိဋ္ဌိကော၊ အကာလိကတ္တာ။ အကာလိကော၊ ဧဟိပဿိကတ္တာ။ ယော စ ဧဟိပဿိကော၊ သော နာမ ဩပနေယျိကော ဟောတီတိ။

၁၅၃။ တသ္သေဝံ သွာက္ခာတတာဒိဘေဒေ ဓမ္မဂုဏေ အနုဿရတော နေဝ တသ္မိံ သမယေ ရာဂပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ န ဒေါသ။ပ။ န မောဟ-ပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ ဥဇုဂတမေဝဿ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ဟောတိ ဓမ္မံ အာရဗ္ဘာတိ[1] ပုရိမနယေနေဝ ဝိက္ခမ္ဘိတနီဝရဏဿ ဧကက္ခဏေ ဈာနင်္ဂါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဓမ္မဂုဏာနမ္ပန ဂမ္ဘီရတာယ နာနပ္ပကာရဂုဏာနုဿရဏာဓိမုတ္တတာယ ဝါ အပ္ပနံ အပ္ပတ္ဝာ ဥပစာရပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ ဟောတိ။ တဧတံ ဓမ္မဂုဏာ-နုဿရဏဝသေန ဥပ္ပန္နတ္တာ ဓမ္မာနုဿတိဧွေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။

၎မဉ္စ ပန ဓမ္မာနုဿတိ[2] အနုယုတ္တော ဘိက္ခု ဧဝံ ဩပနေယျိကဿ ဓမ္မဿ ဒေသေတာရံ ၎မိနာပဂံနေန သမန္နာဂတံ သတ္ထာရံ နေဝ အတီတံသေ သမနု-ပဿာမိ၊ န ပနေတရဟိ အညတြ တေန ဘဂဝတာတိ ဧဝံ ဓမ္မဂုဏဒဿနေ-နေဝ သတ္ထရိ သဂါရဝေါ ဟောတိ သပ္ပတိဿော။ ဓမ္မေ ဂရုစိတ္တီကာရော သဒ္ဓါဒိဝေပုလ္လံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ ပီတိပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဟောတိ၊ ဘယ-ဘေရဝသဟော၊ ဒုက္ခာဓိဝါသနသမတ္ထော၊ ဓမ္မေန သံဝါသသည်ံ ပဋိလဘတိ၊ ဓမ္မဂုဏာနုဿတိယာ အစ္ဆာဝုတ္ထဿ သရီရမ္ပိ စေတိယဃရမိဝ ပူဇာရဟံ ဟောတိ၊ အနုတ္တရဓမ္မာဓိဂမာယ စိတ္တံ နမတိ၊ ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုသမာယောဂေ စဿ ဓမ္မသုဓမ္မတံ သမနုဿရတော ဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ။ ဥတ္တရိ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓေါ ပန သုဂတိပရာယနော ဟောတိ။

တသ္မာ ဟဝေ အပ္ပမာဒံ၊ ကယိရာထ သုမေဓသော။
ဧဝံ မဟာနုဘာဝါယ၊ ဓမ္မာနုဿတိယာ သဒါတိ။

ဣဒံ ဓမ္မာနုဿတိယံ ဝိတ္ထာရကထာမုခံ။

၃-သံဃာနုဿတိကထာ

၁၅၄။ သံဃာနုဿတိံ ဘာဝေတုကာမေနာပိ ရဟောဂတေန ပဋိသလ္လီ-နေန "သုပ္ပဋိပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃော၊ ဥဇုပ္ပဋိပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃော၊ ဉာယပ္ပဋိပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃော၊ သာမီစိပ္ပဋိ-ပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃော၊ ယဒိဒံ စတ္တာရိ ပုရိသယုဂါနိ အဋ္ဌ

၁-အံ ၂-၂၅၂-ပိဋ္ဌာဒီသု။

purisapuggalā, esa Bhagavato sāvakasaṁgho āhuneyyo, pāhuneyyo, dakkhiṇeyyo, añjalikaraṇīyo, anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā"ti[1] evaṁ ariyasaṁghaguṇā anussaritabbā.

155. Tattha **suppaṭipanno**ti suṭṭhu paṭipanno, sammāpaṭipadaṁ anivattipaṭipadaṁ anulomapaṭipadaṁ apaccanīkapaṭipadaṁ dhammānudhammapaṭipadaṁ paṭipannoti vuttaṁ hoti. Bhagavato ovādānusāsaniṁ sakkaccaṁ suṇantīti sāvakā. Sāvakānaṁ saṁgho **sāvakasaṁgho,** sīladiṭṭhisāmaññatāya saṁghātabhāvamāpanno sāvakasamūhoti attho. Yasmā pana sā sammāpaṭipadā uju avaṅkā akuṭilā ajimhā, ariyo ca ñāyotipi vuccati, anucchavikattā ca sāmīcītipi saṅkhaṁ gatā. Tasmā tampaṭipanno ariyasaṁgho **ujuppaṭipanno ñāyappaṭipanno sāmīcippaṭipanno**tipi vutto.

Ettha ca ye maggaṭṭhā, te sammāpaṭipattisamaṅgitāya suppaṭipannā. Ye phalaṭṭhā, te sammāpaṭipadāya adhigantabbassa adhigatattā atītaṁ paṭipadaṁ sandhāya suppaṭipannāti veditabbā.

Apica svākkhāte dhammavinaye yathānusiṭṭhaṁ paṭipannattāpi apaṇṇakapaṭipadaṁ paṭipannattāpi **suppaṭipanno.** (1)

Majjhimāya paṭipadāya antadvayamanupagamma paṭipannattā kāyavacīmanovaṅkakuṭilajimhadosappahānāya paṭipannattā ca ujuppaṭipannattā ca **ujuppaṭipanno.** (2)

Ñāyo vuccati nibbānaṁ. Tadatthāya paṭipannattā **ñāyappaṭipanno.** (3)

Yathā paṭipannā sāmīcippaṭipannārahā honti, tathā paṭipannattā **sāmīcippaṭipanno.** (4)

156. **Yadidan**ti yāni imāni. **Cattāri purisayugānī**ti yugaḷavasena paṭhamamaggaṭṭho phalaṭṭhoti idamekaṁ yugaḷanti evaṁ cattāri purisayugaḷāni honti. **Aṭṭha purisapuggalā**ti purisapuggalavasena eko paṭhamamaggaṭṭho eko phalaṭṭhoti iminā nayena aṭṭheva purisapuggalā honti. Ettha ca purisoti vā puggaloti vā ekatthāni etāni padāni. Veneyyavasena panetaṁ vuttaṁ. **Esa Bhagavato sāvakasaṁgho**ti yānimāni

1. Aṁ 2. 252 piṭṭhādīsu.

ပုရိသပုဂ္ဂလာ၊ ဧသ ဘဂဝတော သာဝကသံဃော အာဟုနေယ္ယော၊ ပါဟုနေယ္ယော၊ ဒက္ခိဏေယ္ယော၊ အဉ္ဇလိကရဏီယော၊ အနုတ္တရံ ပုညက္ခေတ္တံ လောကဿာ"တိ[၁] ဧဝံ အရိယသံဃဂုဏာ အနုဿရိတဗ္ဗာ။

၁၅၅။ တတ္ထ **သုပ္ပဋိပန္နော**တိ သုဋ္ဌု ပဋိပန္နော၊ သမ္မာပဋိပဒံ အနိဝတ္တိပဋိပဒံ အနုလောမပဋိပဒံ အပစ္စနိကပဋိပဒံ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပဒံ ပဋိပန္နောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဘဂဝတော ဩဝါဒါနုသာသနိ˚ သက္ကစ္စံ သုဏန္တီတိ သာဝကာ။ သာဝကာနံ သံဃော **သာဝကသံဃော၊** သီလဒိဋ္ဌိသာမညတာယ သံဃာတဘာဝမာပန္နော သာဝကသမူဟောတိ အတ္ထော။ ယသ္မာ ပန သာ သမ္မာပဋိပဒါ ဥဇု အဝင်္ကာ အကုဋိလာ အဇိမ္ဟာ, အရိယော စ ဉာယောတိပိ ဝုစ္စတိ၊ အနုစ္ဆဝိကတ္တာ စ သာမီစိတိပိ သခ်˚ ဂတာ။ တသ္မာ တမ္မူပိပန္နော အရိယသံဃော **ဥဇုပ္ပဋိပန္နော ဉာယပ္ပဋိပန္နော သာမီစိပ္ပဋိပန္နော**တိပိ ဝုတ္တော။

ဏ္ဍေ စ ယေ မဂ္ဂဋ္ဌာ၊ တေ သမ္မာပဋိပတ္တိသမင်္ဂိတာယ သုပ္ပဋိပန္နာ။ ယေ ဖလဋ္ဌာ၊ တေ သမ္မာပဋိပဒါယ အဓိဂန္တဗ္ဗဿ အဓိဂတတ္တာ အတီတံ ပဋိပဒံ သန္ဓာယ သုပ္ပဋိပန္နာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

အပိစ သွာက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပန္နတ္တာပိ အပဏ္ဏကပဋိပဒံ ပဋိပန္နတ္တာပိ **သုပ္ပဋိပန္နော**။ (၁)

မဇ္ဈိမာယ ပဋိပဒါယ အန္တဒ္ဝယမနုပဂမ္မ ပဋိပန္နတ္တာ ကာယဝစီမနောဝင်္ကကုဋိလဇိမ္ဟဒောသပ္ပဟာနာယ ပဋိပန္နတ္တာ စ ဥဇုပဋိပန္နတ္တာ စ **ဥဇုပ္ပဋိပန္နော**။ (၂)

ဉာယော ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ။ တဒတ္ထာယ ပဋိပန္နတ္တာ **ဉာယပ္ပဋိပန္နော**။ (၃)

ယထာ ပဋိပန္နာ သာမီစိပ္ပဋိပန္နာရဟာ ဟောန္တိ၊ တထာ ပဋိပန္နတ္တာ **သာမီစိပ္ပဋိပန္နော**။ (၄)

၁၅၆။ **ယဒိဒ**န္တိ ယာနိ ဣမာနိ။ **စတ္တာရိ ပုရိသယုဂါနီ**တိ ယုဂဋ္ဌဝသေန ပဌမမဂ္ဂဋ္ဌော ဖလဋ္ဌောတိ ဣဒမေကံ ယုဂန္တိ ဧဝံ စတ္တာရိ ပုရိသယုဂဋ္ဌာနိ ဟောန္တိ။ **အဋ္ဌ ပုရိသပုဂ္ဂလာ**တိ ပုရိသပုဂ္ဂလဝသေန ဧကော ပဌမမဂ္ဂဋ္ဌော ဧကော ဖလဋ္ဌောတိ ဣမိနာ နယေန အဋ္ဌေဝ ပုရိသပုဂ္ဂလာ ဟောန္တိ။ ဏ္ဍေ စ ပုရိသောတိ ဝါ ပုဂ္ဂလောတိ ဝါ ကေတ္ထာနိ ဧတာနိ ပဒါနိ။ ဝေနေယျဝသေန ပနေတံ ဝုတ္တံ။ **ဧသ ဘဂဝတော သာဝကသံဃော**တိ ယာနိမာနိ

၁-အံ ၂-၂၅၂-ပိဋ္ဌာဒီသု။

yugavasena cattāri purisayugāni, pāṭi-ekkato aṭṭha purisapuggalā, esa Bhagavato sāvakasaṁgho, āhuneyyoti-ādīsu ānetvā hunitabbanti āhunaṁ, dūratopi ānetvā sīlavantesu dātabbanti attho. Catunnaṁ paccayānametamadhivacanaṁ. Taṁ āhunaṁ paṭiggahetuṁ yutto tassa mahapphalakaraṇatoti **āhuneyyo.** Atha vā dūratopi āgantvā sabbasāpateyyampi ettha hunitabbanti āhavanīyo. Sakkādīnampi vā āhavanaṁ arahatīti āhavanīyo. Yo cāyaṁ brāhmaṇānaṁ āhavanīyo nāma aggi, yattha hutaṁ mahapphalanti tesaṁ laddhi. Sace hutassa mahapphalatāya āhavanīyo, saṁghova āhavanīyo. Saṁghe hutañhi mahapphalaṁ hoti. Yathāha—

> "Yo ca vassasataṁ jantu, aggiṁ paricare vane.
> Ekañca bhāvitattānaṁ, muhuttamapi pūjaye.
> Sāyeva pūjanā seyyo, yañce vassasataṁ hutan"ti[1].

Tadetaṁ nikāyantare āhavanīyoti padaṁ idha āhuneyyoti iminā padena atthato ekaṁ. Byañjanato panettha kiñcimattameva nānaṁ. Iti **āhuneyyo.** (5)

Pāhuneyyoti ettha pana pāhunaṁ vuccati disāvidisato āgatānaṁ piyamanāpānaṁ ñātimittānamatthāya sakkārena paṭiyattaṁ āgantukadānaṁ. Tampi ṭhapetvā te tathārūpe pāhunake saṁghasseva dātuṁ yuttaṁ, saṁghova taṁ[2] paṭiggahetuṁ yutto. Saṁghasadiso hi pāhunako natthi. Tathā hesa ekabuddhantare ca dissati, abbokiṇṇañca piyamanāpattakarehi dhammehi samannāgatoti. Evaṁ pāhunamassa dātuṁ yuttaṁ pāhunañca paṭiggahetuṁ yuttoti pāhuneyyo. Yesampana pāhavanīyoti Pāḷi, tesaṁ yasmā saṁgho pubbakāramarahati, tasmā sabbapaṭhamaṁ ānetvā ettha hunitabbanti pāhavanīyo. Sabbappakārena vā āhavanamarahatīti pāhavanīyo. Svāyamidha teneva atthena pāhuneyyoti vuccati. (6)

Dakkhiṇāti pana paralokaṁ saddahitvā dātabbadānaṁ vuccati. Taṁ dakkhiṇaṁ arahati, dakkhiṇāya vā hito yasmā naṁ mahapphalakaraṇatāya visodhetīti **dakkhiṇeyyo.** (7)

1. Khu 1. 29 Dhammapade.
2. Pāhunañca (I, Ka), saṁgho ca taṁ (?)

ယုဂဝသေန စတ္တာရိ ပုရိသယုဂါနိ၊ ပါဋိက္ကတော အဋ္ဌ ပုရိသပုဂ္ဂလာ၊ ဧသ ဘဂဝတော သာဝကသံဃော၊ အာဟုနေယျောတိအာဒီသု အာနေတ္ဝာ ဟုနိတဗ္ဗန္တိ အာဟုနံ၊ ဒူရတောပိ အာနေတ္ဝာ သီလဝန္တေသု ဒါတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ စတုန္နံ ပစ္စယာနမေတမဓိဝစနံ။ တံ အာဟုနံ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ ယုတ္တော တဿ မဟပ္ဖလကရဏတောတိ **အာဟုနေယျော**။ အထ ဝါ ဒူရတောပိ အာဂန္ဆာ သဗ္ဗသာပတေယ္ယမ္ပိ ထွေ ဟုနိတဗ္ဗန္တိ အာဟဝနီယော။ သက္ကာဒီနမ္ပိ ဝါ အာဟဝနံ အရဟတီတိ အာဟဝနီယော။ ယော စာယံ ဗြာဟ္မဏာနံ အာဟဝနီယော နာမ အဂ္ဂိ၊ ယတ္ထ ဟုတံ မဟပ္ဖလန္တိ တေသံ လဒ္ဓိ။ သစေ ဟုတဿ မဟပ္ဖလတာယ အာဟဝနီယော၊ သံဃောဝ အာဟဝနီယော။ သံဃေ ဟုတဉ္ဍိ မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ ယထာဟ—

> "ယော စ ဝဿသတံ ဇန္တု၊ အဂ္ဂိံ ပရိစရေ ဝနေ။
> ကေဝ္ဍ ဘာဝိတတ္တာနံ၊ မုဟုတ္တမပိ ပူဇယေ။
> သာယေဝ ပူဇနာ သေယ္ယော၊ ယဉ္စေ ဝဿသတံ ဟုတ"န္တိ[1]။

တဒေတံ နိကာယန္တရေ အာဟဝနီယောတိ ပဒံ ဣဓ အာဟုနေယ္ယောတိ ဣမိနာ ပဒေန အတ္ထတော ကေံ။ ဗျဉ္ဇနတော ပနေတ္ထ ကိဉ္စိမတ္တမေဝ နာနံ။ ဣတိ **အာဟုနေယျော**။ (၅)

ပါဟုနေယျောတိ ထွေ ပန ပါဟုနံ ဝုစ္စတိ ဒိသာဝိဒိသတော အာဂတာနံ ပိယမနာပါနံ ဉာတိမိတ္တာနမတ္ထာယ သက္ကာရေန ပဋိယတ္တံ အာဂန္တုကဒါနံ။ တဒ္ဓိ ဌပေတ္ဝာ တေ တထာရူပေ ပါဟုနကေ သံဃသ္မေဝ ဒါတုံ ယုတ္တံ၊ သံဃောဝ တံ[2] ပဋိဂ္ဂဟေတုံ ယုတ္တော။ သံဃသဒိသော ဟိ ပါဟုနကော နတ္ထိ။ တထာ ဟေသ ကေဝ္ဍဋ္ဌရေ စ ဒိဿတိ၊ အဗ္ဘောကိဏ္ဏေ ပိယမနာပတ္တကရေဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတောတိ။ ဧဝံ ပါဟုနမဿ ဒါတုံ ယုတ္တံ ပါဟုနဉ္စ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ ယုတ္တောတိ ပါဟုနေယျော။ ယေသမ္ပန ပါဟဝနီယောတိ ပါဠိ၊ တေသံ ယသ္မာ သံဃော ပုဗ္ဗကာရမရဟတိ၊ တသ္မာ သဗ္ဗပဌမံ အာနေတ္ဝာ ထွေ ဟုနိတဗ္ဗန္တိ ပါဟဝနီယော။ သဗ္ဗပ္ပကာရေန ဝါ အာဟဝနမရဟတီတိ ပါဟဝနီယော။ သွာယမိဓ တေနေဝ အတ္ထေန ပါဟုနေယျောတိ ဝုစ္စတိ။ (၆)

ဒက္ခိဏာတိ ပန ပရလောကံ သဒ္ဒဟိတ္ဝာ ဒါတဗ္ဗဒါနံ ဝုစ္စတိ။ တံ ဒက္ခိဏံ အရဟတိ၊ ဒက္ခိဏာယ ဝါ ဟိတော ယသ္မာ နံ မဟပ္ဖလကရဏတာယ ဝိသောဓေတီတိ **ဒက္ခိဏေယျော**။ (၇)

၁-ခု ၁-၂၉-ဓမ္မပဒေ။
၂-ပါဟုနဉ္စ (ဇ၊က)၊ သံဃော စ တံ (?)

Ubho hatthe sirasmiṁ patiṭṭhapetvā sabbalokena kayiramānaṁ añjalikammaṁ arahatīti **añjalikaraṇīyo.** (8)

Anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassāti sabbalokassa asadisaṁ puññavirūhanaṭṭhānaṁ. Yathā hi rañño vā amaccassa vā sālīnaṁ vā yavānaṁ vā virūhanaṭṭhānaṁ rañño sālikkhetaṁ rañño yavakkhettanti vuccati, evaṁ saṁgho sabbalokassa puññānaṁ virūhanaṭṭhānaṁ. Saṁghaṁ nissāya hi lokassa nānappakārahitasukhasamvattanikāni puññāni virūhanti. Tasmā saṁgho anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassāti. (9)

157. Evaṁ suppaṭipannatādibhede saṁghaguṇe anussarato neva tasmiṁ samaye rāgapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti. Na dosa -pa- na mohapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti. Ujugatamevassa tasmiṁ samaye cittaṁ hoti saṁghaṁ ārabbhāti[1] purimanayeneva vikkhambhitanīvaraṇassa ekakkhaṇe jhānaṅgāni uppajjanti. Saṁghaguṇānaṁ pana gambhīratāya nānappakāra-guṇānussaraṇādhimuttatāya vā appanaṁ appatvā upacārappattameva jhānaṁ hoti. Tadetaṁ saṁghaguṇānussaraṇavasena uppannattā saṁghānussaticceva saṅkhaṁ gacchati.

Imañca pana saṁghānussatiṁ anuyutto bhikkhu saṁghe sagāravo hoti sappatisso. Saddhādivepullaṁ adhigacchati, pītipāmojjabahulo hoti, bhayabheravasaho, dukkhādhivāsanasamattho, saṁghena saṁvāsasaññaṁ paṭilabhati. Saṁghaguṇānussatiyā ajjhāvutthañcassa sarīraṁ[2] sannipatitasaṁghamiva uposathāgāraṁ pūjārahaṁ hoti, saṁghaguṇādhigamāya cittaṁ namati, vītikkamitabbavatthusamāyoge cassa sammukhā saṁghaṁ passato viya hirottappaṁ paccupaṭṭhāti, uttari appaṭivijjhanto pana sugatiparāyano hoti.

Tasmā have appamādaṁ, kayirātha sumedhaso.
Evaṁ mahānubhāvāya, saṁghānussatiyā sadāti.

Idaṁ saṁghānussatiyaṁ vitthārakathāmukhaṁ.

1. Aṁ 2. 253 piṭṭhādīsu. 2. Sarīrampi (Syā), purimakathā hi pana sameti.

ဥဘော ဟတ္ထေ သီရသ္မိံ ပတိဋ္ဌပေတ္ဝာ သဗ္ဗလောကေန ကယိရမာနံ အဉ္ဇလိကမ္မံ အရဟတီတိ **အဉ္ဇလိကရဏီယော**။ (၈)

အနုတ္တရံ ပုညက္ခေတ္တံ လောကဿာတိ သဗ္ဗလောကဿ အသဒိသံ ပုညဝိရူဟနဋ္ဌာနံ။ ယထာ ဟိ ရညော ဝါ အမစ္စဿ ဝါ သာလိနံ ဝါ ယဝါနံ ဝါ ဝိရူဟနဋ္ဌာနံ ရညော သာလိက္ခေတ္တံ ရညော ယဝက္ခေတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ သံဃော သဗ္ဗလောကဿ ပုညာနံ ဝိရူဟနဋ္ဌာနံ။ သံဃံ နိဿာယ ဟိ လောကဿ နာနပ္ပကာရဟိတသုခသံဝတ္တနိကာနိ ပုညာနိ ဝိရူဟန္တိ။ တသ္မာ သံဃော အနုတ္တရံ ပုညက္ခေတ္တံ လောကဿာတိ။ (၉)

၁၅၇။ ဧဝံ သုပ္ပဋိပန္နတာဒိဘေဒေ သံဃဂုဏေ အနုဿရတော နေဝ တသ္မိံ သမယေ ရာဂပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ န ဒေါသ။ပ။ န မောဟပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ ဥဇုဂတမေဝဿ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ဟောတိ သံဃံ အာရဗ္ဘာတိ[1] ပုရိမနယေနေဝ ဝိက္ခမ္ဘိတနီဝရဏဿ ဧကက္ခဏေ ဈာနင်္ဂါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သံဃဂုဏာနံ ပန ဂမ္ဘီရတာယ နာနပ္ပကာရဂုဏာနုဿရဏာဓိမုတ္တတာယ ဝါ အပ္ပနံ အပ္ပတ္ဝာ ဥပစာရပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ ဟောတိ။ တဒေတံ သံဃဂုဏာနုဿရဏဝသေန ဥပ္ပန္နတ္တာ သံဃာနုဿတိစ္စေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။

ဣမဉ္စ ပန သံဃာနုဿတိံ အနုယုတ္တော ဘိက္ခု သံဃေ သဂါရဝေါ ဟောတိ သပ္ပတိဿော။ သဒ္ဓါဒိဝေပုလ္လံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ ပီတိပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဟောတိ၊ ဘယဘေရဝသဟော၊ ဒုက္ခာဓိဝါသနသမတ္ထော၊ သံဃေန သံဝါသသညံ ပဋိလဘတိ။ သံဃဂုဏာနုဿတိယာ အဗ္ဘောဂဒ္ဓဿ သရီရံ[2] သန္နိပတိတသံဃမိဝ ဥပေါသထာဂါရံ ပူဇာရဟံ ဟောတိ၊ သံဃဂုဏာဓိဂမာယ စိတ္တံ နမတိ၊ ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုသမာယောဂေ စဿ သမ္မုခါ သံဃံ ပဿတော ဝိယ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ၊ ဥတ္တရိ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော ပန သုဂတိပရာယနော ဟောတိ။

တသ္မာ ဟဝေ အပ္ပမာဒံ၊ ကယိရာထ သုမေဓသော။
ဧဝံ မဟာနုဘာဝါယ၊ သံဃာနုဿတိယာ သဒါတိ။

ဣဒံ သံဃာနုဿတိယံ ဝိတ္ထာရကထာမုခံ။

၁-အံ ၂-၂၅၃-ဝိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-သရီရမ္ပိ (သျာ)၊ ပုရိမကထာ ဟိ ပန သမေတိ။

4. Sīlānussatikathā

158. Sīlānussatiṁ bhāvetukāmena pana rahogatena paṭisallīnena “aho vata me sīlāni akhaṇḍāni acchiddāni asabalāni akammāsāni bhujissāni viññuppasatthāni aparāmaṭṭhāni samādhisaṁvattanikānī”ti[1] evaṁ akhaṇḍatādiguṇavasena attano sīlāni anussaritabbāni. Tāni ca gahaṭṭhena gahaṭṭhasīlāni, pabbajitena pabbajitasīlāni.

Gahaṭṭhasīlāni vā hontu pabbajitasīlāni vā, yesaṁ ādimhi vā ante vā ekampi na bhinnaṁ, tāni pariyante[2] chinnasāṭako viya na khaṇḍānīti **akhaṇḍāni.** Yesaṁ vemajjhe ekampi na bhinnaṁ, tāni majjhe vinividdhasāṭako viya na chiddānīti **acchiddāni.** Yesaṁ paṭipāṭiyā dve vā tīṇi vā na bhinnāni, tāni piṭṭhiyā vā kucchiyā vā uṭṭhitena dīghavaṭṭādisaṇṭhānena visabhāgavaṇṇena kāḷarattādīnaṁ aññatarasarīravaṇṇā gāvī viya na sabalānīti **asabalāni.** Yāni antarantarā na bhinnāni, tāni visabhāgabinduvicitrā gāvī viya na kammāsānīti **akammāsāni.** Avisesena vā sabbānipi sattavidhena methunasaṁyogena kodhupanāhādīhi ca pāpadhammehi anupahatattā akhaṇḍāni acchiddāni asabalāni akammāsāni. Tāniyeva taṇhādāsabyato mocetvā bhujissabhāvakaraṇena **bhujissāni.** Buddhādīhi viññūhi pasatthattā **viññuppasatthāni.** Taṇhādiṭṭhīhi aparāmaṭṭhatāya kenaci vā ayaṁ te sīlesu dosoti evaṁ parāmaṭṭhuṁ asakkuṇeyyatāya **aparāmaṭṭhāni.** Upacārasamādhiṁ appanāsamādhiṁ vā, atha vā pana maggasamādhiṁ phalasamādhiñcāpi saṁvattentīti **samādhisaṁvattanikāni.**

159. Evaṁ akhaṇḍatādiguṇavasena attano sīlāni anussarato nevassa tasmiṁ samaye rāgapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti. Na dosa -pa- na mohapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti. Ujugatamevassa tasmiṁ samaye cittaṁ hoti, sīlaṁ ārabbhāti[1] purimanayeneva vikkhambhitanīvaraṇassa ekakkhaṇe jhānaṅgāni uppajjanti. Sīlaguṇānaṁ pana gambhīratāya nānappakāraguṇānussaraṇādhimuttatāya vā appanaṁ appatvā upacārappattameva jhānaṁ hoti.

1. Aṁ 2. 253 piṭṭhādīsu. 2. Pariyanta- (Syā, I, Ka)

၄-သီလာနုဿတိကထာ

၁၅၈။ သီလာနုဿတိံ ဘာဝေတုကာမေန ပန ရဟောဂတေန ပဋိသလ္လီနေန “အဟော ဝတ မေ သီလာနိ အခဏ္ဍာနိ အစ္ဆိဒ္ဒာနိ အသဗလာနိ အကမ္မာသာနိ ဘုဇိဿာနိ ဝိညုပ္ပသတ္ထာနိ အပရာမဋ္ဌာနိ သမာဓိသံဝတ္တနိကာနီ”တိ[2] ဧဝံ အခဏ္ဍတာဒိဂုဏဝသေန အတ္တနော သီလာနိ အနုဿရိတဗ္ဗာနိ။ တာနိ စ ဂဟဋ္ဌေန ဂဟဋ္ဌသီလာနိ၊ ပဗ္ဗဇိတေန ပဗ္ဗဇိတသီလာနိ။

ဂဟဋ္ဌသီလာနိ ဝါ ဟောန္တု ပဗ္ဗဇိတသီလာနိ ဝါ၊ ယေသံ အာဒိမှိ ဝါ အန္တေ ဝါ ကေဝိ န ဘိန္နံ၊ တာနိ ပရိယန္တေ ဆိန္နသာဋကော ဝိယ န ခဏ္ဍာနီတိ **အခဏ္ဍာနိ**။ ယေသံ ဝေမဇ္ဈေ ကေဝိ န ဘိန္နံ၊ တာနိ မဇ္ဈေ ဝိနိဝိဒ္ဓသာဋကော ဝိယ န ဆိဒ္ဒါနီတိ **အစ္ဆိဒ္ဒာနိ**။ ယေသံ ပဋိပါဋိယာ ဒ္ဝေ ဝါ တီဏိ ဝါ န ဘိန္နာနိ၊ တာနိ ပိဋ္ဌိယာ ဝါ ကုစ္ဆိယာ ဝါ ဥဋ္ဌိတေန ဒီဃဝဋ္ဋာဒိသဏ္ဌာနေန ဝိသဘာဂဝဏ္ဏေန ကာဠရတ္တာဒီနံ အညတရသရီရဝဏ္ဏာဂါဝိ ဝိယ န သဗလာနီတိ **အသဗလာနိ**။ ယာနိ အန္တရန္တရာ န ဘိန္နာနိ၊ တာနိ ဝိသဘာဂမိဿဝိဗိတ္တြာ ဂါဝိ ဝိယ န ကမ္မာသာနီတိ **အကမ္မာသာနိ**။ အဝိသေသေန ဝါ သဗ္ဗာနိပိ သတ္တဝိဓေန မေထုနသံယောဂေန ကောဓုပနာဟာဒီဟိ စ ပါပဓမ္မေဟိ အနုပဟတတ္တာ အခဏ္ဍာနိ အစ္ဆိဒ္ဒါနိ အသဗလာနိ အကမ္မာသာနိ။ တာနိယေဝ တဏှာဒဒိသမုတော မောစေတွာ ဘုဇိဿဘာဝကရဏေန **ဘုဇိဿာနိ**။ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဝိညူဟိ ပသတ္ထတ္တာ **ဝိညုပ္ပသတ္ထာနိ**။ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ အပရာမဋ္ဌတာယ ကေနစိ ဝါ အယံ တေ သီလေသု ဒေါသောတိ ဧဝံ ပရာမဋ္ဌုံ အသက္ကုဏေယျတာယ **အပရာမဋ္ဌာနိ**။ ဥပစာရသမာဓိံ အပ္ပနာသမာဓိံ ဝါ, အထ ဝါ ပန မဂ္ဂသမာဓိံ ဖလသမာဓိဉ္စာပိ သံဝတ္တေန္တီတိ **သမာဓိသံဝတ္တနိကာနိ**။

၁၅၉။ ဧဝံ အခဏ္ဍတာဒိဂုဏဝသေန အတ္တနော သီလာနိ အနုဿရတော နေဝဿ တသ္မိံ သမယေ ရာဂပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ န ဒေါသ။ပ။ န မောဟပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ ဥဇုဂတမေဝဿ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ဟောတိ၊ သီလံ အာရဗ္ဘာတိ[2] ပုရိမနယေနေဝ ဝိက္ခမ္ဘိတနီဝရဏဿ ဧကက္ခဏေ ဈာနင်္ဂါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သီလဂုဏာနံ ပန ဂမ္ဘီရတာယ နာနပ္ပကာရဂုဏာနုဿရဏာဓိမုတ္တတာယ ဝါ အပ္ပနံ အပ္ပတ္ဝာ ဥပစာရပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ ဟောတိ။

၁-အံ ၂-၂၅၁-ဖိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-ပရိယန္တ-(သျာ၊ ကျ၊ က)

Tadetaṁ sīlaguṇānussaraṇavasena uppannattā sīlānussaticceva saṅkhaṁ gacchati.

Imañca pana sīlānussatiṁ anuyutto bhikkhu sikkhāya sagāravo hoti sabhāgavutti, paṭisanthāre appamatto, attānuvādādibhayavirahito, aṇumattesu vajjesu abhayadassāvī, saddhādivepullaṁ adhigacchati, pītipāmojjabahulo hoti. Uttari appaṭivijjhanto pana sugatiparāyano hoti.

Tasmā have appamādaṁ, kayirātha sumedhaso.
Evaṁ mahānubhāvāya, sīlānussatiyā sadāti.

Idaṁ sīlānussatiyaṁ vitthārakathāmukhaṁ.

5. Cāgānussatikathā

160. Cāgānussatiṁ bhāvetukāmena pana pakatiyā cāgādhimuttena niccappavattadānasaṁvibhāgena bhavitabbaṁ. Atha vā pana bhāvanaṁ ārabhantena ito dāni pabhuti sati paṭiggāhake antamaso ekālopamattampi dānaṁ adatvā na bhuñjissāmīti samādānaṁ katvā taṁdivasaṁ guṇavisiṭṭhesu paṭiggāhakesu yathāsatti yathābalaṁ[1] dānaṁ datvā tattha nimittaṁ gaṇhitvā rahogatena paṭisallīnena "lābhā vata me suladdhaṁ vata me, yohaṁ maccheramalapariyuṭṭhitāya pajāya vigatamalamaccherena cetasā viharāmi muttacāgo payatapāṇi vossaggarato yācayogo dānasaṁvibhāgarato"ti evaṁ vigatamalamaccheratādiguṇavasena attano cāgo anussaritabbo.

Tattha **lābhā vata me**ti mayhaṁ vata lābhā[2], ye ime "āyuṁ kho pana datvā āyussa bhāgī hoti dibbassa vā mānusassa vā" iti[3] ca, "dadaṁ piyo hoti bhajanti naṁ bahū" iti[4] ca, "dadamāno piyo hoti, sataṁ dhammaṁ anukkamaṁ" iti[3] ca evamādīhi nayehi Bhagavatā dāyakassa lābhā saṁvaṇṇitā, te mayhaṁ avassaṁ bhāgino[5]ti adhippāyo. **Suladdhaṁ vata me**ti yaṁ mayā idaṁ sāsanaṁ manussattaṁ vā laddhaṁ, taṁ suladdhaṁ vata me.

1. Yathābalaṁ saṁvibhāgena (I, Ka)
2. Lābhā varaṁ (I, Ka)
3. Aṁ 2. 35 piṭṭhe.
4. Aṁ 2. 34 piṭṭhe.
5. Bhāvino (Sī)

တဒေတံ သီလဂုဏာနုဿရဏဝသေန ဥပ္ပန္နတ္တာ သီလာနုဿတိယေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။

ဣမဉ္စ ပန သီလာနုဿတိံ အနုယုတ္တော ဘိက္ခု သိက္ခာယ သဂါရဝေါ ဟောတိ သဘာဂဝုတ္တိ၊ ပဋိသန္ထာရေ အပ္ပမတ္တော၊ အတ္တာနုဝါဒါဒိဘယဝိရဟိတော၊ အဏုမတ္တေသု ဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿာဝီ၊ သဒ္ဓါဒိဝေပုလ္လံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ ပီတိပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဟောတိ။ ဥတ္တရိ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော ပန သုဂတိပရာယနော ဟောတိ။

တသ္မာ ဟဝေ အပ္ပမာဒံ၊ ကယိရာထ သုမေဓသော။
ဧဝံ မဟာနုဘာဝါယ၊ သီလာနုဿတိယာ သဒါတိ။

ဣဒံ သီလာနုဿတိယံ ဝိတ္ထာရကထာမုခံ။

၅-စာဂါနုဿတိကထာ

၁၆၀။ စာဂါနုဿတိံ ဘာဝေတုကာမေန ပန ပကတိယာ စာဂါဓိမုတ္တေန နိစ္စပ္ပဝတ္တဒါနသံဝိဘာဂေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ အထ ဝါ ပန ဘာဝနံ အာရဘန္တေန ဣတော ဒါနိ ပဘုတိ သတိ ပဋိဂ္ဂါဟကေ အန္တမသော ကောလောပမတ္တမ္ပိ ဒါနံ အဒတ္ဝာ န ဘုဉ္ဇိဿာမီတိ သမာဒါနံ ကတ္ဝာ တံဒိဝသံ ဂုဏဝိသိဋ္ဌေသု ပဋိဂ္ဂါဟကေသု ယထာသတ္တိ ယထာဗလံ[2] ဒါနံ ဒတ္ဝာ တတ္ထ နိမိတ္တံ ဂဏှိတ္ဝာ ရဟောဂတေန ပဋိသလ္လီနေန "လာဘာ ဝတ မေ သုလဒ္ဓံ ဝတ မေ၊ ယောဟံ မစ္ဆေရမလပရိယုဋ္ဌိတာယ ပဇာယ ဝိဂတမလမစ္ဆေရေန စေတသာ ဝိဟရာမိ မုတ္တစာဂေါ ပယတပါဏိ ဝေါဿဂ္ဂရတော ယာစယောဂေါ ဒါနသံဝိဘာဂရတော"တိ ဧဝံ ဝိဂတမလမစ္ဆေရတာဒိဂုဏဝသေန အတ္တနော စာဂေါ အနုဿရိတဗ္ဗော။

တတ္ထ **လာဘာ ဝတ မေ**တိ မယ့် ဝတ လာဘာ[1]၊ ယေ ဣမေ "အာယုံ ခေါ ပန ဒတ္ဝာ အာယုဿ ဘာဂီ ဟောတိ ဒိဗ္ဗဿ ဝါ မာနုသဿ ဝါ" ဣတိ[2] စ, "ဒဒံ ပိယော ဟောတိ ဘဇန္တိ နံ ဗဟူ" ဣတိ[3] စ, "ဒဒမာနော ပိယော ဟောတိ၊ သတံ ဓမ္မံ အနုက္ကမံ" ဣတိ[4] စ ဧဝမာဒီဟိ နယေဟိ ဘဂဝတာ ဒါယကဿ လာဘာ သံဝဏ္ဏိတာ၊ တေ မယ့် အဝဿံ ဘာဂိနော[5]တိ အဓိပ္ပါယော။ **သုလဒ္ဓံ ဝတ မေ**တိ ယံ မယာ ဣဒံ သာသနံ မနုဿတ္တံ ဝါ လဒ္ဓံ၊ တံ သုလဒ္ဓံ ဝတ မေ။

၁-ယထာဗလံ သံဝိဘာဂေန (ဋီ၊က)
၂-အံ ၂-၃၅-ဝိဋ္ဌေ။
၃-အံ ၂-၃၄-ဝိဋ္ဌေ။
၄-ဘာဝိနော (သီ)

Kasmā? Yohaṁ maccheramalapariyuṭṭhitāya pajāya -pa-dānasaṁvibhāgaratoti.

Tattha **maccheramalapariyuṭṭhitāyā**ti maccheramalena abhibhūtāya. **Pajāyā**ti pajāyanavasena sattā vuccanti. Tasmā attano sampattīnaṁ parasādhāraṇabhāvamasahanalakkhaṇena cittassa pabhassarabhāva-dūsakānaṁ kaṇhadhammānaṁ aññatarena maccheramalena abhibhūtesu sattesūti ayamettha attho. **Vigatamalamaccherenā**ti aññesampi rāgadosādimalānañceva maccherassa ca vigatattā vigatamalamaccherena. **Cetasā viharāmī**ti yathāvuttappakāracitto hutvā vasāmīti attho. Suttesu pana Mahānāmasakkassa sotāpannassa sato nissayavihāraṁ pucchato nissayavihāravasena desitattā agāraṁ ajjhāvasāmīti vuttaṁ. Tattha abhibhavitvā vasāmīti attho.

Muttacāgoti vissaṭṭhacāgo. **Payatapāṇī**ti parisuddhahattho. Sakkaccaṁ sahatthā deyyadhammaṁ dātuṁ sadā dhotahatthoyevāti vuttaṁ hoti. **Vossaggaratoti** vossajjanaṁ vossaggo, pariccāgoti attho. Tasmiṁ vossagge satatābhiyogavasena ratoti vossaggarato. **Yācayogo**ti yaṁ yaṁ pare yācanti, tassa tassa dānato yācanayogoti attho. Yājayogotipi pāṭho. Yajanasaṅkhātena yājena yuttoti attho. **Dānasaṁvibhāgaratoti** dāne ca saṁvibhāge ca rato. Ahañhi dānañca demi, attanā paribhuñjitabbatopi ca saṁvibhāgaṁ karomi, ettheva casmi ubhaye ratoti evaṁ anussaratīti attho.

161. Tassevaṁ vigatamalamaccheratādiguṇavasena attano cāgaṁ anussarato neva tasmiṁ samaye rāgapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti. Na dosa -pa-na mohapariyuṭṭhikaṁ cittaṁ hoti. Ujugatamevassa tasmiṁ samaye cittaṁ hoti cāgaṁ ārabbhāti[1] purimanayeneva vikkhambhitanīvaraṇassa ekakkhaṇe jhānaṅgāni uppajjanti. Cāgaguṇānaṁ pana gambhīratāya nānappakāra-cāgaguṇānussaraṇādhimuttatāya vā appanaṁ appatvā upacārappattameva jhānaṁ hoti. Tadetaṁ cāgaguṇānussaraṇavasena uppannattā cāgānussaticceva saṅkhaṁ gacchati.

1. Aṁ 2. 253 piṭṭhādīsu.

ကသ္မာ? ယောဟံ မစ္ဆေရမလပရိယုဋ္ဌိတာယ ပဇာယ။ပ။ ဒါနသံဝိဘာဂရတောတိ။

တတ္ထ **မစ္ဆေရမလပရိယုဋ္ဌိတာယာ**တိ မစ္ဆေရမလေန အဘိဘူတာယ။ **ပဇာယာ**တိ ပဇာယနဝသေန သတ္တာ ဝုစ္စန္တိ။ တသ္မာ အတ္တနော သမ္ပတ္တီနံ ပရသာဓာရဏာဘာဝမသဟနလက္ခဏေန စိတ္တဿ ပဘဿရဘာဝဒူသကာနံ ကဏှမလာနံ အညတရေန မစ္ဆေရမလေန အဘိဘူတေသု သတ္တေသူတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ **ဝိဂတမလမစ္ဆေရေနာ**တိ အညေသမွိ ရာဂဒေါသာဒိမလာနပ္ပဓေ မစ္ဆေရဿ စ ဝိဂတတ္တာ ဝိဂတမလမစ္ဆေရေန။ **စေတသာ ဝိဟရာမီ**တိ ယထာဝုတ္တပ္ပကာရစိတ္တော ဟုတ္ဝာ ဝသာမီတိ အတ္ထော။ သုတ္တေသု ပန မဟာနာမသက္ကဿ သောတာပန္နဿ သတော နိဿယဝိဟာရံ ပုစ္ဆတော နိဿယဝိဟာရဝသေန ဒေသိတတ္တာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသာမီတိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ အဘိဘဝိတ္ဝာ ဝသာမီတိ အတ္ထော။

မုတ္စာဂေါတိ ဝိဿဋ္ဌစာဂေါ။ **ပယတပါဏီ**တိ ပရိသုဒ္ဓဟတ္ထော။ သက္ကစ္စံ သဟတ္ထာ ဒေယျဓမ္မံ ဒါတုံ သဒါ ဓောတဟတ္ထောယေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဝေါဿဂ္ဂရတော**တိ ဝေါဿဇ္ဇနံ ဝေါဿဂ္ဂေါ၊ ပရိစ္စာဂေါတိ အတ္ထော။ တသ္မိံ ဝေါဿဂ္ဂေ သတဘာဘိယောဂဝသေန ရတောတိ ဝေါဿဂ္ဂရတော။ **ယာစယောဂေါ**တိ ယံ ယံ ပရေ ယာစန္တိ၊ တဿ တဿ ဒါနတော ယာစနယောဂေါတိ အတ္ထော။ ယာဇယောဂေါတိပိ ပါဌော။ ယဇနသင်္ခါတေန ယာဇေန ယုတ္တောတိ အတ္ထော။ **ဒါနသံဝိဘာဂရတော**တိ ဒါနေ စ သံဝိဘာဂေ စ ရတော။ အဟဉ္ဥိ ဒါနဉ္စ ဒေမိ၊ အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗတောပိ စ သံဝိဘာဂံ ကရောမိ၊ ဇေ္ဌေဝ စသ္မိ ဉာယေ ရတောတိ ဧဝံ အနုဿရတီတိ အတ္ထော။

၁၆၁။ တသ္မေဝံ ဝိဂတမလမစ္ဆေရတာဒိဂုဏဝသေန အတ္တနော စာဂံ အနုဿရတော နေဝ တသ္မိံ သမယေ ရာဂပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ န ဒေါသ။ပ။ န မောဟပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ ဥဇုဂတမေဝဿ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ဟောတိ စာဂံ အာရဗ္ဘာတိ[1] ပုရိမနယေနေဝ ဝိက္ခမ္ဘိတနီဝရဏဿ ဧကက္ခဏေ ဈာနင်္ဂါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ စာဂဂုဏာနံ ပန ဂမ္ဘီရတာယ နာနပ္ပကာရ-စာဂဂုဏာနုဿရဏာဓိမုတ္တတာယ ဝါ အပ္ပနံ အပ္ပတ္ဝာ ဥပစာရပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ ဟောတိ။ တဒေတံ စာဂဂုဏာနုဿရဏဝသေန ဥပ္ပန္နတ္တာ စာဂါနုဿတိဿေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။

၁-အံ ၂-၂၅၃-ဝိဇ္ဇာဒီသု။

Imañca pana cāgānussatiṁ anuyutto bhikkhu bhiyyoso mattāya cāgādhimutto hoti, alobhajjhāsayo, mettāya anulomakārī, visārado, pītipāmojjabahulo, uttari appaṭivijjhanto pana sugatiparāyano hoti.

Tasmā have appamādaṁ, kayirātha sumedhaso.
Evaṁ mahānubhāvāya, cāgānussatiyā sadāti.

Idaṁ cāgānussatiyaṁ vitthārakathāmukhaṁ.

6. Devatānussatikathā

162. Devatānussatiṁ bhāvetukāmena pana ariyamaggavasena samudāgatehi saddhādīhi guṇehi samannāgatena bhavitabbaṁ. Tato rahogatena paṭisallīnena "santi devā Cātumahārājikā[1], santi devā Tāvatiṁsā, Yāmā, Tusitā, Nimmānaratino, Paranimmitavasavattino, santi devā brahmakāyikā, santi devā tatuttari[2], yathārūpāya saddhāya samannāgatā tā devatā ito cutā tattha upapannā[3], mayhampi tathārūpā saddhā saṁvijjati. Yathārūpena sīlena. Yathārūpena sutena. Yathārūpena cāgena. Yathārūpāya paññāya samannāgatā tā devatā ito cutā tattha upapannā, mayhampi tathārūpā paññā saṁvijjatī"ti[4] evaṁ devatā sakkhiṭṭhāne ṭhapetvā attano saddhādiguṇā anussaritabbā.

Sutte pana yasmiṁ Mahānāma samaye ariyassāvako attano ca tāsañca devatānaṁ saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarati, nevassa tasmiṁ samaye rāgapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hotīti vuttaṁ. Kiñcāpi vuttaṁ, atha kho taṁ sakkhiṭṭhāne ṭhapetabbadevatānaṁ attano saddhādīhi samānaguṇadīpanatthaṁ vuttanti veditabbaṁ. Aṭṭhakathāyañhi devatā sakkhiṭṭhāne ṭhapetvā attano guṇe anussaratīti daḷhaṁ katvā vuttaṁ.

163. Tasmā pubbabhāge devatānaṁ guṇe anussaritvā aparabhāge attano saṁvijjamāne saddhādiguṇe anussarato cassa neva tasmiṁ

1. Cātummahārājikā (Sī, Syā)
2. Tatuttariṁ (Sī, I)
3. Uppannā (Sī, Syā)
4. Aṁ 2. 254 piṭṭhādīsu.

ဣမဉ္စ ပန စာဂါနုဿတိံ အနုယုတ္တော ဘိက္ခု ဘိယ္ယောသော မတ္တာယ စာဂါဓိမုတ္တော ဟောတိ၊ အလောဘဇ္ဈာသယော၊ မေတ္တာယ အနုလောမကာရီ၊ ဝိသာရဒေါ၊ ပီတိပါမောဇ္ဇဗဟုလော၊ ဥတ္တရိ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော ပန သုဂတိပရာယနော ဟောတိ။

တသ္မာ ဟဝေ အပ္ပမာဒံ၊ ကယိရာထ သုမေဓသော။
ဧဝံ မဟာနုဘာဝါယ၊ စာဂါနုဿတိယာ သဒါတိ။

ဣဒံ စာဂါနုဿတိယံ ဝိတ္ထာရကထာမုခံ။

၆-ဒေဝတာနုဿတိကထာ

၁၆၂။ ဒေဝတာနုဿတိံ ဘာဝေတုကာမေန ပန အရိယမဂ္ဂဝသေန သမုဒါဂတေဟိ သဒ္ဓါဒိဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ တတော ရဟောဂတေန ပဋိသလ္လီနေန "သန္တိ ဒေဝါ စာတုမဟာရာဇိကာ[1]၊ သန္တိ ဒေဝါ တာဝတိံသာ၊ ယာမာ၊ တုသိတာ၊ နိမ္မာနရတိနော၊ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနော၊ သန္တိ ဒေဝါ ဗြဟ္မကာယိကာ၊ သန္တိ ဒေဝါ တတုတ္တရိ[2]၊ ယထာရူပါယ သဒ္ဓါယ သမန္နာဂတာ တာ ဒေဝတာ ဣတော စုတာ တတ္ထ ဥပပန္နာ[3]၊ မယှမ္ပိ တထာရူပါ သဒ္ဓါ သံဝိဇ္ဇတိ။ ယထာရူပေန သီလေန။ ယထာရူပေန သုတေန။ ယထာရူပေန စာဂေန။ ယထာရူပါယ ပညာယ သမန္နာဂတာ တာ ဒေဝတာ ဣတော စုတာ တတ္ထ ဥပပန္နာ၊ မယှမ္ပိ တထာရူပါ ပညာ သံဝိဇ္ဇတီ"တိ[4] ဧဝံ ဒေဝတာ သက္ခိဋ္ဌာနေ ဌပေတ္ဝာ အတ္တနော သဒ္ဓါဒိဂုဏာ အနုဿရိတဗ္ဗာ။

သုတ္တေ ပန ယသ္မိံ မဟာနာမ သမယေ အရိယသာဝကော အတ္တနော စ တာသဉ္စ ဒေဝတာနံ သဒ္ဓဉ္စ သီလဉ္စ သုတဉ္စ စာဂဉ္စ ပညဉ္စ အနုဿရတိ၊ နေဝဿ တသ္မိံ သမယေ ရာဂပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတီတိ ဝုတ္တံ။ ကိဉ္စာပိ ဝုတ္တံ၊ အထ ခေါ တံ သက္ခိဋ္ဌာနေ ဌပေတဗ္ဗဒေဝတာနံ အတ္တနော သဒ္ဓါဒိဟိ သမာနဂုဏဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဋ္ဌကထာယဉ္ဟိ ဒေဝတာ သက္ခိဋ္ဌာနေ ဌပေတ္ဝာ အတ္တနော ဂုဏေ အနုဿရတီတိ ဒဠှံ ကတ္ဝာ ဝုတ္တံ။

၁၆၃။ တသ္မာ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဒေဝတာနံ ဂုဏေ အနုဿရိတ္ဝာ အပရဘာဂေ အတ္တနော သံဝိဇ္ဇမာနေ သဒ္ဓါဒိဂုဏေ အနုဿရတော စဿ နေဝ တသ္မိံ

1. စာတုမ္မဟာရာဇိကာ (သီ၊ သျာ)
2. ဥပ္ပန္နာ (သီ၊ သျာ)
3. တတုတ္တရိံ (သီ၊ ဋ္ဌ)
4. အံ ၂-၂၅၄-ပိဋ္ဌာဒီသု။

samaye rāgapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti. Na dosa -pa- na mohapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti, ujugatamevassa tasmiṁ samaye cittaṁ hoti devatā ārabbhāti[1] purimanayeneva vikkhambhitanīvaraṇassa ekakkhaṇe jhānaṅgāni uppajjanti. Saddhādiguṇānampana gambhīratāya nānappakāraguṇānussaraṇādhimuttatāya vā appanaṁ appatvā upacārappattameva jhānaṁ hoti. Tadetaṁ devatānaṁ guṇasadisasaddhādiguṇānussaraṇavasena devatānussaticceva saṅkhaṁ gacchati.

Imañca pana devatānussatiṁ anuyutto bhikkhu devatānaṁ piyo hoti manāpo, bhiyyoso mattāya saddhādivepullaṁ adhigacchati, pītipāmojjabahulo viharati. Uttari appaṭivijjhanto pana sugatiparāyano hoti.

Tasmā have appamādaṁ, kayirātha sumedhaso.
Evaṁ mahānubhāvāya, devatānussatiyā sadāti.

Idaṁ devatānussatiyaṁ vitthārakathāmukhaṁ.

Pakiṇṇakakathā

164. Yaṁ pana etāsaṁ vitthāradesanāyaṁ “ujugatamevassa tasmiṁ samaye cittaṁ hoti Tathāgataṁ ārabbhā”ti-ādīni vatvā “ujugatacitto kho pana Mahānāma ariyasāvako labhati atthavedaṁ, labhati dhammavedaṁ, labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmojjaṁ, pamuditassa pīti jāyatī”ti[2] vuttaṁ, tattha itipi so Bhagavāti-ādīnaṁ atthaṁ nissāya uppannaṁ tuṭṭhiṁ sandhāya **labhati atthavedan**ti vuttaṁ. Pāḷiṁ nissāya uppannaṁ tuṭṭhiṁ sandhāya **labhati dhammavedaṁ.** Ubhayavasena **labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmojjan**ti vuttanti veditabbaṁ.

Yañca devatānussatiyaṁ devatā ārabbhāti vuttaṁ, taṁ pubbabhāge devatā ārabbha pavattacittavasena devatāguṇasadise vā devatābhāvanipphādake guṇe ārabbha pavattacittavasena vuttanti veditabbaṁ.

---

1. Aṁ 2. 254 piṭṭhādīsu.
2. Aṁ 2. 252 piṭṭhe.

သမယေ ရာဂပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ န ဒေါသ။ပ။န မောဟပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ ဥဇုဂတမေဝဿ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ဟောတိ ဒေဝတာ အာရဗ္ဘာတိ[1] ပုရိမနယေနေဝ ဝိက္ခမ္ဘိတနီဝရဏဿ ဧကက္ခဏေ ဈာနင်္ဂါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သဒ္ဓါဒိဂုဏာနမ္ပန ဂမ္ဘီရတာယ နာနပ္ပကာရဂုဏာနုဿရဏာဓိမုတ္တတာယ ဝါ အပ္ပနံ အပ္ပတ္ဝာ ဥပစာရပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ ဟောတိ။ တဒေတံ ဒေဝတာနံ ဂုဏသဒိသသဒ္ဓါဒိဂုဏာနုဿရဏဝသေန ဒေဝတာနုဿတိစ္စေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။

ဣမဉ္စ ပန ဒေဝတာနုဿတိံ အနုယုတ္တော ဘိက္ခု ဒေဝတာနံ ပိယော ဟောတိ မနာပေါ၊ ဘိယ္ယောသော မတ္တာယ သဒ္ဓါဒိဝေပုလ္လံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ ပီတိပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဝိဟရတိ။ ဥတ္တရိ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော ပန သုဂတိပရာယနော ဟောတိ။

တသ္မာ ဟဝေ အပ္ပမာဒံ၊ ကယိရာထ သုမေဓသော။
ဧဝံ မဟာနုဘာဝါယ၊ ဒေဝတာနုဿတိယာ သဒါတိ။

ဣဒံ ဒေဝတာနုဿတိယံ ဝိတ္ထာရကထာမုခံ။

ပကိဏ္ဏကကထာ

၁၆၄။ ယံ ပန ဧတာသံ ဝိတ္ထာရဒေသနာယံ ‘‘ဥဇုဂတမေဝဿ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ဟောတိ တထာဂတံ အာရဗ္ဘာ’’တိအာဒိနိ ဝတ္ဝာ “ဥဇုဂတစိတ္တော ခေါ ပန မဟာနာမ အရိယသာဝကော လဘတိ အတ္ထဝေဒံ၊ လဘတိ ဓမ္မဝေဒံ၊ လဘတိ ဓမ္မူပသံဟိတံ ပါမောဇ္ဇံ၊ ပမုဒိတဿ ပီတိ ဇာယတီ’’တိ ဝုတ္တံ၊ တတ္ထ ဣတိပိ သော ဘဂဝါတိအာဒီနံ အတ္ထံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ တုဋ္ဌိံ သန္ဓာယ **လဘတိ အတ္ထဝေဒ**န္တိ ဝုတ္တံ။ ပါဠိံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ တုဋ္ဌိံ သန္ဓာယ **လဘတိ ဓမ္မဝေဒံ**။ ဥဘယဝသေန **လဘတိ ဓမ္မူပသံဟိတံ ပါမောဇ္ဇ**န္တိ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ယဉ္စ ဒေဝတာနုဿတိယံ ဒေဝတာ အာရဗ္ဘာတိ ဝုတ္တံ၊ တံ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဒေဝတာ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တစိတ္တဝသေန ဒေဝတာဂုဏသဒိသေ ဝါ ဒေဝတာဘာဝနိပ္ဖါဒကေ ဂုဏေ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တစိတ္တဝသေန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-အံ ၂-၂၅၄-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-အံ ၂-၂၅၂-ပိဋ္ဌေ။

165. Imā pana cha anussatiyo ariyasāvakānaññeva ijjhanti. Tesaṁ hi Buddhadhammasaṁghaguṇā pākaṭā honti. Te ca akhaṇḍatādiguṇehi sīlehi, vigatamalaccherena cāgena, mahānubhāvānaṁ devatānaṁ guṇasadisehi saddhādiguṇehi samannāgatā. Mahānāmasutte[1] ca sotāpannassa nissayavihāraṁ puṭṭhena Bhagavatā sotāpannassa nissayavihāra-dassanatthameva etā vitthārato kathitā.

Gedhasuttepi "idha bhikkhave ariyasāvako Tathāgataṁ anussarati, itipi so Bhagavā -pa- ujugatamevassa tasmiṁ samaye cittaṁ hoti nikkhantaṁ muttaṁ vuṭṭhitaṁ gedhamhā. Gedhoti kho bhikkhave pañcannetaṁ kāmaguṇānamadhivacanaṁ. Idampi kho bhikkhave ārammaṇaṁ karitvā evamidhekacce sattā visujjhantī"ti[2] evaṁ ariyasāvakassa anussativasena cittaṁ visodhetvā uttari paramatthavisuddhi-adhigamatthāya kathitā.

Āyasmatā Mahākaccānena desite Sambādhokāsasuttepi "acchariyaṁ āvuso abbhutaṁ āvuso yāvañcidaṁ tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena sambādhe okāsādhigamo anubuddho sattānaṁ visuddhiyā -pa- Nibbānassa sacchikiriyāya yadidaṁ cha anussatiṭṭhānāni. Katamāni cha. Idhāvuso ariyasāvako Tathāgataṁ anussarati -pa- evamidhekacce sattā visuddhidhammā bhavantī"ti[3] evaṁ ariyasāvakasseva paramatthavisuddhidhammatāya okāsādhigamavasena kathitā.

Uposathasuttepi "kathañca Visākhe ariyūposatho hoti. Upakkiliṭṭhassa Visākhe cittassa upakkamena pariyodapanā hoti. Kathañca Visākhe upakkiliṭṭhassa cittassa upakkamena pariyodapanā hoti. Idha visākhe ariyasāvako Tathāgataṁ anussaratī"ti[4] evaṁ ariyasāvakasseva uposathaṁ upavasato cittavisodhanakammaṭṭhānavasena uposathassa mahapphalabhāvadassanatthaṁ kathitā.

Ekādasanipātepi "saddho kho Mahānāma ārādhako hoti, no assaddho. Āraddhavīriyo, upaṭṭhitasati, samāhito, paññavā

1. Aṁ 2. 252 piṭṭhe.
2. Aṁ 2. 275 piṭṭhe.
3. Aṁ 2. 277 piṭṭhe.
4. Aṁ 1. 207 piṭṭhe.

၁၆၅။ ဣမာ ပန ဆ အနုဿတိယော အရိယသာဝကာနညေဝ ဣဇ္ဈန္တိ။ တေသံ ဟိ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃဂုဏာ ပါကဋာ ဟောန္တိ။ တေ စ အခဏ္ဍာတာဒိဂုဏေဟိ သီလေဟိ, ဝိဂတမလမစ္ဆေရေန စာဂေန, မဟာနုဘာဝါနံ ဒေဝတာနံ ဂုဏ-သဒိသေဟိ သဒ္ဓါဒိဂုဏေဟိ သမန္နာဂတာ။ မဟာနာမသုတ္တေ[1] စ သောတာ-ပန္နဿ နိဿယဝိဟာရံ ပုဋ္ဌေန ဘဂဝတာ သောတာပန္နဿ နိဿယဝိဟာရ-ဒဿနတ္ထမေဝ ဧတာ ဝိတ္ထာရတော ကထိတာ။

ဂေဓသုတ္တေပိ "ဣဓ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော တထာဂတံ အနုဿရတိ၊ ဣတိပိ သော ဘဂဝါ။ပ။ ဥဇုဂတမေဝဿ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ဟောတိ နိက္ခန္တံ မုတ္တံ ဝုဋ္ဌိတံ ဂေဓမှာ။ ဂေဓောတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စန္နေတံ ကာမဂုဏာန-မဓိဝစနံ။ ဣဒမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အာရမ္မဏံ ကရိတ္ဝာ ဧဝမေကစ္စေ သတ္တာ ဝိသုဇ္ဈန္တီ"တိ[2] ဧဝံ အရိယသာဝကဿ အနုဿတိဝသေန စိတ္တံ ဝိသောဓေတ္ဝာ ဥတ္တရိ ပရမတ္ထဝိသုဒ္ဓိအဓိဂမတ္ထာယ ကထိတာ။

အာယသ္မတာ မဟာကစ္စာနေန ဒေသိတေ သမ္ဗာဓောကာသသုတ္တေပိ "အစ္ဆရိယံ အာဝုသော အဗ္ဘုတံ အာဝုသော ယာဝဉ္ဧိဒံ တေန ဘဂဝတာ ဇာနတာ ပဿတာ အရဟတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သမ္ဗာဓေ ဩကာသာဓိဂမော အနုပ္ပဒ္ဓေါ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ။ပ။ နိဗ္ဗာနဿ သစ္ဆိကိရိယာယ ယဒိဒံ ဆ အနုဿတိဋ္ဌာနာနိ။ ကတမာနိ ဆ။ ဣဓာဝုသော အရိယသာဝကော တထာဂတံ အနုဿရတိ။ပ။ ဧဝမေကစ္စေ သတ္တာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂာ ဘဝန္တိ"တိ[3] ဧဝံ အရိယသာဝကဿေဝ ပရမတ္ထဝိသုဒ္ဓိမေဝ တာယ ဩကာသာဓိဂမဝသေန ကထိတာ။

ဥပေါသထသုတ္တေပိ ''ကထဉ္စ ဝိသာခေ အရိယူပေါသထော ဟောတိ။ ဥပက္ကိလိဋ္ဌဿ ဝိသာခေ စိတ္တဿ ဥပက္ကမေန ပရိယောဒပနာ ဟောတိ။ ကထဉ္စ ဝိသာခေ ဥပက္ကိလိဋ္ဌဿ စိတ္တဿ ဥပက္ကမေန ပရိယောဒပနာ ဟောတိ။ ဣဓ ဝိသာခေ အရိယသာဝကော တထာဂတံ အနုဿရတိ''တိ[4] ဧဝံ အရိယ-သာဝကဿေဝ ဥပေါသထံ ဥပဝသတော စိတ္တဝိသောဓနကမ္မဋ္ဌာနဝသေန ဥပေါသထဿ မဟပ္ဖလဘာဝဒဿနတ္ထံ ကထိတာ။

ကောဒဿနိပါတေပိ "သဒ္ဓေါ ခေါ မဟာနာမ အာရာဓကော ဟောတိ၊ နော အဿဒ္ဓေါ။ အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ ဥပဋ္ဌိတသတိ၊ သမာဟိတော၊ ပညဝါ

၁-အံ ၂-၂၅၂-ဖိုဋ္ဌေ။
၂-အံ ၂-၂၇၇-ဖိုဋ္ဌေ။
၃-အံ ၂-၂၇၅-ဖိုဋ္ဌေ။
၄-အံ ၁-၂၀၇-ဖိုဋ္ဌေ။

Mahānāma ārādhako hoti, no duppañño. Imesu kho tvaṁ Mahānāma pañcasu dhammesu patiṭṭhāya cha dhamme uttari bhaveyyāsi. Idha tvaṁ Mahānāma Tathāgataṁ anussareyyāsi itipi so Bhagavā"ti[1] evaṁ ariyasāvakasseva "tesaṁ no bhante nānāvihārena viharataṁ kenassa vihārena viharitabban"ti[1] pucchato vihāradassanatthaṁ kathitā.

166. Evaṁ santepi parisuddhasīlādiguṇasamannāgatena puthujjanenāpi manasi kātabbā. Anussava[2] vasenāpi hi Buddhādīnaṁ guṇe anussarato cittaṁ pasīdatiyeva. Yassānubhāvena nīvaraṇāni vikkhambhetvā uḷārapāmojjo vipassanaṁ ārabhitvā arahattaṁyeva sacchikareyya Kaṭa-andhakāravāsī **Phussadevatthero** viya.

So kirāyasmā Mārena nimmitaṁ Buddharūpaṁ disvā "ayaṁ tāva sarāgadosamoho evaṁ sobhati, kathaṁ nu kho Bhagavā na sobhati, so hi[3] sabbaso vītarāgadosamoho"ti Buddhārammaṇaṁ pītiṁ paṭilabhitvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇīti.

Iti sādhujanapāmojjatthāya kate Visuddhimagge

Samādhibhāvanādhikāre

Cha-anussatiniddeso nāma

Sattamo paricchedo.

1. Aṁ 3. 530 piṭṭhe. 2. Anussaraṇa- (Syā, Ka)
3. Kathaṁ nu kho Bhagavā sobhittha (Syā)

မဟာနာမ အာရာဓကော ဟောတိ၊ နော ဒုပ္ပညော။ ဣမေသု ခေါ တွံ မဟာနာမ ပဉ္စသု ဓမ္မေသု ပတိဋ္ဌာယ ဆ ဓမ္မေ ဥတ္တရိ ဘာဝေယ္យာသိ။ ဣဓ တွံ မဟာနာမ တထာဂတံ အနုဿရေယ္យာသိ ဣတိပိ သော ဘဂဝါ"တိ[1] ဧဝံ အရိယသာဝကဿေဝ "တေသံ နော ဘန္တေ နာနာဝိဟာရေန ဝိဟရတံ ကေနဿ ဝိဟာရေန ဝိဟရိတဗ္ဗ"န္တိ[2] ပုစ္ဆတော ဝိဟာရဒဿနတ္ထံ ကထိတာ။

၁၆၆။ ဧဝံ သန္တေပိ ပရိသုဒ္ဓသီလာဒိဂုဏသမန္နာဂတေန ပုထုဇ္ဇနေနာပိ မနသိ ကာတဗ္ဗာ။ အနုဿဝ[၂] ဝသေနာပိ ဟိ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေ အနုဿရတော စိတ္တံ ပသီဒတိယေဝ။ ယဿာနုဘာဝေန နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ဥဠာရ-ပါမောဇ္ဇော ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ အရဟတ္တံယေဝ သစ္ဆိကရေယ္య ကဋ္ဌအန္ဓ-ကာရဝါသီ **ပုဿဒေဝတ္ထေရော** ဝိယ။

သော ကိရာယသ္မာ မာရေန နိမ္မိတံ ဗုဒ္ဓရူပံ ဒိသွာ "အယံ တာဝ သရာဂဒေါ-သမောဟော ဧဝံ သောဘတိ၊ ကထံ နု ခေါ ဘဂဝါ န သောဘတိ၊ သော ဟိ[3] သဗ္ဗသော ဝီတရာဂဒေါသမောဟော"တိ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပီတိ ပဋိလဘိတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတိ။

ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ
သမာဓိဘာဝနာဓိကာရေ

ဆအနုဿတိနိဒ္ဒေသော နာမ

သတ္တမော ပရိစ္ဆေဒေါ။

၁-အံ ၃-၅၃၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အနုဿရဏ-(သျာ၊ က) ၃-ကထံ နု ခေါ ဘဂဝါ သောဘိတ္ထ (သျာ)

8. Anussatikammaṭṭhānaniddesa

Maraṇassatikathā

167. Idāni ito anantarāya maraṇassatiyā bhāvanāniddeso anuppatto. Tattha **maraṇan**ti ekabhavapariyāpannassa jīvitindriyassa upacchedo. Yampanetaṁ arahantānaṁ vaṭṭadukkhasamucchedasaṅkhātaṁ **samucchedamaraṇaṁ,** saṅkhārānaṁ khaṇabhaṅgasaṅkhātaṁ **khaṇikamaraṇaṁ,** rukkho mato lohaṁ matanti-ādīsu **sammutimaraṇañca,** na taṁ idha adhippetaṁ.

Yampi cetaṁ adhippetaṁ, taṁ kālamaraṇaṁ akālamaraṇanti duvidhaṁ hoti. Tattha kālamaraṇaṁ puññakkhayena vā āyukkhayena vā ubhayakkhayena vā hoti. Akālamaraṇaṁ kammupacchedakakammavasena.

Tattha yaṁ vijjamānāyapi āyusantānajanakapaccayasampattiyā kevalaṁ paṭisandhijanakassa kammassa vipakkavipākattā maraṇaṁ hoti, idaṁ **puññakkhayena maraṇaṁ** nāma. Yaṁ gatikālāhārādisampattiyā abhāvena ajjatanakālapurisānaṁ viya vassasatamattaparimāṇassa āyuno khayavasena maraṇaṁ hoti, idaṁ **āyukkhayena maraṇaṁ** nāma. Yaṁ pana Dūsīmāra Kalāburājādīnaṁ viya taṅkhaṇaññeva ṭhānācāvanasamatthena kammunā upacchinnasantānānaṁ, purimakammavasena vā satthaharaṇādīhi upakkamehi upacchijjamānasantānānaṁ maraṇaṁ hoti, idaṁ **akālamaraṇaṁ** nāma. Taṁ sabbampi vuttappakārena jīvitindriyupacchedena saṅgahitaṁ. Iti jīvitindriyupacchedasaṅkhātassa maraṇassa saraṇaṁ maraṇassati.

168. Taṁ bhāvetukāmena rahogatena paṭisallīnena “maraṇaṁ bhavissati, jīvitindriyaṁ upacchijjissatī”ti vā, “maraṇaṁ maraṇan”ti vā yoniso manasikāro pavattetabbo. Ayoniso pavattayato hi iṭṭhajana-maraṇānussaraṇe soko uppajjati vijātamātuyā piyaputtamaraṇānussaraṇe viya. Aniṭṭhajanamaraṇānussaraṇe pāmojjaṁ uppajjati verīnaṁ verimaraṇānussaraṇe viya. Majjhattajanamaraṇānussaraṇe saṁvego na uppajjati matakaḷevaradassane chavaḍāhakassa viya. Attano maraṇānussaraṇe santāso uppajjati ukkhittāsikaṁ vadhakaṁ disvā

၈-အနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသ

မရဏဿတိကထာ

၁၆၇။ ဣဒါနိ ဣတော အနန္တရာယ မရဏဿတိယာ ဘာဝနာနိဒ္ဒေသော အနုပ္ပတ္တော။ တတ္ထ **မရဏန္တိ** ဧကဘဝပရိယာပန္နဿ ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ ဥပစ္ဆေဒေါ။ ယမ္ပနေတံ အရဟန္တာနံ ဝဋ္ဋဒုက္ခသမုစ္ဆေဒသင်္ခါတံ **သမုစ္ဆေဒမရဏံ,** သင်္ခါရာနံ ခဏဘင်္ဂသင်္ခါတံ **ခဏိကမရဏံ**, ရုက္ခော မတော လောဟံ မတန္တိအာဒိသု **သမ္မုတိမရဏဉ္စ**၊ နတံ ဣဓ အဓိပ္ပေတံ။

ယဋ္ဌိ စေတံ အဓိပ္ပေတံ၊ တံ ကာလမရဏံ အကာလမရဏန္တိ ဒုဝိဓံ ဟောတိ။ တတ္ထ ကာလမရဏံ ပုညက္ခယေန ဝါ အာယုက္ခယေန ဝါ ဥဘယက္ခယေန ဝါ ဟောတိ။ အကာလမရဏံ ကမ္မုပစ္ဆေဒကကမ္မဝသေန။

တတ္ထ ယံ ဝိဇ္ဇမာနာယပိ အာယုသန္တာနဇနကပစ္စယသမ္ပတ္တိယာ ကေဝလံ ပဋိသန္ဓိဇနကဿ ကမ္မဿ ဝိပက္ကဝိပါကတ္တာ မရဏံ ဟောတိ၊ ဣဒံ **ပုညက္ခယေန မရဏံ** နာမ။ ယံ ဂတိကာလာဟာရာဒိသမ္ပတ္တိယာ အဘာဝေန အဇ္ဇတနကာလပုရိသာနံ ဝိယ ဝဿသတမတ္တပရိမာဏဿ အာယုနော ခယဝသေန မရဏံ ဟောတိ၊ ဣဒံ **အာယုက္ခယေန မရဏံ** နာမ။ ယံ ပန ဒူသီမာရ ကလာဒုရာဇာဒီနံ ဝိယ တခ်ဏုပ္ပေါ ဌာနာစာဝနသမတ္ထေန ကမ္မုနာ ဥပစ္ဆိန္နသန္တာနာနံ, ပုရိမကမ္မဝသေန ဝါ သတ္ထဟရဏာဒီဟိ ဥပက္ကမေဟိ ဥပစ္ဆိဇ္ဇမာနသန္တာနာနံ မရဏံ ဟောတိ၊ ဣဒံ **အကာလမရဏံ** နာမ။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝုတ္တပ္ပကာရေန ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒေန သင်္ဂဟိတံ။ ဣတိ ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒ-သင်္ခါတဿ မရဏဿ သရဏံ မရဏဿတိ။

၁၆၈။ တံ ဘာဝေတုကာမေန ရဟောဂတေန ပဋိသလ္လီနေန “မရဏံ ဘဝိဿတိ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿတီ”တိ ဝါ, “မရဏံ မရဏ”န္တိ ဝါ ယောနိသော မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ အယောနိသော ပဝတ္တယတော ဟိ ဣဋ္ဌဇနမရဏာနုဿရဏေ သောကော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဇိဏ္ဏာတုရာတုယာ ဝိယပုတ္တမရဏာနုဿရဏေ ဝိယ။ အနိဋ္ဌဇနမရဏာနုဿရဏေ ပါမောဇ္ဇံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေရိနံ ဝေရိမရဏာနုဿရဏေ ဝိယ။ မဇ္ဈတ္တဇနမရဏာနုဿရဏေ သံဝေဂေါ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ မတကဠေဝရဒဿနေ ဆဝဍာဟကဿ ဝိယ။ အတ္တနော မရဏာနုဿရဏေ သန္တာသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဥက္ခိတ္တာသိကံ ဝဓကံ ဒိသွာ

bhīrukajātikassa viya. Tadetaṁ sabbampi satisaṁvegañāṇavirahato hoti. Tasmā tattha tattha hatamatasatte oloketvā diṭṭhapubbasampattīnaṁ sattānaṁ matānaṁ maraṇaṁ āvajjetvā satiñca saṁvegañca ñāṇañca yojetvā “maraṇaṁ bhavissatī”ti-ādinā nayena manasikāro pavattetabbo. Evaṁ pavattento hi yoniso pavatteti, upāyena pavattetīti attho. Evaṁ pavattayatoyeva hi ekaccassa nīvaraṇāni vikkhambhanti, maraṇārammaṇā sati saṇṭhāti, upacārappattameva kammaṭṭhānaṁ hoti.

169. Yassa pana ettāvatā na hoti, tena vadhakapaccupaṭṭhānato, sampattivipattito, upasaṁharaṇato, kāyabahusādhāraṇato, āyudubbalato, animittato, addhānaparicchedato, khaṇaparittatoti imehi aṭṭhahākārehi maraṇaṁ anussaritabbaṁ.

Tattha **vadhakapaccupaṭṭhānato**ti vadhakassa viya paccupaṭṭhānato. Yathā hi imassa sīsaṁ chindissāmīti asiṁ gahetvā gīvāya cārayamāno vadhako paccupaṭṭhitova hoti, evaṁ maraṇampi paccupaṭṭhitamevāti anussaritabbaṁ. Kasmā? Saha jātiyā āgatato, jīvitaharaṇato ca. Yathā hi ahicchattakamakuḷaṁ matthakena paṁsuṁ gahetvāva uggacchati, evaṁ sattā jarāmaraṇaṁ gahetvāva nibbattanti. Tathā hi nesaṁ paṭisandhicittaṁ uppādānantarameva jaraṁ patvā pabbatasikharato patitasilā viya bhijjati saddhiṁ sampayuttakhandhehi. Evaṁ khaṇikamaraṇaṁ tāva saha jātiyā āgataṁ. Jātassa pana avassaṁ maraṇato idhādhippetamaraṇampi saha jātiyā āgataṁ. Tasmā esa satto jātakālato paṭṭhāya yathā nāma uṭṭhito sūriyo atthābhimukho gacchateva, gatagataṭṭhānato īsakampi na nivattati. Yathā vā nadī pabbateyyā sīghasotā hārahārinī sandateva vattateva īsakampi na nivattati, evaṁ īsakampi anivattamāno maraṇābhimukhova yāti. Tena vuttaṁ—

> “Yamekarattiṁ paṭhamaṁ, gabbhe vasati māṇavo.
> Abbhuṭṭhitova so yāti, sa gacchaṁ na nivattatī”ti[1].

Evaṁ gacchato cassa gimhābhitattānaṁ kunnadīnaṁ khayo viya, pāto āporasānugatabandhanānaṁ dumapphalānaṁ patanaṁ viya, muggarābhitāḷitānaṁ

1. Jā 1. 353 piṭṭhe.

ဘီရုကဇာတိကဿ ဝိယ။ တဒေတံ သမ္ဘဝိ သတိသံဝေဂဉာဏဝိရဟတော ဟောတိ။ တသ္မာ တတ္ထ တတ္ထ ဟတမတသတ္တေ ဩလောကေတ္ဝာ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗသမ္ပတ္တိနံ သတ္တာနံ မတာနံ မရဏံ အာဝဇ္ဇေတ္ဝာ သတိဉ္စ သံဝေဂဉ္စ ဉာဏဉ္စ ယောဇေတ္ဝာ “မရဏံ ဘဝိဿတီ”တိအာဒိနာ နယေန မနသိကာရော ပဝတ္တေ-တဗ္ဗော။ ဧဝံ ပဝတ္တေန္တော ဟိ ယောနိသော ပဝတ္တေတိ၊ ဥပါယေန ပဝတ္တေတီတိ အတ္ထော။ ဧဝံ ပဝတ္တယတောယေဝ ဟိ ကေစ္စဿ နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘန္တိ၊ မရဏာရမ္မဏာ သတိ သဏ္ဌာတိ၊ ဥပစာရပ္ပတ္တမေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဟောတိ။

၁၆၉။ ယဿ ပန ဧတ္တာဝတာ န ဟောတိ၊ တေန ဝဓကပစ္စုပဋ္ဌာနတော, သမ္ပတ္တိဝိပတ္တိတော, ဥပသံဟရဏတော, ကာယဗဟုသာဓာရဏတော, အာယု-ဒုဗ္ဗလတော, အနိမိတ္တတော, အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒတော, ခဏပရိတ္တတောတိ ဇုမေဟိ အာကာရေဟိ မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။

တတ္ထ **ဝဓကပစ္စုပဋ္ဌာနတော**တိ ဝဓကဿ ဝိယ ပစ္စုပဋ္ဌာနတော။ ယထာ ဟိ ဇုမဿ သီသံ ဆိန္ဒိဿာမီတိ အသိံ ဂဟေတ္ဝာ ဂီဝါယ စာရယမာနော ဝဓကော ပစ္စုပဋ္ဌိတောဝ ဟောတိ၊ ဧဝံ မရဏမ္ပိ ပစ္စုပဋ္ဌိတမေဝါတိ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ ကသ္မာ? သဟ ဇာတိယာ အာဂတတော, ဇီဝိတဟာရဏတော စ။ ယထာ ဟိ အဟိစ္ဆတ္တကမကုဠံ မတ္ထကေန ပံသုံ ဂဟေတ္ဝာဝ ဥဋ္ဌဟတိ၊ ဧဝံ သတ္တာ ဇရာမရဏံ ဂဟေတ္ဝာဝ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ တထာ ဟိ နေသံ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ ဥပ္ပါဒါနန္တရမေဝ ဇရံ ပတ္ဝာ ပဗ္ဗတသိခရတော ပတိတသိလာ ဝိယ ဘိဇ္ဇတိ သဒ္ဓိံ သမ္ပယုတ္တခန္ဓေဟိ။ ဧဝံ ခဏိကမရဏံ တာဝ သဟ ဇာတိယာ အာဂတံ။ ဇာတဿ ပန အဝဿံ မရဏတော ဇုဝေဓိဗ္ဘေတမရဏမ္ပိ သဟ ဇာတိယာ အာဂတံ။ တသ္မာ သေ သတ္တော ဇာတကာလတော ပဋ္ဌာယ ယထာ နာမ ဥဒ္ဓိတော သူရိယော အတ္ထာဘိမုခေါ ဂစ္ဆတေဝ၊ ဂတဂတဋ္ဌာနတော ဣသကမ္ပိ န နိဝတ္တတိ။ ယထာ ဝါ နဒီ ပဗ္ဗတေယျာ သီဃသောတာ ဟာရဟာရိနီ သန္ဒတေဝ ဝတ္တတေဝ ဣသကမ္ပိ န နိဝတ္တတိ၊ ဧဝံ ဣသကမ္ပိ အနိဝတ္တမာနော မရဏာဘိမုခေါဝ ယာတိ။ တေန ဝုတ္တံ—

> “ယမေကရတ္တိံ ပဌမံ၊ ဂဗ္ဘေ ဝသတိ မာဏဝေါ။
> အဗ္ဘုဋ္ဌိတောဝ သော ယာတိ၊ သ ဂစ္ဆံ န နိဝတ္တတိ”တိ[၁]။

ဧဝံ ဂစ္ဆတော စဿ ဂိမှာဘိတတ္တာနံ ကုန္နဒီနံ ခယော ဝိယ၊ ပါတော အာပေါရသာနုဂတဗန္ဓနာနံ ဒုမပ္ဖလာနံ ပတနံ ဝိယ၊ မုဂ္ဂရာဘိတာဠိတာနံ

၁-ဇာ ၁-၃၅၃-ဖိဋ္ဌေ။

mattikabhājanānaṁ bhedo viya, sūriyarasmisamphuṭṭhānaṁ ussāvabindūnaṁ viddhaṁsanaṁ viya ca maraṇameva āsannaṁ hoti. Tenāha—

"Accayanti ahorattā, jīvitamuparujjhati.
Āyu khīyati maccānaṁ, kunnadīnaṁva odakaṁ[1].

'Phalānamiva pakkānaṁ, pāto papatato bhayaṁ.
Evaṁ jātāna maccānaṁ, niccaṁ maraṇato bhayaṁ.

Yathāpi kumbhakārassa, kataṁ mattikabhājanaṁ[2].
Khuddakañca mahantañca, yaṁ pakkaṁ yañca āmakaṁ.
Sabbaṁ bhedanapariyantaṁ[3], evaṁ maccāna jīvitaṁ'[4].

Ussāvova tiṇaggamhi, sūriyuggamanaṁ pati.
Evamāyu manussānaṁ, mā maṁ amma nivārayā"ti[5].

Evaṁ ukkhittāsiko vadhako viya saha jātiyā āgatampanetaṁ maraṇaṁ gīvāya asiṁ cārayamāno so vadhako viya jīvitaṁ haratiyeva, na aharitvā[6] nivattati. Tasmā saha jātiyā āgatato, jīvitaharaṇato ca ukkhittāsiko vadhako viya maraṇampi paccupaṭṭhitamevāti evaṁ vadhakapaccupaṭṭhānato maraṇaṁ anussaritabbaṁ. (1)

170. **Sampattivipattito**ti idha sampatti nāma tāvadeva sobhati, yāva naṁ vipatti nābhibhavati, na ca sā sampatti nāma atthi, yā vipattiṁ atikkamma tiṭṭheyya. Tathā hi—

"Sakalaṁ mediniṁ[7] bhutvā, datvā koṭisataṁ sukhī.
Aḍḍhāmalakamattassa, ante issarataṁ gato.

Teneva dehabandhena, puññamhi khayamāgate.
Maraṇābhimukho sopi, asoko sokamāgato"ti.

1. Saṁ 1. 110 piṭṭhe.
2. Katā mattikabhājanā (Khu 1. 371)
3. Sabbe bhedanapariyantā (Khu 1. 371)
4. Khu 1. 371 piṭṭhe.
5. Jā 1. 236 piṭṭhe.
6. Na āharitvā (I, Ka), anāharitvā na (Sī)
7. Medaniṁ (Ka)

မတ္တိကဘာဇနာနံ ဘေဒေါ ဝိယ၊ သူရိယရသ္မိသမ္ဖုဋ္ဌာနံ ဥဿာဝဗိန္ဒူနံ ဝိဒ္ဓံသနံ ဝိယ စ မရဏမေဝ အာသန္နံ ဟောတိ။ တေနာဟ—

"အစ္စယန္တိ အဟောရတ္တာ၊ ဇီဝိတမုပရုဇ္ဈတိ။
အာယု ခီယတိ မစ္စာနံ၊ ကုန္နဒီနံဝ သြဒကံ[1]။

'ဖလာနမိဝ ပက္ကာနံ၊ ပါတော ပပတတော ဘယံ။
ဧဝံ ဇာတာန မစ္စာနံ၊ နိစ္စံ မရဏတော ဘယံ။

ယထာပိ ကုမ္ဘကာရဿ၊ ကတံ မတ္တိကဘာဇနံ[2]။
ခုဒ္ဒကဉ္စ မဟန္တဉ္စ၊ ယံ ပက္ကံ ယဉ္စ အာမကံ။
သဗ္ဗံ ဘေဒနပရိယန္တံ[3]၊ ဧဝံ မစ္စာန ဇီဝိတံ'[4]။

ဥဿာဝေါဝ တိဏဂ္ဂမ္ဘိ၊ သူရိယုဂ္ဂမနံ ပတိ။
ဧဝမာယု မနုဿာနံ၊ မာ မံ အမ္မ နိဝါရယာ"တိ[5]။

ဧဝံ ဥက္ခိတ္တာသိကော ဝဓကော ဝိယ သဟ ဇာတိယာ အာဂတမ္ပနေတံ မရဏံ ဂိဝါယ အသိံ စာရယမာနော သော ဝဓကော ဝိယ ဇီဝိတံ ဟရတိယေဝ၊ န အဟရိတ္ဝာ[ဖ] နိဝတ္တတိ။ တသ္မာ သဟ ဇာတိယာ အာဂတတော, ဇီဝိတဟရဏတော စ ဥက္ခိတ္တာသိကော ဝဓကော ဝိယ မရဏမ္ပိ ပစ္စုပဋ္ဌိတမေဝါတိ ဧဝံ ဝဓကပစ္စုပဋ္ဌာနတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၁)

၁၇၀။ **သမ္ပတ္တိဝိပတ္တိတော**တိ ဣဓ သမ္ပတ္တိ နာမ တာဝဒေဝ သောဘတိ၊ ယာဝ နံ ဝိပတ္တိ နာဘိဘဝတိ၊ န စ သာ သမ္ပတ္တိ နာမ အတ္ထိ၊ ယာ ဝိပတ္တိံ အတိက္ကမ္မ တိဋ္ဌေယ္ယ။ တထာ ဟိ—

"သကလံ မေဒိနိ[ဂ]ံ ဘုတ္ဝာ၊ ဒတ္ဝာ ကောဋိသတံ သုခီ။
အမ္ဗာမလကမတ္တဿ၊ အန္တေ ဣဿရတံ ဂတော။

တေနေဝ ဒေဟဗန္ဓေန၊ ပုညမ္ဖိ ခယမာဂတေ။
မရဏာဘိမုခေါ သောပိ၊ အသောကော သောကမာဂတော"တိ။

၁-သံ ၁-၁၁၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-သဗ္ဗေ ဘေဒနပရိယန္တာ (ခ ၁-၃၇၁)
၅-ဇာ ၁-၂၃၆-ပိဋ္ဌေ။
၂-ကတာ မတ္တိကဘာဇနာ (ခ ၁-၃၇၁)
၄-ခု ၁-၃၇၁-ပိဋ္ဌေ။
၆-န အာဟရိတ္ဝာ (ဣ၊ က)၊ အနာဟရိတ္ဝာ န (သီ)
၇-မေဒိနိ (က)

Apica sabbaṁ ārogyaṁ byādhipariyosānaṁ, sabbaṁ yobbanaṁ jarāpariyosānaṁ, sabbaṁ jīvitaṁ maraṇapariyosānaṁ, sabboyeva lokasannivāso jātiyā anugato, jarāya anusaṭo, byādhinā abhibhūto, maraṇena abbhāhato. Tenāha—

"Yathāpi selā vipulā, nabhaṁ āhacca pabbatā.
Samantā anupariyeyyuṁ[1], nippothentā catuddisā.

Evaṁ jarā ca maccu ca, adhivattanti pāṇine.
Khattiye brāhmaṇe vesse, sudde caṇḍālapukkuse.
Na kiñci parivajjeti, sabbamevābhimaddati.

Na tattha hatthīnaṁ bhūmi, na rathānaṁ na pattiyā.
Na cāpi mantayuddhena, sakkā jetuṁ dhanena vā"ti[2].

Evaṁ jīvitasampattiyā maraṇavipattipariyosānataṁ vavatthapentena sampattivipattito maraṇaṁ anussaritabbaṁ. (2)

171. **Upasaṁharaṇato**ti parehi saddhiṁ attano upasaṁharaṇato. Tattha sattahākārehi upasaṁharaṇato maraṇaṁ anussaritabbaṁ, yasamahattato, puññamahattato, thāmamahattato, iddhimahattato, paññāmahattato, Paccekabuddhato, Sammāsambuddhatoti. Kathaṁ? Idaṁ maraṇaṁ nāma mahāyasānaṁ mahāparivārānaṁ sampannadhanavāhanānaṁ Mahāsammatamandhātumahāsudassanadaḷhaneminimippabhutīnampi upari nirāsaṅkameva patitaṁ, kimaṅgaṁ[3] pana mayhaṁ upari na patissati.

Mahāyasā rājavarā, mahāsammata-ādayo.
Tepi maccuvasaṁ pattā, mādisesu kathāva kāti.

Evaṁ tāva **yasamahattato** anussaritabbaṁ. (3-Ka)

Kathaṁ puññamahattato?

Jotiko Jaṭilo Uggo, Meṇḍako atha Puṇṇako.
Ete caññe ca ye loke, mahāpuññāti vissutā.
Sabbe maraṇamāpannā, mādisesu kathāva kāti.

Evaṁ **puññamahattato** anussaritabbaṁ. (3-Kha)

1. Samantānupariyāyeyyuṁ (Saṁ 1. 102) 2. Saṁ 1. 102 piṭṭhe. 3. Kimaṅga (Sī, I)

အပိစ သဗ္ဗံ အာရောဂျံ ဗျာဓိပရိယောသာနံ, သဗ္ဗံ ယောဗ္ဗနံ ဇရာပရိယောသာနံ, သဗ္ဗံ ဇီဝိတံ မရဏပရိယောသာနံ၊ သဗ္ဗောယေဝ လောကသန္နိဝါသော ဇာတိယာ အနုဂတော၊ ဇရာယ အနုသဋော၊ ဗျာဓိနာ အဘိဘူတော၊ မရဏေန အဗ္ဘာဟတော။ တေနာဟ—

"ယထာပိ သေလာ ဝိပုလာ၊ နဘံ အာဟစ္စ ပဗ္ဗတာ။
သမန္တာ အနုပရိယေယျုံ[၁]၊ နိပ္ပေါထေန္တာ စတုဒ္ဒိသာ။

ဧဝံ ဇရာ စ မစ္စု စ၊ အဓိဝတ္တန္တိ ပါဏိနေ။
ခတ္တိယေ ဗြာဟ္မဏေ ဝေဿေ၊ သုဒ္ဒေ စဏ္ဍာလပုက္ကုသေ။
န ကိဉ္စိ ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ သဗ္ဗမေဝါဘိမဒ္ဒတိ။

န တတ္ထ ဟတ္ထိနံ ဘူမိ၊ န ရထာနံ န ပတ္တိယာ။
န စာပိ မန္တယုဒ္ဓေန၊ သက္ကာ ဇေတုံ ဓနေန ဝါ"တိ[၂]။

ဧဝံ ဇီဝိတသမ္ပတ္တိယာ မရဏဝိပတ္တိပရိယောသာနတံ ဝဝတ္ထပေန္တေန သမ္ပတ္တိဝိပတ္တိတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၂)

၁၇၁။ **ဥပသံဟရဏတော**တိ ပရေဟိ သဒ္ဓိံ အတ္တနော ဥပသံဟရဏတော။ တတ္ထ သတ္တဟာကာရေဟိ ဥပသံဟရဏတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ၊ ယသမဟတ္တတော, ပုညမဟတ္တတော, ထာမမဟတ္တတော, ဣဒ္ဓိမဟတ္တတော, ပညာမဟတ္တတော, ပစ္စေကဗုဒ္ဓတော, သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတောတိ။ ကထံ? ဣဒံ မရဏံ နာမ မဟာယသာနံ မဟာပရိဝါရာနံ သမ္ပန္နဓနဝါဟနာနံ မဟာသမ္မတမန္ဓာတုမဟာသုဒဿနဒဠှနေမိနိမိပ္ပဘုတီနမ္ပိ ဥပရိ နိရာသင်္ကမေဝ ပတိတံ၊ ကိမင်္ဂ ပန မယှံ ဥပရိ န ပတိဿတိ။

မဟာယသာ ရာဇဝရာ၊ မဟာသမ္မတအာဒယော။
တေပိ မစ္စုဝသံ ပတ္တာ၊ မာဒိသေသု ကထာဝ ကာတိ။

ဧဝံ တာဝ **ယသမဟတ္တတော** အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၃-က)

ကထံ ပုညမဟတ္တတော?

ဇောတိကော ဇဋိလော ဥဂ္ဂေါ၊ မေဏ္ဍကော အထ ပုဏ္ဏကော။
ဧတေ စညေ စ ယေ လောကေ၊ မဟာပုညာတိ ဝိဿုတာ။
သဗ္ဗေ မရဏမာပန္နာ၊ မာဒိသေသု ကထာဝ ကာတိ။

ဧဝံ **ပုညမဟတ္တတော** အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၃-ခ)

၁-သမန္တာနုပရိယာယေယျုံ (သံ ၁-၁၀၂) ၂-သံ ၁-၁၀၂-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ကိမင်္ဂ (သီ၊ ဋ္ဌ) ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၅

Kathaṁ thāmamahattato?

Vāsudevo Baladevo, Bhīmaseno Yudhiṭṭhilo.
Cānuro yo mahāmallo[1], antakassa vasaṁ gatā.

Evaṁ thāmabalūpetā, iti lokamhi vissutā.
Etepi maraṇaṁ yāthā, mādisesu kathāva kāti.

Evaṁ **thāmamahattato** anussaritabbaṁ. (3-8)

Kathaṁ iddhimahattato?

Pādaṅguṭṭhakamattena, Vejayantamakampayi.
Yo nāmiddhimataṁ seṭṭho, dutiyo aggasāvako.

Sopi maccumukhaṁ ghoraṁ, migo sīhamukhaṁ viya.
Paviṭṭho saha iddhīhi, mādisesu kathāva kāti.

Evaṁ **iddhimahattato** anussaritabbaṁ. (3-Gha)

Kathaṁ paññāmahattato?

Lokanāthaṁ ṭhapetvāna, ye caññe atthi pāṇino.
Paññāya Sāriputtassa, kalaṁ nāgghanti soḷasiṁ.

Evaṁ nāma mahāpañño, paṭhamo aggasāvako.
Maraṇassa vasaṁ patto, mādisesu kathāva kāti.

Evaṁ **paññāmahattato** anussaritabbaṁ. (3-Ña)

Kathaṁ Paccekabuddhato? Yepi te attano ñāṇavīriyabalena sabbakilesasattunimmathanaṁ katvā paccakabodhiṁ pattā khaggavisāṇakappā sayambhuno, tepi maraṇato na muttā, kuto panāhaṁ muccissāmīti[2].

Taṁ taṁ nimittamāgamma, vīmaṁsantā mahesayo.
Sayambhuññāṇatejena, ye pattā āsavakkhayaṁ.

Ekacariyanivāsena, khaggasiṅgasamūpamā.
Tepi nātigatā maccuṁ, mādisesu kathāva kāti.

1. Cānuro piyadāmallo (Sī)
2. Muccissāmi (?)

ကထံ ထာမမဟတ္တတော?

ဝါသုဒေဝေါ ဗလဒေဝေါ၊ ဘီမသေနော ယုဓိဋ္ဌိလော။
စာနုရော ယော မဟာမလ္လော[၁]၊ အန္တကဿ ဝသံ ဂတာ။

ဧဝံ ထာမဗလူပေတာ၊ ဣတိ လောကမှိ ဝိဿုတာ။
ဧတေပိ မရဏံ ယာတာ၊ မာဒိသေသု ကထာဝ ကာတိ။

ဧဝံ **ထာမမဟတ္တတော** အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၃-၈)

ကထံ ဣဒ္ဓိမဟတ္တတော?

ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကမတ္တေန၊ ဝေဇယန္တမကမ္ပယိ။
ယော နာမိဒ္ဓိမတံ သေဋ္ဌော၊ ဒုတိယော အဂ္ဂသာဝကော။

သောပိ မစ္စုမုခံ ဃောရံ၊ မိဂေါ သီဟမုခံ ဝိယ။
ပဝိဋ္ဌော သဟ ဣဒ္ဓီဟိ၊ မာဒိသေသု ကထာဝ ကာတိ။

ဧဝံ **ဣဒ္ဓိမဟတ္တတော** အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၃-ဃ)

ကထံ ပညာမဟတ္တတော?

လောကနာထံ ဌပေတ္ဝာန၊ ယေ စညေ အတ္ထိ ပါဏိနော။
ပညာယ သာရိပုတ္တဿ၊ ကလံ နာဂ္ဃန္တိ သောဠသိံ။

ဧဝံ နာမ မဟာပညော၊ ပဌမော အဂ္ဂသာဝကော။
မရဏဿ ဝသံ ပတ္တော၊ မာဒိသေသု ကထာဝ ကာတိ။

ဧဝံ **ပညာမဟတ္တတော** အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၃-ဇ)

ကထံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓတော? ယေပိ တေ အတ္တနော ဉာဏဝီရိယဗလေန သဗ္ဗကိလေသသတ္တုနိမ္မထနံ ကတ္ဝာ ပစ္စေကဗောဓိံ ပတ္တာ ခဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပါ သယမ္ဘုနော၊ တေပိ မရဏတော န မုတ္တာ၊ ကုတော ပနာဟံ မုစ္စိဿာမီတိ[၂]။

တံ တံ နိမိတ္တမာဂမ္မ၊ ဝီမံသန္တာ မဟေသယော။
သယမ္ဘုညာဏတေဇေန၊ ယေ ပတ္တာ အာသဝက္ခယံ။

ကေစရိယနိဝါသေန၊ ခဂ္ဂသိင်္ဂသမူပမာ။
တေပိ နာတိဂတာ မစ္စုံ၊ မာဒိသေသု ကထာဝ ကာတိ။

၁-စာနုရော ပိယဒါမလ္လော (သီ)
၂-မုစ္စိဿာမိ (?)

Evaṁ **Paccekabuddhato** anussaritabbaṁ. (3-Ca)

Kathaṁ Sammāsambuddhato? Yopi so Bhagavā asīti-anubyañjanapaṭimaṇḍitadvattiṁsamahāpurisalakkhaṇavicitrarūpakāyo sabbākāraparisuddhasīlakkhandhādiguṇaratanasamiddhadhammakāyo yasamahatta puññamahatta thāmamahatta-iddhimahattapaññāmahattānaṁ pāraṁ gato asamo asamasamo appaṭipuggalo Arahaṁ Sammāsambuddho, sopi salilavuṭṭhinipātena mahā-aggikkhandho viya maraṇavuṭṭhinipātena ṭhānaso vūpasanto.

Evaṁ mahānubhāvassa, yaṁ nāmetaṁ Mahesino.
Na bhayena na lajjāya, maraṇaṁ vasamāgataṁ.

Nillajjaṁ vītasārajjaṁ, sabbasattābhimaddanaṁ.
Tayidaṁ mādisaṁ sattaṁ, kathaṁ nābhibhavissatīti.

Evaṁ **Sammāsambuddhato** anussaritabbaṁ. (3-Cha)

Tassevaṁ yasamahattatādisampannehi parehi saddhiṁ maraṇasāmaññatāya attānaṁ upasaṁharitvā tesaṁ viya sattavisesānaṁ mayhampi maraṇaṁ bhavissatīti anussarato upacārappattaṁ kammaṭṭhānaṁ hotīti. Evaṁ upasaṁharaṇato maraṇaṁ anussaritabbaṁ. (3)

172. **Kāyabahusādhāraṇato**ti ayaṁ kāyo bahusādhāraṇo. Asītiyā tāva kimikulānaṁ sādhāraṇo, tattha chavinissitā pāṇā chaviṁ khādanti, cammanissitā cammaṁ khādanti, maṁsanissitā maṁsaṁ khādanti, nhārunissitā nhāruṁ khādanti, aṭṭhinissitā aṭṭhiṁ khādanti, miñjanissitā miñjaṁ khādanti. Tattheva jāyanti jīyanti mīyanti, uccārapassāvaṁ karonti. Kāyova nesaṁ sūtigharañceva[1] gilānasālā ca susānañca vaccakuṭi ca passāvadoṇikā ca. Svāyaṁ tesampi kimikulānaṁ pakopena maraṇaṁ nigacchatiyeva. Yathā ca asītiyā kimikulānaṁ, evaṁ ajjhattikānaṁyeva anekasatānaṁ rogānaṁ bāhirānañca ahivicchikādīnaṁ maraṇassa paccayānaṁ sādhāraṇo.

Yathā hi catumahāpathe ṭhapite lakkhamhi sabbadisāhi āgatā sara satti tomara pāsāṇādayo nipatanti, evaṁ kāyepi sabbupaddavā

1. Pasūtigharañceva (Syā, I, Ka)

၎ပံ **ပစ္စေကဗုဒ္ဓတော** အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၃-စ)

ကထံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတော? ယောပိ သော ဘဂဝါ အသီတိအနုဗျဉ္ဇန-ပဋိမဏ္ဍိတဒ္ဒတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏဝိစိတြရူပကာယော သဗ္ဗာကာရပရိသုဒ္ဓ-သီလက္ခန္ဓာဒိဂုဏရတနသမိဒ္ဓမ္မကာယော ယသမဟတ္တ ပုညမဟတ္တ ထာမ-မဟတ္တဣဒ္ဓိမဟတ္တပညာမဟတ္တာနံ ပါရံ ဂတော အသမော အသမသမော အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ သောပိ သလိလဝုဋ္ဌိနိပါတေန မဟာအဂ်ိက္ခန္ဓော ဝိယ မရဏဝုဋ္ဌိနိပါတေန ဌာနသော ဝူပသန္တော။

၎ဝံ မဟာနုဘာဝဿ၊ ယံ နာမေတံ မဟေသိနော။
န ဘယေန န လဇ္ဇာယ၊ မရဏံ ဝသမာဂတံ။

နိလ္လဇ္ဇံ ဝိတသာရဇ္ဇံ၊ သဗ္ဗသတ္တာဘိမဒ္ဒနံ။
တယိဒံ မာဒိသံ သတ္တံ၊ ကထံ နာဘိဘဝိဿတီတိ။

၎ဝံ **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတော** အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၃-ဆ)

တသ္မော ယသမဟတ္တတာဒိသမ္ပန္နေဟိ ပရေဟိ သဒ္ဓိံ မရဏသာမညတာယ အတ္တာနံ ဥပသံဟရိတ္ဝာ တေသံ ဝိယ သတ္တဝိသေသာနံ မယ္ဟမ္ပိ မရဏံ ဘဝိဿတီတိ အနုဿရတော ဥပစာရပ္ပတ္တံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဟောတီတိ။ ၎ဝံ ဥပသံဟရဏတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၃)

၁၇၂။ **ကာယဗဟုသာဓာရဏတောတိ** အယံ ကာယော ဗဟုသာဓာ-ရဏော။ အသီတိယာ တာဝ ကိမိကုလာနံ သာဓာရဏော၊ တတ္ထ ဆဝိ-နိဿိတာ ပါဏာ ဆဝိံ ခါဒန္တိ၊ စမ္မနိဿိတာ စမ္မံ ခါဒန္တိ၊ မံသနိဿိတာ မံသံ ခါဒန္တိ၊ နှာရုနိဿိတာ နှာရုံ ခါဒန္တိ၊ အဋ္ဌိနိဿိတာ အဋ္ဌိံ ခါဒန္တိ၊ မိဉ္ဇနိဿိတာ မိဉ္ဇံ ခါဒန္တိ။ တတ္ထေဝ ဇာယန္တိ ဇီယန္တိ မီယန္တိ၊ ဥစ္စာရပဿာဝံ ကရောန္တိ။ ကာယောဝ နေသံ သူတိဃရဉ္စေဝ[1] ဂိလာနသာလာ စ သုသာနဉ္စ ဝစ္စကုဋိ စ ပဿာဝဒောဏိကာ စ။ သွာယံ တေသမ္ပိ ကိမိကုလာနံ ပကောပေန မရဏံ နိဂစ္ဆတိယေဝ။ ယထာ စ အသီတိယာ ကိမိကုလာနံ၊ ဧဝံ အဇ္ဈတ္တိကာနံ-ယေဝ အနေကသတာနံ ရောဂါနံ ဗာဟိရာနဉ္စ အဟိဝိစ္ဆိကာဒီနံ မရဏဿ ပစ္စယာနံ သာဓာရဏော။

ယထာ ဟိ စတုမဟာပထေ ဌပိတေ လက္ခဏေ သဗ္ဗဒိသာဟိ အာဂတာ သရ သတ္တိ တောမရ ပါသာဏာဒယော နိပတန္တိ၊ ဧဝံ ကာယေပိ သဗ္ဗုပဒ္ဒဝါ

၁-ပသူတိဃရဉ္စေဝ (သျာ၊ ဇာ၊ က)

nipatanti. Svāyaṁ tesampi upaddavānaṁ nipātena maraṇaṁ nigacchatiyeva. Tenāha Bhagavā—"Idha bhikkhave bhikkhu divase nikkhante rattiyā paṭihitāya iti paṭisañcikkhati, bahukā kho me paccayā maraṇassa, ahi vā maṁ ḍaṁseyya, vicchiko vā maṁ ḍaṁseyya, satapadī vā maṁ ḍaṁseyya, tena me assa kālaṁkiriyā, so mamassa antarāyo, upakkhalitvā vā papateyyaṁ, bhattaṁ vā me bhuttaṁ byāpajjeyya, pittaṁ vā me kuppeyya, semhaṁ vā me kuppeyya, satthakā vā me vātā kuppeyyuṁ, tena me assa kālaṁkiriyā so mamassa antarāyo"ti[1]. Evaṁ kāyabahusādhāraṇato maraṇaṁ anussaritabbaṁ. (4)

173. **Āyudubbalato**ti āyu nāmetaṁ abalaṁ dubbalaṁ. Tathā hi sattānaṁ jīvitaṁ assāsapassāsūpanibaddhañceva[2] iriyāpathūpanibaddhañca[3] sītuṇhūpanibaddhañca mahābhūtūpanibaddhañca āhārūpanibaddhañca. Tadetaṁ assāsapassāsānaṁ samavuttitaṁ labhamānameva pavattati. Bahi nikkhantanāsikavāte pana anto apavisante, paviṭṭhe vā anikkhamante mato nāma hoti. Catunnaṁ iriyāpathānampi samavuttitaṁ labhamānameva pavattati. Aññatarañña tarassa pana adhimattatāya āyusaṅkhārā upacchijjanti. Sītuṇhānampi samavuttitaṁ labhamānameva pavattati. Atisītena pana atiuṇhena vā abhibhūtassa vipajjati. Mahābhūtānampi samavuttitaṁ labhamānameva pavattati. Pathavīdhātuyā pana āpodhātu-ādīnaṁ vā aññatarañña tarassa pakopena balasampannopi puggalo patthaddhakāyo vā atisārādivasena kilinnapūtikāyo vā mahāḍāhapareto vā sambhijjamānasandhibandhano vā hutvā jīvitakkhayaṁ pāpuṇāti. Kabaḷīkārāhārampi yuttakāle labhantasseva jīvitaṁ pavattati, āhāraṁ alabhamānassa pana parikkhayaṁ gacchatīti. Evaṁ āyudubbalato maraṇaṁ anussaritabbaṁ. (5)

174. **Animittato**ti avavatthānato, paricchedābhāvatoti attho. Sattānaṁ hi—

> Jīvitaṁ byādhi kālo ca, dehanikkhepanaṁ gati.
> Pañcete jīvalokasmiṁ, animittā na nāyare.

1. Aṁ 2. 270 piṭṭhe. 2. ...nibandhañceva (I, Ka)
3. ...nibandhañca (I, Ka) evamuparipi.

နိပတန္တိ။ သ္ဝာယံ တေသမ္ပိ ဥပဒ္ဒဝါနံ နိပါတေန မရဏံ နိဂစ္ဆတိယေဝ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—"ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဒိဝသေ နိက္ခန္တေ ရတ္တိယာ ပဋိဟိတာယ ဣတိ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ၊ ဗဟုကာ ခေါ မေ ပစ္စယာ မရဏဿ၊ အဟိ ဝါ မံ ဒံသေယ္ယ၊ ဝိစ္ဆိကော ဝါ မံ ဒံသေယ္ယ၊ သတပဒီ ဝါ မံ ဒံသေယ္ယ၊ တေန မေ အဿ ကာလံကိရိယာ၊ သော မမဿ အန္တရာယော၊ ဥပက္ခလိတ္ဝာ ဝါ ပပတေယ္ယံ၊ ဘတ္တံ ဝါ မေ ဘုတ္တံ ဗျာပဇ္ဇေယ္ယ၊ ပိတ္တံ ဝါ မေ ကုပ္ပေယ္ယ၊ သေမ္ဟံ ဝါ မေ ကုပ္ပေယ္ယ၊ သတ္ထကာ ဝါ မေ ဝါတာ ကုပ္ပေယ္ယုံ၊ တေန မေ အဿ ကာလံကိရိယာ၊ သော မမဿ အန္တရာယော"တိ[1]။ ဧဝံ ကာယဗဟုသာဓာရဏတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၄)

၁၇၃။ **အာယုဒုဗ္ဗလတော**တိ အာယု နာမေတံ အဗလံ ဒုဗ္ဗလံ။ တထာ ဟိ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ အဿာသပဿာသူပနိဗန္ဓဉ္စေဝ[2] ဣရိယာပထူပနိဗန္ဓဉ္စ[3] သီတုဏှူပနိဗန္ဓဉ္စ မဟာဘူတူပနိဗန္ဓဉ္စ အာဟာရူပနိဗန္ဓဉ္စ။ တဒေတံ အဿာသပဿာသာနံ သမဝုတ္တိတံ လဘမာနမေဝ ပဝတ္တတိ။ ဗဟိ နိက္ခန္တနာသိကဝါတေ ပန အန္တော အပဝိသန္တေ, ပဝိဋ္ဌေ ဝါ အနိက္ခမန္တေ မတော နာမ ဟောတိ။ စတုန္နံ ဣရိယာပထာနမ္ပိ သမဝုတ္တိတံ လဘမာနမေဝ ပဝတ္တတိ။ အညတရညတရဿ ပန အဓိမတ္တတာယ အာယုသင်္ခါရာ ဥပစ္ဆိဇ္ဇန္တိ။ သီတုဏှာနမ္ပိ သမဝုတ္တိတံ လဘမာနမေဝ ပဝတ္တတိ။ အတိသီတေန ပန အတိဥဏှေန ဝါ အဘိဘူတဿ ဝိပဇ္ဇတိ။ မဟာဘူတာနမ္ပိ သမဝုတ္တိတံ လဘမာနမေဝ ပဝတ္တတိ။ ပထဝီဓာတုယာ ပန အာပေါဓာတုအာဒီနံ ဝါ အညတရညတရဿ ပကောပေန ဗလသမ္ပန္နောပိ ပုဂ္ဂလော ပတ္ထဒ္ဓကာယော ဝါ အတိသာရာဒိဝသေန ကိလိန္နပူတိကာယော ဝါ မဟာဍာဟပရေတော ဝါ သမ္ဖုဋ္ဌမာနသန္ဓိဗန္ဓနော ဝါ ဟုတ္ဝာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏာတိ။ ကဗဠီကာရာဟာရမ္ပိ ယုတ္တကာလေ လဘန္တသ္သေဝ ဇီဝိတံ ပဝတ္တတိ၊ အာဟာရံ အလဘမာနဿ ပန ပရိက္ခယံ ဂစ္ဆတီတိ။ ဧဝံ အာယုဒုဗ္ဗလတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၅)

၁၇၄။ **အနိမိတ္တတော**တိ အဝဝတ္ထာနတော၊ ပရိစ္ဆေဒါဘာဝတောတိ အတ္ထော။ သတ္တာနံ ဟိ—

> ဇီဝိတံ ဗျာဓိ ကာလော စ၊ ဒေဟနိက္ခေပနံ ဂတိ။
> ပဉ္စေတေ ဇီဝလောကသ္မိံ၊ အနိမိတ္တာ န နာယရေ။

1-အံ ၂-၂၇၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-....နိဗန္ဓဉ္စေဝ (ဈ၊က) ၃-....နိဗန္ဓဉ္စ (ဈ၊က) ဧဝမုပရိပိ။

Tattha **jīvitaṁ** tāva “ettakameva jīvitabbaṁ, na ito paran”ti vavatthānābhāvato animittaṁ. Kalalakālepi hi sattā maranti, abbuda pesighana māsika dvemāsa temāsa catumāsa pañcamāsa dasamāsakālepi. Kucchito nikkhantasamayepi. Tato paraṁ vassasatassa antopi bahipi marantiyeva. **Byādhi**pi “iminā va byādhinā sattā maranti, nāññenā”ti vavatthānābhāvato animitto. Cakkhurogenāpi hi sattā maranti, sotarogādīnaṁ aññatarenāpi. **Kālo**pi “imasmiṁyeva kāle maritabbaṁ, nāññasmin”ti evaṁ vavatthānābhāvato animitto. Pubbaṇhepi hi sattā maranti, majjhanhikādīnaṁ aññatarasmimpi. **Dehanikkhepanam**pi “idheva mīyamānānaṁ dehena patitabbaṁ, nāññatrā”ti evaṁ vavatthānābhāvato animittaṁ. Antogāme jātānaṁ hi bahigāmepi attabhāvo patati. Bahigāme jātānampi antogāme. Tathā thalajānaṁ vā jale, jalajānaṁ vā thaleti anekappakārato vitthāretabbaṁ. **Gati**pi “ito cutena idha nibbattitabban”ti evaṁ vavatthānābhāvato animittā. Devalokato hi cutā manussesupi nibbattanti, manussalokato cutā devalokādīnampi yattha katthaci nibbattantīti evaṁ yantayuttagoṇo viya gatipañcake loko samparivattatīti evaṁ animittato maraṇaṁ anussaritabbaṁ. (6)

175. **Addhānaparicchedato**ti manussānaṁ jīvitassa nāma etarahi paritto addhā[1]. Yo ciraṁ jīvati, so vassasataṁ, appaṁ vā bhiyyo. Tenāha Bhagavā—“appamidaṁ bhikkhave manussānaṁ āyu, gamanīyo samparāyo, kattabbaṁ kusalaṁ, caritabbaṁ brahmacariyaṁ, natthi jātassa amaraṇaṁ. Yo bhikkhave ciraṁ jīvati, so vassasataṁ, appaṁ vā bhiyyoti[2].

Appamāyumanussānaṁ, hīḷeyya naṁ suporiso.
Careyyādittasīsova, natthi maccussa nāgamoti[2].

Aparampi āha—“bhūtapubbaṁ bhikkhave Arako nāma satthā ahosī”ti sabbampi sattahi upamāhi alaṅkataṁ suttaṁ vitthāretabbaṁ.

Aparampi āha—“yocāyaṁ bhikkhave bhikkhu evaṁ maraṇassatiṁ bhāveti, aho vatāhaṁ rattindivaṁ jīveyyaṁ, Bhagavato sāsanaṁ manasikareyyaṁ, bahuṁ vata me kataṁ assāti. Yocāyaṁ bhikkhave bhikkhu evaṁ maraṇassatiṁ

1. Etarahi na paricchedo na tathā addhā (Sī)
2. Saṁ 1. 109 piṭṭhe.

တတ္ထ **ဇီဝိတံ** တာဝ “တ္တေကမေဝ ဇီဝိတဗ္ဗံ၊ န ဋ္ဌတော ပရ”န္တိ ဝဝတ္ထာနာဘာဝတော အနိမိတ္တံ။ ကလလကာလေပိ ဟိ သတ္တာ မရန္တိ၊ အဗ္ဗုဒ ပေသိဃန မာသိက ဒ္ဝေမာသ တေမာသ စတုမာသ ပဉ္စမာသ ဒသမာသကာလေပိ။ ကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တသမယေပိ။ တတော ပရံ ဝဿသတဿ အန္တောပိ ဗဟိပိ မရန္တိယေဝ။ **ဗျာဓိ**ပိ “တ္ဌိနာဝ ဗျာဓိနာ သတ္တာ မရန္တိ၊ နာညေနာ”တိ ဝဝတ္ထာနာဘာဝတော အနိမိတ္တော။ စက္ခုရောဂေနာပိ ဟိ သတ္တာ မရန္တိ၊ သောတရောဂါဒီနံ အညတရေနာပိ။ **ကာလော**ပိ “တ္ဌမသ္မိံယေဝ ကာလေ မရိတဗ္ဗံ၊ နာညသ္မိ”န္တိ ဧဝံ ဝဝတ္ထာနာဘာဝတော အနိမိတ္တော။ ပုဗ္ဗဏှေပိ ဟိ သတ္တာ မရန္တိ၊ မဇ္ဈန္ဟိကာဒီနံ အညတရသ္မိန္တိ။ **ဒေဟနိက္ခေပန**ပိ “တ္ဌဓေဝ မီယမာနာနံ ဒေဟေန ပတိတဗ္ဗံ၊ နာညတြာ”တိ ဧဝံ ဝဝတ္ထာနာဘာဝတော အနိမိတ္တံ။ အန္တောဂါမေ ဇာတာနံ ဟိ ဗဟိဂါမေပိ အတ္တဘာဝေါ ပတတိ။ ဗဟိဂါမေ ဇာတာနမ္ပိ အန္တောဂါမေ။တထာ ထလဇာနံ ဝါ ဇလေ၊ ဇလဇာနံ ဝါ ထလေတိ အနေကပ္ပကာရတော ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ **ဂတိ**ပိ “တ္ဌတော စုတေန တ္ဌဓ နိဗ္ဗတ္တိတဗ္ဗ”န္တိ ဧဝံ ဝဝတ္ထာနာဘာဝတော အနိမိတ္တာ။ ဒေဝလောကတော ဟိ စုတာ မနုဿေသုပိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ မနုဿလောကတော စုတာ ဒေဝလောကာဒီနမ္ပိ ယတ္ထ ကတ္ထစိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ ဧဝံ ယန္တယုတ္တဂေါဏော ဝိယ ဂတိပဉ္စကေ လောကော သမ္ပရိဝတ္တတီတိ ဧဝံ အနိမိတ္တတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၆)

၁၇၅။ **အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒတော**တိ မနုဿာနံ ဇီဝိတဿ နာမ ဧတရဟိ ပရိတ္တော အဒ္ဓါ[၁]။ ယော စိရံ ဇီဝတိ၊ သော ဝဿသတံ၊ အပ္ပံ ဝါ ဘိယ္ယော။ တေနာဟ ဘဂဝါ—“အပ္ပမိဒံ ဘိက္ခဝေ မနုဿာနံ အာယု၊ ဂမနီယော သမ္ပရာယော၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ၊ စရိတဗ္ဗံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ နတ္ထိ ဇာတဿ အမရဏံ။ ယော ဘိက္ခဝေ စိရံ ဇီဝတိ၊ သော ဝဿသတံ၊ အပ္ပံ ဝါ ဘိယ္ယောတိ[၂]။

အပ္ပမာယုမနုဿာနံ၊ ဟီဠေယ္ယ နံ သုပေါရိသော။
စရေယ္យာဒိတ္တသီသောဝ၊ နတ္ထိ မစ္စုဿ နာဂမောတိ[၂]။

အပရမ္ပိ အာဟ—“ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အရကော နာမ သတ္ထာ အဟောသိ”တိ သဗ္ဗမ္ပိ သတ္ထုဟိ ဥပမာဟိ အလင်္ကတံ သုတ္တံ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။

အပရမ္ပိ အာဟ—“ယောစာယံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဧဝံ မရဏဿတိ ဘာဝေတိ၊ အဟော ဝတာဟံ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဇီဝေယ္ယံ၊ ဘဂဝတော သာသနံ မနသိကရေယ္ယံ၊ ဗဟုံ ဝတ မေ ကတံ အဿာတိ။ ယောစာယံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဧဝံ မရဏဿတိ

၁-တေရဟိ နု ပရိစ္ဆေဒေါ နု တထာ အဒ္ဓါ (သီ)
၂-သံ ၁-၁၀၉-ပိဋ္ဌေ။

bhāveti, aho vatāhaṁ divasaṁ jīveyyaṁ, Bhagavato sāsanaṁ manasikareyyaṁ, bahuṁ vata me kataṁ assāti. Yo cāyaṁ bhikkhave bhikkhu evaṁ maraṇassatiṁ bhāveti, aho vatāhaṁ tadantaraṁ jīveyyaṁ, yadantaraṁ ekaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjāmi, Bhagavato sāsanaṁ manasikareyyaṁ, bahuṁ vata me kataṁ assāti. Yo cāyaṁ bhikkhave bhikkhu evaṁ maraṇassatiṁ bhāveti, aho vatāhaṁ tadantaraṁ jīveyyaṁ, yadantaraṁ cattāro pañca ālope saṅkhāditvā ajjhoharāmi, Bhagavato sāsanaṁ manasikareyyaṁ, bahuṁ vata me kataṁ assāti. Ime vuccanti bhikkhave bhikkhū pamattā viharanti, dandhaṁ maraṇassatiṁ bhāventi āsavānaṁ khayāya. Yo ca khvāyaṁ bhikkhave bhikkhu evaṁ maraṇassatiṁ bhāveti, aho vatāhaṁ tadantaraṁ jīveyyaṁ, yadantaraṁ ekaṁ ālopaṁ saṅkhāditvā ajjhoharāmi, Bhagavato sāsanaṁ manasikareyyaṁ, bahuṁ vata me kataṁ assāti. Yo cāyaṁ bhikkhave bhikkhu evaṁ maraṇassatiṁ bhāveti, aho vatāhaṁ tadantaraṁ jīveyyaṁ, yadantaraṁ assasitvā vā passasāmi, passasitvā vā assasāmi, Bhagavato sāsanaṁ manasikareyyaṁ, bahuṁ vata me kataṁ assāti. Ime vuccanti bhikkhave bhikkhū appamattā viharanti, tikkhaṁ maraṇassatiṁ bhāventi āsavānaṁ khayāyā”ti[1]. Evaṁ catupañcālopasaṅkhādanamattaṁ avissāsiyo paritto jīvitassa addhāti evaṁ addhānaparicchedato maraṇaṁ anussaritabbaṁ. (7)

176. **Khaṇaparittato**ti paramatthato hi atiparitto sattānaṁ jīvitakkhaṇo ekacittappavattimattoyeva. Yathā nāma rathacakkaṁ pavattamānampi ekeneva nemippadesena pavattati, tiṭṭhamānampi ekeneva tiṭṭhati, evameva ekacittakkhaṇikaṁ sattānaṁ jīvitaṁ. Tasmiṁ citte niruddhamatte satto niruddhoti vuccati. Yathāha—“atīte cittakkhaṇe jīvittha, na jīvati, na jīvissati. Anāgate cittakkhaṇe na jīvittha, na jīvati, jīvissati. Paccuppanne cittakkhaṇe na jīvittha, jīvati, na jīvissati.

Jīvitaṁ attabhāvo ca, sukhadukkhā ca kevalā.
Ekacittasamāyuttā, lahuso vattate khaṇo.

Ye niruddhā marantassa, tiṭṭhamānassa vā idha.
Sabbepi sadisā khandhā, gatā appaṭisandhikā.

1. Aṁ 2. 269 piṭṭhe.

ဘာဝေတိ၊ အဟော ဝတာဟံ ဒိဝသံ ဇီဝေယ္ယံ၊ ဘဂဝတော သာသနံ မနသိ-
ကရေယ္ယံ၊ ဗဟုံ ဝတ မေ ကတံ အဿာတိ။ ယော စာယံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဧဝံ
မရဏဿတိံ ဘာဝေတိ၊ အဟော ဝတာဟံ တဒန္တရံ ဇီဝေယ္ယံ၊ ယဒန္တရံ ကေ
ဝိဏ္ဍုပါတံ ဘုဉ္ဇာမိ၊ ဘဂဝတော သာသနံ မနသိကရေယ္ယံ၊ ဗဟုံ ဝတ မေ
ကတံ အဿာတိ။ ယော စာယံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဧဝံ မရဏဿတိံ ဘာဝေတိ၊
အဟော ဝတာဟံ တဒန္တရံ ဇီဝေယ္ယံ၊ ယဒန္တရံ စတ္တာရော ပဉ္စ အာလောပေ
သင်္ခါဒိတ္ဝာ အဇ္ဈောဟရာမိ၊ ဘဂဝတော သာသနံ မနသိကရေယ္ယံ၊ ဗဟုံ ဝတ
မေ ကတံ အဿာတိ။ ဣမေ ဝုစ္စန္တိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ပမတ္တာ ဝိဟရန္တိ၊ ဒန္ဓံ
မရဏဿတိံ ဘာဝေန္တိ အာသဝါနံ ခယာယ။ ယော စ ခွဲယံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု
ဧဝံ မရဏဿတိံ ဘာဝေတိ၊ အဟော ဝတာဟံ တဒန္တရံ ဇီဝေယ္ယံ၊ ယဒန္တရံ
ကေ အာလောပံ သင်္ခါဒိတ္ဝာ အဇ္ဈောဟရာမိ၊ ဘဂဝတော သာသနံ မနသိ-
ကရေယ္ယံ၊ ဗဟုံ ဝတ မေ ကတံ အဿာတိ။ ယော စာယံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဧဝံ
မရဏဿတိံ ဘာဝေတိ၊ အဟော ဝတာဟံ တဒန္တရံ ဇီဝေယ္ယံ၊ ယဒန္တရံ အဿ-
သိတ္ဝာ ဝါ ပဿသာမိ၊ ပဿသိတ္ဝာ ဝါ အဿသာမိ၊ ဘဂဝတော သာသနံ
မနသိကရေယ္ယံ၊ ဗဟုံ ဝတ မေ ကတံ အဿာတိ။ ဣမေ ဝုစ္စန္တိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ
အပ္ပမတ္တာ ဝိဟရန္တိ၊ တိက္ခံ မရဏဿတိံ ဘာဝေန္တိ အာသဝါနံ ခယာယာ”တိ[1]။
ဧဝံ စတုပဉ္စာလောပသင်္ခါဒနမတ္တံ အဝိဿာသိယော ပရိတ္တော ဇီဝိတဿ
အဒ္ဓါတိ ဧဝံ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၇)

၁၇၆။ **ခဏပရိတ္တတော**တိ ပရမတ္ထတော ဟိ အတိပရိတ္တော သတ္တာနံ
ဇီဝိတက္ခဏော ကေစိတ္တပ္ပဝတ္တိမတ္တောယေဝ။ ယထာ နာမ ရထစက္ကံ ပဝတ္တမာနမ်ိ
ကေနေဝ နေမိပ္ပဒေသေန ပဝတ္တတိ၊ တိဋ္ဌမာနမ်ိ ကေနေဝ တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝမေဝ
ကေစိတ္တက္ခဏိကံ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ။ တသ္မိံ စိတ္တေ နိရုဒ္ဓမတ္တေ သတ္တော
နိရုဒ္ဓေါတိ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ—“အတီတေ စိတ္တက္ခဏေ ဇီဝိတ္ထ၊ န ဇီဝတိ၊ န
ဇီဝိဿတိ။ အနာဂတေ စိတ္တက္ခဏေ န ဇီဝိတ္ထ၊ န ဇီဝတိ၊ ဇီဝိဿတိ။ ပစ္စုပ္ပန္နေ
စိတ္တက္ခဏေ န ဇီဝိတ္ထ၊ ဇီဝတိ၊ န ဇီဝိဿတိ။

ဇီဝိတံ အတ္တဘာဝေါ စ၊ သုခဒုက္ခာ စ ကေဝလာ။
ကေစိတ္တသမာယုတ္တာ၊ လဟု သော ဝတ္တတေ ခဏော။

ယေ နိရုဒ္ဓါ မရန္တဿ၊ တိဋ္ဌမာနဿ ဝါ ဣဓ။
သဗ္ဗေပိ သဒိသာ ခန္ဓာ၊ ဂတာ အပ္ပဋိသန္ဓိကာ။

၁-အံ ၂-၂၆၉-ဝိဇ္ဇေ။

Anibbattena na jāto, paccuppannena jīvati.
Cittabhaṅgā mato loko, paññatti paramatthiyā”ti[1].

Evaṁ khaṇaparittato maraṇaṁ anussaritabbaṁ. (8)

177. Iti imesaṁ aṭṭhannaṁ ākārānaṁ aññataraññatarena anussaratopi punappunaṁ manasikāravasena cittaṁ āsevanaṁ labhati, maraṇārammaṇā sati santiṭṭhati, nīvaraṇāni vikkhambhanti, jhānaṅgāni pātubhavanti. Sabhāvadhammattā pana saṁvejanīyattā ca ārammaṇassa appanaṁ appatvā upacārappattameva jhānaṁ hoti. Lokuttarajjhānaṁ pana dutiyacatutthāni ca āruppajjhānāni sabhāvadhammepi bhāvanāvisesena appanaṁ pāpuṇanti. Visuddhibhāvanānukkamavasena hi lokuttaraṁ appanaṁ pāpuṇāti. Ārammaṇātikkamabhāvanāvasena āruppaṁ. Appanāpattasseva hi jhānassa ārammaṇasamatikkamanamattaṁ tattha hoti. Idha pana tadubhayampi natthi. Tasmā upacārappattameva jhānaṁ hoti. Tadetaṁ maraṇassatibalena uppannattā maraṇassaticceva saṅkhaṁ gacchati.

Imañca pana maraṇassatiṁ anuyutto bhikkhu satataṁ appamatto hoti, sabbabhavesu anabhiratisaññaṁ paṭilabhati, jīvitanikantiṁ jahāti, pāpagarahī hoti, asannidhibahulo parikkhāresu vigatamalamacchero, aniccasaññā cassa paricayaṁ gacchati, tadanusāreneva dukkhasaññā anattasaññā ca upaṭṭhāti. Yathā abhāvitamaraṇā sattā sahasā vāḷamigayakkha sappa cora vadhakābhibhūtā viya maraṇasamaye bhayaṁ santāsaṁ sammohaṁ āpajjanti, evaṁ anāpajjitvā abhayo asammūḷho kālaṁ karoti. Sace diṭṭheva dhamme amataṁ nārādheti[2], kāyassa bhedā sugatiparāyano hoti.

Tasmā have appamādaṁ, kayirātha sumedhaso.
Evaṁ mahānubhāvāya, maraṇassatiyā sadāti.

Idaṁ maraṇassatiyaṁ vitthārakathāmukhaṁ.

1. Mahāni 90 piṭṭhe. 2. Nādhigameti (I, Ka)

အနိဗ္ဗတ္တေန န ဇာတော၊ ပစ္စုပ္ပန္နေန ဇီဝတိ။
စိတ္တဘင်္ဂါ မတော လောကော၊ ပညတ္တိ ပရမတ္ထိယာ''တိ[1]။

ဧဝံ ခဏပရိတ္တတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ (၈)

၁၇၇။ ဣတိ ဣမေသံ အဋ္ဌန္နံ အာကာရာနံ အညတရညတရေန အနုဿရ-တောပိ ပုနပ္ပုနံ မနသိကာရဝသေန စိတ္တံ အာသေဝနံ လဘတိ၊ မရဏာရမ္မဏာ သတိ သန္ဋိဌတိ၊ နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘန္တိ၊ ဈာနင်္ဂါနိ ပါတုဘဝန္တိ။ သဘာဝဓမ္မတ္တာ ပန သံဝေဇနီယတ္တာ စ အာရမ္မဏဿ အပ္ပနံ အပ္ပတ္ဝာ ဥပစာရပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ ဟောတိ။ လောကုတ္တရဇ္ဈာနံ ပန ဒုတိယစတုတ္ထာနိ စ အာရုပ္ပဇ္ဈာနာနိ သဘာဝဓမ္မေပိ ဘာဝနာဝိသေသေန အပ္ပနံ ပါပုဏန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဘာဝနာနုက္ကမ-ဝသေန ဟိ လောကုတ္တရံ အပ္ပနံ ပါပုဏာတိ။ အာရမ္မဏာတိက္ကမဘာဝနာ-ဝသေန အာရုပ္ပံ။ အပ္ပနာပတ္တဿေဝ ဟိ ဈာနဿ အာရမ္မဏသမတိက္ကမနမတ္တံ တတ္ထ ဟောတိ။ ဣဓ ပန တဒုဘယမ္ပိ နတ္ထိ။ တသ္မာ ဥပစာရပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ ဟောတိ။ တဒေတံ မရဏဿတိဗလေန ဥပ္ပန္နတ္တာ မရဏဿတိစ္ဧဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။

ဣမဉ္စ ပန မရဏဿတိံ အနုယုတ္တော ဘိက္ခု သတတံ အပ္ပမတ္တော ဟောတိ၊ သဗ္ဗဘဝေသု အနဘိရတိသညံ ပဇဟတိ၊ ဇီဝိတနိကန္တိံ ဇဟာတိ၊ ပါပဂရဟီ ဟောတိ၊ အသန္နိဓိဗဟုလော ပရိက္ခာရေသု ဝိဂတမလမစ္ဆေရော၊ အနိစ္စသညာ စဿ ပရိစယံ ဂစ္ဆတိ၊ တဒနုသာရေနေဝ ဒုက္ခသညာ အနတ္တ-သညာ စ ဥပဋ္ဌာတိ။ ယထာ အဘာဝိတမရဏာ သတ္တာ သဟသာ ဝါဠ-မိဂယက္ခသပ္ပစောရဝဓကာဘိဘူတာ ဝိယ မရဏသမယေ ဘယံ သန္တာသံ သမ္မောဟံ အာပဇ္ဇန္တိ၊ ဧဝံ အနာပဇ္ဇိတ္ဝာ အဘယော အသမ္မူဠှော ကာလံ ကရောတိ။ သစေ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အမတံ နာရာဓေတိ[2]၊ ကာယဿ ဘေဒါ သုဂတိပရာယနော ဟောတိ။

တသ္မာ ဟဝေ အပ္ပမာဒံ၊ ကယိရာထ သုမေဓသော။
ဧဝံ မဟာနုဘာဝါယ၊ မရဏဿတိယာ သဒါတိ။

ဣဒံ မရဏဿတိယံ ဝိတ္ထာရကထာမုခံ။

၁-မဟာနိ ၉၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-နာဓိဂမေတိ (ဣ၊ က)

Kāyagatāsatikathā

178. Idāni yaṁ taṁ aññatra Buddhuppādā appavattapubbaṁ sabbatitthiyānaṁ avisayabhūtaṁ tesu tesu suttantesu "ekadhammo bhikkhave bhāvito bahulīkato mahato saṁvegāya saṁvattati. Mahato atthāya saṁvattati. Mahato yogakkhemāya saṁvattati. Mahato satisampajaññāya saṁvattati. Ñāṇadassanapaṭilābhāya saṁvattati. Diṭṭhadhammasukhavihārāya saṁvattati. Vijjāvimuttiphalasacchikiriyāya saṁvattati. Katamo ekadhammo. Kāyagatā sati[1]. Amataṁ te bhikkhave paribhuñjanti, ye kāyagatāsatiṁ paribhuñjanti. Amataṁ te bhikkhave na paribhuñjanti, ye kāyagatāsatiṁ na paribhuñjanti. Amataṁ tesaṁ bhikkhave paribhuttaṁ. Aparibhuttaṁ. Parihīnaṁ. Aparihīnaṁ. Viraddhaṁ. Aviraddhaṁ, yesaṁ kāyagatāsati āraddhāti[2] evaṁ Bhagavatā anekehi ākārehi pasaṁsitvā "kathaṁ bhāvitā bhikkhave kāyagatā sati kathaṁ bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā. Idha bhikkhave bhikkhu araññagato vā"ti-ādinā[3] nayena ānāpānapabbaṁ, iriyāpathapabbaṁ, catusampajaññapabbaṁ, paṭikkūlamanasikārapabbaṁ, dhātumanasikārapabbaṁ, nava sivathikapabbānīti imesaṁ cuddasannaṁ pabbānaṁ vasena kāyagatāsatikammaṭṭhānaṁ niddiṭṭhaṁ, tassa bhāvanāniddeso anuppatto.

Tattha yasmā iriyāpathapabbaṁ catusampajaññapabbaṁ dhātumanasikārapabbanti imāni tīṇi vipassanāvasena vuttāni. Navasivathikapabbāni vipassanāñāṇesuyeva ādīnavānupassanāvasena vuttāni. Yāpi cettha uddhumātakādīsu samādhibhāvanā ijjheyya, sā asubhaniddese pakāsitāyeva. Ānāpānapabbaṁ pana paṭikkūlamanasikārapabbañca imānevettha dve samādhivasena vuttāni. Tesu ānāpānapabbaṁ ānāpānassativasena visuṁ kammaṭṭhānaṁyeva. Yaṁ panetaṁ "puna caparaṁ bhikkhave bhikkhu imameva kāyaṁ uddhaṁ pādatalā adho kesamatthakā tacapariyantaṁ pūraṁ nānappakārassa asucino paccavekkhati. Atthi imasmiṁ kāye kesā lomā -pa- muttan"ti[4] evaṁ **matthaluṅgaṁ aṭṭhimiñcena saṅgahetvā** paṭikkūlamanasikāravasena desitaṁ dvattiṁsākārakammaṭṭhānaṁ, idamidha kāyagatāsatīti adhippetaṁ.

1. Aṁ 1. 44 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 47 piṭṭhe. 3. Ma 3. 131 piṭṭhe. 4. Ma 3. 132 piṭṭhe.

ကာယဂတာသတိကထာ

၁၇၈။ ဣဒါနိ ယံ တံ အညတြ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါ အပ္ပဝတ္တပုဗ္ဗံ သဗ္ဗတိတ္ထိယာနံ အဝိသယဘူတံ တေသု တေသု သုတ္တန္တေသု "ဧကဓမ္မော ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတော ဗဟုလီကတော မဟတော သံဝေဂါယ သံဝတ္တတိ။ မဟတော အတ္ထာယ သံဝတ္တတိ။ မဟတော ယောဂက္ခေမာယ သံဝတ္တတိ။ မဟတော သတိသမ္ပ-ဇညာယ သံဝတ္တတိ။ ဉာဏဒဿနပဋိလာဘာယ သံဝတ္တတိ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယ သံဝတ္တတိ။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ သံဝတ္တတိ။ ကတမော ဧကဓမ္မော။ ကာယဂတာ သတိ[1]။ အမတံ တေ ဘိက္ခဝေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ ယေ ကာယဂတာ-သတိံ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ အမတံ တေ ဘိက္ခဝေ န ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ ယေ ကာယဂတာ-သတိံ န ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ အမတံ တေသံ ဘိက္ခဝေ ပရိဘုတ္တံ။ အပရိဘုတ္တံ။ ပရိဟီနံ။ အပရိဟီနံ။ ဝိရဒ္ဓံ။ အဝိရဒ္ဓံ၊ ယေသံ ကာယဂတာသတိ အာရဒ္ဓါတိ[2] ဧဝံ ဘဂဝတာ အနေကေဟိ အာကာရေဟိ ပသံသိတ္ဝာ "ကထံ ဘာဝိတာ ဘိက္ခဝေ ကာယဂတာ သတိ ကထံ ဗဟုလီကတာ မဟပ္ဖလာ ဟောတိ မဟာနိသံသာ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အရညဂတော ဝါ"တိအာဒိနာ[3] နယေန အာနာပါနပဗ္ဗံ, ဣရိယာပထပဗ္ဗံ, စတုသမ္ပဇညပဗ္ဗံ, ပဋိက္ကူလမနသိကာရပဗ္ဗံ, ဓာတုမနသိကာရ-ပဗ္ဗံ, နဝ သိဝထိကပဗ္ဗာနီတိ ဣမေသံ စုဒ္ဒသန္နံ ပဗ္ဗာနံ ဝသေန ကာယဂတာ-သတိကမ္မဋ္ဌာနံ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ၊ တဿ ဘာဝနာနိဒ္ဒေသော အနုပ္ပတ္တော။

တတ္ထ ယသ္မာ ဣရိယာပထပဗ္ဗံ စတုသမ္ပဇညပဗ္ဗံ ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗန္တိ ဣမာနိ တီဏိ ဝိပဿနာဝသေန ဝုတ္တာနိ။ နဝသိဝထိကပဗ္ဗာနိ ဝိပဿနာ-ဉာဏေသုယေဝ အာဒီနဝါနုပဿနာဝသေန ဝုတ္တာနိ။ ယာပိ စေတ္ထ ဥဒ္ဓုမာ-တကာဒီသု သမာဓိဘာဝနာ ဣဇ္ဈေယျ၊ သာ အသုဘနိဒ္ဒေသေ ပကာသိတာ-ယေဝ။ အာနာပါနပဗ္ဗံ ပန ပဋိက္ကူလမနသိကာရပဗ္ဗဉ္စ ဣမာနေဝေတ္ထ ဒွေ သမာဓိဝသေန ဝုတ္တာနိ။ တေသု အာနာပါနပဗ္ဗံ အာနာပါနဿတိဝသေန ဝိသုံ ကမ္မဋ္ဌာနံယေဝ။ ယံ ပနေတံ "ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဣမမေဝ ကာယံ ဥဒ္ဓံ ပါဒတလာ အဓော ကေသမတ္ထကာ တစပရိယန္တံ ပူရံ နာနပ္ပကာရဿ အသုစိ-နော ပစ္စဝေက္ခတိ။ အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ကေသာ လောမာ။ပ။ မုတ္တ"န္တိ[4] ဧဝံ **မတ္ထလုင်္ဂံ အဋ္ဌိမိဉ္ဇေန သင်္ဂဟေတ္ဝာ** ပဋိက္ကူလမနသိကာရဝသေန ဒေသိတံ ဒွတ္တိံသာကာရကမ္မဋ္ဌာနံ၊ ဣဒမိဓ ကာယဂတာသတီတိ အဓိပ္ပေတံ။

၁-အံ ၁-၄၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၄၇-ပိဋ္ဌေ။
၃-မ ၃-၁၃၁-ပိဋ္ဌေ။ ၄-မ ၃-၁၃၂-ပိဋ္ဌေ။

179. Tatthāyaṁ Pāḷivaṇṇanāpubbaṅgamo bhāvanāniddeso. **Imameva kāyan**ti imaṁ catumahābhūtikaṁ pūtikāyaṁ. **Uddhaṁ pādatalā**ti pādatalato upari. **Adho kesamatthakā**ti kesaggato heṭṭhā. **Tacapariyantan**ti tiriyaṁ tacaparicchinnaṁ. **Pūraṁ nānappakārassa asucino paccavekkhatī**ti nānappakārakesādi-asucibharito ayaṁ kāyoti passati. Kathaṁ? Atthi imasmiṁ kāye kesā -pa- muttanti.

Tattha **atthī**ti saṁvijjanti. **Imasmin**ti yvāyaṁ uddhaṁ pādatalā adho kesamatthakā tacapariyanto pūro nānappakārassa asucinoti vuccati, tasmiṁ. **Kāye**ti sarīre. Sarīraṁ hi asucisañcayato kucchitānaṁ kesādīnañceva cakkhurogādīnañca rogasatānaṁ āyabhūtato kāyoti vuccati. **Kesā lomā**ti ete kesādayo dvattiṁsākārā. Tattha atthi imasmiṁ kāye kesā, atthi imasmiṁ kāye lomāti evaṁ sambandho veditabbo.

Imasmiṁ hi pādatalā paṭṭhāya upari, kesamatthakā paṭṭhāya heṭṭhā, tacato paṭṭhāya paritoti ettake byāmamatte kaḷevare sabbākārenapi vicinanto na koci kiñci muttaṁ vā maṇiṁ vā veḷuriyaṁ vā agaruṁ vā kuṅkumaṁ vā kappūraṁ vā vāsacuṇṇādiṁ vā aṇumattampi sucibhāvaṁ passati, atha kho paramaduggandhajegucchaṁ asirikadassanaṁ nānappakāraṁ kesalomādibhedaṁ asuciṁyeva passati. Tena vuttaṁ “atthi imasmiṁ kāye kesā lomā -pa- muttan”ti. Ayamettha padasambandhato vaṇṇanā.

180. Imaṁ pana kammaṭṭhānaṁ bhāvetukāmena ādikammikena kulaputtena vuttappakāraṁ kalyāṇamittaṁ upasaṅkamitvā idaṁ kammaṭṭhānaṁ gahetabbaṁ. Tenāpissa kammaṭṭhānaṁ kathentena sattadhā uggahakosallaṁ dasadhā ca manasikārakosallaṁ ācikkhitabbaṁ. Tattha vacasā manasā vaṇṇato saṇṭhānato disato okāsato paricchedatoti evaṁ sattadhā uggahakosallaṁ ācikkhitabbaṁ.

Imasmiṁ hi paṭikkūlamanasikārakammaṭṭhāne yopi tipiṭako hoti, tenāpi manasikārakāle paṭhamaṁ vācāya sajjhāyo kātabbo. Ekaccassa hi sajjhāyaṁ karontasseva kammaṭṭhānaṁ pākaṭaṁ hoti malayavāsī Mahādevattherassa santike uggahitakammaṭṭhānānaṁ dvinnaṁ therānaṁ viya.

၁၇၉။ တတ္ထာယံ ပါဠိဝဏ္ဏနာပုဗ္ဗင်္ဂမော ဘာဝနာနိဒ္ဒေသော။ **ဣမမေဝ ကာယန္တိ** ဣမံ စတုမဟာဘူတိကံ ပူတိကာယံ။ **ဥဒ္ဓံ ပါဒတလာ**တိ ပါဒတလတော ဥပရိ။ **အဓော ကေသမတ္ထကာ**တိ ကေသဂ္ဂတော ဟေဋ္ဌာ။ **တစပရိယန္တန္တိ** တိရိယံ တစပရိယန္တံ။ **ပူရံ နာနပ္ပကာရဿ အသုစိနော ပစ္စဝေက္ခတီ**တိ နာနပ္ပကာရကေသာဒိအသုစိဘရိတော အယံ ကာယောတိ ပဿတိ။ ကထံ? အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ကေသာ။ပ။ မုတ္တန္တိ။

တတ္ထ **အတ္ထီ**တိ သံဝိဇ္ဇန္တိ။ **ဣမသ္မိ**န္တိ ယွာယံ ဥဒ္ဓံ ပါဒတလာ အဓော ကေသမတ္ထကာ တစပရိယန္တော ပူရော နာနပ္ပကာရဿ အသုစိနောတိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မိံ။ **ကာယေ**တိ သရီရေ။ သရီရံ ဟိ အသုစိသဉ္စယတော ကုစ္ဆိတာနံ ကေသာဒီနဉ္စေဝ စက္ခုရောဂါဒိနဉ္စ ရောဂသတာနံ အာယဘူတတော ကာယောတိ ဝုစ္စတိ။ **ကေသာ လောမာ**တိ ဧတေ ကေသာဒယော ဒ္ဝတ္တိံသာကာရာ။ တတ္ထ အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ကေသာ၊ အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ လောမာတိ ဧဝံ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဣမသ္မိံ ဟိ ပါဒတလာ ပဋ္ဌာယ ဥပရိ, ကေသမတ္ထကာ ပဋ္ဌာယ ဟေဋ္ဌာ, တစတော ပဋ္ဌာယ ပရိတောတိ ဧတ္တကေ ဗျာမမတ္တေ ကဠေဝရေ သဗ္ဗာကာရေနပိ ဝိစိနန္တော န ကောစိ ကိဉ္စိ မုတ္တံ ဝါ မဏိံ ဝါ ဝေဠုရိယံ ဝါ အဂရုံ ဝါ ကုင်္ကုမံ ဝါ ကပ္ပူရံ ဝါ ဝါသစုဏ္ဏာဒိံ ဝါ အဏုမတ္တမ္ပိ သုစိဘာဝံ ပဿတိ၊ အထ ခေါ ပရမဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆံ အသိရိကဒဿနံ နာနပ္ပကာရံ ကေသလောမာဒိဘေဒံ အသုစိံယေဝ ပဿတိ။ တေန ဝုတ္တံ ‘‘အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ကေသာ လောမာ။ပ။ မုတ္တ’’န္တိ။ အယမေတ္ထ ပဒသမ္ဗန္ဓတော ဝဏ္ဏနာ။

၁၈၀။ ဣမံ ပန ကမ္မဋ္ဌာနံ ဘာဝေတုကာမေန အာဒိကမ္မိကေန ကုလပုတ္တေန ဝုတ္တပ္ပကာရံ ကလျာဏမိတ္တံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ တေနာပိဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေန္တေန သတ္တဓာ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လံ ဒသဓာ စ မနသိကာရကောသလ္လံ အာစိက္ခိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ ဝစသာ မနသာ ဝဏ္ဏတော သဏ္ဌာနတော ဒိသတော ခြကာသတော ပရိစ္ဆေဒတောတိ ဧဝံ သတ္တဓာ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လံ အာစိက္ခိတဗ္ဗံ။

ဣမသ္မိံ ဟိ ပဋိက္ကူလမနသိကာရကမ္မဋ္ဌာနေ ယောပိ တိပိဋကော ဟောတိ၊ တေနာပိ မနသိကာရကာလေ ပဌမံ ဝါစာယ သဇ္ဈာယော ကာတဗ္ဗော။ ကေစ္ဆသ ဟိ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တဿေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပါကဋံ ဟောတိ မလယဝါသိ မဟာဒေဝတ္ထေရဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနာနံ ဒ္ဝိန္နံ ထေရာနံ ဝိယ။

Thero kira tehi kammaṭṭhānaṁ yācito cattāro māse imaṁyeva sajjhāyaṁ karothāti dvattiṁsākārapāḷiṁ adāsi. Te kiñcāpi nesaṁ dve tayo nikāyā paguṇā, padakkhiṇaggāhitāya pana cattāro māse dvattiṁsākāraṁ sajjhāyantāva sotāpannā ahesuṁ. Tasmā kammaṭṭhānaṁ kathentena ācariyena antevāsiko vattabbo "paṭhamaṁ tāva vācāya sajjhāyaṁ karohī"ti.

Karontena ca **tacapañcakādī**ni paricchinditvā anulomapaṭilomavasena sajjhāyo kātabbo. Kesā lomā nakhādantā tacoti hi vatvā puna paṭilomato taco dantā nakhā lomā kesāti vattabbaṁ.

Tadanantaraṁ **vakkapañcake** maṁsaṁ nhāru[1] aṭṭhi aṭṭhimiñjaṁ vakkanti vatvā puna paṭilomato vakkaṁ aṭṭhimiñjaṁ aṭṭhi nhāru maṁsaṁ, taco dantā nakhā lomā kesāti vattabbaṁ.

Tato **papphāsapañcake** hadayaṁ yakanaṁ kilomakaṁ pihakaṁ papphāsanti vatvā puna paṭilomato papphāsaṁ pihakaṁ kilomakaṁ yakanaṁ hadayaṁ, vakkaṁ aṭṭhimiñjaṁ aṭṭhi nhāru maṁsaṁ, taco dantā nakhā lomā kesāti vattabbaṁ.

Tato **matthaluṅgapañcake** antaṁ antaguṇaṁ udariyaṁ karīsaṁ matthaluṅganti vatvā puna paṭilomato matthaluṅgaṁ karīsaṁ udariyaṁ antaguṇaṁ antaṁ, papphāsaṁ pihakaṁ kilomakaṁ yakanaṁ hadayaṁ, vakkaṁ aṭṭhimiñjaṁ aṭṭhi nhāru maṁsaṁ, taco dantā nakhā lomā kesāti vattabbaṁ.

Tato **medachakke** pittaṁ semhaṁ pubbo lohitaṁ sedo medoti vatvā puna paṭilomato medo sedo lohitaṁ pubbo semhaṁ pittaṁ, matthaluṅgaṁ karīsaṁ udariyaṁ antaguṇaṁ antaṁ, papphāsaṁ pihakaṁ kilomakaṁ yakanaṁ hadayaṁ, vakkaṁ aṭṭhimiñjaṁ aṭṭhi nhāru maṁsaṁ, taco dantā nakhā lomā kesāti vattabbaṁ.

Tato **muttachakke** assu vasā kheḷo siṅghāṇikā lasikā muttanti vatvā puna paṭilomato muttaṁ lasikā siṅghāṇikā kheḷo vasā assu, medo sedo lohitaṁ pubbo semhaṁ pittaṁ, matthaluṅgaṁ karīsaṁ udariyaṁ antaguṇaṁ antaṁ, papphāsaṁ pihakaṁ kilomakaṁ yakanaṁ hadayaṁ, vakkaṁ aṭṭhimiñjaṁ aṭṭhi nhāru maṁsaṁ, taco dantā nakhā lomā kesāti vattabbaṁ.

1. Nahāru (Sī) evamuparipi.

ထေရော ကိရ တေဟိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ယာစိတော စတ္တာရော မာသေ ဣမံယေဝ သဇ္ဈာယံ ကရောထာတိ ဒ္ဝတ္တိံသာကာရပါဠိံ အဒါသိ။ တေ ကိဉ္စာပိ နေသံ ဒ္ဝေ တယော နိကာယာ ပဂုဏာ၊ ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟိတာယ ပန စတ္တာရော မာသေ ဒ္ဝတ္တိံသာကာရံ သဇ္ဈာယန္တာဝ သောတာပန္နာ အဟေသုံ။ တသ္မာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေန္တေန အာစရိယေန အန္တေဝါသိကော ဝတ္တဗ္ဗော "ပဌမံ တာဝ ဝါစာယ သဇ္ဈာယံ ကရောဟီ"တိ။

ကရောန္တေန စ **တစပဉ္စကာဒီ**နိ ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ အနုလောမပဋိလောမဝသေန သဇ္ဈာယော ကာတဗ္ဗော။ ကေသာ လောမာ နခါ ဒန္တာ တစော'တိ ဟိ ဝတ္ဝာ ပုန ပဋိလောမတော တစော ဒန္တာ နခါ လောမာ ကေသာတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။

တဒနန္တရံ **ဝက္ကပဉ္စကေ** မံသံ နှာရု[1] အဋ္ဌိ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ ဝက္ကန္တိ ဝတ္ဝာ ပုန ပဋိလောမတော ဝက္ကံ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အဋ္ဌိ နှာရု မံသံ, တစော ဒန္တာ နခါ လောမာ ကေသာတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။

တတော **ပပ္ဖာသပဉ္စကေ** ဟဒယံ ယကနံ ကိလောမကံ ပိဟကံ ပပ္ဖာသန္တိ ဝတ္ဝာ ပုန ပဋိလောမတော ပပ္ဖာသံ ပိဟကံ ကိလောမကံ ယကနံ ဟဒယံ, ဝက္ကံ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အဋ္ဌိ နှာရု မံသံ, တစော ဒန္တာ နခါ လောမာ ကေသာတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။

တတော **မတ္ထလုင်ပဉ္စကေ** အန္တံ အန္တဂုဏံ ဥဒရိယံ ကရီသံ မတ္ထလုင်္ဂန္တိ ဝတ္ဝာ ပုန ပဋိလောမတော မတ္ထလုင်ံ ကရီသံ ဥဒရိယံ အန္တဂုဏံ အန္တံ, ပပ္ဖာသံ ပိဟကံ ကိလောမကံ ယကနံ ဟဒယံ, ဝက္ကံ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အဋ္ဌိ နှာရု မံသံ, တစော ဒန္တာ နခါ လောမာ ကေသာတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။

တတော **မေဒဆက္ကေ** ပိတ္တံ သေမှံ ပုဗ္ဗော လောဟိတံ သေဒေါ မေဒေါတိ ဝတ္ဝာ ပုန ပဋိလောမတော မေဒေါ သေဒေါ လောဟိတံ ပုဗ္ဗော သေမှံ ပိတ္တံ, မတ္ထလုင်ံ ကရီသံ ဥဒရိယံ အန္တဂုဏံ အန္တံ, ပပ္ဖာသံ ပိဟကံ ကိလောမကံ ယကနံ ဟဒယံ, ဝက္ကံ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အဋ္ဌိ နှာရု မံသံ, တစော ဒန္တာ နခါ လောမာ ကေသာတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။

တတော **မုတ္တဆက္ကေ** အဿု ဝသာ ခေဠော သိင်္ဃာဏိကာ လသိကာ မုတ္တန္တိ ဝတ္ဝာ ပုန ပဋိလောမတော မုတ္တံ လသိကာ သိင်္ဃာဏိကာ ခေဠော ဝသာ အဿု, မေဒေါ သေဒေါ လောဟိတံ ပုဗ္ဗော သေမှံ ပိတ္တံ, မတ္ထလုင်ံ ကရီသံ ဥဒရိယံ အန္တဂုဏံ အန္တံ, ပပ္ဖာသံ ပိဟကံ ကိလောမကံ ယကနံ ဟဒယံ, ဝက္ကံ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အဋ္ဌိ နှာရု မံသံ, တစော ဒန္တာ နခါ လောမာ ကေသာတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။

၁-နဟာရု (သီ) ဧဝမုပရိပိ။

Evaṁ kālasataṁ kālasahassaṁ kālasatasahassampi vācāya sajjhāyo kātabbo. Vacasā sajjhāyena hi kammaṭṭhānatanti paguṇā hoti, na ito cito ca cittaṁ vidhāvati. Koṭṭhāsā pākaṭā honti, hatthasaṅkhalikā viya vatipādapanti viya ca khāyanti. (1)

Yathā pana vacasā, tatheva manasāpi sajjhāyo kātabbo. Vacasā sajjhāyo hi manasā sajjhāyassa paccayo hoti. Manasā sajjhāyo lakkhaṇapaṭivedhassa paccayo hoti. (2)

Vaṇṇatoti kesādīnaṁ vaṇṇo vavatthapetabbo. (3)

Saṇṭhānatoti tesaññeva saṇṭhānaṁ vavatthapetabbaṁ. (4)

Disatoti imasmiṁ hi sarīre nābhito uddhaṁ uparimadisā, adho heṭṭhimadisā, tasmā ayaṁ koṭṭhāso imissā nāma disāyāti disā vavatthapetabbā. (5)

Okāsatoti ayaṁ koṭṭhāso imasmiṁ nāma okāse patiṭṭhitoti evaṁ tassa tassa okāso vavatthapetabbo. (6)

Paricchedatoti sabhāgapariccheda visabhāgapariccheda ti dve paricchedā. Tattha ayaṁ koṭṭhāso heṭṭhā ca upari ca tiriyañca iminā nāma paricchinnoti evaṁ sabhāgapariccheda veditabbo. Kesā na lomā, lomāpi na kesāti evaṁ amissakatāvasena visabhāgapariccheda veditabbo. (7)

Evaṁ sattadhā uggahakosallaṁ ācikkhantena pana idaṁ kammaṭṭhānaṁ asukasmiṁ[1] sutte paṭikkūlavasena kathitaṁ, asukasmiṁ dhātuvasenāti ñatvā ācikkhitabbaṁ. Idañhi mahāsatipaṭṭhāne[2] paṭikkūlavaseneva kathitaṁ. Mahāhatthipadopama[3] Mahārāhulovāda[4] Dhātuvibhaṅgesu[5] dhātuvasena kathitaṁ. Kāyagatāsatisutte[6] pana yassa vaṇṇato upaṭṭhāti, taṁ sandhāya cattāri jhānāni vibhattāni. Tattha dhātuvasena kathitaṁ vipassanā-kammaṭṭhānaṁ hoti. Paṭikkūlavasena kathitaṁ samathakammaṭṭhānaṁ. Tadetaṁ idha samathakammaṭṭhānamevāti.

1. Imasmiṁ (Ka)
2. Dī 2. 233 piṭṭhe.
3. Ma 1. 242 piṭṭhe.
4. Ma 2. 84 piṭṭhe.
5. Ma 3. 283 piṭṭhe.
6. Ma 3. 132 piṭṭhe.

ဧဝံ ကာလသတံ ကာလသဟဿံ ကာလသတသဟဿမ္ပိ ဝါစာယ သဇ္ဈာ-ယော ကာတဗ္ဗော။ ဝစသာ သဇ္ဈာယေန ဟိ ကမ္မဋ္ဌာနတ္တိ ပဂုဏာ ဟောတိ၊ န ဋ္ဌတော စိတော စ စိတ္တံ ဝိဓာဝတိ။ ကောဋ္ဌာသာ ပါကဋာ ဟောန္တိ၊ ဟတ္ထ-သန်္ဃိကာ ဝိယ ဝတိပါဒပန္တိ ဝိယ စ ခါယန္တိ။ (၁)

ယထာ ပန ဝစသာ၊ တထေဝ မနသာပိ သဇ္ဈာယော ကာတဗ္ဗော။ ဝစသာ သဇ္ဈာယော ဟိ မနသာ သဇ္ဈာယဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ မနသာ သဇ္ဈာယော လက္ခဏပဋိဝေဓဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ (၂)

ဝဏ္ဏတောတိ ကေသာဒီနံ ဝဏ္ဏော ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗော။ (၃)

သဏ္ဌာနတောတိ တေသညေဝ သဏ္ဌာနံ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ (၄)

ဒိသတောတိ ဋ္ဌမသ္မိံ ဟိ သရီရေ နာဘိတော ဥဒ္ဓံ ဥပရိမဒိသာ၊ အဓော ဟေဋ္ဌိမဒိသာ၊ တသ္မာ အယံ ကောဋ္ဌာသော ဋ္ဌမိဿာ နာမ ဒိသာယာတိ ဒိသာ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာ။ (၅)

ဩကာသတောတိ အယံ ကောဋ္ဌာသော ဋ္ဌမသ္မိံ နာမ ဩကာသေ ပတိဋ္ဌိတောတိ ဧဝံ တဿ တဿ ဩကာသော ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗော။ (၆)

ပရိစ္ဆေဒတောတိ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါတိ ဒ္ဝေ ပရိစ္ဆေဒါ။ တတ္ထ အယံ ကောဋ္ဌာသော ဟေဋ္ဌာ စ ဥပရိ စ တိရိယဉ္စ ဋ္ဌမိနာ နာမ ပရိစ္ဆိန္နောတိ ဧဝံ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကေသာ န လောမာ၊ လောမာပိ န ကေသာတိ ဧဝံ အမိဿကတာဝသေန ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၇)

ဧဝံ သတ္တဓာ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လံ အာစိက္ခန္တေန ပန ဋ္ဌဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အသုကသ္မိံ[1] သုတ္တေ ပဋိက္ကူလဝသေန ကထိတံ၊ အသုကသ္မိံ ဓာတုဝသေနာတိ ဉတ္ဝာ အာစိက္ခိတဗ္ဗံ။ ဋ္ဌဒ္ဓိ မဟာသတိပဋ္ဌာနေ[2] ပဋိက္ကူလဝသေနေဝ ကထိတံ။ မဟာဟတ္ထိပဒေါပမ[3] မဟာရာဟုလောဝါဒ[4] ဓာတုဝိဘင်္ဂေသု[5] ဓာတုဝသေန ကထိတံ။ ကာယဂတာသတိသုတ္တေ[6] ပန ယဿ ဝဏ္ဏတော ဥပဋ္ဌာတိ၊ တံ သန္ဓာယ စတ္တာရိ ဈာနာနိ ဝိဘတ္တာနိ။ တတ္ထ ဓာတုဝသေန ကထိတံ ဝိပဿနာ-ကမ္မဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ပဋိက္ကူလဝသေန ကထိတံ သမထကမ္မဋ္ဌာနံ။ တဒေတံ ဋ္ဌမ သမထကမ္မဋ္ဌာနမေဝါတိ။

၁-ဋ္ဌမသ္မိံ (က) ၂-ဒီ ၂-၂၃၃-ဖဋ္ဌေ။ ၃-မ ၁-၂၄၂-ဖဋ္ဌေ။ ၄-မ ၂-၁၄-ဖဋ္ဌေ။
၅-မ ၃-၁၃-ဖဋ္ဌေ။ ၆-မ ၃-၁၃၂-ဖဋ္ဌေ။

181. Evaṁ sattadhā uggahakosallaṁ ācikkhitvā anupubbato, nātisīghato, nātisaṇikato, vikkhepapaṭibāhanato, paṇṇattisamatikkamanato, anupubbamuñcanato, appanāto, tayo ca suttantāti evaṁ dasadhā manasikārakosallaṁ ācikkhitabbaṁ. Tattha **anupubbato**ti idañhi sajjhāyakaraṇato paṭṭhāya anupaṭipāṭiyā manasikātabbaṁ, na ekantarikāya. Ekantarikāya hi manasikaronto yathā nāma akusalo puriso dvattiṁsapadaṁ nisseṇiṁ ekantarikāya ārohanto kolantakāyo patati, na ārohanaṁ sampādeti, evameva bhāvanāsampattivasena adhigantabbassa assādassa anadhigamā kilantacitto patati, na bhāvanaṁ sampādeti.

Anupubbato manasikarontenāpi ca **nātisīghato** manasikātabbaṁ. Atisīghato manasikaroto hi yathā nāma tiyojanamaggaṁ paṭipajjitvā okkamanavissajjanaṁ asallakkhetvā sīghena javena satakkhattumpi gamanāgamanaṁ karoto purisassa kiñcāpi addhānaṁ parikkhayaṁ gacchati, atha kho pucchitvāva gantabbaṁ hoti, evameva kevalaṁ[1] kammaṭṭhānaṁ pariyosānaṁ pāpuṇāti, avibhūtaṁ pana hoti, na visesaṁ āvahati, tasmā nātisīghato manasikātabbaṁ.

Yathā ca nātisīghato, evaṁ **nātisaṇikato**pi. Atisaṇikato manasikaroto hi yathā nāma tadaheva tiyojanamaggaṁ gantukāmassa purisassa antarāmagge rukkhapabbatataḷākādīsu vilambamānassa maggo parikkhayaṁ na gacchati, dvīhatīhena pariyosāpetabbo hoti, evameva kammaṭṭhānaṁ pariyosānaṁ na gacchati, visesādhigamassa paccayo na hoti.

Vikkhepapaṭibāhanatoti kammaṭṭhānaṁ vissajjetvā bahiddhā puthuttārammaṇe cetaso vikkhepo paṭibāhitabbo. Appaṭibāhato hi yathā nāma ekapadikaṁ papātamaggaṁ paṭipannassa purisassa akkamanapadaṁ asallakkhetvā ito cito ca vilokayato padavāro virajjhati, tato sataporise papāte patitabbaṁ hoti, evameva bahiddhā vikkhepe sati kammaṭṭhānaṁ parihāyati paridhaṁsati. Tasmā vikkhepapaṭibāhanato manasikātabbaṁ.

1. Kevalaṁ kiñcāpi (Ka)

၁၈၁။ ဧဝံ သတ္တဓာ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လံ အာစိက္ခိတ္ဝာ အနုပုဗ္ဗတော, နာတိသီဃတော, နာတိသဏိကတော, ဝိက္ခေပပဋိဗာဟနတော, ပဏ္ဏတ္တိ-သမတိက္ကမနတော, အနုပုဗ္ဗမုဉ္စနတော, အပ္ပနာတော, တယော စ သုတ္တန္တာတိ ဧဝံ ဒသဓာ မနသိကာရကောသလ္လံ အာစိက္ခိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ **အနုပုဗ္ဗတော**တိ ဣဒဉ္ဟိ သဇ္ဈာယကရဏတော ပဋ္ဌာယ အနုပဋိပါဋိယာ မနသိကာတဗ္ဗံ၊ န ကေန္တရိကာယ။ ကေန္တရိကာယ ဟိ မနသိကရောန္တော ယထာ နာမ အကုသလော ပုရိသော ဒွတ္တိံသပဒံ နိဿေဏိံ ကေန္တရိကာယ အာရောဟန္တော ကိလန္တကာယော ပတတိ၊ န အာရောဟနံ သမ္ပာဒေတိ၊ ဧဝမေဝ ဘာဝနာ-သမ္ပတ္တိဝသေန အဓိဂန္တဗ္ဗဿ အဿာဒဿ အနဓိဂမာ ကိလန္တစိတ္တော ပတတိ၊ န ဘာဝနံ သမ္ပာဒေတိ။

အနုပုဗ္ဗတော မနသိကရောန္တေနာပိ စ **နာတိသီဃတော** မနသိကာတဗ္ဗံ။ အတိသီဃတော မနသိကရောတော ဟိ ယထာ နာမ တိယောဇနမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတ္ဝာ ဩက္ကမနဝိဿဇ္ဇနံ အသလ္လက္ခေတ္ဝာ သီဃေန ဇဝေန သတက္ခတ္တုမ္ပိ ဂမနာဂမနံ ကရောတော ပုရိသဿ ကိဉ္စာပိ အဒ္ဓါနံ ပရိက္ခယံ ဂစ္ဆတိ၊ အထ ခေါ ပုစ္ဆိတ္ဝာဝ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ကေဝလံ[1] ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိယောသာနံ ပါပုဏာတိ၊ အဝိဘူတံ ပန ဟောတိ၊ န ဝိသေသံ အာဝဟတိ၊ တသ္မာ နာတိသီဃတော မနသိကာတဗ္ဗံ။

ယထာ စ နာတိသီဃတော၊ ဧဝံ **နာတိသဏိကတော**ပိ။ အတိသဏိကတော မနသိကရောတော ဟိ ယထာ နာမ တဒဟေဝ တိယောဇနမဂ္ဂံ ဂန္တုကာမဿ ပုရိသဿ အန္တရာမဂ္ဂေ ရုက္ခပဗ္ဗတတဠာကာဒီသု ဝိလမ္ဗမာနဿ မဂ္ဂေါ ပရိက္ခယံ န ဂစ္ဆတိ၊ ဒ္ဝီဟတီဟေန ပရိယောသာပေတဗ္ဗော ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိယောသာနံ န ဂစ္ဆတိ၊ ဝိသေသာဓိဂမဿ ပစ္စယော န ဟောတိ။

ဝိက္ခေပပဋိဗာဟနတောတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိဿဇ္ဇေတ္ဝာ ဗဟိဒ္ဓါ ပုထုတ္တာရမ္မဏေ စေတသော ဝိက္ခေပေါ ပဋိဗာဟိတဗ္ဗော။ အပ္ပဋိဗာဟတော ဟိ ယထာ နာမ ကေပဒိကံ ပပါတမဂ္ဂံ ပဋိပန္နဿ ပုရိသဿ အက္ကမနပဒံ အသလ္လက္ခေတ္ဝာ ဇဝေန သတက္ခတ္တုမ္ပိ ဂတော စိတော စ ဝိလောကယတော ပဒဝါရော ဝိရဇ္ဈတိ၊ တတော သတပေါရိသေ ပပါတေ ပတိတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခေပေ သတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိဟာယတိ ပရိဓံသတိ။ တသ္မာ ဝိက္ခေပပဋိဗာဟနတော မနသိကာတဗ္ဗံ။

၁-ကေဝလံ ကိဉ္စာပိ (က)

Paṇṇattisamatikkamanatoti yāyaṁ kesālomāti-ādikā paṇṇatti, taṁ atikkamitvā paṭikkūlanti cittaṁ ṭhapetabbaṁ. Yathā hi udakadullabhakāle manussā araññe udapānaṁ disvā tattha tālapaṇṇādikaṁ kiñcideva saññāṇaṁ bandhitvā tena saññāṇena āgantvā nhāyanti ceva pivanti ca. Yadā pana nesaṁ abhiṇhasañcārena āgatāgatapadaṁ pākaṭaṁ hoti, tadā saññāṇena kiccaṁ na hoti, icchiticchitakkhaṇe gantvā nhāyanti ceva pivanti ca, evameva pubbabhāge kesālomātipaṇṇattivasena manasikaroto paṭikkūlabhāvo pākaṭo hoti. Atha kesālomātipaṇṇattiṁ samatikkamitvā paṭikkūlabhāveyeva cittaṁ ṭhapetabbaṁ.

Anupubbamuñcanatoti yo yo koṭṭhāso na upaṭṭhāti, taṁ taṁ muñcantena anupubbamuñcanato manasikātabbaṁ. Ādikammikassa hi kesāti manasikaroto manasikāro gantvā muttanti imaṁ pariyosānakoṭṭhāsameva āhacca tiṭṭhati. Muttanti ca manasikaroto manasikāro gantvā kesāti imaṁ ādikoṭṭhāsameva āhacca tiṭṭhati. Athassa manasikaroto manasikaroto keci koṭṭhāsā upaṭṭhahanti, keci na upaṭṭhahanti. Tena ye ye upaṭṭhahanti, tesu tesu tāva kammaṁ kātabbaṁ. Yāva dvīsu upaṭṭhitesu tesampi eko suṭṭhutaraṁ upaṭṭhahati, evaṁ upaṭṭhitaṁ pana tameva punappunaṁ manasikarontena appanā uppādetabbā.

Tatrāyaṁ upamā. Yathā hi dvattiṁsatālake tālavane vasantaṁ makkaṭaṁ gahetukāmo luddo ādimhi ṭhitatālassa paṇṇaṁ sarena vijjhitvā ukkuṭṭhiṁ kareyya, atha kho so makkaṭo paṭipāṭiyā tasmiṁ tasmiṁ tāle patitvā pariyantatālameva gaccheyya, tatthapi gantvā luddena tatheva kate puna teneva nayena āditālaṁ āgaccheyya, so evaṁ punappunaṁ paripātiyamāno[1] ukkuṭṭhukkuṭṭhiṭṭhāneyeva uṭṭhahitvā anukkamena ekasmiṁ tāle nipatitvā tassa vemajjhe makuḷatālapaṇṇasūciṁ daḷhaṁ gahetvā vijjhiyamānopi na uṭṭhaheyya, evaṁsampadamidaṁ daṭṭhabbaṁ.

Tatridaṁ opammasaṁsandanaṁ, yathā hi tālavane dvattiṁsatālā, evaṁ imasmiṁ kāye dvattiṁsakoṭṭhāsā. Makkaṭo viya cittaṁ. Luddo viya yogāvacaro. Makkaṭassa dvattiṁsatālake tālavane nivāso viya

1. Paṭipāṭiyamāno (I, Ka), paṭipāṭiyā gacchamāno (Abhi-Ṭṭha 2. 218)

ပဏ္ဏတ္တိသမတိက္ကမနတောတိ ယာယံ ကေသာလောမာတိအာဒိကာ ပဏ္ဏတ္တိ၊ တံ အတိက္ကမိတ္ဝာ ပဋိက္ကူလန္တိ စိတ္တံ ဌပေတဗ္ဗံ။ ယထာ ဟိ ဥဒကဒုလ္လဘကာလေ မနုဿာ အရညေ ဥဒပါနံ ဒိသ္ဝာ တတ္ထ တာလပဏ္ဏာဒိကံ ကိဉ္စိဒေ၀ သညာဏံ ဗန္ဓိတ္ဝာ တေန သညာဏေန အာဂန္ဒ္ဝာ နှာယန္တိ စေ၀ ပိ၀န္တိ စ။ ယဒါ ပန နေသံ အဘိဏှသဥ္စာရေန အာဂတာဂတပဒံ ပါကဋံ ဟောတိ၊ တဒါ သညာဏေန ကိစ္စံ န ဟောတိ၊ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ ဂန္ဒ္ဝာ နှာယန္တိ စေ၀ ပိ၀န္တိ စ၊ ဧ၀မေ၀ ပုဗ္ဗဘာဂေ ကေသာလောမာတိပဏ္ဏတ္တိ၀သေန မနသိကရောတော ပဋိက္ကူလဘာ၀ေါ ပါကဋော ဟောတိ။ အထ ကေသာလောမာတိပဏ္ဏတ္တိံ သမတိက္ကမိတ္ဝာ ပဋိက္ကူလဘာ၀ေ၀ေ စိတ္တံ ဌပေတဗ္ဗံ။

အနုပုဗ္ဗမုဉ္စနတောတိ ယော ယော ကောဋ္ဌာသော န ဥပဋ္ဌာတိ၊ တံ တံ မုဉ္စန္တေန အနုပုဗ္ဗမုဉ္စနတော မနသိကာတဗ္ဗံ။ အာဒိကမ္မိကဿ ဟိ ကေသာတိ မနသိကရောတော မနသိကာရော ဂန္ဒ္ဝာ မုတ္တန္တိ ဣမံ ပရိယောသာနကောဋ္ဌာသမေ၀ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ။ မုတ္တန္တိ စ မနသိကရောတော မနသိကာရော ဂန္ဒ္ဝာ ကေသာတိ ဣမံ အာဒိကောဋ္ဌာသမေ၀ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ။ အထဿ မနသိကရောတော မနသိကရောတော ကေစိ ကောဋ္ဌာသာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ကေစိ န ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ တေန ယေ ယေ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ တေသု တေသု တာ၀ ကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ။ ယာ၀ ဒ္ဝီသု ဥပဋ္ဌိတေသု တေသမ္ပိ ဧကော သုဋ္ဌုတရံ ဥပဋ္ဌဟတိ၊ ဧ၀ံ ဥပဋ္ဌိတံ ပန တမေ၀ ပုနပ္ပုနံ မနသိကရောန္တေန အပ္ပနာ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာ။

တတြာယံ ဥပမာ။ ယထာ ဟိ ဒ္ဝတ္တိံသတာလကေ တာလ၀နေ ၀သန္တံ မက္ကဋံ ဂဟေတုကာမော လုဒ္ဒေါ အာဒိမ္ဟိ ဌိတတာလဿ ပဏ္ဏံ သရေန ဝိဇ္ဈိတ္ဝာ ဥက္ကုဇ္ဇိံ ကရေယျ၊ အထ ခေါ သော မက္ကဋော ပဋိပါဋိယာ တသ္မိံ တသ္မိံ တာလေ ပတိတ္ဝာ ပရိယန္တတာလမေ၀ ဂစ္ဆေယျ၊ တတ္ထပိ ဂန္ဒ္ဝာ လုဒ္ဒေန တထေ၀ ကတေ ပုန တေနေ၀ နယေန အာဒိတာလံ အာဂစ္ဆေယျ၊ သော ဧ၀ံ ပုနပ္ပုနံ ပရိပါတိယမာနော[1] ဥက္ကုဇ္ဇုက္ကုဇ္ဇိဌာနေယေ၀ ဥဋ္ဌဟိတ္ဝာ အနုက္ကမေန ကေသ္ဝိ တာလေ နိပတိတ္ဝာ တဿ ဝေမဇ္ဈေ မကုဋတာလပဏ္ဏသူစိံ ဒဠှံ ဂဟေတ္ဝာ ဝိဇ္ဈိယမာနောပိ န ဥဋ္ဌဟေယျ၊ ဧ၀ံသမ္ပဒမိဒံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

တတြိဒံ သြပမ္မသံသန္ဒနံ၊ ယထာ ဟိ တာလ၀နေ ဒ္ဝတ္တိံသတာလာ၊ ဧ၀ံ ဣမသ္မိံ ကာယေ ဒ္ဝတ္တိံသကောဋ္ဌာသာ။ မက္ကဋော ဝိယ စိတ္တံ။ လုဒ္ဒေါ ဝိယ ယောဂါ၀စရော။ မက္ကဋဿ ဒ္ဝတ္တိံသတာလကေ တာလ၀နေ နိ၀ါသော ဝိယ

1. ပရိပါဋိယမာနော (ဋီ။က)၊ ဟိပါဋိယာ ဂစ္ဆမာနော (အဘိ-ဋ္ဌ ၂-၂၁၈)

yogino cittassa dvattiṁsakoṭṭhāsake kāye ārammaṇavasena anusañcaraṇaṁ. Luddena ādimhi ṭhitatālassa paṇṇaṁ sarena vijjhitvā ukkuṭṭhiyā katāya makkaṭassa tasmiṁ tasmiṁ tāle patitvā pariyantatālagamanaṁ viya yogino kesāti manasikāre āraddhe paṭipāṭiyā gantvā pariyosānakoṭṭhāseyeva cittassa saṇṭhānaṁ. Puna paccāgamanepi eseva nayo. Punappunaṁ paripātiyamānassa makkaṭassa ukkuṭṭhukkuṭṭhiṭṭhāne uṭṭhānaṁ viya punappunaṁ manasikaroto kesuci kesuci upaṭṭhitesu anupaṭṭhahante vissajjetvā upaṭṭhitesu parikammakaraṇaṁ. Anukkamena ekasmiṁ tāle nipatitvā tassa majjhe makuḷatālapaṇṇasūciṁ daḷhaṁ gahetvā vijjhiyamānassapi anuṭṭhānaṁ viya avasāne dvīsu upaṭṭhitesu yo suṭṭhutaraṁ upaṭṭhāti, tameva punappunaṁ manasikaritvā appanāya uppādanaṁ.

Aparāpi upamā, yathā nāma piṇḍapātiko bhikkhu dvattiṁsakulaṁ gāmaṁ upanissāya vasanto paṭhamageheyeva dve bhikkhā labhitvā parato ekaṁ vissajjeyya. Punadivase tisso labhitvā parato dve vissajjeyya. Tatiyadivase ādimhiyeva pattapūraṁ labhitvā āsanasālaṁ gantvā paribhuñjeyya. Evaṁsampadamidaṁ daṭṭhabbaṁ. Dvattiṁsakulagāmo viya hi dvattiṁsākāro. Piṇḍapātiko viya yogāvacaro. Tassa taṁ gāmaṁ upanissāya vāso viya yogino dvattiṁsākāre parikammakaraṇaṁ. Paṭhamageheyeva dve bhikkhā labhitvā parato ekissā vissajjanaṁ viya dutiyadivase tisso labhitvā parato dvinnaṁ vissajjanaṁ viya ca manasikaroto manasikaroto anupaṭṭhahante vissajjetvā upaṭṭhitesu yāva koṭṭhāsadvaye parikammakaraṇaṁ. Tatiyadivase ādimhiyeva pattapūraṁ labhitvā āsanasālāyaṁ nisīditvā paribhogo viya dvīsu yo suṭṭhutaraṁ upaṭṭhāti, tameva punappunaṁ manasikaritvā appanāya uppādanaṁ.

Appanātoti appanākoṭṭhasato kesādīsu ekekasmiṁ koṭṭhāse appanā hotīti veditabbāti ayamevettha adhippāyo.

Tayo ca suttantāti adhicittaṁ, sītibhāvo, bojjhaṅgakosallanti ime tayo suttantā vīriyasamādhiyojanatthaṁ veditabbāti ayamettha adhippāyo. Tattha—

ယောဂိနော စိတ္တဿ ဒွတ္တိံသကောဋ္ဌာသကေ ကာယေ အာရမ္မဏဝသေန အနုသ္သရဏံ။ လုဒ္ဓေန အာဒိမ္ဟိ ဌိတတာလဿ ပဏ္ဏံ သရေန ဝိဇ္ဈိတ္ဝာ ဥက္ကုဋ္ဌိယာ ကတာယ မက္ကဋဿ တသ္မိံ တသ္မိံ တာလေ ပတိတ္ဝာ ပရိယန္တတာလဂမနံ ဝိယ ယောဂိနော ကေသာတိ မနသိကာရေ အာရဒ္ဓေ ပဋိပါဋိယာ ဂန္ဓွာ ပရိယောသာနကောဋ္ဌာသေယေဝ စိတ္တဿ သဏ္ဌာနံ။ ပုန ပစ္စာဂမနေပိ ဧသေဝ နယော။ ပုနပ္ပုနံ ပရိပါတိယမာနဿ မက္ကဋဿ ဥက္ကုဋ္ဌုက္ကုဋ္ဌိဋ္ဌာနေ ဥဋ္ဌာနံ ဝိယ ပုနပ္ပုနံ မနသိကရောတော ကေသုစိ ကေသုစိ ဥပဋ္ဌိတေသု အနုပဋ္ဌဟန္တေ ဝိဿဇ္ဇေတ္ဝာ ဥပဋ္ဌိတေသု ပရိကမ္မကရဏံ။ အနုက္ကမေန ကေသ္ဝိ တာလေ နိပတိတ္ဝာ တဿ မဇ္ဈေ မကုဋတာလပဏ္ဏသူစိံ ဒဠှံ ဂဟေတ္ဝာ ဝိဇ္ဈိယမာနဿပိ အနုဋ္ဌာနံ ဝိယ အဝသာနေ ဒွီသု ဥပဋ္ဌိတေသု ယော သုဋ္ဌုတရံ ဥပဋ္ဌာတိ၊ တမေဝ ပုနပ္ပုနံ မနသိကရိတ္ဝာ အပ္ပနာယ ဥပ္ပါဒနံ။

အပရာပိ ဥပမာ၊ ယထာ နာမ ပိဏ္ဍပါတိကော ဘိက္ခု ဒွတ္တိံသကုလံ ဂါမံ ဥပနိဿာယ ဝသန္တော ပဌမဂေဟေယေဝ ဒွေ ဘိက္ခာ လဘိတ္ဝာ ပရတော ကေံ ဝိဿဇ္ဇေယျ။ ပုနဒိဝသေ တိဿော လဘိတ္ဝာ ပရတော ဒွေ ဝိဿဇ္ဇေယျ။ တတိယဒိဝသေ အာဒိမ္ဟိယေဝ ပတ္တပူရံ လဘိတ္ဝာ အာသနသာလံ ဂန္ဓွာ ပရိဘုဉ္ဇေယျ။ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒွတ္တိံသကုလဂါမော ဝိယ ဟိ ဒွတ္တိံသာကာရော။ ပိဏ္ဍပါတိကော ဝိယ ယောဂါဝစရော။ တဿ တံ ဂါမံ ဥပနိဿာယ ဝါသော ဝိယ ယောဂိနော ဒွတ္တိံသာကာရေ ပရိကမ္မကရဏံ။ ပဌမဂေဟေ ဒွေ ဘိက္ခာ လဘိတ္ဝာ ပရတော ဧကိဿာ ဝိဿဇ္ဇနံ ဝိယ ဒုတိယဒိဝသေ တိဿော လဘိတ္ဝာ ပရတော ဒွိန္နံ ဝိဿဇ္ဇနံ ဝိယ စ မနသိကရောတော မနသိကရောတော အနုပဋ္ဌဟန္တေ ဝိဿဇ္ဇေတ္ဝာ ဥပဋ္ဌိတေသု ယာဝ ကောဋ္ဌာသဒ္ဝယေ ပရိကမ္မကရဏံ။ တတိယဒိဝသေ အာဒိမ္ဟိယေဝ ပတ္တပူရံ လဘိတ္ဝာ အာသနသာလာယံ နိသီဒိတ္ဝာ ပရိဘောဂေါ ဝိယ ဒ္ဝီသု ယော သုဋ္ဌုတရံ ဥပဋ္ဌာတိ၊ တမေဝ ပုနပ္ပုနံ မနသိကရိတ္ဝာ အပ္ပနာယ ဥပ္ပါဒနံ။

အပ္ပနာတောတိ အပ္ပနာကောဋ္ဌာသတော ကေသာဒီသု ဧကေကသ္မိံ ကောဋ္ဌာသေ အပ္ပနာ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။

တယော စ သုတ္တန္တာတိ အဓိစိတ္တံ, သီတိဘာဝေါ, ဗောဇ္ဈင်္ဂကောသလ္လန္တိ ဣမေ တယော သုတ္တန္တာ ဝိဒိယသမာဓိယောဇနတ္ထံ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ တတ္ထ—

"Adhicittamanuyuttena bhikkhave bhikkhunā tīṇi nimittāni kālenakālaṁ manasikātabbāni. Kālenakālaṁ samādhinimittaṁ manasikātabbaṁ. Kālenakālaṁ paggahanimittaṁ manasikātabbaṁ. kālenakālaṁ upekkhānimittaṁ manasikātabbaṁ. Sace bhikkhave adhicittamanuyutto bhikkhu ekantaṁ samādhinimittaññeva manasikareyya, ṭhānaṁ taṁ cittaṁ kosajjāya saṁvatteyya. Sace bhikkhave adhicittamanuyutto bhikkhu ekantaṁ paggahanimittaññeva manasikareyya, ṭhānaṁ taṁ cittaṁ uddhaccāya saṁvatteyya. Sace bhikkhave adhicittamanuyutto bhikkhu ekantaṁ upekkhānimittaññeva manasikareyya, ṭhānaṁ taṁ cittaṁ na sammā samādhiyeyya āsavānaṁ khayāya. Yato ca kho bhikkhave adhicittamanuyutto bhikkhu kālenakālaṁ samādhinimittaṁ paggahanimittaṁ upekkhānimittaṁ manasikaroti, taṁ hoti cittaṁ muduñca kammaññañca pabhassarañca, na ca pabhaṅgu, sammā samādhiyati āsavānaṁ khayāya.

Seyyathāpi bhikkhave suvaṇṇakāro vā suvaṇṇakārantevāsī vā ukkaṁ bandhati, ukkaṁ bandhitvā ukkāmukhaṁ ālimpeti, ukkāmukhaṁ ālimpetvā saṇḍāsena jātarūpaṁ gahetvā ukkāmukhe pakkhipitvā kālenakālaṁ abhidhamati, kālenakālaṁ udakena paripphoseti, kālenakālaṁ ajjhupekkhati. Sace bhikkhave suvaṇṇakāro vā suvaṇṇakārantevāsī vā taṁ jātarūpaṁ ekantaṁ abhidhameyya, ṭhānaṁ taṁ jātarūpaṁ ḍaheyya. Sace bhikkhave suvaṇṇakāro vā suvaṇṇakārantevāsī vā taṁ jātarūpaṁ ekantaṁ udakena paripphoseyya, ṭhānaṁ taṁ jātarūpaṁ nibbāyeyya. Sace bhikkhave suvaṇṇakāro vā suvaṇṇakārantevāsī vā taṁ jātarūpaṁ ekantaṁ ajjhupekkheyya, ṭhānaṁ taṁ jātarūpaṁ na sammā paripākaṁ gaccheyya. Yato ca kho bhikkhave suvaṇṇakāro vā suvaṇṇakārantevāsī vā taṁ jātarūpaṁ kālenakālaṁ abhidhamati, kālenakālaṁ udakena paripphoseti, kālenakālaṁ ajjhupekkhati, taṁ hoti jātarūpaṁ muduñca kammaññañca pabhassarañca, na ca pabhaṅgu, sammā upeti kammāya. Yassā yassā ca piḷandhanavikatiyā ākaṅkhati yadi paṭikāya yadi kuṇḍalāya

"အဓိစိတ္တမနုယုတ္တေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ တီဏိ နိမိတ္တာနိ ကာလေနကာလံ မနသိကာတဗ္ဗာနိ။ ကာလေနကာလံ သမာဓိနိမိတ္တံ မနသိကာတဗ္ဗံ။ ကာလေနကာလံ ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ မနသိကာတဗ္ဗံ။ ကာလေနကာလံ ဥပေက္ခာနိမိတ္တံ မနသိကာတဗ္ဗံ။ သစေ ဘိက္ခဝေ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တော ဘိက္ခု ကေနံ သမာဓိနိမိတ္တညေဝ မနသိကရေယျ၊ ဌာနံ တံ စိတ္တံ ကောသဇ္ဇာယ သံဝတ္တေယျ။ သစေ ဘိက္ခဝေ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တော ဘိက္ခု ကေနံ ပဂ္ဂဟနိမိတ္တညေဝ မနသိကရေယျ၊ ဌာနံ တံ စိတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စာယ သံဝတ္တေယျ။ သစေ ဘိက္ခဝေ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တော ဘိက္ခု ကေနံ ဥပေက္ခာနိမိတ္တညေဝ မနသိကရေယျ၊ ဌာနံ တံ စိတ္တံ န သမ္မာ သမာဓိယေယျ အာသဝါနံ ခယာယ။ ယတော စ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တော ဘိက္ခု ကာလေနကာလံ သမာဓိနိမိတ္တံ ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဥပေက္ခာနိမိတ္တံ မနသိကရောတိ၊ တံ ဟောတိ စိတ္တံ မုဒုဉ္စ ကမ္မညဉ္စ ပဘဿရဉ္စ၊ န စ ပဘင်္ဂု၊ သမ္မာ သမာဓိယတိ အာသဝါနံ ခယာယ။

သေယ္ယထာပိ ဘိက္ခဝေ သုဝဏ္ဏကာရော ဝါ သုဝဏ္ဏကာရန္တေဝါသီ ဝါ ဥက္ကံ ဗန္ဓတိ၊ ဥက္ကံ ဗန္ဓိတ္ဝာ ဥက္ကာမုခံ အာလိမ္ပေတိ၊ ဥက္ကာမုခံ အာလိမ္ပေတ္ဝာ သဏ္ဍာသေန ဇာတရူပံ ဂဟေတ္ဝာ ဥက္ကာမုခေ ပက္ခိပိတ္ဝာ ကာလေနကာလံ အဘိဓမတိ၊ ကာလေနကာလံ ဥဒကေန ပရိပ္ဖောသေတိ၊ ကာလေနကာလံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ။ သစေ ဘိက္ခဝေ သုဝဏ္ဏကာရော ဝါ သုဝဏ္ဏကာရန္တေဝါသီ ဝါ တံ ဇာတရူပံ ကေနံ အဘိဓမေယျ၊ ဌာနံ တံ ဇာတရူပံ ဍဟေယျ။ သစေ ဘိက္ခဝေ သုဝဏ္ဏကာရော ဝါ သုဝဏ္ဏကာရန္တေဝါသီ ဝါ တံ ဇာတရူပံ ကေနံ ဥဒကေန ပရိပ္ဖောသေယျ၊ ဌာနံ တံ ဇာတရူပံ နိဗ္ဗာယေယျ။ သစေ ဘိက္ခဝေ သုဝဏ္ဏကာရော ဝါ သုဝဏ္ဏကာရန္တေဝါသီ ဝါ တံ ဇာတရူပံ ကေနံ အဇ္ဈုပေက္ခေယျ၊ ဌာနံ တံ ဇာတရူပံ န သမ္မာ ပရိပါကံ ဂစ္ဆေယျ။ ယတော စ ခေါ ဘိက္ခဝေ သုဝဏ္ဏကာရော ဝါ သုဝဏ္ဏကာရန္တေဝါသီ ဝါ တံ ဇာတရူပံ ကာလေနကာလံ အဘိဓမတိ၊ ကာလေနကာလံ ဥဒကေန ပရိပ္ဖောသေတိ၊ ကာလေနကာလံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ၊ တံ ဟောတိ ဇာတရူပံ မုဒုဉ္စ ကမ္မညဉ္စ ပဘဿရဉ္စ၊ န စ ပဘင်္ဂု၊ သမ္မာ ဥပေတိ ကမ္မာယ။ ယဿာ ယဿာ စ ပိဠန္ဓနဝိကတိယာ အာကင်္ခတိ ယဒိ ပဋိကာယ ယဒိ ကုဏ္ဍလာယ

yadi gīveyyāya yadi suvaṇṇamālāya, tañcassa atthaṁ anubhoti.

Evameva kho bhikkhave adhicittamanuyuttena -pa- samādhiyati āsavānaṁ khayāya. Yassa yassa ca abhiññā sacchikaraṇīyassa dhammassa cittaṁ abhininnāmeti abhiññā sacchikiriyāya, **tatra** tatreva sakkhibhabbataṁ pāpuṇāti sati sati āyatane"ti[1].

Idaṁ suttaṁ **adhicittan**ti veditabbaṁ.

"Chahi bhikkhave dhammehi samannāgato bhikkhu bhabbo anuttaraṁ sītibhāvaṁ sacchikātuṁ. Katamehi chahi, idha bhikkhave bhikkhu yasmiṁ samaye cittaṁ niggahetabbaṁ, tasmiṁ samaye cittaṁ niggaṇhāti. Yasmiṁ samaye cittaṁ paggahetabbaṁ, tasmiṁ samaye cittaṁ paggaṇhāti. Yasmiṁ samaye cittaṁ sampahaṁsitabbaṁ, tasmiṁ samaye cittaṁ sampahaṁseti. Yasmiṁ samaye cittaṁ ajjhupekkhitabbaṁ, tasmiṁ samaye cittaṁ ajjhupekkhati. Paṇītādhimuttiko ca hoti nibbānābhirato. Imehi kho bhikkhave chahi dhammehi samannāgato bhikkhu bhabbo anuttaraṁ sītibhāvaṁ sacchikātun"ti[2].

Idaṁ suttaṁ **anuttaraṁ sītibhāvo**ti veditabbaṁ.

Bojjhaṅgakosallaṁ "pana evameva kho bhikkhave yasmiṁ samaye līnaṁ cittaṁ hoti, akālo tasmiṁ samaye passaddhisambojjhaṅgassa bhāvanāyā"ti[3] appanākosallakathāyaṁ dassitameva.

Iti idaṁ sattavidhaṁ uggahakosallaṁ suggahitaṁ katvā idañca dasavidhaṁ manasikārakosallaṁ suṭṭhu vavatthapetvā tena yoginā ubhayakosallavasena kammaṭṭhānaṁ sādhukaṁ uggahetabbaṁ. Sace panassa ācariyena saddhiṁ ekavihāreyeva phāsu hoti, evaṁ vitthārena akathāpetvā kammaṭṭhānaṁ suṭṭhu vavatthapetvā kammaṭṭhānaṁ anuyujjantena visesaṁ labhitvā uparūpari kathāpetabbaṁ. Aññattha vasitukāmena yathāvuttena vidhinā vitthārato kathāpetvā punappunaṁ parivattetvā sabbaṁ gaṇṭhiṭṭhānaṁ chinditvā pathavīkasiṇaniddese vuttanayeneva ananurūpaṁ senāsanaṁ pahāya

1. Aṁ 1. 258 piṭṭhe. 2. Aṁ 2. 379 piṭṭhe. 3. Saṁ 3. 99 piṭṭhe.

ယဒိ ဂီဝေယျာယ ယဒိ သုဝဏ္ဏမာလာယ၊ တဉ္စဿ အတ္ထံ အနုဘောတိ။

ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တေန။ပ။ သမာဓိယတိ အာသဝါနံ ခယာယ။ ယဿ ယဿ စ အဘိညာ သစ္ဆိကရဏီယဿ ဓမ္မဿ စိတ္တံ အဘိနိန္နာမေတိ အဘိညာ သစ္ဆိကိရိယာယ၊ **တတြ** တတြေဝ သက္ခိဘဗ္ဗတံ ပါပုဏာတိ သတိ သတိ အာယတနေ''တိ[၁]။

ဣဒံ သုတ္တံ **အဓိစိတ္တန္တိ** ဝေဒိတဗ္ဗံ။

"ဆဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ဘဗ္ဗော အနုတ္တရံ သီတိဘာဝံ သစ္ဆိကာတုံ။ ကတမေဟိ ဆဟိ၊ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ နိဂ္ဂဏှာတိ။ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ပဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ။ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ သမ္ပဟံသိတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ သမ္ပဟံသေတိ။ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ။ ပဏီတာဓိမုတ္တိကော စ ဟောတိ နိဗ္ဗာနာဘိရတော။ ဣမေဟိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဆဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ဘဗ္ဗော အနုတ္တရံ သီတိဘာဝံ သစ္ဆိကာတု''န္တိ ၂။

ဣဒံ သုတ္တံ **အနုတ္တရံ သီတိဘာဝေါ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဗောဇ္ဈင်္ဂကောသလ္လံ "ပန ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ယသ္မိံ သမယေ လီနံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ အကာလော တသ္မိံ သမယေ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘာဝနာယာ''တိ[၂] အပ္ပနာကောသလ္လကထာယံ ဒဿိတမေဝ။

ဣတိ ဣဒံ သတ္တဝိဓံ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လံ သုဂ္ဂဟိတံ ကတ္ဝာ ဣဒ္ဓဉ္စ ဒသဝိဓံ မနသိကာရကောသလ္လံ သုဋ္ဌု ဝဝတ္ထပေတ္ဝာ တေန ယောဂိနာ ဥဘယကော-သလ္လဝသေန ကမ္မဋ္ဌာနံ သာဓုကံ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။ သစေ ပနဿ အာစရိယေန သဒ္ဓိံ ကေဝိဟာရေယေဝ ဖာသု ဟောတိ၊ ဧဝံ ဝိတ္ထာရေန အကထာပေတ္ဝာ ကမ္မဋ္ဌာနံ သုဋ္ဌု ဝဝတ္ထပေတ္ဝာ ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုယုဇ္ဇန္တေန ဝိသေသံ လဘိတ္ဝာ ဥပရူပရိ ကထာပေတဗ္ဗံ။ အညတ္ထ ဝသိတုကာမေန ယထာဝုတ္တေန ဝိဓိနာ ဝိတ္ထာရတော ကထာပေတ္ဝာ ပုနပ္ပုနံ ပရိဝတ္တေတ္ဝာ သဗ္ဗံ ဂဏ္ဌိဋ္ဌာနံ ဆိန္ဒိတ္ဝာ ပထဝီကသိဏနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တနယေနေဝ အနနုရူပံ သေနာသနံ ပဟာယ

၁-အံ ၁-၂၅၈-ဗိဇ္ဇေ။ ၂-အံ ၂-၃၇၉-ဗိဇ္ဇေ။ ၃-သံ ၃-၉၉-ဗိဇ္ဇေ။

anurūpe vihāre vasantena khuddakapalibodhupacchedaṁ katvā paṭikkūlamanasikāre parikammaṁ kātabbaṁ.

Karontena pana kesesu tāva nimittaṁ gahetabbaṁ. Kathaṁ? Ekaṁ vā dve vā kese luñcitvā hatthatale ṭhapetvā vaṇṇo tāva vavatthapetabbo. Chinnaṭṭhānepi kese oloketuṁ vaṭṭati. Udakapatte vā yāgupatte vā oloketumpi vaṭṭatiyeva. Kāḷakakāle disvā kāḷakāti manasikātabbā. Setakāle setāti. Missakakāle pana ussadavasena manasikātabbā honti. Yathā ca kesesu, evaṁ sakalepi tacapañcake disvāva nimittaṁ gahetabbaṁ.

Koṭṭhāsava vatthāpanakathā

182. Evaṁ nimittaṁ gahetvā sabbakoṭṭhāse vaṇṇasaṇṭhānadisokāsaparicchedavasena vavatthapetvā vaṇṇasaṇṭhāna-gandha-āsayokāsavasena pañcadhā paṭikkūlato vavatthapetabbā.

Tatrāyaṁ sabbakoṭṭhāsesu anupubbakathā. **Kesā** tāva pakativaṇṇena kāḷakā addāriṭṭhakavaṇṇā. Saṇṭhānato dīghavaṭṭalikā[1] tulādaṇḍa saṇṭhānā. Disato uparimadisāya jātā. Okāsato ubhosu passesu kaṇṇacūḷikāhi, purato nalāṭantena, pacchato galavāṭakena paricchinnā. Sīsakaṭāhaveṭhanaṁ allacammaṁ kesānaṁ okāso. Paricchedato kesā sīsaveṭhanacamme vīhaggamattaṁ pavisitvā patiṭṭhitena heṭṭhā attano mūlatalena, upari ākāsena, tiriyaṁ aññamaññena paricchinnā, dve kesā ekato natthīti ayaṁ sabhāgaparicchedo. Kesā na lomā, lomā na kesāti evaṁ avasesa-ekatiṁsakoṭṭhāsechi amissīkatā kesā nāma pāṭiyekko ekakoṭṭhāsoti ayaṁ visabhāgaparicchedo. Idaṁ kesānaṁ vaṇṇādito vavatthāpanaṁ.

183. Idaṁ pana nesaṁ vaṇṇādivasena pañcadhā paṭikkūlato vavatthāpanaṁ. Kesā nāmete vaṇṇatopi paṭikkūlā. Saṇṭhānatopi gandhatopi āsayatopi okāsatopi paṭikkūlā.

1. Dīghavaṭṭa- (Sī)

အနုရူပေ ဝိဟာရေ ဝသန္တေန ခုဒ္ဒကပလိဗောဓုပစ္ဆေဒံ ကတ္ဝာ ပဋိက္ကူလ-မနသိကာရေ ပရိကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ။

ကရောန္တေန ပန ကေသေသု တာဝ နိမိတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ကထံ? ကေ ဝါ ဒွေ ဝါ ကေသေ လုဉ္စိတ္ဝာ ဟတ္ထတလေ ဌပေတ္ဝာ ဝဏ္ဏော တာဝ ဝဝတ္ထ-ပေတဗ္ဗော။ ဆိန္နဋ္ဌာနေပိ ကေသေ လြောကေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဥဒကပတ္တေ ဝါ ယာဂုပတ္တေ ဝါ လြောကေတုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ ကာဠကကာလေ ဒိသွာ ကာဠကာတိ မနသိကာတဗ္ဗာ။ သေတကာလေ သေတာတိ။ မိဿကကာလေ ပန ဥဿဒဝသေန မနသိကာတဗ္ဗာ ဟောန္တိ။ ယထာ စ ကေသေသု၊ ဧဝံ သကလေပိ တစပဉ္စကေ ဒိသွာဝ နိမိတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။

ကောဋ္ဌာသဝဝတ္ထာပနကထာ

၁၈၂။ ဧဝံ နိမိတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ သဗ္ဗကောဋ္ဌာသေ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဒိသောကာသ-ပရိစ္ဆေဒဝသေန ဝဝတ္ထပေတ္ဝာ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဂန္ဓာသယောကာသဝသေန ပဉ္စဓာ ပဋိက္ကူလတော ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာ။

တတြာယံ သဗ္ဗကောဋ္ဌာသေသု အနုပုဗ္ဗကထာ။ **ကေသာ** တာဝ ပကတိ-ဝဏ္ဏေန ကာဠကာ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကဝဏ္ဏာ။ သဏ္ဌာနတော ဒီဃဝဋ္ဋလိကာ[1] တုလာဒဏ္ဍ သဏ္ဌာနာ။ ဒိသတော ဥပရိမဒိသာယ ဇာတာ။ ဩကာသတော ဥဘောသု ပဿေသု ကဏ္ဏစူဠိကာဟိ, ပုရတော နလာဋန္တေန, ပစ္ဆတော ဂလဝါဋကေန ပရိစ္ဆိန္နာ။ သီသကဋာဟဝေဋနံ အလ္လစမ္မံ ကေသာနံ ဩကာသော။ ပရိစ္ဆေဒတော ကေသာ သီသဝေဋနစမ္မေ ဝီဟဂ္ဂမတ္တံ ပဝိသိတ္ဝာ ပတိဋ္ဌိတေန ဟေဋ္ဌာ အတ္တနော မူလတလေန, ဥပရိ အာကာသေန, တိရိယံ အညမညေန ပရိစ္ဆိန္နာ၊ ဒွေ ကေသာ ကေတော နတ္ထိတိ အယံ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ကေသာ န လောမာ၊ လောမာ န ကေသာတိ ဧဝံ အဝသေသကေတိ သကောဋ္ဌာသေဟိ အမိဿီကတာ ကေသာ နာမ ပါဋိယေက္ကော ကေကောဋ္ဌာသောတိ အယံ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဣဒံ ကေသာနံ ဝဏ္ဏာဒိတော ဝဝတ္ထာပနံ။

၁၈၃။ ဣဒံ ပန နေသံ ဝဏ္ဏာဒိဝသေန ပဉ္စဓာ ပဋိက္ကူလတော ဝဝတ္ထာပနံ။ ကေသာ နာမေတေ ဝဏ္ဏတောပိ ပဋိက္ကူလာ။ သဏ္ဌာနတောပိ ဂန္ဓတောပိ အာသယတောပိ ဩကာသတောပိ ပဋိက္ကူလာ။

၁-ဒီဃဝဋ္ဋ-(သီ)

Manuññepi hi yāgupatte vā bhattapatte vā kesavaṇṇaṁ kiñci disvā kesamissakamidaṁ haratha nanti jigucchanti. Evaṁ kesā **vaṇṇato** paṭikkūlā. Rattiṁ bhuñjantāpi kesasaṇṭhānaṁ akkavākaṁ vā makacivākaṁ vā chupitvāpi tatheva jigucchanti. Evaṁ **saṇṭhānato** paṭikkūlā.

Telamakkhanapupphadhūpādi[1] saṅkhāravirahitānañca kesānaṁ gandho paramajeguccho hoti. Tato jegucchataro aggimhi pakkhittānaṁ. Kesā hi vaṇṇasaṇṭhānato appaṭikkūlāpi siyuṁ, **gandhena** pana paṭikkūlāyeva. Yathā hi daharassa kumārassa vaccaṁ vaṇṇato haliddivaṇṇaṁ, saṇṭhānatopi haliddipiṇḍasaṇṭhānaṁ. Saṅkāraṭṭhāne chaḍḍitañca uddhumātakakāḷa-sunakhasarīraṁ vaṇṇato tālapakkavaṇṇaṁ. Saṇṭhānato vaṭṭetvā vissaṭṭhamudiṅgasaṇṭhānaṁ. Dāṭhāpissa sumanamakuḷasadisāti ubhayampi vaṇṇasaṇṭhānato siyā appaṭikkūlaṁ gandhena pana paṭikkūlameva. Evaṁ kesāpi siyuṁ vaṇṇasaṇṭhānato appaṭikkūlā **gandhena** pana paṭikkūlāyevāti.

Yathā pana asuciṭṭhāne gāmanissandena jātāni sūpeyyapaṇṇāni nāgarikamanussānaṁ jegucchāni honti aparibhogāni, evaṁ kesāpi pubbalohitamuttakarīsapittasemhādinissandena jātattā jegucchāti idaṁ nesaṁ **āsayato** pāṭikkulyaṁ.

Ime ca kesā nāma gūtharāsimhi uṭṭhitakaṇṇikaṁ viya ekatiṁsakoṭṭhāsarāsimhi jātā. Te susānasaṅkāraṭṭhānādīsu jātasākaṁ viya parikkhādīsu jātakamalakuvalayādipupphaṁ viya ca asuciṭṭhāne jātattā paramajegucchāti idaṁ nesaṁ **okāsato** pāṭikkulyaṁ.

Yathā ca kesānaṁ, evaṁ sabbakoṭṭhāsānaṁ vaṇṇasaṇṭhānagandhāsayokāsavasena pañcadhā paṭikkūlatā veditabbā[2]. Vaṇṇasaṇṭhānadisokāsapariccheda vasena pana sabbepi visuṁ visuṁ vavatthapetabbā.

184. Tattha **lomā** tāva pakativaṇṇato na kesā viya asambhinnakāḷakā, kāḷapiṅgalā pana honti. Saṇṭhānato onataggā tālamūlasaṇṭhānā. Disato dvīsu disāsu jātā. Okāsato ṭhapetvā kesānaṁ patiṭṭhitokāsañca hatthapādatalāni ca yebhuyyena avasesasarīraveṭhanacamme jātā. Paricchedato sarīraveṭhanacamme likhāmattaṁ

1. ...pupphadhūmādi- (Ka)
2. Vavatthapetabbā (Ka)

မနုညေပိ ဟိ ယာဂုပတ္တေ ဝါ ဘတ္တပတ္တေ ဝါ ကေသဝဏ္ဏံ ကိဉ္စိ ဒိသွာ ကေသမိဿကမိဒံ ဟရထ နန္တိ ဇိဂုစ္ဆန္တိ။ ဧဝံ ကေသာ **ဝဏ္ဏတော** ပဋိက္ကူလာ။ ရတ္တိံ ဘုဉ္ဇန္တာပိ ကေသသဏ္ဌာနံ အက္ကဝါကံ ဝါ မကစိဝါကံ ဝါ ဆုပိတ္ဝာပိ တထေဝ ဇိဂုစ္ဆန္တိ။ ဧဝံ **သဏ္ဌာနတော** ပဋိက္ကူလာ။

တေလမက္ခနပုပ္ဖဓူပါဒိ[1] သင်္ခါရဝိရဟိတာနဉ္စ ကေသာနံ ဂန္ဓော ပရမဇေဂုစ္ဆော ဟောတိ။ တတော ဇေဂုစ္ဆတရော အဂ်္ဂိမှိ ပက္ခိတ္တာနံ။ ကေသာ ဟိ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနတော အပ္ပဋိက္ကူလာပိ သိယုံ၊ **ဂန္ဓေန** ပန ပဋိက္ကူလာယေဝ။ ယထာ ဟိ ဒဟရဿ ကုမာရဿ ဝစ္စံ ဝဏ္ဏတော ဟလိဒ္ဒိဝဏ္ဏံ၊ သဏ္ဌာနတောပိ ဟလိဒ္ဒိပိဏ္ဍသဏ္ဌာနံ။ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ဆဍ္ဍိတဉ္စ ဥဒ္ဓုမာတကကာဠသုနခသရီရံ ဝဏ္ဏတော တာလပက္ကဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော ဝဋ္ဋေတ္ဝာ ဝိဿဋ္ဌမုဒိင်္ဂသဏ္ဌာနံ။ ဒါဌာပိဿ သုမနမကုဠသဒိသာတိ ဥဘယမ္ပိ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနတော သိယာ အပ္ပဋိက္ကူလံ ဂန္ဓေန ပန ပဋိက္ကူလမေဝ။ ဧဝံ ကေသာပိ သိယုံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာ-နတော အပ္ပဋိက္ကူလာ **ဂန္ဓေန** ပန ပဋိက္ကူလာယေဝါတိ။

ယထာ ပန အသုစိဋ္ဌာနေ ဂါမနိဿန္ဒေန ဇာတာနိ သူပေယျပဏ္ဏာနိ နာဂရိကမနုဿာနံ ဇေဂုစ္ဆာနိ ဟောန္တိ အပရိဘောဂါနိ၊ ဧဝံ ကေသာပိ ပုဗ္ဗလောဟိတမုတ္တကရီသပိတ္တသေမှာဒိနိဿန္ဒေန ဇာတတ္တာ ဇေဂုစ္ဆာတိ ဣဒံ နေသံ **အာသယတော** ပါဋိက္ကုလျံ။

ဣမေ စ ကေသာ နာမ ဂူထရာသိမှိ ဥဋ္ဌိတကဏ္ဏိကံ ဝိယ ကေတိ သကော-ဋ္ဌာသရာသိမှိ ဇာတာ။ တေ သုသာနသင်္ကာရဋ္ဌာနာဒီသု ဇာတသာကံ ဝိယ ပရိက္ခာဒီသု ဇာတကမလကုဝလယာဒိပုပ္ဖံ ဝိယ စ အသုစိဋ္ဌာနေ ဇာတတ္တာ ပရမဇေဂုစ္ဆာတိ ဣဒံ နေသံ **ဩကာသတော** ပါဋိက္ကုလျံ။

ယထာ စ ကေသာနံ၊ ဧဝံ သဗ္ဗကောဋ္ဌာသာနံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဂန္ဓာ-သယောကာသဝသေန ပဉ္စဓာ ပဋိက္ကူလတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ[2]။ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာန-ဒိသောကာသပရိစ္ဆေဒဝသေန ပန သဗ္ဗေပိ ဝိသုံ ဝိသုံ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာ။

၁၈၄။ တတ္ထ **လောမာ** တာဝ ပကတိဝဏ္ဏတော န ကေသာ ဝိယ အသမ္ဘိန္န-ကာဠကာ၊ ကာဠပိင်္ဂလာ ပန ဟောန္တိ။ သဏ္ဌာနတော ဩနတဂ္ဂါ တာလမူလ-သဏ္ဌာနာ။ ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတာ။ ဩကာသတော ဌပေတ္ဝာ ကေသာနံ ပတိဋ္ဌိတောကာသဉ္စ ဟတ္ထပါဒတလာနိ စ ယေဘုယ္ယေန အဝသေ-သသရီရဝေဋ္ဌနစမ္မေ ဇာတာ။ ပရိစ္ဆေဒတော သရီရဝေဋ္ဌနစမ္မေ လိခါမတ္တံ

၁–....ပုပ္ဖဓူမာဒိ-(က)
၂–ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာ (က)

pavisitvā patiṭṭhitena heṭṭhā attano mūlatalena, upari ākāsena, tiriyaṁ aññamaññena paricchinnā, dve lomā ekato natthi, ayaṁ nesaṁ sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

185. **Nakhā**ti vīsatiyā nakhapattānaṁ nāmaṁ. Te sabbepi vaṇṇato setā. Saṇṭhānato macchasakalikasaṇṭhānā. Disato pādanakhā heṭṭhimadisāya, hatthanakhā uparimadisāyāti dvīsu disāsu jātā. Okāsato aṅgulīnaṁ aggapiṭṭhesu patiṭṭhitā. Pariccheda to dvīsu disāsu aṅgulikoṭimaṁsehi, anto aṅgulipiṭṭhimaṁsena, bahi ceva agge ca ākāsena, tiriyaṁ aññamaññena paricchinnā, dve nakhā ekato natthi, ayaṁ nesaṁ sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

186. **Dantā**ti paripuṇṇadantassa dvattiṁsa dantaṭṭhikāni. Tepi vaṇṇato setā. Saṇṭhānato anekasaṇṭhānā. Tesaṁ hi heṭṭhimāya tāva dantapāḷiyā majjhe cattāro dantā mattikāpiṇḍe paṭipāṭiyā ṭhapita-alābubījasaṇṭhānā. Tesaṁ ubhosu passesu ekeko ekamūlako ekakoṭiko mallikamakuḷasaṇṭhāno. Tato ekeko dvimūlako dvikoṭiko yānaka-upatthambhinisaṇṭhāno. Tato dve dve timūlātikoṭikā. Tato dve dve catumūlā catukoṭikāti. Uparimapāḷiyāpi eseva nayo. Disato uparimadisāya jātā. Okāsato dvīsu hanukaṭṭhikesu patiṭṭhitā. Pariccheda to heṭṭhā hanukaṭṭhike patiṭṭhitena attano mūlatalena, upari ākāsena, tiriyaṁ aññamaññena paricchinnā, dve dantā ekato natthi, ayaṁ nesaṁ sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

187. **Taco**ti sakalasarīraṁ veṭhetvā ṭhitacammaṁ. Tassa upari kāḷasāmapītādivaṇṇā chavi nāma yā sakalasarīratopi saṅkaḍḍhiyamānā badaraṭṭhimattā hoti. Taco pana vaṇṇato setoyeva. So cassa setabhāvo aggijālābhighātapaharaṇappahārādīhi viddhaṁsitāya chaviyā pākaṭo hoti. Saṇṭhānato sarīrasaṇṭhānova hoti. Ayamettha saṅkhepo.

ပဝိသိတ္ဝာ ပတိဋ္ဌိတေန ဟေဋ္ဌာ အတ္တနော မူလတလေန, ဥပရိ အာကာသေန, တိရိယံ အညမညေန ပရိစ္ဆိန္နာ၊ ဒွေ လောမာ ကေတော နတ္ထိ၊ အယံ နေသံ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၈၅။ **နခါ**တိ ဝိသတိယာ နခပတ္တာနံ နာမံ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဝဏ္ဏတော သေတာ။ သဏ္ဌာနတော မစ္ဆသကလိကသဏ္ဌာနာ။ ဒိသတော ပါဒနခါ ဟေဋ္ဌိမဒိသာယ၊ ဟတ္ထနခါ ဥပရိမဒိသာယာတိ ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတာ။ ဩကာသတော အင်္ဂုလီနံ အဂ္ဂပိဋ္ဌေသု ပတိဋ္ဌိတာ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု အင်္ဂုလိကောဋိမံသေဟိ, အန္တော အင်္ဂုလိပိဋ္ဌိမံသေန, ဗဟိ စေဝ အဂ္ဂေ စ အာကာသေန, တိရိယံ အညမညေန ပရိစ္ဆိန္နာ၊ ဒွေ နခါ ကေတော နတ္ထိ၊ အယံ နေသံ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၈၆။ **ဒန္တာ**တိ ပရိပုဏ္ဏဒန္တဿ ဒ္ဝတ္တိံသ ဒန္တဋ္ဌိကာနိ။ တေပိ ဝဏ္ဏတော သေတာ။ သဏ္ဌာနတော အနေကသဏ္ဌာနာ။ တေသံ ဟိ ဟေဋ္ဌိမာယ တာဝ ဒန္တပါဠိယာ မဇ္ဈေ စတ္တာရော ဒန္တာ မတ္တိကာပိဏ္ဍေ ပဋိပါဋိယာ ဌပိတ-အလာဗုဗီဇသဏ္ဌာနာ။ တေသံ ဥဘောသု ပဿေသု ဧကေကော ကေမူလကော ကေကောဋိကော မလ္လိကမကုဠသဏ္ဌာနော။ တတော ဧကေကော ဒ္ဝိမူလကော ဒ္ဝိကောဋိကော ယာနကဥပတ္ထမ္ဘိနိသဏ္ဌာနော။ တတော ဒ္ဝေ ဒ္ဝေ တိမူလာ တိကောဋိကာ။ တတော ဒ္ဝေ ဒ္ဝေ စတုမူလာ စတုကောဋိကာတိ။ ဥပရိမ-ပါဋိယာပိ ဧသေဝ နယော။ ဒိသတော ဥပရိမဒိသာယ ဇာတာ။ ဩကာ-သတော ဒ္ဝီသု ဟနုကဋ္ဌိကေသု ပတိဋ္ဌိတာ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဟေဋ္ဌာ ဟနုကဋ္ဌိကေ ပတိဋ္ဌိတေန အတ္တနော မူလတလေန, ဥပရိ အာကာသေန, တိရိယံ အညမညေန ပရိစ္ဆိန္နာ၊ ဒွေ ဒန္တာ ကေတော နတ္ထိ၊ အယံ နေသံ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၈၇။ **တစော**တိ သကလသရီရံ ဝေဋ္ဌေတ္ဝာ ဌိတစမ္မံ။ တဿ ဥပရိ ကာဠ-သာမပီတာဒိဝဏ္ဏာ ဆဝိ နာမ ယာ သကလသရီရတောပိ သင်္ကိုယမာနာ ဗဒရဋ္ဌိမတ္တာ ဟောတိ။ တစော ပန ဝဏ္ဏတော သေတောယေဝ။ သော စဿ သေတဘာဝေါ အဂ္ဂိဇာလာဘိဃာတပဟရဏပ္ပဟာရာဒီဟိ ဝိဒ္ဓံသိတာယ ဆဝိယာ ပါကဋော ဟောတိ။ သဏ္ဌာနတော သရီရသဏ္ဌာနောဝ ဟောတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။

Vitthārato pana pādaṅgulittaco kosakārakakosasaṇṭhāno. Piṭṭhipādattaco puṭabandha-upāhanasaṇṭhāno. Jaṅghattaco bhattaputakatālapaṇṇasaṇṭhāno. Ūruttaco taṇḍulabharitadīghatthavikasaṇṭhāno. Ānisadattaco udakapūritapaṭaparissāvanasaṇṭhāno. Piṭṭhittaco phalakonaddhacammasaṇṭhāno. Kucchittaco vīṇādoṇikonaddhacammasaṇṭhāno. Urattaco yebhuyyena caturassasaṇṭhāno. Ubhayabāhuttaco tūṇironaddhacammasaṇṭhāno. Piṭṭhihatthattaco khurakosasaṇṭhāno, phaṇakatthavikasaṇṭhāno vā. Hatthaṅgulittaco kuñcikākosakasaṇṭhāno. Gīvattaco galakañcukasaṇṭhāno. Mukhattaco chiddāvachiddo kīṭakulāvakasaṇṭhāno. Sīsattaco pattatthavikasaṇṭhānoti.

Tacapariggaṇhakena ca yogāvacarena uttaroṭṭhato paṭṭhāya uparimukhaṁ ñāṇaṁ pesetvā paṭhamaṁ tāva mukhaṁ pariyonandhitvā ṭhitacammaṁ vavatthapetabbaṁ. Tato nalāṭaṭṭhicammaṁ. Tato thavikāya pakkhittapattassa ca thavikāya ca antarena hatthamiva sīsaṭṭhikassa ca sīsacammassa ca antarena ñāṇaṁ pesetvā aṭṭhikena saddhiṁ cammassa ekābaddhabhāvaṁ viyojentena sīsacammaṁvavatthapetabbaṁ. Tato khandhacammaṁ. Tato anulomena paṭilomena ca dakkhiṇahatthacammaṁ. Atha teneva nayena vāmahatthacammaṁ. Tato piṭṭhicammaṁ taṁ vavatthapetvā anulomena paṭilomena ca dakkhiṇapādacammaṁ. Atha teneva nayena vāmapādacammaṁ. Tato anukkameneva vatthi-udarahadayagīvacammāni vavatthapetabbāni. Atha gīvacammānantaraṁ heṭṭhimahanucammaṁ vavatthapetvā adharoṭṭhapariyosānaṁ pāpetvā niṭṭhapetabbaṁ. Evaṁ oḷārikoḷārikaṁ pariggaṇhantassa sukhumampi pākaṭaṁ hoti. Disato dvīsu disāsu jāto. Okāsato sakalasarīraṁ pariyonandhitvā ṭhito. Paricchedato heṭṭhā patiṭṭhitatalena, upari ākāsena paricchinno, ayamassa sabhāgaparicchedo. Visabhāgaparicchedo pana kesasadisoyeva.

188. **Maṁsan**ti nava maṁsapesisatāni. Taṁ sabbampi vaṇṇato rattaṁ kiṁsukapupphasadisaṁ. Saṇṭhānato jaṅghapiṇḍikamaṁsaṁ tālapaṇṇaputabhattasaṇṭhānaṁ. Ūrumaṁsaṁ nisadapotasaṇṭhānaṁ. Ānisadamaṁsaṁ uddhanakoṭisaṇṭhānaṁ. Piṭṭhimaṁsaṁ tālaguḷapaṭalasaṇṭhānaṁ. Phāsukadvayamaṁsaṁ[1] koṭṭhalikāya kucchiyaṁ tanumattikālepasaṇṭhānaṁ. Thanamaṁsaṁ vaṭṭetvā avakkhittamattikāpiṇḍasaṇṭhānaṁ.

1. Pāsukadvayamaṁsaṁ (I, Ka)

ဝိတ္ထာရတော ပန ပါဒင်္ဂုလိတ္ထစော ကောသကာရကကောသသဏ္ဌာနော။ ဝိဋ္ဌပါဒတ္ထစော ပုဋ္ဌမ္ဗဉ္ဇပါဟနသဏ္ဌာနော။ ဇင်္ဃတ္ထစော ဘတ္တပုဋ္ဌကတာလ-ပဏ္ဏသဏ္ဌာနော။ ဥရုတ္ထစော တဏ္ဍုလဘရိတဒီဃတ္ထဝိကသဏ္ဌာနော။ အာနိ-သဒတ္ထစော ဥဒကပူရိတပဋပရိဿာဝနသဏ္ဌာနော။ ပိဋ္ဌိတ္ထစော ဖလကောနဒ္ဓ-စမ္မသဏ္ဌာနော။ ကုစ္ဆိတ္ထစော ဝီဏာဒေါဏိကောနဒ္ဓစမ္မသဏ္ဌာနော။ ဥရတ္ထစော ယေဘုယ္ယေန စတုရဿသဏ္ဌာနော။ ဥဘယဗာဟုတ္ထစော တူဏိရောနဒ္ဓ-စမ္မသဏ္ဌာနော။ ပိဋ္ဌိဟတ္ထတ္ထစော ခုရကောသသဏ္ဌာနော၊ ဖဏကတ္ထဝိက-သဏ္ဌာနော ဝါ။ ဟတ္ထင်္ဂုလိတ္ထစော ကုဉ္စိကာကောသကသဏ္ဌာနော။ ဂီဝတ္ထစော ဂလကဉ္စုကသဏ္ဌာနော။ မုခတ္ထစော ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒေါ ကိဋကုလာဝကသဏ္ဌာနော။ သီသတ္ထစော ပတ္တတ္ထဝိကသဏ္ဌာနောတိ။

တစပရိဂ္ဂဏှကေန စ ယောဂါဝစရေန ဥတ္တရောဋ္ဌတော ပဋ္ဌာယ ဥပရိမုခံ ဉာဏံ ပေသေတွာ ပဌမံ တာဝ မုခံ ပရိယောနန္ဓိတွာ ဋ္ဌိတစမ္မံ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ တတော နလာဋဋ္ဌိစမ္မံ။ တတော ထဝိကာယ ပက္ခိတ္တပတ္တဿ စ ထဝိကာယ စ အန္တရေန ဟတ္ထမိဝ သီသဋ္ဌိကဿ စ သီသစမ္မဿ စ အန္တရေန ဉာဏံ ပေသေတွာ အဋ္ဌိကေန သဒ္ဓိံ စမ္မဿ ကောဗ္ဗဘာဝံ ဝိယောဇေန္တေန သီသစမ္မံ-ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ တတော ခန္ဓစမ္မံ။ တတော အနုလောမေန ပဋိလောမေန စ ဒက္ခိဏဟတ္ထစမ္မံ။ အထ တေနေဝ နယေန ဝါမဟတ္ထစမ္မံ။ တတော ပိဋ္ဌစမ္မံ တံ ဝဝတ္ထပေတွာ အနုလောမေန ပဋိလောမေန စ ဒက္ခိဏပါဒစမ္မံ။ အထ တေနေဝ နယေန ဝါမပါဒစမ္မံ။ တတော အနုက္ကမေနေဝ ဝတ္ထိဉဇဃဒယဂီဝစမ္မာနိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာနိ။ အထ ဂီဝစမ္မာနန္တရံ ဟေဋ္ဌိမဟနုစမ္မံ ဝဝတ္ထပေတွာ အဓောဋ္ဌ-ပရိယောသာနံ ပါပေတွာ နိဋ္ဌပေတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ဩဋ္ဌာရိကောဋ္ဌာရိကံ ပရိဂ္ဂဏှန္တဿ သုခုမမ္ပိ ပါကဋံ ဟောတိ။ ဒ္ဝတ္ထိသတော ဒ္ဝေ သုတ္တသဟဿာနိ ဇာတော။ ဩကာသတော သကလသရီရံ ပရိယောနန္ဓိတွာ ဋ္ဌတော။ ပရိစ္ဆေဒတော ဟေဋ္ဌာ ပတိဋ္ဌိတ-တလေန, ဥပရိ အာကာသေန ပရိစ္ဆိန္နော၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၈၈။ **မံသ**န္တိ နဝ မံသပေသိသတာနိ။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝဏ္ဏတော ရတ္တံ ကိံ-သုကပုပ္ဖသဒိသံ။ သဏ္ဌာနတော ဇင်္ဃပိဏ္ဍိကမံသံ တာလပဏ္ဏပုဋဘတ္တသဏ္ဌာနံ။ ဥရုမံသံ နိသဒပေါတသဏ္ဌာနံ။ အာနိသဒမံသံ ဥဒ္ဓနကောဋိသဏ္ဌာနံ။ ပိဋ္ဌိမံသံ တာလဂုဠပဋလသဏ္ဌာနံ။ ဖာသုကဒ္ဝယမံသံ[1] ကောဋ္ဌလိကာယ ကုစ္ဆိယံ တနု-မတ္တိကာလေပသဏ္ဌာနံ။ ထနမံသံ ဝဋ္ဋေတွာ အဝက္ခိတ္တမတ္တိကာပိဏ္ဍသဏ္ဌာနံ။

၁-ပါသုကဒ္ဝယမံသံ (ဋီ၊ က)

bāhudvayamaṁsaṁ dviguṇaṁ katvā ṭhapitaniccammamahāmūsika-saṇṭhānaṁ. Evaṁ oḷārikoḷārikaṁ pariggaṇhantassa sukhumampi pākaṭaṁ hoti. Disato dvīsu disāsu jātaṁ. Okāsato vīsādhikāni tīṇi aṭṭhisatāni anulimpitvā ṭhitaṁ. Paricchedato heṭṭhā aṭṭhisaṅghāte patiṭṭhitatalena, upari tacena, tiriyaṁ aññamaññena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

189. **Nhārū**ti[1] nava nhārusatāni. Vaṇṇato sabbepi nhārū setā. Saṇṭhānato nānāsaṇṭhānā. Etesu hi gīvāya uparimabhāgato paṭṭhāya pañca mahānhārū sarīraṁ vinandhamānā purimapassena otiṇṇā. Pañca pacchimapassena. Pañca dakkhiṇapassena. Pañca vāmapassena. Dakkhiṇahatthaṁ vinandhamānāpi hatthassa purimapassena pañca. Pacchimapassena pañca. Tathā vāmahatthaṁ vinandhamānā. Dakkhiṇapādaṁ vinandhamānāpi pādassa purimapassena pañca. Pacchimapassena pañca. Tathā vāmapādaṁ vinandhamānāpīti evaṁ sarīradhārakā nāma saṭṭhimahānhārū kāyaṁ vinandhamānā otiṇṇā. Ye **kaṇḍarā**tipi vuccanti. Te sabbepi kandalamakuḷasaṇṭhānā. Aññe pana taṁ taṁ padesaṁ ajjhottharitvā ṭhitā. Tato sukhumatarā suttarajjukasaṇṭhānā. Aññe tato sukhumatarā pūtilatā saṇṭhānā, aññe tato sukhumatarā mahāvīṇātantisaṇṭhānā. Aññe thūlasuttakasaṇṭhānā. Hatthapādapiṭṭhīsu nhārū sakuṇapādasaṇṭhānā. Sīse nhārū dārakānaṁ sīsajālakasaṇṭhānā. Piṭṭhiyaṁ nhārū ātape pasārita-allajālasaṇṭhānā. Avasesā taṁ taṁ aṅgapaccaṅgānugatā nhārū sarīre paṭimukkajālakañcukasaṇṭhānā. Disato dvīsu disāsu jātā. Okāsato sakalasarīre aṭṭhīni ābandhitvā ṭhitā. Paricchedato heṭṭhā tiṇṇaṁ aṭṭhisatānaṁ upari patiṭṭhitatalehi, upari maṁsacammāni āhacca ṭhitappadesehi, tiriyaṁ aññamaññena paricchinnā, ayaṁ nesaṁ sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

190. **Aṭṭhī**ti ṭhapetvā dvattiṁsa dantaṭṭhīni avasesāni catusaṭṭhi hatthaṭṭhīni, catusaṭṭhi pādaṭṭhīni, catusaṭṭhi maṁsanissitāni mudu-aṭṭhīni, dve paṇhikaṭṭhīni, ekekasmiṁ pāde dve dve gopphakaṭṭhīni, dve jaṅghaṭṭhīni, ekaṁ jaṇṇukaṭṭhi, ekaṁ ūruṭṭhi, dve kaṭiṭṭhīni, aṭṭhārasa piṭṭhikaṇṭakaṭṭhīni, catuvīsati phāsukaṭṭhīni, cuddasa

1. Nahārūti (Sī) evamuparipi.

ဗာဟုဒ္ဒယမံသံ ဒ္ဝိဂုဏံ ကတ္ဝာ ဌပိတနိစ္စမ္မမဟာမူသိကသဏ္ဌာနံ။ ဧဝံ သြဋ္ဌာရိ-ကောဋ္ဌာရိကံ ပရိဂ္ဂဏှန္တဿ သုခုမမ္ပိ ပါကဋံ ဟောတိ။ ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတံ။ သြကာသတော ဝိသာဓိကာနိ တီဏိ အဋ္ဌသတာနိ အနုလိမ္ပိတ္ဝာ ဌိတံ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဟေဋ္ဌာ အဋ္ဌသင်္ဃာတေ ပတိဋ္ဌိတတလေန, ဥပရိ တစေန, တိရိယံ အညမညေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂ-ပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၈၉။ **နှာရူ**တိ[1] နဝ နှာရုသတာနိ။ ဝဏ္ဏတော သဗ္ဗေပိ နှာရူ သေတာ။ သဏ္ဌာနတော နာနာသဏ္ဌာနာ။ ဧတေသု ဟိ ဂီဝါယ ဥပရိမဘာဂတော ပဋ္ဌာယ ပဉ္စ မဟာနှာရူ သရီရံ ဝိနန္ဓမာနာ ပုရိမပဿေန သြတိဏ္ဏာ။ ပဉ္စ ပစ္ဆိမပဿေန။ ပဉ္စ ဒက္ခိဏပဿေန။ ပဉ္စ ဝါမပဿေန။ ဒက္ခိဏဟတ္ထံ ဝိနန္ဓ-မာနာပိ ဟတ္ထဿ ပုရိမပဿေန ပဉ္စ။ ပစ္ဆိမပဿေန ပဉ္စ။ တထာ ဝါမဟတ္ထံ ဝိနန္ဓမာနာ။ ဒက္ခိဏပါဒံ ဝိနန္ဓမာနာပိ ပါဒဿ ပုရိမပဿေန ပဉ္စ။ ပစ္ဆိမ-ပဿေန ပဉ္စ။ တထာ ဝါမပါဒံ ဝိနန္ဓမာနာပီတိ ဧဝံ သရီရဓာရကာ နာမ သဋ္ဌိ-မဟာနှာရူ ကာယံ ဝိနန္ဓမာနာ သြတိဏ္ဏာ။ ယေ **ကဏ္ဍရာ**တိပိ ဝုစ္စန္တိ။ တေ သဗ္ဗေပိ ကန္ဒလမကုဋ္ဌသဏ္ဌာနာ။ အညေ ပန တံ တံ ပဒေသံ အဇ္ဈောတ္ထရိတ္ဝာ ဌိတာ။ တတော သုခုမတရာ သုတ္တရဇ္ဇုကသဏ္ဌာနာ။ အညေ တတော သုခုမတရာ ပူတိလတာ သဏ္ဌာနာ၊ အညေ တတော သုခုမတရာ မဟာဝီဏာ-တန္တိသဏ္ဌာနာ။ အညေ ထူလသုတ္တကသဏ္ဌာနာ။ ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌိသု နှာရူ သကုဏပါဒသဏ္ဌာနာ။ သီသေ နှာရူ ဒါရကာနံ သီသဇာလကသဏ္ဌာနာ။ ပိဋ္ဌိယံ နှာရူ အာတပေ ပသာရိတအလ္လဇာလသဏ္ဌာနာ။ အဝသေသာ တံ တံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနုဂတာ နှာရူ သရီရေ ပဋိမုက္ကဇာလကဉ္စုကသဏ္ဌာနာ။ ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတာ။ သြကာသတော သကလသရီရေ အဋ္ဌိနိ အာဗန္ဓိတ္ဝာ ဌိတာ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဟေဋ္ဌာ တီဏိ အဋ္ဌိသတာနံ ဥပရိ ပတိဋ္ဌိတတလေဟိ, ဥပရိ မံသစမ္မာနိ အာဟစ္စ ဌိတပဒေသေဟိ, တိရိယံ အညမညေန ပရိစ္ဆိန္နာ၊ အယံ နေသံ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၉၀။ **အဋ္ဌီ**တိ ဌပေတ္ဝာ ဒ္ဝတ္တိံသ ဒန္တဋ္ဌိနိ အဝသေသာနိ စတုသဋ္ဌိ ဟတ္ထဋ္ဌိနိ၊ စတုသဋ္ဌိ ပါဒဋ္ဌိနိ၊ စတုသဋ္ဌိ မံသနိဿိတာနိ မုဒုအဋ္ဌိနိ၊ ဒ္ဝေ ပဏှိကဋ္ဌိနိ၊ ဧကေကသ္မိံ ပါဒေ ဒ္ဝေ ဒ္ဝေ ဂေါပ္ဖကဋ္ဌိနိ၊ ဒ္ဝေ ဇင်္ဃဋ္ဌိနိ၊ ကေ ဇဏ္ဏုကဋ္ဌိ၊ ကေ ဥရုဋ္ဌိ၊ ဒ္ဝေ ကဋိဋ္ဌိနိ၊ အဋ္ဌာရသ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကဋ္ဌိနိ၊ စတုဝီသတိ ဖာသုကဋ္ဌိနိ၊ စုဒ္ဒသ

1. နဟာရူတိ (သီ) ဧဝမုပရိပိ။

uraṭṭhīni, ekaṁ hadayaṭṭhi, dve akkhakaṭṭhīni, dve koṭṭaṭṭhīni, dve bāhuṭṭhīni[1], dve dve aggabāhuṭṭhīni, satta gīvaṭṭhīni, dve hanukaṭṭhīni, ekaṁ nāsikaṭṭhi, dve akkhiṭṭhīni, dve kaṇṇaṭṭhīni, ekaṁ nalāṭaṭṭhi. Ekaṁ muddhaṭṭhi, nava sīsakapālaṭṭhīnīti evaṁ timattāni aṭṭhisatāni, tāni sabbānipi vaṇṇato setāni. Saṇṭhānato nānāsaṇṭhānāni.

Tattha hi aggapādaṅguli-aṭṭhīni katakabījasaṇṭhānāni. Tadanantarāni majjhapabbaṭṭhīni panasaṭṭhisaṇṭhānāni. Mūlapabbaṭṭhīni paṇavasaṇṭhānāni. Piṭṭhipādaṭṭhīni koṭṭitakandalakandarāsisaṇṭhānāni. Paṇhikaṭṭhi ekaṭṭhitālaphalabījasaṇṭhānaṁ. Gopphakaṭṭhīni baddhakīḷāgoḷakasaṇṭhānāni. Jaṅghaṭṭhīnaṁ gopphakaṭṭhīsu patiṭṭhitaṭṭhānaṁ apanītatacasindikaḷīrasaṇṭhānaṁ. Khuddakajaṅghaṭṭhitaṁ dhanukadaṇḍasaṇṭhānaṁ. Mahantaṁ milātasappapiṭṭhisaṇṭhānaṁ. Jaṇṇukaṭṭhi ekato parikkhīṇapheṇakasaṇṭhānaṁ. Tattha jaṅghaṭṭhikassa patiṭṭhitaṭṭhānaṁ atikhiṇaggagosiṅgasaṇṭhānaṁ. Ūruṭṭhi duttacchitavāsiparasudaṇḍasaṇṭhānaṁ. Tassa kaṭiṭṭhimhi patiṭṭhitaṭṭhānaṁ kīḷāgoḷakasaṇṭhānaṁ. Tena kaṭiṭṭhino patiṭṭhitaṭṭhānaṁ aggacchinnamahāpunnāgaphalasaṇṭhānaṁ.

Kaṭiṭṭhīni dvepi ekābaddhāni hutvā kumbhakārika-uddhanasaṇṭhānāni. Pāṭiyekkaṁ kammārakūṭayottakasaṇṭhānāni. Koṭiyaṁ ṭhitaṁ ānisadaṭṭhi adhomukhaṁ katvā gahitasappaphaṇasaṇṭhānaṁ, sattaṭṭhaṭṭhānesu chiddāvachiddaṁ. Piṭṭhikaṇṭakaṭṭhīni abbhantarato uparūpani ṭhapitasīsapaṭṭaveṭhakasaṇṭhānāni. Bāhirato vaṭṭanāvaḷisaṇṭhānāni. Tesaṁ antarantarā kakacadantasadisā dve tayo kaṇṭakā honti. Catuvīsatiyā phāsukaṭṭhīsu aparipuṇṇāni aparipuṇṇa-asisaṇṭhānāni. Paripuṇṇāni paripuṇṇa-asisaṇṭhānāni. Sabbānipi odātakukkuṭassa pasāritapakkhasaṇṭhānāni. Cuddasa uraṭṭhīni jiṇṇasandamānikapañjarasaṇṭhānāni. Hadayaṭṭhi dabbiphaṇasaṇṭhānaṁ.

Akkhakaṭṭhīni khuddakalohavāsidaṇḍasaṇṭhānāni. Koṭṭaṭṭhīni ekato parikkhīṇasīhaḷakuddālasaṇṭhānāni. Bāhuṭṭhīni ādāsadaṇḍakasaṇṭhānāni. Aggabāhuṭṭhīni yamakatālakandasaṇṭhānāni. Maṇibandhaṭṭhīni ekato alliyāpetvā ṭhapitasīsakapaṭṭaveṭhakasaṇṭhānāni. Piṭṭhihatthaṭṭhīni koṭṭitakandala-

1. Bāhaṭṭhīni (I, Ka)

ဥရဋ္ဌိနိ၊ ကေံ ဟဒယဋ္ဌိ၊ ဒွေ အက္ခကဋ္ဌိနိ၊ ဒွေ ကောဋ္ဌဋ္ဌိနိ၊ ဒွေ ဗာဟုဋ္ဌိနိ[1]၊ ဒွေ ဒွေ အဂ္ဂဗာဟုဋ္ဌိနိ၊ သတ္တ ဂီဝဋ္ဌိနိ၊ ဒွေ ဟနုကဋ္ဌိနိ၊ ကေံ နာသိကဋ္ဌိ၊ ဒွေ အက္ခိဋ္ဌိနိ၊ ဒွေ ကဏ္ဏဋ္ဌိနိ၊ ကေံ နလာဋဋ္ဌိ။ ကေံ မုဒ္ဓဋ္ဌိ၊ နဝ သီသကပါလဋ္ဌိနိတိ ဧဝံ တိမတ္တာနိ အဋ္ဌိသတာနိ၊ တာနိ သဗ္ဗာနိပိ ဝဏ္ဏတော သေတာနိ။ သဏ္ဌာနတော နာနာသဏ္ဌာနာနိ။

တတ္ထ ဟိ အဂ္ဂပါဒင်္ဂုလိအဋ္ဌိနိ ကတကမိဇသဏ္ဌာနာနိ။ တဒနန္တရာနိ မဇ္ဈိမပဗ္ဗဋ္ဌိနိ ပနသဋ္ဌိသဏ္ဌာနာနိ။ မူလပဗ္ဗဋ္ဌိနိ ပဏဝသဏ္ဌာနာနိ။ ပိဋ္ဌိပါဒဋ္ဌိနိ ကောဋ္ဌိတကန္ဒလကန္ဒရာသိသဏ္ဌာနာနိ။ ပဏ္ဟိကဋ္ဌိ ကေဋ္ဌိတာလဖလမိဇသဏ္ဌာနံ။ ဂေါပ္ဖကဋ္ဌိနိ ဗဒ္ဓကီဋာဂေါဋကသဏ္ဌာနာနိ။ ဇင်္ဃဋ္ဌိနံ ဂေါပ္ဖကဋ္ဌိသု ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ အပနီတတစသိန္ဓိကဋီရသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒကဇင်္ဃဋ္ဌိကံ ဓနုကဒဏ္ဍသဏ္ဌာနံ။ မဟန္တံ မိလာတသပ္ပဋိဋ္ဌိသဏ္ဌာနံ။ ဇဏ္ဏုကဋ္ဌိ ကေတော ပရိကွိဏ္ဏဖေဏကသဏ္ဌာနံ။ တတ္ထ ဇင်္ဃဋ္ဌိကဿ ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ အတိခိဏဂ္ဂဂေါသိင်္ဂသဏ္ဌာနံ။ ဥရုဋ္ဌိ ဒုတ္တစ္ဆိတဝါသိပရသုဒဏ္ဍသဏ္ဌာနံ။ တဿ ကဋိဋ္ဌိမှိ ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ ကီဋာဂေါဋကသဏ္ဌာနံ။ တေန ကဋိဋ္ဌိနော ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ အဂ္ဂစ္ဆိန္နမဟာပုန္နာဂဖလသဏ္ဌာနံ။

ကဋိဋ္ဌိနိ ဒွေပိ ကောဗ္ဘါနိ ဟုတ္ဝာ ကုမ္ဘကာရိကဥ္ဇနသဏ္ဌာနာနိ။ ပါဋိယေက္ကံ ကမ္မာရကူဋယောတ္တကသဏ္ဌာနာနိ။ ကောဋိယံ ဋ္ဌိတံ အာနိသဒဋ္ဌိ အဓောမုခံ ကတ္ဝာ ဂဟိတသပ္ပဖဏသဏ္ဌာနံ၊ သတ္တဋ္ဌာနေသု ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒံ။ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကဋ္ဌိနိ အဗ္ဘန္တရတော ဥပရူပရိ ဌပိတသီသပဋ္ဋဝေဌကသဏ္ဌာနာနိ။ ဗာဟိရတော ဝဋ္ဋနာဝဋ္ဌိသဏ္ဌာနာနိ။ တေသံ အန္တရန္တရာ ကကစဒန္တသဒိသာ ဒွေ တယော ကဏ္ဋကာ ဟောန္တိ။ စတုဝီသတိယာ ဖာသုကဋ္ဌိသု အပရိပုဏ္ဏာနိ အပရိပုဏ္ဏအသီသဏ္ဌာနာနိ။ ပရိပုဏ္ဏာနိ ပရိပုဏ္ဏအသီသဏ္ဌာနာနိ။ သဗ္ဗာနိပိ ဩဒါတကုက္ကုဋပ္ပဋိသ ပသာရိတပက္ခသဏ္ဌာနာနိ။ စုဒ္ဒသ ဥရဋ္ဌိနိ ဇိဏ္ဏသန္ဒမာနိကပဉ္ဇရသဏ္ဌာနာနိ။ ဟဒယဋ္ဌိ ဒဗ္ဗိဖဏသဏ္ဌာနံ။

အက္ခကဋ္ဌိနိ ခုဒ္ဒကလောဟဝါသိဒဏ္ဍသဏ္ဌာနာနိ။ ကောဋ္ဌိနိ ကေတော ပရိကွိဏ္ဏသီဟဠကုဒ္ဒါလသဏ္ဌာနာနိ။ ဗာဟုဋ္ဌိနိ အာဒါသဒဏ္ဍကသဏ္ဌာနာနိ။ အဂ္ဂဗာဟုဋ္ဌိနိ ယမကတာလကန္ဒသဏ္ဌာနာနိ။ မဏိဗန္ဓဋ္ဌိနိ ကေတော အလ္လိယာပေတ္ဝာ ဌပိတသီသကပဋ္ဋဝေဌကသဏ္ဌာနာနိ။ ပိဋ္ဌိဟတ္ထဋ္ဌိနိ ကောဋ္ဌိတကန္ဒလ-

၁-ဗာဟဋ္ဌိနိ (ဋီ၊က)

kandarāsisaṇṭhānāni. Hatthaṅgulīsu mūlapabbaṭṭhīni paṇavasaṇṭhānāni. Majjhapabbaṭṭhīni aparipuṇṇapanasaṭṭhisaṇṭhānāni. Aggapabbaṭṭhīni katakabījasaṇṭhānāni.

Satta gīvaṭṭhīni daṇḍena vijjhitvā paṭipāṭiyā ṭhapitavaṁsakaḷīracakkalakasaṇṭhānāni. Heṭṭhimahanukaṭṭhi kammārānaṁ ayokūṭayottakasaṇṭhānaṁ. Uparimaṁ avalekhanasatthakasaṇṭhānaṁ. Akkhikūpanāsakūpaṭṭhīni apanītamiñjataruṇatālaṭṭhisaṇṭhānāni. Nalāṭaṭṭhi adhomukhaṭṭhapitasaṅkhathālakakapālasaṇṭhānaṁ. Kaṇṇacūḷikaṭṭhīni nhāpita[1] khurakosasaṇṭhānāni. Nalāṭakaṇṇacūḷikānaṁ upari paṭṭabandhanokāse aṭṭhisaṅkuṭitaghaṭapuṇṇapaṭalakhaṇḍasaṇṭhānaṁ. Muddhaṭṭhi mukhacchinnavaṅkanāḷikerasaṇṭhānaṁ. Sīsaṭṭhīni sibbetvā ṭhapitajajjaralābukaṭāhasaṇṭhānāni.

Disato dvīsu disāsu jātāni. Okāsato avisesena sakalasarīre ṭhitāni. Visesena panettha sīsaṭṭhīni givaṭṭhīsu patiṭṭhitāni. Gīvaṭṭhīni piṭṭhikaṇṭakaṭṭhīsu. Piṭṭhikaṇṭakaṭṭhīni kaṭiṭṭhīsu. Kaṭiṭṭhīni ūruṭṭhīsu. Ūruṭṭhīni jaṇṇukaṭṭhīsu. Jaṇṇukaṭṭhīni jaṅghaṭṭhīsu. Jaṅghaṭṭhīni gopphakaṭṭhīsu. Gopphakaṭṭhīni piṭṭhipādaṭṭhīsu patiṭṭhitāni. Paricchedato anto aṭṭhimiñjena, uparito maṁsena, agge mūle ca aññamaññena paricchinnāni, ayaṁ nesaṁ sabhāgaparicchedo. Visabhāgaparicchedo pana kesasadisoyeva.

191. **Aṭṭhimiñjan**ti tesaṁ tesaṁ aṭṭhīnaṁ abbhantaragataṁ miñjaṁ. Taṁ vaṇṇato setaṁ. Saṇṭhānato mahantamahantānaṁ aṭṭhīnaṁ abbhantaragataṁ veḷunāḷiyaṁ pakkhittaseditamahāvettaggasaṇṭhānaṁ. Khuddānukhuddakānaṁ abbhantaragataṁ veḷuyaṭṭhipabbesu pakkhittaseditatanuvettaggasaṇṭhānaṁ. Disato dvīsu disāsu jātaṁ. Okāsato aṭṭhīnaṁ abbhantare patiṭṭhitaṁ. Paricchedato aṭṭhīnaṁ abbhantaratalehi paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgaparicchedo. Visabhāgaparicchedo pana kesasadisoyeva.

192. **Vakkan**ti ekabandhanā dve maṁsapiṇḍikā. Taṁ vaṇṇato mandarattaṁ Pāḷibhaddakaṭṭhivaṇṇaṁ. Saṇṭhānato dārakānaṁ yamakakīḷāgoḷakasaṇṭhānaṁ, ekavaṇṭapaṭibaddha-ambaphaladvayasaṇṭhānaṁ vā. Disato uparimāya disāya jātaṁ. Okāsato galavāṭakā nikkhantena ekamūlena thokaṁ gantvā

1. Nahāpita- (Sī)

ကန္ဓရာသိသဏ္ဌာနာနိ။ ဟတ္ထင်္ဂုလီသု မူလပဗ္ဗဋ္ဌီနိ ပဏဝသဏ္ဌာနာနိ။ မဇ္ဈပဗ္ဗဋ္ဌီနိ အပရိပုဏ္ဏပနသဋ္ဌိသဏ္ဌာနာနိ။ အဂ္ဂပဗ္ဗဋ္ဌီနိ ကတကဗီဇသဏ္ဌာနာနိ။

သတ္တ ဂီဝဋ္ဌီနိ ဒဏ္ဍေန ဝိဇ္ဈိတ္ဝာ ပဋိပါဋိယာ ဌပိတဝံသကဠီရစက္ကလက-သဏ္ဌာနာနိ။ ဟေဋ္ဌိမဟနုကဋ္ဌိ ကမ္မာရာနံ အယောကူဋယောတ္ထကသဏ္ဌာနံ။ ဥပရိမံ အဝလေခနသတ္ထကသဏ္ဌာနံ။ အက္ခိကူပနာသကူပဋ္ဌိနိ အပနီတမိဉ္ဇ-တရုဏတာလဋ္ဌိသဏ္ဌာနာနိ။ နလာဋဋ္ဌိ အဓောမုခဋ္ဌပိတသင်္ခထာလကကပါလ-သဏ္ဌာနံ။ ကဏ္ဏစူဠိကဋ္ဌီနိ နှာပိတ ခုရကောသသဏ္ဌာနာနိ။ နလာဋကဏ္ဏ-စူဠိကာနံ ဥပရိ ပဋ္ဋဗန္ဓနောကာသေ အဋ္ဌိသင်္ကုဋိတဃဋပုဏ္ဏပဋလခဏ္ဍသဏ္ဌာနံ။ မုဒ္ဓဋ္ဌိ မုခစ္ဆိန္နဝင်္ကနာဠိကေရသဏ္ဌာနံ။ သီသဋ္ဌီနိ သိဗ္ဗေတ္ဝာ ဌပိတဇဇ္ဇရလာဗု-ကဋာဟသဏ္ဌာနာနိ။

ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတာနိ။ ဩကာသတော အဝိသေသေန သကလသရီရေ ဌိတာနိ။ ဝိသေသေန ပနေတ္ထ သီသဋ္ဌီနိ ဂီဝဋ္ဌီသု ပတိဋ္ဌိတာနိ။ ဂီဝဋ္ဌီနိ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကဋ္ဌီသု။ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကဋ္ဌီနိ ကဋိဋ္ဌီသု။ ကဋိဋ္ဌီနိ ဥရုဋ္ဌီသု။ ဥရုဋ္ဌီနိ ဇဏ္ဏုကဋ္ဌီသု။ ဇဏ္ဏုကဋ္ဌီနိ ဇင်္ဃဋ္ဌီသု။ ဇင်္ဃဋ္ဌီနိ ဂေါပ္ဖကဋ္ဌီသု။ ဂေါပ္ဖကဋ္ဌီနိ ပိဋ္ဌိပါဒဋ္ဌီသု ပတိဋ္ဌိတာနိ။ ပရိစ္ဆေဒတော အန္တော အဋ္ဌိမဉ္ဇေန, ဥပရိတော မံသေန, အဂ္ဂေ မူလေ စ အညမညေန ပရိစ္ဆိန္နာနိ၊ အယံ နေသံ သဘာဂ-ပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၉၁။ **အဋ္ဌိမိဉ္ဇန်** တေသံ တေသံ အဋ္ဌီနံ အဗ္ဘန္တရဂတံ မိဉ္ဇံ။ တံ ဝဏ္ဏတော သေတံ။ သဏ္ဌာနတော မဟန္တမဟန္တာနံ အဋ္ဌီနံ အဗ္ဘန္တရဂတံ ဝေဠုနာဠိယံ ပက္ခိတ္တသေဒိတမဟာဝေတ္တဂ္ဂသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနံ အဗ္ဘန္တရဂတံ ဝေဠု-ယဋ္ဌိပဗ္ဗေသု ပက္ခိတ္တသေဒိတတနုဝေတ္တဂ္ဂသဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတံ။ ဩကာသတော အဋ္ဌီနံ အဗ္ဘန္တရေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ပရိစ္ဆေဒတော အဋ္ဌီနံ အဗ္ဘန္တရတလေဟိ ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂ-ပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၉၂။ **ဝက္ကန်** ကေဗန္ဓနာ ဒ္ဝေ မံသပိဏ္ဍိကာ။ တံ ဝဏ္ဏတော မန္ဒရတ္တံ ပါဋိဘဒ္ဒကဋ္ဌဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော ဒါရကာနံ ယမကကီဠာဂေါဋကသဏ္ဌာနံ၊ ကေဝဏ္ဏပဋိဗဒ္ဓအမ္ဗဖလဒ္ဝယသဏ္ဌာနံ ဝါ။ ဒိသတော ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ။ ဩကာသတော ဂလဝါဋကာ နိက္ခန္တေန ကေမူလေန ထောကံ ဂန္ဒွာ

၁-နဟာပိတ-(သီ)

dvidhā bhinnena thūlanhārunā vinibaddhaṁ[1] hutvā hadayamaṁsaṁ parikkhipitvā ṭhitaṁ. Paricchedato vakkaṁ vakkabhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

193. **Hadayan**ti hadayamaṁsaṁ. Taṁ vaṇṇato rattapadumapattapiṭṭhivaṇṇaṁ. Saṇṭhānato bāhirapattāni apanetvā adhomukhaṁ ṭhapitapadumamakuḷasaṇṭhānaṁ. Bahi maṭṭhaṁ, anto kosātakīphalassa abbhantarasadisaṁ. Paññavantānaṁ thokaṁ vikasitaṁ, mandapaññānaṁ makuḷitameva[2]. Anto cassa punnāgaṭṭhipatiṭṭhānamatto āvāṭako hoti, yattha addhapasatamattaṁ lohitaṁ saṇṭhāti, yaṁ nissāya manodhātu ca manoviññāṇadhātu ca vattanti. Taṁ panetaṁ rāgacaritassa rattaṁ hoti, dosacaritassa kāḷakaṁ, mohacaritassa maṁsadhovana-udakasadisaṁ, vitakkacaritassa kulatthayūsavaṇṇaṁ, saddhācaritassa kaṇikārapupphavaṇṇaṁ, paññācaritassa acchaṁ vippasannaṁ anāvilaṁ paṇḍaraṁ parisuddhaṁ niddhotajātimaṇi viya jutimantaṁ khāyati. Disato uparimāya disāya jātaṁ. Okāsato sarīrabbhantare dvinnaṁ thanānaṁ majjhe patiṭṭhitaṁ. Paricchedato hadayaṁ hadayabhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheddo pana kesasadisoyeva.

194. **Yakanan**ti yamakamaṁsapaṭalaṁ. Taṁ vaṇṇato rattaṁ paṇḍukadhātukaṁ nātirattakumudassa[3] pattapiṭṭhivaṇṇaṁ. Saṇṭhānato mūle ekaṁ agge yamakaṁ koviḷārapattasaṇṭhānaṁ. Tañca dandhānaṁ ekameva hoti mahantaṁ, paññavantānaṁ dve vā tīṇi vā khuddakāni. Disato uparimāya disāya jātaṁ, okāsato dvinnaṁ thanānaṁ abbhantare dakkhiṇapassaṁ nissāya ṭhitaṁ. Paricchedato yakanaṁ yakanabhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

195. **Kilomakan**ti paṭicchannāpaṭicchannabhedato duvidhaṁ pariyonahanamaṁsaṁ. Taṁ duvidhampi vaṇṇato setaṁ dukūlapilotikavaṇṇaṁ. Saṇṭhānato attano okāsasaṇṭhānaṁ. Disato paṭicchannakilomakaṁ uparimāya disāya. Itaraṁ dvīsu disāsu jātaṁ. Okāsato

1. Vinibandhaṁ (I, Ka) 2. Mukuḷitameva (Sī) 3. Nātirattaṁ kumudassa (Ka)

ဋ္ဌာ ဘိန္နေန ထူလန္ဟာရုနာ ဝိနိဗန္ဓံ[1] ဟုတ္ဝာ ဟဒယမံသံ ပရိက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဝက္ကံ ဝက္ကဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၉၃။ **ဟဒယ**န္တိ ဟဒယမံသံ။ တံ ဝဏ္ဏတော ရတ္တပဒုမပတ္တပိဋ္ဌိဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော ဗာဟိရပတ္တာနိ အပနေတ္ဝာ အဓောမုခံ ဋ္ဌပိတပဒုမမကုဋ္ဌ-သဏ္ဌာနံ။ ဗဟိ မဋ္ဌံ၊ အန္တော ကောသာတကီဖလဿ အဗ္ဘန္တရသဒိသံ။ ပညဝန္တာနံ ထောကံ ဝိကသိတံ၊ မန္ဒပညာနံ မကုဠိတမေဝ[2]။ အန္တော စဿ ပုန္နာဂဋ္ဌပတိဋ္ဌာနမတ္တော အာဝါဋကော ဟောတိ၊ ယတ္ထ အဒ္ဓပသတမတ္တံ လောဟိတံ သဏ္ဌာတိ၊ ယံ နိဿာယ မနောဓာတု စ မနောဝိညာဏဓာတု စ ဝတ္တန္တိ။ တံ ပနေတံ ရာဂစရိတဿ ရတ္တံ ဟောတိ၊ ဒေါသစရိတဿ ကာဠကံ၊ မောဟစရိတဿ မံသဓောဝနဥဒကသဒိသံ၊ ဝိတက္ကစရိတဿ ကုလတ္ထယူသဝဏ္ဏံ၊ သဒ္ဓါစရိတဿ ကဏိကာရပုပ္ဖဝဏ္ဏံ၊ ပညာစရိတဿ အစ္ဆံ ဝိပ္ပသန္နံ အနာဝိလံ ပဏ္ဍရံ ပရိသုဒ္ဓံ နိဒ္ဓေါတဇာတိမဏိ ဝိယ ဇုတိမန္တံ ခါယတိ။ ဒိသတော ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ။ သြကာသတော သရီရဗ္ဘန္တရေ ဒ္ဝိန္နံ ထနာနံ မဇ္ဈေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဟဒယံ ဟဒယဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသော-ယေဝ။

၁၉၄။ **ယကန**န္တိ ယမကမံသပဋလံ။ တံ ဝဏ္ဏတော ရတ္တံ ပဏ္ဍုကဓာတုကံ နာတိရတ္တကုမုဒဿ[3] ပတ္တပိဋ္ဌိဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော မူလေ ဧကံ အဂ္ဂေ ယမကံ ကောဝိဠာရပတ္တသဏ္ဌာနံ။ တဉ္စ ဒန္ဓာနံ ဧကမေဝ ဟောတိ မဟန္တံ၊ ပညဝန္တာနံ ဒ္ဝေ ဝါ တီဏိ ဝါ ခုဒ္ဒကာနိ။ ဒိသတော ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ၊ သြကာသတော ဒ္ဝိန္နံ ထနာနံ အဗ္ဘန္တရေ ဒက္ခိဏပဿံ နိဿာယ ဋ္ဌိတံ။ ပရိစ္ဆေဒတော ယကနံ ယကနဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂ-ပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၉၅။ **ကိလောမက**န္တိ ပဋိစ္ဆန္နာပဋိစ္ဆန္နဘေဒတော ဒုဝိဓံ ပရိယောနဟနမံသံ။ တံ ဒုဝိဓမ္ပိ ဝဏ္ဏတော သေတံ ဒုကူလပိလောတိကဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော အတ္တနော သြကာသသဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော ပဋိစ္ဆန္နကိလောမကံ ဥပရိမာယ ဒိသာယ။ ဣတရံ ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတံ။ သြကာသတော

1. ဝိနိဗန္ဓံ (ဋီ၊က) 2. မုကုဠိတမေဝ (သီ) 3. နာတိရတ္တံ ကုမုဒဿ (က)

paṭicchannakilomakaṁ hadayañca vakkañca paṭicchādetvā, appaṭicchannakilomakaṁ sakalasarīre cammassa heṭṭhato maṁsaṁ pariyonandhitvā ṭhitaṁ. Paricchedato heṭṭhā maṁsena, upari cammena, tiriyaṁ kilomakabhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgaparicchedo. Visabhāgaparicchedo pana kesasadisoyeva.

196. **Pihakan**ti udarajivhāmaṁsaṁ. Taṁ vaṇṇato nīlaṁ nigguṇḍipupphavaṇṇaṁ. Saṇṭhānato sattaṅgulappamāṇaṁ abandhanaṁ kāḷavacchakajivhāsaṇṭhānaṁ. Disato uparimāya disāya jātaṁ. Okāsato hadayassa vāmapasse udarapaṭalassa matthakapassaṁ nissāya ṭhitaṁ, yasmiṁ paharaṇappahārena bahinikkhante sattānaṁ jīvitakkhayo hoti. Paricchedato pihakabhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgaparicchedo. Visabhāgaparicchedo pana kesasadisoyeva.

197. **Papphāsan**ti dvattiṁsamaṁsakhaṇḍappabhedaṁ[1] papphāsamaṁsaṁ. Taṁ vaṇṇato rattaṁ nātipakka-udumbaraphalavaṇṇaṁ. Saṇṭhānato visamacchinnabahalapūvakhaṇḍasaṇṭhānaṁ. Abbhantare asitapītānaṁ abhāve uggatena kammajatejusmānā abbhāhatattā saṁkhāditapalālapiṇḍamiva nirasaṁ nirojaṁ. Disato uparimāya disāya jātaṁ. Okāsato sarīrabbhantare dvinnaṁ thanānaṁ antare hadayañca yakanañca upari chādetvā olambantaṁ ṭhitaṁ. Paricchedato papphāsabhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgaparicchedo. Visabhāgaparicchedo pana kesasadisoyeva.

198. **Antan**ti purisassa dvattiṁsahatthā[2] itthiyā aṭṭhavīsatihatthā[2] ekavīsatiyā ṭhānesu obhaggā antavaṭṭi. Tadetaṁ vaṇṇato setaṁ sakkharasudhāvaṇṇaṁ. Saṇṭhānato lohitadoṇiyaṁ ābhujitvā ṭhapitasīsacchinnasappasaṇṭhānaṁ. Disato dvīsu disāsu jātaṁ. Okāsato upari galavāṭake heṭṭhā ca karīsamagge vinibandhattā galavāṭakakarīsamagga-pariyante sarīrabbhantare ṭhitaṁ. Paricchedato antabhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgaparicchedo. Visabhāgaparicchedo pana kesasadisoyeva.

1. Dvattimaṁsakhaṇḍappabhedaṁ (Sī) 2. ...hatthaṁ (Syā, I, Ka)

ပဋိစ္ဆန္နကိလောမကံ ဟဒယဉ္စ ဝက္ကဉ္စ ပဋိစ္ဆာဒေတ္ဝာ, အပဋိစ္ဆန္နကိလောမကံ သကလသရီရေ စမ္မဿ ဟေဋ္ဌတော မံသံ ပရိယောနန္ဓိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဟေဋ္ဌာ မံသေန, ဥပရိ စမ္မေန, တိရိယံ ကိလောမကဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၉၆။ **ပိဟက**န္တိ ဥဒရဇိဝှါမံသံ။ တံ ဝဏ္ဏတော နီလံ နိဂ္ဂုဏ္ဍိပုပ္ဖဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော သတ္တင်္ဂုလပ္ပမာဏံ အဗန္ဓနံ ကာဠဝစ္ဆကဇိဝှါသဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ။ ဩကာသတော ဟဒယဿ ဝါမပဿေ ဥဒရပဋလဿ မတ္ထကပဿံ နိဿာယ ဋ္ဌိတံ၊ ယသ္မိံ ပဟရဏပ္ပဟာရေန ဗဟိနိက္ခန္တေ သတ္တာနံ ဇီဝိတက္ခယော ဟောတိ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဝိဟကဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၉၇။ **ပပ္ဖါသ**န္တိ ဒ္ဝတ္တိံသမံသခဏ္ဍပ္ပဘေဒံ[1] ပပ္ဖါသမံသံ။ တံ ဝဏ္ဏတော ရတ္တံ နာတိပက္ကဥဒုမ္ဗရဖလဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော ဝိသမစ္ဆိန္နဗဟလပူဝခဏ္ဍသဏ္ဌာနံ။ အဗ္ဘန္တရေ အသိတပီတာနံ အဘာဝေ ဥဋ္ဌတေန ကမ္မဇတေဇုသ္မာနာ အဘိဟတတ္တာ သံခါဒိတပလာလပိဏ္ဍမိဝ နိရသံ နိရောဇံ။ ဒိသတော ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ။ ဩကာသတော သရီရဗ္ဘန္တရေ ဒ္ဝိန္နံ ထနာနံ အန္တရေ ဟဒယဉ္စ ယကနဉ္စ ဥပရိ ဆာဒေတ္ဝာ ဩလမ္ဗန္တံ ဋ္ဌိတံ။ ပရိစ္ဆေဒတော ပပ္ဖါသဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁၉၈။ **အန္တ**န္တိ ပုရိသဿ ဒ္ဝတ္တိံသဟတ္ထာ[2] ဣတ္ထိယာ အဋ္ဌဝီသတိဟတ္ထာ[2] ကေဝီသတိယာ ဌာနေသု ဩဘဂ္ဂါ အန္တဝဋ္ဋိ။ တဒေတံ ဝဏ္ဏတော သေတံ သက္ခရသုဓာဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော လောဟိတဒောဏိယံ အာဘုဇိတ္ဝာ ဌပိတသီသစ္ဆိန္နသပ္ပသဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတံ။ ဩကာသတော ဥပရိ ဂလဝါဠကေ ဟေဋ္ဌာ စ ကရီသမဂ္ဂေ ဝိနိဗန္ဓတ္တာ ဂလဝါဠကကရီသမဂ္ဂပရိယန္တေ သရီရဗ္ဘန္တရေ ဋ္ဌိတံ။ ပရိစ္ဆေဒတော အန္တဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁-ဒ္ဝတ္တိံသမံသခဏ္ဍပ္ပဘေဒံ (သီ) ၂-....ဟတ္ထာ (သျာ၊ ဇ၊ က)

199. **Antaguṇanti** antabhogaṭṭhānesu bandhanaṁ. Taṁ vaṇṇato setaṁ dakasītalikamūlavaṇṇaṁ. Saṇṭhānato dakasītalikamūlasaṇṭhānameva. Disato dvīsu disāsu jātaṁ. Okāsato kuddālapharasukammādīni karontānaṁ yantākaḍḍhanakāle yantasuttakamiva yantaphalakāni antabhoge ekato agaḷante ābandhitvā pādapuñchanarajjumaṇḍalakassa antarā saṁsibbitvā[1] ṭhitarajjukā viya ekavīsatiyā antabhogānaṁ antarā ṭhitaṁ. Paricchedato antaguṇabhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

200. **Udariyanti** udare bhavaṁ asitapītakhāyitasāyitaṁ. Taṁ vaṇṇato ajjhohaṭāhāravaṇṇaṁ. Saṇṭhānato parissāvane sithilabaddhataṇḍula-saṇṭhānaṁ. Disato uparimāya disāya jātaṁ. Okāsato udare ṭhitaṁ.

Udaraṁ nāma ubhato nippīḷiyamānassa allasāṭakassa majjhe sañjātaphoṭakasadisaṁ antapaṭalaṁ, bahi maṭṭhaṁ, anto maṁsakasambupaliveṭhanakiliṭṭha[2]pāvārakapupphakasadisaṁ, kuthita[3]panasatacassa abbhantarasadisantipi vattuṁ vaṭṭati, yattha takkoṭakā gaṇḍuppādakā tālahīrakā sūcimukhakā paṭatantasuttakā[4] iccevamādidvattiṁsakulappabhedā kimayo ākulabyākulā saṇḍasaṇḍacārino hutvā nivasanti, ye pānabhojanādimhi avijjamāne ullaṅghitvā viravantā hadayamaṁsaṁ abhihananti, pānabhojanādi-ajjhoharaṇavelāyañca uddhaṁmukhā hutvā paṭhamajjhohaṭe dve tayo ālope turitaturitā viluppanti, yaṁ tesaṁ kimīnaṁ sūtigharaṁ vaccakuṭi gilānasālā susānañca hoti. Yattha seyyathāpi nāma caṇḍālagāmadvāre candanikāya nidāghasamaye thūlaphusitake deve vassante udakena vuyhamānaṁ muttakarīsacamma-aṭṭhinhārukhaṇḍakheḷasiṅghāṇikālohitappabhutinānākuṇapajātaṁ nipatitvā kaddamodakāluḷitaṁ dvīhatīhaccayena sañjātakimikulaṁ sūriyātapasantāpavegakuthitaṁ upari pheṇapupphuḷake[5] muñcantaṁ abhinīlavaṇṇaṁ paramaduggandhajegucchaṁ neva upagantuṁ, na daṭṭhuṁ araharūpataṁ āpajjitvā tiṭṭhati,

1. Taṁ sibbitvā (I, Ka) 2. ...kiliṭṭhaṁ (Syā) 3. Kuṭṭhita (Syā), kudhita (Ka)
4. Paṭatantukā suttakā (Sī), paṭatantū suttakā (Syā), paṭatantusuttakā (I)
5. Pheṇabubbuḷake (Sī, I)

၁၉၉။ **အန္တဂုဏန္တိ** အန္တောဝဋ္ဌာနေသု ဗန္ဓနံ။ တံ ဝဏ္ဏတော သေတံ ဒကသီတလိကမူလဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော ဒကသီတလိကမူလသဏ္ဌာနမေဝ။ ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတံ။ ဩကာသတော ကုဒ္ဒါလဖရသုကမ္မာဒီနိ ကရောန္တာနံ ယန္တာကဍ္ဎနကာလေ ယန္တသုတ္တကမိဝ ယန္တဖလကာနိ အန္တ-ဘောဂေ ကေတော အဂဠန္တေ အာဗန္ဓိတ္ဝာ ပါဒပုဉ္ဆနရဇ္ဇုမဏ္ဍလကဿ အန္တရာ သံသိဗ္ဗိတ္ဝာ[2] ဌိတရဇ္ဇုကာ ဝိယ ကေဝိသတိယာ အန္တောဘာဂါနံ အန္တရာ ဌိတံ။ ပရိစ္ဆေဒတော အန္တဂုဏဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂ-ပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၂၀၀။ **ဥဒရိယန္တိ** ဥဒရေ ဘဝံ အသိတပီတခါယိတသာယိတံ။ တံ ဝဏ္ဏတော အဿောဟဋ္ဌာဟာရဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော ပရိဿာဝနေ သိထိလဗန္ဓတဏ္ဍုလ-သဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ။ ဩကာသတော ဥဒရေ ဌိတံ။

ဥဒရံ နာမ ဥဘတော နိပ္ပီဠိယမာနဿ အလ္လသာဋကဿ မဇ္ဈေ သဉ္ဇာတ-ဖောဋကသဒိသံ အန္တပဋလံ၊ ဗဟိ မဋ္ဌံ၊ အန္တော မံသကသမ္ဗုပလိဝေဌနကိလိဋ္ဌ-ပါဝါရကပုပ္ဖကသဒိသံ၊ ကုထိတ[3]ပနသတစဿ အဘ္ယန္တရသဒိသန္တိပိ ဝတ္ထုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ယတ္ထ တက္ကောဋကာ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒကာ တာလဟီရကာ သူစိမုခကာ ပဋတန္တ-သုတ္တကာ[4] ဇုစ္ခေဝမာဒိဒ္ဝတ္တိံသကုလပ္ပဘေဒါ ကိမယော အာကုလဗျာကုလာ သဏ္ဌာသဏ္ဌာစာရိနော ဟုတ္ဝာ နိဝသန္တိ၊ ယေ ပါနဘောဇနာဒိမှိ အဝိဇ္ဇမာနေ ဥလ္လမ်ိတ္ဝာ ဝိရဝန္တာ ဟဒယမံသံ အဘိဟနန္တိ၊ ပါနဘောဇနာဒိအဿောဟရဏ-ဝေလာယဉ္စ ဥဒ္ဓံမုခါ ဟုတ္ဝာ ပဌမဿောဟဋ္ဌေ ဒွေ တယော အာလောပေ တုရိတတုရိတာ ဝိလုပ္ပန္တိ၊ ယံ တေသံ ကိမီနံ သူတိဃရံ ဝစ္စကုဋိ ဂိလာနသာလာ သုသာနဉ္စ ဟောတိ။ ယတ္ထ သေယျထာပိ နာမ စဏ္ဍာလဂါမဒ္ဝါရေ စန္ဒနိကာယ နိဒါဃသမယေ ထူလဖုသိတကေ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဥဒကေန ဝုယ္ဟမာနံ မုတ္တ-ကရီသ စမ္မ အဋ္ဌိ နှာရု ခဏ္ဍ ခေဠ သိင်္ဃာဏိကာလောဟိတပ္ပဘုတိ နာနာကုဏ-ပဇာတံ နိပတိတ္ဝာ ကဒ္ဒမောဒကာလုဠိတံ ဒ္ဝိဟတိဟစ္စယေန သဉ္ဇာတကိမိကုလံ သူရိယာတပသန္တာပဝေဂကုထိတံ ဥပရိ ဖေဏပုပ္ဖုဠကေ[5] မုဉ္စန္တံ အဘိနီလဝဏ္ဏံ ပရမဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆံ နေဝ ဥပဂန္တုံ, န ဒဋ္ဌုံ အရဟရူပတံ အာပဇ္ဇိတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ၊

၁-တံ သိဗ္ဗိတ္ဝာ (ဋ္ဌ၊က) ၂-....ကိလိဋ္ဌံ (သျာ) ၃-ကုဋ္ဌိတ (သျာ)၊ ကုဓိတ (က)
၄-ပဋတန္တုကာ သုတ္တကာ (သီ)၊ ပဋတန္တု သုတ္တကာ (သျာ)၊ ပဋတန္တုသုတ္တကာ (ဋ္ဌ)
၅-ဖေဏဗုဗ္ဗုဠကေ (သီ၊ ဋ္ဌ)

pageva ghāyituṁ vā sāyituṁ vā, evameva nānappakāraṁ pānabhojanādi-dantamusalasañcuṇṇitaṁ jivhāhatthaparivattitakheḷalālāpalibuddhaṁ taṅkhaṇavigatavaṇṇagandharasādisampadaṁ tantavāyakhalisuvāna-vamathusadisaṁ nipatitvā pittasemhavātapaliveṭhitaṁ hutvā udaraggisantāpavegakuthitaṁ kimikulākulaṁ uparūpari pheṇapupphuḷakāni muñcantaṁ paramakasambuduggandhajegucchabhāvaṁ āpajjitvā tiṭṭhati. Yaṁ sutvāpi pānabhojanādīsu amanuññatā saṇṭhāti, pageva paññācakkhunā avaloketvā. Yattha ca patitaṁ pānabhojanādi pañcadhā vivekaṁ gacchati, ekaṁ bhāgaṁ pāṇakā khādanti, ekaṁ bhāgaṁ udaraggi jhāpeti, eko bhāgo muttaṁ hoti, eko bhāgo karīsaṁ, eko bhāgo rasabhāvaṁ āpajjitvā soṇitamaṁsādīni upabrūhayati.

Paricchedato udarapaṭalena ceva udariyabhāgena ca paricchinnaṁ. Ayamassa sabhāgapariccheḍo. Visabhāgapariccheḍo pana kesasadisoyeva.

201. **Karīsan**ti vaccaṁ. Taṁ vaṇṇato yebhuyyena ajjhohaṭāhāravaṇṇameva hoti. Saṇṭhānato okāsasaṇṭhānaṁ. Disato heṭṭhimāya disāya jātaṁ. Okāsato pakkāsaye ṭhitaṁ. **Pakkāsayo** nāma heṭṭhānābhipiṭṭhikaṇṭakamūlānaṁ antare antāvasāne ubbedhena aṭṭhaṅgulamatto veḷunāḷikasadiso, yattha seyyathāpi nāma upari bhūmibhāge patitaṁ vassodakaṁ ogaḷitvā heṭṭhā bhūmibhāgaṁ pūretvā tiṭṭhati, evameva yaṁkiñci āmāsaye patitaṁ pānabhojanādikaṁ udaragginā pheṇuddehakaṁ pakkaṁ pakkaṁ nisadāya pisitamiva saṇhabhāvaṁ āpajjitvā antabilena ogaḷitvā ogaḷitvā omadditvā veḷupabbe pakkhipamānapaṇḍumattikā viya sannicitaṁ hutvā tiṭṭhati. Paricchedato pakkāsayapaṭalena ceva karīsabhāgena ca paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheḍo. Visabhāgapariccheḍo pana kesasadisoyeva.

202. **Matthaluṅgan**ti sīsakaṭāhabbhantare ṭhitamiñjarāsi. Taṁ vaṇṇato setaṁ ahicchattakapiṇḍavaṇṇaṁ. Dadhibhāvaṁ asampattaṁ duṭṭhakhīravaṇṇantipi vattuṁ vaṭṭati. Saṇṭhānato okāsasaṇṭhānaṁ. Disato uparimāya disāya jātaṁ. Okāsato sīsakaṭāhabbhantare cattāro sibbinimagge nissāya samodhānetvā ṭhapitā cattāro piṭṭhapiṇḍā viya samohitaṁ tiṭṭhati. Paricchedato sīsakaṭāhassa abbhantaratalehi ceva matthaluṅgabhāgena ca

ပဂေဝ ဃာယိတုံ ဝါ သာယိတုံ ဝါ၊ ဧဝမေဝ နာနပ္ပကာရံ ပါနဘောဇနာ-ဒိဒန္တမုသလသဉ္ဆုဏ္ဏိတံ ဇိဝှါဟတ္ထပရိဝတ္တိတခေဠလာလာပလိဗုဒ္ဓံ တင်္ခဏဝိဂတ-ဝဏ္ဏဂန္ဓရသာဒိသမ္ပဒံ တန္တဝါယခလိသုဝါနဝမထုသဒိသံ နိပတိတ္ဝာ ပိတ္တ-သေမှဝါတပလိဝေဋိတံ ဟုတ္ဝာ ဥဒရဂ္ဂိသန္တာပဝေဂကုထိတံ ကိမိကုလာကုလံ ဥပရုပရိ ဖေဏပုပ္ဖုဠကာနိ မုဉ္စန်ံ ပရမကသမ္ဘုဉ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆဘာဝံ အာပဇ္ဇိတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ။ ယံ သုတ္ဝာပိ ပါနဘောဇနာဒီသု အမနုညတာ သဏ္ဌာတိ၊ ပဂေဝ ပညာစက္ခုနာ အဝလောကေတ္ဝာ။ ယတ္ထ စ ပတိတံ ပါနဘောဇနာဒိ ပဉ္စဓာ ဝိဝေကံ ဂစ္ဆတိ၊ ကေ ဘာဂံ ပါဏကာ ခါဒန္တိ၊ ကေ ဘာဂံ ဥဒရဂ္ဂိ ဈာပေတိ၊ ကော ဘာဂေါ မုတ္တံ ဟောတိ၊ ကော ဘာဂေါ ကရီသံ၊ ကော ဘာဂေါ ရသဘာဝံ အာပဇ္ဇိတ္ဝာ သောကိတမံသာဒီနိ ဥပဗြူဟယတိ။

ပရိစ္ဆေဒတော ဥဒရပဋလေန စေဝ ဥဒရိယဘာဂေန စ ပရိစ္ဆိန္နံ။ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၂၀၁။ **ကရီသန္တိ** ဝစ္စံ။ တံ ဝဏ္ဏတော ယေဘုယ်ျေန အဇ္ဈောဟဋ္ဌာဟာရ-ဝဏ္ဏမေဝ ဟောတိ။ သဏ္ဌာနတော ဩကာသသဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော ဟေဋ္ဌိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ။ ဩကာသတော ပက္ကာသယေ ဋ္ဌိတံ။ **ပက္ကာသယော** နာမ ဟေဋ္ဌာနာဘိ-ပိဋ္ဌိကဏ္ဏကမူလာနံ အန္တရေ အန္တာဝသာနေ ဥဗ္ဗေဓေန အင်္ဂုဋ္ဌ-မတ္တော ဝေဠုနာဠိကသဒိသော၊ ယတ္ထ သေယ္ယထာပိ နာမ ဥပရိ ဘူမိဘာဂေ ပတိတံ ဝဿောဒကံ ဩဂဠိတ္ဝာ ဟေဋ္ဌာ ဘူမိဘာဂံ ပူရေတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝမေဝ ယံကိဉ္စိ အာမာသယေ ပတိတံ ပါနဘောဇနာဒိကံ ဥဒရဂ္ဂိနာ ဖေဏဒ္ဒေဟကံ ပက္ကံ ပက္ကံ နိသဒါယ ပိသိတမိဝ သဏ္ဌာဘာဝံ အာပဇ္ဇိတ္ဝာ အန္တဝိလေန ဩဂဠိတ္ဝာ ဩဂဠိတ္ဝာ ဩမဒ္ဒိတ္ဝာ ဝေဠုပဗ္ဗေ ပက္ခိပမာနပဏ္ဍုမတ္တိကာ ဝိယ သန္နိစိတံ ဟုတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ။ ပရိစ္ဆေဒတော ပက္ကာသယပဋလေန စေဝ ကရီသ-ဘာဂေန စ ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၂၀၂။ **မတ္ထလုင်္ဂန္တိ** သီသကဋာဟဋ္ဌန္တရေ ဋ္ဌိတမိဉ္ဇရာသိ။ တံ ဝဏ္ဏတော သေတံ အဟိစ္ဆတ္တကပိဏ္ဍဝဏ္ဏံ။ ဒဓိဘာဝံ အသမ္ပတ္တံ ဒုဋ္ဌခီရဝဏ္ဏန်ိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ သဏ္ဌာနတော ဩကာသသဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ။ ဩကာသတော သီသကဋာဟဋ္ဌန္တရေ စတ္တာရော သိဒ္ဓိမဋ္ဌေ နိဿာယ သမောဓာနေတ္ဝာ ဌပိတာ စတ္တာရော ပိဋ္ဌပိဏ္ဍာ ဝိယ သမောဟိတံ တိဋ္ဌတိ။ ပရိစ္ဆေဒတော သီသကဋာဟဿ အဋ္ဌန္တရတလေဟိ စေဝ မတ္ထလုင်္ဂဘာဂေန စ

paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheado. Visabhāgapariccheado pana kesasadisoyeva.

203. **Pittan**ti dve pittāni baddhapittañca abaddhapittañca. Tattha baddhapittaṁ vaṇṇato bahalamadhukatelavaṇṇaṁ. Abaddhapittaṁ milātaākulipupphavaṇṇaṁ. Saṇṭhānato ubhayampi okāsasaṇṭhānaṁ. Disato baddhapittaṁ uparimāya disāya jātaṁ, itaraṁ dvīsu disāsu jātaṁ. Okāsato abaddhapittaṁ ṭhapetvā kesalomadantanakhānaṁ maṁsavinimuttaṭṭhānañceva thaddhasukkhacammañca udakamiva telabindu avasesasarīraṁ byāpetvā ṭhitaṁ, yamhi kupite akkhīni pītakāni honti, bhamanti, gattaṁ kampati, kaṇḍūyati. Baddhapittaṁ hadayapapphāsānaṁ antare yakanamaṁsaṁ nissāya patiṭṭhite mahākosātakīkosakasadise pittakosake ṭhitaṁ, yamhi kupite sattā ummattakā honti, vipallatthacittā hirottappaṁ chaḍḍetvā akātabbaṁ karonti, abhāsitabbaṁ bhāsanti, acintitabbaṁ cintenti. Paricchedato pittabhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheado. Visabhāgapariccheado pana kesasadisoyeva.

204. **Semhan**ti sarīrabbhantare ekapatthapūrappamāṇaṁ[1] semhaṁ. Taṁ vaṇṇato setaṁ nāgabalāpaṇṇarasavaṇṇaṁ. Saṇṭhānato okāsasaṇṭhānaṁ. Disato uparimāya disāya jātaṁ. Okāsato udarapaṭale ṭhitaṁ. Yaṁ pānabhojanādi-ajjhoharaṇakāle seyyathāpi nāma udake sevālapaṇakaṁ kaṭṭhe vā kathale vā patante chijjitvā dvidhā hutvā puna ajjhottharitvā tiṭṭhati, evameva pānabhojanādimhi nipatante chijjitvā dvidhā hutvā puna ajjhottharitvā tiṭṭhati, yamhi ca mandībhūte pakkagaṇḍo viya pūtikukkuṭaṇḍamiva ca udaraṁ paramajegucchaṁ kuṇapagandhaṁ hoti, tato uggatena ca gandhena uddekopi mukhampi duggandhaṁ pūtikuṇapasadisaṁ hoti. So ca puriso apehi duggandhaṁ vāyasīti vattabbataṁ āpajjati, yañca vaḍḍhitvā bahalattamāpannaṁ pidhānaphalakamiva vaccakuṭiyaṁ udarapaṭalassa abbhantareyeva kuṇapagandhaṁ sannirumbhitvā tiṭṭhati. Paricchedato semhabhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheado. Visabhāgapariccheado pana kesasadisoyeva.

1. Ekapattapūrappamāṇaṁ (Sī, Syā, I)

ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၂၀၃။ **ပိတ္တ**န္တိ ဒွေ ပိတ္တာနိ ဗဒ္ဓပိတ္တဉ္စ အဗဒ္ဓပိတ္တဉ္စ။ တတ္ထ ဗဒ္ဓပိတ္တံ ဝဏ္ဏတော ဗဟလမဓုကတေလဝဏ္ဏံ။ အဗဒ္ဓပိတ္တံ မိလာတအာကုလိပုပ္ဖဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော ဥဘယမ္ပိ ဩကာသသဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော ဗဒ္ဓပိတ္တံ ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ၊ ဣတရံ ဒွီသု ဒိသာသု ဇာတံ။ ဩကာသတော အဗဒ္ဓပိတ္တံ ဌပေတ္ဝာ ကေသလောမဒန္တနခါနံ မံသဝိနိမုတ္တဋ္ဌာနဉ္စေဝ ထဒ္ဓသုက္ခစမ္မဉ္စ ဥဒကမိဝ တေလဗိန္ဒု အဝသေသသရီရံ ဗ္ယာပေတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ၊ ယမ္ဟိ ကုပိတေ အက္ခီနိ ပီတကာနိ ဟောန္တိ၊ ဘမန္တိ၊ ဂတ္တံ ကမ္ပတိ၊ ကဏ္ဍူယတိ။ ဗဒ္ဓပိတ္တံ ဟဒယပပ္ဖါသာနံ အန္တရေ ယကနမံသံ နိဿာယ ပတိဋ္ဌိတေ မဟာကောသာတကီကောသကသဒိသေ ပိတ္တကောသကေ ဋ္ဌိတံ၊ ယမ္ဟိ ကုပိတေ သတ္တာ ဥမ္မတ္တကာ ဟောန္တိ၊ ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ဆဍ္ဍေတ္ဝာ အကာတဗ္ဗံ ကရောန္တိ၊ အဘာသိတဗ္ဗံ ဘာသန္တိ၊ အစိန္တိတဗ္ဗံ စိန္တေန္တိ။ ပရိစ္ဆေဒတော ပိတ္တဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၂၀၄။ **သေမ္ဟ**န္တိ သရီရဗ္ဘန္တရေ ကေပတ္ထပူရပ္ပမာဏံ[1] သေမ္ဟံ။ တံ ဝဏ္ဏတော သေတံ နာဂဗလာပဏ္ဏရသဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော ဩကာသသဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ။ ဩကာသတော ဥဒရပဋလေ ဋ္ဌိတံ။ ယံ ပါနဘောဇနာဒိအဇ္ဈောဟရဏကာလေ သေယျထာပိ နာမ ဥဒကေ သေဝါလပဏကံ ကဋ္ဌေ ဝါ ကထလေ ဝါ ပတန္တေ ဆိဇ္ဇိတ္ဝာ ဒ္ဝိဓာ ဟုတ္ဝာ ပုန အဇ္ဈောတ္ထရိတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝမေဝ ပါနဘောဇနာဒိမ္ဟိ နိပတန္တေ ဆိဇ္ဇိတ္ဝာ ဒ္ဝိဓာ ဟုတ္ဝာ ပုန အဇ္ဈောတ္ထရိတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ၊ ယမ္ဟိ စ မန္ဒီဘူတေ ပက္ကဂဏ္ဍော ဝိယ ပူတိကုက္ကုဋဏ္ဍမိဝ စ ဥဒရံ ပရမဇေဂုစ္ဆံ ကုဏပဂန္ဓံ ဟောတိ၊ တတော ဥဂ္ဂတေန စ ဂန္ဓေန ဥဒ္ဒေကောပိ မုခမ္ပိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ပူတိကုဏပသဒိသံ ဟောတိ။ သော စ ပုရိသော အပေဟိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဝါယသီတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ၊ ယဉ္စ ဝမိတ္ဝာ ဗဟလတ္တမာပန္နံ ဝိဓာနဖလကမိဝ ဝစ္စကုဋိယံ ဥဒရပဋလဿ အဗ္ဘန္တရေယေဝ ကုဏပဂန္ဓံ သန္နိရုန္ဓိတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ။ ပရိစ္ဆေဒတော သေမ္ဟဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၁-ကေပတ္ထပူရပ္ပမာဏံ (သီ၊ သျာ၊ ဂ)

205. **Pubbo**ti pūtilohitavasena pavattapubbaṁ. Taṁ vaṇṇato paṇḍupalāsavaṇṇo. Matasarīre pana pūtibahalācāmavaṇṇo hoti. Saṇṭhānato okāsasaṇṭhono. Disato dvīsu disāsu hoti. Okāsato pana pubbassa okāso nāma nibaddho natthi, yattha so sannicito tiṭṭheyya, yatra yatra khāṇukaṇṭakapaharaṇaggijālādīhi abhihate sarīrappadese lohitaṁ saṇṭhahitvā paccati, gaṇḍapīḷakādayo vā uppajjanti, tatra tatra tiṭṭhati. Paricchedato pubbabhāgena paricchinno, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

206. **Lohitan**ti dve lohitāni sannicitalohitañca saṁsaraṇalohitañca. Tattha sannicitalohitaṁ vaṇṇato nipakkabahalalākhārasavaṇṇaṁ. Saṁsaraṇalohitaṁ acchalākhārasavaṇṇaṁ. Saṇṭhānato ubhayampi okāsasaṇṭhānaṁ. Disato sannicitalohitaṁ uparimāya disāya jātaṁ. Itaraṁ dvisu disāsu jātaṁ. Okāsato saṁsaraṇalohitaṁ ṭhapetvā kesalomadanta-nakhānaṁ maṁsavinimuttaṭṭhānañceva thaddhasukkhacammañca dhamanijālānusārena sabbaṁ upādiṇṇasarīraṁ pharitvā ṭhitaṁ. Sannicitalohitaṁ yakanaṭṭhānassa heṭṭhābhāgaṁ pūretvā ekapatthapūramattaṁ hadayavakkapapphāsānaṁ upari thokaṁ thokaṁ paggharantaṁ vakkahadayayakanapapphāse temayamānaṁ ṭhitaṁ. Tasmiṁ hi vakkahadayādīni atemente sattā pipāsitā honti. Paricchedato lohitabhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

207. **Sedo**ti lomakūpādīhi paggharaṇaka-āpodhātu. So vaṇṇato vippasannatilatelavaṇṇo. Saṇṭhānato okāsasaṇṭhāno. Disato dvīsu disāsu jāto. Okāsato sedassokāso nāma nibaddho natthi, yattha so lohitaṁ viya sadā tiṭṭheyya. Yadā pana aggisantāpasūriyasantāpa-utuvikārādīhi sarīraṁ santapati, tadā udakato abbūḷhamattavisamacchinnabhisamuḷālakumududa-nāḷakalāpo viya sabbakesalomakūpavivarehi paggharati, tasmā tassa saṇṭhānampi kesalomakūpavivarānaññeva vasena veditabbaṁ. Sedapariggaṇhakena ca yoginā kesalomakūpavivare pūretvā ṭhitavaseneva sedo manasi kātabbo.

၂၀၅။ **ပုဗ္ဗော**တိ ပူတိလောဟိတဝသေန ပဝတ္တပုဗ္ဗံ။ တံ ဝဏ္ဏတော ပဏ္ဍုပလာသဝဏ္ဏော။ မတသရီရေ ပန ပူတိဗဟလာစာမဝဏ္ဏော ဟောတိ။ သဏ္ဌာနတော ဩကာသသဏ္ဌာနော။ ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဟောတိ။ ဩကာသတော ပန ပုဗ္ဗဿ ဩကာသော နာမ နိဗ္ဗေါ နတ္ထိ၊ ယတ္ထ သော သန္နိစိတော တိဋ္ဌေယျ၊ ယတြ ယတြ ခါဏုကဏ္ဋကပဟရဏဂ္ဂိဇာလာဒီဟိ အဘိဟတေ သရီရပ္ပဒေသေ လောဟိတံ သဏ္ဌဟိတ္ဝာ ပစ္စတိ၊ ဂဏ္ဍပိဋကာဒယော ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တတြ တတြ တိဋ္ဌတိ။ ပရိစ္ဆေဒတော ပုဗ္ဗဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နော၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၂၀၆။ **လောဟိတ**န္တိ ဒ္ဝေ လောဟိတာနိ သန္နိစိတလောဟိတဉ္စ သံသရဏလောဟိတဉ္စ။ တတ္ထ သန္နိစိတလောဟိတံ ဝဏ္ဏတော နိပက္ကဗဟလလာခါရသဝဏ္ဏံ။ သံသရဏလောဟိတံ အစ္ဆလာခါရသဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော ဥဘယမ္ပိ ဩကာသသဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော သန္နိစိတလောဟိတံ ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ။ ဣတရံ ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတံ။ ဩကာသတော သံသရဏလောဟိတံ ဌပေတ္ဝာ ကေသလောမဒန္တနခါနံ မံသဝိနိမုတ္တဌာနဉ္စေဝ ထဒ္ဓသုက္ခစမ္မဉ္စ ဓမနိဇာလာနုသာရေန သဗ္ဗံ ဥပါဒိဏ္ဏသရီရံ ဖရိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ သန္နိစိတလောဟိတံ ယကနဋ္ဌာနဿ ဟေဋ္ဌာဘာဂံ ပူရေတ္ဝာ ကေပတ္ထပူရမတ္တံ ဟဒယဝက္ကပပ္ဖါသာနံ ဥပရိ ထောကံ ထောကံ ပဂ္ဃရန္တံ ဝက္ကဟဒယယကနပပ္ဖါသေ တေမယမာနံ ဋ္ဌိတံ။ တသ္မိံ ဟိ ဝက္ကဟဒယာဒီနိ အတေမေန္တေ သတ္တာ ပိပါသိတာ ဟောန္တိ။ ပရိစ္ဆေဒတော လောဟိတဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၂၀၇။ **သေဒေါ**တိ လောမကူပါဒီဟိ ပဂ္ဃရဏကအာပေါဓာတု။ သော ဝဏ္ဏတော ဖိဂ္ဃသန္နတိလတေလဝဏ္ဏော။ သဏ္ဌာနတော ဩကာသသဏ္ဌာနော။ ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတော။ ဩကာသတော သေဒဿောကာသော နာမ နိဗ္ဗေါ နတ္ထိ၊ ယတ္ထ သော လောဟိတံ ဝိယ သဒါ တိဋ္ဌေယျ။ ယဒါ ပန အဂ္ဂိသန္တာပသူရိယသန္တာပဥတုဝိကာရာဒီဟိ သရီရံ သန္တပတိ၊ တဒါ ဥဒကတော အဗ္ဘုဋ္ဌမတ္တဝိသမစ္ဆိန္နဘိသမုဋ္ဌာလကုမုဒနာဠကလာပေါ ဝိယ သဗ္ဗကေသလောမကူပဝိဝရေဟိ ပဂ္ဃရတိ၊ တသ္မာ တဿ သဏ္ဌာနမ္ပိ ကေသလောမကူပဝိဝရာနညေဝ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သေဒပရိဂ္ဂဟကေန စ ယောဂိနာ ကေသလောမကူပဝိဝရေ ပူရေတ္ဝာ ဋ္ဌိတဝသေနေဝ သေဒေါ မနသိ ကာတဗ္ဗော။

paricchedato sedabhāgena paricchinno, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

Medoti thinasineho. So vaṇṇato phālitahaliddivaṇṇo. Saṇṭhānato thūlasarīrassa tāva cammamaṁsantare ṭhapitahaliddivaṇṇadukūlapilotika-saṇṭhāno hoti. Kisasarīrassa jaṅghamaṁsaṁ ūrumaṁsaṁ piṭṭhikaṇṭakanissitaṁ piṭṭhimaṁsaṁ udaravaṭṭimaṁsanti etāni nissāya diguṇatiguṇaṁ katvā ṭhapitahaliddivaṇṇadukūlapilotikasaṇṭhāno. Disato dvīsu disāsu jāto. Okāsato thūlassa sakalasarīraṁ pharitvā kisassa jaṅghamaṁsādīni nissāya ṭhito, yaṁ sinehasaṅkhaṁ gatampi paramajegucchattā neva muddhani telatthāya, na nāsatelādīnamatthāya gaṇhanti. Paricchedato heṭṭhā maṁsena, upari cammena, tiriyaṁ medabhāgena paricchinno, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

208. **Assū**ti akkhīhi paggharaṇaka-āpodhātu. Taṁ vaṇṇato vippasannatilatelavaṇṇaṁ. Saṇṭhānato okāsasaṇṭhānaṁ. Disato uparimāya disāya jātaṁ. Okāsato akkhikūpakesu ṭhitaṁ. Na cetaṁ pittakosake pittamiva akkhikūpakesu sadā sannicitaṁ tiṭṭhati. Yadā pana sattā somanassajātā mahāhasitaṁ hasanti, domanassajātā rodanti paridevanti, tathārūpaṁ vā visamāhāraṁ āhārenti, yadā ca nesaṁ akkhīni dhūmaraja-paṁsukādīhi abhihaññanti. Tadā etehi somanassadomanassavisabhāgāhāra-utūhi samuṭṭhahitvā akkhikūpake pūretvā tiṭṭhati vā paggharati vā. Assupariggaṇhakena ca yoginā akkhikūpake pūretvā ṭhitavaseneva pariggaṇhitabbaṁ. Paricchedato assubhāgena paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

209. **Vasā**ti vilīnasineho. Sā vaṇṇato nāḷikeratelavaṇṇā. Ācāme āsittatelavaṇṇātipi vattuṁ vaṭṭati. Saṇṭhānato nhānakāle pasanna-udakassa upari paribbhamantasinehabinduvisaṭasaṇṭhānā. Disato dvīsu disāsu jātā. Okāsato yebhuyyena hatthatalahatthapiṭṭhipādatalapādapiṭṭhināsapuṭanalāṭa-aṁsakūṭesu ṭhitā. Na cesā etesu okāsesu sadā vilīnāva hutvā tiṭṭhati. Yadā pana aggisantāpasūriyasantāpa-utuvisabhāgadhātuvisabhāgehi te padesā

ပရိစ္ဆေဒတော သေဒဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နော၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

မေဒေါတိ ထိနသိနေဟော။ သော ဝဏ္ဏတော ဖာလိတဟလိဒ္ဒိ-ဝဏ္ဏော။ သဏ္ဌာနတော ထူလသရီရဿ တာဝ စမ္မမံသန္တရေ ဌပိတဟလိဒ္ဒိ-ဝဏ္ဏဒုကူလပိလောတိကသဏ္ဌာနော ဟောတိ။ ကိသသရီရဿ ဇင်္ဃမံသံ ဥရုမံသံ ပိဋ္ဌိကဏ္ဏကနိဿိတံ ပိဋ္ဌိမံသံ ဥဒရဝဋ္ဋိမံသန္တိ တောနိ နိဿာယ ဒိဂုဏတိဂုဏံ ကတ္ဝာ ဌပိတဟလိဒ္ဒိဝဏ္ဏဒုကူလပိလောတိကသဏ္ဌာနော။ ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတော။ ဩကာသတော ထူလဿ သကလသရီရံ ဖရိတ္ဝာ ကိသဿ ဇင်္ဃမံသာဒီနိ နိဿာယ ဋ္ဌိတော၊ ယံ သိနေဟသင်္ခံ ဂတမ္ပိ ပရမဇေဂုစ္ဆတ္တာ နေဝ မုဒ္ဓနိ တေလတ္ထာယ၊ န နာသတေလာဒီနမတ္ထာယ ဂဏှန္တိ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဟေဋ္ဌာ မံသေန, ဥပရိ စမ္မေန, တိရိယံ မေဒဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နော၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၂၀၈။ **အဿူ**တိ အက္ခီဟိ ပဂ္ဃရဏကအာပေါဓာတု။ တံ ဝဏ္ဏတော ဝိပ္ပသန္နတိလတေလဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော ဩကာသသဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ။ ဩကာသတော အက္ခိကူပကေသု ဋ္ဌိတံ။ န စေတံ ပိတ္တကောသကေ ပိတ္တမိဝ အက္ခိကူပကေသု သဒါ သန္နိစိတံ တိဋ္ဌတိ။ ယဒါ ပန သတ္တာ သောမနဿဇာတာ မဟာဟသိတံ ဟသန္တိ၊ ဒေါမနဿဇာတာ ရောဒန္တိ ပရိဒေဝန္တိ၊ တထာရူပံ ဝါ ဝိသမာဟာရံ အာဟာရေန္တိ၊ ယဒါ စ နေသံ အက္ခီနိ ဓူမရဇပံသုကာဒီဟိ အဘိဟညန္တိ။ တဒါ ဧတေဟိ သောမနဿဒေါ-မနဿဝိသဘာဂါဟာရဥတူဟိ သမုဋ္ဌဟိတ္ဝာ အက္ခိကူပကေ ပူရေတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ ဝါ ပဿဝတိ ဝါ။ အဿုပရိဂ္ဂဏှကေန စ ယောဂိနာ အက္ခိကူပကေ ပူရေတ္ဝာ ဌိတဝသေနေဝ ပရိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗံ။ ပရိစ္ဆေဒတော အဿုဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၂၀၉။ **ဝသာ**တိ ဝိလီနသိနေဟော။ သာ ဝဏ္ဏတော နာဠိကေရတေလ-ဝဏ္ဏာ။ အာစာမေ အာသိတ္တတေလဝဏ္ဏာတိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ သဏ္ဌာနတော နှာနကာလေ ပသန္နဥဒကဿ ဥပရိ ပရိဘ္ဘမန္တသိနေဟဗိန္ဒုဝိသဋ္ဌသဏ္ဌာနာ။ ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတာ။ ဩကာသတော ယေဘုယ္ယေန ဟတ္ထတလ-ဟတ္ထပိဋ္ဌိပါဒတလပါဒပိဋ္ဌိနာသပုဋနလာဋအံသကူဋေသု ဋ္ဌိတာ။ န စေသာ ဧတေသု ဩကာသေသု သဒါ ဝိလီနာဝ ဟုတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ။ ယဒါ ပန အဂ္ဂိသန္တာပသူရိယသန္တာပဥတုဝိသဘာဂဓာတုဝိသဘာဂေဟိ တေ ပဒေသာ

usmājātā honti, tadā tattha nhānakāle pasanna-udakūpari sinehabinduvisaṭo viya ito cito ca sañcarati. Paricchedato vasābhāgena paricchinnā, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisoyeva.

210. **Kheḷo**ti antomukhe pheṇamissā āpodhātu. So vaṇṇato seto pheṇavaṇṇo. Saṇṭhānato okāsasaṇṭhāno. Pheṇasaṇṭhānotipi vattuṁ vaṭṭati. Disato uparimāya disāya jāto. Okāsato ubhohi kapolapassehi orūyha jivhāya ṭhito. Na cesa ettha sadā sannicito hutvā tiṭṭhati. Yadā pana sattā tathārūpamāhāraṁ passanti vā saranti vā, uṇhatittakaṭukaloṇambilānaṁ vā kiñci mukhe ṭhapenti, yadā vā nesaṁ hadayaṁ āgilāyati[1], kismiñci deva vā jigucchā uppajjati, tadā kheḷo uppajjitvā ubhohi kapolapassehi orūyha jivhāya saṇṭhāti. Aggajivhāya cesa tanuko hoti, mūlajivhāya bahalo, mukhe pakkhittañca puthukaṁ vā taṇḍulaṁ vā aññaṁ vā kiñci khādanīyaṁ nadīpuline khatakūpakasalilaṁ viya parikkhayaṁ agacchantova temetuṁ samattho hoti. Paricchedato kheḷabhāgena paricchinno, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisova.

211. **Siṅghāṇikā**ti matthaluṅgato paggharaṇaka-asuci. Sā vaṇṇato taruṇatālaṭṭhimiñjavaṇṇā. Saṇṭhānato okāsasaṇṭhānā. Disato uparimāya disāya jātā. Okāsato nāsāpuṭe pūretvā ṭhitā. Na cesā ettha sadā sannicitā hutvā tiṭṭhati, atha kho yathā nāma puriso paduminipatte dadhiṁ bandhitvā heṭṭhā kaṇṭakena vijjheyya, athānena chiddena dadhimuttaṁ galitvā bahi pateyya, evameva yadā sattā rodanti, visabhāgāhāra-utuvasena vā sañjātadhātukhobhā honti, tadā anto sīsato pūtisemhabhāvamāpannaṁ matthaluṅgaṁ galitvā tālumatthakavivarena otaritvā nāsāpuṭe pūretvā tiṭṭhati vā paggharati vā. Siṅghāṇikā parigganhakena ca yoginā nāsāpuṭe pūretvā ṭhitavaseneva parigganhitabbā. Paricchedato siṅghāṇikābhāgena paricchinnā, ayamassā sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisova.

1. Ākilāyati (Sī, Ka)

ဥဿာဇာတာ ဟောန္တိ၊ တဒါ တတ္ထ န္ဟာနကာလေ ပသန္နဥဒကူပရိ သိနေဟဗိန္ဒု-ဝိသဒ္ဒော ဝိယ ဣတော စိတော စ သဉ္စရတိ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဝသာဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နာ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောယေဝ။

၂၁၀။ **ခေဠော**တိ အန္တောမုခေ ဖေဏမိဿာ အာပေါဓာတု။ သော ဝဏ္ဏတော သေတော ဖေဏဝဏ္ဏော။ သဏ္ဌာနတော သြကာသသဏ္ဌာနော။ ဖေဏသဏ္ဌာနောတိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဒိသတော ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတော။ သြကာသတော ဥဘောဟိ ကပေါလပဿေဟိ သြရုယ္ဟ ဋ္ဌိတော။ န စေသ တ္ထေ သဒါ သန္ဌိတော ဟုတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ။ ယဒါ ပန သတ္တာ ကထာရုပ-မာဟာရံ ပဿန္တိ ဝါ သရန္တိ ဝါ၊ ဥဏ္ဟတိတ္တကဋုကလောဏမ္ဗိလာနံ ဝါ ကိဉ္စိ မုခေ ဒ္ဒပေန္တိ၊ ယဒါ ဝါ နေသံ ဟဒယံ အာဂိလာယတိ[1]၊ ကိသ္မိဉ္စိ ဒေဝ ဝါ ဇိဂုစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဒါ ခေဠော ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ ဥဘောဟိ ကပေါလပဿေဟိ သြရုယ္ဟ ဋ္ဌိတော သဏ္ဌာတိ။ အဂ္ဂဇိဝှါယ စေသ တနုကော ဟောတိ၊ မူလ-ဇိဝှါယ ဗဟလော၊ မုခေ ပက္ခိတ္တဉ္စ ပုထုကံ ဝါ တဏ္ဍုလံ ဝါ အညံ ဝါ ကိဉ္စိ ခါဒနီယံ နဒီပုလိနေ ခတကူပကသလိလံ ဝိယ ပရိက္ခယံ အဂစ္ဆန္တောဝ တေမေတုံ သမတ္ထော ဟောတိ။ ပရိစ္ဆေဒတော ခေဠဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နာ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောဝ။

၂၁၁။ **သိင်္ဃာဏိကာ**တိ မတ္ထလုင်္ဂတော ပဂ္ဃရဏကအသုစိ။ သာ ဝဏ္ဏတော တရုဏတာလဋ္ဌိမိဉ္ဇဝဏ္ဏာ။ သဏ္ဌာနတော သြကာသသဏ္ဌာနာ။ ဒိသတော ဥပရိမာယ ဒိသာယ ဇာတာ။ သြကာသတော နာသာပုဋေ ပူရေတ္ဝာ ဋ္ဌိတာ။ န စေသာ တ္ထေ သဒါ သန္ဌိတာ ဟုတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ၊ အထ ခေါ ယထာ နာမ ပုရိသော ပဒုမိနိပတ္တေ ဒဓိံ ဗန္ဓိတ္ဝာ ဟေဋ္ဌာ ကဏ္ဍကေန ဝိဇ္ဈေယျ၊ အထာနေန ဆိဒ္ဒေန ဒဓိမုတ္တံ ဂဠိတ္ဝာ ဗဟိ ပတေယျ၊ ဧဝမေဝ ယဒါ သတ္တာ ရောဒန္တိ၊ ဝိသဘာဂါဟာရဥတုဝသေန ဝါ သဉ္ဇာတဓာတုခေါဘာ ဟောန္တိ၊ တဒါ အန္တော သီသတော ပူတိသေမှဘာဝမာပန္နံ မတ္ထလုင်ံ ဂဠိတ္ဝာ တာလုမတ္ထက-ဝိဝရေန သြတရိတ္ဝာ နာသာပုဋေ ပူရေတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ ဝါ ပဂ္ဃရတိ ဝါ။ သိင်္ဃာဏိကာ ပရိဂ္ဂဏှကေန စ ယောဂိနာ နာသာပုဋေ ပူရေတ္ဝာ ဋ္ဌိတဝသေနေဝ ပရိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗာ။ ပရိစ္ဆေဒတော သိင်္ဃာဏိကာဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နာ၊ အယမဿာ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသောဝ။

၁-အာကိလာယတိ (သီ၊က)

212. **Lasikā**ti sarīrasandhīnaṁ abbhantare picchilakuṇapaṁ. Sā vaṇṇato kaṇikāraniyyāsavaṇṇā. Saṇṭhānato okāsasaṇṭhānā. Disato dvīsu disāsu jātā. Okāsato aṭṭhisandhīnaṁ abbhañjanakiccaṁ, sādhayamānā asītisatasandhīnaṁ abbhantare ṭhitā. Yassa cesā mandā hoti, tassa uṭṭhahantassa nisīdantassa abhikkamantassa paṭikkamantassa samiñjantassa pasārentassa aṭṭhikāni kaṭakaṭāyanti, accharāsaddaṁ karonto viya sañcarati. Ekayojanadviyojanamattaṁ addhānaṁ gatassa vāyodhātu kuppati, gattāni dukkhanti. Yassa pana bahukā honti, tassa uṭṭhānanisajjādīsu na aṭṭhīni kaṭakaṭāyanti, dīghampi addhānaṁ gatassa na vāyodhātu kuppati, na gattāni dukkhanti. Paricchedato lasikābhāgena paricchinnā, ayamassā sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisova.

213. **Muttan**ti muttarasaṁ. Taṁ[1] vaṇṇato māsakhārodakavaṇṇaṁ. Saṇṭhānato adhomukhaṭṭhapita udakakumbha abbhantaragata udaka saṇṭhānaṁ. Disato heṭṭhimāya disāya jātaṁ. Okāsato vatthissa abbhantare ṭhitaṁ. **Vatthi** nāma vatthi puṭo vuccati. Yattha seyyathāpi candanikāya pakkhitte amukhe[2] ravaṇaghaṭe[3] candanikāraso pavisati, na cassa pavisanamaggo paññāyati, evameva sarīrato muttaṁ pavisati, na cassa pavisanamaggo paññāyati, nikkhamanamaggo pana pākaṭo hoti. Yamhi ca muttassa bharite passāvaṁ karomāti sattānaṁ āyūhanaṁ hoti. Paricchedato vatthi-abbhantarena ceva muttabhāgena ca paricchinnaṁ, ayamassa sabhāgapariccheda. Visabhāgapariccheda pana kesasadisova.

214. Evañhi kesādike koṭṭhāse vaṇṇasaṇṭhānadisokāsapariccheda vasena vavatthapetvā anupubbato nātisīghatoti-ādinā nayena vaṇṇasaṇṭhāna-gandhāsayokāsavasena pañcadhā paṭikkūlā paṭikkūlāti manasikaroto paṇṇattisamatikkamāvasāne seyyathāpi cakkhumato purisassa dvattiṁsavaṇṇānaṁ kusumānaṁ ekasuttakaganthitaṁ mālaṁ olokentassa sabbapupphāni apubbāpariyamiva pākaṭāni honti, evameva atthi imasmiṁ kāye kesāti imaṁ kāyaṁ olokentassa sabbe te

1. Muttanti (Sī, Syā, Ka), muttanti passāvo. Taṁ (?)
2. Adhomukhe (Syā)
3. Yavanaghaṭe (Sī)

၂၁၂။ **လသိကာ**တိ သရီရသန္ဓိနံ အဗ္ဘန္တရေ ပိစ္ဆိလကုဏပံ။ သာ ဝဏ္ဏတော ကဏိကာရနိယ္ယာသဝဏ္ဏာ။ သဏ္ဌာနတော သြကာသသဏ္ဌာနာ။ ဒိသတော ဒ္ဝီသု ဒိသာသု ဇာတာ။ သြကာသတော အဋ္ဌိသန္ဓီနံ အဗ္ဘဉ္ဇနကိစ္စံ သာဓယမာနာ အသီတိသတသန္ဓီနံ အဗ္ဘန္တရေ ဋ္ဌိတာ။ ယဿ စေသာ မန္ဒာ ဟောတိ၊ တဿ ဥဋ္ဌဟန္တဿ နိသီဒန္တဿ အဘိက္ကမန္တဿ ပဋိက္ကမန္တဿ သမိဉ္ဇန္တဿ ပသာရေန္တဿ အဋ္ဌိကာနိ ကဋကဋာယန္တိ၊ အစ္ဆရာသဒ္ဒံ ကရောန္တော ဝိယ သဉ္စရတိ။ ကေယော ဇနဋ္ဌိယော ဇနမတ္တံ အဒ္ဓါနံ ဂတဿ ဝါယောဓာတု ကုပ္ပတိ၊ ဂတ္တာနိ ဒုက္ခန္တိ။ ယဿ ပန ဗဟုကာ ဟောန္တိ၊ တဿ ဥဋ္ဌာနနိသဇ္ဇာ-ဒီသု န အဋ္ဌိနိ ကဋကဋာယန္တိ၊ ဒီဃမ္ပိ အဒ္ဓါနံ ဂတဿ န ဝါယောဓာတု ကုပ္ပတိ၊ န ဂတ္တာနိ ဒုက္ခန္တိ။ ပရိစ္ဆေဒတော လသိကာဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နာ၊ အယမဿာ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသော၀။

၂၁၃။ **မုတ္တ**န္တိ မုတ္တရသံ။ တံ[1] ဝဏ္ဏတော မာသခါရောဒကဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာနတော အဓောမုခဋ္ဌပိတ ဥဒကကုမ္ဘ အဗ္ဘန္တရဂတ ဥဒက သဏ္ဌာနံ။ ဒိသတော ဟေဋ္ဌိမာယ ဒိသာယ ဇာတံ။ သြကာသတော ဝတ္ထိဿ အဗ္ဘန္တရေ ဋ္ဌိတံ။ **ဝတ္ထိ** နာမ ဝတ္ထိ ပုဋော ဝုစ္စတိ။ ယတ္ထ သေယ္ယထာပိ စန္ဒနိကာယ ပက္ခိတ္တေ အမုခေ[2] ရဝဏဃဋေ[3] စန္ဒနိကာရသော ပဝိသတိ၊ န စဿ ပဝိသနမဂ္ဂေါ ပညာယတိ၊ ဧဝမေဝ သရီရတော မုတ္တံ ပဝိသတိ၊ န စဿ ပဝိသနမဂ္ဂေါ ပညာယတိ၊ နိက္ခမနမဂ္ဂေါ ပန ပါကဋော ဟောတိ။ ယမ္ဟိ စ မုတ္တဿ ဘရိတေ ပဿာဝံ ကရောမာတိ သတ္တာနံ အာယူဟနံ ဟောတိ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဝတ္ထိအဗ္ဘန္တရေန စေဝ မုတ္တဘာဂေန စ ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အယမဿ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ပန ကေသသဒိသော၀။

၂၁၄။ ဧဝဉ္ဟိ ကေသာဒိကေ ကောဋ္ဌာသေ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဒိသောကာသ-ပရိစ္ဆေဒဝသေန ဝဝတ္ထပေတ္ဝာ အနုပုဗ္ဗတော နာတိသီဃတောတိအာဒိနာ နယေန ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဂန္ဓာသယောကာသဝသေန ပဉ္စဓာ ပဋိက္ကူလာ ပဋိက္ကူ-လာတိ မနသိကရောတော ပဏ္ဏတ္တိသမတိက္ကမာဝသာနေ သေယ္ယထာပိ စက္ခု-မတော ပုရိသဿ ဒ္ဝတ္တိံသဝဏ္ဏာနံ ကုသုမာနံ ဧကသုတ္တကဂန္ထိတံ မာလံ သြလောကေန္တဿ သဗ္ဗပုပ္ဖာနိ အပုဗ္ဗာပရိယမိဝ ပါကဋာနိ ဟောန္တိ၊ ဧဝမေဝ အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ကေသာတိ ဣမံ ကာယံ သြလောကေန္တဿ သဗ္ဗေ တေ

၁-မုတ္တန္တိ (သီ၊ သျာ၊ က)၊ မုတ္တန္တိ ပဿာဝေါ။ တံ (?)
၂-အဓောမုခေ (သျာ)
၃-ယဝနဃဋေ (သီ)

dhammā apubbāpariyāva pākaṭā honti. Tena vuttaṁ manasikārakosallakathāyaṁ “ādikammikassa hi kesāti manasikaroto manasikāro gantvā muttanti imaṁ pariyosānakoṭṭhāsameva āhacca tiṭṭhatī”ti.

Sace pana bahiddhāpi manasikāraṁ upasaṁharati, athassa evaṁ sabbakoṭṭhāsesu pākaṭībhūtesu āhiṇḍantā manussatiracchānādayo sattākāraṁ vijahitvā koṭṭhāsarāsivaseneva upaṭṭhahanti, tehi ca ajjhohariyamānaṁ pānabhojanādi koṭṭhāsarāsimhi pakkhipamānamiva upaṭṭhāti.

Athassa anupubbamuñcanādivasena paṭikkūlā paṭikkūlāti punappunaṁ manasikaroto anukkamena appanā uppajjati. Tattha kesādīnaṁ vaṇṇasaṇṭhānadisokāsaparicchedavasena upaṭṭhānaṁ uggahanimittaṁ. Sabbākārato paṭikkūlavasena upaṭṭhānaṁ paṭibhāganimittaṁ. Taṁ āsevato bhāvayato vuttanayena asubhakammaṭṭhānesu viya paṭhamajjhānavaseneva appanā uppajjati.

Sā yassa ekova koṭṭhāso pākaṭo hoti, ekasmiṁ vā koṭṭhāse appanaṁ patvā puna aññasmiṁ yogaṁ na karoti, tassa ekāva uppajjati. Yassa pana aneke koṭṭhāsā pākaṭā honti, ekasmiṁ vā jhānaṁ patvā puna aññasmiṁpi yogaṁ karoti, tassa Mallakattherassa viya koṭṭhāsagaṇanāya paṭhamajjhānāni nibbattanti.

So kirāyasmā Dīghabhāṇaka-abhayattheraṁ hatthe gahetvā “āvuso Abhaya imaṁ tāva pañhaṁ uggaṇhāhī”ti vatvā āha “Mallakatthero dvattiṁsakoṭṭhāsesu dvattiṁsāya paṭhamajjhānānaṁ lābhī. Sace rattiṁ ekaṁ, divā ekaṁ samāpajjati, atirekaddhamāsena puna sampajjati, sace pana devasikaṁ ekaṁ samāpajjati, atirekamāsena puna sampajjatī”ti.

Evaṁ paṭhamajjhānavasena ijjhamānampi cetaṁ kammaṭṭhānaṁ vaṇṇasaṇṭhānādīsu satibalena ijjhanato kāyagatāsatīti vuccati.

Imañca kāyagatāsatimanuyutto bhikkhu aratiratisaho hoti, na ca naṁ arati[1] sahati, uppannaṁ aratiṁ abhibhuyya abhibhuyya viharati. Bhayabheravasaho hoti, na ca naṁ bhayabheravaṁ sahati, uppannaṁ bhayabheravaṁ abhibhuyya abhibhuyya viharati. Khamo hoti sītassa

1. Aratirati (Sī)

ဓမ္မာ အပုဗ္ဗာပရိယာဝ ပါကဋာ ဟောန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ မနသိကာရကောသ-ကထာယံ “အာဒိကမ္မိကဿ ဟိ ကေသာတိ မနသိကရောတော မနသိကာရော ဂန္ဓာ မုတ္တန္တိ ဣမံ ပရိယောသာနကောဋ္ဌာသမေဝ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတီ”တိ။

သစေ ပန ဗဟိဒ္ဓါပိ မနသိကာရံ ဥပသံဟရတိ၊ အထဿ ဧဝံ သမ္ဗကော-ဋ္ဌာသေသု ပါကဋီဘူတေသု အာဟိဏ္ဍန္တာ မနုဿတိရစ္ဆာနာဒယော သတ္တာကာရံ ဝိဇဟိတ္ဝာ ကောဋ္ဌာသရာသိဝသေနေဝ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ တေဟိ စ အဇ္ဈောဟရိယမာနံ ပါနဘောဇနာဒိ ကောဋ္ဌာသရာသိမ္ဟိ ပက္ခိပမာနမိဝ ဥပဋ္ဌာတိ။

အထဿ အနုပုဗ္ဗမုဉ္စနာဒိဝသေန ပဋိက္ကူလာ ပဋိက္ကူလာတိ ပုနပ္ပုနံ မနသိကရောတော အနုက္ကမေန အပ္ပနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတ္ထ ကေသာဒီနံ ဝဏ္ဏ-သဏ္ဌာနဒိသောကာသပရိစ္ဆေဒဝသေန ဥပဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ။ သမ္ဘာကာရတော ပဋိက္ကူလဝသေန ဥပဋ္ဌာနံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ။ တံ အာသေဝတော ဘာဝယတော ဝုတ္တနယေန အသုဘကမ္မဋ္ဌာနေသု ဝိယ ပဌမဇ္ဈာနဝသေနေဝ အပ္ပနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

သာ ယဿ ဧကောဝ ကောဋ္ဌာသော ပါကဋော ဟောတိ၊ ကေသ္မိံ ဝါ ကောဋ္ဌာသေ အပ္ပနံ ပတ္ဝာ ပုန အညသ္မိံ ယောဂံ န ကရောတိ၊ တဿ ကောဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယဿ ပန အနေကေ ကောဋ္ဌာသာ ပါကဋာ ဟောန္တိ၊ ကေသ္မိံ ဝါ ဈာနံ ပတ္ဝာ ပုန အညသ္မိံပိ ယောဂံ ကရောတိ၊ တဿ မလ္လကတ္ထေရဿ ဝိယ ကောဋ္ဌာသဂဏနာယ ပဌမဇ္ဈာနာနိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။

သော ကိရာယသ္မာ ဒီဃဘာဏကအဘယတ္ထေရံ ဟတ္ထေ ဂဟေတ္ဝာ “အာဝုသော အဘယ ဣမံ တာဝ ပဉ္ဟံ ဥဂ္ဂဏှာဟီ”တိ ဝတ္ဝာ အာဟ “မလ္လကတ္ထေရော ဒွတ္တိံသကောဋ္ဌာသေသု ဒွတ္တိံသာယ ပဌမဇ္ဈာနာနံ လာဘီ။ သစေ ရတ္တိံ ဧကံ, ဒိဝါ ဧကံ သမာပဇ္ဇတိ၊ အတိရေကဒ္ဝမာသေန ပုန သမ္ပဇ္ဇတိ၊ သစေ ပန ဒေဝသိကံ ဧကံ သမာပဇ္ဇတိ၊ အတိရေကမာသေန ပုန သမ္ပဇ္ဇတီ”တိ။

ဧဝံ ပဌမဇ္ဈာနဝသေန ဇ္ဈာယမာနမ္ပိ စေတံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒီသု သတိဗလေန ဇ္ဈာယနတော ကာယဂတာသတီတိ ဝုစ္စတိ။

ဣမဉ္စ ကာယဂတာသတိမနုယုတ္တော ဘိက္ခု အရတိရတိသဟော ဟောတိ၊ န စ နံ အရတိ[1] သဟတိ၊ ဥပ္ပန္နံ အရတိံ အဘိဘုယ္ယ အဘိဘုယ္ယ ဝိဟရတိ။ ဘယဘေရဝသဟော ဟောတိ၊ န စ နံ ဘယဘေရဝံ သဟတိ၊ ဥပ္ပန္နံ ဘယဘေရဝံ အဘိဘုယ္ယ အဘိဘုယ္ယ ဝိဟရတိ။ ခမော ဟောတိ သီတဿ

၁-အရတိရတိ (သီ)

uṇhassa -pa- pāṇaharānaṁ adhivāsakajātiko hoti[1]. Kesādīnaṁ vaṇṇabhedaṁ nissāya catunnaṁ jhānānaṁ lābhī hoti. Cha abhiññā paṭivijjhati[1].

Tasmā have appamatto, anuyuñjetha paṇḍito.
Evaṁ anekānisaṁsaṁ, imaṁ kāyagatāsatinti.

Idaṁ kāyagatāsatiyaṁ vitthārakathāmukhaṁ.

Ānāpānassatikathā

215. Idāni yantaṁ Bhagavatā "ayampi kho bhikkhave ānāpānassatisamādhi bhāvito bahulīkato santo ceva paṇīto ca asecanako ca sukho ca vihāro, uppannuppanne ca pāpake akusale dhamme ṭhānaso antaradhāpeti vūpasametī"ti evaṁ pasaṁsitvā—

"Kathaṁ bhāvito ca bhikkhave ānāpānassatisamādhi kathaṁ bahulīkato santo ceva paṇīto ca asecanako ca sukho ca vihāro, uppannuppanne ca pāpake akusale dhamme ṭhānaso antaradhāpeti vūpasameti. Idha bhikkhave bhikkhu araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vā nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā, so satova assasati sato passasati. Dīghaṁ vā assasanto dīghaṁ assasāmīti pajānāti. Dīghaṁ vā passasanto -pa-. Rassaṁ vā assasanto -pa-. Rassaṁ vā passasanto rassaṁ passasāmīti pajānāti. Sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmīti sikkhati. Sabbakāyapaṭisaṁvedī passasissāmīti sikkhati. Passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmīti sikkhati. Passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ passasissāmīti sikkhati. Pītipaṭisaṁvedī. Sukhapaṭisaṁvedī. Cittasaṅkhārapaṭisaṁvedī. Passambhayaṁ cittasaṅkhāraṁ. Cittapaṭisaṁvedī. Abhippamodayaṁ cittaṁ. Samādahaṁ cittaṁ. Vimocayaṁ.

1. Ma 3. 139 piṭṭhe.

ဥဏ္ဟဿ။ပ။ ပါဏဟရာနံ အဓိဝါသကဇာတိကော ဟောတိ[1]။ ကေသာဒီနံ ဝဏ္ဏဘေဒံ နိဿာယ စတုန္နံ ဈာနာနံ လာဘီ ဟောတိ။ ဆ အဘိညာ ပဋိဝိဇ္ဈတိ[1]။

တသ္မာ ဟဝေ အပ္ပမတ္တော၊ အနုယုဉ္ဇေထ ပဏ္ဍိတော။
ဧဝံ အနေကာနိသံသံ၊ ဣမံ ကာယဂတာသတိန္တိ။

ဣဒံ ကာယဂတာသတိယံ ဝိတ္ထာရကထာမုခံ။

အာနာပါနဿတိကထာ

၂၁၅။ ဣဒါနိ ယန္တံ ဘဂဝတာ "အယမ္ပိ ခော ဘိက္ခဝေ အာနာပါနဿတိ-သမာဓိ ဘာဝိတော ဗဟုလီကတော သန္တော ဧဝ ပဏီတော စ အသေစနကော စ သုခေါ စ ဝိဟာရော၊ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေ စ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဌာနသော အန္တရဓာပေတိ ဝူပသမေတီ"တိ ဧဝံ ပသံသိတ္ဝာ—

"ကထံ ဘာဝိတော စ ဘိက္ခဝေ အာနာပါနဿတိသမာဓိ ကထံ ဗဟုလီကတော သန္တော ဧဝ ပဏီတော စ အသေစနကော စ သုခေါ စ ဝိဟာရော၊ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေ စ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဌာနသော အန္တရဓာပေတိ ဝူပသမေတိ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အရညဂတော ဝါ ရုက္ခမူလဂတော ဝါ သုညာဂါရဂတော ဝါ နိသီဒတိ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတ္ဝာ ဥဇုံ ကာယံ ပဏိဓာယ ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတ္ဝာ၊ သော သတောဝ အဿသတိ သတော ပဿသတိ။ ဒီဃံ ဝါ အဿသန္တော 'ဒီဃံ အဿသာမီတိ ပဇာနာတိ။ ဒီဃံ ဝါ ပဿသန္တော။ပ။ ရဿံ ဝါ အဿသန္တော။ပ။ ရဿံ ဝါ ပဿသန္တော ရဿံ ပဿသာမီတိ ပဇာနာတိ။ သဗ္ဗကာယပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ သဗ္ဗကာယပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ ဒီတိပဋိသံဝေဒီ။ သုခပဋိသံဝေဒီ။ စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒီ။ ပဿမ္ဘယံ စိတ္တသင်္ခါရံ။ စိတ္တပဋိသံဝေဒီ။ အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ။ သမာဒဟံ စိတ္တံ။ ဝိမောစယံ

၆-မ ၃-၁၃၉-ပိဋ္ဌေ။

cittaṁ. Aniccānupassī. Virāgānupassī. Nirodhānupassī. Paṭinissaggānupassī assasissāmīti sikkhati. Paṭinissaggānupassī passasissāmīti sikkhatī”ti[1]—

Evaṁ soḷasavatthukaṁ ānāpānassatikammaṭṭhānaṁ niddiṭṭhaṁ. Tassa bhāvanānayo anuppatto. So pana yasmā Pāḷivaṇṇanānusāreneva vuccamāno sabbākāraparipūro hoti. Tasmā ayamettha Pāḷivaṇṇanāpubbaṅgamo niddeso.

216. Kathaṁ bhāvito ca bhikkhave ānāpānassati samādhīti ettha tāva **kathan**ti ānāpānassatisamādhibhāvanaṁ nānappakārato vitthāretukamyatāpucchā. **Bhāvito ca bhikkhave ānāpānassatisamādhī**ti nānappakārato vitthāretukamyatāya puṭṭhadhammanidassanaṁ. Kathaṁ bahulīkato -pa- vūpasametīti etthāpi eseva nayo. Tattha **bhāvito**ti uppādito vaḍḍhito vā. **Ānāpānassatisamādhī**ti ānāpānapariggāhikāya satiyā saddhiṁ sampayutto samādhi. Ānāpānassatiyaṁ vā samādhi ānāpānassatisamādhi. **Bahulīkato**ti punappunaṁ kato. **Santoceva paṇīto cā**ti santo ceva paṇīto ceva. Ubhayattha eva saddena niyamo veditabbo. Kiṁ vuttaṁ hoti? Ayañhi yathā asubhakammaṭṭhānaṁ kevalaṁ paṭivedhavasena santañca paṇītañca, oḷārikārammaṇattā pana paṭikkūlārammaṇattā ca ārammaṇavasena neva santaṁ na paṇītaṁ, na evaṁ kenaci pariyāyena asanto vā apaṇīto vā, atha kho ārammaṇasantatāyapi santo vūpasanto nibbuto, paṭivedhasaṅkhāta-aṅgasantatāyapi. Ārammaṇapaṇītatāyapi paṇīto atittikaro, aṅgapaṇītatāyapīti. Tena vuttaṁ “santo ceva paṇīto cā”ti.

Asecanako ca sukho ca vihāroti ettha pana nāssa secananti **asecanako,** anāsittako abbokiṇṇo pāṭiyekko āveṇiko. Natthi ettha parikammena vā upacārena vā santatā. Ādisamannāhārato pabhuti attano sabhāveneva santo ca paṇīto cāti attho. Keci pana asecanakoti anāsittako ojavanto

1. Saṁ 3. 279; Vi 1. 88 piṭṭhesu.

စိတ္တံ။ အနိစ္စာနုပဿီ။ ဝိရာဂါနုပဿီ။ နိရောဓာနုပဿီ။ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ အဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတီ”တိ[၁]—

ဧဝံ သောဠသဝတ္ထုကံ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ။ တဿ ဘာဝနာနယော အနုပ္ပတ္တော။ သော ပန ယသ္မာ ပါဠိဝဏ္ဏနာနုသာရေနေဝ ဝုစ္စမာနော သဗ္ဗာကာရပရိပူရော ဟောတိ။ တသ္မာ အယမေတ္ထ ပါဠိဝဏ္ဏနာပုဗ္ဗင်္ဂမော နိဒ္ဒေသော။

၂၁၆။ ကထံ ဘာဝိတော စ ဘိက္ခဝေ အာနာပါနဿတိ သမာဓီတိ ဣတ္ထေ တာဝ **ကထ**န္တိ အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနံ နာနပ္ပကာရတော ဝိတ္ထာရေတုကမ္မတာပုစ္ဆာ။ **ဘာဝိတော စ ဘိက္ခဝေ အာနာပါနဿတိသမာဓီတိ** နာနပ္ပကာရတော ဝိတ္ထာရေတုကမ္မတာယ ပုဋ္ဌဓမ္မနိဒ္ဒေသနံ။ ကထံ ဗဟုလီကတော။ပ။ ဝူပသမေတီတိ ဣတ္ထောပိ ဧသေဝ နယော။ တတ္ထ **ဘာဝိတောတိ** ဥပ္ပါဒိတော ဝဍ္ဎိတော ဝါ။ **အာနာပါနဿတိသမာဓီတိ** အာနာပါနပရိဂ္ဂါဟိကာယ သတိယာ သဋ္ဌိ သမ္ပယုတ္တော သမာဓိ။ အာနာပါနဿတိယံ ဝါ သမာဓိ အာနာပါနဿတိသမာဓိ။ **ဗဟုလီကတောတိ** ပုနပ္ပုနံ ကတော။ **သန္တောဧဝ ပဏီတော စာတိ** သန္တော ဧဝ ပဏီတော ဧဝ။ ဥဘယတ္ထ ဧဝ သဒ္ဒေန နိယမော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? အယဉ္ဟိ ယထာ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနံ ကေဝလံ ပဋိဝေဓဝသေန သန္တဉ္စ ပဏီတဉ္စ၊ ဩဠာရိကာရမ္မဏတ္တာ ပန ပဋိကူလာရမ္မဏတ္တာ စ အာရမ္မဏဝသေန နေဝ သန္တံ န ပဏီတံ၊ န ဧဝံ ကေနစိ ပရိယာယေန အသန္တော ဝါ အပဏီတော ဝါ၊ အထ ခေါ အာရမ္မဏသန္တတာယပိ သန္တော ဝူပသန္တော နိဗ္ဗုတော, ပဋိဝေဓသင်္ခါတအင်္ဂသန္တတာယပိ။ အာရမ္မဏပဏီတတာယပိ ပဏီတော အတိတ္တိကရော, အင်္ဂပဏီတတာယပီတိ။ တေန ဝုတ္တံ ‘‘သန္တော ဧဝ ပဏီတော စာ”တိ။

အသေစနကော စ သုခေါ စ ဝိဟာရောတိ ဣတ္ထေ ပန နာဿ သေစနန္တိ **အသေစနကော၊** အနာသိတ္တကော အဗ္ဘောကိဏ္ဏော ပါဋိယေက္ကော အာဝေဏိကော။ နတ္ထိ ဣတ္ထေ ပရိကမ္မေန ဝါ ဥပစာရေန ဝါ သန္တတာ။ အာဒိသမန္နာဟာရတော ပဘုတိ အတ္တနော သဘာဝေနေဝ သန္တော စ ပဏီတော စာတိ အတ္ထော။ ကေစိ ပန အသေစနကောတိ အနာသိတ္တကော ဩဇဝန္တော

၁-သံ ၃-၂၇၉၊ ဗိ ၁-၈၈-ဗိန္ဒေသု။

sabhāveneva madhuroti vadanti. Evaṁ ayaṁ **asecanako ca,** appitappitakkhaṇe kāyikacetasikasukhapaṭilābhāya saṁvattanato **sukho ca vihāro**ti veditabbo. **Uppannuppanne**ti avikkhambhite avikkhambhite. **Pāpake**ti lāmake. **Akusale dhamme**ti akosallasambhūte dhamme. **Ṭhānaso antaradhāpetī**ti khaṇeneva antaradhāpeti vikkhambheti. **Vūpasametī**ti suṭṭhu upasameti. Nibbedhabhāgiyattā vā anupubbena ariyamaggavuddhippatto samucchindati, paṭippassambhetīti vuttaṁ hoti.

Ayaṁ panettha saṅkhepattho. Bhikkhave kena pakārena kenākārena kena vidhinā bhāvito ānāpānassatisamādhi kena pakārena bahulīkato santo ceva -pa- vūpasametīti.

217. Idāni tamatthaṁ vitthārento "idha bhikkhave"ti-ādimāha. Tattha **idha bhikkhave bhikkhū**ti bhikkhave imasmiṁ sāsane bhikkhu. Ayañhi ettha **ima**saddo sabbappakāra-ānāpānassatisamādhinibbattakassa puggalassa sannissayabhūtasāsanaparidīpano aññasāsanassa tathābhāvapaṭisedhano ca. Vuttañhetaṁ idheva bhikkhave samaṇo -pa- suññā parappavādā samaṇobhi aññehī"ti[1]. Tena vuttaṁ "imasmiṁ sāsane bhikkhū"ti.

Araññagato vā -pa- **suññāgāra**gato **vā**ti idamassa ānāpānassatisamādhibhāvanānurūpasenāsanapariggahaparidīpanaṁ. Imassa hi bhikkhuno dīgharattaṁ rūpādīsu ārammaṇesu anuvisaṭaṁ cittaṁ ānāpānassatisamādhiārammaṇaṁ abhiruhituṁ na icchati, kūṭagoṇayuttaratho viya uppathameva dhāvati. Tasmā seyyathāpi nāma gopo kūṭadhenuyā sabbaṁ khīraṁ pivitvā vaḍḍhitaṁ kūṭavacchaṁ dametukāmo dhenuto apanetvā ekamante mahantaṁ thambhaṁ nikhaṇitvā tattha yottena bandheyya, athassa so vaccho ito cito ca vipphanditvā palāyituṁ asakkonto tameva thambhaṁ upanisīdeyya vā upanipajjeyya vā, evameva imināpi bhikkhunā dīgharattaṁ rūpārammaṇādirasapānavaḍḍhitaṁ duṭṭhacittaṁ dametukāmena rūpādiārammaṇato apanetvā araññaṁ vā -pa- suññāgāraṁ vā pavesetvā tattha assāsapassāsathambhe satiyottena bandhitabbaṁ. Evamassa taṁ cittaṁ ito cito ca vipphanditvāpi pubbe āciṇṇārammaṇaṁ alabhamānaṁ satiyottaṁ chinditvā

1. Ma 1. 92 piṭṭhe.

သဘာဝေနေဝ မဓုရောတိ ဝဒန္တိ။ ဧဝံ အယံ **အသေစနကော စ,** အပ္ပိတပ္ပိတက္ခဏေ ကာယိကစေတသိကသုခပဋိလာဘာယ သံဝတ္တနတော **သုခော စ ဝိဟာရော**တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေ**တိ အဝိက္ခမ္ဘိတေ အဝိက္ခမ္ဘိတေ။ **ပါပကေ**တိ လာမကေ။ **အကုသလေ ဓမ္မေ**တိ အကောသလ္လသမ္ဘူတေ ဓမ္မေ။ **ဌာနသော အန္တရဓာပေတီ**တိ ခဏေနေဝ အန္တရဓာပေတိ ဝိက္ခမ္ဘေတိ။ **ဝူပသမေတီ**တိ သုဋ္ဌု ဥပသမေတိ။ နိဗ္ဗေဘာဂိယတ္တာ ဝါ အနုပုဗ္ဗေန အရိယမဂ္ဂဝုဋ္ဌိပတ္တော သမုစ္ဆိန္ဒတိ၊ ပဋိပဿဒ္ဓေတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော။ ဘိက္ခဝေ ကေန ပကာရေန ကေနာကာရေန ကေန ဝိဓိနာ ဘာဝိတော အာနာပါနဿတိသမာဓိ ကေန ပကာရေန ဗဟုလီကတော သန္တော စေဝ။ ပ။ ဝူပသမေတီတိ။

၂၁၇။ ဣဒါနိ တမတ္ထံ ဝိတ္ထာရေန္တော "ဣဓ ဘိက္ခဝေ"တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ**တိ ဘိက္ခဝေ ဣမသ္မိံ သာသနေ ဘိက္ခု။ အယဉ္ဩ ဣဓသဒ္ဒေါ သဗ္ဗပကာရအာနာပါနဿတိသမာဓိနိဗ္ဗတ္တကဿ ပုဂ္ဂလဿ သန္နိဿယဘူတသာသနပရိဒီပနော အညသာသနဿ တထာဘာဝပဋိသေဓနော စ။ ဝုတ္တဉ္ဩေတံ ဣဓေဝ ဘိက္ခဝေ သမဏောပိ။ ပ။ သုညာ ပရပ္ပဝါဒါ သမဏေဘိ အညေဟီ"တိ[1]။ တေန ဝုတ္တံ "ဣမသ္မိံ သာသနေ ဘိက္ခူ"တိ။

အရဉ္ဉတော ဝါ။ပ။ သုညာဂါရတော ဝါတိ ဣဒမဿ အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနာနုရူပသေနာသနပရိဂ္ဂဟပရိဒီပနံ။ ဣမဿ ဟိ ဘိက္ခုနော ဒီဃရတ္တံ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု အနုဝိသဋံ စိတ္တံ အာနာပါနဿတိသမာဓိအာရမ္မဏံ အဘိရုဟိတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ ကူဋဂေါဏယုတ္တရထော ဝိယ ဥပ္ပထမေဝ ဓာဝတိ။ တသ္မာ သေယျထာပိ နာမ ဂေါပေါ ကူဋဓေနုယာ သဗ္ဗံ ခီရံ ပိဝိတ္ဝာ ဝစ္ဆိတံ ကူဋဝစ္ဆံ ဒမေတုကာမော ဓေနုတော အပနေတ္ဝာ ကေမန္တေ မဟန္တံ ထမ္ဘံ နိခဏိတ္ဝာ တတ္ထ ယောတ္တေန ဗန္ဓေယျ၊ အထဿ သော ဝစ္ဆော ဣတော စိတော စ ဝိပ္ဖန္ဒိတ္ဝာ ပလာယိတုံ အသက္ကောန္တော တမေဝ ထမ္ဘံ ဥပနိသီဒေယျ ဝါ ဥပနိပဇ္ဇေယျ ဝါ၊ ဧဝမေဝ ဣမိနာပိ ဘိက္ခုနာ ဒီဃရတ္တံ ရူပါဒိအာရမ္မဏတော အပနေတ္ဝာ အရညံ ဝါ။ပ။ သုညာဂါရံ ဝါ ပဝေသေတ္ဝာ တတ္ထ အဿာသပဿာသထမ္ဘေ သတိယောတ္တေန ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ ဧဝမဿ တံ စိတ္တံ ဣတော စိတော စ ဝိပ္ဖန္ဒိတ္ဝာပိ ပုဗ္ဗေ အာစိဏ္ဏာရမ္မဏံ အလဘမာနံ သတိယောတ္တံ ဆိန္ဒိတ္ဝာ

၁-မ ၁-၉၂-ပိဋ္ဌေ။

palāyituṁ asakkontaṁ tamevārammaṇaṁ upacārappanāvasena upanisīdati ceva upanipajjati ca. Tenāhu porāṇā—

> “Yathā thambhe nibandheyya, vacchaṁ damaṁ naro idha.
> Bandheyyevaṁ sakaṁ cittaṁ, satiyārammaṇe daḷhan”ti[1].

Evamassetaṁ senāsanaṁ bhāvanānurūpaṁ hoti. Tena vuttaṁ “idamassa ānāpānassatisamādhibhāvanānurūpasenāsanapariggahaparidīpanan”ti.

Atha vā yasmā idaṁ kammaṭṭhānappabhede muddhabhūtaṁ Sabbaññubuddhapaccekabuddhabuddhasāvakānaṁ visesādhigama diṭṭhadhammasukhavihārapadaṭṭhānaṁ ānāpānassatikammaṭṭhānaṁ itthipurisahatthi-assādisaddasamākulaṁ gāmantaṁ apariccajitvā na sukaraṁ bhāvetuṁ, saddakaṇṭakattā jhānassa. Agāmake pana araññe sukaraṁ yogāvacarena idaṁ kammaṭṭhānaṁ pariggahetvā ānāpānacatutthajjhānaṁ nibbattetvā tadeva pākadaṁ katvā saṅkhāre sammasitvā aggaphalaṁ arahattaṁ sampāpuṇituṁ. Tasmāssa anurūpasenāsanaṁ dassento Bhagavā “araññagato vā”ti-ādimāha.

Vatthuvijjācariyo viya hi Bhagavā, so yathā vatthuvijjācariyo nagarabhūmiṁ passitvā suṭṭhu upaparikkhitvā “ettha nagaraṁ māpethā”ti upadisati, Sotthinā ca nagare niṭṭhite rājakulato mahāsakkāraṁ labhati, evameva yogāvacarassa anurūpasenāsanaṁ upaparikkhitvā “ettha kammaṭṭhānaṁ anuyuñjitabban”ti upadisati, tato tattha kammaṭṭhānaṁ anuyuttena yoginā kamena arahatte patte “Sammāsambuddho vata so Bhagavā”ti mahantaṁ sakkāraṁ labhati.

Ayampana bhikkhu dīpisadisoti vuccati. Yathā hi Mahādīpirājā araññe tiṇagahanaṁ vā vanagahanaṁ vā pabbatagahanaṁ vā nissāya nilīyitvā vanamahiṁsagokaṇṇasūkarādayo mige gaṇhāti, evameva ayaṁ araññādīsu kammaṭṭhānaṁ anuyuñjanto bhikkhu yathākkamena sotāpattisakadāgāmi-anāgāmi-arahattamagge ceva ariyaphalañca gaṇhatīti veditabbo. Tenāhu porāṇā—

1. Vi Ṭṭha 2. 12; Dī Ṭṭha 2. 353; Ma-Ṭṭha 1. 252 piṭṭhesu.

ပလာယိတုံ အသက္ကောန္တံ တမေဝါရမ္မဏံ ဥပစာရပ္ပနာဝသေန ဥပနိသီဒတိ စေဝ ဥပနိပဇ္ဇတိ စ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

> “ယထာ ထမ္ဘေ နိဗန္ဓေယ္ယ၊ ဝစ္ဆံ ဒမံ နရော ဣဓ။
> ဗန္ဓေယ္ယေဝံ သကံ စိတ္တံ၊ သတိယာရမ္မဏေ ဒဠှ”န္တိ[1]။

ဧဝမဿေတံ သေနာသနံ ဘာဝနာနုရူပံ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဣဒမဿ အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနာနုရူပသေနာသနပရိဂ္ဂဟပရိဒီပန”န္တိ။

အထ ဝါ ယသ္မာ ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနပဗ္ဘေဒေ မုဒ္ဓဘူတံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓ-ဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဝိသေသာဓိဂမဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရပဒဋ္ဌာနံ အာနာပါနဿတိ-ကမ္မဋ္ဌာနံ ဣတ္ထိပုရိသဟတ္ထိအဿာဒိသဒ္ဒသမာကုလံ ဂါမန္တံ အပရိစ္စဇိတ္ဝာ နသုကရံ ဘာဝေတုံ၊ သဒ္ဒကဏ္ဋကတ္တာ ဈာနဿ။ အဂါမကေ ပန အရညေ သုကရံ ယောဂါဝစရေန ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိဂ္ဂဟေတ္ဝာ အာနာပါနစတုတ္ထဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတ္ဝာ တဒေဝ ပါဒကံ ကတ္ဝာ သင်္ခါရေ သမ္မသိတ္ဝာ အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တံ သမ္ပာပုဏိတုံ။ ဟသ္မာဿ အနုရူပသေနာသနံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ “အရည-ဂတော ဝါ”တိအာဒိမာဟ။

ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာစရိယော ဝိယ ဟိ ဘဂဝါ၊ သော ယထာ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာစရိယော နဂရဘူမိံ ပဿိတ္ဝာ သုဋ္ဌု ဥပပရိက္ခိတ္ဝာ “ဧတ္ထ နဂရံ မာပေထာ”တိ ဥပဒိသတိ၊ သော တ္ထိနာ စ နဂရေ နိဋ္ဌိတေ ရာဇကုလတော မဟာသက္ကာရံ လဘတိ၊ ဧဝမေဝ ယောဂါဝစရဿ အနုရူပသေနာသနံ ဥပပရိက္ခိတ္ဝာ “ဧတ္ထ ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုယုဉ္ဇိတဗ္ဗ”န္တိ ဥပဒိသတိ၊ တတော တတ္ထ ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုယုတ္တေန ယောဂိနာ ကမေန အရဟတ္တေ ပတ္တေ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ သော ဘဂဝါ”တိ မဟန္တံ သက္ကာရံ လဘတိ။

အယမ္ပန ဘိက္ခု ဒီပိသဒိသောတိ ဝုစ္စတိ။ ယထာ ဟိ မဟာဒီပိရာဇာ အရညေ တိဏဂဟနံ ဝါ ဝနဂဟနံ ဝါ ပဗ္ဗတဂဟနံ ဝါ နိဿာယ နိလီယိတ္ဝာ ဝနမဟိံသဂေါကဏ္ဏသူကရာဒယော မိဂေ ဂဏှာတိ၊ ဧဝမေဝ အယံ အရညာ-ဒီသု ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုယုဉ္ဇန္တော ဘိက္ခု ယထာက္ကမေန သောတာပတ္တိသကဒါ-ဂါမိအနာဂါမိအရဟတ္တမဂ္ဂေ စေဝ အရိယဖလဉ္စ ဂဏှတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

“Yathāpi Dīpiko nāma, nilīyitvā gaṇhatī mige.
Tathevāyaṁ Buddhaputto, yuttayogo vipassako.
Araññaṁ pavisitvāna, gaṇhāti phalamuttaman”ti[1].

Tenassa parakkamajavayoggabhūmiṁ araññasenāsanaṁ dassento Bhagavā “araññagato vā”ti-ādimāha.

218. Tattha **araññagato**ti “araññanti[2] nikkhamitvā bahi indakhīlā sabbametaṁ araññan”ti[3] ca, “āraññakaṁ nāma senāsanaṁ pañcadhanusatikaṁ pacchiman”ti[4] ca evaṁ vuttalakkhaṇesu araññesu yaṁkiñci pavivekasukhaṁ araññaṁ gato. **Rukkhamūlagato**ti rukkhasamīpaṁ gato. **Suññāgāragato**ti suññaṁ vivittokāsaṁ gato. Ettha ca ṭhapetvā araññañca rukkhamūlañca avasesasattavidhasenāsanagatopi suññāgāragatoti vattuṁ vaṭṭati.

Evamassa ututtayānukūlaṁ dhātucariyānukūlañca ānāpānassati-bhāvanānurūpaṁ senāsanaṁ upadisitvā alīnānuddhaccapakkhikaṁ santaṁ iriyāpathaṁ upadisanto **nisīdatī**ti āha. Athassa nisajjāya daḷhabhāvaṁ assāsapassāsānaṁ pavattanasukhataṁ ārammaṇapariggahūpāyañca dassento pallaṅkaṁ ābhujitvāti-ādimāha. Tattha **pallaṅkan**ti samantato ūrubaddhāsanaṁ. **Ābhujitvā**ti bandhitvā. **Ujuṁ kāyaṁ paṇidhāyā**ti uparimasarīraṁ ujukaṁ ṭhapetvā. Aṭṭhārasapiṭṭhikaṇṭake koṭiyā koṭiṁ paṭipādetvā. Evañhi nisīdantassa cammamaṁsanhārūni na paṇamanti. Athassa yā tesaṁ paṇamanappaccayā khaṇe khaṇe vedanā uppajjeyyuṁ, tā na uppajjanti. Tāsu anuppajjamānāsu cittaṁ ekaggaṁ hoti, kammaṭṭhānaṁ na paripatati, vuddhiṁ phātiṁ upagacchati. **Parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā**ti kammaṭṭhānābhimukhaṁ satiṁ ṭhapayitvā. Atha vā **parī**ti pariggahaṭṭho. **Mukhan**ti niyyānaṭṭho. **Satī**ti upaṭṭhānaṭṭho. Tena vuccati “parimukhaṁ satin”ti evaṁ **Paṭisambhidāyaṁ**[5] vuttanayena pettha attho daṭṭhabbo. Tatrāyaṁ saṅkhepo, pariggahitaniyyānaṁ[6] satiṁ katvāti.

1. Vi Ṭṭha 2. 12; Dī Ṭṭha 2. 354; Ma-Ṭṭha 1. 253 piṭṭhesu.
2. Araññaṁ nāma (sabbattha)
3. Abhi 2. 260 Vibhaṅge.
4. Vi 1. 377 piṭṭhe.
5. Paṭisaṁ 174 piṭṭhe.
6. Pariggahitaniyyāna- (I, Ka)

“ယထာပိ ဒီပိကော နာမ၊ နိလီယိတ္ဝာ ဂဏှတိ မိဂေ။
တထေဝါယံ ဗုဒ္ဓပုတ္တော၊ ယုတ္တယောဂေါ ဝိပဿကော။
အရညံ ပဝိသိတ္ဝာန၊ ဂဏှာတိ ဖလမုတ္တမ”န္တိ[1]။

တေနဿ ပရက္ကမဇဝယောဂ္ဂဘူမိံ အရညသေနာသနံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ “အရညဂတော ဝါ”တိအာဒိမာဟ။

၂၁၈။ တတ္ထ **အရညဂတော**တိ “အရညန္တိ ၂ နိက္ခမိတ္ဝာ ဗဟိ ဣန္ဒခီလာ သဗ္ဗမေတံ အရည”န္တိ[2] စ၊ “အာရညကံ နာမ သေနာသနံ ပဉ္စဓနုသတိကံ ပစ္ဆိမ”န္တိ[3] စ ဧတံ ဝုတ္တလက္ခဏောသု အရညေသု ယံကိဉ္စိ ပဝိဝေကသုခံ အရညံ ဂတော။ **ရုက္ခမူလဂတော**တိ ရုက္ခသမီပံ ဂတော။ **သုညာဂါရဂတော**တိ သုညံ ဝိဝိတ္တောကာသံ ဂတော။ ဣတ္ထေ စ ဋ္ဌပေတ္ဝာ အရညဉ္စ ရုက္ခမူလဉ္စ အဝသေသသတ္တဝိဓသေနာသနဂတောပိ သုညာဂါရဂတောတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။

ဧဝမဿ ဥတုတ္တယာနုကူလံ ဓာတုစရိယာနုကူလဉ္စ အာနာပါနဿတိ-ဘာဝနာနုရူပံ သေနာသနံ ဥပဒိသိတ္ဝာ အလီနာနုဒ္ဓစ္စပက္ခိကံ သန္တံ ဣရိယာပထံ ဥပဒိသန္တော **နိသီဒတီ**တိ အာဟ။ အထဿ နိသဇ္ဇာယ ဒဠှဘာဝံ အဿာသပဿာသာနံ ပဝတ္တနသုခတံ အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟူပါယဉ္စ ဒဿေန္တော ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတ္ဝာတိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပလ္လင်္က**န္တိ သမန္တတော ဇိဂုဗ္ဗိဿနံ။ **အာဘုဇိတ္ဝာ**တိ ဗန္ဓိတ္ဝာ။ **ဥဇုံ ကာယံ ပဏိဓာယာ**တိ ဥပရိမသရီရံ ဥဇုကံ ဌပေတ္ဝာ။ အဋ္ဌာရသပိဋ္ဌိကဏ္ဋကေ ကောဋိယာ ကောဋိံ ပဋိပါဒေတ္ဝာ။ ဧဝဉ္ဟိ နိသီဒန္တဿ စမ္မမံသနှာရူနိ န ပဏမန္တိ။ အထဿ ယာ တေသံ ပဏမနပ္ပစ္စယာ ခဏေ ခဏေ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇေယ္ယုံ၊ တာ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ တာသု အနုပ္ပဇ္ဇမာနာသု စိတ္တံ ကေဠံ ဟောတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ န ပရိပတတိ၊ ဝုဒ္ဓိံ ဖာတိံ ဥပဂစ္ဆတိ။ **ပရိမုခံ သတိ**ံ **ဥပဋ္ဌပေတ္ဝာ**တိ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိမုခံ သတိံ ဌပယိတ္ဝာ။ အထ ဝါ **ပရိ**တိ ပရိဂ္ဂဟဋ္ဌော။ **မုခ**န္တိ နိယျာနဋ္ဌော။ **သတိ**တိ ဥပဋ္ဌာနဋ္ဌော။ တေန ဝုစ္စတိ “ပရိမုခံ သတိ”န္တိ ဧဝံ **ပဋိသမ္ဘိဒါယံ**[4] ဝုတ္တနယေန ပေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တတြာယံ သင်္ခေပေါ၊ ပရိဂ္ဂဟိတနိယျာနံ[5] သတိံ ကတ္ဝာတိ။

၁-ဝိ ဋ္ဌ ၂-၁၂၊ ဒီ ဋ္ဌ ၂-၃၅၄၊ မ-ဋ္ဌ ၁-၂၅၃-ပိဋ္ဌေသု။
၃-အာ ၂-၂၆၀-ဝိဘင်္ဂေ။
၅-ပဋိသံ ၁၇၄-ပိဋ္ဌေ။
၂-အရညံ နာမ (သမ္မတ္ထ)
၄-ဝိ ၁-၃၇၇-ပိဋ္ဌေ။
၆-ပရိဂ္ဂဟိတနိယျာန-(ဋီ၊က)

219. **So satova assasati sato passasatī**ti so bhikkhu evaṁ nisīditvā evañca satiṁ upaṭṭhapetvā taṁ satiṁ avijahanto sato eva assasati sato passasati, sato kārī hotīti vuttaṁ hoti. Idāni yehākārehi sato kārī hoti, te dassetuṁ dīghaṁ vā assasantoti-ādimāha. Vuttañhetaṁ **Paṭisambhidāyaṁ** "so satova assasati sato passasatī"ti etasseva **Vibhaṅge**—

> "Bāttiṁsāya ākārehi sato kārī hoti. Dīghaṁ assāsavasena cittassa ekaggataṁ avikkhepaṁ pajānato sati upaṭṭhitā hoti. Tāya satiyā tena ñāṇena sato kārī hoti. Dīghaṁ passāsavasena -pa- paṭinissaggānupassī assāsavasena. Paṭinissaggānupassī passāsavasena cittassa ekaggataṁ avikkhepaṁ pajānato sati upaṭṭhitā hoti. Tāya satiyā tena ñāṇena sato kārī hotī"ti[1].

Tattha **dīghaṁ vā assasanto**ti dīghaṁ vā assāsaṁ pavattayanto. **Assāso**ti bahi nikkhamanavāto. **Passāso**ti anto pavisanavātoti **Vinayaṭṭhakathāyaṁ** vuttaṁ. **Suttantaṭṭhakathāsu** pana uppaṭipāṭiyā āgataṁ. Tattha sabbesampi gabbhaseyyakānaṁ mātukucchito nikkhamanakāle paṭhamaṁ abbhantaravāto bahi nikkhamati. Pacchā bāhiravāto sukhumarajaṁ gahetvā abbhantaraṁ pavisanto tāluṁ āhacca nibbāyati. Evaṁ tāva assāsapassāsā veditabbā.

Yā pana tesaṁ dīgharassatā, sā addhānavasena veditabbā. Yathā hi okāsaddhānaṁ pharitvā ṭhitaṁ udakaṁ vā vālikā vā "dīghamudakaṁ dīghā vālikā, rassamudakaṁ rassā vālikā"ti vuccati, evaṁ cuṇṇavicuṇṇāpi assāsapassāsā hatthisarīre ca ahisarīre ca tesaṁ attabhāvasaṅkhātaṁ dīghaṁ addhānaṁ saṇikaṁ pūretvā saṇikameva nikkhamanti. Tasmā dīghāti vuccanti. Sunakhasasādīnaṁ attabhāvasaṅkhātaṁ rassaṁ addhānaṁ sīghaṁ pūretvā sīghameva nikkhamanti, tasmā rassāti vuccanti. Manussesu pana keci hatthi-ahi-ādayo viya kāladdhānavasena dīghaṁ assasanti ca passasanti ca. Keci sunakhasasādayo viya rassaṁ, tasmā tesaṁ kālavasena

1. Paṭisaṁ 174 piṭṭhe.

၂၁၉။ **သော သတောဝ အဿသတိ သတော ပဿသတီ**တိ သော ဘိက္ခု ဧဝံ နိသီဒိတ္ဝာ ဧဝဉ္စ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတ္ဝာ တံ သတိံ အဝိဇဟန္တော သတော ဧဝ အဿသတိ သတော ပဿသတိ၊ သတော ကာရီ ဟောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣဒါနိ ယေဟာကာရေဟိ သတော ကာရီ ဟောတိ၊ တေ ဒဿေတုံ ဒီဃံ ဝါ အဿသန္တော**တိအာဒိမာဟ**။ ဝုတ္တဉ္ဧတံ **ပဋိသမ္ဘိဒါယံ** "သော သတောဝ အဿသတိ သတော ပဿသတီ"တိ တေသ္ဝေဝ **ဝိဘင်္ဂေ**—

> "ဗာတ္တိံသာယ အာကာရေဟိ သတော ကာရီ ဟောတိ။ ဒီဃံ အဿာသဝသေန စိတ္တဿ ကေဋ္ဌတံ အဝိက္ခေပံ ပဇာနတော သတိ ဥပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ တာယ သတိယာ တေန ဉာဏေန သတော ကာရီ ဟောတိ။ ဒီဃံ ပဿာသဝသေန။ပ။ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ အဿာသဝသေန။ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ ပဿာသဝသေန စိတ္တဿ ကေဋ္ဌတံ အဝိက္ခေပံ ပဇာနတော သတိ ဥပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ တာယ သတိယာ တေန ဉာဏေန သတော ကာရီ ဟောတီ"တိ[1]။

တတ္ထ **ဒီဃံ ဝါ အဿသန္တော**တိ ဒီဃံ ဝါ အဿာသံ ပဝတ္တယန္တော။ **အဿာသော**တိ ဗဟိ နိက္ခမနဝါတော။ **ပဿာသော**တိ အန္တော ပဝိသန-ဝါတောတိ **စိနယဋ္ဌကထာယံ** ဝုတ္တံ။ **သုတ္တန္တဋ္ဌကထာသု** ပန ဥပ္ပဋိပါဋိယာ အာဂတံ။ တတ္ထ သမ္ဗေသမ္ဟိ ဂဗ္ဘသေယ္ယကာနံ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမနကာလေ ပဌမံ အဇ္ဈတ္တရဝါတော ဗဟိ နိက္ခမတိ။ ပစ္ဆာ ဗာဟိရဝါတော သုခုမရဇံ ဂဟေတ္ဝာ အဇ္ဈတ္တံ ပဝိသန္တော တာလုံ အာဟစ္စ နိဗ္ဗာယတိ။ ဧဝံ တာဝ အဿာသပဿာသာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ယာ ပန တေသံ ဒီဃရဿတာ၊ သာ အဒ္ဓါနဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယထာ ဟိ ဩကာသဒ္ဓါနံ ဖရိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ ဥဒကံ ဝါ ဝါလိကာ ဝါ "ဒီဃမုဒကံ ဒီဃာ ဝါလိကာ,ရဿမုဒကံ ရဿာ ဝါလိကာ"တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာပိ အဿာသပဿာသာ ဟတ္ထိသရီရေ စ အဟိသရီရေ စ တေသံ အတ္တဘာဝ-သင်္ခါတံ ဒီဃံ အဒ္ဓါနံ သဏိကံ ပူရေတ္ဝာ သဏိကမေဝ နိက္ခမန္တိ။ တသ္မာ ဒီဃာတိ ဝုစ္စန္တိ။ သုနခသသာဒီနံ အတ္တဘာဝသင်္ခါတံ ရဿံ အဒ္ဓါနံ သီဃံ ပူရေတ္ဝာ သီဃမေဝ နိက္ခမန္တိ၊ တသ္မာ ရဿာတိ ဝုစ္စန္တိ။ မနုဿေသု ပန ကေစိ ဟတ္ထိ-အဟိအာဒယော ဝိယ ကာလဒ္ဓါနဝသေန ဒီဃံ အဿသန္တိ စ ပဿသန္တိ စ။ ကေစိ သုနခသသာဒယော ဝိယ ရဿံ၊ တသ္မာ တေသံ ကာလဝသေန

၁-ဖဒိသံ ၁၇၄-ပိဋ္ဌေ။

dīghamaddhānaṁ nikkhamantā ca pavisantā ca te “dīghā” ittaramaddhānaṁ nikkhamantā ca pavisantā ca “rassā”ti veditabbā.

Tatrāyaṁ bhikkhu navahākārehi dīghaṁ assasanto passasanto ca “dīghaṁ assasāmi, passasāmī”ti pajānāti. Evaṁ pajānato cassa ekenākārena kāyānupassanāsatipaṭṭhānabhāvanā sampajjatīti veditabbā. Yathāha **Paṭisambhidāyaṁ**[1]—

> “Kathaṁ dīghaṁ assasanto dīghaṁ assasāmīti pajānāti. Dīghaṁ passasanto dīghaṁ passasāmīti pajānāti. Dīghaṁ assāsaṁ addhānasaṅkhāte assasati. Dīghaṁ passāsaṁ addhānasaṅkhāte passasati. Dīghaṁ assāsapassāsaṁ addhānasaṅkhāte assasatipi passasatipi. Dīghaṁ assāsapassāsaṁ addhānasaṅkhāte assasatopi passasatopi chando uppajjati. Chandavasena tato sukhumataraṁ dīghaṁ assāsaṁ addhānasaṅkhāte assasati. Chandavasena tato sukhumataraṁ dīghaṁ passāsaṁ -pa- dīghaṁ assāsapassāsaṁ addhānasaṅkhāte assasatipi passasatipi. Chandavasena tato sukhumataraṁ dīghaṁ assāsapassāsaṁ addhānasaṅkhāte assasatopi passasatopi pāmojjaṁ uppajjati. Pāmojjavasena tato sukhumataraṁ dīghaṁ assāsaṁ addhānasaṅkhāte assasati. Pāmojjavasena tato sukhumataraṁ dīghaṁ passāsaṁ -pa- dīghaṁ assāsapassāsaṁ addhānasaṅkhāte assasatipi passasatipi. Pāmojjavasena tato sukhumataraṁ dīghaṁ assāsapassāsaṁ addhānasaṅkhāte assasatopi passasatopi dīghaṁ assāsapassāsā cittaṁ vivattati, upekkhā saṇṭhāti. Imehi navahi ākārehi dīghaṁ assāsapassāsā kāyo. Upaṭṭhānaṁ sati. Anupassanā ñāṇaṁ. Kāyo upaṭṭhānaṁ, no sati. Sati upaṭṭhānañceva sati ca. Tāya satiyā tena ñāṇena taṁ kāyaṁ anupassati. Tena vuccati kāye kāyānupassanāsatipaṭṭhānabhāvanā”ti.

1. Paṭisaṁ 175 piṭṭhe.

ဒီဃမဒ္ဓါနံ နိက္ခမန္တာ စ ပဝိသန္တာ စ တေ “ဒီဃာ”’‘ ဣတ္တရမဒ္ဓါနံ နိက္ခမန္တာ စ ပဝိသန္တာ စ ‘‘ရဿာ’’တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

တတြာယံ ဘိက္ခု နဝဟာကာရေဟိ ဒီဃံ အဿသန္တော ပဿသန္တော စ ‘‘ဒီဃံ အဿသာမိ, ပဿသာမိ’’တိ ပဇာနာတိ။ ဧဝံ ပဇာနတော စဿ ကေနာကာရေန ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ သမ္ပဇ္ဇတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယထာဟ **ပဋိသမ္ဘိဒါယံ**[1]—

> “ကထံ ဒီဃံ အဿသန္တော ဒီဃံ အဿသာမီတိ ပဇာနာတိ။ ဒီဃံ ပဿသန္တော ဒီဃံ ပဿသာမီတိ ပဇာနာတိ။ ဒီဃံ အဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ အဿသတိ။ ဒီဃံ ပဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ ပဿသတိ။ ဒီဃံ အဿာသပဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ အဿသတိပိ ပဿသတိပိ။ ဒီဃံ အဿာသပဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ အဿသ-တောပိ ပဿသတောပိ ဆန္ဒော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဆန္ဒဝသေန တတော သုခုမတရံ ဒီဃံ အဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ အဿသတိ။ ဆန္ဒဝသေန တတော သုခုမတရံ ဒီဃံ ပဿာသံ။ပ။ ဒီဃံ အဿာသပဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ အဿသတိပိ ပဿသတိပိ။ ဆန္ဒဝသေန တတော သုခုမတရံ ဒီဃံ အဿာသပဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ အဿသ-တောပိ ပဿသတောပိ ပါမောဇ္ဇံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပါမောဇ္ဇဝသေန တတော သုခုမတရံ ဒီဃံ အဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ အဿသတိ။ ပါမောဇ္ဇဝသေန တတော သုခုမတရံ ဒီဃံ ပဿာသံ။ပ။ ဒီဃံ အဿာသပဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ အဿသတိပိ ပဿသတိပိ။ ပါမောဇ္ဇဝသေန တတော သုခုမတရံ ဒီဃံ အဿာသပဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ အဿသတောပိ ပဿသတောပိ ဒီဃံ အဿာသ-ပဿာသာ စိတ္တံ ဝိဝတ္တတိ၊ ဥပေက္ခာ သဏ္ဌာတိ။ ဣမေဟိ နဝဟိ အာကာရေဟိ ဒီဃံ အဿာသပဿာသာ ကာယော။ ဥပဋ္ဌာနံ သတိ။ အနုပဿနာ ဉာဏံ။ ကာယော ဥပဋ္ဌာနံ၊ နော သတိ။ သတိ ဥပဋ္ဌာနဉ္စေဝ သတိ စ။ တာယ သတိယာ တေန ဉာဏေန တံ ကာယံ အနုပဿတိ။ တေန ဝုစ္စတိ ကာယေ ကာယာနုပဿနာ-သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ”တိ။

Esa nayo rassapadepi. Ayaṁ pana viseso, yathā ettha “dīghaṁ assāsaṁ addhānasaṅkhāte”ti vuttaṁ, evamidha “rassaṁ assāsaṁ ittarasaṅkhāte assasatī”ti āgataṁ. Tasmā rassavasena yāva “tena vuccati kāye kāyānupassanāsatipaṭṭhānabhāvanā”ti, tāva yojetabbaṁ.

Evaṁ ayaṁ addhānavasena ittaravasena ca imehākārehi assāsapassāse pajānanto dīghaṁ vā assasanto dīghaṁ assasāmīti pajānāti -pa- rassaṁ vā passasanto rassaṁ passasāmīti pajānātīti veditabbo. Evaṁ pajānato cassa—

Dīgho rasso ca assāso,
Passāsopi ca tādiso.
Cattāro vaṇṇā vattanti,
Nāsikaggeva bhikkhunoti[1].

220. **Sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmi -pa- pasasissāmīti sikkhatī**ti sakalassa assāsakāyassa ādimajjhapariyosānaṁ viditaṁ karonto pākaṭaṁ karonto assasissāmīti sikkhati. Sakalassa passāsakāyassa ādimajjhapariyosānaṁ viditaṁ karonto pākaṭaṁ karonto passasissāmīti sikkhati. Evaṁ viditaṁ karonto pākaṭaṁ karonto ñāṇasampayuttacittena assasati ceva passasati ca. Tasmā “assasissāmi passasissāmī”ti sikkhatīti vuccati. Ekassa hi bhikkhuno cuṇṇavicuṇṇavisaṭe assāsakāye passāsakāye vā ādi pākaṭo hoti, na majjhapariyosānaṁ. So ādimeva pariggahetuṁ sakkoti, majjhapariyosāne kilamati. Ekassa majjhaṁ pākaṭaṁ hoti, na ādipariyosānaṁ. Ekassa pariyosānaṁ pākaṭaṁ hoti, na ādimajjhaṁ. So pariyosānaṁyeva pariggahetuṁ sakkoti, ādimajjhe kilamati. Ekassa sabbampi pākaṭaṁ hoti, so sabbampi pariggahetuṁ sakkoti, na katthaci kilamati, tādisena bhavitabbanti dassento āha “sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmīti -pa- passasissāmīti sikkhatī”ti.

1. Vi Ṭṭha 2. 16 piṭṭhe.

သေ နယော ရဿပဒေပိ။ အယံ ပန ဝိသေသော၊ ယထာ ဣဓ “ဒီဃံ အဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ”တိ ဝုတ္တံ၊ ဧဝမိဓ “ရဿံ အဿာသံ ဣတ္တရသင်္ခါတေ အဿသတီ”တိ အာဂတံ။ တသ္မာ ရဿဝသေန ယာဝ “တေန ဝုစ္စတိ ကာယေ ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ”တိ၊ တာဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

ဧဝံ အယံ အဒ္ဓါနဝသေန ဣတ္တရဝသေန စ ဣမေဟာကာရေဟိ အဿာသ-ပဿာသေ ပဇာနန္တော ဒီဃံ ဝါ အဿသန္တော ဒီဃံ အဿသာမီတိ ပဇာနာတိ။ပ။ ရဿံ ဝါ ပဿသန္တော ရဿံ ပဿသာမီတိ ပဇာနာတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ ပဇာနတော စဿ—

ဒီဃော ရဿော စ အဿာသော၊
ပဿာသောပိ စ တာဒိသော။
စတ္တာရော ဝဏ္ဏာ ဝတ္တန္တိ၊
နာသိကဂ္ဂေဝ ဘိက္ခုနော[1]တိ။

၂၂၀။ **သဗ္ဗကာယပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမီ။ပ။ ပဿသိဿာမီတိ** သိက္ခတီတိ သကလဿ အဿာသကာယဿ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ ဝိဒိတံ ကရောန္တော ပါကဋံ ကရောန္တော အဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ သကလဿ ပဿာသကာယဿ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ ဝိဒိတံ ကရောန္တော ပါကဋံ ကရောန္တော ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ ဧဝံ ဝိဒိတံ ကရောန္တော ပါကဋံ ကရောန္တော ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တေန အဿသတိ စေဝ ပဿသတိ စ။ တသ္မာ “အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတီတိ ဝုစ္စတိ။ ကေဿ ဟိ ဘိက္ခုနော စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏဝိသဋေ အဿာသကာယေ ပဿာသကာယေ ဝါ အာဒိ ပါကဋော ဟောတိ၊ န မဇ္ဈပရိယောသာနံ။ သော အာဒိမေဝ ပရိဂ္ဂဟေတုံ သက္ကောတိ၊ မဇ္ဈပရိယောသာနေ ကိလမတိ။ ကေဿ မဇ္ဈံ ပါကဋံ ဟောတိ၊ န အာဒိ-ပရိယောသာနံ။ ကေဿ ပရိယောသာနံ ပါကဋံ ဟောတိ၊ န အာဒိမဇ္ဈံ။ သော ပရိယောသာနံယေဝ ပရိဂ္ဂဟေတုံ သက္ကောတိ၊ အာဒိမဇ္ဈေ ကိလမတိ။ ကေဿ သဗ္ဗမ္ပိ ပါကဋံ ဟောတိ၊ သော သဗ္ဗမ္ပိ ပရိဂ္ဂဟေတုံ သက္ကောတိ၊ န ကတ္ထစိ ကိလမတိ၊ တာဒိသေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ ဒဿေန္တော အာဟ “သဗ္ဗကာယပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမီတိ။ပ။ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတီ”တိ။

၁-ဝိဋ္ဌ ၂-၁၆-ပိဋ္ဌေ။

Tattha **sikkhatī**ti evaṁ ghaṭati vāyamati. Yo vā tathābhūtassa saṁvaro, ayamettha adhisīlasikkhā. Yo tathābhūtassa samādhi, ayaṁ adhicittasikkhā. Yā tathābhūtassa paññā, ayaṁ adhipaññāsikkhāti imā tisso sikkhāyo tasmiṁ ārammaṇetāya satiyā tena manasikārena sikkhati āsevati bhāveti bahulīkarotīti evamettha attho daṭṭhabbo.

Tattha yasmā[1] purimanaye kevalaṁ assasitabbaṁ passasitabbameva, na ca aññaṁ kiñci kātabbaṁ. Ito paṭṭhāya pana ñāṇuppādanādīsu yogo karaṇīyo. Tasmā tattha assasāmīti pajānāti passasāmīti pajānāticceva vattamānakālavasena Pāḷiṁ vatvā ito paṭṭhāya kattabbassa ñāṇuppādanādino ākārassa dassanatthaṁ sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmīti-ādinā nayena anāgatavacanavasena Pāḷi āropitāti veditabbā.

Passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmīti -pa- passasissāmīti sikkhatīti oḷārikaṁ kāyasaṅkhāraṁ passambhento paṭippassambhento nirodhento vūpasamento assasissāmi passasissāmīti sikkhati. Tatra evaṁ oḷārikasukhumatā ca passaddhi ca veditabbā. Imassa hi bhikkhuno pubbe apariggahitakāle kāyo ca cittañca sadarathā honti oḷārikā. Kāyacittānaṁ oḷārikatte avūpasante assāsapassāsāpi oḷārikā honti, balavatarā hutvā pavattanti, nāsikā nappahoti, mukhena assasantopi passasantopi tiṭṭhati. Yadā panassa kāyopi cittampi pariggahitā honti, tadā te santā honti vūpasantā. Tesu vūpasantesu assāsapassāsā sukhumā hutvā pavattanti, “atthi nu kho natthī”ti vicetabbatākārappattā honti.

Seyyathāpi purisassa dhāvitvā, pabbatā vā orohitvā, mahābhāraṁ vā sīsato oropetvā ṭhitassa oḷārikā assāsapassāsā honti, nāsikā nappahoti, mukhena assasantopi passasantopi tiṭṭhati. Yadā panesa taṁ parissamaṁ vinodetvā nhatvā ca pivitvā ca allasāṭakaṁ hadaye katvā sītāya chāyāya nipanno hoti, athassa te

1. Tattha yasmā tassa (Ka)

တတ္ထ **သိက္ခတီ**တိ ဧဝံ ဃဋတိ ဝါယမတိ။ ယော ဝါ တထာဘူတဿ သံဝရော၊ အယမေတ္ထ အဓိသီလသိက္ခာ။ ယော တထာဘူတဿ သမာဓိ၊ အယံ အဓိစိတ္တ-သိက္ခာ။ ယာ တထာဘူတဿ ပညာ၊ အယံ အဓိပညာသိက္ခာတိ ဣမာ တိဿော သိက္ခာယော တသ္မိံ အာရမ္မဏေ တာယ သတိယာ တေန မနသိကာရေန သိက္ခတိ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလီကရောတီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

တတ္ထ ယသ္မာ[1] ပုရိမနယေ ကေဝလံ အဿသိတဗ္ဗံ ပဿသိတဗ္ဗမေဝ၊ န စ အညံ ကိဉ္စိ ကာတဗ္ဗံ။ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပန ဉာဏုပ္ပါဒနာဒီသု ယောဂေါ ကရဏီယော။ တသ္မာ တတ္ထ အဿသာမီတိ ပဇာနာတိ ပဿသာမီတိ ပဇာနာတိစ္စေဝ ဝတ္တမာနကာလဝသေန ပါဠိံ ဝတ္ဝာ ဣတော ပဋ္ဌာယ ကတ္တဗ္ဗဿ ဉာဏုပ္ပါဒနာဒိနော အာကာရဿ ဒဿနတ္ထံ သဗ္ဗ-ကာယပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမီတိအာဒိနာ နယေန အနာဂတဝစန-ဝသေန ပါဠိ အာရောပိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿသိဿာမီတိ။ ပ။ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတီတိ ဩဠာရိကံ ကာယသင်္ခါရံ ပဿမ္ဘေန္တော ပဋိပ္ပဿမ္ဘေန္တော နိရောဓေန္တော ဝူပသမေန္တော အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ တတြဧဝံ ဩဠာရိကသုခုမတာ စ ပဿဒ္ဓိ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣမဿ ဟိ ဘိက္ခုနော ပုဗ္ဗေ အပရိဂ္ဂဟိတကာလေ ကာယော စ စိတ္တဉ္စ သဒရထာ ဟောန္တိ ဩဠာရိကာ။ ကာယစိတ္တာနံ ဩဠာရိကတ္တေ အဝူပသန္တေ အဿာသပဿာသာပိ ဩဠာရိကာ ဟောန္တိ၊ ဗလဝတရာ ဟုတ္ဝာ ပဝတ္တန္တိ၊ နာသိကာ နပ္ပဟောတိ၊ မုခေန အဿသန္တောပိ ပဿသန္တောပိ တိဋ္ဌတိ။ ယဒါ ပနဿ ကာယောပိ စိတ္တမ္ပိ ပရိဂ္ဂဟိတာ ဟောန္တိ၊ တဒါ တေ သန္တာ ဟောန္တိ ဝူပသန္တာ။ တေသု ဝူပသန္တေသု အဿာသပဿာသာ သုခုမာ ဟုတ္ဝာ ပဝတ္တန္တိ၊ ‘‘အတ္ထိ နု ခေါ နတ္ထီ’’တိ ဝိစေတဗ္ဗတာကာရပ္ပတ္တာ ဟောန္တိ။

သေယျထာပိ ပုရိသဿ ဓာဝိတ္ဝာ, ပဗ္ဗတာ ဝါ ဩရောဟိတ္ဝာ, မဟာဘာရံ ဝါ သီသတော ဩရောပေတ္ဝာ ဌိတဿ ဩဠာရိကာ အဿာသပဿာသာ ဟောန္တိ၊ နာသိကာ နပ္ပဟောတိ၊ မုခေန အဿသန္တောပိ ပဿသန္တောပိ တိဋ္ဌတိ။ ယဒါ ပနေသ တံ ပရိဿမံ ဝိနောဒေတ္ဝာ နှတ္ဝာ စ ပိဝိတ္ဝာ စ အလ္လသာဋကံ ဟဒယေ ကတ္ဝာ သီတာယ ဆာယာယ နိပန္နော ဟောတိ၊ အထဿ တေ

၁-တတ္ထ ယသ္မာ တဿ (က)

assāsapassāsā sukhumā honti “atthi nu kho natthī”ti vicetabbatākārappattā, evameva imassa bhikkhuno pubbe apariggahitakāle kāyo ca -pa- vicetabbatākārappattā honti. Taṁ kissa hetu. Tathā hissa pubbe apariggahitakāle “oḷārikoḷārike kāyasaṅkhāre passambhemī”ti ābhogasamannāhāramanasikārapaccavekkhaṇā natthi, pariggahitakāle pana atthi. Tenassa apariggahitakālato pariggahitakāle kāyasaṅkhāro sukhumo hoti. Tenāhu porāṇā—

> “Sāraddhe kāye citte ca, adhimattaṁ pavattati.
> Asāraddhamhi kāyamhi, sukhumaṁ sampavattatī”ti[1].

221. Pariggahepi oḷāriko, paṭhamajjhānupacāre sukhumo. Tasmimpi oḷāriko, pathamajjhāne sukhumo. Paṭhamajjhāne ca dutiyajjhānupacāre ca oḷāriko, dutiyajjhāne sukhumo. Dutiyajjhāne ca tatiyajjhānupacāre ca oḷāriko, tatiyajjhāne sukhumo. Tatiyajjhāne ca catutthajjhānupacāre ca oḷāriko, catutthajjhāne atisukhumo appavattimeva pāpuṇātīti. Idaṁ tāva **Dīghabhāṇakasaṁyuttabhāṇakā**naṁ mataṁ.

Majjhimabhāṇakā pana paṭhamajjhāne oḷāriko, dutiyajjhānupacāre sukhumoti evaṁ heṭṭhimaheṭṭhimajjhānato uparūparijjhānupacārepi sukhumataramicchanti. Sabbesaññeva pana matena apariggahitakāle pavattakāyasaṅkhāro pariggahitakāle paṭippassambhati. Pariggahitakāle pavattakāyasaṅkhāro paṭhamajjhānupacāre -pa- catutthajjhānupacāre pavattakāyasaṅkhāro catutthajjhāne paṭippassambhati. Ayaṁ tāva **samathe** nayo.

Vipassanāyaṁ pana apariggahe pavatto kāyasaṅkhāro oḷāriko, mahābhūtapariggahe sukhumo. Sopi oḷāriko, upādārūpapariggahe sukhumo. Sopi oḷāriko, sakalarūpapariggahe sukhumo. Sopi oḷāriko, arūpapariggahe sukhumo. Sopi oḷāriko, rūpārūpapariggahe sukhumo. Sopi oḷāriko, paccayapariggahe sukhumo. Sopi oḷāriko, sappaccayanāmarūpapariggahe[2] sukhumo. Sopi oḷāriko, lakkhaṇārammaṇikavipassanāya sukhumo. Sopi dubbalavipassanāya oḷāriko, balavavipassanāya sukhumo. Tattha pubbe vuttanayeneva purimassa purimassa

1. Vi Ṭṭha 2. 17 piṭṭhe. 2. Sappaccayanāmarūpadassane (Syā, I, Ka)

အဿာသပဿာသာ သုခုမာ ဟောန္တိ “အတ္ထိ နု ခေါ နတ္ထိ”တိ ဝိစေတဗ္ဗတာ-ကာရပ္ပတ္တာ၊ ဧဝမေဝ ဣမဿ ဘိက္ခုနော ပုဗ္ဗေ အပရိဂ္ဂဟိတကာလေ ကာယော စ။ပ။ ဝိစေတဗ္ဗတာကာရပ္ပတ္တာ ဟောန္တိ။ တံ ကိဿ ဟေတု။ တထာ ဟိဿ ပုဗ္ဗေ အပရိဂ္ဂဟိတကာလေ “ဩဠာရိကောဠာရိကေ ကာယသင်္ခါရေ ပဿမ္ဘေ-မီ”တိ အာဘောဂသမန္နာဟာရမနသိကာရပစ္စဝေက္ခဏာ နတ္ထိ၊ ပရိဂ္ဂဟိတ-ကာလေ ပန အတ္ထိ။ တေနဿ အပရိဂ္ဂဟိတကာလတော ပရိဂ္ဂဟိတကာလေ ကာယသင်္ခါရော သုခုမော ဟောတိ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

> “သာရဒ္ဓေ ကာယေ စိတ္တေ စ၊ အဓိမတ္တံ ပဝတ္တတိ။
> အသာရဒ္ဓမ္ဟိ ကာယမ္ဟိ၊ သုခုမံ သမ္ပဝတ္တတီ”တိ[၁]။

၂၂၁။ ပရိဂ္ဂဟေပိ ဩဠာရိကော၊ ပဌမဇ္ဈာနုပစာရေ သုခုမော။ တသ္မိမ္ပိ ဩဠာရိကော၊ ပဌမဇ္ဈာနေ သုခုမော။ ပဌမဇ္ဈာနေ စ ဒုတိယဇ္ဈာနုပစာရေ စ ဩဠာရိကော၊ ဒုတိယဇ္ဈာနေ သုခုမော။ ဒုတိယဇ္ဈာနေ စ တတိယဇ္ဈာနု-ပစာရေ စ ဩဠာရိကော၊ တတိယဇ္ဈာနေ သုခုမော။ တတိယဇ္ဈာနေ စ စတုတ္ထဇ္ဈာနုပစာရေ စ ဩဠာရိကော၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနေ အတိသုခုမော အပ္ပဝတ္တိ-မေဝ ပါပုဏာတီတိ။ ဣဒံ တာဝ **ဒီဃဘာဏကသံယုတ္တဘာဏကာနံ** မတံ။

မဇ္ဈိမဘာဏကာ ပန ပဌမဇ္ဈာနေ ဩဠာရိကော၊ ဒုတိယဇ္ဈာနုပစာရေ သုခုမောတိ ဧဝံ ဟေဋ္ဌိမဟေဋ္ဌိမဇ္ဈာနတော ဥပရူပရိဇ္ဈာနုပစာရေပိ သုခုမတရ-မိစ္ဆန္တိ။ သဗ္ဗေသညေဝ ပန မတေန အပရိဂ္ဂဟိတကာလေ ပဝတ္တကာယသင်္ခါ-ရော ပရိဂ္ဂဟိတကာလေ ပဋိပ္ပဿမ္ဘတိ။ ပရိဂ္ဂဟိတကာလေ ပဝတ္တကာယသင်္ခါရော ပဌမဇ္ဈာနုပစာရေ။ပ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနုပစာရေ ပဝတ္တကာယသင်္ခါရော စတုတ္ထဇ္ဈာ-နေ ပဋိပ္ပဿမ္ဘတိ။ အယံ တာဝ **သမထေ** နယော။

ဝိပဿနာယံ ပန အပရိဂ္ဂဟေ ပဝတ္တော ကာယသင်္ခါရော ဩဠာရိကော၊ မဟာဘူတပရိဂ္ဂဟေ သုခုမော။ သောပိ ဩဠာရိကော၊ ဥပါဒါရူပပရိဂ္ဂဟေ သုခုမော။ သောပိ ဩဠာရိကော၊ သကလရူပပရိဂ္ဂဟေ သုခုမော။ သောပိ ဩဠာရိကော၊ အရူပပရိဂ္ဂဟေ သုခုမော။ သောပိ ဩဠာရိကော၊ ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟေ သုခုမော။ သောပိ ဩဠာရိကော၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ သုခုမော။ သောပိ ဩဠာရိ-ကော၊ သပ္ပစ္စယနာမရူပပရိဂ္ဂဟေ[၂] သုခုမော။ သောပိ ဩဠာရိကော၊ လက္ခဏာ-ရမ္မဏိကဝိပဿနာယ သုခုမော။ သောပိ ဒုမ္မလဝိပဿနာယ ဩဠာရိကော၊ ဗလဝဝိပဿနာယ သုခုမော။ တတ္ထ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ ပုရိမဿ ပုရိမဿ

၁-ဒီ ဋ ၂-၁၇-ဝိဋ္ဌေ၊ ၂-သပ္ပစ္စယနာမရူပဒဿနေ (သျာ၊ ဋ္ဌ၊က)

pacchimena pacchimena paṭippassaddhi veditabbā. Evamettha oḷārikasukhumatā ca passaddhi ca veditabbā.

Paṭisambhidāyaṁ[1] panassa saddhiṁ codanāsodhanāhi evamattho vutto—

> "Kathaṁ passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmi -pa- passasissāmīti sikkhati. Katame kāyasaṅkhārā[2]. Dīghaṁ assāsapassāsā kāyikā ete dhammā kāyapaṭibaddhā kāyasaṅkhārā. Te kāyasaṅkhāre passambhento nirodhento vūpasamento sikkhati -pa-. Yathārūpehi kāyasaṅkhārehi kāyassa ānamanā, vinamanā, sannamanā, paṇamanā, iñjanā, phandanā, calanā, kampanā passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmīti sikkhati, passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ passasissāmīti sikkhati. Yathārūpehi kāyasaṅkhārehi kāyassa na ānamanā, na vinamanā, na sannamanā, na paṇamanā, aniñjanā, aphandanā, acalanā, akampanā santaṁ sukhumaṁ passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmi passasissāmīti sikkhati.

Iti kira passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmīti sikkhati. Passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ passasissāmīti sikkhati. Evaṁ sante vātūpaladdhiyā ca pabhāvanā na hoti. Assāsapassāsānañca pabhāvanā na hoti. Ānāpānassatiyā ca pabhāvanā na hoti, ānāpānassatisamādhissa ca pabhāvanā na hoti, na ca naṁ taṁ samāpattiṁ paṇḍitā samāpajjantipi vuṭṭhahantipi.

Iti kira passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmi passasissāmīti sikkhati. Evaṁ sante vātūpaladdhiyā ca pabhāvanā hoti, assāsapassāsānañca pabhāvanā hoti, ānāpānassatiyā ca pabhāvanā hoti, ānāpānassatisamādhissa ca pabhāvanā hoti, tañca naṁ samāpattiṁ paṇḍitā samāpajjantipi vuṭṭhahantipi. Yathā kathaṁ viya?

Seyyathāpi kaṁse ākoṭite paṭhamaṁ oḷārikā saddā pavattanti. Oḷārikānaṁ saddānaṁ nimittaṁ sugahitattā sumanasikatattā sūpadhāritattā niruddhepi oḷārike sadde atha pacchā

1. Paṭisaṁ 183 piṭṭhe. 2. Katamo kāyasaṅkhāro (Pāḷiyaṁ)

ပန္ဆိမေန ပန္ဆိမေန ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧဝမေတ္ထ ဩဠာရိကသုခုမတာ စ ပဿဒ္ဓိ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပဋိသမ္ဘိဒါယံ[1] ပနဿ သဒ္ဓိံ စောဒနာသောဓနာဟိ ဧဝမတ္ထော ဝုတ္တော—

> "ကထံ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿသိဿာမီ။ ပ ။ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ ကတမေ ကာယသင်္ခါရာ[2]။ ဒီဃံ အဿာသပဿာသာ ကာယိကာ ဧတေ ဓမ္မာ ကာယပဋိဗဒ္ဓါ ကာယသင်္ခါရာ။ တေ ကာယသင်္ခါရေ ပဿမ္ဘေန္တော နိရောဓေန္တော ဝူပသမေန္တော သိက္ခတိ။ ပ ။ ယထာရူပေဟိ ကာယသင်္ခါရေဟိ ကာယဿ အာနမနာ၊ ဝိနမနာ၊ သန္ဓမနာ၊ ပဏမနာ၊ ဣဉ္ဇနာ၊ ဖန္ဒနာ၊ စလနာ၊ ကမ္ပနာ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ၊ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ ယထာရူပေဟိ ကာယသင်္ခါရေဟိ ကာယဿ န အာနမနာ၊ န ဝိနမနာ၊ န သန္ဓမနာ၊ န ပဏမနာ၊ အနိဉ္ဇနာ၊ အဖန္ဒနာ၊ အစလနာ၊ အကမ္ပနာ သန္တံ သုခုမံ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။

ဣတိ ကိရ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ ဧဝံ သန္တေ ဝါတူပလဗ္ဘိယာ စ ပဘာဝနာ န ဟောတိ။ အဿာသပဿာသာနဉ္စ ပဘာဝနာ န ဟောတိ။ အာနာပါနဿတိယာ စ ပဘာဝနာ န ဟောတိ၊ အာနာပါနဿတိသမာဓိဿ စ ပဘာဝနာ နဟောတိ၊ နာနာပါနဿတိသမာဓိဿ စ ပဘာဝနာ နဟောတိ၊ န စ နံ တံ သမာပတ္တိံ ပဏ္ဍိတာ သမာပဇ္ဇန္တိပိ ဝုဋ္ဌဟန္တိပိ။

ဣတိ ကိရ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ ဧဝံ သန္တေ ဝါတူပလဗ္ဘိယာ စ ပဘာဝနာ ဟောတိ၊ အဿာသပဿာသာနဉ္စ ပဘာဝနာ ဟောတိ၊ အာနာပါနဿတိယာ စ ပဘာဝနာ ဟောတိ၊ အာနာပါနဿတိသမာဓိဿ စ ပဘာဝနာ ဟောတိ၊ တဉ္စ နံ သမာပတ္တိံ ပဏ္ဍိတာ သမာပဇ္ဇန္တိပိ ဝုဋ္ဌဟန္တိပိ။ ယထာ ကထံ ဝိယ?

သေယျထာပိ ကံသေ အာကောဋိတေ ပဌမံ ဩဠာရိကာ သဒ္ဒါ ပဝတ္တန္တိ။ ဩဠာရိကာနံ သဒ္ဒါနံ နိမိတ္တံ သုဂဟိတတ္တာ သုမနသိကတတ္တာ သုပဓာရိတတ္တာ နိရုဒ္ဓေပိ ဩဠာရိကေ သဒ္ဒေ အထ ပစ္ဆာ

၁-ပဋိသံ ၁၈၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ကတမော ကာယသင်္ခါရော (ပါဠိယံ)

sukhumakā saddā pavattanti. Sukhumakānaṁ saddānaṁ nimittaṁ suggahitattā sumanasikatattā sūpadhāritattā niruddhepi sukhumake sadde atha pacchā sukhumasaddanimittārammaṇatāpi cittaṁ pavattati, evameva paṭhamaṁ oḷārikā assāsapassāsā pavattanti. Oḷārikānaṁ assāsapassāsānaṁ nimittaṁ suggahitattā sumanasikatattā sūpadhāritattā niruddhepi oḷārike assāsapassāse atha pacchā sukhumakā assāsapassāsā pavattanti. Sukhumakānaṁ assāsapassāsānaṁ nimittaṁ suggahitattā sumanasikatattā sūpadhāritattā niruddhepi sukhumake assāsapassāse atha pacchā sukhuma-assāsapassāsanimittārammaṇatāpi cittaṁ na vikkhepaṁ gacchati.

Evaṁ sante vātūpaladdhiyā ca pabhāvanā hoti, assāsapassāsānañca pabhāvanā hoti, ānāpānassatiyā ca pabhāvanā hoti, ānāpānassatisamādhissa ca pabhāvanā hoti, tañca naṁ samāpattiṁ paṇḍitā samāpajjantipi vuṭṭhahantipi. Passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assāsapassāsā kāyo, upaṭṭhānaṁ sati, anupassanā ñāṇaṁ, kāyo upaṭṭhānaṁ, no sati, sati upaṭṭhānañceva sati ca, tāya satiyā tena ñāṇena taṁ kāyaṁ anupassati. Tena vuccati kāye kāyānupassanā satipaṭṭhānabhāvanā"ti.

Ayaṁ tāvettha kāyānupassanāvasena vuttassa paṭhamacatukkassa anupubbapadavaṇṇanā.

222. Yasmā panettha idameva catukkaṁ ādikammikassa kammaṭṭhānavasena vuttaṁ. Itarāni pana tīṇi catukkāni ettha pattajjhānassa vedanācittadhammānupassanāvasena vuttāni. Tasmā idaṁ kammaṭṭhānaṁ bhāvetvā ānāpānacatutthajjhāna[1] padaṭṭhānāya vipassanāya saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇitukāmena ādikammikena kulaputtena pubbe vuttanayeneva sīlaparisodhanādīni sabbakiccāni katvā vuttappakārassa ācariyassa santike pañcasandhikaṁ kammaṭṭhānaṁ uggahetabbaṁ.

1. ...catukkajjhāna- (Ka)

သုခုမကာ သဒ္ဒါ ပဝတ္တန္တိ။ သုခုမကာနံ သဒ္ဒါနံ နိမိတ္တံ သုဂ္ဂဟိ-တတ္တာ သုမနသိကတတ္တာ သူပဓာရိတတ္တာ နိရုဒ္ဓေပိ သုခုမကေ သဒ္ဒေ အထ ပစ္ဆာ သုခုမသဒ္ဒနိမိတ္တာရမ္မဏတာပိ စိတ္တံ ပဝတ္တတိ၊ ဧဝမေဝ ပဌမံ ဩဠာရိကာ အဿာသပဿာသာ ပဝတ္တန္တိ။ ဩဠာရိကာနံ အဿာသပဿာသာနံ နိမိတ္တံ သုဂ္ဂဟိတတ္တာ သုမနသိကတတ္တာ သူပဓာရိတတ္တာ နိရုဒ္ဓေပိ ဩဠာရိကေ အဿာ-သပဿာသေ အထ ပစ္ဆာ သုခုမကာ အဿာသပဿာသာ ပဝတ္တန္တိ။ သုခုမကာနံ အဿာသပဿာသာနံ နိမိတ္တံ သုဂ္ဂဟိတတ္တာ သုမနသိကတတ္တာ သူပဓာရိတတ္တာ နိရုဒ္ဓေပိ သုခုမကေ အဿာ-သပဿာသေ အထ ပစ္ဆာ သုခုမအဿာသပဿာသနိမိတ္တာရမ္မဏ-တာပိ စိတ္တံ န ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ။

ဧဝံ သန္တေ ဝါတူပလဒ္ဓိယာ စ ပဘာဝနာ ဟောတိ၊ အဿာသ-ပဿာသာနဉ္စ ပဘာဝနာ ဟောတိ၊ အာနာပါနဿတိယာ စ ပဘာဝနာ ဟောတိ၊ အာနာပါနဿတိသမာဓိဿ စ ပဘာဝနာ ဟောတိ၊ တဉ္စ နံ သမာပတ္တိံ ပဏ္ဍိတာ သမာပဇ္ဇန္တိပိ ဝုဋ္ဌဟန္တိပိ။ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿာသပဿာသာ ကာယော၊ ဥပဋ္ဌာနံ သတိ၊ အနုပဿနာ ဉာဏံ၊ ကာယော ဥပဋ္ဌာနံ၊ နော သတိ၊ သတိ ဥပဋ္ဌာနဉ္စေဝ သတိ စ၊ တာယ သတိယာ တေန ဉာဏေန တံ ကာယံ အနုပဿတိ။ တေန ဝုစ္စတိ ကာယေ ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ"တိ။

အယံ တာဝေတ္ထ ကာယာနုပဿနာဝသေန ဝုတ္တဿ ပဌမစတုက္ကဿ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ။

၂၂၂။ ယသ္မာ ပနေတ္ထ ဣဒမေဝ စတုက္ကံ အာဒိကမ္မိကဿ ကမ္မဋ္ဌာနဝသေန ဝုတ္တံ။ ဣတရာနိ ပန တီဏိ စတုက္ကာနိ ဣတ္ထေ ပတ္တဇ္ဈာနဿ ဝေဒနာစိတ္တဓမ္မာ-နုပဿနာဝသေန ဝုတ္တာနိ။ တသ္မာ ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဘာဝေတ္ဝာ အာနာပါန-စတုတ္ထဇ္ဈာန[2] ပဒဋ္ဌာနာယ ဝိပဿနာယ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတုကာမေန အာဒိကမ္မိကေန ကုလပုတ္တေန ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ သီလ-ပရိသောဓနာဒီနိ သမ္ဘာရာနိ ကတ္ဝာ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ အာစရိယဿ သန္တိကေ ပဉ္စသန္ဓိကံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။

၁–... စတုက္ကဇ္ဈာန-(က)

Tatrime pañca sandhayo uggaho, paripucchā, upaṭṭhānaṁ, appanā, lakkhaṇanti. Tattha **uggaho** nāma kammaṭṭhānassa uggaṇhanaṁ. **Paripucchā** nāma kammaṭṭhānassa paripucchanā. **Upaṭṭhānaṁ** nāma kammaṭṭhānassa upaṭṭhānaṁ. **Appanā** nāma kammaṭṭhānassa appanā. **Lakkhaṇaṁ** nāma kammaṭṭhānassa lakkhaṇaṁ. "Evaṁ lakkhaṇamidaṁ kammaṭṭhānan"ti kammaṭṭhānasabhāvūpadhāraṇanti vuttaṁ hoti.

Evaṁ pañcasandhikaṁ kammaṭṭhānaṁ uggaṇhanto attanāpi na kilamati, ācariyampi na viheseti. Tasmā thokaṁ uddisāpetvā bahukālaṁ sajjhāyitvā evaṁ pañcasandhikaṁ kammaṭṭhānaṁ uggahetvā ācariyassa santike vā aññatra vā pubbe vuttappakāre senāsane vasantena upacchinnakhuddakapalibodhena katabhattakiccena bhattasammadaṁ paṭivinodetvā sukhanisinnena ratanattayaguṇānussaraṇena cittaṁ sampahaṁsetvā ācariyuggahato ekapadampi asammuyhantena idaṁ ānāpānassatikammaṭṭhānaṁ manasi kātabbaṁ. Tatrāyaṁ manasikāravidhi—

223. Gaṇanā anubandhanā, phusanā ṭhapanā sallakkhaṇā.
Vivaṭṭanā pārisuddhi, tesañca paṭipassanāti.

Tattha **gaṇanā**ti gaṇanāyeva. **Anubandhanā**ti anuvahanā[1]. **Phusanā**ti phuṭṭhaṭṭhānaṁ. **Ṭhapanā**ti appanā. **Sallakkhaṇā**ti vipassanā. **Vivaṭṭanā**ti maggo. **Pārisuddhī**ti phalaṁ. **Tesañca paṭipassanā**ti paccavekkhaṇā.

Tattha iminā ādikammikena kulaputtena paṭhamaṁ gaṇanāya idaṁ kammaṭṭhānaṁ manasi kātabbaṁ. Gaṇentena ca pañcannaṁ heṭṭhā na ṭhapetabbaṁ. Dasannaṁ upari na netabbaṁ. Antarā khaṇḍaṁ na dassetabbaṁ. Pañcannaṁ heṭṭhā ṭhapentassa hi sambādhe okāse cittuppādo vipphandati sambādhe vaje sanniruddhagogaṇo viya. Dasannampi upari nentassa gaṇananissitako cittuppādo hoti. Antarā khaṇḍaṁ dassentassa "sikhāppattaṁ nu kho me kammaṭṭhānaṁ, no"ti cittaṁ vikampati. Tasmā ete dose vajjetvā gaṇetabbaṁ.

Gaṇentena ca paṭhamaṁ dandhagaṇanāya **dhaññamāpakagaṇanāya** gaṇetabbaṁ. Dhaññamāpako hi nāḷiṁ pūretvā "ekan"ti vatvā okirati. Puna pūrento kiñci kacavaraṁ disvā taṁ chaḍḍento "ekaṁ ekan"ti vadati. Esa nayo dve dveti-ādīsu. Evameva imināpi assāsapassāsesu yo upaṭṭhāti,

1. Anugahaṇā (Ka)

တတြိမေ ပဉ္စ သန္ဓယော ဥဂ္ဂဟော, ပရိပုစ္ဆာ, ဥပဋ္ဌာနံ, အပ္ပနာ, လက္ခဏန္တိ။ တတ္ထ **ဥဂ္ဂဟော** နာမ ကမ္မဋ္ဌာနဿ ဥဂ္ဂဏှနံ။ **ပရိပုစ္ဆာ** နာမ ကမ္မဋ္ဌာနဿ ပရိပုစ္ဆနာ။ **ဥပဋ္ဌာနံ** နာမ ကမ္မဋ္ဌာနဿ ဥပဋ္ဌာနံ။ **အပ္ပနာ** နာမ ကမ္မဋ္ဌာနဿ အပ္ပနာ။ **လက္ခဏံ** နာမ ကမ္မဋ္ဌာနဿ လက္ခဏံ။ "ဧဝံ လက္ခဏမိဒံ ကမ္မဋ္ဌာန"န္တိ ကမ္မဋ္ဌာနသဘာဝူပဓာရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဧဝံ ပဉ္စသန္ဓိကံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဏှန္တော အတ္တနာပိ န ကိလမတိ၊ အာစရိယမ္ပိ န ဝိဟေဌေတိ။ တသ္မာ ထောကံ ဥဒ္ဒိသာပေတ္ဝာ ဗဟုကာလံ သဇ္ဈာယိတ္ဝာ ဧဝံ ပဉ္စသန္ဓိကံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဟေတ္ဝာ အာစရိယဿ သန္တိကေ ဝါ အညတြ ဝါ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပ္ပကာရေ သေနာသနေ ဝသန္တေန ဥပစ္ဆိန္နခုဒ္ဒက-ပလိဗောဓေန ကတဘတ္တကိစ္စေန ဘတ္တသမ္မဒံ ပဋိဝိနောဒေတ္ဝာ သုခနိသိန္နေန ရတနတ္တယဂုဏာနုဿရဏေန စိတ္တံ သမ္ပဟံသေတ္ဝာ အာစရိယုဂ္ဂဟတော ကေပဒမ္ပိ အသမ္မုယ္ဟန္တေန ဇ္ဈံ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ တတြာယံ မနသိကာရဝိဓိ—

၂၂၃။ ဂဏနာ အနုဗန္ဓနာ၊ ဖုသနာ ဋ္ဌပနာ သလ္လက္ခဏာ။
ဝိဝဋ္ဋနာ ပါရိသုဒ္ဓိ၊ တေသဉ္စ ပဋိပဿနာတိ။

တတ္ထ **ဂဏနာ**တိ ဂဏနာယေဝ။ **အနုဗန္ဓနာ**တိ အနုဝဟနာ[2]။ **ဖုသနာ**တိ ဖုဋ္ဌဋ္ဌာနံ။ **ဋ္ဌပနာ**တိ အပ္ပနာ။ **သလ္လက္ခဏာ**တိ ဝိပဿနာ။ **ဝိဝဋ္ဋနာ**တိ မဂ္ဂေါ။ **ပါရိသုဒ္ဓီ**တိ ဖလံ။ **တေသဉ္စ ပဋိပဿနာ**တိ ပစ္စဝေက္ခဏာ။

တတ္ထ ဣမိနာ အာဒိကမ္မိကေန ကုလပုတ္တေန ပဌမံ ဂဏနာယ ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ ဂဏေန္တေန စ ပဉ္စန္နံ ဟေဋ္ဌာ န ဌပေတဗ္ဗံ။ ဒသန္နံ ဥပရိ န နေတဗ္ဗံ။ အန္တရာ ခဏ္ဍံ န ဒဿေတဗ္ဗံ။ ပဉ္စန္နံ ဟေဋ္ဌာ ဌပေန္တဿ ဟိ သမ္မာဓေ သြကာသေ စိတ္တုပ္ပါဒေါ ဝိပ္ဖန္ဒတိ သမ္မာဓေ ဝေဇ သန္နိဋ္ဌာနေါဂဏှော ဝိယ။ ဒသန္နမ္ပိ ဥပရိ နေန္တဿ ဂဏနနိဿိတကော စိတ္တုပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ အန္တရာ ခဏ္ဍံ ဒဿေန္တဿ "သိခါပ္ပတ္တံ နု ခေါ မေ ကမ္မဋ္ဌာနံ၊ နော"တိ စိတ္တံ ဝိကမ္ပတိ။ တသ္မာ ဧတေ ဒေါသေ ဝဇ္ဇေတ္ဝာ ဂဏေတဗ္ဗံ။

ဂဏေန္တေန စ ပဌမံ ဒန္ဓဂဏနာယ **ဓညမာပကဂဏနာယ** ဂဏေတဗ္ဗံ။ ဓညမာပကော ဟိ နာဠိံ ပူရေတ္ဝာ "ဂေ"န္တိ ဝတ္ဝာ ဩကိရတိ။ ပုန ပူရေန္တော ကိဉ္စိ ကစဝရံ ဒိသ္ဝာ တံ ဆဍ္ဍေန္တော "ဂေံ ဂေ"န္တိ ဝဒတိ။ သေ နယော ဒ္ဝေ ဒ္ဝေတိအာဒီသု။ ဧဝမေဝ ဣမိနာပိ အဿာသပဿာသေသု ယော ဥပဋ္ဌာတိ၊

၁-အနုဂဟဏာ (က)

taṁ gahetvā “ekaṁ ekan”ti-ādiṁ katvā yāva “dasa dasā”ti pavattamānaṁ pavattamānaṁ upalakkhetvāva gaṇetabbaṁ. Tassa evaṁ gaṇayato nikkhamantā ca pavisantā ca assāsapassāsā pākaṭā honti.

Athānena taṁ dandhagaṇanaṁ dhaññamāpagaṇanaṁ pahāya sīghagaṇanāya **gopālakagaṇanāya** gaṇetabbaṁ. Cheko hi gopālako sakkharādayo ucchaṅgena gahetvā rajjudaṇḍahattho pātova vajaṁ gantvā gāvo piṭṭhiyaṁ paharitvā palighatthambhamatthake nisinno dvārappattaṁ dvārappattaṁyeva[1] gāviṁ ekā dveti sakkharaṁ khipitvā gaṇeti. Tiyāmarattiṁ sambādhe okāse dukkhaṁ[2] vutthagogaṇo nikkhamanto nikkhamanto aññamaññaṁ upighaṁsanto vegena puñjapuñjo hutvā nikkhamati. So vegena vegena[3] “tīṇi cattāri pañca dasā”ti gaṇetiyeva, evamimassāpi purimanayena gaṇayato assāsapassāsā pākaṭā hutvā sīghaṁ sīghaṁ punappunaṁ sañcaranti. Tatonena “punappunaṁ sañcarantī”ti ñatvā anto ca bahi ca agahetvā dvārappattaṁ dvārappattaṁyeva gahetvā “eko dve tīṇi cattāri pañca cha. Eko dve tīṇi cattāri pañca cha satta -pa- aṭṭha, nava, dasā”ti sīghaṁ sīyaṁ gaṇetabbameva. Gaṇanapaṭibaddhe hi kammaṭṭhāne gaṇanabaleneva cittaṁ ekaggaṁ hoti, arittupatthambhanavasena caṇḍasote nāvāṭṭhapanamiva.

Tassevaṁ sīghaṁ sīghaṁ gaṇayato kammaṭṭhānaṁ nirantaraṁ pavattaṁ viya hutvā upaṭṭhāti. Atha nirantaraṁ pavattatīti ñatvā anto ca bahi ca vātaṁ apariggahetvā purimanayeneva vegena vegena[4] gaṇetabbaṁ. Anto pavisanavātena hi saddhiṁ cittaṁ pavesayato abbhantaraṁ vātabbhāhataṁ medapūritaṁ viya hoti. Bahi nikkhamanavātena saddhiṁ cittaṁ nīharato bahiddhā puthuttārammaṇe cittaṁ vikkhipati. Phuṭṭhaphuṭṭhokāse pana satiṁ ṭhapetvā bhāventasseva bhāvanā sampajjati. Tena vuttaṁ “anto ca bahi ca vātaṁ apariggahetvā purimanayeneva vegena vegena gaṇetabban”ti.

Kīvaciraṁ panetaṁ gaṇetabbanti? Yāva vinā gaṇanāya assāsapassāsārammaṇe sati santiṭṭhati. Bahivisaṭavitakkavicchedaṁ katvā assāsapassāsārammaṇe satisaṇṭhāpanatthaṁyeva hi gaṇanāti.

1. Dvāraṁ pattaṁ pattaṁyeva (Syā, I, Ka)
2. Dukkha- (Ka)
3. So vegena (I, Ka), so vegavegena (Syā)
4. Vegavegena (Syā), vegena (I, Ka)

တံ ဂဟေတ္ဝာ “ဧကံ ဧက”န္တိ အာဒိံ ကတ္ဝာ ယာဝ “ဒသ ဒသာ”တိ ပဝတ္တမာနံ ပဝတ္တမာနံ ဥပလက္ခေတ္ဝာဝ ဂဏေတဗ္ဗံ။ တဿ ဧဝံ ဂဏယတော နိက္ခမန္တာ စ ပဝိသန္တာ စ အဿာသပဿာသာ ပါကဋာ ဟောန္တိ။

အထာနေန တံ ဒန္ဓဂဏနံ ဓညမာပကဂဏနံ ပဟာယ သီဃဂဏနာယ **ဂေါပါလကဂဏနာယ** ဂဏေတဗ္ဗံ။ ဆေကော ဟိ ဂေါပါလကော သက္ခရာဒယော ဥစ္ဆင်္ဂေန ဂဟေတ္ဝာ ရဇ္ဇုဒဏ္ဍဟတ္ထော ပါတောဝ ဝဇ်ဇံ ဂန္ဒွာ ဂါဝေါ ပိဋ္ဌိယံ ပဟရိတ္ဝာ ပလိဃတ္ထမ္ဘမတ္ထကေ နိသိန္နော ဒွါရပ္ပတ္တံ ဒွါရပ္ပတ္တံယေဝ[1] ဂါဝိံ ကော ဒ္ဝေတိ သက္ခရံ ခိပိတ္ဝာ ဂဏေတိ။ တိယာမရတ္တိံ သမ္ဗာဓေ ဩကာသေ ဒုက္ခံ[2] ဝုတ္ထဂေါဂဏော နိက္ခမန္တေ နိက္ခမန္တေ အညမညံ ဥပနိဃံသန္တော ဝေဂေန ဝေဂေန ပုဉ္ဇပုဉ္ဇော ဟုတ္ဝာ နိက္ခမတိ။ သော ဝေဂေန ဝေဂေန[3] “တိဏ္ဏိ စတ္တာရိ ပဉ္စ ဒသာ”တိ ဂဏေတိယေဝ၊ ဧဝမိမဿာပိ ပုရိမနယေန ဂဏယတော အဿာသပဿာသာ ပါကဋာ ဟုတ္ဝာ သီဃံ သီဃံ ပုနပ္ပုနံ သဉ္စရန္တိ။ တတောနေန “ပုနပ္ပုနံ သဉ္စရန္တိ”တိ ဉတ္ဝာ အန္တော စ ဗဟိ စ အဂဟေတ္ဝာ ဒွါရပ္ပတ္တံ ဒွါရပ္ပတ္တံယေဝ ဂဟေတ္ဝာ “ဧကော ဒ္ဝေ တိဏ္ဏိ စတ္တာရိ ပဉ္စ ဆ။ ဧကော ဒ္ဝေ တိဏ္ဏိ စတ္တာရိ ပဉ္စ ဆ သတ္တ။ပ။ အဋ္ဌ၊ နဝ၊ ဒသာ”တိ သီဃံ သီဃံ ဂဏေတဗ္ဗမေဝ။ ဂဏနပဋိဗဒ္ဓေ ဟိ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဂဏနဗလေနေဝ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ၊ အရိတ္တုပ္ပတ္တမ္ဘနဝသေန စဏ္ဍသောတေ နာဝါဋ္ဌပနမိဝ။

တသ္မေဝံ သီဃံ သီဃံ ဂဏယတော ကမ္မဋ္ဌာနံ နိရန္တရံ ပဝတ္တံ ဝိယ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတိ။ အထ နိရန္တရံ ပဝတ္တတီတိ ဉတ္ဝာ အန္တော စ ဗဟိ စ ဝါတံ အပရိဂ္ဂဟေတ္ဝာ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဂေန ဝေဂေန[4] ဂဏေတဗ္ဗံ။ အန္တော ပဝိသနဝါတေန ဟိ သဒ္ဓိံ စိတ္တံ ပဝေသယတော အဗ္ဘန္တရံ ဝါတဗ္ဘာဟတံ မေဒပူရိတံ ဝိယ ဟောတိ။ ဗဟိ နိက္ခမနဝါတေန သဒ္ဓိံ စိတ္တံ နီဟရတော ဗဟိဒ္ဓါ ပုထုတ္တာရမ္မဏေ စိတ္တံ ဝိက္ခိပတိ။ ဖုဋ္ဌဖုဋ္ဌောကာသေ ပန သတိံ ဌပေတ္ဝာ ဘာဝေန္တဿေဝ ဘာဝနာ သမ္ပဇ္ဇတိ။ တေန ဝုတ္တံ “အန္တော စ ဗဟိ စ ဝါတံ အပရိဂ္ဂဟေတ္ဝာ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဂေန ဝေဂေန ဂဏေတဗ္ဗ”န္တိ။

ကိဝစိရံ ပနေတံ ဂဏေတဗ္ဗန္တိ? ယာဝ ဝိနာ ဂဏနာယ အဿာသပဿာသာရမ္မဏေ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ။ ဗဟိဝိသဋဝိတက္ကဝိစ္ဆေဒံ ကတ္ဝာ အဿာသပဿာသာရမ္မဏေ သတိသဏ္ဌာပနတ္ထံယေဝ ဟိ ဂဏနာတိ။

1. ဒွါရံ ပတ္တံ ပတ္တံယေဝ (သျာ၊ ဋ္ဌ၊က)
2. ဒုက္ခ-(က)
3. ဘော ဝေဂေန (ဋ္ဌ၊က)၊ ဘော ဝေဂဝေဂေန (သျာ)
4. ဝေဂဝေဂေန (သျာ)၊ ဝေဂေန (ဋ္ဌ၊က)

224. Evaṁ gaṇanāya manasi katvā **anubandhanāya** manasi kātabbaṁ. **Anubandhanā** nāma gaṇanaṁ paṭisaṁharitvā satiyā nirantaraṁ assāsapassāsānaṁ anugamanaṁ. Tañca kho na ādimajjhapariyosānānugamanavasena. Bahinikkhamanavātassa hi nābhi ādi, majjhaṁ, nāsikaggaṁ pariyosānaṁ. Abbhantaraṁ pavisanavātassa nāsikaggaṁ ādi, hadayaṁ majjhaṁ nābhi pariyosānaṁ. Tañcassa anugacchato vikkhepagataṁ cittaṁ sāraddhāya[1] ceva hoti iñjanāya ca. Yathāha—

> "Assāsādimajjhapariyosānaṁ satiyā anugacchato ajjhattaṁ vikkhepagatena cittena kāyopi cittampi sāraddhā ca honti iñjitā ca phanditā ca. Passāsādimajjhapariyosānaṁ satiyā anugacchato bahiddhā vikkhepagatena cittena kāyopi cittampi sāraddhā ca honti iñjitā ca phanditā cā"ti[2].

Tasmā anubandhanāya manasikarontena ādimajjhapariyosānavasena na manasi kātabbaṁ. Apica kho **phusanāvasena** ca **ṭhapanāvasena** ca manasi kātabbaṁ. Gaṇanānubandhanāvasena viya hi phusanāṭhapanāvasena visuṁ manasikāro natthi. Phuṭṭhaphuṭṭhaṭṭhāneyeva pana gaṇento gaṇanāya ca phusanāya ca manasi karoti. Tattheva gaṇanaṁ paṭisaṁharitvā te satiyā anubandhanto, appanāvasena ca cittaṁ ṭhapento anubandhanāya ca phusanāya ca ṭhapanāya ca manasi karotīti vuccati. Svāyamattho **Aṭṭhakathāsu** vuttapaṅguḷadovārikūpamāhi **Paṭisambhidāyaṁ** vuttakakacūpamāya ca veditabbo.

225. Tatrāyaṁ **paṅguḷopamā**—seyyathāpi paṅguḷo dolāya kīḷataṁ mātā puttānaṁ dolaṁ khipitvā tattheva dolāthambhamūle nisinno kamena āgacchantassa ca gacchantassa ca dolāphalakassa ubho koṭiyo majjhañca passati, na ca ubhokoṭimajjhānaṁ dassanatthaṁ byāvaṭo hoti, evamevāyaṁ bhikkhu sativasena upanibandhanathambhamūle ṭhatvā assāsapassāsadolaṁ khipitvā tattheva nimitte satiyā nisīdanto kamena āgacchantānañca gacchantānañca phuṭṭhaṭṭhāne assāsapassāsānaṁ ādimajjhapariyosānaṁ satiyā anugacchanto tattha ca cittaṁ ṭhapento passati, na ca tesaṁ dassanatthaṁ byāvaṭo hoti, ayaṁ paṅguḷopamā.

1. Sārambhāya (Sī)
2. Paṭisaṁ 165. piṭṭhe.

၂၂၄။ ဧဝံ ဂဏနာယ မနသိ ကတွာ **အနုဗန္ဓနာယ** မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ **အနုဗန္ဓနာ**နာမ ဂဏနံ ပဋိသံဟရိတ္ဝာ သတိယာ နိရန္တရံ အဿာသပဿာသာနံ အနုဂမနံ။ တဉ္စ ခေါ နာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနာနုဂမနဝသေန။ ဗဟိနိက္ခမနဝါတဿ ဟိ နာဘိ အာဒိ၊ ဟဒယံ မဇ္ဈံ၊ နာသိကဂ္ဂံ ပရိယောသာနံ။ အဗ္ဘန္တရံ ပဝိသနဝါတဿ နာသိကဂ္ဂံ အာဒိ၊ ဟဒယံ မဇ္ဈံ နာဘိ ပရိယောသာနံ။ တဉ္စဿ အနုဂစ္ဆတော ဝိက္ခေပဂတံ စိတ္တံ သာရဒ္ဓါယ[1] စေဝ ဟောတိ ဥဇ္ဇုနာယ စ။ ယထာဟ—

> "အဿာသာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ သတိယာ အနုဂစ္ဆတော အဇ္ဈတ္တံ ဝိက္ခေပဂတေန စိတ္တေန ကာယောပိ စိတ္တမ္ပိ သာရဒ္ဓါ စ ဟောန္တိ ဥဇ္ဇုတာ စ ဖန္ဒိတာ စ။ ပဿာသာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ သတိယာ အနုဂစ္ဆတော ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခေပဂတေန စိတ္တေန ကာယောပိ စိတ္တမ္ပိ သာရဒ္ဓါ စ ဟောန္တိ ဥဇ္ဇုတာ စ ဖန္ဒိတာ စာ"တိ[2]။

တသ္မာ အနုဗန္ဓနာယ မနသိကရောန္တေန အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနဝသေန မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ အပိစ ခေါ **ဖုသနာဝသေန** စ **ဌပနာဝသေန** စ မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ ဂဏနာနုဗန္ဓနာဝသေန ဝိယ ဟိ ဖုသနာဌပနာဝသေန ဝိသုံ မနသိကာရော နတ္ထိ။ ဖုဋ္ဌဖုဋ္ဌဋ္ဌာနေယေဝ ပန ဂဏေန္တော ဂဏနာယ စ ဖုသနာယ စ မနသိ ကရောတိ။ တတ္ထေဝ ဂဏနံ ပဋိသံဟရိတ္ဝာ တေ သတိယာ အနုဗန္ဓန္တော, အပ္ပနာဝသေန စ စိတ္တံ ဌပေန္တော အနုဗန္ဓနာယ စ ဖုသနာယ စ ဌပနာယ စ မနသိ ကရောတီတိ ဝုစ္စတိ။ သ္စာယမတ္ထော **အဋ္ဌကထာသု** ဝုတ္တပဂ်ဋ္ဌဒေါဝါရိကူပမာဟိ **ပဋိသမ္ဘိဒါယံ** ဝုတ္တကကစူပမာယ စ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂၂၅။ တတြာယံ **ပင်္ဂုဠောပမာ**—သေယျထာပိ ပင်္ဂုဠော ဒေါလာယ ကီဠတံ မာတာ ပုတ္တာနံ ဒေါလံ ခိပိတ္ဝာ တတ္ထေဝ ဒေါလာထမ္ဘမူလေ နိသိန္နော ကမေန အာဂစ္ဆန္တဿ စ ဂစ္ဆန္တဿ စ ဒေါလာဖလကဿ ဥဘော ကောဋိယော မဇ္ဈဉ္စ ပဿတိ၊ န စ ဥဘောကောဋိမဇ္ဈာနံ ဒဿနတ္ထံ ဗျာဝဋော ဟောတိ၊ ဧဝမေဝိယံ ဘိက္ခု သတိဝသေန ဥပနိဗန္ဓနထမ္ဘမူလေ ဌတွာ အဿာသပဿာသဒေါလံ ခိပိတ္ဝာ တတ္ထေဝ နိမိတ္တေ သတိယာ နိသီဒန္တော ကမေန အာဂစ္ဆန္တာနဉ္စ ဂစ္ဆန္တာနဉ္စ ဖုဋ္ဌဋ္ဌာနေ အဿာသပဿာသာနံ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ သတိယာ အနုဂစ္ဆန္တော တတ္ထ စ စိတ္တံ ဌပေန္တော ပဿတိ၊ န စ တေသံ ဒဿနတ္ထံ ဗျာဝဋော ဟောတိ၊ အယံ ပင်္ဂုဠောပမာ။

၁–သာရမ္ဘာယ (သီ)
၂–ပဋိသံ ၁၆၅–ပိဋ္ဌေ။

226. Ayaṁ pana **dovārikūpamā**—seyyathāpi dovāriko nagarassa anto ca bahi ca purise "ko tvaṁ, kuto vā āgato, kuhiṁ vā gacchasi, kiṁ vā te hatthe"ti na vīmaṁsati. Na hi tassa te bhārā, dvārappattaṁ dvārappattaṁyeva pana vīmaṁsati, evameva imassa bhikkhuno antopaviṭṭhavātā ca bahinikkhantavātā ca na bhārā honti, dvārappattā dvārappattāyeva bhārāti ayaṁ dovārikūpamā.

227. **Kakacūpamā** pana ādito paṭṭhāya evaṁ veditabbā. Vuttañhetaṁ—

"Nimittaṁ assāsapassāsā, anārammaṇamekacittassa.
Ajānato ca tayo dhamme, bhāvanā nupalabbhati.

Nimittaṁ assāsapassāsā, anārammaṇamekacittassa.
Jānato ca[1] tayo dhamme, bhāvanā upalabbhatīti.

Kathaṁ ime tayo dhammā ekacittassa ārammaṇā na honti, na cime tayo dhammā aviditā honti, na ca cittaṁ vikkhepaṁ gacchati, padhānañca paññāyati, payogañca sādheti, visesamadhi gacchati? Seyyathāpi rukkho same bhūmibhāge nikkhitto, tamenaṁ puriso kakacena chindeyya. Rukkhe phuṭṭhakakacadantānaṁ vasena purisassa sati upaṭṭhitā hoti, na āgate vā gate vā kakacadante manasi karoti, na āgatā vā gatā vā kakacadantā aviditā honti, padhānañca paññāyati, payogañca sādheti, visesamadhigacchati.

Yathā rukkho same bhūmibhāge nikkhitto, evaṁ upanibandhanānimittaṁ. Yathā kakacadantā, evaṁ assāsapassāsā. Yathā rukkhe phuṭṭhakakacadantānaṁ vasena purisassa sati upaṭṭhitā hoti, na āgate vā gate vā kakacadante manasi karoti, na āgatā vā gatā vā kakacadantā aviditā honti, padhānañca paññāyati, payogañca sādheti, visesamadhigacchati, evameva bhikkhu nāsikagge vā mukhanimitte vā satiṁ upaṭṭhapetvā nisinno hoti, na āgate vā gate vā assāsapassāse manasi karoti, na ca āgatā vā gatā vā assāsapassāsā

1. Jānatova (Ka)

၂၂၆။ အယံ ပန **ဒောဝါရိကူပမာ**—သေယ္ယထာပိ ဒောဝါရိကော နဂရဿ အန္တော စ ဗဟိ စ ပုရိသေ "ကော တ္ဝံ၊ ကုတော ဝါ အာဂတော၊ ကုဟိံ ဝါ ဂစ္ဆသိ၊ ကိံ ဝါ တေ ဟတ္ထေ"တိ န ဝီမံသတိ။ န ဟိ တဿ တေ ဘာရာ၊ ဒ္ဝါရပ္ပတ္တံ ဒ္ဝါရပ္ပတ္တံယေဝ ပန ဝီမံသတိ၊ ဧဝမေဝ ဣမဿ ဘိက္ခုနော အန္တောပဝိဋ္ဌဝါတာ စ ဗဟိနိက္ခန္တဝါတာ စ န ဘာရာ ဟောန္တိ၊ ဒ္ဝါရပ္ပတ္တာ ဒ္ဝါရပ္ပတ္တာယေဝ ဘာရာတိ အယံ ဒောဝါရိကူပမာ။

၂၂၇။ **ကကစူပမာ** ပန အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝုတ္တဉ္hေတံ—

"နိမိတ္တံ အဿာသပဿာသာ၊ အနာရမ္မဏမေကစိတ္တဿ။
အဇာနတော စ တယော ဓမ္မေ၊ ဘာဝနာ နုပလဗ္ဘတိ။

နိမိတ္တံ အဿာသပဿာသာ၊ အနာရမ္မဏမေကစိတ္တဿ။
ဇာနတော စ[1] တယော ဓမ္မေ၊ ဘာဝနာ ဥပလဗ္ဘတီတိ။

ကထံ ဣမေ တယော ဓမ္မာ ဧကစိတ္တဿ အာရမ္မဏာ န ဟောန္တိ၊ န စိမေ တယော ဓမ္မာ အဝိဒိတာ ဟောန္တိ၊ န စ စိတ္တံ ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ၊ ပဓာနဉ္စ ပညာယတိ၊ ပယောဂဉ္စ သာဓေတိ၊ ဝိသေသမဓိ-ဂစ္ဆတိ? သေယ္ယထာပိ ရုက္ခော သမေ ဘူမိဘာဂေ နိက္ခိတ္တော၊ တမေနံ ပုရိသော ကကစေန ဆိန္ဒေယ္ယ။ ရုက္ခေ ဖုဋ္ဌကကစဒန္တာနံ ဝသေန ပုရိသဿ သတိ ဥပဋ္ဌိတာ ဟောတိ၊ န အာဂတေ ဝါ ဂတေ ဝါ ကကစဒန္တေ မနသိ ကရောတိ၊ န အာဂတာ ဝါ ဂတာ ဝါ ကကစဒန္တာ အဝိဒိတာ ဟောန္တိ၊ ပဓာနဉ္စ ပညာယတိ၊ ပယောဂဉ္စ သာဓေတိ၊ ဝိသေသမဓိဂစ္ဆတိ။

ယထာ ရုက္ခော သမေ ဘူမိဘာဂေ နိက္ခိတ္တော၊ ဧဝံ ဥပနိဗန္ဓနာ-နိမိတ္တံ။ ယထာ ကကစဒန္တာ၊ ဧဝံ အဿာသပဿာသာ။ ယထာ ရုက္ခေ ဖုဋ္ဌကကစဒန္တာနံ ဝသေန ပုရိသဿ သတိ ဥပဋ္ဌိတာ ဟောတိ၊ န အာဂတေ ဝါ ဂတေ ဝါ ကကစဒန္တေ မနသိ ကရောတိ၊ န အာဂတာ ဝါ ဂတာ ဝါ ကကစဒန္တာ အဝိဒိတာ ဟောန္တိ၊ ပဓာနဉ္စ ပညာယတိ၊ ပယောဂဉ္စ သာဓေတိ၊ ဝိသေသမဓိဂစ္ဆတိ၊ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု နာသိကဂ္ဂေ ဝါ မုခနိမိတ္တေ ဝါ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတ္ဝာ နိသိန္နော ဟောတိ၊ န အာဂတေ ဝါ ဂတေ ဝါ အဿာသပဿာသေ မနသိ ကရောတိ၊ န စ အာဂတာ ဝါ ဂတာ ဝါ အဿာသပဿာသာ

၁-ဇာနတောဝ (က)

aviditā honti, padhānañca paññāyati, payogañca sādheti, visesamadhigacchati.

Padhānanti katamaṁ **padhānaṁ?** Āraddhavīriyassa kāyopi cittampi kammaniyaṁ hoti, idaṁ padhānaṁ. Katamo **payogo?** Āraddhavīriyassa upakkilesā pahīyanti, vitakkā vūpasamanti, ayaṁ payogo. Katamo **viseso?** Āraddhavīriyassa saṁyojanā pahīyanti, anusayā byantī honti, ayaṁ viseso. Evaṁ ime tayo dhammā ekacittassa ārammaṇā na honti, na cime tayo dhammā aviditā honti, na ca cittaṁ vikkhepaṁ gacchati, padhānañca paññāyati, payogañca sādheti, visesamadhigacchati.

Ānāpānassati yassa, paripuṇṇā subhāvitā.
Anupubbaṁ paricitā, yathā Buddhena desitā.
So imaṁ lokaṁ kaṁ pabhāseti, abbhā muttova candimā"ti[1].

Ayaṁ kakacūpamā. Idha panassa āgatāgatavasena amanasikāramattameva payojananti veditabbaṁ.

228. Idaṁ kammaṭṭhānaṁ manasikaroto kassaci na cireneva nimittañca uppajjati, avasesajhānaṅgapaṭimaṇḍitā appanāsaṅkhātā ṭhapanā ca sampajjati. Kassaci pana gaṇanāvaseneva manasikārakālato pabhuti[2] anukkamato oḷārika-assāsapassāsanirodhavasena kāyadarathe vūpasante kāyopi cittampi lahukaṁ hoti, sarīraṁ ākāse laṅghanākārappattaṁ viya hoti[2]. Yathā sāraddhakāyassa mañce vā pīṭhe vā nisīdato mañcapīṭhaṁ onamati, vikūjati, paccattharaṇaṁ valiṁ gaṇhāti. Asāraddhakāyassa pana nisīdato neva mañcapīṭhaṁ onamati, na vikūjati, na paccattharaṇaṁ valiṁ gaṇhāti, tūlapicupūritaṁ viya mañcapīṭhaṁ hoti. Kasmā? Yasmā asāraddho kāyo lahuko hoti. Evameva gaṇanāvasena manasikārakālato pabhuti anukkamato oḷārika-assāsapassāsanirodhavasena kāyadarathe vūpasante kāyopi cittampi lahukaṁ hoti, sarīraṁ ākāse laṅghanākārappattaṁ viya hoti.

1. Paṭisaṁ 169 piṭṭhe.
2-2. Ettako gantho parihīnoti Ṭīkāyaṁ. Iṅgalisa-potthake ceso na pakāsito.

အဝိဒိတာ ဟောန္တိ၊ ပဓာနဉ္စ ပညာယတိ၊ ပယောဂဉ္စ သာဓေတိ၊ ဝိသေသမဓိဂစ္ဆတိ။

ပဓာနန္တိ ကတမံ **ပဓာနံ**? အာရဒ္ဓဝီရိယဿ ကာယောပိ စိတ္တမ္ပိ ကမ္မနိယံ ဟောတိ၊ ဣဒံ ပဓာနံ။ ကတမော **ပယောဂေါ**? အာရဒ္ဓ-ဝီရိယဿ ဥပက္ကိလေသာ ပဟီယန္တိ၊ ဝိတက္ကာ ဝူပသမန္တိ၊ အယံ ပယောဂေါ။ ကတမော **ဝိသေသော**? အာရဒ္ဓဝီရိယဿ သံယော-ဇနာ ပဟီယန္တိ၊ အနုသယာ ဗျန္တီ ဟောန္တိ၊ အယံ ဝိသေသော။ ဧဝံ ဣမေ တယော ဓမ္မာ ဧကစိတ္တဿ အာရမ္မဏာ န ဟောန္တိ၊ န စိမေ တယော ဓမ္မာ အဝိဒိတာ ဟောန္တိ၊ န စ စိတ္တံ ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ၊ ပဓာနဉ္စ ပညာယတိ၊ ပယောဂဉ္စ သာဓေတိ၊ ဝိသေသမဓိဂစ္ဆတိ။

အာနာပါနဿတိ ယဿ၊ ပရိပုဏ္ဏာ သုဘာဝိတာ။
အနုပုဗ္ဗံ ပရိစိတာ၊ ယထာ ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတာ။
သော ဣမံ လောကံ ပဘာသေတိ၊ အဗ္ဘာ မုတ္တောဝ စန္ဒိမာ"တိ[1]။

အယံ ကကစူပမာ။ ဣဓ ပနဿ အာဂတာဂတဝသေန အမနသိကာရ-မတ္တမေဝ ပယောဇနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၂၂၀။ ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောတော ကဿစိ နစိရေနေဝ နိမိတ္တဉ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အဝသေသဈာနင်္ဂပရိမဏ္ဍိတာ အပ္ပနာသင်္ခါတာ ဌပနာ စ သမ္ပဇ္ဇတိ။ ကဿစိ ပန ဂဏနာဝသေနေဝ မနသိကာရကာလတော ပဘုတိ၂ အနုက္ကမတော ဩဠာရိကအဿာသပဿာသနိရောဓဝသေန ကာယဒရထေ ဝူပသန္တေ ကာယောပိ စိတ္တမ္ပိ လဟုကံ ဟောတိ၊ သရီရံ အာကာသေ လင်္ဃနာကာရပ္ပတ္တံ ဝိယ ဟောတိ၂။ ယထာ သာရဒ္ဓကာယဿ မဉ္စေ ဝါ ပီဌေ ဝါ နိသီဒတော မဉ္စပီဌံ ဩနမတိ၊ ဝိကူဇတိ၊ ပစ္စတ္ထရဏံ ဝလိံ ဂဏှာတိ။ အသာရဒ္ဓကာယဿ ပန နိသီဒတော နေဝ မဉ္စပီဌံ ဩနမတိ၊ န ဝိကူဇတိ၊ န ပစ္စတ္ထရဏံ ဝလိံ ဂဏှာတိ၊ တူလပိစုပူရိတံ ဝိယ မဉ္စပီဌံ ဟောတိ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ အသာရဒ္ဓေါ ကာယော လဟုကော ဟောတိ။ ဧဝမေဝ ဂဏနာဝသေန မနသိကာရ-ကာလတော ပဘုတိ အနုက္ကမတော ဩဠာရိကအဿာသပဿာသနိရောဓ-ဝသေန ကာယဒရထေ ဝူပသန္တေ ကာယောပိ စိတ္တမ္ပိ လဟုကံ ဟောတိ၊ သရီရံ အာကာသေ လင်္ဃနာကာရပ္ပတ္တံ ဝိယ ဟောတိ။

၁-ပဋိသံ ၁၆၉-ပိဋ္ဌေ။
၂-၂-ဇေ့ကော ဂန္ထော ပရိဟီနောတိ ဋီကာယံ။ ဣင်္ဂလိသ-ပေတ္ထကေ စေသော န ပကာသိတော။

Tassa oḷārike assāsapassāse niruddhe sukhumassāsapassāsa-nimittārammaṇaṁ cittaṁ pavattati. Tasmimpi niruddhe aparāparaṁ tato sukhumataraṁ sukhumataraṁ nimittārammaṇaṁ pavattatiyeva. Kathaṁ, yathā puriso mahatiyā lohasalākāya kaṁsathālaṁ ākoṭeyya, ekappahārena mahāsaddo uppajjeyya, tassa oḷārikasaddārammaṇaṁ cittaṁ pavatteyya. Niruddhe oḷārike sadde atha pacchā sukhumasaddanimittārammaṇaṁ, tasmimpi niruddhe aparāparaṁ tato sukhumataraṁ sukhumataraṁ saddanimittārammaṇaṁ pavattateva, evanti veditabbaṁ. Vuttampi cetaṁ—"seyyathāpi kaṁse ākoṭite"ti[1] vitthāro.

229. Yathā hi aññāni kammaṭṭhānāni uparūpari vibhūtāni honti, na tathā idaṁ. Idaṁ pana uparūpari bhāventassa sukhumattaṁ gacchati, upaṭṭhānampi na upagacchati, evaṁ anupaṭṭhahante pana tasmiṁ tena bhikkhunā uṭṭhāyāsanā cammakhaṇḍaṁ papphoṭetvā na gantabbaṁ. Kiṁ kātabbaṁ? "Ācariyaṁ pucchissāmī"ti vā, "naṭṭhaṁ dāni me kammaṭṭhānan"ti vā na vuṭṭhātabbaṁ. Iriyāpathaṁ vikopetvā gacchato hi kammaṭṭhānaṁ navanavameva hoti. Tasmā yathānisinneneva desato āharitabbaṁ.

Tatrāyaṁ āharaṇūpāyo, tena hi bhikkhunā kammaṭṭhānassa anupaṭṭhānabhāvaṁ ñatvā iti paṭisañcikkhitabbaṁ, ime assāsapassāsā nāma kattha atthi, kattha natthi. Kassa vā atthi, kassa vā natthīti. Athevaṁ paṭisañcikkhatā ime antomātukucchiyaṁ natthi, udake nimuggānaṁ natthi, tathā asaññībhūtānaṁ, matānaṁ, catutthajjhānasamāpannānaṁ, rūpārūpabhavasamaṅgīnaṁ, nirodhasamāpannānanti ñatvā evaṁ attanāva attā paṭicodetabbo "nanu tvaṁ paṇḍita neva mātukucchigato, na udake nimuggo, na asaññībhūto, na mato, na catutthajjhānasamāpanno, na rūpārūpabhavasamaṅgī, na nirodhasamāpanno. Atthiyeva te assāsapassāsā, mandapaññatāya pana pariggahetuṁ na sakkosī"ti. Athānena pakatiphuṭṭhavasena cittaṁ ṭhapetvā manasikāro pavattetabbo. Ime hi dīghanāsikassa nāsāpuṭaṁ ghaṭṭentā pavattanti. Rassanāsikassa uttaroṭṭhaṁ. Tasmānena imaṁ nāma ṭhānaṁ ghaṭṭentīti nimittaṁ ṭhapetabbaṁ. Imameva hi atthavasaṁ paṭicca vuttaṁ Bhagavatā—"nāhaṁ bhikkhave muṭṭhasatissa asampajānassa ānāpānassatibhāvanaṁ vadāmī"ti[2].

1. Paṭisaṁ 184 piṭṭhe. 2. Ma 3. 127; Saṁ 3. 294 piṭṭhesu.

တဿ ဩဠာရိကေ အဿာသပဿာသေ နိရုဒ္ဓေ သုခုမဿာသပဿာသ-နိမိတ္တာရမ္မဏံ စိတ္တံ ပဝတ္တတိ။ တသ္မိမ္ပိ နိရုဒ္ဓေ အပရာပရံ တတော သုခုမတရံ သုခုမတရံ နိမိတ္တာရမ္မဏံ ပဝတ္တတိယေဝ။ ကထံ၊ ယထာ ပုရိသော မဟတိယာ လောဟသလာကာယ ကံသထာလံ အာကောဋေယျ၊ ကေပ္ပဟာရေန မဟာ-သဒ္ဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ တဿ ဩဠာရိကသဒ္ဒါရမ္မဏံ စိတ္တံ ပဝတ္တေယျ။ နိရုဒ္ဓေ ဩဠာရိကေ သဒ္ဒေ အထ ပစ္ဆာ သုခုမသဒ္ဒနိမိတ္တာရမ္မဏံ၊ တသ္မိမ္ပိ နိရုဒ္ဓေ အပရာပရံ တတော သုခုမတရံ သုခုမတရံ သဒ္ဒနိမိတ္တာရမ္မဏံ ပဝတ္တတေဝ၊ ဧဝန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—"သေယျထာပိ ကံသေ အာကောဋိတေ"တိ[1] ဝိတ္ထာရော။

၂၂၉။ ယထာ ဟိ အညာနိ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ ဥပရူပရိ ဝိဘူတာနိ ဟောန္တိ၊ န တထာ ဣဒံ။ ဣဒံ ပန ဥပရူပရိ ဘာဝေန္တဿ သုခုမတ္တံ ဂစ္ဆတိ၊ ဥပဋ္ဌာနမ္ပိ န ဥပဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ အနုပဋ္ဌဟန္တေ ပန တသ္မိံ တေန ဘိက္ခုနာ ဥဋ္ဌာယာသနာ စမ္မခဏ္ဍံ ပပ္ဖောဋေတွာ န ဂန္တဗ္ဗံ။ ကိံ ကာတဗ္ဗံ? "အာစရိယံ ပုစ္ဆိဿာမီ"တိ ဝါ, "နဋ္ဌံ ဒါနိ မေ ကမ္မဋ္ဌာန"န္တိ ဝါ န ဝုဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ ဣရိယာပထံ ဝိကောပေတွာ ဂစ္ဆတော ဟိ ကမ္မဋ္ဌာနံ နဝနဝမေဝ ဟောတိ။ တသ္မာ ယထာနိသိန္နေနေဝ ဒေသတော အာဟရိတဗ္ဗံ။

တတြာယံ အာဟရဏူပါယော၊ တေန ဟိ ဘိက္ခုနာ ကမ္မဋ္ဌာနဿ အနုပ-ဋ္ဌာနဘာဝံ ဉတ္ဝာ ဣတိ ပဋိသဉ္စိက္ခိတဗ္ဗံ၊ ဣမေ အဿာသပဿာသာ နာမ ကတ္ထ အတ္ထိ၊ ကတ္ထ နတ္ထိ။ ကဿ ဝါ အတ္ထိ၊ ကဿ ဝါ နတ္ထီတိ။ အထေဝံ ပဋိသဉ္စိက္ခတာ ဣမေ အန္တောမာတုကုစ္ဆိယံ နတ္ထိ၊ ဥဒကေ နိမုဂ္ဂါနံ နတ္ထိ၊ တထာ အသညီဘူတာနံ၊ မတာနံ၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာပန္နာနံ၊ ရူပါရူပဘဝသမင်္ဂီနံ၊ နိရောဓသမာပန္နာနန္တိ ဉတ္ဝာ ဧဝံ အတ္တနာဝ အတ္တာ ပဋိစောဒေတဗ္ဗော "နနု တွံ ပဏ္ဍိတ နေဝ မာတုကုစ္ဆိဂတော၊ န ဥဒကေ နိမုဋ္ဌော၊ န အသညီဘူတော၊ န မတော၊ န စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာပန္နော၊ န ရူပါရူပဘဝသမင်္ဂီ၊ န နိရောဓ-သမာပန္နော။ အတ္ထိယေဝ တေ အဿာသပဿာသာ၊ မန္ဒပညတာယ ပန ပရိဂ္ဂဟေတုံ န သက္ကောသီ"တိ။ အထာနေန ပကတိဖုဋ္ဌဝသေန စိတ္တံ ဌပေတွာ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဣမေ ဟိ ဒီဃနာသိကဿ နာသာပုဋံ ဃဋ္ဋေန္တာ ပဝတ္တန္တိ။ ရဿနာသိကဿ ဥတ္တရောဋ္ဌံ။ တသ္မာနေန ဣမံ နာမ ဌာနံ ဃဋ္ဋေန္တီတိ နိမိတ္တံ ဌပေတဗ္ဗံ။ ဣမမေဝ ဟိ အတ္ထဝသံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တံ ဘဂဝတာ—"နာဟံ ဘိက္ခဝေ မုဋ္ဌဿတိဿ အသမ္ပဇာနဿ အာနာပါနဿတိဘာဝနံ ဝဏ္ဏေမိ"တိ ၂။

1. ပဋိသံ ၁၈၄-ဒိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၃-၁၂၇၊ သံ ၃-၂၉၄-ဒိဋ္ဌေသု။

230. Kiñcāpi hi yaṁkiñci kammaṭṭhānaṁ satassa sampajānasseva sampajjati. Ito aññaṁ pana manasikarontassa pākaṭaṁ hoti. Idaṁ pana ānāpānassatikammaṭṭhānaṁ garukaṁ garukabhāvanaṁ Buddhapaccekabuddhabuddhaputtānaṁ mahāpurisānaṁyeva manasikārabhūmibhūtaṁ, na ceva ittaraṁ, na ca ittarasattasamāsevitaṁ. Yathā yathā manasi karīyati, tathā tathā santañceva hoti sukhumañca. Tasmā ettha balavatī sati ca paññā ca icchitabbā.

Yathā hi maṭṭhasāṭakassa[1] tunnakaraṇakāle sūcipi sukhumā icchitabbā. Sūcipāsavedhanampi tato sukhumataraṁ, evameva maṭṭhasāṭakasadisassa imassa kammaṭṭhānassa bhāvanākāle sūcipaṭibhāgā satipi, sūcipāsavedhanapaṭibhāgā taṁsampayuttā paññāpi balavatī icchitabbā. Tāhi ca pana satipaññāhi samannāgatena bhikkhunā na te assāsapassāsā aññatra pakatiphuṭṭhokāsā pariyesitabbā.

Yathā pana kassako kasmiṁ kasitvā balībadde muñcitvā gocaramukhe katvā chāyāya nisinno vissameyya, athassa te balībaddā vegena aṭaviṁ paviseyyuṁ. Yo hoti cheko kassako, so puna te gahetvā yojetukāmo na tesaṁ anupadaṁ gantvā aṭaviṁ āhiṇḍahi, atha kho rasmiñca patodañca gahetvā ujukameva tesaṁ nipātanatitthaṁ gantvā nisīdati vā nipajjati vā, atha te goṇe divasabhāgaṁ caritvā nipātanatitthaṁ otaritvā nhatvā ca pivitvā ca paccuttaritvā ṭhite disvā rasmiyā bandhitvā patodena vijjhanto ānetvā yojetvā puna kammaṁ karoti, evameva tena bhikkhunā na te assāsapassāsā aññatra pakatiphuṭṭhokāsā pariyesitabbā. Satirasmiṁ pana paññāpatodañca gahetvā pakatiphuṭṭhokāse cittaṁ ṭhapetvā manasikāro pavattetabbo. Evañhissa manasikaroto na cirasseva te upaṭṭhahanti nipātanatitthe viya goṇā. Tatonena satirasmiyā bandhitvā tasmiṁyeva ṭhāne yojetvā paññāpatodena vijjhantena punappunaṁ kammaṭṭhānaṁ anuyuñjitabbaṁ.

231. Tassevamanuyuñjato na cirasseva nimittaṁ upaṭṭhāti. Tampanetaṁ na sabbesaṁ ekasadisaṁ hoti. Apica kho kassaci sukhasamphassaṁ uppādayamāno tūlapicu viya kappāsapicu viya vātadhārā viya ca upaṭṭhātīti ekacce āhu.

1. Paṭṭasāṭakassa (Sī)

၂၃၀။ ကိဉ္စာပိ ဟိ ယံကိဉ္စိ ကမ္မဋ္ဌာနံ သတဿ သမ္ပဇာနဿေဝ သမ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတော အညံ ပန မနသိကရောန္တဿ ပါကဋံ ဟောတိ။ ဣဒံ ပန အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ ဂရုကံ ဂရုကဘာဝနံ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓပုတ္တာနံ မဟာပုရိသာနံယေဝ မနသိကာရဘူမိဘူတံ၊ န စေဝ ဣတ္တရံ၊ န စ ဣတ္တရသတ္တသမာသေဝိတံ။ ယထာ ယထာ မနသိ ကရီယတိ၊ တထာ တထာ သန္တဉ္စေဝ ဟောတိ သုခုမဉ္စ။ တသ္မာ ဇ္ဈေ ဗလဝတီ သတိ စ ပညာ စ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။

ယထာ ဟိ မဋ္ဌသာဋကဿ[1] တုန္နကရဏကာလေ သူစိပိ သုခုမာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ သူစိပါသဝေဓနမ္ပိ တတော သုခုမတရံ၊ ဧဝမေဝ မဋ္ဌသာဋကသဒိသဿ ဣမဿ ကမ္မဋ္ဌာနဿ ဘာဝနာကာလေ သူစိပဋိဘာဂါ သတိပိ, သူစိပါသဝေဓနပဋိဘာဂါ တံသမ္ပယုတ္တာ ပညာပိ ဗလဝတီ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ တာဟိ စ ပန သတိပညာဟိ သမန္နာဂတေန ဘိက္ခုနာ န တေ အဿာသပဿာသာ အညတြ ပကတိ-ဖုဋ္ဌောကာသာ ပရိယေသိတဗ္ဗာ။

ယထာ ပန ကဿကော ကသိံ ကသိတ္ဝာ ဗလိဗဒ္ဒေ မုဉ္စိတ္ဝာ ဂေါစရမုခေ ကတ္ဝာ ဆာယာယ နိသိန္နော ဝိဿမေယျ၊ အထဿ တေ ဗလိဗဒ္ဒါ ဝေဂေန အဋဝိံ ပဝိသေယ္ယုံ။ ယော ဟောတိ ဆေကော ကဿကော၊ သော ပုန တေ ဂဟေတ္ဝာ ယောဇေတုကာမော န တေသံ အနုပဒံ ဂန္ဒ္ဝာ အဋဝိံ အာဟိဏ္ဍတိ၊ အထ ခေါ ရဿိဉ္စ ပတောဒဉ္စ ဂဟေတ္ဝာ ဥဇုကမေဝ တေသံ နိပါတနတိတ္ထံ ဂန္ဒ္ဝာ နိသီဒတိ ဝါ နိပဇ္ဇတိ ဝါ၊ အထ တေ ဂေါဏေ ဒိဝသဘာဂံ စရိတ္ဝာ နိပါတနတိတ္ထံ ဩတရိတ္ဝာ နှတ္ဝာ စ ပိဝိတ္ဝာ စ ပစ္စုတ္တရိတ္ဝာ ဌိတေ ဒိသ္ဝာ ရဿိယာ ဗန္ဓိတ္ဝာ ပတောဒေန ဝိဇ္ဈန္တော အာနေတ္ဝာ ယောဇေတ္ဝာ ပုန ကမ္မံ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝ တေန ဘိက္ခုနာ န တေ အဿာသပဿာသာ အညတြ ပကတိဖုဋ္ဌောကာသာ ပရိယေသိတဗ္ဗာ။ သတိရဿိံ ပန ပညာပတောဒဉ္စ ဂဟေတ္ဝာ ပကတိဖုဋ္ဌောကာသေ စိတ္တံ ဌပေတ္ဝာ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဧဝဉ်ဿ မနသိကရောတော န စိရဿေဝ တေ ဥပဋ္ဌဟန္တိ နိပါတနတိတ္ထေ ဝိယ ဂေါဏာ။ တတောနေန သတိရဿိယာ ဗန္ဓိတ္ဝာ တဿိံယေဝ ဌာနေ ယောဇေတ္ဝာ ပညာပတောဒေန ဝိဇ္ဈန္တေန ပုနပ္ပုနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုယုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။

၂၃၁။ တဿေဝမနုယုဉ္ဇတော န စိရဿေဝ နိမိတ္တံ ဥပဋ္ဌာတိ။ တမ္ပနေတံ န သဗ္ဗေသံ ဧကသဒိသံ ဟောတိ။ အပိစ ခေါ ကဿစိ သုခသမ္ဖဿံ ဥပ္ပါဒေယ-မာနော တူလပိစု ဝိယ ကပ္ပါသပိစု ဝိယ ဝါတဓာရာ ဝိယ စ ဥပဋ္ဌာတီတိ ဧကစ္စေ အာဟု။

၁-ပဋ္ဌသာဋကဿ (သီ)

Ayaṁ pana **Aṭṭhakathāsu vinicchayo,** idañhi kassaci tārakarūpaṁ viya maṇiguḷikā viya muttāguḷikā viya ca, kassaci kharasamphassaṁ hutvā kappāsaṭṭhi viya dārusārasūci viya ca, kassaci Dīghapāmaṅgasuttaṁ viya kusumadāmaṁ viya dhūmasikhā viya ca, kassaci vitthataṁ Makkaṭakasuttaṁ viya valāhakapaṭalaṁ viya padumapupphaṁ vira rathacakkaṁ viya candamaṇḍalaṁ viya sūriyamaṇḍalaṁ viya ca upaṭṭhāti. Tañca panetaṁ yathā sambahulesu bhikkhūsu suttantaṁ sajjhāyitvā nisinnesu ekena bhikkhunā "tumhākaṁ kīdisaṁ hutvā idaṁ suttaṁ upaṭṭhātī"ti vutte eko "mayhaṁ mahatī pabbateyyā nadī viya hutvā upaṭṭhātī"ti āha. Aparo "mayhaṁ ekā vanarāji viya". Añño "mayhaṁ eko sītacchāyo sākhāsampanno phalabhārabharitarukkho viyā"ti. Tesaṁ hi taṁ ekameva suttaṁ saññānānatāya nānato upaṭṭhāti. Evaṁ ekameva kammaṭṭhānaṁ saññānānatāya nānato upaṭṭhāti. Saññajañhi etaṁ saññānidānaṁ saññāpabhavaṁ. Tasmā saññānānatāya nānato upaṭṭhātīti veditabbaṁ.

Ettha ca aññameva assāsārammaṇaṁ cittaṁ, aññaṁ passāsārammaṇaṁ, aññaṁ nimittārammaṇaṁ. Yassa hi ime tayo dhammā natthi, tassa kammaṭṭhānaṁ neva appanaṁ, na upacāraṁ pāpuṇāti. Yassa pana ime tayo dhammā atthi, tasseva kammaṭṭhānaṁ upacārañca appanañca pāpuṇāti. Vuttañhetaṁ—

"Nimittaṁ assāsapassāsā, anārammaṇamekacittassa.
Ajānato tayo dhamme, bhāvanā nupalabbhati.

Nimittaṁ assāsapassāsā, anārammaṇamekacittassa.
Jānatova tayo dhamme, bhāvanā upalabbhatī"ti.

232. Evaṁ upaṭṭhite pana nimitte tena bhikkhunā ācariyassa santikaṁ gantvā ārocetabbaṁ "mayhaṁ bhante evarūpaṁ nāma upaṭṭhātī"ti. Ācariyena pana etaṁ nimittanti vā na vā nimittanti na vattabbaṁ. "Evaṁ hoti āvuso"ti vatvā punappunaṁ manasi karohīti vattabbo. Nimittanti hi vutte vosānaṁ āpajjeyya. Na nimittanti vutte nirāso visīdeyya. Tasmā tadubhayampi avatvā manasikāreyeva niyojetabboti. Evaṁ tāva **Dīghabhāṇakā.**

Majjhimabhāṇakā panāhu "nimittamidaṁ āvuso, kammaṭṭhānaṁ punappunaṁ manasi karohi sappurisāti vattabbo"ti. Athānena nimitteyeva cittaṁ

အယံ ပန **အဋ္ဌကထာသု ဝိနိစ္ဆယော**၊ ဣဒ္ဓိ ကဿစိ တာရကရူပံ ဝိယ မဏိဂုဠိကာ ဝိယ မုတ္တာဂုဠိကာ ဝိယ စ၊ ကဿစိ ခရသမ္ဖဿံ ဟုတ္ဝာ ကပ္ပါသဋ္ဌိ ဝိယ ဒါရုသာရသူစိ ဝိယ စ၊ ကဿစိ ဒီဃပါမင်္ဂသုတ္တံ ဝိယ ကုသုမဒါမံ ဝိယ ဓူမသိခါ ဝိယ စ၊ ကဿစိ ဝိတ္ထတံ မက္ကဋကသုတ္တံ ဝိယ ဝလာဟကပဋလံ ဝိယ ပဒုမပုပ္ဖံ ဝိယ ရထစက္ကံ ဝိယ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဝိယ သူရိယမဏ္ဍလံ ဝိယ စ ဥပဋ္ဌာတိ။ တဉ္စ ပနေတံ ယထာ သမ္ဗဟုလေသု ဘိက္ခူသု သုတ္တန္တံ သဇ္ဈာယိတ္ဝာ နိသိန္နေသု ဧကေန ဘိက္ခုနာ "တုမှာကံ ကီဒိသံ ဟုတ္ဝာ ဣဒံ သုတ္တံ ဥပဋ္ဌာတီ"တိ ဝုတ္တေ ဧကော "မယှံ မဟတီ ပဗ္ဗတေယျာ နဒီ ဝိယ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌာတီ"တိ အာဟ။ အပရော "မယှံ ကော ဝနရာဇိ ဝိယ"။ အညော "မယှံ ကော သီတစ္ဆာယော သာခါသမ္ပန္နော ဖလဘာရဘရိတရုက္ခော ဝိယာ"တိ။ တေသံ ဟိ တံ ဧကမေဝ သုတ္တံ သညာနာနတာယ နာနတော ဥပဋ္ဌာတိ။ ဧဝံ ဧကမေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ သညာနာနတာယ နာနတော ဥပဋ္ဌာတိ။ သညဇဉ္ဇီ ဧတံ သညာနိဒါနံ သညာပဘဝံ။ တသ္မာ သညာနာနတာယ နာနတော ဥပဋ္ဌာတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ယွ္ဓေ စ အညမေဝ အဿာသာရမ္မဏံ စိတ္တံ၊ အညံ ပဿာသာရမ္မဏံ၊ အညံ နိမိတ္တာရမ္မဏံ။ ယဿ ဟိ ဣမေ တယော ဓမ္မာ နတ္ထိ၊ တဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ နေဝ အပ္ပနံ၊ န ဥပစာရံ ပါပုဏာတိ။ ယဿ ပန ဣမေ တယော ဓမ္မာ အတ္ထိ၊ တဿေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥပစာရဉ္စ အပ္ပနဉ္စ ပါပုဏာတိ။ ဝုတ္တဉ္ဧတံ—

"နိမိတ္တံ အဿာသပဿာသာ၊ အနာရမ္မဏမေကစိတ္တဿ။
အဇာနတော တယော ဓမ္မေ၊ ဘာဝနာ နုပလဗ္ဘတိ။

နိမိတ္တံ အဿာသပဿာသာ၊ အနာရမ္မဏမေကစိတ္တဿ။
ဇာနတောဝ တယော ဓမ္မေ၊ ဘာဝနာ ဥပလဗ္ဘတီ"တိ။

၂၃၂။ ဧဝံ ဥပဋ္ဌိတေ ပန နိမိတ္တေ တေန ဘိက္ခုနာ အာစရိယဿ သန္တိကံ ဂန္ဓာ အာရောစေတဗ္ဗံ "မယှံ ဘန္တေ ဧဝရူပံ နာမ ဥပဋ္ဌာတီ"တိ။ အာစရိယေန ပန တေံ နိမိတ္တန္တိ ဝါ န ဝါ နိမိတ္တန္တိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ "ဧဝံ ဟောတိ အာဝုသော"တိ ဝတ္ဝာ ပုနပ္ပုနံ မနသိ ကရောဟီတိ ဝတ္တဗ္ဗော။ နိမိတ္တန္တိ ဟိ ဝုတ္တေ ဝေါသာနံ အာပဇ္ဇေယျ။ န နိမိတ္တန္တိ ဝုတ္တေ နိရာသော ဝိသီဒေယျ။ တသ္မာ တဒုဘယမ္ပိ အဝတ္ဝာ မနသိကာရေယေဝ နိယောဇေတဗ္ဗောတိ။ ဧဝံ တာဝ **ဒီဃ-ဘာဏကာ**။

မဇ္ဈိမဘာဏကာ ပနာဟု "နိမိတ္တမိဒံ အာဝုသော၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပုနပ္ပုနံ မနသိ ကရောဟိ သပ္ပုရိသာတိ ဝတ္တဗ္ဗော"တိ။ အထာနေန နိမိတ္တေယေဝ စိတ္တံ

ṭhapetabbaṁ. Evamassāyaṁ ito pabhuti ṭhapanāvasena bhāvanā hoti. Vuttañhetaṁ porāṇehi—

> "Nimitte ṭhapayaṁ cittaṁ, nānākāraṁ vibhāvayaṁ.
> Dhīro assāsapassāse, sakaṁ cittaṁ nibandhatī"ti[1].

Tassevaṁ nimittupaṭṭhānato pabhuti nīvaraṇāni vikkhambhitāneva honti, kilesā sannisinnāva. Sati upaṭṭhitāyeva. Cittaṁ upacārasamādhinā samāhitameva. Athānena taṁ nimittaṁ neva vaṇṇato manasi kātabbaṁ, na lakkhaṇato paccavekkhitabbaṁ. Apica kho khattiyamahesiyā cakkavattigabbho viya kassakena sāliyavagabbho viya ca āvāsādīni satta asappāyāni vajjetvā tāneva satta sappāyāni sevantena sādhukaṁ rakkhitabbaṁ. Atha naṁ evaṁ rakkhitvā punappunaṁ manasikāravasena vuddhaṁ virūḷhiṁ gamayitvā dasavidhaṁ appanākosallaṁ sampādetabbaṁ, vīriyasamatā yojetabbā. Tassevaṁ ghaṭentassa pathavīkasiṇe vuttānukkameneva tasmiṁ nimitte catukkapañcakajjhānāni nibbattanti.

233. Evaṁ nibbattacatukkapañcakajjhāno panettha bhikkhu **sallakkhaṇā vivaṭṭanā**vasena kammaṭṭhānaṁ vaḍḍhetvā **pārisuddhiṁ** pattukāmo tadeva jhānaṁ pañcahākārehi vasippattaṁ paguṇaṁ katvā nāmarūpaṁ vavatthapetvā vipassanaṁ paṭṭhapeti. Kathaṁ? So hi samāpattito vuṭṭhāya assāsapassāsānaṁ samudayo karajakāyo ca cittañcāti passati. Yathā hi kammāragaggariyā dhamamānāya bhastañca purisassa ca tajjaṁ vāyāmaṁ paṭicca vāto sañcarati, evameva kāyañca cittañca paṭicca assāsapassāsāti. Tato assāsapassāse ca kāyañca rūpanti cittañca taṁsampayuttadhamme ca arūpanti vavatthapeti. Ayamettha saṅkhepo. Vitthārato pana nāmarūpavavatthānaṁ parato āvibhavissati.

Evaṁ nāmarūpaṁ vavatthapetvā tassa paccayaṁ pariyesati. Pariyesanto ca naṁ disvā tīsupi addhāsu nāmarūpassa pavattiṁ ārabbha kaṅkhaṁ vitarati. Vitiṇṇakaṅkho kalāpasammasanavasena tilakkhaṇaṁ āropetvā udayabbayānupassanāya pubbabhāge uppanne obhāsādayo dasa vipassanupakkilese

1. Vi Ṭṭha 2. 30 piṭṭhe.

ဌပေတဗ္ဗံ။ ဧဝမဿာယံ ဣတော ပဘုတိ ဌပနာဝသေန ဘာဝနာ ဟောတိ။ ဝုတ္တဉ္hetaṁ ပေါရာဏေဟိ—

> "နိမိတ္တေ ဌပယံ စိတ္တံ၊ နာနာကာရံ ဝိဘာဝယံ။
> ဓီရော အဿာသပဿာသေ၊ သကံ စိတ္တံ နိဗန္ဓတီ"တိ[1]။

တဿေဝံ နိမိတ္တုပဋ္ဌာနတော ပဘုတိ နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘိတာနေဝ ဟောန္တိ၊ ကိလေသာ သန္နိသိန္နာဝ။ သတိ ဥပဋ္ဌိတာယေဝ။ စိတ္တံ ဥပစာရသမာဓိနာ သမာဟိတမေဝ။ အထာနေန တံ နိမိတ္တံ နေဝ ဝဏ္ဏတော မနသိ ကာတဗ္ဗံ၊ န လက္ခဏတော ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗံ။ အပိစ ခေါ ခတ္တိယမဟေသိယာ စက္ကဝတ္တိ-ဂဗ္ဘော ဝိယ ကဿကေန သာလိယဝဂဗ္ဘော ဝိယ စ အာဝါသာဒီနိ သတ္တ အသပ္ပါယာနိ ဝဇ္ဇေတ္vာ တာနေဝ သတ္တ သပ္ပါယာနိ သေဝန္တေန သာဓုကံ ရက္ခိတဗ္ဗံ။ အထ နံ ဧဝံ ရက္ခိတ္vာ ပုနပ္ပုနံ မနသိကာရဝသေန ဝုဠ္ဎိံ ဝိရူဠှိံ ဂမယိတ္vာ ဒသဝိဓံ အပ္ပနာကောသလ္လံ သမ္ပာဒေတဗ္ဗံ၊ ဝီရိယသမတာ ယောဇေတဗ္ဗာ။ တဿေဝံ ဃဋေန္တဿ ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တာနုက္ကမေနေဝ တသ္မိံ နိမိတ္တေ စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနာနိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။

၂၃၃။ ဧဝံ နိဗ္ဗတ္တစတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနော ပနေတ္ထ ဘိက္ခု **သလ္လက္ခဏာ ဝိဝဋ္ဋနာ**ဝသေန ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝဍ္ဎေတ္vာ **ပါရိသုဒ္ဓိံ** ပတ္တုကာမော တဒေဝ ဈာနံ ပဉ္စဟာကာရေဟိ ဝသိပ္ပတ္တံ ပဂုဏံ ကတ္vာ နာမရူပံ ဝဝတ္ထပေတ္vာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတိ။ ကထံ? သော ဟိ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ အဿာသပဿာသာနံ သမုဒယော ကရဇကာယော စ စိတ္တဉ္စာတိ ပဿတိ။ ယထာ ဟိ ကမ္မာရဂ္ဂရိယာ ဓမမာနာယ ဘသ္တာဉ္စ ပုရိသဿ စ တဇ္ဇံ ဝါယာမံ ပဋိစ္စ ဝါတော သဉ္စရတိ၊ ဧဝမေဝ ကာယဉ္စ စိတ္တဉ္စ ပဋိစ္စ အဿာသပဿာသာတိ။ တတော အဿာသပဿာသေ စ ကာယဉ္စ ရူပန္တိ စိတ္တဉ္စ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မေ စ အရူပန္တိ ဝဝတ္ထပေတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ဝိတ္ထာရတော ပန နာမရူပဝဝတ္ထာနံ ပရတော အာဝိဘဝိဿတိ။

ဧဝံ နာမရူပံ ဝဝတ္ထပေတ္vာ တဿ ပစ္စယံ ပရိယေသတိ။ ပရိယေသန္တော စ နံ ဒိသ္vာ တီသုပိ အဒ္ဓါသု နာမရူပဿ ပဝတ္တိံ အာရဗ္ဘ ကင်္ခံ ဝိတရတိ။ ဝိတိဏ္ဏကင်္ခော ကလာပသမ္မသနဝသေန တိလက္ခဏံ အာရောပေတ္vာ ဥဒယဗ္ဗယာ-နုပဿနာယ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဥပ္ပန္နေ ဩဘာသာဒယော ဒသ ဝိပဿနုပက္ကိလေသေ

1. ဝိ ဋ္ဌ ၂-၃၀-ပိဋ္ဌေ။

pahāya upakkilesavimuttaṁ paṭipadāñāṇaṁ paggoti vavatthapetvā udayaṁ pahāya bhaṅgānupassanaṁ patvā nirantaraṁ bhaṅgānupassanena vayato upaṭṭhitesu sabbasaṅkhāresu nibbindanto virajjanto vimuccanto yathākkamena cattāro ariyamagge pāpuṇitvā arahattaphale patiṭṭhāya ekūnavīsatibhedassa paccavekkhaṇāñāṇassa pariyantaṁ patto sadevakassa lokassa aggadakkhiṇeyyo hoti.

Ettāvatā cassa gaṇanaṁ ādiṁ katvā vipassanāpariyosānā ānāpānassatisamādhibhāvanā samattā hotīti ayaṁ sabbākārato paṭhamacatukkavaṇṇanā.

234. Itaresu pana tīsu catukkesu yasmā visuṁ kammaṭṭhānabhāvanānayo nāma natthi. Tasmā anupadavaṇṇanānayeneva tesaṁ evaṁ attho veditabbo.

Pītipaṭisaṁvedīti pītiṁ paṭisaṁviditaṁ karonto pākaṭaṁ karonto assasissāmi passasissāmīti sikkhati. Tattha dvīhākārehi pīti paṭisaṁviditā hoti ārammaṇato ca asammohato ca.

Kathaṁ **ārammaṇato** pīti paṭisaṁviditā hoti? Sappītike dve jhāne samāpajjati. Tassa samāpattikkhaṇe jhānapaṭilābhena ārammaṇato pīti paṭisaṁviditā hoti, ārammaṇassa paṭisaṁviditattā. Kathaṁ **asammohato?** Sappītike dve jhāne samāpajjitvā vuṭṭhāya jhānasampayuttaṁ pītiṁ khayato vayato sammasati. Tassa vipassanākkhaṇe lakkhaṇapaṭivedhena asammohato pīti paṭisaṁviditā hoti. Vuttañhetaṁ Paṭisambhidāyaṁ[1]—

> "Dīghaṁ assāsavasena cittassa ekaggataṁ avikkhepaṁ pajānato sati upaṭṭhitā hoti. Tāya satiyā tena ñāṇena sā pīti paṭisaṁviditā hoti. Dīghaṁ passāsavasena. Rassaṁ assāsavasena. Rassaṁ passāsavasena. Sabbakāyapaṭisaṁvedī assāsapassāsavasena. Passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assāsapassāsavasena cittassa ekaggataṁ avikkhepaṁ pajānato

1. Paṭisaṁ 185 piṭṭhe.

ပဟာယ ဥပက္ကိလေသဝိမုတ္တံ ပဋိပဒါဉာဏံ မဂ္ဂေါတိ ဝဝတ္ထပေတ္ဝာ ဥဒယံ ပဟာယ ဘင်္ဂါနုပဿနံ ပတ္ဝာ နိရန္တရံ ဘင်္ဂါနုပဿနေန ဝယတော ဥပဋ္ဌိတေသု သင်္ခသင်္ခါရေသု နိဗ္ဗိန္ဒန္တော ဝိရဇ္ဇန္တော ဝိမုစ္စန္တော ယထာက္ကမေန စတ္တာရော အရိယမဂ္ဂေ ပါပုဏိတ္ဝာ အရဟတ္တဖလေ ပတိဋ္ဌာယ ကေနဝိသတိ-ဘေဒဿ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏဿ ပရိယန္တံ ပတ္တော သဒေဝကဿ လောကဿ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယ္ယော ဟောတိ။

ဧတ္တာဝတာ စဿ ဂဏနံ အာဒိံ ကတ္ဝာ ဝိပဿနာပရိယောသာနာ အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနာ သမတ္ထာ ဟောတီတိ အယံ သဗ္ဗာကာရတော ပဌမစတုက္ကဝဏ္ဏနာ။

၂၃၄။ ဣတရေသု ပန တီသု စတုက္ကေသု ယသ္မာ ဝိသုံ ကမ္မဋ္ဌာန-ဘာဝနာနယော နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ အနုပဒဝဏ္ဏနာနယေနေဝ တေသံ ဧဝံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ပီတိပဋိသံဝေဒီတိ ပီတိံ ပဋိသံဝိဒိတံ ကရောန္တော ပါကဋံ ကရောန္တော အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ တတ္ထ ဒ္ဝီဟာကာရေဟိ ပီတိ ပဋိသံဝိဒိတာ ဟောတိ အာရမ္မဏတော စ အသမ္မောဟတော စ။

ကထံ **အာရမ္မဏတော** ပီတိ ပဋိသံဝိဒိတာ ဟောတိ? သဋ္ဌိတိကေ ဒ္ဝေ ဈာနေ သမာပဇ္ဇတိ။ တဿ သမာပတ္တိက္ခဏေ ဈာနပဋိလာဘေန အာရမ္မဏတော ပီတိ ပဋိသံဝိဒိတာ ဟောတိ၊ အာရမ္မဏဿ ပဋိသံဝိဒိတတ္တာ။ ကထံ **အသမ္မောဟတော**? သဋ္ဌိတိကေ ဒ္ဝေ ဈာနေ သမာပဇ္ဇိတ္ဝာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာန-သမ္မယုတ္တံ ပီတိံ ခယတော ဝယတော သမ္မသတိ။ တဿ ဝိပဿနာက္ခဏေ လက္ခဏပဋိဝေဓေန အသမ္မောဟတော ပီတိ ပဋိသံဝိဒိတာ ဟောတိ။ ဝုတ္တဉ္ဧတံ ပဋိသင်္ခိဒါယံ[2]—

> "ဒီဃံ အဿာသဝသေန စိတ္တဿ ကေဋ္ဌတံ အဓိဂ္ဂေါ်ပံ ပဇာနတော သတိ ဥပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ တာယ သတိယာ တေန ဉာဏေန သာ ပီတိ ပဋိသံဝိဒိတာ ဟောတိ။ ဒီဃံ ပဿာသဝသေန။ ရဿံ အဿာသဝသေန။ ရဿံ ပဿာသဝသေန။ သဗ္ဗကာယ-ပဋိသံဝေဒီ အဿာသပဿာသဝသေန။ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿာသပဿာသဝသေန စိတ္တဿ ကေဋ္ဌတံ အဓိဂ္ဂေါ်ပံ ပဇာနတော

၁-ပဋိသံ ၁၈၅-ပိဋ္ဌေ။

sati upaṭṭhitā hoti. Tāya satiyā tena ñāṇena sā pīti paṭisaṁviditā hoti. Āvajjato sā pīti paṭisaṁviditā hoti. Jānato passato paccavekkhato cittaṁ adhiṭṭhahato saddhāya adhimuccato vīriyaṁ paggaṇhato satiṁ upaṭṭhāpayato cittaṁ samādahato paññāya pajānato abhiññeyyaṁ pariññeyyaṁ pahātabbaṁ bhāvetabbaṁ sacchikātabbaṁ sacchikaroto sā pīti paṭisaṁviditā hoti. Evaṁ sā pīti paṭisaṁviditā hotī"ti.

Eteneva nayena avasesapadānipi atthato veditabbāni. Idampanettha visesamattaṁ, tiṇṇaṁ jhānānaṁ vasena **sukhapaṭisaṁveditā,** catunnampi vasena **cittasaṅkhārapaṭisaṁveditā** veditabbā. **Cittasaṅkhāro**ti vedanādayo dve khandhā. Sukhapaṭisaṁvedīpade cettha vipassanābhūmidassanatthaṁ "sukhanti dve sukhāni kāyikañca sukhaṁ cetasikañcā"ti paṭisambhidāyaṁ[1] vuttaṁ. **Passambhayaṁ cittasaṅkhāran**ti oḷārikaṁ oḷārikaṁ cittasaṅkhāraṁ passambhento, nirodhentoti attho. So vitthārato kāyasaṅkhāre vuttanayeneva veditabbo.

Apicettha pītipade pītisīsena vedanā vuttā. Sukhapade sarūpeneva vedanā. Dvīsu cittasaṅkhārapadesu "saññā ca vedanā ca cetasikā ete dhammā cittapaṭibaddhā cittasaṅkhārā"ti[2] vacanato saññāsampayuttā vedanāti evaṁ **vedanānupassanānayena** idaṁ catukkaṁ bhāsitanti veditabbaṁ.

235. Tatiyacatukkepi catunnaṁ jhānānaṁ vasena **cittapaṭisaṁveditā** veditabbā. **Abhippamodayaṁ cittan**ti cittaṁ modento pamodento hāsento pahāsento assasissāmi passasissāmīti sikkhati. Tattha dvīhākārehi abhippamodo hoti samādhivasena ca vipassanāvasena ca.

Kathaṁ **samādhivasena?** Sappītike dve jhāne samāpajjati. So samāpattikkhaṇe sampayuttapītiyā cittaṁ āmodeti pamodeti. Kathaṁ **vipassanāvasena?** Sappītike dve jhāne samāpajjitvā vuṭṭhāya jhānasampayuttapītiṁ khayato vayato sammasati. Evaṁ vipassanākkhaṇe jhānasampayuttaṁ pītiṁ ārammaṇaṁ katvā cittaṁ āmodeti pamodeti.

1. Paṭisaṁ 186 piṭṭhe. 2. Paṭisaṁ 187; Ma 1. 376 piṭṭhesu.

သတိ ဥပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ တာယ သတိယာ တေန ဉာဏေန သာ ပီတိ ပဋိသံဝိဒိတာ ဟောတိ။ အာဝဇ္ဇတော သာ ပီတိ ပဋိသံဝိဒိတာ ဟောတိ။ ဇာနတော ပဿတော ပစ္စဝေက္ခတော စိတ္တံ အဓိဋ္ဌဟတော သဒ္ဓါယ အဓိမုစ္စတော ဝီရိယံ ပဂ္ဂဏှတော သတိံ ဥပဋ္ဌာပယတော စိတ္တံ သမာဒဟတော ပညာယ ပဇာနတော အဘိညေယ္ယံ ပရိညေယ္ယံ ပဟာတဗ္ဗံ ဘာဝေတဗ္ဗံ သစ္ဆိကာတဗ္ဗံ သစ္ဆိကရောတော သာ ပီတိ ပဋိသံဝိဒိတာ ဟောတီ။ ဧဝံ သာ ပီတိ ပဋိသံဝိဒိတာ ဟောတီ"တိ။

ဧတေနေဝ နယေန အဝသေသပဒါနိပိ အတ္ထတော ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဣဒမ္ပနေတ္ထ ဝိသေသမတ္တံ၊ တိဏ္ဏံ ဈာနာနံ ဝသေန **သုခပဋိသံဝေဒိတာ,** စတုန္နမ္ပိ ဝသေန **စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒိတာ** ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **စိတ္တသင်္ခါရော**တိ ဝေဒနာဒယော ဒွေ ခန္ဓာ။ သုခပဋိသံဝေဒိပဒေ စေတ္ထ ဝိပဿနာဘူမိဒဿနတ္ထံ "သုခန္တိ ဒွေ သုခါနိ ကာယိကဉ္စ သုခံ စေတသိကဉ္စာ"တိ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ[1] ဝုတ္တံ။ **ပဿမ္ဘယံ စိတ္တသင်္ခါရန္တိ** သြဠာရိကံ သြဠာရိကံ စိတ္တသင်္ခါရံ ပဿမ္ဘေန္တော၊ နိရောဓေန္တောတိ အတ္ထော။ သော ဝိတ္ထာရတော ကာယသင်္ခါရေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အပိစေတ္ထ ပီတိပဒေ ပီတိသီသေန ဝေဒနာ ဝုတ္တာ။ သုခပဒေ သရူပေနေဝ ဝေဒနာ။ ဒ္ဝီသု စိတ္တသင်္ခါရပဒေသု "သညာ စ ဝေဒနာ စ စေတသိကာ ဧတေ ဓမ္မာ စိတ္တပဋိဗဒ္ဓါ စိတ္တသင်္ခါရာ"တိ ၂ ဝစနတော သညာသမ္ပယုတ္တာ ဝေဒနာတိ ဧဝံ **ဝေဒနာနုပဿနာနယေန** ဣဒံ စတုက္ကံ ဘာသိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၂၃၅။ တတိယစတုက္ကေပိ စတုန္နံ ဈာနာနံ ဝသေန **စိတ္တပဋိသံဝေဒိတာ** ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တန္တိ** စိတ္တံ မောဒေန္တော ပမောဒေန္တော ဟာသေန္တော ပဟာသေန္တော အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။ တတ္ထ ဒ္ဝီဟာကာရေဟိ အဘိပ္ပမောဒေါ ဟောတိ သမာဓိဝသေန စ ဝိပဿနာဝသေန စ။

ကထံ **သမာဓိဝသေန**? သပ္ပိတိကေ ဒွေ ဈာနေ သမာပဇ္ဇတိ။ သော သမာပတ္တိက္ခဏေ သမ္ပယုတ္တပီတိယာ စိတ္တံ အာမောဒေတိ ပမောဒေတိ။ ကထံ **ဝိပဿနာဝသေန**? သပ္ပိတိကေ ဒွေ ဈာနေ သမာပဇ္ဇိတ္ဝာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာန-သမ္ပယုတ္တပီတိံ ခယတော ဝယတော သမ္မသတိ။ ဧဝံ ဝိပဿနာက္ခဏေ ဈာနသမ္ပယုတ္တံ ပီတိံ အာရမ္မဏံ ကတ္ဝာ စိတ္တံ အာမောဒေတိ ပမောဒေတိ။

၁-ပဋိသံ ၁၈၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပဋိသံ ၁၈၇၊ မ ၁-၃၇၆-ပိဋ္ဌေသု။

Evaṁ paṭipanno “abhippamodayaṁ cittaṁ assasissāmi passasissāmīti sikkhatī”ti vuccati.

Samādahaṁ cittanti paṭhamajjhānādivasena ārammaṇe cittaṁ samaṁ ādahanto[1] samaṁ ṭhapento. Tāni vā pana jhānāni samāpajjitvā vuṭṭhāya jhānasampayuttaṁ cittaṁ khayato vayato sampassato vipassanākkhaṇe lakkhaṇapaṭivedhena uppajjati khaṇikacittekaggatā. Evaṁ uppannāya khaṇikacittekaggatāya vasenapi ārammaṇe cittaṁ samaṁ ādahanto samaṁ ṭhapento “samādahaṁ cittaṁ assasissāmi passasissāmīti sikkhatī”ti vuccati.

Vimocayaṁ cittanti paṭhamajjhānena nīvaraṇehi cittaṁ mocento vimocento, dutiyena vitakkavicārehi, tatiyena pītiyā, catutthena sukhadukkhehi cittaṁ mocento vimocento. Tāni vā pana jhānāni samāpajjitvā vuṭṭhāya jhānasampayuttaṁ cittaṁ khayato vayato sammasati. So vipassanākkhaṇe aniccānupassanāya niccasaññāto cittaṁ mocento, dukkhānupassanāya sukhasaññāto, anattānupassanāya attasaññāto, nibbidānupassanāya nandito, virāgānupassanāya rāgato, nirodhānupassanāya samudayato, paṭinissaggānupassanāya ādānato cittaṁ mocento assasati ceva passasati ca. Tena vuccati “vimocayaṁ cittaṁ assasissāmi passasissāmīti sikkhatī”ti. Evaṁ **cittānupassanāvasena** idaṁ catukkaṁ bhāsitanti veditabbaṁ.

236. Catutthacatukke pana **aniccānupassī**ti ettha tāva aniccaṁ veditabbaṁ. Aniccatā veditabbā. Aniccānupassanā veditabbā. Aniccānupassī veditabbo.

Tattha **anicca**nti pañcakkhandhā. Kasmā? Uppādavayaññathattabhāvā. **Aniccatā**ti tesaṁyeva uppādavayaññathattaṁ, hutvā abhāvo vā, nibbattānaṁ tenevākārena aṭṭhatvā khaṇabhaṅgena bhedoti attho. **Aniccānupassanā**ti tassā aniccatāya vasena rūpādīsu aniccanti anupassanā. **Aniccānupassī**ti tāya anupassanāya samannāgato. Tasmā evaṁ bhūto

1. Samādahanto (Ka)

ဧဝံ ပဋိပန္နော “အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတီ”တိ ဝုစ္စတိ။

သမာဒဟံ စိတ္တန္တိ ပဌမဇ္ဈာနာဒိဝသေန အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမံ အာဒဟန္တော[1] သမံ ဌပေန္တော။ တာနိ ဝါ ပန ဈာနာနိ သမာပဇ္ဇိတ္ဝာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာနသမ္ပယုတ္တံ စိတ္တံ ခယတော ဝယတော သမ္မသတော ဝိပဿနာက္ခဏေ လက္ခဏပဋိဝေဓေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ။ ဧဝံ ဥပ္ပန္နာယ ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာယ ဝသေနပိ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမံ အာဒဟန္တော သမံ ဌပေန္တော “သမာဒဟံ စိတ္တံ အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတီ”တိ ဝုစ္စတိ။

ဝိမောစယံ စိတ္တန္တိ ပဌမဇ္ဈာနေန နီဝရဏေဟိ စိတ္တံ မောစေန္တော ဝိမောစေန္တော၊ ဒုတိယေန ဝိတက္ကဝိစာရေဟိ၊ တတိယေန ပီတိယာ၊ စတုတ္ထေန သုခဒုက္ခေဟိ စိတ္တံ မောစေန္တော ဝိမောစေန္တော။ တာနိ ဝါ ပန ဈာနာနိ သမာပဇ္ဇိတ္ဝာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာနသမ္ပယုတ္တံ စိတ္တံ ခယတော ဝယတော သမ္မသတိ။ သော ဝိပဿနာက္ခဏေ အနိစ္စာနုပဿနာယ နိစ္စသညာတော စိတ္တံ မောစေန္တော၊ ဒုက္ခာနုပဿနာယ သုခသညာတော၊ အနတ္တာနုပဿနာယ အတ္တသညာတော၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယ နန္ဒိတော၊ ဝိရာဂါနုပဿနာယ ရာဂတော၊ နိရောဓာနုပဿနာယ သမုဒယတော၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာယ အာဒါနတော စိတ္တံ မောစေန္တော အဿသတိ စေဝ ပဿသတိ စ။ တေန ဝုစ္စတိ “ဝိမောစယံ စိတ္တံ အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတီ”တိ။ ဧဝံ **စိတ္တာနုပဿနာဝသေန** ဣဒံ စတုက္ကံ ဘာသိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၂၃၆။ စတုတ္ထစတုက္ကေ ပန **အနိစ္စာနုပဿီ**တိ ထေ တာဝ အနိစ္စံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အနိစ္စတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနိစ္စာနုပဿနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနိစ္စာနုပဿီ ဝေဒိတဗ္ဗော။

တတ္ထ **အနိစ္စ**န္တိ ပဉ္စက္ခန္ဓာ။ ကသ္မာ? ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တဘာဝါ။ **အနိစ္စတာ**တိ တေသံယေဝ ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တံ၊ ဟုတ္ဝာ အဘာဝေါ ဝါ၊ နိဗ္ဗတ္တာနံ တေနေဝါကာရေန အဋ္ဌတ္ဝာ ခဏာဘင်္ဂေန ဘေဒေါတိ အတ္ထော။ **အနိစ္စာနုပဿနာ**တိ တဿာ အနိစ္စတာယ ဝသေန ရူပါဒီသု အနိစ္စန္တိ အနုပဿနာ။ **အနိစ္စာနုပဿီ**တိ တာယ အနုပဿနာယ သမန္နာဂတော။ တသ္မာ ဧဝံ ဘူတော

1-သမာဒဟန္တော (က)

assasanto passasanto ca idha “aniccānupassī assasissāmi passasissāmīti sikkhatī”ti veditabbo.

Virāgānupassīti ettha pana dve virāgā khayavirāgo ca accantavirāgo ca. Tattha **khayavirāgo**ti saṅkhārānaṁ khaṇabhaṅgo. **Accantavirāgo**ti nibbānaṁ. **Virāgānupassanā**ti tadubhayadassanavasena pavattā vipassanā ca maggo ca. Tāya duvidhāyapi anupassanāya samannāgato hutvā assasanto passasanto ca “virāgānupassī assasissāmi passasissāmīti sikkhatī”ti veditabbo. **Nirodhānupassī**padepi eseva nayo.

Paṭinissaggānupassīti etthāpi dve paṭinissaggā pariccāgapaṭinissaggo ca pakkhandanapaṭinissaggo ca. Paṭinissaggoyeva anupassanā paṭinissaggānupassanā. Vipassanāmaggānaṁ etamadhivacanaṁ.

Vipassanā hi tadaṅgavasena saddhiṁ khandhābhisaṅkhārehi kilese pariccajati, saṅkhatadosadassanena ca tabbiparīte nibbāne tanninnatāya pakkhandatīti **pariccāgapaṭinissaggo** ceva **pakkhandanapaṭinissaggo**ti ca vuccati. **Maggo** samucchedavasena saddhiṁ khandhābhisaṅkhārehi kilese pariccajati, ārammaṇakaraṇena ca nibbāne pakkhandatīti **pariccāgapaṭinissaggo** ceva **pakkhandanapaṭinissaggo**ti va vuccati. Ubhayampi pana purimapurimaññāṇānaṁ anu-anupassanato **anupassanā**ti vuccati. Tāya duvidhāyapi paṭinissaggānupassanāya samannāgato hutvā assasanto passasanto ca “paṭinissaggānupassī assasissāmi passasissāmīti sikkhatī”ti veditabbo.

Idaṁ catutthacatukkaṁ suddhavipassanāvasenena vuttaṁ. Purimāni pana tīṇi samathavipassanāvasena. Evaṁ catunnaṁ catukkānaṁ vasena soḷasavatthukāya ānāpānassatiyā bhāvanā veditabbā. Evaṁ soḷasavatthuvasena ca pana ayaṁ ānāpānassati mahapphalā hoti mahānisaṁsā.

237. Tatrassa[1] “ayampi kho bhikkhave ānāpānassatisamādhi bhāvito bahulīkato santo ceva paṇīto cā”ti-ādivacanato santabhāvādivasenāpi mahānisaṁsatā veditabbā, vitakkupacchedasamatthatāyapi. Ayañhi santapaṇīta-asecanakasukhavihārattā samādhi-antarāyakarānaṁ vitakkānaṁ vasena ito cito ca cittassa vidhāvanaṁ vicchinditvā

1. Tatrassā (Sī, Syā, Ka), assāti ānāpānassatisamādhissa iti Ṭīkā.

အဿသန္တော ပဿသန္တော စ ဣမ ‘‘အနိစ္စာနုပဿီ အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတီ’’တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဝိရာဂါနုပဿီတိ ထွေ ပန ဒွေ ဝိရာဂါ ခယဝိရာဂေါ စ အစ္စန္တဝိရာဂေါ စ။ တတ္ထ **ခယဝိရာဂေါ**တိ သင်္ခါရာနံ ခဏဘင်္ဂေါ။ **အစ္စန္တဝိရာဂေါ**တိ နိဗ္ဗာနံ။ **ဝိရာဂါနုပဿနာ**တိ တဒုဘယဒဿနဝသေန ပဝတ္တာ ဝိပဿနာ စ မဂ္ဂေါ စ။ တာယ ဒုဝိဓာယပိ အနုပဿနာယ သမန္နာဂတော ဟုတ္ဝာ အဿသန္တော ပဿသန္တော စ ‘‘ဝိရာဂါနုပဿီ အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတီ’’တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **နိရောဓာနုပဿီ**ပဒေပိ ဧသေဝ နယော။

ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီတိ ထွောပိ ဒွေ ပဋိနိဿဂ္ဂါ ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂေါ စ ပက္ခန္ဒနပဋိနိဿဂ္ဂေါ စ။ ပဋိနိဿဂ္ဂေါယေဝ အနုပဿနာ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ။ ဝိပဿနာမဂ္ဂါနံ တေမဓိဝစနံ။

ဝိပဿနာ ဟိ တဒင်္ဂဝသေန သဋ္ဌိ ခန္ဓာဘိသင်္ခါရေဟိ ကိလေသေ ပရိစ္စဇတိ, သင်္ခတဒောသဒဿနေန စ တပ္ပဋိပက္ခေ နိဗ္ဗာနေ တန်္နတ္တာယ ပက္ခန္ဒတီတိ **ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂေါ** စေဝ **ပက္ခန္ဒနပဋိနိဿဂ္ဂေါ**တိ စ ဝုစ္စတိ။ **မဂ္ဂေါ** သမုစ္ဆေဒဝသေန သဋ္ဌိ ခန္ဓာဘိသင်္ခါရေဟိ ကိလေသေ ပရိစ္စဇတိ, အာရမ္မဏကရဏေန စ နိဗ္ဗာနေ ပက္ခန္ဒတီတိ **ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂေါ** စေဝ **ပက္ခန္ဒနပဋိနိဿဂ္ဂေါ**တိ စ ဝုစ္စတိ။ ဥဘယမ္ပိ ပန ပုရိမပုရိမညာဏာနံ အနုအနုပဿနတော **အနုပဿနာ**တိ ဝုစ္စတိ။ တာယ ဒုဝိဓာယပိ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာယ သမန္နာဂတော ဟုတ္ဝာ အဿသန္တော ပဿသန္တော စ ‘‘ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတီ’’တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဧဝံ စတုဋ္ဌစတုက္ကံ သုဒ္ဓဝိပဿနာဝသေနေဝ ဝုတ္တံ။ ပုရိမာနိ ပန တီဏိ သမထဝိပဿနာဝသေန။ ဧဝံ စတုန္နံ စတုက္ကာနံ ဝသေန သောဠသဝတ္ထုကာယ အာနာပါနဿတိယာ ဘာဝနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧဝံ သောဠသဝတ္ထုဝသေန စ ပန အယံ အာနာပါနဿတိ မဟပ္ဖလာ ဟောတိ မဟာနိသံသာ။

၂၃၇။ တတြဿ[1] “အယမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အာနာပါနဿတိသမာဓိ ဘာဝိတော ဗဟုလီကတော သန္တော စေဝ ပဏီတော စာ”တိအာဒိဝစနတော သန္တဘာဝါဒိဝသေနာပိ မဟာနိသံသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ, ဝိတက္ကုပစ္ဆေဒသမတ္ထတာယပိ။ အယဉ္ဟိ သန္တပဏီတအသေစနကသုခဝိဟာရတ္တာ သမာဓိအန္တရာယကရာနံ ဝိတက္ကာနံ ဝသေန ဣတော စိတော စ စိတ္တဿ ဝိဓာဝနံ ဝိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ

၁-တတြဿာ (သီ၊ သျာ၊ က)၊ အဿာတိ အာနာပါနဿတိသမာဓိဿ-ဣတိ ဋီကာ။

ānāpānārammaṇābhimukhameva cittaṁ karoti. Teneva vuttaṁ “ānāpānassati bhāvetabbā vitakkupacchedāyā”ti[1].

Vijjāvimuttipāripūriyā mūlabhāvenāpi cassā[2] mahānisaṁsatā veditabbā. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—“ānāpānassati bhikkhave bhāvitā bahulīkatā cattāro satipaṭṭhāne paripūreti, cattāro satipaṭṭhānā bhāvitā bahulīkatā satta bojjhaṅge paripūrenti, satta bojjhaṅgā bhāvitā bahulīkatā vijjāvimuttiṁ paripūrentī”ti[3].

Apica carimakānaṁ assāsapassāsānaṁ viditabhāvakaraṇatopissā[4] mahānisaṁsatā veditabbā. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—“evaṁ bhāvitāya kho Rāhula ānāpānassatiyā evaṁ bahulīkatāya yepi te carimakā assāsapassāsā, tepi viditāva nirujjhanti, no aviditā”ti[5].

238. Tattha nirodhavasena tayo carimakā bhavacarimakā, jhānacarimakā, cuticarimakāti. Bhavesu hi kāmabhave assāsapassāsā pavattanti, rūpārūpabhavesu nappavattanti, tasmā te **bhavacarimakā.** Jhānesu purime jhānattaye pavattanti, catutthe nappavattanti, tasmā te **jhānacarimakā.** Ye pana cuticittassa purato soḷasamena cittena saddhiṁ uppajjitvā cuticittena saha nirujjhanti, **cuticarimakā** nāma. Ime idha “carimakā”ti adhippetā.

Imaṁ kira kammaṭṭhānaṁ anuyuttassa bhikkhuno ānāpānārammaṇassa suṭṭhu pariggahitattā cuticittassa purato soḷasamassa cittassa uppādakkhaṇe uppādaṁ āvajjayato uppādopi nesaṁ pākaṭo hoti. Ṭhitiṁ āvajjayato ṭhitipi nesaṁ pākaṭā hoti. Bhaṅgaṁ āvajjayato ca bhaṅgo nesaṁ pākaṭo hoti.

Ito aññaṁ kammaṭṭhānaṁ bhāvetvā arahattaṁ pattassa bhikkhuno hi āyu-antaraṁ paricchinnaṁ vā hoti aparicchinnaṁ vā. Idaṁ pana soḷasavatthukaṁ ānāpānassatiṁ bhāvetvā arahattaṁ pattassa āyu-antaraṁ paricchinnameva hoti. So “ettakaṁ dāni me āyusaṅkhārā pavattissanti, na

1. Aṁ 3. 165 piṭṭhe. 2. Cassa (?) Ṭīkānulomaṁ. 3. Ma 3. 124 piṭṭhe.
4. Pissa (?) 5. Ma 2. 89 piṭṭhe.

အာနာပါနာရမ္မဏာဘိမုခမေဝ စိတ္တံ ကရောတိ။ တေနေဝ ဝုတ္တံ “အာနာ-ပါန,ဿတိ ဘာဝေတဗ္ဗာ ဝိတက္ကုပ္ဆေဒါယာ”တိ[၁]။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိပါရိပူရိယာ မူလဘာဝေနာပိ စဿာ၂ မဟာနိသံသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ဘဂဝတာ—“အာနာပါနဿတိ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ပရိပူရေတိ၊ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ပရိပူရေန္တိ၊ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံ ပရိပူရေန္တိ”တိ[၃]။

အပိစ စရိမကာနံ အဿာသပဿာသာနံ ဝိဒိတဘာဝကရဏတောပိဿာ[၄] မဟာနိသံသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ဘဂဝတာ—“ဧဝံ ဘာဝိတာယ ခေါ ရာဟုလ အာနာပါနဿတိယာ ဧဝံ ဗဟုလီကတာယ ယေပိ တေ စရိမကာ အဿာသပဿာသာ၊ တေပိ ဝိဒိတာဝ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ နော အဝိဒိတာ”တိ[၅]။

၂၃၈။ တတ္ထ နိရောဓဝသေန တယော စရိမကာ ဘဝစရိမကာ, ဈာန-စရိမကာ, စုတိစရိမကာတိ။ ဘဝေသု ဟိ ကာမဘဝေ အဿာသပဿာသာ ပဝတ္တန္တိ၊ ရူပါရူပဘဝေသု နပ္ပဝတ္တန္တိ၊ တသ္မာ တေ **ဘဝစရိမကာ**။ ဈာနေသု ပုရိမေ **ဈာန**တ္တယေ ပဝတ္တန္တိ၊ စတုတ္ထေ နပ္ပဝတ္တန္တိ၊ တသ္မာ တေ **ဈာန-စရိမကာ**။ ယေ ပန စုတိစိတ္တဿ ပုရတော သောဠသမေန စိတ္တေန သဒ္ဓိံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ စုတိစိတ္တေန သဟ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ ဣမေ **စုတိစရိမကာ** နာမ။ ဣမေ ဣဓ “စရိမကာ”တိ အဓိပ္ပေတာ။

ဣမံ ကိရ ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုယုတ္တဿ ဘိက္ခုနော အာနာပါနာရမ္မဏဿ သုဋ္ဌု ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ စုတိစိတ္တဿ ပုရတော သောဠသမဿ စိတ္တဿ ဥပ္ပါ-ဒက္ခဏေ ဥပ္ပါဒံ အာဝဇ္ဇယတော ဥပ္ပါဒေပိ နေသံ ပါကဋော ဟောတိ။ ဌိတိံ အာဝဇ္ဇယတော ဌိတိပိ နေသံ ပါကဋာ ဟောတိ။ ဘင်ံ အာဝဇ္ဇ-ယတော စ ဘင်္ဂေါ နေသံ ပါကဋော ဟောတိ။

ဣတော အညံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဘာဝေတ္ဝာ အရဟတ္တံ ပတ္တဿ ဘိက္ခုနော ဟိ အာယုအန္တရံ ပရိစ္ဆိန္နံ ဝါ ဟောတိ အပရိစ္ဆိန္နံ ဝါ။ ဣဒံ ပန သောဠသ-ဝတ္ထုကံ အာနာပါနဿတိံ ဘာဝေတ္ဝာ အရဟတ္တံ ပတ္တဿ အာယုအန္တရံ ပရိစ္ဆိန္နမေဝ ဟောတိ။ သော “ဧတ္တကံ ဒါနိ မေ အာယုသင်္ခါရာ ပဝတ္တိဿန္တိ၊ န

၁-အံ ၃-၁၆၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-စဿ(?) ဋီကာနုလောမံ။ ၃-မ ၃-၁၂၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-ပိဿ(?) ၅-မ ၂-၁၉-ပိဋ္ဌေ။

ito paran”ti ñatvā attano dhammatāya eva sarīrapaṭijagganānivāsanapāru panādīni sabbakiccāni katvā akkhīni nimīleti Koṭapabbatavihāravāsītissatthero viya Mahākarañjiyavihāravāsīmahātissatthero viya Devaputtamahāraṭṭhe Piṇḍapātikatissatthero viya Cittalapabbatavihāravāsino dve Bhātiyattherā viya ca.

Tatridaṁ ekavatthuparidīpanaṁ. Dvebhātiyattherānaṁ kireko puṇṇamuposathadivase pātimokkhaṁ osāretvā bhikkhusaṁghaparivuto attano vasanaṭṭhānaṁ gantvā caṅkame ṭhito candālokaṁ oloketvā attano āyusaṅkhāre upadhāretvā bhikkhusaṁghamāha “tumhehi kathaṁ parinibbāyantā bhikkhū diṭṭhapubbā”ti. Tatra keci āhaṁsu “amhehi āsane nisinnakāva parinibbāyantā diṭṭhapubbā”ti. Keci “amhehi ākāse pallaṅkamābhujitvā nisinnakā”ti. Thero āha “ahaṁ dāni vo caṅkamantameva parinibbāyamānaṁ dassessāmī”ti tato caṅkame lekhaṁ katvā “ahaṁ ito caṅkamakoṭito parakoṭiṁ gantvā nivattamāno imaṁ lekhaṁ patvāva parinibbāyissāmī”ti vatvā caṅkamaṁ orūyha parabhāgaṁ gantvā nivattamāno ekena pādena lekhaṁ akkantakkhaṇeyeva parinibbāyi.

Tasmā have appamatto, anuyuñjetha paṇḍito.
Evaṁ anekānisaṁsaṁ, ānāpānassatiṁ sadāti.

Idaṁ ānāpānassatiyaṁ vitthārakathāmukhaṁ.

Upasamānussatikathā

239. Ānāpānassatiyā anantaraṁ uddiṭṭhaṁ pana upasamānussatiṁ bhāvetukāmena[1] rahogatena paṭisallīnena—“yāvatā bhikkhave dhammā saṅkhatā vā asaṅkhatā vā virāgo tesaṁ dhammānaṁ aggamakkhāyati, yadidaṁ madanimmadano pipāsavinayo ālayasamugghāto vaṭṭupacchedo taṇhakkhayo virāgo nirodho nibbānan”ti[2] evaṁ sabbadukkhūpasamasaṅkhātassa nibbānassa guṇā anussaritabbā.

Tattha **yāvatā**ti yattakā. **Dhammā**ti sabhāvā. **Saṅkhatā vā asaṅkhatā vā**ti saṅgamma samāgamma paccayehi katā vā akatā vā. **Virāgo tesaṁ**

1. Bhāvetukāmena yogāvacarena (Sī)
2. Aṁ 1. 343; Khu 1. 254 piṭṭhesu.

ဋ္ဌတော ပရ”န္တိ ဥတ္တာ အတ္တနော ဓမ္မတာယ ဧဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနနိဝါသနပါရု-
ပနာဒီနိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကတ္ဝာ အက္ခီနိ နိမီလေတိ ကောဋုပဗ္ဗတဝိဟာရဝါသီ-
တိဿထ္ထေရော ဝိယ မဟာကရဉ္ဇိယဝိဟာရဝါသိမဟာတိဿထ္ထေရော ဝိယ
ဒေဝပုတ္တမဟာရဋ္ဌေ ဝိဏ္ဍုပါတိကတိဿထ္ထေရော ဝိယ စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရ-
ဝါသိနော ဒ္ဝေ ဘာတိယထ္ထေရာ ဝိယ စ။

တတြိဒံ ကေဝတ္ထုပရိဒီပနံ။ ဒ္ဝေဘာတိယထ္ထေရာနံ ကိရေကော ပုဏ္ဏမုပေါ-
သထဒိဝသေ ပါတိမောက္ခံ ဩသာရေတ္ဝာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော အတ္တနော
ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္ဓာ စင်္ကမေ ဌိတော စန္ဒာလောကံ ဩလောကေတ္ဝာ အတ္တနော
အာယုသင်္ခါရေ ဥပဓာရေတ္ဝာ ဘိက္ခုသံဃမာဟ “တုမ္ဟေဟိ ကထံ ပရိနိဗ္ဗာ-
ယန္တာ ဘိက္ခု ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ”တိ။ တတြ ကေစိ အာဟံသု ‘‘အမှေဟိ အာသနေ
နိသိန္နကာဝ ပရိနိဗ္ဗာယန္တာ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ’’တိ။ ကေစိ ‘‘အမှေဟိ အာကာသေ
ပလ္လင်္ကမာဘုဇိတ္ဝာ နိသိန္နကာ”တိ။ ထေရော အာဟ “အဟံ ဒါနိ ဝေါ
စင်္ကမန္တမေဝ ပရိနိဗ္ဗာယမာနံ ဒဿေဿာမီ’’တိ တတော စင်္ကမေ လေခံ
ကတ္ဝာ ‘‘အဟံ ဋ္ဌတော စင်္ကမကောဋိတော ပရကောဋိံ ဂန္ဓာ နိဝတ္တမာနော
ဋ္ဌမံ လေခံ ပတ္ဝာဝ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ”တိ ဝတ္ဝာ စင်္ကမံ ဩရုယှ ပရဘာဂံ
ဂန္ဓာ နိဝတ္တမာနော ဧကေန ပါဒေန လေခံ အက္ကန္တက္ခဏေယေဝ ပရိနိဗ္ဗာယိ။

တသ္မာ ဟဝေ အပ္ပမတ္တော၊ အနုယုဉ္ဇေထ ပဏ္ဍိတော။
ဧဝံ အနေကာနိသံသံ၊ အာနာပါနဿတိ’ သဒါတိ။

ဣဒံ အာနာပါနဿတိယံ ဝိတ္ထာရကထာမုခံ။

ဥပသမာနုဿတိကထာ

၂၃၉။ အာနာပါနဿတိယာ အနန္တရံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌံ ပန ဥပသမာနုဿတိ’ ဘာဝေတုကာမေန[1] ရဟောဂတေန ပဋိသလ္လီနေန—“ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ
သင်္ခတာ ဝါ အသင်္ခတာ ဝါ ဝိရာဂေါ တေသံ ဓမ္မာနံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ၊
ယဒိဒံ မဒနိမ္မဒနော ပိပါသဝိနယော အာလယသမုဂ္ဃါတော ဝဋ္ဋူပစ္ဆေဒေါ
တဏှက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော နိဗ္ဗာန”န္တိ ၂ ဧဝံ သဗ္ဗဒုက္ခူပသမသင်္ခါတဿ
နိဗ္ဗာနဿ ဂုဏာ အနုဿရိတဗ္ဗာ။

တတ္ထ **ယာဝတာ**တိ ယတ္တကာ။ **ဓမ္မာ**တိ သဘာဝါ။ **သင်္ခတာ ဝါ အသင်္ခတာ ဝါ**တိ သင်္ဂမ္မ သမာဂမ္မ ပစ္စယေဟိ ကတာ ဝါ အကတာ ဝါ။ **ဝိရာဂေါ တေသံ**

၁-ဘာဝေတုကာမေန ယောဂါဝစရေန (သီ) ၂-အံ ၁-၃၄၃၊ ခု ၁-၂၅၄-ဝိဇ္ဇေသု။

dhammānaṁ aggamakkhāyatīti tesaṁ saṅkhatāsaṅkhatadhammānaṁ virāgo aggamakkhāyati seṭṭho uttamoti vuccati. Tattha **virāgo**ti na rāgābhāvamattameva, atha kho **yadidaṁ madanimmadano -pa- nibbāna**nti yo so madanimmadanoti-ādīni nāmāni asaṅkhatadhammo labhati, so virāgoti paccetabbo. So hi yasmā tamāgamma sabbepi mānamadapurisamadādayo madā nimmadā amadā honti vinassanti, tasmā **madanimmadano**ti vuccati. Yasmā ca tamāgamma sabbāpi kāmapipāsā vinayaṁ abbhatthaṁ yāti, tasmā **pipāsavinayo**ti vuccati. Yasmā pana tamāgamma pañcakāmaguṇālayā samugghātaṁ gacchanti, tasmā **ālayasamugghāto**ti vuccati. Yasmā ca tamāgamma tebhūmakaṁ vaṭṭaṁ upacchijjati, tasmā **vaṭṭupacchedo**ti vuccati. Yasmā pana tamāgamma sabbaso taṇhā khayaṁ gacchati virajjati nirujjhati ca, tasmā **taṇhakkhayo virāgo nirodho**ti vuccati. Yasmā panesa catasso yoniyo pañca gatiyo satta viññāṇaṭṭhitiyo nava ca sattāvāse aparāparabhāvāya vinanato ābandhanato saṁsibbanato **vāna**nti laddhavohārāya taṇhāya nikkhanto nissaṭo visaṁyutto, tasmā **nibbāna**nti vuccatīti.

Evametesaṁ madanimmadanatādīnaṁ guṇānaṁ vasena nibbānasaṅkhāto upasamo anussaritabbo. Ye vā panaññepi Bhagavatā—“asaṅkhatañca vo bhikkhave desessāmi. Saccañca. Pārañca. Sududdasañca. Ajarañca. Dhuvañca. Nippapañcañca. Amatañca. Sivañca. Khemañca. Abbhutañca. Anītikañca. Abyābajjhañca[1]. Visuddhiñca. Dīpañca. Tāṇañca. Leṇañca vo bhikkhave desessāmī”ti-ādīsu[2] suttesu upasamaguṇā vuttā, tesampi vasena anussaritabboyeva.

Tassevaṁ madanimmadanatādiguṇavasena upasamaṁ anussarato neva tasmiṁ samaye rāgapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti, na dosa. Na mohapariyuṭṭhitaṁ cittaṁ hoti. Ujugatamevassa tasmiṁ samaye cittaṁ hoti **upasamaṁ**[3] ārabbhāti Buddhānussati-ādīsu vuttanayeneva vikkhambhita-nīvaraṇassa ekakkhaṇe jhānaṅgāni uppajjanti. Upasamaguṇānaṁ pana gambhīratāya nānappakāraguṇānussaraṇādhimuttatāya vā appanaṁ appatvā upacārappattameva jhānaṁ[4]

1. Abyāpajjañca (Sī, Ka), abyāpajjañca (Syā, I)
2. Saṁ 2. 535, 543 piṭṭhesu.
3. Tathāgatanti-ādipadānaṁ ṭhāne tiṭṭhati.
4. Upacārappattajjhānameva (Ka)

ဓမ္မာနံ အဂ္ဂမက္ခာယတီတိ တေသံ သင်္ခတာသင်္ခတဓမ္မာနံ ဝိရာဂေါ အဂ္ဂမက္ခာယတိ သေဋ္ဌော ဥတ္တမောတိ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ **ဝိရာဂေါ**တိ န ရာဂါဘာဝမတ္တမေဝ၊ အထ ခေါ **ယဒိဒံ မဒနိမ္မဒနော။ပ။ နိဗ္ဗာန**န္တိ ယော သော မဒနိမ္မဒနောတိအာဒိနိ နာမာနိ အသင်္ခတဓမ္မော လဘတိ၊ သော ဝိရာဂေါတိ ပစ္စေတဗ္ဗော။ သော ဟိ ယသ္မာ တမာဂမ္မ သဗ္ဗေပိ မာနမဒပုရိသမဒါဒယော မဒါ နိမ္မဒါ အမဒါ ဟောန္တိ ဝိနဿန္တိ၊ တသ္မာ **မဒနိမ္မဒနော**တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ စ တမာဂမ္မ သဗ္ဗာပိ ကာမပိပါသာ ဝိနယံ အဗ္ဘတ္ထံ ယာတိ၊ တသ္မာ **ဝိပါသဝိနယော**တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ ပန တမာဂမ္မ ပဉ္စကာမဂုဏာလယာ သမုဂ္ဃါတံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ **အာလယသမုဂ္ဃါတော**တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ စ တမာဂမ္မ တေဘူမကံ ဝဋ္ဋံ ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ **ဝဋ္ဋူပစ္ဆေဒေါ**တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ ပန တမာဂမ္မ သဗ္ဗသော တဏှာ ခယံ ဂစ္ဆတိ ဝိရဇ္ဇတိ နိရုဇ္ဈတိ စ၊ တသ္မာ **တဏှက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော**တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ ပနေသ စတသ္သော ယောနိယော ပဉ္စ ဂတိယော သတ္တ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော နဝ စ သတ္တာဝါသေ အပရာပရဘာဝါယ ဝိနနတော အာဗန္ဓနတော သံသိဗ္ဗနတော **ဝါန**န္တိ လဒ္ဓဝေါဟာရာယ တဏှာယ နိက္ခန္တော နိဿဋော ဝိသံယုတ္တော၊ တသ္မာ **နိဗ္ဗာန**န္တိ ဝုစ္စတီတိ။

ဧဝမေတေသံ မဒနိမ္မဒနတာဒီနံ ဂုဏာနံ ဝသေန နိဗ္ဗာနသင်္ခါတော ဥပသမော အနုဿရိတဗ္ဗော။ ယေ ဝါ ပနညေပိ ဘဂဝတာ—“အသင်္ခတဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ။ သစ္စဉ္စ။ ပါရဉ္စ။ သုဒုဒ္ဒသဉ္စ။ အဇရဉ္စ။ ဓုဝဉ္စ။ နိပ္ပပဉ္စဉ္စ။ အမတဉ္စ။ သိဝဉ္စ။ ခေမဉ္စ။ အဗ္ဘုတဉ္စ။ အနီတိကဉ္စ။ အဗျာပဇ္ဈဉ္စ[1]။ ဝိသုဒ္ဓိဉ္စ။ ဒီပဉ္စ။ တာဏဉ္စ။ လေဏဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမီ”တိအာဒိသု[2] သုတ္တေသု ဥပသမဂုဏာ ဝုတ္တာ၊ တေသမ္ပိ ဝသေန အနုဿရိတဗ္ဗောယေဝ။

တသ္မေဝံ မဒနိမ္မဒနတာဒိဂုဏဝသေန ဥပသမံ အနုဿရတော နေဝ တသ္မိံ သမယေ ရာဂပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ န ဒေါသ။ နာ မောဟပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ ဥဇုဂတမေဝဿ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ဟောတိ **ဥပသမံ**[3] အာရဗ္ဘာတိ ဗုဒ္ဓါနုဿတိအာဒီသု ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိက္ခမ္ဘိတနီဝရဏဿ ဧကက္ခဏေ ဈာနင်္ဂါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဥပသမဂုဏာနံ ပန ဂမ္ဘီရတာယ နာနပ္ပကာရဂုဏာနုဿရဏာဓိမုတ္တတာယ ဝါ အပ္ပနံ အပ္ပတ္ဝာ ဥပစာရပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ[4]

1-အဗျာပဇ္ဇဉ္စ (သီ၊ က)၊ အဗျာပဇ္ဇဉ္စ (သျာ၊ ဋ္ဌ)
2-တထာဂတန္တိအာဒိပဒါနံ ဌာနေ တိဋ္ဌတိ။
3-သံ ၂-၅၃၅-၅၄၃-ဝိဋ္ဌေသု၊
4-ဥပစာရပ္ပတ္တဇ္ဈာနမေဝ (က)

hoti. Tadetamupasamaguṇānussaraṇavasena upasamānussaticceva saṅkhyaṁ gacchati.

Cha anussatiyo viya ca ayampi ariyasāvakasseva ijjhati, evaṁ santepi upasamagarukena puthujjanenāpi manasi kātabbā. Sutavasenāpi hi upasame cittaṁ pasīdati. Imañca pana upasamānussatiṁ anuyutto bhikkhu sukhaṁ supati, sukhaṁ paṭibujjhati, santindriyo hoti santamānaso hirottappasamannāgato pāsādiko paṇītādhimuttiko sabrahmacārīnaṁ garu ca bhāvanīyo ca. Uttari appaṭivijjhanto[1] pana sugatiparāyano hoti.

Tasmā have appamatto, bhāvayetha vicakkhaṇo.
Evaṁ anekānisaṁsaṁ, ariye upasame satinti.

Idaṁ upasamānussatiyaṁ vitthārakathāmukhaṁ.

Iti sādhujanapāmojjatthāya kate Visuddhimagge

Samādhibhāvanādhikāre

Anussatikammaṭṭhānaniddesonāma

Aṭṭhamo paricchedo.

1. Uttariṁ appaṭivijjhanto (Sī, Syā, I) uttarimappaṭivijjhanto (Ka)

ဟောတိ။ တဒေတမုပသမဂုဏာနုဿရဏဝသေန ဥပသမာနုဿတိစ္စေဝ သင်္ခ်ံ ဂစ္ဆတိ။

ဆ အနုဿတိယော ဝိယ စ အယမ္ပိ အရိယသာဝကဿေဝ ဇ္ဈတိ၊ ဧဝံ သန္တေပိ ဥပသမဂရုကေန ပုထုဇ္ဇနေနာပိ မနသိ ကာတဗ္ဗာ။ သုတဝသေနာပိ ဟိ ဥပသမေ စိတ္တံ ပသီဒတိ။ ဣမဉ္စ ပန ဥပသမာနုဿတိံ အနုယုတ္တော ဘိက္ခု သုခံ သုပတိ၊ သုခံ ပဋိဗုဇ္ဈတိ၊ သန္တိန္ဒြိယော ဟောတိ သန္တမာနသော ဟိရောတ္တပ္ပ-သမန္နာဂတော ပါသာဒိကော ပဏီတာဓိမုတ္တိကော သဗြဟ္မစာရီနံ ဂရု စ ဘာဝနီယော စ။ ဥတ္တရိ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော[1] ပန သုဂတိပရာယနော ဟောတိ။

တသ္မာ ဟဝေ အပ္ပမတ္တော၊ ဘာဝယေထ ဝိစက္ခဏော။
ဧဝံ အနေကာနိသံသံ၊ အရိယေ ဥပသမေ သတိန္တိ။

ဣဒံ ဥပသမာနုဿတိယံ ဝိတ္ထာရကထာမုခံ။

ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ
သမာဓိဘာဝနာဓိကာရေ
အနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသော နာမ
အဋ္ဌမော ပရိစ္ဆေဒေါ။

၁-ဥတ္တရိံ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ဥတ္တရိမပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော (က)

9. Brahmavihāraniddesa

Mettābhāvanākathā

240. Anussatikammaṭṭhānānantaraṁ uddiṭṭhesu pana mettā, karuṇā, muditā, upekkhāti imesu catūsu brahmavihāresu mettaṁ bhāvetukāmena tāva ādikammikena yogāvacarena upacchinnapalibodhena gahitakammaṭṭhānena bhattakiccaṁ katvā bhattasammadaṁ paṭivinodetvā vivitte padese supaññatte āsane sukhanisinnena ādito tāva dose ādīnavo, khantiyañca ānisaṁso paccavekkhitabbo.

Kasmā? Imāya hi bhāvanāya doso pahātabbo, khanti adhigantabbā. Na ca sakkā kiñci adiṭṭhādīnavaṁ pahātuṁ, aviditānisaṁsaṁ vā adhigantuṁ. Tasmā "duṭṭho kho āvuso dosena abhibhūto pariyādiṇṇacitto pāṇampi hanatī"ti-ādīnaṁ[1] vasena dose ādīnavo daṭṭhabbo.

> "Khantī paramaṁ tapo titikkhā, nibbānaṁ paramaṁ vadanti Buddhā"[2].
> "Khantibalaṁ balānīkaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇaṁ"[3].
> "Khantyā bhiyyo na vijjatī"ti-ādīnaṁ[4] vasena khantiyaṁ ānisaṁso veditabbo.

Athevaṁ diṭṭhādīnavato dosato cittaṁ vivecanatthāya, viditānisaṁsāya ca khantiyā saṁyojanatthāya mettābhāvanā ārabhitabbā. Ārabhantena ca āditova puggalabhedo jānitabbo "imesu puggalesu mettā paṭhamaṁ na bhāvetabbā, imesu neva bhāvetabbā"ti.

Ayañhi mettā appiyapuggale, atippiyasahāyake, majjhatte, verīpuggaleti imesu catūsu paṭhamaṁ na bhāvetabbā. Liṅgavisabhāge odhiso na bhāvetabbā. Kālakate[5] na bhāvetabbāva. Kiṁkāraṇā appiyādīsu paṭhamaṁ na bhāvetabbā? Appiyaṁ hi piyaṭṭhāne ṭhapento kilamati. Atippiyasahāyakaṁ majjhattaṭṭhāne ṭhapento kilamati, appamattakepi cassa dukkhe uppanne ārodanākārappatto viya hoti.

---

1. Aṁ 1. 217.
2. Dī 2. 42; Khu 1. 41 piṭṭhesu.
3. Khu 1. 70, 376 piṭṭhesu.
4. Saṁ 1. 223 piṭṭhe.
5. Kālaṅkate (Ka)

၉-ဗြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသ

မေတ္တာဘာဝနာကထာ

၂၄၀။ အနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနာနန္တရံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌေသု ပန မေတ္တာ,ကရုဏာ,မုဒိတာ, ဥပေက္ခာတိ ဇ္ဈမေသု စတူသု ဗြဟ္မဝိဟာရေသု မေတ္တံ ဘာဝေတုကာမေန တာဝ အာဒိကမ္မိကေန ယောဂါဝစရေန ဥပစ္ဆိန္နပလိဗောဓေန ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာ-နေန ဘတ္တကိစ္စံ ကတ္ဝာ ဘတ္တသမ္မဒံ ပဋိဝိနောဒေတ္ဝာ ဝိဝိတ္တေ ပဒေသေ သုပညတ္တေ အာသနေ သုခနိသိန္နေန အာဒိတော တာဝ ဒေါသေ အာဒီနဝေါ, ခန္တိယဉ္စ အာနိသံသော ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗော။

ကသ္မာ? ဇ္ဈမာယ ဟိ ဘာဝနာယ ဒေါသော ပဟာတဗ္ဗော၊ ခန္တိ အဓိဂန္တဗ္ဗာ။ န စ သက္ကာ ကိဉ္စိ အဒိဋ္ဌာဒီနဝံ ပဟာတုံ, အဝိဒိတာနိသံသံ ဝါ အဓိဂန္တုံ။ တသ္မာ "ဒုဋ္ဌော ခေါ အာဝုသော ဒေါသေန အဘိဘူတော ပရိယာဒိဏ္ဏစိတ္တော ပါဏမ္ပိ ဟနတီ"တိအာဒိနံ[1] ဝသေန ဒေါသေ အာဒီနဝေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

> "ခန္တိ ပရမံ တပေါ တိတိက္ခာ၊ နိဗ္ဗာနံ ပရမံ ဝဒန္တိ ဗုဒ္ဓါ"[2]။
> "ခန္တိဗလံ ဗလာနီကံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ"[3]။
> "ခန္တျာ ဘိယ္ယော န ဝိဇ္ဇတီ"တိအာဒိနံ[4] ဝသေန ခန္တိယံ အာနိသံသော ဝေဒိတဗ္ဗော။

အထေဝံ ဒိဋ္ဌာဒီနဝတော ဒေါသတော စိတ္တံ ဝိဝေစနတ္ထာယ, ဝိဒိတာ-နိသံသာယ စ ခန္တိယာ သံယောဇနတ္ထာယ မေတ္တာဘာဝနာ အာရဘိတဗ္ဗာ။ အာရဘန္တေန စ အာဒိတောဝ ပုဂ္ဂလဘေဒေါ ဇာနိတဗ္ဗော "ဣမေသု ပုဂ္ဂလေသု မေတ္တာ ပဌမံ န ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ဣမေသု နေဝ ဘာဝေတဗ္ဗာ"တိ။

အယဉ္ဟိ မေတ္တာ အပ္ပိယပုဂ္ဂလေ, အတိပ္ပိယသဟာယကေ, မဇ္ဈတ္တေ, ဝေရိပုဂ္ဂလေတိ ဣမေသု စတူသု ပဌမံ န ဘာဝေတဗ္ဗာ။ လိင်္ဂဝိသဘာဂေ သြမိသော န ဘာဝေတဗ္ဗာ။ ကာလကတေ[5] န ဘာဝေတဗ္ဗာဝ။ ကိံကာရဏာ အပ္ပိယာဒီသု ပဌမံ န ဘာဝေတဗ္ဗာ? အပ္ပိယံ ဟိ ပိယဋ္ဌာနေ ဌပေန္တော ကိလမတိ။ အတိပ္ပိယသဟာယကံ မဇ္ဈတ္တဋ္ဌာနေ ဌပေန္တော ကိလမတိ၊ အပ္ပမတ္တကေပိ စဿ ဒုက္ခေ ဥပ္ပန္နေ အာရောဒနာကာရပ္ပတ္တော ဝိယ ဟောတိ။

၁-အံ ၁-၂၁၇။
၂-ဒီ ၂-၄၂၊ ခု ၁-၄၁-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ခု ၁-၇၀-၃၇၆-ပိဋ္ဌေသု။
၄-သံ ၁-၂၂၃-ပိဋ္ဌေ။
၅-ကာလင်္ကတေ (က)

Majjhattaṁ garuṭṭhāne ca piyaṭṭhāne ca ṭhapento kilamati. Verimanussarato[1] kodho uppajjati, tasmā appiyādīsu paṭhamaṁ na bhāvetabbā.

Liṅgavisabhāge pana tameva ārabbha odhiso bhāventassa rāgo uppajjati. Aññataro kira amaccaputto kulūpakattheraṁ pucchi "bhante kassa mettā bhāvetabbā"ti. Thero "piyapuggale"ti āha. Tassa attano bhariyā piyā hoti. So tassā mettaṁ bhāvento sabbarattiṁ bhittiyuddhamakāsi. Tasmā liṅgavisabhāge odhiso na bhāvetabbā.

Kālakate pana bhāvento neva appanaṁ, na upacāraṁ pāpuṇāti. Aññataro kira daharabhikkhu ācariyaṁ ārabbha mettaṁ ārabhi. Tassa mettā nappavattati. So mahātherassa santikaṁ gantvā "bhante paguṇāva me mettājhānasamāpatti, na ca naṁ samāpajjituṁ sakkomi, kiṁ nukho kāraṇan"ti āha. Thero "nimittaṁ āvuso gavesāhī"ti āha. So gavesanto ācariyassa matabhāvaṁ ñatvā aññaṁ ārabbha mettāyanto samāpattiṁ appesi. Tasmā kālakate na bhāvetabbāva.

241. Sabbapaṭhamaṁ pana "ahaṁ sukhito homi niddukkho"ti vā, "avero abyāpajjo anīgho sukhī attānaṁ pariharāmī"ti vā evaṁ punappunaṁ attaniyeva bhāvetabbā.

Evaṁ sante yaṁ Vibhaṅge[2] vuttaṁ—

"Kathañca bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Seyyathāpi nāma ekaṁ puggalaṁ piyaṁ manāpaṁ disvā mettāyeyya, evameva sabbe satte mettāya pharatī"ti.

"Yañca Paṭisambhidāyaṁ[3]—

"Katamehi pañcahākārehi anodhisopharaṇā mettā cetovimutti bhāvetabbā, sabbe sattā averā hontu "abyāpajjā anīghā sukhī attānaṁ pariharantu. Sabbe pāṇā. Sabbe bhūtā. Sabbe puggalā. Sabbe attabhāvapariyāpannā averā abyāpajjā anīghā sukhī attānaṁ pariharantū"ti-ādi—

Vuttaṁ. Yañca Mettasutte[4]—

1. Veriṁ samanussarato (Sī, Syā)
2. Abhi 2. 284 piṭṭhe.
3. Paṭisaṁ 314 piṭṭhe.
4. Khu 1. 11, 301 piṭṭhesu.

မဇ္ဈတ္တံ ဂရုဋ္ဌာနေ စ ပိယဋ္ဌာနေ စ ဌပေန္တော ကိလမတိ။ ဝေရိမနုဿရတော[1] ကောဓော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ အပ္ပိယာဒီသု ပဌမံ န ဘာဝေတဗ္ဗာ။

လိင်္ဂဝိသဘာဂေ ပန တမေဝ အာရဗ္ဘ ဩဓိသော ဘာဝေန္တဿ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အညတရော ကိရ အမစ္စပုတ္တော ကုလူပကတ္ထေရံ ပုစ္ဆိ "ဘန္တေ ကဿ မေတ္တာ ဘာဝေတဗ္ဗာ"တိ။ ထေရော "ပိယပုဂ္ဂလေ"တိ အာဟ။ တဿ အတ္တနော ဘရိယာ ပိယာ ဟောတိ။ သော တဿာ မေတ္တံ ဘာဝေန္တော သဗ္ဗရတ္တိံ ဘိတ္တိယုဒ္ဓမကာသိ။ တသ္မာ လိင်္ဂဝိသဘာဂေ ဩဓိသော န ဘာဝေတဗ္ဗာ။

ကာလကတေ ပန ဘာဝေန္တော နေဝ အပ္ပနံ၊ န ဥပစာရံ ပါပုဏာတိ။ အညတရော ကိရ ဒဟရဘိက္ခု အာစရိယံ အာရဗ္ဘ မေတ္တံ အာရဘိ။ တဿ မေတ္တာ နပ္ပဝတ္တတိ။ သော မဟာထေရဿ သန္တိကံ ဂန္ဆာ "ဘန္တေ ပဂုဏာဝ မေ မေတ္တာဈာနသမာပတ္တိ၊ န စ နံ သမာပဇ္ဇိတုံ သက္ကောမိ၊ ကိံ နုခေါ ကာရဏာ"န္တိ အာဟ။ ထေရော "နိမိတ္တံ အာဝုသော ဂဝေသာဟီ"တိ အာဟ။ သော ဂဝေသန္တော အာစရိယဿ မတဘာဝံ ဉတ္ဝာ အညံ အာရဗ္ဘ မေတ္တာ-ယန္တော သမာပတ္တိံ အပ္ပေသိ။ တသ္မာ ကာလကတေ န ဘာဝေတဗ္ဗာဝ။

၂၄၁။ သဗ္ဗပဌမံ ပန "အဟံ သုခိတော ဟောမိ နိဒ္ဒုက္ခော"တိ ဝါ, "အဝေရော အဗျာပဇ္ဇော အနီဃော သုခီ အတ္တာနံ ပရိဟရာမီ"တိ ဝါ ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ အတ္တနိယေဝ ဘာဝေတဗ္ဗာ။

ဧဝံ သန္တေ ယံ ဝိဘင်္ဂေ[2] ဝုတ္တံ—

"ကထဉ္စ ဘိက္ခု မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္ဝာ ဝိဟရတိ။ သေယ္ယထာပိ နာမ ဧကံ ပုဂ္ဂလံ ပိယံ မနာပံ ဒိသ္ဝာ မေတ္တာယေယျ၊ ဧဝမေဝ သဗ္ဗေ သတ္တေ မေတ္တာယ ဖရတီ"တိ။

"ယဉ္စ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ[3]—

"ကတမေဟိ ပဉ္စဟာကာရေဟိ အနောဓိသောဖရဏာ မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ သဗ္ဗေ သတ္တာ အဝေရာ ဟောန္တု၊ အဗျာပဇ္ဇာ အနီဃာ သုခီ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တု။ သဗ္ဗေ ပါဏာ။ သဗ္ဗေ ဘူတာ။ သဗ္ဗေ ပုဂ္ဂလာ။ သဗ္ဗေ အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ အဝေရာ အဗျာပဇ္ဇာ အနီဃာ သုခီ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တု"တိအာဒိ—

ဝုတ္တံ။ ယဉ္စ မေတ္တသုတ္တေ[4]—

၁-ဝေရိံ သမနုဿရတော (သီ၊ သျာ)
၂-ပဋိသံ ၂၁၄-ဖိုဋ္ဌေ။
၃-အဘိ ၂-၂၈၄-ဖိုဋ္ဌေ။
၄-ခု ၁-၁၁-၃၀၁-ဖိုဋ္ဌေသု။

"Sukhinova khemino hontu,
Sabbasattā bhavantu sukhitattā"ti-ādi—

Vuttaṁ, taṁ virujjhati. Na hi tattha attani bhāvanā vuttāti ce. Tañca na virujjhati. Kasmā? Tañhi appanāvasena vuttaṁ. Idaṁ sakkhibhāvavasena.

Sacepi hi vassasataṁ vassasahassaṁ vā "ahaṁ sukhito homī"ti-ādinā nayena attani mettaṁ bhāveti, nevassa appanā uppajjati. "Ahaṁ sukhito homī"ti bhāvayato pana yathā ahaṁ sukhakāmo dukkhapaṭikkūlo jīvitukāmo amaritukāmo ca, evaṁ aññepi sattāti attānaṁ sakkhiṁ katvā aññasattesu hitasukhakāmatā uppajjati. Bhagavatāpi—

"Sabbā disā anuparigamma cetasā,
Nevajjhagā piyataramattanā kvaci.
Evaṁ piyo puthu attā paresaṁ,
Tasmā na hiṁse paramattakāmo"ti[1]—
Vadatā ayaṁ nayo dassito.

242. Tasmā sakkhibhāvatthaṁ paṭhamaṁ attānaṁ mettāya pharitvā tadanantaraṁ sukhappavattanatthaṁ yvāyaṁ piyo manāpo garu bhāvanīyo ācariyo vā ācariyamatto vā upajjhāyo vā upajjhāyamatto vā tassa dāna[2] viyavacanādīni piyamanāpattakāraṇāni sīlasutādīni garubhāvanīyattakāraṇāni ca anussaritvā "esa sappuriso sukhī hotu niddukkho"ti-ādinā nayena mettā bhāvetabbā.

Evarūpe ca puggale kāmaṁ appanā sampajjati, iminā pana bhikkhunā tāvatakeneva tuṭṭhiṁ anāpajjitvā sīmāsambhedaṁ kattukāmena tadanantaraṁ atippiyasahāyake, atippiyasahāyakato majjhatte, majjhattato verīpuggale mettā bhāvetabbā. Bhāventena ca ekekasmiṁ koṭṭhāse muduṁ kammaniyaṁ cittaṁ katvā tadanantare tadanantare upasaṁharitabbaṁ.

1. Saṁ 1. 75; Khu 1. 133 piṭṭhesu. 2. Tāni (I, Ka)

"သုခိနောဝ ခေမိနော ဟောန္တု၊
သဗ္ဗသတ္တာ ဘဝန္တု သုခိတတ္တာ"တိအာဒိ—

ဝုတ္တံ၊ တံ ဝိရုဇ္ဈတိ။ န ဟိ တတ္ထ အတ္တနိ ဘာဝနာ ဝုတ္တာတိ စေ။ တဉ္စ န ဝိရုဇ္ဈတိ။ ကသ္မာ? တဋ္ဌိ အပ္ပနာဝသေန ဝုတ္တံ။ ဣဒံ သက္ခိဘာဝဝသေန။

သစေပိ ဟိ ဝဿသတံ ဝဿသဟဿံ ဝါ "အဟံ သုခိတော ဟောမီ"တိ-အာဒိနာ နယေန အတ္တနိ မေတ္တံ ဘာဝေတိ၊ နေဝဿ အပ္ပနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ "အဟံ သုခိတော ဟောမီ''တိ ဘာဝယတော ပန ယထာ အဟံ သုခကာမော ဒုက္ခပဋိက္ကူလော ဇီဝိတုကာမော အမရိတုကာမော စ၊ ဧဝံ အညေပိ သတ္တာတိ အတ္တာနံ သက္ခိံ ကတ္ဝာ အညသတ္တေသု ဟိတသုခကာမတာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဘဂဝတာပိ—

"သဗ္ဗာ ဒိသာ အနုပရိဂမ္မ စေတသာ၊
နေဝဇ္ဈဂါ ပိယတရမတ္တနာ ကွစိ။
ဧဝံ ပိယော ပုထု အတ္တာ ပရေသံ၊
တသ္မာ န ဟိံသေ ပရမတ္တကာမော"တိ[1]—
ဝဒတာ အယံ နယော ဒဿိတော။

၂၄၂။ တသ္မာ သက္ခိဘာဝတ္ထံ ပဌမံ အတ္တာနံ မေတ္တာယ ဖရိတ္ဝာ တဒနန္တရံ သုခပ္ပဝတ္တနတ္ထံ ယွာယံ ပိယော မနာပေါ ဂရု ဘာဝနီယော အာစရိယော ဝါ အာစရိယမတ္တော ဝါ ဥပဇ္ဈာယော ဝါ ဥပဇ္ဈာယမတ္တော ဝါ တဿ ဒါန[2] ပိယဝစနာဒီနိ ပိယမနာပတ္တကာရဏာနိ သီလသုတာဒီနိ ဂရုဘာဝနီ-ယတ္တကာရဏာနိ စ အနုဿရိတ္ဝာ "ဧသ သပ္ပုရိသော သုခီ ဟောတု နိဒ္ဒုက္ခော"တိအာဒိနာ နယေန မေတ္တာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။

ဧဝရူပေ စ ပုဂ္ဂလေ ကာမံ အပ္ပနာ သမ္ပဇ္ဇတိ၊ ဣမိနာ ပန ဘိက္ခုနာ တာဝတကေနေဝ တုဋ္ဌိံ အနာပဇ္ဇိတ္ဝာ သီမာသမ္ဘေဒံ ကတ္တုကာမေန တဒနန္တရံ အတိပိ့ယသဟာယကေ, အတိပိ့ယသဟာယကတော မဇ္ဈတ္တေ, မဇ္ဈတ္တတော ဝေရိပုဂ္ဂလေ မေတ္တာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ ဘာဝေန္တေန စ ဧကေကသ္မိံ ကောဋ္ဌာသေ မုဒုံ ကမ္မနိယံ စိတ္တံ ကတ္ဝာ တဒနန္တရေ တဒနန္တရေ ဥပသံဟရိတဗ္ဗံ။

၁–သံ ၁–၇၅; ခု ၁–၁၃၃–ဝိဇ္ဇေသု။ ၂–တာနိ (ဈ၊ က)

Yassa pana verīpuggalo vā natthi, mahāpurisajātikattā vā anatthaṁ karontepi pare verīsaññāva nuppajjati, tena "majjhatte me mettacittaṁ kammaniyaṁ jātaṁ, idāni naṁ verimhi upasaṁharāmī"ti byāpārova na kātabbo. Yassa pana atthi, taṁ sandhāya vuttaṁ "majjhattato verīpuggale mettā bhāvetabbā"ti.

243. Sace panassa verimhi cittamupasaṁharato tena katāparādhānussaraṇena paṭighamuppajjati, athānena purimapuggalesu yattha katthaci punappunaṁ mettaṁ samāpajjitvā vuṭṭhahitvā punappunaṁ taṁ puggalaṁ **mettāyantena** paṭighaṁ vinodetabbaṁ. Sace evampi vāyamato na nibbāti. Atha—

Kakacūpama-ovāda-ādīnaṁ anusārato.
Paṭighassa pahānāya, ghaṭitabbaṁ punappunaṁ.

Tañca kho iminā ākārena attānaṁ ovadanteneva "are kujjhanapurisa nanu vuttaṁ Bhagavatā—

'Ubhatodaṇḍakena cepi bhikkhave kakacena corā ocarakā aṅgamaṅgāni okanteyyuṁ, tatrāpi yo manopadoseyya. Na me so tena sāsanakaro'ti[1] ca,

'Tasseva tena pāpiyo, yo kuddhaṁ paṭikujjhati.
Kuddhamappaṭikujjhanto, saṅgāmaṁ jeti dujjayaṁ.

Ubhinnamatthaṁ carati, attano ca parassa ca.
Paraṁ saṅkupitaṁ ñatvā, yo sato upasammatī'ti[2] ca,

'Sattime bhikkhave dhammā sapattakantā sapattakaraṇā kodhanaṁ āgacchanti itthiṁ vā purisaṁ vā. Katame satta, idha bhikkhave sapatto sapattassa evaṁ icchati aho vatāyaṁ dubbaṇṇo assāti. Taṁ kissahetu, na bhikkhave sapatto sapattassa vaṇṇavatāya nandati. Kodhanāyaṁ bhikkhave purisapuggalo kodhābhibhūto kodhapareto kiñcāpi so hoti sunhāto suvilitto kappitakesamassu odātavatthavasano, atha kho so dubbaṇṇova hoti kodhābhibhūto. Ayaṁ

1. Ma 1. 181 piṭṭhe. 2. Saṁ 1. 164 piṭṭhe.

ယဿ ပန ဝေရိပုဂ္ဂလော ဝါ နတ္ထိ၊ မဟာပုရိသဇာတိကတ္တာ ဝါ အနတ္ထံ ကရောန္တေပိ ပရေ ဝေရိသညာဝ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ တေန "မဇ္ဈတ္တေ မေ မေတ္တစိတ္တံ ကမ္မနိယံ ဇာတံ၊ ဣဒါနိ နံ ဝေရိမ္ဟိ ဥပသံဟရာမီ"တိဗျာပါရော၀ နကာတဗ္ဗော။ ယဿ ပန အတ္ထိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "မဇ္ဈတ္တတော ဝေရိပုဂ္ဂလေ မေတ္တာ ဘာ၀ေတဗ္ဗာ"တိ။

၂၄၃။ သစေ ပနဿ ဝေရိမ္္ိ စိတ္တမုပသံဟရတော တေန ကတာပရာဓာနုဿရဏေန ပဋိဃမုပ္ပဇ္ဇတိ၊ အထာနေန ပုရိမပုဂ္ဂလေသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ ပုနပ္ပုနံ မေတ္တံ သမာပဇ္ဇိတ္ဝာ ဝုဋ္ဌဟိတ္ဝာ ပုနပ္ပုနံ တံ ပုဂ္ဂလံ **မေတ္တာယန္တေန** ပဋိဃံ ၀ိနောဒေတဗ္ဗံ။ သစေ ဧ၀မ္ပိ ဝါယမတော န နိဗ္ဗာတိ၊ အထ—

ကကစူပမဩ၀ါဒ-အာဒီနံ အနုသာရတော။
ပဋိဃဿ ပဟာနာယ၊ ဃဋိတဗ္ဗံ ပုနပ္ပုနံ။

တဋ္ဌ ခေါ ဣမိနာ အာကာရေန အတ္တာနံ ဩ၀ဒန္တေနေ၀ "အရေ ကုဋ္ဌနပုရိသ နနု ဝုတ္တံ ဘဂ၀တာ—

'ဥဘတော၁ဏ္ဍကေန စေပိ ဘိက္ခ၀े ကကစေန စောရာ ဩစရကာ အင်္ဂမင်္ဂါနိ ဩကန္တေယ္ယုံ၊ တတြာပိ ယော မနောပဒေါသေယျ။ န မေ သော တေန သာသနကရော'တိ[1] စ၊

'တသ္သေ၀ တေန ပါပိယော၊ ယော ကုဒ္ဓံ ပဋိကုဇ္ဈတိ။
ကုဒ္ဓမပ္ပဋိကုဇ္ဈန္တော၊ သင်္ဂါမံ ဇေတိ ဒုဇ္ဇယံ။

ဥဘိန္နမတ္ထံ စရတိ၊ အတ္တနော စ ပရဿ စ။
ပရံ သင်္ကုပိတံ ဉတ္ဝာ၊ ယော သတော ဥပသမ္မတီ'တိ[2] စ၊

'သတ္တိမေ ဘိက္ခ၀े ဓမ္မာ သပတ္တကန္တာ သပတ္တကရဏာ ကောဓနံ အာဂစ္ဆန္တိ ဣတ္ထိ ံ ဝါ ပုရိသံ ဝါ။ ကတမေ သတ္တ၊ ဣ၀े ဘိက္ခ၀े သပတ္တော သပတ္တဿ ဧ၀ံ ဣစ္ဆတိ အဟော ဝတာယံ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော အဿာတိ။ တံ ကိဿဟေတု၊ န ဘိက္ခ၀े သပတ္တော သပတ္တဿ ဝဏ္ဏ၀တာယ နန္ဒတိ။ ကောဓနာယံ ဘိက္ခ၀े ပုရိသပုဂ္ဂလော ကောဓာဘိဘူတော ကောဓပရေတော ကိဉ္စာပိ သော ဟောတိ သုန္ဟာတော သုဝိလိတ္တော ကပ္ပိတကေသမဿု ဩဒါတ၀တ္ထ၀သနော၊ အထ ခေါ သော ဒုဗ္ဗဏ္ဏော၀ ဟောတိ ကောဓာဘိဘူတော။ အယံ

၁-မ ၁-၁၈၁-ဖိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၁-၁၆၄-ဖိဋ္ဌေ။

bhikkhave paṭhamo dhammo sapattakanto sapattakaraṇo kodhanaṁ āgacchati itthiṁ vā purisaṁ vā. Puna caparaṁ bhikkhave sapatto sapattassa evaṁ icchati ahovatāyaṁ dukkhaṁ sayeyyāti -pa- na pacurattho assāti -pa- na bhogavā assāti -pa- na yasavā assāti -pa- na mittavā assāti -pa-[1] na kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyyāti[1]. Taṁ kissa hetu, na bhikkhave sapatto sapattassa sugatigamanena nandati. Kodhanāyaṁ bhikkhave purisapuggalo kodhābhibhūto kodhapareto kāyena duccaritaṁ carati, vācāya manasā duccaritaṁ carati. So kāyena vācāya manasā duccaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati kodhābhibhūto'ti[2] ca,

'Seyyathāpi bhikkhave chavālātaṁ ubhatopadittaṁ majjhe gūthagataṁ neva gāme kaṭṭhatthaṁ pharati, na araññe kaṭṭhatthaṁ pharati. Tathūpamāhaṁ bhikkhave imaṁ puggalaṁ vadāmī'ti[3] ca,

So dānaṁ tvaṁ evaṁ kujjhanto na ceva Bhagavato sāsanakaro bhavissasi, paṭikujjhanto ca kuddhapurisatopi pāpiyo hutvā na dujjayaṁ saṅgāmaṁ jessasi, sapattakaraṇe ca dhamme attāva attano karissasi, chavālātūpamo ca bhavissasī"ti.

244. Tassevaṁ ghaṭayato vāyamato sace taṁ paṭighaṁ vūpasammati, icchetaṁ kusalaṁ. No ce vūpasammati, atha **yo yo dhammo tassa puggalassa vūpasanto hoti parisuddho, anussariyamāno pasādaṁ āvahati, taṁ taṁ anussaritvā** āghāto paṭivinetabbo.

Ekaccassa hi kāyasamācārova upasanto hoti. Upasantabhāvo cassa bahuṁ vattapaṭipattiṁ karontassa sabbajanena ñāyati. Vacīsamācāramanosamācārā pana avūpasantā honti. Tassa te acintetvā kāyasamācāravūpasamoyeva anussaritabbo.

1-1. Kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyyāti (Pāḷiyaṁ)

2. Aṁ 2. 469 piṭṭhe. 3. Aṁ 2. 408; Khu 1. 255 piṭṭhesu.

ဘိက္ခဝေ ပဌမော ဓမ္မော သပတ္တကန္တော သပတ္တကရဏော ကောဓနံ အာဂစ္ဆတိ ဣတ္ထိ˚ ဝါ ပုရိသံ ဝါ။ ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ သပတ္တော သပတ္တဿ ဧဝံ ဣစ္ဆတိ အဟောဝတာယံ ဒုက္ခံ သယေယ္យာတိ။ပ။ န ပစုရတ္ထော အဿာတိ။ပ။ န ဘောဂဝါ အဿာတိ။ပ။ န ယသဝါ အဿာတိ။ပ။ န မိတ္တဝါ အဿာတိ။ပ။[၁] န ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ သုဂတိ˚ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇေယ္យာတိ[၁]။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ န ဘိက္ခဝေ သပတ္တော သပတ္တဿ သုဂတိဂမနေန နန္ဒတိ။ ကောဓနာယံ ဘိက္ခဝေ ပုရိသပုဂ္ဂလော ကောဓာဘိဘူတော ကောဓ-ပရေတော ကာယေန ဒုစ္စရိတံ စရတိ၊ ဝါစာယ မနသာ ဒုစ္စရိတံ စရတိ။ သော ကာယေန ဝါစာယ မနသာ ဒုစ္စရိတံ စရိတ္ဝာ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိ˚ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပပဇ္ဇတိ ကောဓာဘိဘူတော'တိ ၂ စ၊

'သေယ္យထာပိ ဘိက္ခဝေ ဆဝါလာတံ ဥဘတောပဒိတ္တံ မဇ္ဈေ ဂူထဂတံ နေဝ ဂါမေ ကဋ္ဌတ္ထံ ဖရတိ၊ န အရညေ ကဋ္ဌတ္ထံ ဖရတိ။ တထူပမာဟံ ဘိက္ခဝေ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ ဝဒါမီ'တိ[၃] စ၊

သော ဒါနိ တွံ ဧဝံ ကုဇ္ဈန္တော န စေဝ ဘဂဝတော သာသနကရော ဘဝိဿသိ၊ ပဋိကုဇ္ဈန္တော စ ကုဒ္ဓပုရိသတောပိ ပါပိယော ဟုတ္ဝာ နံ ဒုဇ္ဇယံ သင်္ဂါမံ ဇေဿသိ၊ သပတ္တကရဏေ စ ဓမ္မေ အတ္တာဝ အတ္တနော ကရိဿသိ၊ ဆဝါလာတူပမော စ ဘဝိဿသီ"တိ။

၂၄၄။ တဿေဝံ ဃဋယတော ဝါယမတော သစေ တံ ပဋိဃံ ဝူပသမ္မတိ၊ ဣစ္ဆေတံ ကုသလံ။ နော စေ ဝူပသမ္မတိ၊ အထ **ယော ယော ဓမ္မော တဿ ပုဂ္ဂလဿ ဝူပသန္တော ဟောတိ ပရိသုဒ္ဓေါ၊ အနုဿရိယမာနော ပသာဒံ အာဝဟတိ၊ တံ တံ အနုဿရိတ္ဝာ** အာဃာတော ပဋိဝိနေတဗ္ဗော။

ကေစ္စဿ ဟိ ကာယသမာစာရော ဥပသန္တော ဟောတိ။ ဥပသန္တဘာဝေါ စဿ ဗဟုံ ဝတ္တပဋိပတ္တိ˚ ကရောန္တဿ သဗ္ဗေနေန ဉာယတိ။ ဝစီသမာစာရ-မနောသမာစာရာ ပန အဝူပသန္တာ ဟောန္တိ။ တဿ တေ အစိန္တေတ္ဝာ ကာယသမာစာရဝူပသမောယေဝ အနုဿရိတဗ္ဗော။

၁-၁-ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိ˚ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပပဇ္ဇေယ္យာတိ (ပါဠိယံ)

၂-အံ ၂-၄၆၉-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၂-၄၀၈၊ ခု ၁-၂၅၅-ပိဋ္ဌေသု။

Ekaccassa vacīsamācārova upasanto hoti. Upasantabhāvo cassa sabbajanena ñāyati. So hi pakatiyā ca paṭisanthārakusalo hoti sakhilo sukhasambhāso sammodako uttānamukho pubbabhāsī madhurena sarena dhammaṁ osāreti, parimaṇḍalehi padabyañjanehi dhammakathaṁ katheti. Kāyasamācāramanosamācāro pana avūpasantā honti, tassa te acintetvā vacīsamācāravūpasamoyeva anussaritabbo.

Ekaccassa manosamācārova upasanto hoti, upasantabhāvo cassa cetiyavandanādīsu sabbajanassa pākaṭo hoti. Yo hi avūpasantacitto hoti, so cetiyaṁ vā bodhiṁ vā there vā vandamāno na sakkaccaṁ vandati, dhammassavanamaṇḍape vikkhittacitto vā pacalāyanto vā nisīdati. Upasantacitto pana okappetvā vandati, ohitasoto aṭṭhiṁkatvā kāyena vā vācāya vā cittappasādaṁ karonto dhammaṁ suṇāti. Iti ekaccassa manosamācārova upasanto hoti, kāyavacīsamācārā avūpasantā honti, tassa te acintetvā manosamācāravūpasamoyeva anussaritabbo.

Ekaccassa pana imesu tīsu dhammesu ekopi avūpasanto hoti, tasmiṁ puggale "kiñcāpi esa idāni manussaloke carati, atha kho katipāhassa accayena aṭṭhamahānirayasoḷasa-ussadanirayaparipūrako bhavissatī"ti kāruññaṁ upaṭṭhapetabbaṁ. Kāruññampi hi paṭicca āghāto vūpasammati.

Ekaccassa tayopimo dhammā vūpasantā honti, tassa yaṁ yaṁ icchati, taṁ taṁ anussaritabbaṁ. Tādise hi puggale na dukkarā hoti mettābhāvanāti.

Imassa ca atthassa āvibhāvatthaṁ—"pañcime āvuso āghātapaṭivinayā. Yattha bhikkhuno uppanno āghāto sabbaso paṭivinodetabbo"ti[1] idaṁ Pañcakanipāte Āghātapaṭivinayasuttaṁ vitthāretabbaṁ.

245. Sace panassa evampi vāyamato āghāto uppajjatiyeva, athānena evaṁ attā **ovaditabbo—**

1. Aṁ 2. 164 piṭṭhe.

ကေစ္စဿ ဝစီသမာစာရော၀ ဥပသန္တော ဟောတိ။ ဥပသန္တဘာ၀ေါ စဿ သဗ္ဗဇနေန ဉာယတိ။ သော ဟိ ပကတိယာ စ ပဋိသန္ထာရကုသလော ဟောတိ သခိလော သုခသမ္ဘာသော သမ္မောဒကော ဥတ္တာနမုခေါ ပုဗ္ဗဘာသီ မဓုရေန သရေန ဓမ္မံ သြသာရေတိ၊ ပရိမဏ္ဍလေဟိ ပဒဗျဉ္ဇနေဟိ ဓမ္မကထံ ကထေတိ။ ကာယသမာစာရမနောသမာစာရာ ပန အဝူပသန္တာ ဟောန္တိ၊ တဿ တေ အစိန္တေတွာ ဝစီသမာစာရဝူပသမော၀ေ အနုဿရိတဗ္ဗော။

ကေစ္စဿ မနောသမာစာရော၀ ဥပသန္တော ဟောတိ၊ ဥပသန္တဘာ၀ေါ စဿ စေတိယ၀န္ဒနာဒီသု သဗ္ဗဇနဿ ပါကဋော ဟောတိ။ ယော ဟိ အဝူပသန္တစိတ္တော ဟောတိ၊ သော စေတိယံ ၀ါ ဗောဓိံ ၀ါ ထေရေ ၀ါ ၀န္ဒမာနော န သက္ကစ္စံ ၀န္ဒတိ၊ ဓမ္မဿ၀နမဏ္ဍပေ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ၀ါ ပစလာယန္တော ၀ါ နိသီဒတိ။ ဥပသန္တစိတ္တော ပန သြကပ္ပေတွာ ၀န္ဒတိ၊ သြဟိတသောတော အဋ္ဌိံကတွာ ကာယေန ၀ါ ၀ါစာယ ၀ါ စိတ္တပ္ပသာဒံ ကရောန္တော ဓမ္မံ သုဏာတိ။ ဧတိ ကေစ္စဿ မနောသမာစာရော၀ ဥပသန္တော ဟောတိ၊ ကာယ၀စီသမာစာရာ အဝူပသန္တာ ဟောန္တိ၊ တဿ တေ အစိန္တေတွာ မနော-သမာစာရဝူပသမော၀ေ အနုဿရိတဗ္ဗော။

ကေစ္စဿ ပန ဧတမေသု တီသု ဓမ္မေသု ကောပိ အဝူပသန္တော ဟောတိ၊ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ "ကိဉ္စာပိ သေ ဧဒါနိ မနုဿလောကေ စရတိ၊ အထ ခေါ ကတိပါဟဿ အစ္စယေန အဋ္ဌမဟာနိရယသောဠသဥ္ဇဿဒနိရယပရိပူရကော ဘဝိဿတီ"တိ ကာရုညံ ဥပဋ္ဌပေတဗ္ဗံ။ ကာရုညမ္ပိ ဟိ ပဋိစ္စ အာဃာတော ဝူပသမ္မတိ။

ကေစ္စဿ တယောပိမေ ဓမ္မာ ဝူပသန္တာ ဟောန္တိ၊ တဿ ယံ ယံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ တံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ တာဒိသေ ဟိ ပုဂ္ဂလေ န ဒုက္ကရာ ဟောတိ မေတ္တာ-ဘာ၀နာတိ။

ဧတမဿ စ အတ္ထဿ အာဝိဘာ၀တ္ထံ—"ပဉ္စိမေ အာဝုသော အာဃာတ-ပဋိ၀ိနယာ။ ယတ္ထ ဘိက္ခုနော ဥပ္ပန္နော အာဃာတော သဗ္ဗသော ပဋိ၀ိနောဒေ-တဗ္ဗော"တိ[၁] ဧဝံ ပဉ္စကနိပါတေ အာဃာတပဋိ၀ိနယသုတ္တံ ၀ိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။

၂၄၅။ သစေ ပနဿ ဧ၀မွိ ၀ါယမတော အာဃာတော ဥပ္ပဇ္ဇတိယေ၀၊ အထာနေန ဧ၀ံ အတ္တာ **သြ၀ဒိတဗ္ဗော—**

၁-အံ ၂-၁၆၄-ပိဋ္ဌေ။

“Attano visaye dukkhaṁ, kataṁ te yadi verinā.
Kiṁ tassāvisaye dukkhaṁ, sacitte kattumicchasi.

Bahūpakāraṁ hitvāna, ñātivaggaṁ rudammukhaṁ.
Mahānatthakaraṁ kodhaṁ, sapattaṁ na jahāsi kiṁ.

Yāni rakkhasi sīlāni, tesaṁ mūlanikantanaṁ.
Kodhaṁ nāmupaḷālesi, ko tayā sadiso jaḷo.

Kataṁ anariyaṁ kammaṁ, parena iti kujjhasi.
Kiṁ nu tvaṁ tādisaṁyeva, yo sayaṁ kattumicchasi.

Dosetukāmo[1] yadi taṁ, amanāpaṁ paro kari.
Dosuppādena[2] tasseva, kiṁ pūresi manorathaṁ.

Dukkhaṁ tassa ca nāma tvaṁ, kuddho kāhasi vā navā.
Attānaṁ panidāneva, kodhadukkhena bādhasi.

Kodhaṁ vā[3] ahitaṁ maggaṁ, ārūḷhā yadi verino.
Kasmā tuvampi kujjhanto, tesaṁyevānusikkhasi.

Yaṁ dosaṁ tava nissāya, sattunā appiyaṁ kataṁ.
Tameva dosaṁ chindassu, kimaṭṭhāne vihaññasi.

Khaṇikattā ca dhammānaṁ, yehi khandhehi te kataṁ.
Amanāpaṁ niruddhā te, kassa dānīdha kujjhasi.

Dukkhaṁ karoti yo yassa, taṁ vinā kassa so kare.
Sayampi dukkhahetutta, miti kiṁ tassa kujjhasī”ti.

246. Sace panassa evaṁ attānaṁ ovadatopi paṭighaṁ neva vūpasammati, athānena **attano ca parassa ca kammassakatā** paccavekkhitabbā. Tattha attano tāva evaṁ paccavekkhitabbā “ambho tvaṁ tassa kuddho kiṁ karissasi, nanu taveva cetaṁ dosanidānaṁ kammaṁ anatthāya saṁvattissati. Kammassako hi tvaṁ kammadāyādo kammayoni kammabandhu kammapaṭisaraṇo, yaṁ kammaṁ karissasi, tassa dāyādo bhavissasi, idañca te kammaṁ neva

1. Rosetukāmo (Sī, Syā) 2. Rosuppādena (Syā) 3. Kodhandhā (Sī, I)

“အတ္တနော ဝိသယေ ဒုက္ခံ,ကတံ တေ ယဒि ဝေရိနာ။
ကိံ တဿာဝိသယေ ဒုက္ခံ, သစိတ္တေ ကတ္တုမိစ္ဆသိ။

ဗဟူပကာရံ ဟိတ္ဝာန, ဉာတိဝဂ္ဂံ ရုဒမ္မုခံ။
မဟာနတ္ထကရံ ကောဓံ, သပတ္တံ န ဇဟာသိ ကိံ။

ယာနိ ရက္ခသိ သီလာနိ, တေသံ မူလနိကန္တနံ။
ကောဓံ နာမုပဋ္ဌာလေသိ, ကော တယာ သဒိသော ဇဋ္ဌော။

ကတံ အနရိယံ ကမ္မံ, ပရေန ဣတိ ကုဇ္ဈသိ။
ကိံ နု တွံ တာဒိသံယေဝ, ယော သယံကတ္တုမိစ္ဆသိ။

ဒေါသေတုကာမော[1] ယဒိ တံ, အမနာပံ ပရော ကရိ။
ဒေါသုပ္ပါဒေန[2] တဿေဝ, ကိံ ပူရေသိ မနောရထံ။

ဒုက္ခံ တဿ စ နာမ တွံ, ကုဒ္ဓော ကာဟသိ ဝါ နဝါ။
အတ္တာနံ ပနိဒါနေဝ, ကောဓဒုက္ခေန ဗာဓသိ။

ကောဓံ ဝါ[3] အဟိတံ မဂ္ဂံ, အာရူဠှော ယဒိ ဝေရိနော။
ကသ္မာ တုဝမ္ပိ ကုဇ္ဈန္တော, တေသံယေဝါနုသိက္ခသိ။

ယံ ဒေါသံ တဝ နိဿာယ, သတ္တုနာ အပ္ပိယံ ကတံ။
တမေဝ ဒေါသံ ဆိန္ဒသ္သု, ကိမဋ္ဌာနေ ဝိဟညသိ။

ခဏိကတ္တာ စ ဓမ္မာနံ, ယေဟိ ခန္ဓေဟိ တေ ကတံ။
အမနာပံ နိရုဒ္ဓါ တေ၊ ကဿ ဒါနိဓ ကုဇ္ဈသိ။

ဒုက္ခံ ကရောတိ ယော ယဿ၊ တံ ဝိနာ ကဿ သော ကရေ။
သယမ္ပိ ဒုက္ခဟေတုတ္တ၊ မိတိ ကိံ တဿ ကုဇ္ဈသိ”တိ။

၂၄၆။ သစေ ပနဿ ဧဝံ အတ္တာနံ ဩဝဒတောပိ ပဋိဃံ နေဝ ဝူပသမ္မတိ၊ အထာနေန **အတ္တနော စ ပရဿ စ ကမ္မဿကတာ** ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ တတ္ထ အတ္တနော တာဝ ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ “အမ္ဘော တွံ တဿ ကုဒ္ဓော ကိံ ကရိဿသိ၊ နနု တဝေဝ စေတံ ဒေါသနိဒါနံ ကမ္မံ အနတ္ထာယ သံဝတ္တိဿတိ။ ကမ္မဿကော ဟိ တွံ ကမ္မဒါယာဒော ကမ္မယောနိ ကမ္မဗန္ဓု ကမ္မပဋိသရဏော၊ ယံ ကမ္မံ ကရိဿသိ၊ တဿ ဒါယာဒော ဘဝိဿသိ၊ ဣဒ္ဓ တေ ကမ္မံ နေဝ

၁-ရောသေတုကာမော (သီ၊ သျာ) ၂-ရောသုပ္ပါဒေန (သျာ) ၃-ကောဓန္တော (သီ၊ ဋ္ဌ)

sammāsambodhiṁ, na paccekabodhiṁ, na sāvakabhūmiṁ, na brahmattasakkattacakkavattipadesarājādisampattīnaṁ aññataraṁ sampattiṁ sādhetuṁ samatthaṁ, atha kho sāsanato cāvetvā vighāsādādibhāvassa ceva nerayikādidukkhavisesānañca te saṁvattanikamidaṁ kammaṁ. So tvaṁ idaṁ karonto ubhohi hatthehi vītaccite vā aṅgāre, gūthaṁ vā gahetvā paraṁ paharitukāmo puriso viya attānameva paṭhamaṁ dahasi ceva duggandhañca karosī"ti.

Evaṁ **attano kammassakataṁ** paccavekkhitvā parassapi evaṁ paccavekkhitabbā "esopi tava kujjhitvā kiṁ karissati, nanu etassevetaṁ anatthāya saṁvattissati. Kammassako hi ayamāyasmā kammadāyādo -pa- yaṁ kammaṁ karissati, tassa dāyādo bhavissati. Idañcassa kammaṁ neva sammāsambodhiṁ, na paccekabodhiṁ, na sāvakabhūmiṁ, na brahmattasakkattacakkavattipadesarājādisampattīnaṁ aññataraṁ sampattiṁ sādhetuṁ samatthaṁ, atha kho sāsanato cāvetvā vighāsādādibhāvassa ceva nerayikādidukkhavisesānañcassa saṁvattanikamidaṁ kammaṁ. Svāyaṁ idaṁ karonto paṭivāte ṭhatvā paraṁ rajena okiritukāmo puriso viya attānaṁyeva okirati[1]. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—

> 'Yo appaduṭṭhassa narassa dussati,
> Suddhassa posassa anaṅgaṇassa.
> Tameva bālaṁ pacceti pāpaṁ,
> Sukhumo rajo paṭivātaṁva khitto'ti"[2].

247. Sace panassa evaṁ kammassakatampi paccavekkhato neva vūpasammati, athānena **Satthu pubbacariyaguṇā** anussaritabbā.

Tatrāyaṁ paccavekkhaṇānayo—ambho pabbajita nanu te Satthā pubbeva sambodhā anabhisambuddho bodhisattopi samāno cattāri asaṅkhyeyyāni kappasatasahassañca pāramiyo pūrayamāno tattha tattha vadhakesupi paccatthikesu cittaṁ nappadūsesi. Seyyathidaṁ, **Sīlavajātake** tāva attano deviyā paduṭṭhena pāpa-amaccena ānītassa paṭiraññho

1. Okiratīti (Sī, Syā) 2. Khu 1. 32, 382 piṭṭhesu.

သမ္မာသမ္ဗောဓိံ၊ နာ ပစ္စေကဗောဓိံ၊ နာ သာဝကဘူမိံ၊ နာ မြဟ္မတ္တသက္ကတ္တစက္က-ဝတ္တိပဒေသရာဇာဒိသမ္ပတ္တိနံ အညတရံ သမ္ပတ္တိံ သာဓေတုံ သမတ္ထံ၊ အထ ခေါ သာသနတော စာဝေတ္ဝာ ဝိဃာသာဒါဒိဘာဝဿ စေဝ နေရယိကာဒိဒုက္ခ-ဝိသေသာနဉ္စ တေ သံဝတ္တနိကမိဒံ ကမ္မံ။ သော တံ ဋဒံ ကရောန္တော ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဝိတစ္ဆိတေ ဝါ အင်္ဂါရေ, ဂူထံ ဝါ ဂဟေတ္ဝာ ပရံ ပဟရိတုကာမော ပုရိသော ဝိယ အတ္တာနမေဝ ပဌမံ ဒဟသိ စေဝ ဒုဂ္ဂန္ဓဉ္စ ကရောသီ"တိ။

ဧဝံ **အတ္တနော ကမ္မဿကတံ** ပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာ ပရဿပိ ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ "ယောပိ တဝ ကုဇ္ဈိတ္ဝာ ကိံ ကရိဿတိ၊ နနု တေဿေဝေတံ အနတ္ထာယ သံဝတ္တိဿတိ။ ကမ္မဿကော ဟိ အယမာယဿ ကမ္မဒါယာဒေါ။ပ။ ယံ ကမ္မံ ကရိဿတိ၊ တဿ ဒါယာဒေါ ဘဝိဿတိ။ ဣဒဉ္စဿ ကမ္မံ နေဝ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ၊ နာ ပစ္စေကဗောဓိံ၊ နာ သာဝကဘူမိံ၊ နာ မြဟ္မတ္တသက္ကတ္တစက္ကဝတ္တိပဒေသရာဇာဒိ-သမ္ပတ္တိနံ အညတရံ သမ္ပတ္တိံ သာဓေတုံ သမတ္ထံ၊ အထ ခေါ သာသနတော စာဝေတ္ဝာ ဝိဃာသာဒါဒိဘာဝဿ စေဝ နေရယိကာဒိဒုက္ခဝိသေသာနဉ္စဿ သံဝတ္တနိကမိဒံ ကမ္မံ။ သွာယံ ဋဒံ ကရောန္တော ပဋိဝါတေ ဌတ္ဝာ ပရံ ရဇေန ဩကိရိတုကာမော ပုရိသော ဝိယ အတ္တာနံယေဝ ဩကိရတိ[1]။ ဝုတ္တဉ္ဧတံ ဘဂဝတာ—

> 'ယော အပ္ပဒုဋ္ဌဿ နရဿ ဒုဿတိ၊
> သုဒ္ဓဿ ပေါသဿ အနင်္ဂဏဿ။
> တမေဝ ဗာလံ ပစ္စေတိ ပါပံ၊
> သုခုမော ရဇော ပဋိဝါတံဝ ခိတ္တော'တိ"[2]။

၂၄၇။ သစေ ပနဿ ဧဝံ ကမ္မဿကတမ္ပိ ပစ္စဝေက္ခတော နေဝ ဝူပသမ္မတိ၊ အထာနေန **သတ္ထု ပုဗ္ဗစရိယဂုဏာ** အနုဿရိတဗ္ဗာ။

တတြာယံ ပစ္စဝေက္ခဏာနယော—အမ္ဘော ပဗ္ဗဇိတ နနု တေ သတ္ထာ ပုဗ္ဗေဝ သမ္ဗောဓာ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဗောဓိသတ္တောပိ သမာနော စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ကပ္ပသတသဟဿဉ္စ ပါရမိယော ပူရယမာနော တတ္ထ တတ္ထ ဝဓကေသုပိ ပစ္စတ္ထိကေသု စိတ္တံ နပ္ပဒူသေသိ။ သေယျထိဒံ၊ **သီလဝဇာတကေ** တာဝ အတ္တနော ဒေဝိယာ ပဒုဋ္ဌေန ပါပအမစ္စေန အာနီတဿ ပဋိရညော

၁-ဩကိရတီတိ (သီ၊ သျာ) ၂-၃ ၁-၃၂၊ ၃၈၂-ပိဋ္ဌေသု။

tiyojanasataṁ rajjaṁ gaṇhantassa nisedhanatthāya uṭṭhitānaṁ amaccānaṁ āvudhampi chupituṁ na adāsi. Puna saddhiṁ amaccasahassena āmakasusāne galappamāṇaṁ bhūmiṁ khaṇitvā nikhaññamāno cittappadosamattampi akatvā kuṇapakhādanatthaṁ āgatānaṁ siṅgālānaṁ paṁsuviyūhanaṁ nissāya purisakāraṁ katvā paṭiladdhajīvito yakkhānubhāvena attano sirigabbhaṁ orūyha sirisayane sayitaṁ paccatthikaṁ disvā kopaṁ akatvāva aññamaññaṁ sapathaṁ katvā taṁ mittaṭṭhāne ṭhapayitvā āha—

"Āsīsetheva[1] puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohamattānaṁ, yathā icchiṁ tathā ahū"ti[2].

Khantivādījātake dummedhena Kāsiraññā "kiṁvādī tvaṁ samaṇā"ti puṭṭho "Khantivādī nāmāhan"ti vutte sakaṇṭakāhi kasāhi tāḷetvā hatthapādesu chijjamānesu kopamattampi nākāsi.

Anacchariyañcetaṁ, yaṁ mahallako pabbajjūpagato evaṁ kareyya. **Cūḷadhammapālajātake** pana uttānaseyyakopi samāno—

"Candanarasānulittā, bāhā chijjanti Dhammapālassa.
Dāyādassa pathabyā, pāṇā me deva rujjhantī"ti[3].

Evaṁ vippalapamānāya mātuyā pitarā Mahāpatāpena nāma raññā vaṁsakaḷīresu viya catūsu hatthapādesu chedāpitesu tāvatāpi santuṭṭhiṁ anāpajjitvā sīsamassa chindathāti āṇatte "ayaṁ dāni te cittapariggaṇhana-kālo, idāni ambho Dhammapāla sīsacchedāṇāpake pitari, sīsacchedake purise, paridevamānāya mātari, attani cāti imesu catūsu samacitto hotī"ti daḷhaṁ samādānamadhiṭṭhāya paduṭṭhākāramattampi nākāsi.

Idañcāpi anacchariyameva, yaṁ manussabhūto evamakāsi. Tiracchānabhūtopi pana **Chaddanto** nāma vāraṇo hutvā visappitena sallena nābhiyaṁ viddhopi tāva anatthakārimhi luddake cittaṁ nappadūsesi. Yathāha—

1. Asiṁsetheva (Sī, Syā, I) 2. Jā 1. 13 piṭṭhe. 3. Jā 1. 126 piṭṭhe.

တိယောဇနသတံ ရဇ္ဇံ ဂဏှန္တဿ နိသေဓနတ္ထာယ ဥဋ္ဌိတာနံ အမစ္စာနံ အာဝုဓမ္ပိ ဆုပိတုံ န အဒါသိ။ ပုန သဒ္ဓိံ အမစ္စသဟဿေန အာမကသုသာနေ ဂလပ္ပမာဏံ ဘူမိံ ခဏိတ္ဝာ နိခ်ညမာနော စိတ္တပ္ပဒေါသမတ္တမ္ပိ အကတ္ဝာ ကုဏပခါဒနတ္ထံ အာဂတာနံ သိင်္ဂါလာနံ ပံသုဝိယူဟနံ နိဿာယ ပုရိသကာရံ ကတ္ဝာ ပဋိလဒ္ဓဇီဝိတော ယက္ခာနုဘာဝေန အတ္တနော သိရိဂဗ္ဘံ ဩရုယှ သိရိသယနေ သယိတံ ပစ္စတ္ထိကံ ဒိသ္ဝာ ကောပံ အကတ္ဝာဝ အညမညံ သပထံ ကတ္ဝာ တံ မိတ္တဋ္ဌာနေ ဌပယိတ္ဝာ အာဟ—

"အာသီသေထေဝ ပုရိသော၊ န နိဗ္ဗိန္ဒေယ္ယ ပဏ္ဍိတော။
ပဿာမိ ဝေါဟမတ္တာနံ၊ ယထာ ဣစ္ဆိံ တထာ အဟူ"တိ ၂။

ခန္တိဝါဒီဇာတကေ ဒုမ္မေဓေန ကာသိရညာ "ကိံဝါဒီ တွံ သမဏာ"တိ ပုဋ္ဌော "ခန္တိဝါဒိ နာမာဟ"န္တိ ဝုတ္တေ သကဏ္ဋကာဟိ ကသာဟိ တာဠေတ္ဝာ ဟတ္ထပါဒေသု ဆိဇ္ဇမာနေသု ကောပမတ္တမ္ပိ နာကာသိ။

အနစ္ဆရိယဉ္စေတံ၊ ယံ မဟလ္လကော ပဗ္ဗဇ္ဇုပဂတော ဧဝံ ကရေယ္ယ။ **ဆဒ္ဒန္တ-ပါလဇာတကေ** ပန ဥတ္တာနသေယ္ယကောပိ သမာနော—

"စန္ဒနရသာနုလိတ္တာ၊ ဗာဟာ ဆိဇ္ဇန္တိ ဓမ္မပါလဿ။
ဒါယာဒဿ ပထဗ္ယာ၊ ပါဏာ မေ ဒေဝ ရုဇ္ဈန္တိ"တိ ၃။

ဧဝံ ဝိပ္ပလပမာနာယ မာတုယာ ပိတရာ မဟာပတာပေန နာမ ရညာ ဝံသကဠီရေသု ဝိယ စတူသု ဟတ္ထပါဒေသု ဆေဒါပိတေသု တာဝတာပိ သန္တုဋ္ဌိံ အနာပဇ္ဇိတ္ဝာ သီသမဿ ဆိန္ဒထာတိ အာဏာတ္တေ "အယံ ဒါနိ တေ စိတ္တပရိဂ္ဂဟကာလော၊ ဘဒါနိ အမ္ဘော ဓမ္မပါလ သီသစ္ဆေဒါဏာပကေ ပိတရိ, သီသစ္ဆေဒကေ ပုရိသေ, ပရိဒေဝမာနာယ မာတရိ, အတ္တနိ စာတိ ဘုမေသု စတူသု သမစိတ္တော ဟောဟီ"တိ ဒဠှံ သမာဒါနမဓိဋ္ဌာယ ပဒုဋ္ဌာကာရမတ္တမ္ပိ နာကာသိ။

ဘဒ္ဒသာပိ အနစ္ဆရိယမေဝ၊ ယံ မနုဿဘူတော ဧဝမကာသိ။ တိရစ္ဆာန-ဘူတောပိ ပန **ဆဒ္ဒန္တော** နာမ ဝါရဏော ဟုတ္ဝာ ဝိသပ္ပိတေန သလ္လေန နာဘိယံ ဝိဒ္ဓေါပိ တာဝ အနတ္ထကာရိမ္ဟိ လုဒ္ဒကေ စိတ္တံ နပ္ပဒူသေသိ။ ယထာဟ—

၁-အသိံသေထေဝ (သီ၊သျာ၊ဥ) ၂-ဇာ ၁-၁၃-ဝိဋ္ဌေ။ ၃-ဇာ ၁-၁၂၆-ဝိဋ္ဌေ။

“Samappito puthusallena nāgo,
Aduṭṭhacitto luddakaṁ ajjhabhāsi.
Ki’matthayaṁ kissa vā samma hetu,
Mamaṁ vadhī kassa vā’yaṁ payogo”ti[1].

Evaṁ vatvā ca Kāsirañño mahesiyā tava dantānamatthāya pesitomhi bhadanteti vutte tassā manorathaṁ pūrento chabbaṇṇarasminiccharaṇasamujjalitacārusobhe attano dante chetvā adāsi.

Mahākapi hutvā attanāyeva pabbatapapātato uddharitena purisena—

“Bhakkho ayaṁ manussānaṁ, yathevaññe vane migā.
Yaṁnūnimaṁ vadhitvāna, chāto khādeyya vānaraṁ.

Āhitova gamissāmi, maṁsamādāya sambalaṁ.
Kantāraṁ nittharissāmi, pātheyyaṁ me bhavissatī”ti[2]—

Evaṁ cintetvā silaṁ ukkhipitvā matthake sampadālite assupuṇṇehi nettehi taṁ purisaṁ udikkhamāno—

“Mā ayyosi me bhadante, tvaṁ nāmetādisaṁ kari[3].
Tvaṁ khosi nāma dīghāvu, aññaṁ vāretumarahasī”ti[4]—

Vatvā tasmiṁ purise cittaṁ appadūsetvā attano ca dukkhaṁ acintetvā tameva purisaṁ khemantabhūmiṁ sampāpesi.

Bhūridatto nāma nāgarājā hutvā uposathaṅgāni adhiṭṭhāya vammikamuddhani sayamāno kapputṭhānaggisadisena osadhena sakalasarīre siñciyamānopi peḷāya pakkhipitvā sakalajambudīpe kīḷāpiyamānopi tasmiṁ brāhmaṇe manopadosamattampi na akāsi. Yathāha—

“Peḷāya pakkhipantepi, maddantepi ca pāṇinā.
Alampāne[5] na kuppāmi, sīlakhaṇḍabhayā mamā”ti[6].

1. Jā 1. 374 piṭṭhe.
2. Jā 1. 382 piṭṭhe.
3. Māyyosi me bhadante tvaṁ, tuvaṁ nāmedisaṁ kari (Sī)
4. Jā 1. 383 piṭṭhe passa.
5. Ālambaṇe (Sī), ālambāne (Syā, Ka), alampāyane (Cariyāpāḷi)
6. Cariyā 400 piṭṭhe.

“သမပ္ပိတော ပုထုသල္လေန နာဂေါ၊
အဒုဋ္ဌစိတ္တော လုဒ္ဒကံ အဇ္ဈဘာသိ။
ကိ’မတ္ထယံ ကိဿ ဝါ သမ္မ ဟေတု၊
မမံ ဝဓိ ကဿ ဝါ’ယံ ပယောဂေါ”တိ။

ဧဝံ ဝတ္ဝာ စ ကာသိရညော မဟေသိယာ တဝ ဒန္တာနမတ္ထာယ ပေသိတောမှိ ဘဒ္ဒန္တေတိ ဝုတ္တေ တဿာ မနောရထံ ပူရေန္တော ဆဗ္ဗဏ္ဏရသြိနိဆ္ဆရဏာသမုဇ္ဇလိ-တစာရုသောဘေ အတ္တနော ဒန္တေ ဆေတ္ဝာ အဒါသိ။

မဟာကပိ ဟုတ္ဝာ အတ္တနာယေဝ ပဗ္ဗတပပါတတော ဥဒ္ဓရိတေန ပုရိသေန—

“ဘက္ခော အယံ မနုဿာနံ၊ ယထေဝညေ ဝနေ မိဂါ။
ယံနူနိမံ ဝဓိတ္ဝာန၊ ဆာတော ခါဒေယျ ဝါနရံ။

အာဟိတောဝ ဂမိဿာမိ၊ မံသမာဒါယ သမ္ဗလံ။
ကန္တာရံ နိတ္ထရိဿာမိ၊ ပါထေယျံ မေ ဘဝိဿတီ”တိ၂—

ဧဝံ စိန္တေတ္ဝာ သိလံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ မတ္ထကေ သမ္ပဒါလိတေ အဿုပုဏ္ဏေဟိ နေတ္တေဟိ တံ ပုရိသံ ဥဒိက္ခမာနော—

“မာ အယ္ယောသိ မေ ဘဒ္ဒန္တေ၊ တွံ နာမေတာဒိသံ ကရိ?။
တွံ ခေါသိ နာမ ဒီဃာဝု၊ အညံ ဝါရေတုမရဟသီ”တိ၄—

ဝတ္ဝာ တသ္မိံ ပုရိသေ စိတ္တံ အပ္ပဒူသေတ္ဝာ အတ္တနော စ ဒုက္ခံ အစိန္တေတ္ဝာ တမေဝ ပုရိသံ ခေမန္တဘူမိံ သမ္ပာပေသိ။

ဘူရိဒတ္တော နာမ နာဂရာဇာ ဟုတ္ဝာ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌာယ ဝမ္မိက-မုဒ္ဓနိ သယမာနော ကပ္ပုဋ္ဌာနဂ္ဂိသဒိသေန ဩသဓေန သကလသရီရေ သိဉ္စိယ-မာနောပိ ပေဠာယ ပက္ခိပိတ္ဝာ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ကီဠာပိယမာနောပိ တသ္မိံ ဗြာဟ္မဏေ မနောပဒေါသမတ္တမ္ပိ န အကာသိ။ ယထာဟ—

“ပေဠာယ ပက္ခိပန္တေပိ၊ မဒ္ဒန္တေပိ စ ပါဏိနာ။
အလမ္ပာနေ[၅] န ကုပ္ပါမိ၊ သီလခဏ္ဍဘယာ မမာ”တိ၆။

၁-ဇာ ၁-၃၇၄-ဝိဋ္ဌေ။ ၂-ဇာ ၁-၃၈၂-ဝိဋ္ဌေ။
၃-မာယျောသိ မေ ဘဒ္ဒန္တေ တွံ၊ တုဝံ နာမေဒိသံ ကရိ (သီ) ၄-ဇာ ၁-၃၈၃-ဝိဋ္ဌေ ပဿ။
၅-အာလမ္ဗဏေ (သီ)၊ အာလမ္ဗာနေ (သျာ၊ က)၊ အလမ္ဗာယနေ (စရိယာပါဠိ)
၆-စရိယာ ၄၀၀-ဝိဋ္ဌေ။

Campeyyopi nāgarājāhutvā ahituṇḍikena viheṭhiyamāno manopadosamattampi nuppādesi. Yathāha—

"Tadāpi maṁ dhammacāriṁ, upavuttha-uposathaṁ.
Ahituṇḍiko gahetvāna, rājadvāramhi kīḷati.

Yaṁ so vaṇṇaṁ cintayati, nīlaṁ pītaṁ va[1] lohitaṁ.
Tassa cittānuvattanto, homi cintitasannibho.

Thalaṁ kareyyaṁ udakaṁ, udakampi thalaṁ kare.
Yadihaṁ tassa kuppeyyaṁ, khaṇena chārikaṁ kare.

Yadi cittavasī hessaṁ, parihāyissāmi sīlato.
Sīlena parihīnassa, uttamattho na sijjhatī"ti[2].

Saṅkhapālanāgarājā hutvā tikhiṇāhi sattīhi aṭṭhasu ṭhānesu ovijjhitvā pahāramukhehi sakaṇṭakā latāyo pavesetvā nāsāya daḷhaṁ rajjuṁ pakkhipitvā soḷasahi bhojaputtehi kājenādāya vayhamāno dharaṇītale ghaṁsiyamānasarīro mahantaṁ dukkhaṁ paccanubhonto kujjhitvā olokitamatteneva sabbe bhojaputte bhasmiṁ kātuṁ samatthopi samano cakkhuṁ ummīletvā paduṭṭhākāramattampi na akāsi. Yathāha—

"Cātuddasiṁ pañcadasiñca'ḷāra[3],
Uposathaṁ niccamupāvasāmi.
Athāgamuṁ soḷasabhojaputtā,
Rajjuṁ gahetvāna daḷhañca pāsaṁ.

Bhetvāna[4] nāsaṁ atikassa rajjuṁ,
Nayiṁsu maṁ samparigayha luddā[5].
Etādisaṁ dukkhamahaṁ titikkhaṁ,
Uposathaṁ appaṭikopayanto"ti[6].

1. Nīlaṁ pītañca (sabbattha), nīlaṁ va pīta (Cariyāpāḷi) Ṭīkā passitabbā.
2. Cariyā 400. 401 piṭṭhesu.
3. Pañcadasiṁ aḷāra (Ka)
4. Chetvāna (I, Ka)
5. Ḷuddā (Sī)
6. Jā 2. 22 piṭṭhe.

စမ္ပေယ္ယောဒိ နာဂရာဇာဟုတ္ဝာ အဟိတုဏ္ဍိကေန ဝိဟေဋိယမာနော မနော-ပဒောသမတ္တမ္ပိ နုပ္ပါဒေသိ။ ယထာဟ—

"တဒါပိ မံ ဓမ္မစာရိံ, ဥပဝုတ္ထဥပေါသထံ။
အဟိတုဏ္ဍိကော ဂဟေတ္ဝာန, ရာဇဒ္ဝါရမ္ဟိ ကီဠတိ။

ယံ သော ဝဏ္ဏံ စိန္တယတိ၊ နီလံ ပီတံ ဝ[1] လောဟိတံ။
တဿ စိတ္တာနုဝတ္တန္တော၊ ဟောမိ စိန္တိတသန္နိဘော။

ထလံ ကရေယ္ယံ ဥဒကံ၊ ဥဒကမ္ပိ ထလံ ကရေ။
ယဒိဟံ တဿ ကုပ္ပေယ္ယံ၊ ခဏေန ဆာရိကံ ကရေ။

ယဒိ စိတ္တဝသီ ဟေဿံ၊ ပရိဟာယိဿာမိ သီလတော။
သီလေန ပရိဟီနဿ၊ ဥတ္တမတ္ထော န သိဇ္ဈတီ"တိ[2]။

သင်္ခပါလနာဂရာဇာ ဟုတ္ဝာ တိခိဏာဟိ သတ္တီဟိ အဋ္ဌသု ဌာနေသု ဩဝိဇ္ဈိတ္ဝာ ပဟာရမုခေဟိ သကဏ္ဋကာ လတာယော ပဝေသေတ္ဝာ နာသာယ ဒဠှံ ရဇ္ဇုံ ပက္ခိပိတ္ဝာ သောဠသဟိ ဘောဇပုတ္တေဟိ ကာဇေနာဒါယ ဝယ္ဟမာနော ဓရဏီတလေ ဃံသိယမာနသရီရော မဟန္တံ ဒုက္ခံ ပစ္စနုဘောန္တော ကုဇ္ဈိတ္ဝာ ဩလောကိတမတ္တေနေဝ သဗ္ဗေ ဘောဇပုတ္တေ ဘသ္မံ ကာတုံ သမတ္ထောပိ သမာနော စက္ခုံ ဥမ္မီလေတ္ဝာ ပဒုဋ္ဌာကာရမတ္တမ္ပိ န အကာသိ။ ယထာဟ—

"စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိဉ္စ'ဠာရ[3]၊
ဥပေါသထံ နိစ္စမုပါဝသာမိ။
အထာဂမုံ သောဠသဘောဇပုတ္တာ၊
ရဇ္ဇုံ ဂဟေတ္ဝာန ဒဠှဉ္စ ပါသံ။

ဘေတ္ဝာန[4] နာသံ အတိကဿ ရဇ္ဇုံ၊
နယိံသု မံ သမ္ပရိဂယှ လုဒ္ဒါ[5]။
ဧတာဒိသံ ဒုက္ခမဟံ တိတိက္ခံ၊
ဥပေါသထံ အပ္ပဋိကောပယန္တော"တိ[6]။

၁-နီလံ ပီတဉ္စ (သမ္ဗဟ္ဌ)၊ နီလံ ဝ ပီတ (စရိယာ-ပါဠိ) ဋီကာ ပဿိတဗ္ဗာ။
၂-စရိယာ ၄၀၀-၄၀၁-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ပဉ္စဒသိံ အဠာရ (က)
၄-ဆေတ္ဝာန (ဋီ၊ က)
၅-လုဒ္ဒါ (သီ)
၆-ဇာ ၂-၂၂-ပိဋ္ဌေ။

Na kevalañca etāneva, aññānipi **Mātuposakajātakā**dīsu anekāni acchariyāni akāsi. Tassa te idāni sabbaññutaṁ pattaṁ sadevaloke kenaci appaṭisamakhantiguṇaṁ taṁ Bhagavantaṁ Satthāraṁ apadisato paṭighacittaṁ nāma uppādetuṁ ativiya ayuttaṁ appatirūpanti.

248. Sace panassa evaṁ Satthu pubbacaritaguṇaṁ paccavekkhatopi dīgharattaṁ kilesānaṁ dāsabyaṁ upagatassa neva taṁ paṭighaṁ vūpasammati, athānena **anamataggiyāni** paccavekkhitabbāni. Tatra hi vuttaṁ—

> "Na so bhikkhave satto sulabharūpo, yo na mātā bhūtapubbo, yo na pitā bhūtapubbo, yo na bhātā, yo na bhaginī, yo na putto, yo na dhītā bhūtapubbā"ti[1].

Tasmā tasmiṁ puggale evaṁ cittaṁ uppādetabbaṁ, "ayaṁ kira me atīte mātā hutvā dasamāse kucchiyā pariharitvā muttakarīsakheḷasiṅghāṇikādīni haricandanaṁ viya ajigucchamānā[2] apanetvā ure naccāpentī[3] aṅgena pariharamānā[4] posesi, pitā hutvā ajapathasaṅkupathādīni gantvā vāṇijjaṁ payojayamāno mayhamatthāya jīvitampi pariccajitvā ubhatobyūḷhe saṅgāme pavisitvā nāvāya mahāsamuddaṁ pakkhanditvā aññāni ca dukkarāni karitvā 'puttake posessāmī'ti tehi tehi upāyehi dhanaṁ saṁharitvā maṁ posesi. Bhātā, bhaginī, putto, dhītā ca hutvāpi idañcidañcupakāraṁ akāsīti tatra me nappatirūpaṁ manaṁ padūsetun"ti.

249. Sace pana evampi cittaṁ nibbāpetuṁ na sakkotiyeva, athānena evaṁ **mettānisaṁsā** paccavekkhitabbā—"Ambho pabbajita nanu vuttaṁ Bhagavatā—

> 'Mettāya kho bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya bhāvitāya bahulīkatāya yānīkatāya vatthukatāya anuṭṭhitāya paricitāya susamāraddhāya ekādasānisaṁsā

1. Saṁ 1. 395 piṭṭhe.
2. Ajigucchamāno (Syā, I, Ka)
3. Nipajjāpento (Syā), naccāpento (I), nacchādento (Ka)
4. Pariharamāno (Syā, I, Ka)

နံ ကေဝလဉ္စ တောနေဝ၊ အညာနိပိ **မာတုပေါသကဇာတကာ**ဒီသု အနေကာနိ အစ္ဆရိယာနိ အကာသိ။ တဿ တေ ဣဒါနိ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တံ သဒေဝလောကေ ကေနစိ အပ္ပဋိသမခန္တိဂုဏံ တံ ဘဂဝန္တံ သတ္ထာရံ အပဒိသတော ပဋိဃစိတ္တံ နာမ ဥပ္ပါဒေတုံ အတိဝိယ အယုတ္တံ အပ္ပတိရူပန္တိ။

၂၄၀။ သစေ ပနဿ ဧဝံ သတ္ထု ပုဗ္ဗစရိတဂုဏံ ပစ္စဝေက္ခတောပိ ဒီဃရတ္တံ ကိလေသာနံ ဒါသဗျံ ဥပဂတဿ နေဝ တံ ပဋိဃံ ဝူပသမ္မတိ၊ အထာနေန **အနမတဂ္ဂိယာနိ** ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာနိ။ တတြ ဟိ ဝုတ္တံ—

> "န သော ဘိက္ခဝေ သတ္တော သုလဘရူပေါ၊ ယော န မာတာ ဘူတပုဗ္ဗော၊ ယော န ပိတာ ဘူတပုဗ္ဗော၊ ယော န ဘာတာ၊ ယော န ဘဂိနီ၊ ယော န ပုတ္တော၊ ယော န ဓီတာ ဘူတပုဗ္ဗာ"တိ[1]။

တသ္မာ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ဧဝံ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗံ၊ "အယံ ကိရ မေ အတီတေ မာတာ ဟုတ္ဝာ ဒသမာသေ ကုစ္ဆိယာ ပရိဟရိတ္ဝာ မုတ္တကရီသခေဠ-သိင်္ဃာဏိကာဒီနိ ဟရိစန္ဒနံ ဝိယ အဇိဂုစ္ဆမာနာ[2] အပနေတ္ဝာ ဥရေ နစ္စာပေန္တီ[3] အင်္ကေန ပရိဟရမာနာ[4] ပေါသေသိ၊ ပိတာ ဟုတ္ဝာ အဇပထ-သင်္ကုပထာဒီနိ ဂန္ဓာ ဝါဏိဇ္ဇံ ပယောဇယမာနော မယှမတ္ထာယ ဇီဝိတမ္ပိ ပရိစ္စဇိတ္ဝာ ဥဘတောဗျူဠှေ သင်္ဂါမေ ပဝိသိတ္ဝာ နာဝါယ မဟာသမုဒ္ဒံ ပက္ခန္ဒိတ္ဝာ အညာနိ စ ဒုက္ကရာနိ ကရိတ္ဝာ 'ပုတ္တကေ ပေါသေဿာမီ'တိ တေဟိ တေဟိ ဥပါယေဟိ ဓနံ သံဟရိတ္ဝာ မံ ပေါသေသိ။ ဘာတာ၊ ဘဂိနီ၊ ပုတ္တော၊ ဓီတာ စ ဟုတ္ဝာပိ ဣဒ္ဓိဒ္ဓာနုဘာဝံ အကာသီတိ တတြ မေ နပ္ပတိရူပံ မနံ ပဒူသေတု"န္တိ။

၂၄၉။ သစေ ပန ဧဝမ္ပိ စိတ္တံ နိဗ္ဗာပေတုံ န သက္ကောတိယေဝ၊ အထာနေန ဧဝံ **မေတ္တာနိသံသာ** ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ—"အမ္ဘော ပဗ္ဗဇိတ နနု ဝုတ္တံ ဘဂဝတာ—

> 'မေတ္တာယ ခေါ ဘိက္ခဝေ စေတောဝိမုတ္တိယာ အာသေဝိတာယ ဘာဝိတာယ ဗဟုလီကတာယ ယာနီကတာယ ဝတ္ထုကတာယ အနုဋ္ဌိတာယ ပရိစိတာယ သုသမာရဒ္ဓါယ ကောဒသာနိသံသာ

1. သံ ၁-၃၉၅-ပိဋ္ဌေ။
2. အဇိဂုစ္ဆမာနော (သျာ၊ ဋီ၊ က)
3. နိပဇ္ဇာပေန္တော (သျာ)၊ နစ္စာပေန္တော (ဋီ)၊ နစ္ဆာဒေန္တော (က)
4. ပရိဟရမာနော (သျာ၊ ဋီ၊ ကဲ)

pāṭikaṅkhā. Katame ekādasa, sukhaṁ supati, sukhaṁ paṭibujjhati, na pāpakaṁ supinaṁ passati, manussānaṁ piyo hoti, amanussānaṁ piyo hoti, devatā rakkhanti, nāssa aggi vā visaṁ vā satthaṁ vā kamati, tuvaṭaṁ cittaṁ samādhiyati, mukhavaṇṇo pasīdati, asammūḷho kālaṅkaroti, uttarimappaṭivijjhanto brahmalokūpago hotī'ti[1].

Sace tvaṁ idaṁ cittaṁ na nibbāpessasi, imehi ānisaṁsehi paribāhiro bhavissasī"ti.

250. Evampi nibbāpetuṁ asakkontena pana **dhātuvinibbhogo** kātabbo. Kathaṁ? "Ambho pabbajita tvaṁ etassa kujjhamāno kassa kujjhasi, kiṁ kesānaṁ kujjhasi, udāhu lomānaṁ, nakhānaṁ -pa- muttassa kujjhasi. Atha vā pana kesādīsu pathavīdhātuyā kujjhasi, āpodhātuyā, tejodhātuyā, vāyodhātuyā kujjhasi. Ye vā pañcakkhandhe dvādasāyatanāni aṭṭhārasa dhātuyo upādāya ayamāyasmā itthannāmoti vuccati, tesu kiṁ rūpakkhandhassa kujjhasi, udāhu vedanā, saññā, saṅkhāra, viññāṇakkhandhassa kujjhasi. Kiṁ vā cakkhāyatanassa kujjhasi, kiṁ rūpāyatanassa kujjhasi -pa-. Kiṁ manāyatanassa kujjhasi, kiṁ dhammāyatanassa kujjhasi. Kiṁ vā cakkhudhātuyā kujjhasi, kiṁ rūpadhātuyā, kiṁ cakkhuviññāṇadhātuyā -pa-. Kiṁ manodhātuyā, kiṁ dhammadhātuyā, kiṁ manoviññāṇadhātuyā"ti. Evañhi dhātuvinibbhogaṁ karoto āragge sāsapassa viya ākāse cittakammassa viya ca kodhassa patiṭṭhānaṭṭhānaṁ na hoti.

251. Dhātuvinibbhogaṁ pana kātuṁ asakkontena **dānasaṁvibhāgo** kātabbo. Attano santakaṁ parassa dātabbaṁ, parassa santakaṁ attanā gahetabbaṁ. Sace pana paro bhinnājīvo hoti aparibhogārahaparikkhāro, attano santakameva dātabbaṁ. Tassevaṁ karoto ekanteneva tasmiṁ puggale āghāto vūpasammati. Itarassa ca atītajātito paṭṭhāya anubandhopi kodho taṅkhaṇaññeva vūpasammati, Cittalapabbatavihāre tikkhattuṁ vuṭṭhāpitasenāsanena Piṇḍapātikattherena

1. Aṁ 3. 542 piṭṭhe.

ပါဠိကာ၏။ ကတမေ ကောဒသ၊ သုခံ သုပတိ၊ သုခံ ပဋိဗုဇ္ဈတိ၊ န ပါပကံ သုပိနံ ပဿတိ၊ မနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ၊ အမနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ၊ ဒေဝတာ ရက္ခန္တိ၊ နာဿ အဂ္ဂိ ဝါ ဝိသံ ဝါ သတ္ထံ ဝါ ကမတိ၊ တုဝဋံ စိတ္တံ သမာဓိယတိ၊ မုခဝဏ္ဏော ပသီဒတိ၊ အသမ္မူဠှော ကာလင်္ကရောတိ၊ ဥတ္တရိမပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော ဗြဟ္မလောကူပဂေါ ဟောတီ'တိ[1]။

သစေ တွံ ဣဒံ စိတ္တံ န နိဗ္ဗာပေဿသိ၊ ဣမေဟိ အာနိသံသေဟိ ပရိဗာဟိရော ဘဝိဿသီ"တိ။

၂၅၀။ ဧဝမ်ိ နိဗ္ဗာပေတုံ အသက္ကောန္တေန ပန **ဓာတုဝိနိဗ္ဘောဂေါ** ကာတဗ္ဗော။ ကထံ? "အမ္ဘော ပဗ္ဗဇိတ တွံ တေဿ ကုဇ္ဈမာနော ကဿ ကုဇ္ဈသိ၊ ကိံ ကေသာနံ ကုဇ္ဈသိ၊ ဥဒါဟု လောမာနံ၊ နခါနံ။ပ။ မုတ္တဿ ကုဇ္ဈသိ။ အထ ဝါ ပန ကေသာဒီသု ပထဝီဓာတုယာ ကုဇ္ဈသိ၊ အာပေါဓာတုယာ၊ တေဇောဓာတုယာ၊ ဝါယောဓာတုယာ ကုဇ္ဈသိ။ ယေ ဝါ ပဉ္စက္ခန္ဓေ ဒွါဒသာယတနာနိ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော ဥပါဒါယ အယမာယသ္မာ ဇုတ္ထန္နာမောတိ ဝုစ္စတိ၊ တေသု ကိံ ရူပက္ခန္ဓဿ ကုဇ္ဈသိ၊ ဥဒါဟု ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ကုဇ္ဈသိ။ ကိံ ဝါ စက္ခာယတနဿ ကုဇ္ဈသိ၊ ကိံ ရူပါယတနဿ ကုဇ္ဈသိ။ပ။ ကိံ မနာယတနဿ ကုဇ္ဈသိ၊ ကိံ ဓမ္မာယတနဿ ကုဇ္ဈသိ။ ကိံ ဝါ စက္ခုဓာတုယာ ကုဇ္ဈသိ၊ ကိံ ရူပဓာတုယာ၊ ကိံ စက္ခုဝိညာဏဓာတုယာ။ပ။ ကိံ မနောဓာတုယာ၊ ကိံ ဓမ္မဓာတုယာ၊ ကိံ မနောဝိညာဏဓာတုယာ"တိ။ ဧဝ၌ ဓာတုဝိနိဗ္ဘောဂံ ကရောတော အာရဂ္ဂေ သာသပဿ ဝိယ အာကာသေ စိတ္တကမ္မဿ ဝိယ စ ကောဓဿ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ န ဟောတိ။

၂၅၁။ ဓာတုဝိနိဗ္ဘောဂံ ပန ကာတုံ အသက္ကောန္တေန **ဒါနသံဝိဘာဂေါ** ကာတဗ္ဗော။ အတ္တနော သန္တကံ ပရဿ ဒါတဗ္ဗံ၊ ပရဿ သန္တကံ အတ္တနာ ဂဟေတဗ္ဗံ။ သစေ ပန ပရော ဘိန္နာဇီဝေါ ဟောတိ အပရိဘောဂါရဟ-ပရိက္ခာရော၊ အတ္တနော သန္တကမေဝ ဒါတဗ္ဗံ။ တဿေဝံ ကရောတော ကေန္တေနေဝ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ အာဃာတော ဝူပသမ္မတိ။ ဣတရဿ စ အတီတဇာတိတော ပဋ္ဌာယ အနုဗန္ဓောပိ ကောဓော တခ်ဏညေဝ ဝူပသမ္မတိ၊ စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရေ တိက္ခတ္တုံ ဝုဋ္ဌာပိတသေနာသနေန ပိဏ္ဍပါတိကတ္ထေရေန

၁-အံ ၃-၅၄၂-ပိဋ္ဌေ။

"ayaṁ bhante aṭṭhakahāpaṇagghanako patto mama mātarā upāsikāya dinno dhammiyalābho, mahā-upāsikāya puññalābhaṁ karothā"ti vatvā dinnaṁ pattaṁ laddhamahātherassa viya. Evaṁ mahānubhāvametaṁ dānaṁ nāma. Vuttampi cetaṁ—

"Adantadamanaṁ dānaṁ, dānaṁ sabbatthasādhakaṁ[1].
Dānena piyavācāya, unnamanti namanti cā"ti.

252. Tassevaṁ verīpuggale vūpasantapaṭighassa yathā piyātippiyasahāyakamajjhattesu, evaṁ tasmimpi mettāvasena cittaṁ pavattati. Athānena punappunaṁ mettāyantena attani piyapuggale majjhatte verīpuggaleti catūsu janesu samacittataṁ sampādentena **sīmāsambhedo**[2] kātabbo. Tassidaṁ lakkhaṇaṁ, sace imasmiṁ puggale piyamajjhattaverīhi saddhiṁ attacatutthe ekasmiṁ padese nisinne corā āgantvā "bhante ekaṁ bhikkhuṁ amhākaṁ dethā"ti vatvā "kiṁ kāraṇā"ti vutte "taṁ māretvā galalohitaṁ gahetvā balikaraṇatthāyā"ti vadeyyuṁ, tatra ceso bhikkhu "asukaṁ vā asukaṁ vā gaṇhantū"ti cinteyya, akatova hoti sīmāsambhedo. Sacepi "maṁ gaṇhantu, mā ime tayo"tipi cinteyya, akatova hoti sīmāsambhedo. Kasmā? Yassa yassa hi gahaṇamicchati, tassa tassa ahitesī hoti, itaresaṁyeva hitesī hoti.

Yadā pana catunnaṁ janānamantare ekampi corānaṁ dātabbaṁ na passati, attani ca tesu ca tīsu janesu samameva cittaṁ pavatteti, kato hoti sīmāsambhedo. Tenāhu porāṇā—

"Attani hitamajjhatte, ahite ca catubbidhe.
Yadā passati nānattaṁ, hitacittova pāṇinaṁ.

Na nikāmalābhī mettāya, kusalīti pavuccati.
Yadā catasso sīmāyo, sambhinnā honti bhikkhuno.

Samaṁ pharati mettāya, sabbalokaṁ sadevakaṁ.
Mahāviseso purimena, yassa sīmā na ñāyatī"ti.

1. Adānaṁ dantadūsakaṁ (Dī-Ṭṭha 3. 227)
2. Sīmasambhedo (Syā, I, Ka)

"အယံ ဘန္တေ အဋ္ဌကဟာပဏဂ္ဃနကော ပတ္တော မမ မာတရာ ဥပါသိကာယ ဒိန္နော ဓမ္မိယလာဘော၊ မဟာဥပါသိကာယ ပုညလာဘံ ကရောထာ"တိ ဝတ္ဝာ ဒိန္နံ ပတ္တံ လဒ္ဓမဟာထေရဿ ဝိယ။ ဧဝံ မဟာနုဘာဝမေတံ ဒါနံ နာမ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"အဒန္တဒမနံ ဒါနံ၊ ဒါနံ သမ္မတ္ထသာဓကံ[1]။
ဒါနေန ပိယဝါစာယ၊ ဥန္နမန္တိ နမန္တိ စာ"တိ။

၂၅၂။ တသ္သေဝံ ဝေရိပုဂ္ဂလေ ဥပသန္တပဋိဃဿ ယထာ ပိယာတိပိယ-သဟာယကမဇ္ဈတ္တေသု၊ ဧဝံ တသ္မိမ္ပိ မေတ္တာဝသေန စိတ္တံ ပဝတ္တတိ။ အထာနေန ပုနပ္ပုနံ မေတ္တာယန္တေန အတ္တနိ ပိယပုဂ္ဂလေ မဇ္ဈတ္တေ ဝေရိပုဂ္ဂလေတိ စတူသု ဇနေသု သမစိတ္တတံ သမ္ပာဒေန္တေန **သီမာသမ္ဘေဒေါ**[2] ကာတဗ္ဗော။ တသ္သိဒံ လက္ခဏံ၊ သစေ ဣမသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ပိယမဇ္ဈတ္တဝေရိဟိ သဒ္ဓိံ အတ္တစတုတ္ထေ ကေသ္မိံ ပဒေသေ နိသိန္နေ စောရာ အာဂန္ဘာ "ဘန္တေ ကေ ဘိက္ခုံ အမှာကံ ဒေထာ"တိ ဝတ္ဝာ "ကိံ ကာရဏာ"တိ ဝုတ္တေ "တံ မာရေတ္ဝာ ဂလလောဟိတံ ဂဟေတ္ဝာ ဗလိကရဏတ္ထာယာ"တိ ဝဒေယ္ယုံ၊ တတြ စေသော ဘိက္ခု "အသုကံ ဝါ အသုကံ ဝါ ဂဏှန္တု"တိ စိန္တေယ္ယ၊ အကတောဝ ဟောတိ သီမာသမ္ဘေဒေါ။ သစေပိ "မံ ဂဏှန္တု၊ မာ ဣမေ တယော"တိပိ စိန္တေယ္ယ၊ အကတောဝ ဟောတိ သီမာသမ္ဘေဒေါ။ ကသ္မာ? ယဿ ယဿ ဟိ ဂဟဏမိစ္ဆတိ၊ တဿ တဿ အဟိတေသီ ဟောတိ၊ ဣတရေသံယေဝ ဟိတေသီ ဟောတိ။

ယဒါ ပန စတုန္နံ ဇနာနမန္တရေ ကေဠိ စောရာနံ ဒါတဗ္ဗံ န ပဿတိ၊ အတ္တနိ စ တေသု စ တီသု ဇနေသု သမမေဝ စိတ္တံ ပဝတ္တေတိ၊ ကတော ဟောတိ သီမာသမ္ဘေဒေါ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

"အတ္တနိ ဟိတမဇ္ဈတ္တေ၊ အဟိတေ စ စတုဗ္ဗိဓေ။
ယဒါ ပဿတိ နာနတ္တံ၊ ဟိတစိတ္တောဝ ပါဏိနံ။

န နိကာမလာဘီ မေတ္တာယ၊ ကုသလီတိ ပဝုစ္စတိ။
ယဒါ စတဿော သီမာယော၊ သမ္ဘိန္နာ ဟောန္တိ ဘိက္ခုနော။

သမံ ဖရတိ မေတ္တာယ၊ သမ္ဘလောကံ သဒေဝကံ။
မဟာဝိသေသော ပုရိမေန၊ ယဿ သီမာ န ဉာယတီ"တိ။

၁-အဒါနံ ဒန္တဒူသကံ (ဒီ-ဋ ၃-၂၂၇)
၂-သီမသမ္ဘေဒေါ (သျာ၊ ဣ၊က)

253. Evaṁ sīmāsambhedasamakālameva ca iminā bhikkhunā nimittañca upacārañca laddhaṁ hoti. Sīmāsambhede pana kate tameva nimittaṁ āsevanto bhāvento bahulīkaronto appakasireneva pathavīkasiṇe vuttanayeneva appanaṁ pāpuṇāti.

Ettāvatānena adhigataṁ hoti pañcaṅgavippahīnaṁ pañcaṅgasamannāgataṁ tividhakalyāṇaṁ dasalakkhaṇasampannaṁ paṭhamajjhānaṁ mettāsahagataṁ. Adhigate ca tasmiṁ tadeva nimittaṁ āsevanto bhāvento bahulīkaronto anupubbena **catukkanaye** dutiyatatiyajjhānāni, **pañcakanaye** dutiyatatiyacatutthajjhānāni ca pāpuṇāti.

So hi paṭhamajjhānādīnaṁ aññataravasena mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ[1]. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena[2] pharitvā viharati[3]. Paṭhamajjhānādivasena appanāppattacittasseva hi ayaṁ vikubbanā sampajjati.

254. Ettha ca **mettāsahagatenā**ti mettāya samannāgatena. **Cetasā**ti cittena. **Ekaṁ disan**ti ekamekissā disāya paṭhamapariggahitaṁ sattaṁ upādāya ekadisāpariyāpannasattapharaṇavasena vuttaṁ. **Pharitvā**ti phusitvā ārammaṇaṁ katvā. **Viharatī**ti brahmavihārādhiṭṭhitaṁ iriyāpathavihāraṁ pavatteti. **Tathā dutiyan**ti yathā puratthimādīsu disāsu yaṁkiñci[4] ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tatheva tadanantaraṁ dutiyaṁ tatiyaṁ catutthañcāti attho. **Iti uddhan**ti eteneva nayena uparimaṁ disanti vuttaṁ hoti. **Adho tiriyan**ti adhodisampi tiriyaṁdisampi evameva. Tattha ca **adho**ti heṭṭhā. **Tiriyan**ti anudisāsu. Evaṁ sabbadisāsu assamaṇḍale assamiva mettāsahagataṁ cittaṁ sāretipi paccāsāretipīti. Ettāvatā ekaṁ disaṁ pariggahetvā odhiso mettāpharaṇaṁ dassitaṁ.

Sabbadhīti-ādi pana anodhiso dassanatthaṁ vuttaṁ. Tattha **sabbadhī**ti sabbattha. **Sabbattatāyā**ti sabbesu hīnamajjhimukkaṭṭha mittasapattamajjhattādippabhedesu

1. Catutthiṁ (Sī, I)
2. Abyāpajjhena (I)
3. Vibhaṅga 284; Dī 1. 234 piṭṭhādīsu.
4. Yaṁ kañci (?)

၂၅၃။ ဧဝံ သီမာသမ္ဘေဒသမကာလမေဝ စ ဣမိနာ ဘိက္ခုနာ နိမိတ္တဉ္စ ဥပစာရဉ္စ လဒ္ဓံ ဟောတိ။ သီမာသမ္ဘေဒေ ပန ကတေ တမေဝ နိမိတ္တံ အာသေဝန္တော ဘာဝေန္တော ဗဟုလီကရောန္တော အပုကသိရေနေဝ ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တနယေနေဝ အပ္ပနံ ပါပုဏာတိ။

ထောဝတာနေန အဓိဂတံ ဟောတိ ပဉ္စင်္ဂဝိပ္ပဟီနံ ပဉ္စင်္ဂသမန္နာဂတံ တိဝိဓကလ္လာဏံ ဒသလက္ခဏသမ္ပန္နံ ပဌမဇ္ဈာနံ မေတ္တာသဟဂတံ။ အဓိဂတေ စ တသ္မိံ တဒေဝ နိမိတ္တံ အာသေဝန္တော ဘာဝေန္တော ဗဟုလီကရောန္တော **အနုပုဗ္ဗေန စတုက္ကနယေ** ဒုတိယတတိယဇ္ဈာနာနိ၊ **ပဉ္စကနယေ** ဒုတိယတတိယစတုတ္ထဇ္ဈာနာနိ စ ပါပုဏာတိ။

သော ဟိ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနံ အညတရဝသေန မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္ဝာ ဝိဟရတိ။ တထာ ဒုတိယံ၊ တထာ တတိယံ၊ တထာ စတုတ္ထံ[1]။ ဣတိ ဥဒ္ဓမဓော တိရိယံ သဗ္ဗဓိ သဗ္ဗတ္တတာယ သဗ္ဗာဝန္တံ လောကံ မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ဝိပုလေန မဟဂ္ဂတေန အပ္ပမာဏေန အဝေရေန အဗ္ယာပဇ္ဈေန ဖရိတ္ဝာ ဝိဟရတိ[2]။ ပဌမဇ္ဈာနာဒိဝသေန အပ္ပနာပ္ပတ္တစိတ္တဿေဝ ဟိ အယံ ဝိကုဗ္ဗနာ သမ္ပဇ္ဇတိ။

၂၅၄။ ထေ စ **မေတ္တာသဟဂတေနာ**တိ မေတ္တာယ သမန္နာဂတေန။ **စေတသာ**တိ စိတ္တေန။ **ဧကံ ဒိသ**န္တိ ကေမေကိဿာ ဒိသာယ ပဌမပရိဂ္ဂဟိတံ သတ္တံ ဥပါဒါယ ကေဒိသာပရိယာပန္နသတ္တဖရဏဝသေန ဝုတ္တံ။ **ဖရိတ္ဝာ**တိ ဖုသိတ္ဝာ အာရမ္မဏံ ကတ္ဝာ။ **ဝိဟရတီ**တိ ဗြဟ္မဝိဟာရာဓိဋ္ဌိတံ ဣရိယာပထဝိဟာရံ ပဝတ္တေတိ။ **တထာ ဒုတိယ**န္တိ ယထာ ပုရတ္ထိမာဒီသု ဒိသာသု ယံကိဉ္စိ[3] ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္ဝာ ဝိဟရတိ၊ တထေဝ တဒနန္တရံ ဒုတိယံ တတိယံ စတုဿဉ္စာတိ အတ္ထော။ **ဣတိ ဥဒ္ဓ**န္တိ တေနေဝ နယေန ဥပရိမံ ဒိသန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အဓော တိရိယ**န္တိ အဓောဒိသမ္ပိ တိရိယံဒိသမ္ပိ ဧဝမေဝ။ တတ္ထ စ **အဓော**တိ ဟေဋ္ဌာ။ **တိရိယ**န္တိ အနုဒိသာသု။ ဧဝံ သဗ္ဗဒိသာသု အဿမဏ္ဍလေ အဿဓိဝ မေတ္တာသဟဂတံ စိတ္တံ သာရေတိပိ ပစ္စာသာရေတိပိတိ။ တတ္ထေဝဘာဝ ကေ ဒိသံ ပရိဂ္ဂဟေတ္ဝာ သြမိသော မေတ္တာဖရဏံ ဒဿိတံ။

သဗ္ဗဓီတိအာဒိ ပန အနောမိသော ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **သဗ္ဗဓီ**တိ သဗ္ဗတ္ထ။ **သဗ္ဗတ္တတာယာ**တိ သဗ္ဗေသု ဟီနမဇ္ဈိမုက္ကဋ္ဌမိတ္တသပတ္တမဇ္ဈတ္တာဒိပ္ပဘေဒေသု

1. စတုတ္ထိံ (သီ၊ ဋ္ဌ)
2. ဗိဘ. ၂၀၄၊ ဒီ ၁-၂၃၄-ဗိဒ္ဓာဒီသု။
3. အဗ္ယာပဇ္ဈေန (ဋ္ဌ)
4. ယံ ကဉ္စိ (?)

attatāya. “Ayaṁ parasatto”ti vibhāgaṁ akatvā attasamatāyāti vuttaṁ hoti. Atha vā sabbattatāyāti sabbena cittabhagena īsakampi bahi avikkhipamānoti vuttaṁ hoti. **Sabbāvantan**ti sabbasattavantaṁ, sabbasattayuttanti attho. **Lokan**ti sattalokaṁ. **Vipulenā**ti-evamādipariyāyadassanato panettha puna mettāsahagatenāti vuttaṁ. Yasmā vā ettha odhiso pharaṇe viya puna tathā saddo iti saddo vā na vutto, tasmā puna mettāsahagatena cetasāti vuttaṁ. Nigamavasena vā etaṁ vuttaṁ. **Vipulenā**ti ettha ca pharaṇavasena vipulatā daṭṭhabbā. Bhūmivasena pana etaṁ **mahaggataṁ** paguṇavasena ca appamāṇasattārammaṇavasena ca **appamāṇaṁ,** byāpādapaccatthikappahānena **averaṁ,** domanassappahānato **abyāpajjaṁ**[1]**,** niddukkhanti vuttaṁ hoti. Ayaṁ mettāsahagatena cetasāti-ādinā nayana vuttāya vikubbanāya attho.

255. Yathā cāyaṁ appanāppattacittasseva vikubbanā sampajjati, tathā yampi **Paṭisambhidāyaṁ**[2] “pañcahākārehi anodhisopharaṇā mettā cetovimutti, sattahākārehi odhisopharaṇā mettā cetovimutti, dasahākārehi disāpharaṇā mettā cetovimuttī”ti vuttaṁ, tampi appanāppattacittasseva sampajjatīti veditabbaṁ.

Tattha ca sabbe sattā averā abyāpajjā[3] anīghā sukhī attānaṁ pariharantu, sabbe pāṇā, sabbe bhūtā, sabbe puggalā, sabbe attabhāvapariyāpannā averā -pa- pariharantūti imehi pañcahākārehi **anodhisopharaṇā mettā cetovimutti** veditabbā.

Sabbā itthiyo averā -pa- attānaṁ pariharantu, sabbe purisā, sabbe ariyā, sabbe anariyā, sabbe devā, sabbe manussā, sabbe vinipātikā averā -pa- pariharantūti imehi sattahākārehi **odhisopharaṇā mettā cetovimutti** veditabbā.

Sabbe puratthimāya disāya sattā averā -pa- attānaṁ pariharantu. Sabbe pacchimāya disāya, sabbe uttarāya disāya, sabbe dakkhiṇāya disāya, sabbe puratthimāya anudisāya, sabbe pacchimāya anudisāya,

1. Abyāpajjhaṁ (I) 2. Paṭisaṁ 314 piṭṭhe. 3. Abyāpajjhā (I)

အတ္တတာယ။ “အယံ ပရသတ္တော”တိ ဝိဘာဂံ အကတ္ဝာ အတ္တသမတာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အထ ဝါ သမ္ဘတ္တတာယာတိ သမ္ဘေန စိတ္တဘာဂေန ဣသကမ္ပိ ဗဟိ အဂိန္ဒိပမာနောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သဗ္ဗာဝန္တ**န္တိ သမ္ဘသတ္တဝန္တံ၊ သမ္ဘသတ္တ-ယုတ္တန္တိ အတ္ထော။ **လောက**န္တိ သတ္တလောကံ။ **ဝိပုလေနာ**တိဧမာဒိပရိယာယ-ဒဿနတော ပနေတ္ထ ပုန မေတ္တာသဟဂတေနာတိ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ ဝါ ထ္ထေ ဩမိသော ဖရဏော ဝိယ ပုန တထာ သဒ္ဒေါ ဋ္ဌတိ သဒ္ဒေါ ဝါ န ဝုတ္ထော၊ တသ္မာ ပုန မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာတိ ဝုတ္တံ။ နိဂမဝသေန ဝါ ဧတံ ဝုတ္တံ။ **ဝိပုလေနာ**တိ ထ္ထေ စ ဖရဏဝသေန ဝိပုလတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဘူမိဝသေန ပန ဧတံ **မဟဂ္ဂတံ** ပဂုဏဝသေန စ အပ္ပမာဏာသတ္တာရမ္မဏဝသေန စ **အပ္ပမာဏံ၊** ဗျာပါဒပစ္စတ္ထိကပ္ပဟာနေန **အဝေရံ၊** ဒေါမနဿပ္ပဟာနတော **အဗျာပဇ္ဇံ**[1]**၊** နိဒ္ဒုက္ခန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယံ မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာတိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာယ ဝိကုဗ္ဗနာယ အတ္ထော။

၂၅၅။ ယထာ စာယံ အပ္ပနာပ္ပတ္တစိတ္တဿေဝ ဝိကုဗ္ဗနာ သမ္ပဇ္ဇတိ၊ တထာ ယဒိ **ပဋိသမ္ဘိဒါယံ**၂ “ပဉ္စဟာကာရေဟိ အနောဓိသောဖရဏာ မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ၊ သတ္တဟာကာရေဟိ ဩဓိသောဖရဏာ မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ၊ ဒသဟာကာရေဟိ ဒိသာဖရဏာ မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ”တိ ဝုတ္တံ၊ တမ္ပိ အပ္ပနာပ္ပတ္တစိတ္တဿေဝ သမ္ပဇ္ဇတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တတ္ထ စ သမ္ဘေ သတ္တာ အဝေရာ အဗျာပဇ္ဇာ[2] အနီဃာ သုခီ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တု၊ သမ္ဘေ ပါဏာ၊ သမ္ဘေ ဘူတာ၊ သမ္ဘေ ပုဂ္ဂလာ၊ သမ္ဘေ အတ္တဘာဝ-ပရိယာပန္နာ အဝေရာ။ပ။ ပရိဟရန္တူတိ ဧမေဟိ ပဉ္စဟာကာရေဟိ **အနော-ဓိသောဖရဏာ မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ** ဝေဒိတဗ္ဗာ။

သဗ္ဗာ ဣတ္ထိယော အဝေရာ။ပ။ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တု၊ သမ္ဘေ ပုရိသာ၊ သမ္ဘေ အရိယာ၊ သမ္ဘေ အနရိယာ၊ သမ္ဘေ ဒေဝါ၊သမ္ဘေ မနုဿာ၊ သမ္ဘေ ဝိနိပါတိကာ အဝေရာ။ပ။ ပရိဟရန္တူတိ ဧမေဟိ သတ္တဟာကာရေဟိ **ဩဓိသောဖရဏာ မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ** ဝေဒိတဗ္ဗာ။

သမ္ဘေ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ သတ္တာ အဝေရာ။ပ။ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တု။ သမ္ဘေ ပစ္ဆိမာယ ဒိသာယ၊ သမ္ဘေ ဥတ္တရာယ ဒိသာယ၊ သမ္ဘေ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ၊ သမ္ဘေ ပုရတ္ထိမာယ အနုဒိသာယ၊ သမ္ဘေ ပစ္ဆိမာယ အနုဒိသာယ၊

၁-အဗျာပဇ္ဈံ (ဈ) ၂-ပဋိသံ ၃၁၄-ဝိဇ္ဇေ။ ၃-အဗျာပဇ္ဈာ (ဈ)

sabbe uttarāya anudisāya, sabbe dakkhiṇāya anudisāya, sabbe heṭṭhimāya disāya, sabbe uparimāya disāya sattā averā -pa- pariharantu. Sabbe puratthimāya disāya pāṇā, bhūtā, puggalā, attabhāvapariyāpannā, averā -pa- pariharantu. Sabbā puratthimāya disāya itthiyo, sabbe purisā, ariyā, anariyā, devā, manussā, vinipātikā averā -pa- pariharantu. Sabbā pacchimāya disāya, uttarāya, dakkhiṇāya, puratthimāya anudisāya, pacchimāya, uttarāya, dakkhiṇāya anudisāya, heṭṭhimāya disāya, uparimāya disāya itthiyo -pa- vinipātikā averā abyāpajjā anīghā sukhī attānaṁ pariharantūti imehi dasahākārehi **disāpharaṇā mettā cetovimutti** veditabbā.

256. Tattha **sabbe**ti anavasesapariyādānametaṁ. **Sattā**ti rūpādīsu khandhesu chandarāgena sattā visattāti sattā. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—

> "Rūpe kho rādha yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā, tatra satto, tatra visatto, tasmā sattoti vuccati. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā, tatra satto, tatra visatto, tasmā sattoti vuccatī"ti[1].

Rūḷhīsaddena pana vītarāgesupi ayaṁ vohāro vattatiyeva, vilīvamayepi bījanivisese tālavaṇṭavohāro viya. Akkharacintakā pana atthaṁ avicāretvā nāmamattametanti icchanti. Yepi atthaṁ vicārenti, te satvayogena sattāti icchanti.

Pāṇanatāya **pāṇā,** assāsapassāsāyattavuttitāyāti attho. Bhūtattā **bhūtā,** saṁbhūtattā abhinibbattattāti attho. **Punt**i vuccati nirayo. Tasmiṁ galantīti **puggalā,** gacchantīti attho. **Attabhāvo** vuccati sarīraṁ. Khandhapañcakameva vā, tamupādāya paññattimattasambhavato. Tasmiṁ attabhāve pariyāpannāti **attabhāvapariyāpannā. Pariyāpannā**ti paricchinnā, antogadhāti attho.

1. Saṁ 2. 155 piṭṭhe.

သဗ္ဗေ ဥတ္တရာယ အနုဒိသာယ၊ သဗ္ဗေ ဒက္ခိဏာယ အနုဒိသာယ၊ သဗ္ဗေ ပေဋ္ဌ-မာယ ဒိသာယ၊ သဗ္ဗေ ဥပရိမာယ ဒိသာယ သတ္တာ အဝေရာ။ပ။ ပရိဟရန္တု။ သဗ္ဗေ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ပါဏာ၊ ဘူတာ၊ ပုဂ္ဂလာ၊ အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ၊ အဝေရာ။ပ။ ပရိဟရန္တု။ သဗ္ဗာ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ဣတ္ထိယော၊ သဗ္ဗေ ပုရိသာ၊ အရိယာ၊ အနရိယာ၊ ဒေဝါ၊ မနုဿာ၊ ဝိနိပါတိကာ အဝေရာ။ပ။ ပရိဟရန္တု။ သဗ္ဗာ ပစ္ဆိမာယ ဒိသာယ၊ ဥတ္တရာယ၊ ဒက္ခိဏာယ၊ ပုရတ္ထိမာယ အနုဒိသာယ၊ ပစ္ဆိမာယ၊ ဥတ္တရာယ၊ ဒက္ခိဏာယ အနုဒိသာယ၊ ဟေဋ္ဌိမာယ ဒိသာယ၊ ဥပရိ-မာယ ဒိသာယ ဣတ္ထိယော။ပ။ ဝိနိပါတိကာ အဝေရာ အဗျာပဇ္ဇာ အနီဃာ သုခီ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တု။တိ ဣမေဟိ ဒသဟာကာရေဟိ **ဒိသာဖရဏာ မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ** ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၂၅၆။ တတ္ထ **သဗ္ဗေ**တိ အနဝသေသပရိယာဒါနမေတံ။ **သတ္တာ**တိ ရူပါဒီသု ခန္ဓေသု ဆန္ဒရာဂေန သတ္တာ ဝိသတ္တာတိ သတ္တာ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ဘဂဝတာ—

> "ရူပေ ခေါ ရာဓ ယော ဆန္ဒော ယော ရာဂေါ ယာ နန္ဒီ ယာ တဏှာ၊ တတြ သတ္တော၊ တတြ ဝိသတ္တော၊ တသ္မာ သတ္တောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝေဒနာယ။ သညာယ။ သင်္ခါရေသု။ ဝိညာဏေ ယော ဆန္ဒော ယော ရာဂေါ ယာ နန္ဒီ ယာ တဏှာ၊ တတြ သတ္တော၊ တတြ ဝိသတ္တော၊ တသ္မာ သတ္တောတိ ဝုစ္စတီ"တိ[1]။

ရူဠှီသဒ္ဒေန ပန ဝိတရာဂေသုပိ အယံ ဝေါဟာရော ဝတ္တတိယေဝ၊ ဝိလီဝမယေပိ ဗီဇနိဝိသေသေ တာလဝဏ္ဏဝေါဟာရော ဝိယ။ အက္ခရစိန္တကာ ပန အတ္ထံ အဝိစာရေတ္ဝာ နာမမတ္တမေတန္တိ ဣစ္ဆန္တိ။ ယေပိ အတ္ထံ ဝိစာရေန္တိ၊ တေ သတ္တယောဂေန သတ္တာတိ ဣစ္ဆန္တိ။

ပါဏနတာယ **ပါဏာ**၊ အဿာသပဿာသာယတ္တဝုတ္တိတာယာတိ အတ္ထော။ ဘူတတ္တာ **ဘူတာ**၊ သံဘူတတ္တာ အဘိနိဗ္ဗတ္တတ္တာတိ အတ္ထော။ **ပုန္တိ** ဝုစ္စတိ နိရယော။ တသ္မိံ ဂလန္တီတိ **ပုဂ္ဂလာ**၊ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ **အတ္တဘာဝေါ** ဝုစ္စတိ သရီရံ။ ခန္ဓပဉ္စကမေဝ ဝါ၊ တမုပါဒါယ ပညတ္တိမတ္တသမ္ဘဝတော။ တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ပရိယာပန္နာတိ **အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ**။ **ပရိယာပန္နာ**တိ ပရိစ္ဆိန္နာ၊ အန္တောဂဓာတိ အတ္ထော။

၁-သံ ၂-၁၅၅-ပိဋ္ဌေ။

Yathā ca sattāti vacanaṁ, evaṁ sesānipi rūḷhīvasena āropetvā sabbānetāni sabbasattavevacanānīti veditabbāni. Kāmañca aññānipi sabbe jantū sabbe jīvāti-ādīni sabbasattavevacanāni atthi, pākaṭavasena pana imāneva pañca gahetvā "pañcahākārehi anodhisopharaṇā mettā cetovimuttī"ti vuttaṁ.

Ye pana sattā pāṇāti-ādīnaṁ na kevalaṁ vacanamattatova, atha kho atthatopi nānattameva iccheyyuṁ, tesaṁ anodhisopharaṇā virujjhati, tasmā tathā atthaṁ agahetvā imesu pañcasu ākāresu aññataravasena anodhiso mettā pharitabbā.

257. Ettha ca sabbe sattā averā hontūti ayamekā appanā. Abyāpajjā hontūti ayamekā appanā. **Abyāpajjā**ti byāpādarahitā. Anīghā hontūti ayamekā appanā. **Anīghā**ti niddukkhā. Sukhī attānaṁ pariharantūti ayamekā appanā. Tasmā imesupi padesu yaṁ yaṁ pākaṭaṁ hoti, tassa tassa vasena mettā pharitabbā. Iti pañcasu ākāresu catunnaṁ appanānaṁ vasena **anodhisopharaṇe** vīsati appanā honti.

Odhisopharaṇe pana sattasu ākāresu catunnaṁ vasena aṭṭhavīsati. Ettha ca itthiyo purisāti liṅgavasena vuttaṁ. Ariyā anariyāti ariyaputhujjanavasena. Devā manussā vinipātikāti upapattivasena.

Disāpharaṇe pana sabbe puratthimāya disāya sattāti-ādinā nayena ekamekissā disāya vīsati vīsati katvā dvesatāni, sabbā puratthimāya disāya itthiyoti-ādinā nayena ekamekissā disāya aṭṭhavīsati aṭṭhavīsati katvā asīti dvesatānīti cattārisatāni asīti ca appanā. Iti sabbānipi Paṭisambhidāyaṁ vuttāni aṭṭhavīsādhikāni pañca appanāsatānīti.

Iti etāsu appanāsu yassa kassaci vasena mettaṁ cetovimuttiṁ bhāvetvā ayaṁ yogāvacaro "sukhaṁ supatī"ti-ādinā nayena vutte ekādasānisaṁse paṭilabhati.

ယထာ စ သတ္တာတိ ဝစနံ၊ ဧဝံ သေသာနိပိ ရူဠှိဝသေန အာရောပေတ္ဝာ သဗ္ဗာနေတာနိ သဗ္ဗသတ္တဝေါစနာနိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ကာမဉ္စ အညာနိပိ သဗ္ဗေ ဇန္တူ သဗ္ဗေ ဇီဝါတိအာဒီနိ သဗ္ဗသတ္တဝေါစနာနိ အတ္ထိ၊ ပါကဋဝသေန ပန ဣမာနေဝ ပဉ္စ ဂဟေတ္ဝာ "ပဉ္စဟာကာရေဟိ အနောဓိသောဖရဏာ မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တီ"တိ ဝုတ္တံ။

ယေ ပန သတ္တာ ပါဏာတိအာဒိနံ န केဝလံ ဝစနမတ္တတောဝ၊ အထ ခေါ အတ္ထတောပိ နာနတ္တမေဝ ဣစ္ဆေယျုံ၊ တေသံ အနောဓိသောဖရဏာ ဝိရုဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ တထာ အတ္ထံ အဂဟေတ္ဝာ ဣမေသု ပဉ္စသု အာကာရေသု အညတရဝသေန အနောဓိသော မေတ္တာ ဖရိတဗ္ဗာ။

၂၅၇။ ဣတ္ထေ စ သဗ္ဗေ သတ္တာ အဝေရာ ဟောန္တူတိ အယမေကာ အပ္ပနာ။ အဗ္ယာပဇ္ဈာ ဟောန္တူတိ အယမေကာ အပ္ပနာ။ **အဗ္ယာပဇ္ဈာ**တိ ဗျာပါဒရဟိတာ။ အနီဃာ ဟောန္တူတိ အယမေကာ အပ္ပနာ။ **အနီဃာ**တိ နိဒ္ဒုက္ခာ။ သုခီ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တူတိ အယမေကာ အပ္ပနာ။ တသ္မာ ဣမေသုပိ ပဒေသု ယံ ယံ ပါကဋံ ဟောတိ၊ တဿ တဿ ဝသေန မေတ္တာ ဖရိတဗ္ဗာ။ ဣတိ ပဉ္စသု အာကာရေသု စတုန္နံ အပ္ပနာနံ ဝသေန **အနောဓိသောဖရဏေ** ဝိသတိ အပ္ပနာ ဟောန္တိ။

ဩဓိသောဖရဏေ ပန သတ္တသု အာကာရေသု စတုန္နံ ဝသေန အဋ္ဌဝိသတိ။ ဣတ္ထေ စ ဣတ္ထိယော ပုရိသာတိ လိင်္ဂဝသေန ဝုတ္တံ။ အရိယာ အနရိယာတိ အရိယပုထုဇ္ဇနဝသေန။ ဒေဝါ မနုဿာ ဝိနိပါတိကာတိ ဥပပတ္တိဝသေန။

ဒိသာဖရဏေ ပန သဗ္ဗေ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ သတ္တာတိအာဒိနာ နယေန ကေမေကိဿာ ဒိသာယ ဝိသတိ ဝိသတိ ကတ္ဝာ ဒ္ဝေသတာနိ၊ သဗ္ဗာ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ဣတ္ထိယောတိအာဒိနာ နယေန ကေမေကိဿာ ဒိသာယ အဋ္ဌဝိသတိ အဋ္ဌဝိသတိ ကတ္ဝာ အသီတိ ဒ္ဝေသတာနီတိ စတ္တာရိသတာနိ အသီတိ စ အပ္ပနာ။ ဣတိ သဗ္ဗာနိပိ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ ဝုတ္တာနိ အဋ္ဌဝိသာဓိကာနိ ပဉ္စ အပ္ပနာသတာနီတိ။

ဣတိ တောသု အပ္ပနာသု ယဿ ကဿစိ ဝသေန မေတ္တံ စေတောဝိမုတ္တိံ ဘာဝေတ္ဝာ အယံ ယောဂါဝစရော "သုခံ သုပတီ"တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တေ ကောဒသာနိသံသေ ပဋိလဘတိ။

258. Tattha **sukhaṁ supatī**ti yathā sesā janā samparivattamānā kākacchamānā dukkhaṁ supanti, evaṁ asupitvā sukhaṁ supati. Niddaṁ okkantopi samāpattiṁ samāpanno viya hoti. (1)

Sukhaṁ paṭibujjhatīti yathā aññe nitthunantā vijambhantā samparivattantā dukkhaṁ paṭibujjhanti, evaṁ appaṭibujjhitvā vikasamānamiva padumaṁ sukhaṁ nibbikāraṁ paṭibujjhati. (2)

Na pāpakaṁ supinaṁ passatīti supinaṁ passantopi bhaddakameva supinaṁ passati, cetiyaṁ vandanto viya pūjaṁ karonto viya dhammaṁ suṇanto viya ca hoti. Yathā pana aññe attānaṁ corehi samparivāritaṁ viya vāḷehi upaddutaṁ viya papāte patantaṁ viya ca passanti, evaṁ pāpakaṁ supinaṁ na passati. (3)

Manussānaṁ piyo hotīti ure āmutta[1]muttāhāro viya sīse piḷandhamālā viya ca manussānaṁ piyo hoti manāpo. (4)

Amanussānaṁ piyo hotīti yatheva manussānaṁ, evaṁ amanussānampi piyo hoti Visākhatthero viya.

So kira Pāṭaliputte kuṭumbiyo ahosi. So tattheva vasamāno assosi "Tambapaṇṇidīpo kira cetiyamālālaṅkato kāsāvapajjato icchiticchitaṭṭhāneyeva ettha sakkā nisīdituṁ vā nipajjituṁ vā utusappāyaṁ senāsanasappāyaṁ puggalasappāyaṁ dhammassavanasappāyanti sabbamettha sulabhan"ti.

So attano bhogakkhandhaṁ puttadārassa niyyādetvā[2] dussante[3] baddhena ekakahāpaṇeneva gharā nikkhamitvā samuddatīre nāvaṁ udikkhamāno ekamāsaṁ vasi. So vohārakusalatāya imasmiṁ ṭhāne bhaṇḍaṁ kiṇitvā asukasmiṁ vikkiṇanto dhammikāya vaṇijjāya tenevantaramāsena sahassaṁ abhisaṁhari[4]. Anupubbena Mahāvihāraṁ āgantvā pabbajjaṁ yāci.

1. Āmukka- (?)
2. Nīyādetvā (Sī), niyyātetvā (?)
3. Dasante (Sī, I)
4. Abhisaṁharīti (I), abhisaṁharati (Syā, Ka)

၂၅၈။ တတ္ထ **သုခံ သုပတီ**တိ ယထာ သေသာ ဇနာ သမ္မရိဝတ္တမာနာ ကာကစ္ဆမာနာ ဒုက္ခံ သုပန္တိ, ဧဝံ အသုပိတ္ဝာ သုခံ သုပတိ။ နိဒ္ဒံ ဩက္ကန္တောပိ သမာပတ္တိံ သမာပန္နော ဝိယ ဟောတိ။ (၁)

သုခံ ပဋိဗုဇ္ဈတီတိ ယထာ အညေ နိဒ္ဒာနိန္ဒာ ဝိဇမ္ဘန္တာ သမ္မရိဝတ္တန္တာ ဒုက္ခံ ပဋိဗုဇ္ဈန္တိ, ဧဝံ အပ္ပဋိဗုဇ္ဈိတ္ဝာ ဝိကသမာနမိဝ ပဒုမံ သုခံ နိဒ္ဒိကာရံ ပဋိဗုဇ္ဈတိ။ (၂)

န ပါပကံ သုဝိနံ ပဿတီတိ သုဝိနံ ပဿန္တောပိ ဘဒ္ဒကမေဝ သုဝိနံ ပဿတိ, စေတိယံ ဝန္ဒန္တော ဝိယ ပူဇံ ကရောန္တော ဝိယ ဓမ္မံ သုဏန္တော ဝိယ စ ဟောတိ။ ယထာ ပန အညေ အတ္တာနံ စောရေဟိ သမ္မရိဝါရိတံ ဝိယ ဝါဠေဟိ ဥပဒ္ဒုတံ ဝိယ ပပါတေ ပတန္တံ ဝိယ စ ပဿန္တိ, ဧဝံ ပါပကံ သုဝိနံ န ပဿတိ။ (၃)

မနုဿာနံ ပိယော ဟောတီတိ ဥရေ အာမုတ္တ[1]မုတ္တာဟာရော ဝိယ သီသေ ပိဠန္ဓမာလာ ဝိယ စ မနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ မနာပေါ။ (၄)

အမနုဿာနံ ပိယော ဟောတီတိ ယထေဝ မနုဿာနံ, ဧဝံ အမနုဿာနမ္ပိ ပိယော ဟောတိ ဝိသာခတ္ထေရော ဝိယ။

သော ကိရ ပါဋလိပုတ္တေ ကုဋုမ္ဗိယော အဟောသိ။ သော တတ္ထေဝ ဝသမာနော အဿောသိ "တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေါ ကိရ စေတိယမာလာလင်္ကတော ကာသာဝပဇ္ဇောတော ဋ္ဌာနဋ္ဌာနဂမနေယေဝ ဌာနေ သက္ကာ နိသီဒိတုံ ဝါ နိပဇ္ဇိတုံ ဝါ ဥတုသပ္ပါယံ သေနာသနသပ္ပါယံ ပုဂ္ဂလသပ္ပါယံ ဓမ္မဿဝနသပ္ပါယန္တိ သဗ္ဗမေတ္ထ သုလဘ"န္တိ။

သော အတ္တနော ဘောဂက္ခန္ဓံ ပုတ္တဒါရဿ နိယျာဒေတ္ဝာ[2] ဒုဿေန[3] ဗဒ္ဓေန ဧကကဟာပဏေနေဝ ဃရာ နိက္ခမိတ္ဝာ သမုဒ္ဒတီရေ နာဝံ ဥဒိက္ခမာနော ဧကမာသံ ဝသိ။ သော ဝေါဟာရကုသလတာယ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဘဏ္ဍံ ကိဏိတ္ဝာ အသုကသ္မိံ ဝိက္ကိဏန္တော ဓမ္မိကာယ ဝဏိဇ္ဇာယ တေနေဝန္တရမာသေန သဟဿံ အဘိသံဟရိ[4]။ အနုပုဗ္ဗေန မဟာဝိဟာရံ အာဂန္ဒ္ဝာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။

၁-အာမုက္က-(?)
၂-နီယာဒေတ္ဝာ (သီ), နိယျာတေတ္ဝာ (?)
၃-ဒဿန္တေ (သီ၊ ဣ)
၄-အဘိသံဟရီတိ (ဣ)၊ အဘိသံဟရတိ (သျာ၊က)

So pabbājanatthāya sīmaṁ nīto taṁ sahassatthavikaṁ ovaṭṭikantarena bhūmiyaṁ pātesi. “Kimetan”ti ca vutte “kahāpaṇasahassaṁ bhante”ti vatvā “upāsaka pabbajitakālato paṭṭhāya na sakkā vicāretuṁ, idānevetaṁ vicārehī”ti vutte “Visākhassa pabbajjaṭṭhānamāgatā mā rittahatthā gamiṁsū”ti muñcitvā sīmāmāḷake vippakiritvā pabbajitvā upasampanno.

So pañcavasso hutvā dvemātikā paguṇā katvā pavāretvā attano sappāyaṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvā ekekasmiṁ vihāre cattāro māse katvā samappavattavāsaṁ vasamāno cari. Evaṁ caramāno—

Vanantare ṭhito thero, Visākho gajjamānako.
Attano guṇamesanto, imamatthaṁ abhāsatha.

“Yāvatā upasampanno, yāvatā idha āgato.
Etthantare khalitaṁ natthi, aho lābhā te mārisā”ti.

So Cittalapabbatavihāraṁ gacchanto dvedhā pathaṁ patvā “ayaṁ nukho maggo udāhu ayan”ti cintayanto aṭṭhāsi. Athassa pabbate adhivatthā devatā hatthaṁ pasāretvā “esa maggo”ti vatvā dasseti. So Cittalapabbatavihāraṁ gantvā tattha cattāro māse vasitvā paccūse gamissāmīti cintetvā nipajji. Caṅkamasīse Maṇilarukkhe adhivatthā devatā sopānaphalake nisīditvā parodi.

Thero “ko eso”ti āha. Ahaṁ bhante maṇiliyāti. Kissa rodasīti. Tumhākaṁ gamanaṁ paṭiccāti. Mayi idha vasante tumhākaṁ ko guṇoti. Tumhesu bhante idha vasantesu amanussā aññamaññaṁ mettaṁ paṭilabhanti, te dāni tumhesu gatesu kalahaṁ karissanti, duṭṭhullampi kathayissantīti. Thero “sace mayi idha vasante tumhākaṁ phāsuvihāro hoti, sundaran”ti vatvā aññepi cattāro māse tattheva vasitvā puna tatheva gamanacittaṁ uppādeti. Devatāpi puna tatheva parodi. Etenevupāyena thero tattheva vasitvā tattheva parinibbāyīti evaṁ mettāvihārī bhikkhu amanussānaṁ piyo hoti. (5)

Devatā rakkhantīti puttamiva mātāpitaro devatā rakkhanti. (6)

သော ပဗ္ဘာဇနတ္ထာယ သီမံ နီတော တံ သဟဿတ္ထဝိကံ ဩဝဋ္ဋိကန္တရေန ဘူမိယံ ပါတေသိ။ “ကိမေတ”န္တိ စ ဝုတ္တေ “ကဟာပဏသဟဿံ ဘန္တေ”တိ ဝတ္ဝာ “ဥပါသက ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ န သက္ကာ ဝိစာရေတုံ၊ ဣဒါနေဝေတံ ဝိစာရေဟီ”တိ ဝုတ္တေ “ဝိသာခဿ ပဗ္ဗဇ္ဇဋ္ဌာနမာဂတာ မာ ရိတ္တဟတ္ထာ ဂမိံသူ”တိ မုဉ္စိတ္ဝာ သီမာမာဠကေ ဝိပ္ပကိရိတ္ဝာ ပဗ္ဗဇိတ္ဝာ ဥပသမ္ပန္နော။

သော ပဉ္စဝဿော ဟုတ္ဝာ ဒ္ဝေမာတိကာ ပဂုဏာ ကတ္ဝာ ပဝါရေတ္ဝာ အတ္တနော သပ္ပါယံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတ္ဝာ ဧကေကသ္မိံ ဝိဟာရေ စတ္တာရော မာသေ ကတ္ဝာ သမပ္ပဝတ္တဝါသံ ဝသမာနော စရိ။ ဧဝံ စရမာနော—

ဝနန္တရေ ဌိတော ထေရော၊ ဝိသာခေါ ဂဇ္ဇမာနကော။
အတ္တနော ဂုဏမေသန္တော၊ ဣမမတ္ထံ အဘာသထ။

“ယာဝတာ ဥပသမ္ပန္နော၊ ယာဝတာ ဣဓ အာဂတော။
တ္ထေန္တရေ ခလိတံ နတ္ထိ၊ အဟော လာဘာ တေ မာရိသာ”တိ။

သော စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တော ဒ္ဝေဓာ ပထံ ပတ္ဝာ “အယံ နုခေါ မဂ္ဂေါ ဥဇုဟု အယ”န္တိ စိန္တယန္တော အဋ္ဌာသိ။ အထဿ ပဗ္ဗတေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ဟတ္ထံ ပသာရေတ္ဝာ “ဧသ မဂ္ဂေါ”တိ ဝတ္ဝာ ဒဿေတိ။ သော စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရံ ဂန္ဒွာ တတ္ထ စတ္တာရော မာသေ ဝသိတ္ဝာ ပဗ္ဗ။သေ ဂမိဿာမီတိ စိန္တေတ္ဝာ နိပဇ္ဇိ။ စင်္ကမသီသေ မဏိလရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ သောပါနဖလကေ နိသီဒိတ္ဝာ ပရောဒိ။

ထေရော “ကော ဧသော”တိ အာဟ။ အဟံ ဘန္တေ မဏိလိယာတိ။ ကိဿ ရောဒသီတိ။ တုမှာကံ ဂမနံ ပဋိစ္စာတိ။ မယိ ဣဓ ဝသန္တေ တုမှာကံ ကော ဂုဏောတိ။ တုမှေသု ဘန္တေ ဣဓ ဝသန္တေသု အမနုဿာ အညမညံ မေတ္တံ ပဋိလဘန္တိ၊ တေ ဒါနိ တုမှေသု ဂတေသု ကလဟံ ကရိဿန္တိ၊ ဒုဋ္ဌုလ္လမ္ပိ ကထယိဿန္တီတိ။ ထေရော “သစေ မယိ ဣဓ ဝသန္တေ တုမှာကံ ဖာသုဝိဟာရော ဟောတိ၊ သုန္ဒရ”န္တိ ဝတ္ဝာ အညေပိ စတ္တာရော မာသေ တတ္ထေဝ ဝသိတ္ဝာ ပုန တထေဝ ဂမနစိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဒေဝတာပိ ပုန တထေဝ ပရောဒိ။ တေနေဝုပါယေန ထေရော တတ္ထေဝ ဝသိတ္ဝာ တတ္ထေဝ ပရိနိဗ္ဗာယီတိ ဧဝံ မေတ္တာဝိဟာရီ ဘိက္ခု အမနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ။ (၅)

ဒေဝတာ ရက္ခန္တီတိ ပုတ္တမိဝ မာတာပိတရော ဒေဝတာ ရက္ခန္တိ။ (၆)

Nāssa aggi vāsaṁ vā satthaṁ kamatīti mettāvihārissa kāye Uttarāya upāsikāya viya aggi vā, Saṁyuttabhāṇakacūḷasivattherasseva visaṁ vā, Saṁkiccasāmaṇerasseva satthaṁ vā na kamati, na pavisati. Nāssa kāyaṁ vikopetīti vuttaṁ hoti. Dhenuvatthumpi cettha kathayanti. Ekā kira dhenu vacchakassa khīradhāraṁ muñcamānā aṭṭhāsi. Eko luddako taṁ vijjhissāmīti hatthena samparivattetvā dīghadaṇḍasattiṁ muñci. Sā tassā sarīraṁ āhacca tālapaṇṇaṁ viya pavaṭṭamāno gatā, neva upacārabalena, na appanābalena, kevalaṁ vacchake balavapiyacittatāya. Evaṁ mahānubhāvā mettāti. (7)

Tuvaṭaṁ cittaṁ samādhiyatīti mettāvihārino khippameva cittaṁ samādhiyati, natthi tassa dandhāyitattaṁ. (8)

Mukhavaṇṇo vippasīdatīti bandhanā pavuttaṁ tālapakkaṁ viya cassa vippasannavaṇṇaṁ mukhaṁ hoti. (9)

Asammūḷho kālaṅkarotīti mettāvihārino sammohamaraṇaṁ nāma natthi, asammūḷhova niddaṁ okkamanto viya kālaṁ karoti. (10)

Uttarimappaṭivijjhantoti mettāsamāpattito uttariṁ arahattaṁ adhigantuṁ asakkonto ito cavitvā suttappabuddho viya brahmalokamupapajjatīti. (11)

Ayaṁ mettābhāvanāyaṁ vitthārakathā.

Karuṇābhāvanāvaṇṇanā

259. Karuṇaṁ bhāvetukāmena pana nikkaruṇatāya ādīnavaṁ karuṇāya ca ānisaṁsaṁ paccavekkhitvā karuṇābhāvanā ārabhitabbā. Tañca pana ārabhantena paṭhamaṁ piyapuggalādīsu na ārabhitabbā. Piyo hi piyaṭṭhāneyeva tiṭṭhati. Atippiyasahāyako atippiyasahāyakaṭṭhāneyeva. Majjhatto majjhattaṭṭhāneyeva. Appiyo appiyaṭṭhāneyeva. Verī veriṭṭhāneyeva tiṭṭhati. Liṅgavisabhāgakālakatā akhettameva.

“Kathañca bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Seyyathāpi nāma ekaṁ puggalaṁ duggataṁ durūpetaṁ disvā karuṇāyeyya,

နာဿ အဂ္ဂိ ဝါ ဒိသံ ဝါ သတ္ထံ ဝါ ကမတီတိ မေတ္တာဝိဟာရိဿ ကာယေ ဥတ္တရာယ ဥပါသိကာယ ဝိယ အဂ္ဂိ ဝါ, သံယုတ္တဘာဏကစူဠသိဝတ္ထေရဿေဝ ဝိသံ ဝါ, သံကိစ္စသာမဏေရဿေဝ သတ္ထံ ဝါ န ကမတိ၊ န ပဝိသတိ။ နာဿ ကာယံ ဝိကောပေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဓေနုဝတ္ထုမ္ပိ စေတ္ထ ကထယန္တိ။ ကော ကိရ ဓေနုံ ဝစ္ဆကဿ ခီရဓာရံ မုဉ္စမာနာ အဋ္ဌာသိ။ ကော လုဒ္ဓကော တံ ဝိဇ္ဈိဿာမီတိ ဟတ္ထေန သမ္ပရိဝတ္တေတ္ဝာ ဒီဃဒဏ္ဍသတ္တိံ မုဉ္စိ။ သာ တဿာ သရီရံ အာဟစ္စ တာလပဏ္ဏံ ဝိယ ပဝဋ္ဋမာနာ ဂတာ၊ နေဝ ဥပစာရဗလေန၊ န အပ္ပနာဗလေန၊ ကေဝလံ ဝစ္ဆကေ ဗလဝပိယစိတ္တတာယ။ ဧဝံ မဟာနုဘာဝါ မေတ္တာတိ။ (၇)

တုဝဋံ စိတ္တံ သမာဓိယတီတိ မေတ္တာဝိဟာရိနော ခိပ္ပမေဝ စိတ္တံ သမာဓိယတိ၊ နတ္ထိ တဿ ဒန္ဓာယိတတ္တံ။ (၈)

မုခဝဏ္ဏော ဝိပ္ပသီဒတီတိ ဗန္ဓနာ ပဝုတ္တံ တာလပဏ္ဏံ ဝိယ စဿ ဝိပ္ပသန္နဝဏ္ဏံ မုခံ ဟောတိ။ (၉)

အသမ္မူဠှော ကာလံ်ရောတီတိ မေတ္တာဝိဟာရိနော သမ္မောဟမရဏံ နာမ နတ္ထိ၊ အသမ္မူဠှောဝ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမန္တော ဝိယ ကာလံ် ကရောတိ။ (၁၀)

ဥတ္တရိမပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တောတိ မေတ္တာသမာပတ္တိတော ဥတ္တရိံ အရဟတ္တံ အဓိဂန္တုံ အသက္ကောန္တော ဇုတော စဝိတ္ဝာ သုတ္တပ္ပဗုဒ္ဓေါ ဝိယ ဗြဟ္မလောကမုပပဇ္ဇတီတိ။ (၁၁)

အယံ မေတ္တာဘာဝနာယံ ဝိတ္ထာရကထာ။

ကရုဏာဘာဝနာဝဏ္ဏနာ

၂၅၉။ ကရုဏံ ဘာဝေတုကာမေန ပန နိက္ကရုဏတာယ အာဒီနဝံ ကရုဏာယ စ အာနိသံသံ ပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာ ကရုဏာဘာဝနာ အာရဘိတဗ္ဗာ။ တဉ္စ ပန အာရဘန္တေန ပဌမံ ပိယပုဂ္ဂလာဒီသု န အာရဘိတဗ္ဗာ။ ပိယော ဟိ ပိယဋ္ဌာနေယေဝ တိဋ္ဌတိ။ အတိပ္ပိယသဟာယကော အတိပ္ပိယသဟာယကဋ္ဌာနေယေဝ။ မဇ္ဈတ္တော မဇ္ဈတ္တဋ္ဌာနေယေဝ။ အပ္ပိယော အပ္ပိယဋ္ဌာနေယေဝ။ ဝေရီ ဝေရိဋ္ဌာနေယေဝ တိဋ္ဌတိ။ လိင်္ဂဝိသဘာဂကာလကတာ အခေတ္တမေဝ။

“ကထဉ္စ ဘိက္ခု၊ ကရုဏာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္ဝာ ဝိဟရတိ။ သေယ္ယထာပိ နာမ ဧကံ ပုဂ္ဂလံ ဒုဂ္ဂတံ ဒုရုပေတံ ဒိသ္ဝာ ကရုဏာယေယ္ယ၊

evameva sabbasatte karuṇāya pharatī”ti Vibhaṅge[1] pana vuttattā sabbapaṭhamaṁ tāva kañcideva karuṇāyitabbarūpaṁ[2] paramakicchappattaṁ duggataṁ durūpetaṁ kapaṇapurisaṁ chinnāhāraṁ kapālaṁ[3] purato ṭhapetvā anāthasālāya nisinnaṁ hatthapādehi paggharantakimiganaṁ aṭṭassaraṁ karontaṁ disvā “kicchaṁ vatāyaṁ satto āpanno, appeva nāma imamhā dukkhā mucceyyā”ti karuṇā pavattetabbā. Taṁ alabhantena sukhitopi pāpakārī puggalo vajjhena upametvā karuṇāyitabbo.

Kathaṁ? Seyyathāpi saha bhaṇḍena gahitacoraṁ “vadhetha nan”ti rañño āṇāya[4] rājapurisā bandhitvā catukke catukke pahārasatāni dentā āghātanaṁ nenti. Tassa manussā khādanīyampi bhojanīyampi mālāgandhavilepanatambulānipi denti. Kiñcāpi so tāni khādanto ceva paribhuñjanto ca sukhito bhogasamappito viya gacchati, atha kho taṁ neva koci “sukhito ayaṁ mahābhogo”ti maññati, aññadatthu “ayaṁ varāko idāni marissati, yaṁ yadeva hi ayaṁ padaṁ nikkhipati, tena tena santike maraṇassa hotī”ti taṁ jano karuṇāyati. Evameva karuṇākammaṭṭhānikena bhikkhunā sukhitopi puggalo evaṁ karuṇāyitabbo “ayaṁ varāko kiñcāpi idāni sukhito susajjito bhoge paribhuñjati, atha kho tīsu dvāresu ekenāpi katassa kalyāṇakammassa abhāvā idāni apāyesu anappakaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedissatī”ti.

Evaṁ taṁ puggalaṁ karuṇāyitvā tato paraṁ eteneva upāyena piyapuggale, tato majjhatte, tato verimhīti anukkamena karuṇā pavattetabbā. Sace panassa pubbe vuttanayeneva verimhi paṭighaṁuppajjati, taṁ mettāya vuttanayeneva vūpasametabbaṁ. Yopi cettha katakusalo hoti, tampi ñātirogabhogabyasanādīnaṁ aññatarena byasanena samannāgataṁ disvā vā sutvā vā tesaṁ abhāvepi vaṭṭadukkhaṁ anatikkantattā[5] “dukkhitova ayan”ti evaṁ sabbathāpi karuṇāyitvā vuttatikkantattā[5] “dukkhitova ayan”ti evaṁ sabbathāpi karuṇāyitvā vuttanayeneva attani piyapuggale majjhatte verimhīti catūsu janesu sīmāsambhedaṁ

1. Abhi 2. 286 piṭṭhe.
2. Karuṇāyitabbaṁ virūpaṁ (Syā, I, Ka)
3. Kapallaṁ (I, Ka)
4. Raññā āṇāpitā (Sī)
5. Anatītattā (Sī, I)

ဧဝမေဝ သမ္မသတ္တေ ကရုဏာယ ဖရတီ”တိ ဝိဘင်္ဂေ[1] ပန ဝုတ္တတ္တာ သမ္မပဋမံ တာဝ ကဋ္ဌဒေဝ ကရုဏာယိတမ္ဗရူပံ[2] ပရမကိစ္ဆပ္ပတ္တံ ဒုဂ္ဂတံ ဒုရုပေတံ ကပဏ-ပုရိသံ ဆိန္နာဟာရံ ကပါလံ[3] ပုရတော ဌပေတ္ဝာ အနာထသာလာယ နိသိန္နံ ဟတ္ထပါဒေဟိ ပဂ္ဃရန္တကိမိဂဏံ အဋ္ဌဿရံ ကရောန္တံ ဒိသ္ဝာ “ကိစ္ဆံ ဝတာယံ သတ္တော အာပန္နော၊ အပ္ပေဝ နာမ ဣမမှာ ဒုက္ခာ မုစ္စေယျာ”တိ ကရုဏာ ပဝတ္တေတမ္ဗာ။ တံ အလဘန္တေန သုခိတောပိ ပါပကာရီ ပုဂ္ဂလော ဝဇ္ဈေန ဥပမေတ္ဝာ ကရုဏာယိတမ္ဗော။

ကထံ? သေယျထာပိ သဟ ဘဏ္ဍေန ဂဟိတစောရံ “ဝဓေထ နံ”တိ ရညော အာဏာယ[4] ရာဇပုရိသာ ဗန္ဓိတ္ဝာ စတုက္ကေ စတုက္ကေ ပဟာရသတာနိ ဒေန္တာ အာဃာတနံ နေန္တိ။ တဿ မနုဿာ ခါဒနီယမ္ပိ ဘောဇနီယမ္ပိ မာလာဂန္ဓ-ဝိလေပနတမ္ဗူလာနိပိ ဒေန္တိ။ ကိဉ္စာပိ သော တာနိ ခါဒန္တော စေဝ ပရိဘုဉ္ဇန္တော စ သုခိတော ဘောဂသမပ္ပိတော ဝိယ ဂစ္ဆတိ၊ အထ ခေါ တံ နေဝ ကောစိ “သုခိတော အယံ မဟာဘောဂေါ”တိ မညတိ၊ အညဒတ္ထု “အယံ ဝရာကော ဣဒါနိ မရိဿတိ၊ ယံ ယဒေဝ ဟိ အယံ ပဒံ နိက္ခိပတိ၊ တေန တေန သန္တိကေ မရဏဿ ဟောတီ”တိ တံ ဇနော ကရုဏာယတိ။ ဧဝမေဝ ကရုဏာကမ္မဋ္ဌာနိကေန ဘိက္ခုနာ သုခိတောပိ ပုဂ္ဂလော ဧဝံ ကရုဏာယိတမ္ဗော “အယံ ဝရာကော ကိဉ္စာပိ ဣဒါနိ သုခိတော သုသज्जितो ဘောဂေ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ အထ ခေါ တီသု ဒ္ဝါရေသု ဧကေနာပိ ကတဿ ကလ္ယာဏကမ္မဿ အဘာဝါ ဣဒါနိ အပါယေသု အနပ္ပကံ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒိဿတီ”တိ။

ဧဝံ တံ ပုဂ္ဂလံ ကရုဏာယိတ္ဝာ တတော ပရံ တေနေဝ ဥပါယေန ပိယပုဂ္ဂလေ၊ တတော မဇ္ဈတ္တေ၊ တတော ဝေရိမ္္ိ အနုက္ကမေန ကရုဏာ ပဝတ္တေတမ္ဗာ။ သစေ ပနဿ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေရိမ္္ိ ပဋိဃံ-ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ မေတ္တာယ ဝုတ္တနယေနေဝ ဥပသမေတဗ္ဗံ။ ယောပိ စေတ္ထ ကတ-ကုသလော ဟောတိ၊ တမ္ပိ ဉာတိရောဂဘောဂဗျသနာဒီနံ အညတရေန ဗျသနေန သမန္နာဂတံ ဒိသ္ဝာ ဝါ သုတ္ဝာ ဝါ တေသံ အဘာဝေပိ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ အန-တိက္ကန္တတ္တာ[5] “ဒုက္ခိတောဝ အယ”န္တိ ဧဝံ သမ္မထာပိ ကရုဏာယိတ္ဝာ ဝုတ္ত-နယေနေဝ အတ္တနိ ပိယပုဂ္ဂလေ မဇ္ဈတ္တေ ဝေရိမ္္ိတိ စတူသု ဇနေသု သီမာသမ္ဘေဒံ

၁-အဘိ ၂-၂၀၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ကရုဏာယိတဗ္ဗံ ဝိရူပံ (သျာ၊ ပျာ၊က) ၃-ကပလ္လံ (ပျာ၊က)
၄-ရညာ အာဏာပိတာ (သီ) ၅-အနတီတတ္တာ (သီ၊ပျ)

katvā taṁ nimittaṁ āsevantena bhāventena bahulīkarontena mettāya vuttanayeneva tikacatukkajjhānavasena appanā vaḍḍhetabbā.

Aṅguttaraṭṭhakathāyaṁ pana paṭhamaṁ veripuggalo karuṇāyitabbo, tasmiṁcittaṁ muduṁ katvā duggato, tato piyapuggalo, tato attāti ayaṁ kamo vutto, so "duggataṁ durūpetan"ti Pāḷiyā na sameti, tasmā vuttanayenevettha bhāvanamārabhitvā sīmāsambhedaṁ katvā appanā vaḍḍhetabbā. Tato paraṁ "pañcahākārehi anodhisopharaṇā sattahākārehi odhisopharaṇā dasahākārehi disāpharaṇā"ti ayaṁ vikubbanā, "sukhaṁ supatī"ti-ādayo ānisaṁsā ca mettāyaṁ vuttanayeneva veditabbāti.

Ayaṁ karuṇābhāvanāya vitthārakathā.

Muditābhāvanāvaṇṇanā

260. Muditābhāvanaṁ ārabhantenāpi na paṭhamaṁ piyapuggalādīsu ārabhitabbā. Na hi piyo piyabhāvamatteneva muditāya padaṭṭhānaṁ hoti, pageva majjhattaverino. Liṅgavisabhāgakālakatā akhettameva.

Atippiyasahāyako pana siyā padaṭṭhānaṁ, yo Aṭṭhakathāyaṁ soṇḍasahāyoti vutto. So hi muditamuditova hoti, paṭhamaṁ hasitvā pacchā katheti, tasmā so vā paṭhamaṁ muditāya pharitabbo. Piyapuggalaṁ vā sukhitaṁ sajjitaṁ modamānaṁ disvā vā sutvā vā "modati vatāyaṁ satto, aho sādhu aho suṭṭhū"ti muditā uppādetabbā. Imameva hi atthavasaṁ paṭicca Vibhaṅge[1] vuttaṁ "kathañca bhikkhu muditāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Seyyathāpi nāma ekaṁ puggalaṁ piyaṁ manāpaṁ disvā mudito assa, evameva sabbasatte muditāya pharatī"ti.

Sacepissa so soṇḍasahāyo vā piyapuggalo vā atīte sukhito ahosi, sampati pana duggato durūpeto, atītameva cassa sukhitabhāvaṁ anussaritvā "esa atīte evaṁ mahābhogo mahāparivāro niccappamudito ahosī"ti tamevassa muditākāraṁ gahetvā muditā uppādetabbā "anāgate vā pana puna taṁ sampattiṁ

1. Abhi 2. 287 piṭṭhe.

ကတ္ဝာ တံ နိမိတ္တံ အာသေဝန္တေန ဘာဝေန္တေန ဗဟုလီကရောန္တေန မေတ္တာယ ဝုတ္တနယေနေဝ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနဝသေန အပ္ပနာ ဝေဒေတဗ္ဗာ။

အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယံ ပန ပဌမံ ဝေရိပုဂ္ဂလော ကရုဏာယိတဗ္ဗော၊ တသ္မိံ စိတ္တံ မုဒုံ ကတ္ဝာ ဒုက္ခိတော၊ တတော ပိယပုဂ္ဂလော၊ တတော အတ္တာတိ အယံ ကမော ဝုတ္တော၊ သော "ဒုက္ခိတံ ဒုရုပေတ"န္တိ ပါဠိယာ န သမေ့တိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တ-နယေနေဝေတ္ထ ဘာဝနမာရဘိတ္ဝာ သီမာသမ္ဘေဒံ ကတ္ဝာ အပ္ပနာ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗာ။ တတော ပရံ "ပဋိဟာကာရေဟိ အနောမိသော်ဖရဏာ သတ္တဟာကာရေဟိ ဩမိသော်ဖရဏာ ဒသဟာကာရေဟိ ဒိသာဖရဏာ"တိ အယံ ဝိကုဗ္ဗနာ, "သုခံ သုပတီ"တိအာဒယော အာနိသံသာ စ မေတ္တာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ။

အယံ ကရုဏာဘာဝနာယ ဝိတ္ထာရကထာ။

မုဒိတာဘာဝနာဝဏ္ဏနာ

၂၆၀။ မုဒိတာဘာဝနံ အာရဘန္တေနာပိ န ပဌမံ ပိယပုဂ္ဂလာဒီသု အာရဘိ-တဗ္ဗာ။ န ဟိ ပိယော ပိယဘာဝမတ္တေနေဝ မုဒိတာယ ပဒဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ ပဂေဝ မဇ္ဈတ္တဝေရိနော။ လိင်္ဂဝိသဘာဂကာလကတာ အခေတ္တမေဝ။

အတိပိယသဟာယကော ပန သိယာ ပဒဋ္ဌာနံ၊ ယော အဋ္ဌကထာယံ သောဏ္ဍ-သဟာယောတိ ဝုတ္တော။ သော ဟိ မုဒိတမုဒိတောဝ ဟောတိ၊ ပဌမံ ဟသိတ္ဝာ ပစ္ဆာ ကထေတိ၊ တသ္မာ သော ဝါ ပဌမံ မုဒိတာယ ဖရိတဗ္ဗော။ ပိယပုဂ္ဂလံ ဝါ သုခိတံ သဇ္ဇိတံ မောဒမာနံ ဒိသ္ဝာ ဝါ သုတ္ဝာ ဝါ "မောဒတိ ဝတာယံ သတ္တော၊ အဟော သာဓု အဟော သုဋ္ဌု"တိ မုဒိတာ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာ။ ဋ္ဌမမေဝ ဟိ အတ္ထဝသံ ပဋိစ္စ ဝိဘင်္ဂေ[1] ဝုတ္တံ "ကထဉ္စ ဘိက္ခု မုဒိတာ-သဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္ဝာ ဝိဟရတိ။ သေယ္ယထာပိ နာမ ဧကံ ပုဂ္ဂလံ ပိယံ မနာပံ ဒိသ္ဝာ မုဒိတော အဿ၊ ဧဝမေဝ သဗ္ဗသတ္တေ မုဒိတာယ ဖရတီ"တိ။

သစေပိဿ သော သောဏ္ဍသဟာယော ဝါ ပိယပုဂ္ဂလော ဝါ အတီတေ သုခိတော အဟောသိ၊ သမ္ပတိ ပန ဒုက္ခိတော ဒုရုပေတော၊ အတီတမေဝ စဿ သုခိတဘာဝံ အနုဿရိတ္ဝာ "သေ အတီတေ ဧဝံ မဟာ-ဘောဂေါ မဟာပရိဝါရော နိစ္စပ္ပမုဒိတော အဟောသီ"တိ တမေဝဿ မုဒိတာ-ကာရံ ဂဟေတ္ဝာ မုဒိတာ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာ "အနာဂတေ ဝါ ပန ပုန တံ သမ္ပတ္တိံ

1. အဘိ ၂-၂၈၇-ဖိဋ္ဌေ။

labhitvā hatthikkhandha-assapiṭṭhisuvaṇṇasivikādīhi vicarissatī”ti anāgatampissa muditākāraṁ gahetvā muditā uppādetabbā.

Evaṁ piyapuggale muditaṁ uppādetvā atha majjhatte tato verimhīti anukkamena muditā pavattetabbā. Appanā vaḍḍhetabbā. Sace panassa pubbe vuttanayeneva verimhi paṭighaṁ uppajjati, taṁ mettāyaṁ vuttanayeneva vūpasametvā “imesu ca tīsu[1] attani cā”ti catūsu janesu samacittatāya sīmāsambhedaṁ katvā taṁ nimittaṁ āsevantena bhāventena bahulīkarontena mettāyaṁ vuttanayeneva tikacatukkajjhānavaseneva appanā vaḍḍhetabbā. Tato paraṁ “pañcahākārehi anodhisopharaṇā sattahākārehi tato paraṁ “pañcahākārehi anodhisopharaṇā sattahākārehi odhisopharaṇā dasahākārehi disāpharaṇā”ti ayaṁ vikubbanā, “sukhaṁ supatī”ti-ādayo ānisaṁsā ca mettāyaṁ vuttanayeneva veditabbāti.

Ayaṁ muditābhāvanāya vitthārakathā.

Upekkhābhāvanāvaṇṇanā

261. Upekkhābhāvanaṁ bhāvetukāmena pana mettādīsu paṭiladdhatikacatukkajjhānena paguṇatatiyajjhānā vuṭṭhāya “sukhitā hontū”ti-ādivasena sattakelāyanamanasikārayuttattā, paṭighānunayasamīpacārittā, somanassayogena oḷārikattā ca purimāsu ādīnavaṁ, santasabhāvattā[2] upekkhāya ānisaṁsañca disvā yvāssa[3] pakatimajjhatto puggalo, taṁ ajjhupekkhitvā[4] upekkhā uppādetabbā. Tato piyapuggalādīsu. Vuttañhetaṁ “kathañca bhikkhu upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Seyyathāpi nāma ekaṁ puggalaṁ neva manāpaṁ na amanāpaṁ disvā upekkhako assa, evameva sabbe satte upekkhāya pharatī”ti[5].

Tasmā vuttanayena majjhattapuggale upekkhaṁ uppādetvā atha piyapuggale, tato soṇḍasahāyake, tato verimhīti evaṁ “imesu ca tīsu[1] attani cā”ti sabbattha majjhattavasena sīmāsambhedaṁ katvā taṁ nimittaṁ āsevitabbaṁ bhāvetabbaṁ bahulīkātabbaṁ. Tassevaṁ karoto pathavīkasiṇe vuttanayeneva catutthajjhānaṁ uppajjati.

1. Tīsu janesu (I, Ka)
2. Santabhāvato (Sī, Syā), santasabhāvato (Ṭī)
3. Yvāyaṁ (I, Ka)
4. Ajjhupekkhitvā ajjhupekkhitvā (Sī)
5. Abhi 2. 288 Vibhaṅge.

လဘိတ္ဝာ ဟတ္ထိက္ခန္ဓအဿပိဋ္ဌိသုဝဏ္ဏသိဝိကာဒီဟိ ဝိစရိဿတီ''တိ အနာဂတမ္ပိဿ မုဒိတာကာရံ ဂဟေတ္ဝာ မုဒိတာ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာ။

ဧဝံ ပိယပုဂ္ဂလေ မုဒိတံ ဥပ္ပါဒေတ္ဝာ အထ မဇ္ဈတ္တေ တတော ဝေရိမ္ဟိတိ အနုက္ကမေန မုဒိတာ ပဝတ္တေတဗ္ဗာ။ အပ္ပနာ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗာ။ သစေ ပနဿ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေရိမ္ဟိ ပဋိဃံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ မေတ္တာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝူပသမေတ္ဝာ “ဣမေသု စ တီသု[၁] အတ္တနိ စာ''တိ စတူသု ဇနေသု သမစိတ္တတာယ သီမာသမ္ဘေဒံ ကတ္ဝာ တံ နိမိတ္တံ အာသေဝန္တေန ဘာဝေန္တေန ဗဟုလီကရောန္တေန မေတ္တာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနဝသေနေဝ အပ္ပနာ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗာ။ တတော ပရံ ''ပဏ္ဍိတာကာရေဟိ အနောမိသောဖရဏာ သတ္တဟာကာရေဟိ ဩမိသောဖရဏာ ဒသဟာကာရေဟိ ဒိသာဖရဏာ''တိ အယံ ဝိကုဗ္ဗနာ, “သုခံ သုပတီ”တိအာဒယော အာနိသံသာ စ မေတ္တာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ။

အယံ မုဒိတာဘာဝနာယ ဝိတ္ထာရကထာ။

ဥပေက္ခာဘာဝနာဝဏ္ဏနာ

၂၆၁။ ဥပေက္ခာဘာဝနံ ဘာဝေတုကာမေန ပန မေတ္တာဒိသု ပဋိလဒ္ဓတိကစတုက္ကဇ္ဈာနေန ပဂုဏတတိယဇ္ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ “သုခိတာ ဟောန္တု'' တိအာဒိဝသေန သတ္တကေလာယနမနသိကာရယုတ္တတ္တာ, ပဋိဃာနုနယသမီပစာရိတ္တာ, သောမနဿယောဂေန ဩဠာရိကတ္တာ စ ပုရိမာသု အာဒီနဝံ, သန္တသဘာဝတ္တာ[၂] ဥပေက္ခာယ အာနိသံသဉ္စ ဒိသ္ဝာ ယ္ဝာဿ[၃] ပကတိမဇ္ဈတ္တော ပုဂ္ဂလော၊ တံ အဇ္ဈုပေက္ခိတ္ဝာ[၄] ဥပေက္ခာ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာ။ တတော ပိယပုဂ္ဂလာဒီသု။ ဝုတ္တဉ္ဧတံ “ကထဉ္စ ဘိက္ခု ဥပေက္ခာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္ဝာ ဝိဟရတိ။ သေယ္ယထာပိ နာမ ဧကံ ပုဂ္ဂလံ နေဝ မနာပံ န အမနာပံ ဒိသ္ဝာ ဥပေက္ခကော အဿ၊ ဧဝမေဝ သဗ္ဗေ သတ္တေ ဥပေက္ခာယ ဖရတီ''တိ[၅]။

တသ္မာ ဝုတ္တနယေန မဇ္ဈတ္တပုဂ္ဂလေ ဥပေက္ခံ ဥပ္ပါဒေတ္ဝာ အထ ပိယပုဂ္ဂလေ၊ တတော သောဏ္ဍသဟာယကေ၊ တတော ဝေရိမ္ဟိတိ ဧဝံ “ဣမေသု စ တီသု[၁] အတ္တနိ စာ''တိ သဗ္ဗတ္ထ မဇ္ဈတ္တဝသေန သီမာသမ္ဘေဒံ ကတ္ဝာ တံ နိမိတ္တံ အာသေဝိတဗ္ဗံ ဘာဝေတဗ္ဗံ ဗဟုလီကာတဗ္ဗံ။ တသ္ဿေဝံ ကရောတော ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တနယေနေဝ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

၁–တီသု ဇနေသု (ဋ္ဌ၊ က)
၂–ယ္ဝာယံ (ဋ္ဌ၊ က)
၃–သန္တဘာဝတော (သီ၊ သျာ)၊ သန္တသဘာဝတော (ဋီ)
၄–အဇ္ဈုပေက္ခိတ္ဝာ အဇ္ဈုပေက္ခိတ္ဝာ(သီ)
၅–အဘိ ၂–၂၈၈–ဝိဘင်္ဂေ။

Kiṁ panetaṁ pathavīkasiṇādīsu uppannatatiyajjhānassāpi uppajjatīti?[1] Nuppajjati. Kasmā? Ārammaṇavisabhāgatāya. Mettādīsu uppannatatiyajjhānasseva pana uppajjati, ārammaṇasabhāgatāyāti. Tato paraṁ pana vikubbanā ca ānisaṁsapaṭilābho ca mettāyaṁ vuttanayeneva veditabboti.

Ayaṁ upekkhābhāvanāya vitthārakathā.

Pakiṇṇakakathā

262. Brahmuttamena kathite, brahmavihāre ime iti viditvā.
Bhiyyo etesu ayaṁ, pakiṇṇakakathāpi viññeyyā.

Etāsu hi mettākaruṇāmuditā-upekkhāsu **atthato** tāva mejjatīti **mettā,** siniyhatīti attho. Mitte vā bhavā, mittassa vā esā pavattītipi **mettā.** Paradukkhe sati sādhūnaṁ hadayakampanaṁ karotīti **karuṇā.** Kiṇāti vā paradukkhaṁ hiṁsati vināsetīti **karuṇā.** Kiriyati vā dukkhitesu pharaṇavasena pasāriyatīti **karuṇā.** Modanti tāya taṁsamaṅgino, sayaṁ vā modati, modanamattameva vā tanti **muditā.** "Averā hontū"ti-ādibyāpārappahānena majjhattabhāvūpagamanena ca upekkhatīti **upekkhā.**

263. **Lakkhaṇādito** panettha hitākārappavattilakkhaṇā **mettā,** hitūpasaṁhārarasā, āghātavinayapaccupaṭṭhānā, sattānaṁ manāpabhāvadassanapadaṭṭhānā. Byāpādūpasamo etissā sampatti, sinehasambhavo vipatti. Dukkhāpanayanākārappavattilakkhaṇā **karuṇā,** paradukkhāsahanarasā, avihiṁsāpaccupaṭṭhānā, dukkhābhibhūtānaṁ anāthabhāvadassanapadaṭṭhānā. Vihiṁsūpasamo tassā sampatti, sokasambhavo vipatti. Pamodanalakkhaṇā **muditā,** anissāyanarasā, arativighātapaccupaṭṭhānā, sattānaṁ sampattidassanapadaṭṭhānā. Arativūpasamo tassā sampatti, pahāsasambhavo vipatti. Sattesu majjhattākārappavattilakkhaṇā **upekkhā,** sattesu samabhāvadassanarasā, paṭighānunayavūpasamapaccupaṭṭhānā, "kammassakā sattā, te

1. Uppajjati nuppajjatīti (Ka)

ကိံ ပနေတံ ပထဝီကသိဏာဒီသု ဥပ္ပန္နတတိယဈာနဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ?[1] နုပ္ပဇ္ဇတိ။ ကသ္မာ? အာရမ္မဏဝိသဘာဂတာယ။ မေတ္တာဒီသု ဥပ္ပန္နတတိယဈာနသ္မေဝ ပန ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အာရမ္မဏသဘာဂတာယာတိ။ တတော ပရံ ပန ဝိကုဗ္ဗနာ စ အာနိသံသပဋိလာဘော စ မေတ္တာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။

အယံ ဥပေက္ခာဘာဝနာယ ဝိတ္ထာရကထာ။

ပကိဏ္ဏကကထာ

၂၆၂။ ဗြဟ္မုတ္တမေန ကထိတေ၊ ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဣမေ ဣတိ ဝိဒိတ္ဝာ။
ဘိယ္ယော ဧတေသု အယံ၊ ပကိဏ္ဏကကထာပိ ဝိညေယ္ယာ။

တေသု ဟိ မေတ္တာကရုဏာမုဒိတာဥပေက္ခာသု **အတ္ထတော** တာဝ မေဇ္ဇတီတိ **မေတ္တာ**၊ သိနိယ္ဟတီတိ အတ္ထော။ မိတ္တေ ဝါ ဘဝါ, မိတ္တဿ ဝါ သော ပဝတ္တီတိပိ **မေတ္တာ**။ ပရဒုက္ခေ သတိ သာဓူနံ ဟဒယကမ္ပနံ ကရောတီတိ **ကရုဏာ**။ ကိဏာတိ ဝါ ပရဒုက္ခံ ဟိံသတိ ဝိနာသေတီတိ **ကရုဏာ**။ ကိရိယတိ ဝါ ဒုက္ခိတေသု ဖရဏဝသေန ပသာရိယတီတိ **ကရုဏာ**။ မောဒန္တိ တာယ တံသမင်္ဂိနော, သယံ ဝါ မောဒတိ, မောဒနမတ္တမေဝ ဝါ တန္တိ **မုဒိတာ**။ "အဝေရာ ဟောန္တု"တိအာဒိဗျာပါရပ္ပဟာနေန မဇ္ဈတ္တဘာဝူပဂမနေန စ ဥပေက္ခတီတိ **ဥပေက္ခာ**။

၂၆၃။ **လက္ခဏာဒိတော** ပနေတ္ထ ဟိတာကာရပ္ပဝတ္တိလက္ခဏာ **မေတ္တာ**၊ ဟိတူပသံဟာရရသာ၊ အာဃာတဝိနယပစ္စုပ္ပဋ္ဌာနာ၊ သတ္တာနံ မနာပဘာဝဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။ ဗျာပါဒူပသမော တိဿာ သမ္ပတ္တိ၊ သိနေဟသမ္ဘဝေါ ဝိပတ္တိ။ ဒုက္ခာပနယနာကာရပ္ပဝတ္တိလက္ခဏာ **ကရုဏာ**၊ ပရဒုက္ခာသဟနရသာ၊ အဝိဟိံသာပစ္စုပ္ပဋ္ဌာနာ၊ ဒုက္ခာဘိဘူတာနံ အနာထဘာဝဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။ ဝိဟိံသူပသမော တဿာ သမ္ပတ္တိ၊ သောကသမ္ဘဝေါ ဝိပတ္တိ။ ပမောဒနလက္ခဏာ **မုဒိတာ**၊ အနိဿာယနရသာ၊ အရတိဝိဃာတပစ္စုပ္ပဋ္ဌာနာ၊ သတ္တာနံ သမ္ပတ္တိဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။ အရတိဝူပသမော တဿာ သမ္ပတ္တိ၊ ပဟာသသမ္ဘဝေါ ဝိပတ္တိ။ သတ္တေသု မဇ္ဈတ္တာကာရပ္ပဝတ္တိလက္ခဏာ **ဥပေက္ခာ**၊ သတ္တေသု သမဘာဝဒဿနရသာ၊ ပဋိဃာနုနယဝူပသမပစ္စုပ္ပဋ္ဌာနာ၊ "ကမ္မဿကာ သတ္တာ၊ တေ

၁-ဥပ္ပဇ္ဇတိ နုပ္ပဇ္ဇတီတိ (က)

kassa ruciyā sukhitā vā bhavissanti, dukkhato vā muccissanti, pattasampattito vā na parihāyissantī”ti evaṁ pavattakammassakatādassana-padaṭṭhānā. Paṭighānunayavūpasamo tassā sampatti, gehasitāya aññāṇupekkhāya sambhavo vipatti.

264. Catunnampi panetesaṁ brahmavihārānaṁ vipassanāsukhañceva bhavasampatti ca **sādhāraṇappayojanaṁ.** Byāpādādipaṭighāto **āveṇikaṁ.** Byāpādapaṭighātappayojanā hettha mettā. Vihiṁsā-aratirāgapaṭighātappayojanā itarā. Vuttampi cetaṁ—

“Nissaraṇañhetaṁ āvuso byāpādassa yadidaṁ mettā cetovimutti. Nissaraṇañhetaṁ āvuso vihesāya yadidaṁ karuṇā cetovimutti. Nissaraṇañhetaṁ āvuso aratiyā yadidaṁ muditā cetovimutti. Nissaraṇañhetaṁ āvuso rāgassa yadidaṁ upekkhā cetovimuttī”ti[1].

265. Ekekassa cettha āsannadūravasena **dve dve paccatthikā.** **Mettābrahmavihārassa** hi samīpacāro viya purisassa sapatto guṇadassanasabhāgatāya rāgo āsannapaccatthiko, so lahuṁ otāraṁ labhati, tasmā tato suṭṭhu mettā rakkhitabbā. Pabbatādigahananissito viya purisassa sapatto sabhāgavisabhāgatāya[2] byāpādo dūrapaccatthiko, tasmā tato nibbhayena mettāyitabbaṁ. Mettāyissati ca nāma, kopañca karissatīti aṭṭhānametaṁ.

Karuṇābrahmavihārassa “cakkhuviññeyyānaṁ rūpānaṁ iṭṭhānaṁ kantānaṁ manāpānaṁ manoramānaṁ lokāmisapaṭisaṁyuttānaṁ appaṭilābhaṁ vā appaṭilābhato samanupassato pubbevā paṭiladdhapubbaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ samanussarato uppajjati domanassaṁ, yaṁ evarūpaṁ domanassaṁ, idaṁ vuccati gehasitaṁ domanassan”ti-ādinā[3] nayena āgataṁ gehasitaṁ domanassaṁ vipattidassanasabhāgatāya āsannapaccatthikaṁ. Sabhāgavisabhāgatāya vihiṁsā

1. Dī 3. 205; Aṁ 2. 257 piṭṭhesu.
2. Ettha rāgo guṇadassanavasena mettāya sabhāgo, byāpādo tassa rāgassa visabhāgoti mettāya sabhāgassa, sabhāgena vā rāgena visabhāgatāyāti vuttaṁ siyā. Sabhāvavisabhāgatāyāti vā pāṭho bhaveyya. Evamuparipi.
3. Ma 3. 260 piṭṭhe.

ကဿ ရုစိယာ သုခိတာ ဝါ ဘဝိဿန္တိ၊ ဒုက္ခတော ဝါ မုစ္စိဿန္တိ၊ ပတ္တသမ္ပတ္တိ-တော ဝါ န ပရိဟာယိဿန္တိ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တကမ္မဿကတာဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။ ပဋိဃာနုနယူပသမော တဿာ သမ္ပတ္တိ၊ ဂေဟသိတာယ အညာဏုပေက္ခာယ သမ္ဘဝေါ ဝိပတ္တိ။

၂၆၄။ စတုန္နမ္ပိ ပနေတေသံ ဗြဟ္မဝိဟာရာနံ ဝိပဿနာသုခဉ္စေဝ ဘဝသမ္ပတ္တိ စ **သာဓာရဏပ္ပယောဇနံ။** ဗျာပါဒါဒိပဋိဃာတော **အာဝေဏိကံ။** ဗျာပါဒ-ပဋိဃာတပ္ပယောဇနာ ဟေဋ္ဌာ မေတ္တာ။ ဝိဟိံသာအရတိရာဂပဋိဃာတပ္ပ-ယောဇနာ ဣတရာ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“နိဿရဏဉ္ဟေတံ အာဝုသော ဗျာပါဒဿ ယဒိဒံ မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ။ နိဿရဏဉ္ဟေတံ အာဝုသော ဝိဟေသာယ ယဒိဒံ ကရုဏာ စေတောဝိမုတ္တိ။ နိဿရဏဉ္ဟေတံ အာဝုသော အရတိယာ ယဒိဒံ မုဒိတာ စေတောဝိမုတ္တိ။ နိဿရဏဉ္ဟေတံ အာဝုသော ရာဂဿ ယဒိဒံ ဥပေက္ခာ စေတောဝိမုတ္တိ”တိ[1]။

၂၆၅။ ဧကေကဿ စေတ္ထ အာသန္နဒူရဝသေန **ဒွေ ဒွေ ပစ္စတ္ထိကာ။** **မေတ္တာဗြဟ္မဝိဟာရဿ** ဟိ သမီပစာရော ဝိယ ပုရိသဿ သပတ္တော ဂုဏ-ဒဿနသဘာဂတာယ ရာဂေါ အာသန္နပစ္စတ္ထိကော၊ သော လဟုံ သြတာရံ လဘတိ၊ တသ္မာ တတော သုဋ္ဌု မေတ္တာ ရက္ခိတဗ္ဗာ။ ပဗ္ဗတာဒိဂဟနနိဿိတော ဝိယ ပုရိသဿ သပတ္တော သဘာဂဝိသဘာဂတာယ၂ ဗျာပါဒေါ ဒူရပစ္စတ္ထိ-ကော၊ တသ္မာ တတော နိဗ္ဘယေန မေတ္တာယိတဗ္ဗံ။ မေတ္တာယိဿတိ စ နာမ, ကောပဉ္စ ကရိဿတီတိ အဋ္ဌာနမေတံ။

ကရုဏာဗြဟ္မဝိဟာရဿ “စက္ခုဝိညေယ္ယာနံ ရူပါနံ ဋ္ဌာနံ ကန္တာနံ မနာပါနံ မနောရမာနံ လောကာမိသပဋိသံယုတ္တာနံ အပ္ပဋိလာဘံ ဝါ အပ္ပဋိလာဘတော သမနုပဿတော ပုဗ္ဗေ ဝါ ပဋိလဒ္ဓပုဗ္ဗံ အတီတံ နိရုဒ္ဓံ ဝိပရိဏတံ သမနုဿရတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဒေါမနဿံ၊ ယံ ဧဝရူပံ ဒေါမနဿံ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဂေဟသိတံ ဒေါမ-နဿ”န္တိအာဒိနာ[3] နယေန အာဂတံ ဂေဟသိတံ ဒေါမနဿံ ဝိပတ္တိဒဿန-သဘာဂတာယ အာသန္နပစ္စတ္ထိကံ။ သဘာဂဝိသဘာဂတာယ ဝိဟိံသာ

၁-၆ ခ-၂၀၅၊ အံ ၂-၂၅၇-ဝိဇ္ဇေသု။
၂-ဍ္ဎေ ရာဂေါ ဂုဏဒဿနဝသေန မေတ္တာယ သဘာဂေါ၊ ဗျာပါဒေါ တဿ ရာဂဿ ဝိသဘာ-ဂေါတိ မေတ္တာယ သဘာဂဿ, သဘာဂေန ဝါ ရာဂေန ဝိသဘာဂတာယာတိ ဝုတ္တံ သိယာ။ သဘာဝဝိသဘာဂတာယာတိ ဝါ ပါဌော ဘဝေယ္ယ။ ဧဝမုပရိပိ။
၃-မ ခ-၂၆၀-ဝိဇ္ဇေ။

dūrapaccatthikā. Tasmā tato nibbhayena karuṇāyitabbaṁ. Karuṇañca nāma karissati, pāṇi-ādīhi ca viheṭhissatīti[1] aṭṭhānametaṁ.

Muditābrahmavihārassa "cakkhuviññeyyānaṁ rūpānaṁ iṭṭhānaṁ -pa- lokāmisapaṭisaṁyuttānaṁ paṭilābhaṁ vā paṭilābhato samanupassato pubbe vā paṭiladdhapubbaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ samanussarato uppajjati somanassaṁ, yaṁ evarūpaṁ somanassaṁ, idaṁ vuccati gehasitaṁ somanassan"ti-ādinā[2] nayena āgataṁ gehasitaṁ somanassaṁ sampattidassanasabhāgatāya āsannapaccatthikaṁ, sabhāgavisabhāgatāya arati dūrapaccatthikā. Tasmā tato nibbhayena muditā bhāvetabbā. Mudito ca nāma bhavissati, pantasenāsanesu ca adhikusalesu dhammesu vā ukkaṇṭhissatīti aṭṭhānametaṁ.

Upekkhābrahmavihārassa pana "cakkhunā rūpaṁ disvā uppajjati upekkhā bālassa mūḷhassa puthujjanassa anodhijinassa avipākajinassa anādīnavadassāvino assutavato puthujjanassa yā evarūpā upekkhā, rūpaṁ sā nātivattati. Tasmā sā upekkhā gehasitāti vuccatī"ti-ādinā[3] nayena āgatā gehasitā aññāṇupekkhā dosaguṇāvicāraṇavasena sabhāgattā āsannapaccatthikā. Sabhāgavisabhāgatāya rāgapaṭighā dūrapaccatthikā. Tasmā tato nibbhayena upekkhitabbaṁ. Upekkhissati ca nāma, rajjissati ca paṭihaññissati cāti aṭṭhānametaṁ.

266. Sabbesampi ca etesaṁ kattukāmatā chando **ādi,**
nīvaraṇādivikkhambhanaṁ **majjhaṁ,** appanā **pariyosānaṁ.**
Paññattidhammavasena eko vā satto aneke vā sattā **ārammaṇaṁ.** Upacāre vā appanāya vā pattāya ārammaṇavaḍḍhanaṁ.

Tatrāyaṁ vaḍḍhanakkamo, yathā hi kusalo kassako kasitabbaṭṭhānaṁ paricchinditvā kasati, evaṁ paṭhamameva ekamāvāsaṁ paricchinditvā tattha sattesu imasmiṁ āvāse sattā averā hontūti-ādinā nayena mettā bhāvetabbā. Tattha cittaṁ muduṁ kammaniyaṁ katvā dve āvāsā paricchinditabbā. Tato anukkamena tayo, cattāro, pañca, cha, satta, aṭṭha, nava, dasa, ekā racchā, upaḍḍhagāmo, gāmo, janapado, rajjaṁ, ekā disāti evaṁ yāva ekaṁ cakkavāḷaṁ, tato vā pana bhiyyo tattha tattha sattesu

1. Vihesessatīti (Syā), vihiṁsissatīti (?) 2. Ma 3. 260 piṭṭhe. 3. Ma 3. 261 piṭṭhe.

ဒူရပစ္စတ္ထိကာ။ တသ္မာ တတော နိဿယေန ကရုဏာယိတဗ္ဗံ။ ကရုဏဉ္စ နာမ ကရိဿတိ, ပါဏိအာဒီဟိ စ ဝိဟေဋ္ဌိဿတီတိ[1] အဋ္ဌာနမေတံ။

မုဒိတာဗြဟ္မဝိဟာရဿ "စက္ခုဝိညေယ္ယာနံ ရူပါနံ ဋ္ဌာနံ။ပ။ လောကာမိသ-ပဋိသံယုတ္တာနံ ပဋိလာဘံ ဝါ ပဋိလာဘတော သမနုပဿတော ပုဗ္ဗေ ဝါ ပဋိ-လဒ္ဓပုဗ္ဗံ အတီတံ နိရုဒ္ဓံ ဝိပရိဏတံ သမနုဿရတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ သောမနဿံ၊ ယံ ဧဝရူပံ သောမနဿံ၊ ဋ္ဌာ ဝုစ္စတိ ဂေဟသိတံ သောမနဿ"န္တိအာဒိနာ[2] နယေန အာဂတံ ဂေဟသိတံ သောမနဿံ သမ္ပတ္တိဒဿနသဘာဂတာယ အာသန္န-ပစ္စတ္ထိကံ၊ သဘာဂဝိသဘာဂတာယ အရတိ ဒူရပစ္စတ္ထိကာ။ တသ္မာ တတော နိဿယေန မုဒိတာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ မုဒိတော စ နာမ ဘဝိဿတိ, ပန္တသေနာ-သနေသု စ အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု ဝါ ဥက္ကဏ္ဌိဿတီတိ အဋ္ဌာနမေတံ။

ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရဿ ပန "စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသ္ဝာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဥပေက္ခာ ဗာလဿ မူဠ္ဟဿ ပုထုဇ္ဇနဿ အနောဓိဇဿ အဝိပါကဇိနဿ အနာဒီနဝ-ဒဿာဝိနော အဿုတဝတော ပုထုဇ္ဇနဿ ယာ ဧဝရူပါ ဥပေက္ခာ၊ ရူပံ သာ နာတိဝတ္တတိ။ တသ္မာ သာ ဥပေက္ခာ ဂေဟသိတာတိ ဝုစ္စတိ''တိအာဒိနာ[3] နယေန အာဂတာ ဂေဟသိတာ အညာဏုပေက္ခာ ဒေါသဂုဏာဝိစာရဏ-ဝသေန သဘာဂတ္တာ အာသန္နပစ္စတ္ထိကာ။ သဘာဂဝိသဘာဂတာယ ရာဂ-ပဋိဃာ ဒူရပစ္စတ္ထိကာ။ တသ္မာ တတော နိဿယေန ဥပေက္ခိတဗ္ဗံ။ ဥပေက္ခိဿတိ စ နာမ, ရဇ္ဇိဿတိ စ ပဋိဃညိဿတိ စာတိ အဋ္ဌာနမေတံ။

၂၆၆။ သဗ္ဗေသမ္ပိ စ ဧတေသံ ကတ္တုကာမတာ ဆန္ဒော **အာဒိ**၊ နိဝရဏာဒိ-ဝိက္ခမ္ဘနံ **မဇ္ဈံ**၊ အပ္ပနာ **ပရိယောသာနံ**။ ပညတ္တိဓမ္မဝသေန ဧကော ဝါ သတ္တော အနေကေ ဝါ သတ္တာ **အာရမ္မဏံ**။ ဥပစာရေ ဝါ အပ္ပနာယ ဝါ ပတ္တာယ အာရမ္မဏဝဍ္ဎနံ။

တတြာယံ ဝဍ္ဎနက္ကမော၊ ယထာ ဟိ ကုသလော ကဿကော ကသိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ကသတိ၊ ဧဝံ ပဌမမေဝ ဧကမာဝါသံ ပရိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ တတ္ထ သတ္တေသု ဒုမသ္မိံ အာဝါသေ သတ္တာ အဝေရာ ဟောန္တူ'တိအာဒိနာ နယေန မေတ္တာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ တတ္ထ စိတ္တံ မုဒုံ ကမ္မနိယံ ကတ္ဝာ ဒ္ဝေ အာဝါသာ ပရိစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗာ။ တတော အနုက္ကမေန တယော၊ စတ္တာရော၊ ပဉ္စ၊ ဆ၊ သတ္တ၊ အဋ္ဌ၊ နဝ၊ ဒသ၊ ဧကာ ရစ္ဆာ၊ ဥပဍ္ဎဂါမော၊ ဂါမော၊ ဇနပဒေါ၊ ရဇ္ဇံ၊ ဧကော ဒိသာတိ ဧဝံ ယာဝ ဧကံ စက္ကဝါဠံ၊ တတော ဝါ ပန ဘိယ္ယော တတ္ထ တတ္ထ သတ္တေသု

၁-ဝိဟေသေဿတီတိ (သျာ)၊ ဝိဟိꣳသိဿတီတိ (?) ၂-မ ၃-၂၆၀-ပိဋ္ဌေ။ ၃-မ ၃-၂၆၁-ပိဋ္ဌေ။

mettā bhāvetabbā. Tathā karuṇādayoti ayamettha ārammaṇavaḍḍhanakkamo.

267. Yathā pana kasiṇānaṁ nissando āruppā, samādhinissando nevasaññānāsaññāyatanaṁ, vipassanānissando phalasamāpatti, samathavipassanānissando nirodhasamāpatti, evaṁ purimabrahmavihārattayanissando ettha upekkhābrahmavihāro. Yathā hi thambhe anussāpetvā tulāsaṅghāṭaṁ anāropetvā na sakkā ākāse kūṭagopānasiyo ṭhapetuṁ, evaṁ purimesu tatiyajjhānaṁ vinā na sakkā catutthaṁ bhāvetunti.

268. Ettha siyā, kasmā panetā mettākaruṇāmuditā-upekkhā brahmavihārāti vuccanti, kasmā ca catassova, ko ca etāsaṁ kamo, abhidhamme ca kasmā appamaññāti vuttāti. Vuccate, seṭṭhaṭṭhena tāva niddosabhāvena cettha brahmavihāratā veditabbā. Sattesu sammā paṭipattibhāvena hi seṭṭhā ete vihārā. Yathā ca brahmāno niddosacittā viharanti, evaṁ etehi sampayuttā yogino brahmasamā hutvā viharantīti seṭṭhaṭṭhena niddosabhāvena ca brahmavihārāti vuccanti.

269. Kasmā ca catassovāti-ādi pañhassa pana idaṁ vissajjanaṁ.

Visuddhimaggādivasā catasso,
Hitādi-ākāravasā panāsaṁ.
Kamo pavattanti ca appamāṇe,
Tā gocare yena tadappamaññā.

Etāsu hi yasmā mettā byāpādabahulassa, karuṇā vihesābahulassa, muditā aratibahulassa, upekkhā rāgabahulassa visuddhi maggo. Yasmā ca hitūpasaṁhāra-ahitāpanayanasampattimodana-anābhogavasena catubbidhoyeva sattesu manasikāro. Yasmā ca yathā mātā dahara gilāna yobbanappatta sakiccapasutesu catūsu puttesu daharassa abhivuḍḍhikāmā hoti, gilānassa gelaññāpanayanakāmā, yobbanappattassa yobbanasampattiyā ciraṭṭhitikāmā, sakakiccapasutassa kismiñci pariyāye abyāvaṭā hoti, tathā appamaññāvihārikenāpi sabbasattesu mettādivasena bhavitabbaṁ. Tasmā ito Visuddhimaggādivasā catassova appamaññā.

မေတ္တာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ တထာ ကရုဏာဒယောတိ အယမေတ္ထ အာရမ္မဏ-ဝဍ္ဎနက္ကမော။

၂၆၇။ ယထာ ပန ကသိဏာနံ နိဿန္ဒော အာရုပ္ပါ၊ သမာဓိနိဿန္ဒော နေဝသညာနာသညာယတနံ၊ ဝိပဿနာနိဿန္ဒော ဖလသမာပတ္တိ၊ သမထ-ဝိပဿနာနိဿန္ဒော နိရောဓသမာပတ္တိ၊ ဧဝံ ပုရိမဗြဟ္မဝိဟာရတ္တယနိဿန္ဒော ဇ္ဈာ ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရော။ ယထာ ဟိ ထမ္ဘေ အနုဿာပေတ္ဝာ တုလာသင်္ဃာဋံ အနာရောပေတ္ဝာ န သက္ကာ အာကာသေ ကူဋဂေါပါနသိယော ဌပေတုံ၊ ဧဝံ ပုရိမေသု တတိယဇ္ဈာနံ ဝိနာ န သက္ကာ စတုတ္ထံ ဘာဝေတုန္တိ။

၂၆၈။ ဇ္ဈာ သိယာ၊ ကသ္မာ ပနေတာ မေတ္တာကရုဏာမုဒိတာဥပေက္ခာ ဗြဟ္မဝိဟာရာတိ ဝုစ္စန္တိ၊ ကသ္မာ စ စတသ္သောဝ၊ ကော စ တောသံ ကမော၊ အဘိဓမ္မေ စ ကသ္မာ အပ္ပမညာတိ ဝုတ္တာတိ။ ဝုစ္စတေ၊ သေဋ္ဌဋ္ဌေန တာဝ နိဒ္ဒေါသဘာဝေန စေတ္ထ ဗြဟ္မဝိဟာရတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သတ္တေသု သမ္မာ ပဋိပတ္တိဘာဝေန ဟိ သေဋ္ဌာ ဧတေ ဝိဟာရာ။ ယထာ စ ဗြဟ္မာနော နိဒ္ဒေါသစိတ္တာ ဝိဟရန္တိ၊ ဧဝံ ဧတေဟိ သမ္ပယုတ္တာ ယောဂိနော ဗြဟ္မသမာ ဟုတ္ဝာ ဝိဟရန္တီတိ သေဋ္ဌဋ္ဌေန နိဒ္ဒေါသဘာဝေန စ ဗြဟ္မဝိဟာရာတိ ဝုစ္စန္တိ။

၂၆၉။ ကသ္မာ စ စတသ္သောဝါတိအာဒိ ပဥ္ဟဿ ပန ဣဒံ ဝိဿဇ္ဇနံ။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂါဒိဝသာ စတသ္သော၊
ဟိတာဒိအာကာရဝသာ ပနာသံ။
ကမော ပဝတ္တန္တိ စ အပ္ပမာဏေ၊
တာ ဂေါစရေ ယေန တဒပ္ပမညာ။

တောသု ဟိ ယသ္မာ မေတ္တာ ဗျာပါဒဗဟုလဿ၊ ကရုဏာ ဝိဟေသာ-ဗဟုလဿ၊ မုဒိတာ အရတိဗဟုလဿ၊ ဥပေက္ခာ ရာဂဗဟုလဿ ဝိသုဒ္ဓိ မဂ္ဂေါ။ ယသ္မာ စ ဟိတူပသံဟာရအဟိတာပနယနသမ္ပတ္တိမောဒနအနာ-ဘောဂဝသေန စတုဗ္ဗိဓောယေဝ သတ္တေသု မနသိကာရော။ ယသ္မာ စ ယထာ မာတာ ဒဟရ ဂိလာန ယောဗ္ဗနပ္ပတ္တ သကိစ္စပသုတေသု စတူသု ပုတ္တေသု ဒဟရဿ အဘိဝုဠ္ဎိကာမာ ဟောတိ၊ ဂိလာနဿ ဂေလညာပနယနကာမာ၊ ယောဗ္ဗနပ္ပတ္တဿ ယောဗ္ဗနသမ္ပတ္တိယာ စိရဋ္ဌိတိကာမာ၊ သကကိစ္စပသုတဿ ကိသ္မိဉ္စိ ပရိယာယေ အဗ္ယာဝဋာ ဟောတိ၊ တထာ အပ္ပမညာဝိဟာရိကေနာပိ သဗ္ဗသတ္တေသု မေတ္တာဒိဝသေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ တသ္မာ ဣတော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂါဒိဝသာ စတသ္သောဝ အပ္ပမညာ။

Yasmā catassopetā bhāvetukāmena paṭhamaṁ hitākārappavattivasena sattesu paṭipajjitabbaṁ, hitākārappavattilakkhaṇā ca mettā. Tato evaṁ patthitahitānaṁ sattānaṁ dukkhābhibhavaṁ disvā vā sutvā vā sambhāvetvā vā dukkhāpanayanākārappavattivasena, dukkhāpanayanākārappavattilakkhaṇā ca karuṇā. Athevaṁ patthitahitānaṁ patthitadukkhāpagamānañca nesaṁ sampattiṁ disvā sampattipamodanavasena, pamodanalakkhaṇā ca muditā. Tato paraṁ pana kattabbābhāvato ajjhupekkhakattasaṅkhātena majjhattākārena paṭipajjitabbaṁ, majjhattākārappavattilakkhaṇā ca upekkhā. Tasmā ito hitādi-ākāravasā panāsaṁ paṭhamaṁ mettā vuttā, atha karuṇā muditā upekkhāti ayaṁ kamo veditabbo.

Yasmā pana sabbāpetā appamāṇe gocare pavattanti. Appamāṇā hi sattā etāsaṁ gocarabhūtā. Ekasattassāpi ca ettake padese mettādayo bhāvetabbāti evaṁ pamāṇaṁ agahetvā sakalapharaṇavaseneva pavattāti. Tena vuttaṁ—

Visuddhimaggādivasā catasso,
Hitādi-ākāravasā panāsaṁ.
Kamo pavattanti ca appamāṇe,
Tā gocare yena tadappamaññāti.

270. Evaṁ appamāṇagocaratāya ekalakkhaṇāsu cāpi etāsu purimā tisso tikacatukkajjhānikāva honti. Kasmā? Somanassāvippayogato. Kasmā panāyaṁ somanassena avippayogoti? Domanassasamuṭṭhitānaṁ byāpādādīnaṁ nissaraṇattā. Pacchimā pana avasesa-ekajjhānikāva. Kasmā? Upekkhāvedanāsampayogato. Na hi sattesu majjhattākārappavattā brahmavihārupekkhā upekkhāvedanaṁ vinā vattatīti.

271. Yo panevaṁ vadeyya "yasmā Bhagavatā Aṭṭhakanipāte catūsupi appamaññāsu avisesena vuttaṁ 'tato tvaṁ bhikkhu imaṁ samādhiṁ savitakkampi savicāraṁ bhāveyyāsi, avitakkampi vicāramattaṁ bhāveyyāsi, avitakkampi avicāraṁ bhāveyyāsi, sappītikampi bhāveyyāsi, nippītikampi bhāveyyāsi, sātasahagatampi bhāveyyāsi, upekkhāsahagatampi bhāveyyāsī"ti[1],

1. Aṁ 3. 121 piṭṭhe.

ယသ္မာ စတသ္ဍောပေတာ ဘာဝေတုကာမေန ပဌမံ ဟိတာကာရပ္ပဝတ္တိ-ဝသေန သတ္တေသု ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ ဟိတာကာရပ္ပဝတ္တိလက္ခဏာ စ မေတ္တာ။ တတော ဧဝံ ပတ္ထိတဟိတာနံ သတ္တာနံ ဒုက္ခာဘိဘဝံ ဒိသ္ဝာ ဝါ သုတ္ဝာ ဝါ သမ္ဘာဝေတ္ဝာ ဝါ ဒုက္ခာပနယနာကာရပ္ပဝတ္တိဝသေန၊ ဒုက္ခာပနယနာကာရပ္ပ-ဝတ္တိလက္ခဏာ စ ကရုဏာ။ အထေဝံ ပတ္ထိတဟိတာနံ ပတ္ထိတဒုက္ခာပဂမာနဉ္စ နေသံ သမ္ပတ္တိံ ဒိသ္ဝာ သမ္ပတ္တိပမောဒနဝသေန၊ ပမောဒနလက္ခဏာ စ မုဒိတာ။ တတော ပရံ ပန ကတ္တဗ္ဗာဘာဝတော အဗ္ဗောကိဏ္ဏသဓိတေန မဇ္ဈတ္တာကာရေန ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ မဇ္ဈတ္တာကာရပ္ပဝတ္တိလက္ခဏာ စ ဥပေက္ခာ။ တသ္ဍာ ဣတော ဟိတာဒိအာကာရဝသာ ပနာသံ ပဌမံ မေတ္တာ ဝုတ္တာ၊ အထ ကရုဏာ မုဒိတာ ဥပေက္ခာတိ အယံ ကမော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ယသ္မာ ပန သဗ္ဗာပေတာ အပ္ပမာဏေ ဂေါစရေ ပဝတ္တန္တိ။ အပ္ပမာဏာ ဟိ သတ္တာ တောသံ ဂေါစရဘူတာ။ ကေသတ္တဿာပိ စ တ္ထောကေ ပဒေသေ မေတ္တာဒယော ဘာဝေတဗ္ဗာတိ ဧဝံ ပမာဏံ အဂဟေတ္ဝာ သကလဖရဏ-ဝသေနေဝ ပဝတ္တာတိ။ တေန ဝုတ္တံ—

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂါဒိဝသာ စတသ္ဍော၊
ဟိတာဒိအာကာရဝသာ ပနာသံ။
ကမော ပဝတ္တန္တိ စ အပ္ပမာဏေ၊
တာ ဂေါစရေ ယေန တဒပ္ပမညာတိ။

၂၇၀။ ဧဝံ အပ္ပမာဏဂေါစရတာယ ကေလက္ခဏာသု စာပိ တောသု ပုရိမာ တိသ္ဍော တိကစတုက္ကဇ္ဈာနိကာဝ ဟောန္တိ။ ကသ္မာ? သောမနဿာဝိပ္ပယောဂတော။ ကသ္မာ ပနာယံ သောမနဿေန အဝိပ္ပယောဂေါတိ? ဒေါမနဿ-သမုဋ္ဌိတာနံ ဗျာပါဒါဒီနံ နိဿရဏတ္တာ။ ပစ္ဆိမာ ပန အဝသေသကေဇ္ဈာနိ-ကာဝ။ ကသ္မာ? ဥပေက္ခာဝေဒနာသမ္ပယောဂတော။ န ဟိ သတ္တေသု မဇ္ဈတ္တာကာရပ္ပဝတ္တာ မြဟ္ဘဝိဟာရုပေက္ခာ ဥပေက္ခာဝေဒနံ ဝိနာ ဝတ္တတီတိ။

၂၇၁။ ယော ပနေဝံ ဝဒေယျ "ယသ္မာ ဘဂဝတာ အဋ္ဌကနိပါတေ စတူသုပိ အပ္ပမညာသု အဝိသေသေန ဝုတ္တံ 'တတော တွံ ဘိက္ခု ဣမံ သမာဓိံ သဝိတက္ကမ္ပိ သဝိစာရံ ဘာဝေယျာသိ၊ အဝိတက္ကမ္ပိ ဝိစာရမတ္တံ ဘာဝေယျာသိ၊ အဝိတက္ကမ္ပိ အဝိစာရံ ဘာဝေယျာသိ၊ သပ္ပီတိကမ္ပိ ဘာဝေယျာသိ၊ နိပ္ပီတိကမ္ပိ ဘာဝေယျာသိ၊ သာတသဟဂတမ္ပိ ဘာဝေယျာသိ၊ ဥပေက္ခာသဟဂတမ္ပိ ဘာဝေယျာသိ'တိ [1]၊

၁-အံ ၃-၁၂၁-ဝိဇ္ဇေ။

tasmā catasso appamaññā catukkapañcakajjhānikā”ti. So māhevantissa vacanīyo. Evañhi sati kāyānupassanādayopi catukkapañcakajjhānikā siyuṁ, vedanādīsu ca paṭhamajjhānampi natthi, pageva dutiyādīni. Tasmā byañjanacchāyāmattaṁ gahetvā mā Bhagavantaṁ abbhācikkhi, gambhīraṁ hi Buddhavacanaṁ, taṁ ācariye payirūpāsitvā adhippāyato gahetabbaṁ.

272. Ayañhi tatrādhippāyo—“sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan”ti evaṁ āyācitadhammadesanaṁ kira taṁ bhikkhuṁ yasmā so pubbepi dhammaṁ sutvā tattheva vasati, na samaṇadhammaṁ kātuṁ gacchati, tasmā naṁ Bhagavā “evameva panidhekacce moghapurisā mamaññeva ajjhesanti, dhamme ca bhāsite mamaññeva anubandhitabbaṁ maññantī”ti apasādetvā puna yasmā so arahattassa upanissayasampanno, tasmā naṁ ovadanto āha “tasmātiha te bhikkhu evaṁ sikkhitabbaṁ, ajjhattaṁ me cittaṁ ṭhitaṁ bhavissati susaṇṭhitaṁ, na cuppannā pāpakā akusalā dhammā cittaṁ pariyādāya ṭhassantīti. Evañhi te bhikkhu sikkhitabban”ti.

Iminā panassa ovādena niyakajjhattavasena cittekaggatāmatto mūlasamādhi vutto. Tato “ettakeneva santuṭṭhiṁ anāpajjitvā evaṁ so eva samādhi vaḍḍhetabbo”ti dassetuṁ “yato kho te bhikkhu ajjhattaṁ cittaṁ ṭhitaṁ hoti susaṇṭhitaṁ, na cuppannā pāpakā akusalā dhammā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti. Tato te bhikkhu evaṁ sikkhitabbaṁ mettā me cetovimutti bhāvitā bhavissati bahulīkatā yānikatā vatthukatā anuṭṭhitā paricitā susamāraddhāti. Evañhi te bhikkhu sikkhitabban”ti evamassa mettāvasena bhāvanaṁ vatvā puna “yato kho te bhikkhu ayaṁ samādhi evaṁ bhāvito hoti bahulīkato, tato tvaṁ bhikkhu imaṁ mūlasamādhiṁ savitakkampi savicāraṁ bhāveyyāsi -pa- upekkhāsahagatampi bhāveyyāsī”ti vuttaṁ.

Tassattho—yadā te bhikkhu ayaṁ mūlasamādhi evaṁ mettāvasena bhāvito hoti, tadā tvaṁ tāvatakenāpi tuṭṭhiṁ anāpajjitvāva imaṁ

တသ္မာ စတသ္သော အပ္ပမညာ စတုက္ကပဉ္စကဈာနိကာ”တိ။ သော မာဟေ-ဝန္တိဿ ဝစနိယော။ ဧဝဠွိ သတိ ကာယာနုပဿနာဒယောပိ စတုက္ကပဉ္စ-ကဈာနိကာ သိယုံ၊ ဝေဒနာဒီသု စ ပဌမဈာနမ္ပိ နတ္ထိ၊ ပဂေဝ ဒုတိယာ-ဒီနိ။ တသ္မာ ဗျဉ္ဇနစ္ဆာယာမတ္တံ ဂဟေတ္ဝာ မာ ဘဂဝန္တံ အစ္ဆာစိက္ခိ၊ ဂမ္ဘီရံ ဟိ ဗုဒ္ဓဝစနံ၊ တံ အာစရိယေ ပယိရုပါသိတ္ဝာ အဓိပ္ပါယတော ဂဟေတဗ္ဗံ။

၂၇၂။ အယဠွိ တတြာဓိပ္ပါယော—“သာဓု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ သံခိတ္တေန ဓမ္မံ ဒေသေတု၊ ယမဟံ ဘဂဝတော ဓမ္မံ သုတ္ဝာ ဧကော ဝူပကဋ္ဌော အပ္ပမတ္တော အာတာပီ ပဟိတတ္တော ဝိဟရေယ္ယ”န္တိ ဧဝံ အာယာစိတဓမ္မဒေသနံ ကိရ တံ ဘိက္ခုံ ယသ္မာ သော ပုဗ္ဗေပိ ဓမ္မံ သုတ္ဝာ တတ္ထေဝ ဝသတိ၊ န သမဏဓမ္မံ ကာတုံ ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ နံ ဘဂဝါ “ဧဝမေဝ ပနိဓေကစ္စေ မောဃပုရိသာ မမညေဝ အဇ္ဈေသန္တိ၊ ဓမ္မေ စ ဘာသိတေ မမညေဝ အနုဗန္ဓိ-တဗ္ဗံ မညန္တိ”တိ အပသာဒေတ္ဝာ ပုန ယသ္မာ သော အရဟတ္တသ္သ ဥပနိဿယ-သမ္ပန္နော၊ တသ္မာ နံ သြဝဒန္တော အာဟ “တသ္မာတိဟ တေ ဘိက္ခု ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ၊ အဇ္ဈတ္တံ မေ စိတ္တံ ဋ္ဌိတံ ဘဝိဿတိ သုသဏ္ဌိတံ၊ န စုပ္ပန္နာ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ ဋ္ဌဿန္တိတိ။ ဧဝဠွိ တေ ဘိက္ခု သိက္ခိတဗ္ဗ”န္တိ။

ဤမိနာ ပနဿ သြဝါဒေန နိယကဈ္ဈတ္တဝသေန စိတ္တေကဂ္ဂတာမတ္တော မူလသမာဓိ ဝုတ္တော။ တတော “တ္တေကေနေဝ သန္တုဋ္ဌိံ အနာပဇ္ဇိတ္ဝာ ဧဝံ သော ဧဝ သမာဓိ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗော”တိ ဒဿေတုံ “ယတော ခေါ တေ ဘိက္ခု အဇ္ဈတ္တံ စိတ္တံ ဋ္ဌိတံ ဟောတိ သုသဏ္ဌိတံ၊ န စုပ္ပန္နာ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌန္တိ။ တတော တေ ဘိက္ခု ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ မေတ္တာ မေ စေတောဝိမုတ္တိ ဘာဝိတာ ဘဝိဿတိ ဗဟုလီကတာ ယာနိကတာ ဝတ္ထုကတာ အနုဋ္ဌိတာ ပရိစိတာ သုသမာရဒ္ဓါတိ။ ဧဝဠွိ တေ ဘိက္ခု သိက္ခိတဗ္ဗ”န္တိ ဧဝမဿ မေတ္တာဝသေန ဘာဝနံ ဝတ္ဝာ ပုန “ယတော ခေါ တေ ဘိက္ခု အယံ သမာဓိ ဧဝံ ဘာဝိတော ဟောတိ ဗဟုလီကတော၊ တတော တွံ ဘိက္ခု ဤမံ မူလသမာဓိံ သဝိတက္ကမ္ပိ သဝိစာရံ ဘာဝေယျာသိ။ပ။ ဥပေက္ခာသဟဂတမ္ပိ ဘာဝေယျာ-သီ”တိ ဝုတ္တံ။

တဿတ္ထော—ယဒါ တေ ဘိက္ခု အယံ မူလသမာဓိ ဧဝံ မေတ္တာဝသေန ဘာဝိတော ဟောတိ၊ တဒါ တွံ တာဝတကေနာပိ တုဋ္ဌိံ အနာပဇ္ဇိတ္ဝာဝ ဤမံ

mūlasamādhiṁ aññesupi ārammaṇesu catukkapañcakajjhānāni pāpayamāno savitakkampi savicāranti-ādinā nayena bhāveyyāsīti.

Evaṁ vatvā ca puna karuṇādi-avasesabrahmavihārapubbaṅgamampissa aññesu ārammaṇesu catukkapañcakajjhānavasena bhāvanaṁ kareyyāsīti dassento "yato kho te bhikkhu ayaṁ samādhi evaṁ bhāvito hoti bahulīkato. Tato te bhikkhu evaṁ sikkhitabbaṁ karuṇā me cetovimuttī"ti-ādimāha.

Evaṁ mettādipubbaṅgamaṁ catukkapañcakajjhānavasena bhāvanaṁ dassetvā puna kāyānupassanādipubbaṅgamaṁ dassetuṁ "yato kho te bhikkhu ayaṁ samādhi evaṁ bhāvito hoti bahulīkato, tato te bhikkhu evaṁ sikkhitabbaṁ kāye kāyānupassī viharissāmī"ti-ādiṁ vatvā "yato kho te bhikkhu ayaṁ samādhi evaṁ bhāvito bhavissati subhāvito, tato tvaṁ bhikkhu yena yeneva gagghasi, phāsuññeva gagghasi, yattha yattheva ṭhassasi, phāsuññeva ṭhassasi, yattha yattheva nisīdissasi, phāsuññeva nisīdissasi, yattha yattheva seyyaṁ kappessasi, phāsuññeva seyyaṁ kappessasī"ti arahattanikūṭena desanaṁ samāpesi[1]. Tasmā tikacatukkajjhānikāva mettādayo, upekkhā pana avasesa-ekajjhānikāvāti veditabbā. Tatheva ca abhidhamme[2] vibhattāti.

273. Evaṁ tikacatukkajjhānavasena ceva avasesa-ekajjhānavasena ca dvidhā ṭhitānampi etāsaṁ subhaparamādivasena aññamaññaṁ asadiso ānubhāvaviseso veditabbo. **Haliddavasanasuttasmiṁ** hi etā subhaparamādibhāvena vesesetvā vuttā. Yathāha "subhaparamāhaṁ bhikkhave mettaṁ[3] cetovimuttiṁ vadāmi. Ākāsānañcāyatanaparamāhaṁ bhikkhave karuṇaṁ[4] cetovimuttiṁ vadāmi. Viññāṇañcāyatanaparamāhaṁ bhikkhave muditaṁ[5] cetovimuttiṁ vadāmi. Ākiñcaññāyatanaparamāhaṁ bhikkhave upekkhaṁ[6] cetovimuttiṁ vadāmī"ti[7].

1. Samādapeti (Ka), samādapesi (Syā)
2. Abhi 1. 66, 67; Abhi 2. 289, 293 piṭṭhādīsu.
3. Mettā (Sī)
4. Karuṇā (Sī)
5. Muditā (Sī)
6. Upekkhā (Sī, Pāḷiyampi)
7. Saṁ 3. 104, 105 piṭṭhesu.

မူလသမာဓိ အညေသုပိ အာရမ္မဏေသု စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနာနိ ပါပယမာနော သဝိတက္ကမ္ပိ သဝိစာရန္တိအာဒိနာ နယေန ဘာဝေယျာသီတိ။

ဧဝံ ဝတ္ဝာ စ ပုန ကရုဏာဒိအဝသေသဗြဟ္မဝိဟာရပုဗ္ဗင်္ဂမမ္ပိဿ အညေသု အာရမ္မဏေသု စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနဝသေန ဘာဝနံ ကရေယျာသီတိ ဒဿေန္တော "ယတော ခေါ တေ ဘိက္ခု အယံ သမာဓိ ဧဝံ ဘာဝိတော ဟောတိ ဗဟုလီကတော။ တတော တေ ဘိက္ခု ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ ကရုဏာ မေ စေတောဝိမုတ္တီ"တိအာဒိမာဟ။

ဧဝံ မေတ္တာဒိပုဗ္ဗင်္ဂမံ စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနဝသေန ဘာဝနံ ဒဿေတွာ ပုန ကာယာနုပဿနာဒိပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဒဿေတုံ "ယတော ခေါ တေ ဘိက္ခု အယံ သမာဓိ ဧဝံ ဘာဝိတော ဟောတိ ဗဟုလီကတော၊ တတော တေ ဘိက္ခု ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရိဿာမီ"တိ အာဒိံ ဝတ္ဝာ "ယတော ခေါ တေ ဘိက္ခု အယံ သမာဓိ ဧဝံ ဘာဝိတော ဘဝိဿတိ သုဘာဝိတော၊ တတော တွံ ဘိက္ခု ယေန ယေနေဝ ဂ္ဂဿိ၊ ဖာသုညေဝ ဂ္ဂဿိ၊ ယတ္ထ ယတ္ထေဝ ဋ္ဌဿသိ၊ ဖာသုညေဝ ဋ္ဌဿသိ၊ ယတ္ထ ယတ္ထေဝ နိသီဒိဿသိ၊ ဖာသုညေဝ နိသီဒိဿသိ၊ ယတ္ထ ယတ္ထေဝ သေယျံ ကပ္ပေဿသိ၊ ဖာသုညေဝ သေယျံ ကပ္ပေဿသီ"တိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ သမာပေသိ[1]။ တသ္မာ တိက-စတုက္ကဇ္ဈာနိကာဝ မေတ္တာဒယော၊ ဥပေက္ခာ ပန အဝသေသကေဇ္ဈာနိကာဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တထေဝ စ အဘိဓမ္မေ[2] ဝိဘတ္တာတိ။

၂၇၃။ ဧဝံ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနဝသေန စေဝ အဝသေသကေဇ္ဈာနဝသေန စ ဒ္ဝိဓာ ဋ္ဌိတာနမ္ပိ တာသံ သုဘပရမာဒိဝသေန အညမညံ အသဒိသော အာနုဘာဝဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဟလိဒ္ဒဝသနသုတ္တသ္မိံ** ဟိ တာ သုဘပရမာဒိဘာဝေန ဝိသေသေတ္ဝာ ဝုတ္တာ။ ယထာဟ "သုဘပရမာဟံ ဘိက္ခဝေ မေတ္တံ[3] စေတောဝိမုတ္တိံ ဝဒါမိ။ အာကာသာနဉ္စာယတနပရမာဟံ ဘိက္ခဝေ ကရုဏံ[4] စေတောဝိမုတ္တိံ ဝဒါမိ။ ဝိညာဏဉ္စာယတနပရမာဟံ ဘိက္ခဝေ မုဒိတံ[5] စေတောဝိမုတ္တိံ ဝဒါမိ။ အာကိဉ္စညာယတနပရမာဟံ ဘိက္ခဝေ ဥပေက္ခံ[6] စေတောဝိမုတ္တိံ ဝဒါမိ"တိ[7]။

၁-သမာဒပေတိ (က)၊ သမာဒပေသိ (သျာ) ၂-အဘိ ၁-၆၆-၆၇၊ အဘိ ၂-၂၀၉-၂၉၃-ဝိဘင်္ဂဒီသု။
၃-မေတ္တာ (သီ) ၄-ကရုဏာ (သီ) ၅-မုဒိတာ (သီ) ၆-ဥပေက္ခာ (သီ၊ ပါဠိယမ္ပိ)
၇-သံ ၃-၁၀၄-၁၀၅-ဝိဋ္ဌေသု။

Kasmā panetā evaṁ vuttāti? Tassa tassa upanissayattā. Mettāvihārissa hi sattā appaṭikkūlā honti. Athassa appaṭikkūlaparicayā appaṭikkūlesu parisuddhavaṇṇesu nīlādīsu cittaṁ upasaṁharato appakasireneva tattha cittaṁ pakkhandati. Iti mettā subhavimokkhassa upanissayo hoti, na tato paraṁ, tasmā **subhaparamā**ti vuttā.

Karuṇāvihārissa pana daṇḍābhighātādirūpanimittaṁ sattadukkhaṁ samanupassantassa karuṇāya pavattisambhavato rūpe ādīnavo parividito hoti. Athassa parividitarūpādīnavattā pathavīkasiṇādīsu aññataraṁ ugghāṭetvā rūpanissaraṇe ākāse cittaṁ upasaṁharato appakasireneva tattha cittaṁ pakkhandati. Ito karuṇā ākāsānañcāyatanassa upanissayo hoti, na tato paraṁ, tasmā **ākāsānañcāyatanaparamā**ti vuttā.

Muditāvihārissa pana tena tena pāmojjakāraṇena uppannapāmojjasattānaṁ viññāṇaṁ samanupassantassa muditāya pavattisambhavato viññāṇaggahaṇaparicitaṁ cittaṁ hoti. Athassa anukkamādhigataṁ ākāsānañcāyatanaṁ atikkamma ākāsanimittagocare viññāṇe cittaṁ upasaṁharato appakasireneva tattha cittaṁ pakkhandatīti muditā viññāṇañcāyatanassa upanissayo hoti, na tato paraṁ, tasmā **viññāṇañcāyatanaparamā**ti vuttā.

Upekkhāvihārissa pana "sattā sukhitā vā hontu dukkhato vā vimuccantu[1], sampattasukhato vā mā vimuccantū"ti[2] ābhogābhāvato sukhadukkhādiparamatthagāhavimukhabhāvato avijjamānaggahaṇadukkhaṁ cittaṁ hoti. Athassa paramatthagāhato vimukhabhāvaparicitacittassa paramatthato avijjamānaggahaṇadukkhacittassa ca anukkamādhigataṁ viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma sabhāvato avijjamāne paramatthabhūtassa viññāṇassa abhāve cittaṁ upasaṁharato appakasireneva tattha cittaṁ pakkhandati. Iti upekkhā ākiñcaññāyatanassa upanissayo hoti, na tato paraṁ, tasmā **ākiñcaññāyatanaparamā**ti vuttāti.

274. Evaṁ subhaparamādivasena etāsaṁ ānubhāvaṁ viditvā puna sabbāpetā **dānādīnaṁ sabbakalyāṇadhammānaṁ paripūrikā**ti veditabbā.

1. Parimuccantu (Sī) 2. Mā viyujjiṁsūti (Syā)

ကသ္မာ ပနေတာ ဧဝံ ဝုတ္တာတိ? တဿ တဿ ဥပနိဿယတ္တာ။ မေတ္တာဝိဟာရိဿ ဟိ သတ္တာ အပ္ပဋိက္ကူလာ ဟောန္တိ။ အထဿ အပ္ပဋိက္ကူလပရိစယာ အပ္ပဋိက္ကူလေသု ပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏေသု နီလာဒီသု စိတ္တံ ဥပသံဟရတော အပ္ပကသိရေနေဝ တတ္ထ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတိ။ ဣတိ မေတ္တာ သုဘဝိမောက္ခဿ ဥပနိဿယော ဟောတိ၊ န တတော ပရံ၊ တသ္မာ **သုဘပရမာ**တိ ဝုတ္တာ။

ကရုဏာဝိဟာရိဿ ပန ဒဏ္ဍာဘိဃာတာဒိရူပနိမိတ္တံ ပတ္တဒုက္ခံ သမနုပဿန္တဿ ကရုဏာယ ပဝတ္တိသမ္ဘဝတော ရူပေ အာဒီနဝေါ ပရိဝိဒိတော ဟောတိ။ အထဿ ပရိဝိဒိတရူပါဒီနဝတ္တာ ပထဝီကသိဏာဒီသု အညတရံ ဥဂ္ဃါဋေတ္ဝာ ရူပနိဿရဏေ အာကာသေ စိတ္တံ ဥပသံဟရတော အပ္ပကသိရေနေဝ တတ္ထ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတိ။ ဣတိ ကရုဏာ အာကာသာနဉ္စာယတနဿ ဥပနိဿယော ဟောတိ၊ န တတော ပရံ၊ တသ္မာ **အာကာသာနဉ္စာယတနပရမာ**တိ ဝုတ္တာ။

မုဒိတာဝိဟာရိဿ ပန တေန တေန ပါမောဇ္ဇကာရဏေန ဥပ္ပန္နပါမောဇ္ဇသတ္တာနံ ဝိညာဏံ သမနုပဿန္တဿ မုဒိတာယ ပဝတ္တိသမ္ဘဝတော ဝိညာဏဂ္ဂဟဏပရိစိတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ အထဿ အနုက္ကမာဓိဂတံ အာကာသာနဉ္စာယတနံ အတိက္ကမ္မ အာကာသနိမိတ္တဂေါစရေ ဝိညာဏေ စိတ္တံ ဥပသံဟရတော အပ္ပကသိရေနေဝ တတ္ထ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတီတိ မုဒိတာ ဝိညာဏဉ္စာယတနဿ ဥပနိဿယော ဟောတိ၊ န တတော ပရံ၊ တသ္မာ **ဝိညာဏဉ္စာယတနပရမာ**တိ ဝုတ္တာ။

ဥပေက္ခာဝိဟာရိဿ ပန "သတ္တာ သုခိတာ ဝါ ဟောန္တု၊ ဒုက္ခတော ဝါ ဝိမုစ္စန္တု[1]၊ သမ္ပတ္တသုခတော ဝါ မာ ဝိမုစ္စန္တု"တိ[2] အာဘောဂါဘာဝတော သုခဒုက္ခာဒိပရမတ္ထဂါဟဝိမုခဘာဝတော အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခံ စိတ္တံ ဟောတိ။ အထဿ ပရမတ္ထဂါဟတော ဝိမုခဘာဝပရိစိတစိတ္တဿ ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခစိတ္တဿ စ အနုက္ကမာဓိဂတံ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ သမတိက္ကမ္မ သဘာဝတော အဝိဇ္ဇမာနေ ပရမတ္ထဘူတဿ ဝိညာဏဿ အဘာဝေ စိတ္တံ ဥပသံဟရတော အပ္ပကသိရေနေဝ တတ္ထ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတိ။ ဣတိ ဥပေက္ခာ အာကိဉ္စညာယတနဿ ဥပနိဿယော ဟောတိ၊ န တတော ပရံ၊ တသ္မာ **အာကိဉ္စညာယတနပရမာ**တိ ဝုတ္တာတိ။

၂၇၄။ ဧဝံ သုဘပရမာဒိဝသေန တာသံ အာနုဘာဝံ ဝိဒိတ္ဝာ ပုန သဗ္ဗာပေတာ **ဒါနာဒီနံ သဗ္ဗကလ္လာဏဓမ္မာနံ ပရိပူရိကာ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-ပရိမုစ္စန္တု (သီ) ၂-မာ ဝိယုဇ္ဇိံသူတိ (သျာ)

Sattesu hi hitajjhāsayatāya sattānaṁ dukkhāsahanatāya, patta[1] sampattivisesānaṁ ciraṭṭhitikāmatāya, sabbasattesu ca pakkhapātābhāvena samappavattacittā mahāsattā “imassa dātabbaṁ, imassa na dātabban”ti vibhāgaṁ akatvā sabbasattānaṁ sukhanidānaṁ dānaṁ denti. Tesaṁ upaghātaṁ parivajjayantā sīlaṁ samādiyanti. Sīlaparipūraṇatthaṁ nekkhammaṁ bhajanti. Sattānaṁ hitāhitesu asammohatthāya paññaṁ pariyodapenti. Sattānaṁ hitasukhatthāya niccaṁ vīriyamārabhanti. Uttamavīriyavasena vīrabhāvaṁ pattāpi ca sattānaṁ nānappakārakaṁ aparādhaṁ khamanti. “Idaṁ vo dassāma karissāmā’ti kataṁ paṭiññaṁ na visaṁvādenti. Tesaṁ hitasukhāya avicalādhiṭṭhānā honti. Tesu avicalāya mettāya pubbakārino honti. Upekkhāya paccupakāraṁ nāsīsantīti evaṁ pāramiyo pūretvā yāva dasabalacatuvesārajjacha-asādhāraṇañāṇa-aṭṭhārasabuddhadhammappabhede sabbepi kalyāṇadhamme paripūrentīti evaṁ dānādisabbakalyāṇadhammaparipūrikā etāva hontīti.

Iti sādhujanapāmojjatthāya kate Visuddhimagge

Samādhibhāvanādhikāre

Brahmavihāraniddeso nāma

Navamo paricchedo.

1. Satta- (Sī, Syā)

သတ္တေသု ဟိ ဟိတဇ္ဈာသယတာယ သတ္တာနံ ဒုက္ခာသဟနတာယ, ပတ္တ[1]သမ္ပတ္တိ-
ဝိသေသာနံ စိရဋ္ဌိတိကာမတာယ, သဗ္ဗသတ္တေသု စ ပက္ခပါတာဘာဝေန
သမပ္ပဝတ္တစိတ္တာ မဟာသတ္တာ “ဣမဿ ဒါတဗ္ဗံ၊ ဣမဿ န ဒါတဗ္ဗ”န္တိ ဝိဘာဂံ
အကတ္ဝာ သဗ္ဗသတ္တာနံ သုခနိဒါနံ ဒါနံ ဒေန္တိ။ တေသံ ဥပဃာတံ ပရိဝဇ္ဇယန္တာ
သီလံ သမာဒိယန္တိ။ သီလပရိပူရဏတ္ထံ နေက္ခမ္မံ ဘဇန္တိ။ သတ္တာနံ ဟိတာဟိ-
တေသု အသမ္မောဟတ္ထာယ ပညံ ပရိယောဒပေန္တိ။ သတ္တာနံ ဟိတသုခတ္ထာယ
နိစ္စံ ဝီရိယမာရဘန္တိ။ ဥတ္တမဝီရိယဝသေန ဝိရဘာဝံ ပတ္တာပိ စ သတ္တာနံ နာနပ္ပ-
ကာရကံ အပရာဓံ ခမန္တိ။ “ဣဒံ ဝော ဒဿာမ ကရိဿာမာ”တိ ကတံ ပဋိညံ န
ဝိသံဝါဒေန္တိ။ တေသံ ဟိတသုခါယ အဝိစလာဓိဋ္ဌာနာ ဟောန္တိ။ တေသု
အဝိစလာယ မေတ္တာယ ပုဗ္ဗကာရိနော ဟောန္တိ။ ဥပေက္ခာယ ပစ္စုပကာရံ
နာသီသန္တိတိ ဧဝံ ပါရမိယော ပူရေတ္ဝာ ယာဝ ဒသဗလစတုဝေသာရဇ္ဇဆ-
အသာဓာရဏဉာဏအဋ္ဌာရသဗုဒ္ဓဓမ္မပဘေဒေ သဗ္ဗေပိ ကလ္လာဏဓမ္မေ ပရိ-
ပူရေန္တိတိ ဧဝံ ဒါနာဒိသဗ္ဗကလ္လာဏဓမ္မပရိပူရိကာ ဧတာဝ ဟောန္တိတိ။

ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ
သမာဓိဘာဝနာဓိကာရေ
ဗြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသော နာမ
နဝမော ပရိစ္ဆေဒေါ။

၁-သတ္တ-(သီ၊ သျာ)

10. Āruppaniddesa

Paṭhamāruppavaṇṇanā

275. Brahmavihārānantaraṁ uddiṭṭhesu pana catūsu āruppesu ākāsānañcāyatanaṁ tāva bhāvetukāmo “dissante kho pana rūpādhikaraṇaṁ daṇḍādāna satthādāna kalaha viggaha vivādā[1], natthi kho panetaṁ sabbaso āruppeti. So iti paṭisaṅkhāya rūpānaṁyeva nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hotī”ti[2] vacanato etesaṁ daṇḍādānādīnañceva cakkhusotarogādīnañca ābādhasahassānaṁ vasena karajarūpe ādīnavaṁ disvā tassā samatikkamāya ṭhapetvā paricchinnākāsakasiṇaṁ navasu pathavīkasiṇādīsu aññatarasmiṁ catutthajjhānaṁ uppādeti.

Tassa kiñcāpi rūpāvacaracatutthajjhānavasena karajarūpaṁ atikkantaṁ hoti, atha kho kasiṇarūpampi yasmā tappaṭibhāgameva, tasmā tampi samatikkamitukāmo hoti. Kathaṁ? Yathā ahibhīruko puriso araññe sappena anubaddho vegena palāyitvā palātaṭṭhāne lekhācittaṁ tālapaṇṇaṁ vā valliṁ vā rajjuṁ vā phalitāya vā pana pathaviyā phalitantaraṁ disvā bhāyateva uttasateva, neva naṁ dakkhitukāmo hoti. Yathā ca anatthakārinā veripurisena saddhiṁ ekagāme vasamāno puriso tena vadhabandhagehajhāpanādīhi upadduto aññaṁ gāmaṁ vasanatthāya gantvā tatrāpi verinā samānarūpasaddasamudācāraṁ[3] purisaṁ disvā bhāyateva uttasateva, neva naṁ dakkhitukāmo hoti.

Tatridaṁ opammasaṁsandanaṁ—tesaṁ hi purisānaṁ ahinā verinā vā upaddutakālo viya bhikkhuno ārammaṇavasena karajarūpasamaṅgikālo. Tesaṁ vegena palāyana-aññagāmagamanāni viya bhikkhuno rūpāvacaracatutthajjhānavasena karajarūpasamatikkamanakālo. Tesaṁ palātaṭṭhāne ca aññagāme ca lekhācitta tālapaṇṇādīni ceva verisadisaṁ purisañca disvā bhayasantāsa-adassanakāmatā viya bhikkhuno kasiṇarūpampi tappaṭibhāgameva idanti sallakkhetvā tampi samatikkamitukāmatā. Sūkarābhihatasunakhapisācabhīrukādikāpi cettha upamā veditabbā[4].

---

1. ...vivāda tuvaṁtuvaṁ pesuñña musāvādā (Pāḷiyaṁ)
2. Ma 2. 73 piṭṭhe.
3. Saddasamācāraṁ (Ka)
4. Vattabbā (Syā, I)

၁၀—အာရုပ္ပနိဒ္ဒေသ

ပဌမာရုပ္ပဝဏ္ဏနာ

၂၇၅။ ဗြဟ္မဝိဟာရာနန္တရံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌေသု ပန စတူသု အာရုပ္ပေသု အာကာသာ-နဉ္စာယတနံ တာဝ ဘာဝေတုကာမော “ဒိဿန္တေ ခေါ ပန ရူပါဓိကရဏံ ဒဏ္ဍာဒါန သတ္ထာဒါန ကလဟ ဝိဂ္ဂဟ ဝိဝါဒါ[၁]၊ နတ္ထိ ခေါ ပနေတံ သဗ္ဗသော အာရုပ္ပေတိ။ သော ဣတိ ပဋိသင်္ခါယ ရူပါနံယေဝ နိဗ္ဗိဒါယ ဝိရာဂါယ နိရောဓာယ ပဋိပန္နော ဟောတီ”တိ၂ ဝစနတော ဧတေသံ ဒဏ္ဍာဒါနာဒီနဉ္စေဝ စက္ခုသောတ-ရောဂါဒီနဉ္စ အာဗာဓသဟဿာနံ ဝသေန ကရဇရူပေ အာဒီနဝံ ဒိသွာ တသ္မာ သမတိက္ကမာယ ဌပေတ္ဝာ ပရိစ္ဆိန္နာကာသကသိဏံ နဝသု ပထဝီကသိဏာဒီသု အညတရသ္မိံ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတိ။

တသ္မာ ကိဉ္စာပိ ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနဝသေန ကရဇရူပံ အတိက္ကန္တံ ဟောတိ၊ အထ ခေါ ကသိဏရူပမ္ပိ ယသ္မာ တပ္ပဋိဘာဂမေဝ၊ တသ္မာ တမ္ပိ သမတိက္ကမိတု-ကာမော ဟောတိ။ ကထံ? ယထာ အဟိဘီရုကော ပုရိသော အရညေ သပ္ပေန အနုဗ္ဗဒ္ဓေါ ဝေဂေန ပလာယိတ္ဝာ ပလာတဋ္ဌာနေ လေခါစိတ္တံ တာလပဏ္ဏံ ဝါ ဝလ္လိ ဝါ ရဇ္ဇုံ ဝါ ဖလိတာယ ဝါ ပန ပထဝိယာ ဖလိတန္တရံ ဒိသွာ ဘာယတေဝ ဥတ္တသတေဝ၊ နေဝ နံ ဒက္ခိတုကာမော ဟောတိ။ ယထာ စ အနတ္ထကာရိနာ ဝေရိပုရိသေန သဒ္ဓိံ ဧကဂါမေ ဝသမာနော ပုရိသော တေန ဝဓဗန္ဓဂေဟ-ဈာပနာဒီဟိ ဥပဒ္ဒုတော အညံ ဂါမံ ဝသနတ္ထာယ ဂန္ဆာ တတြာပိ ဝေရိနာ သမာနရူပသဒ္ဒသမုဒါစာရံ[၃] ပုရိသံ ဒိသွာ ဘာယတေဝ ဥတ္တသတေဝ၊ နေဝ နံ ဒက္ခိတုကာမော ဟောတိ။

တတြိဒံ သြပမ္မသံသန္ဒနံ—တေသံ ဟိ ပုရိသာနံ အဟိနာ ဝေရိနာ ဝါ ဥပဒ္ဒုတကာလော ဝိယ ဘိက္ခုနော အာရမ္မဏဝသေန ကရဇရူပသမ္ပိကာလော။ တေသံ ဝေဂေန ပလာယနအညဂါမဂမနာနိ ဝိယ ဘိက္ခုနော ရူပါဝစရ-စတုတ္ထဇ္ဈာနဝသေန ကရဇရူပသမတိက္ကမနကာလော။ တေသံ ပလာတဋ္ဌာနေ စ အညဂါမေ စ လေခါစိတ္တ တာလပဏ္ဏာဒီနိ စေဝ ဝေရိသဒိသံ ပုရိသဉ္စ ဒိသွာ ဘာယသန္တာသအဒဿနကာမတာ ဝိယ ဘိက္ခုနော ကသိဏရူပမ္ပိ တပ္ပဋိ-ဘာဂမေဝ ဣဒန္တိ သလ္လက္ခေတ္ဝာ တမ္ပိ သမတိက္ကမိတုကာမတာ။ သူကရာဘိဟ-တသုနခပိသာစဘီရုကာဒိကာပိ စေတ္ထ ဥပမာ ဝေဒိတဗ္ဗာ[၄]။

၁-....ဝိဝါဒ တုဝံတုဝံ ပေသုညာ မုသာဝါဒါ (ပါဠိယံ)
၂-သဒ္ဒသမာစာရံ (က)
၃-မ ၂-၇၃-ဝိဋ္ဌေ။
၄-ဝတ္တဗ္ဗာ (သျာ၊ ဥ)

276. Evaṁ so tasmā catutthajjhānassa ārammaṇabhūtā kasiṇarūpā nibbijja pakkamitukāmo pañcahākārehi ciṇṇavasī hutvā paguṇarūpāvacara-catutthajjhānato vuṭṭhāya tasmiṁ jhāne “imaṁ mayā nibbiṇṇaṁ rūpaṁ ārammaṇaṁ karotī”ti ca, “āsannasomanassapaccatthikan”ti ca, “santavimokkhato oḷārikan”ti ca ādīnavaṁ passati. Aṅgoḷārikatā panettha natthi. Yatheva hetaṁ rūpaṁ duvaṅgikaṁ, evaṁ āruppānipīti.

So tattha evaṁ ādīnavaṁ disvā nikantiṁ pariyādāya ākāsānañcāyatanaṁ santato anantato manasikaritvā cakkavāḷapariyantaṁ vā yattakaṁ icchati tattakaṁ vā kasiṇaṁ pattharitvā tena phuṭṭhokāsaṁ “ākāso ākāso”ti vā, “ananto ākāso”ti vā manasikaronto ugghāṭeti kasiṇaṁ. Ugghāṭento[1] hi neva kilañjaṁ viya saṁvelleti, na kapālato pūvaṁ viya uddharati, kevalaṁ pana taṁ neva āvajjeti, na manasi karoti, na paccavekkhati, anāvajjento amanasikaronto apaccavekkhanto ca aññadatthu tena phuṭṭhokāsaṁ “ākāso ākāso”ti manasikaronto kasiṇaṁ ugghāṭeti nāma. Kasiṇampi ugghāṭiyamānaṁ neva ubbaṭṭati na vivaṭṭati, kevalaṁ imassa amanasikārañca “ākāso ākāso”ti manasikārañca paṭicca ugghāṭitaṁ nāma hoti, kasiṇugghāṭimākāsamattaṁ paññāyati. Kasiṇugghāṭimākāsanti vā kasiṇaphuṭṭhokāsoti vā kasiṇavivittākāsanti vā sabbametaṁ ekameva.

So taṁ kasiṇugghāṭimākāsanimittaṁ “ākāso ākāso”ti punappunaṁ āvajjeti, takkāhataṁ vitakkāhataṁ karoti. Tassevaṁ punappunaṁ āvajjayato takkāhataṁ vitakkāhataṁ karoto nīvaraṇāni vikkhambhanti, sati santiṭṭhati, upacārena cittaṁ samādhiyati. So taṁ nimittaṁ punappunaṁ āsevati, bhāveti, bahulīkaroti. Tassevaṁ punappunaṁ āvajjayato manasikaroto pathavīkasiṇādīsu rūpāvacaracittaṁ viya ākāse ākāsānañcāyatanacittaṁ appeti. Idhāpi hi purimabhāge tīṇi cattāri vā javanāni kāmāvacarāni upekkhāvedanāsampayuttāneva honti. Catutthaṁ pañcamaṁ vā arūpāvacaraṁ. Sesaṁ pathavīkasiṇe vuttanayameva.

1. Ugghāṭeti. Kasiṇaṁ ugghāṭento (Syā, I, Ka) Ṭīkāyaṁ vākyacchedo passitabbo.

၂၇၆။ ဧဝံ သော တသ္မာ စတုတ္ထဇ္ဈာနသ္သ အာရမ္မဏဘူတာ ကသိဏရူပါ နိဗ္ဗိဇ္ဇ ပက္ကမိတုကာမော ပဋ္ဌာယ ဒီဃော စ ရဿော စ ဝဋ္ဋော စ ဆဠံသော စ ပုရတ္ထိမာဒီသု ဝိယ ဥဒ္ဓမဓောတိရိယာသု စ သဗ္ဗသောပိ ဣမသ္မိံ ရူပေ ဒုက္ခတော သန္တဝိမောက္ခတော စ အာဒီနဝံ ဒိသ္ဝာ နိကန္တိံ ပရိယာဒါယ အာကာသာနဉ္စာယတနံ သန္တတော အနန္တတော မနသိကရိတ္ဝာ စက္ကဝါဠပရိယန္တံ ဝါ ယတ္တကံ ဣစ္ဆတိ တတ္တကံ ဝါ ကသိဏံ ပတ္ထရိတ္ဝာ တေန ဖုဋ္ဌောကာသံ “အာကာသော အာကာသော”တိ ဝါ, “အနန္တော အာကာသော”တိ ဝါ မနသိကရောန္တော ဥဂ္ဃာဋေတိ ကသိဏံ။ ဥဂ္ဃာဋေန္တော[1] ဟိ နေဝ ကိလဉ္ဇံ ဝိယ သံဝေလ္လေတိ၊ န ကပါလတော ပူဝံ ဝိယ ဥဒ္ဓရတိ၊ ကေဝလံ ပန တံ နေဝ အာဝဇ္ဇေတိ၊ န မနသိ ကရောတိ၊ န ပစ္စဝေက္ခတိ၊ အနာဝဇ္ဇေန္တော အမနသိကရောန္တော အပစ္စဝေက္ခန္တော စ အညတ္ထ၊ တေန ဖုဋ္ဌောကာသံ “အာကာသော အာကာသော”တိ မနသိကရောန္တော ကသိဏံ ဥဂ္ဃာဋေတိ နာမ။ ကသိဏမ္ပိ ဥဂ္ဃာဋိယမာနံ နေဝ ဥဗ္ဗဋ္ဋတိ န ဝိဝဋ္ဋတိ၊ ကေဝလံ ဣမဿ အမနသိကာရဉ္စ “အာကာသော အာကာသော”တိ မနသိကာရဉ္စ ပဋိစ္စ ဥဂ္ဃာဋိတံ နာမ ဟောတိ၊ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသမတ္တံ ပညာယတိ။ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသန္တိ ဝါ ကသိဏဖုဋ္ဌောကာသောတိ ဝါ ကသိဏဝိဝိတ္တာကာသန္တိ ဝါ သဗ္ဗမေတံ ဧကမေဝ။

သော တံ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသနိမိတ္တံ “အာကာသော အာကာသော”တိ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇေတိ၊ တက္ကာဟတံ ဝိတက္ကာဟတံ ကရောတိ။ တဿေဝံ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇယတော တက္ကာဟတံ ဝိတက္ကာဟတံ ကရောတော နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘန္တိ၊ သတိ သန္ဌဟတိ၊ ဥပစာရေန စိတ္တံ သမာဓိယတိ။ သော တံ နိမိတ္တံ ပုနပ္ပုနံ အာသေဝတိ၊ ဘာဝေတိ၊ ဗဟုလီကရောတိ။ တဿေဝံ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇယတော မနသိကရောတော ပထဝီကသိဏာဒီသု ရူပါဝစရစိတ္တံ ဝိယ အာကာသေ အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ္တံ အပ္ပေတိ။ ဇ္ဈာဝိ ဟိ ပုရိမဘာဂေ တီဏိ စတ္တာရိ ဝါ ဇဝနာနိ ကာမာဝစရာနိ ဥပေက္ခာဝေဒနာသမ္ပယုတ္တာနေဝ ဟောန္တိ။ စတုတ္ထံ ပဉ္စမံ ဝါ အရူပါဝစရံ။ သေသံ ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တနယမေဝ။

၁-ဥဂ္ဃာဋေတိ။ ကသိဏံ ဥဂ္ဃာဋေန္တော (သျာ၊ ဇ၊ က) ဋီကာယံ ဝါကျစ္ဆေဒေါ ပသိတဗ္ဗော။

Ayaṁ pana viseso, evaṁ uppanne arūpāvacaracitte so bhikkhu yathā nāma yānapputoḷi[1] kumbhimukhādīnaṁ aññataraṁ nīlapilotikāya vā pītalohitodātādīnaṁ vā aññatarāya pilotikāya bandhitvā pekkhamāno puriso vātavegena vā aññena vā kenaci apanītāya pilotikāya ākāsaṁyeva pekkhamāno tiṭṭheyya, evameva pubbe kasiṇamaṇḍalaṁ jhānacakkhunā pekkhamāno viharitvā "ākāso ākāso"ti iminā parikammamanasikārena sahasā apanīte tasmiṁ nimitte ākāsaññeva pekkhamāno viharati. Ettāvatā cesa "sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharatī"ti[2] vuccati.

277. Tattha **sabbaso**ti sabbākārena, sabbāsaṁ vā anavasesānanti attho. **Rūpasaññānan**ti saññāsīsena vuttarūpāvacarajjhānānañceva tadārammaṇānañca. Rūpāvacarajjhānampi hi **rūpan**ti vuccati "rūpī rūpāni passatī"ti-ādīsu[3], tassa ārammaṇampi "bahiddhā rūpāni passati suvaṇṇadubbaṇṇānī"ti-ādīsu[4], tasmā idha rūpe saññā rūpasaññāti evaṁ saññāsīsena vuttarūpāvacarajjhānassetaṁ adhivacanaṁ. Rūpaṁ saññā assāti rūpasaññaṁ. Rūpaṁ assa nāmanti vuttaṁ hoti. Pathavīkasiṇādibhedassa tadārammaṇassa cetaṁ adhivacananti veditabbaṁ. **Samatikkamā**ti virāgā nirodhā ca. Kiṁ vuttaṁ hoti, etāsaṁ kusalavipākakiriyavasena pañcadasannaṁ jhānasaṅkhātānaṁ rūpasaññānaṁ, etesañca pathavīkasiṇādivasena navannaṁ ārammaṇasaṅkhātānaṁ rūpasaññānaṁ sabbākārena anavasesānaṁ vā virāgā ca nirodhā ca virāgahetuñceva nirodhahetuñca ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati. Na hi sakkā sabbaso anatikkantarūpasaññena etaṁ upasampajja viharitunti.

Tattha yasmā ārammaṇe avirattassa saññāsamatikkamo na hoti, samatikkantāsu ca saññāsu ārammaṇaṁ samatikkantameva hoti. Tasmā ārammaṇasamatikkamaṁ avatvā "tattha katamā rūpasaññā rūpāvacarasamāpattiṁ samāpannassa vā upapannassa vā diṭṭhadhammasukhavihārissa vā saññā sañjānanā

1. Yānappatoḷi (Sī, Syā, I)
2. Abhi 2. 254; Dī 2. 60 piṭṭhādīsu.
3. Dī 2. 60 piṭṭhādīsu.
4. Dī 2. 92 piṭṭhādīsu.

အယံ ပန ဝိသေသော၊ ဧဝံ ဥပ္ပန္နေ အရူပါဝစရစိတ္တေ သော ဘိက္ခု ယထာ နာမ ယာနပ္ပုတောဠိ[၁] ကုမ္ဘိမုခါဒီနံ အညတရံ နီလပိလောတိကာယ ဝါ ပီတလောဟိတောဒါတာဒီနံ ဝါ အညတရာယ ပိလောတိကာယ ဗန္ဓိတ္ဝာ ပေက္ခမာနော ပုရိသော ဝါတဝေဂေန ဝါ အညေန ဝါ ကေနစိ အပနီတာယ ပိလောတိကာယ အာကာသံယေဝ ပေက္ခမာနော တိဋ္ဌေယျ၊ ဧဝမေဝ ပုဗ္ဗေ ကသိဏမဏ္ဍလံ ဈာနစက္ခုနာ ပေက္ခမာနော ဝိဟရိတ္ဝာ "အာကာသော အာကာသော''တိ ဋ္ဌိနာ ပရိကမ္မမနသိကာရေန သဟသာ အပနီတေ တသ္မိံ နိမိတ္တေ အာကာသညေဝ ပေက္ခမာနော ဝိဟရတိ။ တေ္ထာဝတာ စေသ "သဗ္ဗသော ရူပသညာနံ သမတိက္ကမာ ပဋိဃသညာနံ အတ္ထင်္ဂမာ နာနတ္တသညာနံ အမနသိကာရာ 'အနန္တော အာကာသော'တိ အာကာသာနဉ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ''တိ ဝုစ္စတိ။

၂၇၇။ တတ္ထ **သဗ္ဗသော**တိ သဗ္ဗာကာရေန၊ သဗ္ဗာသံ ဝါ အနဝသေသာနန္တိ အတ္ထော။ **ရူပသညာန**န္တိ သညာသီသေန ဝုတ္တရူပါဝစရဈာနာနဉ္စေဝ တဒါရမ္မဏာန၌။ ရူပါဝစရဈာနဠိ ဟိ **ရူပ**န္တိ ဝုစ္စတိ "ရူပီ ရူပါနိ ပဿတီ''တိအာဒီသု[၂]၊ တသ အာရမ္မဏဠိ "ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ''တိအာဒီသု[၃]၊ တသ္မာ ဋ္ဌ ရူပေ သညာ ရူပသညာတိ ဧဝံ သညာသီသေန ဝုတ္တရူပါဝစရဈာနသေတံ အဓိဝစနံ။ ရူပံ သညာ အဿာတိ ရူပသညံ။ ရူပံ အဿ နာမန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပထဝီကသိဏာဒိဘေဒဿ တဒါရမ္မဏဿ ဧတံ အဓိဝစနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **သမတိက္ကမာ**တိ ဝိရာဂါ နိရောဓာ စ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တောသံ ကုသလဝိပါကကိရိယဝသေန ပဉ္စဒသန္နံ ဈာနသင်္ခါတာနံ ရူပသညာနံ, ဧတေသဉ္စ ပထဝီကသိဏာဒိဝသေန နဝန္နံ အာရမ္မဏသင်္ခါတာနံ ရူပသညာနံ သဗ္ဗာကာရေန အနဝသေသာနံ ဝါ ဝိရာဂါ စ နိရောဓာ စ ဝိရောဓဟေတုဘ္ဝေဝ နိရောဓဟေတုဉ္စ အာကာသာနဉ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ န ဟိ သက္ကာ သဗ္ဗသော အနတိက္ကန္တရူပသညေန ဧတံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတုန္တိ။

တတ္ထ ယသ္မာ အာရမ္မဏေ အဝိရတ္တသ်ဲ သညာသမတိက္ကမော န ဟောတိ၊ သမတိက္ကန္တာသု စ သညာသု အာရမ္မဏံ သမတိက္ကန္တမေဝ ဟောတိ။ တသ္မာ အာရမ္မဏသမတိက္ကမံ အဝတ္ဝာ "တတ္ထ ကတမာ ရူပသညာ ရူပါဝစရသမာပတ္တိ' သမာပန္နဿ ဝါ ဥပပန္နဿ ဝါ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရိဿ ဝါ သညာ သဗ္ဗာနနာ

၁-ယာနပ္ပတောဠိ (သီ၊သျာ၊ ဋ္ဌ) ၂-အဘိ ၂-၂၅၄၊ ဒီ ၂-၆၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၃-ဒီ ၂-၆၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၄-ဒီ ၂-၉၂-ပိဋ္ဌာဒီသု။

sañjānitattaṁ, imā vuccanti rūpasaññāyo. Imā rūpasaññāyo atikkanto hoti vītikkanto samatikkanto. Tena vuccati sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā”ti evaṁ Vibhaṅge[1] saññānaṁyeva samatikkamo vutto. Yasmā pana ārammaṇasamatikkamena pattabbā etā samāpattiyo, na ekasmiññeva ārammaṇe paṭhamajjhānādīni viya. Tasmā ayaṁ ārammaṇasamatikkamavasenāpi atthavaṇṇanā katāti veditabbā.

278. **Paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā**ti cakkhādīnaṁ vatthūnaṁ rūpādīnaṁ ārammaṇānañca paṭighātena samuppannā saññā paṭighasaññā. Rūpasaññādīnaṁ etamadhivacanaṁ. Yathāha “tattha katamā paṭighasaññā, rūpasaññā saddasaññā gandhasaññā rasasaññā phoṭṭhabbasaññā, imā vuccanti paṭighasaññāyo”ti[2]. Tāsaṁ kusalavipākānaṁ pañcannaṁ, akusalavipākānaṁ pañcannanti sabbaso dasannampi paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā pahānā asamuppādā appavattiṁ katvāti vuttaṁ hoti.

Kāmañcetā paṭhamajjhānādīni samāpannassāpi na santi. Na hi tasmiṁ samaye pañcadvāravasena cittaṁ pavattati. Evaṁ santepi aññattha pahīnānaṁ sukhadukkhānaṁ catutthajjhāne viya, sakkāyadiṭṭhādīnaṁ tatiyamagge viya ca imasmiṁ jhāne ussāhajananatthaṁ imassa jhānassa pasaṁsāvasena etāsamettha vacanaṁ veditabbaṁ.

Atha vā kiñcāpi tā rūpāvacaraṁ samāpannassāpi na santi, atha kho na pahīnattā na santi. Na hi rūpavirāgāya rūpāvacarabhāvanā saṁvattati, rūpāyattā ca etāsaṁ pavatti. Ayaṁ pana bhāvanā rūpavirāgāya saṁvattati. Tasmā tā ettha pahīnāti vattuṁ vaṭṭati. Na kevalañca vattuṁ, ekaṁseneva evaṁ dhāretumpi vaṭṭati. Tāsañhi ito pubbe appahīnattāyeva paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa saddo “kaṇṭako”ti[3] vutto Bhagavatā. Idha ca pahīnattāyeva arūpasamāpattīnaṁ āneñjatā[4] santavimokkhatā[5] ca vuttā. Āḷāro ca Kālāmo arūpasamāpanno pañcamattāni sakaṭasatāni nissāya nissāya atikkamantāni neva addasa, na pana saddaṁ assosīti[6].

1. Abhi 2. 272 piṭṭhe. 2. Abhi 2. 272 piṭṭhe. 3. Aṁ 3. 363 piṭṭhe.
4. Abhi 2. 142 piṭṭhe. 5. Ma 1. 40 piṭṭhādīsu. 6. Dī 2. 108 piṭṭhe.

သဉ္ဉာနိတ္တံ၊ ဣမာ ဝုစ္စန္တိ ရူပသညာယော။ ဣမာ ရူပသညာယော အတိက္ကန္တော ဟောတိ ပီတိက္ကန္တော သမတိက္ကန္တော။ တေန ဝုစ္စတိ သမ္မသော ရူပသညာနံ သမတိက္ကမာ”တိ ဧဝံ ဝိဘင်္ဂေ[2] သညာနံယေဝ သမတိက္ကမော ဝုတ္တော။ ယသ္မာ ပန အာရမ္မဏသမတိက္ကမေန ပတ္ထဒ္ဓာ ဧတာ သမာပတ္တိယော၊ န ကေသ္ဝိညေဝ အာရမ္မဏေ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနိ ဝိယ။ တသ္မာ အယံ အာရမ္မဏသမတိက္ကမ-ဝသေနာပိ အတ္ထဝဏ္ဏနာ ကတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၂၇၈။ **ပဋိဃသညာနံ အတ္ထင်္ဂမာ**တိ စက္ခာဒီနံ ဝတ္ထူနံ ရူပါဒီနံ အာရမ္မဏာ-နဉ္စ ပဋိဃာတေန သမုပ္ပန္နာ သညာ ပဋိဃသညာ။ ရူပသညာဒီနံ ဧတမဓိဝစနံ။ ယထာဟ “တတ္ထ ကတမာ ပဋိဃသညာ၊ ရူပသညာ သဒ္ဒသညာ ဂန္ဓသညာ ရသသညာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ၊ ဣမာ ဝုစ္စန္တိ ပဋိဃသညာယော”တိ[3]။ တာသံ ကုသလဝိပါကာနံ ပဉ္စန္နံ, အကုသလဝိပါကာနံ ပဉ္စန္နန္တိ သမ္မသော ဒသန္နမ္ပိ ပဋိဃသညာနံ အတ္ထင်္ဂမာ ပဟာနာ အသမုပ္ပါဒါ အပ္ပဝတ္တိံ ကတ္ဝာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ကာမဉ္စေတာ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနိ သမာပန္နဿာပိ နာ သန္တိ။ နာ ဟိ တသ္မိံ သမယေ ပဉ္စဒ္ဝါရဝသေန စိတ္တံ ပဝတ္တတိ။ ဧဝံ သန္တေပိ အညတ္ထ ပဟီနာနံ သုခဒုက္ခာနံ စတုတ္ထဇ္ဈာနေ ဝိယ, သက္ကာယဒိဋ္ဌာဒီနံ တတိယမဂ္ဂေ ဝိယ စ ဣမသ္မိံ ဈာနေ ဥဿာဟဇနနတ္ထံ ဣမဿ ဈာနဿ ပသံသာဝသေန တောသမေတ္ထ ဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အထ ဝါ ကိဉ္စာပိ တာ ရူပါဝစရံ သမာပန္နဿာပိ နာ သန္တိ၊ အထ ခေါ နာ ပဟီနတ္တာ နာ သန္တိ။ နာ ဟိ ရူပဝိရာဂါယ ရူပါဝစရဘာဝနာ သံဝတ္တတိ၊ ရူပါယတ္တာ စ တောသံ ပဝတ္တိ။ အယံ ပန ဘာဝနာ ရူပဝိရာဂါယ သံဝတ္တတိ။ တသ္မာ တာ ဣတ္ထ ပဟီနာတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ နာ ကေဝလဉ္စ ဝတ္တုံ၊ ကေဝေနေဝ ဧဝံ ဓာရေတုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ တာသဉ္ဟိ ဣတော ပုဗ္ဗေ အပ္ပဟီနတ္တာယေဝ ပဌမံ ဈာနံ သမာပန္နဿ သဒ္ဒေါ “ကဏ္ဋကော”တိ[4] ဝုတ္တော ဘဂဝတာ။ ဣမ စ ပဟီနတ္တာယေဝ အရူပသမာပတ္တီနံ အာနေဉ္ဇတာ[5] သန္တဝိမောက္ခတာ[6] စ ဝုတ္တာ။ အာဠာရော စ ကာလာမော အရူပသမာပန္နော ပဉ္စမတ္တာနိ သကဋသတာနိ နိဿာယ နိဿာယ အတိက္ကမန္တာနိ နေဝ အဒ္ဒသ၊ နာ ပန သဒ္ဒံ အဿောသိတိ[7]။

၁-အာ ၂-၂၇၂-ဝိဋ္ဌေ။ ၂-အာ ၂-၂၇၂-ဝိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၃-၃၆၃-ပိဋ္ဌေ။
၄-အာ ၂-၁၄၂-ပိဋ္ဌေ။ ၅-မ ၁-၄၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၆-ဒီ ၂-၁၀၈-ပိဋ္ဌေ။

279. **Nānattasaññānaṁ amanasikārā**ti nānatte vā gocare pavattānaṁ saññānaṁ, nānattānaṁ vā saññānaṁ. Yasmā hi etā "tatha katamā nānattasaññā, asamāpannassa amanodhātusamaṅgissa vā manoviññāṇadhātusamaṅgissa vā saññā sañjānanā sañjānitattaṁ, imā vuccanti nānattasaññāyo"ti evaṁ Vibhaṅge[1] vibhajitvā vuttā idha adhippetā asamāpannassa manodhātumanoviññāṇadhātusaṅgahitā saññā rūpasaddādibhede nānatte nānāsabhāve gocare pavattanti, yasmā cetā aṭṭhakāmāvacarakusalasaññā, dvādasākusalasaññā, ekādasakāmāvacarakusalavipākasaññā, dve akusalavipākasaññā, ekādasakāmāvacarakiriyasaññāti evaṁ catucattālīsampi saññā nānattā nānāsabhāvā aññamaññaṁ asadisā, tasmā nānattasaññāti vuttā. Tāsaṁ sabbaso nānattasaññānaṁ amanasikārā anāvajjanā asamannāhārā apaccavekkhaṇā. Yasmā tā nāvajjeti, na manasi karoti, na paccavekkhati, tasmāti vuttaṁ hoti.

Yasmā cettha purimā rūpasaññā paṭighasaññā ca iminā jhānena nibbatte bhavepi na vijjanti. Pageva tasmiṁ bhave imaṁ jhānaṁ upasampajja viharaṇakāle, tasmā tāsaṁ **samatikkamā atthaṅgamā**ti dvedhāpi abhāvoyeva vutto. Nānattasaññāsu pana yasmā aṭṭha kāmāvacarakusalasaññā, nava kiriyasaññā, dasākusalasaññāti imā sattavīsatisaññā iminā jhānena nibbatte bhave vijjanti, tasmā tāsaṁ **amanasikārā**ti vuttanti veditabbaṁ. Tatrāpi hi imaṁ jhānaṁ upasampajja viharanto tāsaṁ amanasikārāyeva upasampajja viharati, tā pana manasikaronto asamāpanno hotīti.

Saṅkhepato cettha **rūpasaññānaṁ samatikkamā**ti iminā sabbarūpāvacaradhammānaṁ pahānaṁ vuttaṁ. **Paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā**ti iminā sabbesaṁ kāmāvacaracittacetasikānaṁ pahānañca amanasikāro ca vuttoti veditabbo.

280. **Ananto ākāso**ti ettha nāssa uppādanto vā vayanto vā paññāyatīti ananto. Ākāsoti kasiṇugghāṭimākāso vuccati. Manasikāravasenāpi cettha anantatā veditabbā.

1. Abhi 2. 272 piṭṭhe.

၂၇၉။ **နာနတ္တသညာနံ အမနသိကာရာ**တိ နာနတ္တေ ဝါ ဂေါစရေ ပဝတ္တာနံ သညာနံ၊ နာနတ္တာနံ ဝါ သညာနံ။ ယသ္မာ ဟိ တော "တတ္ထ ကတမာ နာနတ္တသညာ၊ အသမာပန္နဿ မနောဓာတုသမင်္ဂိဿ ဝါ မနောဝိညာဏဓာတုသမင်္ဂိဿ ဝါ သညာ သဉ္ဇာနနာ သဉ္ဇာနိတတ္တံ၊ ဣမာ ဝုစ္စန္တိ နာနတ္တသညာယော"တိ ဧဝံ ဝိဘင်္ဂေ[1] ဝိဘဇိတ္ဝာ ဝုတ္တာ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ အသမာပန္နဿ မနောဓာတုမနောဝိညာဏဓာတုသင်္ဂဟိတာ သညာ ရူပသဒ္ဒါဒိဘေဒေ နာနတ္တေ နာနာသဘာဝေ ဂေါစရေ ပဝတ္တန္တိ၊ ယသ္မာ စေတာ အဋ္ဌကာမာဝစရကုသလသညာ၊ ဒွါဒသာကုသလသညာ၊ ကောဒသကာမာဝစရကုသလဝိပါကသညာ၊ ဒွေ အကုသလဝိပါကသညာ၊ ကောဒသကာမာဝစရကိရိယသညာတိ ဧဝံ စတုစတ္တာလီသမ္ပိ သညာ နာနတ္တာ နာနာသဘာဝါ အညမညံ အသဒိသာ၊ တသ္မာ နာနတ္တသညာတိ ဝုတ္တာ။ ဟာသံ သဗ္ဗသော နာနတ္တသညာနံ အမနသိကာရာ အနာဝဇ္ဇနာ အသမန္နာဟာရာ အပစ္စဝေက္ခဏာ။ ယသ္မာ တာ နာဝဇ္ဇေတိ၊ န မနသိ ကရောတိ၊ န ပစ္စဝေက္ခတိ၊ တသ္မာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ယသ္မာ စေတ္ထ ပုရိမာ ရူပသညာ ပဋိဃသညာ စ ဣမိနာ ဈာနေန နိဗ္ဗတ္တေ ဘဝေပိ န ဝိဇ္ဇန္တိ။ ပဂေဝ တသ္မိံ ဘဝေ ဣမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရဏကာလေ၊ တသ္မာ တာသံ **သမတိက္ကမာ အတ္ထင်္ဂမာ**တိ ဒွေဓာပိ အဘာဝေါယေဝ ဝုတ္တော။ နာနတ္တသညာသု ပန ယသ္မာ အဋ္ဌ ကာမာဝစရကုသလသညာ၊ နဝ ကိရိယသညာ၊ ဒသာကုသလသညာတိ ဣမာ သတ္တဝီသတိသညာ ဣမိနာ ဈာနေန နိဗ္ဗတ္တေ ဘဝေ ဝိဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မာ တာသံ **အမနသိကာရာ**တိ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတြာပိ ဟိ ဣမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရန္တော တာသံ အမနသိကာရာယေဝ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ၊ တာ ပန မနသိကရောန္တော အသမာပန္နော ဟောတီတိ။

သခေ်ပတော စေတ္ထ **ရူပသညာနံ သမတိက္ကမာ**တိ ဣမိနာ သဗ္ဗရူပါဝစရဓမ္မာနံ ပဟာနံ ဝုတ္တံ။ **ပဋိဃသညာနံ အတ္ထင်္ဂမာ နာနတ္တသညာနံ အမနသိကာရာ**တိ ဣမိနာ သဗ္ဗေသံ ကာမာဝစရစိတ္တစေတသိကာနံ ပဟာနဉ္စ အမနသိကာရော စ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂၈၀။ **အနန္တော အာကာသော**တိ ဣတ္ထ နာဿ ဥပ္ပါဒန္တော ဝါ ဝယန္တော ဝါ ပညာယတီတိ အနန္တော။ အာကာသောတိ ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသော ဝုစ္စတိ။ မနသိကာရဝသေနာပိ စေတ္ထ အနန္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-အဘိ ၂-၂၇၂-ပိဋ္ဌေ။

Teneva Vibhaṅge vuttaṁ “tasmiṁ ākāse cittaṁ ṭhapeti, saṇṭhapeti, anantaṁ pharati, tena vuccati ananto ākāso”ti[1].

Ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharatīti ettha pana nāssa antoti anantaṁ, ākāsaṁ anantaṁ ākāsānantaṁ, ākāsānantameva ākāsānañcaṁ, taṁ ākāsānañcaṁ adhiṭṭhānaṭṭhena āyatanamassa sasampayuttadhammassa jhānassa devānaṁ devāyatanamivāti **ākāsānañcāyatanaṁ.**

Upasampajja viharatīti tamākāsānañcāyatanaṁ patvā nipphādetvā tadanurūpena iriyāpathavihārena viharatīti.

Ayaṁ ākāsānañcāyatanakammaṭṭhāne vitthārakathā.

Viññāṇañcāyatanakathā

281. Viññāṇañcāyatanaṁ bhāvetukāmena pana pañcahākārehi ākāsānañcāyatanasamāpattiyaṁ ciṇṇavasībhāvena “āsannarūpāvacarajjhānapaccatthikā ayaṁ samāpatti, no ca viññāṇañcāyatanamiva santā”ti ākāsānañcāyatane ādīnavaṁ disvā tattha nikantiṁ pariyādāya viññāṇañcāyatanaṁ santato manasikaritvā taṁ ākāsaṁ pharitvā pavattaviññāṇaṁ “viññāṇaṁ viññāṇan”ti punappunaṁ āvajjitabbaṁ, manasikātabbaṁ, paccavekkhitabbaṁ, takkāhataṁ vitakkāhataṁ kātabbaṁ. “Anantaṁ anantan”ti pana na manasikātabbaṁ.

Tassevaṁ tasmiṁ nimitte punappunaṁ cittaṁ cārentassa nīvaraṇāni vikkhambhanti, sati santiṭṭhati, upacārena cittaṁ samādhiyati. So taṁ nimittaṁ punappunaṁ āsevati, bhāveti, bahulīkaroti. Tassevaṁ karoto ākāse ākāsānañcāyatanaṁ viya ākāsaphuṭe viññāṇe viññāṇañcāyatanacittaṁ appeti. Appanānayo panettha vuttanayeneva veditabbo. Ettāvatā cesa “sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma anantaṁ viññāṇanti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharatī”ti[2] vuccati.

282. Tattha **sabbaso**ti idaṁ vuttanayameva. **Ākāsānañcāyatanaṁ samatikkammā**ti ettha pana pubbe vuttanayena jhānampi ākāsānañcāyatanaṁ,

1. Abhi 2. 272 piṭṭhe. 2. Abhi 2. 254; Dī 2. 60 piṭṭhādīsu.

တေနေဝ ဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တံ “တသ္မိံ အာကာသေ စိတ္တံ ဌပေတိ၊ သဏ္ဌပေတိ၊ အနန္တံ ဖရတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ အနန္တော အာကာသော”တိ[1]။

အာကာသာနဉ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ ထွေ ပန နာဿ အန္တော အာကာသံ၊ အာကာသော် အန္တံ အာကာသာနန္တံ၊ အာကာသာနန္တမေဝ အာကာသာနဉ္စံ၊ တံ အာကာသာနဉ္စံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနမဿ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနဿ ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနမိဝါတိ **အာကာသာနဉ္စာယတနံ**။

ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ တမာကာသာနဉ္စာယတနံ ပတ္တော နိပ္ဖါဒေတ္တော တဒနုရူပေန ဣရိယာပထဝိဟာရေန ဝိဟရတီတိ။

အယံ အာကာသာနဉ္စာယတနကမ္မဋ္ဌာနေ ဝိတ္ထာရကထာ။

ဝိညာဏဉ္စာယတနကထာ

၂၀၁။ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ ဘာဝေတုကာမေန ပန ပဉ္စဟာကာရေဟိ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိယံ စိဏ္ဏဝသိဘာဝေန “အာသန္နရူပါဝစရဇ္ဈာနပစ္စတ္ထိကာ အယံ သမာပတ္တိ၊ နော စ ဝိညာဏဉ္စာယတနမိဝ သန္တာ”တိ အာကာသာနဉ္စာယတနေ အာဒီနဝံ ဒိသွာ တတ္ထ နိကန္တိံ ပရိယာဒါယ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ သန္တတော မနသိကရိတ္ဝာ တံ အာကာသံ ဖရိတ္ဝာ ပဝတ္တဝိညာဏံ “ဝိညာဏံ ဝိညာဏ”န္တိ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ မနသိကာတဗ္ဗံ၊ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗံ၊ တက္ကာဟတံ ဝိတက္ကာဟတံ ကာတဗ္ဗံ။ “အနန္တံ အနန္တ”န္တိ ပန မနသိကာတဗ္ဗံ။

တသ္မေဝံ တသ္မိံ နိမိတ္တေ ပုနပ္ပုနံ စိတ္တံ စာရေန္တဿ နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘန္တိ၊ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ၊ ဥပစာရေန စိတ္တံ သမာဓိယတိ။ သော တံ နိမိတ္တံ ပုနပ္ပုနံ အာသေဝတိ၊ ဘာဝေတိ၊ ဗဟုလီကရောတိ။ တသ္မေဝံ ကရောတော အာကာသေ အာကာသာနဉ္စာယတနံ ဝိယ အာကာသဖုဋ္ဌေ ဝိညာဏေ ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ္တံ အပ္ပေတိ။ အပ္ပနာနယော ပနေတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တြော၀တာ စေသ “သဗ္ဗသော အာကာသာနဉ္စာယတနံ သမတိက္ကမ္မ အနန္တံ ဝိညာဏန္တိ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီ”တိ[2] ဝုစ္စတိ။

၂၀၂။ တတ္ထ **သဗ္ဗသော**တိ ဒုဝိဒံ ဝုတ္တနယမေဝ။ **အာကာသာနဉ္စာယတနံ သမတိက္ကမ္မာ**တိ ထွေ ပန ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေန ဈာနမ္ပိ အာကာသာနဉ္စာယတနံ,

1. အဘိ ၂-၂၇၂-ပိဋ္ဌေ။ 2. အဘိ ၂-၂၅၄၊ ဒီ ၂-၆၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။

ārammaṇampi. **Ārammaṇampi** hi purimanayeneva ākāsānañcañca taṁ paṭhamassa āruppajjhānassa ārammaṇattā devānaṁ devāyatanaṁ viya adhiṭṭhānaṭṭhena āyatanañcāti **ākāsānañcāyatanaṁ.** Tathā ākāsānañcañca taṁ tassa jhānassa sañjātihetuttā "Kambojā assānaṁ āyatanan"ti-ādīni viya sañjātidesaṭṭhena āyatanañcātipi **ākāsānañcāyatanaṁ.** Evametaṁ jhānañca ārammaṇañcāti ubhayampi appavattikaraṇena ca amanasikaraṇena ca samatikkamitvāva yasmā idaṁ viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja vihātabbaṁ, tasmā ubhayampetaṁ ekajjhaṁ katvā "ākāsānañcāyatanaṁ samatikkammā"ti idaṁ vuttanti veditabbaṁ.

Anantaṁ viññāṇanti taṁyeva ananto ākāsoti evaṁ pharitvā pavattaviññāṇaṁ "anantaṁ viññāṇan"ti evaṁ manasikarontoti vuttaṁ hoti. Manasikāravasena vā anantaṁ. So hi tamākāsārammaṇaṁ viññāṇaṁ anavasesato manasikaronto "anantan"ti manasi karoti. Yampana[1] Vibhaṅge vuttaṁ "anantaṁ viññāṇanti, taṁyeva ākāsaṁ viññāṇena phuṭaṁ manasi karoti, anantaṁ pharati, tena vuccati anantaṁ viññāṇan"ti[2].

Tattha **viññāṇenā**ti upayogatthe karaṇavacanaṁ veditabbaṁ. Evañhi Aṭṭhakathācariyā tassa atthaṁ vaṇṇayanti, anantaṁ pharati[3] taññeva ākāsaṁ phuṭaṁ viññāṇaṁ manasi karotīti vuttaṁ hoti.

Viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharatīti ettha pana nāssa antoti **anantaṁ.** Anantameva **ānañcaṁ.** Viññāṇaṁ ānañcaṁ viññāṇānañcanti avatvā **viññāṇañcan**ti vuttaṁ. Ayañhettha rūḷhīsaddo. Taṁ viññāṇañcaṁ adhiṭṭhānaṭṭhena āyatanamassa sasampayuttadhammassa jhānassa devānaṁ devāyatanamivāti viññāṇañcāyatanaṁ. Sesaṁ purimasadisamevāti.

Ayaṁ viññāṇañcāyatanakammaṭṭhāne vitthārakathā.

Ākiñcaññāyatanakathā

283. Ākiñcaññāyatanaṁ bhāvetukāmena pana pañcahākārehi viññāṇañcāyatanasamāpattiyaṁ ciṇṇavasībhāvena "āsanna-ākāsānañcāyatanapaccatthikā ayaṁ samāpatti, no ca ākiñcaññāyatanamiva santā"ti

1. Yampi (Syā, I) 2. Abhi 2. 273 piṭṭhe. 3. Pharatīti (Sī, Ka)

အာရမ္မဏမ္ပိ။ **အာရမ္မဏမ္ပိ** ဟိ ပုရိမနယေနေဝ အာကာသာနဉ္စဉ္စ တံ ပဌမဿ အာရုပ္ပဈာနဿ အာရမ္မဏတ္တာ ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနံ ဝိယ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနဉ္စာတိ **အာကာသာနဉ္စာယတနံ**။ တထာ အာကာသာနဉ္စဉ္စ တံ တဿ ဈာနဿ သဉ္ဇာတိဟေတုတ္တာ "ကမ္ဗောဇာ အဿာနံ အာယတန"န္တိ-အာဒီနိ ဝိယ သဉ္ဇာတိဒေသဋ္ဌေန အာယတနဉ္စာတိပိ **အာကာသာနဉ္စာယတနံ**။ ဧဝမေတံ ဈာနဉ္စ အာရမ္မဏဉ္စာတိ ဉာဏယိဋ္ဌိ အပ္ပဝတ္တိကရဏေန စ အမနသိကရဏေန စ သမတိက္ကမိတ္ဝာဝ ယသ္မာ ဣဒံ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာတဗ္ဗံ၊ တသ္မာ ဉာဏယဋ္ဌေတံ ကေဇ္ဈံ ကတ္ဝာ "အာကာသာနဉ္စာယတနံ သမတိက္ကမ္မာ"တိ ဣဒံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အနန္တံ ဝိညာဏန္တိ တံယေဝ အနန္တော အာကာသောတိ ဧဝံ ဖရိတ္ဝာ ပဝတ္တဝိညာဏံ "အနန္တံ ဝိညာဏ"န္တိ ဧဝံ မနသိကရောန္တော တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မနသိကာရဝသေန ဝါ အနန္တံ။ သော ဟိ တမာကာသာရမ္မဏံ ဝိညာဏံ အနဝသေသတော မနသိကရောန္တော "အနန္တ"န္တိ မနသိ ကရောတိ။ ယမ္မန၁ ဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တံ "အနန္တံ ဝိညာဏန္တိ၊ တံယေဝ အာကာသံ ဝိညာဏေန ဖုဋ္ဌံ မနသိ ကရောတိ၊ အနန္တံ ဖရတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ အနန္တံ ဝိညာဏ"န္တိ ၂။

တတ္ထ **ဝိညာဏေနာ**တိ ဥပယောဂတ္ထေ ကရဏဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဧဝဥ္ဩ အဋ္ဌကထာစရိယာ တဿ အတ္ထံ ဝဏ္ဏယန္တိ၊ အနန္တံ ဖရတိ?၂ တညေဝ အာကာသံ ဖုဋ္ဌံ ဝိညာဏံ မနသိ ကရောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဝိညာဏဉ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ ဣတ္ထေ ပန နာဿ အန္တောတိ **အနန္တံ**။ အနန္တမေဝ **အာနဉ္စံ**။ ဝိညာဏံ အာနဉ္စံ ဝိညာဏာနဉ္စန္တိ အဝတ္ဝာ **ဝိညာဏဉ္စ**န္တိ ဝုတ္တံ။ အယဥ္ဟေတ္ထ ရူဠှီသဒ္ဒေါ။ တံ ဝိညာဏဉ္စံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနမဿ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနဿ ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနမိဝါတိ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

အယံ ဝိညာဏဉ္စာယတနကမ္မဋ္ဌာနေ ဝိတ္ထာရကထာ။

အာကိဉ္စညာယတနကထာ

၂၈၃။ အာကိဉ္စညာယတနံ ဘာဝေတုကာမေန ပန ပဉ္စဟာကာရေဟိ ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တိယံ စိဏ္ဏဝသီဘာဝေန "အာသန္နအာကာသာနဉ္စာ-ယတနပစ္စတ္ထိကာ အယံ သမာပတ္တိ၊ နော စ အာကိဉ္စညာယတနမိဝ သန္တာ"တိ

၁-ယဒိ (သျာ၊ ဋ္ဌ) ၂-အဘိ ၂-၂၇၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဖရတီတိ(သီ၊ က)

viññāṇañcāyatane ādīnavaṁ disvā tattha nikantiṁ pariyādāya ākiñcaññāyatanaṁ santato manasikaritvā tasseva viññāṇañcāyatanārammaṇabhūtassa ākāsānañcāyatanaviññāṇassa abhāvo suññatā vivittākāro manasikātabbo. Kathaṁ? Taṁ viññāṇaṁ amanasikaritvā "natthi natthī"ti vā, "suññaṁ suññan"ti vā, "vivittaṁ vivittan"ti vā punappunaṁ āvajjitabbaṁ, manasikātabbaṁ, paccavekkhitabbaṁ, takkāhataṁ vitakkāhataṁ kātabbaṁ.

Tassevaṁ tasmiṁ nimitte cittaṁ cārentassa nīvaraṇāni vikkhambhanti, sati santiṭṭhati, upacārena cittaṁ samādhiyati. So taṁ nimittaṁ punappunaṁ āsevati, bhāveti, bahulīkaroti. Tassevaṁ karoto ākāse phuṭe mahaggataviññāṇe viññāṇañcāyatanaṁ viya tasseva ākāsaṁ pharitvā pavattassa mahaggataviññāṇassa suññavivittanatthibhāve ākiñcaññāyatana-cittaṁ appeti. Etthāpi ca appanānayo vuttanayeneva veditabbo.

Ayampana viseso, tasmiṁ hi appanācitte uppanne so bhikkhu yathā nāma puriso maṇḍalamāḷādīsu kenacideva karaṇīyena sannipatitaṁ bhikkhusaṁghaṁ disvā katthaci gantvā sannipātakiccāvasāneva uṭṭhāya pakkantesu bhikkhūsu āgantvā dvāre ṭhatvā puna taṁ ṭhānaṁ olokento suññameva passati, vivittameva passati. Nāssa evaṁ hoti "ettakā nāma bhikkhū kālaṅkatā vā disāpakkantā vā"ti, atha kho suññamidaṁ vivittanti natthibhāvameva passati, evameva pubbe ākāse pavattitaviññāṇaṁ viññāṇañcāyatanajjhānacakkhunā passanto viharitvā "natthi natthī"ti-ādinā parikammamanasikārena antarahite tasmiṁ viññāṇe tassa apagamasaṅkhātaṁ abhāvameva passanto viharati. Ettāvatā cesa "sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma natthi kiñcīti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharatī"ti[1] vuccati.

284. Idhāpi **sabbaso**ti idaṁ vuttanayameva. **Viññāṇañcāyatanan**ti etthāpi ca pubbe vuttanayeneva jhānampi viññāṇañcāyatanaṁ ārammaṇampi. **Ārammaṇampi** hi purimanayeneva viññāṇañcañca taṁ dutiyassa āruppajjhānassa ārammaṇattā devānaṁ devāyatanaṁ viya adhiṭṭhānaṭṭhena āyatanañcāti

1. Abhi 2. 254; Dī 2. 60 piṭṭhādīsu.

ဝိညာဏဉ္စာယတနေ အာဒီနဝံ ဒိသွာ တတ္ထ နိကန္တိ ပရိယာဒါယ အာကိဉ္စညာ-ယတနံ သန္တတော မနသိကရိတ္ဝာ တဿေဝ ဝိညာဏဉ္စာယတနာရမ္မဏ-ဘူတဿ အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏဿ အဘာဝေါ သုညတာ ဝိဝိတ္တာ-ကာရော မနသိကာတဗ္ဗော။ ကထံ? တံ ဝိညာဏံ အမနသိကရိတ္ဝာ "နတ္ထိ နတ္ထိ"တိ ဝါ, "သုညံ သုည"န္တိ ဝါ, "ဝိဝိတ္တံ ဝိဝိတ္တ"န္တိ ဝါ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ မနသိကာတဗ္ဗံ၊ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗံ၊ တက္ကာဟတံ ဝိတက္ကာဟတံ ကာတဗ္ဗံ။

တဿေဝံ တသ္မိံ နိမိတ္တေ စိတ္တံ စာရေန္တဿ နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘန္တိ၊ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ၊ ဥပစာရေန စိတ္တံ သမာဓိယတိ။ သော တံ နိမိတ္တံ ပုနပ္ပုနံ အာသေဝတိ၊ ဘာဝေတိ၊ ဗဟုလီကရောတိ။ တဿေဝံ ကရောတော အာကာသေ ဖုဋ္ဌေ မဟဂ္ဂတဝိညာဏေ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ ဝိယ တဿေဝ အာကာသံ ဖရိတ္ဝာ ပဝတ္တဿ မဟဂ္ဂတဝိညာဏဿ သုညဝိဝိတ္တနတ္ထိဘာဝေ အာကိဉ္စ-ညာယတနစိတ္တံ အပ္ပေတိ။ ဧတ္ထာပိ စ အပ္ပနာနယော ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အယမ္ပန ဝိသေသော၊ တသ္မိံ ဟိ အပ္ပနာစိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ သော ဘိက္ခု ယထာ နာမ ပုရိသော မဏ္ဍလမာဠာဒီသု ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန သန္နိပတိတံ ဘိက္ခုသံဃံ ဒိသွာ ကတ္ထစိ ဂန္ဓွာ သန္နိပါတကိစ္စာဝသာနေဝ ဥဋ္ဌာယ ပက္ကန္တေသု ဘိက္ခူသု အာဂန္ဓွာ ဒ္ဝါရေ ဋတ္ဝာ ပုန တံ ဌာနံ ဩလောကေန္တော သုညမေဝ ပဿတိ၊ ဝိဝိတ္တမေဝ ပဿတိ။ နာဿ ဧဝံ ဟောတိ "ဧတ္တကာ နာမ ဘိက္ခူ ကာလင်္ကတာ ဝါ ဒိသာပက္ကန္တာ ဝါ"တိ၊ အထ ခေါ သုညမိဒံ ဝိဝိတ္တန္တိ နတ္ထိဘာဝမေဝ ပဿတိ၊ ဧဝမေဝ ပုဗ္ဗေ အာကာသေ ပဝတ္တိတဝိညာဏံ ဝိညာဏဉ္စာယတနဇ္ဈာနလာဘိနာ ပဿန္တော ဝိဟရိတ္ဝာ "နတ္ထိ နတ္ထိ"တိအာဒိနာ ပရိကမ္မမနသိကာရေန အန္တရဟိတေ တသ္မိံ ဝိညာဏေ တဿ အပဂမသင်္ခါတံ အဘာဝမေဝ ပဿန္တော ဝိဟရတိ။ ဧတ္တာဝတာ စေသ "သဗ္ဗသော ဝိညာဏဉ္စာယတနံ သမတိက္ကမ္မ နတ္ထိ ကိဉ္စီတိ အာကိဉ္စညာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီ"တိ ဝုစ္စတိ။

၂၀၄။ ဋီကာယံ **သဗ္ဗသော**တိ ဧဒံ ဝုတ္တနယမေဝ။ **ဝိညာဏဉ္စာယတန**န္တိ ဧတ္ထာပိ စ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ **ဈာန**မ္ပိ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ အာရမ္မဏမ္ပိ။ **အာရမ္မဏမ္ပီ** ဟိ ပုရိမနယေနေဝ ဝိညာဏဉ္စဉ္စ တံ ဒုတိယဿ အာရုပ္ပဇ္ဈာနဿ အာရမ္မဏတ္ထာ ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနံ ဝိယ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနဉ္စာတိ

၁–အာဒိ ၂-၂၅၄၊ ဒီ ၂-၆၀-ဝိဋ္ဌာဒီသု

viññāṇañcāyatanaṁ. Tathā viññāṇañcañca taṁ tasseva jhānassa sañjātihetuttā "Kambojā assānaṁ āyatanan"ti-ādīni viya sañjātidesaṭṭhena āyatanañcātipi **viññāṇañcāyatanaṁ.** Evametaṁ jhānañca ārammaṇañcāti ubhayampi appavattikaraṇena ca amanasikaraṇena ca samatikkamitvāva yasmā idaṁ ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja vihātabbaṁ, tasmā ubhayampetaṁ ekajjhaṁ katvā viññāṇañcāyatanaṁ samatikkammāti idaṁ vuttanti veditabbaṁ.

Natthi kiñcīti natthi natthi, suññaṁ suññaṁ, vivittaṁ vivittanti evaṁ manasikarontoti vuttaṁ hoti. Yampi Vibhaṅge vuttaṁ "natthi kiñcīti taññeva viññāṇaṁ abhāveti vibhāveti antaradhāpeti natthi kiñcīti passati, tena vuccati natthi kiñcī"ti, taṁ kiñcāpi khayato sammasanaṁ viya vuttaṁ, atha khvassa evameva attho daṭṭhabbo. Tañhi viññāṇaṁ anāvajjento amanasikaronto apaccavekkhanto kevalamassa natthibhāvaṁ suññabhāvaṁ vivittabhāvameva manasikaronto abhāveti vibhāveti antaradhāpetīti vuccati, na aññathāti.

Ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharatīti ettha pana nāssa kiñcananti **akiñcanaṁ,** antamaso bhaṅgamattampi assa avasiṭṭhaṁ natthīti vuttaṁ hoti. Akiñcanassa bhāvo **ākiñcaññaṁ,** ākāsānañcāyatanaviññāṇāpagamassetaṁ adhivacanaṁ. Taṁ ākiñcaññaṁ adhiṭṭhānaṭṭhena āyatanamassa jhānassa devānaṁ devāyatanamivāti **ākiñcaññāyatanaṁ.** Sesaṁ purimasadisamevāti.

Ayaṁ ākiñcaññāyatanakammaṭṭhāne vitthārakathā.

Nevasaññānāsaññāyatanakathā

285. Nevasaññānāsaññāyatanaṁ bhāvetukāmena pana pañcahākārehi ākiñcaññāyatanasamāpattiyaṁ ciṇṇavasībhāvena "āsannaviññāṇañcāyatana-paccatthikā ayaṁ samāpatti, no ca nevasaññānāsaññāyatanaṁ viya santā"ti vā "saññā rogo, saññā gaṇḍo, saññā sallaṁ, etaṁ santaṁ, etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ nevasaññānāsaññā"ti vā evaṁ ākiñcaññāyatane ādīnavaṁ, upari ānisaṁsañca disvā ākiñcaññāyatane nikantiṁ pariyādāya nevasaññānāsaññāyatanaṁ santato manasikaritvā "sāva abhāvaṁ ārammaṇaṁ katvā pavattitā ākiñcaññāyatanasamāpatti santā

ဝိညာဏဉ္စာယတနံ။ တထာ ဝိညာဏဉ္စဉ္စ တံ တဿေဝ ဈာနဿ သဉ္ဇာတိ-ဟေတုတ္တာ "ကမ္မောဇာ အဿာနံ အာယတန"န္တိအာဒီနိ ဝိယ သဉ္ဇာတိ-ဒေသဋ္ဌေန အာယတနဉ္စာတိပိ **ဝိညာဏဉ္စာယတနံ**။ ဧဝမေတံ ဈာနဉ္စ အာရမ္မဏဉ္စာတိ ဉာဘယမ္ပိ အပ္ပဝတ္တိကရဏေန စ အမနသိကရဏေန စ သမတိက္ကမိတ္ဝာဝ ယသ္မာ ဇ္ဈဒံ အာကိဉ္စညာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာတဗ္ဗံ၊ တသ္မာ ဉာဘယမ္ပေတံ ကေဠဲ့ ကတ္ဝာ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ သမတိက္ကမ္မာတိ ဇ္ဈံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

နတ္ထိ ကိဉ္စီတိ နတ္ထိ နတ္ထိ, သုညံ သုညံ, ဝိဝိတ္တံ ဝိဝိတ္တန္တိ ဧဝံ မနသိ-ကရောန္တော်ဝ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယမ္ပိ ဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တံ "နတ္ထိ ကိဉ္စီတိ တညေဝ ဝိညာဏံ အဘာဝေတိ ဝိဘာဝေတိ အန္တရဓာပေတိ နတ္ထိ ကိဉ္စီတိ ပဿတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ နတ္ထိ ကိဉ္စီ"တိ၊ တံ ကိဉ္စာပိ ခယတော သမ္မသနံ ဝိယ ဝုတ္တံ၊ အထ ခွဿ ဧဝမေဝ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တဉ္စိ ဝိညာဏံ အနာဝဇ္ဇေန္တော အမနသိကရောန္တော အပစ္စဝေက္ခန္တော ကေဝလမဿ နတ္ထိဘာဝံ သုညဘာဝံ ဝိဝိတ္တဘာဝမေဝ မနသိကရောန္တော အဘာဝေတိ ဝိဘာဝေတိ အန္တရ-ဓာပေတီတိ ဝုစ္စတိ၊ န အညထာတိ။

အာကိဉ္စညာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ ဇ္ဈေ ပန နာဿ ကိဉ္စနန္တိ **အကိဉ္စနံ**၊ အန္တမသော ဘင်္ဂမတ္တမ္ပိ အဿ အဝသိဋ္ဌံ နတ္ထိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အကိဉ္စနဿ ဘာဝေါ **အာကိဉ္စညံ**၊ အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏာဝ-ဂမဿေတံ အဓိဝစနံ။ တံ အာကိဉ္စညံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနမဿ ဈာနဿ ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနမိဝါတိ **အာကိဉ္စညာယတနံ**။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

အယံ အာကိဉ္စညာယတနကမ္မဋ္ဌာနေ ဝိတ္ထာရကထာ။

နေဝသညာနာသညာယတနကထာ

၂၀၅။ နေဝသညာနာသညာယတနံ ဘာဝေတုကာမေန ပန ပဉ္စဟာ-ကာရေဟိ အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိယံ စိဏ္ဏဝသီဘာဝေန "အာသန္န-ဝိညာဏဉ္စာယတနပစ္စတ္ထိကာ အယံ သမာပတ္တိ၊ နော စ နေဝသညာနာသညာ-ယတနံ ဝိယ သန္တာ"တိ ဝါ "သညာ ရောဂေါ၊ သညာ ဂဏ္ဍော၊ သညာ သလ္လံ၊ ဧတံ သန္တံ၊ ဧတံ ပဏီတံ ယဒိဒံ နေဝသညာနာသညာ"တိ ဝါ ဧဝံ အာကိဉ္စ-ညာယတနေ အာဒီနဝံ, ဥပရိ အာနိသံသဉ္စ ဒိသွာ အာကိဉ္စညာယတနေ နိကန္တိံ ပရိယာဒါယ နေဝသညာနာသညာယတနံ သန္တတော မနသိကရိတ္ဝာ "သာဝ အဘာဝံ အာရမ္မဏံ ကတ္ဝာ ပဝတ္တိတာ အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိ သန္တာ

santā”ti punappunaṁ āvajjitabbā, manasikātabbā, paccavekkhitabbā, takkāhatā vitakkāhatā kātabbā.

Tassevaṁ tasmiṁ nimitte punappunaṁ mānasaṁ cārentassa nīvaraṇāni vikkhambhanti, sati santiṭṭhati, upacārena cittaṁ samādhiyati. So taṁ nimittaṁ punappunaṁ āsevati, bhāveti, bahulīkaroti. Tassevaṁ karoto viññāṇāpagame ākiñcaññāyatanaṁ viya ākiñcaññāyatanasamāpattisaṅkhātesu catūsu khandhesu nevasaññānāsaññāyatanacittaṁ appeti. Appanānayo panettha vuttanayeneva veditabbo. Ettāvatā cesa “sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharatī”ti[1] vuccati.

286. Idhāpi **sabbaso**ti idaṁ vuttanayameva. **Ākiñcaññāyatanaṁ samatikkammā**ti etthāpi pubbe vuttanayeneva jhānampi ākiñcaññāyatanaṁ ārammaṇampi. **Ārammaṇampi** hi purimanayeneva ākiñcaññañca taṁ tatiyassa āruppajjhānassa ārammaṇattā devānaṁ devāyatanaṁ viya adhiṭṭhānaṭṭhena āyatanañcāti **ākiñcaññāyatanaṁ.** Tathā ākiñcaññañca taṁ tasseva jhānassa sañjātihetuttā Kambojā assānaṁ āyatananti-ādīni viya sañjātidesaṭṭhena āyatanañcātipi **ākiñcaññāyatanaṁ.** Evametaṁ jhānañca ārammaṇañcāti ubhayampi appavattikaraṇena ca amanasikaraṇena ca samatikkamitvāva yasmā idaṁ nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja vihātabbaṁ, tasmā ubhayampetaṁ ekajjhaṁ katvā ākiñcaññāyatanaṁ samatikkammāti idaṁ vuttanti veditabbaṁ.

Nevasaññānāsaññāyatananti ettha pana yāya saññāya bhāvato taṁ nevasaññānāsaññāyatananti vuccati. Yathā paṭipannassa sā saññā hoti, taṁ tāva dassetuṁ Vibhaṅge “nevasaññīnāsaññī”ti uddharitvā “taññeva ākiñcaññāyatanaṁ santato manasi karoti, saṅkhārāvasesasamāpattiṁ bhāveti, tena vuccati nevasaññīnāsaññī”ti[2] vuttaṁ. Tattha **santato manasi karotī**ti “santā vatāyaṁ samāpatti, yatra hi nāma natthibhāvampi ārammaṇaṁ karitvā ṭhassatī”ti evaṁ santārammaṇatāya taṁ santāti manasi karoti.

1. Abhi 2. 254; Dī 2. 60 piṭṭhādīsu.
2. Abhi 2. 274 piṭṭhe.

သန္တာ”တိ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗာ၊ မနသိကာတဗ္ဗာ၊ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ၊ တက္ကာဟတာ ဝိတက္ကာဟတာ ကာတဗ္ဗာ။

တဿေဝံ တသ္မိံ နိမိတ္တေ ပုနပ္ပုနံ မာနသံ စာရေန္တဿ နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘန္တိ၊ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ၊ ဥပစာရေန စိတ္တံ သမာဓိယတိ။ သော တံ နိမိတ္တံ ပုနပ္ပုနံ အာသေဝတိ၊ ဘာဝေတိ၊ ဗဟုလီကရောတိ။ တဿေဝံ ကရောတော ဝိညာဏာဘာဝေ အာကိဉ္စညာယတနံ ဝိယ အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိ-သင်္ခါတေသု စတူသု ခန္ဓေသု နေဝသညာနာသညာယတနစိတ္တံ အပ္ပေတိ။ အပ္ပနာနယော ပနေတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တော်ဝတာ စေသ “သဗ္ဗသော အာကိဉ္စညာယတနံ သမတိက္ကမ္မ နေဝသညာနာသညာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ”တိ[1] ဝုစ္စတိ။

၂၈၆။ ဇ္ဈာပိ **သဗ္ဗသော**တိ ဇ္ဈံ ဝုတ္တနယမေဝ။ **အာကိဉ္စညာယတနံ သမတိက္ကမ္မာ**တိ ထော်ပိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဈာနမ္ပိ အာကိဉ္စညာယတနံ အာရမ္မဏမ္ပိ။ **အာရမ္မဏမ္ပိ** ဟိ ပုရိမနယေနေဝ အာကိဉ္စညဉ္စ တံ တတိယဿ အာရုပ္ပဇ္ဈာနဿ အာရမ္မဏတ္တာ ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနံ ဝိယ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနဉ္စာတိ **အာကိဉ္စညာယတနံ။** တထာ အာကိဉ္စညဉ္စ တံ တဿေဝ ဈာနဿ သဉ္ဇာတိဟေတုတ္တာ ကမ္မောဇာ အဿာနံ အာယတနန္တိအာဒိနိ ဝိယ သဉ္ဇာတိဒေသဋ္ဌေန အာယတနဉ္စာတိပိ **အာကိဉ္စညာယတနံ။** ဧဝမေတံ ဈာနဉ္စ အာရမ္မဏဉ္စာတိ ဥဘယမ္ပိ အပ္ပဝတ္တိကရဏေန စ အမနသိကရဏေန စ သမတိက္ကမိတ္ဝာဝ ယသ္မာ ဇ္ဈံ နေဝသညာနာသညာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာတဗ္ဗံ၊ တသ္မာ ဥဘယမ္ပေတံ ကေဏ္ဍံ ကတ္ဝာ အာကိဉ္စညာယတနံ သမတိက္ကမ္မာတိ ဇ္ဈံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

နေဝသညာနာသညာယတနန္တိ ထော်ပန ယာယ သညာယ ဘာဝတော တံ နေဝသညာနာသညာယတနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ယထာ ပဋိပန္နဿ သာ သညာ ဟောတိ၊ တံ တာဝ ဒဿေတုံ ဝိဘင်္ဂေ “နေဝသညီနာသညီ”တိ ဥဒ္ဓရိတ္ဝာ “တညေဝ အာကိဉ္စညာယတနံ သန္တတော မနသိ ကရောတိ၊ သင်္ခါရာဝသေသ-သမာပတ္တိံ ဘာဝေတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ နေဝသညီနာသညီ”တိ[2] ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **သန္တတော မနသိ ကရောတီ**တိ “သန္တာ ဝတာယံ သမာပတ္တိ၊ ယတြ ဟိ နာမ နတ္ထိဘာဝမ္ပိ အာရမ္မဏံ ကရိတ္ဝာ ဌဿတီ”တိ ဧဝံ သန္တာရမ္မဏတာယ တံ သန္တာတိ မနသိ ကရောတိ။

၁-အာဒိ ၂-၂၅၄၊ ဒီ ၂-၆၀-၆၁ပါဌာဒီသု။ ၂-အာဒိ ၂-၂၇၄-ပိဋ္ဌေ။

Santato ce manasi karoti, kathaṁ samatikkamo hotīti? Asamāpajjitukāmatāya. So hi kiñcāpi taṁ santato manasi karoti, atha khvassa “ahametaṁ āvajjissāmi, samāpajjissāmi, adhiṭṭhahissāmi, vuṭṭhahissāmi, paccavekkhissāmī”ti esa ābhogo samannāhāro manasikāro na hoti. Kasmā? Ākiñcaññāyatanato nevasaññānāsaññāyatanassa santatarapaṇītataratāya.

Yathā hi rājā mahacca rājānubhāvena hatthikkhandhavaragato nagaravīthiyaṁ vicaranto dantakārādayo sippike ekaṁ vatthaṁ daḷhaṁ nivāsetvā ekena sīsaṁ veṭhetvā dantacuṇṇādīhi samokiṇṇagatte anekāni dantavikati-ādīni sippāni karonte disvā “aho vata re chekā ācariyā īdisānipi nāma sippāni karissantī”ti evaṁ tesaṁ chekatāya tussati, na cassa evaṁ hoti “aho vatāhaṁ rajjaṁ pahāya evarūpo sippiko bhaveyyan”ti. Taṁ kissa hetu. Rajjasiriyā mahānisaṁsatāya. So sippino samatikkamitvāva gacchati. Evameva esa[1] kiñcāpi taṁ samāpattiṁ santato manasi karoti, atha khvassa “ahametaṁ samāpattiṁ āvajjissāmi, samāpajjissāmi, adhiṭṭhahissāmi, vuṭṭhahissāmi, paccavekkhissāmī”ti neva esa ābhogo samannāhāro manasikāro hoti.

So taṁ santato manasikaronto pubbe vuttanayena taṁ paramasukhumaṁ appanāppattaṁ[2] saññaṁ pāpuṇāti, yāya nevasaññīnāsaññī nāma hoti, saṅkhārāvasesasamāpattiṁ bhāvetīti vuccati. **Saṅkhārāvasesasamāpattin**ti accantasukhumabhāvappattasaṅkhāraṁ catutthāruppasamāpattiṁ.

287. Idāni yantaṁ evamadhigatāya saññāya vasena nevasaññānāsaññāyatananti vuccati, taṁ atthato dassetuṁ “nevasaññānāsaññāyatananti nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpannassa vā upapannassa vā diṭṭhadhammasukhavihārissa vā cittacetasikā dhammā”ti[3] vuttaṁ. Tesu idha samāpannassa cittacetasikā dhammā adhippetā. Vacanattho panettha oḷārikāya saññāya abhāvato sukhumāya ca bhāvato nevassa sasampayuttadhammassa jhānassa saññā nāsaññanti[4] **nevasaññānāsaññaṁ.** Nevasaññānāsaññañca

1. Cesa (Sī, Syā, Ka)
2. Paramasukhumappattaṁ (?)
3. Abhi 2. 274 piṭṭhe.
4. Saññāti (Sī, Syā, I)

သန္တတော စေ မနသိ ကရောတိ၊ ကထံ သမတိက္ကမော ဟောတီတိ? အသမာပဇ္ဇိတုကာမတာယ။သော ဟိ ကိဉ္စာပိ တံ သန္တတော မနသိ ကရောတိ၊ အထ ခွဿ “အဟမေတံ အာဝဇ္ဇိဿာမိ၊ သမာပဇ္ဇိဿာမိ၊ အဓိဋ္ဌဟိဿာမိ၊ ဝုဋ္ဌဟိဿာမိ၊ ပစ္စဝေက္ခိဿာမိ”တိ သေ အာဘောဂေါ သမန္နာဟာရော မနသိကာရော န ဟောတိ။ ကသ္မာ? အာကိဉ္စညာယတနတော နေဝသညာနာသညာယတနဿ သန္တတရပဏီတတရတာယ။

ယထာ ဟိ ရာဇာ မဟစ္စ ရာဇာနုဘာဝေန ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတော နဂရဝီထိယံ ဝိစရန္တော ဒန္တကာရာဒယော သိပ္ပိကေ ဧကံ ဝတ္ထံ ဒဠှံ နိဝါသေတ္ဝာ ဧကေန သီသံ ဝေဋ္ဌေတ္ဝာ ဒန္တစုဏ္ဏာဒီဟိ သမောကိဏ္ဏဂတ္တေ အနေကာနိ ဒန္တဝိကတိ-အာဒီနိ သိပ္ပါနိ ကရောန္တေ ဒိသ္ဝာ ‘‘အဟော ဝတ ရေ ဆေကာ အာစရိယာ ဤဒိသာနိပိ နာမ သိပ္ပါနိ ကရိဿန္တီ”တိ ဧဝံ တေသံ ဆေကတာယ တုဿတိ၊ န စဿ ဧဝံ ဟောတိ “အဟော ဝတာဟံ ရဇ္ဇံ ပဟာယ ဧဝရူပေါ သိပ္ပိကော ဘဝေယ္ယ”န္တိ။ တံ ကိဿ ဟေတု။ ရဇ္ဇသိရိယာ မဟာနိသံသတာယ။ သော သိပ္ပိနော သမတိက္ကမိတ္ဝာဝ ဂစ္ဆတိ။ ဧဝမေဝ သော[1] ကိဉ္စာပိ တံ သမာပတ္တိံ သန္တတော မနသိ ကရောတိ၊ အထ ခွဿ “အဟမေတံ သမာပတ္တိံ အာဝဇ္ဇိ-ဿာမိ၊ သမာပဇ္ဇိဿာမိ၊ အဓိဋ္ဌဟိဿာမိ၊ ဝုဋ္ဌဟိဿာမိ၊ ပစ္စဝေက္ခိဿာမိ”တိ နေဝ သေ အာဘောဂေါ သမန္နာဟာရော မနသိကာရော ဟောတိ။

သော တံ သန္တတော မနသိကရောန္တော ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေန တံ ပရမသုခုမံ အပ္ပနာပတ္တိံ[2] သညံ ပါပုဏာတိ၊ ယာယ နေဝသညီနာသညီ နာမ ဟောတိ၊ သင်္ခါရာဝသေသသမာပတ္တိံ ဘာဝေတီတိ ဝုစ္စတိ။ **သင်္ခါရာဝသေသသမာပတ္တိ**န္တိ အစ္ဆန္နသုခုမဘာဝပတ္တသင်္ခါရံ စတုတ္ထာရုပ္ပသမာပတ္တိံ။

၂၀၇။ ဣဒါနိ ယန်္ကံ ဧဝမဓိဂတာယ သညာယ ဝသေန နေဝသညာ-နာသညာယတနန္တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ အတ္ထတော ဒဿေတုံ “နေဝသညာနာသညာ-ယတနန္တိ နေဝသညာနာသညာယတနံ သမာပန္နဿ ဝါ ဥပပန္နဿ ဝါ ဒိဋ္ဌဓမ္မ-သုခဝိဟာရိဿ ဝါ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ”တိ[3] ဝုတ္တံ။ တေသု ဣဓ သမာပန္နဿ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ အဓိပ္ပေတာ။ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ ဩဠာရိကာယ သညာယ အဘာဝတော သုခုမာယ စ ဘာဝတော နေဝဿ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနဿ သညာ နာသညန္တိ[4] **နေဝသညာနာသညံ**။ နေဝသညာနာသညဉ္စ

၁-စေသ (သီ၊ သျာ၊ က)
၂-အဘိ ၂-၂၇၄-ဝိဇ္ဇေ။
၂-ပရမသုခုမပတ္တိံ (?)
၄-သညာတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

taṁ manāyatanadhammāyatanapariyāpannattā āyatanañcāti **nevasaññānāsaññāyatanaṁ.** Atha vā yāyamettha saññā, sā paṭusaññākiccaṁ kātuṁ asamatthatāya nevasaññā, saṅkhārāvasesasukhumabhāvena vijjamānattā nāsaññāti **nevasaññānāsaññā.** Nevasaññānāsaññā ca sā sesadhammānaṁ adhiṭṭhānaṭṭhena āyatanañcāti **nevasaññānāsaññāyatanaṁ.**

Na kevalañcettha saññāva edisī, atha kho vedanāpi nevavedanānāvedanā, cittampi nevacittaṁnācittaṁ, phassopi nevaphassonāphasso. Esa nayo sesasampayuttadhammesu. Saññāsīsena panāyaṁ desanā katāti veditabbā. Pattamakkhanatelappabhutīhi ca upamāhi esa attho vibhāvetabbo.

Sāmaṇero kira telena pattaṁ makkhetvā ṭhapesi, taṁ yāgupānakāle thero pattamāharāti āha. So "patte telamatthi bhante"ti āha. Tato "āhara sāmaṇera telaṁ, nāḷiṁ pūressāmī"ti vutte "natthi bhante telan"ti āha. Tattha yathā antovutthattā yāguyā saddhiṁ akappiyaṭṭhena "telamatthī"ti hoti. Nāḷipūraṇādīnaṁ vasena "natthī"ti hoti. Evaṁ sāpi saññā paṭusaññākiccaṁ kātuṁ asamatthatāya nevasaññā, saṅkhārāvasesasukhumabhāvena vijjamānattā nāsaññā hoti.

Kiṁ panettha saññākiccanti. Ārammaṇasañjānanañceva vipassanāya ca visayabhāvaṁ upagantvā nibbidājananaṁ. Dahanakiccamiva hi sukhodake tejodhātu sañjānanakiccaṁpesā paṭuṁ kātuṁ na sakkoti. Sesasamāpattīsu saññā viya vipassanāya visayabhāvaṁ upagantvā nibbidājananampi kātuṁ na sakkoti. Aññesu hi khandhesu akatābhiniveso bhikkhu nevasaññānāsaññāyatanakkhandhe sammasitvā nibbidaṁ pattuṁ samattho nāma natthi apica[1] āyasmā Sāriputto. Pakativipassako pana mahāpañño Sāriputtasadisova sakkuṇeyya. Sopi "evaṁ kirime[2] dhammā ahutvā sambhonti, hutvā paṭiventī"ti[3] evaṁ kalāpasammasanavaseneva, no anupadadhammavipassanāvasena. Evaṁ sukhumattaṁ gatā esā samāpatti.

1. Api (?) 2. Kirame (Sī, I) 3. Ma 3. 78 piṭṭhe.

တံ မနာယတနဓမ္မာယတနပရိယာပန္နတ္တာ အာယတနဋ္ဌာတိ **နေဝသညာနာသညာယတနံ**။ အထ ဝါ ယာယမေတ္ထ သညာ၊ သာ ပဋုသညာကိစ္စံ ကာတုံ အသမတ္ထတာယ နေဝသညာ၊ သဒိဓာဝေသေသသုခုမဘာဝေန ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ နာသညာတိ **နေဝသညာနာသညာ**။ နေဝသညာနာသညာ စ သာ သေသဓမ္မာနံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနဋ္ဌာတိ **နေဝသညာနာသညာယတနံ**။

န केဝလဉ္စေတ္ထ သညာဝ ဒိသီ၊ အထ ခေါ ဝေဒနာပိ နေဝဝေဒနာနာဝေဒနာ၊ စိတ္တမ္ပိ နေဝစိတ္တံနာစိတ္တံ၊ ဖဿောပိ နေဝဖဿောနာဖဿော။ သေ နယော သေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မေသု။ သညာသီသေန ပနာယံ ဒေသနာ ကတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ပတ္တမက္ခနတေလပ္ပဘုတီဟိ စ ဥပမာဟိ. သေ အတ္ထော ဝိဘာဝေတဗ္ဗော။

သာမဏေရော ကိရ တေလေန ပတ္တံ မက္ခေတ္ဝာ ဌပေသိ၊ တံ ယာဂုပါနကာလေ ထေရော ပတ္တမာဟရာတိ အာဟ။ သော "ပတ္တေ တေလမတ္ထိ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ တတော "အာဟရ သာမဏေရ တေလံ၊ နာဠိံ ပူရေဿာမီ"တိ ဝုတ္တေ "နတ္ထိ ဘန္တေ တေလ"န္တိ အာဟ။ တတ္ထ ယထာ အန္တောဝုတ္ထတ္တာ ယာဂုယာ သဒ္ဓိံ အကပ္ပိယဋ္ဌေန "တေလမတ္ထိ"တိ ဟောတိ။ နာဠိပူရဏာဒီနံ ဝသေန "နတ္ထိ"တိ ဟောတိ။ ဧဝံ သာပိ သညာ ပဋုသညာကိစ္စံ ကာတုံ အသမတ္ထတာယ နေဝသညာ၊ သဒိဓာဝေသေသသုခုမဘာဝေန ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ နာသညာ ဟောတိ။

ကိံ ပနေတ္ထ သညာကိစ္စန္တိ။ အာရမ္မဏသဉ္ဇာနနဉ္စေဝ ဝိပဿနာယ စ ဝိသယဘာဝံ ဥပဂန္ဆာ နိဗ္ဗိဒါဇနနံ။ ဒဟနကိစ္စမိဝ ဟိ သုခေါဒကေ တေဇောဓာတု သဉ္ဇာနနကိစ္စံပေသာ ပဋုံ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ သေသသမာပတ္တီသု သညာ ဝိယ ဝိပဿနာယ ဝိသယဘာဝံ ဥပဂန္ဆာ နိဗ္ဗိဒါဇနနမ္ပိ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ အညေသု ဟိ ခန္ဓေသု အကတာဘိနိဝေသော ဘိက္ခု နေဝသညာနာသညာယတနက္ခန္ဓေ သမ္မသိတ္ဝာ နိဗ္ဗိဒံ ပတ္တုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ အဝိစ[၁] အာယသ္မာ သာရိပုတ္တောဝ။ ပကတိဝိပဿကော ပန မဟာပညော သာရိပုတ္တသဒိသောဝ သက္ကုဏေယ္ယ။ သောပိ "ဧဝံ ကိရိမေ[၂] ဓမ္မာ အဟုတ္ဝာ သမ္ဘောန္တိ၊ ဟုတ္ဝာ ပဋိဝေန္တိ"တိ? ဧဝံ ကလာပသမ္မသနဝသေနေဝ၊ နော အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာဝသေန။ ဧဝံ သုခုမတ္တံ ဂတာ ဧသာ သမာပတ္တိ။

၁-အဝိ(?) ၂-ကိရိမေ (သီ၊ ဣ) ၃-မ ၃-၇၈-ပိဋ္ဌေ။

Yathā ca pattamakkhanatelūpamāya, evaṁ maggudakūpamāyapi ayamattho vibhāvetabbo. Maggappaṭipannassa kira therassa purato gacchanto sāmaṇero thokaṁ udakaṁ disvā “udakaṁ bhante upāhanā omuñcathā”ti āha. Tato therena “sace udakamatthi, āhara nhānasāṭikaṁ, nhāyissāmā”ti vutte “natthi bhante”ti āha. Tattha yathā upāhanatemanamattaṭṭhena “udakamatthī”ti hoti, nhāyanaṭṭhena “natthī”ti hoti. Evampi sā paṭusaññākiccaṁ kātuṁ asamatthatāya nevasaññā, saṅkhārāvasesasukhumabhāvena vijjamānattā nāsaññā hoti.

Na kevalañca etāheva, aññāhipi anurūpāhi upamāhi esa attho vibhāvetabbo. Upasampajja viharatīti idaṁ vuttanayamevāti.

Ayaṁ nevasaññānāsaññāyatanakammaṭṭhāne vitthārakathā.

Pakiṇṇakakathā

288. Asadisarūpo Nātho, āruppaṁ yaṁ catubbidhaṁ āha.
Taṁ iti ñatvā tasmiṁ, pakiṇṇakakathāpi viññeyyā.

289. Āruppasamāpattiyo hi—

Ārammaṇātikkamato, catassopi bhavantimā.
Aṅgātikkamametāsaṁ, na icchanti vibhāvino.

Etāsu hi rūpanimittātikkamato paṭhamā, ākāsātikkamato dutiyā, ākāse pavattitaviññāṇātikkamato tatiyā. Ākāse pavattitaviññāṇassa apagamātikkamato catutthīti sabbathā ārammaṇātikkamato catassopi bhavantimā āruppasamāpattiyoti veditabbā. Aṅgātikkamaṁ pana etāsaṁ na icchanti paṇḍitā. Na hi rūpāvacarasamāpattīsu viya etāsu aṅgātikkamo atthi. Sabbāsupi hi etāsu upekkhā, cittekaggatāti dve eva jhānaṅgāni honti.

290. Evaṁ santepi—

Suppaṇītatarā honti, pacchimā pacchimā idha.
Upamā tattha viññeyyā, pāsādatalasāṭikā.

ယထာ စ ပတ္တမက္ခနတေလူပမာယ၊ ဧဝံ မဂ္ဂုဒကူပမာယပိ အယမတ္ထော ဝိဘာဝေတဗ္ဗော။ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နဿ ကိရ ထေရဿ ပုရတော ဂစ္ဆန္တော သာမ-ဏေရော ထောကံ ဥဒကံ ဒိသ္ဝာ “ဥဒကံ ဘန္တေ ဥပါဟနာ သြုမုဉ္စထာ”တိ အာဟ။ တတော ထေရေန “သစေ ဥဒကမတ္ထိ၊ အာဟရ နှာနသာဋိကံ၊ နှာယိဿာမာ”တိ ဝုတ္တေ “နတ္ထိ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ တတ္ထ ယထာ ဥပါဟန-တေမနမတ္တဋ္ဌေန “ဥဒကမတ္ထိ”တိ ဟောတိ၊ နှာယနဋ္ဌေန “နတ္ထိ”တိ ဟောတိ။ ဧဝမိ သာ ပဋုသညာကိစ္စံ ကာတုံ အသမတ္ထတာယ နေဝသညာ၊ သဏိရာ-ဝသေသသုခုမဘာဝေန ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ နာသညာ ဟောတိ။

န ကေဝလဉ္စ ဧတာဟေဝ၊ အညာဟိပိ အနုရူပါဟိ ဥပမာဟိ သော အတ္ထော ဝိဘာဝေတဗ္ဗော။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ ဣဒံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။

အယံ နေဝသညာနာသညာယတနကမ္မဋ္ဌာနေ ဝိတ္ထာရကထာ။

ပကိဏ္ဏကကထာ

၂၈၈။ အသဒိသရူပေါ နာထော၊ အာရုပ္ပံ ယံ စတုဗ္ဗိဓံ အာဟ။
တံ ဣတိ ဉတ္ဝာ တသ္မိံ၊ ပကိဏ္ဏကကထာပိ ဝိညေယ္ယာ။

၂၈၉။ အာရုပ္ပသမာပတ္တိယော ဟိ—

အာရမ္မဏာတိက္ကမတော၊ စတသ္သောပိ ဘဝန္တိမာ။
အင်္ဂါတိက္ကမမေတာသံ၊ န ဣစ္ဆန္တိ ဝိဘာဝိနော။

တော်သု ဟိ ရူပနိမိတ္တာတိက္ကမတော ပဌမာ၊ အာကာသာတိက္ကမတော ဒုတိယာ၊ အာကာသေ ပဝတ္တိတဝိညာဏာတိက္ကမတော တတိယာ။ အာကာသေ ပဝတ္တိတဝိညာဏဿ အပဂမာတိက္ကမတော စတုတ္ထီတိ သဗ္ဗထာ အာရမ္မဏာ-တိက္ကမတော စတသ္သောပိ ဘဝန္တိမာ အာရုပ္ပသမာပတ္တိယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အင်္ဂါတိက္ကမံ ပန တောသံ န ဣစ္ဆန္တိ ပဏ္ဍိတာ။ န ဟိ ရူပါဝစရသမာပတ္တိသု ဝိယ တော်သု အင်္ဂါတိက္ကမော အတ္ထိ။ သဗ္ဗာသုပိ ဟိ တော်သု ဥပေက္ခာ၊ စိတ္တေ-ကဂ္ဂတာတိ ဒွေ ဧဝ ဈာနင်္ဂါနိ ဟောန္တိ။

၂၉၀။ ဧဝံ သန္တေပိ—

သုပ္ပဏီတတရာ ဟောန္တိ၊ ပစ္ဆိမာ ပစ္ဆိမာ ဣဓ။
ဥပမာ တတ္ထ ဝိညေယ္ယာ၊ ပါသာဒတလသာဋိကာ။

Yathā hi catubhūmikassa pāsādassa heṭṭhimatale dibbanaccagītavāditasurabhigandhamālābhojanasayanacchādanādivasena paṇītā pañcakāmaguṇā paccupaṭṭhitā assu. Dutiye tato paṇītatarā. Tatiye tato paṇītatarā[1]. Catutthe sabbapaṇītatarā[2]. Tattha kiñcāpi tāni cattāripi pāsādatalāneva, natthi nesaṁ pāsādatalabhāvena viseso. Pañcakāmaguṇasamiddhavisesena pana heṭṭhimato heṭṭhimato uparimaṁ uparimaṁ paṇītataraṁ hoti.

Yathā ca ekāya itthiyā kantitathūlasaṇhasaṇhatarasaṇhatamasuttānaṁ catupalatipaladvipala-ekapalasāṭikā assu āyāmena ca vitthārena ca samappamāṇā. Tattha kiñcāpi tā sāṭikā catassopi āyāmato ca vitthārato ca samappamāṇā, natthi tāsaṁ pamāṇato viseso. Sukhasamphassasukhumabhāvamahagghabhāvehi pana purimāya purimāya pacchimā pacchimā paṇītatarā honti, evameva kiñcāpi catūsu etāsu upekkhā, cittekaggatāti etāni dveyeva aṅgāni honti, atha kho bhāvanāvisesena tesaṁ aṅgāni paṇītapaṇītatarabhāvena suppaṇītatarā honti pacchimā pacchimā idhāti veditabbā.

291. Evaṁ anupubbena paṇītapaṇītā cetā—

Asucimhi maṇḍape laggo, eko tannissito paro.
Añño bahi anissāya, taṁ taṁ nissāya cāparo.

Ṭhito catūhi etehi, purisehi yathākkamaṁ.
Samānatāya ñātabbā, catassopi vibhāvinā.

Tatrāyamatthayojanā—asucimhi kira dese eko maṇḍapo, atheko puriso āgantvā taṁ asuciṁ jigucchamāno taṁ maṇḍapaṁ hatthehi ālambitvā tattha laggo laggito viya aṭṭhāsi. Athāparo āgantvā taṁ maṇḍape laggaṁ purisaṁ nissito. Athañño āgantvā cintesi “yo esa maṇḍapalaggo, yo ca tannissito, ubhopete duṭṭhitā.

1. Paṇītatamā (Sī, Abhi Ṭṭha 1. 255) 2. Sabbapaṇītā (I, Abhi-Ṭṭha 1. 255)

ယထာ ဟိ စတုဘူမိကဿ ပါသာဒဿ ဟေဋ္ဌိမတလေ ဒိဗ္ဗနစ္စဂီတဝါဒိတသုရဘိဂန္ဓမာလာဘောဇနသယနစ္ဆာဒနာဒိဝသေန ပဏီတာ ပဉ္စကာမဂုဏာ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ အဿု။ ဒုတိယေ တတော ပဏီတတရာ။ တတိယေ တတော ပဏီတတရာ[1]။ စတုတ္ထေ သဗ္ဗပဏီတတရာ[2]။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ တာနိ စတ္တာရိပိ ပါသာဒတလာနေဝ၊ နတ္ထိ နေသံ ပါသာဒတလဘာဝေန ဝိသေသော။ ပဉ္စကာမဂုဏသမိဒ္ဓိဝိသေသေန ပန ဟေဋ္ဌိမတော ဟေဋ္ဌိမတော ဥပရိမံ ဥပရိမံ ပဏီတတရံ ဟောတိ။

ယထာ စ ဧကာယ ဣတ္ထိယာ ကန္တိတထူလသဏှသဏှတရသဏှတမသုတ္တာနံ စတုပလတိပလဒ္ဝိပလဧကပလသာဋိကာ အဿု အာယာမေန စ ဝိတ္ထာရေန စ သမပ္ပမာဏာ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ တာ သာဋိကာ စတဿောပိ အာယာမတော စ ဝိတ္ထာရတော စ သမပ္ပမာဏာ၊ နတ္ထိ တာသံ ပမာဏတော ဝိသေသော။ သုခသမ္ဖဿသုခုမဘာဝမဟဂ္ဃဘာဝေဟိ ပန ပုရိမာယ ပုရိမာယ ပစ္ဆိမာ ပစ္ဆိမာ ပဏီတတရာ ဟောန္တိ၊ ဧဝမေဝ ကိဉ္စာပိ စတူသု ဧတေသု ဥပေက္ခာ, စိတ္တေကဂ္ဂတာတိ ဧတာနိ ဒွေယေဝ အင်္ဂါနိ ဟောန္တိ၊ အထ ခေါ ဘာဝနာဝိသေသေန တေသံ အင်္ဂါနိ ပဏီတပဏီတတရဘာဝေန သုပ္ပဏီတတရာ ဟောန္တိ ပစ္ဆိမာ ပစ္ဆိမာ ဣဓာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၂၉၁။ ဧဝံ အနုပုဗ္ဗေန ပဏီတပဏီတာ စေတာ—

အသုစိမှိ မဏ္ဍပေ လဂ္ဂေါ၊ ဧကော တန္နိဿိတော ပရော။
အညော ဗဟိ အနိဿာယ၊ တံ တံ နိဿာယ စာပရော။

ဋ္ဌိတော စတူဟိ ဧတေဟိ၊ ပုရိသေဟိ ယထာက္ကမံ။
သမာနတာယ ဉာတဗ္ဗာ၊ စတဿောပိ ဝိဘာဝိနာ။

တတြာယမတ္ထယောဇနာ—အသုစိမှိ ကိရ ဒေသေ ဧကော မဏ္ဍပေါ၊ အထေကော ပုရိသော အာဂန္ဆာ တံ အသုစိ ဇိဂုစ္ဆမာနော တံ မဏ္ဍပံ ဟတ္ထေဟိ အာလမ္ဗိတ္ဝာ တတ္ထ လဂ္ဂေါ လဂ္ဂိတော ဝိယ အဋ္ဌာသိ။ အထာပရော အာဂန္ဆာ တံ မဏ္ဍပေ လဂ္ဂံ ပုရိသံ နိဿိတော။ အထညော အာဂန္ဆာ စိန္တေသိ “ယော သေ မဏ္ဍပလဂ္ဂေါ၊ ယော စ တန္နိဿိတော၊ ဥဘောပေတေ ဒုဋ္ဌိတာ။

၁-ပဏီတတမာ (သီ၊အဘိ ဋ္ဌ ၁-၂၅၅) ၂-သဗ္ဗပဏီတာ (ဈာ၊အဘိ ဋ္ဌ ၁-၂၅၅)

Dhuvo ca nesaṁ maṇḍapapapāte pāto, handāhaṁ bahiyeva tiṭṭhāmī”ti. So tannissitaṁ anissāya bahiyeva aṭṭhāsi. Athāparo āgantvā maṇḍapalaggassa ca tannissitassa ca akhemabhāvaṁ cintetvā bahiṭṭhitañca suṭṭhitoti[1] mantvā taṁ nissāya aṭṭhāsi. Tattha asucimhi dese maṇḍapo viya kasiṇugghāṭimākāsaṁ daṭṭhabbaṁ, asucijigucchāya maṇḍapalaggo puriso viya rūpanimittajigucchāya ākāsārammaṇaṁ ākāsānañcāyatanaṁ, maṇḍapalaggaṁ purisaṁ nissito viya ākāsārammaṇaṁ ākāsānañcāyatanaṁ ārabbha pavattaṁ viññāṇañcāyatanaṁ, tesaṁ dvinnampi akhemabhāvaṁ cintetvā anissāya taṁ maṇḍapalaggaṁ bahiṭṭhito viya ākāsānañcāyatanaṁ ārammaṇaṁ akatvā tadabhāvārammaṇaṁ ākiñcaññāyatanaṁ, maṇḍapalaggassa tannissitassa ca akhemataṁ cintetvā bahiṭṭhitañca suṭṭhitoti[2] mantvā taṁ nissāya ṭhito viya viññāṇābhāvasaṅkhāte bahipadese ṭhitaṁ ākiñcaññāyatanaṁ ārabbha pavattaṁ nevasaññānāsaññāyatanaṁ daṭṭhabbaṁ.

292. Evaṁ pavattamānañca—

Ārammaṇaṁ karoteva, aññābhāvena taṁ idaṁ.
Diṭṭhadosampi rājānaṁ, vuttihetu jano yathā.

Idañhi nevasaññānāsaññāyatanaṁ “āsannaviññāṇañcāyatanapaccatthikā ayaṁ samāpattī”ti evaṁ diṭṭhadosampi taṁ ākiñcaññāyatanaṁ aññassa ārammaṇassa abhāvā ārammaṇaṁ karoteva. Yathā kiṁ? Diṭṭhadosampi rājānaṁ vuttihetu yathā jano. Yathā hi asaṁyataṁ pharusakāyavacīmano-samācāraṁ kañci sabbadisampatiṁ[3] rājānaṁ “pharusasamācāro ayan”ti evaṁ diṭṭhadosampi aññattha vuttiṁ alabhamāno jano vuttihetu nissāya vattati[4], evaṁ diṭṭhadosampi taṁ ākiñcaññāyatanaṁ aññaṁ ārammaṇaṁ alabhamānamidaṁ nevasaññānāsaññāyatanaṁ ārammaṇaṁ karoteva.

293. Evaṁ kurumānañca—

Ārūḷho dīghanisseṇiṁ, yathā nisseṇibāhukaṁ.
Pabbataggañca ārūḷho, yathā pabbatamatthakaṁ.

1. Suṭṭhitanti (Sī, Ka), suṭṭhitaṁ (Syā, Ka)
2. Sabbatthapi samānameva.
3. Sabbadīpapatiṁ (Syā)
4. Pavattati (Sī)

ဓုဝေါ စ နေသံ မဏ္ဍပပပါတေ ပါတော၊ ဟန္ဒာဟံ ဗဟိယေဝ တိဋ္ဌာမီ”တိ။ သော တန္နိဿိတံ အနိဿာယ ဗဟိယေဝ အဋ္ဌာသိ။ အထာပရော အာဂန္ဆာ မဏ္ဍပလဂ္ဂဿ စ တန္နိဿိတဿ စ အခေမဘာဝံ စိန္တေတွာ ဗဟိဋ္ဌတ္တု သုဋ္ဌိ-တောတိ[၁] မန္တွာ တံ နိဿာယ အဋ္ဌာသိ။ တတ္ထ အသုစိမ္ဟိ ဒေသေ မဏ္ဍပေါ ဝိယ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ အသုစိဇိဂုစ္ဆာယ မဏ္ဍပလဂ္ဂေါ ပုရိသော ဝိယ ရူပနိမိတ္တဇိဂုစ္ဆာယ အာကာသာရမ္မဏံ အာကာသာနဉ္စာယတနံ၊ မဏ္ဍပလဂ္ဂံ ပုရိသံ နိဿိတော ဝိယ အာကာသာရမ္မဏံ အာကာသာနဉ္စာယတနံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တံ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ၊ တေသံ ဒွိန္နမ္ပိ အခေမဘာဝံ စိန္တေတွာ အနိဿာယ တံ မဏ္ဍပလဂ္ဂံ ဗဟိဋ္ဌတော ဝိယ အာကာသာနဉ္စာယတနံ အာရမ္မဏံ အကတွာ တဒဘာဝါရမ္မဏံ အာကိဉ္စညာယတနံ၊ မဏ္ဍပလဂ္ဂဿ တန္နိဿိတဿ စ အခေမတံ စိန္တေတွာ ဗဟိဋ္ဌတ္တု သုဋ္ဌိတောတိ[၂] မန္တွာ တံ နိဿာယ ဋ္ဌိတော ဝိယ ဝိညာဏာဘာဝသင်္ခါတေ ဗဟိပဒေသေ ဋ္ဌိတံ အာကိဉ္စညာယတနံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တံ နေဝသညာနာသညာယတနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

၂၉၂။ ဧဝံ ပဝတ္တမာနဉ္စ—

အာရုဠ္ဎော ဒီဃနိဿေဏိံ၊ ယထာ နိဿေဏိဗာဟုကံ။
ပဗ္ဗတဂ္ဂဉ္စ အာရုဠ္ဎော၊ ယထာ ပဗ္ဗတမတ္ထကံ။

၁-သုဋ္ဌိတန္တိ (သီ၊ က)၊ သုဋ္ဌိတံ (သျာ၊က)
၂-သမ္ဗဒ္ဓိပဟတိ (သျာ)
၃-သမ္ဗဒ္ဓိတ္ထိ သမာနမေဝ။
၄-ပဝတ္တတိ (သီ)

Yathā vā girimārūḷho, attanoyeva jaṇṇukaṁ.
Olubbhati tathevetaṁ, jhānamolubbha vattatīti.

Iti sādhujanapāmojjatthāya kate Visuddhimagge

Samādhibhāvanādhikāre

Āruppaniddeso nāma

Dasamo paricchedo.

ယထာ ဝါ ဂိရိမာရုဠ္ဟော၊ အတ္တနောယေဝ ဇဏ္ဏုကံ။
ဩလုဗ္ဘတိ တထေဝေတံ၊ ဈာနမောလုဗ္ဘ ဝတ္တတီတိ။

ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ
သမာဓိဘာဝနာဓိကာရေ

အာရုပ္ပနိဒ္ဒေသော နာမ
ဒသမော ပရိစ္ဆေဒေါ။

11. Samādhiniddesa

Āhārepaṭikkūlabhāvanā

292. Idāni āruppānantaraṁ ekā saññāti evaṁ uddiṭṭhāya āhāre paṭikkūlasaññāya bhāvanāniddeso anuppatto. Tattha **āharatī**ti āhāro. So catubbidho kabaḷīkārāhāro, phassāhāro, manosañcetanāhāro, viññāṇāhāroti.

Ko panettha kimāharatīti? Kabaḷīkārāhāro ojaṭṭhamakaṁ rūpaṁ āharati. Phassāhāro tisso vedanā āharati. Manosañcetanāhāro tīsu bhavesu paṭisandhiṁ āharati. Viññāṇāhāro paṭisandhikkhaṇe nāmarūpaṁ āharati.

Tesu kabaḷīkārāhāre nikantibhayaṁ. Phassāhāre upagamanabhayaṁ. Manosañcetanāhāre upapattibhayaṁ. Viññāṇāhāre paṭisandhibhayaṁ. Evaṁ sappaṭibhayesu ca tesu kabaḷīkārāhāro **puttamaṁsūpamena**[1] dīpetabbo. Phassāhāro **niccammagāvūpamena**[2]. Manosañcetanāhāro **aṅgārakāsūpamena**[3]. Viññāṇāhāro **sattisatūpamenā**ti[4]. Imesu pana catūsu āhāresu asitapītakhāyitasāyitappabhedo **kabaḷīkāro āhārova** imasmiṁ atthe **āhāro**ti adhippeto. Tasmiṁ āhāre paṭikkūlākāraggahaṇavasena uppannā saññā āhāre paṭikkūlasaññā.

Taṁ āhāre paṭikkūlasaññaṁ bhāvetukāmena kammaṭṭhānaṁ uggahetvā uggahato ekapadampi avirajjhantena rahogatena paṭisallīnena asitapītakhāyitasāyitappabhede kabaḷīkārāhāre dasahākārehi paṭikkūlatā paccavekkhitabbā. Seyyathidaṁ, gamanato, pariyesanato, paribhogato, āsayato, nidhānato, aparipakkato, paripakkato, phalato, nissandato, sammakkhanatoti.

295. Tattha **gamanato**ti evaṁ mahānubhāve nāma sāsane pabbajitena sakalarattiṁ Buddhavacanasajjhāyaṁ vā samaṇadhammaṁ vā katvā kālasseva vuṭṭhāya cetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇavattaṁ katvā pānīyaṁ paribhojanīyaṁ upaṭṭhapetvā

1. Saṁ 1. 322 piṭṭhe. 2. Saṁ 1. 323 piṭṭhe. 3-4. Saṁ 1. 324 piṭṭhe.

၁၁–သမာဓိနိဒ္ဒေသ

အာဟာရေပဋိကြူလဘာဝနာ

၂၉၄။ ဣဒါနိ အာရုပ္ပါနန္တရံ ကော သညာတိ ဧဝံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာယ အာဟာရေ ပဋိကြူလသညာယ ဘာဝနာနိဒ္ဒေသော အနုပ္ပတ္တော။ တတ္ထ **အာဟရတီ**တိ အာဟာရော။ သော စတုဗ္ဗိဓော ကဗဠီကာရာဟာရော, ဖဿာဟာရော, မနောသဉ္စေတနာဟာရော, ဝိညာဏာဟာရောတိ။

ကော ပနေတ္ထ ကိမာဟရတီတိ? ကဗဠီကာရာဟာရော ဩဇဋ္ဌမကံ ရူပံ အာဟရတိ။ ဖဿာဟာရော တိဿော ဝေဒနာ အာဟရတိ။ မနောသဉ္စေ-တနာဟာရော တီသု ဘဝေသု ပဋိသန္ဓိံ အာဟရတိ။ ဝိညာဏာဟာရော ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ နာမရူပံ အာဟရတိ။

တေသု ကဗဠီကာရာဟာရေ နိကန္တိဘယံ။ ဖဿာဟာရေ ဥပဂမနဘယံ။ မနောသဉ္စေတနာဟာရေ ဥပပတ္တိဘယံ။ ဝိညာဏာဟာရေ ပဋိသန္ဓိဘယံ။ ဧဝံ သပ္ပဋိဘယေသု စ တေသု ကဗဠီကာရာဟာရော **ပုတ္တမံသူပမေန**[1] ဒီပေတဗ္ဗော။ ဖဿာဟာရော **နိစ္စမ္မဂါဝူပမေန**[2]။ မနောသဉ္စေတနာဟာရော **အင်္ဂါရကာသူ-ပမေန**[3]။ ဝိညာဏာဟာရော **သတ္တိသတူပမေနာ**တိ[4]။ ဣမေသု ပန စတူသု အာဟာရေသု အသိတပီတခါယိတသာယိတပဘေဒေါ **ကဗဠီကာရော အာဟာရော** ဧဝ **အာဟာရော**တိ အဓိပ္ပေတော။ တသ္မိံ အာဟာရေ ပဋိကြူလာကာရဂ္ဂဟဏဝသေန ဥပ္ပန္နာ သညာ အာဟာရေ ပဋိကြူလသညာ။

တံ အာဟာရေ ပဋိကြူလသညံ ဘာဝေတုကာမေန ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဥဂ္ဂဟတော ဧကပဒေဠိ အဝိရဇ္ဈန္တေန ရဟောဂတေန ပဋိသလ္လီနေန အသိတ-ပီတခါယိတသာယိတပဘေဒေ ကဗဠီကာရာဟာရေ ဒသဟာကာရေဟိ ပဋိကြူလတော ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ သေယျထီဒံ၊ ဂမနတော, ပရိယေသနတော, ပရိဘောဂတော, အာသယတော, နိဓာနတော, အပရိပက္ကတော, ပရိပက္ကတော, ဖလတော, နိဿန္ဒတော, သမ္မက္ခနတောတိ။

၂၉၅။ တတ္ထ **ဂမနတော**တိ ဧဝံ မဟာနုဘာဝေ နာမ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတေန သကလရတ္တိံ ဗုဒ္ဓဝစနသဇ္ဈာယံ ဝါ သမဏဓမ္မံ ဝါ ကတ္ဝာ ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ စေတိယင်္ဂဏဗောဓိယင်္ဂဏဝတ္တံ ကတ္ဝာ ပါနီယံ ပရိဘောဇနီယံ ဥပဋ္ဌပေတ္ဝာ

၁-သံ ၁-၃၂၂-ဖိုဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၁-၃၂၃-ဖိုဋ္ဌေ။ ၃-၄-သံ ၁-၃၂၄-ဖိုဋ္ဌေ။

pariveṇaṁ sammajjitvā sarīraṁ paṭijaggitvā āsanamārūyha vīsatiṁsavāre kammaṭṭhānaṁ manasikaritvā uṭṭhāya pattacīvaraṁ gahetvā nijanasambādhāni pavivekasukhāni chāyūdakasampannāni sucīni sītalāni ramaṇīyabhūmibhāgāni tapovanāni pahāya ariyaṁ vivekaratiṁ anapekkhitvā susānābhimukhena siṅgālena[1] viya āhāratthāya gāmābhimukhena gantabbaṁ.

Evaṁ gacchatā ca mañcamhā vā pīṭhamhā vā otaraṇato paṭṭhāya pādaraja gharagolikavaccādi samparikiṇṇaṁ paccattharaṇaṁ akkamitabbaṁ hoti. Tato appekadā mūsikajatukavaccādīhi upahatattā antogabbhato paṭikkūlataraṁ pamukhaṁ daṭṭhabbaṁ hoti. Tato ulūkapārāvatādi-vaccasammakkhitattā uparimatalato paṭikkūlataraṁ heṭṭhimatalaṁ. Tato kadāci kadāci vāteritehi purāṇatiṇapaṇṇehi gilānasāmaṇerānaṁ muttakarīsakheḷasiṅghāṇikāhi vassakāle udakacikkhallādīhi ca saṁkiliṭṭhattā heṭṭhimatalato paṭikkūlataraṁ pariveṇaṁ. Pariveṇato paṭikkūlatarā vihāraracchā daṭṭhabbā hoti.

Anupubbena pana bodhiñca cetiyañca vanditvā vitakkamāḷake ṭhitena muttarāsisadisaṁ cetiyaṁ morapiñcha[2] kalāpamanoharaṁ bodhiṁ devavimānasampattisassirīkaṁ senāsanañca anapaloketvā evarūpaṁ nāma ramaṇīyaṁ padesaṁ piṭṭhito katvā āhārahetu gantabbaṁ bhavissatīti pakkamitvā gāmamaggaṁ paṭipannena khāṇukaṇṭakamaggopi udakavegabhinnavisamamaggopi daṭṭhabbo hoti.

Tato gaṇḍaṁ paṭicchādentena viya nivāsanaṁ nivāsetvā vaṇacoḷakaṁ bandhantena viya kāyabandhanaṁ bandhitvā aṭṭhisaṅghātaṁ paṭicchādentena viya cīvaraṁ pārupitvā bhesajjakapālaṁ nīharantena viya pattaṁ nīharitvā gāmadvārasamīpaṁ pāpuṇantena hatthikuṇapa assakuṇapa gokuṇapa mahiṁsakuṇapa manussakuṇapa ahikuṇapa kukkurakuṇapānipi daṭṭhabbāni bhavanti. Na kevalañca daṭṭhabbāni, gandhopi nesaṁ ghānaṁ paṭihanamāno adhivāsetabbo hoti. Tato gāmadvāre ṭhatvā caṇḍahatthi-assādiparissayaparivajjanatthaṁ gāmaracchā oloketabbā honti.

1. Sigālena (Sī, Syā)
2. Morapiñja (Sī, I)

ပရိဝေဏံ သမ္မဇ္ဇိတ္ဝာ သရီရံ ပဋိဇဂ္ဂိတ္ဝာ အာသနမာရုယှ ဝီသတိံသဝါရေ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရိတ္ဝာ ဥဋ္ဌာယ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတ္ဝာ နိဇနသမ္ဗာဓနိ ပဝိဝေကသုခါနိ ဆာယူဒကသမ္ပန္နာနိ သုစီနိ သီတလာနိ ရမဏီယဘူမိဘာဂါနိ တပေါဝနာနိ ပဟာယ အရိယံ ဝိဝေကရတိံ အနပေက္ခိတ္ဝာ သုသာနာဘိမုခေန သိင်္ဂါလေန[1] ဝိယ အာဟာရတ္ထာယ ဂါမာဘိမုခေန ဂန္တဗ္ဗံ။

ဧဝံ ဂစ္ဆတာ စ မဉ္စမှာ ဝါ ပီဌမှာ ဝါ ဩတရဏတော ပဋ္ဌာယ ပါဒရဇ ဃရဂေါလိကဝစ္စာဒိ သမ္ပရိကိဏ္ဏံ ပစ္စတ္ထရဏံ အက္ကမိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ တတော အပ္ပေကဒါ မူသိကဇတုကဝစ္စာဒီဟိ ဥပဟတတ္တာ အန္တောဂဗ္ဘတော ပဋိက္ကူလတရံ ပမုခံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ဟောတိ။ တတော ဥလူကပါရာဝတာဒိဝစ္စ-သမ္မက္ခိတတ္တာ ဥပရိမတလတော ပဋိက္ကူလတရံ ဟေဋ္ဌိမတလံ။ တတော ကဒါစိ ကဒါစိ ဝါတေရိတေဟိ ပုရာဏတိဏပဏ္ဏေဟိ ဂိလာနသာမဏေရာနံ မုတ္တ-ကရီသခေဠသိင်္ဃာဏိကာဟိ ဝဿကာလေ ဥဒကစိက္ခလ္လာဒီဟိ စ သံကိ-လိဋ္ဌတ္တာ ဟေဋ္ဌိမတလတော ပဋိက္ကူလတရံ ပရိဝေဏံ။ ပရိဝေဏတော ပဋိက္ကူလတရာ ဝိဟာရရဇ္ဇာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ ဟောတိ။

အနုပုဗ္ဗေန ပန ဗောဓိဉ္စ စေတိယဉ္စ ဝန္ဒိတ္ဝာ ဝိတက္ကမာဠကေ ဌိတေန မုတ္တာရာသိသဒိသံ စေတိယံ မောရပိဉ္ဆ[2]ကလာပမနောဟရံ ဗောဓိံ ဒေဝ-ဝိမာနသမ္ပတ္တိသဿိရိကံ သေနာသနဉ္စ အနပလောကေတ္ဝာ ဧဝရူပံ နာမ ရမဏီယံ ပဒေသံ ပိဋ္ဌိတော ကတ္ဝာ အာဟာရဟေတု ဂန္တဗ္ဗံ ဘဝိဿတီတိ ပက္ကမိတ္ဝာ ဂါမမဂ္ဂံ ပဋိပန္နေန ခါဏုကကဏ္ဋကမဂ္ဂေါပိ ဥဒကဝေဂဘိန္နဝိသမ-မဂ္ဂေါပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော ဟောတိ။

တတော ဂဏ္ဍံ ပဋိစ္ဆာဒေန္တေန ဝိယ နိဝါသနံ နိဝါသေတ္ဝာ ဝဏ်စောဋကံ ဗန္ဓန္တေန ဝိယ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတ္ဝာ အဋ္ဌိသင်္ဃာတံ ပဋိစ္ဆာဒေန္တေန ဝိယ စီဝရံ ပါရုပိတ္ဝာ ဘေသဇ္ဇကပါလံ နီဟရန္တေန ဝိယ ပတ္တံ နီဟရိတ္ဝာ ဂါမဒ္ဝါရသမီပံ ပါပုဏန္တေန ဟတ္ထိကုဏပ အဿကုဏပ ဂေါကုဏပ မဟိံသကုဏပ မနုဿ-ကုဏပ အဟိကုဏပ ကုက္ကုရကုဏပါနိပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ ဘဝန္တိ။ န ကေဝလဉ္စ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ၊ ဂန္ဓောပိ နေသံ ဃာနံ ပဋိဟနမာနော အဓိဝါသေတဗ္ဗော ဟောတိ။ တတော ဂါမဒ္ဝါရေ ဌတ္ဝာ စတ္တာဟတ္ထိအဿာဒီပရိဿယပရိဝဇ္ဇနတ္ထံ ဂါမရဇ္ဇာ လြောကေတဗ္ဗာ ဟောန္တိ။

၁-သိဂါလေန (သီ၊သျာ) ၂-မောရပိဉ္ဆ (သီ၊ဂ)

Iccetaṁ paccattharaṇādi-anekakuṇapapariyosānaṁ paṭikkūlaṁ āhārahetu akkamitabbañca daṭṭhabbañca ghāyitabbañca hoti. Aho vata bho paṭikkūlo āhāroti evaṁ gamanato paṭikkūlatā paccevekkhitabbā. (1)

296. Kathaṁ **pariyesanato?** Evaṁ gamanapaṭikkūla adhivāsetvāpi gāmaṁ paviṭṭhena saṅghāṭipārutena kapaṇamanussena viya kapālahatthena gharapaṭipāṭiyā gāmavīthīsu caritabbaṁ hoti. Yattha vassakāle akkanta-akkantaṭṭhāne yāva piṇḍikamaṁsāpi udakacikkhalle pādā pavisanti, ekena hatthena pattaṁ gahetabbaṁ hoti, ekena cīvaraṁ ukkhipitabbaṁ. Gimhakāle vātavegena samuṭṭhitehi paṁsutiṇarajehi okiṇṇasarīrena caritabbaṁ. Taṁ taṁ gehadvāraṁ patvā macchadhovanamaṁsadhovanataṇḍula[1] dhovanakheḷasiṅghāṇikasunakhasūkaravaccādīhi sammissāni kimikulākulāni nīlamakkhikaparikiṇṇāni oḷigallāni ceva candanikaṭṭhānāni ca daṭṭhabbāni honti akkamitabbānipi. Yato tā makkhikā uṭṭhahitvā saṅghāṭiyampi pattepi sīsepi nilīyanti.

Gharaṁ paviṭṭhassāpi keci denti, keci na denti. Dadamānāpi ekacce hiyyo pakkabhattampi purāṇakhajjakampi pūtikummāsapūpādīnipi dadanti. Adadamānāpi kecideva "aticchatha bhante"ti vadanti, keci pana apassamānā viya tuṇhī honti, keci aññena mukhaṁ[2] karonti, keci "gaccha re muṇḍakā"ti-ādīhi pharusavācāhi samudācaranti. Evaṁ kapaṇamanussena viya gāme piṇḍāya caritvā nikkhamitabbanti.

Iccetaṁ gāmappavesanato paṭṭhāya yāva nikkhamanā udakacikkhallādipaṭikkūlaṁ āhārahetu akkamitabbañceva daṭṭhabbañca adhivāsetabbañca hoti. Aho vata bho paṭikkūlo āhāroti evaṁ pariyesanato paṭikkūlatā paccavekkhitabbā. (2)

297. Kathaṁ **paribhogato?** Evaṁ pariyiṭṭhāhārena pana bahigāme phāsukaṭṭhāne sukhanisinnena yāva tattha hatthaṁ na otāreti, tāva tathārūpaṁ garuṭṭhāniyaṁ bhikkhuṁ vā lajjimanussaṁ[3] vā disvā nimantetumpi sakkā hoti. Bhuñjitukāmatāya panettha hatthe otāritamatte "gaṇhathā"ti

1. Kaṇḍūva- (Ka) 2. Mukhampi (Ka) 3. Lajjiṁ manussaṁ (Sī, Ka)

ဇုစ္စေတံ ပစ္စတ္ထရဏာဒိအနေကကုဏပပရိယောသာနံ ပဋိက္ကူလံ အာဟာရ-ဟေတု အက္ကမိတဗ္ဗဉ္စ ဒဋ္ဌဗ္ဗဉ္စ ဃာယိတဗ္ဗဉ္စ ဟောတိ။ အဟော ဝတ ဘော ပဋိက္ကူလော အာဟာရောတိ ဧဝံ ဂမနတော ပဋိက္ကူလတာ ပစ္စဝေက္ခိ-တဗ္ဗာ။ (၁)

၂၉၆။ ကထံ **ပရိယေသနတော**? ဧဝံ ဂမနပဋိက္ကူလံ အဓိဝါသေတ္ဝာပိ ဂါမံ ပဝိဋ္ဌေန သင်္ဃာဋိပါရုတေန ကပဏမနုဿေန ဝိယ ကပါလဟတ္ထေန ဃရပဋိပါဋိယာ ဂါမဝီထိသု စရိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ယတ္ထ ဝဿကာလေ အက္ကန္တ-အက္ကန္တဋ္ဌာနေ ယာဝ ပိဏ္ဍိကမံသာပိ ဥဒကစိက္ခလ္လေ ပါဒါ ပဝိသန္တိ၊ ဧကေန ဟတ္ထေန ပတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဧကေန စီဝရံ ဥက္ခိပိတဗ္ဗံ။ ဂိမ္ဟကာလေ ဝါတ-ဝေဂေန သမုဋ္ဌိတေဟိ ပံသုတိဏရဇေဟိ ဩကိဏ္ဏသရီရေန စရိတဗ္ဗံ။ တံ တံ ဃရဒွါရံ ပတ္ဝာ မစ္ဆဓောဝနမံသဓောဝနတဏ္ဍုလ[2]ဓောဝနခေဠသိင်္ဃာ-ဏိကသုနခသူကရဝစ္ဆာဒီဟိ သမ္မိဿာနိ ကိမိကုလာကုလာနိ နီလမက္ခိကပရိ-ကိဏ္ဏာနိ ဩဠိဂလ္လာနိ စေဝ စန္ဒနိကဋ္ဌာနာနိ စ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ ဟောန္တိ အက္ကမိတဗ္ဗာနိပိ။ ယတော တာ မက္ခိကာ ဥဋ္ဌဟိတ္ဝာ သင်္ဃာဋိယမ္ပိ ပတ္တေပိ သီသေပိ နိလီယန္တိ။

ဃရံ ပဝိဋ္ဌဿာပိ ကေစိ ဒေန္တိ၊ ကေစိ န ဒေန္တိ။ ဒဒမာနာပိ ကေစ္ဆေ ဟိယ္ယော ပက္ကဘတ္တမ္ပိ ပုရာဏခဇ္ဇကမ္ပိ ပူတိကုမ္မာသပူပါဒိနိပိ ဒဒန္တိ။ အဒဒမာနာပိ ကေစိဒေဝ "အတိစ္ဆထ ဘန္တေ"တိ ဝဒန္တိ၊ ကေစိ ပန အပဿမာနာ ဝိယ တုဏှီ ဟောန္တိ၊ ကေစိ အညေန မုခံ[3] ကရောန္တိ၊ ကေစိ "ဂစ္ဆ ရေ မုဏ္ဍကာ"တိအာဒီဟိ ဖရုသဝါစာဟိ သမုဒါစရန္တိ။ ဧဝံ ကပဏမနုဿေန ဝိယ ဂါမေ ဝိဏ္ဍာယ စရိတ္ဝာ နိက္ခမိတဗ္ဗန္တိ။

ဇုစ္စေတံ ဂါမပဝေသနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ နိက္ခမနာ ဥဒကစိက္ခလ္လာဒိ-ပဋိက္ကူလံ အာဟာရဟေတု အက္ကမိတဗ္ဗဋ္ဌေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗဉ္စ အဓိဝါသေတဗ္ဗဉ္စ ဟောတိ။ အဟော ဝတ ဘော ပဋိက္ကူလော အာဟာရောတိ ဧဝံ ပရိယေသနတော ပဋိက္ကူလတာ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ (၂)

၂၉၇။ ကထံ **ပရိဘောဂတော**? ဧဝံ ပရိယိဋ္ဌာဟာရေန ပန ဗဟိဂါမေ ဖာသုကဋ္ဌာနေ သုခနိသိန္နေန ယာဝ တတ္ထ ဟတ္ထံ န ဩတာရေတိ၊ တာဝ တထာရူပံ ဂရုဋ္ဌာနိယံ ဘိက္ခုံ ဝါ လဇ္ဇိမနုဿံ[3] ဝါ ဒိသွာ နိမန္တေတုမ္ပိ သက္ကာ ဟောတိ။ ဘုဉ္ဇိတုကာမတာယ ပနေတ္ထ ဟတ္ထေ ဩတာရိတမတ္တေ "ဂဏှထာ"တိ

၁-ကဏ္ဍူဝ-(က) ၂-မုခဒ္ဒိ (က) ၃-လဇ္ဇိ˚ မနုဿံ (သီ၊ က)

vadantena lajjitabbaṁ hoti. Hatthaṁ pana otāretvā maddantassa pañcaṅguli-anusārena sedo paggharamāno sukkhathaddhabhattampi temento muduṁ karoti.

Atha tasmiṁ parimaddanamattenāpi sambhinnasobhe ālopaṁ katvā mukhe ṭhapite heṭṭhimadantā udukkhalakiccaṁ sādhenti, uparimā musalakiccaṁ, jivhā hatthakiccaṁ. Taṁ tattha suvānadoṇiyaṁ suvānapiṇḍamiva dantamusalehi koṭṭetvā jivhāya samparivattiyamānaṁ jivhāgge tanupasannakheḷo makkheti, vemajjhato paṭṭhāya bahalakheḷo makkheti, dantakaṭṭhena asampattaṭṭhāne[1] dantagūthako makkheti. So evaṁ vicuṇṇitamakkhito taṅkhaṇaññeva antarahitavaṇṇagandhasaṅkhāraviseso suvānadoṇiyaṁ ṭhitasuvānavamathu viya paramajegucchabhāvaṁ upagacchati. Evarūpopi samāno cakkhussa āpāthaṁ atītattā ajjhoharitabbo hotīti evaṁ paribhogato paṭikkūlatā paccavekkhitabbā. (3)

298. Kathaṁ **āsayato?** Evaṁ paribhogaṁ upagato ca panesa anto pavisamāno yasmā Buddhapaccekabuddhānampi rañño pi cakkavattissa pittasemhapubbalohitāsayesu catūsu aññataro āsayo hotiyeva. Mandapuññānampana cattāro āsayā honti. Tasmā yassa pittāsayo adhiko hoti, tassa bahalamadhukatelamakkhito viya paramajeguccho hoti. Yassa semhāsayo adhiko hoti, tassa nāgabalapaṇṇarasamakkhito viya. Yassa pubbāsayo adhiko hoti, tassa pūtitakkamakkhito viya. Yassa lohitāsayo adhiko hoti, tassa rajanamakkhito viya paramajeguccho hotīti evaṁ āsayato paṭikkūlatā paccavekkhitabbā. (4)

299. Kathaṁ **nidhānato?** So imesu catūsu āsayesu aññatarena āsayena makkhito anto-udaraṁ pavisitvā neva suvaṇṇabhājane na maṇirajatādibhājanesu nidhānaṁ gacchati. Sace pana dasavassikena ajjhohariyati dasa vassāni adhotavaccakūpasadise okāse patiṭṭhahati. Sace vīsa, tiṁsa, cattālīsa, paññāsa, saṭṭhi, sattati, asīti, navutivassikena, sace vassasatikena ajjhohariyati. Vassasataṁ

1. Appattaṭṭhāne (Sī, Syā)

ဝဏ္ဏေန လဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဟတ္ထံ ပန ဩတာရေတ္ဝာ မဒ္ဒန္တဿ ပဉ္စင်္ဂုလိ-အနုသာရေန သေဒေါ ပဂ္ဃရမာနော သုက္ခထဒ္ဓဘတ္တမ္ပိ တေမေန္တော မုဒုံ ကရောတိ။

အထ တသ္မိံ ပရိမဒ္ဒနမတ္တေနာပိ သမ္ဘိန္နသောဘေ အာလောပံ ကတ္ဝာ မုခေ ဌပိတေ ဟေဋ္ဌိမဒန္တာ ဥဒုက္ခလကိစ္စံ သာဓေန္တိ၊ ဥပရိမာ မုသလကိစ္စံ၊ ဇိဝှါ ဟတ္ထကိစ္စံ။ တံ တတ္ထ သုဝါနဒေါဏိယံ သုဝါနပိဏ္ဍမိဝ ဒန္တမုသလေဟိ ကောဋ္ဋေတ္ဝာ ဇိဝှါယ သမ္ပရိဝတ္တိယမာနံ ဇိဝှါဂ္ဂေ တနုပသန္နခေဠော မက္ခေတိ၊ ဝေမဇ္ဈတော ပဋ္ဌာယ ဗဟလခေဠော မက္ခေတိ၊ ဒန္တကဋ္ဌေန အသမ္ပတ္တဋ္ဌာနေ[1] ဒန္တဂူထကော မက္ခေတိ။ သော ဧဝံ ဝိစုဏ္ဏိတမက္ခိတော တခ်ဏ္ဍေဝ အန္တရဟိတဝဏ္ဏဂန္ဓသ်ိရဝိသေသော သုဝါနဒေါဏိယံ ဌိတသုဝါနဝမထု ဝိယ ပရမဇေဂုစ္ဆဘာဝံ ဥပဂစ္ဆတိ။ ဧဝရူပေါပိ သမာနော စက္ခုဿ အာပါထံ အတီတတ္တာ အဇ္ဈောဟရိတဗ္ဗော ဟောတီတိ ဧဝံ ပရိဘောဂတော ပဋိက္ကူလတာ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ (၃)

၂၉၈။ ကထံ **အာသယတော**? ဧဝံ ပရိဘောဂံ ဥပဂတော စ ပနေသ အန္တော ပဝိသမာနော ယသ္မာ ပုဗ္ဗပ္ပဓာနပုဗ္ဗင်္ဂမဿ ရညောပိ စက္ကဝတ္တိဿ ပိတ္တသေမ္ဟပုဗ္ဗလောဟိတာသယေသု စတူသု အညတရော အာသယော ဟောတိယေဝ။ မန္ဒပုညာနမ္ပန စတ္တာရော အာသယာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ ယဿ ပိတ္တာသယော အဓိကော ဟောတိ၊ တဿ ဗဟလမဓုကတေလမက္ခိတော ဝိယ ပရမဇေဂုစ္ဆော ဟောတိ။ ယဿ သေမ္ဟာသယော အဓိကော ဟောတိ၊ တဿ နာဂဗလပဏ္ဏရသမက္ခိတော ဝိယ။ ယဿ ပုဗ္ဗာသယော အဓိကော ဟောတိ၊ တဿ ပူတိတက္ကမက္ခိတော ဝိယ။ ယဿ လောဟိတာသယော အဓိကော ဟောတိ၊ တဿ ရဇနမက္ခိတော ဝိယ ပရမဇေဂုစ္ဆော ဟောတီတိ ဧဝံ အာသယတော ပဋိက္ကူလတာ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ (၄)

၂၉၉။ ကထံ **နိဓာနတော**? သော ဇုမေသု စတူသု အာသယေသု အည-တရေန အာသယေန မက္ခိတော အန္တောဥဒရံ ပဝိသိတ္ဝာ နေဝ သုဝဏ္ဏဘာဇနေ န မဏိရဇတာဒိဘာဇနေသု နိဓာနံ ဂစ္ဆတိ။ သစေ ပန ဒသဝဿိကေန အဇ္ဈောဟရိယတိ ဒသ ဝဿာနိ အဓောတဝစ္စကူပသဒိသေ ဩကာသေ ပတိဋ္ဌဟတိ။ သစေ ဝီသ၊ တိံသ၊ စတ္တာလီသ၊ ပညာသ၊ သဋ္ဌိ၊ သတ္တတိ၊ အသီတိ၊ နဝုတိဝဿိကေန၊ သစေ ဝဿသတိကေန အဇ္ဈောဟရိယတိ။ ဝဿသတံ

၁-အပ္ပတ္တဋ္ဌာနေ (သီ၊ သျာ)

adhotavaccakūpasadise okāse patiṭṭhahatīti evaṁ nidhānato paṭikkūlatā paccavekkhitabbā. (5)

300. Kathaṁ **aparipakkato?** So panāyamāhāro evarūpe okāse nidhānamupagato yāva aparipakko hoti, tāva tasmiññeva yathāvuttappakāre paramandhakāratimise nānākuṇapagandhavāsitapavanavicarite atiduggandhajegucche padese yathā nāma nidāghe akālameghena[1] abhivuṭṭhamhi caṇḍālagāmadvāra-āvāṭe patitāni tiṇapaṇṇakilañjakhaṇḍa-ahikukkuramanussakuṇapādīni sūriyātapena santattāni pheṇapupphuḷakācitāni tiṭṭhanti, evameva taṁdivasampi hiyyopi tato purime divasepi ajjhohato sabbo ekato hutvā semhapaṭalapariyonaddho kāyaggisantāpakuthitakuthanasañjātapheṇapupphuḷakācito paramajegucchabhāvaṁ upagantvā tiṭṭhatīti evaṁ aparipakkato paṭikkūlatā paccavekkhitabbā. (6)

301. Kathaṁ **paripakkato?** So tattakāyagginā paripakko samāno na suvaṇṇarajatādidhātuyo viya suvaṇṇarajatādibhāvaṁ upagacchati. Pheṇapupphuḷake pana muñcanto saṇhakaraṇiyaṁ pisitvā[2] nāḷike pakkhitta[3]paṇḍumattikā viya karīsabhāvaṁ upagantvā pakkāsayaṁ, muttabhāvaṁ upagantvā muttavatthiñca pūretīti evaṁ paripakkato paṭikkūlatā paccavekkhitabbā. (7)

302. Kathaṁ **phalato?** Sammā paripaccamāno ca panāyaṁ kesalomanakhadantādīni nānākuṇapāni nipphādeti asammāparipaccamāno daddukaṇḍukacchukuṭṭhakilāsasosakāsātisārappabhutīni rogasatāni, idamassa phalanti evaṁ phalato paṭikkūlatā paccavekkhitabbo. (8)

303. Kathaṁ **nissandato?** Ajjhohariyamāno cesa ekena dvārena pavisitvā nissandamāno akkhimhā akkhigūthako kaṇṇamhā kaṇṇagūthakoti-ādinā pakārena anekehi dvārehi nissandati. Ajjhoharaṇasamaye cesa mahāparivārenāpi ajjhohariyati. Nissandanasamaye pana uccārapassāvādibhāvaṁ upagato ekakeneva nīhariyati. Paṭhamadivase

1. Akālameghe (I, Ka)
2. Piṁsitvā (Sī, Syā, I)
3. Pakkhippamāna- (Syā), pakkhipamāna- (I, Ka)

အဓောတဝစ္ဆကူပသဒိသေ ဩကာသေ ပတိဋ္ဌဟတီတိ ဧဝံ နိဓာနတော ပဋိက္ကူလတာ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ (၅)

၃၀၀။ ကထံ **အပရိပက္ကတော**? သော ပနာယမာဟာရော ဧဝရူပေ ဩကာသေ နိဓာနမုပဂတော ယာဝ အပရိပက္ကော ဟောတိ၊ တာဝ တသ္မိညေဝ ယထာဝုတ္တပ္ပကာရေ ပရမန္ဓကာရတိမိသေ နာနာကုဏပဂန္ဓဝါသိ-တပဝနဝိစရိတေ အတိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆေ ပဒေသေ ယထာ နာမ နိဒါဃေ အကာလမေဃေန[1] အဘိဝုဋ္ဌမှိ စဏ္ဍာလဂါမဒ္ဝါရအာဝါဋေ့ ပတိတာနိ တိဏ-ပဏ္ဏကိလဉ္ဇဏ္ဍအဟိကုက္ကုရမနုဿကုဏပါဒိနိ သူရိယာတပေန သန္တတ္တာနိ ဖေဏပုပ္ဖုဋ္ဌကာစိတာနိ တိဋ္ဌန္တိ၊ ဧဝမေဝ တံဒိဝသမှိ ဟိယ္ယောပိ တတော ပုရိမေ ဒိဝသေပိ အဇ္ဈောဟတော သဗ္ဗော ကေတော ဟုတ္ဝာ သေမ္ဟပဋလပရိယော-နဒ္ဓေါ ကာယဂ္ဂိသန္တာပကုထိတကုထနသဉ္ဇာတဖေဏပုပ္ဖုဋ္ဌကာစိတော ပရမ-ဇေဂုစ္ဆဘာဝံ ဥပဂန္တွာ တိဋ္ဌတီတိ ဧဝံ အပရိပက္ကတော ပဋိက္ကူလတာ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ (၆)

၃၀၁။ ကထံ **ပရိပက္ကတော**? သော တတ္တကာယဂ္ဂိနာ ပရိပက္ကော သမာ-နော န သုဝဏ္ဏရဇတာဒိဓာတုယော ဝိယ သုဝဏ္ဏရဇတာဒိဘာဝံ ဥပဂစ္ဆတိ။ ဖေဏပုပ္ဖုဋ္ဌကေ ပန မုဉ္စန္တော သဏှကရဏီယံ ဝိသိတ္ထာ[2] နာဠိကေ ပက္ခိတ္ထ[3]-ပဏ္ဍုမတ္တိကာ ဝိယ ကရီသဘာဝံ ဥပဂန္တွာ ပက္ကာသယံ, မုတ္တဘာဝံ ဥပဂန္တွာ မုတ္တဝတ္ထိဉ္စ ပူရေတီတိ ဧဝံ ပရိပက္ကတော ပဋိက္ကူလတာ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ (၇)

၃၀၂။ ကထံ **ဖလတော**? သမ္မာ ပရိပစ္စမာနော စ ပနာယံ ကေသ-လောမနခဒန္တာဒီနိ နာနာကုဏပါနိ နိပ္ဖါဒေတိ အသမ္မာပရိပစ္စမာနော ဒဒ္ဒုကဏ္ဍုကစ္ဆုကုဋ္ဌကိလာသသောသကာသာတိသာရပ္ပဘုတီနိ ရောဂသတာနိ၊ ဇဒ္ဓမသ္သ ဖလန္တိ ဧဝံ ဖလတော ပဋိက္ကူလတာ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ (၈)

၃၀၃။ ကထံ **နိဿန္ဒတော**? အဇ္ဈောဟရိယမာနော စေသ ဧကေန ဒွါရေန ပဝိသိတ္ဝာ နိဿန္ဒမာနော အက္ခိမှာ အက္ခိဂူထကော ကဏ္ဏမှာ ကဏ္ဏဂူထ-ကောတိအာဒိနာ ပကာရေန အနေကေဟိ ဒွါရေဟိ နိဿန္ဒတိ။ အဇ္ဈော-ဟရဏသမယေ စေသ မဟာပရိဝါရေနာပိ အဇ္ဈောဟရိယတိ။ နိဿန္ဒနသမယေ ပန ဥစ္စာရပဿာဝါဒိဘာဝံ ဥပဂတော ဧကေနေဝ နီဟရိယတိ။ ပဌမဒိဝသေ

၁-အကာလမေဃေ (ဈ၊က) ၂-ဝိသိတ္ဝာ (သီ၊သျာ၊ဈ)
၃-ပက္ခိပ္ပမာန-(သျာ)၊ ပက္ခိပမာန-(ဈ၊က)

ca naṁ paribhuñjanto haṭṭhapahaṭṭhopi hoti udaggudaggo pītisomanassajāto. Dutiyadivase nissandento pihitanāsiko hoti vikuṇitamukho jegucchī maṅkubhūto. Paṭhamadivase ca naṁ ratto giddho gadhito mucchitopi ajjhoharitvā dutiyadivase ekarattivāsena viratto aṭṭīyamāno harāyamāno jigucchamāno nīharati. Tenāhu porāṇā—

> "Annaṁ pānaṁ khādanīyaṁ, bhojanañca mahārahaṁ.
> Ekadvārena pavisitvā, navadvārehi sandati.
>
> Annaṁ pānaṁ khādanīyaṁ, bhojanañca mahārahaṁ.
> Bhuñjati saparivāro, nikkhāmento nilīyati.
>
> Annaṁ pānaṁ khādanīyaṁ, bhojanañca mahārahaṁ.
> Bhuñjati abhinandanto, nikkhāmento jigucchati.
>
> Annaṁ pānaṁ khādanīyaṁ, bhojanañca mahārahaṁ.
> Ekarattiparivāsā, sabbaṁ bhavati pūtikan"ti.

Evaṁ nissandato paṭikkūlatā paccavekkhitabbā. (9)

304. Kathaṁ **sammakkhanato?** Paribhogakālepi cesa hattha-oṭṭhajivhātālūni sammakkheti. Tāni tena sammakkhitattā paṭikkūlāni honti, yāni dhotānipi gandhaharaṇatthaṁ punappunaṁ dhovitabbāni honti. Paribhutto samano yathā nāma odane paccamāne thusakaṇakuṇḍakādīni[1] uttaritvā ukkhalimukhavaṭṭi pidhāniyo makkhanti, evameva sakalasarīrānugatena kāyagginā pheṇuddehakaṁ paccitvā uttaramāno dante dantamalabhāvena sammakkheti. Jivhātāluppabhutīni kheḷasemhādibhāvena, akkhikaṇṇanāsa-adhomaggādike akkhigūthaka kaṇṇagūthaka siṅghāṇikā mutta karīsādibhāvena sammakkheti. Yena sammakkhitāni imāni dvārāni divase divase dhoviyamānānipi neva sucīni, na manoramāni honti. Yesu ekaccaṁ dhovitvā hattho puna udakena dhovitabbo hoti. Ekaccaṁ dhovitvā dvattikkhattuṁ gomayenapi mattikāyapi gandhacuṇṇenapi dhovato pāṭikulyatā vigacchatīti evaṁ sammakkhanato paṭikkūlatā paccavekkhitabbā. (10)

1. Thusakaṇakoṇḍakādīni (Syā, I, Ka)

စ နံ ပရိဘုဉ္ဇန္တော ဟတ္ထပဟတ္ထောပိ ဟောတိ ဥဒဂ္ဂုဒဂ္ဂေါ ပီတိသောမနဿ-ဇာတော။ ဒုတိယဒိဝသေ နိဿန္ဒေန္တော ပိဟိတနာသိကော ဟောတိ ဝိကုဏိတမုခေါ ဇေဂုစ္ဆီ မင်္ကုဘူတော။ ပဌမဒိဝသေ စ နံ ရတ္တော ဂိဒ္ဓေါ ဂထိတော မုစ္ဆိတောပိ အဇ္ဈောဟရိတ္ဝာ ဒုတိယဒိဝသေ ကေရတ္တိဝါသေန ဝိရတ္တော အဋ္ဋီယမာနော ဟရာယမာနော ဇိဂုစ္ဆမာနော နီဟရတိ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

> "အန္နံ ပါနံ ခါဒနီယံ၊ ဘောဇနဉ္စ မဟာရဟံ။
> ကေဝဋိရေန ပဝိသိတ္ဝာ၊ နဝဋ္ဌိရေဟိ သန္ဒတိ။
>
> အန္နံ ပါနံ ခါဒနီယံ၊ ဘောဇနဉ္စ မဟာရဟံ။
> ဘုဉ္ဇတိ သပရိဝါရော၊ နိက္ခာမေန္တော နိလီယတိ။
>
> အန္နံ ပါနံ ခါဒနီယံ၊ ဘောဇနဉ္စ မဟာရဟံ။
> ဘုဉ္ဇတိ အဘိနန္ဒန္တော၊ နိက္ခာမေန္တော ဇိဂုစ္ဆတိ။
>
> အန္နံ ပါနံ ခါဒနီယံ၊ ဘောဇနဉ္စ မဟာရဟံ။
> ကေရတ္တိပရိဝါသာ၊ သဗ္ဗံ ဘဝတိ ပူတိက"န္တိ။

ဧဝံ နိဿန္ဒတော ပဋိက္ကူလတာ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ (၉)

၃၀၄။ ကထံ **သမ္မက္ခနတော**? ပရိဘောဂကာလေပိ စေသ ဟတ္ထဩဋ္ဌဇိဝှါ-တာလူနိ သမ္မက္ခေတိ။ တာနိ တေန သမ္မက္ခိတတ္တာ ပဋိက္ကူလာနိ ဟောန္တိ၊ ယာနိ ဓောတာနိပိ ဂန္ဓဟရဏတ္ထံ ပုနပ္ပုနံ ဓောဝိတဗ္ဗာနိ ဟောန္တိ။ ပရိဘုတ္တော သမာနော ယထာ နာမ ဩဒနေ ပစ္စမာနေ ထုသကဏကုဏ္ဍကာဒီနိ ဥတ္ထရိတ္ဝာ ဥက္ခလိမုခဝဋ္ဋိပိဓာနိယော မက္ခေန္တိ၊ ဧဝမေဝ သကလသရီရာနုဂတေန ကာယဂ္ဂိနာ ဖေဏုဒ္ဒေဟကံ ပစ္စိတ္ဝာ ဥတ္တရမာနော ဒန္တေ ဒန္တမလဘာဝေန သမ္မက္ခေတိ။ ဇိဝှါတာလုပ္ပဘုတီနိ ခေဠသေမှာဒိဘာဝေန၊ အက္ခိကဏ္ဏနာသ-အဓောမဂ္ဂါဒိကေ အက္ခိဂူထက ကဏ္ဏဂူထက သိင်္ဃာဏိကာ မုတ္တ ကရီသာဒိဘာ-ဝေန သမ္မက္ခေတိ။ ယေန သမ္မက္ခိတာနိ ဣမာနိ ဒ္ဝါရာနိ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဓောဝိယမာနာနိပိ နေဝ သုစီနိ၊ န မနောရမာနိ ဟောန္တိ။ ယေသု ဧကစ္စံ ဓောဝိတ္ဝာ ဟတ္ထော ပုန ဥဒကေန ဓောဝိတဗ္ဗော ဟောတိ။ ဧကစ္စံ ဓောဝိတ္ဝာ ဒ္ဝတ္တိက္ခတ္တုံ ဂေါမယေနပိ မတ္တိကာယပိ ဂန္ဓစုဏ္ဏေနပိ ဓောဝတော ပါဋိကုလ္လတာ ဝိဂစ္ဆတီတိ ဧဝံ သမ္မက္ခနတော ပဋိက္ကူလတာ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ (၁၀)

၁-ထုသကဏကောဏ္ဍကာဒီနိ (သျာ၊ ဇ၊ က)

305. Tassevaṁ dasahākārehi paṭikkūlataṁ paccavekkhato takkāhataṁ vitakkāhataṁ karontassa paṭikkūlākāravasena kabaḷīkārāhāro pākaṭo hoti. So taṁ nimittaṁ punappunaṁ āsevati bhāveti bahulīkaroti. Tassevaṁ karoto nīvaraṇāni vikkhambhanti. Kabaḷīkārāhārassa sabhāvadhammatāya gambhīrattā appanaṁ appattena upacārasamādhinā cittaṁ samādhiyati. Paṭikkūlākāraggahaṇavasena panettha saññā pākaṭā hoti. Tasmā imaṁ kammaṭṭhānaṁ āhāre paṭikkūlasaññā icceva saṅkhaṁ gacchati.

Imañca pana āhāre paṭikkūlasaññaṁ anuyuttassa bhikkhuno rasataṇhāya cittaṁ patilīyati patikuṭati pativaṭṭati. So kantāranittharaṇatthiko viya puttamaṁsaṁ vigatamado āhāraṁ āhāreti yāvadeva dukkhassa nittharaṇatthāya. Athassa appakasireneva kabaḷīkārāhārapariññāmukhena pañcakāmaguṇiko rāgo pariññaṁ gacchati. So pañcakāmaguṇapariññā-mukhena rūpakkhandhaṁ parijānāti. Aparipakkādipaṭikkūlabhāvavasena cassa kāyagatāsatibhāvanāpi pāripūriṁ gacchati, asubhasaññāya anulomapaṭipadaṁ paṭipanno hoti. Imaṁ pana paṭipattiṁ nissāya diṭṭheva dhamme amatapariyo sānataṁ[1] anabhisambhuṇanto sugatiparāyano hotīti.

Ayaṁ āhāre paṭikkūlasaññābhāvanāya vitthārakathā.

Catudhātuvavatthānabhāvanā

306. Idāni āhāre paṭikkūlasaññānantaraṁ **ekaṁ vavatthānan**ti evaṁ uddiṭṭhassa catudhātuvavatthānassa bhāvanāniddeso anuppatto. Tattha **vavatthānan**ti sabhāvūpalakkhaṇavasena sanniṭṭhānaṁ, catunnaṁ dhātūnaṁ vavatthānaṁ **catudhātuvavatthānaṁ.** Dhātumanasikāro, dhātukammaṭṭhānaṁ, catudhātuvavatthānanti atthato ekaṁ. Tayidaṁ dvidhā āgataṁ saṅkhepato ca vitthārato ca. Saṅkhepato Mahāsatipaṭṭhāne āgataṁ. Vitthārato mahāhatthipadūpame Rāhulovāde Dhātuvibhaṅge ca. Tañhi—

> "Seyyathāpi bhikkhave dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā gāviṁ vadhitvā catumahāpathe[2]

1. Amatapariyosānaṁ (Sī)
2. Cātummahāpathe (Sī, Syā, I)

၃၀၅။ တသ္သေဝံ ဒသဟာကာရေဟိ ပဋိက္ကူလတံ ပစ္စဝေက္ခတော တက္ကာဟတံ ဝိတက္ကာဟတံ ကရောန္တဿ ပဋိက္ကူလာကာရဝသေန ကဗဠီ-ကာရာဟာရော ပါကဋော ဟောတိ။ သော တံ နိမိတ္တံ ပုနပ္ပုနံ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလီကရောတိ။ တသ္သေဝံ ကရောတော နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘန္တိ။ ကဗဠီကာရာဟာရဿ သဘာဝဓမ္မတာယ ဂမ္ဘီရတ္တာ အပ္ပနံ အပ္ပတ္တေန ဥပစာရသမာဓိနာ စိတ္တံ သမာဓိယတိ။ ပဋိက္ကူလာကာရဂ္ဂဟဏဝသေန ပနေတ္ထ သညာ ပါကဋာ ဟောတိ။ တသ္မာ ဣမံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အာဟာရေ ပဋိက္ကူလသညာ ဣစ္စေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။

ဣမဉ္စ ပန အာဟာရေ ပဋိက္ကူလသညံ အနုယုတ္တဿ ဘိက္ခုနော ရသတဏှာယ စိတ္တံ ပတိလီယတိ ပတိကုဋတိ ပတိဝတ္တတိ။ သော ကန္တာရနိတ္ထရဏတ္ထိကော ဝိယ ပုတ္တမံသံ ဝိဂတမဒေါ အာဟာရံ အာဟာရေတိ ယာဝဒေဝ ဒုက္ခဿ နိတ္ထရဏတ္ထာယ။ အထဿ အပ္ပကသိရေနေဝ ကဗဠီကာရာဟာရပရိညာမုခေန ပဉ္စကာမဂုဏိကော ရာဂေါ ပရိညံ ဂစ္ဆတိ။ သော ပဉ္စကာမဂုဏပရိညာမုခေန ရူပက္ခန်ဓံ ပရိဇာနာတိ။ အပရိပက္ကာဒိပဋိက္ကူလဘာဝဝသေန စဿ ကာယ-ဂတာသတိဘာဝနာပိ ပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ၊ အသုဘသညာယ အနုလောမပဋိပဒံ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ ဣမံ ပန ပဋိပတ္တိံ နိဿာယ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အမတပရိယော သာနတံ[1] အနဘိသမ္ဘုဏန္တော သုဂတိပရာယနော ဟောတီတိ။

အယံ အာဟာရေ ပဋိက္ကူလသညာဘာဝနာယ ဝိတ္ထာရကထာ။

စတုဓာတုဝဝတ္ထာနဘာဝနာ

၃၀၆။ ဣဒါနိ အာဟာရေ ပဋိက္ကူလသညာနန္တရံ **ကံ ဝဝတ္ထာန**န္တိ ဧတံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌဿ စတုဓာတုဝဝတ္ထာနဿ ဘာဝနာနိဒ္ဒေသော အနုပ္ပတ္တော။ တတ္ထ **ဝဝတ္ထာန**န္တိ သဘာဝုပလက္ခဏဝသေန သန္နိဋ္ဌာနံ၊ စတုန္နံ ဓာတူနံ ဝဝတ္ထာနံ **စတုဓာတုဝဝတ္ထာနံ**။ ဓာတုမနသိကာရော,ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနံ,စတုဓာတုဝဝတ္ထာနန္တိ အတ္ထတော ဧကံ။ တယိဒံ ဒွိဓာ အာဂတံ သင်္ခေပတော စ ဝိတ္ထာရတော စ။ သင်္ခေပတော မဟာသတိပဋ္ဌာနေ အာဂတံ။ ဝိတ္ထာရတော မဟာဟတ္ထိပဒူပမေ ရာဟုလောဝါဒေ ဓာတုဝိဘင်္ဂေ စ။ တဠွိ—

> "သေယ္ယထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒက္ခော ဂေါဃာတကော ဝါ ဂေါဃာတကန္တေဝါသီ ဝါ ဂါဝိံ ဝဓိတ္ဝာ စတုမဟာပထေ[2]

၁-အမတပရိယောသာနံ (သီ)
၂-စာတုမ္မဟာပထေ (သီ၊ သျာ၊ ကဋ)

bilaso vibhajitvā[1] nisinno assa, evameva kho bhikkhave bhikkhu imameva kāyaṁ yathāṭhitaṁ yathāpaṇihitaṁ dhātuso paccavekkhati, atthi imasmiṁ kāye pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū”ti—

Evaṁ tikkhapaññassa dhātukammaṭṭhānikassa vasena **Mahāsatipaṭṭhāne**[2] saṅkhepato āgataṁ.

Tassattho—yathā cheko goghātako vā tasseva vā bhattavetanabhato antevāsiko gāviṁ vadhitvā vinivijjhitvā catasso disā gatānaṁ mahāpathānaṁ vemajjhaṭṭhānasaṅkhāte catumahāpathe koṭṭhāsaṁ katvā nisinno assa, evameva bhikkhu catunnaṁ iriyāpathānaṁ yena kenaci ākārena ṭhitattā yathāṭhitaṁ. Yathāṭhitattāva yathāpaṇihitaṁ kāyaṁ atthi imasmiṁ kāye pathavīdhātu -pa- vāyodhātūti evaṁ dhātuso paccavekkhati.

Kiṁ vuttaṁ hoti? Yathā goghātakassa gāviṁ posentassapi āghātanaṁ āharantassapi āharitvā tattha bandhitvā ṭhapentassapi vadhantassapi vadhitaṁ mataṁ passantassapi tāvadeva gāvītisaññā na antaradhāyati, yāva naṁ padāletvā bilaso na vibhajati. Vibhajitvā nisinnassa pana gāvīsaññā antaradhāyati, maṁsasaññā pavattati. Nāssa evaṁ hoti “ahaṁ gāviṁ vikkiṇāmi, ime gāviṁ harantī”ti. Atha khvassa “ahaṁ maṁsaṁ vikkiṇāmi, imepi maṁsaṁ haranti”cceva hoti, evameva imassāpi bhikkhuno pubbe bālaputhujjanakāle gihibhūtassapi pabbajitassapi tāvadeva sattoti vā posoti vā puggaloti vā saññā na antaradhāyati, yāva imameva kāyaṁ yathāṭhitaṁ yathāpaṇihitaṁ ghanavinibbhogaṁ katvā dhātuso na paccavekkhati. Dhātuso paccavekkhato pana sattasaññā antaradhāyati, dhātuvaseneva cittaṁ santiṭṭhati. Tenāha Bhagavā “seyyathāpi bhikkhave dakkho gāghātako vā -pa- nisinno assa, evameva kho bhikkhave bhikkhu -pa- vāyodhātū”ti.

307. **Mahāhatthipadūpame**[3] pana—“katamā cāvuso ajjhattikā pathavīdhātu. Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ kakkhaḷaṁ kharigataṁ upādinnaṁ.

1. Paṭivibhajitvā (Sī, I) 2. Dī 2. 234 piṭṭhe. 3. Ma 1. 242 piṭṭhe.

ဗိလသော ဝိဘဇိတ္ဝာ[1] နိသိန္နော အဿ၊ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဣမမေဝ ကာယံ ယထာဋ္ဌိတံ ယထာပဏိဟိတံ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခတိ၊ အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတု တေဇောဓာတု ဝါယောဓာတူ”တိ—

ဧဝံ တိက္ခပညဿ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိကဿ ဝသေန **မဟာသတိပဋ္ဌာနေ**[2] သင်္ခေပတော အာဂတံ။

တဿတ္ထော—ယထာ ဆေကော ဂေါဃာတကော ဝါ တဿေဝ ဝါ ဘတ္တဝေတနဘတော အန္တေဝါသိကော ဂါဝိံ ဝဓိတ္ဝာ ဝိနိဝိဇ္ဈိတ္ဝာ စတဿော ဒိသာ ဂတာနံ မဟာပထာနံ ဝေမဇ္ဈဋ္ဌာနသင်္ခါတေ စတုမဟာပထေ ကောဋ္ဌာသံ ကတ္ဝာ နိသိန္နော အဿ၊ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု စတုန္နံ ဣရိယာပထာနံ ယေန ကေနစိ အာကာရေန ဋ္ဌိတဋ္ဌာ ယထာဋ္ဌိတံ။ ယထာဋ္ဌိတဋ္ဌာဝ ယထာပဏိဟိတံ ကာယံ အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ပထဝီဓာတု။ပ။ ဝါယောဓာတူတိ ဧဝံ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခတိ။

ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? ယထာ ဂေါဃာတကဿ ဂါဝိံ ပေါသေန္တဿပိ အာဃာတနံ အာဟရန္တဿပိ အာဟရိတ္ဝာ တတ္ထ ဗန္ဓိတ္ဝာ ဌပေန္တဿပိ ဝဓန္တဿပိ ဝဓိတံ မတံ ပဿန္တဿပိ တာဝဒေဝ ဂါဝီတိသညာ န အန္တရဓာယတိ၊ ယာဝ နံ ပဒါလေတ္ဝာ ဗိလသော န ဝိဘဇတိ။ ဝိဘဇိတ္ဝာ နိသိန္နဿ ပန ဂါဝိသညာ အန္တရဓာယတိ၊ မံသသညာ ပဝတ္တတိ။ နာဿ ဧဝံ ဟောတိ “အဟံ ဂါဝိံ ဝိက္ကိဏာမိ၊ ဣမေ ဂါဝိံ ဟရန္တိ”တိ။ အထ ခွဿ “အဟံ မံသံ ဝိက္ကိဏာမိ၊ ဣမေပိ မံသံ ဟရန္တိ”ဿေဝ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ဣမဿာပိ ဘိက္ခုနော ပုဗ္ဗေ ဗာလပုထုဇ္ဇနကာလေ ဂိဟိဘူတဿပိ ပဗ္ဗဇိတဿပိ တာဝဒေဝ သတ္တောတိ ဝါ ပေါသောတိ ဝါ ပုဂ္ဂလောတိ ဝါ သညာ န အန္တရဓာယတိ၊ ယာဝ ဣမမေဝ ကာယံ ယထာဋ္ဌိတံ ယထာပဏိဟိတံ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခတိ။ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခတော ပန သတ္တသညာ အန္တရဓာယတိ၊ ဓာတုဝသေနေဝ စိတ္တံ သန္တိဋ္ဌတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “သေယ္ယထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒက္ခော ဂေါဃာတကော ဝါ။ပ။ နိသိန္နော အဿ၊ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု။ပ။ ဝါယောဓာတူ”တိ။

၃၀၇။ **မဟာဟတ္ထိပဒူပမေ**[3] ပန—“ကတမာ စာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကာ ပထဝီဓာတု။ ယံ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ ကက္ခဠံ ခရိဂတံ ဥပါဒိန္နံ။

၁-မိဒါဘဇိတ္ဝာ (သီ၊ ဣ) ၂-ဒီ ၂-၂၃၄-ဖိဋ္ဌေ။ ၃-မ ၁-၂၄၂-ဖိဋ္ဌေ။

seyyathidaṁ. Kesā lomā -pa- udariyaṁ karīsaṁ, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ kakkhaḷaṁ kharigataṁ upādinnaṁ, ayaṁ vuccati āvuso ajjhattikā pathavīdhātū"ti ca,

"Katamā cāvuso ajjhattikā āpodhātu. Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ āpo āpogataṁ upādinnaṁ. Seyyathidaṁ. Pittaṁ -pa- muttaṁ, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ āpo āpogataṁ upādinnaṁ, ayaṁ vuccatāvuso ajjhattikā āpodhātū"ti ca,

Katamā cāvuso ajjhattikā tejodhātu. Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ tejo tejogataṁ upādinnaṁ. Seyyathidaṁ. Yena ca santappati, yena ca jīrīyati, yena ca pariḍayhati, yena ca asitapītakhāyitassāyitaṁ sammā pariṇāmaṁ gacchati, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ tejo tejogataṁ upādinnaṁ, ayaṁ vuccatāvuso ajjhattikā tejodhātū"ti ca,

"Katamā cāvuso ajjhattikā vāyodhātu. Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ vāyo vāyogataṁ upādinnaṁ. Seyyathidaṁ. Uddhaṅgamā vātā, adhogamā vātā, kucchisayā vātā, koṭṭhāsayā[1] vātā, aṅgamaṅgānusārino vātā, assāso passāso iti vā, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ vāyo vāyogataṁ upādinnaṁ, ayaṁ vuccatāvuso ajjhattikā vāyodhātū"ti ca—

Evaṁ nātitikkhapaññassa dhātukammaṭṭhānikassa vasena vitthārato āgataṁ. Yathā cettha, evaṁ Rāhulovādadhātuvibhaṅgesupi.

Tatrāyaṁ anuttānapadavaṇṇanā, **ajjhattaṁ paccattan**ti idaṁ tāva ubhayampi niyakassa adhivacanaṁ. **Niyakaṁ** nāma attani jātaṁ sasantānapariyāpannanti attho. Tayidaṁ yathā loke itthīsu kathā adhitthīti vuccati, evaṁ attani pavattattā **ajjhattaṁ,** attānaṁ paṭicca paṭicca pavattattā **paccattan**tipi vuccati. **Kakkhaḷan**ti thaddhaṁ. **Kharigatan**ti pharusaṁ. Tattha paṭhamaṁ lakkhaṇavacanaṁ, dutiyaṁ ākāravacanaṁ, kakkhaḷalakkhaṇā hi pathavīdhātu, sā pharusākārā hoti, tasmā

1. Koṭṭhasayā (Sī, I)

သေယျထိဒံ။ ကေသာ လောမာ။ပ။ ဥဒရိယံ ကရီသံ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ကိဉ္စိ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ ကက္ခဠံ ခရိဂတံ ဥပါဒိန္နံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကာ ပထဝီဓာတု"တိ စ၊

"ကတမာ စာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကာ အာပေါဓာတု။ ယံ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ အာပေါ အာပေါဂတံ ဥပါဒိန္နံ။ သေယျထိဒံ။ ပိတ္တံ။ပ။ မုတ္တံ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ကိဉ္စိ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ အာပေါ အာပေါဂတံ ဥပါဒိန္နံ၊ အယံ ဝုစ္စတာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကာ အာပေါဓာတု"တိ စ၊

"ကတမာ စာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကာ တေဇောဓာတု။ ယံ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ တေဇော တေဇောဂတံ ဥပါဒိန္နံ။ သေယျထိဒံ။ ယေန စ သန္တပ္ပတိ၊ ယေန စ ဇီရိယတိ၊ ယေန စ ပရိဍယ္ဟတိ၊ ယေန စ အသိတပီတခါယိတသာယိတံ သမ္မာ ပရိဏာမံ ဂစ္ဆတိ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ကိဉ္စိ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ တေဇော တေဇောဂတံ ဥပါဒိန္နံ၊ အယံ ဝုစ္စတာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကာ တေဇောဓာတု"တိ စ၊

"ကတမာ စာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကာ ဝါယောဓာတု။ ယံ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ ဝါယော ဝါယောဂတံ ဥပါဒိန္နံ။ သေယျထိဒံ။ ဥဒ္ဓင်္ဂမာ ဝါတာ၊ အဓောဂမာ ဝါတာ၊ ကုစ္ဆိသယာ ဝါတာ၊ ကောဋ္ဌာသယာ[1] ဝါတာ၊ အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိနော ဝါတာ၊ အဿာသော ပဿာသော ဣတိ ဝါ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ကိဉ္စိ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ ဝါယော ဝါယောဂတံ ဥပါဒိန္နံ၊ အယံ ဝုစ္စတာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကာ ဝါယောဓာတု"တိ စ—

ဧဝံ နာတိတိက္ခပညဿ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိကဿ ဝသေန ဝိတ္ထာရတော အာဂတံ။ ယထာ စေတ္ထ၊ ဧဝံ ရာဟုလောဝါဒဓာတုဝိဘင်္ဂေသုပိ။

တတြာယံ အနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ၊ **အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တ**န္တိ ဣဒံ တာဝ ဥဘယမ္ပိ နိယကဿ အဓိဝစနံ။ **နိယကံ** နာမ အတ္တနိ ဇာတံ သသန္တာနပရိယာပန္နန္တိ အတ္ထော။ တယိဒံ ယထာ လောကေ ဣတ္ထီသု ကထာ အဓိဋ္ဌိတာ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ အတ္တနိ ပဝတ္တတ္တာ **အဇ္ဈတ္တံ,** အတ္တာနံ ပဋိစ္စ ပဋိစ္စ ပဝတ္တတ္တာ **ပစ္စတ္တ**န္တိပိ ဝုစ္စတိ။ **ကက္ခဠ**န္တိ ထဒ္ဓံ။ **ခရိဂတ**န္တိ ဖရုသံ။ တတ္ထ ပဌမံ လက္ခဏဝစနံ၊ ဒုတိယံ အာကာရဝစနံ၊ ကက္ခဠလက္ခဏာ ဟိ ပထဝီဓာတု၊ သာ ဖရုသာကာရာ ဟောတိ၊ တသ္မာ

၁-ကောဋ္ဌသယာ (သီ၊ ဈ)

kharigatanti vuttā. **Upādinnan**ti daḷhaṁ ādinnaṁ, ahaṁ mamanti evaṁ daḷhaṁ ādinnaṁ, gahitaṁ parāmaṭṭhanti attho. **Seyyathidan**ti nipāto. Tassa taṁ katamanti ceti attho. Tato taṁ dassento "kesā lomā"ti-ādimāha. Ettha ca **matthaluṅgaṁ pakkhipitvā** vīsatiyā ākārehi pathavīdhātuniddiṭṭhāti veditabbā. Yaṁ vā panaññampi kiñcīti avasesesu tīsu koṭṭhāsesu pathavīdhātu saṅgahitā.

Vissandanabhāvena taṁ taṁ ṭhānaṁ appotīti **āpo.** Kammasamuṭṭhānādivasena nānāvidhesu āpesu gatanti **āpogataṁ.** Kiṁtaṁ? Āpodhātuyā ābandhanalakkhaṇaṁ.

Tejanavasena **tejo,** vuttanayeneva tejesu gatanti **tejogataṁ.** Kiṁ taṁ? Uṇhattalakkhaṇaṁ. **Yena cā**ti yena tejodhātugatena kupitena ayaṁ kāyo santappati, ekāhikajarādibhāvena usumajāto hoti. **Yena ca jīrīyatī**ti yena ayaṁ kāyo jīrati, indriyavekallataṁ balaparikkhayaṁ valipalitādibhāvañca pāpuṇāti. **Yena ca pariḍayhatī**ti yena kupitena ayaṁ kāyo ḍayhati. So ca puggalo "ḍayhāmi ḍayhāmī"ti kandanto satadhotasappigosīsa[1] candanādilepañceva tālavaṇṭavātañca paccāsīsati. **Yena ca asitapītakhāyitasāyitaṁ sammā pariṇāmaṁ gacchatī**ti yenetaṁ asitaṁ vā odanādi pītaṁ vā pānakādi khāyitaṁ vā piṭṭhakhajjakādi sāyitaṁ vā ambapakkamadhuphāṇitādi sammā paripākaṁ gacchati, rasādibhāvena vivekaṁ gacchatīti attho. Ettha ca purimā tayo tejodhātusamuṭṭhānā. Pacchimo kammasamuṭṭhānova.

Vāyanavasena **vāyo,** vuttanayeneva vāyesu gatanti **vāyogataṁ.** Kiṁ taṁ? Vitthambhanalakkhaṇaṁ. **Uddhaṅgamā vātā**ti uggārahikkādipavattakā uddhaṁ ārohaṇavātā. **Adhogamā vātā**ti uccārapassā vādinīharaṇakā adho orohaṇavātā. **Kucchisayā vātā**ti antānaṁ bahivātā. **Koṭṭhāsayā vātā**ti antānaṁ antovātā. **Aṅgamaṅgānusārino vātā**ti dhamanijālānusārena sakalasarīre aṅgamaṅgāni anusaṭā samiñjana pasāraṇādinibbattakā vātā. **Assāso**ti antopavisananāsikavāto. **Passāso**ti bahinikkhamananāsikavāto. Ettha ca purimā pañca catusamuṭṭhānā.

1. Gosīta- (Ka)

ခရိဂတန္တိ ဝုတ္တာ။ **ဥပါဒိန္နန္တိ** ဒဠှံ အာဒိန္နံ၊ အဟံ မမန္တိ ဧဝံ ဒဠှံ အာဒိန္နံ၊ ဂဟိတံ ပရာမဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ **သေယ္ယထိဒန္တိ** နိပါတော။ တဿ တံ ကတမန္တိ စေတိ အတ္ထော။ တတော တံ ဒဿေန္တော "ကေသာ လောမာ"တိအာဒိမာဟ။ **ဣဿေ စ မတ္ထလုင်္ဂံ ပက္ခိပိတ္ဝာ** ဝိသတိယာ အာကာရေဟိ ပထဝီဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယဲ ဝါ ပနညွိ ကိဉ္စိတိ အဝသေသေသု တီသု ကောဋ္ဌာသေသု ပထဝီဓာတု သင်္ဂဟိတာ။

ဝိဿန္ဒနဘာဝေန တံ တံ ဋ္ဌာနံ အပ္ပေါတီတိ **အာပေါ**။ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာဒိဝသေန နာနာဝိဓေသု အာပေသု ဂတန္တိ **အာပေါဂတံ**။ ကိံ တံ? အာပေါဓာတုယာ အာဗန္ဓနလက္ခဏံ။

တေဇနဝသေန **တေဇော**၊ ဝုတ္တနယေနေဝ တေဇေသု ဂတန္တိ **တေဇောဂတံ**။ ကိံ တံ? ဥဏှတ္တလက္ခဏံ။ **ယေန စာ**တိ ယေန တေဇောဓာတုဂတေန ကုပိတေန အယံ ကာယော သန္တပ္ပတိ၊ ကောဟိကဇရာဒိဘာဝေန ဥသုမဇာတော ဟောတိ။ **ယေန စ ဇီရီယတီ**တိ ယေန အယံ ကာယော ဇီရတိ၊ ဣန္ဒြိယဝေကလ္လတံ ဗလပရိက္ခယံ ဝလိပလိတာဒိဘာဝဉ္စ ပါပုဏာတိ။ **ယေန စ ပရိဍယှတီ**တိ ယေန ကုပိတေန အယံ ကာယော ဍယှတိ။ သော စ ပုဂ္ဂလော "ဍယှာမိ ဍယှာမီ"တိ ကန္ဒန္တော သတဓောတသပ္ပိဂေါသိသ[2]စန္ဒနာဒိလေပဥ္စေဝ တာလဝဏ္ဏဝါတဉ္စ ပစ္စာသီသတိ။ **ယေန စ အသိတပီတခါယိတသာယိတံ သမ္မာ ပရိဏာမံ ဂစ္ဆတီ**တိ ယေနေတံ အသိတံ ဝါ ဩဒနာဒိ ပီတံ ဝါ ပါနကာဒိ ခါယိတံ ဝါ ပိဋ္ဌခဇ္ဇကာဒိ သာယိတံ ဝါ အမ္ဗပက္ကမဓုဖာဏိတာဒိ သမ္မာ ပရိပါကံ ဂစ္ဆတိ၊ ရသာဒိဘာဝေန ဝိဝေကံ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ ဣဿေ စ ပုရိမာ တယော တေဇောဓာတုသမုဋ္ဌာနာ။ ပစ္ဆိမော ကမ္မသမုဋ္ဌာနောဝ။

ဝါယနဝသေန **ဝါယော**၊ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝါယေသု ဂတန္တိ **ဝါယောဂတံ**။ ကိံ တံ? ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏံ။ **ဥဒ္ဓင်္ဂမာ ဝါတာ**တိ ဥဋ္ဌဟိတ္ဝာဒိပဝတ္တကာ ဥဋ္ဌံ အာရောဟဏဝါတာ။ **အဓောဂမာ ဝါတာ**တိ ဥစ္စာရပဿာဝါဒိနီဟရဏကာ အဓောဂမနဝါတာ။ **ကုစ္ဆိသယာ ဝါတာ**တိ အန္တာနံ ဗဟိဝါတာ။ **ကောဋ္ဌာသယာ ဝါတာ**တိ အန္တာနံ အန္တောဝါတာ။ **အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိနော ဝါတာ**တိ ဓမနိဇာလာနုသာရေန သကလသရီရေ အင်္ဂမင်္ဂါနိ အနုသဋာ သမိဉ္ဇန ပသာရဏာဒိနိဗ္ဗတ္တကာ ဝါတာ။ **အဿာသော**တိ အန္တောပဝိသနနာသိကဝါတော။ **ပဿာသော**တိ ဗဟိနိက္ခမနနာသိကဝါတော။ ဣဿေ စ ပုရိမာ ပဉ္စ စတုသမုဋ္ဌာနာ။

၁-ဂေါသီတ-(က)

Assāsapassāsā cittasamuṭṭhānāva. Sabbattha **yaṁ vā panaññampi kiñcī**ti iminā padena avasesakoṭṭhāsesu āpodhātu-ādayo saṅgahitā.

Iti vīsatiyā ākārehi pathavīdhātu, dvādasahi āpodhātu, catūhi tejodhātu, chahi vāyodhātūti dvācattālīsāya ākārehi catasso dhātuyo vitthāritā hontīti ayaṁ tāvettha Pāḷivaṇṇanā.

308. Bhāvanānaye panettha tikkhapaññassa bhikkhuno kesā pathavīdhātu, lomā pathavīdhātūti evaṁ vitthārato dhātupariggaho papañcato upaṭṭhāti. Yaṁ thaddhalakkhaṇaṁ, ayaṁ pathavīdhātu. Yaṁ ābandhanalakkhaṇaṁ, ayaṁ āpodhātu. Yaṁ paripācanalakkhaṇaṁ, ayaṁ tejodhātu. Yaṁ vitthambhanalakkhaṇaṁ, ayaṁ vāyodhātūti evaṁ manasikaroto panassa kammaṭṭhānaṁ pākaṭaṁ hoti. Nātitikkhapaññassa pana evaṁ manasikaroto andhakāraṁ avibhūtaṁ hoti. Purimanayena vitthārato manasikarontassa pākaṭaṁ hoti.

Kathaṁ? Yathā dvīsu bhikkhūsu bahupeyyālaṁ tantiṁ sajjhāyantesu tikkhapañño bhikkhu sakiṁ vā dvikkhattuṁ vā peyyālamukhaṁ vitthāretvā tatoparaṁ ubhatokoṭivaseneva sajjhāyaṁ karonto gacchati. Tatra nātitikkhapañño evaṁ vattā hoti "kiṁsajjhāyo nāmesa oṭṭhapariyāhatamattaṁ kātuṁ na deti, evaṁ sajjhāye kariyamāne kadā tanti paguṇā bhavissatī"ti. So āgatāgataṁ puyyālamukhaṁ vitthāretvāva sajjhāyaṁ karoti. Tamenaṁ itaro evamāha "kiṁsajjhāyo nāmesa pariyosānaṁ gantuṁ na deti, evaṁ sajjhāye kariyamāne kadā tanti pariyosānaṁ gamissatī"ti. Evameva tikkhapaññassa kesādivasena vitthārato dhātupariggaho papañcato upaṭṭhāti. Yaṁ thaddhalakkhaṇaṁ, ayaṁ pathavīdhātūti-ādinā nayena saṅkhepato manasikaroto kammaṭṭhānaṁ pākaṭaṁ hoti. Itarassa tathā manasikaroto andhakāraṁ avibhūtaṁ hoti. Kesādivasena vitthārato manasikarontassa pākaṭaṁ hoti.

Tasmā imaṁ kammaṭṭhānaṁ bhāvetukāmena tikkhapaññena tāva rahogatena paṭisallīnena sakalampi attano rūpakāyaṁ āvajjetvā yo imasmiṁ kāye thaddhabhāvo vā kharabhāvo vā, ayaṁ pathavīdhātu. Yo

အဿာသပဿာသာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာဝ။ သမ္ဗတ္ထ **ယံ ဝါ ပနညဉ္ဉိ ကိဉ္စိ**တိ ဣမိနာ ပဒေန အဝသေသကောဋ္ဌာသေသု အာပေါဓာတုအာဒယော သင်္ဂဟိတာ။

ဣတိ ဗီသတိယာ အာကာရေဟိ ပထဝီဓာတု၊ ဒွါဒသဟိ အာပေါဓာတု၊ စတူဟိ တေဇောဓာတု၊ ဆဟိ ဝါယောဓာတူတိ ဒွါစတ္တာလီသာယ အာကာရေဟိ စတသ္သော ဓာတုယော ဝိတ္ထာရိတာ ဟောန္တီတိ အယံ တာဝေတ္ထ ပါဠိဝဏ္ဏနာ။

၃၀၈။ ဘာဝနာနယေ ပနေတ္ထ တိက္ခပညဿ ဘိက္ခုနော ကေသာ ပထဝီ-ဓာတု၊ လောမာ ပထဝီဓာတူတိ ဧဝံ ဝိတ္ထာရတော ဓာတုပရိဂ္ဂဟော ပပဉ္စတော ဥပဋ္ဌာတိ။ ယံ ထဒ္ဓလက္ခဏံ၊ အယံ ပထဝီဓာတု။ ယံ အာဗန္ဓနလက္ခဏံ၊ အယံ အာပေါဓာတု။ ယံ ပရိပါစနလက္ခဏံ၊ အယံ တေဇောဓာတု။ ယံ ဝိတ္ထမ္ဘန-လက္ခဏံ၊ အယံ ဝါယောဓာတူတိ ဧဝံ မနသိကရောတော ပနဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပါကဋံ ဟောတိ။ နာတိတိက္ခပညဿ ပန ဧဝံ မနသိကရောတော အန္ဓကာရံ အဝိဘူတံ ဟောတိ။ ပုရိမနယေန ဝိတ္ထာရတော မနသိကရောန္တဿ ပါကဋံ ဟောတိ။

ကထံ? ယထာ ဒွီသု ဘိက္ခူသု ဗဟုပေယ္ယာလံ တန္တိံ သဇ္ဈာယန္တေသု တိက္ခပညော ဘိက္ခု သကိံ ဝါ ဒ္ဝိက္ခတ္တုံ ဝါ ပေယ္ယာလမုခံ ဝိတ္ထာရေတ္ဝာ တတောပရံ ဥဘတောကောဋ္ဌာသေနေဝ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တော ဂစ္ဆတိ။ တတြ နာတိတိက္ခပညော ဧဝံ ဝဒ္တာ ဟောတိ "ကိံသဇ္ဈာယော နာမေသ ဩဋ္ဌပရိယာ-ဟတမတ္တံ ကာတုံ န ဒေတိ၊ဧဝံ သဇ္ဈာယေ ကရိယမာနေ ကဒါ တန္တိ ပဂုဏာ ဘဝိဿတီ"တိ။ သော အာဂတာဂတံ ပေယ္ယာလမုခံ ဝိတ္ထာရေတ္ဝာဝ သဇ္ဈာယံ ကရောတိ။ တမေနံ ဣတရော ဧဝမာဟ "ကိံသဇ္ဈာယော နာမေသ ပရိယော-သာနံ ဂန္တုံ န ဒေတိ၊ ဧဝံ သဇ္ဈာယေ ကရိယမာနေ ကဒါ တန္တိ ပရိယောသာနံ ဂမိဿတီ"တိ။ ဧဝမေဝ တိက္ခပညဿ ကေသာဒိဝသေန ဝိတ္ထာရတော ဓာတုပရိဂ္ဂဟော ပပဉ္စတော ဥပဋ္ဌာတိ။ ယံ ထဒ္ဓလက္ခဏံ၊ အယံ ပထဝီ-ဓာတူတိအာဒိနာ နယေန သင်္ခေပတော မနသိကရောတော ကမ္မဋ္ဌာနံ ပါကဋံ ဟောတိ။ ဣတရဿ တထာ မနသိကရောတော အန္ဓကာရံ အဝိဘူတံ ဟောတိ။ ကေသာဒိဝသေန ဝိတ္ထာရတော မနသိကရောန္တဿ ပါကဋံ ဟောတိ။

တသ္မာ ဣမံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဘာဝေတုကာမေန တိက္ခပညေန တာဝ ရဟောဂ-တေန ပဋိသလ္လီနေန သကလမ္ပိ အတ္တနော ရူပကာယံ အာဝဇ္ဇေတ္ဝာ ယော ဣမသ္မိံ ကာယေ ထဒ္ဓဘာဝေါ ဝါ ခရဘာဝေါ ဝါ၊ အယံ ပထဝီဓာတု။ ယော

ābandhanabhāvo vā dravabhāvo vā, ayaṁ āpodhātu. Yo paripācanabhāvo vā uṇhabhāvo vā, ayaṁ tejodhātu. Yo vitthambhanabhāvo vā samudīraṇabhāvo vā, ayaṁ vāyodhātūti evaṁ saṁkhittena dhātuyo pariggahetvā punappunaṁ pathavīdhātu āpodhātūti dhātumattato nissattato nijjīvato āvajjitabbaṁ manasikātabbaṁ paccavekkhitabbaṁ. Tassevaṁ vāyamamānassa nacireneva dhātuppabhedāvabhāsanapaññāpariggahito sabhāvadhammārammaṇattā appanaṁ appatto upacāramatto samādhi uppajjati.

Atha vā pana ye ime catunnaṁ mahābhūtānaṁ nissattabhāvadassanatthaṁ Dhammasenāpatinā "aṭṭhiñca paṭicca nhāruñca paṭicca maṁsañca paṭicca cammañca paṭicca ākāso parivārito rūpantveva saṅkhaṁ gacchatī"ti[1] cattāro koṭṭhāsā vuttā. Tesu taṁ taṁ antarānusārinā ñāṇahatthena vinibbhujitvā vinibbhujitvā yo etesu thaddhabhāvo vā kharabhāvo vā, ayaṁ pathavīdhātūti purimanayeneva dhātuyo pariggahetvā punappunaṁ pathavīdhātu āpodhātūti dhātumattato nissattato nijjīvato āvajjitabbaṁ manasikātabbaṁ paccavekkhitabbaṁ. Tassevaṁ vāyamamānassa nacireneva dhātuppabhedāvabhāsanapaññāpariggahito sabhāvadhammārammaṇattā appanaṁ appatto upacāramatto samādhi uppajjati. Ayaṁ saṅkhepato āgate catudhātuvavatthāne bhāvanānayo.

309. Vitthārato āgate pana evaṁ veditabbo. Idaṁ kammaṭṭhānaṁ bhāvetukāmena hi nātitikkhapaññena yoginā ācariyasantike dvācattālīsāya ākārehi vitthārato dhātuyo uggaṇhitvā vuttappakāre senāsane viharantena katasabbakiccena rahogatena paṭisallīnena sasambhārasaṅkhepato, sasambhāravibhattito, salakkhaṇasaṅkhepato, salakkhaṇavibhattitoti evaṁ catūhākārehi kammaṭṭhānaṁ bhāvetabbaṁ.

Tattha kathaṁ **sasambhārasaṅkhepato bhāveti?** Idha bhikkhu vīsatiyā koṭṭhāsesu thaddhākāraṁ pathavīdhātūti vavatthapeti. Dvādasasu koṭṭhāsesu yūsagataṁ udakasaṅkhātaṁ ābandhanākāraṁ āpodhātūti vavatthapeti. Catūsu koṭṭhāsesu paripācanakaṁ tejaṁ tejodhātūti

1. Ma 1. 248 piṭṭhe.

အာဗန္ဓနဘာဝေါ ဝါ ဒြဝဘာဝေါ ဝါ၊ အယံ အာပေါဓာတု။ ယော ပရိပါစနဘာဝေါ ဝါ ဥဏှဘာဝေါ ဝါ၊ အယံ တေဇောဓာတု။ ယော ဝိတ္ထမ္ဘနဘာဝေါ ဝါ သမုဒီရဏဘာဝေါ ဝါ၊ အယံ ဝါယောဓာတူတိ ဧဝံ သံခိတ္တေန ဓာတုယော ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပုနပ္ပုနံ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတူတိ ဓာတုမတ္တတော နိဿတ္တတော နိဇ္ဇီဝတော အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ မနသိကာတဗ္ဗံ ပဋိဝေက္ခိတဗ္ဗံ။ တဿေဝံ ဝါယမမာနဿ နစိရေနေဝ ဓာတုပ္ပဘေဒါဝဘာသနပညာပရိဂ္ဂဟိတော သဘာဝဓမ္မာရမ္မဏတ္တာ အပ္ပနံ အပ္ပတ္တော ဥပစာရမတ္တော သမာဓိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

အထ ဝါ ပန ယေ ဣမေ စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ နိဿတ္တဘာဝဒဿနတ္ထံ ဓမ္မသေနာပတိနာ "အဋ္ဌိမ္ပိ ပဋိစ္စ နှာရုမ္ပိ ပဋိစ္စ မံသမ္ပိ ပဋိစ္စ စမ္မမ္ပိ ပဋိစ္စ အာကာသော ပရိဝါရိတော ရူပန္တွေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတီ"တိ[1] စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသာ ဝုတ္တာ။ တေသု တံ တံ အန္တရာနုသာရိနာ ဉာဏဟတ္ထေန ဝိနိဗ္ဘုဇိတ္ဝာ ဝိနိဗ္ဘုဇိတ္ဝာ ယော တေသု ထဒ္ဓဘာဝေါ ဝါ ခရဘာဝေါ ဝါ၊ အယံ ပထဝီဓာတူတိ ပုရိမနယေနေဝ ဓာတုယော ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပုနပ္ပုနံ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတူတိ ဓာတုမတ္တတော နိဿတ္တတော နိဇ္ဇီဝတော အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ မနသိကာတဗ္ဗံ ပဋိဝေက္ခိတဗ္ဗံ။ တဿေဝံ ဝါယမမာနဿ နစိရေနေဝ ဓာတုပ္ပဘေဒါဝဘာသနပညာပရိဂ္ဂဟိတော သဘာဝဓမ္မာရမ္မဏတ္တာ အပ္ပနံ အပ္ပတ္တော ဥပစာရမတ္တော သမာဓိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အယံ သင်္ခေပတော အာဂတေ စတုဓာတုဝဝတ္ထာနေ ဘာဝနာနယော။

၃၀၉။ ဝိတ္ထာရတော အာဂတေ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဘာဝေတုကာမေန ဟိ နာတိတိက္ခပညေန ယောဂိနာ အာစရိယသန္တိကေ ဒွါစတ္တာလီသာယ အာကာရေဟိ ဝိတ္ထာရတော ဓာတုယော ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဝုတ္တပ္ပကာရေ သေနာသနေ ဝိဟရန္တေန ကတသဗ္ဗကိစ္စေန ရဟောဂတေန ပဋိသလ္လီနေန သသမ္ဘာရသင်္ခေပတော၊ သသမ္ဘာရဝိဘတ္တိတော၊ သလက္ခဏသင်္ခေပတော၊ သလက္ခဏဝိဘတ္တိတောတိ ဧဝံ စတူဟာကာရေဟိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဘာဝေတဗ္ဗံ။

တတ္ထ ကထံ **သသမ္ဘာရသင်္ခေပတော ဘာဝေတိ?** ဣဓ ဘိက္ခု ဝီသတိယာ ကောဋ္ဌာသေသု ထဒ္ဓါကာရံ ပထဝီဓာတူတိ ဝဝတ္ထပေတိ။ ဒွါဒသသု ကောဋ္ဌာသေသု ယူသဂတံ ဥဒကသင်္ခါတံ အာဗန္ဓနာကာရံ အာပေါဓာတူတိ ဝဝတ္ထပေတိ။ စတူသု ကောဋ္ဌာသေသု ပရိပါစနကံ တေဇံ တေဇောဓာတူတိ

၁-မ ၁-၂၄၈-ဖိဋ္ဌေ။

vavatthapeti. Chasu koṭṭhāsesu vitthambhanākāraṁ vāyodhātūti vavatthapeti. Tassevaṁ vavatthāyapayatoyeva dhātuyo pākaṭā honti. Tā punappunaṁ āvajjato[1] manasikaroto vuttanayeneva upacārasamādhi uppajjati.

310. Yassa pana evaṁ bhāvayato kammaṭṭhānaṁ na ijjhati, tena **sasambhāravibhattito** bhāvetabbaṁ. Kathaṁ? Tena hi bhikkhunā yaṁ taṁ kāyagatāsatikammaṭṭhānaniddese sattadhā uggahakosallaṁ dasadhā manasikārakosallañca vuttaṁ. Dvattiṁsākāre tāva taṁ sabbaṁ aparihāpetvā tacapañcakādīnaṁ anulomapaṭilomato vacasā sajjhāyaṁ ādiṁkatvā sabbaṁ tattha vuttavidhānaṁ kātabbaṁ. Ayameva hi viseso, tattha vaṇṇasaṇṭhānadisokāsapariccheda vasena kesādayo manasikaritvāpi paṭikkūlavasena cittaṁ ṭhapetabbaṁ, idha dhātuvasena. Tasmā vaṇṇādivasena pañcadhā pañcadhā kesādayo manasikaritvā avasāne evaṁ manasikāro pavattetabbo.

311. Ime **kesā** nāma sīsakaṭāhapaliveṭhanacamme jātā. Tattha yathāvammikamatthake jātesu kuṇṭhatiṇesu na vammikamatthako jānāti mayi kuṇṭhatiṇāni jātānīti, napi kuṇṭhatiṇāni jānanti mayaṁ vammikamatthake jātānīti, evameva na sīsakaṭāhapaliveṭhanacammaṁ jānāti mayi kesā jātāti, napi kesā jānanti mayaṁ sīsakaṭāhaveṭhanacamme jātāti, aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti kesā nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

312. **Lomā** sarīraveṭhanacamme jātā. Tattha yathā suññagāmaṭṭhāne jātesu dabbatiṇakesu na suññagāmaṭṭhānaṁ jānāti mayi dabbatiṇakāni jātānīti, napi dabbatiṇakāni jānanti mayaṁ suññagāmaṭṭhāne jātānīti, evameva na sarīraveṭhanacammaṁ jānāti mayi lomā jātāti. Napi lomā jānanti mayaṁ sarīraveṭhanacamme jātāti. Aññamaññaṁ

1. Āvajjayato (Sī, I)

ဝဝတ္ထပေတိ။ ဆသု ကောဋ္ဌာသေသု ဝိတ္ထမ္ဘနာကာရံ ဝါယောဓာတူတိ ဝဝတ္ထပေတိ။ တဿေဝံ ဝဝတ္ထာပယတောယေဝ ဓာတုယော ပါကဋာ ဟောန္တိ။ တာ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇတော[1] မနသိကရောတော ဝုတ္တနယေနေဝ ဥပစာရသမာဓိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

၃၁၀။ ယဿ ပန ဧဝံ ဘာဝယတော ကမ္မဋ္ဌာနံ န ဣဇ္ဈတိ၊ တေန **သသမ္ဘာရဝိဘတ္တိတော** ဘာဝေတဗ္ဗံ။ ကထံ? တေန ဟိ ဘိက္ခုနာ ယံ တံ ကာယဂတာသတိကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသေ သတ္တဓာ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လံ ဒသဓာ မနသိကာရကောသလ္လဉ္စ ဝုတ္တံ။ ဒ္ဝတ္တိံသာကာရေ တာဝ တံ သဗ္ဗံ အပရိဟာပေတ္ဝာ တစပဉ္စကာဒီနံ အနုလောမပဋိလောမတော ဝစသာ သဇ္ဈာယံ အာဒိံကတ္ဝာ သဗ္ဗံ တတ္ထ ဝုတ္တဝိဓာနံ ကာတဗ္ဗံ။ အယမေဝ ဟိ ဝိသေသော၊ တတ္ထ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဒိသောကာသပရိစ္ဆေဒဝသေန ကေသာဒယော မနသိကရိတ္ဝာပိ ပဋိက္ကူလဝသေန စိတ္တံ ဌပေတဗ္ဗံ၊ ဣဓ ဓာတုဝသေန။ တသ္မာ ဝဏ္ဏာဒိဝသေန ပဉ္စဓာ ပဉ္စဓာ ကေသာဒယော မနသိကရိတ္ဝာ အဝသာနေ ဧဝံ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။

၃၁၁။ ဣမေ **ကေသာ** နာမ သီသကဋာဟပလိဝေဋနစမ္မေ ဇာတာ။ တတ္ထ ယထာဝမ္မိကမတ္ထကေ ဇာတေသု ကုဏ္ဍကတိဏေသု န ဝမ္မိကမတ္ထကော ဇာနာတိ မယိ ကုဏ္ဍကတိဏာနိ ဇာတာနီတိ၊ နပိ ကုဏ္ဍကတိဏာနိ ဇာနန္တိ မယံ ဝမ္မိကမတ္ထကေ ဇာတာနီတိ၊ ဧဝမေဝ န သီသကဋာဟပလိဝေဋနစမ္မံ ဇာနာတိ မယိ ကေသာ ဇာတာတိ၊ နပိ ကေသာ ဇာနန္တိ မယံ သီသကဋာဟဝေဋနစမ္မေ ဇာတာတိ၊ အညမညံ အာဘောဂပဋိဃေဋ္ဌနရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ကေသာ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၁၂။ **လောမာ** သရီရဝေဋနစမ္မေ ဇာတာ။ တတ္ထ ယထာ သုညဂါမဋ္ဌာနေ ဇာတေသု ဒဗ္ဗတိဏကေသု န သုညဂါမဋ္ဌာနံ ဇာနာတိ မယိ ဒဗ္ဗတိဏကာနိ ဇာတာနီတိ၊ နပိ ဒဗ္ဗတိဏကာနိ ဇာနန္တိ မယံ သုညဂါမဋ္ဌာနေ ဇာတာနီတိ၊ ဧဝမေဝ န သရီရဝေဋနစမ္မံ ဇာနာတိ မယိ လောမာ ဇာတာတိ။ နပိ လောမာ ဇာနန္တိ မယံ သရီရဝေဋနစမ္မေ ဇာတာတိ။ အညမညံ

၁-အာဝဇ္ဇယတော (သီ၊ ဋ္ဌ)

ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti lomā nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

313. **Nakhā** aṅgulīnaṁ aggesu jātā. Tattha yathā kumārakesu daṇḍakehi madhukaṭṭhike vijjhitvā kīḷantesu na daṇḍakā jānanti amhesu madhukaṭṭhikā ṭhapitāti, napi madhukaṭṭhikā jānanti mayaṁ daṇḍakesu ṭhapitāti, evameva na aṅguliyo jānanti amhākaṁ aggesu nakhā jātāti. Napi nakhā jānanti mayaṁ aṅgulīnaṁ aggesu jātāti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti nakhā nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

314. **Dantā** hanukaṭṭhikesu jātā. Tattha yathā vaḍḍhakīhi pāsāṇa-udukkhalakesu kenacideva silesajātena bandhitvā ṭhapitathambhesu na udukkhalā jānanti amhesu thambhā ṭhitāti. Napi thambhā jānanti mayaṁ udukkhalesu ṭhitāti, evameva na hanukaṭṭhīni jānanti amhesu dantā jātāti. Napi dantā jānanti mayaṁ hanukaṭṭhīsu jātāti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti dantā nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

315. **Taco** sakalasarīraṁ pariyonandhitvā ṭhito. Tattha yathā allagocammapariyonaddhāya mahāvīṇāya na mahāvīṇā jānāti ahaṁ allagocammena pariyonaddhāti. Napi allagocammaṁ jānāti mayā mahāvīṇā pariyonaddhāti, evameva na sarīraṁ jānāti ahaṁ tacena pariyonaddhanti. Napi taco jānāti mayā sarīraṁ pariyonaddhanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti taco nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

316. **Maṁsaṁ** aṭṭhisaṅghāṭaṁ anulimpitvā ṭhitaṁ. Tattha yathā mahāmattikalittāya bhittiyā na bhitti jānāti ahaṁ mahāmattikāya littāti.

အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ လောမာ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၁၃။ **နခါ** အင်္ဂုလီနံ အဂ္ဂေသု ဇာတာ။ တတ္ထ ယထာ ကုမာရကေသု ဒဏ္ဍကေဟိ မဓုကဋ္ဌိကေ ဝိဇ္ဈိတ္ဝာ ကီဠန္တေသု န ဒဏ္ဍကာ ဇာနန္တိ အမှေသု မဓုကဋ္ဌိကာ ဋ္ဌပိတာတိ၊ နပိ မဓုကဋ္ဌိကာ ဇာနန္တိ မယံ ဒဏ္ဍကေသု ဋ္ဌပိတာတိ၊ ဧဝမေဝ န အင်္ဂုလိယော ဇာနန္တိ အမှာကံ အဂ္ဂေသု နခါ ဇာတာတိ။ နပိ နခါ ဇာနန္တိ မယံ အင်္ဂုလီနံ အဂ္ဂေသု ဇာတာတိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ နခါ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၁၄။ **ဒန္တာ** ဟနုကဋ္ဌိကေသု ဇာတာ။ တတ္ထ ယထာ ဝဓကီဟိ ပါသာဏဥဒုက္ခလကေသု ကေနစိဒေဝ သိလေသဇာတေန ဗန္ဓိတ္ဝာ ဋ္ဌပိတ-ထမ္ဘေသု န ဥဒုက္ခလာ ဇာနန္တိ အမှေသု ထမ္ဘာ ဋ္ဌိတာတိ။ နပိ ထမ္ဘာ ဇာနန္တိ မယံ ဥဒုက္ခလေသု ဋ္ဌိတာတိ၊ ဧဝမေဝ န ဟနုကဋ္ဌီနိ ဇာနန္တိ အမှေသု ဒန္တာ ဇာတာတိ။ နပိ ဒန္တာ ဇာနန္တိ မယံ ဟနုကဋ္ဌီသု ဇာတာတိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ဒန္တာ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၁၅။ **တစော** သကလသရီရံ ပရိယောနန္ဓိတ္ဝာ ဋ္ဌိတော။ တတ္ထ ယထာ အလ္လဂေါစမ္မပရိယောနဒ္ဓါယ မဟာဝီဏာယ န မဟာဝီဏာ ဇာနာတိ အဟံ အလ္လဂေါစမ္မေန ပရိယောနဒ္ဓါတိ။ နပိ အလ္လဂေါစမ္မံ ဇာနာတိ မယာ မဟာဝီဏာ ပရိယောနဒ္ဓါတိ၊ ဧဝမေဝ န သရီရံ ဇာနာတိ အဟံ တစေန ပရိယောနဒ္ဓန္တိ။ နပိ တစော ဇာနာတိ မယာ သရီရံ ပရိယောနဒ္ဓန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ တစော နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၁၆။ **မံသံ** အဋ္ဌိသင်္ဃာဋံ အနုလိမ္ပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ မဟာမတ္တိက-လိတ္တာယ ဘိတ္တိယာ န ဘိတ္တိ ဇာနာတိ အဟံ မဟာမတ္တိကာယ လိတ္တာတိ။

Napi mahāmattikā jānāti mayā bhitti littāti, evameva na aṭṭhisaṅghāṭo jānāti ahaṁ navapesisatappabhedena maṁsena littoti. Napi maṁsaṁ jānāti mayā aṭṭhisaṅghāṭo littoti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti maṁsaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

317. **Nhāru** sarīrabbhantare aṭṭhīni ābandhamānā ṭhitā. Tattha yathā vallīhi vinaddhesu kuṭṭadārūsu na kuṭṭadārūni jānanti mayaṁ vallīhi vinaddhānīti. Napi valliyo jānanti amhehi kuṭṭadārūni vinaddhānīti, evameva na aṭṭhīni jānanti mayaṁ nhārūhi ābaddhānīti. Napi nhārū jānanti amhehi aṭṭhīni ābaddhānīti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti nhāru nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

318. **Aṭṭhīsu** paṇhikaṭṭhi gopphakaṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhitaṁ. Gopphakaṭṭhi jaṅghaṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhitaṁ. Jaṅghaṭṭhi ūruṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhitaṁ. Ūruṭṭhi kaṭiṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhitaṁ. Kaṭiṭṭhi piṭṭhikaṇṭakaṁ ukkhipitvā ṭhitaṁ, piṭṭhikaṇṭako gīvaṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhito. Gīvaṭṭhi sīsaṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhitaṁ. Sīsaṭṭhi gīvaṭṭhike patiṭṭhitaṁ. Gīvaṭṭhi piṭṭhikaṇṭake patiṭṭhitaṁ. Piṭṭhikaṇṭako kaṭiṭṭhimhi patiṭṭhito. Kaṭiṭṭhi ūruṭṭhike patiṭṭhitaṁ. Ūruṭṭhi jaṅghaṭṭhike patiṭṭhitaṁ. Jaṅghaṭṭhi gopphakaṭṭhike patiṭṭhitaṁ. Gopphakaṭṭhi paṇhikaṭṭhike patiṭṭhitaṁ.

Tattha yathā iṭṭhakadārugomayādisañcayesu na heṭṭhimā heṭṭhimā jānanti mayaṁ uparime uparime ukkhipitvā ṭhitāti. Napi uparimā uparimā jānanti mayaṁ heṭṭhimesu heṭṭhimesu patiṭṭhitāti, evameva na paṇhikaṭṭhi jānāti ahaṁ gopphakaṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhitanti. Na gopphakaṭṭhi jānāti ahaṁ jaṅghaṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhitanti. Na jaṅghaṭṭhi jānāti ahaṁ ūruṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhitanti. Na ūruṭṭhi jānāti ahaṁ kaṭiṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhitanti. Na kaṭiṭṭhi jānāti ahaṁ piṭṭhikaṇṭakaṁ ukkhipitvā ṭhitanti. Na piṭṭhikaṇṭako jānāti ahaṁ gīvaṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhitanti. Na gīvaṭṭhi jānāti ahaṁ sīsaṭṭhiṁ ukkhipitvā ṭhitanti. Na sīsaṭṭhi jānāti ahaṁ gīvaṭṭhimhi patiṭṭhitanti. Na gīvaṭṭhi jānāti ahaṁ

နပိ မဟာမတ္တိကာ ဇာနာတိ မယာ ဘိတ္တိ လိတ္တာတိ၊ ဧဝမေဝ န အဋ္ဌိ-သင်္ဃာဋော ဇာနာတိ အဟံ နဝပေသိသတပ္ပဘေဒေန မံသေန လိတ္တောတိ။ နပိ မံသံ ဇာနာတိ မယာ အဋ္ဌိသင်္ဃာဋော လိတ္တောတိ။ အညမညံ အာဘောဂ-ပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ မံသံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၁၇။ **နှာရု** သရီရဗ္ဘန္တရေ အဋ္ဌိနိ အာဗန္ဓမာနာ ဋ္ဌိတာ။ တတ္ထ ယထာ ဝလ္လိဟိ ဝိနဒ္ဓေသု ကုဋ္ဋဒါရူသု န ကုဋ္ဋဒါရူနိ ဇာနန္တိ မယံ ဝလ္လိဟိ ဝိနဒ္ဓါနီတိ။ နပိ ဝလ္လိယော ဇာနန္တိ အမှေဟိ ကုဋ္ဋဒါရူနိ ဝိနဒ္ဓါနီတိ၊ ဧဝမေဝ န အဋ္ဌိနိ ဇာနန္တိ မယံ နှာရူဟိ အာဗဒ္ဓါနီတိ။ နပိ နှာရူ ဇာနန္တိ အမှေဟိ အဋ္ဌိနိ အာဗဒ္ဓါနီတိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ နှာရု နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၁၈။ **အဋ္ဌိသု** ပဏှိကဋ္ဌိ ဂေါပ္ဖကဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ ဂေါပ္ဖကဋ္ဌိ ဇင်္ဃဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ ဇင်္ဃဋ္ဌိ ဇဏ္ဍုပ္ပဒဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ ဇဏ္ဍုပ္ပဒဋ္ဌိ ကဋိဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ ကဋိဋ္ဌိ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ၊ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကော ဂီဝဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတော။ ဂီဝဋ္ဌိ·သီသဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ သီသဋ္ဌိ ဂီဝဋ္ဌိကေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဂီဝဋ္ဌိ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကော ကဋိဋ္ဌိမှိ ပတိဋ္ဌိတော။ ကဋိဋ္ဌိ ဇဏ္ဍုပ္ပဒဋ္ဌိကေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဇဏ္ဍုပ္ပဒဋ္ဌိ ဇင်္ဃဋ္ဌိကေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဇင်္ဃဋ္ဌိ ဂေါပ္ဖကဋ္ဌိကေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဂေါပ္ဖကဋ္ဌိ ပဏှိကဋ္ဌိကေ ပတိဋ္ဌိတံ။

တတ္ထ ယထာ ဣဋ္ဌကဒါရုဂေါမယာဒိသဉ္စယေသု န ဟေဋ္ဌိမာ ဟေဋ္ဌိမာ ဇာနန္တိ မယံ ဥပရိမေ ဥပရိမေ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတာတိ။ နပိ ဥပရိမာ ဥပရိမာ ဇာနန္တိ မယံ ဟေဋ္ဌိမေသု ဟေဋ္ဌိမေသု ပတိဋ္ဌိတာတိ၊ ဧဝမေဝ န ပဏှိကဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ ဂေါပ္ဖကဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတန္တိ။ န ဂေါပ္ဖကဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ ဇင်္ဃဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတန္တိ။ န ဇင်္ဃဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ ဇဏ္ဍုပ္ပဒဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတန္တိ။ န ဇဏ္ဍုပ္ပဒဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ ကဋိဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတန္တိ။ န ကဋိဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတန္တိ။ န ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကော ဇာနာတိ အဟံ ဂီဝဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတန္တိ။ န ဂီဝဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ သီသဋ္ဌိံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဋ္ဌိတန္တိ။ န သီသဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ ဂီဝဋ္ဌိမှိ ပတိဋ္ဌိတန္တိ။ န ဂီဝဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ

piṭṭhikaṇṭake patiṭṭhitanti. Na piṭṭhikaṇṭako jānāti ahaṁ kaṭiṭṭhimhi patiṭṭhitoti. Na kaṭiṭṭhi jānāti ahaṁ ūruṭṭhimhi patiṭṭhitanti. Na ūruṭṭhi jānāti ahaṁ jaṅghaṭṭhimhi patiṭṭhitanti. Na jaṅghaṭṭhi jānāti ahaṁ gopphakaṭṭhimhi patiṭṭhitanti. Na gopphakaṭṭhi jānāti ahaṁ paṇhikaṭṭhimhi patiṭṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Ito aṭṭhi nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

319. **Aṭṭhimiñjaṁ** tesaṁ tesaṁ aṭṭhīnaṁ abbhantere ṭhitaṁ. Tattha yathā veḷupabbādīnaṁ anto pakkhittachinnavettaggādīsu na veḷupabbādīni jānanti amhesu vettaggādīni pakkhittānīti. Napi vettaggādīni jānanti mayaṁ veḷupabbādīsu ṭhitānīti, evameva na aṭṭhīni jānanti amhākaṁ anto miñjaṁ ṭhitanti. Nāpi miñjaṁ jānāti ahaṁ aṭṭhīnaṁ anto ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti aṭṭhimiñjaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

320. **Vakkaṁ** galavāṭakato nikkhantena ekamūlena thokaṁ gantvā dvidhā bhinnena thūlanhārunā vinibaddhaṁ hutvā hadayamaṁsaṁ parikkhipitvā ṭhitaṁ. Tattha yathā vaṇṭupanibaddhe ambaphaladvaye na vaṇṭaṁ jānāti mayā ambaphaladvayaṁ upanibaddhanti. Napi ambaphaladvayaṁ jānāti ahaṁ vaṇṭena upanibaddhanti, evameva na thūlanhāru jānāti mayā vakkaṁ upanibaddhanti. Napi vakkaṁ jānāti ahaṁ thūlanhārunā upanibaddhanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti vakkaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

321. **Hadayaṁ** sarīrabbhantare uraṭṭhipañjaramajjhaṁ nissāya ṭhitaṁ. Tattha yathā jiṇṇasandamānikapañjaraṁ nissāya ṭhapitāya maṁsapesiyā na sandamānikapañjarabbhantaraṁ jānāti maṁ nissāya maṁsapesi ṭhitāti. Napi maṁsapesi jānāti ahaṁ jiṇṇasandamānikapañjaraṁ nissāya ṭhitāti, evameva na uraṭṭhipañjarabbhantaraṁ jānāti maṁ nissāya hadayaṁ ṭhitanti. Napi hadayaṁ jānāti ahaṁ uraṭṭhipañjaraṁ nissāya ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā

ဝိဋ္ဌကဏ္ဏကေ ပတိဋ္ဌိတန္တိ။ န ဝိဋ္ဌကဏ္ဏကော ဇာနာတိ အဟံ ကဋိဋ္ဌိမှိ ပတိဋ္ဌိတောတိ။ န ကဋိဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ ဇဏ္ဍုဋ္ဌိမှိ ပတိဋ္ဌိတန္တိ။ န ဇဏ္ဍုဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ ဇင်္ဃဋ္ဌိမှိ ပတိဋ္ဌိတန္တိ။ န ဇင်္ဃဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ ဂေါ့ဖကဋ္ဌိမှိ ပတိဋ္ဌိတန္တိ။ န ဂေါ့ဖကဋ္ဌိ ဇာနာတိ အဟံ ပဏှိကဋ္ဌိမှိ ပတိဋ္ဌိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဇေတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ အဋ္ဌိ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၁၉။ **အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ** ကေသံ တေသံ အဋ္ဌီနံ အဗ္ဘန္တရေ ဋိတံ။ တတ္ထ ယထာ ဝေဠုပဗ္ဗာဒီန အန္တော ပက္ခိတ္တဆိန္နဝေတ္တဂ်ါဒီသု န ဝေဠုပဗ္ဗာဒီနိ ဇာနန္တိ အမှေသု ဝေတ္တဂ်ါဒီနိ ပက္ခိတ္တာနီတိ။ နာပိ ဝေတ္တဂ်ါဒီနိ ဇာနန္တိ မယံ ဝေဠုပဗ္ဗာဒီသု ဋိတာနီတိ၊ ဧဝမေဝ န အဋ္ဌီနိ ဇာနန္တိ အမှာကံ အန္တော မိဉ္ဇံ ဋိတန္တိ။ နာပိ မိဉ္ဇံ ဇာနာတိ အဟံ အဋ္ဌီန အန္တော ဋိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဇေတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၂၀။ **ဝက္ကံ** ဂလဝါဋကတော နိက္ခန္တေန ကေမူလေန ထောကံ ဂန္ဓာ ဒွိဓာ ဘိန္နေန ထူလနှာရုနာ ဝိနိဗ္ဗန္ဓံ ဟုတွာ ဟဒယမံသံ ပရိက္ခိပိတ္ဝာ ဋိတံ။ ဘဿ ယထာ ဝဏ္ဏုပနိဗဒ္ဓေ အမ္ဗဖလဒွယေ န ဝဏ္ဏံ ဇာနာတိ မယာ အမ္ဗဖလဒွယံ ဥပနိဗဒ္ဓန္တိ။ နာပိ အမ္ဗဖလဒွယံ ဇာနာတိ အဟံ ဝဏ္ဏေန ဥပနိဗဒ္ဓန္တိ၊ ဧဝမေဝ န ထူလနှာရု ဇာနာတိ မယာ ဝက္ကံ ဥပနိဗဒ္ဓန္တိ။ နာပိ ဝက္ကံ ဇာနာတိ အဟံ ထူလနှာရုနာ ဥပနိဗဒ္ဓန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဇေတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ဝက္ကံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၂၁။ **ဟဒယံ** သရီရဗ္ဘန္တရေ ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရမဇ္ဈေ နိဿာယ ဋိတံ။ တတ္ထ ယထာ ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကပဉ္ဇရံ နိဿာယ ဌပိတာယ မံသပေသိယာ န သန္ဓမာနိကပဉ္ဇရဗ္ဘန္တရံ ဇာနာတိ မံ နိဿာယ မံသပေသိ ဋိတာတိ။ နာပိ မံသပေသိ ဇာနာတိ အဟံ ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကပဉ္ဇရံ နိဿာယ ဋိတာတိ၊ ဧဝမေဝ န ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရဗ္ဘန္တရံ ဇာနာတိ မံ နိဿာယ ဟဒယံ ဋိတန္တိ။ နာပိ ဟဒယံ ဇာနာတိ အဟံ ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရံ နိဿာယ ဋိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ

ete dhammā. Iti hadayaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

322. **Yakanaṁ** antosarīre dvinnaṁ thanānamabbhantare dakkhiṇapassaṁ nissāya ṭhitaṁ. Tattha yathā ukkhalikapālapassamhi lagge yamakamaṁsapiṇḍe na ukkhalikapālapassaṁ jānāti mayi yamakamaṁsapiṇḍo laggoti. Napi yamakamaṁsapiṇḍo jānāti ahaṁ ukkhalikapālapasse laggoti, evameva na thanānamabbhantare dakkhiṇapassaṁ jānāti maṁ nissāya yakanaṁ ṭhitanti. Napi yakanaṁ jānāti ahaṁ thanānamabbhantare dakkhiṇapassaṁ nissāya ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti yakanaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

323. **Kilomakesu** paṭicchannakilomakaṁ hadayañca vakkañca parivāretvā ṭhitaṁ. Appaṭicchannakilomakaṁ sakalasarīre cammassa heṭṭhato maṁsaṁ pariyonandhitvā ṭhitaṁ. Tattha yathā pilotikapaliveṭhite maṁse na maṁsaṁ jānāti ahaṁ pilotikāya paliveṭhitanti. Napi pilotikā jānāti mayā maṁsaṁ paliveṭhitanti, evameva na vakkahadayāni sakalasarīre ca maṁsaṁ jānāti ahaṁ kilomakena paṭicchannanti. Napi kilomakaṁ jānāti mayā vakkahadayāni sakalasarīre ca maṁsaṁ paṭicchannanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti kilomakaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

324. **Pihakaṁ** hadayassa vāmapasse udarapaṭalassa matthakapassaṁ nissāya ṭhitaṁ. Tattha yathā koṭṭhamatthakapassaṁ nissāya ṭhitāya gomayapiṇḍiyā na koṭṭhamatthakapassaṁ jānāti gomayapiṇḍi maṁ nissāya ṭhitāti. Napi gomayapiṇḍi jānāti ahaṁ koṭṭhamatthakapassaṁ nissāya ṭhitāti, evameva na udarapaṭalassa matthakapassaṁ jānāti pihakaṁ maṁ nissāya ṭhitanti. Napi pihakaṁ jānāti ahaṁ udarapaṭalassa matthakapassaṁ nissāya ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti pihakaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

တေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ဟဒယံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၂၂။ **ယကနံ** အန္တောသရီရေ ဒွိန္နံ ထနာနမဗ္ဘန္တရေ ဒက္ခိဏပဿံ နိဿာယ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ ဥက္ခလိကပါလပဿမ္ဟိ လဂ္ဂေ ယမကမံသပိဏ္ဍေ န ဥက္ခလိကပါလပဿံ ဇာနာတိ မယိ ယမကမံသပိဏ္ဍော လဂ္ဂေါတိ။ နပိ ယမကမံသပိဏ္ဍော ဇာနာတိ အဟံ ဥက္ခလိကပါလပဿေ လဂ္ဂေါတိ၊ ဧဝမေဝ န ထနာနမဗ္ဘန္တရေ ဒက္ခိဏပဿံ ဇာနာတိ မံ နိဿာယ ယကနံ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ ယကနံ ဇာနာတိ အဟံ ထနာနမဗ္ဘန္တရေ ဒက္ခိဏပဿံ နိဿာယ ဋ္ဌိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ယကနံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၂၃။ **ကီလောမကေသု** ပဋိစ္ဆန္နကီလောမကံ ဟဒယဉ္စ ဝက္ကဉ္စ ပရိဝါ-ရေတွာ ဋ္ဌိတံ။ အပ္ပဋိစ္ဆန္နကီလောမကံ သကလသရီရေ စမ္မဿ ဟေဋ္ဌတော မံသံ ပရိယောနန္ဓိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ ပိလောတိကပလိဝေဋိတေ မံသေ န မံသံ ဇာနာတိ အဟံ ပိလောတိကာယ ပလိဝေဋိတန္တိ။ နပိ ပိလောတိကာ ဇာနာတိ မယာ မံသံ ပလိဝေဋိတန္တိ၊ ဧဝမေဝ န ဝက္ကဟဒယာနိ သကလသရီရေ စ မံသံ ဇာနာတိ အဟံ ကီလောမကေန ပဋိစ္ဆန္နန္တိ။ နပိ ကီလောမကံ ဇာနာတိ မယာ ဝက္ကဟဒယာနိ သကလသရီရေ စ မံသံ ပဋိစ္ဆန္နန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂ-ပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ကီလောမကံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၂၄။ **ပိဟကံ** ဟဒယဿ ဝါမပဿေ ဥဒရပဋလဿ မတ္ထကပဿံ နိဿာယ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ ကောဋ္ဌမတ္ထကပဿံ နိဿာယ ဋ္ဌိတာယ ဂေါမယပိဏ္ဍိယာ န ကောဋ္ဌမတ္ထကပဿံ ဇာနာတိ ဂေါမယပိဏ္ဍိ မံ နိဿာယ ဋ္ဌိတာတိ။ နပိ ဂေါမယပိဏ္ဍိ ဇာနာတိ အဟံ ကောဋ္ဌမတ္ထကပဿံ နိဿာယ ဋ္ဌိတာတိ၊ ဧဝမေဝ န ဥဒရပဋလဿ မတ္ထကပဿံ ဇာနာတိ ပိဟကံ မံ နိဿာယ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ ပိဟကံ ဇာနာတိ အဟံ ဥဒရပဋလဿ မတ္ထကပဿံ နိဿာယ ဋ္ဌိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ပိဟကံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေ-တနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

325. **Papphāsaṁ** sarīrabbhantare dvinnaṁ thanānamantare hadayañca yakanañca upari chādetvā olambantaṁ ṭhitaṁ. Tattha yathā jiṇṇakoṭṭhabbhantare lambamāne sakuṇakulāvake na jiṇṇakoṭṭhabbhantaraṁ jānāti mayi sakuṇakulāvako lambamāno ṭhitoti. Napi sakuṇakulāvako jānāti ahaṁ jiṇṇakoṭṭhabbhantare lambamāno ṭhitoti, evameva na taṁ sarīrabbhantaraṁ jānāti mayi papphāyaṁ lambamānaṁ ṭhitanti. Napi papphāsaṁ jānāti ahaṁ evarūpe sarīrabbhantare lambamānaṁ ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti papphāsaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

326. **Antaṁ** galavāṭakakarīsamaggapariyante sarīrabbhantare ṭhitaṁ. Tattha yathā lohitadoṇikāya obhujitvā ṭhapite chinnasīsadhammanikaḷevare na lohitadoṇi jānāti mayi dhammanikaḷevaraṁ ṭhitanti. Napi dhammanikaḷevaraṁ jānāti ahaṁ lohitadoṇiyā ṭhitanti, evameva na sarīrabbhantaraṁ jānāti mayi antaṁ ṭhitanti. Napi antaṁ jānāti ahaṁ sarīrabbhantare ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti antaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

327. **Antaguṇaṁ** antantare ekavīsati-antabhoge bandhitvā ṭhitaṁ. Tattha yathā pādapuñchanarajjumaṇḍalakaṁ sibbetvā ṭhitesu rajjukesu na pādapuñchanarajjumaṇḍalakaṁ jānāti rajjukā maṁ sibbitvā ṭhitāti. Napi rajjukā jānanti mayaṁ pādapuñchanarajjumaṇḍalakaṁ sibbitvā ṭhitāti, evameva na antaṁ jānāti antaguṇaṁ maṁ ābandhitvā ṭhitanti. Napi antaguṇaṁ jānāti ahaṁ antaṁ ābandhitvā ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti antaguṇaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

328. **Udariyaṁ** udare ṭhitaṁ asitapītakhāyitasāyitaṁ. Tattha yathā suvānadoṇiyaṁ ṭhite suvānavamathumhi na suvānadoṇi jānāti mayi suvānavamathu ṭhitoti. Napi suvānavamathu jānāti ahaṁ suvānadoṇiyaṁ ṭhitoti, evameva na udaraṁ jānāti mayi udariyaṁ

၃၂၅။ **ပပ္ဖါသံ** သရီရဗ္ဘန္တရေ ဒွိန္နံ ထနာနမန္တရေ ဟဒယဉ္စ ယကနဉ္စ ဥပရိ ဆာဒေတ္ဝာ လြဟမ္ဗန်ံ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ ဇိဏ္ဏကောဋ္ဌကဗ္ဘန္တရေ လမ္ဗမာနေ သကုဏကုလာဝကေ န ဇိဏ္ဏကောဋ္ဌကဗ္ဘန္တရံ ဇာနာတိ မယိ သကုဏကုလာဝကော လမ္ဗမာနော ဋ္ဌိတောတိ။ နပိ သကုဏကုလာဝကော ဇာနာတိ အဟံ ဇိဏ္ဏကောဋ္ဌကဗ္ဘန္တရေ လမ္ဗမာနော ဋ္ဌိတောတိ၊ ဧဝမေဝ န တံ သရီရဗ္ဘန္တရံ ဇာနာတိ မယိ ပပ္ဖါသံ လမ္ဗမာနံ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ ပပ္ဖါသံ ဇာနာတိ အဟံ ဧဝရူပေ သရီရဗ္ဘန္တရေ လမ္ဗမာနံ ဋ္ဌိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပဋိသံဝေဒ္ဓဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ပပ္ဖါသံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၂၆။ **အန္တံ** ဂလဝါဋကကရီသမဂ္ဂပရိယန္တေ သရီရဗ္ဘန္တရေ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ လောဟိတဒေါဏိကာယ လြဘုဇိတ္ဝာ ဌပိတေ ဆိန္နသီသဓမ္မနိကဠေဝရေ န လောဟိတဒေါဏိ ဇာနာတိ မယိ ဓမ္မနိကဠေဝရံ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ ဓမ္မနိကဠေဝရံ ဇာနာတိ အဟံ လောဟိတဒေါဏိယာ ဋ္ဌိတန္တိ၊ ဧဝမေဝ န သရီရဗ္ဘန္တရံ ဇာနာတိ မယိ အန္တံ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ အန္တံ ဇာနာတိ အဟံ သရီရဗ္ဘန္တရေ ဋ္ဌိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပဋိသံဝေဒ္ဓဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ အန္တံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၂၇။ **အန္တဂုဏံ** အန္တန္တရေ ကေဝိသတိအန္တဘောဂေ ဗန္ဓိတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ ပါဒပုဉ္ဆနရဇ္ဇုမဏ္ဍလကံ သိဗ္ဗေတ္ဝာ ဋ္ဌိတေသု ရဇ္ဇုကေသု န ပါဒပုဉ္ဆန-ရဇ္ဇုမဏ္ဍလကံ ဇာနာတိ ရဇ္ဇုကာ မံ သိဗ္ဗိတ္ဝာ ဋ္ဌိတာတိ။ နပိ ရဇ္ဇုကာ ဇာနန္တိ မယံ ပါဒပုဉ္ဆနရဇ္ဇုမဏ္ဍလကံ သိဗ္ဗိတ္ဝာ ဋ္ဌိတာတိ၊ ဧဝမေဝ န အန္တံ ဇာနာတိ အန္တဂုဏံ မံ အာဗန္ဓိတ္ဝာ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ အန္တဂုဏံ ဇာနာတိ အဟံ အန္တံ အာဗန္ဓိတ္ဝာ ဋ္ဌိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပဋိသံဝေဒ္ဓဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ အန္တဂုဏံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေ-တနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၂၈။ **ဥဒရိယံ** ဥဒရေ ဋ္ဌိတံ အသိတပီတခါယိတသာယိတံ။ တတ္ထ ယထာ သုဝါနဒေါဏိယံ ဋ္ဌိတေ သုဝါနဝမထုမှိ န သုဝါနဒေါဏိ ဇာနာတိ မယိ သုဝါနဝမထု ဋ္ဌိတောတိ။ နပိ သုဝါနဝမထု ဇာနာတိ အဟံ သုဝါနဒေါဏိယံ ဋ္ဌိတောတိ၊ ဧဝမေဝ န ဥဒရံ ဇာနာတိ မယိ ဥဒရိယံ

ṭhitanti. Napi udariyaṁ jānāti ahaṁ udare ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti udariyaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

329. **Karīsaṁ** pakkāsayasaṅkhāte aṭṭhaṅgulaveḷupabbasadise antapariyosāne ṭhitaṁ. Tattha yathā veḷupabbe omadditvā pakkhittāya saṇhapaṇḍumattikāya na veḷupabbaṁ jānāti mayi paṇḍumattikā ṭhitāti. Napi paṇḍumattikā jānāti ahaṁ veḷupabbe ṭhitāti, evameva na pakkāsayo jānāti mayi karīsaṁ ṭhitanti. Napi karīsaṁ jānāti ahaṁ pakkāsaye ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti karīsaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

330. **Matthaluṅgaṁ** sīsakaṭāhabbhantare ṭhitaṁ. Tattha yathā purāṇalābukaṭāhe pakkhittāya piṭṭhapiṇḍiyā na lābukaṭāhaṁ jānāti mayi piṭṭhapiṇḍi ṭhitāti. Napi piṭṭhapiṇḍi jānāti ahaṁ lābukaṭāhe ṭhitāti, evameva na sīsakaṭāhabbhantaraṁ jānāti mayi matthaluṅgaṁ ṭhitanti. Napi matthaluṅgaṁ jānāti ahaṁ sīsakaṭāhabbhantare ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti matthaluṅgaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto thaddho pathavīdhātūti.

331. **Pittesu** abaddhapittaṁ jīvitindriyapaṭibaddhaṁ sakalasarīraṁ byāpetvā ṭhitaṁ. Baddhapittaṁ pittakosake ṭhitaṁ. Tattha yathā pūvaṁ byāpetvā ṭhite tele na pūvaṁ jānāti telaṁ maṁ byāpetvā ṭhitanti. Napi telaṁ jānāti ahaṁ pūvaṁ byāpetvā ṭhitanti, evameva na sarīraṁ jānāti abaddhapittaṁ maṁ byāpetvā ṭhitanti. Napi abaddhapittaṁ jānāti ahaṁ sarīraṁ byāpetvā ṭhitanti. Yathā vassodakena puṇṇe kosātakikosake na kosātakikosako jānāti mayi vassodakaṁ ṭhitanti. Napi vassodakaṁ jānāti ahaṁ kosātakikosake ṭhitanti, evameva na pittakosako jānāti mayi baddhapittaṁ ṭhitanti. Napi baddhapittaṁ jānāti ahaṁ pittakosake ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete

ဋ္ဌတန္တိ။ နပိ ဥဒရိယံ ဇာနာတိ အဟံ ဥဒရေ ဋ္ဌတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ဥဒရိယံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၂၉။ **ကရီသံ** ပက္ကာသယသဒိသေ အဋ္ဌင်္ဂုလဝေဠုပဗ္ဗသဒိသေ အန္တပရိယောသာနေ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ ဝေဠုပဗ္ဗေ ဩမဒ္ဒိတ္ဝာ ပက္ခိတ္တာယ သဏှပဏ္ဍုမတ္တိကာယ န ဝေဠုပဗ္ဗံ ဇာနာတိ မယိ ပဏ္ဍုမတ္တိကာ ဋ္ဌိတာတိ။ နပိ ပဏ္ဍုမတ္တိကာ ဇာနာတိ အဟံ ဝေဠုပဗ္ဗေ ဋ္ဌိတာတိ၊ ဧဝမေဝ နပက္ကာသယော ဇာနာတိ မယိ ကရီသံ ဋ္ဌတန္တိ။ နပိ ကရီသံ ဇာနာတိ အဟံ ပက္ကာသယေ ဋ္ဌတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ကရီသံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၃၀။ **မတ္ထလုင်္ဂံ** သီသကဋာဟဗ္ဘန္တရေ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ ပုရာဏလာဗုကဋာဟေ ပက္ခိတ္တာယ ပိဋ္ဌပိဏ္ဍိယာ န လာဗုကဋာဟံ ဇာနာတိ မယိ ပိဋ္ဌပိဏ္ဍိ ဋ္ဌိတာတိ။ နပိ ပိဋ္ဌပိဏ္ဍိ ဇာနာတိ အဟံ လာဗုကဋာဟေ ဋ္ဌိတာတိ၊ ဧဝမေဝ နသီသကဋာဟဗ္ဘန္တရံ ဇာနာတိ မယိ မတ္ထလုင်္ဂံ ဋ္ဌတန္တိ။ နပိ မတ္ထလုင်္ဂံ ဇာနာတိ အဟံ သီသကဋာဟဗ္ဘန္တရေ ဋ္ဌိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ မတ္ထလုင်္ဂံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဒ္ဓေါ ပထဝီဓာတူတိ။

၃၃၁။ **ပိတ္တေသု** အဗဒ္ဓပိတ္တံ ဇီဝိတိန္ဒြိယပဋိဗဒ္ဓံ သကလသရီရံ ဗျာပေတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ ဗဒ္ဓပိတ္တံ ပိတ္တကောသကေ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ ပူဝံ ဗျာပေတ္ဝာ ဋ္ဌိတေ တေလေ န ပူဝံ ဇာနာတိ တေလံ မံ ဗျာပေတ္ဝာ ဋ္ဌတန္တိ။ နပိ တေလံ ဇာနာတိ အဟံ ပူဝံ ဗျာပေတ္ဝာ ဋ္ဌတန္တိ၊ ဧဝမေဝ နသရီရံ ဇာနာတိ အဗဒ္ဓပိတ္တံ မံ ဗျာပေတ္ဝာ ဋ္ဌတန္တိ။ နပိ အဗဒ္ဓပိတ္တံ ဇာနာတိ အဟံ သရီရံ ဗျာပေတ္ဝာ ဋ္ဌတန္တိ။ ယထာ ဝဿောဒကေန ပုဏ္ဏေ ကောသာတကိကောသကေ နကောသာတကိကောသကော ဇာနာတိ မယိ ဝဿောဒကံ ဋ္ဌတန္တိ။ နပိ ဝဿောဒကံ ဇာနာတိ အဟံ ကောသာတကိကောသကေ ဋ္ဌတန္တိ၊ ဧဝမေဝ နပိတ္တကောသကော ဇာနာတိ မယိ ဗဒ္ဓပိတ္တံ ဋ္ဌတန္တိ။ နပိ ဗဒ္ဓပိတ္တံ ဇာနာတိ အဟံ ပိတ္တကောသကေ ဋ္ဌတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ

dhammā. Iti pittaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto yūsabhūto ābandhanākāro āpodhātūti.

332. **Semhaṁ** ekapatthapūrappamāṇaṁ udarapaṭale ṭhitaṁ. Tattha yathā upari sañjātapheṇapaṭalāya candanikāya na candanikā jānāti mayi pheṇapaṭalaṁ ṭhitanti. Napi pheṇapaṭalaṁ jānāti ahaṁ candanikāya ṭhitanti, evameva na udarapaṭalaṁ jānāti mayi semhaṁ ṭhitanti. Napi semhaṁ jānāti ahaṁ udarapaṭale ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti semhaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto yūsabhūto ābandhanākāro āpodhātūti.

333. **Pubbo** anibaddhokāso yattha yattheva khāṇukaṇṭakappaharaṇa-aggijālādīhi abhihate sarīrappadese lohitaṁ saṇṭhahitvā paccati, gaṇḍapīḷakādayo vā uppajjanti, tattha tattha tiṭṭhati. Tattha yathā pharasuppahārādivasena paggharitaniyyāse rukkhe na rukkhassa pahārādippadesā jānanti amhesu niyyāso ṭhitoti, napi niyyāso jānāti ahaṁ rukkhassa pahārādippadesesu ṭhitoti, evameva na sarīrassa khāṇukaṇṭakādīhi abhihatappadesā jānanti amhesu pubbo ṭhitoti. Napi pubbo jānāti ahaṁ tesu padesesu ṭhitoti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti pubbo nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto yūsabhūto ābandhanākāro āpodhātūti.

334. **Lohitesu** saṁsaraṇalohitaṁ pittaṁ viya sakalasarīraṁ byāpetvā ṭhitaṁ. Sannicitalohitaṁ yakanaṭṭhānassa heṭṭhābhāgaṁ pūretvā ekapatthapūramattaṁ[1] vakkahadayayakanapapphāsāni tementaṁ ṭhitaṁ. Tattha saṁsaraṇalohite abaddhapittasadisova vinicchayo. Itaraṁ pana yathā jajjarakapāle ovaṭṭhe udake heṭṭhā leḍḍukhaṇḍādīni temayamāne na leḍḍukhaṇḍādīni jānanti mayaṁ udakena temiyamānāti. Napi udakaṁ jānāti

1. Ekapattapūramattaṁ (Sī, Syā, I)

ဓမ္မာ။ ဣတိ ပိတ္တံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ယူသဘူတော အာဗန္ဓနာ-ကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၃၃၂။ **သေမှံ** ကေပတ္ထပ္ပရိပ္ပမာဏံ ဥဒရပဋလေ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ ဥပရိ သဉ္ဇာတဖေဏပဋလာယ စန္ဒနိကာယ န စန္ဒနိကာ ဇာနာတိ မယိ ဖေဏပဋလံ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ ဖေဏပဋလံ ဇာနာတိ အဟံ စန္ဒနိကာယ ဋ္ဌိတန္တိ၊ ဧဝမေဝ န ဥဒရပဋလံ ဇာနာတိ မယိ သေမှံ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ သေမှံ ဇာနာတိ အဟံ ဥဒရပဋလေ ဋ္ဌိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ သေမှံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ယူသဘူတော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၃၃၃။ **ပုဗ္ဗော** အနိဗ္ဗေါကာသော ယတ္ထ ယတ္ထေဝ ခါဏုကဏ္ဋကပဟရဏ-အဂ္ဂိဇာလာဒီဟိ အဘိဟတေ သရီရပ္ပဒေသေ လောဟိတံ သဏ္ဌဟိတ္ဝာ ပစ္စတိ၊ ဂဏ္ဍပိဋကာဒယော ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တတ္ထ တတ္ထ တိဋ္ဌတိ။ တတ္ထ ယထာ ဖရသုပ္ပဟာရာဒိဝသေန ပဂ္ဃရိတနိယ္យာသေ ရုက္ခေ န ရုက္ခဿ ပဟာရာဒိပ္ပဒေသာ ဇာနန္တိ အမှေသု နိယ္យာသော ဋ္ဌိတောတိ၊ နပိ နိယ္យာသော ဇာနာတိ အဟံ ရုက္ခဿ ပဟာရာဒိပ္ပဒေသေသု ဋ္ဌိတောတိ၊ ဧဝမေဝ န သရီရဿ ခါဏု-ကဏ္ဋကာဒီဟိ အဘိဟတပ္ပဒေသာ ဇာနန္တိ အမှေသု ပုဗ္ဗော ဋ္ဌိတောတိ။ နပိ ပုဗ္ဗော ဇာနာတိ အဟံ တေသု ပဒေသေသု ဋ္ဌိတောတိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ပုဗ္ဗော နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ယူသဘူတော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၃၃၄။ **လောဟိတေသု** သံသရဏလောဟိတံ ပိတ္တံ ဝိယ သကလသရီရံ ဗျာပေတ္ဝာ ဋ္ဌိတံ။ သန္နိစိတလောဟိတံ ယကနဋ္ဌာနဿ ဟေဋ္ဌာဘာဂံ ပူရေတ္ဝာ ကေပတ္ထပ္ပရိမတ္တံ[1] ဝက္ကဟဒယယကနပပ္ဖါသာနိ တေမေန္တံ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ သံသရဏလောဟိတေ အဗဒ္ဓပိတ္တသဒိသောဝ ဝိနိစ္ဆယော။ ဣတရံ ပန ယထာ ဇဇ္ဇရကပါလေ ဩဝဋ္ဌေ ဥဒကေ ဟေဋ္ဌာ လေဠုခဏ္ဍာဒီနိ တေမယမာနေ န လေဠုခဏ္ဍာဒီနိ ဇာနန္တိ မယံ ဥဒကေန တေမိယမာနာတိ။ နပိ ဥဒကံ ဇာနာတိ

၁-ကေပတ္ထပ္ပရိမတ္တံ (သီ၊ သျာ၊ ဂ္ဂ)

ahaṁ leḍḍukhaṇḍādīni tememīti, evameva na yakanassa heṭṭhābhāgaṭṭhānaṁ vakkādīni vā jānanti mayi lohitaṁ ṭhitaṁ amhe vā temayamānaṁ ṭhitanti. Napi lohitaṁ jānāti ahaṁ yakanassa heṭṭhābhāgaṁ pūretvā vakkādīni temayamānaṁ ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti lohitaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto yūsabhūto ābandhanākāro āpodhātūti.

335. **Sedo** aggisantāpādikālesu kesalomakūpavivarāni pūretvā tiṭṭhati ceva paggharati ca. Tattha yathā udakā abbūḷhamattesu bhisamuḷālakumudanāḷakalāpesu na bhisādikalāpavivarāni jānanti amhehi udakaṁ paggharatīti. Napi bhisādikalāpavivarehi paggharantaṁ udakaṁ jānāti ahaṁ bhisādikalāpavivarehi paggharāmīti, evameva na kesalomakūpavivarāni jānanti amhehi sedo paggharatīti. Napi sedo jānāti ahaṁ kesalomakūpavivarehi paggharāmīti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti sedo nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto yūsabhūto ābandhanākāro āpodhātūti.

336. **Medo** thūlassa sakalasarīraṁ pharitvā kisassa jaṅghamaṁsādīni nissāya ṭhito patthinnasineho. Tattha yathā haliddi[1] pilotikapaṭicchanne maṁsapuñje na maṁsapuñjo jānāti maṁ nissāya haliddipilotikā ṭhitāti. Napi haliddipilotikā jānāti ahaṁ maṁsapuñjaṁ nissāya ṭhitāti, evameva na sakalasarīre jaṅghādīsu vā maṁsaṁ jānāti maṁ nissāya medo ṭhitoti. Napi medo jānāti ahaṁ sakalasarīre jaṅghādīsu vā maṁsaṁ nissāya ṭhitoti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti medo nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto patthinnayūso ābandhanākāro āpodhātūti.

1. Haliddhi- (Ka)

အဟံ လေဠုခဏ္ဍာဒီနိ တေမေမီတိ၊ ဧဝမေဝ န ယကနဿ ဟေဋ္ဌာဘာဂဋ္ဌာနံ ဝက္ကာဒီနိ ဝါ ဇာနန္တိ မယိ လောဟိတံ ဋ္ဌိတံ အမှေ ဝါ တေမယမာနံ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ လောဟိတံ ဇာနာတိ အဟံ ယကနဿ ဟေဋ္ဌာဘာဂံ ပူရေတ္ဝာ ဝက္ကာဒီနိ တေမယမာနံ ဋ္ဌိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ လောဟိတံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ယူသဘူတော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၃၃၅။ **သေဒေါ** အဂ္ဂိသန္တာပါဒိကာလေသု ကေသလောမကူပဝိဝရာနိ ပူရေတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ စေဝ ပဿရတိ စ။ တတ္ထ ယထာ ဥဒကာ အဗ္ဗူဠှမတ္တေသု ဘိသမုဋ္ဌာလကုမုဒနာဠကလာပေသု န ဘိသာဒိကလာပဝိဝရာနိ ဇာနန္တိ အမှေဟိ ဥဒကံ ပဿရတီတိ။ နပိ ဘိသာဒိကလာပဝိဝရေဟိ ပဿရန္တံ ဥဒကံ ဇာနာတိ အဟံ ဘိသာဒိကလာပဝိဝရေဟိ ပဿရာမီတိ၊ ဧဝမေဝ န ကေသလောမကူပဝိဝရာနိ ဇာနန္တိ အမှေဟိ သေဒေါ ပဿရတီတိ။ နပိ သေဒေါ ဇာနာတိ အဟံ ကေသလောမကူပဝိဝရေဟိ ပဿရာမီတိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ သေဒေါ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ယူသဘူတော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၃၃၆။ **မေဒေါ** ထူလဿ သကလသရီရံ ဖရိတ္ဝာ ကိသဿ ဇင်္ဃမံသာဒီနိ နိဿာယ ဋ္ဌိတော ပတ္ထိန္နသိနေဟော။ တတ္ထ ယထာ ဟလိဒ္ဒိ[1] ပိလောတိကပဋိစ္ဆန္နေ မံသပုဉ္ဇေ န မံသပုဉ္ဇော ဇာနာတိ မံ နိဿာယ ဟလိဒ္ဒိပိလောတိကာ ဋ္ဌိတာတိ။ နပိ ဟလိဒ္ဒိပိလောတိကာ ဇာနာတိ အဟံ မံသပုဉ္ဇံ နိဿာယ ဋ္ဌိတာတိ၊ ဧဝမေဝ န သကလသရီရေ ဇင်္ဃာဒီသု ဝါ မံသံ ဇာနာတိ မံ နိဿာယ မေဒေါ ဋ္ဌိတောတိ။ နပိ မေဒေါ ဇာနာတိ အဟံ သကလသရီရေ ဇင်္ဃာဒီသု ဝါ မံသံ နိဿာယ ဋ္ဌိတောတိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ မေဒေါ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ပတ္ထိန္နယူသော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၁-ဟလိဒ္ဓိ-(က)

337. **Assu** yadā sañjāyati tadā akkhikūpake pūretvā tiṭṭhati vā paggharati vā. Tattha yathā udakapuṇṇesu taruṇatālaṭṭhikūpakesu na taruṇatālaṭṭhikūpakā jānanti amhesu udakaṁ ṭhitanti. Napi taruṇatālaṭṭhikūpakesu udakaṁ jānāti ahaṁ taruṇatālaṭṭhikūpakesu ṭhitanti, evameva na akkhikūpakā jānanti amhesu assu ṭhitanti. Napi assu jānāti ahaṁ akkhikūpakesu ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti assu nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto yūsabhūto ābandhanākāro āpodhātūti.

338. **Vasā** aggisantāpādikāle hatthatalahatthapiṭṭhi pādatalapādapiṭṭhi nāsāpuṭanalāṭa-aṁsakūṭesu ṭhitavilīnasneho. Tattha yathā pakkhittatele ācāme na ācāmo jānāti maṁ telaṁ ajjhottharitvā ṭhitanti. Napi telaṁ jānāti ahaṁ ācāmaṁ ajjhottharitvā ṭhitanti, evameva na hatthatalādippadeso jānāti maṁ vasā ajjhottharitvā ṭhitāti. Napi vasā jānāti ahaṁ hatthatalādippadesaṁ ajjhottharitvā ṭhitāti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti vasā nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto yūsabhūto ābandhanākāro āpodhātūti.

339. **Kheḷo** tathārūpe kheḷuppattipaccaye sati ubhohi kapolapassehi orohitvā jivhātale tiṭṭhati. Tattha yathā abbocchinna-udakanissande nadītīrakūpake na kūpatalaṁ jānāti mayi udakaṁ santiṭṭhatīti. Napi udakaṁ jānāti ahaṁ kūpatale santiṭṭhāmīti, evameva na jivhātalaṁ jānāti mayi ubhohi kapolapassehi orohitvā kheḷo ṭhitoti. Napi kheḷo jānāti ahaṁ ubhohi kapolapassehi orohitvā[1] jivhātale ṭhitoti. Aññamaññaṁ ābhoga-paccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti kheḷo nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto yūsabhūto ābandhanākāro āpodhātūti.

1. Otaritvā (I, Ka)

၃၃၇။ **အဿု** ယဒါ သဉ္ဇာယတိ တဒါ အက္ခိကူပကေ ပူရေတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ ဝါ ပဂ္ဃရတိ ဝါ။ တတ္ထ ယထာ ဥဒကပုဏ္ဏေသု တရုဏတာလဋ္ဌိကူပကေသု န တရုဏတာလဋ္ဌိကူပကာ ဇာနန္တိ အမှေသု ဥဒကံ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ တရုဏ-တာလဋ္ဌိကူပကေသု ဥဒကံ ဇာနာတိ အဟံ တရုဏတာလဋ္ဌိကူပကေသု ဋ္ဌိတန္တိ၊ ဧဝမေဝ န အက္ခိကူပကာ ဇာနန္တိ အမှေသု အဿု ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ အဿု ဇာနာတိ အဟံ အက္ခိကူပကေသု ဋ္ဌိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏ-ရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ အဿု နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ယူသဘူတော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၃၃၈။ **ဝသာ** အဂ္ဂိသန္တာပါဒိကာလေ ဟတ္ထတလဟတ္ထပိဋ္ဌိ ပါဒတလပါဒပိဋ္ဌိ နာသာပုဋနလာဋသံသကူဋေသု ဋ္ဌိတဝိလီနသ္နေဟော။ တတ္ထ ယထာ ပက္ခိတ္ထ-တေလေ အာစာမေ န အာစာမော ဇာနာတိ မံ တေလံ အဇ္ဈောတ္ထရိတ္ဝာ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ တေလံ ဇာနာတိ အဟံ အာစာမံ အဇ္ဈောတ္ထရိတ္ဝာ ဋ္ဌိတန္တိ၊ ဧဝမေဝ န ဟတ္ထတလာဒိပ္ပဒေသော ဇာနာတိ မံ ဝသာ အဇ္ဈောတ္ထရိတ္ဝာ ဋ္ဌိတာတိ။ နပိ ဝသာ ဇာနာတိ အဟံ ဟတ္ထတလာဒိပ္ပဒေသံ အဇ္ဈောတ္ထရိတ္ဝာ ဋ္ဌိတာတိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ဝသာ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ယူသဘူတော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၃၃၉။ **ခေဠော** တထာရူပေ ခေဠုပ္ပတ္တိပစ္စယေ သတိ ဥဘောဟိ ကပေါလ-ပဿေဟိ ဩရောဟိတ္ဝာ ဇိဝှါတလေ တိဋ္ဌတိ။ တတ္ထ ယထာ အဗ္ဘောစ္ဆိန္န-ဥဒကနိဿန္ဒေ နဒီတီရကူပကေ န ကူပတလံ ဇာနာတိ မယိ ဥဒကံ သန္တိဋ္ဌတီတိ။ နပိ ဥဒကံ ဇာနာတိ အဟံ ကူပတလေ သန္တိဋ္ဌာမီတိ၊ ဧဝမေဝ န ဇိဝှါတလံ ဇာနာတိ မယိ ဥဘောဟိ ကပေါလပဿေဟိ ဩရောဟိတ္ဝာ ခေဠော ဋ္ဌိတောတိ။ နပိ ခေဠော ဇာနာတိ အဟံ ဥဘောဟိ ကပေါလပဿေဟိ ဩရောဟိတ္ဝာ[1] ဇိဝှါတလေ ဋ္ဌိတောတိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏ-ရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ ခေဠော နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗ္ယာကတော သုညော နိဿတ္တော ယူသ-ဘူတော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၁-ဩတရိတ္ဝာ (ဋီ၊ က)

340. **Siṅghāṇikā** yadā sañjāyati, tadā nāsāpuṭe pūretvā tiṭṭhati vā paggharati vā. Tattha yathā pūtidadhibharitāya sippikāya na sippikā jānāti mayi pūtidadhi ṭhitanti. Napi pūtidadhi jānāti ahaṁ sippikāya ṭhitanti, evameva na nāsāpuṭā jānanti amhesu siṅghāṇikā ṭhitāti. Napi siṅghāṇikā jānāti ahaṁ nāsāpuṭesu ṭhitāti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti siṅghāṇikā nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto yūsabhūto ābandhanākāro āpodhātūti.

341. **Lasikā** aṭṭhikasandhīnaṁ abbhañjanakiccaṁ sādhayamānā asītisatasandhīsu ṭhitā. Tattha yathā telabbhañjite akkhe na akkho jānāti maṁ telaṁ abbhañjitvā ṭhitanti. Napi telaṁ jānāti ahaṁ akkhaṁ abbhañjitvā ṭhitanti, evameva na asītisatasandhayo jānanti lasikā amhe abbhañjitvā ṭhitāti. Napi lasikā jānāti ahaṁ asītisatasandhayo abbhañjitvā ṭhitāti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti lasikā nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto yūsabhūto ābandhanākāro āpodhātūti.

342. **Muttaṁ** vatthissa abbhantare ṭhitaṁ. Tattha yathā candanikāya pakkhitte amukhe[1] ravaṇaghaṭe[2] na ravaṇaghaṭo jānāti mayi candanikāraso ṭhitoti. Napi candanikāraso jānāti ahaṁ ravaṇaghaṭe ṭhitoti, evameva na vatthi jānāti mayi muttaṁ ṭhitanti. Napi muttaṁ jānāti ahaṁ vatthimhi ṭhitanti. Aññamaññaṁ ābhogapaccavekkhaṇarahitā ete dhammā. Iti muttaṁ nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto yūsabhūto ābandhanākāro āpodhātūti.

343. Evaṁ kesādīsu manasikāraṁ pavattetvā yena santappati, ayaṁ imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto paripācanākāro tejodhātūti, yena jīrīyati,

1. Adhomukhe (Sī, Syā, Ka), heṭṭhā 256 piṭṭhe passitabbaṁ.
2. Yavanaghaṭe (Sī), ravanaghaṭe (Ka)

၃၄၀။ **သိင်္ဃာဏိကာ** ယဒါ သဉ္ဇာယတိ၊ တဒါ နာသာပုဋေ ပူရေတွာ တိဋ္ဌတိ ဝါ ပဿရတိ ဝါ။ တတ္ထ ယထာ ပူတိဒဓိဘရိတာယ သိပ္ပိကာယ န သိပ္ပိကာ ဇာနာတိ မယိ ပူတိဒဓိ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ ပူတိဒဓိ ဇာနာတိ အဟံ သိပ္ပိကာယ ဋ္ဌိတန္တိ၊ ဧဝမေဝ န နာသာပုဋာ ဇာနန္တိ အမှေသု သိင်္ဃာဏိကာ ဋ္ဌိတာတိ။ နပိ သိင်္ဃာဏိကာ ဇာနာတိ အဟံ နာသာပုဋေသု ဋ္ဌိတာတိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ သိင်္ဃာဏိကာ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ယူသဘူတော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၃၄၁။ **လသိကာ** အဋ္ဌိကာသန္ဓိနံ အဗ္ဘဉ္ဇနကိစ္စံ သာဓယမာနာ အသီတိသတသန္ဓိသု ဋ္ဌိတာ။ တတ္ထ ယထာ တေလဗ္ဘဉ္ဇိတေ အက္ခေ န အက္ခော ဇာနာတိ မံ တေလံ အဗ္ဘဉ္ဇိတ္ထာ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ တေလံ ဇာနာတိ အဟံ အက္ခံ အဗ္ဘဉ္ဇိတ္ထာ ဋ္ဌိတန္တိ၊ ဧဝမေဝ န အသီတိသတသန္ဓယော ဇာနန္တိ လသိကာ အမှေ အဗ္ဘဉ္ဇိတ္ထာ ဋ္ဌိတာတိ။ နပိ လသိကာ ဇာနာတိ အဟံ အသီတိသတသန္ဓယော အဗ္ဘဉ္ဇိတ္ထာ ဋ္ဌိတာတိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ လသိကာ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ယူသဘူတော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၃၄၂။ **မုတ္တံ** ဝတ္ထိဿ အဗ္ဘန္တရေ ဋ္ဌိတံ။ တတ္ထ ယထာ စန္ဒနိကာယ ပက္ခိတ္တေ အမုခေ[1] ရဝဏဃဋေ[2] န ရဝဏဃဋော ဇာနာတိ မယိ စန္ဒနိကာရသော ဋ္ဌိတောတိ။ နပိ စန္ဒနိကာရသော ဇာနာတိ အဟံ ရဝဏဃဋေ ဋ္ဌိတောတိ၊ ဧဝမေဝ န ဝတ္ထိ ဇာနာတိ မယိ မုတ္တံ ဋ္ဌိတန္တိ။ နပိ မုတ္တံ ဇာနာတိ အဟံ ဝတ္ထိမှိ ဋ္ဌိတန္တိ။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ ဣတိ မုတ္တံ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ယူသဘူတော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။

၃၄၃။ ဧဝံ ကေသာဒီသု မနသိကာရံ ပဝတ္တေတ္ဝာ ယေန သန္တပ္ပတိ၊ အယံ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ပရိပါစနာကာရော တေဇောဓာတူတိ, ယေန ဇီရိယတိ၊

၁-အဓောမုခေ (သီ၊ သျာ၊ က)၊ ဟေဋ္ဌာ ၂၅၆-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။
၂-ယဝနဃဋေ (သီ)၊ ရဝနဃဋေ (က)

yena pariḍayhati, yena asitapītakhāyitasāyitaṁ sammā pariṇāmaṁ gacchati, ayaṁ imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto paripācanākāro tejodhātūti evaṁ tejokoṭṭhāsesu manasikāro pavattetabbo.

344. Tato uddhaṅgame vāte uddhaṅgamavasena pariggahetvā adhogame adhogamavasena, kucchisaye kucchisayavasena, koṭṭhāsaye koṭṭhāsayavasena, aṅgamaṅgānusārimhi aṅgamaṅgānusārivasena, assāsapassāse assāsapassāsavasena pariggahetvā uddhaṅgamā vātā nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto vitthambhanākāro vāyodhātūti, adhogamā vātā nāma, kucchisayā vātā nāma, koṭṭhāsayā vātā nāma, aṅgamaṅgānusārino vātā nāma, assāsapassāsā vātā nāma imasmiṁ sarīre pāṭiyekko koṭṭhāso acetano abyākato suñño nissatto vitthambhanākāro vāyodhātūti evaṁ vāyokoṭṭhāsesu manasikāro pavattetabbo. Tassevaṁ pavattamanasikārassa dhātuyo pākaṭā honti. Tā punappunaṁ āvajjato manasikaroto vuttanayeneva upacārasamādhi uppajjati.

345. Yassa pana evaṁ bhāvayato kammaṭṭhānaṁ na ijjhati, tena salakkhaṇasaṅkhepato bhāvetabbaṁ. Kathaṁ? Vīsatiyā koṭṭhāsesu thaddhalakkhaṇaṁ pathavīdhātūti vavatthapetabbaṁ. Tattheva ābandhanalakkhaṇaṁ āpodhātūti. Paripācanalakkhaṇaṁ tejodhātūti. Vitthambhanalakkhaṇaṁ vāyodhātūti.

Dvādasasu koṭṭhāsesu ābandhanalakkhaṇaṁ āpodhātūti vavatthapetabbaṁ. Tattheva paripācanalakkhaṇaṁ tejodhātūti. Vitthambhanalakkhaṇaṁ vāyodhātūti. Thaddhalakkhaṇaṁ pathavīdhātūti.

Catūsu koṭṭhāsesu paripācanalakkhaṇaṁ tejodhātūti vavatthapetabbaṁ. Tena avinibhuttaṁ vitthambhanalakkhaṇaṁ vāyodhātūti. Thaddhalakkhaṇaṁ pathavīdhātūti. Ābandhanalakkhaṇaṁ āpodhātūti.

ယေန ပရိဍယ္ဟတိ၊ ယေန အသိတပီတခါယိတသာယိတံ သမ္မာ ပရိဏာမံ ဂစ္ဆတိ၊ အယံ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ပရိပါစနာကာရော တေဇောဓာတူတိ ဧဝံ တေဇောကောဋ္ဌာသေသု မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။

၃၄၄။ တတော ဥဒ္ဓင်္ဂမေ ဝါတေ ဥဒ္ဓင်္ဂမဝသေန ပရိဂ္ဂဟေတ္ဝာ အဓော-ဂမေ အဓောဂမဝသေန၊ ကုစ္ဆိသယေ ကုစ္ဆိသယဝသေန၊ ကောဋ္ဌာသယေ ကောဋ္ဌာသယဝသေန၊ အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိမှိ အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိဝသေန၊ အဿာသ-ပဿာသေ အဿာသပဿာသဝသေန ပရိဂ္ဂဟေတ္ဝာ ဥဒ္ဓင်္ဂမာ ဝါတာ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ဝိတ္ထမ္ဘနာကာရော ဝါယောဓာတူတိ, အဓောဂမာ ဝါတာ နာမ၊ ကုစ္ဆိသယာ ဝါတာ နာမ၊ ကောဋ္ဌာသယာ ဝါတာ နာမ၊ အင်္ဂမင်္ဂါ-နုသာရိနော ဝါတာ နာမ၊ အဿာသပဿာသာ ဝါတာ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဋိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ဝိတ္ထမ္ဘနာကာရော ဝါယောဓာတူတိ ဧဝံ ဝါယောကောဋ္ဌာသေသု မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ တသ္သေဝံ ပဝတ္တမနသိကာရဿ ဓာတုယော ပါကဋာ ဟောန္တိ။ တာ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇတော မနသိကရောတော ဝုတ္တနယေ-နေဝ ဥပစာရသမာဓိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

၃၄၅။ ယဿ ပန ဧဝံ ဘာဝယတော ကမ္မဋ္ဌာနံ န ဣဇ္ဈတိ၊ တေန သလက္ခဏသင်္ခေပတော ဘာဝေတဗ္ဗံ။ ကထံ? ဝီသတိယာ ကောဋ္ဌာသေသု ထဒ္ဓလက္ခဏံ ပထဝီဓာတူတိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ တတ္ထေဝ အာဗန္ဓနလက္ခဏံ အာပေါဓာတူတိ။ ပရိပါစနလက္ခဏံ တေဇောဓာတူတိ။ ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏံ ဝါယောဓာတူတိ။

ဒွါဒသသု ကောဋ္ဌာသေသု အာဗန္ဓနလက္ခဏံ အာပေါဓာတူတိ ဝဝတ္ထ-ပေတဗ္ဗံ။ တတ္ထေဝ ပရိပါစနလက္ခဏံ တေဇောဓာတူတိ။ ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏံ ဝါယောဓာတူတိ။ ထဒ္ဓလက္ခဏံ ပထဝီဓာတူတိ။

စတူသု ကောဋ္ဌာသေသု ပရိပါစနလက္ခဏံ တေဇောဓာတူတိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ တေန အဝိနိဘုတ္တံ ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏံ ဝါယောဓာတူတိ။ ထဒ္ဓလက္ခဏံ ပထဝီ-ဓာတူတိ။ အာဗန္ဓနလက္ခဏံ အာပေါဓာတူတိ။

Chasu koṭṭhāsesu vitthambhanalakkhaṇaṁ vāyodhātūti vavatthapetabbaṁ. Tattheva thaddhalakkhaṇaṁ pathavīdhātūti. Ābandhanalakkhaṇaṁ āpodhātūti. Paripācanalakkhaṇaṁ tejodhātūti. Tassevaṁ vavatthāpayato dhātuyo pākaṭā honti. Tā punappunaṁ āvajjato manasikaroto vuttanayeneva upacārasamādhi uppajjati.

346. Yassa pana evampi bhāvayato kammaṭṭhānaṁ na ijjhati, tena salakkhaṇavibhattito bhāvetabbaṁ. Kathaṁ? Pubbe vuttanayeneva kesādayo pariggahetvā kesamhi thaddhalakkhaṇaṁ pathavīdhātūti vavatthapetabbaṁ. Tattheva ābandhanalakkhaṇaṁ āpodhātūti. Paripācanalakkhaṇaṁ tejodhātūti. Vitthambhanalakkhaṇaṁ vāyodhātūti. Evaṁ sabbakoṭṭhāsesu ekekasmiṁ koṭṭhāse catasso catasso[1] dhātuyo vavatthapetabbā. Tassevaṁ vavatthāpayato dhātuyo pākaṭā honti. Tā punappunaṁ āvajjato manasikaroto vuttanayeneva upacārasamādhi uppajjati.

Apica kho pana vacanatthato, kalāpato, cuṇṇato, lakkhaṇādito, samuṭṭhānato, nānattekattato, vinibbhogāvinibbhogato, sabhāgavisabhāgato, ajjhattikabāhiravisesato, saṅgahato, paccayato, asamannāhārato, paccayavibhāgatoti imehipi ākārehi dhātuyo manasikātabbā.

347. Tattha **vacanatthato** manasikarontena patthaṭattā pathavī. Appoti āpiyati appāyatīti vā āpo. Tejatīti tejo. Vāyatīti vāyo. Avisesena pana salakkhaṇadhāraṇato dukkhādānato dukkhādhānato ca dhātūti. Evaṁ visesasāmaññavasena vacanatthato manasikātabbā.

348. **Kalāpato**ti yā ayaṁ kesālomāti-ādinā nayena vīsatiyā ākārehi pathavīdhātu, pittaṁ semhanti ca ādinā nayena dvādasahākārehi āpodhātu niddiṭṭhā, tattha yasmā—

1. Koṭṭhāse catasso (Sī, Ka)

ဆသု ကောဋ္ဌာသေသု ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏံ ဝါယောဓာတူတိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ တတ္ထေဝ ထဒ္ဓလက္ခဏံ ပထဝီဓာတူတိ။ အာဗန္ဓနလက္ခဏံ အာပေါဓာတူတိ။ ပရိပါစနလက္ခဏံ တေဇောဓာတူတိ။ တဿေဝံ ဝဝတ္ထာပယတော ဓာတုယော ပါကဋာ ဟောန္တိ။ တာ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇတော မနသိကရောတော ဥတ္တနယေနေဝ ဥပစာရသမာဓိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

၃၄၆။ ယဿ ပန ဧဝမ်ိ ဘာဝယတော ကမ္မဋ္ဌာနံ န ဣဇ္ဈတိ၊ တေန သလက္ခဏဝိဘတ္တိတော ဘာဝေတဗ္ဗံ။ ကထံ? ပုဗ္ဗေ ဥတ္တနယေနေဝ ကေသာဒယော ပရိဂ္ဂဟေတွာ ကေသမ်ိ ထဒ္ဓလက္ခဏံ ပထဝီဓာတူတိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ တတ္ထေဝ အာဗန္ဓနလက္ခဏံ အာပေါဓာတူတိ။ ပရိပါစနလက္ခဏံ တေဇောဓာတူတိ။ ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏံ ဝါယောဓာတူတိ။ ဧဝံ သမ္ဗကောဋ္ဌာသေသု ဧကေကသ်ိံ ကောဋ္ဌာသေ စတဿော စတဿော[1] ဓာတုယော ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာ။ တဿေဝံ ဝဝတ္ထာပယတော ဓာတုယော ပါကဋာ ဟောန္တိ။ တာ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇတော မနသိကရောတော ဥတ္တနယေနေဝ ဥပစာရသမာဓိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

အပိစ ခေါ ပန ဝစနတ္ထတော, ကလာပတော, ဂုဏ္ဍတော, လက္ခဏာဒိတော, သမုဋ္ဌာနတော, နာနတ္တေကတ္တတော, ဝိနိဗ္ဘောဂါဝိနိဗ္ဘောဂတော, သဘာဂဝိသဘာဂတော, အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝိသေသတော, သင်္ဂဟတော, ပစ္စယတော, အသမန္နာဟာရတော, ပစ္စယဝိဘာဂတောတိ ဣမေဟိပိ အာကာရေဟိ ဓာတုယော မနသိကာတဗ္ဗာ။

၃၄၇။ တတ္ထ **ဝစနတ္ထတော** မနသိကရောန္တေန ပတ္ထဋတ္တာ ပထဝီ။ အပ္ပေါတိ အာဝိယတိ အပ္ပါယတီတိ ဝါ အာပေါ။ တေဇတီတိ တေဇော။ ဝါယတီတိ ဝါယော။ အဝိသေသေန ပန သလက္ခဏာဓာရဏတော ဒုက္ခာဒါနတော ဒုက္ခာဓာနတော စ ဓာတူတိ။ ဧဝံ ဝိသေသသာမညဝသေန ဝစနတ္ထတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

၃၄၈။ **ကလာပတော**တိ ယာ အယံ ကေသာလောမာတိအာဒိနာ နယေန ဝီသတိယာ အာကာရေဟိ ပထဝီဓာတု, ပိတ္တံ သေမှန္တိ စ အာဒိနာ နယေန ဒွါဒသဟာကာရေဟိ အာပေါဓာတု နိဒ္ဒိဋ္ဌာ၊ တတ္ထ ယသ္မာ—

၁-ကောဋ္ဌာသေ စတဿော (သီ၊ က)

Vaṇṇo gandho raso ojā, catasso cāpi dhātuyo.
Aṭṭhadhammasamodhānā, hoti kesāti sammuti.
Tesaṁyeva vinibbhogā, natthi kesāti sammuti.

Tasmā kesāpi aṭṭhadhammakalāpamattameva. Tathā lomādayoti[1]. Yo panettha kammasamuṭṭhāno koṭṭhāso, so jīvitindriyena ca bhāvena ca saddhiṁ dasadhammakalāpopi hoti. Ussadavasena pana pathavīdhātu āpodhātūti saṅkhaṁ gato[2]. Evaṁ kalāpato manasikātabbā.

349. **Cuṇṇato**ti imasmiṁ hi sarīre majjhimena pamāṇena pariggayhamānā paramāṇubhedasañcuṇṇā sukhumarajabhūtā **pathavīdhātu** doṇamattā siya. Sā tato upaḍḍhappamāṇāya āpodhātuyā saṅgahitā, tejodhātuyā anupālitā vāyodhātuyā vitthambhitā na vikiriyati na viddhaṁsiyati, avikiriyamānā aviddhaṁsiyamānā anekavidhaṁ itthipurisaliṅgādibhāvavikappaṁ upagacchati, aṇuthūladīgharassathirakathinādibhāvañca pakāseti.

Yūsagatā ābandhanākārabhūtā panettha **āpodhātu** pathavīpatiṭṭhitā tejānupālitā vāyovitthambhitā na paggharati na parissavati, apaggharamānā aparissavamānā pīṇitapīṇitabhāvaṁ dasseti.

Asitapītādipācakā cettha usumākārabhūtā uṇhattalakkhaṇā **tejodhātu** pathavīpatiṭṭhitā āposaṅgahitā vāyovitthambhitā imaṁ kāyaṁ paripāceti, vaṇṇasampattiñcassa āvahati. Tāya ca pana paripācito ayaṁ kāyo na pūtibhāvaṁ dasseti.

Aṅgamaṅgānusaṭā cettha samudīraṇavitthambhanalakkhaṇā **vāyodhātu** pathavīpatiṭṭhitā āposaṅgahitā tejānupālitā imaṁ kāyaṁ vitthambheti. Tāya ca pana vitthambhito ayaṁ kāyo na paripatati, ujukaṁ saṇṭhāti. Aparāya vāyodhātuyā samabbhāhato gamanaṭṭhānanisajjāsayana-iriyāpathesu viññattiṁ dasseti, samiñjeti[3], sampasāreti[4], hatthapādaṁ lāḷeti. Evametaṁ itthipurisādibhāvena bālajanavañcanaṁ māyārūpasadisaṁ dhātuyantaṁ pavattatīti evaṁ cuṇṇato manasikātabbā.

1. Lomādayo (Ka-Sī) 2. Gatoti (I) 3. Sammiñjeti (Sī, Syā) 4. Pasāreti (?)

ဝဏ္ဏော ဂန္ဓော ရသော ဩဇာ၊ စတဿော စာပိ ဓာတုယော။
အဋ္ဌဓမ္မသမောဓာနာ၊ ဟောတိ ကေသာတိ သမ္မုတိ။
တေသံယေဝ ဝိနိဗ္ဘောဂါ၊ နတ္ထိ ကေသာတိ သမ္မုတိ။

တသ္မာ ကေသာပိ အဋ္ဌဓမ္မကလာပမတ္တမေဝ။ တထာ လောမာဒယောတိ[1]။ ယော ပနေတ္ထ ကမ္မသမုဋ္ဌာနော ကောဋ္ဌာသော၊ သော ဇီဝိတိန္ဒြိယေန စ ဘာဝေန စ သဒ္ဓိံ ဒသဓမ္မကလာပေါပိ ဟောတိ။ဥဿဒဝသေန ပန ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတူတိ သင်္ခံ ဂတော[2]။ ဧဝံ ကလာပတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

၃၄၉။ **စုဏ္ဏတော**တိ ဇုမသ္မိံ ဟိ သရီရေ မဇ္ဈိမေန ပမာဏေန ပရိဂ္ဂယ္ဟ-မာနာ ပရမာဏုဘေဒသဉ္ဆိန္နာ သုခုမရဇဘူတာ **ပထဝီဓာတု** ဒေါဏမတ္တာ သိယာ။ သာ တတော ဥပဍ္ဎမာဏာယ အာပေါဓာတုယာ သင်္ဂဟိတာ, တေဇောဓာတုယာ အနုပါလိတာ ဝါယောဓာတုယာ ဝိတ္ထမ္ဘိတာ နာ ဝိကိရိယတိ နာ ဝိဒ္ဓံသိယတိ၊ အဝိကိရိယမာနာ အဝိဒ္ဓံသိယမာနာ အနေကဝိဓံ ဣတ္ထိပုရိသ-လိင်္ဂါဒိဘာဝဝိကပ္ပံ ဥပဂစ္ဆတိ၊ အဏုထူလဒီဃရဿထိရကထိနာဒိဘာဝဉ္စ ပကာသေတိ။

ယူသဂတာ အာဗန္ဓနာကာရဘူတာ ပနေတ္ထ **အာပေါဓာတု** ပထဝီပတိဋ္ဌိတာ တေဇာနုပါလိတာ ဝါယောဝိတ္ထမ္ဘိတာ နာ ပဿ္သရတိ နာ ပရိဿဝတိ၊ အပဿ္သရ-မာနာ အပရိဿဝမာနာ ပိဏ်ိတပိဏ်ိတဘာဝံ ဒဿေတိ။

အသိတပီတာဒိပါစကာ စေတ္ထ ဥသုမာကာရဘူတာ ဥဏှတ္တလက္ခဏာ **တေဇောဓာတု** ပထဝီပတိဋ္ဌိတာ အာပေါသင်္ဂဟိတာ ဝါယောဝိတ္ထမ္ဘိတာ ဇုမံ ကာယံ ပရိပါစေတိ၊ ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိဉ္စဿ အာဝဟတိ။ တာယ စ ပန ပရိပါစိတော အယံ ကာယော နာ ပူတိဘာဝံ ဒဿေတိ။

အင်္ဂမင်္ဂါနုသဋာ စေတ္ထ သမုဒီရဏဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏာ **ဝါယောဓာတု** ပထဝီပတိဋ္ဌိတာ အာပေါသင်္ဂဟိတာ တေဇာနုပါလိတာ ဇုမံ ကာယံ ဝိတ္ထမ္ဘေတိ။ တာယ စ ပန ဝိတ္ထမ္ဘိတော အယံ ကာယော နာ ပရိပတတိ၊ ဥဇုကံ သဏ္ဌာတိ။ အပရာယ ဝါယောဓာတုယာ သမင်္ဂီဘူတော ဂမနဋ္ဌာနနိသဇ္ဇာ-သယနဣရိယာပထေသု ဝိညတ္တိံ ဒဿေတိ၊ သမိဉ္ဇေတိ[3]၊ သမ္ပသာရေတိ[4]၊ ဟတ္ထပါဒံ လာဠေတိ။ ဧဝမေတံ ဇုတ္ထိပုရိသာဒိဘာဝေန ဗာလဇနဝဉ္စနံ မာယာရူပသဒိသံ ဓာတုယန္တံ ပဝတ္တတီတိ ဧဝံ စုဏ္ဏတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

၁-လောမာဒယော (က-သီ) ၂-ဂတောတိ (ဇ)
၃-သမ္မိဉ္ဇေတိ (သီ၊ ဥ) ၄-ပသာရေတိ (?)

350. **Lakkhaṇāditoti** pathavīdhātu kiṁ lakkhaṇā, kiṁ rasā, kiṁ paccupaṭṭhānāti evaṁ catassopi dhātuyo āvajjetvā **pathavīdhātu** kakkhaḷattalakkhaṇā, patiṭṭhānarasā, sampaṭicchanapaccupaṭṭhānā. **Āpodhātu** paggharaṇalakkhaṇā, brūhanarasā, saṅgahapaccupaṭṭhānā. **Tejodhātuṁ** uṇhattalakkhaṇā, paripācanarasā, maddavānuppadānapaccupaṭṭhānā. **Vāyodhātu** vitthambhanalakkhaṇā, samudīraṇarasā. Abhinīhārapaccupaṭṭhānāti evaṁ lakkhaṇādito manasikātabbā.

351. **Samuṭṭhānatoti** ye ime pathavīdhātu-ādīnaṁ vitthārato dassanavasena kesādayo dvācattālīsa koṭṭhāsā dassitā. Tesu udariyaṁ karīsaṁ pubbo muttanti ime cattāro koṭṭhāsā **utusamuṭṭhānāva.** Assu sedo kheḷo siṅghāṇikāti ime cattāro **utucittasamuṭṭhānā.** Asitādiparipācako tejo **kammasamuṭṭhānova.** Assāsapassāsā cittasamuṭṭhānāva. Avasesā sabbepi **catusamuṭṭhānā**ti evaṁ samuṭṭhānato manasikātabbā.

352. **Nānattekattatoti** sabbāsampi dhātūnaṁ salakkhaṇādito nānattaṁ. Aññāneva hi pathavīdhātuyā lakkhaṇarasapaccupaṭṭhānāni. Aññāni āpodhātu-ādīnaṁ. Evaṁ lakkhaṇādivasena pana kammasamuṭṭhānādivasena ca nānattabhūtānampi etāsaṁ rūpa mahābhūta dhātudhamma aniccādivasena ekattaṁ hoti. Sabbāpi hi dhātuyo ruppanalakkhaṇaṁ anatītattā **rūpāni.** Mahantapātubhāvādīhi kāraṇehi **mahābhūtāni.**

Mahantapātubhāvādīhīti etā hi dhātuyo mahantapātubhāvato, mahābhūtasāmaññato, mahāparihārato, mahāvikārato, mahattā bhūtattā cāti imehi kāraṇehi mahābhūtānīti vuccanti.

Tattha **mahantapātubhāvato**ti etāni hi anupādinnasantānepi upādinnasantānepi mahantāni pātubhūtāni. Tesaṁ anupādinnasantāne—

> Duve satasahassāni, cattāri nahutāni ca.
> Ettakaṁ bahalattena, saṅkhātāyaṁ vasundharāti—

Ādinā nayena mahantapātubhāvatā Buddhānussatiniddese vuttāva.

၃၅၀။ **လက္ခဏာဒိတော**တိ ပထဝီဓာတု ကိံ လက္ခဏာ၊ ကိံ ရသာ၊ ကိံ ပစ္စုပဋ္ဌာနာတိ ဧဝံ စတသ္သောပိ ဓာတုယော အာဝဇ္ဇေတ္ဝာ **ပထဝီဓာတု** ကက္ခဋတ္တလက္ခဏာ၊ ပတိဋ္ဌာနရသာ၊ သမ္ပဋိစ္ဆနပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ **အာပေါဓာတု** ပဂ္ဃရဏလက္ခဏာ၊ ဗြူဟနရသာ၊ သင်္ဂဟပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ **တေဇောဓာတု** ဥဏှတ္တလက္ခဏာ၊ ပရိပါစနရသာ၊ မဒ္ဒဝါနုပ္ပဒါနပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ **ဝါယောဓာတု** ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏာ၊ သမုဒီရဏရသာ။ အဘိနိဟာရပစ္စုပဋ္ဌာနာတိ ဧဝံ လက္ခဏာဒိတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

၃၅၁။ **သမုဋ္ဌာနတော**တိ ယေ ဣမေ ပထဝီဓာတုအာဒီနံ ဝိတ္ထာရတော ဒဿနဝသေန ကေသာဒယော ဒွါစတ္တာလီသ ကောဋ္ဌာသာ ဒဿိတာ။ တေသု ဥဒရိယံ ကရီသံ ပုဗ္ဗော မုတ္တန္တိ ဣမေ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသာ **ဥတုသမုဋ္ဌာနာဝ**။ အဿု သေဒေါ ခေဠော သိင်္ဃာဏိကာတိ ဣမေ စတ္တာရော **ဥတုစိတ္တသမုဋ္ဌာနာ**။ အသိတာဒိပရိပါစကော တေဇော **ကမ္မသမုဋ္ဌာနောဝ**။ အဿာသပဿာသာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာဝ။ အဝသေသာ သဗ္ဗေပိ **စတုသမုဋ္ဌာနာ**တိ ဧဝံ သမုဋ္ဌာနတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

၃၅၂။ **နာနတ္တေကတ္တတော**တိ သဗ္ဗာသမွိ ဓာတူနံ သလက္ခဏာဒိတော နာနတ္တံ။ အညာနေဝ ဟိ ပထဝီဓာတုယာ လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာနာနိ။ အညာနိ အာပေါဓာတုအာဒီနံ။ ဧဝံ လက္ခဏာဒိဝသေန ပန ကမ္မသမုဋ္ဌာနာဒိဝသေန စ နာနတ္တဘူတာနမွိ ဧတာသံ ရူပ မဟာဘူတ ဓာတုဓမ္မ အနိစ္စာဒိဝသေန ကေတ္တံ ဟောတိ။ သဗ္ဗာပိ ဟိ ဓာတုယော ရုပ္ပနလက္ခဏံ အနတီတတ္တာ **ရူပါနိ**။ မဟန္တပါတုဘာဝါဒိဟိ ကာရဏေဟိ **မဟာဘူတာနိ**။

မဟန္တပါတုဘာဝါဒိဟီတိ ဧတော ဟိ ဓာတုယော မဟန္တပါတုဘာဝတော, မဟာဘူတသာမညတော, မဟာပရိဟာရတော, မဟာဝိကာရတော, မဟတ္တာဘူတတ္တာ စာတိ ဣမေဟိ ကာရဏေဟိ မဟာဘူတာနီတိ ဝုစ္စန္တိ။

တတ္ထ **မဟန္တပါတုဘာဝတော**တိ ဧတာနိ ဟိ အနုပါဒိန္နသန္တာနေပိ ဥပါဒိန္နသန္တာနေပိ မဟန္တာနိ ပါတုဘူတာနိ။ တေသံ အနုပါဒိန္နသန္တာနေ—

> ၎ဝေ သတသဟဿာနိ၊ စတ္တာရိ နဟုတာနိ စ။
> ဧတ္တကံ ဗဟလတ္တေန၊ သင်္ခါတာယံ ဝသုန္ဓရာတိ—

အာဒိနာ နယေန မဟန္တပါတုဘာဝတာ ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တာဝ။

Upādinnasantānepi macchakacchapadevadānavādisarīravasena mahantāneva pātubhūtāni. Vuttañhetaṁ “santi bhikkhave mahāsamudde[1] yojanasatikāpi attabhāvā”ti-ādi. (1)

Mahābhūtasāmaññatoti etāni hi yathā māyākāro amaṇiṁyeva udakaṁ maṇiṁ katvā dasseti, asuvaṇṇaṁyeva leḍḍaṁ suvaṇṇaṁ katvā dasseti.

Yathā ca sayaṁ neva yakkho na yakkhī samāno yakkhabhāvampi yakkhibhāvampi dasseti, evameva sayaṁ anīlāneva hutvā nīlaṁ upādārūpaṁ dassenti, apītāni alohitāni anodātāneva hutvā odātaṁ upādārūpaṁ dassentīti māyākāramahābhūtasāmaññato mahābhūtāni.

Yathā ca yakkhādīni mahābhūtāni yaṁ gaṇhanti, neva nesaṁ tassa anto na bahi ṭhānaṁ upalabbhati, na ca taṁ nissāya na tiṭṭhanti, evameva tānipi neva aññamaññassa anto na bahi ṭhitāni hutvā upalabbhanti, na ca aññamaññaṁ nissāya na tiṭṭhantīti acinteyyaṭṭhānatāya yakkhādi-mahābhūtasāmaññatopi mahābhūtāni. Yathā ca yakkhinīsaṅkhātāni mahābhūtāni manāpehi vaṇṇasaṇṭhānavikkhepehi attano bhayānakabhāvaṁ paṭicchādetvā satte vañcenti, evameva etānipi itthipurisasarīrādīsu manāpena chavivaṇṇena manāpena attano aṅgapaccaṅgasaṇṭhānena manāpena ca hatthapādaṅgulibhamukavikkhepena attano kakkhaḷattādibhedaṁ sarasalakkhaṇaṁ paṭicchādetvā bālajanaṁ vañcenti, attano sabhāvaṁ daṭṭhuṁ na dentīti vañcakattena yakkhinīmahābhūtasāmaññatopi mahābhūtāni. (2)

Mahāparihāratoti mahantehi paccayehi pariharitabbato. Etāni hi divase divase upanetabbattā mahantehi ghāsacchādanādīhi bhūtāni pavattānīti mahābhūtāni. mahāparihārāni vā bhūtānītipi mahābhūtāni. (3)

Mahāvikāratoti etāni hi anupādinnānipi upādinnānipi mahāvikārāni honti. Tattha anupādinnānaṁ kappavuṭṭhāne vikāramahattaṁ pākaṭaṁ hoti. Upādinnānaṁ dhātukkhobhakāle. Tathā hi—

1. Vasanti mahāsamudde (Aṁ 3. 45), santi mahāsamudde (Vi 4. 423; Khu 1. 141)

ဥပါဒိန္နသန္တာနေပိ မစ္ဆကစ္ဆပဒေဝဒါနဝါဒိသရီရဝသေန မဟန္တာနေဝ ပါတုဘူတာနိ။ ဝုတ္တဉ္hိတံ “သန္တိ ဘိက္ခဝေ မဟာသမုဒ္ဒေ[1] ယောဇနသတိကာပိ အတ္တဘာဝါ”တိအာဒိ။ (၁)

မဟာဘူတသာမညတောတိ ဧတာနိ ဟိ ယထာ မာယာကာရော အမဏိံ-ယေဝ ဥဒကံ မဏိံ ကတ္ဝာ ဒဿေတိ၊ အသုဝဏ္ဏံယေဝ လေဋ္ဌုံ သုဝဏ္ဏံ ကတ္ဝာ ဒဿေတိ။

ယထာ စ သယံ နေဝ ယက္ခော န ယက္ခီ သမာနော ယက္ခဘာဝမ္pိ ယက္ခိဘာဝမ္pိ ဒဿေတိ၊ ဧဝမေဝ သယံ အနီလာနေဝ ဟုတ္ဝာ နီလံ ဥပါဒါရူပံ ဒဿေန္တိ၊ အပီတာနိ အလောဟိတာနိ အနောဒါတာနေဝ ဟုတ္ဝာ ဩဒါတံ ဥပါဒါရူပံ ဒဿေန္တိတိ မာယာကာရမဟာဘူတသာမညတော မဟာဘူတာနိ။

ယထာ စ ယက္ခာဒီနိ မဟာဘူတာနိ ယံ ဂဏှန္တိ၊ နေဝ နေသံ တဿ အန္တော န ဗဟိ ဌာနံ ဥပလဗ္ဘတိ၊ န စ တံ နိဿာယ န တိဋ္ဌန္တိ၊ ဧဝမေဝ တာနိပိ နေဝ အညမညဿ အန္တော န ဗဟိ ဋ္ဌိတာနိ ဟုတ္ဝာ ဥပလဗ္ဘန္တိ၊ န စ အညမညံ နိဿာယ န တိဋ္ဌန္တိတိ အစိန္တေယျဋ္ဌာနတာယ ယက္ခာဒိမဟာဘူတသာမည-တောပိ မဟာဘူတာနိ။ ယထာ စ ယက္ခိနိသဒ္ဒါတာနိ မဟာဘူတာနိ မနာပေဟိ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဝိက္ခေပေဟိ အတ္တနော ဘယာနကဘာဝံ ပဋိစ္ဆာဒေတ္ဝာ သတ္တေ ဝဉ္စေန္တိ၊ ဧဝမေဝ တောနိပိ ဣတ္ထိပုရိသသရီရာဒီသု မနာပေန ဆဝိဝဏ္ဏေန မနာပေန အတ္တနော အင်္ဂပစ္စင်္ဂသဏ္ဌာနေန မနာပေန စ ဟတ္ထပါဒင်္ဂုလိဘမုက-ဝိက္ခေပေန အတ္တနော ကက္ခဋတ္တာဒိဘေဒံ သရသလက္ခဏံ ပဋိစ္ဆာဒေတ္ဝာ ဗာလဇနံ ဝဉ္စေန္တိ၊ အတ္တနော သဘာဝံ ဒဋ္ဌုံ န ဒေန္တိတိ ဝဉ္စကတ္တေန ယက္ခိနိမဟာဘူတသာမညတောပိ မဟာဘူတာနိ။ (၂)

မဟာပရိဟာရတောတိ မဟန္တေဟိ ပစ္စယေဟိ ပရိဟရိတဗ္ဗတော။ တောနိ ဟိ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဥပနေတဗ္ဗတ္တာ မဟန္တေဟိ ဃာသစ္ဆာဒနာဒီဟိ ဘူတာနိ ပဝတ္တာနီတိ မဟာဘူတာနိ။ မဟာပရိဟာရာနိ ဝါ ဘူတာနီတိပိ မဟာ-ဘူတာနိ။ (၃)

မဟာဝိကာရတောတိ ဧတာနိ ဟိ အနုပါဒိန္နာနိပိ ဥပါဒိန္နာနိပိ မဟာ-ဝိကာရာနိ ဟောန္တိ။ တတ္ထ အနုပါဒိန္နာနံ ကပ္pဝုဋ္ဌာနေ ဝိကာရမဟတ္တံ ပါကဋံ ဟောတိ။ ဥပါဒိန္နာနံ ဓာတုက္ခောဘကာလေ။ တထာ ဟိ—

၁-ဃန္တိ မဟာသမုဒ္ဒေ (အံ ၃-၄၅)၊ သန္တိ မဟာသမုဒ္ဒေ (ဝိ ၄-၄၂၃၊ ခု ၁-၁၄၁)

Bhūmito vuṭṭhitā yāva, brahmalokā vidhāvati.
Acci accimato loke, ḍayhamānamhi tejasā.

Koṭisatasahassekaṁ, cakkavāḷaṁ vilīyati.
Kupitena yadā loko, salilena vinassati.

Koṭisatasahassekaṁ, cakkavāḷaṁ vikīrati.
Vāyodhātuppakopena, yadā loko vinassati.

Patthaddho bhavati kāyo, daṭṭho kaṭṭhamukhena vā.
Pathavīdhātuppakopena, hoti kaṭṭhamukheva so.

Pūtiyo bhavati kāyo, daṭṭho pūtimukhena vā.
Āpodhātuppakopena, hoti pūtimukheva so.

Santatto bhavati kāyo, daṭṭho aggimukhena vā.
Tejodhātuppakopena, hoti aggimukheva so.

Sañchinno bhavati kāyo, daṭṭho satthamukhena vā.
Vāyodhātuppakopena, hoti satthamukheva so.

Iti mahāvikārāni bhūtānīti mahābhūtāni. (4)

Mahattā bhūtattā cāti etāni hi mahantāni mahatā vāyāmena pariggahetabbattā bhūtāni vijjamānattāti mahattā bhūtattā ca mahābhūtāni. (5)

Evaṁ sabbāpetā dhātuyo mahantapātubhāvādīhi kāraṇehi mahābhūtāni.

Salakkhaṇadhāraṇato pana dukkhādānato ca dukkhādhānato ca sabbāpi dhātulakkhaṇaṁ anatītattā **dhātuyo.** Salakkhaṇadhāraṇena ca attano khaṇānurūpadhāraṇena ca **dhammā.** Khayaṭṭhena **aniccā.** Bhayaṭṭhena **dukkhā.** Asārakaṭṭhena **anattā.**

Iti sabbāsampi rūpa mahābhūtadhātu dhamma aniccādivasena ekattanti evaṁ nānattekattato manasikātabbā.

ဘူမိတော ဝုဋ္ဌိတာ ယာဝ၊ ဗြဟ္မလောကာ ဝိဓာဝတိ။
အစ္စိ အစ္စိမတော လောကေ၊ ဍယှမာနမ္ဟိ တေဇသာ။

ကောဋိသတသဟဿေကံ၊ စက္ကဝါဠံ ဝိလီယတိ။
ကုပိတေန ယဒါ လောကော၊ သလိလေန ဝိနဿတိ။

ကောဋိသတသဟဿေကံ၊ စက္ကဝါဠံ ဝိကီရတိ။
ဝါယောဓာတုပ္ပကောပေန၊ ယဒါ လောကော ဝိနဿတိ။

ပတ္ထဒ္ဓေါ ဘဝတိ ကာယော၊ ဒဋ္ဌော ကဋ္ဌမုခေန ဝါ။
ပထဝီဓာတုပ္ပကောပေန၊ ဟောတိ ကဋ္ဌမုခေဝ သော။

ပူတိယော ဘဝတိ ကာယော၊ ဒဋ္ဌော ပူတိမုခေန ဝါ။
အာပေါဓာတုပ္ပကောပေန၊ ဟောတိ ပူတိမုခေဝ သော။

သန္တတ္တော ဘဝတိ ကာယော၊ ဒဋ္ဌော အဂ္ဂိမုခေန ဝါ။
တေဇောဓာတုပ္ပကောပေန၊ ဟောတိ အဂ္ဂိမုခေဝ သော။

သဉ္ဆိန္နော ဘဝတိ ကာယော၊ ဒဋ္ဌော သတ္ထမုခေန ဝါ။
ဝါယောဓာတုပ္ပကောပေန၊ ဟောတိ သတ္ထမုခေဝ သော။

ဣတိ မဟာဝိကာရာနိ ဘူတာနီတိ မဟာဘူတာနိ။ (၄)

မဟတ္တာ ဘူတတ္တာ စာတိ ဧတာနိ ဟိ မဟန္တာနိ မဟတာ ဝါယာမေန ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ ဘူတာနိ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာတိ မဟတ္တာ ဘူတတ္တာ စ မဟာ-ဘူတာနိ။ (၅)

ဧဝံ သဗ္ဗာပေတာ ဓာတုယော မဟန္တုပါတုဘာဝါဒိဟိ ကာရဏေဟိ မဟာဘူတာနိ။

သလက္ခဏဓာရဏတော ပန ဒုက္ခာဒါနတော စ ဒုက္ခာဓာနတော စ သဗ္ဗာပိ ဓာတုလက္ခဏံ အနတီတတ္တာ **ဓာတုယော**။ သလက္ခဏဓာရဏေန စ အတ္တနော ခဏာနုရူပဓာရဏေန စ **ဓမ္မာ**။ ခယဋ္ဌေန **အနိစ္စာ**။ ဘယဋ္ဌေန **ဒုက္ခာ**။ အသာရကဋ္ဌေန **အနတ္တာ**။

ဣတိ သဗ္ဗာသမွိ ရူပ မဟာဘူတဓာတု ဓမ္မ အနိစ္စာဒိဝသေန ဧကတ္တန္တိ ဧဝံ နာနတ္တေကတ္တတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

353. **Vinibbhogāvinibbhogato**ti sahuppannāva etā ekekasmiṁ sabbapariyantime suddhaṭṭhakādikalāpepi padesena avinibbhuttā. Lakkhaṇena pana vinibbhuttāti evaṁ vinibbhogāvinibbhogato manasikātabbā.

354. **Sabhāgavisabhāgato**ti evaṁ avinibbhuttāsu cāpi etāsu purimā dve garukattā sabhāgā. Tathā pacchimā lahukattā. Purimā pana pacchimāhi pacchimā ca purimāhi visabhāgāti evaṁ sabhāgavisabhāgato manasikātabbā.

355. **Ajjhattikabāhiravisesato**ti ajjhattikā dhātuyo viññāṇavatthu viññatti-indriyānaṁ nissayā honti, sa-iriyāpathā, catusamuṭṭhānā. Bāhirā vuttaviparītappakārāti evaṁ ajjhattikabāhiravisesato manasikātabbā.

356. **Saṅgahato**ti kammasamuṭṭhānā pathavīdhātu kammasamuṭṭhānāhi itarāhi ekasaṅgahā hoti samuṭṭhānanānattābhāvato. Tathā cittādisamuṭṭhānā cittādisamuṭṭhānāhīti evaṁ saṅgahato manasikātabbā.

357. **Paccayato**ti pathavīdhātu āposaṅgahitā tejo-anupālitā vāyovitthambhitā tiṇṇaṁ mahābhūtānaṁ patiṭṭhā hutvā paccayo hoti. Āpodhātu pathavīpatiṭṭhitā tejo-anupālitā vāyovitthambhitā tiṇṇaṁ mahābhūtānaṁ ābandhanaṁ hutvā paccayo hoti. Tejodhātu pathavīpatiṭṭhitā āposaṅgahitā vāyovitthambhitā tiṇṇaṁ mahābhūtānaṁ paripācanaṁ hutvā paccayo hoti. Vāyodhātu pathavīpatiṭṭhitā āposaṅgahitā tejoparipācitā tiṇṇaṁ mahābhūtānaṁ vitthambhanaṁ hutvā paccayo hotīti evaṁ paccayato manasikātabbā.

358. **Asamannāhārato**ti pathavīdhātu cettha "ahaṁ pathavīdhātū"ti vā, "tiṇṇaṁ mahābhūtānaṁ patiṭṭhā hutvā paccayo homī"ti vā na jānāti. Itarānipi tīṇi "amhākaṁ pathavīdhātu patiṭṭhā hutvā paccayo hotī"ti na jānanti. Esa nayo sabbatthāti evaṁ asamannāhārato manasikātabbā.

၃၅၃။ **ဝိနိဗ္ဘောဂါဝိနိဗ္ဘောဂတော**တိ သဟုပ္ပန္နာဝ တော ဧကေကသ္မိံ သမ္ဘပရိယန္တိမေ သုဒ္ဓဋ္ဌကာဒိကလာပေပိ ပဒေသေန အဝိနိဗ္ဘုတ္တာ။ လက္ခဏေန ပန ဝိနိဗ္ဘုတ္တာတိ ဧဝံ ဝိနိဗ္ဘောဂါဝိနိဗ္ဘောဂတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

၃၅၄။ **သဘာဂဝိသဘာဂတော**တိ ဧဝံ အဝိနိဗ္ဘုတ္တာသု စာပိ တာသု ပုရိမာ ဒွေ ဂရုကတ္တာ သဘာဂါ။ တထာ ပစ္ဆိမာ လဟုကတ္တာ။ ပုရိမာ ပန ပစ္ဆိမာဟိ ပစ္ဆိမာ စ ပုရိမာဟိ ဝိသဘာဂါတိ ဧဝံ သဘာဂဝိသဘာဂတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

၃၅၅။ **အဗ္ဘတ္တိကဗာဟိရဝိသေသတော**တိ အဗ္ဘတ္တိကာ ဓာတုယော ဝိညာဏဝတ္ထုဝိညတ္တိဒ္ဝိန္ဒြိယာနံ နိဿယာ ဟောန္တိ, သဒ္ဓရိယာပထာ, စတုသမုဋ္ဌာနာ။ ဗာဟိရာ ဝုတ္တဝိပရိတပ္ပကာရာတိ ဧဝံ အဗ္ဘတ္တိကဗာဟိရဝိသေသတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

၃၅၆။ **သင်္ဂဟတော**တိ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာ ပထဝီဓာတု ကမ္မသမုဋ္ဌာနာဟိ ဣတရာဟိ ဧကသင်္ဂဟာ ဟောတိ သမုဋ္ဌာနနာနတ္တာဘာဝတော။ တထာ စိတ္တာဒိသမုဋ္ဌာနာ စိတ္တာဒိသမုဋ္ဌာနာဟီတိ ဧဝံ သင်္ဂဟတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

၃၅၇။ **ပစ္စယတော**တိ ပထဝီဓာတု အာပေါသင်္ဂဟိတာ တေဇောအနုပါလိတာ ဝါယောဝိတ္ထမ္ဘိတာ တိဏ္ဏံ မဟာဘူတာနံ ပတိဋ္ဌာ ဟုတ္ဝာ ပစ္စယော ဟောတိ။ အာပေါဓာတု ပထဝီပတိဋ္ဌိတာ တေဇောအနုပါလိတာ ဝါယောဝိတ္ထမ္ဘိတာ တိဏ္ဏံ မဟာဘူတာနံ အာပန္ဓနံ ဟုတ္ဝာ ပစ္စယော ဟောတိ။ တေဇောဓာတု ပထဝီပတိဋ္ဌိတာ အာပေါသင်္ဂဟိတာ ဝါယောဝိတ္ထမ္ဘိတာ တိဏ္ဏံ မဟာဘူတာနံ ပရိပါစနံ ဟုတ္ဝာ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဝါယောဓာတု ပထဝီပတိဋ္ဌိတာ အာပေါသင်္ဂဟိတာ တေဇောပရိပါစိတာ တိဏ္ဏံ မဟာဘူတာနံ ဝိတ္ထမ္ဘနံ ဟုတ္ဝာ ပစ္စယော ဟောတီတိ ဧဝံ ပစ္စယတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

၃၅၈။ **အသမန္နာဟာရတော**တိ ပထဝီဓာတု စေတ္ထ "အဟံ ပထဝီဓာတူ"တိ ဝါ, "တိဏ္ဏံ မဟာဘူတာနံ ပတိဋ္ဌာ ဟုတ္ဝာ ပစ္စယော ဟောမီ"တိ ဝါ န ဇာနာတိ။ ဣတရာနိပိ တီဏိ "အမှာကံ ပထဝီဓာတု ပတိဋ္ဌာ ဟုတ္ဝာ ပစ္စယော ဟောတီ"တိ န ဇာနန္တိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထာတိ ဧဝံ အသမန္နာဟာရတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

359. **Paccayavibhāgato**ti dhātūnaṁ hi kammaṁ, cittaṁ, āhāro, utūti cattāro paccayā. Tattha kammasamuṭṭhānānaṁ kammameva paccayo hoti, na cittādayo. Cittādisamuṭṭhānānampi cittādayova paccayā honti, na itare. Kammasamuṭṭhānānañca kammaṁ janakapaccayo hoti, sesānaṁ pariyāyato upanissayapaccayo hoti. Cittasamuṭṭhānānaṁ cittaṁ janakapaccayo hoti, sesānaṁ pacchājātapaccayo atthipaccayo avigatapaccayo ca. Āhārasamuṭṭhānānaṁ āhāro janakapaccayo hoti, sesānaṁ āhārapaccayo atthipaccayo avigatapaccayo ca. Utusamuṭṭhānānaṁ utu janakapaccayo hoti, sesānaṁ atthipaccayo avigatapaccayo ca. Kammasamuṭṭhānaṁ mahābhūtaṁ kammasamuṭṭhānānampi mahābhūtānaṁ paccayo hoti cittādisamuṭṭhānānampi. Tathā cittasamuṭṭhānaṁ, āhārasamuṭṭhānaṁ. Utusamuṭṭhānaṁ mahābhūtaṁ utusamuṭṭhānānampi mahābhūtānaṁ paccayo hoti kammādisamuṭṭhānānampi.

Tattha kammasamuṭṭhānā pathavīdhātu kammasamuṭṭhānānaṁ itarāsaṁ sahajāta-aññamaññanissaya-atthi-avigatavasena ceva patiṭṭhāvasena ca paccayo hoti, na janakavasena. Itaresaṁ tisantatimahābhūtānaṁ nissaya-atthi-avigatavasena paccayo hoti, na patiṭṭhāvasena na janakavasena. Āpodhātu cettha itarāsaṁ tiṇṇaṁ sahajātādivasena ceva ābandhanavasena ca paccayo hoti, na janakavasena. Itaresaṁ tisantatikānaṁ nissaya-atthi-avigatapaccayavaseneva, na ābandhanavasena na janakavasena. Tejodhātupettha itarāsaṁ tiṇṇaṁ sahajātādivasena ceva paripācanavasena ca paccayo hoti, na janakavasena. Itaresaṁ tisantatikānaṁ nissaya-atthi-avigatapaccayavaseneva, na paripācanavasena, na janakavasena. Vāyodhātupettha itarāsaṁ tiṇṇaṁ sahajātādivasena ceva vitthambhanavasena ca paccayo hoti, na janakavasena. Itaresaṁ tisantatikānaṁ nissaya-atthi-avigatapaccayavaseneva, na vitthambhanavasena, na janakavasena. Citta-āhāra-utusamuṭṭhānapathavīdhātu-ādīsupi eseva nayo.

Evaṁ sahajātādipaccayavasappavattāsu ca panetāsu dhātūsu—

> Ekaṁ paṭicca tisso, catudhā tisso paṭicca eko ca.
> Dve dhātuyo paṭicca, dve chaddho sampavattanti.

၃၅၉။ **ပစ္စယဝိဘာဂတော**တိ ဓာတူနံ ဟိ ကမ္မံ, စိတ္တံ, အာဟာရော, ဥတူတိ စတ္တာရော ပစ္စယာ။ တတ္ထ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာနံ ကမ္မမေဝ ပစ္စယော ဟောတိ၊ န စိတ္တာဒယော။ စိတ္တာဒိသမုဋ္ဌာနာနမ္ပိ စိတ္တာဒယောဝ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ န ဣတရေ။ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ကမ္မံ ဇနကပစ္စယော ဟောတိ၊ သေသာနံ ပရိယာယတော ဥပနိဿယပစ္စယော ဟောတိ။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ စိတ္တံ ဇနကပစ္စယော ဟောတိ၊ သေသာနံ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယော အတ္ထိပစ္စယော အဝိဂတပစ္စယော စ။ အာဟာရသမုဋ္ဌာနာနံ အာဟာရော ဇနကပစ္စယော ဟောတိ၊ သေသာနံ အာဟာရပစ္စယော အတ္ထိပစ္စယော အဝိဂတပစ္စယော စ။ ဥတုသမုဋ္ဌာနာနံ ဥတု ဇနကပစ္စယော ဟောတိ၊ သေသာနံ အတ္ထိပစ္စယော အဝိဂတပစ္စယော စ။ ကမ္မသမုဋ္ဌာနံ မဟာဘူတံ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာနမ္ပိ မဟာဘူတာနံ ပစ္စယော ဟောတိ စိတ္တာဒိသမုဋ္ဌာနာနမ္ပိ။ တထာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာနံ။ ဥတုသမုဋ္ဌာနံ မဟာဘူတံ ဥတုသမုဋ္ဌာနာနမ္ပိ မဟာဘူတာနံ ပစ္စယော ဟောတိ ကမ္မာဒိသမုဋ္ဌာနာနမ္ပိ။

တတ္ထ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာ ပထဝီဓာတု ကမ္မသမုဋ္ဌာနာနံ ဣတရာသံ သဟဇာတ-အညမညနိဿယအတ္ထိအဝိဂတဝသေန ဧဝ ပတိဋ္ဌာဝသေန စ ပစ္စယော ဟောတိ၊ န ဇနကဝသေန။ ဣတရေသံ တိသန္ဟတိမဟာဘူတာနံ နိဿယအတ္ထိ-အဝိဂတဝသေန ပစ္စယော ဟောတိ၊ န ပတိဋ္ဌာဝသေန န ဇနကဝသေန။ အာပေါဓာတု ဧတ္ထ ဣတရာသံ တိဏ္ဏံ သဟဇာတာဒိဝသေန ဧဝ အာဗန္ဓန-ဝသေန စ ပစ္စယော ဟောတိ၊ န ဇနကဝသေန။ ဣတရေသံ တိသန္ဟတိကာနံ နိဿယအတ္ထိအဝိဂတပစ္စယဝသေနေဝ၊ န အာဗန္ဓနဝသေန န ဇနကဝသေန။ တေဇောဓာတုပေတ္ထ ဣတရာသံ တိဏ္ဏံ သဟဇာတာဒိဝသေန ဧဝ ပရိပါစန-ဝသေန စ ပစ္စယော ဟောတိ၊ န ဇနကဝသေန။ ဣတရေသံ တိသန္ဟတိကာနံ နိဿယအတ္ထိအဝိဂတပစ္စယဝသေနေဝ၊ န ပရိပါစနဝသေန၊ န ဇနကဝသေန။ ဝါယောဓာတုပေတ္ထ ဣတရာသံ တိဏ္ဏံ သဟဇာတာဒိဝသေန ဧဝ ဝိတ္ထမ္ဘန-ဝသေန စ ပစ္စယော ဟောတိ၊ န ဇနကဝသေန။ ဣတရေသံ တိသန္ဟတိကာနံ နိဿယအတ္ထိအဝိဂတပစ္စယဝသေနေဝ၊ န ဝိတ္ထမ္ဘနဝသေန၊ န ဇနကဝသေန။ စိတ္တအာဟာရဥတုသမုဋ္ဌာနပထဝီဓာတုအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဧဝံ သဟဇာတာဒိပစ္စယဝသပ္ပဝတ္တာသု စ ပနေတာသု ဓာတူသု—

> ဧကံ ပဋိစ္စ တိဿော၊ စတုဓာ တိဿော ပဋိစ္စ ဧကော စ။
> ဒွေ ဓာတုယော ပဋိစ္စ၊ ဒွေ ဆဒ္ဓါ သမ္ပဝတ္တန္တိ။

Pathavī-ādīsu hi ekekaṁ paṭicca itarā tisso tissoti evaṁ ekaṁ paṭicca tisso catudhā sampavattanti. Tathā pathavīdhātu-ādīsu ekekā itarā tisso tisso paṭiccāti evaṁ tisso paṭicca ekā catudhā sampavattati. Purimā pana dve paṭicca pacchimā, pacchimā ca dve paṭicca purimā, paṭhamatatiyā paṭicca dutiyacatutthā, dutiyacatutthā paṭicca paṭhamatatiyā, paṭhamacatutthā paṭicca dutiyatatiyā, dutiyatatiyā paṭicca paṭhamacatutthāti evaṁ dve dhātuyo paṭicca dve chadhā sampavattanti.

Tāsu pathavīdhātu abhikkamapaṭikkamādikāle uppīḷanassa paccayo hoti. Sāva āpodhātuyā anugatā patiṭṭhāpanassa. Pathavīdhātuyā pana anugatā āpodhātu avakkhepanassa[1]. Vāyodhātuyā anugatā tejodhātu uddharaṇassa. Tejodhātuyā anugatā vāyodhātu atiharaṇavītiharaṇānaṁ paccayo hotīti evaṁ paccayavibhāgato manasikātabbā.

Evaṁ vacanatthādivasena manasi karontassāpi hi ekekena mukhena dhātuyo pākaṭā honti. Tā punappunaṁ āvajjato manasikaroto vuttanayeneva upacārasamādhi uppajjati. Svāyaṁ catunnaṁ dhātūnaṁ vavatthāpakassa ñāṇassānubhāvena uppajjanato catudhātuvavatthānantveva saṅkhaṁ gacchati.

360. Idañca pana catudhātuvavatthānaṁ anuyutto bhikkhu suññataṁ avagāhati, sattasaññaṁ samugghāteti. So sattasaññāya samūhatattā vāḷamigayakkharakkhasādivikappaṁ anāvajjamāno bhayabheravasaho hoti, aratiratisaho, na iṭṭhāniṭṭhesu ugghātanigghātaṁ pāpuṇāti. Mahāpañño ca pana hoti[2] amatapariyosāno vā sugatiparāyano vāti.

Evaṁ mahānubhāvaṁ, yogivarasahassa kīḷitaṁ etaṁ.
Catudhātuvavatthānaṁ, niccaṁ sevetha medhāvīti.

Ayaṁ catudhātuvavatthānassa bhāvanāniddeso.

361. Ettāvatā ca yaṁ samādhissa vitthāraṁ bhāvanānayañca dassetuṁ "ko samādhi, kenaṭṭhena samādhī"ti-ādinā nayena pañhākammaṁ kataṁ, tattha

1. Adhikkhepanassa (Sī, Ka), avikkhepanassa (Syā) 2. Mahāpañño ca hoti (I)

ပထဝီအာဒီသု ဟိ ကေကံ ပဋိစ္စ ဣတရာ တိဿော တိဿောတိ ဧဝံ ကေ ပဋိစ္စ တိဿော စတုဓာ သမ္ပဝတ္တန္တိ။ တထာ ပထဝီဓာတုအာဒီသု ကေကာ ဣတရာ တိဿော တိဿော ပဋိစ္စာတိ ဧဝံ တိဿော ပဋိစ္စ ကော စတုဓာ သမ္ပဝတ္တတိ။ ပုရိမာ ပန ဒွေ ပဋိစ္စ ပစ္ဆိမာ၊ ပစ္ဆိမာ စ ဒွေ ပဋိစ္စ ပုရိမာ၊ ပဌမတတိယာ ပဋိစ္စ ဒုတိယစတုတ္ထာ၊ ဒုတိယစတုတ္ထာ ပဋိစ္စ ပဌမ-တတိယာ၊ ပဌမစတုတ္ထာ ပဋိစ္စ ဒုတိယတတိယာ၊ ဒုတိယတတိယာ ပဋိစ္စ ပဌမစတုတ္ထာတိ ဧဝံ ဒွေ ဓာတုယော ပဋိစ္စ ဒွေ ဆဓာ သမ္ပဝတ္တန္တိ။

တာသု ပထဝီဓာတု အဘိက္ကမပဋိက္ကမာဒိကာလေ ဥပ္ပီဠနသ္သ ပစ္စယော ဟောတိ။ သာဝ အာပေါဓာတုယာ အနုဂတာ ပတိဋ္ဌာပနဿ။ ပထဝီဓာတုယာ ပန အနုဂတာ အာပေါဓာတု အဝက္ခေပနဿ[1]။ ဝါယောဓာတုယာ အနုဂတာ တေဇောဓာတု ဥဒ္ဓရဏဿ။ တေဇောဓာတုယာ အနုဂတာ ဝါယောဓာတု အတိဟရဏဝီတိဟရဏာနံ ပစ္စယော ဟောတီတိ ဧဝံ ပစ္စယဝိဘာဂတော မနသိကာတဗ္ဗာ။

ဧဝံ ဝစနတ္ထာဒိဝသေန မနသိ ကရောန္တဿာပိ ဟိ ကေကေန မုခေန ဓာတုယော ပါကဋာ ဟောန္တိ။ တာ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇတော မနသိကရောတော ဝုတ္တနယေနေဝ ဥပစာရသမာဓိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သွာယံ စတုန္နံ ဓာတူနံ ဝဝတ္ထာပကဿ ဉာဏဿာနုဘာဝေန ဥပ္ပဇ္ဇနတော စတုဓာတုဝဝတ္ထာနန္တ္ဝေ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။

၃၆၀။ ဣဒ္ဓ ပန စတုဓာတုဝဝတ္ထာနံ အနုယုတ္တော ဘိက္ခု သုညတံ အဝဂါဟတိ၊ သတ္တသညံ သမုဂ္ဃါတေတိ။ သော သတ္တသညာယ သမူဟ-တတ္တာ ဝါဠမိဂယက္ခရက္ခသာဒိဝိကပ္ပံ အနာဝဇ္ဇမာနော ဘယဘေရဝသဟော ဟောတိ၊ အရတိရတိသဟော၊ နိ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌေသု ဥဂ္ဃါတနိဂ္ဃါတံ ပါပုဏာတိ။ မဟာပညော စ ပန ဟောတိ[၂] အမတပရိယောသာနော ဝါ သုဂတိပရာ-ယနော ဝါတိ။

ဧဝံ မဟာနုဘာဝံ၊ ယောဂိဝရသဟဿ ကီဠိတံ ဧတံ။
စတုဓာတုဝဝတ္ထာနံ၊ နိစ္စံ သေဝေထ မေဓာဝီတိ။

အယံ စတုဓာတုဝဝတ္ထာနဿ ဘာဝနာနိဒ္ဒေသော။

၃၆၁။ ဧတ္တာဝတာ စ ယံ သမာဓိဿ ဝိတ္ထာရံ ဘာဝနာနယဉ္စ ဒဿေတုံ "ကော သမာဓိ၊ ကေနဋ္ဌေန သမာဓိ"တိအာဒိနာ နယေန ပဉ္ဟာကမ္မံ ကတံ၊ တတ္ထ

၁-အဓိက္ခေပနဿ (သီ၊က)၊ အဝိက္ခေပနဿ (သျာ) ၂-မဟာပညော စ ဟောတိ (ဒ္ဂ)

"Kathaṁ bhāvetabbo"ti imassa padassa sabbappakārato atthavaṇṇanā samattā hoti.

Duvidhoyeva hayaṁ[1] idha adhippeto upacārasamādhi ceva appanāsamādhi ca. Tattha dasasu kammaṭṭhānesu, appanāpubbabhāgacittesu ca ekaggatā **upacārasamādhi.** Avasesakammaṭṭhānesu cittekaggatā **appanāsamādhi.** So duvidhopi tesaṁ kammaṭṭhānānaṁ bhāvitattā bhāvito hoti. Tena vuttaṁ "kathaṁ bhāvetabboti imassa padassa sabbappakārato atthavaṇṇanā samattā"ti.

Samādhi-ānisaṁsakathā

362. Yampana vuttaṁ "samādhibhāvanāya ko ānisaṁso"ti, tattha diṭṭhadhammasukhavihārādipañcavidho samādhibhāvanāya ānisaṁso. Tathā hi ye arahanto khīṇāsavā samāpajjitvā ekaggacittā sukhaṁ divasaṁ viharissāmāti samādhiṁ bhāventi, tesaṁ appanāsamādhibhāvanā **diṭṭhadhammasukhavihārānisaṁsā** hoti. Tenāha Bhagavā "na kho panete Cunda ariyassa vinaye sallekhā vuccanti. Diṭṭhadhammasukhavihārā ete ariyassa vinaye vuccantī"ti[2]. (1)

Sekkhaputhujjanānaṁ samāpattito vuṭṭhāya samāhitena cittena vipassissāmāti bhāvayataṁ vipassanāya padaṭṭhānattā appanāsamādhi-bhāvanāpi sambādhe okāsādhigamanayena upacārasamādhibhāvanāpi **vipassanānisaṁsā** hoti. Tenāha Bhagavā "samādhiṁ bhikkhave bhāvetha. Samāhito bhikkhave bhikkhu yathābhūtaṁ pajānātī"ti[3]. (2)

Ye pana aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā abhiññāpādakaṁ jhānaṁ samāpajjitvā samāpattito vuṭṭhāya ekopi hutvā bahudhā hotīti vuttanayā abhiññāyo patthento nibbattenti, tesaṁ sati sati āyatane abhiññāpadaṭṭhānattā appanāsamādhibhāvanā **abhiññānisaṁsā** hoti. Tenāha Bhagavā "so yassa yassa abhiññāsacchikaraṇīyassa

1. Svāyaṁ (Sī, I, Ka) 2. Ma 1. 49 piṭṭhe. 3. Saṁ 2. 12 piṭṭhe.

"ကထံ ဘာဝေတဗ္ဗော"တိ ဣမဿ ပဒဿ သမ္ဘပကာရတော အတ္ထဝဏ္ဏနာ သမတ္ထာ ဟောတိ။

ဒုဝိဓောယေဝ ဟယံ[1] ဣဓ အဓိပ္ပေတော ဥပစာရသမာဓိ စေဝ အပ္ပနာ-သမာဓိ စ။ တတ္ထ ဒသသု ကမ္မဋ္ဌာနေသု, အပ္ပနာပုဗ္ဗဘာဂစိတ္တေသု စ ကေဋ္ဌတာ **ဥပစာရသမာဓိ**။ အဝသေသကမ္မဋ္ဌာနေသု စိတ္တေကဂ္ဂတာ **အပ္ပနာ-သမာဓိ**။ သော ဒုဝိဓောပိ တေသံ ကမ္မဋ္ဌာနာနံ ဘာဝိတတ္တာ ဘာဝိတော ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ကထံ ဘာဝေတဗ္ဗောတိ ဣမဿ ပဒဿ သမ္ဘပကာရတော အတ္ထဝဏ္ဏနာ သမတ္ထာ"တိ။

သမာဓိအာနိသံသကထာ

၃၆၂။ ယမ္ပန ဝုတ္တံ "သမာဓိဘာဝနာယ ကော အာနိသံသော"တိ၊ တတ္ထ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာဒိပဉ္စဝိဓော သမာဓိဘာဝနာယ အာနိသံသော။ တထာ ဟိ ယေ အရဟန္တော ခီဏာသဝါ သမာပဇ္ဇိတ္ဝာ ကေဋ္ဌစိတ္တာ သုခံ ဒိဝသံ ဝိဟရိဿာမာတိ သမာဓိံ ဘာဝေန္တိ၊ တေသံ အပ္ပနာသမာဓိဘာဝနာ **ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနိသံသာ** ဟောတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "န ခေါ ပနေတေ စုန္ဒ အရိယဿ ဝိနယေ သလ္လေခါ ဝုစ္စန္တိ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာ ဧတေ အရိယဿ ဝိနယေ ဝုစ္စန္တီ"တိ[2]။ (၁)

သေက္ခပုထုဇ္ဇနာနံ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ သမာဟိတေန စိတ္တေန ဝိပဿိဿာမာတိ ဘာဝယတံ ဝိပဿနာယ ပဒဋ္ဌာနတ္တာ အပ္ပနာသမာဓိ-ဘာဝနာပိ သမ္ဗာဓေ ဩကာသာဓိဂမနယေန ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာပိ **ဝိပဿနာနိသံသာ** ဟောတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "သမာဓိံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ။ သမာဟိတော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယထာဘူတံ ပဇာနာတီ"တိ[3]။ (၂)

ယေ ပန အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတ္ဝာ အဘိညာပါဒကံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတ္ဝာ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ဧကောပိ ဟုတ္ဝာ ဗဟုဓာ ဟောတီတိ ဝုတ္တနယာ အဘိညာယော ပတ္ထေန္တော နိဗ္ဗတ္တေန္တိ၊ တေသံ သတိ သတိ အာယတနေ အဘိညာပဒဋ္ဌာနတ္တာ အပ္ပနာသမာဓိဘာဝနာ **အဘိညာနိသံသာ** ဟောတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "သော ယဿ ယဿ အဘိညာသစ္ဆိကရဏီယဿ

၁-သွာယံ (သီ၊ ဈ၊ က) ၂-မ ၁-၄၉-ဝိဒ္ဓေ။ ၃-သံ ၂-၁၂-ဝိဒ္ဓေ။

dhammassa cittaṁ abhininnāmeti abhiññāsacchikiriyāya, tatra tatreva sakkhibhabbataṁ pāpuṇāti sati sati āyatane”ti[1]. (3)

Ye aparihīnajjhānā brahmaloke nibbattissāmāti brahmalokūpapattiṁ patthentā apatthayamānā vāpi puthujjanā samādhito na parihāyanti, tesaṁ bhavavisesāvahattā appanāsamādhibhāvanā **bhavavisesānisaṁsā** hoti. Tenāha Bhagavā “paṭhamaṁ jhānaṁ parittaṁ bhāvetvā kattha upapajjanti. Brahmapārisajjānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjantī”ti-ādi[2]. (4)

Upacārasamādhibhāvanāpi pana kāmāvacarasugatibhavavisesaṁ āvahatiyeva.

Ye pana ariyā aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā nirodhasamāpattiṁ samāpajjitvā sattadivasāni acittā hutvā diṭṭheva dhamme nirodhaṁ nibbānaṁ patvā sukhaṁ viharissāmāti samādhiṁ bhāventi, tesaṁ appanāsamādhibhāvanā **nirodhānisaṁsā** hoti. Tenāha “soḷasahi ñāṇacariyāhi navahi samādhicariyāhi vasībhāvatā paññā nirodhasamāpattiyā ñāṇan”ti[3]. (5)

Evamayaṁ diṭṭhadhammasukhavihārādi pañcavidho samādhibhāvanāya ānisaṁso—

“Tasmā nekānisaṁsamhi, kilesamalasodhane.
Samādhibhāvanāyoge, nappamajjeyya paṇḍito”ti.

363. Ettāvatā ca “sīle patiṭṭhāya naro sapañño”ti imissā gāthāya sīlasamādhipaññāmukhena desite Visuddhimagge **samādhipi** paridīpito hoti.

Iti sādhujanapāmojjatthāya kate Visuddhimagge

Samādhiniddeso nāma[4]

Ekādasamo paricchedo.

---

1. Ma 3. 138 piṭṭhe; Aṁ 1. 256 piṭṭhepi atthato samānaṁ.
2. Abhi 2. 439 piṭṭhe.
3. Paṭisaṁ 3 piṭṭhe.
4. Samādhibhāvanādhikāre samādhiniddeso nāma (Sī)

ဓမ္မဿ စိတ္တံ အဘိနိန္နာမေတိ အဘိညာသစ္ဆိကိရိယာယ၊ တတြ တတြေဝ သက္ခိ-ဘဗ္ဗတံ ပါပုဏာတိ သတိ သတိ အာယတနေ”တိ[၁]။ (၃)

ယေ အပရိဟီနဇ္ဈာနာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိဿာမာတိ ဗြဟ္မလောကူပပတ္တိံ ပတ္ထေန္တာ အပတ္ထယမာနာ ဝါပိ ပုထုဇ္ဇနာ သမာဓိတော န ပရိဟာယန္တိ၊ တေသံ ဘဝဝိသေသာဝဟတ္တာ အပ္ပနာသမာဓိဘာဝနာ **ဘဝဝိသေသာနိသံသာ** ဟောတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ပဌမံ ဈာနံ ပရိတ္တံ ဘာဝေတွာ ကတ္ထ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇန္တိ”တိအာဒိ[၂]။ (၄)

ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာပိ ပန ကာမာဝစရသုဂတိဘဝဝိသေသံ အာဝ-ဟတိယေဝ။

ယေ ပန အရိယာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ နိရောဓသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ သတ္တဒိဝသာနိ အစိတ္တာ ဟုတွာ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ နိရောဓံ နိဗ္ဗာနံ ပတွာ သုခံ ဝိဟရိဿာမာတိ သမာဓိံ ဘာဝေန္တိ၊ တေသံ အပ္ပနာသမာဓိ-ဘာဝနာ **နိရောဓာနိသံသာ** ဟောတိ။ တေနာဟ “သောဠသဟိ ဉာဏ-စရိယာဟိ နဝဟိ သမာဓိစရိယာဟိ ဝသီဘာဝတာ ပညာ နိရောဓသမာ-ပတ္တိယာ ဉာဏ”န္တိ[၃]။ (၅)

ဧဝမယံ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာဒိ ပဉ္စဝိဓော သမာဓိဘာဝနာယ အာနိ-သံသော—

“တသ္မာ နေကာနိသံသမှိ၊ ကိလေသမလသောဓနေ။
သမာဓိဘာဝနာယောဂေ၊ နပ္ပမဇ္ဇေယျ ပဏ္ဍိတော”တိ။

၃၆၃။ ဇော်ဂါဝတာ စ “သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော”တိ ဣမိဿာ ဂါထာယ သီလသမာဓိပညာမုခေန ဒေသိတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ **သမာဓိ** ပရိဒီပိတော ဟောတိ။

ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ

သမာဓိနိဒ္ဒေသော နာမ[၄]

ကောဒသမော ပရိစ္ဆေဒေါ။

၁-မ ၃-၁၃၈-ပိဋ္ဌေ၊ အံ ၁-၂ ၅၆-ပိဋ္ဌေပိ အတ္ထတော သမာနံ။ ၂-အဘိ ၂-၄၃၉-ပိဋ္ဌေ။
၃-ပဋိသံ ၃-ပိဋ္ဌေ။ ၄-သမာဓိဘာဝနာဓိကာရေ သမာဓိနိဒ္ဒေသော နာမ (သီ)

364. Paṭhamo sīlaniddeso. Dutiyo dhutaṅganiddeso. Tatiyo kammaṭṭhānaggahaṇaniddeso. Catuttho pathavīkasiṇaniddeso. Pañcamo sesakasiṇaniddeso. Chaṭṭho asubhaniddeso. Sattamo cha-anussatiniddeso. Aṭṭhamo sesānussatiniddeso. Navamo brahmavihāraniddeso. Dasamo āruppaniddeso. Paṭikkūlasaññādhātuvavatthānadvayaniddeso ekādasamoti.

Visuddhimaggassa paṭhamo bhāgo niṭṭhito.

၃၆၄။ ပဌမော သီလနိဒ္ဒေသော။ ဒုတိယော ဓုတင်္နိဒ္ဒေသော။ တတိယော ကမ္မဋ္ဌာနဂ္ဂဟဏနိဒ္ဒေသော။ စတုတ္ထော ပထဝီကသိဏနိဒ္ဒေသော။ ပဉ္စမော သေသကသိဏနိဒ္ဒေသော။ ဆဋ္ဌော အသုဘနိဒ္ဒေသော။ သတ္တမော ဆအနုဿတိနိဒ္ဒေသော။ အဋ္ဌမော သေသာနုဿတိနိဒ္ဒေသော။ နဝမော ဗြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသော။ ဒသမော အာရုပ္ပနိဒ္ဒေသော။ ပဋိက္ကူလသညာဓာတုဝဝတ္ထာနဒ္ဝယနိဒ္ဒေသော ဧကာဒသမောတိ။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဿ ပဌမော ဘာဂေါ နိဋ္ဌိတော။

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Akkosanā	28
Aṅgamaṅgānusārino vātā	345
Agocaro	17
Aggiḍaḍḍhaṁ	60
Accantavirāgo	282
Acchandikā	171
Ajjhattaṁ	151, 344
Ajjhattaṁ paccattaṁ	151, 344
Aṭṭhapanā	26
Aṭṭhimiñjaṁ	247, 351
Aṭṭhi	245, 350
Aṇumattesu vajjesu bhayadassāvī	19
Attano cariyānukūlaṁ	98
Adukkhamasukhaṁ	162
Addhānaparicchedako	229
Addhānaṁ	91
Advayaṁ	171
Adho	171, 301
Adhogamā vātā	345
Adho tiriyaṁ	301
Ananto ākāso	324
Anantaṁ viññāṇaṁ	326
Anavajjatā ca phāsuvihāro ca	32
Aniccatā	281
Aniccānupassanā	281

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Aniccānupassī	281
Aniccaṁ	281
Animittato	228
Anīghā	304
Anuppiyabhāṇitā	27
Anubandhanā	270
Antaguṇaṁ	250, 353
Antojaṭā bahijaṭā	1
Antaṁ	249, 353
Appassādā kāmā	121
Abbhokāsikaṅgaṁ	58
Abyāpajjā	304
Abyāpajjaṁ	302
Abyābajjhaparamatāya	34
Abhabbā niyāmaṁ okkamituṁ	172
Abhippamodayaṁ cittaṁ	280
Abhisamācāro	12
Amanussānaṁ piyo hoti	305
Amutra	29
Avaṇṇahārikā	28
Avitakkaṁ avicāraṁ	152
Asammūḷho kālaṅkaroti	307
Asaddhā	171
Assāso	263, 345
Assu	254, 357

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဋ္ဌကော်
[အ]	
အက္ကောသနာ	၂၀
အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိနော ဝါတာ	၃၄၅
အဂေါစရော	၁၇
အဂ္ဂိဒုမံ	၆၀
အစ္ဆန္နဝိရာဂေါ	၂၀၂
အဇ္ဈတ္တိကာ	၁၇၁
အဇ္ဈတ္တံ	၁၅၁-၃၄၄
အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ	၁၅၁-၃၄၄
အဇ္ဈုပနာ	၂၆
အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ	၂၄၇-၃၅၁
အဋ္ဌိ	၂၄၅-၃၅၀
အဏုမတ္တေသု ဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿာဝိ	၁၉
အတ္ထနော စရိယာနကူလံ	၉၈
အဒုက္ခမသုခံ	၁၆၂
အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒတော	၂၂၉
အဒ္ဓါနံ	၉၁
အဒ္ဓုဿံ	၁၇၁
အဓော	၁၇၁-၃၀၁
အဓောဂမော ဝါတာ	၃၄၅
အဓော တိရိယံ	၃၀၁
အနန္တော အာကာသော	၃၂၄
အနန္တံ ဝိညာဏံ	၃၂၆
အနဝဇ္ဇတာ စ ဖာသုဝိဟာရော စ ၃၂	
အနိစ္စတာ	၂၈၁
အနိစ္စာနုပဿနာ	၂၈၁

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဋ္ဌကော်
[အ]	
အနိစ္စာနုပဿီ	၂၈၁
အနိစ္စံ	၂၈၁
အနိမိတ္တတော	၂၂၈
အနိဃာ	၃၀၄
အနုပ္ပိယဘာဏိတာ	၂၇
အနုပဒန္ဓနာ	၂၇၀
အန္တဂုဏံ	၂၅၀-၃၅၃
အန္တောဇဋာ မဟိဇဋာ	၁
အန္တံ	၂၄၉-၃၅၃
အပ္ပဿာဒါ ကာမာ	၁၂၁
အပ္ပောကာသိကင်္	၅၈
အဖာပဇ္ဇာ	၃၀၄
အဖာပဇ္ဇံ	၃၀၂
အဖာဗဟုပရမတာယ	၃၄
အဘဗ္ဗာ နိယာမံ သြက္ကမိတုံ	၁၇၂
အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ	၂၈၀
အဘိသမာစာရော	၁၂
အမနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ	၃၀၅
အမုတြ	၂၉
အဝဏ္ဏဟာရိကာ	၂၈
အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ	၁၅၂
အသမ္မုဋ္ဌော ကာလင်္ကရောတိ	၃၀၇
အသဒ္ဓါ	၁၇၁
အဿာသော	၂၆၃-၃၄၅
အဿု	၂၅၄-၃၅၇

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ā]

Ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja 325
Ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja 328
Āgantukabhattaṁ 63
Ācāragocarasampanno 16
Ātapo 30
Ātāpī 3
Ātāpī nipako 4
Ānisaṁsadassāvī ratanasaññī ābādho 91
Ābhisekikaṁ 60
Āyudubbalato 228
Āraññikaṅgaṁ 58
Ārambhadhātu 128
Ārammaṇato 109
Ālapanā 26
Āvāso 87

[I]

Icchāpakatassa 23
Itipurāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi 31
Iddhi 93
Iddhimayaṁ 60
Imassa kāyassa 31
Iriyāpathato 101
Iriyāpathassa vā 26

[U]

Ukkācanā 27
Ukkhepanā 28
Uṇhassa 30

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[U]

Utuparissayavinodana-paṭisallānārāmatthaṁ 32
Uttarimappaṭivijjhanto 307
Udariyaṁ 250, 353
Udaraṁ 250
Uddesabhattaṁ 63
Uddhaṅgamā vātā 345
Uddhumātakaṁ 173
Uddhaṁ pādatalā 233
Unnahanā 26
Upacārappanāvahato 107
Upasampajja 141
Upasaṁharaṇato 225
Upādinnaṁ 345
Upekkhāsatipārisuddhiṁ 162
Upekkhako 155
Uposathikaṁ 63
Uppannānaṁ 34
Ullapanā 26

[E]

Ekāsanikaṅgaṁ 58
Ekaṁ disaṁ 301
Eṭṭhi 29

[O]

Opaneyyiko 210
Obhāsakammaṁ 27
Obhāso 27

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[အာ]

အာကာသာနဉ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ၃၂၅
အာကိဉ္စညာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ၃၂၈
အာဂန္တုကဘတ္တံ ၆၃
အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော ၁၆
အာတပေါ ၃၀
အာတာပီ ၃
အာတာပီ နိပကော ၄
အာနိသံသဒဿာဝီ ရတနသညီ
အာဗာဓော ၉၁
အာဘိသေကိကံ ၆၀
အာယုဒုဗ္ဗလတော ၂၂၈
အာရညိကင်္ ၅၈
အာရမ္ဘဓာတု ၁၂၈
အာရမ္မဏတော ၁၀၉
အာလပနာ ၂၆
အာဝါသော ၈၇

[ဣ]

ဣစ္ဆာပကတဿ ၂၃
ဣတိပုရာဏဉ္စ ဝေဒနံ ပဋိဟင်္ခါမိ ၃၁
ဣဒ္ဓိ ၉၃
ဣဒ္ဓိမယံ ၆၀
ဣမဿ ကာယဿ ၃၁
ဣရိယာပထတော ၁၀၁
ဣရိယာပထဿ ဝါ ၂၆

[ဥ]

ဥက္ကာစနာ ၂၇
ဥက္ခေပနာ ၂၈
ဥဏှဿ ၃၀

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[ဥ]

ဥတုပရိဿယဝိနောဒန-ပဋိသလ္လာနာရာမတ္ထံ ၃၂
ဥတ္တရိမပဋိဝိဇ္ဈနော ၃၀၇
ဥဒရိယံ ၂၅၀-၃၅၃
ဥဒရံ ၂၅၀
ဥဒ္ဒေသဘတ္တံ ၆၃
ဥဒ္ဓင်္မာ ဝါတာ ၃၄၅
ဥဒ္ဓုမာတကံ ၁၇၃
ဥဒ္ဓံ ပါဒတလာ ၂၃၃
ဥန္နဟနာ ၂၆
ဥပစာရပ္ပနာဝဟတော ၁၀၇
ဥပသမ္ပဇ္ဇ ၁၄၁
ဥပသံဟရဏတော ၂၂၅
ဥပါဒိန္နံ ၃၄၅
ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ ၁၆၂
ဥပေက္ခကော ၁၅၅
ဥပေါသထိကံ ၆၃
ဥပ္ပန္နာနံ ၃၄
ဥလ္လပနာ ၂၆

[ဧ]

ကောသနိကင်္ ၅၈
ကေ ဒိသံ ၃၀၁
ဧဋ္ဌိ ၂၉

[ဩ]

ဩပနေယျိကော ၂၁၀
ဩဘာသကမ္မံ ၂၇
ဩဘာသော ၂၇

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ka]

Kakkhaḷaṁ 344
Kammaṭṭhānadāyakaṁ kalyāṇamittaṁ 94
Kammāvaraṇena samannāgatā 171
Kammaṁ 90
Karīsaṁ 251, 354
Kalāpato 360
Kāyabahusādhāraṇato 227
Kiccā 102
Kilesāvaraṇena samannāgatā 171
Kilomakaṁ 248, 352
Kiṁ sīlaṁ 7
Kucchisayā vātā 345
Kulaṁ 88
Kuhanā 26
Kenaṭṭhena samādhi 81
Kenaṭṭhena sīlaṁ 8
Kesā 241, 348
Koṭṭhāsayā vātā 345
Ko samādhi 81

[Kha]

Khaṇaparittato 230
Khayavirāgo 282
Kharigataṁ 344
Khalupacchābhattikaṅgaṁ 58
Khipanā 28
Khuddakapalibodhupacchedaṁ 119
Kheḷo 255, 357

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ga]

Gaṇanā 270
Gaṇo 90
Gatapaccāgataṁ 60
Gantho 92
Gamikabhattaṁ 63
Garahaṇā 28
Gaveṭṭhi 29
Gahaṇato 110
Gilānapaccayabhesajjaparikkhāraṁ 33
Gilānabhattaṁ 63
Gilānupaṭṭhākabhattaṁ 63
Gokhāyitādi 60
Gocaro 17
Gotama 1

[Ca]

Cakkhunā rūpaṁ disvā 20
Catutthaṁ 163
Cariyā 98
Cariyānukūlato 110
Cāṭukamyatā 27
Cittaṁ paññañca bhāvayaṁ 3
Cīvaraṁ 30
Cuṇṇato 361
Cutūpapātañāṇāya cetanā sīlaṁ 7
Cetasā 301
Cetasikaṁ sīlaṁ 7

[Ja]

Jaṭā 1

ပဒါနုက္ကမော ဗိန္ဒုင်္ကော

[က]

ကတ္ဘဉ္စိ ၃၄၄
ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကံ ကလ္လာဏမိတ္တံ ၉၄
ကမ္မာဝရဏေန သမန္နာဂတာ ၁၇၁
ကမ္မံ ၉၀
ကရီသံ ၂၅၁-၃၅၄
ကလာပတော ၃၆၀
ကာယဗဟုသာဓာရဏတော ၂၂၇
ကိစ္စာ ၁၀၂
ကိလေသာဝရဏေန သမန္နာဂတာ ၁၇၁
ကိလောမကံ ၂၄၈-၃၅၂
ကိံ သီလံ ၇
ကုစ္ဆိသယာ ဝါတာ ၃၄၅
ကုလံ ၈၈
ကုဟနာ ၂၆
ကေနဋ္ဌေန သမာဓိ ၈၁
ကေနဋ္ဌေန သီလံ ၈
ကေသာ ၂၄၁-၃၄၈
ကောဋ္ဌာသယာ ဝါတာ ၃၄၅
ကော သမာဓိ ၈၁

[ခ]

ခဏပရိတ္တတော ၂၃၀
ခယဝိရာဂေါ ၂၀၂
ခရိဝတံ ၃၄၄
ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂံ ၅၈
ခိပနာ ၂၈
ခုဒ္ဒကပလိဗောဓုပစ္ဆေဒံ ၁၁၉
ခေဠော ၂၅၅-၃၅၇

ပဒါနုက္ကမော ဗိန္ဒုင်္ကော

[ဂ]

ဂဏနာ ၂၇၀
ဂဏော ၉၀
ဂတပစ္စာဂတံ ၆၀
ဂန္ထော ၉၂
ဂမိကဘတ္တံ ၆၃
ဂရဟဏာ ၂၈
ဂဝေဋ္ဌိ ၂၉
ဂဟဏတော ၁၁၀
ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရံ ၃၃
ဂိလာနဘတ္တံ ၆၃
ဂိလာနုပဋ္ဌာကဘတ္တံ ၆၃
ဂေါခါယိတာဒိ ၆၀
ဂေါစရော ၁၇
ဂေါတမ ၁

[စ]

စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ ၂၀
စတုတ္ထံ ၁၆၃
စရိယာ ၉၈
စရိယာနုကူလတော ၁၁၀
စာဋုကမ္မတာ ၂၇
စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ ၃
စီဝရံ ၃၀
စုတ္တူပပါတဉာဏာယ စေတနာ သီလံ ၇
စေတသာ ၃၀၁
စေတသိကံ သီလံ ၇

[ဇ]

ဇဋာ ၁

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Jha]

Jhānappabhedato 107

[Ña]

Ñātī 91

[Ṭha]

Ṭhapanā 26, 270
Ṭhitiyā 31

[Ḍa]

Ḍaṁsā 30

[Ta]

Taco 243, 349
Tassa saṁvarāya paṭipajjati 21
Titthacoḷaṁ 60
Tiriyaṁ 171
Tividhakalyāṇaṁ dasa-
lakkhaṇasampannaṁ 143
Tuvaṭaṁ cittaṁ samādhiyati 307
Taṁ taṁ gotama pucchāmi 1

[Tha]

Thūpacīvaraṁ 60

[Da]

Dantā 243, 349
Dutiyaṁ 153
Duppaññā 172
Devatā rakkhanti 306
Devadattiyaṁ 61

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Dha]

Dhajāhaṭaṁ 60
Dhammapavattito 103
Dhammā 284
Dhammānussati 206
Dhutaṅgāni 59
Dhutavādo 78
Dhutādīnaṁ vibhāgato 78
Dhuto 78
Dhurabhattaṁ 63

[Na]

Nakhā 243, 349
Natthi kiñci 328
Na nimittaggāhī 20
Na pāpakaṁ supinaṁ 305
Na maṇḍanāya 30
Na madāya 30
Naro 3
Na vibhūsanāya 31
Nhānacoḷaṁ 60
Nhāru 245, 350
Nānattasaññānaṁ
amanasikārā 324
Nānubyañjanaggāhī 20
Nāssa aggi vā visaṁ vā
satthaṁ vā kamati 307
Nippesikatā 29
Nikkamadhātu 128
Nijigīsanatā 29
Nipako 3

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[ဈ]

ဈာနုပ္ပဘေဒတော ၁၀၇

[ဉ]

ညတိ ၉၁

[ဋ]

ဋပနာ ၂၆-၂၇၀
ဋိတိယာ ၃၁

[ဍ]

ဍံသာ ၃၀

[တ]

တစော ၂၄၃-၃၄၉
တဿ သံဝရာယ ပဋိပဇ္ဇတိ ၂၁
တိတ္ထစောဠံ ၆၀
တိရိယံ ၁၇၁
တိဝိဓကလ္လာဏံ ဒသလက္ခဏ-
သမ္ပန္နံ ၁၄၃
တုဝဋံ စိတ္တံ သမာဓိယတိ ၃၀၇
တံ တံ ဂေါတမ ပုစ္ဆာမိ ၁

[ထ]

ထူပစီဝရံ ၆၀

[ဒ]

ဒန္တာ ၂၄၃-၃၄၉
ဒုတိယံ ၁၅၃
ဒုပ္ပညာ ၁၇၂
ဒေဝတာ ရက္ခန္တိ ၃၀၆
ဒေဝဒတ္တိယံ ၆၁

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[ဓ]

ဓာဟဋံ ၆၀
ဓမ္မပဝတ္တိတော ၁၀၃
ဓမ္မာ ၂၀၄
ဓမ္မာနုဿတိ ၂၀၆
ဓုတင်္ဂါနိ ၅၉
ဓုတဝါဒေါ ၇၀
ဓုတာဒီနံ ဝိဘာဂတော ၇၀
ဓုတော ၇၀
ဓုရဘတ်တံ ၆၃

[န]

နခါ ၂၄၃-၃၄၉
နတ္ထိ ကိဉ္စိ ၃၂၀
န နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ ၂၀
န ပါပကံ သုပိနံ ၃၀၅
န မဏ္ဍနာယ ၃၀
န မဒါယ ၃၀
နရော ၃
န ဝိဘူသနာယ ၃၁
နှာနစောဠံ ၆၀
နှာရု ၂၄၅-၃၅၀
နာနတ္တသညာနံ
အမနသိကာရာ ၃၂၄
နာနုဗျဉ္ဇနဂ္ဂါဟီ ၂၀
နာဿ အဂ္ဂိ ဝါ ဝိသံ ဝါ သတ္ထံ
ဝါ ကမတိ ၃၀၇
နိပ္ပေသိကတာ ၂၉
နိက္ကမဓာတု ၁၂၀
နိဇိဂီသနတာ ၂၉
နိပကော ၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nippesikatā	29
Nibbānaṁ	285
Nimantanabhattaṁ	63
Nimittakammaṁ	27
Nimittaṁ	27, 113
Neva davāya	30
Nevasaññānāsaññāyatanaṁ	329
Nesajjikaṅgaṁ	59
[Pa]	
Pakkhikaṁ	63
Paccayapaṭisevanasaṅkhātena	26
Paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā	323
Paṭighātāya	30
Paṭinissaggānupassī	282
Paṭisaṅkhā yoniso	29
Paṭisevati	30
Pattapiṇḍikaṅgaṁ	58
Pathavīkasiṇaṁ	145
Panthikaṁ	60
Papphāsaṁ	249, 353
Parakkamadhātu	128
Parapiṭṭhimaṁsikatā	28
Parikathā	28
Pariyāpannā	303
Pariyeṭṭhi	29
Passambhayaṁ cittasaṅkhāraṁ	280
Passāso	263, 345
Pāṭipadikaṁ	63
Pātimokkhasaṁvarasaṁvuto	16
Pātimokkhasaṁvaro	7
Pāpaṇikaṁ	60
Pāpanā	28
Pāpicchassa	23
Pāribhaṭyatā	27
Piṇḍapātikaṅgaṁ	58
Piṇḍapātaṁ	30
Pittaṁ	252, 354
Pihakaṁ	249, 352
Pītiyā ca virāgā	154
Pītisambojjhaṅgaṭṭhāniyā	128
Pītipaṭisaṁvedī	279
Pītisukhaṁ	139
Puggalā	303
Pubbo	253, 355
Paṁsukūlikaṅgaṁ	57
[Pha]	
Pharitvā	301
Phusanā	270
[Ba]	
Buddhānussati	191
Byāsato	80
Brahmacariyānuggahāya	31
[Bha]	
Bhagavā	204
Bhākuṭikā	26
Bhikkhu	3, 16
Bhūmito	110
Bhojanā	102

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[နံ]	
နိပ္ပေသိကတာ	၂၉
နိဗ္ဗာနံ	၂၈၅
နိမန္တနဘတ္တံ	၆၃
နိမိတ္တကမ္မံ	၂၇
နိမိတ္တံ	၂၇-၁၁၃
နေဝ ဒဝါယ	၃၀
နေဝသညာနာသညာယတနံ	၃၂၉
နေသဇ္ဇိကင်္	၅၉
[ပ]	
ပက္ခိကံ	၆၃
ပစ္စယပဋိသေဝနသဒ္ဒါတေန	၂၆
ပဋိဃသညာနံ အတ္ထင်္မာ	၃၂၃
ပဋိဃာတာယ	၃၀
ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ	၂၈၂
ပဋိသဒ္ဒါ ယောနိသော	၂၉
ပဋိသေဝတိ	၃၀
ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္	၅၈
ပထဝီကသိဏံ	၁၄၅
ပန္ထိကံ	၆၀
ပဗ္ဗါသံ	၂၄၉-၃၅၃
ပရက္ကမဓာတု	၁၂၈
ပရိဒိဋ္ဌမံသိကတာ	၂၈
ပရိကထာ	၂၈
ပရိယာပန္နာ	၃၀၃
ပရိယေဋ္ဌိ	၂၉
ပဿဒ္ဓကာယ စိတ္တသင်္ခါရံ	၂၈၀
ပဿာသော	၂၆၃-၃၄၅
ပါဋိပဒိကံ	၆၃
ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော	၁၆
ပါတိမောက္ခသံဝရော	၇
ပါပကိကံ	၆၀
ပါပနာ	၂၈
ပါဒိဿ္ဆဿ	၂၃
ပါရိဘဋ္ဌတာ	၂၇
ပိဏ္ဍပါတိကင်္	၅၈
ပိဏ္ဍပါတံ	၃၀
ပိတ္တံ	၂၅၂-၃၅၄
ပိဟကံ	၂၄၉-၃၅၂
ပီတိယာ စ ဝိရာဂါ	၁၅၄
ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂနိယာ	၁၂၈
ပီတိပဋိသံဝေဒီ	၂၇၉
ပီတိသုခံ	၁၃၉
ပုဂ္ဂလာ	၃၀၃
ပုဗ္ဗော	၂၅၃-၃၅၅
ပံသုကူလိကင်္	၅၇
[ဖ]	
ဖရိတ္ဝာ	၃၀၁
ဖုသနာ	၂၇၀
[ဗ]	
ဗုဒ္ဓါနုဿတိ	၁၉၁
ဗျာသတော	၈၀
ဗြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟာယ	၃၁
[ဘ]	
ဘဂဝါ	၂၀၄
ဘာကုဋိကာ	၂၆
ဘိက္ခု	၃-၁၆
ဘူမိတော	၁၁၀
ဘောဇနာ	၁၀၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Makasā	30
Maggo	2
Matthaluṅgaṁ	251, 354
Manussānaṁ piyo hoti	305
Maraṇaṁ	222
Mahāvihāravāsīnaṁ	2
Mahesinā	2
Mukhavaṇṇo vippasīdati	307
Muggasūpyatā	27
Muttaṁ	256, 358
Mettāsahagatena	301
Medo	254, 356
Maṁsaṁ	244, 349
[Ya]	
Yakanaṁ	248, 352
Yatvādhikaraṇamenaṁ	21
Yathāsanthatikaṅgaṁ	59
Yātrā ca me bhavissati	32
Yāpanāya	31
Yāvatā	284
Yāvadeva	30
Yena ca jīrīyati	345
Yena ca pariḍayhati	345
[Ra]	
Rathiyacoḷaṁ	60
Rukkhamūlikaṅgaṁ	58
Rūpasaññānaṁ	322

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[La]	
Lapanā	26
Lasikā	256, 358
Lābhasakkārasiloka-sannissitassa	23
Lābhā vata me	216
Lābho	90
Lokaṁ	302
Lomā	242, 348
Lohitaṁ	253, 355
[Va]	
Vakkaṁ	247, 351
Vaḍḍhanāvaḍḍhanato	108
Vambhanā	28
Vavatthānaṁ	342
Vasā	254, 357
Vātā	30
Vātāhaṭaṁ	60
Vārakabhattaṁ	63
Viññāṇañcāyatanaṁ	326
Vitakkavicārānaṁ vūpasamā	151
Vipākāvaraṇena samannāgatā	171
Vipulena	302
Vimocayaṁ cittaṁ	281
Virāgānupassanā	282
Virāgānupassī	282
Virāgo	285
Vinīlakādi	173
Vivaṭṭanā	270
Vivicceva kāmehi	135

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဋ္ဌကော်
[မ]	
မကသာ	၃၀
မဲဂ္ဂေါ	၂
မတ္ထလုင်္ဂံ	၂၅၁-၃၅၄
မနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ	၃၀၅
မရဏံ	၂၂၂
မဟာဝိဟာရဝါသိနံ	၂
မဟေသိနာ	၂
မုခဝဏ္ဏော ဝိပ္ပသီဒတိ	၃၀၇
မုဋ္ဌဿုပျတာ	၂၇
မုတ္တံ	၂၅၆-၃၅၀
မေတ္တာသဟဂတေန	၃၀၁
မေဒေါ	၂၅၄-၃၅၆
မံသံ	၂၄၄-၃၄၉
[ယ]	
ယကနံ	၂၄၀-၃၅၂
ယတ္ထဓိကရဏမေနံ	၂၁
ယထာသန္ထတိကင်္	၅၉
ယာတြာ စ မေ ဘဝိဿတိ	၃၂
ယာပနာယ	၃၁
ယာဝတာ	၂၀၄
ယာဝဒေဝ	၃၀
ယေန စ ဇီရိယတိ	၃၄၅
ယေန စ ပရိဍယှတိ	၃၄၅
[ရ]	
ရထိယစောဠံ	၆၀
ရုက္ခမူလိကင်္	၅၀
ရူပသညာနံ	၃၂၂

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဋ္ဌကော်
[လ]	
လပနာ	၂၆
လသိကာ	၂၅၆-၃၅၀
လာဘသက္ကာရသိလောက-သန္နိဿိတဿ	၂၃
လာဘာ ဝတ မေ	၂၁၆
လာဘော	၉၀
လောကံ	၃၀၂
လောမာ	၂၄၂-၃၄၀
လောဟိတံ	၂၅၃-၃၅၅
[ဝ]	
ဝက္ကံ	၂၄၇-၃၅၁
ဝဗုနာဝဗုနတော	၁၀၀
ဝမ္မနာ	၂၀
ဝဝတ္ထာနံ	၃၄၂
ဝသာ	၂၅၄-၃၅၇
ဝါတာ	၃၀
ဝါတာဟဋံ	၆၀
ဝါရကဘတ္တံ	၆၃
ဝိညာဏဿာယတနံ	၃၂၆
ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ	၁၅၁
ဝိပါကာဝရဏေန သမန္နာဂတာ	၁၇၁
ဝိပုလေန	၃၀၂
ဝိမောစယံ စိတ္တံ	၂၀၁
ဝိရာဂါနုပဿနာ	၂၀၂
ဝိရာဂါနုပဿီ	၂၀၂
ဝိရာဂေါ	၂၀၅
ဝိနီလကာဒိ	၁၇၃
ဝိဝဋ္ဋနာ	၂၇၀
ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ	၁၃၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vivekajaṁ	139
Visuddhi	2
Visuddhikāmā	2
Visuddhimaggo	2, 7
Visuddhimaggaṁ	2
Visuddhiyā	2
Viharati	16, 301
Vihārabhattaṁ	63
Vihiṁsūparatiyā	31
Vedanānaṁ	34
Veyyābādhikānaṁ	34
[Sa]	
Saṅkāracoḷaṁ	60
Saṅkhatā vā asaṅkhatā vā	284
Saṅkhātaniddesato	107
Saṅkhārāvasesamāpattiṁ	330
Saṇṭhapanā	26
Satisaṁvaro	7
Sato ca sampajāno	157
Sattā	303
Sandiṭṭhiko	209
Sapaññho	3
Sapadānacārikaṅgaṁ	58
Sabbattatāya	301
Sabbadhi	301
Sabbaso	322
Sabbāvantaṁ	302
Sabbe	303
Samaṇacīvaraṁ	60

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Samatikkamato	107
Samatikkamā	322
Samādahaṁ cittaṁ	281
Samādhijaṁ	153
Samāsabyāsato	79
Samukkācanā	27
Samukkhepanā	28
Samunnahanā	27
Samullapanā	26
Sampattivipattito	224
Sampasādanaṁ	151
Sampāpanā	28
Sarīsapā	30
Salākabhattaṁ	63
Sallapanā	26
Sallakkhaṇā	270
Sāmantajappā	27
Sāmantajappitena	26
Sāmuddiyaṁ	61
Siṅghānikā	255, 358
Sītassa	30
Sīle patiṭṭhāya	3
Sukhaṁ paṭibujjhati	305
Sukhaṁ supati	305
Sugato	197
Suladdhaṁ vata me	216
Sedo	253, 356
Senāsanaṁ	32

ပဒါနုက္ကမော	ဗိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဗိဝေကဇံ	၁၃၉
ဗိသုဒ္ဓိ	၂
ဗိသုဒ္ဓိကာမာ	၂
ဗိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ	၂-၇
ဗိသုဒ္ဓိမဂ္ဂံ	၂
ဗိသုဒ္ဓိယာ	၂
ဗိဟရတိ	၁၆-၃၀၁
ဗိဟာရဘတ္တံ	၆၃
ဗိဟိံသူပရတိယာ	၃၁
ဝေဒနာနံ	၃၄
ဝေယျာဗာဓိကာနံ	၃၄
[သ]	
သင်္ကာရစောဠံ	၆၀
သခ်တာ ဝါ အသခ်တာ ဝါ	၂၈၄
သင်္ခါတနိဒ္ဒေသတော	၁၀၇
သင်္ခါရာဝသေသသမာပတ္တိံ	၃၃၀
သဏ္ဌပနာ	၂၆
သတိသံဝရော	၇
သတော စ သမ္ပဇာနော	၁၅၇
သတ္တာ	၃၀၃
သန္နိဋ္ဌိကော	၂၀၉
သပညော	၃
သပဒါနစာရိကင်္ဂံ	၅၈
သမ္မတ္တတာယ	၃၀၁
သမ္မဓိ	၃၀၁
သမ္မသော	၃၂၂
သမ္မာဝန်္တံ	၃၀၂
သမ္မေ	၃၀၃
သမဏစီဝရံ	၆၀

ပဒါနုက္ကမော	ဗိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမတိက္ကမတော	၁၀၇
သမတိက္ကမာ	၃၂၂
သမာဒဟံ စိတ္တံ	၂၈၁
သမာဓိဇံ	၁၅၃
သမာသမျာသတော	၇၉
သမုက္ကာစနာ	၂၇
သမုက္ကေပနာ	၂၈
သမုန္နဟနာ	၂၇
သမုလ္လပနာ	၂၆
သမ္မတ္တိဝိပတ္တိတော	၂၂၄
သမ္မသာဒနံ	၁၅၁
သမ္မာပနာ	၂၈
သရီသပါ	၃၀
သလာကဘတ္တံ	၆၃
သလ္လပနာ	၂၆
သလ္လက္ခဏာ	၂၇၀
သာမန္တဇပ္ပါ	၂၇
သာမန္တဇပ္ပိတေန	၂၆
သာမုဋ္ဌိယံ	၆၁
သိင်္ဃာနိကာ	၂၅၅-၃၅၈
သီတဿ	၃၀
သီလေ ပတိဋ္ဌာယ	၃
သုခံ ပဋိဗုဇ္ဈတိ	၃၀၅
သုခံ သုပတိ	၃၀၅
သုဂတော	၁၉၇
သုလဒ္ဓံ ဝတ မေ	၂၁၆
သေဒေါ	၂၅၃-၃၅၆
သေနာသနံ	၃၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Semhaṁ	252, 355
Seyyathidaṁ	345
So	20
Sotthiyaṁ	60
Sosānikaṅgaṁ	74
Sosānikaṁ	60
Saṁkhipanā	28
Saṁghabhattaṁ	63
Saṁvaro sīlaṁ	7
[Ha]	
Hatavikkhittakaṁ	173
Hadayaṁ	248, 351
Hirikopīnaṁ	30

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဇ္ဇကော်
[သ]	
သေမှံ	၂၅၂-၃၅၅
သေယျထိဒံ	၃၄၅
သော	၂၀
သောတ္ထိယံ	၆၀
သောသာနိကင်္ဂံ	၇၄
သောသာနိကံ	၆၀
သံခိပနာ	၂၀
သံဃဘတ္တံ	၆၃
သံဝရော သီလံ	၇
[ဟ]	
ဟတဝိက္ခိတ္တကံ	၁၇၃
ဟဒယံ	၂၄၀-၃၅၁
ဟိရိကောပီနံ	၃၀

Lakkhitabbānaṁ padānaṁ visayānañca anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Akammāsāni	51, 215
Akhaṇḍāni	51, 215
Agocaro	17
Accantavirāgo	282
Acchiddāni	51, 215
Ajjhāsayā (cha)	112
Aṭṭhi	245, 350
Aṭṭhika	174
Aṭṭhikakammaṭṭhāna	186
nimitta-uggahākāra	186
Aṭṭhimiñjaṁ	247, 351
Attādhipateyyasīla	11, 14
Addhānapalibodho	91
Ananurūpavihārā	115, 118
Anamataggiyāni	298
Anācāro	17, 28, 19
Aniccaṁ	281
Aniccatā	281
Aniccānupassanā	281
Anissitasīla	11, 12
Anuttaraguṇavaṇṇanā	201
Anupasampannasīla	11, 15
Anubandhanā	270
Anurūpavihāra	119
Anuloma	134
Anodhisopharaṇāmettā	302

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Antaṁ	249, 353
Antaguṇaṁ	250, 353
Aparāmaṭṭhapārisuddhisīla	11, 46
Aparāmaṭṭhasīla	11, 14
Aparāmaṭṭhāni	51, 215
Apariyantapārisuddhisīla	11, 44
Apariyantasīla	11, 12
Apariyāpannasamādhi	85
Appanā	278
Appanākosallaṁ (dasavidhaṁ)	125
Appanāsamādhi	82
Appamāṇaparittārammaṇa-samādhi	84
Appamāṇasamādhi	83
Abaddhapitta	252
Abbhokāsika	58
Abbhokāsikaṅga	58
Abbhokāsikaṅgavaṇṇanā	72
Arañña	69, 262
Arahaṁguṇavaṇṇanā	192
Ariyavaṁsa	57
Arūpāvacarasamādhi	85
Avitakkavicāramattasamādhi	83
Avitakkāvicārasamādhi	83
Aviratisīla	11, 12
Avisuddhasīla	11, 14
Avītikkamo sīlaṁ	11, 47

လက္ခိတဗ္ဗာနံ ပဒါနံ ဝိသယာနဉ္စ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဇ္ဇကော်
[အ]	
အကမ္မာသာနိ	၅၁၊၂၁၅
အခဏ္ဍာနိ	၅၁၊၂၁၅
အဂေါစရော	၁၇
အစ္ဆန္နဝိရာဂေါ	၂၀၂
အစ္ဆိဒ္ဒါနိ	၅၁၊၂၁၅
အဇ္ဈာသယာ (ဆ)	၁၁၂
အဋ္ဌိ	၂၄၅၊၃၅၀
အဋ္ဌိက	၁၇၄
အဋ္ဌိကကမ္မဋ္ဌာန	၁၀၆
နိမိတ္တဥ္စဂ္ဂဟာကာရ	၁၀၆
အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ	၂၄၇၊၃၅၁
အတ္ထာမိပတေယျသီလ	၁၁၊၁၄
အဒွါနပလိဗောဓော	၉၁
အနနုရူပဝိဟာရာ	၁၁၅-၈
အနမတဂ္ဂိယာနိ	၂၉၈
အနာစာရော	၁၇၊၁၈၊၁၉
အနိစ္စံ	၂၈၁
အနိစ္စတာ	၂၈၁
အနိစ္စာနုပဿနာ	၂၈၁
အနိဿိတသီလ	၁၁၊၁၂
အနုတ္တရဂုဏဝဏ္ဏနာ	၂၀၁
အနုပသမ္မဋ္ဌသီလ	၁၁၊၁၅
အနုဗန္ဓနာ	၂၇၀
အနုရူပဝိဟာရ	၁၁၉
အနုလောမ	၁၃၄
အနောမိသောဖရဏာမေတ္တာ	၃၀၂

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဇ္ဇကော်
[အ]	
အန္တံ	၂၄၉၊၃၅၃
အန္တဂုဏံ	၂၅၀၊၃၅၃
အပရာမဋ္ဌပါရိသုဒ္ဓိသီလ	၁၁၊၄၆
အပရာမဋ္ဌသီလ	၁၁၊၁၄
အပရာမဋ္ဌာနိ	၅၁၊၂၁၅
အပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလ	၁၁၊၄၄
အပရိယန္တသီလ	၁၁၊၁၂
အပရိယာပန္နသမာဓိ	၈၅
အပဂနာ	၂၇၀
အပဂနာကောသလ္လံ(ဒသဝိဓံ)	၁၂၅
အပဂနာသမာဓိ	၈၂
အပမာဏပရိတ္တာရမ္မဏသမာဓိ	၈၄
အပမာဏသမာဓိ	၈၃
အဗ္ဗဠိတ္တ	၂၅၂
အဗ္ဘောကာသိက	၅၈
အဗ္ဘောကာသိကင်	၅၈
အဗ္ဘောကာသိကင်ဝဏ္ဏနာ	၇၂
အရညံ	၆၉၊၂၆၂
အရဟဒုဏဝဏ္ဏနာ	၁၉၂
အရိယဝံသ	၅၇
အရူပါဝစရသမာဓိ	၈၅
အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တသမာဓိ	၈၃
အဝိတက္ကာဝိစာရသမာဓိ	၈၃
အဝိရတိသီလ	၁၁၊၁၂
အဝိသုဒ္ဓသီလ	၁၁၊၁၄
အဝီတိက္ကမော သီလံ	၁၁၊၄၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Asappāyā (satta)	123
Asabalāni	51, 215
Asamāhitapuggala-parivajjanatā	131
Asubhakammaṭṭhāna-pakiṇṇakakathā	187
Asubhā (dasa)	107, 173
Asekkhasīla	11, 14
Assāsapassāsā natthi	275
Assu	254, 357
[Ā]	
Ākāsānañcāyatanaṁ	325, 326
Ākāsānañcāyatanabhāvanā	320, 325
Ākiñcaññāyatanaṁ	328, 329
Ākiñcaññāyatanabhāvanā	326
Ācārasīla	11, 15
Ācāro	17
Ājīvapārisuddhisīla	11, 16, 22, 29
Ājīvahetu paññattāni cha sikkhāpadāni	22
Ādibrahmacariyakasīla	11, 12
Ānāpānassati	191
Ānāpānassatikathā	258
kakacūpamā	273
gopālakagaṇanā	271
dovārikūpamā	273
dhaññamāpakagaṇanā	270

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
paṅguḷopamā	272
pañcasandhi	270
manasikāravidhi	270
vipassanānaya	267
samathanaya	267
Āpāṇakoṭikasīla	11, 12
Āpo	345, 360
Āpokasiṇakathā	165
Ābādhapalibodho	91
Ābhisamācārikasīla	11, 12
Āyatanasaddattho	326
Āyukkhayamaraṇa	222
Āraññakaṁ	262
Āraññika	58
Āraññikaṅga	58
Āraññikaṅgavaṇṇanā	69
Āruppabhāvanā pakiṇṇakakathā	332
Ālokakasiṇakathā	169
Āvāsapalibodho	87
Āhāra (catubbidha)	336
kopanettha kimāharati?	336
Āhārepaṭikkūlabhāvanā	336
Āhārepaṭikkūlasaññā	336
Āhāresu bhayāni	336
[I]	
Iddhipalibodho	93
Indriyasaṁvarasīla	11, 16, 20, 22
Indriyasamattapaṭipādana	125

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဋ္ဌက်ော
[အ]	
အသပ္ပါယာ (သတ္တ)	၁၂၃
အသမလာနိ	၅၁၊၂၁၅
အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ	၁၃၁
အသုဘကမ္မဋ္ဌာန-ပကိဏ္ဏက-ကထာ	၁၀၇....
အသုဘာ (ဒသ)	၁၀၇၊၁၇၃
အသေက္ခသီလ	၁၁၊၁၄
အဿာသပဿာသာ နတ္ထိ	၂၇၅
အဿု	၂၅၄၊၃၅၇
[အာ]	
အာကာသာနဉ္စာယတနံ	၃၂၅၊၃၂၆
အာကာသာနဉ္စာယတန-ဘာဝနာ	၃၂၀-၃၂၅
အာကိဉ္စညာယတနံ	၃၂၀၊၃၂၉
အာကိဉ္စညာယတန-ဘာဝနာ	၃၂၆
အာစာရသီလ	၁၁၊၁၅
အာစာရော	၁၇
အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ-သီလ	၁၁၊၁၆၊၂၂-၂၉
အာဇီဝဟေတု ပညတ္တာနိ ဆ သိက္ခာပဒါနိ	၂၂
အာဒိဗြဟ္မစရိယကသီလ	၁၁၊၁၂
အာနာပါနဿတိ	၁၉၁
အာနာပါနဿတိကထာ	၂၅၈
ကကစူပမာ	၂၇၃
ဂေါပါလကဂဏနာ	၂၇၁
ဒေါဝါရိကူပမာ	၂၇၃
ဓညမာပကဂဏနာ	၂၇၀

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဋ္ဌက်ော
[အာ]	
ပဂ်ဒ္ဓေါပမာ	၂၇၂
ပဋ္ဌဿန္ဓိ	၂၇၀
မနသိကာရဝိဓိ	၂၇၀
ဝိပဿနာနယ	၂၆၇
သမထနယ	၂၆၇
အာပါဏကောဋိကသီလ	၁၁၊၁၂
အာပေါ	၃၄၅၊၃၆၀
အာပေါကသိဏကထာ	၁၆၅
အာဗာဓပလိဗောဓော	၉၁
အာဘိသမာစာရိကသီလ	၁၁၊၁၂
အာယတနသဒ္ဒတ္ထော	၃၂၆
အာယုက္ခယမရဏာ	၂၂၂
အာရညကံ	၂၆၂
အာရညိက	၅၀
အာရညိကင်	၅၀
အာရညိကင်ဝဏ္ဏနာ	၆၉
အာရုပ္ပဘာဝနာ ပကိဏ္ဏကကထာ	၃၃၂
အာလောကကသိဏကထာ	၁၆၉
အာဝါသပလိဗောဓော	၈၇
အာဟာရ(စတုဗ္ဗိဓ)	၃၃၆
ကောပနေတ္ထ ကိမာဟရတိ?	၃၃၆
အာဟာရေပဋိက္ကူလဘာဝနာ	၃၃၆
အာဟာရေပဋိက္ကူလသညာ	၃၃၆
အာဟာရေသု ဘယာနိ	၃၃၆
[ဣ]	
ဣဒ္ဓိပလိဗောဓော	၉၃
ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ	၁၁၊၁၆၊၂၀-၂၂
ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒန	၁၂၅

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[U]

Uggaho 270
Udaraṁ 250
Udariyaṁ 250, 353
Uddhumātakaṁ 173
Uddhumātakakammaṭṭhāna 174
  chabbidhanimitta 178
  nimittasuggahitākāra 180
  pañcavidhanimitta 179
Upacāra 134
Upacārasamādhi 82
Upaṭṭhānaṁ 270
Upasamānussati 191
Upasamānussatikathā 284
Upekkhā 155, 311
  dasavidhā 155
Upekkhābhāvanāvaṇṇanā 310
Upekkhāsahagatasamādhi 82, 83

[E]

Ekāsanika 58
Ekāsanikaṅga 58
Ekāsanikaṅgavaṇṇanā 66

[O]

Okāsaloka 198
Odātakasiṇakathā 168
Odhisopharaṇāmettā 302
Obhāso 39

[Ka]

Kabaḷīkārāhāre paṭikkūlatā paccavekkhitabbākārā (dasa) 336, 342

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ka]

  gamanato 336
  pariyesanato 338
  paribhogato 338
  āsayato 339
  nidhānato 339
  aparipakkato 340
  paripakkato 340
  phalato 340
  nissandato 340
  sammakkhanato 341
Kammaṭṭhānakathetabbākārā (tividhā) 113
Kammaṭṭhānavinicchayo 106, 111
  saṅkhātaniddesato 107
  upacārappanāvahato 107
  jhānappabhedato 107
  samatikkamato 107
  vaḍḍhanāvaḍḍhanato 108
  ārammaṇato 109
  bhūmito 110
  gahaṇato 110
  paccayato 110
  cariyānukūlato 110
Kammapalibodho 90
Kammāsaṁ (sīlaṁ) 49
Karīsaṁ 251, 354
Karuṇā 311
Karuṇābhāvanāvaṇṇanā 307
Kalyāṇamitta 94
Kasiṇavasena ijjhanāni 170

ပဒါနုက္ကမော စိဋ္ဌင်္ကော

[ဥ]

ဥဋ္ဌဟော ၂၇၀
ဥဒ္ဓံ ၂၅၀
ဥဒ္ဓိယံ ၂၅၀၊ ၃၅၃
ဥဒ္ဓုမာတကံ ၁၇၃
ဥဒ္ဓုမာတကကမ္မဋ္ဌာန ၁၇၄
  ဆဒ္ဓိဓနိမိတ္တ ၁၇၈
  နိမိတ္တသုဂ္ဂဟိတာကာရ ၁၈၀
  ပဋ္ဌပိဓနိမိတ္တ ၁၇၉
ဥပစာရ ၁၃၄
ဥပစာရသမာဓိ ၈၂
ဥပဋ္ဌာနံ ၂၇၀
ဥပသမာနုဿတိ ၁၉၁
ဥပသမာနုဿတိကထာ ၂၈၄
ဥပေက္ခာ ၁၅၅၊ ၃၁၁
  ဒသဝိဓာ ၁၅၅
ဥပေက္ခာဘာဝနာဝဏ္ဏနာ ၃၁၀
ဥပေက္ခာသဟဂတသမာဓိ ၈၂-၈၃....

[ဧ]

ကောသနိက ၅၈
ကောသနိကင် ၅၈
ကောသနိကင်ဝဏ္ဏနာ ၆၆

[ခြ]

ခြကာသလောက ၁၉၈
ခြဒါတကသိဏကထာ ၁၆၈
ခြမိသောဖရဏာမေတ္တာ ၃၀၂
ခြဘာသော ၃၉

[က]

ကဗဠီကာရာဟာရေ ပဋိက္ကူလတာ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ-ကာရာ (ဒသ) ၃၃၆-၃၄၂

ပဒါနုက္ကမော စိဋ္ဌင်္ကော

[က]

  ဂမနတော ၃၃၆
  ပရိယေသနတော ၃၃၈
  ပရိဘောဂတော ၃၃၈
  အာသယတော ၃၃၉
  နိဓာနတော ၃၃၉
  အပရိပက္ကတော ၃၄၀
  ပရိပက္ကတော ၃၄၀
  ဖလတော ၃၄၀
  နိဿန္ဒတော ၃၄၀
  သမ္မက္ခနတော ၃၄၁
ကမ္မဋ္ဌာနကထေတဗ္ဗာကာရာ (တိဝိဓာ) ၁၁၃
ကမ္မဋ္ဌာနဝိနိစ္ဆယော ၁၀၆-၁၁၁
  သမ်ိတနိဒ္ဒေသတော ၁၀၇
  ဥပစာရပ္ပနာဝဟတော ၁၀၇
  ဗျာနပ္ပဘေဒတော ၁၀၇
  သမတိက္ကမတော ၁၀၇
  ဝမုနာဝမုနတော ၁၀၈
  အာရမ္မဏတော ၁၀၉
  ဘူမိတော ၁၁၀
  ဂဟဏတော ၁၁၀
  ပစ္စယတော ၁၁၀
  စရိယာနုကူလတော ၁၁၀
ကမ္မပလိဗောဓော ၉၀
ကမ္မာသံ(သီလံ) ၄၉
ကရီသံ ၂၅၁၊ ၃၅၄
ကရဏာ ၃၁၁
ကရဏာဘာဝနာဝဏ္ဏနာ ၃၀၇
ကလျာဏမိတ္တ ၉၄
ကာသိဏဝသေန ဥဇ္ဈနာနိ ၁၇၀

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ka]

Kasiṇugghāṭimākāsa 321
Kāmāvacarasamādhi 85
Kāyagatāsati 191
Kāyagatāsatikathā 232
Kālapariyantasīla 11, 12
Kilesakāmā 136
Kilomakaṁ 248, 352
Kulapalibodho 88
Kuhanā 22
Kesā 241, 348
Koṭṭhāsavavatthānakathā 241

[Kha]

Khaṇikamaraṇa 222
Khaṇḍaṁ (sīlaṁ) 48
Khayavirāgo 282
Khalupacchābhattika 58
Khalupacchābhattikaṅga 58
Khalupacchābhattikaṅga-
vaṇṇanā 68
Khuddakapalibodhā 119
Kheḷo 255, 357

[Ga]

Gaṇanā 270
Gaṇapalibodho 90
Ganthapalibodho 92
Gahaṭṭhasīla 11, 15
Gocaro 17
Gocaro (tividho) 19
upanissayagocaro 19
ārakkhagocaro 19

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ga]

upanibandhagocaro 19
Gotrabhu 134

[Ca]

Catutthajjhānakathā 159
Catutthajjhānasamādhi 85
Catudhātuvavatthānaṁ 342
Catudhātuvavatthānabhāvanā 342
bhāvetabbākāra (catu) 347
Catupārisuddhisampādana-
vidhi 34, 41
Cattālīsakammaṭṭhānāni 107
Cariyā (cha) 98
Kiṁcaritassa puggalassa
kiṁ sappāyaṁ? 104, 106
Cariyānidānā 99, 101
Cāgānussati 191
Cāgānussatikathā 216
Cārittasīla 11
Citta-ajjhupekkhanā 131
Cittaniggaha 129
Cittapaggaha 127
Cittasamādhi 85
Cittasampahaṁsanā 131
Cuticarimakā 283
Cetanā sīlaṁ 7, 47

[Cha]

Cha-anussatipakiṇṇakakathā 129
Chandasamādhi 85
Chiddaṁ (sīlaṁ) 49

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[က]

ကသိဏ္ဍုဒ္ဓိမာကာသ ၃၂၁
ကာမာဝစရသမာဓိ ၈၅
ကာယဂတာသတိ ၁၉၁
ကာယဂတာသတိကထာ ၂၃၂....
ကာလပရိယန္တသီလ ၁၁၊၁၂
ကိလေသကာမာ ၁၃၆
ကိလေသမကံ ၂၄၈၊၃၅၂
ကုလပလိဗောဓော ၈၈
ကုဟနာ ၂၂
ကေသာ ၂၄၁၊၃၄၀
ကောဋ္ဌာသဝဝတ္ထာနကထာ ၂၄၁...

[ခ]

ခဏိကမရဏာ ၂၂၂
ခန္ဓံ (သီလံ) ၄၀
ခယဝိရာဂေါ ၂၀၂
ခလုပစ္ဆာဘတ္တိက ၅၀
ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင် ၅၀
ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်ဝဏ္ဏနာ ၆၀
ခုဒ္ဒကပလိဗောဓော ၁၁၉
ခေဋ္ဌော ၂၅၅၊၃၅၇

[ဂ]

ဂဏနာ ၂၇၀
ဂဏပလိဗောဓော ၉၀
ဂန္ထပလိဗောဓော ၉၂
ဂဟဋ္ဌသီလ ၁၁၊၁၅
ဂေါစရော ၁၇
ဂေါစရော (တိဝိဓော) ၁၉
ဥပနိဿယဂေါစရော ၁၉
အာရက္ခဂေါစရော ၁၉

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[ဥ]

ဥပနိဗန္ဓဂေါစရော ၁၉
ဂေါတြဘု ၁၃၄

[စ]

စတုဋ္ဌဇ္ဈာနကထာ ၁၅၉
စတုဋ္ဌဇ္ဈာနသမာဓိ ၈၅
စတုဓာတုဝဝတ္ထာနံ ၃၄၂
စတုဓာတုဝဝတ္ထာနဘာဝနာ ၃၄၂
ဘာဝေတဗ္ဗာကာရ(စတု) ၃၄၇
စတုပါရိသုဒ္ဓိသမ္ပာဒနဝိဓိ ၃၄-၄၁
စတ္တာလီသကမ္မဋ္ဌာနာနိ ၁၀၇
စရိယာ (ဆ) ၉၈
ကိံစရိတသ ပုဂ္ဂလသ
ကိံ သပ္ပါယံ? ၁၀၄-၁၀၆
စရိယာနိဒါနာ ၉၉-၁၀၁
စာဂါနုဿတိ ၁၉၁
စာဂါနုဿတိကထာ ၂၁၆
စာရိတ္တသီလ ၁၁
စိတ္တအဇ္ဈုပေက္ခနာ ၁၃၁
စိတ္တနိဂ္ဂဟ ၁၂၉
စိတ္တပဂ္ဂဟ ၁၂၇
စိတ္တသမာဓိ ၈၅
စိတ္တသမ္ပဟံသနာ ၁၃၁
စုတိစရိမကာ ၂၈၃
စေတနာ သီလံ ၇၊၄၇

[ဆ]

ဆအနုဿတိပကိဏ္ဏကကထာ ၁၂၉
ဆန္ဒသမာဓိ ၈၅
ဆိဒ္ဒံ (သီလံ) ၄၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Jha]	
Jhāna	
ciraṭṭhitisampādana	145
tividhakalyāṇa	143
dasalakkhaṇa	143
pahānaṅgāni	141-2
samannāgataṅgāni	142
Jhānacarimakā	283
[Ña]	
Ñātipalibodho	91
[Ṭha]	
Ṭhapanā	270
Ṭhitibhāgiyasamādhi	85
Ṭhitibhāgiyasīla	11, 15
[Ta]	
Tacapañcaka	234
Taco	243, 349
Tatiyajjhānakathā	153
Tatiyajjhānasamādhi	85
Tecīvarika	57
Ticīvarikaṅga	57
Tecīvarikaṅgavaṇṇanā	62
Tejo	345, 360
Tejokasiṇakathā	166
[Da]	
Dantā	243, 349
Disāpharaṇāmettā	302, 303
Dukkhapaṭipadakhippā-bhiññasamādhi	83, 84
Dukkhapaṭipadadandhā-bhiññasamādhi	83, 84
Dutiyajjhānakathā	150

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Dutiyajjhānasamādhi	85
Devatānussati	191
Devatānussatikathā	218
Dosacarita	98
Dosacariyā	98
[Dha]	
Dhammatāsīla	11, 15
Dhammādhipateyyasīla	11, 14
Dhammānussati	191
Dhammānussatikathā	206
Dhātu	364
Dhātumanasikātabbākāra	360
Dhuta	78
Dhutaṅga	59
kusalattikato vaṇṇanā	77
byāsato vaṇṇanā	80
lakkhaṇarasapaccupaṭṭhāna-padaṭṭhānāni	59
samādhānavidhāna	59
samāsato vaṇṇanā	79
Dhutaṅgāni (terasa)	57
Dhutadhamma	78
Dhutavāda	78
[Na]	
Nakhā	243, 349
Nāma (catubbidha)	203
Nippītikasamādhi	82
Nippesikatā	23
Nibbedhabhāgiyasamādhi	85

ပဒါနုက္ကမော	ဖိဋ္ဌင်္ကော
[ဈ]	
ဈာန	
စိရဋ္ဌိတိသမ္ဘာဒန	၁၄၅
တိဝိဓကလ္လာဏ	၁၄၃
ဒသလက္ခဏ	၁၄၃
ပဟာနင်္ဂါနိ	၁၄၁-၂
သမန္နာဂတင်္ဂါနိ	၁၄၂
ဈာနစရိမကာ	၂၈၃
[ဉ]	
ဉာတိပလိဗောဓော	၉၁
[ဋ]	
ဋ္ဌပနာ	၂၇၀
ဋ္ဌိတိဘာဂိယသမာဓိ	၈၅
ဋ္ဌိတိဘာဂိယသီလ	၁၁၊၁၅
[တ]	
တစပဉ္စက	၂၃၄
တစော	၂၄၃၊၃၄၉
တတိယဈာနကထာ	၁၅၃
တတိယဈာနသမာဓိ	၈၅
တေစီဝရိက	၅၇
တေစီဝရိကင်	၅၇
တေစီဝရိကင်ဝဏ္ဏနာ	၆၂
တေဇော	၃၄၅၊၃၆၀
တေဇောကသိဏကထာ	၁၆၆
[ဒ]	
ဒန္တာ	၂၄၃၊၃၄၉
ဒိသာဖရဏာမေတ္တာ	၃၀၂၊၃၀၃
ဒုက္ခပဋိပဒဓိဘိညာသမာဓိ	၈၃၊၈၄
ဒုက္ခပဋိပဒဒန္ဓာဘိညာသမာဓိ	၈၃၊၈၄
ဒုတိယဈာနကထာ	၁၅၀

ပဒါနုက္ကမော	ဖိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒုတိယဈာနသမာဓိ	၈၅
ဒေဝတာနုဿတိ	၁၉၁
ဒေဝတာနုဿတိကထာ	၂၁၈
ဒေါသစရိတ	၉၈
ဒေါသစရိယာ	၉၈
[ဓ]	
ဓမ္မတာသီလ	၁၁၊၁၅
ဓမ္မာဓိပတေယျသီလ	၁၁၊၁၄
ဓမ္မာနုဿတိ	၁၉၁
ဓမ္မာနုဿတိကထာ	၂၀၆····
ဓာတု	၃၆၄
ဓာတုမနသိကာတဗ္ဗာကာရ	၃၆၀
ဓုတ	၇၈
ဓုတင်	၅၉
ကုသလတ္တိကတော ဝဏ္ဏနာ	၇၇
ဇာသတော ဝဏ္ဏနာ	၈၀
လက္ခဏရသပစ္စုပ္ပဋ္ဌာန-ပဒဋ္ဌာနာနိ	၅၉
သမာဓာနဝိဓာန	၅၉
သမာသတော ဝဏ္ဏနာ	၇၉
ဓုတင်္ဂါနိ (တေရသ)	၅၇
ဓုတဓမ္မ	၇၈
ဓုတဝါဒ	၇၈
[န]	
နခါ	၂၄၃၊၃၄၉
နာမ (စတုဗ္ဗိဓ)	၂၀၃
နိဗ္ဗိတိကသမာဓိ	၈၂
နိပ္ပေသိကတာ	၂၃
နိဗ္ဗေဓဘာဂိယသမာဓိ	၈၅

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Na]

Nibbedhabhāgiyasīla 11, 15
Nimittaṁ 39
Nimittakosalla 126
Nimittābhimukhapaṭipādana 132
Niruttilakkhaṇa 204
Nissitasīla 11
  taṇhānissita 12
  diṭṭhinissita 12
Nīlakasiṇakathā 167
Nīvaraṇapaṭipakkhajhānaṅga 137
Nemittikatā 23
Nevasaññānāsaññāyatanaṁ 330, 331
Nevasaññānāsaññāyatana-
  bhāvanā 328, 332
Nevasekkhanāsekkhasīla 11, 14
Nesajjika 57
Nesajjikaṅga 57
Nesajjikaṅgavaṇṇanā 76
Nhāru 245, 350

[Pa]

Paṁsukūlika 57
Paṁsukūlikaṅga 57
Paṁsukūlikaṅgavaṇṇanā 59
Pakatisīla 11, 15
Pakkāsaya 251
Pakkhandanapaṭinissagga 282
Paccayasannissitasīla 11, 16, 29, 34
Paccavekkhaṇā (duvidha) 41

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Pa]

Pañcakajjhānakathā 163
Pañcamajjhānasamādhi 86
Paṭighavūpasamananaya 290
Paṭinissaggā (dve) 282
Paṭipassanā 270
Paṭippassaddhi-
  pārisuddhisīla 11, 47
Paṭippassaddhisīla 11, 14
Paṭhamajjhānakathā 134
Paṭhamajjhānasamādhi 85
Paṇītasamādhi 82
Paṇītasīla 11, 13
Pattapiṇḍika 58
Pattapiṇḍikaṅga 58
Pattapiṇḍikaṅgavaṇṇanā 67
Pathavī 360
Pathavīkasiṇakathā 115, 164
Pathavīdhātu 343, 361
Papphāsaṁ 249, 353
Papphāsapañcaka 234
Parāmaṭṭhasīla 11, 14
Parikathā 39
Parikamma 134
Pariccāgapaṭinissagga 282
Paricchinnākāsakasiṇakathā 169
Paritta-appamāṇārammaṇa-
  samādhi 84
Parittaparittārammaṇasamādhi 84
Parittasamādhi 83
Paripucchā 270
Paripuṇṇapārisuddhisīla 11, 45
Paribhogā (cattāro) 41

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[နိ]

နိဗ္ဗေဓဘာဂိယသီလ ၁၁၊၁၅
နိမိတ္တံ ၃၉
နိမိတ္တကောသလ္လ ၁၂၆
နိမိတ္တာဘိမုခပဋိပါဒန ၁၃၂
နိရုတ္တိလက္ခဏာ ၂၀၄
နိဿိတသီလ ၁၁
  တဏှာနိဿိတ ၁၂
  ဒိဋ္ဌိနိဿိတ ၁၂
နိလကသိဏကထာ ၁၆၇
နိဝရဏပဋိပက္ခဈာနင် ၁၃၇
နေမိတ္တိကတာ ၂၃
နေဝသညာနာသညာယ-
  တနံ ၃၃၀၊၃၃၁
နေဝသညာနာသညာယတန-
  ဘာဝနာ ၃၂၀-၃၃၂
နေဝသေက္ခနာသေက္ခသီလ ၁၁၊၁၄
နေသဇ္ဇိက ၅၇
နေသဇ္ဇိကင် ၅၇
နေသဇ္ဇိကင်ဝဏ္ဏနာ ၇၆
နှာရု ၂၄၅၊၃၅၀

[ပ]

ပံသုကူလိက ၅၇
ပံသုကူလိကင် ၅၇
ပံသုကူလိကင်ဝဏ္ဏနာ ၅၉
ပကတိသီလ ၁၁၊၁၅
ပက္ခာသယ ၂၅၁
ပက္ခန္ဒနပဋိနိဿဂ္ဂ ၂၀၂
ပစ္စယသန္နိဿိတ-
  သီလ ၁၁၊၁၆၊၂၉-၃၄
ပစ္စဝေက္ခဏာ (ဒုဝိဓ) ၄၁

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[ပ]

ပဉ္စကဈာနကထာ ၁၆၃
ပဉ္စမဈာနသမာဓိ ၈၆
ပဋိဃဝူပသမနနယ ၂၉၀....
ပဋိနိဿဂ္ဂါ (ဒွေ) ၂၀၂
ပဋိပဿနာ ၂၇၀
ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပါရိသုဒ္ဓိသီလ ၁၁၊၄၇
ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိသီလ ၁၁၊၁၄
ပဌမဈာနကထာ ၁၃၄....
ပဌမဈာနသမာဓိ ၈၅
ပဏိတသမာဓိ ၈၂
ပဏိတသီလ ၁၁၊၁၃
ပတ္တဝိဏ္ဍိက ၅၈
ပတ္တဝိဏ္ဍိကင် ၅၈
ပတ္တဝိဏ္ဍိကင်ဝဏ္ဏနာ ၆၇
ပထဝီ ၃၆၀
ပထဝီကသိဏကထာ ၁၁၅-၁၆၄
ပထဝီဓာတု ၃၄၃၊၃၆၁
ပဗ္ဘါသံ ၂၄၉၊၃၅၃
ပဗ္ဘါသပဘ္ဘက ၂၃၄
ပရာမဋ္ဌသီလ ၁၁၊၁၄
ပရိကထာ ၃၉
ပရိကမ္မ ၁၃၄
ပရိစ္ဆာဂပဋိနိဿဂ္ဂ ၂၀၂
ပရိစ္ဆိန္နာကာသကသိဏကထာ ၁၆၉
ပရိတ္တအပ္ပမာဏာရမ္မဏသမာဓိ ၈၄
ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏသမာဓိ ၈၄
ပရိတ္တသမာဓိ ၈၃
ပရိပုစ္ဆာ ၂၇၀
ပရိပုဏ္ဏပါရိသုဒ္ဓိသီလ ၁၁၊၄၅
ပရိဘောဂါ (စတ္တာရော) ၄၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
iṇaparibhoga	41
theyyaparibhoga	41
dāyajjaparibhoga	41, 42
sāmiparibhoga	41, 42
Pariyantapārisuddhisīla	11, 44
Palibodhā (dasa)	86
Pahānaṁ sīlaṁ	11, 47
Pātimokkhasaṁvarasīla	11, 16, 20
Pārisuddhi	270
Pārihāriyakammaṭṭhāna	94
Piṇḍapātika	58
Piṇḍapātikaṅga	58
Piṇḍapātikaṅgavaṇṇanā	67
Pittaṁ	252, 354
Pisodarādipakkhepalakkhaṇa	204
Pihakaṁ	249, 352
Pītakasiṇakathā	168
Pīti (pañcavidhā)	139
Pītisahagatasamādhi	83
Pītisukhānaṁ visesatā	140
Puññakkhayamaraṇa	222
Pubbahetukasīla	11, 15
Pubbo	253, 355
Purisadammasārathiguṇa-vaṇṇanā	201
Puḷavaka	174
Puḷavakakammaṭṭhāna	185
[Pha]	
Phusanā	270

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Baddhapitta	252
Buddhaguṇavaṇṇanā	203
Buddhānussati	191
Buddhicarita	98
Buddhicariyā	98
Bodhisatta	294
Brahmavihārapakiṇṇakakathā	311
[Bha]	
Bhagavāguṇavaṇṇanā	203
Bhattāni (cuddasa)	63
Bhavacarimakā	283
Bhikkhunīsīla	11, 15
Bhikkhusīla	11, 15
Bhujissāni	51, 215
[Ma]	
Maṁsaṁ	244, 349
Majjhimasamādhi	82
Majjhimasīla	11, 13
Matthaluṅgaṁ	251, 354
Matthaluṅgapañcaka	234
Maraṇa-anussaritabbākārā (aṭṭha)	223
Maraṇassatikathā	222
Maraṇānussati	191
Mahaggatasamādhi	83
Mahābhūtāni	362
Muttaṁ	256, 358
Muditā	311
Muditābhāvanāvaṇṇanā	309
Mettā	311

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဋ္ဌကော
[ပ]	
ဠာဏပရိဘောဂ	၄၁
ထေယျပရိဘောဂ	၄၁
ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂ	၄၁၊ ၄၂
သာမိပရိဘောဂ	၄၁၊ ၄၂
ပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလ	၁၁၊ ၄၄
ပလိဗောဓာ (ဒသ)	၈၆
ပဟာနံ သီလံ	၁၁၊ ၄၇
ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ	၁၁၊ ၁၆-၂၀
ပါရိသုဒ္ဓိ	၂၇၀
ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာန	၉၄
ပိဏ္ဍပါတိက	၅၈
ပိဏ္ဍပါတိကင်	၅၈
ပိဏ္ဍပါတိကင်ဝဏ္ဏနာ	၆၇
ပိတ္တံ	၂၅၂၊ ၃၅၄
ပိသောဒရာဒိပက္ခေပလက္ခဏ	၂၀၄
ပိဟကံ	၂၄၉၊ ၃၅၂
ပီတကသိဏကထာ	၁၆၈
ပီတိ (ပဉ္စဝိဓာ)	၁၃၉
ပီတိသဟဂတသမာဓိ	၈၃
ပီတိသုခါနံ ဝိသေသတာ	၁၄၀
ပုဉ္ဉကြွယမရဏ	၂၂၂
ပုဗ္ဗဟေတုကသီလ	၁၁၊ ၁၅
ပုဗ္ဗော	၂၅၃၊ ၃၅၅
ပုရိသဒမ္မသာရထိဝိဏ္ဏာဝဏ္ဏနာ	၂၀၁
ပုဋ္ဌဝက	၁၇၄
ပုဋ္ဌဝကကမ္မဋ္ဌာန	၁၈၅
[ဖ]	
ဖုသနာ	၂၇၀

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဋ္ဌကော
[ဗ]	
ဗဒ္ဓပိတ္တ	၂၅၂
ဗုဒ္ဓဂုဏဝဏ္ဏနာ	၂၀၃
ဗုဒ္ဓါနုဿတိ	၁၉၁
ဗုဒ္ဓိစရိတ	၉၈
ဗုဒ္ဓိစရိယာ	၉၈
ဗောဓိသတ္တ	၂၉၄
ဗြဟ္မဝိဟာရပကိဏ္ဏကကထာ	၃၁၁
[ဘ]	
ဘဂဝါဂုဏဝဏ္ဏနာ	၂၀၃
ဘတ္တာနိ (စုဒ္ဒသ)	၆၃
ဘဝစရိမကာ	၂၈၃
ဘိက္ခုနီသီလ	၁၁၊ ၁၅
ဘိက္ခုသီလ	၁၁၊ ၁၅
ဘုဇိဿာနိ	၅၁၊ ၂၁၅
[မ]	
မံသံ	၂၄၄၊ ၃၄၉
မဇ္ဈိမသမာဓိ	၈၂
မဇ္ဈိမသီလ	၁၁၊ ၁၃
မတ္ထလုင်္ဂံ	၂၅၁၊ ၃၅၄
မတ္ထလုင်္ဂပဉ္စက	၂၃၄
မရဏအနုဿရိတဗ္ဗာ-ကာရ (အဋ္ဌ)	၂၂၃
မရဏဿတိကထာ	၂၂၂····
မရဏာနုဿတိ	၁၉၁
မဟဂ္ဂတသမာဓိ	၈၃
မဟာဘူတာနိ	၃၆၂
မုတ္တံ	၂၅၆၊ ၃၅၈
မုဒိတာ	၃၁၁
မုဒိတာဘာဝနာဝဏ္ဏနာ	၃၀၉
မေတ္တာ	၃၁၁

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ma]

Mettānisaṁsā (ekādasa) 298-9, 304
Mettābhāvanākathā 287
Methuna (sattavidha) 49
Medachakka 234
Medo 254, 356
Mohacarita 98
Mohacariyā 98

[Ya]

Yakanaṁ 248, 352
Yathāsanthatika 59
Yathāsanthatikaṅga 59
Yathāsanthatikaṅgavaṇṇanā 75

[Ra]

Rāgacarita 98
Rāgacariyā 98
Rāgacaritādijānitabbākāra 101, 104
Rukkhamūlika 58
Rukkhamūlikaṅga 58
Rukkhamūlikaṅgavaṇṇanā 71
Rūpāvacarasamādhi 85

[La]

Lakkhaṇa 270
Lapanā 23
Lasikā 256, 358
Lābhapalibodho 90
Lābhenalābhaṁnijigīsanatā 23

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[La]

Lokavidūguṇavaṇṇanā 198
Lokādhipateyyasīla 11, 14
Lokiyasamādhi 82
Lokiyasīla 11, 13
Lokuttarasamādhi 82
Lokuttarasīla 11, 13
Lomā 242, 348
Lohitaṁ 253, 355
Lohitaka 174
Lohitakakammaṭṭhāna 185
Lohitakasiṇakathā 168

[Va]

Vakkaṁ 247, 351
Vakkapañcaka 234
Vatthi 256
Vatthukāmā 136
Vatthuvisadakiriyā 125
Vasā 254, 357
Vasiyo (pañca) 149
Vācā (cha) 197
Vāyo 345, 360
Vāyokasiṇakathā 167
Vārittasīla 11
Vikkhāyitaka 173
Vikkhāyitakakammaṭṭhāna 185
Vikkhittaka 173
Vikkhittakakammaṭṭhāna 185
Vicāra 138
Vicchiddaka 173

ပဒါနုက္ကမော ဝိဇ္ဇကော

[မ]

မေတ္တာနိသံသာ (ဧကာဒသ) ၂၉၈-၉၊၃၀၄
မေတ္တာဘာဝနာကထာ ၂၈၇....
မေထုန (သတ္တဝိဓ) ၄၉
မေဒဆက္က ၂၃၄
မေဒေါ ၂၅၄၊၃၅၆
မောဟစရိတ ၉၈
မောဟစရိယာ ၉၈

[ယ]

ယကနံ ၂၄၈၊ ၃၅၂
ယထာသန္ထတိက ၅၉
ယထာသန္ထတိကင် ၅၉
ယထာသန္ထတိကင်ဝဏ္ဏနာ ၇၅

[ရ]

ရာဂစရိတ ၉၈
ရာဂစရိယာ ၉၈
ရာဂစရိတာဒိဇာနိ-
တမ္ဘာကာရ ၁၀၁-၁၀၄
ရုက္ခမူလိက ၅၈
ရုက္ခမူလိကင် ၅၈
ရုက္ခမူလိကင်ဝဏ္ဏနာ ၇၁
ရူပါဝစရသမာဓိ ၈၅

[လ]

လက္ခဏ ၂၇၀
လပနာ ၂၃
လသိကာ ၂၅၆၊၃၅၈
လာဘပလိဗောဓော ၉၀
လာဘေနလာဘံနိဇိဂိသနတာ ၂၃

ပဒါနုက္ကမော ဝိဇ္ဇကော

[လ]

လောကဝိဒူဂုဏဝဏ္ဏနာ ၁၉၈
လောကာမိပတေယျသီလ ၁၁၊၁၄
လောကိယသမာဓိ ၈၂
လောကိယသီလ ၁၁၊၁၃
လောကုတ္တရသမာဓိ ၈၂
လောကုတ္တရသီလ ၁၁၊၁၃
လောမာ ၂၄၂၊၃၄၈
လောဟိတံ ၂၅၃၊၃၅၅
လောဟိတက ၁၇၄
လောဟိတကကမ္မဋ္ဌာန ၁၈၅
လောဟိတကသိဏကထာ ၁၆၈

[ဝ]

ဝက္ကံ ၂၄၇၊၃၅၁
ဝက္ကပဋ္ဌက ၂၃၄
ဝဏ္ဏိ ၂၅၆
ဝဏ္ဏဂမာ ၁၃၆
ဝဏ္ဏဝိသဒကိရိယာ ၁၂၅
ဝသာ ၂၅၄၊၃၅၇
ဝသိယော (ပဉ္စ) ၁၄၉
ဝါစာ (ဆ) ၁၉၇
ဝါယော ၃၄၅၊၃၆၀
ဝါယောကသိဏကထာ ၁၆၇
ဝါရိတ္တသီလ ၁၁
ဝိက္ခာယိတက ၁၇၃
ဝိက္ခာယိတကကမ္မဋ္ဌာန ၁၀၅
ဝိက္ခိတ္တက ၁၇၃
ဝိက္ခိတ္တကကမ္မဋ္ဌာန ၁၀၅
ဝိစာရ ၁၃၀
ဝိစ္ဆိဒ္ဒက ၁၇၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vicchiddakakammaṭṭhāna	184
Vijjācaraṇasampanna-guṇavaṇṇanā	196
Viññatti	39
Viññāṇañcāyatanaṁ	326, 327
Viññāṇañcāyatanabhāvanā	325
Viññuppasatthāni	51, 215
Vitakka	138
Vitakkacarita	98
Vitakkacariyā	98
Vitakkavicārānaṁ visesatā	138
Vinīlaka	173
Vinīlakakammaṭṭhāna	184
Vipubbaka	173
Vipubbakakammaṭṭhāna	184
Viratisīla	11, 12
Virāgā (dve)	282
Vivaṭṭanā	270
Viveka	139
Visuddhasīla	11, 14
Visuddhimaggo	2
Visesabhāgiyasamādhi	85
Vihāradosā (aṭṭhārasa)	115
Vīmaṁsāsamādhi	85
Vīriyasamādhi	85
Vematikasīla	11, 14
Veramaṇī sīlaṁ	11, 47
Vodānasampadā (dvīhākārehi)	51
[Sa]	
Saṁghānussati	191
Saṁghānussatikathā	211

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṁvara (pañcavidha)	7
Saṁvaro sīlaṁ	11, 47
Saṁvegavatthūni (aṭṭha)	131
Saṅkhāraloka	198
Sattaloka	198
Satthādevamanussānaṁ-guṇavaṇṇanā	202
Saddhācarita	98
Saddhācariyā	98
Sapadānacārika	58
Sapadānacārikaṅga	58
Sapadānacārikaṅgavaṇṇanā	65
Sapariyantasīla	11, 12
Sappāyā (satta)	123
Sappītikasamādhi	82
Sabalaṁ (sīlaṁ)	49
Sabbatthakakammaṭṭhāna	94
Samādhi	
ānisaṁsa	368
kenaṭṭhena?	81
ko	81
tadadhimuttatā	132
pabheda	81, 86
bhāvanānaya	86
lakkhaṇarasapaccupaṭṭhāna-padaṭṭhānāni	81
vodāna	86
saṁkilesa	86
Samādhisaṁvattanika	215
Samādhisaṁvattanikasīla	51

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိစ္ဆိဒ္ဒကကမ္မဋ္ဌာန	၁၈၄
ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နဂုဏာဝဏ္ဏနာ	၁၉၆
ဝိညတ္တိ	၃၉
ဝိညာဏဉ္စာယတနံ	၃၂၆,၃၂၇
ဝိညာဏဉ္စာယတနဘာဝနာ	၃၂၅
ဝိညတ္တပ္ပသတ္ထာနိ	၅၁,၂၁၅
ဝိတက္က	၁၃၈
ဝိတက္ကစရိတ	၉၈
ဝိတက္ကစရိယာ	၉၈
ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝိသေသတာ	၁၃၈
ဝိနီလက	၁၇၃
ဝိနီလကကမ္မဋ္ဌာန	၁၈၄
ဝိပုဗ္ဗက	၁၇၃
ဝိပုဗ္ဗကကမ္မဋ္ဌာန	၁၈၄
ဝိရတိသီလ	၁၁,၁၂
ဝိရာဂါ (ဒွေ)	၂၈၂
ဝိဝဋ္ဋနာ	၂၇၀
ဝိဝေက	၁၃၉
ဝိသုဒ္ဓသီလ	၁၁,၁၄
ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ	၂
ဝိသေသဘာဂိယသမာဓိ	၈၅
ဝိဟာရဒေါသာ (အဋ္ဌာရသ)	၁၁၅
ဝိမံသာသမာဓိ	၈၅
ဝိရိယသမာဓိ	၈၅
ဝေမတိကသီလ	၁၁,၁၄
ဝေရမဏီ သီလံ	၁၁,၄၇
ဝေါဒါနသမ္ပဒါ(ဒွီဟာကာရေဟိ)	၅၁
[သ]	
သံဃာနုဿတိ	၁၉၁
သံဃာနုဿတိကထာ	၂၁၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သံဝရ (ပဉ္စဝိဓ)	၇
သံဝရော သီလံ	၁၁,၄၇
သံဝေဂဝတ္ထူနိ (အဋ္ဌ)	၁၃၁
သဒ္ဓါရလောက	၁၉၈
သဒ္ဓာလောက	၁၉၈
သဒ္ဓာဒေဝမနုဿာနံ-ဂုဏဝဏ္ဏနာ	၂၀၂
သဒ္ဓါစရိတ	၉၈
သဒ္ဓါစရိယာ	၉၈
သပဒါနစာရိက	၅၈
သပဒါနစာရိကင်	၅၈
သပဒါနစာရိကင်ဝဏ္ဏနာ	၆၅
သပရိယန္တသီလ	၁၁,၁၂
သပ္ပါယာ (သတ္တ)	၁၂၃
သဗ္ဗိတိကသမာဓိ	၈၂
သဗ္ဗံ (သီလံ)	၄၉
သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာန	၉၄
သမာဓိ	
အာနိသံသ	၃၆၈
ကေနဋ္ဌေန?	၈၁
ကော	၈၁
တဒဓိမုတ္တတာ	၁၃၂
ပဘေဒ	၈၁,၈၆
ဘာဝနာနယ	၈၆····
လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာန-ပဒဋ္ဌာနာနိ	၈၁
ဝေါဒါန	၈၆
သံကိလေသ	၈၆
သမာဓိသံဝတ္တနိက	၂၁၅
သမာဓိသံဝတ္တနိကသီလ	၅၁

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Sa]

Samāhitapuggalasevanatā 131
Samucchedamaraṇa 222
Sammāsambuddhaguṇa-
vaṇṇanā 195
Sammutimaraṇa 222
Sallakkhaṇa 270
Savitakkasavicārasamādhi 83
Siṅghānikā 255, 358
Sīlaṁ
anisaṁsa 9, 10
kiṁ? 7
kenaṭṭhena? 8
pabheda 11
lakkhaṇarasapaccupaṭṭhāna-
padaṭṭhānāni 8, 9
vipattiyā ādīnavā 51, 55
vodāna 48, 56
saṁkilesa 48, 55
sampattiyā ānisaṁsā 55, 56
Sīlānussati 191
Sīlānussatikathā 215

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Sa]

Sukha 140
Sukhapaṭipadakhippā-
bhiññasamādhi 83, 84
Sukhapaṭipadadandhā-
bhiññasamādhi 83-84
Sukhasahagatasamādhi 82, 83
Sugataguṇavaṇṇanā 197
Suddhi (catubbidha) 41
Sekkhasīla 11, 14
Sedo 253, 356
Senāsanassa pañca aṅgāni 119
Semhaṁ 252, 355
Sosānika 58
Sosānikaṅga 58
Sosānikavaṇṇanā 74

[Ha]

Hatavikkhittaka 173
Hatavikkhittakakammaṭṭhāna 185
Hadayaṁ 248, 351
Hānabhāgiyasamādhi 58
Hānabhāgiyasīla 11, 14-15
Hīnasamādhi 82
Hīnasīla 11, 13

ပဒါနုက္ကမော ဝိဇ္ဇကော်

[သ]

သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတာ ၁၃၁
သမုစ္ဆေဒမရဏ ၂၂၂
သမ္မာသမ္မုဋ္ဌဂဏဝဏ္ဏနာ ၁၉၅
သမ္မုတိမရဏ ၂၂၂
သလ္လက္ခဏ ၂၇၀
သဝိတက္ကသဝိစာရသမာဓိ ၈၃
သိင်္ဃာနိကာ ၂၅၅၊၃၅၈
သီလံ
အာနိသံသ ၉-၁၀
ကိံ ? ၇
ကေနဋ္ဌေန ? ၈
ပဘေဒ ၁၁.....
လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာန-
ပဒဋ္ဌာနာနိ ၈၊၉
ဝိပတ္တိယာ အာဒီနဝါ ၅၁-၅၅
ဝေါဒါန ၄၈-၅၆
သံကိလေသ ၄၈-၅၅
သမ္ပတ္တိယာ အာနိသံသာ
၅၅-၅၆
သီလာနုဿတိ ၁၉၁
သီလာနုဿတိကထာ ၂၁၅

ပဒါနုက္ကမော ဝိဇ္ဇကော်

[သ]

သုခ ၁၄၀
သုခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညသမာဓိ ၈၃၊၈၄
သုခပဋိပဒဒန္ဓာဘိညသမာဓိ ၈၃၊၈၄
သုခသဟဂတသမာဓိ ၈၂၊၈၃
သုဂတဂုဏဝဏ္ဏနာ ၁၉၇
သုဒ္ဓိ (စတုဗ္ဗိဓ) ၄၁
သေက္ခသီလ ၁၁၊၁၄
သေဒေါ ၂၅၃၊၃၅၆
သေနာသနဿ ပဉ္စ အင်္ဂါနိ ၁၁၉
သေမှံ ၂၅၂၊၃၅၅
သောသာနိက ၅၈
သောသာနိကင်် ၅၈
သောသာနိကဝဏ္ဏနာ ၇၄

[ဟ]

ဟတဝိက္ခိတ္တက ၁၇၃
ဟတဝိက္ခိတ္တကကမ္မဋ္ဌာန ၁၈၅
ဟဒယံ ၂၄၈၊၃၅၁
ဟာနဘာဂိယသမာဓိ ၈၃
ဟာနဘာဂိယသီလ ၁၁၊၁၄-၁၅
ဟီနသမာဓိ ၈၂
ဟီနသီလ ၁၁၊၁၃

Nāmānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Aggisikha	201
Anurādhapura	87
Anuruddhatthera	61
Aparagoyāna	200
Apalāla	201
Abhayatthera, dīghabhāṇaka-	35,257
Ambaṭṭha	201
Araka	229
Aravāḷa	201
Avīci	200
Asurabhavana	200
Asoka (mahārājā)	195, 224
Assakaṇṇa (pabbata)	200
Assaguttatthera	95
[Ā]	
Ānandatthera	36
Āḷavaka	201
Āḷāra kālāma	323
[Ī]	
Īsadhara	200
[U]	
Ugga	225
Uttarakuru	200, 201
Uttarakuruka	15
Uttarā upāsikā	307
Upanandatthera	78
[Ka]	
Kadamba	200
Kapparukkha	200
Kambojā	326
Karavīka (pabbata)	200
Karavīka (sakuṇa)	108
Kalāburājā	222
Kāsirājā	295, 296
Kāḷadīghavāpī	186
Kumbhakāragāma	87
Kūṭadanta	201
Kesi	201
Kosalarājā	195
[Kha]	
Khantivādī	295
Kharaloma	201
[Ga]	
Gaggarā	202
Gaṅgā	88, 93
Girikaṇḍaka	140

နာမာနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဇ္ဇကော်
[အ]	
အဂ္ဂိသိခ	၂၀၁
အနုရာဓပုရ	၈၇
အနုရုဒ္ဓတ္ထေရ	၆၁
အပရဂေါယာန	၂၀၀
အပလာလ	၂၀၁
အဘယတ္ထေရ၊ ဒီဃ-ဘာဏက-	၃၅၊၂၅၇
အမ္ဗဋ္ဌ	၂၀၁
အရက	၂၂၉
အရဝါဠ	၂၀၁
အဝီစိ	၂၀၀
အသုရဘဝန	၂၀၀
အသောက (မဟာရာဇာ)	၁၉၅၊၂၂၄
အဿကဏ္ဏ (ပဗ္ဗတ)	၂၀၀
အဿဂုတ္တတ္ထေရ	၉၅
[အာ]	
အာနန္ဒတ္ထေရ	၃၆
အာဋဝက	၂၀၁
အာဠာရ ကာလာမ	၃၂၃
[ဣ]	
ဣသဓရ	၂၀၀
[ဥ]	
ဥဒ္ဒ	၂၂၅
ဥတ္တရကုရု	၂၀၀၊၂၀၁
ဥတ္တရကုရုက	၁၅
ဥတ္တရာ ဥပါသိကာ	၃၀၇
ဥပနန္ဒတ္ထေရ	၇၈
[က]	
ကဉမု	၂၀၀
ကပိရဏ္ဍ	၂၀၀
ကမ္ဗောဇာ	၃၂၆
ကရဝိက (ပဗ္ဗတ)	၂၀၀
ကရဝိက (သကုဏ)	၁၀၈
ကလာဗုရာဇာ	၂၂၂
ကာသိရာဇာ	၂၉၅၊၂၉၆
ကာဠဒီဃဝါပိ	၁၈၆
ကုမ္ဘကာရဂါမ	၈၇
ကုဋဒန္တ	၂၀၁
ကေသိ	၂၀၁
ကောသလရာဇာ	၁၉၅
[ခ]	
ခန္ဓိဝါဒိ	၂၉၅
ခရလောမ	၂၀၁
[ဂ]	
ဂင်္ဂရာ	၂၀၂
ဂင်္ဂါ	၈၈၊၉၃
ဂိရိကဏ္ဍက	၁၄၀

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ga]

Girikaṇḍakavihāra 139
Godattatthera, Ābhidhammika- 134

[Ca]

Cakkavāḷa 199, 201
Campā 202
Campeyya (nāgarājā) 297
Cātumahārājikā 218
Cānura 226
Cittaguttatthera, Kuraṇḍaka-
mahāleṇavāsī 36
Cittalapabbata 117
Cittalapabbatavihāra 299, 306
Citrapāṭalī 200
Cūḷanāgaleṇa 124
Cūḷasivatthera, Saṁyutta-
bhāṇaka 307
Cūḷābhayatthera, Tipiṭaka- 66, 92
Cūḷodara 201
Cetiyagiri 117
Cetiyapabbata 20, 59

[Cha]

Chaddanta 295

[Ja]

Jaṭila 225
Jambudīpa 195, 200, 296
Jambū 200
Jotika 225

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ta]

Tambapaṇṇidīpa 35, 124, 305
Tālaveḷimagga 60
Tāvatiṁsā devā 200, 218
Tāvatiṁsabhavana 202
Tissatthera, Kuṭumbiyaputta 46
Koṭapabbatavihāravāsī 284
Cūḷapiṇḍapātika- 112, 186
piṇḍapātika- 284
Tissāmaccamātā 60
Tulādhārapabbatavihāra 93
Tusitā 218

[Tha]

Thūpārāma 87, 88
Therambatthala 150

[Da]

Dakkhiṇagiri 117
Dattābhayatthera 100
Dahara (bhikkhu), Koṭapabbata-
vāsī 124
Daharabhikkhu, Koraṇḍaka-
vihāravāsittherassa
bhāgineyya- 88
Daḷhanemi 225
Dānava 363
Dīghabhāṇaka (vāda) 267, 277
Dīpaṅkara 197
Dutiya-aggasāvaka 226
Dūsīmāra 222
Devatthera, Majjhimabhāṇaka- 92
Malayavāsī 92

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[ဂ]

ဂိရိကဏ္ဍကဝိဟာရ ၁၃၉
ဂေါဒတ္တထေရ၊ အာဘိဓမ္မိက- ၁၃၄

[စ]

စက္ကဝါဠ ၁၉၉၊ ၂၀၁
စမ္ပာ ၂၀၂
စမ္ဗေယျ (နာဂရာဇာ) ၂၉၇
စာတုမဟာရာဇိကာ ၂၁၈
စာနုရ ၂၂၆
စိတ္တဂုတ္တထေရ၊ ကုရဏ္ဍက-
မဟာလေဏဝါသီ ၃၆
စိတ္တလပဗ္ဗတ ၁၁၇
စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရ ၂၉၉၊ ၃၀၆
စိတြပါဠလီ ၂၀၀
စူဠနာဂလေဏ ၁၂၄
စူဠသီဝထေရသံယုတ္တဘာဏကာဝဂ္ဂ
စူဠာဘယထေရ၊ တိပိဋက- ၆၆၊ ၉၂
စူဠောဒရ ၂၀၁
စေတိယဂိရိ ၁၁၇
စေတိယပဗ္ဗတ ၂၀၊ ၅၉

[ဆ]

ဆဒ္ဒန္တ ၂၉၅

[ဇ]

ဇဋိလ ၂၂၅
ဇမ္ဗုဒီပ ၁၉၅၊ ၂၀၀၊ ၂၉၆
ဇမ္ဗူ ၂၀၀
ဇောတိက ၂၂၅

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[တ]

တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပ ၃၅၊ ၁၂၄၊ ၃၀၅
တာလဝေဋိမဂ္ဂ ၆၀
တာဝတိံသာ ဒေဝါ ၂၀၀၊ ၂၁၈
တာဝတိံသဘဝန- ၂၀၂
တိဿထေရ၊ ကုဋုမ္ဗိယပုတ္တ ၄၆
၊ကောဋုပမ္ဗတဝိဟာရဝါသီ ၂၁၄
၊စူဠပိဏ္ဍပါတိက- ၁၁၂၊ ၁၁၆
၊ပိဏ္ဍပါတိက- ၂၁၄
တိဿာမစ္စမာတာ ၆၀
တုလာဓာရပဗ္ဗတဝိဟာရ ၉၃
တုသိတာ ၂၁၈

[ထ]

ထူပါရာမ ၈၇၊ ၈၈
ထေရမ္ဗတ္ထုလ ၁၅၀

[ဒ]

ဒက္ခိဏဂိရိ ၁၁၇
ဒတ္တာဘယထေရ ၁၀၀
ဒဟရ (ဘိက္ခု)၊ ကောဋုပမ္ဗတ-
ဝါသီ ၁၂၄
ဒဟရဘိက္ခု၊ ကောရဏ္ဍက-
ဝိဟာရဝါသိထေရဿ
ဘာဂိနေယျ- ၈၈
ဒဠှနေမိ ၂၂၅
ဒါနဝ ၃၆၃
ဒီဃဘာဏက (ဝါဒ) ၂၆၇၊ ၂၇၇
ဒီပင်္ကရ ၁၉၇
ဒုတိယအဂ္ဂသာဝက ၂၂၆
ဒူသီမာရ ၂၂၂
ဒေဝထေရ၊ မဇ္ဈိမဘာဏက-
၊မလယဝါသီ ၉၂

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Da]

Devaputtamahāraṭṭha 284
Dvebhātikattherā 59
Dvebhātiyattherā, Cittala-pabbatavāsino 284

[Dha]

Dhanapālaka 201
Dhammapāla 295
Dhammasenāpati 203
Dhammāsoka 108
Dhūmasīkha 201

[Na]

Nandopananda 150
Nāgatthera, Karuḷiyagirivāsī 92
Nimi 225
Nimmānaratino 218
Nemindhara 200

[Pa]

Padhāniyatissatthera, Nāgapabbatavāsī 124
Paranimmitavasavattino 218
Pācinakhaṇḍarāji 87
Pāṭaliputta 305
Pāricchattaka 200
Piṇḍapātikatthera 299
Puṇṇaka 225
Puṇṇavallikatthera 139
Pubbavideha 200, 201
Pokkharasāti 201

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Pha]

Phussadevatthera, Kaṭa-andhakāravāsī 221

[Ba]

Baladeva 226
Bākulatthera 100
Bimbisārarājā 195
Buddharakkhitatthera 150
Bodhimaṇḍa 197
Bodhisatta 15, 112, 113
Brahmakāyikā 218

[Bha]

Bhīmasena 226
Bhūridatta 296

[Ma]

Majjhimabhāṇaka (vāda) 267, 277
Maṇiliyā 306
Maṇḍūkadevaputta 202
Mandhātu 225
Mallakatthera 120, 257
Mahākassapatthera 15, 65
Mahāgāma 37
Mahākaccāna 220
Mahācetiya 88, 139
Mahātissatthera 187
Ciragumbavāsika-ambakhādaka- 40, 44
Cetiyapabbatavāsī 20, 188
Puṇṇavallikavāsī 139
Mahākarañjiyavihāravāsī 284

ဟါနုက္ကမော ဗိဋ္ဌင်္ကော

[ဒ]

ဒေဝပုတ္တမဟာရဋ္ဌ ၂၀၄
ဒွေဘာတိကတ္ထေရာ ၅၉
ဒွေဘာတိယတ္ထေရာ၊ စိတ္တလ-ပဗ္ဗတဝါသိနော ၂၀၄

[ဓ]

ဓနပါလက ၂၀၁
ဓမ္မပါလ ၂၉၅
ဓမ္မသေနာပတိ ၂၀၃
ဓမ္မာသောက ၁၀၈
ဓူမသိခ ၂၀၁

[န]

နန္ဒောပနန္ဒ ၁၅၀
နာဂတ္ထေရ၊ ကရုဠိယဂိရိဝါသိ ၉၂
နိမိ ၂၂၅
နိမ္မာနရတိနော ၂၁၈
နေမိန္ဓရ ၂၀၀

[ပ]

ပဓာနိယတိဿတ္ထေရ၊ နာဂပဗ္ဗတဝါသိ ၁၂၄
ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနော ၂၁၈
ပါစိနခဏ္ဍရာဇိ ၈၇
ပါဋလိပုတ္တ ၃၀၅
ပါရိစ္ဆတ္တက ၂၀၀
ပိဏ္ဍပါတိကတ္ထေရ ၂၉၉
ပုဏ္ဏက ၂၂၅
ပုဏ္ဏဝလ္လိကတ္ထေရ ၁၃၉
ပုဗ္ဗဝိဒေဟ ၂၀၀၊ ၂၀၁
ပေါက္ခရသာတိ ၂၀၁

ဗဟါနုက္ကမော ဗိဋ္ဌင်္ကော

[ဖ]

ဖုဿဒေဝတ္ထေရ၊ ကဋအန္ဓကာရဝါသိ ၂၂၁

[ဗ]

ဗလဒေဝ ၂၂၆
ဗာကုလတ္ထေရ ၁၀၀
ဗိမ္ဗိသာရရာဇာ ၁၉၅
ဗုဒ္ဓရက္ခိတတ္ထေရ ၁၅၀
ဗောဓိမဏ္ဍ ၁၉၇
ဗောဓိသတ္တ ၁၅၊ ၁၁၂၊ ၁၁၃
မြဟ္မကာယိကာ ၂၁၈

[ဘ]

ဘီမသေန ၂၂၆
ဘူရိဒတ္တ ၂၉၆

[မ]

မဇ္ဈိမဘာဏက (ဝါဒ) ၂၆၇၊ ၂၇၇
မဏိလိယာ ၃၀၆
မဏ္ဍူကဒေဝပုတ္တ ၂၀၂
မန္ဓာတု ၂၂၅
မလ္လကတ္ထေရ ၁၂၀၊ ၂၅၇
မဟာကဿပတ္ထေရ ၁၅၊ ၆၅
မဟာဂါမ ၃၇
မဟာကစ္စာန ၂၂၀
မဟာဒေတိယ ၈၈၊ ၁၃၉
မဟာတိဿတ္ထေရ ၁၈၇
၊စိရဋ္ဌိတိကအမ္ဗခါဒက-၄၀၊၄၄
၊ဒေတိယပဗ္ဗတဝါသီ ၂၀၊ ၁၈၈
၊ပုဏ္ဏဝလ္လိကဝါသီ ၁၃၉
၊မဟာကရဉ္ဇိယဝိဟာရဝါသီ ၂၁၄

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ma]

Mahātittha 165
Mahādhammarakkhitatthera 93
Mahānāma 218, 219, 220, 221
Mahāpatāparājā 295
Mahāmittatthera, Coraka-mahāvihāravāsī 36, 38
Mahāmoggallānatthera 39, 150
Mahārohaṇaguttatthera 150
Mahāvattani-aṭavī 34
Mahāvihāra 92, 305
Mahāvihāravāsī 2
Mahāsaṁgharakkhitatthera 45, 101
Mahāsammata 225
Mahāsudassana 225
Mahindaguhā 106
Mahodara 201
Māra 221
Miḷābhayatthera 76
Meṇḍaka 225
Metteyyo Bhagavā 45

[Ya]

Yāmā 218
Yugandhara 220
Yudhiṭṭhila 226

[Ra]

Rāhula 283
Rohaṇa 88, 93

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[La]

Lāḷudāyī 78
Lokadhātu 200, 201
Lokantarikaniraya 201
Lohapāsāda 88, 93

[Va]

Vakkalitthera 126
Vaṅgīsatthera 36
Vattakālakagāma 139
Vāsudeva 226
Vinataka 200
Visākhatthera 305
Visākhā 220
Vejayanta 226

[Sa]

Saṁkiccasāmaṇera 307
Saṁgharakkhitatthera, bhāgineyya- 45
Saṁgharakkhitasāmaṇera, bhāgineyya- 43
Saṁgharakkhitatthe-rūpaṭṭhākasāmaṇera 188
Saṁyuttabhāṇaka (vāda) 267
Sakka 201, 203
Saṅkhapāla 297
Saccaka, niganṭhaputta 201
Santusita 203
Sahampati brahmā 195
Sāriputtatthera 39, 78, 226
Sikkhāpadasaṅkhyā (gāthā) 44
Sineru 195, 200

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[မ]

မဟာတိတ္ထ ၁၆၅
မဟာဓမ္မရက္ခိတတ္ထေရ ၉၃
မဟာနာမ ၂၁၈၊၂၁၉၊၂၂၀၊၂၂၁
မဟာပတာပရာဇာ ၂၉၅
မဟာမိတ္တတ္ထေရ၊စောရက-မဟာဝိဟာရဝါသီ ၃၆၊၃၈
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရ ၃၉၊၁၅၀
မဟာရောဟဏဂုတ္တတ္ထေရ ၁၅၀
မဟာဝတ္တနီအင္ဒဝိ ၃၄
မဟာဝိဟာရ ၉၂၊၃၀၅
မဟာဝိဟာရဝါသီ ၂
မဟာသံဃရက္ခိတတ္ထေရ ၄၅၊၁၀၁
မဟာသမ္မတ ၂၂၅
မဟာသုဒဿန ၂၂၅
မဟိန္ဒဂုဟာ ၁၀၆
မဟောဒရ ၂၀၁
မာရ ၂၂၁
မိဠာဘယတ္ထေရ ၇၆
မေဏ္ဍက ၂၂၅
မေတ္တေယ္ယော ဘဂဝါ ၄၅

[ယ]

ယာမာ ၂၁၈
ယုဂန္ဓရ ၂၂၀
ယုဓိဋ္ဌိလ ၂၂၆

[ရ]

ရာဟုလ ၂၈၃
ရောဟဏ ၈၈၊၉၃

ပဒါနုက္ကမော ဝိဋ္ဌကော်

[လ]

လာဠုဒဲဝိယိ ၇၈
လောကဓာတု ၂၀၀၊၂၀၁
လောကန္တရိကနိရယ ၂၀၁
လောဟပါသာဒ ၈၈၊၉၃

[ဝ]

ဝဏ္ဏလိတ္ထေရ ၁၂၆
ဝဏိသတ္ထေရ ၃၆
ဝဏ္ဏကာလကဝါမ ၁၃၉
ဝါသုဒေဝ ၂၂၆
ဝိနတက ၂၀၀
ဝိသာခတ္ထေရ ၃၀၅
ဝိသာခါ ၂၂၀
ဝေဇယန္တ ၂၂၆

[သ]

သံကိစ္စသာမဏေရ ၃၀၇
သံဃရက္ခိတတ္ထေရ၊ဘာဂိနေယျ- ၄၅
သံဃရက္ခိတသာမဏေရ၊ ဘာဂိနေယျ- ၄၃
သံဃရက္ခိတတ္ထေ-ရူပဋ္ဌာကသာမဏေရ ၁၈၈
သံယုတ္တဘာဏက(ဝါဒ) ၂၆၇
သက္က ၂၀၁၊၂၀၃
သခ်ပါလ ၂၉၇
သစ္စကနိဂဏ္ဌပုတ္တ ၂၀၁
သန္တုသိတ ၂၀၃
သဟမ္ပတိ ဗြဟ္မာ ၁၉၅
သာရိပုတ္တတ္ထေရ ၃၉၊၇၈၊၂၂၆
သိက္ခာပဒသင်္ခ်ာ (ဂါထာ) ၄၄
သိနေရု ၁၉၅၊၂၀၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Simbalī	200
Sirīsa	200
Sudassana (pabbata)	200
Sūciloma	201
Soṇatthera	126
Soṇadanta	201
Sopākapañhā	108
[Ha]	
Hatthikucchi	106, 117
Himavanta	200

ပဒါနုက္ကမော	ဗိန္ဒုင်္ကော
[သ]	
သိမ္ဗလီ	၂၀၀
သိရိသ	၂၀၀
သုဒဿန (ပဗ္ဗတ)	၂၀၀
သူစိလောမ	၂၀၁
သောဏတ္ထေရ	၁၂၆
သောဏဒန္တ	၂၀၁
သောပါကပဉှာ	၁၀၈
[ဟ]	
ဟတ္ထိကုစ္ဆိ	၁၀၆၊၁၁၇
ဟိမဝန္တ	၂၀၀

Visuddhimagge paṭhamabhāge

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

Visuddhimagge paṭhamabhāge

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Acheko = Accheko (Syā, I) evamuparipi.	132
Acheko = Aticheko (Sī), Aticcheko (Syā), Accheko (I) evamuparipi.	132
Aṇusahagatānaṁ = Anusahagatānaṁ (Sī, Ka)	48
Attatthakāmo = Atthakāmo (Ka-Sī, Syā), Attakāmo (?)	37
Atthītipi = Atthi natthītipi (Syā, Ka-Sī, Ka)	37
Adhobhāgaṁ = Adhobhāgā (Sī, I)	53
Anatikkantattā = Anatītattā (Sī, I)	308
Anatikkamo = Avītikkamo (Sī)	8
Anapalokentenāpi = Anavalokentenāpi (Sī, Syā, I)	181
Anavaṭṭhitakiccatā = Anavaṭṭhitacittatā (Sī)	103
Anu-anubyañjanato = Anubyañjanato (Sī, Syā)	20
Anubaddhā = Anubandhā (Syā, I, Ka)	175
Anubandheyyuṁ = Anuppabandheyyuṁ (Sī), Anubandheyyuṁ ajjhotthareyyuṁ (I)	21
Anumajjanabhāvena = Anumajjanasabhāvena (Syā, I, Ka)	138
Anuvahanā = Anugahaṇā (Ka)	270
Antarā = Antarāmagge (Sī, Ka)	177
Antopūtikassa = Antopūtissa (Sī, Syā)	52
Apadhāritaṁ = Apavāritaṁ (Sī, I)	173

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ပဌမဘာဂေ

နာနာပါဌာ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ.....သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ.....သျာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ.....ကမ္ဗောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ.....ဣဂ်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က.....ကေသုစိ မရမ္မပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ.....ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ပဌမဘာဂေ

နာနာပါဌာ	ဖုဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အဆေကော = အစ္ဆေကော (သျာ၊ ဣ) ဧဝမုပရိပိ။	၁၃၂
အဆေကော = အတိဆေကော (သီ)၊ အတိစ္ဆေကော (သျာ)၊ အစ္ဆေကော (ဣ) ဧဝမုပရိပိ။	၁၃၂
အဏုသဟဂတာနံ = အနုသဟဂတာနံ (သီ၊ က)	၄၈
အတ္တဋ္ဌကာမော = အတ္ထကာမော (က-သီ၊ သျာ)၊ အတ္ထကာမော (?)	၃၇
အတ္ထိတိပိ = အတ္ထိ နတ္ထိတိပိ (သျာ၊ က-သီ၊ က)	၃၇
အဝေဘာဂံ = အဝေဘာဂါ (သီ၊ ဣ)	၅၃
အနတိက္ကန္တဋ္ဌာ = အနတီတဋ္ဌာ (သီ၊ ဣ)	၃၀၈
အနတိက္ကမော = အဝိတိက္ကမော (သီ)	၈
အနပလောကေန္တေနာပိ = အနဝလောကေန္တေနာပိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၈၁
အနဝဋ္ဌိတကိစ္စတာ = အနဝဋ္ဌိတစိတ္တတာ (သီ)	၁၀၃
အနုအနုဗျဉ္ဇနတော = အနုဗျဉ္ဇနတော (သီ၊ သျာ)	၂၀
အနုဗန္ဓာ = အနုဗန္ဓာ (သျာ၊ ဣ၊ က)	၁၇၅
အနုဗန္ဓေယျုံ = အနုပ္ပဗန္ဓေယျုံ (သီ)၊ အနုဗန္ဓေယျုံ အစ္ဈောတ္ထရေယျုံ (ဣ)	၂၁
အနုမဇ္ဇနဘာဝေန = အနုမဇ္ဇနသဘာဝေန (သျာ၊ ဣ၊ က)	၁၃၈
အနုဝဟနာ = အနုဂဟဏာ (က)	၂၇၀
အန္တရာ = အန္တရာမဂ္ဂေ (သီ၊ က)	၁၇၇
အန္တောပူတိကဿ = အန္တောပူတိဿ (သီ၊ သျာ)	၅၂
အပဓာရိတံ = အပဝါရိတံ (သီ၊ ဣ)	၁၇၃

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[A]

Appākiṇṇaṁ = Appokiṇṇaṁ (Ka-Sī, I, Ka), Appakiṇṇaṁ (Ka-Sī, Syā) 119
Appāni = Appagghāni (Ka) 61
Abyāpajjā = Abyāpajjhā (I) 302
Abyāpajjena = Abyāpajjhena (I) 301
Abyāpajjaṁ = Abyāpajjhaṁ (I) 302
Abyābajjha = Abyāpajjha (Sī, Syā), Abyāpajja (Ka) 34
Abyābajjhañca = Abyāpajjañca (Sī, Ka), Abyāpajjhañca (Syā, I) 285
Amukhe = Adhomukhe (Sī, Syā, Ka), Heṭṭhā 256 piṭṭhe passitabbaṁ. 358
Ayamatthadīpanā = Ayamatthaparidīpanā (Sī, Syā) 111
Araññanti = Araññaṁ nāma (sabbattha) 262
Alampāne = Ālambaṇe (Sī), Ālambāne (Syā, Ka),
Alampāyane (Cariyāpāḷi) 296
Alobho = Alobhe (Syā), Alobhe anupatanti (Sī) 78
Avakkhepanassa = Adhikkhepanassa (Sī, I), Avikkhepanassa (Syā) 367
Avāsāya = Anāvāsāya (Syā) 117
Avisuddhaṁ = Asuddhaṁ (Sī) 147
Asampattaṭṭhāne = Appattaṭṭhāne (Sī, Syā) 339
Asīti = Asītiṁ (Sī) 44

[Ā]

Āgilāyati = Ākilāyati (Sī, Ka) 255
Ānāpānassati = Ānāpānasati (Sī, I) 107
Āmutta = Āmukka- (?) 305
Āliṅgetvā = Āliṅgitvā (Sī, Syā) 52
Āvajjato = Āvajjayato (Sī, I) 348
Āvikatvā = Āvī katvā (Syā, Ka) 97
Āsavakkhayappattassa = Āsavakkhayaṁ pattassa (Sī, I) 95

[အ]

အပ္ပါကိဏ္ဏံ = အပ္ပေါကိဏ္ဏံ (က-သီ၊ ဋ္ဌ၊ က)၊ အပ္ပကိဏ္ဏံ (က-သီ၊ သျာ) ၁၁၉
အပ္ပါနိ = အပ္ပဃ္ဃါနိ (က) ၆၁
အဗ္ဗာပဇ္ဇာ = အဗ္ဗာပဇ္ဈာ (ဋ္ဌ) ၃၀၂
အဗ္ဗာပဇ္ဇေန = အဗ္ဗာပဇ္ဈေန (ဋ္ဌ) ၃၀၁
အဗ္ဗာပဇ္ဇံ = အဗ္ဗာပဇ္ဈံ (ဋ္ဌ) ၃၀၂
အဗ္ဗာဗဇ္ဈ = အဗ္ဗာပဇ္ဈ (သီ၊ သျာ)၊ အဗ္ဗာပဇ္ဇ (က) ၃၄
အဗ္ဗာဗဇ္ဈဥ္ဆ = အဗ္ဗာပဇ္ဇဥ္ဆ (သီ၊ က)၊ အဗ္ဗာပဇ္ဈဥ္ဆ (သျာ၊ ဋ္ဌ) ၂၈၅
အမုခေ = အဓောမုခေ (သီ၊ သျာ၊ က)၊ ဟေဋ္ဌာ
၂၅၆-ဝိဇ္ဇေ ပဿိတဗ္ဗံ။ ၃၅၈
အယမတ္ထဒီပနာ = အယမတ္ထပရိဒီပနာ (သီ၊ သျာ) ၁၁၁
အရညန္တိ = အရညံ နာမ (သမ္ဗတ္ထ) ၂၆၂
အလမ္ဗာနေ = အာလမ္ဗဏော (သီ)၊ အာလမ္ဗာနေ (သျာ၊ က)၊
အလမ္ဗာယနေ (စရိယာပါဠိ) ၂၉၆
အလောဘော = အလောဘေ (သျာ)၊ အလောဘေ အနုပတန္တိ (သီ) ၇၈
အဝက္ခေပနဿ = အဓိက္ခေပနဿ (သီ၊ က)၊ အဝိက္ခေပနဿ (သျာ) ၃၆၇
အဝါသာယ = အနာဝါသာယ (သျာ) ၁၁၇
အဝိသုဒ္ဓိံ = အသုဒ္ဓိံ (သီ) ၁၄၇
အသမ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ = အပ္ပတ္တဋ္ဌာနေ (သီ၊ သျာ) ၃၃၉
အသီတိ = အသီတိံ (သီ) ၄၄

[အာ]

အာဂိလာယတိ = အာကိလာယတိ (သီ၊ က) ၂၅၅
အာနာပါနဿတိ = အာနာပါနသတိ (သီ၊ ဋ္ဌ) ၁၀၇
အာမုတ္တ = အာမုက္က- (?) ၃၀၅
အာလိင်္ဂေတွာ = အာလိင်္ဂိတွာ (သီ၊ သျာ) ၅၂
အာဝဇ္ဇတော = အာဝဇ္ဇယတော (သီ၊ ဋ္ဌ) ၃၄၀
အာဝိကတွာ = အာဝီ ကတွာ (သျာ၊ က) ၉၇
အာသဝက္ခယပ္ပတ္တဿ = အာသဝက္ခယံ ပတ္တဿ (သီ၊ ဋ္ဌ) ၉၅

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[I]

Idamaṭṭhīti = Idamatthīti (I, Ka) 186
Isivātapaṭivātāni = Isivātaparivātāni (Sī) 17
Itthī vā, puriso vā ito gato = Itthiṁ vā, purisaṁ vā ito gataṁ (Syā) 21

[U]

Ugghāṭeti kasiṇaṁ. Ugghāṭento = Ugghāṭeti. Kasiṇaṁ ugghāṭento (Syā, I, Ka) 321
Udakapupphaḷamiva = Bubbuḷamiva (Sī, I), Bubbulamiva (Syā) 105
Uttari = Uttariṁ (Sī, Syā, I) 111
Uddaṇḍe = Uṭṭaṇḍe (Syā, I, Ka) 25
Uddhumātattā = Mātattā (Ka) 173
Upapajjati = Uppajjati (Sī, Syā) 193
Upapajjanti = Sampajjanti (Sī) 104
Upapannā = Uppannā (Sī, Syā) 218
Upapattihetubhūtaṁ = Uppattihetubhūtaṁ (Sī, Syā) 193
Uparundhitvā = Uparumbhitvā (Ka), Sannirumbhitvā (Syā) 112
Uppilāvitaṁ = Ubbillāvitaṁ (Sī), Ubbilāvitaṁ (Syā, I) 153
Ussukkanāya = Ussakkanāya (I) 148
Ussukkamāno = Ussakkamāno (I) 148

[E]

Ekapatthapūrappamāṇaṁ = Ekapattapūrappamāṇaṁ (Sī, Syā, I) 252
Ekapatthapūramattaṁ = Ekapattapūramattaṁ (Sī, Syā, I) 355

[O]

Opanayiko = Opaneyiko (Ka), Upanayiko (Syā) 210
Opaneyyiko = Opanayiko (Sī, Syā) 206
Orohitvā = Otaritvā (I, Ka) 357

နာနာပါဌာ ဗိဋ္ဌင်္ကာ

[ဣ]

ဣဒမဋ္ဌီတိ = ဣဒမတ္ထီတိ (ဋ္ဌ၊ က) ၁၈၆
ဣသိဝါတပဋိဝါတာနိ = ဣသိဝါတပရိဝါတာနိ (သီ) ၁၇
ဣတ္ထီ ဝါ၊ ပုရိသော ဝါ ဣတော ဂတော = ဣတ္ထိ ဝါ၊ ပုရိသံ ဝါ ဣတော ဂတံ (သျာ) ၂၁

[ဥ]

ဥဃါဒ္ဒေတိ ကသိ၏။ ဥဃါဒ္ဒေန္တော = ဥဃါဒ္ဒေတိ။ ကသိ၏ ဥဃါဒ္ဒေန္တော (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) ၃၂၁
ဥဒကပုပ္ဖုဠမိဝ = ဗုဗ္ဗုဠမိဝ (သီ၊ ဋ္ဌ)၊ ဗုဗ္ဗုလမိဝ (သျာ) ၁၀၅
ဥတ္တရိ = ဥတ္တရိံ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ) ၁၁၁
ဥဒ္ဒဏ္ဍော = ဥဒ္ဓဏ္ဍော (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) ၂၅
ဥဒ္ဓုမာတတ္တာ = မာတတ္တာ (က) ၁၇၃
ဥပပဇ္ဇတိ = ဥပ္ပဇ္ဇတိ (သီ၊ သျာ) ၁၉၃
ဥပပဇ္ဇန္တိ = သမ္ပဇ္ဇန္တိ (သီ) ၁၀၄
ဥပပန္နာ = ဥပ္ပန္နာ (သီ၊ သျာ) ၂၁၈
ဥပပတ္တိဟေတုဘူတံ = ဥပ္ပတ္တိဟေတုဘူတံ (သီ၊ သျာ) ၁၉၃
ဥပရုန္ဓိတ္ဝာ = ဥပရုန္ဓိတ္ဝာ (က)၊ သန္နိရုန္ဓိတ္ဝာ (သျာ) ၁၁၂
ဥပ္ပိလာဝိတံ = ဥဗ္ဘိလ္လာဝိတံ (သီ)၊ ဥဗ္ဘိလာဝိတံ (သျာ၊ ဋ္ဌ) ၁၅၃
ဥဿုက္ကနာယ = ဥဿက္ကနာယ (ဋ္ဌ) ၁၄၈
ဥဿုက္ကမာနော = ဥဿက္ကမာနော (ဋ္ဌ) ၁၄၈

[ဝ]

ကေပတ္ထပူရပ္ပမာဏံ = ကေပတ္တပူရပ္ပမာဏံ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ) ၂၅၂
ကေပတ္ထပူရမတ္တံ = ကေပတ္တပူရမတ္တံ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ) ၃၅၅

[ဩ]

ဩပနယိကော = ဩပနေယိကော (က)၊ ဥပနယိကော (သျာ) ၂၁၀
ဩပနေယျိကော = ဩပနယိကော (သီ၊ သျာ) ၂၀၆
ဩရောဟိတ္ဝာ = ဩတရိတ္ဝာ (ဋ္ဌ၊ က) ၃၅၇

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kaṇṭakaṭṭhānaṁ = Kaṇṭakādhānaṁ (Sī, I)	177
Katame kāyasaṅkhārā = Katamo kāyasaṅkhāro (Pāḷiyaṁ)	268
Katimīti = Katamīti (Sī, Syā, I)	182
Kathaṁ nu kho Bhagavā na sobhati, so hi = Kathaṁ nu kho Bhagavā sobhittha (Syā)	221
Kapālaṁ = Kapallaṁ (I, Ka)	308
Kapītano = Kapitthano (Sī, Ka), Kapiṭṭhano (Syā)	178
Karuṇāyitabbarūpaṁ = Karuṇāyitabbaṁ virūpaṁ (Syā, I, Ka)	308
Kāmānubhāva = Kāmānurāga- (Sī, Syā, I)	75
Kāyadaḷhībahulo = Kāyadaḍḍhibahulo (Sī)	124
Kālakate = Kālaṅkate (Ka)	287
Kālakiriyaṁ = Kālaṁkiriyaṁ (Ka)	112
Kiccaṭṭhena = Kiccatthena (Sī)	9
Kiñci = Kacci (Sī, Syā) Kañci (?)	21
Kimaṅgaṁ = Kimaṅga (Sī, I)	225
Kuthita = Kuṭṭhita- (Syā), Kudhita- (Ka)	250
[Kha]	
Khāyanti = Paññāyanti (Sī)	106
[Ga]	
...gadhita = ...gathita (Sī)	52
...gosīsa = ...gosīta (Ka)	345
[Ca]	
Caṅgoṭakaṁ vā karaṇḍapaṭalaṁ vā = Caṅkoṭakaṁ vā karaṇḍakapaṭalaṁ vā (Ka)	167
Catutthaṁ = Catutthiṁ (Sī, I)	301
Catumahāpathe = Cātummahāpathe (Sī, Syā, I)	342
Cātumahārājikā = Cātummahārājikā (Sī, Syā)	218

နာနာပါဌာ	ဝိဋ္ဌကံာ
[က]	
ကဏ္ဌကဋ္ဌာနံ = ကဏ္ဌကာဒေနံ (သီ၊ ဋ္ဌ)	၁၇၇
ကတမေ ကာယသင်္ခါရာ = ကတမော ကာယသင်္ခါရော(ပါဠိယံ)	၂၆၈
ကတိမီတိ = ကတမီတိ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ)	၁၀၂
ကထံ နု ခေါ ဘဂဝါ န သောဘတိ၊ သော ဟိ = ကထံ နု ခေါ ဘဂဝါ သောဘိတ္ထ (သျာ)	၂၂၁
ကပါလံ = ကပလ္လံ (ဋ္ဌ၊ က)	၃၀၈
ကဝိတနော = ကဝိတ္ထနော (သီ၊ က)၊ ကဝိဒ္ဓနော (သျာ)	၁၇၈
ကရဏာယိတမ္ဘရူပံ = ကရဏာယိတမ္ဘံ ဝိရူပံ (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က)	၃၀၈
ကာမာနုဘာဝ = ကာမာနုရာဂ-(သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ)	၇၅
ကာယဒဠှီဗဟုလော = ကာယဒနိဗဟုလော (သီ)	၁၂၄
ကာလကတေ = ကာလင်္ကတေ (က)	၂၀၇
ကာလကိရိယံ = ကာလံကိရိယံ (က)	၁၁၂
ကိစ္ဆဋ္ဌေန = ကိစ္ဆတ္ထေန (သီ)	၉
ကိဉ္စိ = ကစ္စိ (သီ၊ သျာ) ကဉ္စိ (?)	၂၁
ကိမင်္ဂံ = ကိမင်္ဂ (သီ၊ ဋ္ဌ)	၂၂၅
ကုထိတ = ကုဋ္ဌိတ-(သျာ)၊ ကုဓိတ-(က)	၂၅၀
[ခ]	
ခါယန္တိ = ပညာယန္တိ (သီ)	၁၀၆
[ဂ]	
....ဂဓိတ = ...ဂထိတ (သီ)	၅၂
....ဂေါသီသ = ...ဂေါသီတ (က)	၃၄၅
[စ]	
စင်္ကောဋကံ ဝါ ကရဏ္ဍပဋလံ ဝါ = စင်္ကော်ဋကံ ဝါ ကရဏ္ဍကပဋလံ ဝါ (က)	၁၆၇
စတုတ္ထံ = စတုတ္ထိ (သီ၊ ဋ္ဌ)	၃၀၁
စတုမဟာပထေ = စာတုမ္မဟာပထေ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ)	၃၄၂
စာတုမဟာရာဇိကာ = စာတုမ္မဟာရာဇိကာ (သီ၊ သျာ)	၂၁၈

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Cha]

Chinnapapātābhimukho = Chinnataṭābhimukho (Sī) 135

Chupitumpi = Phusitumpi (Sī) 189

[Ja]

Jīvikaṁ = Jīvitaṁ (Syā, I, Ka) 17

[Ṭha]

Ṭhitoti = Patiṭṭhitoti (Sī) 3

[Ta]

Taṇhuppādupādāna = Taṇhupādāna (Syā, I, Ka) 204

Tatuttari = Tatuttariṁ (Sī, I) 218

Tirokuṭṭā = Tirokuḍḍā (Sī, Syā, I) Tirokuṭṭaṁ (Aṁ 2. 439) 50

[Tha]

Therambatthale = Therappattaleṇe (Ka) 150

[Da]

Dasa ceva = Dasañceva (Syā, Ka) 199

Dassanakāmāti = Daṭṭhukāmāti (Ka) 90

Disā sabbā = Dasadisā (Sī, Syā) 55

Duppaṭivinodanīyaṁ = Duppaṭivinodayaṁ (Sī) 91

Dubbisodhano = Dubbisodho (Syā) 51

Dussante = Dasante (Sī, I) 305

Devatthero = Revatthero (I, Ka) 92

Dosuppādena = Rosuppādena (Syā) 293

Dosetukāmo = Rosetukāmo (Sī, Syā) 293

နာနာပါဌာ ဗိဋ္ဌင်္ကာ

[ဆ]

ဆိန္နပပါတာဘိမုခေါ = ဆိန္နတဋာဘိမုခေါ (သီ) ၁၃၅
ဆုပိတုမ္ပိ = ဖုသိတုမ္ပိ (သီ) ၁၈၉

[ဇ]

ဇီဝိကံ = ဇီဝိတံ (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) ၁၇

[ဋ]

ဋ္ဌိတောတိ = ပတိဋ္ဌိတောတိ (သီ) ၃

[တ]

တဏှုပ္ပါဒုပါဒါန = တဏှုပါဒါန (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) ၂၀၄
တတုတ္တရိ = တတုတ္တရိံ (သီ၊ ဋ္ဌ) ၂၁၈
တိရောကုဋ္ဋာ = တိရောကုဋ္ဌာ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ)
တိရောကုဋ်ံ (အံ ၂-၄၃၉) ၅၀

[ထ]

ထေရမ္ဗတ္ထလေ = ထေရပ္ပတ္ထလေဏေ (က) ၁၅၀

[ဒ]

ဒသ စေဝ = ဒသဉ္စေဝ (သျာ၊ က) ၁၉၉
ဒဿနကာမာတိ = ဒဋ္ဌုကာမာတိ (က) ၉၀
ဒိသာ သဗ္ဗာ = ဒသဒိသာ (သီ၊ သျာ) ၅၅
ဒုပ္ပဋိဝိနောဒနိယံ = ဒုပ္ပဋိဝိနောဒယံ (သီ) ၉၁
ဒုဗ္ဘိသောဓနော = ဒုဗ္ဘိသောဓော (သျာ) ၅၁
ဒုဿန္တေ = ဒသန္တေ (သီ၊ ဋ္ဌ) ၃၀၅
ဒေဝတ္ထေရော = ရေဝတ္ထေရော (ဋ္ဌ၊ က) ၉၂
ဒေါသုပ္ပါဒေန = ရောသုပ္ပါဒေန (သျာ) ၂၉၃
ဒေါသေတုကာမော = ရောသေတုကာမော (သီ၊ သျာ) ၂၉၃

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Dha]	
Dhammakaraṇaṁ = Dhammakarakaṁ (Sī)	25
Dhammassavanāya = Dhammasavaṇāya (Sī)	72
Dhī jīvitaṁ = Dhijjīvitaṁ (Sī)	54
Dhūpavāsa = Dhūmavāsa (Ka)	105
Dhūmāyanā = Dhūpāyanā (Sī, I)	104
[Na]	
Nijigīsanatā = Nijigiṁsanatā (Sī, Syā)	23
Nipparipphandaṁ = Paripphandanaṁ (Ka-Sī, Ka)	165
Nibaddhañca = Nibandhañca (I, Ka) evamuparipi.	228
Nibandhanaṁ = Nibaddhaṁ (Sī)	189
Niyyādetabbaṁ = Niyyātetabbaṁ (?)	90
Niyyādetvā = Nīyādetvā (Sī) Niyyātetvā (?)	305
Nipisitvā = Nipiṁsitvā (Sī), Nippiṁsitvā (Syā)	29
Nūna = Nanu (Ka)	154
Nhatvā = Nahātvā (Sī)	60
Nhānacoḷaṁ = Nahānacoḷaṁ (Sī)	60
Nhāru = Nahāru (Sī) evamuparipi.	234
[Pa]	
Pakkhanda = Pakkhanta (Sī, Syā, I)	140
Pakkhando = Pakkhanto (Sī, Syā, I)	132
Pakkhitta = Pakkhippamāna- (Syā) Pakkhipamāna- (I, Ka)	340
Paccayapaṭisevana = Paccayapaṭisedhana (Sī) evamuparipi.	22
Paccāsīsanti = Paccāsiṁsanti (Sī, Syā) Paccāsisanti (Ka)	91
Pañcacattālīsa vassāni = Cattāḷīsavassāni (Ka-Sī)	40
Paññāsa = Paññāsaṁ (Sī)	44
Pañhākammaṁ = Pañhakammaṁ (Sī)	7

နာနာပါဌာ	ဝိဋ္ဌကံာ
[ဓ]	
ဓမ္မကရဏံ = ဓမ္မကရကံ (သီ)	၂၅
ဓမ္မဿဝနာယ = ဓမ္မသဝဏာယ (သီ)	၇၂
ဓီ ဇီဝိတံ = ဓိဇ္ဇီဝိတံ (သီ)	၅၄
ဓူပဝါသ = ဓူမဝါသ (က)	၁၀၅
ဓူမာယနာ = ဓူပါယနာ (သီ၊ ဋ္ဌ)	၁၀၄
[န]	
နိဇီဂိသနတာ = နိဇိဂိံသနတာ (သီ၊ သျာ)	၂၃
နိပ္ပရိပ္ဖန္ဒံ = ပရိပ္ဖန္ဒနံ (က-သီ၊ က)	၁၆၅
နိဗ္ဗဇ္ဇ = နိဗန္ဓဇ္ဇ (ဋ္ဌ၊ က) ဧဝမုပရိဝိ။	၂၂၀
နိဗန္ဓနံ = နိဗန္ဓံ (သီ)	၁၀၉
နိယျာဒေတဗ္ဗံ = နိယျာတေတဗ္ဗံ (?)	၉၀
နိယျာဒေတွာ = နိယာဒေတွာ (သီ) နိယျာတေတွာ (?)	၃၀၅
နိပိသိတွာ = နိပိံသိတွာ (သီ)၊ နိပ်ိံသိတွာ (သျာ)	၂၉
နုနံ = နနု (က)	၁၅၄
နှတွာ = နဟာတွာ (သီ)	၆၀
နှာနဆောဠံ = နဟာနဆောဠံ (သီ)	၆၀
နှာရု = နဟာရု (သီ) ဧဝမုပရိဝိ။	၂၃၄
[ပ]	
ပက္ခန္ဒ = ပက္ခန္တ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ)	၁၄၀
ပက္ခန္ဒော = ပက္ခန္တော (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ)	၁၃၂
ပက္ခိတ္တ = ပက္ခိပ္ပမာန–(သျာ) ပက္ခိပမာန–(ဋ္ဌ၊ က)	၃၄၀
ပစ္စယပဋိသေဝန = ပစ္စယပဋိသေဓန (သီ) ဧဝမုပရိဝိ။	၂၂
ပစ္စာသိသန္တိ = ပစ္စာသိံသန္တိ (သီ၊သျာ) ပစ္စာသိသန္တိ (က)	၉၁
ပဋိစ္ဆာလိသ ဝဿာနိ = စတ္တာဠီသဝဿာနိ (က-သီ)	၄၀
ပညာသ = ပညာသံ (သီ)	၄၄
ပဋိကမ္မံ = ပဋိကမ္မံ (သီ)	၇

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pañhābyākaraṇe = Pañhabyākaraṇe (Sī) 3
Paṭatantasuttakā = Paṭatantukā suttakā (Sī) Paṭutantū suttakā (Syā), Paṭatantusuttakā (I) 250
Paṭipadāya = Paṭipattiyā (Sī, Syā) 121
Paṭibaddhacitto = Paṭibandhacitto (Ka) 87
Paṇṇasaṭaṁ = Paṇṇakasaṭaṁ (Ka) 71
Pattadvāre = Padvāre (Ka-Sī), Paradvāre (Syā) Bahidvāre (I, Ka) 63
Pattadvāre = Paradvāre (Syā), Sadvāre (I, Ka) 65
Pathavī = Paṭhavī (Sī, Syā) 122
Padhānapurimaṭṭhita = Padhānaparimathita (Sī, I), Padhānaparamaṭṭhita (Syā) 26
Parikkhaka = Sarikkhaka (I-Ka) 208
Pariggahitaniyyānaṁ = Pariggahitaniyyāna (I, Ka) 262
Paripātiyamāno = Paṭipāṭiyamāno (I, Ka), Paṭipāṭiyā gacchamāno (Abhi-Ṭṭha 2. 218) 237
Paribandhakadhamme = Paripanthikadhampe (Sī, Syā) 147
Paribandho = Paripantho (Sī, Syā, I) 143
Paribhuñjituṁ = Pariharituṁ (Ka-Sī) 80
Pavedhenti = Pavedhanti (Syā) 175
Pāyāsaṁ = Pāyasaṁ (?) 39
Pārihārikapaññaṁ = Pārihāriyapaññaṁ (Sī, I) 3
Pārupanampissa = Pāpuraṇampissa (Ka-Sī), Pāvuraṇampissa (?) 105
Pārupanādīhi = Pāpuraṇādīhi (Sī), Pāvuraṇādīhi (?) 189
Pidhiyyare = Pithiyyare (Syā), Pithīyare (Sī), Pidhīyare (I, Khu 8. 30 piṭṭhe) 7
Pisitvā = Piṁsitvā (Sī, Syā, I) 340
Puḷavakaṁ = Puḷuvakaṁ (Syā, I, Ka) 173
Puḷavā = Puḷuvā (Syā, I, Ka) 174
Puḷave = Puḷuvettha (Syā), Puḷuve (I, Ka) 174

နာနာပါဠိဝါ စိစ္ဆင်္ကာ

[ပ]

ပဉ္ဉာဗျာကရဏော = ပဥ္ဉာကရဏော (သီ) ၃
ပဋတန္တသုတ္တကာ = ပဋတန္တိကာ သုတ္တကာ (သီ) ပဋတန္တိသုတ္တကာ (သျာ)၊ ပဋတန္တိသုတ္တကာ (ဋ္ဌ) ၂၅၀
ပဋိပဒါယ = ပဋိပတ္တိယာ (သီ၊ သျာ) ၁၂၁
ပဋိမဒ္ဒစ္ဆော = ပဋိမန္ဒစ္ဆော (က) ၈၇
ပဏ္ဏသဋံ = ပဏ္ဏကသဋံ (က) ၇၁
ပတ္တဒ္ဒါရေ = ပဒ္ဒါရေ (က-သီ)၊ ပရဒ္ဒါရေ (သျာ) မဟိဒ္ဒါရေ (ဋ္ဌ၊ က) ၆၃
ပတ္တဒ္ဒါရေ = ပရဒ္ဒါရေ (သျာ)၊ သဒ္ဒါရေ (ဋ္ဌ၊ က) ၆၅
ပထဝီ = ပဌဝီ (သီ၊ သျာ) ၁၂၂
ပဓာနပုရိမဋ္ဌိတ = ပဓာနပရိမထိတ (သီ၊ ဋ္ဌ)၊ ပဓာနပရမဋ္ဌိတ (သျာ) ၂၆
ပရိကွက = သရိကွက (ဋ္ဌ-က) ၂၀၈
ပရိဂ္ဂဟိတနိယျာနံ = ပရိဂ္ဂဟိတနိယျာန (ဋ္ဌ-က) ၂၆၂
ပရိပါတိယမာနော = ပဋိပါဋိယမာနော (ဋ္ဌ-က)၊ ပဋိပါဋိယာဂစ္ဆမာနော (အဘိ ဋ္ဌ ၂-၂၁၈) ၂၃၇
ပရိဗန္ဓကဓမ္မေ = ပါရိပန္ထိကဓမ္မေ (သီ၊ သျာ) ၁၄၇
ပရိဗန္ဓော = ပရိပန္ထော (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ) ၁၄၃
ပရိဘုဇ္ဇိတုံ = ပရိဟရိတုံ (က-သီ) ၈၀
ပဝေဓေန္တိ = ပဝေဓန္တိ (သျာ) ၁၇၅
ပါယာသံ = ပါယသံ (?) ၃၉
ပါရိဟာရိကပညံ = ပါရိဟာရိယပညံ (သီ-ဋ္ဌ) ၃
ပါရုပနဒ္ဓိဿ = ပါပုရဏဒ္ဓိဿ (က-သီ)၊ ပါဝုရဏဒ္ဓိဿ (?) ၁၀၅
ပါရုပနာဒိဟိ = ပါပုရဏာဒိဟိ (သီ)၊ ပါဝုရဏာဒိဟိ (?) ၁၀၉
ပိဓိယျရေ = ပိထိယျရေ (သျာ)၊ ပိထိယရေ (သီ)၊ ပိဓိယရေ (ဋ္ဌ၊ ခု ဂ-၃၀-ပိဋ္ဌေ) ၇
ပိသိတွာ = ပိံသိတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ) ၃၄၀
ပုဋ္ဌဝကံ = ပုဋ္ဌပကံ (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) ၁၇၃
ပုဋ္ဌဝါ = ပုဋ္ဌပါ (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) ၁၇၄
ပုဋ္ဌဝေ = ပုဋ္ဌပေတ္ထ (သျာ)၊ ပုဋ္ဌပေ (ဋ္ဌ၊ က) ၁၇၄

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pha]	
Phuṭattā = Phuṭṭhattā (Sī, Syā)	158
Phuṭo = Phuṭṭo (Sī, Syā)	158
[Ba]	
Balākā = Balāhakā (Syā), Bakā (Ka)	122
Bahu = Bahuṁ (Sī, Syā, I)	116
Bāhullika = Bāhulika (Sī)	90
Bāhuṭṭhinī = Bāhaṭṭhinī (I, Ka)	246
[Bha]	
Bhākuṭikā = Bhākuṭitā (Sī)	22
Bhetvāna = Chetvāna (I, Ka)	297
[Ma]	
Makuḷitameva = Mukuḷitameva (Sī)	248
Maṅkuṇa = Maṅguṇa (Syā) Maṅgula (Ka)	104-105
Majjhimassa = Majjhimassa pana (Syā, I, Ka)	62
Maṭṭhasāṭakassa = Paṭṭassāṭakassa (Sī)	276
Matakaḷevaraṁ = Matakaḷebaraṁ (Sī)	51
Madhupāyasaṁ = Madhupāyāsaṁ (I, Ka)	40
Maraṇānussati = Maraṇasati (Sī), Pāḷiyā sameti.	107
Māgaṇḍiya = Māgandiya (Sī, I), Māgandhiya (Ka)	101
Mātāpitūnaṁ = Mātāpitunnaṁ (Sī)	27
Mā vimuccantūti = Mā viyujjiṁsūti (Syā)	318
Muttanti muttarasaṁ. Taṁ = Muttanti (Sī, Syā, Ka), Muttanti passāvo. Taṁ (?)	256
Medinī = Medanī (Syā, Ka)	122
Mediniṁ = Medaniṁ (Ka)	224
Morapiñcha = Morapiñja (Sī, I)	337

နာနာပါဌာ	ဝိဇ္ဇက်ာ
[ဖ]	
ဖုဋ္ဌတ္တာ = ဖုဋ္ဌတ္တာ (သီ၊ သျာ)	၁၅၀
ဖုဋ္ဌော = ဖုဋ္ဌော (သီ၊ သျာ)	၁၅၀
[ဗ]	
ဗလာကာ = ဗလာဟကာ (သျာ)၊ ဗကာ (က)	၁၂၂
ဗဟု = ဗဟုံ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ)	၁၁၆
ဗာဟုလ္လိက = ဗာဟုလိက (သီ)	၉၀
ဗာဟုဋ္ဌိနီ = ဗာဟဋ္ဌိနီ (ဋ္ဌ၊ က)	၂၄၆
[ဘ]	
ဘာကုဋိကာ = ဘာကုဋိတာ (သီ)	၂၂
ဘေတ္တာန = ဆေတ္တာန (ဋ္ဌ၊ က)	၂၉၇
[မ]	
မကုဋိတမေဝ = မုကုဋိတမေဝ (သီ)	၂၄၀
မင်္ကဏ = မင်္ဂဏ (သျာ) မင်္ဂလ (က)	၁၀၄-၁၀၅
မဇ္ဈိမဿ = မဇ္ဈိမဿ ပန (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က)	၆၂
မဋ္ဌသာဋကဿ = ပဋ္ဌသာဋကဿ (သီ)	၂၇၆
မတကဋ္ဌေဝရံ = မတကဋ္ဌေဗရံ (သီ)	၅၁
မဓုပါယသံ = မဓုပါယာသံ (ဋ္ဌ၊ က)	၄၀
မရဏာနုဿတိ = မရဏသတိ (သီ)၊ ပါဠိယာ သမေတိ။	၁၀၇
မာဂဏ္ဍိယ = မာဂန္ဒိယ (သီ၊ ဋ္ဌ)၊ မာဂန္ဓိယ (က)	၁၀၁
မာတာပိတူနံ = မာတာပိတူန်ံ (သီ)	၂၇
မာ ဝိမုစ္စန္တူတိ = မာ ဝိယုဇ္ဈိံသူတိ (သျာ)	၃၁၈
မုတ္တနိ မုတ္တရသံ။ တံ = မုတ္တနိ (သီ၊ သျာ၊ က)၊ မုတ္တနိ ပဿာဝေါ။ တံ (?)	၂၅၆
မေဒိနိ = မေဒနီ (သျာ၊ က)	၁၂၂
မေဒိနိံ = မေဒနိံ (က)	၂၂၄
မောရပိဉ္ဆ = မောရပိဉ္ဆ (သီ၊ ဋ္ဌ)	၃၃၇

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yattha = Yatra (Syā, Ka)	116
Yānapputoḷi = Yānappatoḷi (Sī, Syā, I)	322
Yāvadicchakaṁ = Yāvaticchakaṁ (Sī, Syā)	132
[Ra]	
Rajūpavāhanaṁ = Rajappavāhanaṁ (I) Rajuppavāhanaṁ (Ka)	42
Ravaṇaghaṭe = Yavanaghaṭe (Sī) Ravanaghaṭe (Ka)	358
Rodi = Parodi (Sī)	89
[La]	
Laṅkāraṁ = Lakāraṁ (Sī, Syā)	133
Lāḷudāyī = Loḷudāyī (Syā) Lāludāyi (Ka)	78
Luddā = Ḷuddā (Sī)	297
[Va]	
Vālukaṁ = Vālikaṁ (Sī, I)	71
Vijambhitā = Vijambhikā (Sī, Syā, I)	32
Vinibaddhaṁ = Vinibandhaṁ (I, Ka)	248
Vibhajitvā = Paṭivibhajitvā (Sī, I)	343
Vimuccantu = Parimuccantu (Sī)	318
Viharato = Virahito (Sī, Syā, I)	151
Virocamānā = Virocanā (Sī, Syā)	198
Vivaṭṭacchadassa idamīdisaṁ = Vivattacchaddassidamīdisaṁ (Sī)	101
Viheṭhissatīti = Vihesessatīti (Syā) Vihiṁsissatīti (?)	313
Vīsati = Vīsatiṁ (Sī)	92
Vegena vegena = Vegavegena (Syā) Vegena (I, Ka)	271
[Sa]	
Saññapessāmi = Saṁyamessāmi (Sī) Saññamissāmi (Syā) Paññapessāmi (Ka)	46
Sattanikāyasaṅkhātā = Sattakāyasaṅkhātā (Sī)	1

နာနာပါဌာ	ဖဋ္ဌင်္ကာ
[ယ]	
ယတ္ထ = ယတြ (သျာ၊က)	၁၁၆
ယာနပ္ပုတောဋိ = ယာနပ္ပတောဋိ (သီ၊သျာ၊ဋ္ဌ)	၃၂၂
ယာဝဒိစ္ဆကံ = ယာဝတိစ္ဆကံ (သီ၊သျာ)	၁၃၂
[ရ]	
ရဇူပဝါဟနံ = ရဇပ္ပဝါဟနံ (ဋ္ဌ) ရဇုပ္ပဝါဟနံ (က)	၄၂
ရဝဏာဃဋ္ဌေ = ယဝနဃဋ္ဌေ (သီ) ရဝနဃဋ္ဌေ (က)	၃၅၈
ရောဒိ = ပရောဒိ (သီ)	၈၉
[လ]	
လင်္ကာရံ = လကာရံ (သီ၊သျာ)	၁၃၃
လာဋ္ဌဒါယိ = လောဋ္ဌဒါယိ (သျာ) လာဋ္ဌဒါယိ (က)	၇၈
လုဋ္ဌါ = ဋ္ဌဒါ (သီ)	၂၉၇
[ဝ]	
ဝါလုကံ = ဝါလိကံ (သီ၊ဋ္ဌ)	၇၁
ဝိဇ္ဇမ္ဘိတာ = ဝိဇ္ဇမ္ဘိကာ (သီ၊သျာ၊ဋ္ဌ)	၃၂
ဝိနိဗန္ဓံ = ဝိနိဗန္ဓံ (ဋ္ဌ၊က)	၂၄၈
ဝိဘဇိတ္ဝာ = ပဋိဝိဘဇိတ္ဝာ (သီ၊ဋ္ဌ)	၃၄၃
ဝိမုစ္စန္တု = ပရိမုစ္စန္တု (သီ)	၃၁၈
ဝိဟရတော = ဝိရဟိတော (သီ၊သျာ၊ဋ္ဌ)	၁၅၁
ဝိရောစမာနာ = ဝိရောစနာ (သီ၊သျာ)	၁၉၈
ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒဿ ဋ္ဌဒမီဒိသံ = ဝိဝတ္တစ္ဆဒ္ဒဿိဒမီဒိသံ (သီ)	၁၀၁
ဝိဟေဋ္ဌိဿတီတိ = ဝိဟေသေဿတီတိ (သျာ) ဝိဟိံသိဿတီတိ (?)	၃၁၃
ဝိသတိ = ဝိသတိံ (သီ)	၉၂
ဝေဂေန ဝေဂေန = ဝေဂဝေဂေန (သျာ) ဝေဂေန (ဋ္ဌ၊က)	၂၇၁
[သ]	
သညမေဿာမိ = သံယမေဿာမိ (သီ) သညမိဿာမိ (သျာ) ပညပေဿာမိ (က)	၄၆
သတ္တနိကာယသင်္ခါတာ = သတ္တကာယသင်္ခါတာ (သီ)	၁

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sannirumbhitvā = Sannirujjhitvā (I, Ka) 139
Sappaccayanāmarūpariggahe = Sappaccayanāmarūpadassane(Syā, I, Ka) 267
Sappaṭibhayaṁ = Paṭibhayaṁ (Sī, Syā, I) 118
Samāpesi = Samādapeti (Ka), Samādapesi (Syā) 317
Samānukampitā = Samānānukampitā (Ka) 65
Samiñjitena = Sammiñjitena (Sī, Syā) 19
Samiñjeti = Sammiñjeti (Sī, Syā) 361
Sarīsapāti = Sirīṁsapāti (Sī, Syā) 30
Savāhiniṁ = Savāhiṇiṁ (Sī), Savāhanaṁ (Syā, I, Ka) 71
Sahoḍḍhaṁ = Sahoḍhaṁ (Sī, Syā), Sakkatānulomaṁ. 175
...sādiyane = ...sādane (Ka) 54
Sāraddhāya = Sārambhāya (Sī) 272
Siṅgālena = Sigālena (Sī, Syā) 337
Sinduvāra = Sindhuvāra (Syā, Ka) 102
Siraṭṭho = Sirattho (Sī) 8
Sītalaṭṭho = Sītalattho (Sī) 8
Sīmāsambhedo = Sīmasambhedo (Syā, I, Ka) 300
Suparikkhahaṁ = Suparikkhittaṁ (sabbattha) Pāḷi pana passitabbā. 33
Suvisadena = Suvisuddhena (Sī) 142
Susaṁvihitarakkho = Susaṁvihitārakkho (Sī, Syā, I) 94
Sūtigharañceva = Pasūtigharañceva (Syā, I, Ka) 227
Soceyyabhāvena = Sucibhāvena (Sī, I) 9
Saṁsaggena = Gihisaṁsaggena (Syā, I, Ka) 17
Saṁsibbitvā = Taṁ sibbitvā (I, Ka) 250

[Ha]

Haliddi = Haliddhi (Ka) 356

နာနာပါဌာ | ဝိဋ္ဌင်္ကာ

[သ]

သန္ဓိရုန္ဓိတွာ = သန္ဓိရုဇ္ဈိတွာ (ဋ္ဌ၊ က) ၁၃၉
သပ္ပစ္စယနာမရူပရိဂ္ဂဟေ = သပ္ပစ္စယနာမရူပဒဿနေ (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) ၂၆၇
သပ္ပဋိဘယံ = ပဋိဘယံ (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ) ၁၁၈
သမာပေသိ = သမာဒပေတိ (က)၊ သမာဒပေသိ (သျာ) ၃၁၇
သမာနုကမ္ပိတာ = သမာနာနုကမ္ပိတာ (က) ၆၅
သမိဇ္ဈိတေန = သမ္မိဇ္ဈိတေန (သီ၊ သျာ) ၁၉
သမိဉ္ဇေတိ = သမ္မိဉ္ဇေတိ (သီ၊ သျာ) ၃၆၁
သရိသပါတိ = သိရိံသပါတိ (သီ၊ သျာ) ၃၀
သဝါဟိနိံ = သဝါဟိဏိံ (သီ)၊ သဝါဟနံ (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) ၇၁
သဟောဓုံ = သဟောဝံ (သီ၊ သျာ)၊ သက္ကတာနုလောမံ။ ၁၇၅
····သာဒိယနေ = ····သာဒနေ (က) ၅၄
သာရဒ္ဓါယ = သာရမ္ဘာယ (သီ) ၂၇၂
သိင်္ဂါလေန = သိဂါလေန (သီ၊ သျာ) ၃၃၇
သိန္ဒုဝါရ = သိန္ဓုဝါရ (သျာ၊ က) ၁၀၂
သိရဒ္ဒော = သိရတ္ထော (သီ) ဂ
သီတလဒ္ဒော = သီတလတ္ထော (သီ) ဂ
သီမာသမ္ဘေဒေါ = သီမသမ္ဘေဒေါ (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) ၃၀၀
သုပရိက္ခတံ = သုပရိက္ခိတ္တံ (သမ္ဗုတ္ထ) ပါဠိ ပန ပဿိတမ္ဗာ။ ၃၃
သုဝိသဒေန = သုဝိသုဒ္ဓေန (သီ) ၁၄၂
သုသံဝိဟိတရက္ခော = သုသံဝိဟိတာရက္ခော (သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ) ၉၄
သူတိဃရဒ္ဓေဝ = ပသူတိဃရဒ္ဓေဝ (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) ၂၂၇
သောစေယျဘာဝေန = သုစိဘာဝေန (သီ၊ ဋ္ဌ) ၉
သံသဂ္ဂေန = ဂိဟိသံသဂ္ဂေန (သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) ၁၇
သံသိဗ္ဗိတွာ = တံ သိဗ္ဗိတွာ (ဋ္ဌ၊ က) ၂၅၀

[ဟ]

ဟလိဒ္ဒိ = ဟလိဒ္ဓိ (က) ၃၅၆

စိသုဠိမဂ္ဂေ ပဌမဘာဂေ

သောဓနပတ္တံ

သဒ္ဒပါဒြော	အာသဒ္ဒပါဒြော	ပဒ်ဆိုယ်	စိဇ္ဈ
သတ္တာဒုကံ့	ပတ္တာဒုကံ့	၅	၁
အဋ္ဌပေက္ခိတ္တာ	၄-အဋ္ဌပေက္ခိတ္တာ	၂၀	၆
လဟုသော	လဟု သော	၂၀	၁၀၎
သမိဂ္ဂက	သမိဂ္ဂက	၁၎	၁၀၎
စ ိဝိဇ်ကိဿာ	စ ိဝိဇ်ကိဿာ	၂၀	၁၀၎
နိပ္ပရိပ္ပန်း	နိပ္ပရိနိပ္ပန်း	၂၎	၁၎
ဧကမသော	ဧကမသော	၂၀	၁၀၎
ဝိဇ္ဇာဒီသု။	ဝိဇ္ဇာဒီသု၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီ။	၂၎	၁၎
နိမိလေတွာ	နိမ်ိလေတွာ	၂၀	၁၀၎
လာဘီ	လာဘီ	၂၀	၁၀၎
၂-ခု ၅-ဌ ၂-ဇာတကေ	၂-ခု ဂ-ဌ ၂-ဇာတကေ	၂၀	၁၀၎
အာစရိယော၊ သမာနံ	အာစရိယော၊ သမာနံ	၂၀	၁၀၎
၁-သံ ၁-၁၃-ဝိဇ္ဇေ	၁-သံ ၁-၁၃-ဝိဇ္ဇေ	၂၀	၁၀၎
သဒ္ဒပါဒြော	အာသဒ္ဒပါဒြော	၂၀	၁၀၎

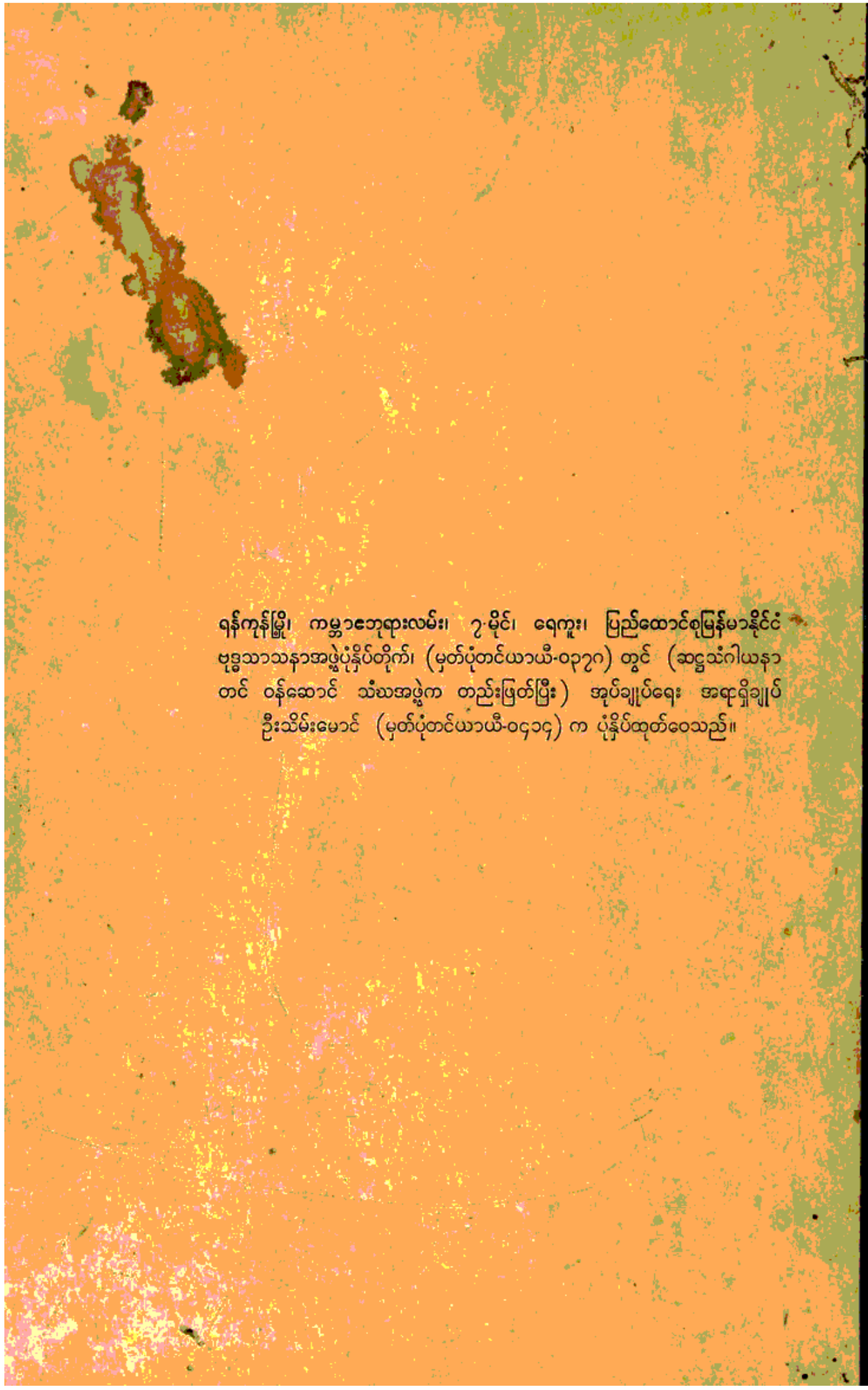

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာဘေဂျားလမ်း၊ ၇ မိုင်၊ ရေကူး၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်၊ (မှတ်ပုံတင်ယာယီ-၀၃၇၇) တွင် (ဆဋ္ဌသံဂါယနာ တင် ဝန်ဆောင် သံဃအဖွဲ့က တည်းဖြတ်ပြီး) အုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိချုပ် ဦးသိမ်းမောင် (မှတ်ပုံတင်ယာယီ-၀၄၁၄) က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။